

Arhimandrit IOANICHIE BĂLAN

PATERICUL ROMÂNESC

Arhimandrit IOANICHIE BĂLAN

PATERICUL ROMÂNESC

CE CUPRINDE VIAȚA ȘI CUVINTELE
UNOR SFINȚI ȘI CUVIOȘI PĂRINȚI
CE S-AU NEVOIT ÎN MĂNĂSTIRILE ROMÂNEȘTI
(SECOLELE III - XX)

TIPĂRIT CU BINECUVÂNTAREA ÎNALT PEA SFINȚITULUI
DANIEL
MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

Ediția a V-a

EDITURA MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA
- 2005 -

P R E F A Ț Ă

la a IV-a ediție

Cu ajutorul Domnului nostru Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, și cu rugăciunile Preacuratei Sale Maici, se tipărește astăzi *Patericul Românesc* într-o ediție definitivă, la care s-a lucrat peste 30 de ani.

Întrucât a treia ediție a *Patericului Românesc* a apărut înainte de plecarea la cele cerești a părintelui nostru duhovnicesc, Arhimandritul Cleopa Ilie, cel mai reprezentativ chip de călugăr îmbunătățit și duhovnic iscusit din a doua jumătate a secolului XX, am socotit de cuviință să reedităm integral *Patericul Românesc* într-o ediție îmbogățită, care cuprinde o parte din învățăturile cuvioșiei sale.

Alături de Arhimandritul Cleopa Ilie am adăugat în *Pateric* și alți doi mari nevoitori de taină, monahul Marcu cel mult pătimitor, care a suferit mulți ani calvarul închisorilor ateiste, precum și Ieroschimonahul Onufrie – duhovnic și sihastru în pădurile din preajma Sihăstriei –, amândoi mutându-se la Domnul în ultimii doi ani.

Sperăm ca și acești trei cuvioși părinți să ne fie tuturor modele vii de trăire neprihănită și de răbdare în Iisus Hristos.

Prin această reeditare nădăjduim să punem la îndemâna monahilor și a bunilor creștini această comoară duhovnicească, însumând viețile și învățăturile a peste 380 de cuvioși și sfinți autohtoni din începuturi până la sfârșitul mileniului doi.

Fie ca Bunul nostru Mântuitor, cu rugăciunile Prea Curatei Maicii Sale, să binecuvinteze și a patra ediție a *Patericului Românesc*, spre slava Prea Sfintei Treimi, spre zidirea duhovnicească a neamului nostru și spre folosul de obște al celor ce vor să se mântuiască.

Arhimandrit Ioanichie Bălan

Sfânta Mănăstire Sihăstria

Învierea Domnului

15 Aprilie 2001

PREFAȚĂ

(la ediția întâi)

Cartea de față este rodul unor îndelungate osteneți ale părintelui ieromonah Ioanichie Bălan. Stăpânit de o neistovită căutare manifestată ca o vocație, Cuviosia Sa a colindat prin toate laturile pământului binecuvântat al țării spre a-i descoperi comori duhovnicești. Și osteneala i-a fost răsplătită din belșug. A cercetat și a adunat numeroase „mărgăritare de mult preț”, chipuri și cuvinte de aleasă povătuire duhovnicească ale unui mare număr de călugări și ierarhi români îmbunătățiți, trăitori de-a lungul secolelor pe toate plaiurile patriei, evidențiind și pe această cale unitatea spirituală a neamului nostru. Toate acestea le-a cuprins sub titlul de „Patericul românesc”, pateric ce va sta cu cinste alături de alte cărți de acest gen ale altor popoare ortodoxe.

Marea majoritate a persoanelor cuprinse aici s-au învrednicit de o înaltă trăire în Hristos, adevărate întruchipări ale unei nespuse iubiri de Dumnezeu și de oameni. Împlinind Evanghelia în diverse forme de viață duhovnicească, cei mai mulți în obște, alții, potrivit unei chemări tainice, pentru o vreme ca sihaștri, însă fără a se izola spiritual de semenii. Depășind cu jertfelnicie și în mod pilduitor slăbiciunile și patimile firii, precum și ispitele diavolului, fiecare în felul lui a unit rugăciunea cu ascultarea, cele două aripi ale sporirii duhovnicești, au povățuit, au scris, au edificat așezăminte care ne stau mărturie strălucite până azi; s-au depășit neîncetat printr-un duh de excepțională putere de jertfă, arătându-se, așa cum se vede din acest pateric, adevărate modele duhovnicești pentru toate timpurile. Esențial, îmbinarea în acest admirabil echilibru a celor două dimensiuni - iubirea de Dumnezeu și de om - slujire în duhul Evangheliei, caracterizează toate aceste vieți și arată într-un mod viu ce a însemnat sfințenia pentru ei și ce a însemnat această sfințenie a lor în mijlocul poporului dreptcredincios. E de ajuns să cităm în acest sens una din povătuirile marelui mitropolit Veniamin Costache: „Dacă fiecare din noi va face tot ceea ce poate în binele Bisericii, patriei și omenirii, nu va pieri cetatea noastră”. În acest spirit de largă deschidere și exprimare a iubirii, sfințeniei și slujirii, este alcătuită această carte.

Totodată, lucrarea de față are și o a doua însemnătate. Ea este menită să risipească părerea răspândită în lumea de peste hotare, potrivit căreia în poporul nostru n-a existat o spiritualitate trăită cu totală dăruire de sine și în sfințenie. Adeseori, străinii se întreabă: „Ce a dat poporul român pe terenul activării practice, al creștinismului în general și al Ortodoxiei în special? Știm că Ortodoxia s-a activat într-o spiritualitate remarcabilă la poporul grec, la popoarele slave, dar nu cunoaștem ceva asemănător în istoria poporului român. Nu se cunoaște o viață spirituală deosebită a poporului român, cu atât mai puțin specifică lui”.

Având în vedere această cunoaștere a Ortodoxiei românești, cartea de față este menită să fie și pentru străinătate o carte de recomandare a spiritualității remarcabile și unice a Ortodoxiei românești, manifestată într-un mod superior, intens și neîntrerupt, atât pe terenul preocupării de desăvârșire personală, cât și pe terenul practic, de mare folos pentru nevoile poporului. Din ea se va putea convinge oricine că poporul român a dat dovadă și pe planul trăirii religioase de o mare și impresionantă forță spirituală, atât în realizarea unor chipuri de mare sfințenie, cât și în practicarea unei pilduitoare iubiri de oameni. Se va putea constata că și în poporul nostru dreptcredincios, Evanghelia s-a manifestat în mod impresionant, în cele două mari direcții ale ei: iubirea curată de Dumnezeu, manifestată prin rugăciune și sfințenie, și iubirea de oameni, - crescute amândouă din iubirea Tatălui care a trimis pe Fiul Său în lume ca om, și din jertfa Fiului Său pentru noi, pentru mântuirea noastră din păcat, din suferințele și moartea produsă de el.

Patericul de față este o carte de aleasă trăire duhovnicească, dovedită cu fapte de numeroși slujitori ai Ortodoxiei românești, care reflectă înalta spiritualitate a dreptcredincioșilor Bisericii noastre.

*Preot dr. acad. DUMITRU STĂNILOAE
Anul mântuirii 1980*

INTRODUCERE

la ediția a III-a

Patericele sunt cărțile duhovnicești cele mai reprezentative ale monahilor și credincioșilor, după Sfânta Scriptură și Viețile Sfinților.

În general fiecare Biserică Ortodoxă își are Patericul ei, care cuprinde, pe scurt, viața și învățăturile (apoftegmele) marilor Părinți duhovnicești din primele secole până astăzi. Astfel, prin cuvântul **Pateric** înțelegem cartea cu viața, nevoințele și cuvintele de folos ale părinților aleși ai fiecărei țări ortodoxe.

Cel mai vechi pateric, unic în toată lumea creștină, este, însă, *Patericul egiptean*, scris în secolele IV-V, care s-a născut în Egipt, patria și leagănul întregului monahism creștin. După modelul Patericului egiptean, toate țările, pe măsură ce se creștinau și își organizau monahismul local, cu timpul își însemnau nevoințele monahilor lor și își scriau patericul autohton.

Pe lângă Patericul egiptean, între secolele V-XI s-au scris și alte cărți similare cu fapte, minuni și cuvinte duhovnicești deosebite ale cuvioșilor Părinți din acea epocă, precum: *Istoria monahilor în Egipt*, anonimă (tradusă la sfârșitul secolului IV, în limba latină, de episcopul Rufin); *Lavsaiiconul (Istoria lausiacă)* scris de fericitul episcop Paladie, în anul 420; *Istoria iubitoare de Dumnezeu* (patericul siriac), scrisă de fericitul Teodorit al Cirului, în anul 440; *Matericonul* (patericul cuvioaselor monahii din Egipt), scris de Avva Isaia Pustnicul; *Limonariul* (patericul sfinților din Palestina), scris de Sfântul Sofronie al Ierusalimului și Ioan Moshu (secolul VI); și, ultimele, cele patru cărți ale Cuviosului Pavel Everghetinos (secolul XI). Majoritatea acestor paterice au fost traduse și în limba română încă din secolele XVII-XVIII, dovedind prin aceasta interesul deosebit al monahilor români pentru marea spiritualitate a Sfinților Părinți.

După creștinarea țărilor slave, ca Bulgaria, Serbia, și Rusia, și răspândirea monahismului în aceste țări, la începutul secolului al XII-lea s-a scris *Patericul Mănăstirii Pecersca*, de Cuviosul Nestor Cronicarul, pateric completat în secolele următoare. Tot în Rusia ortodoxă s-a mai scris și

Patericul Mănăstirii Solovăț, prin secolele XVII–XVIII, precum și alte paterice locale, încă necunoscute.

În a doua jumătate a secolului XX a apărut și Patericul Muntelui Athos, scris de monahul Andrei.

În mod firesc, ne întrebăm de ce nu s-a scris până acum și un pateric românesc? Din unele însemnări și mărturii se constată că a existat un pateric al cuvioșilor moldoveni, scris probabil de mitropolitul cărturar Varlaam al Moldovei (1632–1657), care a circulat în manuscris prin mănăstiri, dar care cu timpul s-a pierdut. Se pare însă că extrase din el au fost interpolate în partea a doua a *Patericului egiptean*, tipărit la București, în anul 1828, de mitropolitul Grigorie Dascălul, care, în prefața acestei cărți, spune: „...Care cuvinte, câte au fost cu nume, după alfa-vita, s-au tălmăcit de iznoavă din Patericul cel grecesc¹ de cel întru fericită pomenire dascălul Pafnutie². Iar câte sunt așezate în deosebite pricini fără de nume, unele s-au pus din Patericul cel rumânesc, după cum s-au găsit scrise cu mâna. Iar altele iarăși de iznoavă s-au tălmăcit din cel grecesc, așezându-se fieștecăre pricină la locul ei în capete, după cum se văd”.

Deci, după mărturiile de mai sus, se constată, în mod sigur, că a existat și în spațiul românesc un pateric autohton, manuscris, care circula prin mănăstiri și schituri. Trebuie remarcat faptul că au circulat, încă din secolele XIV–XV, mai multe variante de paterice, traduse din limba greacă și slavonă, numite, după titlul slavon, *Otășnice* (Cărțile Părinților), care se întâlnesc astăzi în număr impresionant la Biblioteca Academiei Române, pe care le citeau monahii prin mănăstiri, atât la chilii, cât și la trapeză.

În anul 1888 s-a aflat un mic pateric românesc „ce cuprinde întru sine cuvinte folositoare și vreo câteva istorisiri ale vieții unor sfinți carii s-au nevoit în pământul Moldo-României”, luat după mitropolitul Veniamin Costachi, însă fără însemnătate deosebită.³ Din aceasta deducem că și mitropolitul Veniamin Costachi avea intenția întocmirii unui pateric autohton.

Din cele de mai sus se constată că Biserica Ortodoxă Română nu a avut până în ultimele decenii un pateric românesc, care să cuprindă toate mănăstirile din țara noastră. Eram, până nu demult, țara cu cele mai numeroase mănăstiri, precum și astăzi, dar fără să avem un pateric pe măsură, care să oglindească marea spiritualitate milenară a monahismului

¹ Adică scris în limba greacă.

² Unul dintre marii cărturari și traducători ai Mănăstirii Neamț, ucenic al Sfântului Paisie.

³ Preot Dr. Liviu Stan – *Sfinții români*, Sibiu, 1945, pag. 37.

nostru și a poporului român ortodox. Este destul să amintim aici cuvintele marelui cărturar Dimitrie Cantemir, care, la începutul secolului XVIII, dă o statistică sumară a mănăstirilor moldovene, în cartea sa, *Descrierea Moldovei*: „Mănăstiri mai mari, conduse de un arhimandrit, nu se află mai mult de patru; mai mici însă, care ascultă de egumen, sunt mai mult de două sute, și pe lângă acestea aproape tot atâtea metocuri, pe care aceste mănăstiri le au prin diferite locuri”⁴.

Ne întrebăm oare câți sihaștri și călugări sfinți s-or fi nevoit pe pământul nostru străbun, de-a lungul a peste 1600 de ani? Or, majoritatea acestor sfinți, sihaștri, monahi, egumeni și ierarhi autohtoni au fost uitați pentru totdeauna, pentru că nimeni nu a consemnat numele și faptele lor.

Încercând să salvăm și să reconstituim ceea ce se mai poate din trecutul bimilenar al monahismului românesc, cu binecuvântarea patriarhului Justinian, am început din anul 1970 să adun date, biografii și fapte duhovnicești deosebite de la cei mai aleși sihaștri, monahi, duhovnici, egumeni și ierarhi, în vederea întocmirii unui pateric românesc autentic, pe măsura spiritualității neamului nostru.

După zece ani de cercetări prin arhive mănăstirești, eparhiale și de stat, în anul 1980 s-a editat și tipărit, la Tipografia Institutului Biblic – București, prima ediție a Patericului Românesc, într-un tiraj de 6.000 exemplare. Această ediție cuprinde secolele XIV – XX, în care a fost înserat un număr de 362 de cuvioși părinți autohtoni.

În anul 1990, Patericul Românesc a fost reeditat la Arhiepiscopia Dunării de Jos, într-un tiraj de 20.000 de exemplare, cuprinzând cuvioși români și străromâni, din secolele IV-XX.

Întrucât în ultimii douăzeci de ani s-au mutat la cele cerești numeroși părinți duhovnicești, vrednici de a fi introduși în această lucrare, și totodată s-au descoperit noi lucrări și manuscrise inedite cu fapte și cuvinte minunate ale cuvioșilor români, se impunea o nouă ediție a *Patericului Românesc*.

Astfel, cu ajutorul bunului Dumnezeu și cu binecuvântarea Prea Sfințitului Casian, Episcopul Dunării de Jos, apare, în editura acestei episcopii, a treia ediție, într-o formă cât mai completă și într-un tiraj de 3.000 de exemplare.

⁴ *Descrierea Moldovei*, București, 1973, pag. 359

Menționăm că *Patericul Românesc* a fost tradus și peste hotare în câteva limbi, și anume: în limba greacă – anul 1985; în limba italiană și în franceză (într-o formă prescurtată) – anul 1987; și, în limba engleză, ediție completă în două volume – anii 1997 - 1998, la mănăstirea ortodoxă Sfântul Paisie, din California.

Înainte de a încheia, mulțumesc Preamilostivului Dumnezeu că m-au învrednicit să realizez într-o formă cât mai completă și a treia ediție a *Patericului Românesc*.

Doresc ca, atât *Patericul* și *Vetrele de sihăstrie*, cât și *Convorbirile Duhovnicești*, să formeze o adevărată trilogie a spiritualității românești bimilenare și un imn de laudă închinat Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Preacuratei Sale Maici și tuturor sfinților Lui. Doresc ca această jertfă să fie un smerit prinos de recunoștință bunilor mei părinți și frați în Hristos și credincioșilor țării noastre, în mijlocul cărora m-am născut și pe care îi iubesc atât de mult.

Cerându-mi iertare pentru eventualele greșeli de text și redactare, mulțumesc din toată inima și Prea Sfințitului Casian, Episcopul Dunării de Jos, pentru încrederea și bunăvoința arătată acestei lucrări. De asemenea, mulțumesc tuturor colaboratorilor și rugătorilor mei, care m-au ajutat la realizarea acestei cărți, pe care o doresc să fie spre lauda Preasfintei Treimi, spre folosul Neamului și mântuirea noastră, a tuturor.

Arhimandrit Ioanichie Bălan

Intrarea Maicii Domnului în Biserică
21 noiembrie, 1998

SFINȚI ȘI CUVIOȘI

din secolele III-VI

SFÂNTUL IERARH EVANGHELICUS episcop al Tomisului (290 – 300)¹

Acest fericit urmaș al Sfântului Apostol Andrei este cel dintâi episcop cunoscut al Eparhiei Tomisului (Constanța de azi), din Dacia Pontică (Scythia Minor-Dobrogea). Episcopul Evangelicus a păstorit pe creștinii autohtoni geto-daco-romani de la Gurile Dunării și din toată Dacia Pontică în ultimul deceniu al secolului III. Episcopia Tomisului exista, desigur, cu mult înainte de această dată, întrucât creștinismul a fost semănat pe teritoriul țării noastre de Sfântul Apostol Andrei, cel întâi chemat, încă de la jumătatea secolului întâi, cum spune Eusebiu de Cezareea († 340) în cartea sa, „Istoria Bisericească”, III, 1.

Episcopul Evangelicus, originar din Tracia, a convertit la credința în Hristos pe mulți locuitori din Sciția Mică, ce rămăseseră încă în întinericul păgânismului. Despre el se face amintire în actul martiric al Sfinților Epictet preotul și Astion monahul, care au fost martirizați pentru Hristos la Halmyris (azi Dunavăț), cetate antică grecească, situată pe brațul de sud al Dunării, „într-o zi de 8 iulie”, în timpul persecuției lui Dioclețian. În acest document se afirmă precis că „prea fericitul Evangelicus era episcopul și întâistătătorul sfintelor lui Dumnezeu biserici din această provincie”, adică din Sciția Mică (Dobrogea).

În actul martiric se spune că părinții Sfântului Mucenic Astion, originari din Asia Mică, veniți la Tomis în căutarea fiului lor, au fost convertiți la creștinism de către preotul Bonosus și apoi botezați de episcopul Evangelicus la Halmyris, în a paisprezecea zi de la martiriul Sfinților Epictet și Astion.

Se crede că însuși Sfântul Evangelicus a primit cununa muceniei prin același împărat, pentru marea lui dragoste și râvnă ce o avea către Hristos.

¹ Pr. prof. I. Rămureanu, Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, P.S.B. nr. 13, 1987, 1988; *Actele martirice*, 1982, p. 329–331; idem, *Sfinți și martiri la Tomis–Constanța*, în rev. B. O. R., (1974), nr. 7–8, p. 975–980; *Sf. Vasile cel Mare*, Buc. 1979; *De la Dunăre la Mare*, mărturii istorice și monumente de artă creștină, Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos, 1977, p. 28–29; Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, 1980, p. 74–81; Pr. prof. I. G. Coman, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, 1979. Acestea sunt izvoarele de bază pentru secolele III–X.

SFINȚII MUCENICI EPICTET PREOTUL ȘI ASTION MONAHUL († 290)²

Acești doi sfinți martiri erau originari din Asia Mică, probabil dintr-un oraș al Frigiei. Epictet s-a născut din părinți creștini și a învățat de mic carte, fiind foarte râvnitor pentru cunoașterea Sfintei Evanghelii. Apoi, dorind să slujească toată viața lui Hristos, a părăsit casa părinților săi și s-a făcut, călugăr la una din mănăstirile Frigiei.

Pentru sfințenia vieții sale, fericitul Epictet s-a învrednicit de darul preoției și a devenit un neobosit propovăduitor al Evangheliei lui Hristos în patria sa, convertind la creștinism și botezând în numele Preasfintei Treimi mulți locuitori frigieni. Printre cei convertiți a fost și un tânăr ales, anume Astion, fiul unui magistrat numit Alexandru. Urmând dascălului și părintelui său duhovnicesc, fericitul Astion a luat jugul cel bun al lui Hristos, făcându-se călugăr, probabil, în aceeași mănăstire, așa cum mărturisesc actele martirice.

Datorită persecuției lui Dioclețian (284–305), în jurul anului 290, fericii Epictet preotul și Astion monahul și-au părăsit patria lor și, râvnind să mărturisească pe Hristos, s-au stabilit în Sciția Mică (Dobrogea), în orașul Halmyris (Almiridensis), numit și Salmorus, situat pe brațul de sud al Dunării. Aici au propovăduit cu mult curaj Evanghelia lui Hristos, convertind la creștinism un mare număr de păgâni.

Auzind de aceasta, guvernatorul Latronianus a dat poruncă să închidă în temniță la Halmyris pe fericii mărturisitori Epictet preotul și Astion monahul, chinându-i cumplit pentru a se lepăda de Hristos. Văzând însă bărbăția și tăria credinței lor, guvernatorul a poruncit să li se taie capetele de către Vigilantius, unul din judecătorii celor doi martiri. Martiriul Sfinților Epictet și Astion a avut loc la Halmyris, într-o zi de 8 iulie, când li se face pomenirea în întreaga Biserică creștină în fiecare an. În „Acta Sanctorum Julii”, t. II (29), Parisiis et Romae, 1867, p. 540–551, ca și în celelalte acte martirice, sunt numiți „De Sanctis Epicteto presbytero et Astione monacho martyribus Almiridensibus (Halmyris) in Scythia”.

Părinții tânărului mucenic Astion monahul, Alexandru și Marcelina, pornind în căutarea fiului lor, au ajuns până la Halmyris. Aici, auzind de mucenicia Sfântului Astion, au fost convertiți la credința în adevăratul

² Pr. prof. I. Rămureanu, *Actele martirice*, 1982, p. 330–331; idem. în rev. B.O.R., (1974), nr. 7–8, p. 975–980; *De la Dunăre la Mare*, 1977, p. 47–48.

Sfintul Ioan Cassian (+435)

Cuviosul Dionisie Exiguul (+540)

Sfintul Grigorie Decapolitul (+842)

СТІІ МЧЕНКЗ ХРСТО

ІОАННОВЫ ІЖЕ ВСОУЛВБ-

Sf. Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava (+1330)

Sfânta Cuvioasa Parascheva de la Iași
(+secolul XI)

Sfântul Dimitrie cel Nou de la București
(secolele XIII—XIV)

Sfânta Muceniță Filofteia de la Argeș
(sec. XIII)

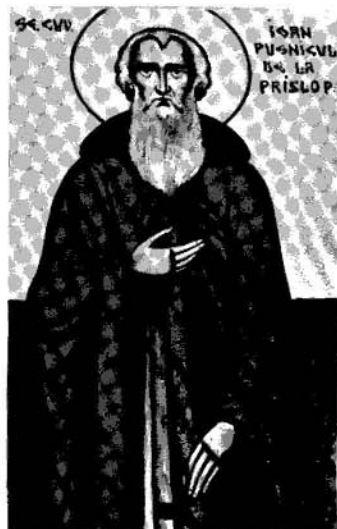

Sfântul Mucenic Ioan Valahul
(secolele XV—XVI)

Sfântul Ierarh Ghelasie de la Rîmet (secolul XIV)

Cuviosul Ioan Pustnicul de la Prislop
(secolele XV—XVI)

Sfânta Mănăstire Tismana (secolul XIV)

Sfântul Ierarh Nifon (+1508)

Sfântul Nicodim de la Tismana (+1406)

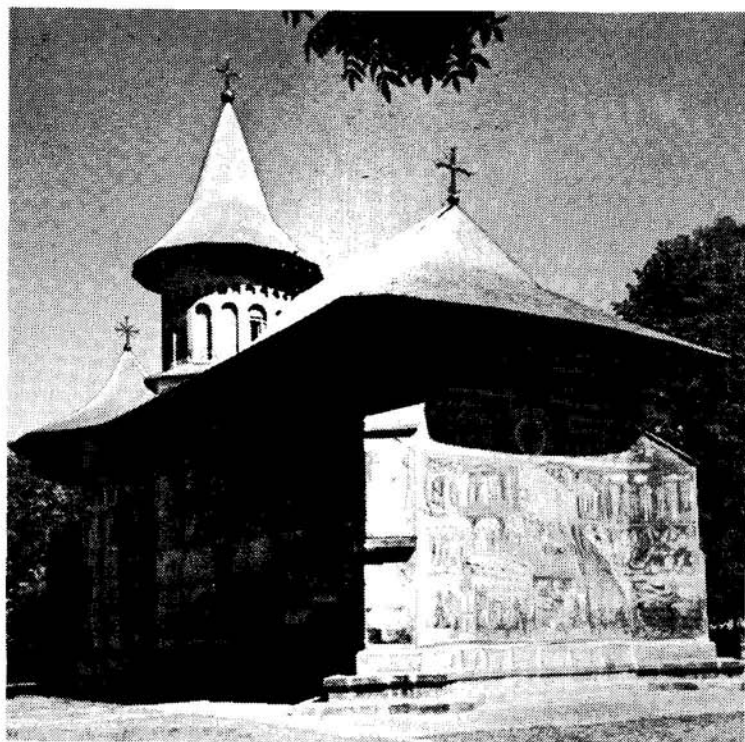

Sfânta Mănăstire Neamț (secolul XIV)

Sfânta Mănăstire Bistrița-Neamț (secolul XIV)

Sfânta Mănăstire Voroneț (secolul XV)

Sfântul Daniil Sihastru (secolul XV)

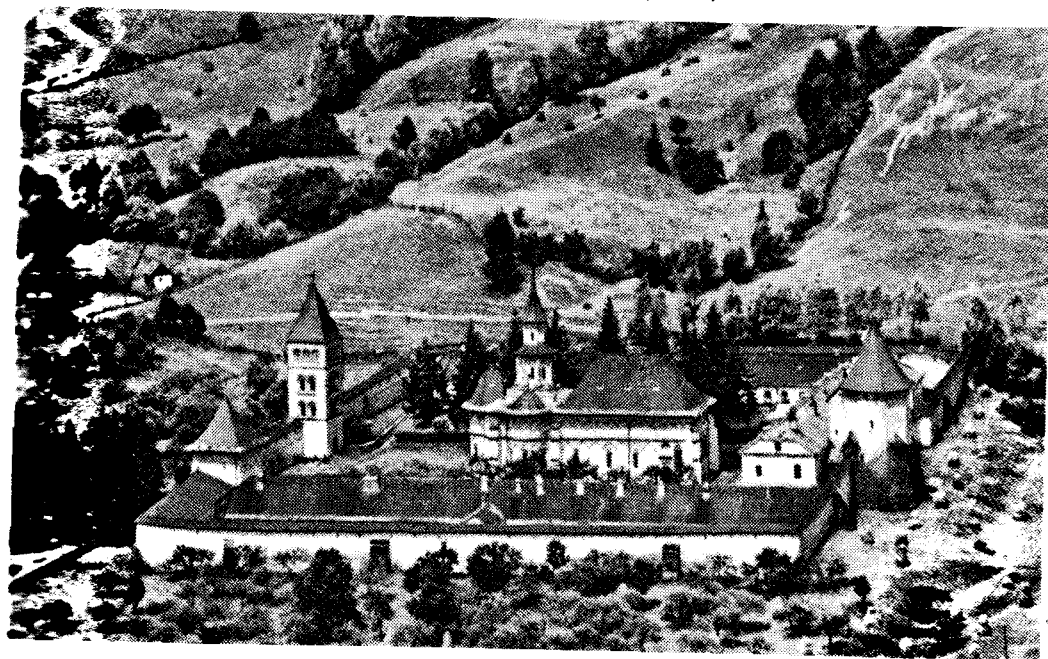

Mitropolitul Moldovei Grigorie Roșca
(secolul XVI)

Sfânta Mănăstire Cozia (1386)

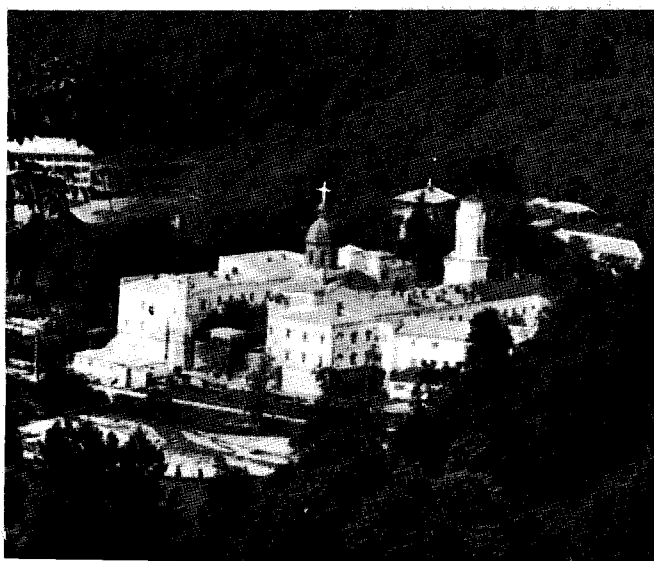
Sfânta Mănăstire Putna (1466)

Sfînta Mînaștire Rîmeș (secolul XIV)

Sfînta Mînaștire Bistrița-Vîlcea (1498)

Dumnezeu de preotul Bonosus, fiind botezați de episcopul de Tomis, Evangelicus, în a paisprezecea zi de la mucenicia Sfinților Epictet și Astion.

**SFÂNTUL SFINȚIT MUCENIC EFREM,
episcop al Tomisului
(secolul IV)³**

Al doilea episcop cunoscut al Eparhiei Tomisului, care a ocupat un timp scaunul de păstor al Daciei Pontice, după atestarea sinaxarelor grecești și latine, a fost Sfântul Mucenic Efrem. El s-a născut în sudul Dunării din părinți creștini, care l-au crescut de mic în frică de Dumnezeu. Mergând să se închine la Sfintele Locuri, a rămas aici și a fost făcut preot și slujitor la una din biserici. În vremea aceea în Imperiul Roman se sluzea în limbile greacă, latină, siriană, și tracă (besă).

Ajungând apoi ucenic al patriarhului Hermon al Ierusalimului (300–314), a fost pregătit din tinerețe să propovăduiască Evanghelia lui Hristos la popoarele „barbare” de la Gurile Dunării și din jurul Pontului Euxin (Mării Negre). La începutul secolului IV a fost trimis de patriarhul Hermon să păstorească pe credincioșii daco-romani din Episcopia Tomisului, convertind la creștinism numeroși daci, romani, goți și sciți și răscumpărând de la moarte mulți sclavi, pe care apoi îi creștina.

În timpul păstoriei acestui fericit episcop, au fost martirizați pentru credința în Hristos zeci de creștini daco-romani, sciți, besi, traci, greci și capadocieni surghiuniți în Dacia Pontică, ale căror sfinte moaște episcopul Efrem le răscumpăra, le îngropa în locuri tănuite, înălța biserici de lemn sau de piatră peste ele și rânduia preoți să slujească noaptea Sfânta Liturghie.

În marea persecuție a lui Dioclețian din anii 304–305, fericitul episcop Efrem a fost prins, întemnițat și chinuit cumplit la Herson (Crimeea), pentru a se lepăda de adevăratul Dumnezeu și a se închina idolilor. Însă, mărturisind că este gata să-și dea viața pentru Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, i s-a tăiat capul în anul 304 și i se face pomenirea la 7 martie.

În „Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae”, col. 517, la 7 martie, când se sărbătorește Sfântul Mucenic și episcop Efrem, se spun următoarele: „7 martie. În timpul împărăției lui Dioclețian, Hermon, episcopul Ierusalimului, a trimis episcopi în Scythia pe Efrem, iar la Chersones pe

³ Pr. prof. I. Rămureanu, *Sfinți și martiri la Tomis-Constanța*, în rev. B.O.R., 1974, nr. 7–8, p. 980–981; *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 29 și 39.

Vasile". Deși sunt păreri că Efrem ar fi fost episcop în Sciția Mare, ele nu sunt întemeiate, căci în Viața Sfinților Epictet și Astion se menționează la Tomis, în Sciția Mică, un episcop Efrem.

SFINȚII MUCENICI TIT ȘI GORDIAN, episcopi ai Tomisului (secolul IV)⁴

Acești doi episcopi tomitani erau, probabil, originari din Capadocia (Asia Mică), păstorind turma lui Hristos din Dacia Pontică (Dobrogea) în primele două decenii ale secolului IV, până la ultima și marea persecuție a lui Liciniu din anii 320–323.

După moartea martirică a episcopului Efrem, a urmat pe scaunul episcopal al Tomisului episcopul Tit (Titus, Filius), care a propovăduit și apărât credința ortodoxă în Dacia Pontică mai mult de zece ani, catehizând și botezând nu puțini daco-romani și mai ales „barbari”, goți, huni și besi, care locuiau pe teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră.

Episcopul Tit a fost protector și părinte sufletească al multor sfinți martiri autohtoni și din întreg Imperiul Roman, exilați la Gurile Dunării și apoi martirizați aici de către împărații Dioclețian, Galeriu și Liciniu, până în anul 323. Pârât fiind la împăratul Liciniu, însuși fericitul episcop Tit a fost prins, chinuit și înecat în Marea Neagră la 3 ianuarie, când i se face și pomenirea. Sfintele sale moaște au fost luate și îngropate de ucenici la Tomis. Un fragment de piatră funerară a fost descoperit recent la Constanța (Tomis), despre care se crede că este a episcopului Tit (Titus, Filius), pe care scrie: „Aici odihnește martirul lui Hristos și episcopul ...”.

Urmându-i pe scaunul de la Tomis episcopul Gordian, acesta a continuat cu și mai multă râvnă și curaj opera apostolică de convertire, catehizare și botezare a daco-romanilor din Dacia Pontică și Goția (Dacia de la nordul Dunării). Auzind de aceasta, tiranul împărat Liciniu l-a aruncat în temniță, iar în timpul sângeroaselor persecuții de la Gurile Dunării, din anii 320–323, i s-a tăiat fericitul cap „într-o zi de 15 septembrie”, împreună cu alți cinci martiri – Macrobiu, Helia, Zotic, Lucian și Valerian. Sinaxarele grecești și cărțile de slujbă românești pomenesc pe Sfântul Mucenic Gordian la 13 septembrie, iar

⁴ *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 29, 36; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 77.

actele martirice din Martirologiul Roman (Acta Sanctorum) îl pomenesc împreună cu Macrobiu și Valerian, la 15 septembrie, numindu-l pe Sfântul Gordian „episcop”.

**SFINȚII MUCENICI
ZOTIC, ATAL, CAMASIE, FILIP
ȘI ALȚI 31 DE LA NICULIȚEL
(secolul IV - 4 iunie)⁵**

Întreaga Sciția Mică, adică Dobrogea de astăzi, acum două milenii făcea parte din Imperiul Roman și era destinată, în timpul marilor persecuții creștine din secolele I-IV după Hristos, pentru surghiunirea și martirizarea creștinilor care refuzau să se închine idolilor păgâni și să le aducă jertfă. Acest teritoriu de la periferia de nord-est a imperiului, plasat între Dunăre și Marea Neagră, mai ales Delta Dunării și codrii seculari dintre Măcin, Isaccea, Niculițel și Babadag, ca și zona de sud a Dobrogei dintre Cernavodă, Adamclisi, Mangalia și Constanța (Tomis) erau cele mai potrivite pentru acest scop.

Dintre cele zece persecuții romane împotriva creștinilor desfășurate între anii 64 și 324, care au umplut cerul de sfinți și au sfințit pământul cu sângele a peste zece milioane de martiri, trei din ele au fost cele mai sângeroase: persecuția lui Deciu (249-251), a lui Dioclețian și Maximian (284-305) și a lui Liciniu (308-324), în Răsărit, care au dat cei mai mulți mucenici. În timpul acestor persecuții au fost surghiuniți în Sciția Mică mii de creștini, ostași, dregători, clerici și cetățeni romani de toate vârstele și stările sociale.

Unii dintre ei mureau aici de foame și de frig, sau din cauza bățăilor pe care le răbdau cu bărbăție, ca niște sfinți mărturisitori ai Sfintei Evanghelii. Alții reușeau să se repatrieze după terminarea surghiunului sau după moartea împăraților și guvernatorilor persecutori. Iar alții, poate sute dintre ei, fiind mai tari în credință și mai râvnitori pentru Hristos, erau greu chinuți și apoi martirizați aici, între Dunăre și Marea Neagră, prin decapitare. Trupurile lor, devenite sfinte moaște, erau luate în grabă de creștini și îngropate provizoriu în locuri de taină, cunoscute numai de ei. Noaptea mergeau la mormintele lor, le tămâiau, se rugau și aprindeau lumânări. Ei păstrau pe ascuns evlavia sfintelor moaște și scriau scurte biografii cu viața și pătimirea sfinților mucenici. Așa luau naștere actele martirice, iar martirii intrau în memoria creștinilor, în cultul Bisericii lui Hristos și în sinaxarele ei.

⁵ *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, 1987, p. 173.

Aşa au fost salvați de uitare zeci de mii de mucenici din Imperiul Roman și peste o sută din Dobrogea. Mai târziu, când focul persecuțiilor străine se stinge și se făcea iarăși pace în imperiu, creștinii scoteau din păduri și din morminte moaștele ascunse ale sfinților mucenici și le așezau cu cinste în cripte, anume zidite de ei, numite „martirioane”, peste care zideau biserici (bazilici) de piatră și cărămidă, ale căror numeroase ruine se văd și astăzi în toată Dobrogea. Unele din aceste martirioane (cripte martirice) din primele secole creștine s-au ruinat de-a lungul vremii. Altele au fost distruse și profanate de popoarele barbare, care năvăleau mereu peste țările creștine. Iar altele au rămas până astăzi ascunse în pământ, pentru nevrednicia creștinilor, ca niște mărgăritare de mult preț.

Cu rânduiala lui Dumnezeu, în anul 1971, luna septembrie, pârâul satului Niculițel-Tulcea, venind mare, a descoperit, sub șoseaua ce trece prin mijlocul localității, cel mai vechi și mai bine păstrat „martirion” creștin din întreaga Peninsulă Balcanică și printre cele mai rare și prețioase din lume. Cripta martirică de la Niculițel, construită din cărămidă, cu dimensiunile de 3,70x3,50x2,30 m, este împărțită în două mici încăperi supraetajate. În încăperea de sus s-au găsit patru moaște întregi de martiri, așezate într-o raclă comună, de lemn, după tradiția ortodoxă cunoscută, cu mâinile pe piept și cu capul spre apus. Toți martirii aveau capetele tăiate, din care trei erau așezate la locul lor, iar al patrulea se afla pe pieptul martirului. Pe peretele din stânga intrării se află săpată în mortar următoarea inscripție în limba greacă: „Martirii lui Hristos”, iar pe peretele din dreapta scrie: „Zoticos, Attalos, Kamasis, Filippos”, având deasupra crucea monogramată (Hr).

În încăperea de jos, împărțită și ea în mici secțiuni, s-au găsit aproape o sută de bucăți de oase sfinte, care aparțineau altor doi martiri necunoscuți, care, probabil, pătimiseră odată cu ceilalți patru în localitatea romană din apropiere, numită Noviodunum, astăzi Isaccea. Pe o lespede de calcar este scrisă această mică inscripție: „Aici și acolo (se află) sângele (vlaga) martirilor”.

Martirologiul siriac și mai ales Martirologiul ieronimian fixează data pătimirii acestor sfinți martiri la 4 iunie și, alături de cei patru amintiți mai sus, înșiră și alți martiri, ca: Eutihie, Quirinus, Iulia, Saturninus, Ninita, Fortunio și alți 25 ostași ai lui Hristos, ale căror nume nu sunt scrise în aceste sinaxare (vieți de sfinți).

Deasupra criptei martirice de la Niculițel s-a construit o bazilică din piatră și cărămidă destul de mare, care a servit, probabil, ca lăcaș de cult al unei străvechi mănăstiri, în secolele IV-VII. În anul 602, datorită invaziei slavilor și bulgarilor, care traversează Dobrogea spre sudul Dunării, majori-

tatea bazilicilor și a centrelor creștine organizate din Dacia Pontică sunt devastate și rămân în ruină.

Sfinții Mucenici de la Niculițel, Zotic, Atal, Camasie și Filip, împreună cu ceilalți 31 de martiri, cu nume și fără nume, de origine greci, romani, traci, daci și capadocieni, au pătimit pentru Hristos prin tăierea capului, fie în timpul persecuției lui Dioclețian, în anii 303-304, fie în timpul ultimei persecuții sângeroase din timpul împăratului Liciniu, în anii 319-324.

După ce moaștele lor au fost așezate provizoriu în morminte simple și discrete de frica ostașilor romani, sub împărăția Sfântului Constantin cel Mare, după anul 324, când capitala imperiului este mutată la Constantinopol, creștinii din Sciția Mică (Dobrogea), ajutați de episcopii de la Tomis, construiesc o criptă nouă în comuna Niculițel și înalță biserică mare deasupra, unde așază definitiv moaștele martirilor amintiți.

Așa a binecuvântat Dumnezeu pământul nostru străbun cu numeroși martiri creștini, încă din primele secole și până în zilele noastre. Așa ne-a descoperit Mântuitorul moaștele întregi ale celor patru martiri, care au sfințit pământul neamului cu jertfa și sângele lor. Jertfa Sfinților și Mucenicilor Zotic, Atal, Camasie și Filip, împreună cu a celorlalți 31 de mucenici, de la Isaccea-Niculițel, este una dintre cele mai mari jertfe martirice pentru Hristos, din țara noastră. Numai jertfa marelui domn și martir Constantin Brâncoveanu, cu a celor patru fii ai săi, poate fi pe măsura sfinților mucenici de la Niculițel.

Descoperirea acestor patru sfinte moaște întregi, unele dintre cele mai vechi și mai bine păstrate moaște creștine din lume, formează o minune a lui Dumnezeu săvârșită cu noi și un semn al milei Tatălui ceresc cu poporul român, credincios și atât de mult încercat. Ele sunt o dovadă că Mântuitorul încă ne iubește, că nu ne-a părăsit pentru păcatele noastre și că ne cheamă și pe noi, prin rugăciunile sfinților mucenici, la pocăință, la smerenie, la credință și la o viață creștină cât mai curată, până la jertfa supremă pentru dragostea lui Hristos, știind că fără jertfă creștină nu este mântuire.

Din toamna anului 1971, moaștele celor patru sfinți martiri de la Niculițel au fost depuse în biserica Mănăstirii Cocoș, spre închinarea credincioșilor iubitori de mucenici. Ele formează cea mai mare cunună a Bisericii lui Hristos din România, pentru care laudăm pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea deo-ființă și nedespărțită.

Pomenirea Sfinților Mucenici Zotic, Atal, Camasie și Filip și a celor împreună cu dâșii se face la 4 iunie.

Sfinților Mucenici, care bine v-ați nevoit și v-ați încununat, rugați-vă Domnului să mântuiască sufletele noastre!

UN EPISCOP NECUNOSCUȚ al Tomisului (secolul IV)⁶

În timpul Sfântului Constantin cel Mare, procesul de creștinare în Dacia Pontică (Dobrogea) și Dacia propriu-zisă, care formează actualul spațiu românesc carpato-dunărean, se desfășura deschis, fără nici o rezistență din interior și fără nici o îngrădire din afară. Pe scaunul Episcopiei Tomisului, în locul episcopilor martiri, se așază de acum episcopi teologi și apologeți, profund cunoscători ai Sfintei Scripturi, capabili să apere credința ortodoxă în Iisus Hristos, atât cu cuvântul vorbit și scris, cât și cu exemplul vieții lor.

Numele episcopului tomitan din timpul Sfântului Constantin cel Mare (după 323), din nefericire, nu ne este cunoscut. Din mărturiile pe care le avem, el era un mare apărător al Ortodoxiei, apreciat de împărat și de numeroși ierarhi ai timpului său. Episcopul Eusebiu de Cezareea, în lucrarea sa „Viața fericitului împărat Constantin”, înșirând pe episcopii prezenți la marele Sinod de la Niceea (325), pe lângă cei doi episcopi din Dacia și din „Bosporus”, și Teofil al Goției, afirmă că „nici schitanul nu lipsea din ceață”. Și acesta era, desigur, episcopul Tomisului, care a luat parte activă la Sinodul I ecumenic și a luptat cu tărie împotriva ereziei lui Arie, cerând condamnarea lui.

Acest episcop tomitan a depus o intensă activitate misionară în Dacia Pontică de convertire la creștinism și de apărare a dreptei credințe în eparhia sa față de eresul lui Arie. A zidit, desigur, basilici în orașele cetăți mai importante ca: Tomis (Constanța), Histria (Istria), Calatis (Mangalia), Axiopolis (Cernavodă), Adamclisi, Halmyris, Niculițel și Noviodunum (Isaccea) și a dat amploare vieții monahale în eparhia sa. Tot acum ia ființă viața ascetică în peșteri și în codrii seculari din podișul Dobrogei și Munții Măcinului, unde mai târziu aveau să se formeze marii teologi daco-romani, Ioan Casian, Dionisie cel Mic și Ioan Maxențiu, renumiți în tot imperiul, sau acei vestiți „călugări sciți”, cunoscuți până la Roma și în eparhiile Africii.

O grijă deosebită avea episcopul Tomisului, în această epocă înfloritoare, de moaștele sfinților uciși în Dacia Pontică pentru dragostea lui Hristos. El adună unele din aceste moaște în cripte martirice, peste care înalță

⁶ Eusebiu de Cezareea, *Viața fericitului împărat Constantin*, III, p. 7; Pr. prof. I. Rămureanu, *Sfinți și martiri la Tomis – Constanța*, în rev. B.O.R., 1974, nr. 7-8, p. 985; *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 9-16, 29; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 133.

biserici rotonde sau adevărate bazilici și rânduiește preoți pentru pomenirea lor. O asemenea criptă martirică zidită, probabil, la porunca lui este și cea de la Niculițel, descoperită în anul 1971, unică în România, unde s-au așezat moaștele Sfinților Mucenici Zotic, Atal, Camasie și Filip, astăzi păstrate în biserica Mănăstirii Cocoș - Tulcea.

SFÂNTUL MARE MUCENIC SAVA († 12 aprilie, 372)⁷

Cel mai vechi și mai cinstit sfânt mucenic, cunoscut și martirizat pe pământul țării noastre în secolul IV, este Sfântul Mare Mucenic Sava, numit uneori „Gotul” (Geto-Dacul), iar alteori „Romanul”. Acest mucenic era „got de neam și trăia în Goția”, cum se spune în actul său martiric, născut într-un sat de pe valea râului Buzău, din părinți creștini aleși, care i-au dat o creștere duhovnicească.

Fericitul Sava a fost crescut de mic în dragoste de Dumnezeu, în post, în rugăciune și feciorie, ajungând la tinerețe cântăreț la biserica unde slujea preotul Sansala, bunul său păstor și părinte sufletesc. Putem crede că tânărul Sava s-a făcut călugăr, probabil, în comunitatea monahală din Munții Buzăului, întemeiată pe la mijlocul secolului IV de călugări veniți din Eparhia Tomisului, de teama „barbarilor” care migrau prin Dobrogea spre vestul Europei. Atât preotul Sansala, cât și fericitul Sava erau călugări misionari în ținutul Buzăului unde, probabil, era și o episcopie și convergeau la creștinism numeroși daco-romani, goți și „barbări” închinători de idoli.

Între anii 370-372, regele goților, Athanaric, stabilit în Dacia nord-dunăreană, a ridicat război împotriva împăratului romano-bizantin Valens, și a pornit o puternică persecuție împotriva creștinilor. Atunci mulți creștini au fost prinși, bătuți, înecați și arși de vii în Dacia Traiană. Alții, de frică, se refugiau în sudul Dunării, în Moesia și Dacia Pontică.

În actul martiric al Sfântului Mare Mucenic Sava, se spune că în primăvara anului 372, a treia zi de Paști, noaptea, ostașii lui Athanaric, sub conducerea unui dregător, Atarid, au prins, atât pe preotul Sansala, cât și pe fericitul Sava, i-au legat și i-au bătut, făcându-le multe răni pe trup, ca să se

⁷ Pr. prof. I. Rămureanu, *Actele martirice*, 1982, p. 311-324; idem., *Sfântul Vasile cel Mare și creștinii din Scythia Minor și Dacia nord-dunăreană*, în vol. *Sfântul Vasile cel Mare*, București, 1979, p. 385-393; *Dicționar aghiografic*, de episcopul Gherasim Timuș, op. cit., p. 740-742; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 98-102; Pr. prof. I.G. Coman, *Izvoarele Ortodoxiei românești*, în rev. *Ortodoxia*, nr. 3/1981, op. cit., p. 340, *Sfinți români...*, op. cit., p. 194

îchينة idolilor și să mănânce cele jertfite lor. Sfântul Sava, înfruntându-i cu bărbăție, a fost condamnat la moarte prin înecare. Legându-i un lemn greu de gât, l-au aruncat în râul Buzău (Mousaios). Ostașii voind să-l elibereze, el le-a răspuns: „Împliniți porunca ce vi s-a dat. Eu văd dincolo de râu ceea ce voi nu puteți vedea. Văd pe cei care așteaptă să ia sufletul meu și să-l ducă în lăcașul slavei lui Dumnezeu...”.

Așa s-a săvârșit Sfântul Mucenic Sava, dându-și fericitul său suflet în mâinile lui Hristos. Martiriul său a avut loc la 12 aprilie, 372, a cincea zi după Sfintele Paști, fiind în vârstă de 38 de ani. Moaștele sale au fost luate de creștini și de preotul Sansala și ascunse. Apoi, de frica goșilor, „au fost trecute din țara barbară în România”, adică în Imperiul Roman, la episcopul Ascholiu al Tesalonicului, de origine din Capadocia.

Prin anii 373–374, la cererea Sfântului Vasile cel Mare către dregătorul Sciției Mici, Iunius Soranus, capadocian și el, care îi era rudă, „de a-i trimite moaște de sfinți”⁸, prezbiterii din Dacia au trimis moaștele Sfântului Mucenic Sava la Cezareea Capadociei, însoțite de o lungă și frumoasă scrisoare. Scrisoarea, întocmită de un preot învățat din Dacia sau, poate, de Sfântul Bretanion de la Tomis, poartă titlul „Epistolă a Bisericii lui Dumnezeu din Goția (Dacia) către Biserica lui Dumnezeu ce se găsește în Capadocia și către toate Bisericile locale ale Sfintei Biserici universale”. Ea a fost adresată, deci, tuturor Bisericilor locale, nu numai celei din Capadocia, dându-i-se un caracter ecumenic, universal, căutând să facă cunoscut tuturor că și în Dacia Carpatică curgea sânge de martiri pentru Evanghelia lui Hristos. Scrisoarea este redactată în limba greacă și este prima lucrare cunoscută până astăzi, scrisă pe teritoriul țării noastre.

Marele ierarh al Cezareei Capadociei, drept răspuns, i-a adresat episcopului Ascholiu al Tesalonicului două scrisori de mulțumire (Epistolele 164 și 165), prin care numește pe Sfântul Sava „atlet al lui Hristos”, „un martir al adevărului care a luat cununa dreptății”. Apoi adaugă: „Noi l-am primit cu mare bucurie și am dat mărire lui Dumnezeu”. Iar către episcopul amintit scrie: „Tu ai cinstit pământul patriei tale (Capadocia) cu un martir care a înflorit de curând pe pământul barbar (Goția), care este învecinat cu al vostru”.

Pomenirea Sfântului Mare Mucenic Sava se face la 12 aprilie în toate bisericile creștine din Răsărit și Apus și în chip deosebit în Biserica Ortodoxă Română.

Sfinte Mare Mucenice Sava, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

⁸ Epistola 165

SFÂNTUL MUCENIC NICHITA (ROMANUL) († 372)⁹

Al doilea mucenic, cu numele Nichita, adică „Biruitoarul”, care a pățit martiriul de la goți în anul 372 pe pământul țării noastre, după Sfântul Mucenic Sava, este Sfântul Mare Mucenic Nichita, numit uneori „Romanul”, alteori „Daco-romanul”. Acest venerabil mucenic era de neam grec după părinți, din aceeași patrie cu Sfântul Apostol Pavel, adică Cilicia din Asia Mică. Părinții săi au fost aduși de goți și colonizați în Dacia, după anul 258.

Fericitul Nichita s-a născut într-un sat din Câmpia Dunării (poate Valea Argeșului), la începutul secolului IV și a învățat tainele credinței în Hristos de la episcopul Teofil al Sciției și Goției (Daciei). Călugărindu-se la una din mănăstirile din sudul Dunării sau poate în Munții Buzăului, unde era o mică așezare monahală cunoscută, tânărul ostaș al lui Hristos, Nichita, a fost hirotonit preot de același Teofil și ajunge prezbiter misionar prin sate, catehizând și botezând mulți daco-romani și goți.

Văzând mai-marii goților credința și biruința lui asupra păgânilor și pornindu-se marea persecuție a lui Athanaric împotriva creștinilor, din anul 372, fericitul Nichita a fost prins de ostași în biserică, pe când slujea, și ars de viu în fața sfântului altar, după obiceiul goților, în ziua de 15 septembrie. Vina lui era că îndemna pe creștini să nu jertfească unui idol al goților, pe care îl purtau într-o căruță, prin sate.

Sfintele sale moaște, câte au mai rămas din foc, au fost adunate de creștini și cinstite cu mare evlavie. Apoi în anul 451 au fost duse în patria sa străbună, Cilicia, și așezate într-o biserică din orașul Mopsuestia, cinstindu-se ca „mare mucenic” în toată Biserica creștină.

PREOTUL SANSALA (secolul IV)¹⁰

Prezbiterul Sansala era un vestit preot got din secolul IV, cunoscut pe teritoriul Daciei Carpatice, amintit în actul martiric al Sfântului Mucenic Sava.

Sansala preotul s-a născut, probabil, în ținutul Buzăului, din părinți goți, convertiți la creștinism de misionari capadocieni sau „sciți” veniți din Dacia

⁹ Mineiul lunii Septembrie în 15 zile; *Actele martirice*, 1982, p. 312–313; *Dicționarul aghiografic*, op. cit., p. 609; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 99

¹⁰ Pr. prof. I. Rămureanu, *Actele martirice*, 1982, p. 312–313

Pontică. Din tinerețe, învrednicindu-se de darul preoției, a ajuns păstor și slujitor al Evangheliei lui Hristos la un sat de pe valea râului Buzău (Mousaios), făcând mulți creștini dintre păgâni, îndeosebi goți. Cel mai apropiat ucenic și fiu sufletesc al său era un tânăr de neam capadocian, anume Sava Gotul, care îl ajuta la slujbele din biserică, cântând psalmi.

Despre preotul Sansala, despre evlavia, râvna și curajul cu care mărturisea el pe Hristos în ținutul Buzăului se vorbește pe larg în „Scrisoarea Bisericii lui Dumnezeu din Goția (Dacia) către Biserica lui Dumnezeu care se găsește în Capadocia și către toate Bisericile locale ale Sfintei Biserici universale”. Această epistolă a însoțit moaștele Sfântului Mucenic Sava din Dacia în Capadocia, la cererea Sfântului Vasile cel Mare, prin anii 373–374.

În timpul persecuției regelui got Athanaric din anul 372, au fost prinși și chinuiți pentru Hristos, atât preotul Sansala, cât și cântărețul bisericii sale, Sava. Apoi, preotul fiind eliberat, iar Sava înecat în râul Buzău, la 12 aprilie, 372, părintele său duhovnicesc i-a luat sfintele sale moaște și, cu sfatul prezbiterilor din Dacia, le-a trimis pe ascuns la episcopul Ascholius, în sudul Dunării, iar de aici în Capadocia.

Slujind Biserica lui Hristos încă mulți ani și convertind la creștinism mai mulți daco-romani și goți, fericitul preot Sansala s-a mutat la cele veșnice spre sfârșitul secolului IV.

CUVIOSUL EUTIHIE PREOTUL (secolul IV)¹¹

Despre numele, viața și râvna cuviosului prezbiter Eutihie, ca și despre dragostea lui pentru Hristos, și misiunea sa evanghelică în Dacia carpato-dunăreană, ne vorbește pe scurt Sfântul Vasile cel Mare în epistola 164. Din cele relatate de el, înțelegem că preotul Eutihie era capadocian de neam din orașul Cezareea, contemporan cu Sfântul Vasile cel Mare, căruia îi era bine cunoscut. El a fost îndrumat de Duhul Sfânt să vină în Dacia Carpatică și să-l mărturisească pe Hristos la păgâni. Aici, Eutihie, ca preot misionar, propovăduiește Evanghelia, probabil, în ținutul Buzău – Vrancea, unde desfășoară o activitate intensă de catehizare, convertire și botezare a numeroși geto-daco-romani, goți și alte neamuri „barbare”, care migrau prin centrul Daciei. După anul 348, când episcopul Ulfila se retrage la sudul Dunării din

¹¹ Pr. prof. I. Rămureanu, *Sfântul Vasile cel Mare și creștinismul nord-dunărean*, în vol. *Sfântul Vasile cel Mare*, 1980, p. 378–393

cauza prigoanei regelui Athanaric, fericitul Eutihie devine cel mai aprig propovăduitor al Evangheliei lui Hristos în centrul Daciei secolului IV.

Auzind de aceasta, Sfântul Vasile cel Mare îl lauda pentru succesele sale printre „barbari”, pe care îi îmblânzea prin puterea Sfântului Duh și prin lucrarea harismelor sale. Fericitul Eutihie era, într-adevăr, un mare ascet și se învrednicise de la Dumnezeu de darul facerii de minuni și al vindecării bolilor. Sfântul Vasile spune următoarele despre Eutihie în epistola sa adresată episcopului Tesalonicului: „Pentru faptul că ai amintit și de fericitul bărbat Eutihie și ai preamărit patria noastră (Cezareea Capadociei), ca una care a crescut semințele credinței, ne-ai bucurat de amintirea celor trecute, dar ne-ai întristat de cele ce vedem. Căci nimeni dintre ai noștri nu se aseamănă cu Eutihie. Noi suntem atât de departe de a îmblânzi pe barbari prin puterea Duhului Sfânt și lucrarea darurilor Sale, încât și cei ce sunt blânzi (dintre ei) se înrăiesc din pricina mulțimii păcatelor noastre. Ne imputăm nouă înșine și păcatelor noastre cauza întinderii mari a stăpânirii ereticilor. Căci aproape nici o parte a pământului n-a scăpat de aprinderea ereziei...”.

Așa îl lauda marele ierarh pe fericitul Eutihie. Numele lui stă alături de al preotului Sansala și ale Sfinților Mucenici Nichita și Sava, ca și ale atâtor călugări, preoți și episcopi misionari, majoritatea capadocieni, care au mărturisit pe Hristos și au semănat credința ortodoxă în Dacia carpato-dunăreană, ale căror nume și fapte sunt scrise în ceruri.

SFÂNTUL IERARH VETRANION (Bretanion), episcop al Tomisului (secolul IV)¹²

Acest venerabil episcop tomitan era de origine capadociană. El a ocupat scaunul Episcopiei Tomisului probabil prin anul 360, dovedindu-se un devotat păstor al turmei lui Hristos și aprig apărător al credinței ortodoxe niceene. Ducea o viață ascetică de sfințenie și se împotriva cu dârzenie să nu pătrundă arianismul în hotarele eparhiei sale, care se întindea între Dunăre și Marea Neagră.

Despre acest episcop sfânt au scris doi scriitori bisericești vestiți – Sozomen și Teodoret al Cirului. Astfel, Sozomen vorbește de vizita împăra-

¹² *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 29, 50–51; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 133–134; Pr. prof. I. Rămureanu, *Sfinți și martiri la Tomis – Constanța*, în B.O.R., an XCII, 1974, nr. 7–8, p. 1001–1006; idem., *Actele martirice*, 1982, p. 335–341; *Sfinți români...*, op. cit., p. 160

tului arian Valens (364–378) la Tomis, în anul 369, pe când se întorcea dintr-o expediție împotriva goților. Autorul spune în „Istoria bisericească” a sa, că împăratul a intrat în biserica episcopală și a cerut episcopului Vetranion să intre în comuniune cu arienii, pe care îi simpatiza, și să slujească împreună cu ei. Marele episcop a apărut dreapta credință și „a vorbit împăratului cu îndrăzneală despre hotărârile celor 318 Sfinți Părinți de la Sinodul I de la Niceea (325) împotriva lui Arie, pe care nu le putea călca”.

Apoi, bunul păstor al turmei lui Hristos s-a retras cu credincioșii săi într-o altă biserică din Tomis, lăsând pe împărat singur. Împăratul, mâniindu-se, a încercat să-l exileze, dar îndată a revenit, de teamă să nu se răscole „sciții” din Dacia Pontică. Aceeași înfruntare avea s-o pătimească Valens după câțiva ani în Cezareea Capadociei, din partea Sfântului Vasile cel Mare († 379), care era bun prieten și, probabil, părinte duhovnicesc al Sfântului Vetranion.

Sozomen își încheie relatarea sa cu următoarele cuvinte: „Iată în ce chip a înfruntat Vetranion zelul împăratului, el fiind, de altfel, bărbat destoinic și renumit prin viața sa virtuoasă, precum mărturisesc și sciții înșiși”.

Teodoret, episcopul Cirului, spune și el: „Iar Vetranion, fiind împodobit cu tot felul de virtuți și încredințându-i-se sarcina de arhiereu peste cetățile din toată Sciția (Dacia Pontică), și-a înflăcărat cugetarea cu râvnă și a înfruntat stricarea învățăturilor drepte credințe și fărădelegile comise de Valens împotriva dreptcredincioșilor...”.

Fericitul episcop Vetranion a încurajat mult viața ascetică și nevoința sihaștrilor de prin peșteri și mici biserițe rupestre, după obiceiul sihaștrilor din Capadocia. El a călăuzit în copilărie, spre nevoința monahală, pe tânărul Ioan Casian cu prietenul său Gherman și tot el, probabil, a înălțat o bazilică pe cripta cu moaștele celor patru martiri de la Niculițel, ale cărei ruine, împreună cu „martirionul”, au fost descoperite în anul 1971. În timpul păstoriei sale existau în Eparhia Tomisului câteva așezări monahale de renume, cu călugări cărturari și teologi.

Sfântul Vetranion este considerat de unii teologi autorul „Scrisorii Bisericii Goției (Daciei Traiane) către Biserica din Capadocia...”, care a însoțit moaștele Sfântului Sava Gotul, martirizat de goți la 12 aprilie, 372, cerute de Sfântul Vasile cel Mare în patria sa de origine. El a contribuit împreună cu guvernatorul Daciei Pontice, Iunius Soranus, la transportarea moaștelor Sfântului Mucenic Sava Gotul din Dacia la Cezareea Capadociei.

Cu puțin înainte de anul 381, Sfântul Episcop Vetranion și-a dat sufletul în mâinile Domnului, și este cinstit de Biserica Ortodoxă, ca sfânt, la 25 ianuarie.

SFÂNTUL IERARH GHERONTIE (Terentie)
episcop al Tomisului
(c. 380-390)¹³

După Sfântul Vetranon, scaunul Episcopiei Tomisului a fost ocupat de episcopul Gherontie, un alt ierarh devotat pentru Hristos, de aceeași râvnă și sfințenie cu înaintașul său. Actele Sinodului II ecumenic (381) și istoricul bisericesc Sozomen atestă că episcopul Gherontie (Terentius), după o listă sinodală siriacă, a participat la Sinodul ecumenic de la Constantinopol din partea Episcopiei Tomisului, că a semnat actele sinodului și a osândit învățătura eretică a lui Macedonie. Tot Sozomen spune că la 31 iulie, 381, după sinod, împăratul Teodosie cel Mare (379-395) l-a împuternicit pe episcopul Gherontie „de a veghea la păstrarea curată a Ortodoxiei în orașele din Scythia Minor”.

Acest fericit urmaș al Sfinților Apostoli era cunoscut Sfântului Grigorie de Nazianz și multor ierarhi vestiți din imperiu. El a continuat să zidească noi bazine și a menținut viața mănăstirească din Dacia Pontică la un înalt nivel de trăire ascetică, fiind în strânsă legătură cu monahismul capadocian, palestinian și egiptean, unde se nevoiau și călugări daco-romani.

Deci, bine săvârșindu-și călătoria acestei vieți, s-a strămutat cu pace la cereștile lăcașuri, numărându-se în ceata sfinților ierarhi ai lui Hristos.

SFÂNTUL IERARH TEOTIM I „SCITUL”
episcop al Tomisului
(secolele IV-V)¹⁴

Fericitul episcop Teotim I era de neam daco-roman, autohton din Dacia Pontică. El este considerat cel dintâi dascăl și părinte duhovnicesc al Sfinților Ioan Casian și Gherman, cu care era contemporan, format în tinerețe în aceeași mănăstire din „hotarele Casienilor și ale Peșterilor”. Această mănăstire, care a dat călugări cărturari și sporiți în fapte bune, era o adevărată vatră

¹³ Pr. prof. I. Rămureanu, *Sinodul al II-lea ecumenic de la Constantinopol*, în *Ortodoxia*, 1981, nr. 3, p. 285-336; *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 29; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, op. cit., vol. I, p. 134

¹⁴ Pr. prof. I. Rămureanu, *Actele martirice*, 1982, p. 342-351; *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 30, 50-51; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 134-135; *Sfinți români...*, op. cit., p. 166

monahală de sfințenie, de cultură și profundă teologie din Eparhia Tomisului, confirmată de înaltul nivel spiritual, teologic și literar la care au ajuns cei trei sfinți daco-romani contemporani – Ioan Casian, Gherman și Teotim I, supranumit de istoricii paleocreștini „Scitul” și „Filosoful”.

Acest episcop urcă pe scaunul Eparhiei Tomisului, pe la anii 385–390, după mutarea din viață a episcopului Gherontie. Ca episcop al Tomisului este amintit pentru prima dată în anul 392, de Fericitul Ieronim († 420), în celebra sa lucrare „De viris illustribus” (Despre bărbați iluștri), despre care spune că era păstor strălucit, cu mare dragoste de Dumnezeu și de oameni, teolog învățat și scriitor talentat și neobosit. El afirmă că „a scris scurte tratate (cărți) sub formă de dialoguri, în stilul vechii elocințe”, ceea ce dovedește vasta sa cultură în retorica și filosofia antică, greacă și latină. Apoi, fericitul Ieronim încheie cu aceste cuvinte despre Teotim: „Aud că scrie și alte lucrări”.

Unele fragmente din scrierile Sfântului Teotim se păstrează în lucrarea Sfântului Ioan Damaschin († 749), „Paralele sfinte”, din care reiese „că a scris omilii la unele texte Evanghelice”. Istoricul Sozomen scrie despre el că era „scit” (daco-roman) de neam, că „traiful îi era modest” și că era taumaturg (vindecător de boli). Iar Socrate, alt istoric paleocreștin, spune că fericitul episcop Teotim I „era cunoscut de toți – împărați, episcopi, călugări, credincioși și «barbari» – pentru evlavia și corectitudinea vieții sale”. Prin scrierile sale patristice, Sfântul Teotim I este considerat „creatorul Filocaliei românești”. În gândirea sa a fost, desigur, influențat de Sfântul Ioan Gură de Aur și de părinții capadocieni. Teotim I vorbește foarte frumos despre liniștea minții și a inimii.

Sub păstoria lui Teotim I, mănăstirile și sihăstriile din Dobrogea secolului IV, renumite prin asceză și isihie (liniște), au trăit o epocă de aur, devenind în secolele V–VI cunoscute în întreg imperiul prin vestiții „călugări sciți”, răspândiți, atât la nord de Dunăre până în Carpați, cât și la sud până la Ierusalim, Constantinopol, Roma și Africa. Bazilicile înălțate de el, ale căror ruine și astăzi se văd, erau mari și frumos ornamentate cu mozaicuri, ceea ce dovedește numărul impresionant de credincioși, precum și frumusețea cultului și arhitecturii secolelor IV–V.

Ca misionar, Sfântul Teotim I era tot atât de râvnitor pentru Hristos ca și înaintașii săi. El avea mult de suferit din partea „barbarilor” migratori, pe care reușea să-i îmblânzească cu greu prin daruri, prin rugăciuni și prin sfințenia vieții sale. Din această pricină, păgânii îl numeau „zeul romanilor”.

Sfântul Teotim „Scitul” era bine cunoscut împăratului Arcadie și mai ales Sfântului Ioan Gură de Aur, căruia îi era prieten devotat. În anul 399, marele patriarh i-a trimis fericitului Teotim călugări misionari „pentru nomazii sciți de la Istru”, adică pentru huni. În anul 400, Sfântul Teotim I ia parte la un sinod local în Constantinopol, convocat de Sfântul Ioan Gură de Aur, împotriva învățaturii eretice a episcopului Antonin al Efesului. În anul 403, episcopul Teotim I este din nou în Constantinopol și ia apărarea marelui patriarh și dascăl a toată lumea, împotriva acuzațiilor aduse de Sfântul Epifanie al Ciprului, dovedind prin aceasta adâncă legătură duhovnicească dintre episcopul străromân Teotim I și Sfântul Ioan Gură de Aur.

Pe la sfârșitul primului deceniu al secolului V, fericitul episcop Teotim I s-a strămutat cu pace din viața aceasta, la cereștile lăcașuri. Pentru viața sa curată, pentru opera sa misionară și pentru credința sa dreaptă cu care a mărturisit pe Hristos, Biserica Ortodoxă l-a trecut în rândul sfinților și se face pomenirea lui la 20 aprilie. În „Acta Sanctorum” se spun următoarele despre Sfântul Teotim I: „La Tomis, în Scythia, se face pomenirea Sfântului Teotim (Theotimas) episcopul, pe care l-au cinstit chiar barbarii necredincioși, pentru sfințenia și minunile lui”.

Grăiește Sozomen că o atât de înaltă idee le dăduse barbarilor și păgânilor despre virtutea sa, încât devenise obișnuință între ei de a-l numi „dumnezeul romanilor”, făcând de temut Evanghelia lui Hristos și pe împlinatorii ei, căci mulți dintre creștini, căzând în mâinile barbarilor, se izbăveau îndată aducând rugăciune către Mântuitorul și pomenind numele Cuviosului Teotim.

Iată că într-o zi, călătorind el aproape de latura în care se așezaseră barbarii, cei care erau împreună cu dânsul văzură o ceată mare de păgâni venind în fuga cailor spre Tomis, și se speriară tare, plângând amarnic pentru viețile lor, căci au crezut că sunt pierduți. Dar Sfântul Teotim, cunoscând marea milă a lui Dumnezeu pentru zidirea Sa, se pogorî de pe cal și se așeză la rugăciune întinzând mâinile către cer, rugându-se pentru el și cei dimpreună cu dânsul. Și, o, marea milostivire și îndurare a lui Dumnezeu! Căci nu numai pe el, ci și pe toți cei împreună cu dânsul îi făcu nevăzuți ochilor păgânești, căci barbarii trecură printre dâșii fără să-i vadă.

În zilele acelea erau dese năvălirile străinilor de Hristos; însă acest fericit și mare întru sfinți, la mulți le domolise iușimea și setea de sânge și de prădăciuni prin blândețea chipului său și desăvârșita bunătate a sa, căci și prin cuvinte dulci și prin daruri le înmuiase inimile cele împietrite de răutate, și prin dulceața graiului și a cuvintelor; încă și prin cinstea ce le-o arăta stând cu ei la masă potolise setea de fărădelegi a acestora. Pentru aceea se dusese vestea între barbari despre nemăsuratele sale virtuți, și mulți veneau la el să-l vadă cu ochii lor.

Iată că într-o zi, unul din ei, închipuindu-și că Sfântul avea multe averi și dorind a se îmbogăți, el și neamul său, cu cele materialnice, căută a-l face prizonier. Și pentru aceasta se apropie și, sprijinindu-se în scutul său după cum îi era obiceiul când vorbea cu dușmanii lui, ridică brațul spre a-i arunca fericitului o frânghie peste gât și a-l târî spre sine. Însă brațul înțepeni prin minune și rămase nemișcat până ce tovarășii lui se dezmeticiră și alergară smeriți și cu lacrimi în ochi să mijlocească pentru dânsul. Iar Cuviosul Teotim, cerându-le îndreptare și credință în Hristos, ceea ce ei făgăduiră, rugă pe Dumnezeu pentru iertarea barbarului, și îndată își dobândi cererea, apoi îi slobozi. Multe alte minuni și semne a făcut acest dumnezeiesc părinte Teotim în pământul Scitiei, în vremea vieții sale, aducând binecuvântarea lui Dumnezeu peste neamul său.

Din învățăturile Sfântului Ierarh Teotim I¹⁵

1. Faptele trupului pot fi curmate de multe piedici, dar cel ce păcătuiește cu gândul, prin însăși iuțea gândului, fătuiește păcatul desăvârșit.

2. Lucru cu greutate nu este să suferi mult, ci să suferi pe nedrept.

3. A-ți aminti de Dumnezeu înseamnă a-ți aminti de viață, iar a-L uita înseamnă a muri.

4. Nu este fericire mai mare pentru un creștin decât cunoașterea lui Dumnezeu.

5. În mintea tulburată și plină de griji nu se află nici un gând frumos și nu se revarsă peste ea harul lui Dumnezeu. A ajunge la desăvârșirea sufletului înseamnă a-l elibera de griji, căci datorită grijilor se nimicește. De aceea se spune despre sufletul desăvârșit că este, într-adevăr, ca un crin în mijlocul spinilor. Căci crinul din Evanghelie înseamnă sufletul lipsit de griji, care nici nu se ostenește, nici nu toarce, și totuși s-a îmbrăcat mai frumos decât slava lui Solomon. (Matei 6, 28-29)

6. Despre cei ce poartă grijă numai de cele trupești, Scriptura spune: *Toată viața celui nelegiuit este plină de griji* (Iov 25, 20). Este, într-adevăr, lucru necuvios să porți grijă toată viața de cele trupești și să nu te îngrijești deloc de cele viitoare. De aceea zice Ieremia în „Plângerile” sale că *cei ce au fost crescuți în purpură stau trântiți în gunoaie* (Plângerea lui Ieremia 4, 5).

7. Când stăruim cu adevărat în gânduri strălucitoare și înflăcărare, atunci suntem îmbrăcați în purpură; dar când suntem atrași de cele trecătoare, atunci ne acoperim de gunoaie.

¹⁵ Text extras din lucrarea Sfântului Ioan Damaschin, intitulată *Paralele sfinte*, tradusă de Preot Prof. I. Rămureanu, în volumul *Actele Martirice* în colecția P.S.B. 11, p. 345-346

8. Cel ce merge pe patru picioare este cu totul necurat. Iar pe patru picioare merge cel ce se încrede în cele pieritoare și, din grija față de ele, nu ia aminte pe de-a-ntregul către partea conducătoare, sufletul. După cum cei legați cu lanțuri merg cu greutate, tot așa cei legați de această viață nu reușesc să ducă până la capăt calea virtuții.

SFÂNTUL IOAN CASIAN

(c. 360-435)¹⁶

Acest mare ascet, teolog, organizator de mănăstiri, dascăl, apologet și scriitor bisericesc de renume al Bisericii lui Hristos, din secolele IV-V, era de neam daco-roman. El s-a născut pe la anul 360 d. Hr. în Dacia Pontică (Scythia Minor – Dobrogea de azi), anume în Eparhia Tomisului, la 40 km nord-vest de orașul Constanța, în „hotarele Casienilor și al (districtului) Peșterilor”.

Părinții săi, creștini evlavioși și cu stare, i-au dat fiului lor Ioan Casian (adică „din părțile Casienilor”) o educație creștinească aleasă, deprinzându-l de mic cu citirea Sfintei Scripturi și practicarea unei înalte trăiri duhovnicești, în rugăciune, asceză, feciorie și râvnă pentru cele dumnezeiești. Fiind însetat pentru învățătura cărții, a fost dat din copilărie la una din școlile timpului său, ce funcționau la Tomis, Histria, Axiopolis sau la una din mănăstirile apropiate. Aici a studiat operele marilor clasici și filosofi greci și latini, iar mai târziu și scrierile patristice din secolele II-IV, care circulau în nord-estul Imperiului Roman.

În una din „Convorbirile” sale, Sfântul Ioan Casian evocă cu duioșie casa părintească, mănăstirile și frumusețea locurilor natale din Dacia Pontică (Dobrogea secolului al IV-lea). Iată ce ne spune el: „Către acest avvă Avraam am întors asaltul gândurilor noastre, mărturisind tulburător că zilnic eram împinși de cugetul de a ne întoarce în provincia noastră și de a ne revedea părinții. Pentru că ne reaminteam că părinții noștri erau înzestrați cu așa de mare credință și pietate, ni s-a născut dorința puternică și presupunerea că ei nu vor împiedica planul nostru. Ne gândim că din râvna lor noi aveam de

¹⁶ *Dicționar aghiografic*, de episcopul Gherasim Timuș, 1898, p. 158; Pr. prof. dr. I. G. Coman, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, 1979, p. 217-250; idem., *Patrologia*, 1956, p. 246-249; *De la Dunăre la Mare, Monografia Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos*, 1977, p. 65-70; idem., *Literatura patristică de la Dunărea de Jos din sec. IV-VI, ca geneză a literaturii și culturii daco-romane și române...*, în rev. B. O. R., an IC, nr. 7-8, 1981, p. 776

câștigat, în sensul că nu trebuia să ne ocupăm noi de procurarea celor necesare trupului, nici de hrană, pentru că ei împlineau cu bucurie și din plin toate cele de trebuință nevoilor noastre. Pe deasupra, ne hrăneau sufletul cu speranța bucuriilor deșarte și cu credința că vom recolta roadă bogată din convertirea multora care trebuiau îndrumați pe calea mântuirii, prin exemplul și îndemnul nostru.

În afară de așezarea locului, unde se afla o proprietate moștenită de la strămoșii noștri, mi se zugrăvea înaintea ochilor farmecul plăcut al acestei regiuni, care se întindea grațios în spațiile singurătății, în așa fel încât ascunzișurile codrilor nu numai că puteau desfăta un monah, dar erau în măsură să ofere și maximum de provizie pentru hrană” (Convorbirea 24, 1-3).

După propria sa mărturie, Sfântul Ioan Casian „încă din copilărie (a pueritia nostra) a trăit printre călugări, ale căror îndemnuri le auzea și ale căror exemple le vedea”. În codrii seculari din mijlocul ca și din nordul Dobrogei secolului IV exista un puternic centru monahal cu mai multe mănăstiri și cu zeci sau, poate, sute de călugări „sciți” și sihaștri iubitori de Hristos „în sânul cărora au înflorit regula călugărească, deprinderea de a trăi în feciorie și o asceză deosebit de severă... al căror fel de viață este cu totul vrednic de admirație”, cum afirmă Sfântul Epifanie al Ciprului (340-403) în cartea sa „Împotriva a optzeci de erezii”, referindu-se la călugării audieni din Dacia Pontică.

Văzând sfințenia, râvna pentru Hristos și nevoința „călugărilor sciți” din patria sa, Sfântul Ioan Casian se hotărî din fragedă tinerețe să ia jugul cel bun al lui Hristos, călugărindu-se într-una din mănăstirile Eparhiei Tomisului, unde deja se nevoia Cuviosul Gherman, rudenia și prietenul său de toată viața. Bunul său nume, viața sa aleasă, râvna pentru Dumnezeu, ca și cultura vastă ce și-o agonisi, îl făcură pe tânărul călugăr Ioan Casian (de la localitatea Casian) prieten al marilor episcopi de Tomis – Sfinții Vetranion (a doua jumătate a sec. IV) și Teotim I „Scitul” (c. 392-403).

Dorind să se închine la Sfintele Locuri și mai ales la Mormântul dătător de viață al lui Hristos, în anul 380, când avea doar 20 de ani, Cuviosul Ioan Casian a plecat la Ierusalim împreună cu sora sa și cu Cuviosul Gherman, ruda și prietenul său. Aici, cei doi călugări s-au stabilit la o mănăstire din Betleem, aproape de peștera unde s-a născut Hristos.

După mai bine de cinci ani de asceză și nevoință duhovnicească la Betleem, Sfântul Ioan Casian, împreună cu prietenul său Gherman, au fost călăuziți de harul Duhului Sfânt să viziteze mănăstirile și sihăstriile din Egipt, patria monahismului creștin.

Timp de mai bine de șapte ani, cei doi călugări daco-romani de la Gurile Dunării au cercetat pe cuvioșii călugări, egumeni, anahoreți și dascăli ai pustiuului egiptean, învățând de la toți meșteșugul nevoinței duhovnicești, desăvârșindu-se în sfințenie, în rugăciune și smerenie. Tot aici a început să scrie Cuviosul Ioan Casian celebra sa operă literară în 24 de cărți, numită „Convorbiri cu Părinții” (Collationes), cerând și primind sfaturi și cuvinte de învățătură de la marii anahoreți ce se nevoiau pe Valea Nilului, în Schiteea, Teba, Muntele Nitriei, în Rait și Muntele Sinai. Bunii ostași ai lui Hristos poposeau din loc în loc, de la un sihastru la altul, adunând de la fiecare, ca miște albine, nectarul înțelepciunii Duhului Sfânt.

După o scurtă revenire la Betleem, cei doi sihaștri daco-romani se întorc în Egipt și zăbovesc aici până în anul 399. Apoi, ivindu-se unele tulburări în mănăstirile de pe Valea Nilului provocate de arhiepiscopul Teofil al Alexandriei, Sfântul Ioan Casian, împreună cu prietenul său Gherman, se duc la Constantinopol, la Sfântul Ioan Gură de Aur, despre care auziseră și pe care îl iubeau atât de mult. Marele patriarh și dascăl a toată lumea, văzând sfințenia vieții Cuviosului Ioan Casian, precum și adâncă sa cultură teologică, l-a hirotonit diacon și l-a făcut ucenic al său. Cinci ani de zile a trăit Sfântul Ioan Casian în preajma Sfântului Ioan Gură de Aur, învățând de la el multe fapte și cuvinte de folos.

Surghiunirea din scaun a marelui patriarh, în anul 404, a silit pe Cuviosul Ioan Casian să plece la Roma, împreună cu prietenul său nedespărțit Gherman, pentru a lua apărarea Sfântului Ioan Gură de Aur în fața Papei Inocențiu I. Apoi, auzind de moartea în exil a bunului lor părinte și păstor, care a avut loc la Cucuso-Armenia, în anul 407, Sfântul Ioan Casian, scărbindu-se de așa de mare nedreptate a împăratului Arcadie, nu s-a mai întors în Răsărit, nici în patria sa de la Gurile Dunării, ci s-a stabilit definitiv în sudul Galiei, la Marsilia. Aici a întemeiat două mănăstiri, una de călugări, închinată Sfântului Victor, și alta de călugărițe, după modelul Cuviosului Pahomie și Sfântului Vasile cel Mare, organizând astfel, cel dintâi, monahismul în Apus, după regulile vieții monahale aduse din Răsărit.

Hirotonindu-se preot și ajungând egumen al celor două mănăstiri, Sfântul Ioan Casian a adunat în jurul său numeroși ucenici cărora le-a așezat duhovnici, rânduială de nevoie și viață monahală ca în Răsărit, iar el și-a închinat anii bătrâneții îndeosebi scrisului. Opera sa, păstrată și cunoscută până astăzi, cuprinde trei lucrări:

1. *Despre așezămintele mănăstirilor de obște și despre tămăduirea celor opt păcate principale*, lucrare scrisă în anul 420 în douăsprezece cărți, la

rugămintea episcopului Castor de la Apta Iulia, din sudul Galiei. În primele patru cărți, Sfântul Ioan Casian vorbește despre îmbrăcămintea monahilor din Palestina și Egipt, despre rugăciunile și psalmii de noapte, despre slujbele zilnice și despre condițiile de primire în mănăstire ale noilor începători. În celelalte opt cărți, Sfântul Ioan Casian vorbește despre cele opt păcate de moarte, numite de el „gânduri ale răutății”, și anume: lăcomia pânteceleui, desfrânarea, iubirea de argint, mânia, întristarea, lenea (acedia), slava deșartă (trufia) și mândria.

2. *Convorbiri cu Părinții (Collationes Patrum)*, în douăzeci și patru de cărți sau convorbiri, care formează cea mai de seamă operă literară rămasă de la Sfântul Ioan Casian. Lucrarea este împărțită în trei părți. Partea întâi, în zece cărți, cuprinde primele zece convorbiri avute cu părinții din pustia schetică în a doua sa călătorie prin Egipt (393-399), dedicată episcopului Leontie, un frate al episcopului Castor. Partea a doua cuprinde șapte cărți, convorbirile 11-17, pe care le-a avut cu părinții din ținutul Panephis. Partea a treia, ultimele șapte cărți, cuprinde convorbirile 18-24 avute cu părinții din ținutul Diolcos. Această operă a fost scrisă între anii 420-429.

3. *Despre Întruparea Domnului, contra lui Nestorie*, în șapte cărți, scrisă tot în sudul Galiei, între anii 429-430. Această ultimă lucrare a Sfântului Ioan Casian are un profund caracter dogmatic și apologetic și combate erezia lui Nestorie, care nu voia să numească pe Fecioara Maria Născătoare de Dumnezeu (Theotocos), ci numai Născătoare de Hristos (Hristotocos).

În primele două opere, Sfântul Ioan Casian prezintă creștinismului din Apus, pentru prima dată, regulile vieții monahale din Răsărit, făcând astfel o statornică punte de legătură între țările creștine din Orient cu cele din Occident. Iar prin a treia sa lucrare, teologul daco-roman face cel dintâi cunoscută în Apus doctrina eretică, antiortodoxă a lui Nestorie. Astfel, Sfântul Ioan Casian devine primul organizator și întemeietor al monahismului în apusul Europei, unde face cunoscută pentru prima dată gândirea patristică și mistică, precum și experiența duhovnicească a marilor Părinți din Egipt, Sinai și Palestina. Totodată, Sfântul Ioan Casian este considerat și un mare apologet al credinței apostolice și profund cunoscător al dogmelor ortodoxe, luptând cu toată puterea împotriva nestorianismului, a pelagianismului și supremației harului.

După o nevoință ascetică și statornică de peste 60 de ani în viața monahală, Sfântul Ioan Casian s-a săvârșit cu pace la mănăstirea sa din Marsilia, în anul 435, dându-și sufletul său în mâinile lui Hristos și lăsând în urmă câteva sute de ucenici. Sfintele sale moaște se află într-o capelă

subterană din Mănăstirea Sfântul Victor, la Marsilia, iar capul și mâna dreaptă se află expuse în biserică spre închinare. El a fost considerat sfânt încă din viață. Pomenirea lui se face la 29 februarie.

SFÂNTUL GHERMAN DACO-ROMANUL (secolele IV-V)¹⁷

Cuviosul Gherman era rudă și prieten din copilărie al Sfântului Ioan Casian, născut pe la jumătatea secolului IV, probabil, tot în „hotarele Casienilor și ale Peșterilor”, din Eparhia Tomisului. Fiind mai vârstnic decât compatriotul său, Gherman a intrat din tinerețe în nevoia călugărească la una din mănăstirile existente în Tomis, Histria, Callatis sau Axiopolis. Întrucât mulți asceți „sciți” se nevoiau în peșteri, cum atestă numeroasele toponime paleocreștine de „Peștera”, „Peșteri”, „Bisericuța”, „Biserica Omului” etc., se crede că și Cuviosul Gherman s-a nevoit la început într-una din aceste peșteri.

Acest ascet tomitan a fost primul părinte duhovnicesc al Sfântului Ioan Casian și cel dintâi dascăl al său, care l-a inițiat pe calea mântuirii spre Hristos. După o scurtă nevoie împreună cu prietenul său la una din mănăstirile din Dacia Pontică, Cuviosul Gherman se nevoiește un timp cu Sfântul Ioan Casian la Betleem (380-385), aproape de Peștera Nașterii Domnului. Apoi pleacă împreună cu prietenul său în Egipt și vizitează toate marile mănăstiri, sihăstriile de pe Valea Nilului și pe sfinții călugări anahoreți din Muntele Nitriei și din Sinai. În anul 399, Cuviosul Gherman se stabilește cu Sfântul Ioan Casian la Constantinopol, în preajma Sfântului Ioan Gură de Aur, pe care îl iubeau atât de mult.

În anul 404, Sfântul Ioan Gură de Aur fiind exilat și depus din scaun de împăratul Arcadie, Cuviosul Gherman împreună cu Sfântul Ioan Casian se duc la Roma, spre a mijloci în favoarea marelui patriarh și dascăl al lumii creștine, în fața Papei Inocențiu I. De aici nu se știe unde s-a retras la bătrânețe Cuviosul Gherman. El s-a săvârșit, fie la mănăstirea întemeiată de Sfântul Ioan Casian la Marsilia, fie s-a reîntors la mănăstirea din patria sa, în Dacia Pontică, unde se crede că și-a săvârșit călătoria acestei vieți în primele două decenii ale secolului V. Pomenirea lui se face la 29 februarie, fiind canonizat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la 20-21 iunie, 1992.

¹⁷ Scriitori bisericești în epoca străromână, op. cit., p. 217-250

SFÂNTUL IERARH TIMOTEI
episcop al Tomisului
(prima jumătate a secolului V)¹⁸

Nu se cunoaște originea acestui episcop tomitan. Se crede că era născut la sudul Dunării, călugărit și format duhovnicește la una din mănăstirile din Capadocia, unde, datorită Sfântului Vasile cel Mare, viața monahală devenise foarte înfloritoare în secolele V-VI. Ca și înaintașii săi, episcopul Timotei era un bun teolog ortodox, profund cunoscător al dogmelor stabilite de Sfinții Părinți, precum și al disputelor teologice ale timpului său, care tulburau întreg Imperiul Bizantin. În eparhia sa, fericitul episcop Timotei era la fel de activ ca și înaintașii săi, Vetranion, Gherontie și Teotim I. A zidit și înnoit mai multe bazine și mănăstiri, protejând mult monahismul autohton daco-roman și catehizând pe „nomazii sciți” (goți și huni), încă neconvertiți la creștinism.

Episcopul Timotei a păstorit Eparhia Tomisului în prima jumătate a secolului V și a participat activ la al treilea Sinod Ecumenic de la Efes, din anul 431, care apără cultul Maicii Domnului împotriva ereticului Nestorie, fiind însoțit, probabil, de câțiva egumeni și călugări „sciți” învățați. Aici a semnat cele „12 anatematisme” ale Sfântului Chiril al Alexandriei, precum și hotărârea de condamnare a ereticului Nestorie, fiind cel de al 170-lea semnatar.

După o păstorire rodnică de peste zece ani, fericitul Timotei, păstorul cel bun al turmei lui Hristos de la Tomis, s-a strămutat cu pace la cele veșnice, numărându-se în ceata cuvioșilor părinți.

CUVIOSUL IERARH IOAN
episcop al Tomisului
(secolul V)¹⁹

După episcopul Timotei, scaunul episcopal din Tomis a fost ocupat de un alt mare teolog al secolului V și aprig apărător al Ortodoxiei în Dacia Pontică, anume Sfântul episcop Ioan.

¹⁸ *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 30; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 135

¹⁹ *Ibidem* p. 35

Acest episcop a luat permanent parte la disputele teologice din preajma Sinodului IV ecumenic de la Calcedon (451), fiind prezent adesea în Constantinopol. El posedă o vastă cultură latină și greacă, traducând mai multe scrieri bisericești din limba greacă în cea latină. Scriitorul latin contemporan Marius Mercator scrie despre episcopul tomitan Ioan că era „unul din cei mai buni teologi ai timpului” și unul din „cei mai aprigi adversari ai nestorianismului și eutihianismului” (monofizismului), dovedindu-se, ca și toți ierarhii tomitani, un devotat apărător al învățăturii ortodoxe, cum reiese din puținele fragmente păstrate de la el.

Înainte de anul 449, episcopul Ioan s-a săvârșit cu pace la Tomis și s-a adăugat înaintașilor săi.

SFÂNTUL IERARH ALEXANDRU episcop al Tomisului (secolul V)²⁰

Acest ierarh tomitan a ocupat scaunul Eparhiei Tomisului pe la jumătatea secolului V, în timpul marilor frământări hristologice monofizite, create de ereticul Eutihie. Noul păstor al Daciei Pontice era un bun teolog, capabil să apere Ortodoxia, atât de amenințată în întreg Imperiul Bizantin.

Episcopul Alexandru a luat parte la Sinodul din anul 449, convocat de împăratul Teodosie II și patriarhul Flavian la Constantinopol, sinod care a reînnoit hotărârile luate în anul 448, de respingere a învățăturii eretice monofizite și condamnare a lui Eutihie. Episcopul Alexandru semnează al șaptelea actele sinodului: „Alexander reverendissimus episcopus Tomitanorum civitatis provinciae Scythiae”. La marele Sinod ecumenic de la Calcedon, ținut în anul 451, episcopul daco-roman n-a mai putut lua parte din cauza năvălirii hunilor „nomazi” în eparhia sa, dar a semnat ulterior actele sinodului. El însă a rămas credincios Evangheliei lui Hristos și hotărârilor luate de sinoadele ecumenice, până la sfârșitul vieții sale, apărând cu dârzenie dreapta credință la Gurile Dunării, zidind noi biserici și mănăstiri în Dobrogea și continuând procesul de creștinare în Dacia Pontică, prin călugării misionari daco-romani.

După o păstorie rodnică de peste un deceniu, fericitul episcop Alexandru și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu.

²⁰ De la Dunăre la Mare, op. cit., p. 30; Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. I, op. cit., p. 136

CUVIOSUL DIONISIE CEL MIC „SCITUL” (c. 470–545)²¹

Al doilea mare teolog, cunoscut traducător de scrieri patristice și călugăr plin de dragostea lui Hristos, pe care ni l-a dat Dacia Pontică, după Sfântul Ioan Casian, a fost Cuviosul Dionisie cel Mic, adică „Smeritul”, iar în limba latină „Exiguul”. Acest venerabil slujitor al Bisericii lui Hristos s-a născut în Sciția Mică pe la anul 470 și s-a călugărit din tinerețe la una din renumitele mănăstiri ale Eparhiei Tomisului, care au dat în secolele IV–VII numeroși „călugări sciți”, cunoscuți în întreg imperiul ca teologi, asceți și apărători ai Ortodoxiei.

Unul din dascălii săi de tinerețe, pe care avea să-l evoce mai târziu în „Prefața scrisorii sinodale a Sfântului Chiril al Alexandriei către Nestorie”, tradusă în latină, a fost un anume Petru, ajuns la bătrânețe episcop. Acesta fusese, probabil, egumenul mănăstirii dobrogene, unde s-a călugărit Cuviosul Dionisie, căruia i-a fost părinte sufletesc și care l-a deprins cu nevoița duhovnicească și frica de Dumnezeu. Iată cu ce cuvinte pline de recunoștință, de smerenie și duioșie, calități specifice sufletului nostru românesc, se adresează fericitul Dionisie cel Smerit dascălului său: „Mi-aduc aminte de binefacerile Voastre, Cuvioase Părinte și podoabă aleasă a învățătorilor lui Hristos, și am mereu înaintea ochilor minții râvna sfântă pentru hrana duhovnicească pe care o cheltuiți cu mine când eram copil, râvnă pe care nici spațiul, nici timpul n-o pot uita. Vă rog să primiți o mulțumire pe care știu că nu pot să v-o dau la înălțimea cuvenită”.

Din Dobrogea, fericitul Dionisie, supranumit și „Romanul”, se duce în Orient, la Mormântul Domnului și în Asia Mică, apoi se stabilește la o mănăstire din Constantinopol. Era un teolog ortodox desăvârșit și cunoștea perfect limbile greacă și latină. La cererea Papei Ghelasie de a i se trimite un călugăr învățat spre a-i traduce în Apus canoanele Sinoadelor ecumenice și unele opere patristice, Dionisie este trimis în Italia.

În anul 496, Cuviosul Dionisie ajunge la Roma. Aici intră în Mănăstirea Sfânta Anastasia și ajunge traducător renumit din greacă în latină și predă

²¹ *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 70–72; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 141–142; Pr. prof. I. G. Coman, *Izvoarele Ortodoxiei românești și creștinismul daco-roman*, p. 344, în revista „Ortodoxia”, an XXXIII, nr. 3/1981; idem, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, 1979, p. 268–280; *Sfinți români...*, op. cit., p. 234

mulți ani dialectica cu prietenul său Casiodor la Universitatea Vivarium din sudul Italiei – Calabria.

Biograful și prietenul său Casiodor spune despre fericitul Dionisie că era „de neam scit, dar de obiceiuri întru totul romane, foarte priceput la ambele limbi, cunoscător perfect al Sfintei Scripturi și al dogmaticii”. Era, de asemenea, „înțelept și simplu, învățat și smerit, cu vorbă puțină, feciorelnic, blând, plângând când auzea vorbe de veselie nepotrivite, postitor, fără să osândească pe cei care mâncau”.

La Roma, Cuviosul Dionisie cel Mic (Exiguul) a trăit și a scris sub zece papi, de la Anastasie II până la Vigiliu. Fiind rugat, atât de păstorii Romei, care doreau să cunoască mai bine scrierile Părinților din Răsărit, cât și de compatrioții săi, călugării sciți, fericitul Dionisie cel Mic a tradus din greacă în latină scrieri ale Sfinților Grigorie de Nyssa, Chiril al Alexandriei și Proclu. Apoi traduce canoanele primelor patru Sinoade ecumenice, în două ediții; editează „Decretele pontificale” și traduce vieți de sfinți ca: „Descoperirea capului Sfântului Ioan Botezătorul”, „Pocăința minunată a Sfintei Taisia” și „Viața Sfântului Pahomie”.

Cuviosul Dionisie cel Mic era și un bun cunoscător al astronomiei, știință ce o învățase la Alexandria, centrul astronomiei antice. Astfel, el a întemeiat era creștină dionisiacă, în locul erei păgâne, începând calendarul și numărătoarea anilor „De la întruparea Domnului nostru Iisus Hristos, iar nu de la împăratul Dioclețian, ca până atunci, pentru ca astfel să fie tuturor mai cunoscut începutul nădejdi noastre și pentru ca să apară mai clară cauza răscumpărării neamului omenesc, adică Patimile Mântuitorului nostru”. A scris în acest scop două lucrări: „Carte despre Sfintele Paști” și „Argumente Pascale”. Era creștină întemeiată de fericitul Dionisie cel Smerit a intrat în vigoare la Roma în anul 527, iar până la începutul mileniului al doilea a fost adoptată în toată lumea creștină.

A mai scris și un florilegiu de texte patristice dogmatice, extrase de la mai mulți Sfinți Părinți din Răsărit, Apus și Africa, intitulat „Exempla Sanctorum Patrum”. Atât prin originea și formarea sa daco-romană, cât și prin scrierile și traducerile sale din greacă în latină, fericitul Dionisie cel Mic „a întins o adevărată punte de legătură între Răsărit și Apus, punând într-un contact mai apropiat cele două romanități creștine”.

La bătrânețe, fericitul Dionisie „Romanul” își aducea aminte din Italia, patria sa adoptivă, de Dobrogea, patria sa natală, și de compatrioții săi blânzi, dreptcredincioși și smeriți, despre care scrie aceste frumoase cuvinte în Prefața către „venerabilii domni și frați preaiubiți, Ioan și Leonțiu”: „Poate

pare lucru nou celor neștiutori că Scythia, care se arată îngrozitoare prin frig și în același timp prin barbari, a crescut bărbați plini de căldură și minunați prin blândețea purtării. Că lucrul stă așa, eu îl știu nu numai printr-o cunoaștere din naștere, ci mi l-a arătat și experiența. Se cunoaște că acolo (în Scythia Minor), într-o comunitate pământească deschisă, am fost renăscut cu harul lui Dumnezeu prin Taina Botezului și am fost învrednicit să văd viața cerească în trup fragil a preafericiiților Părinți cu care acea regiune se slăvește ca de o rodire duhovnicească deosebită.

Credința lor strălucind prin legătura cu fapta bună era pentru toți pildă de viață și sinceritate. Ei nu erau prinși în mreaja nici unei griji lumești și puteau spune cu Apostolul: *Cetatea noastră este în ceruri* (Filipeni 3, 20). Ei (daco-romanii) au ținut cu tărie neînfricată totdeauna dogmele credinței ortodoxe, căci, deși erau simpli în cuvânt, în știință nu erau nepricepuți...”.

Pentru sfințenia vieții lui, pentru gândirea și scrierile sale profund ortodoxe, Cuviosul Dionisie cel Mic, numit și „Romanul”, este cinstit, atât în Răsărit, cât și în Apus, ca un călugăr desăvârșit, filolog și ctitor al erei creștine, ascet și teolog de renume. Trei mari virtuți l-au împodobit în toată viața sa: credința ortodoxă, smerenia inimii și dragostea față de Dumnezeu și de oameni, calități specifice milenare ale întregului popor român.

Săvârșindu-și călătoria acestei vieți, Cuviosul Dionisie cel Smerit și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos prin anul 545 și este numărat în ceata Cuvioșilor Părinți.

CUVIOSUL IERARH TEOTIM II episcop al Tomisului (a doua jumătate a secolului V)²²

Eparhia Tomisului avea în anul 458 un păstor nou, în persoana episcopului Teotim II. El era de neam trac, poate chiar din Dacia Pontică. Acest ierarh tomitan a continuat să-și extindă jurisdicția eparhiei sale, prin călugări și preoți misionari trimiși de la Tomis, până în inima Daciei Carpatice, pe o arie ce cuprindea, atât Câmpia Dunării și zona subcarpatică, cât și sudul Moldovei. Această acțiune de creștinare a Daciei era deja începută încă din secolele II–III, în Banat, Oltenia și Transilvania, prin coloniștii

²² De la Dunăre la Mare, op. cit., p. 30; Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. I, op. cit., p. 136

romani, iar în Munții Buzăului, Vrancea, Bărgan și Moldova de sud, în secolul IV, prin călugării și preoții misionari daco-romani, veniți din Eparhia Tomisului. Activitatea misionară de vestire a Evangheliei lui Hristos la sudul și nordul Dunării era destul de puternică sub episcopul Teotim II.

Pe lângă lucrarea sa misionară, episcopul Teotim II era și un devotat teolog și apărător al Ortodoxiei Sfinților Părinți. El a făcut dovada aceasta în răspunsul cerut de împăratul Leon I Tracul (457-474), în legătură cu hotărârile Sinodului IV ecumenic de la Calcedon și cu alegerea patriarhului monofizit Timotei Allurus la Alexandria. Episcopul Teotim II scria că primește întru totul hotărârile Sinodului de la Calcedon și cere depunerea ierarhului monofizit de la Alexandria. Răspunsul său în limba latină, foarte ortodox și categoric, „se distinge prin simplitatea și claritatea lui”.

Se pare că fericitul episcop Teotim II a avut o păstorire lungă la Tomis, încununată de multă izbândă, prin continuarea procesului de creștinare a „nomazilor sciți” (huni), ale căror migrații și incursiuni făceau multe tulburări creștinilor autohtoni. După mutarea sa la cele veșnice, în ultimele decenii ale secolului V, scaunul Episcopiei Tomisului a fost ocupat de ierarhi ale căror nume ne rămân necunoscute. Jertfa lor însă nu a rămas zadarnică în acest colț de pământ daco-roman.

CUVIOSUL IOAN MAXENȚIU (secolele V-VI)²³

Acest cuvios părinte era „cel mai învățat călugăr scit” contemporan cu Cuviosul Dionisie cel Mic, născut în Dacia Pontică, pe la jumătatea secolului V. El s-a călugărit și a învățat adâncul teologiei din anii tinereții, la una din mănăstirile Eparhiei Tomisului, a călătorit la mai multe mănăstiri din Răsărit și a locuit uneori în preajma Constantinopolului.

Fericitul călugăr Ioan Maxențiu a scris opt cărți „libelli”, care tratează diferite probleme hristologice și antropologice și combate cu tărie nestorianismul și monofizismul lui Eutihie. Iată câteva titluri din scrierile sale: *Libellus fidei*, *Capitole doctrinare*, *Mărturisire de credință ortodoxă*, *Unirea Cuvântului lui Dumnezeu cu propriul Său trup*, *Răspuns contra achefalilor...*, *Contra Nestorienilor*, *Răspuns la Epistola Papei Hormisda*.

²³ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 142; Pr. prof. I. G. Coman, *Izvoarele Ortodoxiei românești*, op. cit., p. 344-345, în revista „Ortodoxia”, nr. 3, 1981

Împreună cu alți patru călugări sciți, Petru, Ioan, Leonțiu și Ioan, Cuviosul Ioan Maxențiu a scris și *Epistola călugărilor sciți*, adresată episcopilor africani, Datin și Fortunat, în care se susține formula teologică „theopashită” că „unul din Treime a pățimit cu trupul”.

După o îndelungată osteneală, prin scris și asceză, de apărare a dreptei credințe ortodoxe și de mărturisire a Evangheliei lui Hristos, într-o epocă atât de frământată de dezbinări și erezii, fericitul călugăr daco-roman Ioan Maxențiu s-a strămutat cu pace la cele veșnice.

CUVIOSUL IERARH PATERNUS mitropolit al Tomisului (prima jumătate a secolului VI)²⁴

Venerabilul mitropolit tomitan Paternus era, după nume, de origine latină, adică daco-roman autohton, probabil, călugărit și format teologic și spiritual în una din vestitele mănăstiri ale Eparhiei Tomisului. El a ajuns păstor al Daciei Pontice, după o lungă perioadă de circa 60 de ani (460–520), pentru care nu se cunoaște încă numele nici unui episcop tomitan.

Prima atestare documentară este inscripția latină de pe un vas de cult din argint aurit, descoperit în anul 1912 (astăzi la Muzeul Ermitaj – Sankt-Petersburg), făcut de Paternus la începutul secolului VI pentru Catedrala mitropolitană din Tomis, unde donatorul este intitulat „episcopus mitropolitanus”. După această însemnare și alte câteva de mai târziu se atestă că Episcopia Tomisului a fost ridicată la începutul secolului VI la rang de mitropolie și că avea sub jurisdicția sa un număr de 14 episcopii sufragane, existente în toate orașele mari ale Daciei Pontice. Într-o „Listă” a tuturor scaunelor mitropolitane și episcopale din Patriarhia ecumenică, existente la începutul secolului VI, publicate în anul 1891 de bizantinologul Carl de Boor, sub denumirea de „Notitia Episcopatum”, sunt trecute sub jurisdicția Mitropoliei Tomisului următoarele 14 scaune episcopale: *Axiopolis* (Cernavodă, jud. Constanța), *Capidava* (Capidava, jud. Constanța), *Carsium* (Hârșova, jud. Constanța), *Callatis* (Mangalia), *Constantiana* (jud. Constanța), *Histria* (Istria, jud. Constanța), *Tropaeum Traiani* (Adamclisi, jud. Constanța), *Troesmis* (Iglița, jud. Tulcea), *Noviodunum* (Isaccea, jud.

²⁴ *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 30; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. I, op. cit., p. 136–137; I. I. Georgescu, *Viața creștină în vechiul Tomis*, în rev. *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 1–2, 1962, p. 15–32

Tulcea), *Aegyssus* (jud. Tulcea), *Salsovia* (Mahmudia, jud. Tulcea), *Halmyris* (Dunavățul de Jos, jud. Tulcea), *Zaldapa* (jud. Tulcea), *Dionysopolis* (Balcic).

Toate aceste scaune episcopale au fost înființate la începutul secolului VI, în fiecare oraș – „polis” – din Sciția Mică și din întreg Imperiul Bizantin, sub împăratul Anastasie (491-518), în urma unei legi a înaintașului său, împăratul Zenon (474-491), ca fiecare oraș să aibă un episcop al său și un anume teritoriu.

Sub mitropolitul Paternus, Eparhia Tomisului a ajuns poate la cea mai mare înflorire duhovnicească și organizatorică. Numărul mare al episcopilor sufragane dovedește în bună parte încheierea procesului de creștinare a poporului român din Dacia Pontică, care avea în secolul VI peste 100 de basilici (biserici) și bisericuțe, cu numeroși preoți (prezbiteri) și mănăstiri bine organizate, cu sute de călugări, sihaștri, catioți (trăitori în peșteri) misionari și cu teologi de o înaltă cultură clasică și mistic-dogmatică, recunoscută peste tot. Astfel, vestiții „călugări sciți”, contemporani cu arhiepiscopul Paternus, erau preocupați de dogma Sfintei Treimi, creând formula teologică numită „theopashită”, că „unul din Sfânta Treime a pățimit în trup” (unus de Sancta Trinitate passus in corpus).

Fericitul mitropolit Paternus, refuzând să accepte ca ortodoxă această formulă dogmatică, călugării sciți se duc, în anul 519, la împăratul Justin I (518-527) și cer recunoașterea învățăturii lor. De aici merg la Roma și cer Papei Hormisda același lucru. Aceasta dovedește preocupările hristologice ale călugărilor daco-romani din Dobrogea secolului VI, renumele lor în întreg Imperiul Romano-Bizantin, precum și grija dintotdeauna a episcopilor din Dacia Pontică de a apăra cu statornicie Ortodoxia la Gurile Dunării.

În anul 520, mitropolitul Paternus, fiind la Constantinopol, a participat cu alți 20 de ierarhi la alegerea noului patriarh ecumenic, Epifanie. În scrisoarea adresată Papei Hormisda cu acest prilej, Paternus semnează al șaptelea sub titlul: „Paternus, misericordia Dei, episcopus provinciae Scythiae metropolitanus”.

În cadrul arhiepiscopiei sale, mitropolitul Paternus pregătește călugări și preoți misionari, pe care îi trimite la nord de Dunăre, în Dacia Carpatică, ajungând să organizeze parohii și mici așezări monahale până în văile Oltului și Argeșului, Câmpia Bărăganului, Codrii Vlăsiei, ținutul Buzăului, Țara Vrancei și sudul Moldovei.

Așa ostenindu-se mai mult de un deceniu, pentru lauda lui Dumnezeu și triumful creștinismului pe pământul țării noastre, venerabilul mitropolit Paternus și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos.

CUVIOSUL IERARH VALENTINIAN
mitropolit al Tomisului
(secolul VI)²⁵

Ultimul ierarh și păstor duhovnicesc cunoscut al Mitropoliei Tomisului, înainte de marea migrație a avarilor, slavilor și bulgarilor din anul 602, a fost arhiepiscopul Valentinian. După nume era latin, adică daco-roman, probabil, născut și format în Eparhia Tomisului, la conducerea căreia ajunge pe la mijlocul secolului VI. Prima afirmare despre el datează din anul 595 într-o scrisoare a diaconilor Rusticus și Sebastianus, care îi relatează despre condamnarea de către împăratul Justinian, în anul 544, a „Celor trei capitole”, adică a scrierilor episcopilor Teodor de Mopsuestia († 428), Teodoret al Cirului (458) și Ibas de Edessa († 457), considerate eretice. Arhiepiscopul Valentinian îi scrie Papei Vigiliu, care îi răspunde la 18 martie, 550, adresându-i-se: „Dilectissimo fratri Valentiniano, episcopo de Tomis, provinciae Scythiae” (Preaalesului frate Valentinian, episcopul Tomisului din provincia Sciția-Dobrogea), asigurându-l că nu a scris nimic împotriva celor patru Sinoade ecumenice și că îl invită la Constantinopol să se convingă de aceasta. Din motive necunoscute, arhiepiscopul Valentinian nu răspunde la invitație și nu ia parte nici la cel de al cincilea Sinod ecumenic de la 5 mai, 553.

Sub venerabilul mitropolit Valentinian, Biserica lui Hristos din Dacia Pontică (Dobrogea) trăiește, probabil, epoca sa cea mai înfloritoare din perioada de formare a poporului român, cu biserici și preoți în fiecare sat, cu vestite așezări monahale, cu preoți și călugări misionari răspândiți pe o largă arie în Dacia de la nordul Dunării. Însuși procesul de creștinare a populației autohtone este aproape încheiat în Dacia Pontică. Iar peste Dunăre existau în secolul VI mai multe comunități monahale în zona subcarpatică, din care cele mai puternice erau în Munții Buzăului și ai Vrancei. Se presupune chiar existența unei episcopii în Țara Vrancei, care va deveni mai târziu Episcopia Milcovia.

La sfârșitul deceniului al șaselea, după o rodnică activitate evanghelică, mitropolitul Valentinian se mută la cele veșnice.

²⁵ Pr. prof. I. Pulpea, *Episcopul Valentinian de Tomis...*, B.O.R., 1947, nr. 4-9, p. 200-212; *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 30; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 138-139

SFINȚI ȘI CUVIOȘI
din secolele VII-XIII

SFÂNTUL GRIGORIE DECAPOLITUL de la Bistrița – Vâlcea (secolele VIII-IX)¹

a. Viața

Sfântul Grigorie, ale cărui moaște se păstrează întregi la Mănăstirea Bistrița, din județul Vâlcea, s-a născut în jurul anului 780, în Isauria – Asia Mică, din părinți ortodocși devotați, anume Serghie și Maria, și a copilărit în una din cele zece cetăți ale Isauriei, Irinopolis, din care cauză se numește până astăzi „Decapolitul”.

Bizanțul fiind lovit atunci de eresul iconoclast, fericitul Grigorie, după terminarea studiilor, renunță la nuntă și intră în nevoința monahală, ostentindu-se mult pentru apărarea Ortodoxiei și cinstirea sfintelor icoane în Constantinopol, în Asia Mică, la Roma și în Macedonia. Nevoindu-se mult cu postul și rugăciunea, a biruit toate cursele nevăzuților diavoli și s-a învrednicit de darul facerii de minuni și al înaintevererii.

În ultimii ani ai vieții s-a ostenit în Mănăstirea Sfântul Mina, aproape de Tesalonic, învrednicindu-se de harul preoției. Și aici a făcut multe minuni și vindecări de boli, vestind cele viitoare. Renumit în tot Bizanțul pentru sfințenia vieții lui, la bătrânețe, Sfântul Grigorie Decapolitul se îmbolnăvește de hidropică și se mută la Hristos, la 20 noiembrie, anul 842, fiind înmormântat la o mănăstire din Constantinopol.

Acest mare cuvios și mărturisitor al lui Hristos era cinstit ca sfânt și făcător de minuni încă din viață. Dar și după moarte se vindeau bolnavii la mormântul lui. Văzând aceasta, monahii acelei mănăstiri i-au scos sfintele sale moaște din pământ și le-au pus în biserică spre închinare și ajutorul tuturor.

În anul 1453, căzând Bizanțul sub turci, moaștele Sfântului Grigorie sunt duse în părțile Dunării, ajungând în mâinile unui dregător turc. Auzind de minunile ce se făceau la aceste moaște, banul Țării Românești, Barbu Craiovescu, le cumpără cu mulți bani, prin anul 1498, și le duce la Mănăstirea Bistrița – Râmnicu-Vâlcea, ctitoria sa, unde se află și astăzi. Racla de argint, în care se păstrează cu sfințenie acest odor de mare preț, a fost lucrată la Brașov, în anul 1656.

Sfântul Grigorie Decapolitul se prăznuiește în fiecare an la 20 noiembrie.

¹ Episcopul Damaschin Severineanul în *Sfinți români...*, op. cit., p. 248; *Dicționar aghiografic*, de episcopul Gherasim Timuș, op. cit., p. 339; *Mineiul* pe luna noiembrie, în 20 zile.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Sfântul Grigorie Decapolitul a fost ales de Dumnezeu să mărturisească pe Hristos și dreapta credință pe pământ încă din pântecul maicii sale. Inima lui era rănită din pruncie pentru cele cerești, iar sufletul lui nu avea odihnă în vârtoarea grijilor pământești. De aceea, renunțând la căsnicie, s-a logodit cu Hristos pentru a trăi în veci cu El.

2. Intrând în nevoița vieții monahale, Sfântul Grigorie râvnea două lucruri, fără de care nici un creștin nu se poate mântui. Mai întâi căuta să se dezbrace de cugetele rele și să se îndumnezeiască prin rugăciune, prin post și priveghere, prin citirea Sfintei Scripturi, prin smerenie și iubire. Apoi dorea să mărturisească dogmele drepte credințe și să apere Ortodoxia de tot felul de eresuri care loveau în vremea sa Biserica lui Hristos. Ajutat de harul Duhului Sfânt, în puțină vreme a biruit ispitele tinereții și toate cursele vrăjmașului diavol. Apoi, Sfânta Evanghelie și învățăturile dumnezeieștilor Părinți i-au întărit credința și l-au pregătit, ca pe un bun ostaș al lui Hristos, să intre în lupta cea duhovnicească împotriva hulitorilor iconoclaști care distrugeau sfintele moaște și sfintele icoane, numindu-le idoli.

3. Cu atâta tărie se împotriva pe față luptătorilor de icoane, apărându-le, încât mergea din loc în loc, din mănăstire în mănăstire, de la Constantinopol în Asia Mică, de la Decapole în Tesalonic, apoi la Roma, în Sicilia și din nou la Tesalonic. Peste tot apăra cultul ortodox al sfintelor icoane, învățând, îmbărbătând, muștrând și uneori răbdând bătaii, prigoniri și amenințări cu moartea pentru cinstea sfintelor icoane. Dar bunul ostaș al lui Hristos nu se temea de cei care ucid trupul, nici nu asculta hulele ereticilor, ci pe toți îi învăța că „cinstea pe care o dăm sfintelor icoane se ridică la chipul cel dintâi”, după învățătura Sfântului Vasile cel Mare. Adică, cinstind și închinându-ne la icoane, cinstim și ne închinăm Mântuitorului și sfinților pictați pe ele. Apoi învăța că cel care a făcut prima icoană este Însuși Tatăl Care a născut pe Fiul „mai înainte de toți vecii”, căci Fiul lui Dumnezeu este icoana Tatălui. El învăța că și omul creat de Dumnezeu este chipul, adică icoana Preasfintei Treimi, după cuvântul de la Facere 1 cu 26: *Să facem om după chipul și asemănarea noastră*. Cinstea pe care o dăm Fiului se înalță deopotrivă și celorlalte persoane ale Preasfintei Treimi, iar cinstea pe care o dăm icoanelor se înalță Însuși Mântuitorului și sfinților pictați pe ele.

4. Pe măsură ce se ostenea pentru apărarea icoanelor și dogmelor ortodoxe, Sfântul Grigorie Decapolitul ducea, totodată, o înaltă viață duhovnicească. Pentru aceasta, ajungând vas ales al Sfântului Duh, a primit

darul facerii de minuni și al cunoașterii celor viitoare. Amintim câteva din numeroasele sale minuni săvârșite în timpul vieții. Într-o noapte, făcând rugăciune din inimă către Dumnezeu, a căzut în uimire și a văzut strălucind din cer o lumină ca soarele, înconjurând peștera și locul din jur, urmată de o bună mireasmă care a umplut chilia și inima cuviosului. Lumina și mireasma cerească au ținut mai multe zile.

5. Ajungând la măsura desăvârșirii, Dumnezeu nu a lăsat această făclie sub obroc. Odată, pe când se ruga, a auzit acest glas de sus: „Grigorie, dacă voiești să ajungi la desăvârșire, ieși din pământul tău și de la rudele tale și te înstrăinează pentru folosul tău și al celor ce au nevoie de învățătura ta”. Din ceasul acela, Cuviosul Grigorie a părăsit liniștea pustiei și ajuta lumea pe calea mântuirii.

6. Odată dorea să meargă cu corabia în Italia, dar stăpânul ei nu voia să plece, căci se temea de tâlhari. Atunci a zis sfântul către corăbieri: „Îndrăzniți, căci Dumnezeu vă va păzi și nu veți pătimi nici un rău”.

Într-adevăr, au călătorit bine, fără nici o primejdie, căci mâna Domnului era cu Sfântul Grigorie.

7. Mulți oameni stăpâniți de duhuri rele erau vindecați cu rugăciunea Sfântului Grigorie. Astfel, o femeie, având duh necurat, a fost izbăvită numai prin cuvântul lui. Un om cuprins de un demon cumplit a fost tămăduit cu rugăciunile sfântului. Altădată, văzând sfântul un om chinuit de diavol, s-a rugat pentru el, zicând: „Doamne, miluiește zidirea Ta și n-o lăsa să fie stăpânită de diavolul”. După aceste cuvinte, îndată a fugit duhul rău din om. Dar, văzând cuviosul că îl caută și îl laudă oamenii, îndată a fugit din locul acela. Altădată, un om diabolizat a sărit în spatele cuviosului și își bătea joc de el. Dar fericitul, rugându-se din inimă, a izgonit diavolul din acel om.

8. O femeie săracă și văduvă, stricându-i-se casa, a cerut milostenie de la Sfântul Grigorie ca să-și zidească alta, iar el i-a spus:

– Femeie, du-te și începe lucrul, și Dumnezeul săracilor îți va trimite ajutor!

Punând temelie, văduva a găsit în pământ smoală, pe care vânzând-o, și-a terminat casa și și-a cumpărat cele de nevoie vieții.

9. Un monah sihastru din apropiere, cu mâinile lucra și cu buzele se ruga. Iar Sfântul Grigorie, cunoscând că i-a sosit sfârșitul vieții, i-a zis:

– Frate, lasă lucrul mâinilor și te îngrijește de suflet, că ți s-a apropiat sfârșitul și vei călători pe cale străină, pe care niciodată n-ai călătorit!

După câteva zile, acel sihastru și-a dat sufletul în mâinile Domnului.

10. Un ieromonah, Teodul, a venit la cuviosul pentru cuvânt de folos. La plecare, Sfântul Grigorie i-a spus:

– Mergi cu pace și spune părintelui tău duhovnicesc să-și pregătească mormântul, căci în curând va pleca la Domnul!

După puține zile, bătrânul acela a adormit cu pace.

11. Altădată, un monah numit Petru a fost mușcat de două vipere și, fiind foarte aproape de moarte, a alergat la ajutorul Cuviosului Grigorie, care, milostivindu-se spre el, s-a rugat lui Dumnezeu și îndată cel mușcat de vipere s-a făcut sănătos.

12. Un om bolnav de friguri de mulți ani a venit pe ascuns la chilia Sfântului Grigorie și s-a îmbrăcat cu rasa lui, pe când îl scuturau frigurile, și îndată s-a făcut sănătos.

13. Un alt om cuprins de răceală se ruga cuviosului să-l vindece, însă el nu voia. Atunci, bolnavul s-a culcat pe ascuns, cu mare credință, în patul Sfântului Grigorie. Găsindu-l în așternutul lui, cuviosul i-a zis să plece de acolo. Dar bătrânul i-a răspuns: „Nu mă voi scula din patul tău, părinte, până nu mă voi face sănătos!” Atunci, cuviosul, atingându-se de acel bolnav, l-a vindecat, și s-a ridicat sănătos din patul lui.

14. O dată și de mai multe ori vorbind ucenicul cu dascălul său, a văzut ieșind foc din gura Cuviosului Grigorie, care îi lumina fața cu raze ca de soare. Deci, căzând ucenicul la picioarele sfântului, l-a rugat să-i descopere acea taină minunată. Cuviosul a zis către dânsul:

– Aceasta o pricinuieste credința ta, fiule, căci eu mă știu pe mine om păcătos. Însă, de se va curăți omul pe dânsul de patimile trupului și ale sufletului și se va face curat și vrednic de primirea Duhului Sfânt, atunci, precum a zis Hristos, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh vin și se sălășluiesc în el. Atunci, nu mai grăiește omul, ci Dumnezeu, Care locuiește în el. Deci și tu, fiule, dacă te vei nevoi a te curăți pe tine de patimile trupului și ale sufletului și dacă vei tăia cu sabia Duhului spinii patimilor și dacă te vei ruga cu stăruință lui Dumnezeu, ca El Însuși să ardă cu focul cel dumnezeiesc materia patimilor și să înmulțească în sufletul tău roadele faptelor bune, atunci te vei face lăcaș curat și sfânt al lui Dumnezeu, iar cuvintele tale vor străluci de puterea și lumina Duhului Sfânt.

15. După mutarea la cer a Sfântului Grigorie Decapolitul și după căderea Bizanțului în mâinile turcilor, au ajuns cinstitele lui moaște în mâinile unui dregător turc. Evlaviosul ban al Craiovei, Barbu Craiovescu, auzind despre aceste moaște și de nenumăratele minuni care se făceau aici, a cheltuit mari

sume de bani și, în anul 1498, a adus moaștele Sfântului Grigorie Decapolitul la Mănăstirea Bistrița – Vâlcea, ctitoria sa, spre mângâierea tuturor.

În tradiție se spune că turcul a vândut sfintele moaște pe bani de aur, punându-se la cântar. Dar, cu rugăciunile sfântului, moaștele sale au devenit ușoare la cântar și turcul n-a primit mulți bani, așa cum dorea. Mai târziu turcul, văzându-se amăgit de creștini, a venit la Mănăstirea Bistrița să ia moaștele înapoi sau să i se dea mai mulți bani. Atunci, fericitul ctitor, călugărit aici cu numele de Schimonahul Pahomie, auzind de venirea turcului, a ascuns sfintele moaște într-o peșteră din muntele apropiat, unde s-a ridicat și un mic paraclis în cinstea Sfântului Grigorie. Așa au scăpat sfintele moaște din mâna păgânilor. Apoi turcul, mâniindu-se, a jefuit mănăstirea și, dându-i foc, s-a dus în țara lui. Ctitorul a zidit mănăstirea din nou și a adus din peșteră sfintele moaște, care se păstrează în biserica mare până astăzi, ca un odor de mare preț. Numai în vremuri de mare primejdie se ascund în peșteră.

16. De-a lungul celor cinci secole de existență a moaștelor Sfântului Grigorie Decapolitul pe pământul țării noastre, s-au făcut multe și nenumărate minuni și vindecări de boli, care s-au uitat cu vremea. Dintre cele puține care s-au scris, amintim câteva minuni săvârșite, mai ales, în zilele noastre.

După o veche tradiție ortodoxă, în vremuri de primejdie și de mare secetă, se făceau procesiuni prin orașe, prin sate și pe câmp cu moaștele Sfântului Grigorie Decapolitul și cu icoane miraculoase. Moaștele se scoteau de obicei vara, în Țara Românească și mai ales în Oltenia, pe timp de secetă, și, cu rugăciunile cuviosului, trimitea Domnul pe pământ ploaie timpurie și târzie. Cea mai veche procesiune pentru ploaie cu moaștele Sfântului Grigorie, cunoscută în Țara Românească, a avut loc în vara anului 1765. Recoltele lovite de secetă au fost salvate și poporul cel binecredincios a fost izbăvit de moarte.

17. În vara anului 1913, de hramul Mănăstirii Bistrița, a fost adusă la moaștele Sfântului Grigorie o femeie tânără, paralizată de ambele picioare. Fiind atinsă de sfintele moaște, i s-a făcut Sfântul Maslu de trei ori și, după trei săptămâni, a venit la mănăstire pe picioarele sale, să mulțumească sfântului pentru vindecarea ei.

18. În anul 1920, unei femei numită Maria din satul Cacova – Vâlcea, căzând dintr-un prun, i-a paralizat tot corpul și a fost adusă după câteva zile în mănăstire, la Sfântul Grigorie. Făcându-i-se Sfântul Maslu, bolnava a deschis ochii mari, și-a venit în simțire și a cerut să fie ridicată în picioare. Apoi s-a întors la casa ei vindecată, cu rugăciunile Sfântului Grigorie făcătorul de minuni.

19. În vara anului 1925, a fost adus la moaștele Sfântului Grigorie un tânăr din comuna Sirineasa – Vâlcea, stăpânit de un duh rău. Fiind atins de sfânta raclă și făcându-i-se Sfântul Maslu în fiecare zi, după șapte zile a plecat acasă sănătos. La fel a fost vindecată o tânără din satul Vaideeni, care își pierduse mintea. După șapte zile de rugăciuni și Sfântul Maslu lângă sfintele moaște, s-a întors sănătoasă în familie.

20. În vara anului 1927, fiind secetă, s-a scos sfânta raclă în procesiune prin sate. Proprietarul fabricii de cherestea din Brezoi – un boier necredincios – nu a vrut să lase oamenii lui la rugăciune. Însă s-au făcut rugăciuni de ploaie și, cu mijlocirea cuviosului, a dat Dumnezeu o ploaie bună pe toată Valea Oltului. Dar, în aceeași zi, l-a pedepsit Domnul pe boierul rău și necredincios, că i-a luat foc fabrica și a ars toată până în temelii.

21. Fiind secetă, în vara anului 1935, se purta sfânta raclă în procesiune de ploaie prin satele Băbeni, Ionești, Orlești. În dreptul unei fântâni, racla Sfântului Grigorie s-a oprit brusc. Atunci, preoții au spus să se cerceteze ce poate fi în acea fântână. Scoțând oamenii toată apa, au aflat un prunc mic în ea. Era, probabil, aruncat de o femeie ucigașă. După ce oamenii au îngropat pruncul, imediat au plecat cu sfintele moaște mai departe.

22. În satul Băilești – Dolj, în anul 1932, era o creștină, Elena, paralizată din tinerețe. Auzind că se aduc în sat moaștele Sfântului Grigorie pentru ploaie, a vrut să fie dusă și ea la Biserică să se închine. După ce a fost atinsă de sfânta raclă a cuviosului, a cerut să fie așezată sub masa pe care stăteau sfintele moaște. Timp de trei ore cât a durat slujba în biserică, creștina Elena s-a rugat în taină, cerând, cu multe lacrimi, sănătate și iertare. După ce preoții și credincioșii au plecat în procesiune pe câmp cu moaștele Sfântului Grigorie, femeia bolnavă s-a vindecat definitiv de paralizie, s-a întors acasă și a mai trăit încă 20 de ani.

23. În vara secetoasă a anului 1934 se făceau rugăciuni și procesiune pentru ploaie cu moaștele Sfântului Grigorie de la Bistrița, în satul Lungești – Vâlcea. Când procesiunea trecea prin mijlocul satului și țăranii, cu făclii aprinse în mâini, aruncau buchete de flori înaintea sfântului, a venit o mamă cu o fetiță de 4 ani, bolnavă de epilepsie. Îndată ce femeia și-a atins copila cu fruntea de sfintele moaște, s-a făcut sănătoasă. Copila a crescut, a devenit mamă și o bună creștină. Ea se numea Elena Spălățel.

24. Sofia Patrichi, o pensionară din București, în 1957 s-a îmbolnăvit de o infecție la față, suspectă de cancer, ce nu se mai vindeca. Auzind de minunile Sfântului Grigorie de la Bistrița, a alergat la moaștele lui, s-a atins

cu credință și lacrimi de sfânta raclă și s-a rugat mult, cerându-i sănătate. A doua zi, când s-a deșteptat din somn, nu mai avea nici o urmă de infecție pe față și se vindecase și de cataracta de la ochi².

Sfinte Precuvioase Părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOȘII DAMIAN ȘI IOSIF

Așezământul monahal de la Basarabi – Constanța (secolele IX-X)³

În anul 1957 s-a descoperit într-un deal de cretă din comuna Basarabi, județul Constanța, un ansamblu monahal de sihastri, din epoca daco-romană și medievală (sec. IV-XI), format din șase biserițe rupestre, unice până în prezent în țara noastră. Desigur, au fost mult mai multe biserițe și, probabil, peșteri pustnicești, unele deja distruse de vreme, altele încă nedescoperite, care formau o adevărată „lavră a peșterilor” în Dacia Pontică.

Întrucât ansamblul monahal de la Basarabi este aproape de „hotarele Casienilor și ale Peșterilor”, locul de naștere al Sfântului Ioan Casian, se deduce că în Eparhia Tomisului, adică în perimetrul dintre Constanța – Cernavodă – Medgidia și Histria, era cel mai puternic centru monahal și pustnicesc din Sciția Mică. Pe lângă marile mănăstiri organizate cu școli de teologie, care au dat pe vestiții călugări sciți în secolele IV-VI, existau zeci de peșteri și biserițe rupestre, astăzi dispărute, în care se nevoiau marii sihastri daco-romani iubitori de liniște. Asemenea sihăstriilor de pe valea Nilului care erau conduse nu de egumeni, ci de „prezbiteri”, adică de ieromonahii duhovnici care slujeau cele sfinte pentru ei, credem că și ansamblul pustnicesc de la Basarabi era povățuit duhovnicește de asemenea duhovnici.

Doi dintre acești părinți sufletești ai sihăștrilor de la Basarabi, recent descoperiți, au fost „Damian preotul” și „Iosif preotul”. Numele lor sunt încrustate pe pereții biseriței B4. Iată câteva dintre aceste inscripții în limba slavă veche: „(Eu) Dimian (Damian) preotul merg pe drum, pun lumânări pentru păcatele mele ... omule, în această biserică, iar Dumnezeu să vă miluiască cu Sfinții Părinți. Amin. Dimian (luna) mai”. Altă însemnare: „A

² Aceste vindecări și fapte minunate, săvârșite la moaștele Sfântului Grigorie Decapolitul din Mănăstirea Bistrița, au fost adunate într-un mic volum de monahia Olga Gologan (†1972), stareța acestei mănăstiri.

³ Barnea, *Arta creștină în România*, t. II, București, 1981, p. 46-90; *De la Dunăre la Mare*, op. cit., p. 134-140; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 153-156.

venit părintele aici, în acest loc ... luna octombrie, 4. A venit la noi... am scris... luna ianuarie". Altă inscripție: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, s-a închinat nevrednicul rob Simeon prima dată în biserică, în luna august, 31". Probabil era un dregător local sau un călugăr venit să se închine aici. În limba greacă scrie: „Doamne, ajută pe robul tău Iosif (preotul)". Și alta: „Luna martie, indictionul 10" (anul 982).

Celelalte cinci bisericuțe sunt mult mai mici, de formă dreptunghiulară, cu dimensiunile de circa 6x2x2 metri, săpate în stâncă de cretă, apropiate una de alta și unele cu mici încăperi anexate, pentru călugării nevoitori. Pe pereții lor se află numeroase inscripții runice, multe nedescifrate, cruci, simboluri paleocreștine, figuri dacice tradiționale. În bisericuța B1 scrie în caractere vechi slave: „Anul 650" (992).

Cuvioșii „Damian preotul" și „Iosif preotul" au fost doi ieromonahi din cei mai distinși, care au condus comunitatea sihaștrilor de la Basarabi, probabil în secolele IX-X. Cel dintâi pare să fi fost Damian, apoi Iosif. Amândoi erau preoți slujitori și părinți duhovnicești ai acestei așezări pustnicești. Ei săvârșeau cele sfinte, primeau și formau pe călugări, spovedeau, împărtășeau pe fiecare cu Trupul și Sângele Domnului și îi cercetau la peșterile și chiliile lor. Pentru sfințenia vieții lor și pentru cinstea de care se bucurau, ucenicii lor le-au săpat numele pe pereții bisericuței din mijloc, care, probabil, era centrul duhovnicesc al acestei sihăstriei din Dobrogea.

Doamne, numără în ceata cuvioșilor părinți pe toți călugării care au sihăstrit în aceste locuri sfinte.

SFÂNTA PARASCHEVA DE LA IAȘI (secolul XI)⁴

a. Viața

Preacuvioasa maica noastră Parascheva, numită „cea Nouă", de la Iași, „a Moldovei luminătoare" și lauda întregii Ortodoxii, s-a născut în satul Epivat din Tracia răsăriteană, nu departe de Constantinopol, pe la începutul secolului al XI-lea, din părinți binecredincioși și de bun neam.

Cei doi copii, Eftimie și Parascheva, au primit în familie o aleasă creștere

⁴ *Mineiul* pe luna octombrie în 14 zile; *Dicționar aghiografic*, de episcopul Gherasim Timuș, op. cit., p. 642; Pr. Scarlat Porcescu, *Sfinți români...*, op. cit. p. 258.

și educație religioasă. Astfel, Eftimie, fratele mai mare al cuvioasei, a intrat înaintea ei în nevoința monahală. Apoi, pentru sfințenia vieții lui, ajunge episcop al Matidiei și păstorește bine Biserica lui Hristos până la sfârșitul vieții. La fel și fericita Parascheva, iubind mai mult decât orice pe Hristos, la vârsta de aproape 15 ani, a intrat într-o mănăstire de fecioare din orașul Ieraclia Pontului. După cinci ani se închină la Mormântul Domnului și se nevoiește mai mulți ani într-o mică mănăstire de călugărițe pustnice de pe Valea Iordanului.

La vârsta de 25 de ani, luând poruncă de la îngerul Domnului, s-a reîntors în patrie și s-a nevoit încă doi ani lângă biserica satului natal, Epivat. Pe la jumătatea secolului XI, anul 1050, la vârsta de 27 de ani, Cuvioasa Parascheva și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost înmormântată aproape de malul mării. Mai târziu, în urma unor minuni la mormântul ei, moaștele Cuvioasei Parascheva au fost aflate întregi în pământ și s-au pus în biserica Sfinților Apostoli din satul Epivat, spre cinstire și închinare. Aici au stat sfintele ei moaște aproape 175 de ani.

În anul 1223, țarul româno-bulgar Ioan Asan al II-lea (1218–1241) a strămutat moaștele Sfintei Parascheva la Târnovo, capitala Bulgariei, fiind depuse în catedrala cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Mai târziu, fericitul patriarh Eftimie al Bulgariei scrie „Viața Cuvioasei Parascheva” și o trece în sinaxarul Bisericii cu zi de prăznuire la 14 octombrie. Din a doua jumătate a secolului XIV, cultul Sfintei Parascheva trece și la nordul Dunării, în cele trei țări române.

La Târnovo au stat moaștele Preacuvioasei Parascheva 160 de ani. În anul 1393, când Bulgaria sub ocupația turcilor, sfintele ei moaște au fost dăruite pentru puțin timp lui Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești. După trei ani, turcii le-au dat cneghinei Anghelina a Serbiei, care le strămută la Belgrad, unde rămân 125 de ani.

În anul 1521, turcii ocupă și Serbia și iau din nou ostatece moaștele Sfintei Parascheva, pe care le duc în palatul sultanului din Constantinopol. Apoi, sfintele ei moaște sunt răscumpărate de la turci de către Patriarhia Ecumenică cu 12.000 de ducați de aur și rămân în Catedrala patriarhală din Fanar timp de 120 de ani. În anul 1641, însă, ajungând Patriarhia de Constantinopol datoare la Poarta otomană cu sume mari de bani, ce reprezentau birul anual impus asupra Bisericii, patriarhul Partenie a dăruit moaștele Cuvioasei Parascheva, drept recunoștință, domnului Moldovei, Vasile Lupu, care a achitat turcilor toate datoriile patriarhilor de Constantinopol și Ierusalim pe mai mulți ani.

În anul 1641, la 13 iunie, moaștele Precuvioasei maicii noastre Parascheva au ajuns în Iași și au fost așezate cu multă cinste în frumoasa biserică atunci zidită, a Mănăstirii Sfinților Trei Ierarhi. Aici au stat până la 26 decembrie, 1888, când au fost scăpate prin minune de un incendiu. Apoi au fost transferate în noua Catedrală mitropolitană din Iași unde se află și astăzi.

Sfânta Parascheva de la Iași se prăznuiește la 14 octombrie, când se face mare pelerinaj din toată țara.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Trei au fost marile virtuți care au împodobit sufletul și viața Sfintei Precuvioasei maicii noastre Parascheva de la Iași. Îngereasca feciorie, milostenia, adică lepădarea de cele pământești, și dumnezeiasca rugăciune, maica tuturor faptelor bune. Pe aceste trei virtuți le-a iubit fericita din copilărie și prin acestea, în chip deosebit, s-a dezbrăcat de orice cuget pământesc, a biruit pe diavoli și s-a numărat în ceata Sfinților Părinți purtători de Dumnezeu.

2. Fiind odraslă de bun neam și având sădită în inima ei frica de Dumnezeu, fericita Parascheva a început urcușul cel duhovnicesc pe scara virtuților către Hristos, Mirele ei, mai întâi prin sfânta rugăciune, care este începutul tuturor bunătăților. Din pruncie, cuvioasa mergea la biserica satului Epivat, fiind nelipsită de la sfintele slujbe. Dar și în casa părinților ei se ruga mult ziua și noaptea, imitând pe sfinții îngeri.

3. Dar, întrucât rugăciunea fără iubire de aproapele nu poate ajunge la Dumnezeu, Care este iubire, fericita Parascheva a adăugat la rugăciunile ei încă două fapte bune: postul și milostenia. Căci postul dă aripi rugăciunii și o înalță la cer, iar milostenia, fiica cea dintâi a iubirii, duce rugăciunea înaintea tronului Preasfintei Treimi. Astfel, mireasa lui Hristos nu gusta nimic până seara, în zilele de post; iar în sărbători, când se întorcea de la biserică, își schimba de multe ori hainele ei bune și de preț, date de părinți, cu hainele rele și rupte ale copiilor săraci, care cereau milostenie la ușa bisericii. Pentru aceasta, cuvioasa primea multe muștrări și bătaii de la mama ei, când o vedea îmbrăcată în haine urâte și sărace.

– Spune, Paraschevă, cui ai dat hainele tale cele scumpe și frumoase cu care te-am îmbrăcat? o întreba mama ei supărată.

– Le-am dăruit lui Hristos prin mâinile copiilor săraci! răspundea fericita, cu chip luminat.

4. Odată, ascultând slujba în biserică, a auzit citindu-se acest cuvânt din Sfânta Evanghelie: *Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine,*

să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie (Marcu 8, 34). Deci, rănindu-se la suflet ca de o săgeată de acest cuvânt al lui Hristos, îndată a părăsit grijile vieții pământești și, plecând pe ascuns din casa părintească la vârsta de numai 15 ani, a intrat în sfânta nevoință a vieții călugărești. După ce mai întâi s-a închinat în biserica Vlahernei (a vlahilor), precum și la toate mănăstirile și sfintele moaște din Constantinopol, s-a tăinuit apoi ca o străină într-o mănăstire de fecioare din Ieraclia Pontului.

5. Cinci ani s-a nevoit aici fericita Parascheva, desăvârșindu-se în toate faptele bune și mai ales în neîncetata rugăciune cu multe lacrimi, cu posturi aspre și privegheri de noapte. Aici a străbătut ea calea cea grea a despătimirii și a început urcușul duhovnicesc al desăvârșirii, unindu-se tainic cu Mirele Hristos prin umbrirea Duhului Sfânt. Toate surorile din mănăstire se uimeau de viața și înțelepciunea ei și laudau pe Dumnezeu, zicând: „Slavă Ție, Doamne, că Ți-ai făcut vas ales și sfânt pe Cuvioasa fecioară Parascheva și Te preamărești între cei blânzi și smeriți cu inima!”

6. Curățindu-se pe sine de cele pământești, Cuvioasa Parascheva s-a dus la Ierusalim și, după ce se închină și îmbrățișează Sfântul Mormânt cu multe lacrimi, se retrage pe Valea Iordanului la o mică mănăstire de fecioare. Aici s-a nevoit cu și mai aspre osteneli aproape zece ani, biruind pe diavoli și rugându-se pentru lume. Faptele ei cele bune cu care biruia pe cel nevăzut și se unea negrăit cu Hristos erau: desăvârșita curăție a minții și a inimii de gânduri și imaginații pătimase, neîncetata rugăciune cu lacrimi de bucurie, postul și privegherea de toată noaptea și neadormita dorire a Mirelui preaiubit. Toate acestea au încununat pe Sfânta Parascheva cu cununa desăvârșirii în Hristos, încât strălucea ca o făclie aprinsă în mijlocul celorlalte călugărițe nevoitoare.

7. Ajungând cuvioasa la vârsta de 25 de ani, într-o noapte, pe când se ruga, un înger al Domnului i-a spus:

– Lasă pustia și lăcașul acesta și te întoarce la Epivat, în patria ta, că acolo se cade să lași trupul pământului și să treci din această lume către Dumnezeu, pe Care L-ai iubit!

Deci, sărutând Sfânta Parascheva pe toate surorile din acea mănăstire, s-a închinat la Mormântul Domnului din Ierusalim și, luând o corabie, a ajuns la Constantinopol. Aici iarăși s-a închinat cu lacrimi în biserica Maicii Domnului din Vlaherne, zicând:

„Preasfântă Stăpână, nu am altă nădejde și acoperământ pe pământ decât pe tine. Tu să-mi fii îndreptătoare și folositoare spre Hristos. Cât m-am nevoit în pustie, pe tine te-am avut ajutor și mângâiere, iar acum, dacă m-am întors

în lume, te rog îndreptează-mă până la sfârșitul vieții mele, că nu am altă nădejde după Dumnezeu!”

8. Ostenindu-se Sfânta Parascheva încă doi ani deplini lângă biserica satului Epivat, în ascunse nevoințe duhovnicești și simțindu-și aproape obștescul sfârșit, a îngenuncheat înaintea icoanei Mântuitorului și cu lacrimi a rostit această sfântă rugăciune:

„Doamne, Iisuse Hristoase, caută din sfânt lăcașul Tău și nu mă părăsi, nici nu mă lăsa, că pentru numele Tău cel sfânt am lăsat toate și după Tine am călătorit în toată viața mea. Și, acum, îndură-Te, Doamne, și spune îngerului Tău cel blând să ia cu pace sufletul meu!”

În timp ce se ruga, Preacuvioasa Parascheva și-a dat sfântul ei suflet în mâinile Domnului, iar mult ostenitul ei trup a fost înmormântat de creștini într-un mormânt nou, aproape de țărmul mării.

9. După mulți ani, moaștele Cuvioasei Parascheva au fost descoperite cu voia lui Dumnezeu întregi în mormânt și scoase la lumină spre mângâierea credincioșilor într-un chip ca acesta. Murind, un corăbier a fost aruncat pe mal de valurile mării. Atunci, un creștin milostiv cu numele Gheorghe, împreună cu alții, au săpat un mormânt aproape și au dat de trupul neputred și plin de mireasmă al Sfintei Parascheva. Dar, neștiind cine este, a îngropat alături trupul rău mirositor al corăbierului. Noaptea, însă, a văzut în vis o împărăteasă șezând pe scaun luminat, înconjurată de îngeri. Unul dintre ei îi zise:

– Gheorghe, pentru ce n-ai luat în seamă trupul Sfintei Parascheva și l-ai uitat așa? Nu știți că Dumnezeu a iubit frumusețea ei și a voit s-o preamărească pe pământ?

Apoi și acea împărăteasă sfântă i-a zis:

– Degrabă să luați trupul meu din mormânt și să-l puneți la loc de cinste, în biserica satului meu, Epivat!

Auzind clericii despre această minune, îndată au mers la mormântul Cuvioasei Parascheva cu lumânări și tămâie și au dus sfintele ei moaște în biserica Sfinților Apostoli din Epivat, unde au stat 175 de ani și au făcut nenumărate minuni și vindecări de boli.

10. Răspândindu-se în toate țările din jur vestea despre viața și minunile Cuvioasei Parascheva de la Epivat, în anul 1235, sfintele ei moaște au fost strămutate la Târnovo, capitala Imperiului Româno-Bulgar, unde, de asemenea, au făcut multe minuni. După 160 de ani au fost strămutate la Belgrad, iar după încă 125 de ani le-au luat turcii în robie și le-au vândut din

zeu Patriarhiei de Constantinopol, fiind cinstite cu multă evlavie de credincioși.

11. În anul 1639, domnul Moldovei, Vasile Lupu, terminând de construit frumoasa biserică a Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi, din Iași, căuta să-și înzestreze ctitoria și capitala țării cu moaștele unor sfinți făcători de minuni. Deci, rugându-se lui Dumnezeu, a auzit de moaștele renumite ale Sfintei Parascheva. Și cum milostivul domn moldovean plătise turcilor o mare parte din datoriile Patriarhiei, în vara anului 1641, patriarhul Partenie i-a dăruit drept recunoștință cel mai de preț odor pe care îl avea – moaștele Cuvioasei Parascheva. Până la Galați au fost aduse cu corabia, iar de aici au fost însoțite până la Iași de numeroși clerici, monahi și credincioși cu făclii aprinse în mâini. Aproape de Iași le-au întâmpinat Vasile Lupu și mitropolitul Varlaam cu tot clerul și divanul țării și le-au așezat cu mare cinste în biserica Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi, la 13 iunie, 1641, în sunetul clopotelor și în armonia frumoaselor cântări duhovnicești.

12. Nenumărate sunt minunile și vindecările de boli ce s-au făcut credincioșilor, care au alergat cu rugăciuni și lacrimi la moaștele Sfintei Preacuvioasei maicii noastre Parascheva de la Iași, de-a lungul a 350 de ani de când ocrotește Moldova și țara noastră. Să amintim doar câteva dintre ele.

Cea mai mare minune a Sfintei Parascheva este însăși preamărirea trupului ei cu darul neputezirii, al vindecării de boli și al izbăvirii de multe nevoi și primejdii. Din cauza aceasta a fost luată ca protectoare în toate țările ortodoxe din Balcani. Ba și turcii se cucureau de minunile ce se făceau creștinilor care îi cereau ajutor cu credință și evlavie.

13. O altă minune care a uimit Moldova și țara noastră a fost izbăvirea fără nici o vătămare a moaștelor Sfintei Parascheva din incendiul izbucnit în noaptea de 26 spre 27 decembrie, anul 1888, în paraclisul Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi din Iași. Căci, aprinzându-se de la un sfeșnic catafalcul cuvioasei, s-a topit argintul care îmbrăca racla, dar lemnul și sfintele ei moaște, deși erau învăluite în jăritic, au rămas întregi și nevătămăte, spre întărirea credincioșilor și uimirea celor îndoielnici.

14. Spre sfârșitul secolului XIX, soția preotului Gheorghe Lateș, din comuna Rădășeni-Suceava, suferea la cap de o boală grea și incurabilă. Alergând la Sfânta Parascheva, se ruga cu lacrimi la moaștele sfintei și-i cerea ajutor. Apoi i s-a făcut Sfântul Maslu și s-a reîntors acasă. Noaptea i se arătă aievea Sfânta Parascheva, în haine albe strălucitoare și îi spuse:

– Nu mai plânge, că de acum te faci sănătoasă!

A doua zi, femeia s-a sculat sănătoasă și lauda pe binefăcătoarea ei⁵.

15. În anul 1950, o tânără din Iași s-a îmbolnăvit de leucemie. Atunci, bolnava împreună cu părinții ei au alergat la Sfânta Parascheva și cu multe lacrimi îi cereau ajutor și sănătate. După două luni de rugăciuni stăruitoare și Sfântul Maslu, tânăra s-a vindecat de această boală fără leac și și-a continuat studiile.

16. O femeie dintr-un sat aproape de Iași era greu bolnavă de stomac. Fiind internată pentru operație, s-a rugat mai întâi la Sfânta Parascheva, cerându-i cu credință și cu lacrimi ajutor și vindecare. Timp de trei zile după internare i s-au făcut toate analizele. La urmă i-au spus medicii:

– Femeie, du-te acasă că nu ai nimic!

17. În anul 1968, de hramul Cuvioasei Parascheva, o creștină din Iași pregătea conserve pentru iarnă. Mama ei o îndemna:

– Fată, să nu faci una ca aceasta, căci astăzi este ziua Sfintei Parascheva!

– Mamă, a răspuns fiica, în fiecare zi este câte un sfânt, dar eu n-am timp să-i prăznuiesc pe toți!

După o oră, femeia și-a trimis copila în oraș să cumpere ceva. Pe stradă a fost lovită grav de o mașină și apoi internată la spital. Mama copilei a alergat a doua zi la Sfânta Parascheva și, după ce și-a recunoscut păcatul, a cerut cu lacrimi iertare și salvarea fiicei ei accidentate. După trei zile, copila s-a întors sănătoasă acasă.

18. Un inginer bolnav de plămâni a fost internat în spital la Iași pentru operație. Mama sa a mers atunci la moaștele Cuvioasei Parascheva și i-a cerut cu credință sănătate fiului ei. Timp de două săptămâni doctorii au amânat operația. Apoi, s-a observat că afecțiunea pulmonară s-a vindecat în chip miraculos. Atunci au zis bolnavului:

– Domnule inginer, ați scăpat de operație. Întoarceți-vă sănătos acasă. Este cineva care se roagă lui Dumnezeu pentru dumneavoastră!

19. Unui copil de trei ani și jumătate i s-a oprit brusc graiul. Atunci, mama a luat copilul în brațe și a venit să ceară ajutorul Sfintei Parascheva. Pe când se ruga ea cu lacrimi, deodată copilul a strigat:

– Mamă, mamă! Aici este Doamne, Doamne?

Mulțumind din inimă Preacuvioasei Parascheva, mama s-a întors acasă cu copilul sănătos.

⁵ Despre această vindecare scrie pe larg episcopul Melchisedec de Roman în cartea sa: *Viața și minunile Cuvioasei maicii noastre Parascheva*, Buc., 1889, precum și în *Mineiul* pe octombrie în 14 zile.

20. În anul 1955, doi soți din Iași nu aveau înțelegere în casă. Într-o seară, femeia disperată a părăsit căminul. Zadarnic au căutat-o soțul și fiica. Apoi, copila s-a culcat, iar tatăl ei a alergat la Sfânta Parascheva și s-a rugat cu lacrimi să-i întoarcă soția cu bine înapoi. Ajungând soțul acasă, după o oră bate cineva în ușă. Era soția! Avea chipul palid și îngândurat.

– Unde ai fost, femeie? Ce ți s-a întâmplat? a întrebat-o soțul.

– Diavolul mi-a dat în gând să mă sinucid. De aceea m-am așezat pe linia trenului, aproape de gara Nicolina. Dar la orele 8 seara, pe când venea un tren cu viteză, fiica noastră, îmbrăcată în alb, vine la mine, mă apucă repede și mă aruncă afară de pe linie. Așa am scăpat de moarte și de osânda iadului! După ce m-am întărit puțin, am mulțumit lui Dumnezeu că m-a izbăvit de acest cumplit păcat și m-am întors acasă.

– Femeie, în seara aceasta la ora 8, fiica noastră era culcată, iar eu mă rugam la Cuvioasa Parascheva pentru tine. Aceea care te-a salvat nu era fiica noastră, ci însăși Sfânta Parascheva! Să-i mulțumim ei, căci ea te-a scăpat de această cumplită și dublă moarte, trupească și sufletească.

De atunci este multă armonie și bucurie duhovnicească în această familie creștină.

21. Pe timpul celor două războaie mondiale, orașul Iași a fost protejat de bombardamente, iar Catedrala mitropolitană, unde se păstrează cinstitele moaște ale Sfintei Parascheva, nu a fost atinsă de nici un obuz. Căci, de 350 de ani, cuvioasa ocrotește Moldova și orașul acesta binecuvântat. Bătrânii spun că ostașii vedeau noaptea, în timpul războiului, o femeie uriașă îmbrăcată în alb deasupra Iașilor, ocrotindu-l de ocupație și bombardamente.

Așa știe să ajute Preacuvioasa Parascheva patria ei adoptivă, pentru credința fiilor ei!

22. În timpul mării secete din vara anului 1947, când mureau oamenii și animalele de foame, s-au scos moaștele Sfintei Parascheva în procesiune prin satele Moldovei. Credincioșii le așteptau și le întâmpinau cu lacrimi de bucurie și cu făclii în mâini. În urmă veneau nori de ploaie bogată și adăpau pământul. Drept mulțumire, credincioșii se rugau și înălțau câte o troiță cu aducerea moaștelor Sfintei Parascheva în satele lor.

23. Cel mai mult aleargă și cer ajutorul Sfintei maicii noastre Parascheva bolnavii, țăranii, călugării și studenții. Mai ales în lunile de examene, racla cuvioasei este albă de cărți, de caiete de școală și pomelnice. Putem spune că moaștele cele mai iubite de credincioși din țara noastră și din afară sunt, fără îndoială, moaștele Sfintei Parascheva, numită „cea grabnic ajutătoare și mult folositoare”.

24. Mărturisesc părinții bătrâni, care au fost martori oculari, despre o minune petrecută la racla sfintei, la 14 octombrie, 1952. De hram, pe când oamenii așteptau la rând să se închine la racla Cuvioasei Parascheva, au venit să se închine și două creștine bătrâne din Focșani. Văzând lume multă, au zis preotului de gardă, Arhimandritul Cleopa Ilie:

– Părinte, dă-ne voie să ne închinăm la Cuvioasa Parascheva, fără să mai stăm la rând, că suntem bolnave, și să-i punem sub cap această pernă, pe care i-am adus-o de acasă drept mulțumire pentru ajutorul ce ni l-a dat.

– Dumnezeu să vă binecuvinteze, a zis Părintele Cleopa. Mergeți și vă închinați!

În clipa aceea, preoții și credincioșii au văzut un lucru cu totul sfânt și minunat. Cuvioasa și-a ridicat singură capul, iar după ce femeile i-au pus perna adusă și s-au închinat, Sfânta Parascheva și-a lăsat iarăși capul pe căpătâi ca mai înainte. Iată cât de mult iubește Preacuvioasa pe cei ce se roagă lui Dumnezeu și sfinților Lui cu smerenie și credință!

25. Sfânta Parascheva de la Iași se bucură în țară de un cult deosebit, mai mult decât toți ceilalți sfinți locali care au moaște în România. În fiecare zi, la Catedrala mitropolitană din Iași, de dimineață până seara, târziu, se face un mic pelerinaj local continuu, cu credincioși de toate vârstele și din toate locurile, veniți la rugăciune. În mod deosebit în sărbători, în posturi și în fiecare vineri, considerată „Ziua Sfintei Vineri”, adică a Cuvioasei Parascheva, vin mulți credincioși și se închină la raclă cu credință, aducând flori, daruri și îmbrăcăminte pe care le ating de racla cuvioasei pentru a dobândi ajutor, sănătate și binecuvântare.

Dar cea mai mare zi de prăznuire din tot anul este ziua de 14 octombrie. patronul Sfintei Parascheva, când are loc unul din cele mai mari pelerinaje ortodoxe din țara noastră, la care participă închinătorii de la sate și orașe, din toate colțurile țării. Această zi este considerată un adevărat pelerinaj bisericesc național, care durează până la 3 zile. Încă din ajun se scot în fața catedralei moaștele Sfintei Parascheva și, timp de două zile și două nopți. credincioșii stau la rând pentru închinare.

În seara zilei de 14 octombrie, praznicul cuvioasei se încheie cu o procesiune în jurul catedralei, având în frunte pe mitropolitul Moldovei, care. împreună cu clericii și credincioșii, cu lumânări în mâini, poartă racla cu moaștele sfintei, în sunetul clopotelor și al frumoaselor cântări bisericești.

După aceea, se așază moaștele în biserică la locul lor, se cântă paraclisul Sfintei Parascheva, apoi fiecare se întoarce la ale sale cu bucuria marelui praznic în suflet și cu mângâierea Duhului Sfânt în inimă.

Sfântă Preacuvioasă Maică Parascheva, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

SFÂNTUL DIMITRIE CEL NOU de la București (secolele XII-XIII)⁶

a. Viața

Preacuviosul Părintele nostru Dimitrie cel Nou de la București, numit și „Basarabov”, s-a născut în timpul împăraților româno-bulgari Petru și Ioniță Asan (secolele XII-XIII), la câțiva kilometri de orașul Rusciuc, într-un sat locuit de vlahi, anume Basarabov, pe valea râului Lomul, din părinți ortodocși și iubitori de Hristos.

Mai întâi a fost păstor de vite în satul natal. Apoi, iubind liniștea și nevoița monahală, s-a făcut călugăr la o mănăstire de pe valea Lomului, nu departe de Basarabov. După o aspră nevoiță pustnicească între două pietre din malul râului Lomul, Cuviosul Dimitrie și-a dat sufletul lui Dumnezeu în acel loc și a rămas necunoscut de nimeni. După mulți ani, râul Lomul venind mare a risipit cele două pietre în apă împreună cu moaștele întregi ale Sfântului Dimitrie cel Nou. Mai târziu, descoperindu-se sfintele lui moaște prin pronia lui Dumnezeu, au fost duse la biserica satului Basarabov.

Auzind de minunile ce se făceau aici, domnii Țării Românești doreau să-i aducă moaștele la Târgoviște, spre mângâierea credincioșilor. Însă, Sfântul Dimitrie nevrând să-și părăsească satul, domnii munteni au zidit o biserică nouă în Basarabov, unde i-au fost adăpostite moaștele mai mult de două secole.

În timpul războiului ruso-turc din Balcani (1769-1774), generalul rus Petru Salticov a luat sfintele moaște să le ducă în Rusia. Dar la stăruința unui bun creștin român, Hagii Dimitrie, moaștele Sfântului Dimitrie au fost dăruite Țării Românești și așezate cu mare cinste în Catedrala mitropolitană din București, unde se află și astăzi.

Sfântul Dimitrie cel Nou se prăznuiește la data de 27 octombrie.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Încă de când era mic la părinți, fericitul Dimitrie era foarte râvnitor la rugăciune, iubind mai ales biserica, postul, tăcerea, smerenia și viața pustnicească. Odată, pe când păștea vitele satului Basarabov, a călcat cu piciorul

⁶ *Mineiul* pe luna octombrie, în 27 zile; *Dicționarul aghiografic*, de episcopul Gherasim Timuș, op. cit., p. 209; Arhim. Chesarie Gheorghescu, *Sfinți români...*, op. cit., p. 272.

într-un cuib de pasăre și din greșeală a omorât puișorii. Muștrat de conștiință, și-a pedepsit piciorul vinovat și nu l-a mai încălțat trei ani de zile, umblând cu el desculț vară și iarnă, răbdând cu bărbăție gerul iernii și loviturile pietrelor.

2. În obștea mănăstirii de pe valea Lomului, fericitul Dimitrie întrecea pe toți cu rugăciunea curată a inimii și cu darul lacrimilor. Căci nu era altul mai iubitor de Dumnezeu și de nevoiță duhovnicească decât el în această sihăstrie. Mânca o dată la două sau trei zile, dormea noaptea foarte puțin; nu avea nici un fel de avere pământească, decât trupul obosit de post și metanii, două haine vechi călugărești și Psaltirea. Pentru o nevoiță aspră ca aceasta, toți se foloseau de viața lui și se sileau să-i urmeze exemplul.

3. Temându-se de prăpastia slavei deșarte și dorind să urmeze marilor sihaștri din pustie, Cuviosul Dimitrie, luând binecuvântare de la egumen, a ieșit noaptea din obște și s-a tăinuit pe valea stâncoasă a râului Lomul, într-o peșteră mică și umedă. Acolo s-a nevoit fericitul mulți ani în neștiute osteneli pustnicești, în foame, în lipsuri, în sete și chin, răbdând grele ispite de la diavoli. Apoi, simțindu-și sfârșitul aproape, s-a retras între două pietre mari și acolo rugându-se, s-a mutat cu pace la cereștile lăcașuri, numărându-se în ceata Cuvioșilor Părinți.

4. Uitat de frații săi din mănăstire, trupul Cuviosului Dimitrie a fost tăinuit multă vreme între cele după pietre de pe malul Lomului. Apoi, venind râul mare, au căzut în apă pietrele cu moaștele întregi și nestricate ale sfântului. Moaștele au zăcut în apă și prundiș mulți ani de zile, până când Dumnezeu le-a descoperit într-un chip ca acesta. Era o copilă stăpânită de duh necurat și nu afla sănătate nicăieri. Într-o noapte i s-a arătat Sfântul Dimitrie în vis și i-a zis:

- Copilă, de mă vor scoate părinții tăi din apă, eu te voi tămădui pe tine!

Auzind de acest vis, clericii și poporul au mers la locul unde se nevoise sfântul, cu făcliile aprinse în mâini, și au scos din apă odorul cel de mult preț, adică moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou, pe care le-au așezat cu cinste în biserica satului Basarabov. Din ziua aceea alergau, cu credință, mulți bolnavi la moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou și primeau sănătate și mângâiere. Cea dintâi care s-a vindecat de duh necurat a fost însăși copila care l-a visat cu o zi înainte pe doctorul ei minunat.

5. Auzind domnii Țării Românești de minunile Sfântului Dimitrie de la Basarabov, au trimis preoți și boieri să aducă sfintele lui moaște în pământul țării, dar n-au putut, căci sfântul nu voia să părăsească pământul natal. Atunci au înjugat la car doi juncani neînvățați și i-au lăsat liberi, să vadă unde dorește Sfântul Dimitrie să meargă. Astfel, juncanii s-au întors repede la Basarabov,

unde au rămas moaștele încă două secole, vindecând nenumărați bolnavi și alinând multe suferințe omenești.

6. Iată câteva din faptele minunate săvârșite la moaștele Sfântului Dimitrie, în satul Basarabov.

Două surori, Aspra și Ecaterina, din satul Cernavodă, închinându-se la moaștele cuviosului, au luat în taină o părticică din ele, cu scopul să o ducă în biserica lor. Dar, urcându-se în căruță, caii n-au putut să pornească până când cele două surori n-au dus părticica la loc și și-au cerut iertare cu lacrimi de la Sfântul Dimitrie.

Altădată un monah cu numele de Lavrentie, închinându-se, a rupt o părticică din mâna sfântului și a fost pedepsit pe loc, rămânând cu gura căscată și pierzându-și graiul. Numai după multe rugăciuni cu lacrimi a fost iertat și vindecat.

Un episcop evlavios, paralizat, numit Ioanichie, a fost adus la Basarabov și așezat lângă racla cuviosului. După săvârșirea Sfintei Liturghii și a mai multor rugăciuni de sănătate, episcopul Ioanichie s-a sculat desăvârșit sănătos și a dat laudă binefăcătorului său.

7. În timpul Războiului de Independență, din anul 1877, un colonel bătrân din București avea șapte feciori care au fost duși pe câmpul de luptă. Tatăl lor, fiind credincios, s-a rugat cu lacrimi la moaștele Sfântului Dimitrie să-i scape feciorii cu viață din război. Apoi a scris pe o hârtie numele lor și a așezat-o în taină sub capul sfântului. După terminarea războiului, cu rugăciunile făcătorului de minuni Dimitrie, toți cei șapte feciori s-au întors sănătoși la casele lor.

8. În timpul ocupației germane din primul război mondial, câțiva bulgari cu o mașină au furat moaștele Sfântului Dimitrie din Catedrala Mitropoliei din București, cu scopul să le ducă peste Dunăre, în țara lor. Dar sfântul n-a voit să părăsească România. De aceea, toată noaptea bulgarii, prin minune, au înconjurat străzile capitalei, dar n-au nimerit șoseaua care duce la Giurgiu, ca să treacă Dunărea. Diminează au fost prinși, iar sfintele moaște au fost aduse în catedrală.

9. În anul 1955, o femeie din jurul Bucureștilor avea soțul paralizat și bolnav de nervi. Nemaiputând ea suferi, a venit la Sfântul Dimitrie și a cerut sfatul unui preot. El i-a dat să citească acatistul cuviosului și să se închine cu credință la sfânta raclă. Femeia s-a întors acasă. Pe la miezul nopții a strigat-o soțul bolnav și i-a zis:

- Ai chemat vreun doctor din București la mine?
- Nu! i-a răspuns femeia.

- Cum nu? a zis soțul. Acum câteva clipe a fost la mine doctorul și m-a consultat. De ce n-ai venit să-i plătești? S-a urcat într-o trăsură cu cai albi și a plecat spre București.

- Și te-a consultat? întrebă femeia.

- M-a uns cu untdelemn sfințit pe mână și pe piciorul paralizat și mi-a poruncit să nu te mai ocărăsc, nici să mai înjur, că mă vindec. Te rog, iartă-mă, Marie, că de acum înainte nu te mai supăr! Dar nu uita, du-te dimineață și plătește-i doctorului, că tu l-ai chemat și știi unde locuiește!

Dimineață, bolnavul s-a sculat din pat complet sănătos, iar soția a mers plângând la moaștele Sfântului Dimitrie și cu multe lacrimi a mulțumit binefăcătorului ei.

10. În vreme de secetă, la cererea credincioșilor se scoteau moaștele cuviosului, se făcea un popas de o zi-două în fiecare sat, se săvârșea Sfântul Maslu pe câmp, sărutau cu toții sfânta raclă, se rostea predica, mâncau cu toții pe iarbă și porneau în procesiune spre satele vecine. În fruntea procesiunii mergea un tânăr purtând Sfânta Cruce. Apoi, doi tineri purtau drapelul național, lat cât șoseaua. În urmă, bătrânii purtau prapuri, cruci și steaguri, urmați de sfințele moaște; iar masa credincioșilor, în sunetul clopotelor, purta în mâini lumânări aprinse, busuioc și flori.

După terminarea slujbei de ploaie, alteori în timpul ei, cu voia lui Dumnezeu, venea ploaie puternică și adăpa brazdele pământului lovit de secetă pentru păcatele noastre.

Sfinte Preacuvioase Părinte Dimitrie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

SFÂNTA MUCENIȚĂ FILOTEIA de la Curtea de Argeș (secolele XII-XIII)⁷

Această sfântă fecioară și mielușea iubită a lui Hristos era de neam româno-bulgar, născându-se pe la începutul secolului XIII (c. 1206), în orașul Târnovo, vechea capitală a Bulgariei. Tatăl său era lucrător de pământ, iar mama sa, de origine valahă, era casnică.

După ce dădu fiicei sale o aleasă creștere duhovnicească și o legă cu inima de dragostea lui Hristos, mama se mută la viața veșnică, lăsând copila

⁷ Mineiul pe luna decembrie, în 7 zile; *Dicționarul aghiografic*, de episcopul Gherasim Timuș, op. cit., p. 297; Episcopul Gherasim de Rm. Vâlcea, în *Sfinți români...*, op. cit., p. 281

orfană în grija tatălui ei. Apoi el, recăsătorindu-se, a lăsat pe fericita Filoteia în grija mamei vitrege. Dar, ca de obicei, copila era adeseori asuprită, pedepsită și chiar pârâtă la tatăl ei, pe motiv că n-o ascultă, ci merge prea des la biserică și că risipește averea casei, dând-o milostenie la copiii orfani și săraci. Pentru aceasta era certată de tatăl ei.

Însă fecioara Filoteia nu se tulbura, nici nu pune la inimă aceste ispite ce i le făcea satana prin invidia mamei vitrege, pentru a o îndepărta de la faptele cele bune, pe care le învățase de la buna ei mamă. Ci, dimpotrivă, pe măsură ce creștea, Filoteia mergea continuu la slujbele bisericii, împărțea hainele ei bune și mâncarea la copiii săraci care îi ieșeau în cale, iar acasă se ruga și postea mereu. Căci trei erau faptele ei bune care o încununau: rugăciunea, fecioria și milostenia.

Când avea numai 12 ani, a binevoit Dumnezeu s-o învrednicească pe fericita Filoteia de cununa muceniciei și de bucuria împărăției cerești, într-un chip ca acesta. Fiind toamnă și tatăl ei lucrând la câmp, Filoteia era trimisă zilnic de mama vitregă să-i ducă de mâncare pe ogor. Dar fericita obișnuia să împartă câte puțin din mâncare la copiii săraci, care îi ieșeau în cale. Observând tatăl ei că mâncarea nu-i ajunge, și-a certat femeia pentru aceasta, iar ea i-a zis:

– Întrebă pe fiica ta ce face cu mâncarea, că eu îți trimit mâncare destulă la câmp!

Atunci, ticălosul tată, mâniindu-se pe fericita Filoteia, și-a pus în minte s-o pândească pe cale și să afle ce face cu mâncarea de nu-i ajunge. Într-o zi, la amiază, pe când el o pândea dintr-un desiș, a văzut pe Filoteia cum împarte mâncarea la copiii săraci care îi ieșeau înainte. Atunci, pornindu-se cu mânie de fiară, din îndemnul diavolului, a aruncat cu barda ce o purta la brâu asupra Sfintei Filoteia și, tăind-o la picior, în puțină vreme, din cauza rănii, fericita și-a dat sufletul în mâinile preadulcelui ei mire, Iisus Hristos. Astfel, tatăl ei după trup a devenit prigonitorul și ucigașul ei pentru credință, după cuvântul Evangheliei, care zice: *și va da frate pe frate la moarte și tată pe fiu* (Matei 10, 21).

Cuprins de frică și muștrare, a încercat să ridice de jos sfântul ei trup, dar n-a putut, căci trupul Sfintei Filoteia, devenind făcător de minuni, se îngreuiase ca o piatră. Atunci nefericitul tată a alergat la arhiepiscopul Târnovei și, mărturisindu-și păcatul, i-a spus toate cele întâmplate. Arhiepiscopul cu tot clerul și mulțime de popor au ieșit afară din oraș, cu tămâie și lumânări în mâini, să ridice trupul cel proslăvit al Sfintei Mucenițe

Filoteia și să-l ducă în catedrala din cetate. Dar cu rânduială divină, trupul ei nu se lăsa nicidecum ridicat de la pământ.

Văzând că nu este voia Sfintei Filoteia să rămână în patria ei, arhiepiscopul cu slujitorii săi au făcut multe rugăciuni către Dumnezeu și către muceniță, numind numeroase mănăstiri, biserici și catedrale din sudul și nordul Dunării, să vadă unde anume dorește să rămână sfintele ei moaște. Dar trupul ei nu se ușura. La urmă au numit și Mănăstirea Curtea de Argeș și prin minune dumnezeiască, moaștele Sfintei Filoteia s-au ușurat și au putut fi ridicate și așezate în sicriu spre închinare.

Înțelegând că Sfânta Muceniță Filoteia dorește să fie dusă în Țara Românească, la Mănăstirea Curtea de Argeș, arhiepiscopul a scris voievodului Radu Negru să primească acest sfânt și neprețuit odor pentru ocrotirea și mângâierea poporului român binecredincios. Astfel, clericii Târnovei au însoțit în procesiune sfintele moaște până la Dunăre, iar de aici le-au întâmpinat clericii, monahii și credincioșii români în frunte cu mitropolitul și domnul țării și le-au dus cu alai domnesc la Mănăstirea Curtea de Argeș, unde le-au așezat în biserică.

Așa au ajuns moaștele Sfintei Mucenițe Filoteia în țara noastră. Ele se bucură de mare cinste în Biserica Ortodoxă Română, alături de ale celorlalți sfinți care au moaște pe pământ românesc. Dar mai ales în județele Argeș, Dâmbovița și Prahova, Sfânta Filoteia este cinstită în mod deosebit cu pelerinaje locale la moaștele ei și cu rugăciuni pentru cei bolnavi, dintre care mulți capătă sănătate și ajutor. Cel mai mare pelerinaj la moaștele Sfintei Filoteia se face, însă, la 7 decembrie, când are loc prăznuirea ei anuală. Atunci iau parte numeroși credincioși din multe zone ale țării și se face procesiune în curtea mănăstirii cu sfintele ei moaște.

În trecut se făceau vara, pe timp de secetă, procesiuni pentru ploaie prin satele Munteniei, iar Dumnezeu, cu rugăciunile ei, binecuvânta pământul cu ploaie și mângâiere. Procesiunea se făcea astfel: preoții și enoriașii satelor își trimiteau câte o delegație de țărani la Mănăstirea Curtea de Argeș pentru a solicita moaștele Sfintei Mucenițe Filoteia în satele lor. După ce obțineau de la episcop și stareț cuvenita binecuvântare, se stabilea ziua procesiunii și traseul ce urma să fie parcurs. Apoi se amenaja o mașină specială pentru transportul sfintei racle și al preoților călugări delegați. Până nu demult, sfintele moaște se transportau în trăsură cu cai albi.

Credincioșii, în port național, împreună cu preotul, în veșminte și cu Sfânta Evanghelie, așteptau sfintele moaște la hotarul satului, având în mâini

flori, busuioc și lumânări aprinse. De aici, în sunetul clopotelor, procesiunea se îndrepta spre biserica din centrul satului. În fruntea procesiunii mergeau bătrânii purtând în mâini cruci, prapuri, felinare și steagul tricolor. După ce se făcea slujbă în biserică și se cânta acatistul Sfintei Mucenițe Filoteia, toți sătenii, bătrânii, văduvele, bolnavii, mamele și copiii se închinau și sărutau sfintele ei moaște. Apoi, procesiunea se continua pe câmp, în vatra satului, unde se făceau rugăciuni stăruitoare pentru ploaie, cu toți credincioșii în genunchi. După slujbă, sfintele moaște erau duse mai departe în satele vecine. Cu rugăciunile Sfintei Filoteia, Dumnezeu trimitea ploaie peste câmpul însetat și întărea credința și speranța în inimile credincioșilor.

Sfânta Muceniță Filoteia se prăznuiește în ziua de 7 decembrie.

MITROPOLITUL TEODOR DE VICINA (a doua jumătate a secolului XIII)⁸

Acest mitropolit este primul ierarh atestat documentar ca păstor și părinte duhovnicesc al Mitropoliei de la Vicina, care a ocupat scaunul acestei eparhii în anul 1283, sub împăratul Andronic II Paleologul (1282–1328). Vicina era un oraș-cetate, de prin secolul IX, situat în nordul Dobrogei, la Gurile Dunării și identificat de cei mai mulți istorici cu orașul Noviodunum (Isaccea de azi), dar atestat documentar abia la începutul secolului XII, în scrierea numită „Alexiada” a Anei Comnena, fiica împăratului bizantin Alexie I Comnenul (1081–1118).

Mitropolitul Teodor de Vicina era, probabil, grec, născut, fie la Bizanț, fie în Dacia Pontică, care, după anul 971, se chema Paristrion sau Paradunavon și avea capitala la Dorostolon, vechiul Durostorum sau Silistra de astăzi. Nordul Dobrogei (Gurile Dunării) nu a fost niciodată ocupat de migratori, el formând până la căderea Constantinopolului „un mic Bizanț provincial”, cu scaun episcopal, cu așezări grecești și românești, cu câteva mănăstiri și sihăstirii de renume și cu o puternică influență religioasă și culturală asupra provinciilor din sudul Moldovei și estul Țării Românești.

Fericitul mitropolit Teodor a participat în anul 1285 la Sinodul Patriarhiei de Constantinopol, ținut în biserica Vlaherne (adică „a vlahilor”), semnând în acte „Smeritul și prea cinstitul mitropolit al de Dumnezeu păzitei cetăți

⁸ Pr. prof. I. Rămureanu, *Mitropolia Vicinei și rolul ei în păstrarea Ortodoxiei în ținuturile românești*, în *De la Dunăre la Mare*, Buc., 1979, p. 146–169.

Vicina". În anul 1292, mitropolitul Teodor vine din nou în Constantinopol, unde semnează „Tomul sinodic contra latinilor”. El a păstorit turma lui Hristos la Gurile Dunării până la sfârșitul secolului XIII, fiind în bune relații cu mitropoliții din jurul său. A purtat grijă de credincioșii de la nordul Dunării, trimițându-le preoți și călugări misionari hirotoniți la Vicina. A susținut mult așezările monahale din eparhia sa, precum Mănăstirea Sfântul Atanasie cel Mare de la Niculițel și sihăstriile Chilia și Sfântul Gheorghe din Delta Dunării, pe atunci destul de vestite.

Ajungând la adânci bătrâneți, s-a mutat la cele veșnice spre sfârșitul secolului XIII.

SFINȚI ȘI CUVIOȘI
din secolele XIV-XV

SFÂNTUL MUCENIC IOAN CEL NOU DE LA SUCEAVA (†1330)¹

a. Viața

Sfântul Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava, ale cărui moaște se află de șase sute de ani în țara noastră, s-a născut în orașul Trapezunt, în jurul anului 1300, din părinți binecredincioși și foarte iubitori de Hristos. Fiind negustor de mărfuri, ca și tatăl său, evlaviosul Ioan a plecat cu corabia din orașul natal spre Cetatea Albă de la gurile Nistrului, aflată pe atunci în stăpânirea tătarilor închinători de idoli. Pe Marea Neagră a avut mai multe discuții de credință cu un negustor venețian, anume Reiz. Dar, văzându-se biruit în cuvinte de fericitul Ioan, care mărturisea și apăra cu zel dreapta credință ortodoxă, venețianul a hotărât să se răzbune asupra lui.

Sosind în Cetatea Albă, Reiz l-a pârât pe Ioan la mai-marele cetății, cum că ar dori să se lepede de credința ortodoxă și să se închine soarelui și idolilor păgânești. Dar Ioan, mărturisind pe Hristos cu mare tărie și curaj, a fost dat la grele chinuri și bătăi, pentru a se lepăda de adevăratul Dumnezeu. Apoi, văzându-l statornic în dreapta credință și gata să-și dea viața pentru Sfânta Evanghelie, a fost și mai mult bătut și târât pe ulițele Cetății Albe, legat de coada unui cal neînvățat, până când un iudeu fanatic i-a tăiat capul cu sabia, fiind în vârstă de numai 30 de ani. Noaptea, văzându-se cor de îngeri și făclii aprinse în jurul trupului său, sfintele lui moaște au fost luate cu cinste și așezate în biserica ortodoxă din Cetatea Albă. Aici au stat 70 de ani, făcând multe minuni și vindecări de boli.

În anul 1402, la 2 iunie, moaștele Sfântului Mucenic Ioan, numit „cel Nou”, au fost aduse cu mare cinste din Cetatea Albă de trimișii voievodului Alexandru cel Bun și au fost așezate în biserica „Mirăuților” din Suceava, vechea capitală a Moldovei, devenind astfel cel dintâi sfânt ocrotitor și grabnic ajutător al moldovenilor. În anul 1589, moaștele Sfântului Ioan „de la Suceava” au fost strămutate din vechea biserică domnească în noua catedrală zidită de Bogdan al III-lea, unde se află până astăzi.

¹ Mineiul pe luna iunie, în două zile; *Dicționarul aghiografic*, de Episcopul Gherasim Timuș, op. cit., p. 435; Episcopul Pimen Suceveanul, *Sfinți români...*, op. cit., p. 291

După ce au stat un timp în Mitropolia din Iași, în anul 1686 moaștele Sfântului Ioan cel Nou au fost luate de oastea poloneză a lui Ioan Sobieski, împreună cu evlaviosul mitropolit Dosoftei și cu o mare parte din tezaurul țării, și duse lângă Liov. După 97 de ani de înstrăinare, la 13 septembrie, 1783, sfintele sale moaște au fost readuse cu mare cinste la Suceava și s-au așezat în vechea biserică domnească, unde se află și astăzi.

Pomenirea lui se face în Biserica Ortodoxă Română la 2 și la 24 iunie.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Fiind adus fericitul Ioan în fața eparhului păgân al Cetății Albe, acesta, îndemnat de diavolul și de slugile lui, i-a zis:

– M-am înștiințat despre tine că ești om înțelept, că ai iubit credința noastră mahomedană și că voiești să te apropii de ea. Pentru aceasta, o, prietene, nu mai zăbovi; ci leapădă credința creștinească defăimată de toți, blestemă legea și biserica voastră în fața poporului adunat aici și vino să stai împreună cu noi să preamărim soarele, luna și stelele.

Iar viteazul ostaș al lui Hristos i-a răspuns:

– Eu niciodată nu mă voi lepăda de adevăratul Dumnezeu, ca să mă închin oamenilor necredincioși, soarelui și celor create. Să nu-mi fie mie a mă lepăda de tine, Hristoase, Mântuitorul meu, Care ești Dumnezeu preamărit împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt!

Atunci, mâniindu-se, eparhul l-a pedepsit cu bătaii cumplite și, legându-l de coada unui cal, l-au târât ostașii pe ulițele pietruite ale Cetății Albe, până când i s-a tăiat capul cu sabia de către un evreu.

2. Auzind negustorul venețian de mucenicia Sfântului Ioan, a cugetat să-i fure trupul noaptea din mormânt. Dar, pe când îi săpa mormântul, mucenicul lui Hristos s-a arătat în vis preotului ortodox și i-a zis:

– Scoală și aleargă la biserică îndată, că vânzătorul meu vrea să-mi fure trupul din mormânt!

Venind, preotul a salvat sfintele sale moaște și le-a îngropat în altar aproape de Sfânta Masă.

3. Auzind mitropolitul Moldovei, Iosif I Mușat, de moaștele Sfântului Mucenic Ioan cel Nou din Cetatea Albă și de minunile ce se făceau aici, a îndemnat pe evlaviosul domn Alexandru cel Bun să aducă acest neprețuit odor în capitala țării, ca să fie de călăuză, mângâiere și ajutor poporului Moldovei, atât de iubitor de Dumnezeu și de sfinți. Astfel, bunul voievod a trimis o solie de dregători, clerici și ostași, cu caretă domnească și, răscumpărând sfintele

moaște, le-a adus la Suceava. Când se apropiau de cetate, au ieșit înaintea mitropolitului și voievodului, cu tot clerul, cu poporul și boierii săi, având făclii aprinse în mâini.

Deci, căzând în genunchi, s-au închinat și au sărutat cu lacrimi fierbinți moaștele mucenicului lui Hristos, Ioan cel Nou. Apoi le-au dus cu mare cinste în biserica Mirăuților, în care a fost uns domn Alexandru cel Bun, și le-a sărutat timp de trei zile tot poporul credincios care venise de prin sate. Încă și unii bolnavi care erau de față, atingându-se cu credință de moaștele Sfântului Ioan cel Nou, s-au vindecat de suferințele lor. Printre acestea și Ana, soția voievodului, fiind de multă vreme suferindă de o boală grea, s-a vindecat în chip minunat și a mai trăit încă 17 ani. Și au fost depuse sfintele moaște în cetatea Sucevei la 2 iunie, în anul mântuirii 1402.

4. Dintre multele minuni făcute la moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, se cuvine să amintim mai întâi cum a izbăvit marele mucenic poporul și capitala Moldovei de năvălirea tătarilor jefuitori și ucigași de oameni.

În luna mai, 1622, mii de ostași tătari invadaseră Moldova, jefuind și dând foc satelor din calea lor. De frică, locuitorii se ascundeau, o parte prin păduri, iar alta în cetatea Sucevei. Dar, văzând cu groază că tătarii se apropie să jefuiască orașul, au alergat cu toții la Mitropolie să ceară ajutorul Sfântului Ioan. În noaptea de 1 spre 2 iunie, mitropolitul Anastasie Crimca a făcut priveghere de toată noaptea cu poporul, a împărtășit mulțimea cu Sfintele Taine și i-a îndemnat să se roage lui Dumnezeu cu credință. Apoi a înconjurat catedrala de trei ori cu Evanghelia și cu moaștele Sfântului Ioan, le-a așezat într-un car cu boi și au pornit să le ascundă în cetatea Sucevei.

La ieșire, sfintele moaște s-au lăsat atât de grele, încât carul nu se putea mișca din loc. Atunci, înțelegând toți că Sfântul Mucenic nu vrea să lase cetatea să cadă în mâinile păgânilor, au înconjurat zidurile cetății cu moaștele lui și așteptau să se facă ziuă. Dimineață, iarăși făcând tot poporul rugăciuni cu lacrimi, a trimis Dumnezeu, la mijlocirea mucenicului Său, o ploaie mare cu vânt și tunete, încât a venit așa de mare râul Sucevei, că n-au putut tătarii să-l treacă și să intre în cetate. Atunci păgânii, înfricoșându-se, au fugit rușinați peste Nistru.

Așa a izbăvit Sfântul Ioan cetatea Sucevei de ucidere și jaf, spre lauda lui Dumnezeu și bucuria creștinilor.

5. Din anul 1686, moaștele Sfântului Ioan de la Suceava fiind duse în Polonia, la Zolkiev, împreună cu Mitropolitul Dosoftei, au făcut și acolo nenumărate minuni și vindecări de boli timp de 97 de ani, încât alergau la moaștele marelui mucenic tot felul de credincioși ortodocși și catolici, și

primeau ajutorul lui după credința și evlavia fiecăruia. Astfel, prin sfintele lui moaște s-a făcut o adevărată împăcare între ortodocși și catolici.

6. Dar și readucerea moaștelor Sfântului Ioan cel Nou din Polonia în mănăstirea sa din Suceava, care a avut loc la 13 septembrie, 1783, este considerată o mare minune. Că nimeni nu mai spera, după un secol, să se aducă din nou în pământul Moldovei cel mai iubit și mai vechi ocrotitor și rugător al țării și poporului românesc, atât de greu încercat de-a lungul veacurilor, dar atât de credincios și iubitor de sfinți. Aceasta o dovedește mai întâi râvna și stăruința episcopului Dosoftei de Rădăuți, căruia i se datorează cel mai mult readucerea moaștelor Sfântului Ioan la Suceava. Apoi, numărul mare de clerici și ortodocși credincioși care au întâmpinat cu flori și lumânări aprinse racla cu sfintele moaște, la trecerea lor din Polonia în Moldova. Cine ar putea spune bucuria generală a moldovenilor la trecerea sfintelor moaște prin satele lor? Că peste tot sunau clopotele bisericilor, se cânta din buciume, răsunau salve de tun, iar sătenii ieșeau cu toții în calea lor, în frunte cu preoții în veșminte, cu copiii și bolnavii satelor, îmbrăcați în haine naționale de sărbătoare, cu făclii și flori în mâini.

În această atmosferă de bucurie în Hristos și frăție duhovnicească, au străbătut moaștele Sfântului Ioan Moldova de nord, timp de aproape trei luni, până au fost așezate din nou în catedrala vechii mitropolii din Suceava.

7. La hramul Sfântului Ioan din 24 iunie, 1898, au participat mii de pelerini din Moldova și din provinciile vecine. Toată Suceava era plină de credincioși. Cu acest prilej a venit și soția unui boier moldovean. Aceasta, după ce ascultă slujba, se închină la sfintele moaște, se urcă în trăsură cu patru cai și dădu poruncă vizitiului să plece spre casă. Dar oricât lovea caii, trăsură nu se mișca din loc, încât femeia a fost cuprinsă de frică. Apoi a coborât din trăsură, a spus episcopului și preoților întâmplarea și le cerea ajutor. Episcopul i-a zis:

- Doamnă, poate ai făcut vreun păcat azi, de nu poți pleca acasă! Închină-te în biserică, mărturisește-ți păcatele la un preot și cred că te vei întoarce cu bine.

La spovedanie, femeia a mărturisit cu lacrimi în ochi că a rupt o bucată din degetul Sfântului Ioan, ca s-o ducă acasă de binecuvântare și ajutor. Atunci preotul i-a dat canon să aducă înapoi părticica luată, să-și ceară iertare de la Sfântul Mucenic Ioan și să facă rugăciuni și metanii, căci numai așa va putea pleca. Cum a făcut ceea ce i-a poruncit preotul, femeia a plecat cu bine și bucuroasă la casa ei.

8. În 1964 a fost adus la Sfântul Ioan, pentru rugăciune, un om bolnav de minte. După ce i s-a făcut de trei ori Sfântul Maslu, bolnavul s-a făcut sănătos. A treia zi a venit la mănăstire vindecat și a dat mulțumire lui Dumnezeu.

9. În toamna anului 1969, un om din părțile Sucevei a devenit mut din lucrarea diavolului. Rudele l-au adus la moaștele Sfântului Ioan pentru rugăciune. Părinții i-au făcut Sfântul Maslu, i-au citit molitfele Sfântului Vasile și l-au pus să citească acatistul Sfântului Ioan cel Nou lângă sfintele moaște. Noaptea, bolnavul a dormit la mănăstire, iar dimineața s-a sculat sănătos și s-a dus acasă, dând laudă și mulțumire Mântuitorului nostru Iisus Hristos și Sfântului Mucenic Ioan.

10. În anul 1960, o copilă din comuna Putna-Suceava și-a pierdut vederea din cauza unei boli. O creștină evlavioasă din sat a adus copila la Sfântul Ioan de la Suceava. Aici s-au rugat amândouă, apoi preoții i-au făcut Sfântul Maslu și au miruit-o la ochi cu untdelemn sfințit. La urmă, când bătrâna conducea copila să iasă din biserică, plină de uimire și cu lacrimi în ochi, fetița a strigat:

– Mătușă, văd, nu mă mai ține de mână! Sfinte Mare Mucenice Ioane, vindecă-mi ochii și durerea inimii mele!

Dând laudă lui Dumnezeu pentru această minune, s-au întors amândouă acasă sănătoase și cu mare bucurie.

11. În anul 1969, o creștină, Maria, din satul Ciumulești-Suceava, bolnavă de ochi, nu vedea aproape deloc. Dar, auzind de minunile Sfântului Ioan, a fost adusă la Suceava. Aici s-a închinat la sfintele moaște, s-a spovedit și împărtășit cu Trupul și Sângele lui Hristos și i s-a făcut de trei ori Sfântul Maslu. Pentru multa ei credință, femeia s-a vindecat complet și, mulțumind marelui mucenic, s-a întors vindecată la casa ei.

12. În același an, o fetiță de zece ani numită Ana, din satul Corni-Botoșani, în urma unei spaime, și-a pierdut graiul. Fiind adusă la Mănăstirea Sfântul Ioan din Suceava, i s-au făcut rugăciuni și Sfântul Maslu de trei ori și pe loc s-a vindecat, încât se mirau toți de darul tămăduirii ce izvorăște din aceste sfinte moaște.

13. Un tehnician care lucra la un laborator universitar a fost iradiat și paralizat, încât nu putea nici măcar a se hrăni singur. Auzind de Sfântul Ioan, a venit aici cu mare credință și speranță în ajutorul lui Dumnezeu. Căzând în genunchi, s-a rugat mult cu lacrimi, zicând:

– Sfinte Mare Mucenic Ioane, știu că pentru păcatele mele m-a pedepsit Dumnezeu cu boala aceasta. Dar știu că Domnul este milostiv cu noi,

păcătoșii, iar tu vindeci pe cei suferinzi care vin cu credință la tine. Vindecă, mă rog, și mâinile mele bolnave, ca să mă pot închina lui Dumnezeu, să mă pot hrăni singur și să nu fiu povară altora. Ajută-mă, Sfinte Mucenice Ioane, ajută-mă și-mi vindecă mâinile, că îmi pare rău de păcatele mele și mă hotărâsc să urmez de acum lui Hristos!

În clipa când se ruga din inimă și vărsa lacrimi, mărturisește bolnavul, a simțit deodată o căldură străină în mâinile sale și o furnicare a nervilor de la vârful degetelor până la umeri. Apoi a început să simtă și să miște singur degetele, palmele și brațele până sus. Conștient că în clipa aceea Dumnezeu, cu rugăciunile Sfântului Mucenic Ioan de la Suceava, i-a vindecat mâinile paralizate, a căzut din nou la rugăciune, mulțumind Domnului și plăcutului Său cu lacrimi de bucurie.

La urmă s-a ridicat și a plecat fericit la casa sa, mărturisind tuturor cum a făcut Domnul milă cu el.

14. Sărbătoarea hramului Sfântului Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava – care are loc, prin tradiție, la 24 iunie, de Sânziene – are dimensiuni bisericești deosebite și un profund caracter autohton ortodox. Cu acest prilej se adună mulți credincioși din Moldova și Transilvania – în special bucovineni și maramureșeni – în frumosul port național, cu daruri tradiționale în mâini, ca: flori de câmp, spice de grâu, crengi de tei și brad și cu numeroși copii după ei. Fețele tuturor sunt luminate de o profundă bucurie duhovnicească. Odată cu darurile pe care le depun deasupra sfintelor moaște, credincioșii aduc cu ei pentru binecuvântare haine pe care le ating de capul sfântului.

Pelerinajul se începe din dimineața zilei de 23 iunie, când se scot sfintele moaște în procesiune, purtate pe mâinile pelerinilor și apoi se așază într-un mic baldachin sub teii din mijlocul curții. În seara de ajun se face slujba privegherii în aer liber până spre miezul nopții. Apoi, credincioșii, grupați pe zone și sate, stau de veghe pe iarbă până dimineață. Unii se roagă în biserică, alții înconjoară catedrala în genunchi sau cântând, alții cântă încet melodii religioase compuse de ei, iar majoritatea așteaptă la rând să se închine la moaștele Sfântului Ioan cel Nou.

În dimineața hramului se sfințește agheasma și se face Sfântul Maslu pentru bolnavi. Apoi se săvârșește Sfânta Liturghie arhierescă pe un podium mare, în curte, în prezența mulțimii de închinători. Ochii tuturor privesc spre slujitori în mijlocul cărora se află mitropolitul Moldovei. Cântările corului și predica mișcă inimile și scot lacrimi. La sfârșitul slujbei, mulți credincioși doresc să se atingă de veșmintele preoților slujitori și mai ales de ale arhierilor.

Ultimul moment cu care se încheie slujba hramului este aducerea sfintelor moaște în biserică, la orele 4 după-amiază. Prin tradiție, racla este purtată pe mâini numai de maramureșeni, care, timp de 24 ore, stau de veghe în rugăciune și nu mănâncă nimic până la așezarea moaștelor în biserică. Apoi valul de pelerini se roagă în liniște pe străzi către gară și sate, unde sunt așteptați de membrii familiei cu daruri de la Sfântul Ioan, ca: icoane, cruciulițe, agheasmă, untdelemn sfințit, flori și haine binecuvântate, atinse de sfintele moaște.

Hramul Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, împreună cu al Cuvioasei Parascheva de la Iași, se numără printre cele mai reprezentative sărbători religioase și cu o veche tradiție ortodoxă națională, care contribuie mult la unitatea noastră în Hristos.

Sfinte Mucenice Ioane, mult pătimitorule, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

MITROPOLITUL MACARIE DE VICINA (c. 1337-1347)²

După mitropolitul Teodor a urmat Luca, iar în anul 1337 ajunge păstor al Arhiepiscopiei de Vicina de la Gurile Dunării fericitul mitropolit Macarie, care povățuiește turma lui Hristos din Dobrogea (Paristrion) mai mult de zece ani. Deși în anul 1341 Dobrogea este ocupată de tătari, noul ierarh face eforturi deosebite pentru a menține calmul și unitatea credincioșilor săi.

Între anii 1341-1347, mitropolitul Macarie al Vicinei ia parte la mai multe sinoade locale care au avut loc la Patriarhia de Constantinopol. În cele două sinoade din anii 1341 și 1343, care discută și iau apărarea Sfântului Grigorie Palama, privind învățătura isihastă atonită de iluminare duhovnicească prin practicarea rugăciunii lui Iisus și învățătura despre energiile necreate ale Duhului Sfânt, mitropolitul Macarie al Vicinei, alături de patriarhul ecumenic, Ioan al XIV-lea Caleca, aprobă aceste învățături palamite de iluminare și sporire duhovnicească, ca fiind întru totul adevărate și ortodoxe. La primul sinod, arhiepiscopul Macarie, el însuși un călugăr atonit și adept al rugăciunii isihaste, semnează al optulea, iar la sinodul următor semnează al 13-lea.

Mitropolitul Macarie, de formație isihastă atonită, era bun prieten al Sfântului Grigorie Palama, arhiepiscopul Tesalonicului, și al Sfântului Grigorie

² De la Dunăre la Mare, op. cit., p. 157-160; Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. I, op. cit., p. 222

Sinaitul, întemeietorul Mănăstirii Paroria, vestit centru isihast din Munții Balcani pe la jumătatea secolului XIV, unde se nevoiau și numeroși călugări „vlahi” din Țara Românească și Dobrogea. Mitropolitul Vicinei apără cu statornicie Ortodoxia la Gurile Dunării, susține Mănăstirea Sfântul Atanasie cel Mare de la Niculițel și micile sihăstria din partea locului, intră în legătură cu voievodul Alexandru I Basarab și hirotonește preoți pentru Țara Românească și pentru sudul Moldovei. El era părinte sufletească, atât al românilor de la sudul, cât și de la nordul Dunării.

În anul 1347, fericitul ierarh Macarie se mută cu pace la cereștile lăcașuri.

MITROPOLITUL IACHINT DE VICINA primul mitropolit al Țării Românești († 1372)³

Ultimul mitropolit al Vicinei și cel dintâi păstor al Bisericii lui Hristos din Dobrogea și Țara Românească, reunită sub conducerea unui singur voievod, este arhiepiscopul Iachint. El a păstorit doar câțiva ani la Vicina, iar în anul 1359 și-a mutat scaunul la Curtea de Argeș, la cererea marelui voievod Alexandru I Basarab, întemeietorul Țării Românești, care dorea să aibă un sediu mitropolitan în țara sa. Mitropolitul Iachint devine astfel păstor duhovnicesc al tuturor românilor din Dobrogea și Țara Românească. El sfințește biserici, hirotonea preoți, împărțește binecuvântare poporului atât de credincios al „vlahilor” și era sfetnic apropiat al marelui domn.

Astfel, Eparhia Vicina dispare și ia ființă o nouă mitropolie românească, cunoscută sub numele de „Mitropolia Ungrovlahiei”, dependentă de Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, condusă pe atunci de patriarhul Calist I.

Ca păstor și părinte sufletească al tuturor românilor dintre Dunăre și Carpați, mitropolitul Iachint a avut grijă să hirotonească preoți pentru toate satele, să zidească biserici la orașe și sate, să întemeieze noi așezări mănăstirești și să țină în strânsă legătură duhovnicească Biserica Țării Românești cu Patriarhia de Constantinopol. Iar ca „exarh al plaiurilor”, mitropolitul Iachint purta grijă și de credincioșii ortodocși din părțile vecine, îndeosebi din Transilvania, cărora le trimitea preoți și călugări misionari.

Acest ierarh, ajutat de domnul țării, Vladislav I (1364–1377), a încurajat și susținut mult monahismul românesc, al cărui început se urcă până în secolul

³ De la Dunăre la Mare, op. cit., p. 160–164; Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. I, p. 247–248

IV, prin centrul monahal pustnicesc din Munții Buzăului. El a adus în țară pe Sfântul Nicodim de la Tismana, care venea din Muntele Athos, pentru a organiza câteva mănăstiri-lavre după model atonit. El a trimis numeroși călugări „vlahi” la Mănăstirea Cutlumuș-Athos, unde au ajuns călugări vestiți. Iar în țară a organizat mai multe mănăstiri la Tismana, Curtea de Argeș, Câmpulung-Muscel, Cozia, Snagov, Târgoviște, Bolintinul din Deal și din Vale, Tânganu, Cotmeana și altele. După o păstorire atât de rodnică, s-a săvârșit cu pace în anul 1372.

CUVIOSUL GHERMAN IEROSCHIMONAHUL Primul egumen al Mănăstirii Neamț (1320-1362)⁴

Înainte de întemeierea Țărilor Române, călugării se formau duhovnicește, atât în micile sihăstirii existente de-a lungul Carpaților, cât și în Muntele Athos. Unii se săvârșeau acolo în deplină jertfă și plăcere de Dumnezeu. Alții se întorceau și întemeiau noi schituri și sihăstirii în locuri de liniște sau chiar în preajma satelor.

Unul din acești sihaștri autohtoni a fost și Cuviosul Gherman de la Neamț, care s-a nevoit în tinerețe la Muntele Athos. Apoi, întorcându-se în pământul părinților săi cu câțiva ucenici și aflând loc retras de lume în Munții Neamțului, a fost călăuzit de Duhul Sfânt să sihăstrească aici. El a întemeiat la începutul secolului XIV o vestită sihăstrie pe locul actualei Mănăstiri Neamț.

Duhovnicul Gherman a adunat în jurul său mai mulți ucenici și a înălțat în poiană o mică biserică de lemn cu hramul Sfântul Ioan Teologul. În anul 1320, ucenicii l-au ales egumen și părinte duhovnicesc, nevoindu-se împreună în desăvârșită dragoste de Hristos, în rugăciune și nădejde, având toți un cuget și o voie. Deci, auzindu-se prin sate de sihaștrii de la Neamț, li s-au adăugat cu timpul și alți iubitori de liniște, numărând pe la jumătatea secolului XIV până la 40 de călugări.

Sihăstria lui Gherman, numită și Sihăstria Sfântului Ioan Teologul, a fost înnoită mai târziu de Bogdan I, întemeietorul Moldovei (1359-1365) și de urmașii lui, devenind cea dintâi mănăstire voievodală mușatină.

⁴ Diacon Ioan Ivan și pr. Scarlat Porcescu, *Mănăstirea Neamț*, 1981, p. 281-283; *Pomelnicul* *Porcescu al Mănăstirii Neamț*; N. Crețulescu, *Inscripțiile Mănăstirii Neamț*, 1905, ms. 171, fila 346

Cuviosul Gherman ieroschimonahul a povăţuit obştea sa până în anul 1362, devenind vestit duhovnic al călugărilor şi lucrător al rugăciunii lui Iisus, învăţând pe sihaştri această dumnezeiască lucrare. El a întemeiat în ţinutul Neamţ cea dintâi mănăstire şi prima vatră isihastă, ai cărei ucenici s-au răspândit apoi de-a lungul Carpaţilor Răsăriteni.

Ajungând la adânci bătrâneţi şi bineplăcând lui Dumnezeu, Cuviosul Gherman, cel dintâi stareţ al Mănăstirii Neamţ, s-a săvârşit cu pace şi a fost numărat în ceata cuvioşilor părinţi.

CUVIOSUL CIPRIAN IEROSCHIMONAHUL Al doilea egumen al Mănăstirii Neamţ († 1373)⁵

Acest ieroschimonah a fost cel dintâi ucenic al stareţului Gherman şi împreună nevoitor cu dânsul în Muntele Athos şi la Neamţ. Apoi, răposând părintele său duhovnicesc, Cuviosul Ciprian a ajuns întâistătător al Mănăstirii Neamţ, povăţuind această sfinţită obşte mai bine de zece ani. Ca egumen, Cuviosul Ciprian a crescut numeroşi fii duhovniceşti, deprinzându-i pe toţi cu smerenia, rugăciunea şi desăvârşita dragoste în Iisus Hristos. Sub egumenia sa, numărul monahilor din Mănăstirea Neamţ ajunsese la peste 80. Unul din ei a fost şi vestitul ieroschimonah Iosif Muşat, rudenia domnilor muşatini, pe care îl tunse în monahism şi îl lăsa egumen în locul său.

Egumenul Ciprian a fost şi un iscusit duhovnic şi dascăl al rugăciunii. În timpul egumeniei sale s-a dezvoltat mult viaţa isihastă în jurul lavrei. Sihaştrii nemţeni se nevoiau singuri sau câte doi-trei, în mici bordeie şi chilii de pământ şi lemn. Hrana lor o formau fructele de pădure şi pâinea pe care o primeau săptămânal din obştea Cuviosului Ciprian. În posturi, sihaştrii nu coborau deloc în lavră, iar în celelalte zile veneau numai în sărbători şi se împărtăşeau cu Trupul şi Sângele Domnului. Sfetnicul lor cel mai bun era însuşi egumenul Mănăstirii Neamţ.

Aşa nevoindu-se Cuviosul Ciprian şi bineplăcând lui Dumnezeu, s-a săvârşit cu pace în anul 1373, încredinţând obştea în mâinile arhimandritului Iosif Muşat (1373-1386).

⁵ Diacon Ioan Ivan şi pr. Scarlat Porcescu, op. cit., p. 282-283

CUVIOSUL AGATON SIHASTRU Munții Buzăului (secolul XIV)⁶

Acest vestit sihastru s-a nevoit în Munții Buzăului în prima jumătate a secolului XIV. Mai întâi s-a ostenit într-o peșteră sub muntele lui Martirie, aparținând de sihăstria Fundătura. Apoi, ajungând sihastru iscusit în lupta cea duhovnicească și dascăl al vieții pustnicești, s-a învrednicit de darul preoției, adunând mai mulți ucenici în jurul său, căci cuviosul era povătuitor de suflete și părinte duhovnicesc pentru mulți, hrănindu-i cu alese cuvinte din Sfânta Scriptură. Cunoștea încă și operele Sfinților Părinți și biruia cu multă pricepere ispitele vrăjmașului diavol.

În a doua jumătate a secolului XIV, Cuviosul Agaton s-a stabilit cu câțiva ucenici pe culmea muntoasă numită Crucea Spătarului, cale de o jumătate de ceas de Sihăstria Fundătura. Aici și-a săpat cu mâinile sale o mică biserică în stâncă, cu hramul Sfântul Ioan Hrisostom, pentru care avea mare evlavie. Alături de biserică, cuviosul și-a făcut o mică chilie, unde se nevoia ziua și noaptea în post și rugăciune. Ucenicii săi, în număr de 12, după tradiția isihastă din partea locului, și-au săpat și ei chilii în piatră pe același munte, în preajma Cuviosului Agaton.

Aceasta este sihăstria lui Agaton, numărată printre primele sihăstrii cunoscute în Munții Buzăului și una din cele mai alese. Aici s-au nevoit timp de trei secole peste o sută de sihaștri purtători de Hristos, dintre care mulți au ajuns la măsura sfințeniei. Între aceștia, însă, a strălucit Cuviosul Agaton, ca o făclie aprinsă pe vârful muntelui, devenind vas al Duhului Sfânt și părinte cu mulți fii duhovnicești. Iar nevoința sa și a ucenicilor săi era aceasta: noaptea se adunau în biserică și cântau slujba Utreniei, ziua se nevoiau în chilii cu postul, cu metaniile și cu citirea Psaltirii, iar seara se adunau la trapeză, mâncând la aceeași masă comună făcută dintr-un trunchi de copac cu 12 locuri. Mâncarea era și ea pustnicească: pesmeți de pâine și legume fierte, fără untdelemn. În sărbători, Cuviosul Agaton săvârșea Sfânta Liturghie și împărțasea pe toți cu Trupul și Sângele Domnului.

La începutul secolului XVI, domnul Țării Românești, Neagoe Basarab (1512–1521), auzind de sihăstria lui Agaton, a făcut unele dării și a mărit biserica din peșteră, cum scrie în pomelnicul săpat pe peretele altarului, care se păstrează până astăzi.

⁶ P. Chihaia, *De la Negru Vodă la Neagoe Basarab*, București, 1976, p. 241–243; Ierom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, București, 1982, p. 187–188

Vestea despre nevoința ieroschimonahului Agaton ajunsese până la evlaviosul domn Neagoe Basarab, el însuși fiind cunoscător al vieții isihaste din Țara Românească și susținător al cuvioșilor sihaștri. Neagoe împreună cu episcopul de atunci al Buzăului și cu o oarecare monahie Teodora au făcut unele danii Sihăstriei lui Agaton, fapt pentru care au fost scriși în pomelnicul bisericii, săpat în peretele altarului de ambele părți ale ferestrei de est. Pomelnicul se păstrează destul de bine și astăzi. Ulterior au fost adăugați și alți voievozi, care au miluit pe călugării din Sihăstria lui Agaton, ca: Moise, Vlad, Vintilă și soția lui, Rada.

În anul 1524, Schitul lui Agaton este menționat într-o hotarnică dată de la Afumați. În a doua jumătate a secolului, înmulțindu-se numărul sihaștrilor mai mult de 12, Sihăstria lui Agaton devine mănăstire cu rânduială de chinovie. Un hrisov din anul 1587 amintește pentru prima dată de „mănăstirea lui Agaton”. La începutul secolului XVII, mănăstirea ajunge în paragină. În anul 1733 este reînnoită de alți ctitori, după care mai dăinuie puțin și apoi este definitiv părăsită.

Astăzi se mai păstrează doar o parte din biserica de piatră, în care se vede absida altarului, nișele pentru proscomidie și diaconicon, pomelnicul ctitoricesc incrustat în perete, o fereastră și câteva urme ale naosului și chiliei marelui sihastru.

CUVIOSUL DIONISIE SIHASTRUL

Munții Buzăului

(secolul XIV)⁷

Cuviosul Dionisie Sihastrul a fost unul din sihaștrii cei mai renumiți de la sihăstria Fundătura. El s-a nevoit aici în a doua jumătate a secolului XIV. Prin tradiție i se spunea „Torcătorul”, deoarece se ocupa cu torsul lânii, din care își câștiga existența, îndeletnicire obișnuită celor mai mulți sihaștri din Munții Buzăului.

Ajungând cu darul lui Hristos la măsura nepătimirii, și-a săpat o peșteră într-o stâncă greu accesibilă, la 4 metri deasupra pământului. În peșteră, cuviosul și-a făcut un mic paraclis de rugăciune, unde neîncetat dădea laudă lui Dumnezeu. Aici s-a nevoit Cuviosul Dionisie Sihastrul mai mult de 30 de ani, răbdând cu bărbăție frigul iernii, umezeala, foamea și mai ales cumplitele ispite de la diavoli. Și era așa de sporit printre sihaștrii din partea locului, că

⁷ P. Chihaia, *De la Negru Vodă la Neagoe Basarab*, București, 1976, p. 241-243; Ierom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, București, 1982, p. 190

izgonea duhurile necurate din oameni și cunoștea cele viitoare. Pentru aceea mulți îl cinsteau și-i cereau cuvânt de folos.

Nevoința Cuviosului Dionisie Sihastrul era aceasta: toată săptămâna se ostenea singur în peșteră, petrecând în neadormită rugăciune, în post, în păzirea minții și în cugetarea celor viitoare. Hrana și-o câștiga torcând lână, pe care i-o aducea ucenicul de prin sate. O dată pe săptămână, spre Duminici, cobora din peșteră și se împărtășea cu Trupul și Sângele lui Hristos la biserica din Sihăstria Fundătura. Apoi iar urca în peșteră, trăgând scara în chilie și așa își continua sfânta nevoință. Locul unde își sprijinea scara se cunoaște și astăzi. Marele sihastru Dionisie Torcătorul a crescut mai mulți ucenici, care au ajuns și ei sihaștri vestiți și i-au urmat întru totul nevoința. Astfel, chilia lui poate fi considerată ca o mică sihăstrie pustnicească, care a contribuit mult la dezvoltarea vieții isihaste în Munții Buzăului.

CUVIOSUL IOSIF SIHASTRU Munții Buzăului (secolul XIV)⁸

O altă bisericuță în piatră care a avut un rol deosebit în dezvoltarea vieții isihaste din Munții Buzăului este Peștera lui Iosif, situată pe Valea Bordeiului, aproape de satul Nucu, comuna Bozioru. Ferestrele bisericii în arc frânt par să dateze peștera din secolul XIII, dar prezența peștelui ca simbol paleocreștin deasupra intrării peșterii lui Iosif, al cărui contur încă se distinge, ne face să considerăm că ea ar putea fi din secolele IV sau V, fiind folosită de creștini, ca și alte peșteri din Munții Buzăului, pe timpul persecuțiilor.

Cuviosul Iosif este numărat printre cei mai vestiți sihaștri nevoitori din partea locului. Mai întâi s-a nevoit în Sihăstria Fundătura, iar la începutul secolului XV s-a așezat în peștera care îi poartă numele, aproape de alte peșteri pustnicești, pe care o mărește și-i adaugă două ferestre. În această peșteră s-a nevoit Cuviosul Iosif zeci de ani, ajungând mare dascăl al liniștii, preot și povățuitor de suflete. Numele lui era cunoscut până departe și mulți bolnavi se vindeau cu rugăciunile lui.

Adunând mai mulți sihaștri în jurul lui, Cuviosul Iosif a făcut din peștera sa o adevărată sihăstrie pe Valea Bordeiului și pe munții Martirie, Cecilia și Crucea Spătarului din apropiere. Mulți din ucenicii săi se nevoiau în mici

⁸ P. Chihaiia, *De la Negru Vodă la Neagoe Basarab*, București, 1976, p. 241-243; Ierom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, București, 1982, p. 191-192

bordeie de lemn și pământ risipite pe toată valea din apropiere. De la acești sihaștri se numește până astăzi locul acesta „Valea Bordeiului” și „Pârâul Bordeiului”. Apoi, mutându-se în ceata cuvioșilor părinți, peștera lui Iosif a fost locuită de alți sihaștri cu viață aleasă, care au continuat firul vieții de sihăstrie în aceeași smerenie și râvnă pentru dragostea lui Hristos. Numele și faptele tuturor, deși s-au uitat de oameni, sunt scrise în cartea vieții.

UN SFÂNT ROMÂN ANONIM din Mănăstirea Neamț (secolul XIV)⁹

Prima închegare de viață monahală organizată în vatra Mănăstirii Neamț a avut loc la începutul secolului XIV, datorită întâiului egumen cunoscut al lavrei, anume ieroschimonahul Gherman (1320–1362), care adună pe sihaștrii nevoitori aici într-o obște de sine-stătătoare. Înainte de el, sihaștrii nemțeni duceau viață pustnicească idioritmică, despre care se știe foarte puțin.

În a doua jumătate a secolului XIV, viața duhovnicească din Mănăstirea Neamț ia o amploare mult mai mare, încât primii domni mușatini sunt îndemnați să zidească aici o biserică de piatră, cu hramul Înălțarea Domnului. Numărul mare de morminte monahale, majoritatea din secolul XIV, situate în jurul primei biserici mușatine, ca de altfel în toată incinta Mănăstirii Neamț, dovedește cu prisosință cât de intensă era viața călugărească în această vatră străbună. Unele dintre aceste morminte se află chiar sub temeliiile bisericii voievodale zidită de Ștefan cel Mare, în anul 1497. Altele sunt sub chiliile din incintă, iar altele, ceea ce este și mai concludent, se află sub pavajul ce duce la ușa bisericii voievodale din 1497. Aceasta dovedește că mormintele sunt mai vechi decât biserica.

Întrucât multe dintre osemintele monahilor din incintă nu posedă tradiționalele cărămizi cu numele și data morții lor, este dificil să se stabilească precis identitatea și frecvența vieții monahale aici, pe epoci. Unul Dumnezeu știe câte moaște sfinte de cuvioși monahi nemțeni se află în acest cimitir călugăresc, unic de altfel în țara noastră.

⁹ Primele semne miraculoase de ridicare a pavajului s-au observat sâmbătă, 24 mai, 1986. Ele s-au repetat până luni, 26 mai, când s-a hotărât de starețul Mănăstirii Neamț, arhim. Efreim Chișcariu, să se sape sub pavaj. După depunerea moaștelor în biserică s-a întocmit un act oficial în legătură cu această minune, care se păstrează în arhiva mănăstirii. După două zile, autoritățile locale au oprit pelerinajul de la Neamț și au turnat beton peste mormântul sfântului necunoscut.

Sfințenia vieții călugărilor nemțeni din secolul XIV o dovedește cu prisosință recenta descoperire prin minune dumnezeiască a moaștelor unui sihastru sfânt din această epocă, aflate chiar sub pavajul central ce duce la biserică. Acest fapt s-a petrecut în zilele de 24-26 mai, 1986, când s-a observat că la jumătatea distanței dintre clopotniță și biserică, pavajul gros de piatră și ciment s-a ridicat circa 30 cm pe dimensiunea unui mormânt, în chip miraculos.

Săpându-se cu atenție la 1,5 metri, s-a aflat trupul proslăvit și înmiresmat al unui călugăr cu viață sfântă din secolul XIV, așezat aici înainte de zidirea bisericii voievodale și a pavajului. Osemintele, galbene și binemirosoare, erau încă legate între ele și prezentau toate condițiile cerute moaștelor de către canoanele Bisericii Ortodoxe.

După deshumare, osemintele aflate s-au așezat într-un sicriu și s-au depus în biserică de obștea călugărilor nemțeni, în sunetul clopotelor, cu toată evlaviază și rânduială cuvenită.

Vestea descoperirii acestor sfinte moaște s-a răspândit imediat în toată țara. Încă din seara zilei de luni, 26 mai, noaptea, și mai ales în zilele următoare veneau sute de pelerini, țărani, orășeni și intelectuali să se închine la sfintele moaște. Mai întâi aprindeau lumânări în jurul mormântului și făceau metanii cu lacrimi de bucurie, că ne-a descoperit Dumnezeu un sfânt nou rugător al neamului nostru. Apoi intrau în biserică și se rugau cu mare credință și emoție la sfintele moaște și la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, cerându-le ajutor ceresc și dând slavă lui Dumnezeu pentru toate, căci au văzut o așa de mare minune în România de astăzi. Până acum nu se știe numele cuviosului aflat la Mănăstirea Neamț.

Iată câți sfinți necunoscuți ascunde încă pământul sfânt al țării noastre!

CUVIOȘII SOFRONIE, PIMEN ȘI SILUAN Mănăstirea Neamț (secolele XIV-XV)

Acești trei cuvioși erau de loc din Țara Moldovei, iar cu metania din Muntele Athos. Căci, fiind chemați de Hristos, s-au făcut călugări din tinerețe și au ajuns sihaștri vestiți într-una din sihăstriile Athosului. Apoi, auzind de Cuviosul Nicodim cel Sfințit, i s-au făcut ucenici, ostenindu-se împreună câțiva ani la Mănăstirea Hilandar.

Prin anul 1365, venind Cuviosul Nicodim în Țara Românească, au venit și Cuvioșii Sofronie, Pimen și Siluan în Moldova și au intrat în obștea Mănăstirii Neamț, sub ascultarea starețului Ciprian. Și erau toți călugări

desăvârșiți și duhovnici iubitori de Hristos, sihăstrind mai mulți ani în pădurile seculare din jurul mării lavre și formând numeroși ucenici.

Pentru sfințenia vieții lor, acești cuvioși părinți s-au învrednicit a fi și egumeni ai Mănăstirii Neamț, spre sfârșitul secolului al XIV-lea. Astfel, Cuviosul Sofronie a păstorit obștea Mănăstirii Neamț între anii 1392–1393, sub domnia lui Roman I Mușat, considerat de unele pomelnice ctitorești ca „primul stareț al Mănăstirii Neamț”. Ieroschimonahul Pimen a condus această lavră între anii 1393–1400, contribuind mult la înnoirea mănăstirii. Iar Cuviosul Siluan a fost egumen la Neamț între 1400–1402, continuând activitatea duhovnicească a înaintașilor săi.

Cuvioșii Sofronie, Pimen și Siluan¹⁰, săvârșind bine călătoria acestei vieți și lăsând în urmă peste o sută de ucenici, s-au strămutat la cele veșnice, dându-și sufletele în mâinile Domnului.

SFÂNTUL NICODIM DE LA TISMANA (†1406)¹¹

a. Viața

Cuviosul Nicodim cel Sfințit era de neam macedo-român, născut la Prilep, în sudul Serbiei, prin anul 1320, fiind înrudit cu familia despotului Lazăr și a domnului Țării Românești, Nicolae Alexandru-Basarab. După ce învață carte, se duce din tinerețe în Muntele Athos și se călugărește în Mănăstirea Hilandar, unde mai târziu ajunge egumen și chiar protoepistat în conducerea Sfântului Munte.

După anul 1365 vine în Țara Românească și întemeiază, cu ajutorul lui Vlaicu Vodă (1364–1377) și Radu I (1377–1383), Mănăstirile Vodița (1369) și Tismana (ante 1377). Mai întemeiază la sudul Dunării două mici așezări monahale, Vratna și Mănăstirița; în Oltenia – Gura Motrului și Vișina, iar în Țara Hațegului întemeiază Mănăstirea Prislop (la sfârșitul secolului XIV), unde a scris și un Evangheliar slavon (1404–1405).

Biserica Ortodoxă îl prăznuiește la 26 decembrie, ziua mutării sale la cele veșnice.

¹⁰ Diac. Ioan Ivan și pr. Scarlat Porcescu, op. cit., p. 281; *Pomelnicul ctitoresc al Mănăstirii Neamț*; Prof. C. Tomescu, *Scurtă povestire istorică despre Sfânta Mănăstire Neamț*, 1942, p. 9–10

¹¹ Ștefan Ieromonahul, *Viața Sfântului Nicodim*, Craiova, 1935; *Viețile Sfinților – luna decembrie*, de Iorgu Dumitrescu, București, 1904, p. 1340–1344; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, 1957, p. 200–207; *Mineiul* pe luna decembrie, în 26 zile

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Ajungând la Athos, în Muntele Maicii Domnului, Cuviosul Nicodim s-a nevoit mai întâi în obște, apoi singur într-o peșteră în preajma Mănăstirii Hilandar, răbdând grele ispite de la diavoli. Însă, fiind umbrat de darul lui Hristos, în puțină vreme s-a curățit de patimi, a deprins lucrarea cea dumnezeiască a sfintei rugăciuni și s-a învrednicit de darul mai înaintevederii și al facerii de minuni, ajungând vestit în tot muntele.

2. Ca egumen al mării lavre Hilandar, Cuviosul Nicodim a adunat în obștea sa până la o sută de călugări atoniți, greci, sârbi, macedoneni, români și bulgari, deprinzându-i pe toți cu frica de Dumnezeu și hrănindu-i cu învățăturile Sfintei Scripturi, fiind dascăl iscusit al rugăciunii lui Iisus, adânc teolog și părinte duhovnicesc luminat. Pentru aceea nu puțini sihaștri, călugări de chinovii și egumeni veneau la el pentru sfat și cuvânt de folos.

3. Pentru cinstea de care se bucura peste tot, la rugămintea cneazului Lazăr, Cuviosul Nicodim a mijlocit la Constantinopol, împreună cu ucenicii săi, Isaia și Partenie, împăcarea Bisericii Ortodoxe Sârbe cu Patriarhia Ecumenică. Deci, văzând patriarhul și împăratul smerenia și înțelepciunea cuviosului și cucerindu-se de sfințenia vieții sale, îndată a ridicat anatema dată asupra Bisericii Sârbe, spre lauda lui Hristos și bucuria creștinilor. Așa înțelegea el să împlinească Evanghelia și să ajute la mântuirea semenilor săi.

4. Fiind în sudul Dunării, în urma unei descoperiri dumnezeiești, vine în Țara Românească și se așază pe valea râului Vodița, unde exista o mică sihăstrie întemeiată de călugări vlahi. Aici, Cuviosul Nicodim, cu ajutorul domnitorului Vladislav-Vlaicu Vodă și al sihaștrilor din partea locului, zidește chilii și biserică de piatră cu hramul „Sfântul Antonie cel Mare”, pe care o sfințește în anul 1369. Mănăstirea Vodița a fost înzestrată apoi cu danii și întărită prin hrisov domnesc ca „după moartea lui chir Nicodim să nu fie volnic a pune în locul acela stareț nici domnul, nici arhiereul, nici alt careva; ci cum va zice chir Nicodim și cum va așeza, așa să țină călugării care sunt acolo și ei singuri să-și pună stareț”.

5. Pe valea pârauului Tismana, unde se nevoiau încă de la începutul secolului XIV mai mulți sihaștri în jurul unei mici biserici de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, Cuviosul Nicodim a înălțat, de asemenea, la locul numit „Cascade”, Mănăstirea voievodală Tismana, cu același hram, cu ajutorul domnitorului Țării Românești și al cneazului Lazăr. Marele stareț formează aici o obște renumită de călugări, ajută la menținerea în continuare a vieții isihaste și pune rânduială călugărească de chinovie, după tradiția Muntelui Athos.

6. Adunând în jurul său câțiva călugări luminați, a întemeiat la Mănăstirea Tismana o vestită școală de caligrafi și copişti de cărți bisericești, renumită în toată Peninsula Balcanică. De aici, Cuviosul Nicodim conducea duhovnicește toate mănăstirile organizate de el și întreținea corespondență cu egumeni și ucenici din Athos, din Serbia și din Țara Românească, precum și cu patriarhul Eftimie al Târnovei, dovedindu-se un mare teolog și părinte duhovnicesc.

7. La bătrânețe, Cuviosul Nicodim încredințează grija celor două Mănăstiri, Vodița și Tismana, ucenicului său, ieromonahul Agaton, iar el se retrage în peștera de deasupra mănăstirii, ce se păstrează până astăzi. Acolo petrecea cuviosul toată săptămâna în post, în priveghere și neîncetată rugăciune, iar Duminica cobora în mănăstire, săvârșea Sfânta Liturghie și vindeca pe cei bolnavi. Apoi mânca la trapeză cu părinții, mângâia pe toți cu cuvinte de folos și iar se urca la peșteră.

8. Pentru sfințenia vieții sale, Cuviosul Nicodim se învrednicise de la Dumnezeu de darul izgonirii duhurilor necurate și al vindecării suferințelor omenești. De aceea, numele lui se făcuse cunoscut până dincolo de hotarele Țării Românești și mulți alergau la ajutorul lui. Se spune în tradiția mănăstirii că unii bolnavi se vindecau numai cât ajungeau la Tismana. Alții se tămăduiau cu rugăciunea și binecuvântarea cuviosului, sau numai cât se atingeau de rasa lui. Printre cei vindecați de Sfântul Nicodim se numără și fiica regelui Sigismund, care era bolnavă de epilepsie.

9. Ajungând la bătrânețe, Cuviosul Nicodim cel Sfințit de la Tismana, binecuvântându-și ucenicii, și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, la 26 decembrie, 1406, iar sfintele sale moaște au fost așezate în mormântul pregătit de el în biserică. Datorită vitregiei vremurilor, mai târziu moaștele sale au fost așezate la un loc tănuit. O mică parte din ele s-au dus în Macedonia, iar degetul arătător de la mâna dreaptă se păstrează în biserica Mănăstirii Tismana.

Sfinte Preacuvioase Părinte Nicodim, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL PAHOMIE IEROMONAHUL egumen al Mănăstirii Peri (secolele XIV-XV)

Acest venerabil egumen al Mănăstirii Peri, din nordul Maramureșului, era originar din Țara Oașului, rudă a lui Dragoș Vodă, primul descălecător al Moldovei. Intrând de tânăr în nevoința călugărească la unul din schiturile

existente în partea locului, s-a învrednicit în puțină vreme de darul preoției și era plin de râvnă pentru mărturisirea lui Hristos și pentru apărarea credinței ortodoxe¹².

Ajungând cunoscut în toate satele din Maramureș, Cuviosul Pahomie devine sfetnic și părinte duhovnicesc al românilor maramureșeni, pe care îi cerceta și îi povățuia pe calea mântuirii.

În a doua jumătate a secolului XIV, când fiii lui Sas Vodă, Baliță și Drag, întemeiază mănăstirea din Peri cu hramul Sfântul Arhanghel Mihail, cuviosul Pahomie este numit egumen al acestei mănăstiri. Iar în anul 1391, când Mănăstirea Peri devine stavropighie¹³, atunci egumenul Pahomie este numit de patriarhul Antonie al Constantinopolului, exarh patriarhal peste toate satele ortodoxe românești din nordul Transilvaniei. În această calitate, egumenul Pahomie avea dreptul să supravegheze pe preoții și credincioșii ortodocși din Maramureș, Ugocea, Bărcău, Arva, Sălaj, Almaș, Ciceu, Unguraș și Valea Bistrei.

Astfel, Cuviosul Pahomie umbla din sat în sat, sfințea biserici noi, rânduia preoți, judeca neînțelegerile bisericești, îmbărbăta pe țărani, învăța și apăra dreapta credință. De asemenea, conducea duhovnicește și Mănăstirile Ieud, Bârsana și Peri din Maramureș, în care se nevoiau zeci de călugări, buni slujitori ai Bisericii lui Hristos, duhovnici pentru credincioși, mărturisitori și apărători ai credinței ortodoxe. Cuviosul Pahomie de la Peri face, astfel, din călugări părinți și apologeți ai Ortodoxiei noastre străbune, iar din mănăstirile Maramureșului face adevărate cetăți ortodoxe de rezistență și apărare în nordul Transilvaniei mereu lovit de prozelitismul catolic.

În cursul primelor decenii ale secolului XV, Cuviosul Pahomie de la Peri, părintele românilor ortodocși din Maramureș, s-a săvârșit cu pace, lăsând în urmă numeroși călugări și preoți slujitori prin sate.

MITROPOLITUL IOSIF MUȘAT Primul ierarh al Moldovei (1402–1415?)

Cel dintâi mitropolit cunoscut al Moldovei a fost, desigur, mitropolitul Iosif Mușat. El era din familia domnilor mușatini, rudă apropiată a lui Petru Mușat (1375–1391) și Alexandru cel Bun (1400–1432).

¹² *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957, p. 190–199

¹³ Dependentă de Patriarhia de Constantinopol

Din tinerețe și-a închinat viața lui Hristos în obștea Mănăstirii Neamț, unde a deprins frica de Dumnezeu și buna nevoință a vieții duhovnicești de la cuvioșii călugări de aici. Apoi, făcându-se preot, a ajuns egumen la Neamț. La propunerea domnului Petru Mușat a fost hirotonit episcop al Cetății Albe de mitropolitul Haliciului, Antonie. Însă nu stă mult aici și este chemat ca mitropolit al Moldovei. Dar Patriarhia Ecumenică refuzând să-l recunoască și ivindu-se mare tulburare în Biserică, smeritul mitropolit Iosif s-a retras din scaun la Mănăstirea Neamț și apoi la Bistrița. Mai pe urmă se stabilește la „o mănăstire, la Boiștea, lângă Târgu Neamț, unde a fost chilia vlădicăi Iosif și unde sunt călugărițe”. De aici, înțeleptul mitropolit povățuia cu curaj Biserica Moldovei greu încercată, învăța și apăra dreapta credință împotriva prozelitismului catolic, hirotonea preoți, sfătuia pe domn și era tuturor părinte sufletesc. Se spune despre dânsul că a luat parte chiar la ungerea ca domn în cetatea Sucevei a lui Alexandru cel Bun, în anul 1400.

La 26 iulie, 1401, cu vrerea lui Dumnezeu și cu stăruința bunului domn Alexandru I Mușat, mitropolitul Iosif a fost recunoscut de Patriarhia din Constantinopol ca părinte și întâistător pe scaunul Mitropoliei Moldovei. Timp de aproape 15 ani a păstorit în tihnă turma lui Hristos, rânduind bine cele duhovnicești și chivernisind cu pricepere cele bisericești, ca un bun econom al casei lui Dumnezeu.

Cea dintâi grijă a sa a fost să sfătuiască pe Alexandru cel Bun, nepotul său, să aducă de la Cetatea Albă la Suceava moaștele Sfântului Mucenic Ioan cel Nou, ca protector al țării și mângâiere a poporului binecredincios. Apoi, însuși mitropolitul a mers cu mare alai, cu preoți și cu mult popor, în frunte cu însuși voievodul, de au întâmpinat sfintele moaște mai jos de Iași, la locul numit „Poiana Vlădicăi” și le-au așezat cu mare cinste în biserica Mirăuților din capitala Moldovei.

Tot în acești ani, evlaviosul mitropolit Iosif a reînnoit aproape în întregime ctitoria părinților săi din Mănăstirea Neamț, căreia i-a închinat cel mai de preț odor, icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni, pe care o primise în dar din Bizanț. De asemenea, a sfătuit pe domn să zidească din nou două frumoase mănăstiri, Bistrița (1402) și Moldovița, ca lăcaș de rugă și de veșnică odihnă. La 7 ianuarie, 1407, mitropolitul Iosif unește cele două Mănăstiri voievodale, Neamț și Bistrița, și numește egumen peste ele pe ucenicul său, arhimandritul Dometian, „ca să fie aceste mănăstiri nedespărțite una de alta, pentru că sunt amândouă ale vlădiciei mele”¹⁴. Tot la îndemnul său, egumenul Dometian a scris vestitul Pomelnic al Mănăstirii Bistrița, care

¹⁴ *Documente privind Istoria României* – A, Moldova, veacul XIV–XV, vol. I, 1954, p. 15–16

se păstrează până astăzi¹⁵, și primește în dar icoana Sfintei Ana de la Manuel Paleologu. Asemenea și la celelalte Mănăstiri, Probota, Bogdana și Moldovița, rânduiește stareți buni și poartă grijă de toți – de călugări, de sihastri, de preoți, de popor și de tot sfatul țării – ca un adevărat părinte al tuturor ce era.

În anul 1415, ajungând la adânci bătrâneți, evlaviosul mitropolit Iosif, cel dintâi părinte al Moldovei, și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost îngropat la Mănăstirea Bistrița, în partea de sud a pronaosului, unde i s-a descoperit mormântul în anul 1975, în urma lucrărilor de restaurare a bisericii¹⁶.

CUVIOSUL DOMETIAN ARHIMANDRITUL Mare egumen al Mănăstirilor Neamț și Bistrița (1407 – c.1415)¹⁷

Arhimandritul Dometian este numărat printre cei mai de seamă stareți ai Mănăstirilor Neamț și Bistrița. Acest cuvios era rudă și ucenic al mitropolitului Iosif Mușat, luând jugul lui Hristos din tinerețile sale, pe când marele ierarh era egumen al Mănăstirii Neamț (1373–1386).

Mulți ani, Cuviosul Dometian s-a nevoit în obște, împlinind cu dragoste sfânta ascultare și învățând de la cei mai sporiți călugări cunoștința cărții și meșteșugul rugăciunii și al luptei celei duhovnicești. Apoi, învrednicindu-se de cinstea preoției, săvârșea cele sfinte cu multă evlavie și frică de Dumnezeu, ajungând iscusit duhovnic și păstor de suflete. Fiind călugăr învățat și iubit, atât de soborul părinților, cât și de marele domn Alexandru cel Bun, arhimandritul Dometian a fost numit la, 7 ianuarie, 1407, stareț al Mănăstirilor Neamț și Bistrița, „ca să fie aceste mănăstiri nedespărțite una de alta”. Din acest moment au fost unite ambele mănăstiri sub aceeași conducere mai bine de 20 de ani.

În Mănăstirea Neamț, Cuviosul Dometian a înnoit în întregime, cu ajutorul voievodului și al mitropolitului Iosif, atât biserica și chiliile, cât și

¹⁵ Biblioteca Academiei Române, cota 78 – în original

¹⁶ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, 1957, p. 158; Pr. prof. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 61–65; Pr. Scarlat Porcescu, *Iosif cel dintâi mitropolit cunoscut al Moldovei*, în revista „Mitropolia Moldovei”, XL (1964), nr. 3–4, p. 126–139; Arhim. Ciprian Zaharia, *Iosif I Mușat, întâiul mare ierarh român*, Episcopia Romanului, 1988; M. Costăchescu, *Documente moldovenesti*, vol. I, Iași, 1935, p. 219

¹⁷ C. Tomescu, *Scurtă povestire istorică despre Sfânta Mănăstire Neamț*, 1942, p. 11–12; Diac. Ioan Ivan și pr. Scarlat Porcescu, op. cit.; Damian P. Bogdan, *Pomelnicul Mănăstirii Bistrița*, București, 1940, p. 86–87; pr. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 64–65

viața duhovnicească, măbind soborul lavrei la peste 150 de călugări. Dintre ei a ridicat apoi duhovnici și egumeni iscusiți, dascăli și neadormiți rugători pentru toată lumea. Tot la Mănăstirea Neamț, starețul Dometian a întemeiat o vestită școală de caligrafi și miniaturişti din țările române, neîntrecută de nici o altă școală mănăstirească, condusă de ucenicul său, venerabilul călugăr caligraf Gavriil Uric. A întemeiat, de asemenea, o bogată bibliotecă cu numeroase opere patristice, dintre care multe erau copiate în lavră.

În Mănăstirea Bistrița, starețul Dometian a mărit, la fel, numărul călugărilor la peste 50 de nevoitori și a rânduit așezământ de viață duhovnicească întocmai ca la Neamț. Apoi a rânduit duhovnici și slujitori aleși, spre slava lui Dumnezeu și cinstea ctitorului fondator, Alexandru cel Bun, care adesea zăbovea aici. Cei mai aleși dintre ucenicii săi de la Bistrița au fost: arhimandriții Grigorie și Eutimie, ieromonahii Ioasaf, Ioan, Corneliu și Timotei, duhovnicul Daniil, monahii Paisie Uric, fiul său, Gavriil Uric și numeroși alții. Tot la Mănăstirea Bistrița, Cuviosul Dometian a format o școală de grămătică, unde mulți tineri învățau carte de la călugării cei mai luminați și de unde ieșeau preoți de sate, dascăli, cateheți, grămătică și copişti.

La porunca marelui stareț, s-a scris la Bistrița de către călugări prima cronică moldovenească și s-au copiat mai multe scrieri din Sfinții Părinți. Iar în anul 1407 s-a scris vestitul pomelnic al Mănăstirii Bistrița, în care voievodul Alexandru cel Bun este numit „adevăratul ctitor al sfânt lăcașului acestuia”, iar „arhimandritul Dionisie, adică Dometian, conducătorul acestui sfânt lăcaș”.

În prefața pomelnicului, starețul Dometian dă aceste frumoase învățături: „Oricine voiește să se izbăvească de căderea în păcatul de voie sau fără de voie, să se curețe. Prin căință și mărturisire adevărată și milostenie se curăță păcatele, și cei doritori a se învrednici de fericirea veșnică să vie cu rușinare și cu frică de Dumnezeu către sfânta și soborniceasca și apostoleasca Biserică, ca să-și mărturisească păcatele...”¹⁸.

Cuviosul arhimandrit Dometian era, de asemenea, duhovnicul marelui domn Alexandru cel Bun și sfetnicul său de taină, la al cărui îndemn s-au zidit numeroase biserici „și s-au făcut multe lucruri bune în Țara Moldovei”. În timpul stăreției sale, Mănăstirile Neamț și Bistrița au cunoscut o mare dezvoltare duhovnicească și culturală, nemaicunoscută până atunci. Aceeași deosebită amploare a luat și isihasmul moldovean în jurul ambelor mănăstiri, fiind mult susținut de acest mare stareț. În timpul stăreției sale apar în ținutul Neamț câteva mici sihăstrie noi, precum sihăstria „din Hang”, sub Ceahlău,

¹⁸ Ibidem, p. 85, Manuscris original la Biblioteca Academiei Române, manuscrise slave, cota 78

sihăstria de la Topolița și Boiștea – Târgu Neamț, sihăstria „Nechidului”, sihăstria Tazlăului și altele.

Acest stareț s-a dovedit și un bun chivernisitor al averilor mănăstirești și neîntrecut iconom al casei lui Dumnezeu. Pentru toate acestea arhimandritul Dometian este numărat printre cei mai de seamă stareți din secolul XV ai monahismului moldovean. Ajungând la adâncul bătrâneților și simțindu-se chemat de Hristos, Cuviosul Dometian a dat ucenicilor săi sărutarea cea mai de pe urmă și s-a strămutat la cereștile lăcașuri, în anul mântuirii 1415.

CUVIOSUL GAVRIIL IEROMONAHUL **Primul egumen al Mănăstirii Cozia** **(secolele XIV-XV)**

Ieromonahul Gavriil era unul din ucenicii Sfântului Nicodim cel Sfințit. După ce mai întâi se nevoi ca sihastru pe Valea Oltului, intră în obștea Mănăstirii Tismana, unde deprinse meșteșugul vieții duhovnicești. Și era vestit în partea locului pentru sfințenia vieții lui.

În anul 1388, când Mircea cel Bătrân termină de zidit Mănăstirea Cozia în locul unei vechi sihăstirii din poiana Nucet, Cuviosul Gavriil a fost rânduit cel dintâi egumen și părinte duhovnicesc al ctitoriei marelui domn. Tot lui i s-a încredințat și Mănăstirea Cotmeana cu toate sihăstriile de pe Valea Oltului.

Cuviosul Gavriil a adunat în ambele mănăstiri până la 40 de călugări. Apoi a dat așezământ de viață duhovnicească pentru obștea Mănăstirilor Cozia și Cotmeana, care se respecta cu mare sfințenie, precum reiese din actul de danie al ctitorului fondator: „...Iar pentru viețuirea acestui lăcaș, într-acest fel să fie după așezământul popei Gavriil, oricâte el va așeza și va întemeia; și nimeni să nu fie slobod a scădea sau a adăuga măcar cât de puțin. Încă și după moartea popei Gavriil să nu aibă nimeni voie ca să pună egumen... fără numai frații pe care îl vor alege dintre dâșșii, după așezământul popei Gavriil...”.

Acest cuvios egumen a rânduit viață de obște în ambele mănăstiri, cu Sfânta Liturghie zilnică și cu spovedania săptămânală. În sărbători se adunau la Cozia și sihaștrii de pe Valea Oltului și primeau Trupul lui Hristos. Astfel, toți petreceau în ascultare, în rugăciune, în dragoste și în așteptarea bunătăților viitoare. Și era egumenul Gavriil iscusit părinte duhovnicesc al călugărilor și sihaștrilor din Țara Oltului și printre cei dintâi sfetnici ai lui Mircea cel Bătrân, care de multe ori îl cerceta și îi urma sfatul. Era încă părintele sufletesc și mângâietor al sătenilor de sub munte, atât de dincoace,

cât și de dincolo de Carpați, și mulți credincioși îl căutau pentru binecuvântare și cuvânt de folos.

Astfel, întărind viața călugărească în cele două mănăstiri și ajungând la adâncă bătrânețe, și-a dat sufletul cu pace, lăsând în urmă mulți ucenici.

SFÂNTUL LEONTIE DE LA RĂDĂUȚI

Mănăstirea Bogdana (secolele XIV–XV)¹⁹

Sfântul Ierarh Leontie este numărat printre cei dintâi sfinți români pe care i-a odrăslit pământul Moldovei și adevăratul părinte duhovnicesc al Cuviosului Daniil Sihastrul. După tradiție era de loc din orașul Rădăuți. Apoi, râvnind Sfinților Părinți de odinioară și arzând cu inima după dragostea lui Hristos, spre sfârșitul secolului al XIV-lea s-a făcut sihastru în pădurile seculare din partea locului.

Deci, călugărindu-se cu numele de Lavrentie, s-a învrednicit mai târziu de darul preoției. Apoi, împreună cu câțiva ucenici, a întemeiat o vestită sihăstrie de călugări în codrii Rădăuților, ce se chema, după numele său „Schitul Laura” (Lavra) sau „Mănăstirea Sfântului Lavrentie”²⁰. În obștea sa, Cuviosul Lavrentie a format mulți ucenici cu viață aleasă, printre care se număra și Sfântul Daniil Sihastrul. În Schitul Laura, însuși Cuviosul Lavrentie s-a nevoit și a avut o trăire așa de înaltă, încât s-a învrednicit de la Dumnezeu de darul facerii de minuni. Că pe mulți bolnavi îi vindeca cu rugăciunea sa și era tuturor părinte, sfetnic, dascăl și ocrotitor.

După întemeierea Episcopiei de Rădăuți, auzind domnul Moldovei, Alexandru cel Bun, de nevoința sa, l-a rânduit episcop al acestui scaun. Și a păstorit cu multă înțelepciune turma lui Hristos câțiva ani de zile, învățând pe toți dreapta credință și făcându-se tuturor pildă de sfințenie. Apoi, râvnind iarăși vieții sihăstrești, s-a retras din scaun și s-a făcut schimonah cu numele de Leontie, ajungând cel mai vestit sihastru și părinte duhovnicesc din nordul Moldovei. Deci, mai trăind puțin și uimind pe toți cu smerenia, cu nevoința și cu darul minunilor pe care le făcea, și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului.

Mai târziu, proslăvindându-se prin oarecare minuni și fiind găsit în mormânt cu trupul întreg și nestricat, s-a așezat cu cinste în biserica episcopală din

¹⁹ Pr. dr. Liviu Stan, *Sfinți români*, Sibiu, 1945, p. 14–20; Pr. dr. Petru Rezuș, *Sfântul Leontie de la Rădăuți*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, XL (1964), nr. 5–6, p. 282–289; Ierom. Ioanichie Bălan, *Sfinți români...*, op. cit., p. 331

²⁰ Pe locul unde a fost *Sihăstria lui Lavrentie* se află satul Laura–Suceava.

Rădăuți spre închinarea tuturor, unde mulți credincioși primeau sănătate și mângâiere la sfintele sale moaște, ajungând vestit până dincolo de hotarele Moldovei.

În anul 1639, prădându-se biserica, au dispărut și moaștele Sfântului Leontie din Rădăuți. Unii cred că au fost luate de năvălitori. Alții spun că au fost îngropate de călugări în biserică, în anul 1783, odată cu desființarea mănăstirii. Însă, locul unde se află astăzi, singur Dumnezeu îl știe. În anii 1621-1622 un vestit teolog ucrainean, ieromonahul Zaharia Kopystenski din Kiev, scria despre el: „În Rădăuți, în episcopie, Sfântul Leontie făcătorul de minuni zace cu trupul întreg...”²¹.

Sfinte Preacuvioase Părinte Leontie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL MACARIE IEROMONAHUL Ctitorul Mănăstirii Boiștea-Neamț (secolele XIV-XV)²²

Acest cuvios părinte era cu metania din Mănăstirea Neamț și ucenic al mitropolitului Iosif Mușat, pe când acesta era egumen în lavră (1373-1386). Apoi, primind darul preoției, a ajuns slujitor credincios al Bisericii lui Hristos și duhovnic iscusit.

Egumenul Dometian (1407-1415), cunoscând buna nevoie a ieromonahului Macarie, i-a încredințat metocul de la Grași-Târgu Neamț, unde iernau vitele Mănăstirii Neamț. Această ascultare a dus-o cuviosul mulți ani de zile, având sub povățuirea sa 20 de călugări și frați. Cu toții trăiau în desăvârșită dragoste, împlinind ascultarea cu sfințenie și laudând pe Dumnezeu ziua și noaptea.

Numele acestui mare duhovnic s-a făcut cunoscut în toate satele din împrejurimi și mulți credincioși îl aveau de părinte sufletesc. Văzând ieromonahul Macarie că s-au înmulțit ucenicii săi, în anul 1449 (?) a întemeiat un lăcaș de rugăciune în codrii din apropiere de Târgu Neamț, anume sihăstria de călugărițe Boiștea²³. Biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” a fost

²¹ Pr. prof. Liviu Stan, op. cit., p. 17

²² I. Grigoraș, I. Caproșu, Biserici din Moldova, p. 60; N. Stoicescu, *Repertoriu bibliografic - Moldova*, București, 1974, p. 98 și 148

²³ Mănăstirea Boiștea a funcționat aproape două secole, fiind tot timpul locuită de călugărițe. Apoi, întemeindu-se satul cu același nume alături de mănăstire, biserica a devenit parohie, iar maicile s-au retras la Mănăstirea Topolița-Neamț, luând cu ele și icoana Maicii Domnului de proveniență bizantină, dăruită după tradiție de mitropolitul Iosif Mușat. De la Topolița, icoana a ajuns la Schitul

la început din lemn, apoi s-a zidit din piatră. Primul duhovnic a fost însuși ctitorul mănăstirii, ieromonahul Macarie, iar primele viețuitoare au fost 30 de călugărițe din ținutul Neamț. Întemeindu-se acest așezământ călugăresc cu viață de obște, în puțină vreme Mănăstirea Boiștea ajunsese o vestită sihăstrie de călugărițe din partea locului, având aceeași rânduială duhovnicească de nevoință ca și marea lavră, al cărei metoc era.

Numele și faptele Cuviosului Macarie se răspândiseră peste tot, ajungând până la voievodul Ștefan cel Mare, care face unele danii pentru ctitoria sa. Și era cuviosul blând, smerit și foarte sporit în rugăciune. Avea încă și darul izgonirii duhurilor necurate și mulți se vindeau cu rugăciunile lui, fiind iscusit povătuitor de suflete și dascăl al rugăciunii.

Așa nevoindu-se Cuviosul Macarie mai mult de 60 de ani, și-a dat sufletul cu pace în brațele lui Hristos, lăsând în mănăstirea sa peste 50 de călugărițe.

CUVIOSUL IOV SIHASTRUL **Mănăstirea Bogdănești** **(secolele XIV–XV)**

Sihastrul Iov era cu metania din Mănăstirea Bogdănești–Suceava, unde s-a nevoit câțiva ani la sfârșitul secolului XIV. Apoi, dorind să slăvească neîncetat pe Dumnezeu, s-a retras în pădurile seculare de sub Muntele Pleșu, unde a sihăstrit în aspră nevoință peste 40 de ani, răbdând grele ispite de la diavolul. Vestea acestui mare ascet se făcuse îndată cunoscută peste tot, căci avea darul Sfântului Duh și era făcător de minuni. Apoi izgonea cu rugăciunea duhurile rele din oameni și prevestea cele viitoare.

Adunând în jurul său mai mult de 15 călugări, a întemeiat în pădure o mică sihăstrie, cunoscută multă vreme sub numele de „Sihăstria lui Iov”, iar mai târziu „Poiana Iova”. Aceasta era sihăstria călugărilor din Mănăstirea Bogdănești–Râșca. Secole de-a rândul, până spre zilele noastre, s-au nevoit aici sihaștri cuvioși, neadormiți rugători ai neamului.

Chiliile ucenicilor se aflau în apropierea chiliei Cuviosului Iov, iar în mijloc se înălța o mică biserică de lemn, unde făceau zilnic cuvenita rugăciune. În sărbători săvârșeau Sfânta Liturghie și primeau Sfintele Taine. În tradiție se spune despre Cuviosul Iov că era renumit duhovnic și dascăl al rugăciunii. La el veneau mulți călugări și mireni pentru rugăciune și cuvânt de

folos. După o astfel de nevointă pustnicească, Cuviosul Iov Sihastrul și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos și s-a adăugat în ceata cuvioșilor părinți²⁴.

Cuvioase părinte Iov, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL SILVESTRU SIHASTRUL Schitul Silvestru-Ceahlău (secolul XV)

Ieroschimonahul Silvestru, unul din cei mai vechi sihaștri ai Muntelui Ceahlău, era cu metania din Mănăstirea Neamț, unde se nevoise din tinerețe și ajunsese duhovnic iscusit. Apoi, auzind de cuvioșii sihaștri din Muntele Ceahlău și de locurile singuratice de aici, s-a retras cu câțiva ucenici pe Valea Bistriței și, urcând pe pâraul care azi se numește „Pâraul Schitului”, a sihăstrit lângă Ceahlău mulți ani neștiut de nimeni.

Mai târziu, adunându-se și alți sihaștri împrejurul lui, a întemeiat în poiană un mic schit și biserică de lemn cu hramul Pogorârea Sfântului Duh, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun. Acest sfânt lăcaș s-a numit la început „Sihaștria lui Silvestru”, apoi „Schitul lui Silvestru” și este cea dintâi sihăstrie și așezare monahală cunoscută lângă Muntele Ceahlău. Iar Cuviosul Silvestru este cel dintâi sihastru pomenit în tradiția locului.

Cuviosul Silvestru a povățuit schitul peste 20 de ani, adunând în jurul lui mai mulți sihaștri și rânduind aleasă viața de obște. Îndeletnicirea lor era neîncetata rugăciune, spre lauda lui Dumnezeu și mântuirea oamenilor. Acest egumen era și duhovnic a numeroși sihaștri care pustniceau pe Muntele Ceahlău. Spre sărbători coborau la schit mulți dintre ei, primeau dumnezeieștile Taine și se urcau din nou la bordeiele lor. În posturi se retrăgeau în munte și călugării din schit și se nevoiau singuri după putere, apoi se întorceau la ale lor.

Ajungând sihastru vestit și părinte duhovnicesc al sihaștrilor de la Ceahlău, pe la jumătatea secolului XV, Cuviosul Silvestru și-a dat sufletul în mâinile Domnului, lăsând în urmă numeroși ucenici. Mai târziu, schitul său, reînnoindu-se, s-a numit „Schitul Hangu”, iar din secolul XVII, Mănăstirea Pionul, după numele sihastrului Peon, care s-a nevoit mai mulți ani pe Ceahlău.

Cuvioase părinte Silvestre, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

²⁴ Arhiereul Narcis Crețulescu, *Istoria Sfintei Mănăstiri Râșca*, Fălticeni, 1901, p. 24; *Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Râșca*

SFÂNTUL VASILE DE LA MOLDOVIȚA (secolul XV)²⁵

Sfântul Vasile ieromonahul era de loc din nordul Moldovei, fiu de țărani iubitori de Dumnezeu. Auzind de viața aleasă și buna rânduială din Mănăstirea Moldovița (sec. XIV) și fiind chemat de Hristos, s-a făcut călugăr iscusit în această chinovie voievodală, întrecând pe mulți cu smerenia, cu rugăciunea și cu înțelepciunea cea duhovnicească.

Văzând mitropolitul Iosif Mușat nevoința și sfințenia vieții lui, l-a hirotonit preot și l-a numit egumen al Mănăstirii Moldovița, povățuind cu multă înțelepciune obștea încredințată lui, încât era cinstit și căutat, atât de călugări, cât și de mulți credincioși²⁶.

Vestea numelui său ajunsese până la domnul Moldovei, Alexandru cel Bun, și la sfetnicii săi. Căci primise de la Dumnezeu darul facerii de minuni și al înaintevererii și nu puțini bolnavi vindeca și cele viitoare mai înainte le cunoștea. Era încă sfetnic și părinte duhovnicesc al marelui domn și al multor cuvioși și sihaștri, și toți se foloseau de cuvintele lui.

Acest sfânt egumen avea ucenici în Muntele Athos și la Mănăstirea Studion din Bizanț, de unde a adus zeci de manuscrise bisericești la mănăstirea sa. El a întemeiat la Moldovița și o vestită școală de monahi cateheți și caligrafi, pentru nevoile bisericilor de la sate.

Astfel, bine călătorind și împlinind Evanghelia lui Hristos, Cuviosul Vasile s-a săvârșit cu pace, lăsând în urmă peste o sută de ucenici și o obște cu totul aleasă. Dovedindu-se și după moarte făcător de minuni, iar trupul său găsimdu-se nestricat, a fost așezat în biserică și cinstit de toți ca un adevărat sfânt. În anii 1621–1622, teologul ucrainean, ieromonahul Zaharia Kopystenski, scria despre el: „În Moldovița, în mănăstire, Sfântul Vasile făcătorul de minuni”.

Mai târziu, biserica veche risipindu-se și alta nouă ridicându-se (1535), moaștele Cuviosului Vasile au stat peste o sută de ani în noua biserică. Apoi, din cauza vitregiei vremurilor, au fost așezate în biserică la un loc tănuț, unde se află și astăzi.

²⁵ Diacon I. Ivan, *Cuviosul Vasile de la Moldovița*, în *Sfinți români...*, op. cit., p. 306; Pr. prof. Liviu Stan, *Sfinți români...*, op. cit., p. 45–47

²⁶ Cuviosul Vasile figurează ca egumen în *Pomelnicul Mănăstirii Moldovița*. Numele lui mai figurează într-un document de danie al lui Alexandru cel Bun din 14 aprilie, 1415.

CUVIOSUL AGAPIE SIHASTRUL Ctitorul Mănăstirii Agapia Veche (secolul XV)²⁷

Pustnicul Agapie este cel dintâi sihastru cunoscut, ce s-a nevoit în munții care îi poartă numele, și adevăratul ctitor al sihăstriei Agapia Veche. Acest cuvios a trăit mai întâi în obștea Mănăstirii Neamț, la începutul secolului al XV-lea, unde s-a învrednicit de darul preoției. Apoi, iubind rugăciunea și viața pustnicească, s-a retras la liniște în muntele ce desparte Mănăstirea Secu de Mănăstirea Agapia.

În acest munte se găseau poieni singuratece și locuri foarte prielnice vieții pustnicești. Aici s-a nevoit Cuviosul Agapie singur, mulți ani de zile, în post și rugăciune, slăvind pe Dumnezeu ziua și noaptea și răbdând multe ispite de la diavoli. Apoi, numele lui făcându-se cunoscut, i s-au alăturat câțiva ucenici din obștea Mănăstirii Neamț, care și-au construit chilii din lemn în apropierea dascălului lor. Astfel s-a încheiat aici prima și cea mai vestită sihăstrie din jurul Mănăstirii Neamț. Înmulțindu-se numărul pustnicilor, se simțea nevoia unei biserici pentru slujbe în zile de sărbători. Atunci Cuviosul Agapie a construit, împreună cu ucenicii săi, o mică biserică de lemn, în poiana care îi poartă numele, cu hramul „Schimbarea Domnului la Față”. Așa a luat naștere pe la jumătatea secolului al XV-lea „Sihăstria lui Agapie”, sub povățuirea acestui mare sihastru.

Așa de vestit ajunsese numele lui, că mulți călugări și mireni îl căutau, îi cereau cuvânt de folos și doreau să-i devină ucenici. Căci se cucureau toți de petrecerea Cuviosului Agapie și de buna rânduială din sihăstria lui. Toată săptămâna ucenicii lui se nevoiau singuri în munte, iar spre sărbători coborau în schit, făceau priveghere de toată noaptea, săvârșeau Sfânta Liturghie și se împărtășeau. Apoi se retrăgeau din nou la liniște, pentru a vorbi neîncetat cu Dumnezeu și a se hrăni din dumnezeiasca dragoste.

Ajungând la vârsta vestită de Duhul Sfânt, prin gura proorocului David, Cuviosul Agapie Sihastrul s-a strămutat cu pace la cele veșnice, numărându-se în ceata cuvioșilor părinți, și a fost înmormântat lângă biserică. De la acest cuvios și-au luat numele cele două Mănăstiri, Agapia Veche și Agapia Nouă, Poiana lui Agapie, muntele și pâraul lui Agapie.

Doamne, odihnește în împărăția Ta pe Cuviosul Agapie cu ucenicii săi, care au sfințit aceste locuri prin jertfa și dragostea lor!

²⁷ Pr. N. Dărnă, *Istoricul Mănăstirii Agapia*, Tg. Frumos, 1908, p. 40

MONAHUL FILOTEI IMNOGRAFUL **Mănăstirea Cozia** **(secolele XIV-XV)**

Acest monah iubitor de Hristos se numără printre cei dintâi imnografi cunoscuți din mănăstirile românești. Mai întâi a fost mare logofăt al Țării Românești în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân, cunoscut sub numele de Filos, fiind foarte învățat și cunoscător al limbilor greacă și slavonă.

În anul 1392, renunțând la dregătorie și la toate cele pământești, luă Crucea lui Hristos și se făcu călugăr în Mănăstirea Cozia, prin mâna egumenului Gavriil. Apoi, deprinzând buna nevoie și rânduiala slujbelor bisericesti, ajunse vestit protopsalt și cel dintâi dascăl și caligraf în obștea Mănăstirilor Cozia și Cotmeana.

Monahul Filotei întemeiază astfel prima școală de caligrafi și copişti la Cozia și ajunge dascăl al călugărilor de pe Valea Oltului. Singura operă scrisă de el, ajunsă până astăzi, poartă numele de „Pripeale” (mărimuri), adică imne de laudă în cinstea marilor sfinți, care se cântă la slujba privegherii în mănăstiri. Fiind iscusit protopsalt și imnograf, „pripealele” sale s-au răspândit prin secolele XV-XVIII în toate Bisericele Ortodoxe din Peninsula Balcanică, spre lauda lui Dumnezeu și a sfinților Săi²⁸.

Ajungând la vârsta proorocită de psalmistul David și lăsând în urmă câțiva buni ucenici, Cuviosul Filotei s-a mutat la cele cerești pentru a lăuda neîncetat cu îngerii pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt.

CUVIOSUL GAVRIIL URIC (Scriitorul) **Mănăstirea Neamț** **(secolele XIV-XV)**²⁹

Vrednicul de pomenire monah „Gavriil Scriitorul” este numărat printre cei dintâi copişti de opere filocalice din țara noastră și unul din cei mai iscusiți dascăli, miniaturiști și caligrafi ai monahismului românesc.

Acest călugăr învățat era fiul grămaticului Petru Uric, scriitor de acte (urice) domnești de la curtea lui Roman Mușat și Alexandru cel Bun. După ce

²⁸ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, op. cit., p. 216; Al. Piru, *Istoria literaturii române*, vol. I, 1970, p. 14-15

²⁹ *Pomelnicul Mănăstirii Bistrița*, 1407, mss. slave, nr. 78, *Biblioteca Academiei Române*, fila 6 r; C. Tomescu, *Scurtă povestire istorică despre Sfânta Mănăstire Neamț*, 1942, p. 13

învață la școala de grămătică de la Mănăstirea Bistrița, ajunge cel dintâi scriitor și grămătic la cancelaria Moldovei. Apoi, tatăl său făcându-se monah cu numele de „Paisie Uricul” la Mănăstirea Bistrița, s-a călugărit și fiul său, Gavriil, în obștea Mănăstirii Neamț, dorind să slujească din tinerețe lui Hristos. Călugăria lor a avut loc între anii 1407-1415, sub egumenul Dometian, când s-a scris și pomelnicul de la Mănăstirea Bistrița. Pe fila 6 r, „zaceala 20” a pomelnicului ctitoricesc, scrie următoarele: „Pomenește, Doamne, sufletul robilor Tăi..., al monahului Paisie Uricul și al fiului său, monahul Gavriil Scriitorul”.

Smeritul monah Gavriil, socotindu-se nevrednic de sfânta preoție, și-a închinat anii vieții copierii de învățături și scrieri patristice, atât aghiografice, cât și filocalice. Căci era înzestrat de Dumnezeu cu multă știință de carte, cu o frumoasă scriere și cunoștea bine limbile greacă și slavonă și împodobește cărțile sale cu miniaturi din cele mai alese. Timp de aproape 40 de ani, monahul Gavriil Uric a copiat și a împodobit în Mănăstirea Neamț zeci de manuscrise. Dintre acestea se mai păstrează astăzi doar câteva: Evangheliarul (1429) cu text slavon și grecesc și cu neegalate miniaturi; Scara Sfântului Ioan Scărarul, Mărgăritarul Sfântului Ioan Gură de Aur, patru volume de „Sbornice” cu extrase de învățături patristice și vieți de sfinți și altele, care călăuzesc sufletul pe calea mântuirii.

Monahul Gavriil Uric este considerat cel dintâi dascăl, caligraf și scriitor de opere filocalice din Moldova. Cercetând manuscrisele bizantine de la Mănăstirea Moldovița, aduse de Alexandru cel Bun din Constantinopol (Mănăstirea Studion), el întemeiază la Neamț și Bistrița o vestită școală de caligrafi și miniaturiști, formând numeroși dascăli, grămătică și scriitori de cărți patristice și de cult. Prin acest dascăl a pătruns duhul Sfinților Părinți și tradiția bizantină în mănăstirile din Moldova. Ucenicii lui s-au răspândit, mai ales sub domnia lui Ștefan cel Mare, în toate mănăstirile din Moldova, ca: Bistrița, Putna, Moldovița, Voroneț, Probota, Tazlău și la cancelariile domnești.

Așa a socotit smeritul monah Gavriil Scriitorul să slăvească pe Dumnezeu, să îmbogățească Biserica Moldovei și să ajute la mântuirea sufletelor omenești. Scriitor și împreună lucrător, dascăl și împlinitor al cuvintelor Sfintei Evanghelii, Cuviosul Gavriil este chipul monahului desăvârșit care a îmbinat pe deplin ascultarea cu rugăciunea și învățătura cu fapta bună, în dragoste și smerenie.

Săvârșindu-și călătoria vieții și lăsând în Moldova numeroși ucenici, Cuviosul Gavriil Scriitorul (Uric) și-a dat sufletul cu pace în brațele lui Hristos, către jumătatea secolului XV.

CUVIOSUL SILUAN IEROSCHIMONAHUL

Mare egumen al Mănăstirii Neamț

(† 1448)³⁰

Egumenul Siluan era ucenic al mitropolitului Iosif Mușat și al egumenului Dometian (1407–1415), crescut și format în obștea Mănăstirii Neamț. Aici a învățat carte multă în școala de grămătică a mănăstirii de la marele dascăl și monah Gavriil Uric, ajungând apoi ieromonah și duhovnic iscusit.

În anul 1422, răposând egumenul Pimen, a fost rânduit de Dumnezeu egumen al Mănăstirii Neamț Cuviosul ieroschimonah Siluan. Acest mare stareț a condus obștea mănăstirii cu deosebită dăruire și pricepere duhovnicească mai mult de 25 ani. El a continuat și a desăvârșit opera duhovnicească și culturală începută de egumenul Dometian în ambele lavre – Neamț și Bistrița.

În Mănăstirea Neamț, egumenul Siluan a mărit mult numărul monahilor, dintre care nu puțini sihăstreau în pădurile seculare din jurul ei. Dintre aceștia a ridicat duhovnici și egumeni cuvioși, cunoscuți în toată Moldova. La biserică a întărit buna rânduială a slujbelor, încât nicăieri nu se săvârșeau mai frumos ca aici. Vestiții protopsalți de la Neamț, rivalizau cu cei de la Muntele Athos și din Bizanț și însuși domnul cu toți dregătorii țării veneau să-i asculte la slujbe.

Un avânt necunoscut până atunci în Moldova a luat și viața isihastă din jurul Mănăstirilor Neamț și Bistrița, unde străluceau mari sihaștri și lucrători ai rugăciunii lui Iisus. Cel mai vestit sihastru din timpul egumenului Siluan era Cuviosul Iosif, ce se nevoia cu 17 ucenici în Muntele Bisericanilor.

Luminatul egumen Siluan a dezvoltat la Neamț școala de grămătică, condusă de monahul Gavriil Uric, ajungând cel mai vestit centru duhovnicesc din Moldova, de cultură patristică, de iconografie și aghiografie, de copiere și ornamentare a cărților de cult. Aici învățau carte mulți grămătică, monahi și mireni, dintre care unii au ieșit iscusiți caligrafi, copişti și miniaturişti la mănăstirile moldovene. Sub îndrumarea egumenului Siluan s-au copiat la Neamț mai multe opere patristice cu conținut filocalic, precum Scara Sfântului Ioan Scărarul, Mărgăritarul Sfântului Ioan Gură de Aur, Adunări de Cuvinte (Sbornice), Vieți de sfinți și altele.

Tot prin grija egumenului Siluan s-a brodat cu fir de aur Epitaful de la Neamț (1437), renumit în toată țara, care îi poartă numele; s-au zidit chilii noi

³⁰ Arhiereul Narcis Crețulescu, *Inscripțiile Mănăstirii Neamț*, 1905, mss., nr. 171. f. 340, *Biblioteca Mănăstirii Neamț*; C. Tomescu, op. cit., p. 12–13

și s-au făcut numeroase înnoiri și danii. Iar ca sfetnic al evlaviosului domn Alexandru cel Bun și al fiilor săi, Cuviosul Siluan a luat parte la toate bucuriile și încercările vremii din țara Moldovei. El a participat la prohodirea voievodului Alexandru cel Bun, în anul 1432, și tot el a căutat să împace neînțelegerile dintre urmașii săi la domnie, căci era iubit și respectat de toți ca un vrednic părinte duhovnicesc.

După o îndelungată nevoiță duhovnicească, în post și rugăciune, în răbdare și jertfire de sine pentru mântuirea multora, cuviosul egumen Siluan și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Dumnezeu, în anul 1448, lăsând în urmă numeroși ucenici.

CUVIOSUL IOSIF DE LA BISERICANI Sihăstria Bisericanî-Neamț (secolul XV)³¹

Ieroschimonahul Iosif Sihastrul era cu metania din Mănăstirea Bistrița. Apoi, ducându-se la Mormântul Domnului, s-a făcut pustnic vestit în pustiu Iordanului, încât numele lui se făcuse cunoscut în tot ținutul Iudeii. Auzind călugării din partea locului, s-au adunat în jurul său 17 sihaștri, dintre care 15 români și doi greci. Și era Cuviosul Iosif duhovnic al sihaștrilor și dascăl al pustnicilor. Nevoița lor era neîncetată rugăciune, iar adăpostul lor îl formau peșterile de pe malul Iordanului.

Odată, năvălind arabii în Țara Sfântă, Cuviosul Iosif și-a luat ucenicii și a venit în Moldova, la Mănăstirea Bistrița. Dar n-a stat mult aici, căci, iubind liniștea, s-a retras într-un munte înalt din apropiere, numit de atunci „Muntele lui Iosif”, iar mai târziu, „Muntele Bisericanilor”. Aici toți se nevoiau în peșteri de piatră și în bordeie de lemn și pământ, iar slujba o făceau într-o peșteră mare, ale cărei urme se cunosc până astăzi. Și atât de mult a sporit Cuviosul Iosif, încât se făcuse făcător de minuni.

Văzând că se înmulțesc ucenicii lui pe munte, a înălțat o mică biserică de lemn cu hramul Buna-Vestire, a făcut chilii de jur-împrejur și a adunat aici o parte din călugări. Schitul acesta s-a numit multă vreme „Schitul lui Iosif” și era una din cele mai vestite sihăstria din Moldova. Cuviosul Iosif a așezat cu legământ în schitul său rânduială neadormită de slujbă, numită „achimită”, după modelul Mănăstirii Studion din Constantinopol. Astfel, a împărțit pe

³¹ Ierom. Ioanichie Bălan, *Sfinți români...*, op. cit., p. 311; *Pomelnicul Mănăstirii Bisericanî*

călugări în trei cete, și fiecare ceată slăvea pe Dumnezeu în biserică câte opt ore. Iar rânduiala obștii Cuviosului Iosif era aceasta: neîncetata rugăciune în biserică și la chilii, cântarea psalmilor lui David, postul, desăvârșita ascultare și dragostea între frați. Schitul lui Iosif era singura așezare mănăstirească cu rânduială achimită din țara noastră. Pentru o nevoință ca aceasta, Cuviosul Iosif a fost cinstit de credincioși ca sfânt încă din viață, fiind pomenit în partea locului până în zilele noastre.

Mai târziu, Schitul lui Iosif s-a numit de credincioși „Schitul Bisericiani”, adică al „evlavioșilor”, pentru că monahii se rugau neîncetat cu post și lacrimi și mulți se vindeau de boli cu binecuvântarea cuviosului. Deci, mult nevoindu-se Sfântul Iosif și ajungând la măsura părinților de demult, și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului și a fost numărat în ceata sfinților.

Sfinte Preacuvioase Părinte Iosif, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOȘII SIMON, METODIE, VARNAVA, PETRU, AVERCHIE, GHERMAN, PIR ȘI GRECU (?) (secolul XV)³²

Acești cuvioși părinți împreună cu alți nouă sihaștri, ale căror nume s-au uitat, au fost ucenicii Cuviosului Iosif din pustiu Iordanului. Dintre aceștia, cincisprezece erau români, iar schimonahii Pir și Grecu (?) erau din Palestina.

Urmând pe dascălul lor, toți acești părinți au venit în Moldova și au sihăstrit pe Muntele Bisericiani, având fiecare peștera sa. Astfel, monahul Simon a sihăstrit pe un munte înalt numit până azi „Muntele lui Simon”, iar ceilalți s-au nevoit în alte culmi de munte, nu departe de peștera Cuviosului Iosif, care de atunci îi poartă numele. Ei se rugau toată săptămâna singuri în aspră nevoință, iar în sărbători se adunau în peștera cuviosului și făceau priveghere de toată noaptea.

După întemeierea „Schitului lui Iosif”, unii din acești sihaștri s-au coborât în obște, iar Cuvioșii Simon, Metodie, Varnava, Averchie, Pir și Grecu au rămas în pustie până la sfârșitul vieții. Și erau toți iubitori de Hristos și lucrători ai rugăciunii inimii, mijlocind neîncetat pentru mântuirea lumii și strălucind pe munte ca niște făclii duhovnicești.

Către sfârșitul secolului XV, cei 17 cuvioși sihaștri de pe Muntele Bisericiani s-au strămutat la cereștile lăcașuri, iar moaștele lor s-au așezat în

³² Pr. C. Matasă, op. cit., p. 79–80; Pr. Liviu Stan, op. cit., p. 54; N. Stoicescu, op. cit., p. 72, 145

peșterile în care s-au săvârșit. În toponimia locului se păstrează până astăzi următoarele denumiri: „Muntele Simon”, „Muntele Averchie”, „Muntele lui Metodie”, „Muntele lui Varnava”, „Muntele Pir” și „Muntele Grecu”, iar din secolul XVII, „Muntele Chiriac” și „La Chilii”³³.

MITROPOLITUL TEOCTIST I al Moldovei și Sucevei (1452 - 1477)³⁴

Venerabilul mitropolit Teoctist I a fost 25 de ani „părintele Moldovei” și cel mai de aproape rugător și sfetnic al voievodului Ștefan cel Mare.

După tradiție se trăgea din familia Mușatinilor. Din tinerețe, luând jugul lui Hristos, s-a făcut călugăr în Mănăstirea Neamț, cea mai renumită vatră monahală de formare duhovnicească din secolele XV–XIX. Apoi, învățând de la monahi iscusii frica de Dumnezeu și dogmele credinței, s-a învrednicit de darul preoției și a fost un timp egumen al mării lavre.

Văzând Petru Aron înțelepciunea și sfințenia vieții egumenului Teoctist, cu sfat de obște l-au ales mitropolit al Moldovei în anul 1452. Iar în primăvara anului 1457, când Ștefan cel Mare ajunge pe tronul Moldovei, mitropolitul Teoctist a fost rânduit de Dumnezeu să ungă domn pe cel mai mare voievod al neamului românesc. Căci, adunându-se cu tot clerul și poporul la locul numit „Direptate, cu voia tuturor l-au ridicat Domn și l-au pomăzuit Teoctist mitropolitul”, în numele Preasfintei Treimi. Apoi s-a rugat pentru el cu tot poporul să fie domn al dreptății, viteaz întru războaie, apărător al credinței, mărturisitor al lui Hristos și părinte adevărat al Moldovei.

Acest înțelept mitropolit era cel dintâi sfetnic al lui Ștefan cel Mare. Când țara era amenințată de războaie, cu el se sfătuia întâi. Iar când domnul pleca la luptă, mitropolitul pune la priveghere de toată noaptea cu post și rugăciune pe toți monahii din mănăstiri și pe toți sihaștrii din munți, pe preoți și pe credincioși, până ce voievodul se întorcea biruitor la Suceava. De asemenea, când Ștefan, cu îngăduința lui Dumnezeu, se întorcea învins de la luptă, precum a fost la Războieni (1476), mitropolitul Teoctist cu clerul său îl îmbărbăta cel dintâi, se ruga pentru el și îl îndemna să nu închine țara. Tot el este acela care l-a sfătuit pe Ștefan cel Mare să înalțe după fiecare război câte

³³ Jerom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie*, op. cit., p. 65

³⁴ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957, p. 233–238; Pr. prof. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 82; *Cronica lui Grigore Ureche*

o mănăstire, în semn de mulțumire adusă lui Dumnezeu. Cu îndemnul lui, marele domn a zidit Mănăstirea Putna (1466–1470), pe care însuși a sfințit-o la 3 septembrie, 1470. Cu îndemnul lui a refăcut în întregime Mănăstirea Zografu (1466–1475) și a dat multe ajutoare mănăstirilor din Athos.

Sub păstoria acestui evlavios mitropolit a înflorit mult viața duhovnicească în mănăstirile Moldovei și s-au întemeiat numeroase schituri și sihăstria de-a lungul Carpaților, precum Sihăstria Putnei, Sihăstria Voronețului, a Bisericanilor, a Tazlăului și altele. În toate aceste așezări monahale trăiau călugări aleși, dintre care unii ajunseseră făcători de minuni și erau cinstiți de popor ca sfinți. Viața isihastă în acest timp a cunoscut o înflorire fără egal în Moldova. De asemenea, mitropolitul Teoctist a crescut numeroși ucenici, dintre care unii au ajuns ierarhi aleși, alții stareți iscusiți, ca Simeon și Siluan la Mănăstirea Neamț, Ioasaf, cel dintâi egumen la Putna, Evstatie la Bistrița, Silvestru și Teoctist la Moldovița, Gherontie la Humor, Fevronia la mănăstirea de călugărițe Ițcani, Antonia la Horodnic și alții. În Mănăstirile Neamț, Putna, Moldovița, Humor și Probota, odată cu viața duhovnicească, mitropolitul Teoctist a dezvoltat și școlile de caligrafie, de broderie, de sculptură, de pictură, de miniatură și de muzică.

Așa a fost păstoria bunului mitropolit Teoctist timp de 25 de ani. Apoi, fiind chemat la veșnica odihnă, și-a dat sufletul în mâinile Domnului la 18 noiembrie, 1477, fiind plâns de tot poporul și îngropat în pridvorul Mănăstirii Putna.

SFÂNTUL DANIIL SIHASTRUL

Mănăstirea Voroneț

(secolul XV)³⁵

a. Viața

Cuviosul Părintele nostru Daniil Sihastrul a fost unul din cei mai mari sfinți pe care i-a odrăslit pământul Moldovei, mare dascăl al pustiei și povățuitor al călugărilor.

Acest sfânt al neamului nostru s-a născut într-o familie de oameni săraci de pe moșia Mănăstirii Sfântul Nicolae din Rădăuți, la începutul secolului al XV-lea, primind la botez numele de Dumitru. Când avea 16 ani, s-a făcut

³⁵ Pr. prof. Liviu Stan, *Sfinți români*, p. 29–43; Pr. prof. Petru Rezuș, *Viața și faptele Sfântului Daniil Sihastrul*, în „Studii Teologice”, 1956, nr. 3–4, p. 227–240; Arhim. Nestor Vornicescu, *Ștefan cel Mare și Daniil Sihastrul*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, 1966, nr. 7–8, p. 566–573

călugăr în aceeași mănăstire, cu numele de monahul David. După câțiva ani de aspră nevoință se învrednicește de harul preoției și se retrage la Mănăstirea Sfântul Lavrentie din comuna Vicovul de Sus³⁶. Apoi, fiind chemat de Duhul Sfânt la viața pustnicească, s-a făcut schimonah cu numele de Daniil, înainte de anul 1450, și s-a nevoit singur în neștiute osteneli duhovnicești, mai întâi în preajma Mănăstirii Neamț, pe valea pâraului Secu, apoi pe valea pâraului Putna, într-o mică chilie săpată în piatră.

După sfințirea Mănăstirii Putna (1470), Cuviosul Daniil Sihastrul s-a retras în preajma Mănăstirii Voroneț, unde și-a săpat chilie în piatră, sub stânca Șoimului. Aici se nevoiește singur încă 20 de ani în plăcere de Dumnezeu, crescând numeroși ucenici și făcând multe minuni de vindecare.

În anul 1488, odată cu zidirea bisericii Mănăstirii Voroneț, Sfântul Daniil Sihastrul se coboară în obște, având peste 80 de ani, și ajunge egumen al acestei mănăstiri. Mai trăind încă puțin și fiind cinstit de popor ca sfânt și făcător de minuni, Cuviosul Daniil și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu prin anul 1496 și a fost așezat în biserică, unde se află până astăzi.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Sfântul Daniil Sihastrul, fiind ales de Dumnezeu din sânul maicii sale pentru viața cea îngerească a pustnicilor, s-a dovedit din pruncie purtător de Hristos. Că niciodată nu lipsea de la biserică, nici se juca cu ceilalți copii, nici nu căuta odihnă și mâncare. Ci, mereu se ruga și întru toate asculta de părinți.

2. Când avea vârsta ca de 10 ani, fiind dat să învețe carte în Mănăstirea Sfântului Nicolae din Rădăuți, copilul Dumitru, deși tânăr cu vârsta, s-a dovedit bătrân cu înțelegerea. Că în puțină vreme a deprins Ceaslovul și Psaltirea pe de rost, precum și nevoința cea duhovnicească. Pentru aceasta, cuvioșii călugări foarte mult îl iubeau și se foloseau de blândețea și priceperea lui, că era întotdeauna umbrit de darul Duhului Sfânt.

3. După cinci ani de ucenicie, tânărul ostaș al lui Hristos s-a făcut călugăr, primind numele marelui prooroc și împărat David. Și era întru toate ascultător cuvioșilor părinți, având ca dascăl și părinte duhovnicesc pe mult nevoitorul și purtătorul de Dumnezeu Sfântul Ierarh Leontie de Rădăuți.

4. Acest tânăr monah David era foarte râvnitor în nevoința vieții călugărești. Cel mai mult iubea liniștea, postul și rugăciunea. Zilnic nu gusta nimic până la asfințitul soarelui, iar uneori postea desăvârșit câte trei și chiar cinci zile și se hrănea numai cu legume și ierburi. În ascultare era tăcut, blând

³⁶ Astăzi se află aici satul Laura, derivat de la „Lavrentie” sau de la „lavra”.

și tuturor supus, iar la biserică zăbovea ziua și noaptea ca o candelă mereu nestinsă. Încă și la chilie dormea puțin pe un mic scăunel, mereu veghind și cugetând la cele dumnezeiești. Iar dintre cărți, cel mai mult iubea Psaltirea pe care o știa pe de rost și o repeta zilnic.

5. Așa nevoindu-se câțiva ani de zile, Cuviosul David s-a făcut vas al Sfântului Duh, învrednicindu-se de darul preoției și al facerii de minuni. Mulți bolnavi, auzind de minunile ce se făceau prin rugăciunile lui, alergau la smeritul ieromonah David și se vindecau de suferințele lor. Alții veneau să-i ceară sfat, că era foarte înțelept în cuvânt și înaintevăzător, iar alții veneau să-i mărturisească păcatele, că ajunsese cuviosul vestit duhovnic în părțile de nord ale Moldovei.

6. Văzând ieromonahul David că este înconjurat de lume și nu mai are liniște la rugăciune, temându-se de duhul slavei deșarte, a luat binecuvântare de la episcopul de Rădăuți și s-a retras la Mănăstirea Sfântul Lavrentie (Laurențiu). Dar și acolo îl căutau credincioșii, precum și cei bolnavi de duhuri necurate. Cuviosul David, însă, ziua făcea ascultare și stătea între oameni, iar noaptea priveghea, se ruga și împletea coșuri de nuiete pentru obște. Așa își omora cuviosul ispitele tinereții și cugetul slavei deșarte.

7. Odată l-a trimis egumenul cu oarecare ascultare în orașul Siret. Acolo, înconjurându-l credincioșii, a zăbovit cuviosul o zi, neputând a se întoarce la timp în mănăstire. Atunci, egumenul i-a dat canon să nu mai iasă o vreme din lavră. Deci, smerindu-se ieromonahul David, și-a împlinit cu bucurie canonul, dând slavă lui Dumnezeu pentru toate.

8. Trecând câțiva ani și Cuviosul David sporind mult în nevoița duhovnicească, se simțea chemat de Duhul Sfânt la viața pustnicească. Sufletul său era rănit de dragostea lui Hristos și dorea să-L slăvească neîncetat cu îngerii și cu sihăstria din codrii Carpaților.

Deci, primind binecuvântare de la egumenul Mănăstirii Sfântul Lavrentie, a îmbrăcat mai întâi marele și îngerescul chip al schimniciei, schimbându-și numele din David în Daniil. Apoi, tăinuindu-se de lume, s-a retras singur în adâncul codrilor pe valea pârâului Secu-Neamț, cu puțin înainte de anul 1450, unde s-a nevoit 14 ani în aspre osteneli călugărești. Apoi, văzându-se înconjurat de lume, s-a retras în nordul Moldovei, aproape de sihăstria Putna.

9. Călăuzit de Dumnezeu, Cuviosul Daniil și-a făcut mai întâi o colibă de lemn pe valea pârâului Vișeu. Apoi, aflând o stâncă mare în apropiere, și-a săpat cu dalta o mică chilioară în peretele stâncii, cât să poată încăpea. Alături și-a scobit o altă încăpere, drept paraclis de rugăciune, cum se vede până

astăzi. În această stâncă s-a nevoit Cuviosul Daniil în plăcere de Dumnezeu mai mult de 20 de ani.

10. Nevoința Preacuviosului Părintelui nostru Daniil Sihastrul în chilia de la Putna era aceasta:

Ziua și noaptea priveghea cu neîncetată rugăciune și cugetare la cele dumnezeiești, postind până la asfințitul soarelui. Din chilie nu ieșea deloc toată săptămâna. Măncarea lui era formată din pesmeți de pâine, rădăcini și ierburi, iar lucrul mâinilor sale era împletirea coșurilor de nuiete. Duminica săvârșea Sfânta Liturghie și se împărtășea cu Trupul și Sângele lui Hristos, apoi primea pe cei ce veneau la el pentru vindecare de boli și pentru cuvânt de folos. În posturi postea câte trei și uneori cinci zile și avea darul rugăciunii și al lacrimilor.

11. Pentru sfințenia vieții sale, pentru postul cel îndelungat și pentru privegherile cele de toată noaptea cu rugăciuni și cu lacrimi, Cuviosul Daniil Sihastrul a fost multă vreme ispitit de satana, căutând să-l alunge din pustie și să-l arunce în păcatul cel cumplit al slavei deșarte. Dar cuviosul, cerând ajutorul lui Hristos și cu puterea Sfintei Cruci, toate cursele diavolului le biruia. Pentru aceea, în puțină vreme s-a învrednicit de la Dumnezeu de darul lacrimilor, al mai înaintevederii și al vindecării de boli. Căci izgonea duhurile necurate din oameni numai cu cuvântul și vindeca tot felul de bolnavi. Apoi cunoștea cugetele cele ascunse și spunea multora tainele cele viitoare, căci era plin de darul Duhului Sfânt.

12. Pentru niște daruri ca acestea, numele cuviosului se făcuse cunoscut în toată țara Moldovei, iar poporul, de la mic până la mare, l-a numărat din tinerețe în ceata sfinților. Cei mai mulți îl numeau „Sfântul Daniil, Sihastrul cel Bătrân”, căci era părinte și povătuitor al tuturor sihaștrilor din nordul Moldovei. Alții, îndeosebi călugării, îl numeau „Sfântul Daniil Schimonahul”. Iar după mutarea sa din trup, era numit în popor „Sfântul Daniil cel Nou”, ca să-l deosebească de alți cuvioși cu același nume.

13. În anul 1451, întâmplându-se grabnică moarte domnului țării, Bogdan Voievod, fiul său Ștefan cu greu a scăpat de primejdie. Deci, auzind de nevoința și minunile Sfântului Daniil Sihastrul și fiind în grea strâmtoare, a fost călăuzit de Duhul Sfânt la chilia lui. Aici, poposind câteva zile, și-a mărturisit cugetele înaintea cuviosului, a primit de la el dezlegare de păcate și multe cuvinte de mângâiere. Apoi, liniștindu-i sufletul, marele sihastru l-a binecuvântat, s-a rugat pentru dânsul, i-a proorocit că în curând va fi domn al Moldovei și l-a liberat cu pace.

14. În primăvara anului 1457, Ștefan cel Mare, ajungând pe scaunul Moldovei, s-a încredințat de împlinirea proorociei Sfântului Daniil Sihastrul și de darul lui Dumnezeu care era întru dânsul. Din anul acela, cuviosul i-a fost marelui domn cel dintâi sfetnic, duhovnic și rugător către Dumnezeu. Adeseori, voievodul poposea la chilia lui, își mărturisea păcatele, îi cerea cuvânt de folos și nimic nu făcea fără rugăciunea și binecuvântarea lui. Iar cuviosul îl îmbărbăta și îl îndemna să apere țara și creștinătatea de mâinile păgânilor, încredințându-l că, de va zidi după fiecare luptă câte o biserică spre lauda lui Hristos, în toate războaiele va birui.

Astfel, ascultându-l, Ștefan cel Mare a apărut cu multă vitejie Biserica lui Hristos și țara Moldovei după căderea Bizanțului, aproape o jumătate de secol, câștigând 47 de războaie și înălțând 48 de biserici. În felul acesta, Cuviosul Daniil Sihastrul s-a dovedit un mare apărător al Ortodoxiei românești și ctitor duhovnicesc al mănăstirilor înălțate la îndemnul său.

15. Odată, poposind domnul Moldovei în chilia cuviosului, a fost îndemnat de marele sihastru să zidească în apropiere de chilia sa o mănăstire de călugări, întru pomenirea Adormirii Maicii Domnului, către care avea mare evlavie. Deci, ascultându-l Ștefan Voievod și împreună alegând locul, cu binecuvântarea lui s-a început în anul 1466 zidirea Mănăstirii Putna. Iar în anul 1470, când s-a sfințit acest dumnezeiesc lăcaș, însuși Sfântul Daniil a luat parte, fiind cinstit de toți ca un al doilea ctitor.

16. Se mai spunea despre dânsul că, voind Ștefan Vodă să-i încredințeze mănăstirea, de multe ori l-a rugat să fie egumen și părinte duhovnicesc al Putnei. Dar cuviosul, socotindu-se nevrednic de o cinste ca aceasta, a rămas mai departe la mica lui chilie din peșteră.

17. Pentru sfințenia vieții sale, Cuviosul Daniil Sihastrul s-a dovedit din tinerețe purtător de Hristos și mare dascăl al liniștii și rugăciunii lui Iisus. În timpul vieții sale nu era în Moldova alt sihastru și duhovnic mai vestit, nici alt lucrător și dascăl al rugăciunii mai iscusit decât el. De aceea, toți egumenii și duhovnicii din nordul Moldovei, ca și dregătorii din sfatul țării, îl aveau de părinte duhovnicesc.

18. Urmând exemplul vieții sale, numeroși călugări iubitori de liniște din chinovii se retrăgeau în pustie cu binecuvântarea Cuviosului Daniil și deveneau sihaștri și lucrători sporiți ai rugăciunii lui Iisus. Astfel, acest mare ascet al Moldovei avea prin mănăstiri și sate numeroși fii duhovnicești, iar prin munți și prin codri avea peste o sută de ucenici sihaștri care se nevoiau în plăcere de Dumnezeu, după sfatul său. Așa a creat Sfântul Daniil Sihastrul în Moldova o mare mișcare isihastă, aproape fără egal, înnoind astfel, pentru multă vreme,

viața duhovnicească prin mănăstiri și schituri și ridicând o întreagă generație de sihaștri și rugători ai neamului.

19. După anul 1470, văzând cuviosul că la Putna nu mai are liniște din cauza mănăstirii și a mulțimii credincioșilor, a părăsit chilia în care se nevoise peste douăzeci de ani și s-a retras în taină în codrii seculari din jurul Mănăstirii Voroneț. Aici se nevoiau ca la cincizeci de călugări sub povățuirea ieroschimonahului Misail, vrednic ucenic al Sfântului Daniil. Deci, aflând un loc retras în preajma mănăstirii, și-a făcut o mică chilie deasupra stâncii numită „Șoimul” și aici se ostenea cuviosul în desăvârșită liniște și plăcere de Dumnezeu.

Însă n-a trecut multă vreme și îndată numele lui s-a făcut cunoscut în toate satele din partea locului, încât veneau la el tot felul de bolnavi, paralizați, oameni stăpâniți de duhuri necurate și se vindecau. Credincioșii, neputând ajunge la chilia lui, așteptau jos în mănăstire, iar cuviosul cobora noaptea, se ruga pentru ei, le spunea pricina suferinței, îi sfătuia, îi binecuvânta și îi trimitea sănătoși la casele lor.

20. În vara anului 1476, Ștefan cel Mare, pierzând lupta de la Războieni în fața turcilor, s-a dus la chilia Sfântului Daniil Sihastrul, bunul său părinte duhovnicesc de la Voroneț. Deci, „bătând Ștefan Vodă în ușa sihastrului să-i descuie, a răspuns sihastrul să aștepte Ștefan Vodă afară până va termina ruga. Și după ce și-a terminat sihastrul ruga, l-a chemat în chilie pe Ștefan Vodă. Și s-a spovedit Ștefan Vodă la dânsul. Și a întrebat Ștefan Vodă pe sihastru ce va mai face, că nu poate să se mai bată cu turcii. «Închina-voi țara la turci sau nu?» Iar sihastrul a zis să nu o închine, că războiul este al lui, numai după ce va izbăvi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfântului Gheorghe”³⁷.

Deci, crezând domnul Moldovei în proorocia Sfântului Daniil că va birui pe turci și luând de la el rugăciune și binecuvântare, îndată a adunat oaste și a izgonit pe turci din țară. Așa ajuta cuviosul cu rugăciuni fierbinți către Dumnezeu să se izbăvească Moldova și țările creștine de robia păgânilor.

21. Răposând mitropolitul Teoctist, în toamna anului 1477, Ștefan cel Mare s-a sfătuit cu clerul și episcopii țării să aleagă păstor și părinte al Moldovei pe Sfântul Daniil Sihastrul de la Voroneț. Dar cuviosul, auzind de aceasta, s-a rugat cu lacrimi lui Dumnezeu și voievodului să nu-l lipsească până la moarte de fericita lui liniște. Deci, cucerindu-se toți de smerenia și sfințenia lui, și-au cerut iertare și l-au lăsat în pustie să slăvească neîncetat pe Dumnezeu.

³⁷ Ion Neculce, *O samă de cuvinte*, p. 107

22. Timp de 20 de ani cât a sihăstrit la Voroneț, Cuviosul Daniil a creat aici o nouă vatră isihastă, tot atât de importantă ca și cea de la Putna. Căci în puțină vreme s-au adunat în jurul său zeci de sihaștri, unii mai nevoitori decât alții, care se osteneau, fie în codrii Voronețului, fie în Munții Rarăului, fie de-a lungul Carpaților Răsăriteni. Cei mai mulți practicaug rugăciunea lui Iisus, postul și tăcerea. Alții citeau zilnic Psaltirea, alții făceau mii de metanii și împleteau coșuri, iar alții, fiind buni caligrafi, scriau cărți de slujbă pentru biserici și mănăstiri. Cei mai aleși ucenici ai Cuviosului Daniil Sihastrul au fost: mitropolitul Grigorie Roșca, monahul caligraf Ioan, precum și egumenii Misail și Efrem, toți din Mănăstirea Voroneț. Apoi Cuviosul Pahomie Sihastrul și egumenul Nil din Mănăstirea Slatina; egumenul Paisie, Paladie Sihastrul și Anastasie Sihastrul de la Mănăstirea Neamț; Isaia Pustnicul de la Mănăstirea Moldovița, egumenul Gherontie de la Humor și mulți alții.

23. Aducându-și aminte Ștefan cel Mare de făgăduința dată lui Dumnezeu și Sfântului Daniil Sihastrul, în vara anului 1488 a zidit din temelie, la Mănăstirea Voroneț, o frumoasă biserică din piatră închinată Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, în locul vechii biserici de lemn. La 14 septembrie, în același an, biserica a fost sfințită de mitropolitul Gheorghe, în prezența fericiiilor ei ctitori, Ștefan Voievod și Cuviosul Daniil Sihastrul, și a zeci de mii de credincioși, călugări, clerici și dregători de țară. În această zi, cu sfat de obște, Sfântul Daniil, deși bătrân, a fost numit egumen al Mănăstirii Voroneț.

24. Timp de aproape 10 ani, Sfântul Daniil a povăuit obștea Mănăstirii Voroneț, ca un mare părinte duhovnicesc al călugărilor, al sihaștrilor și al întregii Moldove. Căci, deși petrecea mai mult la chilia sa de pe stânca Șoimului, fiind foarte iubitor de liniște, adeseori cobora în obște, mărturisirea soborul, tămăduia pe cei bolnavi ce se adunau de prin sate și îi sfătuia pe toți. Apoi, iarăși se retrăgea la chilia sa.

25. În timpul egumeniei sale, Mănăstirea Voroneț a trăit cea mai înfloritoare perioadă duhovnicească din istoria sa, fiind socotită multă vreme lavra isihasmului din Moldova. Toți monahii din obște, care numărau peste șazeci de nevoitori, practicaug rugăciunea lui Iisus. Unii erau vestiți păstori și duhovnici, alții erau dascăli învățați în școala mănăstirii și neobosiți caligrafi, iar cei mai mulți erau călugări de rugăciune, care slăveau pe Dumnezeu neîncetat și se rugau pentru toată lumea.

La Voroneț au învățat carte și au deprins nevoința duhovnicească numeroși preoți de parohie, egumeni, episcopi, monahi, sihaștri și dregători de țară. Iar în codrii seculari din munții Voronețului, ai Rarăului și Stânișoarei, se nevoiau pentru dragostea lui Hristos alți peste cincizeci de sihaștri, ucenici ai Sfântului

Daniil. Pe toți aceștia îi supraveghea și îi povățuia pe calea cea bună a împărăției cerurilor marele egumen și povățuitor de suflete, Cuviosul Părintele nostru Daniil, „Sihastrul cel Bătrân”.

26. Ajungând vas ales al Duhului Sfânt, plin de tot felul de bunătăți și trecând de vârsta de nouăzeci de ani, Sfântul Daniil marele sihastru al Moldovei, dascălul pustiei și făcătorul de minuni, și-a dat sufletul în brațele lui Hristos la sfârșitul secolului al XV-lea (1496). Mulțimea ucenicilor lui împreună cu mitropolitul și domnul țării l-au plâns îndeajuns și l-au îngropat în pronaosul bisericii Mănăstirii Voroneț, punând deasupra o piatră cu inscripția: „Acesta este mormântul părintelui nostru David, schimonahul Daniil”. Apoi, împărțind credincioșilor multe milostenii și sărutând sfintele lui moaște, s-a întors fiecare la ale sale.

27. După săvârșirea sa, văzând ucenicii și credincioșii că se fac oarecare minuni și vindecări de boli la moaștele cuviosului, l-au trecut în ceata sfinților, numindu-l „Sfântul Stareț Daniil”, „Sfântul Daniil Sihastrul”, sau mai ales „Prea Cuviosul de Dumnezeu rugătorul Părintele nostru Daniil cel Nou”³⁸. Obștea Mănăstirii Voroneț, împreună cu mitropolitul Grigorie Roșca, ucenicul său, au pus acestei lavre, după hramul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, al doilea hram în cinstea „Sfântului Daniil cel Nou”, pomenindu-l în rândul fericitilor ctitori. Totodată i-au rânduit zi de prăznuire peste an, anume după pomenirea Sfântului Daniil Stâlpnicul, a treia zi. Astfel, în Moldova, pomenirea Cuviosului Daniil Sihastrul s-a făcut, secole de-a rândul, la 23 aprilie, hramul Mănăstirii Voroneț, și la 14 decembrie, a treia zi după ziua Sfântului Daniil Stâlpnicul (11 decembrie).

Ca sfânt cu aureolă a fost pictat pentru prima dată în anul 1547, de același mitropolit, pe peretele de sud al bisericii Mănăstirii Voroneț, în stânga ușii de intrare în pridvor, cum se vede până astăzi, ținând în mână sa un sul desfăcut pe care scrie: „Veniți, fraților, de mă ascultați. Vă voi învăța frica Domnului. Cine este omul...”.

28. Râvna credincioșilor a îndemnat pe călugării de la Mănăstirea Voroneț, la începutul secolului al XVII-lea, să scoată din mormânt moaștele făcătoare de minuni ale Sfântului Daniil Sihastrul și să le așeze în biserică, în sicriu frumos împodobit, pentru închinare. Pe acestea însuși mitropolitul Dosoftei le-a sărutat. Vestea minunilor lui ajunsese până la Kiev, în Polonia, în Transilvania, în Sfântul Munte, de unde veneau credincioși să i se închine și toți îl numeau „Sfântul Daniil cel Nou, făcătorul de minuni”.

³⁸ Pr. prof. Petru Rezuș, op. cit., p. 235. După tradiție, Sfântul Daniil a murit la 14 decembrie.

29. În anul 1749, egumenul Mănăstirii Voroneț, anume Ghedeon, a dat Mănăstirii Putna degetul arătător al Sfântului Daniil ferecat în argint, unde se păstrează până astăzi. Moaștele poartă inscripția: „Aceste relicve le-am ferecat eu, Ghedeon, egumen de la Voroneț, cu toată cheltuiala mea, în anul 1749, decembrie 4”. În anul 1775, Moldova de nord ajungând sub ocupația Austriei, moaștele Sfântului Daniil Sihastrul au fost așezate din nou în mormântul său, unde se păstrează până astăzi³⁹.

Sfinte Preacuvioase Părinte și făcătorule de minuni Daniile, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL MISAIL IEROSCHIMONAHUL

Egumen al Mănăstirii Voroneț

(secolul XV)⁴⁰

Ieroschimonahul Misail era ucenic apropiat al Sfântului Daniil Sihastrul, încă din anii 1450–1460, pe când se nevoia în chilie de la Putna. Urmând dascălului său, s-a nevoit și el un timp la liniște, sihăstrind pe valea Putnei. Apoi, cu binecuvântarea Cuviosului Daniil, s-a stabilit cu mai mulți ucenici în Mănăstirea Voroneț și acolo se smerea în fața tuturor în nădejde și ascultare.

Învrednicindu-se de darul preoției, Cuviosul Misail a fost ales egumen de obștea mănăstirii, prin anul 1470, și era iubit de toți pentru blândețea și înțelepciunea cu care povățuia sufletele către Hristos. În anul 1471, văzând egumenul Misail că Sfântul Daniil Sihastrul este înconjurat de prea multă lume și nu mai are liniște la Putna, l-a adus în taină la Mănăstirea Voroneț. Apoi i-a făcut o chilie de piatră pe stânca Corbului din apropiere, după dorința cuviosului. Deci, rânduindu-i ucenici, purta mare grijă de dânsul și niciodată nu ieșea din cuvântul său.

Povățuind Mănăstirea Voroneț mai mult de zece ani, egumenul Misail a făcut din obștea sa cea mai vestită sihăstrie din Moldova. Numeroși monahi și schimonahi iubitori de liniște, care doreau să petreacă alături de Sfântul Daniil, se stabileau în obștea de la Voroneț, sub ascultarea Cuviosului Misail. Între anii 1470–1480 se nevoiau în această sihăstrie peste 60 de monahi, la care se mai adăugau alți 50 de sihaștri ce trăiau în pădurile seculare din munții

³⁹ Ultima dată au fost scoase din mormânt moaștele Sfântului Daniil Sihastrul în vara anului 1962, cu prilejul lucrărilor de restaurare de la Voroneț.

⁴⁰ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, București, 1913, p. 166; Arhim. Nestor Vornicescu, *Ștefan cel Mare și Daniil Sihastrul ...*, op. cit., p. 43

Voronețului. Pe toți aceștia îi supraveghea egumenul Misail, cu rugăciunea și binecuvântarea Sfântului Daniil. Unii dintre ei erau aleși lucrători ai rugăciunii lui Iisus, alții erau desăvârșiți ascultători și postitori, iar alții erau buni caligrafi, dascăli în școala mănăstirii și smeriți slujitori în obște, odihnind cu dragoste pe credincioșii care veneau la Sfântul Daniil.

După anul 1480, primind schima monahală, Cuviosul Misail s-a retras la liniște, lăudând pe Dumnezeu ziua și noaptea. Apoi, mai trăind puțin, s-a săvârșit cu pace și s-a numărat în ceata cuvioșilor părinți.

CUVIOSUL IOASAF ARHIMANDRITUL **Primul egumen al Mănăstirii Putna** **(1470-1484)**

Arhimandritul Ioasaf a fost cel dintâi egumen și ctitor duhovnicesc al Mănăstirii Putna. Chemat de Hristos mai întâi în obștea Mănăstirii Neamț, unde a primit tunderea monahală, s-a format duhovnicește pe lângă cei mai aleși părinți ai mării lavre. Tot aici a învățat carte Cuviosul Ioasaf de la ucenicii vestitului dascăl Gavriil Uric, deprinzând bine limbile greacă și slavonă, precum și meșteșugul copierii de cărți bisericești. Și era cinstit de tot soborul monahilor pentru înțelepciunea și ascultarea lui.

În anul 1440, monahul Ioasaf a fost hirotonit preot și a ajuns duhovnic iscusit în Mănăstirea Neamț, povătuind către Hristos multe suflete. Numele lui se făcuse cunoscut până la mitropolitul Moldovei, Teoctist, și chiar la dregătorii țării. Pentru sfințenia vieții lui, a fost ales de sobor egumen și părinte duhovnicesc al Mănăstirii Neamț, făcând unele îmbunătățiri la biserică și întărind mult dragostea și armonia între frați. Egumenul Ioasaf a dat o mare dezvoltare școlii de caligrafi și vieții duhovnicești de la Neamț. Obștea sa număra peste 200 de călugări, din care mai mult de 30 erau vestiți dascăli, psalți, caligrafi și duhovnici. În jurul mării lavre se nevoiau, de asemenea, zeci de sihaștri și lucrători ai rugăciunii lui Iisus.

Auzind de nevoința lui, în anul 1468, Ștefan cel Mare l-a chemat, cu binecuvântarea mitropolitului Teoctist, să fie egumen al Mănăstirii Putna. Astfel, arhimandritul Ioasaf, luând cu sine ca la 25 de călugări aleși, ieromonahi, duhovnici și câțiva caligrafi, a purces la Putna, ctitoria marelui domn al Moldovei, care atunci se zidea. Apoi, mănăstirea săvârșindu-se, la 3 septembrie, 1470, s-a sfințit cu mare alai, în prezența ctitorului ei, Ștefan Vodă, și a zeci de mii de moldoveni.

Din această zi, egumenul Ioasaf a devenit sfetnic de taină al voievodului și părinte duhovnicesc al Mănăstirii Putna, timp de 15 ani. Având o nevoie cu totul deosebită și fiind înzestrat de Dumnezeu cu multă putere în faptă și cuvânt, a reușit în puțină vreme să întemeieze la Putna o obște cu peste 60 de călugări, vestită în toată țara Moldovei. Slujbele și toată rânduiala se făceau ca la Mănăstirea Neamț. Călugării, „rugătorii” marelui ctitor, aveau o singură datorie: să slăvească neîncetat pe Hristos și să se roage pentru țară și biruința domnului în războaie, iar în timpul liber să copieze cărți de slujbă și de învățătură.

Cuviosul egumen Ioasaf a întemeiat la Putna, din porunca lui Ștefan cel Mare, o vestită școală de călugări caligrafi, pe măsura celei de la Neamț, unde se scriau numeroase cărți de slujbă și de învățătură duhovnicească. A mai format și o altă școală de dascăli și cateheți, pentru învățătura și luminarea poporului, precum și o renumită școală de muzică bisericească. De aici s-au ridicat egumeni și ierarhi iscusiți în povățuirea sufletelor omenești, „dascăli” și protopsalți vestiți până la Constantinopol, care împodobeau slujbele mănăstirești, mai ales la praznice.

Săvârșind toate bine, Cuviosul Ioasaf Arhimandritul s-a retras din egumenie în anul 1476 și s-a făcut schimonah, cu numele de Iosif. Apoi, bineplăcând lui Dumnezeu, s-a strămutat cu pace la cereștile lăcașuri, în ziua de 19 octombrie, 1484⁴¹.

CUVIOSUL CASIAN MONAHUL

Mănăstirea Putna

(secolul XV)

Acest părinte vrednic de pomenire a fost unul din cei mai vestiți caligrafi și împodobitori de cărți bisericești de la Mănăstirea Putna. Era cu metania din Mănăstirea Neamț, unde s-a nevoit mulți ani în plăcere de Dumnezeu și smerită ascultare. Aici, în școala de grămătică a mării lavre, a învățat monahul Casian de la cei mai iscusiți dascăli și miniaturiști, atât limbile greacă și slavonă, cât și copierea și împodobirea cu miniaturi a cărților de slujbă. Astfel, în puțină vreme a devenit un renumit călugăr caligraf în Mănăstirea Neamț, scriind cu răbdare și migală numeroase manuscrise. Numele său devenise cunoscut în mănăstirile din Moldova.

⁴¹ Prof. Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905; *Arhiva și pomelnicul ctitoricesc al mănăstirii Putna*; M. Costăchescu, *Documentele moldovenești*, vol. I-II, 1935

Auzind de aceasta voievodul Ștefan cel Mare și dorind să-și înzestreze ctitoria sa de la Putna, care atunci se zidea, cu cărți de slujbă, a poruncit monahului Casian să-i scrie mai întâi mineiul pe luna august, cu slujba hramului mănăstirii, Adormirea Maicii Domnului. Pe fila 44 se găsește următoarea însemnare: „Acest minei pe august l-a scris Ștefan Voievod, domnul Țării Moldovei, cu mâna păcătosului Casian”. Mineiul a fost terminat de scris, probabil, în anul 1466. Un an mai târziu, adică în 1467, monahul Casian termina de scris și împodobit, la cererea marelui voievod, al doilea minei, pe luna noiembrie.

Venind la Putna cu egumenul Ioasaf, monahul Casian a fost printre cei dintâi dascăli și miniaturişti care au întemeiat vestita școală de caligrafi din această mănăstire. Aici a mai scris și alte cărți bisericești și a format mai mulți ucenici, care i-au continuat această duhovnicească îndeletnicire.

Așa nevoindu-se Cuviosul Casian ca la 50 de ani, mereu rugându-se și împodobind cărți bisericești spre slava lui Dumnezeu, către sfârșitul secolului XV a adormit cu pace în obștea Mănăstirii Putna⁴².

CUVIOSUL VASILE MONAHUL Mănăstirea Putna (secolul XV)

Printre cei cinci călugări caligrafi aduși în anul 1470 de la Mănăstirea Neamț la Putna, se numără și acest smerit dascăl și monah Vasile. El cunoștea bine scrierile Sfinților Părinți, mai ales ale marilor cuvioși sinaiți, începând cu Scara Sfântului Ioan Scărarul. Cunoștea scrierile filocalice care circulau în mănăstirile din Athos și din fostul Bizanț și știa cât folos duhovnicesc au ele pentru călugării din Moldova, el însuși fiind un profund isihast.

Astfel, monahul Vasile este numărat printre cei mai buni dascăli isihăști ai școlii de caligrafi din Mănăstirea Neamț. El a copiat mai multe cărți filocalice pentru folosul sufletesc al călugărilor din obște și din sihăstrie, fiind unul din ctitorii Filocaliei în spațiul românesc. Totodată era și un iscusit lucrător al rugăciunii lui Iisus și bun caligraf.

Ajungând la Mănăstirea Putna și fiind cunoscut marelui domn, Ștefan Vodă al Moldovei, Cuviosul Vasile a luat poruncă să scrie, pentru ctitoria sa, Scara Sfântului Ioan Scărarul, pentru a nu fi lipsiți „rugătorii” săi de un dar

⁴² Prof. Dimitrie Dan, op. cit., p. 69-81; Victor Brătulescu, *Miniaturi și manuscrise din Mănăstirea Putna*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, XLII (1966), nr. 7-8, p. 474-475

ca acesta. Căci nu exista mănăstire ortodoxă să nu aibă „Cuvintele” Sfântului Ioan, egumenul Muntelui Sinai, operă filocalică cu cea mai largă răspândire.

Monahul Vasile, împlinind porunca, adăugă pe fila 269 această însemnare: „Din porunca dreptmăritorului domnului nostru Io Ștefan Voievod, domnul Țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, s-a scris această scară (leastviță) pentru mănăstirea sa din Putna, în această mănăstire, în timpul arhimandritului chir Ioasaf, cu mâna mult păcătosului monah Vasile, în anul 1472”.

Legătura cărții uzându-se cu timpul, fiind mult citită de călugări, în anul 1646 a fost legată din nou de ieromonahul Antonie, precum singur scrie pe aceeași pagină: „Iată eu, robul Domnului Iisus Hristos, mult păcătosul și nevrednicul ieromonah Antonie, am legat și am înnoit această scară („leastviță”), făcând ascultare, în anul 1674, luna august, în 13 zile”.

Cuviosul Vasile a fost printre cei dintâi dascăli ai școlii de caligrafi din Mănăstirea Putna, scriind și alte cărți filocalice de folos sufletesc și crescând mai mulți ucenici. Apoi, bineplăcând lui Dumnezeu, s-a mutat cu pace în ceata cuvioșilor părinți, către sfârșitul secolului XV⁴³.

CUVIOSUL NICODIM IEROMONAHUL Mănăstirea Putna (secolul XV)

Ieromonahul Nicodim era cu metania din Mănăstirea Neamț. Învățând de la ucenicii vestitului dascăl și caligraf Gavriil Uric meșteșugul miniaturii și al copierii de cărți bisericești, Cuviosul Nicodim a ajuns unul din iscusiții caligrafi miniaturişti din marea lavră. El se îndeletnicea, atât cu nevoința vieții călugărești, cât și cu rugăciunea și copierea de cărți duhovnicești de învățătură. În acea vreme trăiau în Mănăstirea Neamț cei mai vestiți călugări dascăli și caligrafi, care copiau pentru obște învățăturile Sfinților Părinți, ce formau hrana duhovnicească a monahilor și credincioșilor.

Acest cuvios ieromonah era, de asemenea, și un iscusit părinte duhovnicesc pentru călugări și mireni, vorbind tuturor de Hristos și ajutând la mântuirea multor suflete.

În anul 1470, mergând la Putna cu egumenul Ioasaf, a luat poruncă de la Ștefan cel Mare să scrie un Tetraevanghel pentru Mănăstirea Humor, pe care îl termină la 17 iunie, 1473. Frumoasele miniaturi, icoane, ornamente și

⁴³ Prof. Dimitrie Dan, op. cit., p. 76-77; Prof. V. Brătulescu, art. cit., p. 460-510; *Arhiva și pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Putna*

întreaga caligrafie fac din acest manuscris cel mai prețios Tetraevanghel ce se păstrează astăzi în țara noastră. Icoana Maicii Domnului și a celor patru evangheliști, ca și portretul lui Ștefan cel Mare, de o mare valoare, nu puteau fi lucrate așa de frumos, decât de mâna binecuvântată a unui călugăr cuvios. Și acesta a fost Cuviosul Nicodim de la Putna.

Așa nevoindu-se ieromonahul Nicodim Dascălul și bineplăcând lui Dumnezeu, s-a strămutat cu pace la cele veșnice către sfârșitul secolului XV, lăsând în urmă câteva manuscrise frumos împodobite și mai mulți fii duhovnicești⁴⁴.

CUVIOSUL CHIRIAC SCHIMONAHUL Mănăstirea Putna (secolul XV)

Schimonahul Chiriac s-a nevoit mai întâi mulți ani în Mănăstirea Neamț, îndeletnicindu-se, atât cu rugăciunea cât și cu scrierea cărților patristice. Cunoștea bine limbile greacă și slavonă și iubea mult liniștea și singurătatea. El făcea parte din școala de caligrafi a mării lavre, fiind unul din ucenicii monahului Gavriil Uric.

În anul 1470, ducându-se la Mănăstirea Putna cu egumenul Ioasaf, Cuviosul Chiriac a luat poruncă de la domnul Moldovei să scrie pentru ctitoria sa „Cuvântările Sfântului Ioan Gură de Aur”, pe care le termină în câteva luni. Cartea se păstrează până astăzi la Mănăstirea Putna. Ea se citea, atât la biserică, pentru mângâierea fraților, cât și la chilii. Pe ultima filă se află această însemnare: „Eu, mult păcătosul Chiriac, am scris acest Zlatoust (Gură de Aur) pentru dreptmăritorul domn a toată Țara Moldovei, Io Ștefan Voievod, la mănăstirea zidită de el cu numele Putna, în anul 1470 și s-a sfârșit în luna ianuarie 30”.

Schimonahul Chiriac a scris și alte cărți filocalice cu învățături folositoare de suflet de la Sfinții Părinți, fiind printre cei dintâi dascăli ai școlii de grămatici și caligrafi de la Mănăstirea Putna. Împreună cu ceilalți călugări veniți de la Neamț, a întemeiat o aleasă viață duhovnicească la Putna, formând numeroși ucenici iubitori de Hristos și luminați în Sfintele Scripturi.

Așa nevoindu-se peste 60 de ani, în smerenie și ascultare, și mult ostenindu-se pentru folosul și mântuirea tuturor, Cuviosul Chiriac și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, spre sfârșitul secolului XV⁴⁵.

⁴⁴ I. Bogdan, *Evangheliile de la Humor și Voroneț, din 1473 și 1550*, Analele Academiei Române, 1907, p. 647; Prof. V. Brătulescu, art. cit., p. 460-510

CUVIOSUL STAHIE ARHIMANDRITUL Egumen al Mănăstirii Probota (secolul XV)

Arhimandritul Stahie, sfetnic de taină al lui Ștefan cel Mare, a fost cel mai ales egumen al Mănăstirii Probota din secolul XV. Fiind călugăr sporit în fapte bune și duhovnic iscusit în povățuirea sufletelor omenești, în anul 1460 a fost ales egumen al Mănăstirii Probota, veche ctitorie mușatină de pa valea Siretului, pe care o conduce cu multă frică de Dumnezeu mai bine de zece ani. Adunând în jurul său peste 60 de monahi, pe toți i-a deprins smerenia, ascultarea și dragostea de Hristos. Iar pentru luminarea minții, a întemeiat la Probota o vestită școală mănăstirească în care s-au format mulți dascăli învățați, egumeni, caligrafi și mai ales preoți pentru sate.

Văzând Ștefan cel Mare că biserica părinților săi este gata să se risipească din cauza terenului alunecos, la îndemnul egumenului Stahie, a zidit în apropiere o nouă mănăstire cu biserică și chilii pentru călugări. Biserica, închinată Sfântului Ierarh Nicolae, destinată drept necropolă voievodală, a fost sfințită în prezența domnului, înainte de anul 1465.

În anul 1465, mama voievodului, doamna Oltea, simțindu-și sfârșitul aproape, a fost călugărită de Cuviosul Stahie cu numele de monahia Maria. Apoi, răposând în același an, a fost îngropată în cripta bisericii de soborul părinților. La slujba prohodului au luat parte însuși marele domn, mitropolitul Teoctist și toți dregătorii Moldovei. După un an a răposat și soția voievodului, Evdochia, și a fost așezată de arhimandritul Stahie în aceeași criptă.

Așa s-a nevoit egumenul Stahie până în anul 1472, înnoind în întregime Mănăstirea Probota și întărind în obște dragostea și râvna celor dumnezeiești. Apoi, lăsând egumen în locul său pe unul din ucenici, a fost mai mulți ani părinte duhovnicesc, povățuind pe calea mântuirii numeroși călugări și mireni. Căci era duhovnic vestit în toată Moldova și avea mulți ucenici prin mănăstiri, cetăți și sate.

Deci, ajungând la sfârșitul vieții sale, Cuviosul Stahie a dat tuturor sărutarea cea mai de pe urmă, apoi și-a încredințat sufletul cu pace în brațele lui Hristos.

⁴⁵ Arhiva și pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Putna; Prof. V. Brătulescu, art. cit., p. 460-510; Pr. Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905, p. 77-78

CUVIOSUL IACOB IEROMONAHUL

Mănăstirea Putna

(secolul XV)

Cuviosul ieromonah Iacob face parte dintre vestiții duhovnici și dascăli ai Mănăstirii Neamț din secolul XV, unde se nevoise în anii tinereții ca ucenic al renumitului dascăl Gavriil Uric. În marea lavră, el a scris câteva cărți patristice drept mângâiere și hrană duhovnicească pentru călugări.

Venind la Mănăstirea Putna, în anul 1470, ca dascăl și duhovnic al întregii obști, ieromonahul Iacob a continuat aceeași sfântă ascultare, formând duhovnicește zeci de călugări tineri. Dându-se pe sine pildă tuturor, îi deprindea mai ales smerenia, ascultarea și rugăciunea, hrănindu-i cu cuvintele cele mai dulci decât mierea ale Sfinților Părinți. Căci ieromonahul Iacob era învățat în scrierile filocalice și devenise iscusit caligraf.

Cunoscându-l de aproape și cinstindu-l pentru nevoița sa, voievodul Ștefan cel Mare i-a cerut să-i scrie un sbornic cu vieți de sfinți și martiri pe lunile aprilie-iunie pentru obștea Mănăstirii Putna, pe care îndată l-a săvârșit. Pe una din paginile cărții, ieromonahul Iacob scria: „Drept măritorul și de Hristos iubitorul Io Ștefan Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn al Țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, a poruncit să se scrie acest sbornic pentru mănăstirea sa din Putna, în timpul arhimandritului Ioasaf egumenul, cu mâna mult păcătosului ieromonah Iacob, în anul 1474, mai 20⁴⁶”.

Acest cuvios duhovnic a ajutat mult la întemeierea obștii și școlii de la Mănăstirea Putna, fiind unul din cei mai aleși dascăli și caligrafi. Deci, scriind și alte câteva cărți și lăsând în urmă mai mulți ucenici, și-a dat sufletul în mâinile Domnului către sfârșitul secolului XV.

CUVIOSUL GHERONTIE IEROSCHIMONAHUL

Egumen al Mănăstirii Humor

(secolul XV)

Mănăstirea Humor, zidită la începutul domniei lui Alexandru cel Bun, a fost secole de-a rândul, alături de celelalte mănăstiri românești, o aleasă vatră de trăire duhovnicească în Moldova de Nord.

⁴⁶ Mss. nr. 31/571/551, fila 30 v., *Biblioteca Mănăstirii Putna*

În timpul domniei lui Ștefan cel Mare, Mănăstirea Humor ajunsese renumită mai ales sub egumenul Gherontie. Acest cuvios părinte se număra printre sfetnicii de taină ai marelui domn. În tinerețile sale a fost ucenic al Cuviosului Daniil Sihastrul, pe când acesta se nevoia în Schitul Laura-Rădăuți. Apoi, învrednicindu-se de darul preoției și nevoindu-se mai mulți ani în Mănăstirea Humor, a ajuns egumen al acestui sfânt lăcaș, înainte de anul 1470.

Egumenul Gherontie, devenind duhovnic vestit în partea locului, atrăgea la mănăstirea sa nu puțini credincioși, preoți și călugări, pe care îi întărea în dreapta credință și îi povățuia pe calea mântuirii. Unii din fiii săi duhovnicești au ajuns mai târziu preoți buni, sihaștri și călugări iscusiți.

Sub egumenia acestui cuvios părinte, Mănăstirea Humor a trăit o epocă de aleasă înflorire spirituală. Obștea sa număra peste 40 de monahi, dintre care unii erau buni nevoitori, duhovnici, dascăli și caligrafi. În școala acestei mănăstiri se pregăteau, de asemenea, tineri pentru preoți și cântăreți la sate.

Domnul Moldovei, văzând viața egumenului Gherontie, adeseori îl cerceta și îi cerea sfatul. Apoi, văzând biserica lipsită de unele lucruri, a înzestrat acest lăcaș închinat Adormirii Maicii Domnului cu multe danii și obiecte de cult. Cel mai mare dar făcut de Ștefan cel Mare Mănăstirii Humor a fost vestitul Tetraevanghel scris, la porunca sa, de ieromonahul Nicodim din Mănăstirea Putna, la 17 iunie, 1473, pe care domnul l-a dat în mâinile Cuviosului Gherontie. Pe coperta acestei cărți, caligraful a pictat pe Ștefan Voievod în genunchi, oferind Maicii Domnului dania sa. Acest Tetraevanghel a fost păstrat de egumenul Gherontie și de urmașii săi cu mare sfințenie până în zilele noastre, ca un odor din cele mai de preț pe care l-au creat și adăpostit evlavioșii călugări din mănăstirile românești.

Spre sfârșitul secolului XV, Cuviosul Gherontie, egumenul Mănăstirii Humor, și-a săvârșit călătoria acestei vieți, dându-și sufletul cu pace în brațele Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

CUVIOSUL ANASTASIE DASCĂLUL

Mănăstirea Moldovița

(†1490)

Cuviosul ieroschimonah Anastasie a fost cel mai vestit egumen, dascăl și părinte duhovnicesc al Mănăstirii Moldovița, din a doua jumătate a secolului XV.

Originar din ținutul Sucevei, a luat din tinerețe jugul lui Hristos, călugărindu-se în Mănăstirea Moldovița. Aici a învățat de la cuvioșii călugări și dascăli ai mănăstirii, atât cunoștința cărții și scrierea de manuscrise, cât mai ales buna nevoință, postul, privegherea de noapte, cugetarea la cele dumnezeiești și neîncetata rugăciune. Apoi, învrednicindu-se de darul preoției, a ajuns părinte sufletesc al multor călugări și credincioși din partea locului.

Între anii 1462-1490, Cuviosul Anastasie a fost egumen al Mănăstirii Moldovița, renumită ctitorie a lui Alexandru cel Bun din anul 1402. Și era așa de iscusit povățuitor al călugărilor, că mulți sihaștri și tineri de prin sate s-au adunat în jurul său. Unii deprindeau de la el meșteșugul rugăciunii lui Iisus, al tăcerii și al smeritei cugetări. Alții învățau scrierile Sfinților Părinți, iar alții învățau să traducă din limbile greacă și slavonă și să copieze cărți de slujbă, spre lauda Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Numele egumenului Anastasie ajunsese cunoscut până la marele domn Ștefan Vodă al Moldovei. Acesta îl avea printre cei dintâi rugători ai săi, învrednicindu-l de numeroase danii pentru întreținerea și hrana smeriților călugări.

Cuviosul Anastasie era și un iscusit caligraf, „cel mai vechi cunoscut până acum la Mănăstirea Moldovița”. A format, de asemenea, mai mulți ucenici caligrafi, organizând la Moldovița una dintre cele mai renumite școli de caligrafi din Moldova, alături de Mănăstirile Neamț și Putna.

Așa nevoindu-se Cuviosul Anastasie, dascălul și egumenul, și bineplăcând lui Dumnezeu, s-a strămutat la cereștile lăcașuri în anul mântuirii 1490, lăsând la Moldovița o obște cu numeroși călugări⁴⁷.

SIHAȘTRII DE PE VALEA SUCEVIȚEI

Mănăstirea Sucevița

(secolul XV)

Pe valea pâraului Sucevița, ce izvorăște din Muntele Obcina Mare, s-au nevoit cuvioși sihaștri încă din secolul XIV. În tradiția locului se spune că, pe la mijlocul secolului XV, se osteneau în pădurile neumblate ale Suceviței câțiva sihaștri iubitori de Hristos. Drept chilli aveau mici bordeie din trunchiuri de copaci acoperite cu pământ. De asemenea, și biserica în care se rugau era tot din lemn.

⁴⁷ Ioan Iufu, Mănăstirea Moldovița – centru cultural important din perioada culturii române, în limba slavonă (secolele XV-XVIII), în rev. „Mitropolia Moldovei”, nr. 7-8, 1963, p. 428-455; Șt. Baș și C. Nicolescu, Mănăstirea Moldovița, monografie, București, 1958

Apoi, înmulțindu-se numărul sihaștrilor, s-a vestit peste tot sfințenia vieții lor. Auzind de aceasta o femeie credincioasă din partea locului și dorind să-și împlinească un canon al tinereții sale, s-a obligat înaintea cuvioșilor sihaștri să care piatră cu căruța pentru zidirea unei biserici mari, în locul celei de lemn. Astfel, timp de 30 de ani, smerita femeie a cărat singură tot materialul necesar pentru zidirea unei mănăstiri din piatră. Pe când biserica era deja zidită, fericita aceasta s-a mutat la Hristos, iar cuvioșii călugări s-au îndatorat să o pomenească neîncetat la sfintele lor rugăciuni.

Aceasta a fost cea dintâi sihăstrie pe valea pârauului Sucevița, înălțată în a doua jumătate a secolului XV, iar sihaștrii de sub Obcina Mare au fost primii nevoitori din schit. În acest sfânt lăcaș au trăit sihaștri aleși, împodobiți cu multe fapte bune, precum smerenia, tăcerea și neîncetata rugăciune. Numele lor uitate de oameni au rămas scrise în cartea veșniciei. Împrejurul acestei sihăstirii se nevoiau pustnici anahoreți foarte sporiți în cuvioșie. Ei coborau în schit numai Duminica, pentru a primi Sfintele Taine, apoi se urcau din nou la bordeiele lor. Mai târziu, risipindu-se această sihăstrie, s-a reînnoit la începutul secolului XVI, prin Cuviosul Calistrat Sihastrul⁴⁸.

⁴⁸ Dimitrie Dan, *Mănăstirea Sucevița*, București, 1923, p. 6–8

SFINȚI ȘI CUVIOȘI
din secolele XV-XVI

CUVIOSUL SIMEON SIHASTRU Întemeietorul Mănăstirii Pângărați (secolul XV)¹

Acest renumit sihastru s-a nevoit mai întâi în obștea Mănăstirii Bistrița. Apoi, auzind despre Cuviosul Iosif cu cei 17 ucenici ai săi, care se nevoiau în desăvârșită asceză pe Muntele Bisericanilor din apropiere și dorind să le urmeze viața, s-a retras cu doi ucenici pe valea pârauului Pângărați, într-o mică poiană lângă Muntele Păru. Acolo și-a făcut chilie de lemn și pământ și a sihăstrit în aspră nevoie și iubire de Dumnezeu 29 de ani, agonisind multe fapte bune și mai ales rugăciunea, lacrimile și darul înaintevererii.

Astfel, numele și faptele Cuviosului Simeon s-au făcut cunoscute tuturor și însuși marelui domn Ștefan al Moldovei, care îl cinstea ca pe un mare rugător al său și al țării, alături de Sfântul Daniil Sihastrul. În anul 1461, venind Ștefan Voievod la Mănăstirea Bistrița și auzind că fericitul Simeon, rugătorul său, nu are biserică să se roage lui Dumnezeu cu ucenicii săi, a trimis pe pârcălabul de la Târgu Pietrei cu meșteri și bani și a înălțat în Poiana lui Simeon o biserică de lemn cu hramul Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, alături de chilia cuviosului. Multă vreme, acest schit s-a numit „Schitul lui Simeon”, iar mai târziu, „Mănăstirea Pângărați”.

În această sihăstrie s-a nevoit Cuviosul Simeon până în anul 1476, lăudând neîncetat pe Dumnezeu, rugându-se pentru domn și țară și învățând pe credincioși calea mântuirii. Iar în acest an, datorită luptelor de la Războieni, cu turcii, mulți oameni, fugind în păduri de frica păgânilor, erau odihniți și ospătați de Cuviosul Simeon în schitul său. Dar, văzând marele sihastru că turcii ard și jefuiesc satele și mănăstirile, a părăsit schitul său și, luându-și ucenicii, a trecut în Transilvania și s-a stabilit la Mănăstirea Cășiva din Munții Gurghiului. Mai trăind puțină vreme și bineplăcând lui Dumnezeu, s-a săvârșit cu pace acolo, la adâncul bătrâneților și a fost îngropat cu cinste de ucenici.

Auzind de adormirea Cuviosului Simeon în Transilvania, Ștefan cel Mare s-a întristat mult pentru el, căci îl iubea ca pe un adevărat sfânt și rugător al său. Deci „după ce s-au întors turcii și s-a potolit vrajba robiei și s-a făcut pace, atunci a trimis Ștefan Voievod și i-au adus sfintele lui moaște într-o

¹ *Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Pângărați; Carte cu multe adunături din scripturi*, mss. nr. 50-9) din biblioteca Mitropoliei Olteniei, anul 1808, scris la Mănăstirea Agapia Veche de monahul Metodie; Ierom. Ioanichie Bălan, *Sfinți români...*, op. cit., p. 315

raclă cinstită și le ținea în vistieria sa cu cinste (în cetatea de scaun a Sucevei). Apoi, luând o parte din sfintele lui moaște, le-a poprit (oprit) pentru blagoslovenie, și cu aromate cu bune miresme și cu tămâie le tămâia totdeauna, spre credința și buna întărire a blagocestiei (evlaviei) domniei sale; iar mai vârtos pentru dragostea și căldura duhovnicească ce o avea mai înainte către dânsul. Iar rămășița sfintelor lui moaște, cu cuviință sfințită și cu cinste, le-a îngropat în cetatea Sucevei...”.

Aceasta este pe scurt viața și nevoița Cuviosului Simeon Sihastrul, ale cărui moaște au fost multă vremeenerate ca făcătoare de minuni și ajutătoare în primejdii, atât pentru domnii Moldovei, cât și pentru binecredincioșii creștini.

Preacuvioase Părinte Simeon, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

ARHIMANDRITUL GRIGORIE Mănăstirea Bistrița – Neamț (1490–1500)²

Arhimandritul Grigorie a fost unul din marii egumeni ai Mănăstirii Bistrița. El a crescut de mic în obștea acestei lavre, ca ucenic al egumenului Eustatie (1455–1460), de la care a învățat frica de Dumnezeu și buna nevoiță. Învățătura cărții precum și limbile greacă și slavonă le-a învățat la școala de grămățici care funcționa aici, ajungând dascăl priceput și duhovnic al mănăstirii.

Pentru sfințenia vieții sale, Cuviosul Grigorie a fost ales în anul 1490 egumen al Mănăstirii Bistrița, pe care o povățuiește duhovnicește 10 ani. Era cinstit și căutat de toți, fiind înțelept la cuvânt și blând la suflet și nu era alt duhovnic în lavră mai iscusit ca dânsul. Pentru aceea era numărat între sfetnicii de taină ai lui Ștefan cel Mare. La îndemnul acestui egumen, voievodul înmormântează la Bistrița pe fiul său, Alexandrel (1493), și tot la îndemnul lui zidește aici o măreață clopotniță (1498), donează două clopote și face numeroase danii rugătorilor săi.

În timpul egumeniei sale, viața duhovnicească din mănăstire s-a reînnoit mult. Dintre ucenicii săi a ridicat dascăli învățați, egumeni și duhovnici buni, căutați, atât de călugări, cât și de mireni. A încurajat mult viața isihastă din partea locului, ajutând la închegarea sihăstriei Cuviosului Iosif de pe Muntele

² *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, I, op. cit., p. 274

Bisericanilor și a sihăstriei Cuviosului Simeon de la Pângărați. A dat ajutor, de asemenea, la întemeierea Mănăstirii Tazlău, trimițând acolo câțiva călugări și duhovnici aleși.

Ajungând la sfârșitul vieții, Cuviosul egumen Grigorie a primit îngerescul chip al schimniciei și s-a săvârșit cu pace la începutul secolului XVI.

CUVIOSUL EFREM IEROSCHIMONAHUL

Egumen al Mănăstirii Voroneț (secolele XV-XVI)³

Ieroschimonahul Efrem era unul din ucenicii apropiați ai Sfântului Daniil Sihastrul. El s-a format duhovnicește lângă chilia acestui cuvios de la Putna, în preajma căruia s-a nevoit în anii tinereții. Apoi, stabilindu-se în sihăstria Voronețului, a primit darul preoției și slujea cu credință și osârdie Biserica lui Hristos. În obște era iubit de toți, mai ales pentru smerenia și ascultarea lui față de Sfântul Daniil, că niciodată nu ieșea din cuvântul bătrânului și toate le făcea cu binecuvântare.

După anul 1480, egumenul Misail, retrăgându-se la liniște, a încredințat obștea Mănăstirii Voroneț ieroschimonahului Efrem. Timp de aproape zece ani, noul egumen a povățuit cu multă pricepere această aleasă sihăstrie, îndemnând, sfătuind și făcându-se tuturor pildă de răbdare și statornicie. A dezvoltat încă școala de caligrafi din mănăstire și a purtat o deosebită grijă de Sfântul Daniil ce sihăstrea alături de mănăstire.

Acest cuvios egumen făcea parte dintre sfetnicii lui Ștefan cel Mare și era multora dascăl și părinte duhovnicesc. Tot el s-a învrednicit, în anul 1488, să vadă la Voroneț o nouă biserică de piatră, înălțată de marele domn în cinstea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.

Apoi, cu sfat de obște numindu-se Cuviosul Daniil stareț al Mănăstirii Voroneț, egumenul Efrem îi era întru toate ascultător, până ce cuviosul s-a mutat la cereștile lăcașuri. Deci, mai trăind câțiva ani după mutarea lui și bineplăcând lui Dumnezeu, în primii ani ai secolului al XVI-lea s-a săvârșit cu pace și Cuviosul Efrem ieroschimonahul, lăsând în Voroneț peste 60 de monahi.

³ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, București, 1913; Pr. prof. Petru Rezuș, art. cit., loc. cit., p. 227-240

CUVIOSUL PALADIE TAHIGRAFUL**Mănăstirea Putna****(secolele XV-XVI)**

Acest călugăr iubitor de Hristos a fost un mare caligraf format în școala Mănăstirii Putna⁴. După ce deprinse bine nevoința cea duhovnicească, arhimandritul Ioasaf, egumenul Putnei, l-a dat să învețe meșteșugul caligrafiei și al împodobirii cărților bisericești de la vestiții dascăli aduși din Mănăstirea Neamț: Nicodim ieromonahul, Casian monahul, Chiriac și alții. Astfel, în puțină vreme, smeritul monah Paladie a ajuns scriitor și pictor vestit. Și era în toate înțelept, cuvios și iubitor de Dumnezeu. Cunoștea bine învățăturile Sfinților Părinți și era bun povățuitor în obște și iubit de toți. Iar pentru că scria foarte repede și frumos, i se spunea „tahigraf”, adică „iute scriitor”.

Cunoscându-l bine Ștefan cel Mare, ctitorul mănăstirii, și auzind despre nevoința lui, în anul 1488 i-a poruncit să-i scrie un Tetraevanghel pentru Mănăstirea Putna. Iar Cuviosul Paladie, îndată scriindu-l, l-a împodobit cu alese miniaturi și icoane, spre slava lui Hristos și bucuria marelui domn. La sfârșitul cărții, monahul Paladie face această însemnare: „Dreptmăritorul Domn Io Ștefan Voievod, Domn a toată țara Moldovei, a făcut, a scris și a ferecat acest Tetraevanghel Mănăstirii sale din Putna în al 32-lea an al domniei sale, fiind arhimandrit Paisie Scurtul, prin mâna mult păcătosului tahigraf Paladie, în anul 1488. Și s-a început în luna septembrie 3, și s-a sfârșit în martie 23”⁵.

Scriind și alte cărți ale dumnezeieștilor Părinți cu învățături filocalice și săvârșind bine călătoria acestei vieți, Cuviosul Paladie s-a strămutat cu pace la cereștile lăcașuri, către începutul secolului XVI.

CUVIOSUL SPIRIDON MONAHUL**Mănăstirea Putna****(secolele XV-XVI)**

Monahul Spiridon a fost unul din caligrafii iscusiți, formați în școala Mănăstirii Putna. Dascălul său a fost însuși arhimandritul Paisie egumenul, vestit tahigraf și miniaturist. De la el a învățat, atât nevoința cea duhovni-

⁴ Ibidem

⁵ Pr. Dimitrie Dan, op. cit. p. 70-71

cească, în smerenie, în trezvie și în plăcere de Hristos, cât și meșteșugul copierii de cărți. Și era Cuviosul Spiridon foarte osârdnic la cele sufletești, la rugăciune și post, la tăcere și ascultare, iar în caligrafie era neîntrecut.

Auzind de aceasta, bătrânul și fericitul ctitor Ștefan cel Mare a poruncit cuviosului Spiridon, în ultimul an al domniei sale – 1504 –, să-i scrie un Tetraevanghel pentru Mănăstirea Putna. Dar, răposând după câteva luni Ștefan Voievod, cartea a fost terminată în anul 1506 și apoi ferecată în argint de fiul său, Bogdan Voievod, și dată Mănăstirii Putna în anul 1507. La sfârșitul Evangheliei lui Ioan, Cuviosul Spiridon scrie această frumoasă însemnare: „Cu bunăvoința Tatălui și ajutorul Fiului și săvârșirea Sfântului Duh, dreptmăritorul și de Hristos iubitorul Domn Io Ștefan Voievod, cu mila lui Dumnezeu Domn al Țării Moldovei, care, aprins fiind de dorul dumnezeiesc și fiind iubitor de cuvintele lui Hristos, a început bucuros acest Tetraevanghel Mănăstirii sale din Putna, unde este hramul Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, și într-acesta l-a găsit moartea și n-a apucat să o sfârșească. Deci dar fiul său, Bogdan Voievod, cu mila lui Dumnezeu Domnul Țării Moldovei, a ferecat-o și sfârșind-o pentru sufletul întru sfințenie răposatului său părinte Ștefan Voievod și pentru sănătatea și mântuirea sa. (1507, mai 5)”⁶.

Acest smerit nevoitor și caligraf a fost dascăl în școala Mănăstirii Putna, formând mai mulți ucenici și scriind și alte câteva cărți, care s-au înstrăinat în curgerea anilor. Deci, mult ostenindu-se și săvârșind călătoria acestei vieți, Cuviosul Spiridon s-a mutat cu pace la cele veșnice, în primele decenii ale secolului XVI.

CUVIOSUL IOAN MONAHUL Mănăstirea Voroneț (secolele XV-XVI)

Smeritul nevoitor Ioan, venind de mic în mănăstire, era unul din ucenicii de chilie ai Sfântului Daniil Sihastrul, împlinind cu mare osârdie această ascultare mai mult de cincisprezece ani. El povățuia pe credincioși la chilia marelui sihastru, ajuta pe cei bolnavi care veneau pentru vindecare, aducea cele de nevoie pentru hrană, iar la timpul convenit mergea la biserică și era tuturor iubit pentru blândețea lui.

⁶ Arhiva și Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Putna; Pr. Dimitrie Dan, op. cit., p. 69-81

Ajungând la vârsta de 18 ani, a fost făcut călugăr, luând jugul lui Hristos cu îndemnul și „cu rugăciunile sfânt părintelui nostru Daniil cel Nou...”. Căci, fiind iubit foarte cuviosului, neîncetat se ruga pentru dânsul și îl povățuia pe calea mântuirii. Răposând dascălul și părintele său duhovnicesc, monahul Ioan se îndeletnicea cu scrierea cărților bisericești, căci era un bun caligraf. Mai târziu s-a nevoit un timp la Mănăstirea Probota, apoi a făcut câțiva ani ascultare pe lângă mitropolitul Grigorie Roșca († 1570), cu care a fost dimpreună ucenic al Sfântului Daniil.

Dintre cărțile copiate de monahul Ioan, se numără și o carte cu conținut patristic, „Cuvintele Sfântului Efrem Sirul”, pe care smeritul caligraf o scrie prin anul 1550 pentru mănăstirea de metanie. În însemnarea de pe carte scrie: „...cu învățătura mitropolitului Grigorie... am dorit din inimă și am dat din dreapta mea agonisită și am făcut această carte, numită a Sfântului Efrem, și am dat-o la Mănăstirea Voronețului... unde din fragedă tinerețe și din copilărie m-am făgăduit lui Dumnezeu, cu rugăciunile sfânt părintelui nostru Daniil cel Nou și unde am primit mântuitorul și îngerescul cin ...”⁷.

Deci, retrăgându-se la metanie și mai trăind puțini ani, s-a strămutat cu pace la cereștile lăcașuri.

CUVIOSUL CALISTRAT SIHASTRUL

Mănăstirea Sucevița

(secolele XV–XVI)⁸

Ieroschimonahul Calistrat era unul din ucenicii Sfântului Daniil Sihastrul pe când acesta se nevoia la Mănăstirea Voroneț. Deci, după ce deprinse de la dascălul său meșteșugul luptei duhovnicești, ieroschimonahul Calistrat se retrage pe valea pârauului Sucevița, unde se nevoiau câțiva călugări retrași de lume, și aici a sihăstrit cuviosul în plăcere de Dumnezeu mulți ani de zile.

Răspândindu-se vestea despre acest fericit sihastru, s-au adunat în jurul său mai mulți călugări iubitori de liniște. Însă nu aveau biserică să săvârșească cele sfinte, căci erau săraci și depărtați de sate. Dar, cu rugăciunile Cuviosului Calistrat, s-a făcut o minune ca aceasta: „În toate Duminicile la vremea Utreniei, adică la miezul nopții, se vedeau făclii multe aprinse, preoți și diaconi preaminunați care cântau canonul Învierii lui Hristos deasupra unei

⁷ Ibidem, p. 235

⁸ Dimitrie Dan, op. cit., p. 8–9 și 101

poienițe”. Atunci, cuviosul a făcut în acea poiană o mică biserică de lemn cu hramul Învierii Domnului și, adunând pe toți sihaștrii din partea locului, a întemeiat Schitul Sucevița, spre sfârșitul secolului XV.

Acesta este al doilea schit de pe valea pârâului Sucevița, numit la început „Sihăstria lui Calistrat”. Primul egumen al acestei sihăstirii a fost însuși întemeietorul ei, ieroschimonahul Calistrat, sihastru și duhovnic vestit în nordul Moldovei. Fericitul Calistrat avea încă darul rugăciunii, al înaintevederii și al izgonirii duhurilor necurate din oameni, fiind cinstit de toți ca făcător de minuni. Apoi, săvârșindu-și călătoria acestei vieți, s-a mutat cu pace în ceata cuvioșilor părinți, lăsând la Sucevița o obște aleasă cu peste 30 de călugări.

Mai târziu, zidindu-se din nou biserica Mănăstirii Sucevița (1583–1586), Cuviosul Calistrat a fost pictat pe peretele de apus al pridvorului, precum se vede și astăzi.

CUVIOSUL PAISIE ARHIMANDRITUL Al doilea egumen al Mănăstirii Putna (†1502)⁹

Acest arhimandrit, numit „Paisie cel Scurt”, a fost al doilea egumen al Mănăstirii Putna. El își avea metania tot la Mănăstirea Neamț. Apoi, venind la ctitoria lui Ștefan cel Mare în anul 1470, odată cu egumenul Ioasaf, după moartea acestuia a fost ales de sobor părinte duhovnicesc în locul său. Și a povățuit Mănăstirea Putna cu multă înțelepciune timp de 26 de ani, începând din vara anului 1476.

Egumenul Paisie a continuat întru toate și a desăvârșit opera duhovnicească a înaintașului său. Sub egumenia lui s-a menținut în obște aceeași înaltă trăire evanghelică în Hristos, în dragoste și ascultare. De asemenea, s-au dezvoltat aici, în chip deosebit, școlile de caligrafie, de grămătică și de muzică bisericească, făcând din Mănăstirea Putna una din cele mai vestite lăcașuri mănăstirești de laudă lui Dumnezeu și de cultură teologică din Moldova, alături de Neamț, Bistrița și Moldovița. Aici se copiau și se împodobeau, de mână smeriților călugări, numeroase cărți de slujbă și de învățătură patristică, cum a fost Tetraevangelul scris de ieromonahul

⁹ Prof. Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905; *Arhiva și Pomelnicul Istoric al Mănăstirii Putna*; M. Costăchescu, op. cit., prof. Victor Brătulescu, art. cit., loc. cit., p. 45–510; Prof. Petru Rezuș, *Școlile de la Mănăstirea Putna...*, p. 511–582

Nicodim (1473), Tetraevanghelul scris de monahul Paladie (1489), Mineiele copiate „cu mâna păcătosului Casian” monahul (1467), Scara Sfântului Ioan Scărarul, de monahul Vasile (1471-1472), Predicile Sfântului Ioan Gură de Aur, scrise de monahul Chiriac (1470) și multe altele care s-au pierdut și înstrăinat.

Aici a cântat și a compus marele protopsalt Eustatie monahul acele frumoase manuscrise de muzică psaltică, sub îndrumarea egumenului Paisie. În școala de grămătică, care funcționa aici, s-au scris de călugări, la porunca lui Ștefan cel Mare, Cronica și Analele Putnene. Tot în această școală învățau, de la dascălii mănăstirii, candidații de preoți din toate satele Moldovei de Nord, deprinzând, pe lângă cunoștințele teologice și cântarea bisericească, și o aleasă formare duhovnicească necesară unor buni păstori de suflete.

Această intensă lucrare duhovnicească și culturală de la Putna se desfășura sub povățuirea și supravegherea permanentă a cuviosului egumen Paisie, ajutat de duhovnicii, dascălii și toți călugării din obștea sa. Sub egumenia lui, Mănăstirea Putna a trăit epoca cea mai luminoasă și mai rodnică din toată istoria ei. Acum se aflau la Putna, pe lângă dascăli de teologie, caligrafi și protopsalți, și renumiți duhovnici, care învățau poporul dreapta credință și frica de Dumnezeu. La duhovnicii Mănăstirii Putna se spovedeau, atât episcopii, preoții și credincioșii de la sate, cât și dregătorii din sfatul țării și însuși marele domn Ștefan „cel Bun și Sfânt”. Negreșit, arhimandritul Paisie, egumenul Putnei, i-a fost multă vreme duhovnic și sfetnic de taină, alături de Cuviosul Daniil Sihastrul de la Voroneț. Pe lângă acestea, slujbele de la Putna, cu sobor de zeci de preoți și cu neîntrecuți protopsalți, unde asistau adesea domnul țării cu sfetnicii săi, făceau din această mănăstire un mic Bizanț în Moldova de Nord.

Cuviosul Paisie, egumenul, s-a dovedit și un vrednic înnoitor al ctitoriei lui Ștefan cel Mare. Că, arzând mănăstirea „de istov”, în anul 1484, arhimandritul Paisie, ajutat de însuși domnul Moldovei, a reînnoit acoperișul bisericii, a zidit noi chilii și a adăugat și alte îmbunătățiri, devenind astfel un adevărat ctitor al acestui sfânt lăcaș.

După o neobosită jertfă și nevoie duhovnicească, timp de peste 26 de ani, Cuviosul Paisie, Arhimandritul și egumenul Mănăstirii Putna, și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, la 15 februarie, 1502, lăsând în urmă o obște numeroasă de călugări cu o rânduială monahală din cele mai înfloritoare.

CUVIOSUL EUSTATIE PROTOPSALTUL Mănăstirea Putna (secolele XV-XVI)¹⁰

Cuviosul monah Eustatie a fost cel mai mare protopsalt al secolului XVI, cunoscut în mănăstirile din Moldova. Se crede că era cu metania din Mănăstirea Neamț. Apoi, venind la Putna cu arhimandritul Ioasaf, a cântat slujba sfințirii bisericii, la 3 septembrie, 1470, în prezența marelui ctitor, a celor 64 de slujitori și a zeci de mii de credincioși.

Fericitul Eustatie ducea o nevoință cu totul aleasă, în post, în rugăciune și în negrăită bucurie a Duhului Sfânt. Din această duhovnicească bucurie a inimii sale izvorau acele cuvioase cântări bisericești de laudă lui Dumnezeu, care au mângâiat inimile călugărilor și au împodobit slujbele din biserica Mănăstirii Putna aproape o jumătate de secol. Acest vestit protopsalt avea și multă învățătură de carte. Cunoștea bine limbile greacă și slavonă și știa toate cântările compuse de marii sfinți și protopsalți bizantini și atoniți, ca: Ioan Damaschin, Roman Melodul, Ioan Cucuzel și mulți alții. El nu numai că executa frumos cântările bisericești pe muzică psaltică, dar și compunea personal pe note unele stihuri, mărimuri, heruvice și axioane. Era încă și iscusit caligraf, copiind mai multe cărți de psaltichie pe care apoi le împodobeau cu alese miniaturi.

Dintre toate acestea se mai păstrează astăzi, în biblioteca Mănăstirii Putna, un singur Irmologhion copiat de mâinile sale la sfârșitul secolului XV. Unele din cântări, care sunt compoziții personale, poartă titlul „Facerea lui Eustatie”. Celelalte cărți copiate de el au ajuns în posesia ucenicilor săi și s-au pierdut cu timpul.

Protopsaltul Eustatie a fost unul din cei dintâi dascăli ai „școlii de gramatică” din Mănăstirea Putna, întemeiată după anul 1470 din porunca lui Ștefan cel Mare. El predă călugărilor gramatica muzicii psaltice și cântările pe cele opt glasuri, fiind numit de ucenicii săi „ritor, domesticus, dascăl și protopsalt”. Numele său se făcuse cunoscut în toate mănăstirile din Moldova și la curtea marelui voievod, care îl prețuia în chip deosebit și adeseori venea la Putna să-l asculte cum laudă pe Dumnezeu. Era cunoscut, de asemenea, în mănăstirile din Athos și era numărat printre cei mai vestiți protopsalți ai Patriarhiei de Constantinopol, cu numele de „Eustatie de la Putna”.

¹⁰ Arhiva și Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Putna; Prof. V. Brătulescu, art. cit., „Mitropolia Moldovei”, p. 460-510; Pr. Prof. Petru Rezuș, *Școlile de la Mănăstirea Putna*, în *Rev. M.M.*, 1966, nr. 7-8, p. 511-522

Timp de peste 40 de ani cât s-a nevoit la Mănăstirea Putna, Cuviosul Eustatie a crescut duhovnicește ca la o sută de ucenici monahi și preoți de sate, dintre care cei mai mulți au ajuns vestiți protopsalți în mănăstirile din nordul Moldovei, la Episcopia Rădăuților și la Mitropolia din Suceava. Acest precuvios părinte s-a învrednicit să cânte, împreună cu ucenicii săi, și slujba înmormântării marelui ctitor Ștefan Vodă al Moldovei, la 2 iulie, 1504.

Deci, mai trăind puțin și bineplăcând Mântuitorului nostru Iisus Hristos, s-a strămutat la cele veșnice, pentru a cânta neîncetat cu îngerii măririle lui Dumnezeu.

CUVIOSUL PALADIE SIHASTRUL Mănăstirea Putna (secolele XV–XVI)¹¹

Schimonahul Paladie a fost în tinerețe ucenic al Sfântului Daniil Sihastrul. Mai înainte de anul 1460, pe când Cuviosul Daniil sihăstrea în peștera din apropierea Mănăstirii Putna, avea în jurul său câțiva ucenici pe care îi învăța aspra nevoiță pustnicească și dragostea de Dumnezeu. Unul dintre aceștia era și schimonahul Paladie.

Mai târziu, strămutându-se Cuviosul Daniil la Voroneț, s-a dus și acest ucenic cu dânsul. Apoi, întemeindu-se Mănăstirea Putna, schimonahul Paladie și-a făcut o colibă de lemn și pământ pe valea pârâului Putna și sihăstrea aici în post și rugăciune, slăvind pe Hristos ziua și noaptea. Împreună cu el se nevoiau și alți sihaștri din Mănăstirea Putna. După orele de rugăciune, Cuviosul Paladie se îndeletnicea cu scrierea de cărți bisericești. Din acestea își câștiga, atât hrana și îmbrăcăminte, cât și bucuria că mărturisește pe Hristos. Căci era bun caligraf și vestit sihastru în partea locului, cunoscut și cinstit de însuși voievodul Ștefan cel Mare. Din cărțile scrise de el, se mai păstrează la Mănăstirea Putna un singur ceaslov copiat în anul 1493, poate la cererea marelui ctitor. Pe fila 181 scrie: „Această carte a făcut-o Paladie Sihastrul de Putna”.

Deci, bineplăcând lui Dumnezeu și crescând duhovnicește mai mulți ucenici, Cuviosul Paladie Sihastrul de la Putna s-a strămutat la cereștile lăcașuri în primele decenii ale secolului XVI.

¹¹ Arhiva și Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Putna

CUVIOSUL CHIRIAC SIHASTRUL**Mănăstirea Neamț****(secolele XV-XVI)**

În pădurile seculare din jurul Mănăstirii Neamț s-au nevoit sihaștri sfinți încă dinainte de întemeierea ei (secolul XIV). Unul din cei mai vestiți sihaștri nemțeni, al cărui nume a ajuns până astăzi, a fost Cuviosul Chiriac Ieroschimonahul, contemporan cu Sfântul Daniil Sihastrul.

Acest smerit nevoitor a trăit mai întâi în obștea Mănăstirii Neamț, ca duhovnic și dascăl al rugăciunii lui Iisus, fiind iubit și căutat de mulți. Apoi, retrăgându-se la liniște în muntele dinspre apus, care de atunci îi poartă numele, și-a făcut acolo o colibă de lemn și pământ și se nevoia singur în post și rugăciune, în frig și osteneală, suferind multe ispite de la diavoli. Mai târziu, adunând câțiva ucenici în jurul său, a construit o mică biserică de lemn și acolo slujeau, se împărtășeau și slăveau împreună pe Hristos. Această așezare pustnicească s-a numit „Sihăstria lui Chiriac”, iar muntele în care s-a nevoit cuviosul cu ucenicii săi se cheamă până astăzi „Muntele lui Chiriac”, popular „Chiriacu”.

Așa s-a ostenit Cuviosul Chiriac în acest munte peste 30 de ani, ajungând făcător de minuni și înaintevăzător. La bătrânețile sale se adunaseră mulți călugări în jurul său. Ei se nevoiau în bordeie și chilii pustnicești, risipite în tot muntele. Numai în sărbători, la sunetul unui clopot, se adunau părinții la chilia bătrânului și cântau împreună Utrenia și Sfânta Liturghie.

La începutul secolului XVI, Cuviosul Chiriac Sihastrul și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost îngropat pe munte. Ucenicii săi s-au nevoit fără întrerupere în această sihăstrie, după aceeași rânduială, până la întemeierea Schitului Pocrov (1714).

CUVIOSUL EUFROSIN SIHASTRUL**Sihăstria Agapia Veche****(secolele XV-XVI)**

Puțin mai sus de poiana lui Agapie se află o altă poiană tot așa de liniștită, înconjurată de păduri seculare și străbătută de un mic pâraiaș. Aceasta se numește „Poiana lui Eufrosin”. Aici s-a nevoit mulți ani de zile un sihastru vestit, pustnicul Eufrosin, ucenicul Cuviosului Agapie. Petrecerea lui

era la fel de aleasă ca și a dascălului său, iar numele lui se făcuse cunoscut multor călugări iubitori de liniște, care apoi i-au fost ucenici.

În timpul acestui cuvios, biserica cea dintâi și chiliile Mănăstirii Agapia Veche ruinându-se în urma unei alunecări de teren, pustnicul Eufrosin cu ucenicii săi au construit o altă biserică de lemn cu hramul „Minunea din Colose a Arhanghelului Mihail”. Această sihăstrie era cunoscută și cu numele de „Mănăstirea lui Eufrosin” sau „Mănăstirea Sfântului Mihail”. Primul egumen al noii sihăstriei a fost însuși pustnicul Eufrosin, care păstra întru totul rânduiala lăsată de Cuviosul Agapie. Peste săptămână, și mai ales în posturi, călugării se retrăgeau în munte, unde se nevoiau în post și rugăciune. Iar în sărbători se adunau cu toții la biserică, dădeau laudă lui Dumnezeu și primeau Sfintele Taine.

Sub egumenia Cuviosului Eufrosin, sihăstria zisă „a lui Agapie” s-a dezvoltat și mai mult, ajungând cunoscută până la mitropolie și la domnul Moldovei, mai ales pentru sfințirea vieții de aici. Căci în obștea sa nu era nici vorbă deșartă, nici tulburare, nici grijă de cele pământești, ci permanentă rugăciune, tăcere, pază a gândurilor, liniște duhovnicească, bucurie și desăvârșită dragoste. Toți practicau rugăciunea lui Iisus și se hrăneau din lucrul mâinilor lor.

Simțindu-și sfârșitul aproape, Cuviosul Eufrosin a dat ucenicilor săi sărutarea cea mai de pe urmă și s-a odihnit cu pace în cereștile lăcașuri, la începutul secolului XVI. Iar trupul său purtător de bună mireasmă a fost îngropat în livada sădită de el și de obștea sa, numită „Livada Părinților”. În acest loc s-au așezat secole de-a rândul nenumărați sihaștri iubitori de Hristos din Agapia și din împrejurimi¹².

SFÂNTUL IERARH NIFON Mitropolitul Țării Românești († 1508)¹³

a. Viața

Acest fericit și prea înțelept ierarh al Bisericii lui Hristos s-a născut prin anii 1435–1440 în Peloponez–Grecia, din părinți binecredincioși. După ce învață carte, se face călugăr și se retrage la liniște în Muntele Athos, nevoindu-se în Mănăstirile Cutlumuș, Marea Lavră și Dionisiu. În anul 1483 a

¹² *Istoria Mănăstirii Agapia*, op. cit., p. 16–19; *Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Agapia*

¹³ *Viețile Sfinților* pe luna august în 11 zile; *Sfinți români...*, op. cit., p. 338

fost ales mitropolit al Tesalonicului, pentru sfințenia vieții lui, ca cel mai iscusit călugăr atonit și păstor devotat de suflete din acea vreme. Aici păstorește bine turma cea cuvântătoare trei ani de zile, învățând pe toți frica de Dumnezeu și dreapta credință. În anul 1486 este numit patriarh al Constantinopolului, cea mai înaltă treaptă ierarhică în Biserica Ortodoxă. După ce îndreaptă pe calea cea bună pe mulți creștini, monahi, preoți și dregători și îndepărtează unele sminteli din Biserica lui Hristos, după doi ani este schimbat din scaunul patriarhal și se nevoiește în post și rugăciune la un schit întemeiat de el.

În jurul anului 1500, Sfântul Ierarh Nifon este adus și numit mitropolit al Țării Românești de către domnul muntean Radu cel Mare. Timp de cinci ani s-a ostenit mult să călăuzească poporul după învățătura Sfintei Evanghelii, sfătuind, îndemnând, muștrând și zidind duhovnicește pe toți, de la domn până la credincioșii de rând. Apoi a hotărât în sinod întemeierea a două episcopii noi în orașele Râmnicu-Vâlcea și Buzău și a rânduit peste tot păstori buni, temători de Dumnezeu și cu multă grijă pentru turmă.

În anul 1505, ivindu-se o gravă neînțelegere între marele ierarh și domnul muntean, din cauza unei căsătorii nelegitime, Sfântul Nifon s-a retras din scaun și a plecat din nou în Muntele Athos, la Mănăstirea Vatopedu. Simțindu-și aproape sfârșitul, s-a dus cu ucenicul său la Mănăstirea Dionisiu, ca un necunoscut, și, după puțin timp, a adormit în Domnul, la anul 1508, 11 august, când se prăznuiește în calendar.

Între anii 1515-1517, moaștele Sfântului Nifon au fost aduse în Țara Românească și au stat la Mănăstirea Dealu, iar la 16 august, 1517, Sfântul Ierarh Nifon a fost canonizat la Mănăstirea Curtea de Argeș de către Teolipt I, patriarhul Constantinopolului, împreună cu Sinodul Țării Românești și cu toți egumenii Muntelui Athos, care au luat parte la sfințirea frumoasei mănăstiri de la Argeș.

În același an, 1517, moaștele Sfântului Nifon au fost restituite Mănăstirii Dionisiu, restaurată integral de Vasile Lupu, Neagoe Basarab și Petru Rareș. Drept recunoștință, atoniții dăruiesc capul și mâna dreaptă a Sfântului Nifon lui Neagoe Basarab, care le depune la ctitoria sa.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Fiind foarte învățat și împodobit cu darul cuvântului și al smereniei, când a intrat fericitul Nifon întâia oară în Muntele Athos, l-au întâmpinat frații și călugării cu multă dragoste, iar arhimandritul Daniil, mai-marele Muntelui, i-a zis:

- O, părinte Nifon, m-am înștiințat de la mulți despre tine și m-am rugat lui Dumnezeu să mă învrednicească a te vedea mai înainte de moartea mea. Iată, a auzit preabunul Dumnezeu rugăciunea mea. Te rugăm, deci, să înveți cele de folos pe frații adunați aici.

- Preacuvioși părinți, a răspuns el, nu sunt vrednic să dau doctorii celor sănătoși, nici doctorilor iscusiți, căci mai ales eu am trebuință de vindecare de la ei.

- Părinte Nifon, i-au răspuns atoniții, nu se cade să păstrezi dumnezeieștile cuvinte numai pentru tine, ci să le împărtășești și altora, ca să ne folosim cu toții.

Cerând iertare de la ei, fericitul Nifon și-a plecat capul în jos și a început a le grăi cuvinte de mântuire, încât toți se minunau. Căci era atât de dulce și înțelept la vorbire, încât cei ce ascultau nu se puteau despărți de el și uitau de hrana cea trupească.

2. În anul 1483, murind mitropolitul Tesalonicului, toți episcopii, clericii și monahii au ales păstor în loc pe fericitul Nifon de la Dionisiu. Deci, au trimis doi episcopi cu scrisori la Mănăstirea Dionisiu să-l ia pe Sfântul Nifon. Iar el le-a zis:

- Cine sunt eu, leneșul și păcătosul, să primesc pe grumazul meu cu totul rănit un jug așa de greu? Eu am venit în locul acesta să mă liniștesc și să mă sfârșesc. Deci, cum pot să fug de calea pocăinței și să iau asupra mea grija atâtor suflete, când abia îmi pot mântui sufletul meu cel păcătos?

- Părinte, au răspuns tesalonicenii, să nu te împotrivești dumnezeieștii hotărâri, că toți de obște, într-un glas, te cer pe tine a le fi păstor.

I-a spus și egumenul mănăstirii:

- Du-te, cinstite părinte, că așa este voia lui Dumnezeu să înmulțești talantul și să se mântuiască mulți prin tine, căci Domnul mi-a poruncit în noaptea aceasta să nu-ți împiedic calea ta!

La urmă, supunându-se poruncii ascultării, a răspuns Sfântul Nifon:

- Părinților și frații mei, fie voia Domnului, precum hotărâți, însă mare primejdie îmi va urma de pretutindeni. De aceea, rugați-vă Domnului pentru mine!

3. După trei ani de păstorie a Mitropoliei Tesalonicului și apoi, alți patru ani, a Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului, Sfântul Ierarh Nifon a fost chemat de Radu cel Mare, domnul Țării Românești, să păstorească mitropolia de la Curtea de Argeș, care i-a zis:

- Mă rog arhieriei tale să vii în Muntenia, să ne înveți pe noi, că suntem cu totul lipsiți de învățătură duhovnicească, de păstori și învățători. Aici te vei

odihni și toți te vom primi cu bucurie. De astăzi te avem povățuitorul și păstorul nostru, ca să ne înveți calea mântuirii și să se facă orice vei porunci!

Sfântul Nifon a răspuns:

– Fiule Radu, îți laud socoteala cea bună; dar să dea Dumnezeu s-o ții până la sfârșit. Orice voi face spre îndreptarea voastră, s-o primiți cu mulțumire. Chiar tu, de vei greși, să primești duhovnicescul meu sfat, căci, atunci când domnul țării va călca legea și va defăima sfintele canoane, se face mare cădere multora, pentru că oamenii se pleacă lesne spre lucrul cel rău.

La urmă i-a adăugat:

Tu, care ai stăpânirea în mâinile tale, se cade să sfătuiești pe toți supușii tăi și să pedepsești pe cei fără rânduială. Să nu cauți la față nici la mare, nici la mic și să faci judecată dreaptă, care este de la Dumnezeu.

4. Păstorind Biserica și poporul binecredincios al Țării Românești timp de cinci ani, în anul 1505, Sfântul Ierarh Nifon a plecat din nou la iubita lui liniște și smerenie din Muntele Athos, din cauza fărâdelegii făcute de domnul muntean, căsătorind pe sora lui cu un boier moldovean ce-și lăsase femeia și copiii. Înainte de plecare a zis cu amărăciune către domnul muntean:

– Să știi că toată puterea mea este legea Bisericii, pentru care Domnul meu Și-a vărsat preasfântul Său sânge, ca s-o curețe de tot păcatul și s-o sfințească. Ea va fi curată și sfântă prin lucrarea dumnezeieștilor porunci, pe care doresc să le păzesc până la sfârșitul vieții mele. Nu voiesc pentru nevoile mele nici bani, nici haine, nici vreo cinste nu cer de la tine. Eu am fost rânduie de Domnul ca să cert pe cei fărâdelege și nu vreau să fiu părtaș la a ta fărâdelege, pentru că nici o lege nu mă lasă. Eu mă voi duce unde mă va îndrepta Domnul, însă voi veți muri în fărâdelege. Multe necazuri și dureri și nenumărate rele vor veni peste voi. Atunci mă veți căuta, dar nu mă veți mai găsi în viață!

Iar către fiul său duhovnicesc, Neagoe Basarab, pe care îl iubea foarte mult, a zis:

– Văd, fiul meu, că mare pedeapsă va veni peste locul acesta și vei fi în primejdie și tu cu tot neamul tău. Dar Preamilostivul Dumnezeu te va păzi de tot răul, de vei păzi poruncile pe care ți le-am dat. Nu numai că te vei izbăvi de orice primejdie, ci și la mare cinste te vei ridica și se va vesti numele tău în toate părțile. Dar să-ți aduci aminte de mine, părintele tău duhovnicesc. Iar eu, de voi avea îndrăzneală către iubitorul de oameni Dumnezeu, Îl voi ruga pentru tine.

Apoi l-a binecuvântat și l-a sărutat. La fel a făcut cu tot clerul și poporul iubitor de Hristos. Căci i-a adunat pe toți în biserică, le-a dat cel de pe urmă

cuvânt de învățătură, i-a binecuvântat cu lacrimi în ochi și, luându-și ucenicii săi, Macarie și Ioasaf, a plecat spre Sfântul Munte.

5. Fiind rânduit cu paza Mănăstirii Dionisiu, Sfântul Nifon a mers cu un călugăr bătrân și duhovnicesc, anume Petronie, în afara zidurilor ei. La miezul nopții s-a deșteptat bătrânul să se roage și, nu departe de el, a văzut pe Sfântul Nifon stând la rugăciune cu ochii și mâinile înălțate la cer, învăluit într-o lumină divină care se ridica până sus și strălucea în jurul lui. Bătrânul Petronie a căzut de spaimă la pământ, iar dimineața s-a dus în taină la mănăstire și i-a spus egumenului. Acesta i-a răspuns:

– Părinte Petronie, aceasta dovedește curătenia desăvârșită a bărbatului și ne arată că prin el se vor lumina mulți. Păzește-te să nu spui această vedenie nimănui, ca să nu audă el și să se ducă de la noi, fugind de laudă, căci ne vom păgubi de un om ca acesta pe care ni l-a dăruit Dumnezeu.

6. Fiind în Mănăstirea Vatopedu, Sfântul Nifon cunoștea cu duhul că ucenicul său Macarie dorea să mărturisească pe Hristos și să ia cununa muceniei. De aceea, știind că aceasta este după voia lui Dumnezeu, i-a zis ucenicului:

– Mergi, fiule, în calea mărturisirii, că după dorința ta te vei învrednici să primești cununa muceniei și te vei bucura împreună cu mucenicii și cuvioșii!

Apoi, petrecându-l pe cale, l-a binecuvântat cu Sfânta Cruce și l-a sărutat. Ajungând Macarie în Tesalonic, a mărturisit cu îndrăzneală pe Hristos în fața turcilor ce ocupaseră orașul și toate țărilor din Balcani și, după ce a fost închis și bătut, i s-a tăiat capul. Cunoscând cu duhul ziua când ucenicul și-a dat viața pentru Hristos, Sfântul Nifon a zis către ucenicul său Ioasaf:

– Să știi, fiule, că astăzi s-a săvârșit prin mucenie fratele tău, Macarie, și merge să se bucure în ceruri!

7. După puțin timp, Sfântul Nifon Patriarhul și-a luat ucenicul și au plecat în taină de la Vatopedu la Dionisiu, mănăstirea sa din tinerețe, fără a fi cunoscut și a spune cuiva cine este. După obiceiul acestei mănăstiri, fiecare monah nou venit trebuia să facă un timp ascultare la catări și să aducă cu ei lemne din pădure. Sfântul Nifon a făcut această ascultare cu smerenie și dragoste până când l-a descoperit Dumnezeu întregii obști în chip minunat.

Noaptea i s-a arătat în vedenie Sfântul Ioan Botezătorul, patronul Mănăstirii Dionisiu, egumenului acestei obști și i-a poruncit:

– Adună toată frățimea și ieșiți întru întâmpinarea patriarhului Nifon, că-i ajunge atâta smerenie ce a arătat-o ca un simplu monah, ca să nu vă păgubiți mai mult!

Deșteptându-se, egumenul a bătut toaca, a adunat toată obștea și le-a spus tuturor că monahul necunoscut care face ascultare la catări este Sfântul Nifon, Patriarhul Constantinopolului. Apoi, când patriarhul se întorcea de la pădure ca un argat, cu catării încărcati cu lemne de foc, în fața porților de intrare, clopotele mănăstirii au început să sune singure, iar părinții toți l-au întâmpinat cu mare cinste, cu făclii și cu tămâieri. După ce toți i-au făcut metanii și i-au sărutat sfintele lui mâini, egumenul i-a zis:

– O, luminătorule al lumii, ajunge atâta răbdare din partea sfinției tale; ajunge suferința desăvârșită pe care ai îndurat-o de bunăvoie; ajunge atâta smerenie care ai arătat-o, neștiindu-te noi, nepricepuții!

Iar Sfântul Nifon, cu multe lacrimi, le-a zis:

– Părinți și frați ai mei, pentru aceasta m-a ascuns pe mine Domnul în acest loc mântuitor de suflet, că eu am cerut de la El să mă izbăvesc cu grijile lumii și să fiu miluit în ziua cea mare a judecății. Că dacă nu ne vom lepăda de părinți, de frați, de rudenii și de toată mândria acestei lumi, după cum ne-a poruncit Hristos, nu suntem vrednici să-I urmăm Lui.

8. Odată, venind corabia mănăstirii cu hrană, iar marea fiind cuprinsă de furtună, Sfântul Nifon a intrat în corabie și odată a încetat furtuna. Altă dată, frații i-au cerut să se roage pentru ei ca să călătorească fără primejdie pe mare și să aducă cele de nevoie mănăstirii. Iar el le-a zis:

– Dacă nu vă veți lenevi de rânduiala și rugăciunea voastră și dacă nu veți grăi deșertăciuni și cuvinte necuviincioase, atunci vă va ajuta Domnul și vă va feri de toată întâmplarea cea rea.

Apoi, rugându-se în genunchi pe un fier din corabie, le-a spus monahilor:

– Fraților, puneți acest fier la loc curat și când veți fi în primejdie de inecare, să atârnați acest fier în mare și veți călători fără primejdie.

9. Ajungând Sfântul Nifon la vârsta de 90 de ani și simțindu-și aproape sfârșitul, a adunat toată obștea, a cerut iertare de la ei și le-a poruncit să păzească cu mare grijă rânduielile vieții monahicești, nevoindu-se cu toată silința pentru dobândirea împărăției cerești. Apoi le-a zis:

– Frații mei, cereți de la smerenia mea orice cerere duhovnicească voiți, mai înainte de a-mi da duhul în mâinile Domnului! Iar monahii i-au răspuns:

– Voim să ne dai în scris dumnezeieștile tale rugăciuni, ca să se citească la mormântul fiecărui frate când va muri, ca să ia dezlegare de păcate. Atunci le-a lăsat o rugăciune pentru dezlegarea celor adormiți. Apoi, trimițând pe ucenicul său Ioasaf la Constantinopol, ca să-l mărturisească pe Hristos și să ia cununa muceniei, Sfântul Ierarh Nifon și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, la 11 august, 1508, fiind plâns de toți călugării Muntelui Athos.

După ce au făcut la Dionisiu priveghere de toată noaptea, a doua zi au sărutat toți sfintele sale moaște și le-au îngropat cu mare cinste și plângere în cimitirul mănăstirii.

10. A întrebat oarecare frate pe Fericitul Nifon¹⁴, zicând:

- Spune-mi, părinte, cuvânt de folos, cum să mă mântuiesc? Și a răspuns starețul, zicând:

- Dacă voiești, fiule, în mijlocul oamenilor a locui, aceasta ești dator a păzi: a nu prihăni nicidecum pe cineva, a nu osândi, a nu ocări, a nu te întărâta, a nu defăima, nici a te socoti pe sineți ca și cum vreun lucru bun ai făcut cândva, și a te păzi de a zice: „Cutare bine petrece, iar cutare întru neînfrânare”, că aceasta este aceea, adică „nu judecați”; ci pe toți cu deopotrivă ochi, cu o punere înaintea, cu un gând și cu proastă inimă vezi-i; și-i primește pe toți ca pe Hristos. Să nu pui urechea ta lângă omul ce clevește, nici să te îndulcești cu unul ca acesta, ci cu tăcere multă ține-ți gura ta, zăbavnic fiind la grăire și grabnic la rugăciune, și să nu prihănești cândva pe cel ce clevește, nici pe altul oarecare ce lucrează fărădelege, ci de-a pururea caută la ale tale greșeli, și prihănește-te pe sineți și defaimă-te în fiecare zi.

- Aceasta, părinte, a nevoitorilor celor desăvârșiți este! a zis fratele. Și a zis fericitul:

- Fiule, tinerețea, dacă are smerenie, destul este ei. Că nimic nu cere Dumnezeu de la tânăr, fără numai curăție și smerenie. Deci tu, fiule, fii blând și pașnic, îndurat și milostiv, și ține-te pe sineți dedesubtul tuturor oamenilor și vei fi întru adevăr sălășluindu-te cu Dumnezeu; și nevoiește-te și de a nu năluci cu mintea cum că ai ajuns la măsurile cutărui sfânt, ci grăiește-ți ție însuși de-a pururea așa: «Suflete, cunoști că întru păcate am covârșit și pe draci, iar vreun lucru bun încă n-am făcut pentru Dumnezeu; și vai nouă, smeritule, ce vom face în ziua Judecății?»

Și fie-ți rugăciunea ta, fiule, în toată vremea vieții tale ca a unui păcătos, zicând în fiecare clipă: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule al lui Dumnezeu, miluiește-mă»; și aceea, adică: «Doamne, curățește-mă pe mine, păcătosul». Zi și graiul acesta totdeauna: «Doamne, de cele ascunse ale mele curățește-mă și de cele străine ferește pe robul Tău».

Cunoaște încă și aceasta, că niciodată să nu te mulțumești cu lucrurile cele bune ale tale, nici a cuteza spre dânsule, că nu știi de sunt plăcute lui Dumnezeu sau neplăcute. Pentru aceasta, cutează mai vârtos spre Dumnezeu și spre puterea Lui, ca niște țărână nefolositoare socotindu-te pe sineți, și de aici este îndreptarea”.

¹⁴ Următoarele 4 capete sunt extrase din mss. rom. 3723, f 344-346, (B.A.R.)

11. Zis-a iarăși fratele:

– Părinte, cum poate omul să biruiască toată ispita ce-i vine lui asupra de la vrăjmașul? Răspuns-a starețul:

– Fiule, orice fel de ispită de ți-ar veni ție asupra, tăcerea este biruința ei și smerenia și a zice: «Blagoslovește, Părinte»; și toate lucrurile celui smerit cugetător cunoscute sunt la Dumnezeu și laudate de îngerii Lui, iar tuturor dracilor de spaimă și înfricoșate. Deci tu, fiule, fă-te smerit cu inima și zdrobit foarte, ca să dorească Duhul Sfânt a Se sălășlui întru tine, și să-ți dea ție putere de a goni de la tine toată grija lumească.

12. Întrebat-a iarăși:

– Oare precum acum s-au înmulțit sfinții întru toată lumea, așa și la sfârșitul veacului? Zis-a lui fericitul:

– Fiule, până la sfârșitul veacului nu va lipsi prooroc Domnului Dumnezeu; așijderea nici satanei slujitor. Însă în zilele cele mai de apoi, câți întru adevăr vor sluji lui Dumnezeu, se vor ascunde pe sineși cu bună istețime despre oameni, și nu va fi întru dânșii de a săvârși semne și minuni precum în zilele de acum, ci pe cale lucrătoare și măsurată vor călători cu smerenie, și mai mari decât Părinții cei purtători de semne se vor afla întru Împărăția lui Dumnezeu. Pentru că atunci nimeni nu va fi în ochii lor ca să facă semne, ca dintr-o pricină ca aceasta, de a doua oară ațintindu-se oamenii foarte cu osârdie să se ducă către nevoie.

Că vor fi cei ce împodobesc scaunele preoției întru toată lumea cu totul neiscușiți, neștiind știință de faptă bună; așijderea încă și cei mai mari ai monahilor vor fi, căci se vor birui cu totul de lăcomie de pântece toți, și de mărirea deșartă, și vor fi mai vărtos sminteală oamenilor, și nu pildă.

Pentru aceasta mai vărtos va fi nebăgată în seamă fapta bună, căci atunci iubirea de arginți va împărăși. Și vai monahilor celor ce sunt bogați cu aur! Că ocară vor fi aceștia lui Dumnezeu, și nu vor vedea fața Domnului Celui Viu. Monahul sau mireanul care își dă aurul său cu dobândă, de nu se va depărta de o lăcomie ca aceasta, întru adâncul tartarului se va afunda, că nu vrea să le aducă pe dânsele roadă lui Dumnezeu prin facerea de bine a săracilor. Pentru aceasta, fiule, precum mai-nainte am zis, de necunoștință ținută fiind, cei mai mulți se vor prăpăstui întru lățimea căii late și largi, rătăcindu-se.

13. Întrebat-a iarăși fratele:

– Spune-mi mie, părinte, cum unii își necăjesc trupurile lor prin înfrânare, și patimile împărățesc întru dânșii – mânia, vrajba, pomenirea de rău, zavistia, și, cea mai rea decât toate, nemilostivirea și zgârcenia –, iar alții din cei îmbunătățiți, și mănâncă, și beau vin, și nici un lucru al păcatului nu se află întru dânșii? Ce oare este aceasta? Cuviosul a zis:

- Precum mi se pare, fiule, că cei ce postesc mult și nu se îndreptează, din gura lor pățimesc; că cel ce nu are păzire gurii sale totdeauna, măcar tot anul de ar posti, nimic nu se folosește. Pentru că, dacă diavolul te zădărește pe tine spre iușime, tu să nu grăiești, și ai biruit patima. Iarăși spre zavistie de te duce pe tine vrăjmașul, tu să nu clevetești, și cu totul ai biruit pe vicleanul, că rodul zavistiei clevetirea este.

Dacă te va înfoca pe tine bântuitorul spre curvie, să nu deschizi gura ta spre vorbire de muiere, nici la mâncare și la băutură prea mult să intri, și l-ai biruit pe dânsul; și, luând vreun lemn mic, bate-te pe sineți, și durerea gonește războiul. Că de folos îți este ție ca unul din mădularele tale să îl pierzi, și nu tot trupul să se arunce în focul gheenei. Dacă vierul și porcul sălbatic vor porni pofta spre bucate de mult preț, mergând la ieșitoare, învață-te putoarea lor.

Dacă te va ocări pe tine cineva sau te va osândi sau te va jigni, și tu smerește-ți gândul tău și osândește-te pe sineți ca pe un păcătos. Și adu-ți aminte că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, scuipat a fost, batjocorit de oameni păcătoși, și cu trestia capul I-a fost bătut; și atunci socotește-te pe sineți nevrednic de a trăi.

Iar pentru cei îmbunătățiți ce mănâncă și beau, cunoaște, fiule, că aceia ostași viteji sunt, care au călcat capetele păcatului; că acum sunt domni și stăpânitori, fiindcă au luat darurile nepătimirii de la Dumnezeu, că mai întâi înfrânându-se și nevoindu-se au dobândit scopul pe care îl doreau. Însă sunt și cei ce fac pe aceasta, iar apoi, iarăși liniștindu-se, pe cele ale înfrânării le lucrează, împlinind pe urmă în chilie prin nemâncare pe acele ce au lipsit înaintea oamenilor.

14. În anul 1512, potrivit proorociei sale, Neagoe Basarab, ucenicul său, ajunge domn al Țării Românești. În anul 1515, moaștele Sfântului Nifon au fost aduse în Muntenia, la Mănăstirea Dealu, unde au stat doi ani de zile și au fost așezate de evlaviosul domn într-un chivot de argint mare, donat de el. În anul 1517, la 16 august, Sfântul Nifon a fost canonizat ca sfânt la Mănăstirea Curtea de Argeș de patriarhul ecumenic Teolipt cu tot sinodul. Aceasta a fost prima canonizare de sfinți cunoscută în țara noastră.

Apoi, sfintele sale moaște au fost trimise cu mare cinste la Mănăstirea Dionisiu, unde se află și astăzi.

Drept recunoștință, obștea de la Dionisiu a dat în dar voievodului Neagoe Basarab capul și mâna dreaptă a Sfântului Ierarh Nifon, care au stat la Mănăstirea Curtea de Argeș, iar din anul 1949 se păstrează în Catedrala Mitropoliei din Craiova.

Sfinte Ierarhe Nifon, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

SFÂNTUL IOAN DE LA PRISLOP (secolele XV-XVI)¹⁵

Între sfinții români canonizați recent se numără și Cuviosul Ioan din Mănăstirea Prislop-Hunedoara. Această mănăstire, așezată într-o zonă liniștită de munte aproape de Hațeg, a fost la început o mică sihăstrie de rugăciune pentru călugării iubitori de Hristos.

La începutul secolului XV, Sfântul Nicodim de la Tismana întemeiază aici mănăstire cu viață de obște, numită multă vreme Mănăstirea Silvașul, după satul cu același nume din apropiere. Aici s-au nevoit de-a lungul secolelor XV-XVIII mulți călugări cu viață sfântă din Transilvania și de peste Carpați.

Unul dintre marii sihaștri de la Prislop, care a rămas în evlavie credincioșilor din Țara Hațegului și din întreaga noastră țară, este și Cuviosul Ioan de la Prislop, cinstit în tradiția locală cu numele de „Sfântul Ioan de la Silvaș”. Amintirea lui se păstrează pe scurt, atât în tradiția orală legată de Mănăstirea Prislop, cât și într-o cronică anonimă în versuri compusă de localnici, intitulată „Plângerea Sfintei Mănăstiri a Silvașului, din eparhia Hațegului din Prislop”, scrisă în secolele XVII-XVIII.

După aceste izvoare orale și scrise, Cuviosul Ioan era localnic din satul Silvașul de Sus, fiu de părinți foarte credincioși. Renunțând la căsătorie din marea sa dragoste pentru Hristos, fericitul Ioan intră în obștea Mănăstirii Prislop (Silvașul) pe la sfârșitul secolului XV sau începutul celui următor. Nevoindu-se aici mulți ani în aspre osteneli, precum: post îndelungat, rugăciuni neîncetate, lacrimi, privegheri și ascultare și sporind mult în sfințenie, Cuviosul Ioan s-a retras în munte la desăvârșita liniște, pe valea pâraului Silvuț. Aici, la un kilometru mai sus de mănăstire, în malul stâncos și adânc al pâraului, marele sihastru și-a săpat singur cu dalta o mică chilie ce se păstrează și astăzi și este cunoscută în partea locului cu numele de „chilia” sau „casa sfântului”. Credincioșii aveau mare evlavie către el și multă încredere în rugăciunile lui, încât îl cinsteau ca sfânt încă din viață și veneau adesea la peșteră să-i spună necazurile și să-i ceară sfatul.

În această peșteră, săpată cu atâta osteneală de mâinile lui, s-a nevoit Cuviosul Ioan mulți ani, luptându-se cu bărbăție cu ispitele diavolilor. Căci, uneori îl luptau cu somnul, alteori, cu dureri în trup și năluciri de tot felul; alteori, cu duhul desfrânării îl chinuiau, iar alteori, cu părerea de sine și cu

¹⁵ Pr. prof. M. Păcurariu, *Cuviosul Ioan de la Prislop*, în *Sfinți români ...*, op. cit., p. 350

duhul slavei deșarte îl amenințau. Însă, fericitul sihastru, întărindu-se cu semnul Sfintei Cruci, cădea la rugăciune cu mâinile înălțate la cer și nu se ridica până nu-i alunga pe demoni. Dar câți ani s-a nevoit aici în „casa sfântului”, pe câți a vindecat cu rugăciunile sale și care erau ostenelele cele de taină numai singur Dumnezeu le știe!

Văzând diavolul că este mereu biruit prin rugăciunile Cuviosului Ioan, a reușit să-l ucidă într-un chip ca acesta. Pe când Cuviosul Ioan își săpa cu dalta o fereastră în peretele chiliei, un om înarmat de pe malul celălalt al pâraului, fiind la vânatoare, l-a împușcat cu îngăduința lui Dumnezeu, crezând că este o fiară. Astfel și-a dat duhul în mâinile Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ca un mare sihastru martir și rugător neadormit al neamului nostru.

Apoi, rudele i-au ridicat sfintele moaște din peșteră și le-au depus în biserica satului. Auzind despre ele, câțiva călugări din Țara Românească au cerut moaștele Cuviosului Ioan de la Prislop, pe care, primindu-le în dar, le-au dus peste Carpați, la mănăstirea lor. Probabil, au fost duse la Tismana, la Bistrița Olteană, la Curtea de Argeș sau Cozia, care au fost dintotdeauna atât de legate de credincioșii și mănăstirile Transilvaniei. Sufletul lui însă este numărat în ceata sfinților și se roagă pentru mântuirea tuturor.

Sfântul Ioan de la Prislop a fost canonizat la 20-21 iunie, 1992, și se prăznuiește la 13 septembrie.

MITROPOLITUL GHEORGHE I al Moldovei și Sucevei (1477-1508)¹⁶

Mitropolitul Gheorghe I a fost cel mai ales ucenic al marelui ierarh Teoctist I. El a păstorit Biserica lui Hristos din Moldova timp de 34 de ani, continuând cu aceeași înțelepciune duhovnicească opera dascălului său.

Acest mitropolit vrednic de laudă „din tinerețe a fost închinat lui Dumnezeu în Mănăstirea Neamț”, în a doua jumătate a secolului XV. Aici și-a tuns perii capului în anul 1468, prin mâna mitropolitului Teoctist I, părintele său suflesc, deprinzând de la cuvioșii bătrâni tainele vieții duhovnicești. Aici, în cea mai vestită vatră a Ortodoxiei din Moldova, a învățat mitropolitul Teoctist multă carte – limbile greacă și slavonă, dogmele credinței ortodoxe și tâlcul Sfințelor Scripturi.

¹⁶ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957, p. 234-238; Pr. N. M. Popescu, *Gheorghe-David, mitropolitul Moldovei* († 1508, aprilie 1), în rev. „B.O.R.”, 1936, p. 56; *Cronica lui Grigore Ureche*

După ce deprinde bine cunoștințele duhovnicești ce se puteau învăța din belșug în lavră, ajunge mai întâi duhovnic iscusit. Apoi, pentru petrecerea sa cuvioasă, obștea Mănăstirii Neamț l-a ales egumen al mării lavre, povătuind cu pricepere sufletele monahilor pe calea mântuirii, pe care o păstorește cu părintească dragoste și înțelepciune 17 ani de zile. Obștea sa număra prin 1475 peste 200 de călugări.

În timpul stăreției sale, marea lavră număra până la 200 de călugări, din care unii erau vestiți duhovnici, alții, iscusiți traducători și scriitori de cărți, iar alții, smeriți ascultători și slujitori ai celor sfinte. În jurul Mănăstirii Neamț se nevoiau, de asemenea, numeroși sihaștri iubitori de liniște și rugăciune, ale căror nume sunt scrise în cartea vieții.

În anul 1477, starețul Gheorghe este ales de tot sfatul țării mitropolit al Moldovei, în locul bătrânului Teoctist, mutat la cele veșnice. Mitropolitul Gheorghe, fiind cu metania din Mănăstirea Neamț, s-a numit mai târziu „Nemțeanul”. Prima sa grijă a fost să îndemne și să susțină pe Ștefan cel Mare la zidirea de noi lăcașuri de rugăciune, spre lauda lui Dumnezeu și mângâierea poporului.

Astfel, cu sfatul și binecuvântarea sa, marele voievod a zidit și rezidit din temelie numeroase mănăstiri, ca: Sfântul Ilie-Suceava (1479); Sfântul Ilie, Florești-Vaslui (1480); Pătrăuți-Suceava (1487); Voroneț (1488); biserica Sfântul Gheorghe-Hârlău (1492); biserica Sfântul Nicolae-Iași (1491-1493); Borzești-Bacău (1493-1494); Sfinții Arhangheli, Scânteia-Vaslui (1494); Probota (1495); Războieni (1496); Tazlău-Neamț (1497); biserica Mănăstirii Neamț (1497); clopotnița Mănăstirii Bistrița (1498) și Mănăstirea Dobrovăț-Iași (1503). S-au mai zidit cu sfatul său peste 35 de biserici din piatră la curțile domnești precum și în numeroase sate din Moldova. Pe toate aceste biserici le-a sfințit mitropolitul Gheorghe, în prezența voievodului și a numeroșilor credincioși, rânduiind peste tot călugări și stareți din cei mai aleși.

Evlaviosul ierarh al Bisericii lui Hristos iubea pe toți, ca un adevărat părinte al Moldovei, și era iubit de tot poporul, de la domn până la cel mai de pe urmă țăran. Ștefan cel Mare îl avea de părinte duhovnicesc și cel dintâi sfetnic al său, pe care îl numea „rugătorul și părintele nostru chir Gheorghe, mitropolitul Sucevei”.

Sub păstoria sa, viața duhovnicească în mănăstirile din Moldova ajunsese la cea mai înaltă înflorire. Sihăstriile și codrii „foșneau de pustnici”, dintre care unii erau înaintevăzători și făcători de minuni, precum: Cuviosul Daniil Sihastru, Sfântul Vasile de la Moldovița, Epifanie de la Voroneț, Inochentie

de la Probota și numeroși alții. Avea, de asemenea, duhovnici vestiți, lucrători ai rugăciunii lui Iisus și stareți cu totul cuvioși. La îndemnul său, în marile Mănăstiri Neamț, Putna, Bistrița, Probota și Moldovița, funcționau vestite școli de monahi caligrafi, pictori, miniaturisti, traducători și dascăli învățați, care creșteau ucenici și apărau credința ortodoxă. Tot în aceste școli mănăstirești se pregăteau tineri pentru preoți de mir la sate și orașe.

Marele mitropolit Gheorghe, cel dintâi rugător către Dumnezeu al Moldovei, era el însuși un exemplu viu de sfințenie, de cuvioșie, de smerenie și de iubire către toți. Purta mare grijă de copiii orfani și de văduvele de război, care erau atât de numeroase în vremea sa. O grijă deosebită avea și pentru zecile de mii de oșteni căzuți în dese războaie. La porunca sa, osemintele lor erau adunate la mănăstiri și biserici, iar numele lor erau scrise în marile pomelnice ctitorești. În anumite zile de peste an și mai ales la hramuri, se făceau în toată Moldova liturghii, parastase și praznice de obște pentru odihna sufletelor fericitelor ctitori și eroi ai neamului.

În vara anului 1504, când marele voievod Ștefan Vodă al Moldovei s-a strămutat la veșnica odihnă, bunul mitropolit Gheorghe, însoțit de sute de clerici, de mii de călugări și zeci de mii de credincioși, l-a condus la locul cel de veci din Mănăstirea Putna. Apoi, cu sfat de obște, și-a pus mâinile pe creștetul fiului său Bogdan, ungându-l domn al Moldovei (1504–1517).

Așa s-a nevoit bunul păstor și părinte sufletesc al Moldovei, mitropolitul Gheorghe, timp de 34 de ani, până în primăvara anului 1511. Ajungând la adânci bătrâneți și simțindu-și aproape obștescul sfârșit, a luat marele și îngerescul chip al schimniciei cu numele de David și, binecuvântând pe toți, și-a dat sufletul cu pace în brațele Marelui Arhiereu Iisus Hristos.

MITROPOLITUL TEOCTIST II al Moldovei și Sucevei († 1528)¹⁷

Acest preacuvios stareț Teoctist împreună cu mitropolitul Gheorghe al Moldovei (1477–1508) au îndemnat pe marele domn Ștefan Vodă al Moldovei să zidească la Neamț o biserică nouă în cinstea Înălțării Domnului. Iar la 14 noiembrie, 1497, terminându-se biserica, au sfințit-o în prezența domnului și a zeci de mii de credincioși, clerici și monahi din toată țara Moldovei.

¹⁷ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957, p. 306; Pr. Mircea Păcurariu. *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 104; Idem, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul XVI*, rev. „Mitropolia Moldovei”, LI (1975), nr. 3–4, p. 221

În anul 1500, răposând episcopul Romanului, Vasile, cuviosul arhimandrit Teoctist de la Neamț a fost ales în locul său „mitropolit” al Țării de Jos, lăsând la Neamț o obște înfloritoare. Și a păstorit episcopul Teoctist opt ani de zile la Roman, povățuind turma lui Hristos cu multă blândețe și hrănind-o din învățăturile Sfintei Evanghelii. Iar în anul 1508, retrăgându-se din scaun mitropolitul Gheorghe, cu sfat de obște a fost ales episcopul Teoctist în locul său. Așa a ajuns acest cuvios mitropolit părintele și „învățătorul Moldovei”, sfetnicul domnilor și mângâietorul poporului, căci era „bărbat învățat ca nimeni altul” și slujea cu mare credință Biserica lui Hristos.

Timp de 20 de ani, cât a fost mitropolit al Moldovei, a rânduit preoți la sate și stareți pricepuți prin mănăstiri, încurajând mult viața duhovnicească, învățătura, scrierea de cărți, zidirea și pictarea sfintelor biserici. De asemenea, în anul 1522 a terminat de zidit și a sfințit noua Catedrală a Mitropoliei din Suceava, așezând în ea moaștele Sfântului Mucenic Ioan cel Nou. Tot el a uns ca domni ai Moldovei pe Ștefăniță Vodă, în anul 1517, și pe Petru Rareș, în anul 1527, făcându-se la amândoi cel dintâi sfetnic, părinte și duhovnic.

Simțindu-și aproape obștescul sfârșit, mitropolitul Teoctist se retrage din scaun la mănăstirea de metanie și se face schimonah, cu numele de Teodor. Apoi, binecuvântând pe fiii săi duhovnicești, a adormit cu pace la 15 ianuarie, 1528 și a fost înmormântat în pridvorul bisericii din Mănăstirea Neamț.

SFÂNTUL INOCHENTIE DE LA PROBOTA (secolele XV-XVI)¹⁸

În vechea Mănăstire Probota de pe Valea Siretului au trăit, încă din secolul XIV, călugări iubitori de Hristos și împodobiți cu multe daruri și fapte bune. Dintre toate, precum însuși numele mănăstirii o dovedește, cea mai aleasă virtute din această obște era dumnezeiasca dragoste.

Unul dintre marii nevoitori ai Mănăstirii Probota de la sfârșitul secolului XV și ucenic al fericitului egumen Stahie a fost și Cuviosul Inochentie schimonahul. După tradiție, era fiu de țăran din partea locului. Apoi, luând crucea lui Hristos, s-a făcut călugăr iscusit în viața de obște, prin desăvârșită ascultare, prin rugăciune și iubire de frați și era tuturor iubit pentru blândețea sa. Ziua și noaptea slăvea pe Dumnezeu cu neadormite rugăciuni, cu post

¹⁸ *Mitropolitul Dosoftei*, op. cit., fila 151-152; Pr. prof. Liviu Stan, op. cit., p. 56; *Vetre de mănăstire...*, op. cit.

îndelungat și cu multe lacrimi care spală orice păcat și îndumnezeiesc pe om. Și atât a sporit cuviosul acesta, încât și făcător de minuni s-a făcut. Pentru aceea tuturor le era iubit și mulți bolnavi se vindeau cu rugăciunile lui. Apoi s-a nevoit mai mulți ani singur într-o chilie pustnicească din pădurile apropiate, suferind multe ispite de la diavoli și ajungând la măsura desăvârșirii.

Așa nevoindu-se în toți anii vieții sale și bineplăcând lui Dumnezeu, către începutul secolului XVI, Cuviosul Inochentie și-a dat sufletul în mâinile Domnului, lăsând în Probota mai mulți ucenici. Pentru înalta sa trăire duhovnicească a fost cinstit în Moldova ca un adevărat sfânt și rugător.

Sfinte Preacuvioase Părinte Inochentie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL PAHOMIE SCHIMONAHUL **Ctitorul Mănăstirii Bistrița - Vâlcea** **(† c. 1520)**

Spre sfârșitul secolului XV, binecredinciosul ban al Craiovei, Barbu Craiovescu, împreună cu frații săi au întemeiat Mănăstirea Bistrița de sub Muntele Parâng, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, înzestrând-o cu odoare și toate cele de nevoie. Apoi, evlaviosul ctitor a adus din Serbia la mănăstirea sa cu mare cheltuială moaștele Sfântului Grigorie Decapolitul, făcătorul de minuni, ca să fie spre mângâierea călugărilor și a poporului binecredincios. În tradiție se spune că sicriul cu sfintele moaște a fost cumpărat cu bani, după greutate. Dar Cuviosul Grigorie, lăsându-se ușor la cântar, l-a costat puțin pe fericitul ctitor.

În primul deceniu al secolului XVI, ctitorul Mănăstirii Bistrița a reînnoit ctitoria sa dărâmată de Mihnea Vodă, adăugând chilii pentru călugări și o mică biserică pictată pentru bolniță, cum se vede până astăzi. Apoi fericitul ctitor, renunțând la toate pentru dragostea lui Hristos, s-a făcut schimonah în Mănăstirea Bistrița cu numele de Pahomie, întrecând pe mulți cu nevoița sa. căci era foarte râvnitor la cele sfinte, milostiv și tuturor plecat. Se mai spune despre dânsul că, năvălind turcii să fure odoarele mănăstirii, cuviosul singur a luat sicriul cu moaștele Sfântului Grigorie și l-a ascuns într-o peșteră din munte, ca să nu se lipsească Țara Românească de un dar ca acesta.

După ce Cuviosul Pahomie s-a ostenit mulți ani în plăcere de Dumnezeu, și-a cunoscut dinainte sfârșitul și și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos, lăsând în urmă o mănăstire binecuvântată cu zeci de călugări.

CUVIOSUL PEON SIHASTRUL

Muntele Ceahlău

(secolele XV-XVI)

Marele sihastru ieroschimonahul Peon era cu metania din Schitul lui Silvestru, situat la nord de Muntele Ceahlău. Umplându-se de râvnă pentru dragostea lui Hristos, a sihăstrit mulți ani pe culmea unui deal din apropiere, devenind iscusit lucrător al rugăciunii și înaintevăzător. Locul în care s-a nevoit se cheamă până astăzi „Dealul lui Peon”.

Apoi, dorind să urmeze marilor pustnici egipteni și sinaiți, și-a făcut o colibă pe vârful Muntelui Ceahlău și a sihăstrit acolo mai mult de zece ani, slăvind neîncetat pe Dumnezeu, rugându-se pentru lume și răbdând cu bărbăție frigul iernii, vânturile cele iuți și ispitele diavolului. A adunat încă și câțiva ucenici și a ajuns părinte duhovnicesc al tuturor sihaștrilor din jurul Ceahlăului. Deci, văzând cuviosul râvna lor, a așezat un clopot și o toacă de lemn pe vârful muntelui și a rânduit să se sune în fiecare zi și miez de noapte pentru deșteptarea la rugăciune a călugărilor ce se nevoiau în jurul muntelui.

După numele cuviosului, Ceahlăul s-a numit sute de ani „Muntele lui Peon”, popular „Pionul”, iar cele două vârfuri se numesc până astăzi „Toaca” și „Panaghia”. Tot el a rânduit și zi de hram pentru Muntele Ceahlău, la 6 august, Schimbarea Domnului la Față, asemenea Muntelui Athos, înălțând deasupra muntelui o mică biserică de lemn, unde se făcea Sfânta Liturghie.

Cuviosul Peon a rânduit ca la hramul muntelui să se adune pe Ceahlău, o dată pe an, toți sihaștrii și credincioșii din împrejurimi. Aici făceau priveghere de toată noaptea, săvârșeau Sfânta Liturghie, se împărtășeau cu Trupul și Sângele lui Hristos, mâncau împreună, apoi, dând laudă lui Dumnezeu, cobora fiecare la chilă sa. Astfel, acest mare părinte a făcut din Ceahlău un Athos românesc, creând în Moldova o puternică tradiție autohtonă, care se păstrează până în zilele noastre, Ceahlăul fiind singurul munte din Carpați și Balcani care are zi de hram, ca și Muntele Athos.

Spre bătrânețe, Cuviosul Peon s-a stabilit în sihăstria lui Silvestru, la poala muntelui, înnoind în întregime schitul și adunând în obștea sa până la 30 de călugări. De la el, sihăstria lui Silvestru se numește până astăzi „Mănăstirea Pionul” (Peon). Deci, ajungând la vârsta de peste optzeci de ani și simțindu-se chemat de Hristos, a adormit cu pace și a fost numărat în ceata cuvioșilor părinți români.

Preacuvioase Părinte Peon, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

SFÂNTUL IERARH GHELASIE
Mare egumen al Mănăstirii Râmeț - Alba
(secolele XV-XVI)

Mănăstirea Râmeț din Munții Apuseni, una din cele mai vechi mănăstiri românești, a fost întemeiată pe la începutul secolului XIII de vestiții eremiți ce se nevoiau în peșteri pe valea pâ râului cu același nume. În secolele următoare, Mănăstirea Râmeț avea o obște destul de numeroasă și egumeni devotați, care apărau cu multă putere credința ortodoxă în satele românești transilvănene.

Cuviosul Ghelasie ieroschimonahul a fost cel mai vestit egumen cunoscut al Mănăstirii Râmeț, cinstit ca sfânt în satele din Munții Apuseni. Era originar din partea locului. Luând din tinerețe jugul lui Hristos, mai întâi s-a nevoit ca sihastru pe valea pâ râului Râmeț, deprinzând de la cei mai iscusiți eremiți meșteșugul luptei duhovnicești. Apoi, curățindu-și mintea de cugetele cele rele și învrednicindu-se de darul facerii de minuni, a coborât în obște și a ajuns vestit egumen al Mănăstirii Râmeț.

În tradiția locului se spune că Sfântul Ghelasie avea doisprezece ucenici, cu care împreună se ruga și împreună postea, săvârșind sfânta slujbă cu mare osârdie și frică de Dumnezeu. În toată săptămâna, egumenul Ghelasie nu primea mâncare, îndestulându-se numai cu Preacuratele Taine. Ziua mergea cu ucenicii la ascultare, iar noaptea făcea priveghere și săvârșea Sfânta Liturghie. Numai sâmbăta și Duminica mânca împreună cu călugării la trapeza mănăstirii.

Acest cuvios egumen era, de asemenea, mare părinte duhovnicesc al sihaștrilor din Muntele Râmeț și al sătenilor din Țara Moților. În posturi cerceta pe toți sihaștrii ce se nevoiau în peșteri și el însuși se ostenea la rugăciune împreună cu dâșii. Apoi cobora în mănăstire unde îl așteptau credincioșii și mocanii de prin munți. La fericitul Ghelasie veneau și mulți bolnavi, mai ales cei stăpâniți de dureri rele, și cu rugăciunea lui se vindeau, căci avea mare dar de la Dumnezeu.

Odată, fiind cu ucenicii la adunat fân în poiana mănăstirii numită Hopați și fiind mare arșiță, încât toți sufereau de sete, Cuviosul Ghelasie a căzut la rugăciune și îndată au aflat un izvor cu apă. Acest izvor de apă rece se vede până în zilele noastre și se cheamă „Izvorul Cuviosului Ghelasie”. Mulți săteni iau apă din acest izvor pentru sănătate și binecuvântare.

Altă dată, urcând cuviosul în poiană cu asinul său la adunat fân, și-a cunoscut dinainte sfârșitul. Deci, rugându-se mult, și-a chemat ucenicii poruncindu-le să trăiască în desăvârșită dragoste, să iubească biserica și să

fugă de beție și desfrânare. Apoi, sărutându-i pe toți, și-a dat sufletul în brațele lui Hristos. În tradiția mănăstirii se spune că, în ceasul când cobora asinul de pe munte cu trupul Sfântului Ghelasie, au început clopotele de prin sate să sune singure. Apoi, fiind plâns de ucenici, a fost îngropat lângă zidul bisericii și mulți bolnavi se vindeau la mormântul lui. Potrivit unei însemnări de pe vechea frescă din biserică, Cuviosul Ghelasie a fost hirotonit episcop și a păstorit, atât obștea monahilor de la Râmeț, cât și Arhiepiscopia Ortodoxă a românilor din Transilvania.

În vara anului 1924, venind pârâul mare, a dus în vale multe oase din cimitirul mănăstirii. Atunci și craniul Sfântului Ghelasie, fiind scos din mormânt, s-a oprit în fereastra bisericii vechi și se păstrează cu cinste în sfântul altar, spre mângâierea credincioșilor. Sufletul său în cer este numărat în ceata Cuvioșilor Părinți.

Pentru sfințenia vieții lui, Sfântul Ierarh Ghelasie a fost canonizat de Sfântul Sinod la 20-21 iunie, 1992, fiind prăznuit la 30 iunie.

MITROPOLITUL TEOFAN I al Moldovei și Sucevei († 1546)¹⁹

Mitropolitul Teofan I, cel mai apropiat colaborator și sfetnic al lui Petru Rareș, a fost părinte și păstor duhovnicesc al Moldovei timp de 12 ani. Era cu metania din Mănăstirea Voroneț, fiind unul din cei dintâi ucenici ai Sfântului Daniil Sihastrul. Primind o aleasă creștere și formare duhovnicească de la dascălul său și având multă cunoștință de carte în școala de la Voroneț, în anul 1522 s-a învrednicit a fi ales episcop al Eparhiei Rădăuți. Timp de peste 10 ani de zile, episcopul Teofan a păstorit bine turma lui Hristos, apărând dreapta credință, făcând milă cu cei săraci și câștigând pe toți cu blândețea și dragostea sa.

În anul 1534, rămânând vacant scaunul Sucevei, voievodul Petru Rareș, cu sfat de obște, l-a ales mitropolit al țării. Astfel, timp de încă 12 ani, acest blând păstor a povățuit poporul Moldovei pe calea mântuirii, făcându-se tuturor pildă de smerenie, de răbdare și de statornicie duhovnicească. Ca mitropolit lua apărarea celor asupriți și era nelipsit de la sfintele slujbe și din sfatul țării unde era întotdeauna ascultat.

¹⁹ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957; Pr. prof. M. Păcurariu, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul XVI*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, LI (1975), nr. 3-4, p. 224-225

Acest mitropolit a format în Moldova, la mitropolia din Suceava, cea mai vestită școală de pictori în frescă, printre care străluceau meșterul Dragoș Coman și zugravul Toma din Suceava. Tot la îndemnul lui, voievodul Petru Rareș a zidit din nou și a reînnoit mai multe biserici și mănăstiri, ca: Mănăstirea Humor (1530), Mănăstirea Moldovița (1532), Catedrala Episcopiei din Roman (1542), biserica Sfântul Dumitru din Suceava (1535), Mănăstirea Probota (1527), Mănăstirea Bistrița (1541-1546) și altele. De asemenea, a rânduit stareți din cei mai aleși în mănăstiri și a dezvoltat școlile de copişti și caligrafi de la Putna, Neamț, Bistrița, Probota și Moldovița. În aceste lăcașuri de rugăciune și de înaltă trăire duhovnicească ale Moldovei s-au copiat și s-au tradus, cu binecuvântarea mitropolitului Teofan I, numeroase cărți de cult și scrieri ale Sfinților Părinți. Tot aici erau vestite școli de psaltichie și de formare a tinerilor pentru preoți la sate.

Cu porunca și cheltuiala acestui evlavios mitropolit s-a pictat în frescă pronaosul bisericii de la Voroneț, după cum arată inscripția din interior: „Această tindă a înfrumusețat-o și aurit-o Teofan, arhiepiscop al Moldovei în anul 1540, luna iulie, 12. Veșnica lui pomenire”²⁰. Iar în anul 1543 donează Mănăstirii Voroneț un „Praxiu” (Faptele Apostolilor), scris pe pergament de diaconul Mihail.

Astfel, bine povățuind turma lui Hristos și înnoind multe sfinte altare, în vara anului 1546, mitropolitul Teofan I s-a mutat la cele veșnice și a fost înmormântat în biserica Mănăstirii Voroneț, alături de Sfântul Daniil, părintele său duhovnicesc.

EPISCOPUL MACARIE AL ROMANULUI (†1558)²¹

Acest venerabil ierarh al Bisericii lui Hristos a fost cel mai ales și învățat episcop al Romanului din secolul XVI. Era cu metania din Mănăstirea Neamț, unde din copilărie se nevoise după voia lui Dumnezeu, ca ucenic al mitropolitului Teoctist II (1510-1528).

Văzându-l arzând pentru dragostea lui Hristos și plin de întreaga înțelepciune, părintele său duhovnicesc, pe atunci egumen al mării lavre, l-a

²⁰ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957; Pr. prof. M. Păcurariu, *Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul XVI*, în rev. „Mitr. Moldovei”, 1975, nr. 3-4, p. 226-231

²¹ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957, p. 346-347; Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 107-108

încredințat celor mai buni dascăli și duhovnici nemțeni. Astfel, timp de mai mulți ani, monahul Macarie a deprins bine cunoștința Sfintei Scripturi și limbile greacă și slavonă. Iar de la cuvioșii călugări a deprins frica de Dumnezeu și râvna de a sluji Biserica până la jertfă.

Învrednicindu-se de darul preoției, arhimandritul Macarie a devenit egumen al Mănăstirii Neamț, în anul 1508, în locul părintelui său Teoctist, ales episcop al Romanului. Și a povățuit cuviosul lavra Neamțului timp de 23 de ani, făcându-se tuturor pildă de ascultare, blândețe, înțelepciune și statornicie. El a dat o mare dezvoltare școlii catehetice și de gramatică din mănăstire, în care s-au format zeci de duhovnici, egumeni, episcopi, dascăli și cuvioși sihaștri. Mulți dintre ei se îndeletniceau cu rugăciunea lui Iisus, alții cu copierea cărților de cult, precum era monahul Teodor Mărișescul, iar alții traduceau operele Sfinților Părinți, fiind buni cunoscători ai scrierilor patristice.

Vestea despre petrecerea și înțelepciunea Cuviosului egumen Macarie se răspândise în toată Moldova și mulți îl aveau de sfetnic și părinte duhovnicesc. Auzind de aceasta Petru Rareș, în primăvara anului 1531, l-a ales episcop al Romanului și părinte sufletesc al familiei sale. Apoi l-a rugat să scrie Cronica Moldovei între anii 1504–1541, pe care a scris-o cu multă iscusință, căci nu era alt ierarh mai învățat în țară pe acea vreme.

Episcopul Macarie ducea o viață cu totul aleasă, în rugăciune, în post și milostenie, purtând mare grijă pentru mântuirea sufletelor omenеști. La episcopie a înființat o școală de cateheți pentru preoți de mir și a înnoit multe biserici prin sate. Apoi cerceta părintește pe credincioși, sfătuind și mângâind pe toți. Pentru niște fapte bune ca acestea, ucenicul său Eftimie, egumen de Neamț, îl numea „preacuratul arhieru și dascăl al Moldovei”, iar alții îi ziceau „preaînvățatul episcop Macarie Cronicarul”.

Văzând Schitul Bogdănești-Fălticeni aproape în paragină, episcopul Macarie a zidit din temelie, cu ajutorul lui Petru Rareș, Mănăstirea Râșca, între anii 1542–1550. Biserica închinată Sfântului Ierarh Nicolae a fost apoi împodobită cu frescă în interior și exterior, cu chilii și școală mănăstirească. Acest mare ierarh a făcut din ctitoria sa o vestită obște isihastă cu peste 60 de monahi, toți lucrători ai rugăciunii lui Iisus, din care unii au ajuns să fie numărați printre sfinți. Cel mai cuvios ucenic al episcopului Macarie a fost desigur „Ioan de Râșca, arhiepiscopul cel sfânt și minunat”.

A doua ctitorie a episcopului Macarie a fost Catedrala episcopală din Roman, pe care domnul Moldovei o rezidește din temelie, la îndemnul său, între anii 1542–1550. Tot cu sfatul lui s-a pictat catedrala, s-a format o

frumoasă bibliotecă episcopală și s-au copiat de către ucenicii săi mai multe opere ale Sfinților Părinți.

După o nevoie duhovnicească de peste 60 de ani, din care 27 de ani ca strălucit păstor al „Mitropoliei Țării de Jos”, evlaviosul episcop Macarie și-a dat sufletul în mâinile Marelui Arhiereu Iisus Hristos, în toamna anului 1558, și a fost înmormântat la Mănăstirea Râșca. Multă vreme, ucenicii săi i-au continuat, în Moldova și Transilvania, nevoița și opera sa.

IEROMONAHUL AMFILOHIE **Primul egumen al Mănăstirii Pângărați** **(†1570)**

Rămânând Schitul Cuviosului Simeon de la Pângărați multă vreme fără egumen, în anul 1514, a venit de la Mănăstirea Moldovița un ieromonah și dascăl învățat, anume Amfilohie. Acesta a povățuit Sihăstria lui Simeon timp de 52 de ani, mărinind numărul călugărilor la 40 de rugători și făcându-se tuturor părinte și dascăl luminat și sfânt.

Însă, neavând schitul biserică încăpătoare, s-a rugat Cuviosul Amfilohie multă vreme Sfântului Mucenic Dimitrie să-i trimită un om milostiv pentru a-l ajuta să zidească o biserică nouă din piatră. Pe la anul 1560, spune tradiția, zăbovind domnitorul Alexandru Lăpușeanu la Piatra Neamț, i s-a arătat marele mucenic în vis și i-a poruncit să zidească o biserică de piatră la Schitul lui Simeon. Așa s-a înnoit această sihăstrie sub egumenia lui Amfilohie, luând denumirea de Mănăstirea Pângărați.

Apoi, ieromonahul Amfilohie, întemeind aici obște cu înaltă viață duhovnicească și lăsând bună rânduială, s-a retras la metanie, a primit îngerescul chip al schimniciei cu numele de Enoh și, mai trăind 4 ani, a adormit cu pace în anul 1570, septembrie 7, cunoscându-și dinainte sfârșitul.

Iată ce scrie ieromonahul Anastasie, egumenul Mănăstirii Moldovița, despre sfârșitul minunat al Cuviosului Amfilohie:

„...Acestea toate mi le-au spus mie părintele Amfilohie, stareț de la Sfânta Mănăstire Pângărați, mie, smeritului ieromonah Anastasie de la Mănăstirea Moldovița, mult păcătosului și întru tot netrebnicului, că mare dar a luat bătrânul Amfilohie mai înainte de mutarea sa, că vremea și ziua mutării sale au spus mie, smeritului Anastasie, și nimenea să nu fie necredincios ca să nu cadă în ispită, că întru adevăr toate acestea adevărate sunt. Acestea toate le-am scris pentru ca să nu se uite mai pre urmă, în urma acestui neam, și oricine vor vrea, să râvnească acestor Sfinți Părinți.

Pentru aceasta mă rog, părinți și frați, celor bătrâni, ca părinților; celor de mijloc, ca fraților, și celor tineri, ca fiilor. Din toate, precum ne va învrednici Duhul Sfânt, ca să ne nevoim întru pocăință și întru mărturisire să petrecem totdeauna, ziua și noaptea, până la sfârșitul nostru. Și să avem în mintea noastră aceste trei porunci: cum va vrea sufletul nostru să se despartă de trup, și cum va vrea să întâmpine pe Hristos în văzduh, și cum vom da răspuns pentru păcatele noastre. Și iară (alte) trei porunci: cum va să cerce Dumnezeu credința dreaptă de la suflet, și adevărul din (de pe) limbă și curăția trupului; că acolo faptele se vor întreba și gândurile se vor ispiti, că nu este nimic nearătat înaintea lui Dumnezeu. Ci toate vor fi de față, toate goale vor fi faptele noastre înaintea noastră.

Și au viețuit starețul Amfilohie, care din schimnicie s-au numit Enoh, 56 de ani (în călugărie), dar la mănăstirea noastră Moldovița, 4 ani, de unde au luat chipul îngeresc. Și de toți anii lui au avut 83 ... și sfârșitul vieții sale bine au sfârșit. Că au dat țărâna țărânei și s-au dus în calea cea lungă a părinților, luându-și plata ostanelilor sale de la dreptul Judecător, și cu cinste s-au îngropat de ucenicii săi. Și, prin rugăciunile acestui sfânt părinte, să acopere Domnul pe toți ortodocșii domni ai Moldovei, cei ce s-au învrednicit a domni întru acest pământ, și întru toată lumea dreptcredincioși domni, cei ce viețuiesc întru dreaptă credință. Și tuturor ortodocșilor creștini, care sunt turma lui Dumnezeu, care ne-au răscumpărat cu cinstit sângele Său, de blestemul legii și din mâna diavolului ne-au izbăvit.

Pentru aceasta să nu ne rușinăm de marele nume, că pentru Hristos ne numim creștini, precum au zis Sfântul Grigorie Teologul. După sfinte poruncile Lui totdeauna a umbla, să ne nevoim până la ieșirea noastră, după cum ne învață Sfânta Evanghelie, și El ne va judeca în ziua cea de apoi. Numai mila lui Dumnezeu și acoperământul Preacuratei Maicii Lui să ne acopere pre noi păcătoșii până la sfârșitul veacului, după făgăduința Lui cea nemincinoasă.

Acest sfânt stareț al acelui loc, Amfilohie, și în schimă, Enoh, s-au mutat la veșnicele lăcașuri la leat 7079 (1570), septembrie 7, în zilele lui Bogdan voievod, la șapte ceasuri din noapte, după cum singur și-au arătat mutarea. Iar pomenirea lui s-au așezat să se facă în ziua Nașterii Născătoarei de Dumnezeu, septembrie 8, în toți anii până va fi sfânta mănăstire (Pângărați) iar nameastnic (egumen) în locul lui s-au pus preotul Teodor de la Mănăstirea Bistrița”²².

²² Extras din manuscrisul nr. 30 (9) intitulat *Carte cu multe adunături din Scripturi* copiat la Mănăstirea Agapia Veche în 1808, de monahul Metodie, după biografia originală a egumenului

MITROPOLITUL GRIGORIE ROȘCA
al Moldovei și Sucevei
(†1570)²³

Acest ierarh iubitor de Hristos a fost unul dintre cei mai apropiați ucenici ai Cuviosului Daniil Sihastrul, din neamul căruia se trăgea. Era originar din nordul Moldovei. Către sfârșitul secolului XV (1490) a fost adus în obștea Mănăstirii Voroneț de către Cuviosul Daniil egumenul. Despre acesta însuși mitropolitul Grigorie scria mai târziu, pe o Evanghelie dăruită Voronețului, că „din fragedă copilărie m-am făgăduit lui Dumnezeu, cu rugăciunile Sfântului Părintelui nostru Daniil cel Nou”.

Ca ucenic al celui mai mare duhovnic, sihastru și sfânt moldovean, tânărul Grigorie învață din copilărie de la dascălul său nevointa duhovnicească, smerenia, ascultarea, întreaga înțelepciune, cunoștința Sfintelor Scripturi și dragostea de oameni. A deprins, de asemenea, rânduiala slujbelor, rugăciunea și buna chivernisire a casei Domnului.

Pentru viața sa îmbunătățită, în anul 1523 a fost numit egumen al Mănăstirii Probota, pe care o conduce cu multă râvnă și pricepere timp de 23 de ani (1523–1546). Fiind rudă cu voievodul Petru Rareș, la îndemnul său, domnul Moldovei înnoiește în întregime biserica și chiliile mănăstirii, alegându-și aici locul de veșnică odihnă.

Sub egumenia ieromonahului Grigorie Roșca, Mănăstirea Probota a trăit o epocă de mare înflorire duhovnicească și culturală. În timpul său au strălucit în Probota doi mari cuvioși părinți purtători de Dumnezeu, anume Sfinții Inochentie și Eustatie. Obștea număra aproape 100 de monahi, din care unii erau duhovnici renumiți, alții rugători iscușiți, iar alții, zugravi de biserici, dascăli de limbi străine, traducători și buni caligrafi. Tot prin grija sa, biserica Mănăstirii Probota este pictată în întregime, atât în interior, cât și pe dinafară. Acest egumen a contribuit cel mai mult la formarea unei vestite școli de zugravi moldoveni, cum nu mai fusese până atunci în Moldova. Unii dintre acești zugravi anonimi erau monahi și ucenici ai marelui stareț.

Văzând domnul Moldovei, Iliăș Rareș (1546–1551) petrecerea egumenului Grigorie, în anul 1546 îl alege, cu sfat de obște, mitropolit al Moldovei. Timp de 6 ani, cât a păstorit turma lui Hristos, neobositul ierarh a înviorat

Anastasia, scrisă în anul 1570 la Mănăstirea Moldovița. Manuscrisul se află astăzi în biblioteca Mitropoliei Olteniei – Craiova. A se vedea și *Pomelnicul ciitoricesc al Mănăstirii Pângărați*.

²³ Ibidem

viața călugărească în mănăstiri, a rânduit stareți vrednici, a zidit biserici prin sate și a povățuit cu pricepere oile cele cuvântătoare pe calea mântuirii, apărând cu toată puterea sfânta credință ortodoxă.

Însă, nestatornicia vremurilor și desele schimbări de domni, au silit pe marele mitropolit, în anul 1551, să se retragă din scaun la mănăstirea de metanie, Voroneț. Timp de încă 19 ani de zile, mitropolitul Grigorie a fost făclie și candelă nestinsă în această obște și în toată Moldova de nord, pe toți învățând și folosind cu cuvântul și cu fapta, cu smerenia, cu bărbăția, cu îndemnul și cu multa sa înțelepciune. Căci era părinte sufletesc al multor egumeni și duhovnici, sihaștri, oameni de rând și dregători de țară. În această vreme și viața isihastă a luat o mare amploare, îndeosebi în jurul Voronețului, al Mănăstirilor Slatina și Agapia și în Munții Rarău și Ceahlău.

Faima acestui mitropolit a atras numeroși monahi în obștea Mănăstirii Voroneț, dintre care unii erau iscușiți cronicari, cunoscători ai limbilor greacă și slavonă, traducători în grai românesc și pricepuți în Sfânta Scriptură. Mitropolitul Grigorie este considerat chiar fondatorul unei școli de copişti și traducători la Voroneț, unde se studiau textele biblice și scrierile Sfinților Părinți, unde se traduceau cărți în limba românească și unde se lucra stăruitor la formarea limbii naționale și la introducerea ei în cultul nostru ortodox.

Monahii de la Voroneț, cu binecuvântarea mitropolitului Grigorie, ajungeau până în Maramureș și în toată Transilvania, ducând și aducând manuscrise dintr-o parte în alta. Datorită acestui ierarh și ucenicilor lui, s-au păstrat și copiat aici două din cele mai vechi manuscrise românești, „Codicele Voronețian” și „Psaltirea Voronețiană”. Tot la porunca lui s-a copiat pentru Mănăstirea Voroneț un Tetraevangheliar în anul 1551 „cu cheltuiala arhiepiscopului Grigorie, mitropolitul Sucevei, cu mâna mult păcătosului diacon Mihail”.

De asemenea, neobositul ierarh a adăugat un pridvor nou la biserica Mănăstirii Voroneț și a pus pe cei mai vestiți zugravi ai Moldovei s-o împodobască cu frescă exterioară, cum nu este alta mai frumoasă în țară. Iar la intrare a poruncit să se picteze alături de portretul său chipul Cuviosului Daniil Sihastrul, cu aureolă de sfânt. Tot el a pus și o frumoasă piatră de mormânt deasupra moaștelor marelui său dascăl și părinte sufletesc. Astfel, mitropolitul Grigorie Roșca este considerat al treilea ctitor al Mănăstirii Voroneț, după Ștefan cel Mare și Sfântul Daniil Sihastrul, rudenia sa.

Ajungând la adânci bătrâneți și pregătindu-și singur mormântul, la 5 februarie, 1570, vrednicul ierarh și părinte al Moldovei, Grigorie Roșca, s-a strămutat la veșnicele lăcașuri în vârstă de peste 90 de ani și a fost înmormântat în pridvorul bisericii înnoite de el.

SIHAȘTRII DIN MUNTELE SCAUNELOR

Sihăstria Agapia Veche (secolele XV-XVI)

Printre ucenicii Cuvioșilor Agapie și Eufrosin erau unii atât de râvnitori în nevoița pustnicească, încât doreau să urmeze marilor asceți din pustiul Egiptului. Ei sihăstreau în muntele numit până astăzi „Scaunele”, situat pe obcină, un kilometru mai sus de Agapia Veche.

Nevoița sihaștrilor din Muntele Scaunele era aceasta: toată ziua lucrau cu mâinile și rosteau rugăciunea lui Iisus, în deplină liniște și tăcere; la asfințitul soarelui mânca fiecare puțini pesmeți și legume; iar noaptea se așezau pe un fel de scaune sau lavițe de lemn fixate în trunchiuri de brad și împleteau coșuri din nuiele de alun; după miezul nopții așteptau câteva ore pe aceste scaune, apoi în zori de ziură iarăși se deșteptau, dădeau laudă lui Dumnezeu și își continuau nevoița. De la scaunele acestor sihaștri s-a numit și locul „La Scaune” sau „Muntele Scaunele”. Nevoița aceasta a fost continuată până la sfârșitul secolului XVIII și este unică în isihasmul românesc.

Spre sărbători, pustnicii coborau la biserica schitului din poiană, unde făceau priveghere de toată noaptea, ascultau Sfânta Liturghie, se împărțeau și iarăși se retrăgeau în pădure. Acești sihaștri lucrau de obicei coșuri din alun, metanii de lemn, cruci și alte rucodelii călugărești, pe care apoi le trimiteau spre vânzare la Târgu Neamț. Din banii obținuți, ucenicii le cumpărau pâine, verdețuri, șiacuri pentru haine și cele strict necesare vieții.

Nevoița acestor cuvioși părinți era tăcerea desăvârșită, liniștea, privegherea de toată noaptea, osteneala trupului și neîncetata rugăciune. Căci pustnicii din Sihăstria Agapiei și mai ales cei din Muntele Scaunele erau mari lucrători ai rugăciunii lui Iisus și cei mai vestiți nevoitori din Munții Neamțului. Despre acești cuvioși se spune în tradiția locului că, pe la începutul secolului XVI, i-au întâlnit într-o zi câțiva boieri din sfatul țării, care erau la vânatoare. Deci, văzând asprimea vieții lor, le-au zis:

– Părinților, noi nu avem vreme să ne rugăm lui Dumnezeu, că suntem învăluți de grijile acestei lumi. Rugați-vă sfințiile voastre pentru noi și nu vă mai trudiți atât cu lucrul mâinilor, iar noi vă vom trimite întotdeauna cele de nevoie vieții!

Auzind domnul Moldovei, Petru Rareș, despre acești cuvioși sihaștri de la Agapia Veche, însuși a binevoit, în prima sa domnie (1527-1538), să zidească o biserică nouă cu hramul Schimbarea la Față, în locul celei vechi,

risipite prin alunecarea terenului. Astfel, încetul cu încetul, sihaștrii s-au coborât din munte și s-au așezat în Schitul Agapia Veche, formând o obște călugărească vestită în toată Moldova²⁴.

SFÂNTUL EUSTATIE DE LA PROBOTA (secolul XVI)²⁵

Un alt cuvios monah din obștea Mănăstirii Probota, cinstit de popor și trecut de mitropolitul Dosoftei în rândul sfinților români, a fost Cuviosul Eustatie schimonahul. Era originar din satele de pe Valea Siretului.

Acesta, auzind de petrecerea monahilor din chinovia Probotei și mai ales de nevoința Cuviosului Inochentie, a lăsat toate și i s-a făcut ucenic. Și era desăvârșit următor al faptelor lui, ostenindu-se mulți ani într-o chilie pustnicească din codrii seculari ai mănăstirii. Astfel, în puțini ani, a străbătut multe osteneli călugărești, învățând de la toți frica de Dumnezeu și întrecând pe mulți cu smerenia, cu rugăciunea și cu nemuritoarea dragoste. Pentru o nevoință ca aceasta se învrednicise de darul facerii de minuni și era iubit, atât de Dumnezeu, cât și de oameni. Căci fiecare se folosea de rugăciunea și sfințenia vieții lui. Apoi, săvârșind bine cuvântul Evangheliei lui Hristos și ajungând la măsura dascălului său, Cuviosul Eustatie s-a strămutat la cereștile lăcașuri și s-a numărat în ceata Sfinților Părinți. Desigur, mitropolitul Dosoftei s-a închinat la moaștele ambilor sfinți, Inochentie și Eustatie, el însuși fiind cu metania de la Probota.

CUVIOSUL ANTONIE PROTOPSALTUL Mănăstirea Putna (secolul XVI)

Ieromonahul Antonie Protopsaltul era unul din ucenicii vestitului dascăl și protopsalt Eustatie de la Putna. Luând de tânăr jugul lui Hristos în obștea Mănăstirii Putna și învățând carte în școala de gramatică și de psaltichie de aici, a ajuns în puțină vreme călugăr sporit și cântăreț iscusit. Cunoștea bine

²⁴ Pr. N. Dărăngă, op. cit., p. 16-19; Ierom. Ioanichie Bălan, *Chipuri de călugări îmbunătățiți din mănăstirile nemțene*, mss., p. 46

²⁵ Mitropolitul Dosoftei, op. cit., fila 151-152; Pr. prof. Liviu Stan, op. cit., p. 56

limbile greacă și slavonă și copia cu îndemânare cărți de folos sufletesc și de cântări pentru strană.

După trecerea din viață a ieromonahului Eustatie, dascălul său, monahul Antonie, s-a învrednicit de darul preoției, ajungând dascăl și protopsalt în locul lui, la școala de muzică psaltică de la Putna. Și era vestit în toate mănăstirile din Moldova de nord, încât mulți călugări și tineri de prin sate învățau de la dânsul a citi, a scrie și a lăuda pe Dumnezeu. Era încă preot și duhovnic iscusit, povățuind multe suflete la limanul mântuirii. Iar la marile praznice și la hramul mănăstirii, Cuviosul Antonie împodobea biserica cu cele mai frumoase cântări, ca în vremea Bizanțului de altădată.

Între anii 1546–1547, Cuviosul Antonie Protopsaltul de la Putna a scris o carte cu alese cântări bisericești, după care se învăța și se cânta la școala de psaltichie de aici. Deci, bine nevoindu-se și lăudând pe Dumnezeu ziua și noaptea mai mult de 50 de ani, ieromonahul Antonie Protopsaltul s-a săvârșit cu pace, adăugându-se în ceata fericiților părinți.

CUVIOSUL PAISIE IEROMONAHUL Egumen al Mănăstirii Humor (secolul XVI)²⁶

Ieromonahul Paisie a fost egumen și părinte duhovnicesc al Mănăstirii Humor în timpul domniei lui Petru Rareș. El se nevoia din tinerețe în această mănăstire, ostenindu-se ziua și noaptea cu postul, cu rugăciunea și cu smerita ascultare. Era încă duhovnic iscusit, dascăl și bun caligraf. Pentru o nevoie ca aceasta, obștea Mănăstirii Humor l-a ales egumen în anul 1528. Auzind de petrecerea egumenului Paisie, Petru Rareș, domnul Moldovei (1527–1538; 1541–1546), l-a ales de sfetnic și părinte duhovnicesc și asculta sfaturile lui și multe lucruri făcea cu binecuvântarea lui.

Văzând cuviosul că obștea sa se mărește, iar biserica veche este neîncăpătoare, a hotărât să zidească o nouă biserică în cinstea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, „prin voința și cu ajutorul dreptcredinciosului domn Petru (Rareș) Voievod” și cu cheltuiala logofătului Teodor Bubuiog. Zidirea bisericii a început în anul 1530, sub supravegherea egumenului Paisie, și s-a sfârșit în același an, la praznicul Adormirii Maicii Domnului. În jurul bisericii noi s-au zidit chilii de piatră unde se nevoiau peste 40 de cuvioși călugări. Tot

²⁶ Prof. V. Brătulescu, art. cit., p. 463–466; *Tetraevangelul de la Humor*, mss. nr. 576, biblioteca Mănăstirii Putna; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957

aici, egumenul Paisie a întemeiat o școală mănăstirească pentru călugări și preoți de mir, cu dascăli de greacă și slavonie și cu iscusiți caligrafi.

Cuviosul Paisie, fiind el însuși bun pictor miniaturist, a căutat să împodobească cu frescă noua biserică, „atât pe dinăuntru, cât și pe dinafară”, prin mâna celui mai bun pictor ce se găsea atunci în Moldova. Astfel, în anul 1535, zugravul Toma din Suceava împlinește dorința egumenului Paisie, împodobind biserica cu frescă de o rară valoare duhovnicească și iconografică.

În anul 1538, Petru Rareș fiind izgonit la Ciceu și mănăstirile fiind jefuite, egumenul Paisie a ascuns în pădure odoarele bisericii, iar vestitul Tetraevanghel donat de Ștefan cel Mare (1473) l-a trimis prin doi călugări la Ciceu, ca să fie spre ajutor și mângâiere voievodului pribeag. După patru ani, luând din nou scaunul Moldovei, Petru Rareș încredințează acest Tetraevanghel în mâinile egumenului Paisie²⁷.

Astfel, mult nevoindu-se și răbdând cu bărbăție necazurile acestei vieți, Cuviosul Paisie și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu către jumătatea secolului XVI, lăsând în urmă numeroși ucenici.

CUVIOSUL PAHOMIE SIHASTRU Întemeietorul Mănăstirii Slatina (secolul XVI)²⁸

În prima jumătate a secolului XVI, s-a nevoit pe valea pârâului Suha Mică, comuna Slatina-Suceava, un sihastru sfânt și făcător de minuni, ce se chema Pahomie. El își avea chilia într-o poiană mare, liniștită, situată la nord de actuala mănăstire, numită până astăzi „Poiana lui Pahomie”.

²⁷ Iată mai jos însemnarea de pe acest Tetraevanghel: „În anul al patruzeci și șaselea peste șapte mii s-a întâmplat să se ridice împăratul turcesc cu toată țara sa, cu părțile de răsărit și cu cele tătărești și cu cele muntenești asupra acestei biete Țării a Moldovei, în zilele domnului Petru Voievod. Și s-a înspăimântat toată țara, iar noi, călugării din Humor, din cauza groazei ce cuprinsese țara, am trimis acest Tetraevanghel în țara ungurească la Cetatea Ciceului. Și când s-a întâmplat domnului Petru Voievod să iasă din domnie, el trecu în țara ungurească și ajunsese la Cetatea sa Ciceul și a găsit acest Sfânt Tetraevanghel acolo și, luându-l cu sine și în mâinile sale, îl ținu la el atâta timp cât a fost în Cetatea Ciceului. Și când s-a dus în țara turcească l-a luat pre acesta iarăși cu sine la Țarigrad și l-a ținut și acolo în mâinile sale. Trecând nu multă vreme în țara turcească, s-a milostivit Dumnezeu și Preacurata lui Maică și a dăruit lui coroana domniei, ca să fie iarăși domn al Țării Moldovei și al creștinilor și a venit cu turcii și a luat sceptrul, adică steagul Țării Moldovei și a venit cu bine la preaslăvita cetate de scaun Suceava. Și a dat iarăși acest Tetraevanghel Sfintei Mănăstiri a Humorului pentru sufletul său și pentru sufletul părintelui său, Ștefan Voievod cel Bătrân, egumen fiind pe atunci Paisie ieromonahul cel care l-a trimis la Ciceu”. (Extras din rev. „M.M.S.”, nr. 7-8/1966, p. 463-466)

²⁸ I. Neculce, *Cronica Țării Moldovei*, 1975, p. 17; tradiția locală; *Pomelnicul citoricesc al Mănăstirii Slatina*

Cuviosul Pahomie, după tradiție, era cu metania din Mănăstirea Voroneț, la 20 de km mai sus de Slatina, fiind unul din cei mai aleși ucenici ai Sfântului Daniil Sihastrul. Apoi, iubind viața pustnicească, s-a retras la liniște în codrii de pe valea pârâului Suha. Aici, deja exista o mică sihăstrie, încă din timpul domniei lui Ștefan cel Mare, care mai târziu a dispărut.

Nevoința Cuviosului Pahomie era așa de înaltă, încât și darul facerii de minuni și al înaintevererii s-a învrednicit a-l primi de la Dumnezeu. Ziua și noaptea petrecea în post și rugăciune, cu mâinile și mintea înălțate la Dumnezeu. Mâncare nu primea, decât la o zi sau două, după apusul soarelui, iar inima lui permanent ardea de dragostea lui Hristos, căci se odihnea în el harul Duhului Sfânt. Deci, biruind cuviosul cursele vrăjmașului, nălucirile cele de noapte, foamea, frigul și toată nevoia firii, după mulți ani de nevoință ajunsese la mare odihnă duhovnicească. Astfel, bineplăcând lui Dumnezeu, vindeca bolile și izgonea duhurile necurate cu rugăciunile sale, fiind căutat de mulți credincioși de prin sate.

În anul 1553, voind Domnul să întemeieze o mănăstire în aceste locuri, a descoperit Cuviosul Pahomie o minune ca aceasta: În fiecare noapte spre Duminici și sărbători, când se fac slujbe în biserici, vedea cuviosul multe lumini aprinse într-un paltin mare, jos în poiană, iar deasupra lui auzea cor îngeresc, cântând troparul Schimbării Domnului la Față. Deci, rugându-se cu lacrimi, i s-a arătat Maica Domnului în vis și i-a poruncit să se ducă la voievodul Alexandru Lăpușneanu și să-l îndemne să zidească în locul acesta mănăstire de călugări. Domnul Moldovei, ascultând îndemnul Cuviosului Pahomie, a zidit aici o frumoasă mănăstire, între anii 1553-1559, așezând altarul pe locul unde se afla acel paltin. Așa a luat ființă Mănăstirea Slatina.

Astfel, Sfântul Pahomie Sihastrul, mai trăind puțin, s-a strămutat în ceata sfinților, la cereștile lăcașuri, iar trupul său a fost așezat lângă biserica de curând zidită. De asemenea și „Izvorul Cuviosului Pahomie”, care nu seacă niciodată, a fost adus în mănăstire spre mângâierea fraților.

CUVIOSUL IOAN SIHASTRUL

Valea Sihăstriei

(secolul XVI)

Pustnicul Ioan este considerat printre cei dintâi călugări care au sihăstrit în pădurile seculare de pe valea Sihăstriei. El venea, desigur, din obștea Mănăstirii Neamț, ca, de altfel, aproape toți sihaștrii din Munții Neamț. Deci,

iubind desăvârșita liniște și arzând pentru dragostea lui Hristos, s-a retras în munte, la izvoarele pârâului „Săc” și acolo și-a făcut chilie într-o poiană singuratică, ce îi poartă numele până astăzi.

Iar ostenelele, rugăciunile și ispitele de la diavoli, pe care le-a răbdat Cuviosul Ioan Sihastrul în locul acesta, numai singur Dumnezeu le știe. În tradiția locului se spune că pustnicul Ioan a trăit mulți ani în această poiană, că era mare duhovnic, dascăl al liniștii și al rugăciunii și era plin de dragostea lui Hristos. Astfel, numele lui ajunsese cunoscut peste tot și mulți călugări iubitori de liniște i-au devenit ucenici. Poate tocmai de la acest pustnic s-a numit întâi locul acesta „Valea Sihastrului”, apoi „Valea Sihaștrilor”, iar din secolul XVII, „Valea Sihăstriei”.

Ajungând la adânci bătrâneți, Cuviosul Ioan Sihastrul și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu și a fost îngropat de ucenici în acea poiană²⁹.

CUVIOSUL IACOB CEL VREDNIC Primul egumen al Mănăstirii Slatina (secolul XVI)³⁰

Acest preacuvios părinte, precum însuși numele îl arată, a fost cel dintâi egumen al Mănăstirii Slatina. Căci, îndată ce voievodul Alexandru Lăpușneanu (1553–1564) începu să zidească acest dumnezeiesc lăcaș în cinstea Schimbării Domnului la Față, la îndemnul Cuviosului Pahomie Sihastrul, el încredință această lucrare ieromonahului Iacob, vrednic slujitor al lui Hristos din Mănăstirea Neamț.

Egumenul Iacob era duhovnic renumit în marea lavră a Moldovei. Apoi, ajungând părinte sufletesc al Mănăstirii Slatina în anul 1558, a supravegheat și a condus cu multă pricepere zidirea acestei ctitorii voievodale. La 3 septembrie, 1559, când s-a sfințit biserica în prezența ctitorului și a zeci de mii de credincioși, Cuviosul Iacob devine sfetnic de taină și duhovnic al familiei voievodului.

Timp de 15 ani, cât a condus Mănăstirea Slatina, egumenul Iacob a format aici o obște de peste 60 de călugări cu o aleasă viață duhovnicească. Unii dintre ei erau schimonahi și iscusiți lucrători ai rugăciunii lui Hristos.

²⁹ Cea mai veche însemnare care vorbește de „Poiana lui Ioan” este o hotarnică din prima jumătate a secolului XVI, care stabilea terenurile Mănăstirilor Neamț și Agapia Veche.

³⁰ *Arhiva și Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Slatina*; Protos. Hrisostom Asavei, *Monografia Mănăstirii Slatina*, mss. 1948, p. 41–42; N. Iorga, *Studii și documente cu privire la Istoria românilor*, vol. VII, București, 1904, p. 101

Alții, vestiți duhovnici și povățuitori de suflete pentru călugări și mireni. Iar alții, dascăli învățați în greacă și slavonă, buni cunoscători ai Sfinților Părinți, cronicari și caligrafi îndemânatici. Sub supravegherea acestui neobosit egumen s-au copiat la Mănăstirea Slatina de către ucenicii săi numeroase cărți filocalice și de cult, s-au scris pagini importante din cronică a Moldovei și s-au pregătit sute de tineri pentru preoți la sate. Încă și viața isihastă a luat o mare dezvoltare în jurul mănăstirii. Căci se nevoiau în partea locului zeci de ucenici ai Cuviosului Pahomie, din care unii erau mari asceți și lucrători ai rugăciunii. Pe toți aceștia îi ajuta marele egumen.

De asemenea, ieromonahul Iacob a împodobit biserica cu alese odoare voievodale, a zidit din temelie chilii pentru călugări și a înzestrat mănăstirea cu numeroase danii, situând astfel ctitoria lui Alexandru Lăpușneanu în rândul celor mai renumite ctitorii voievodale din Moldova. Pentru toate acestea, egumenul Mănăstirii Slatina a fost numit de tot poporul „Iacob cel Vrednic”, căci era plin de înțelepciune și frică de Dumnezeu și niciodată nu dădea înapoi din fața primejdiei.

Un mare merit a avut Cuviosul Iacob îndemnând pe domnul Moldovei să zidească și alte lăcașuri sfinte, atât în țară, cât și în Muntele Athos. Cu sfatul său s-au înnoit mănăstirile Bistrița, Tazlău, Bogdana-Rădăuți, Sfântul Dumitru-Suceava etc., cum și mai multe lăcașuri atonite, în frunte cu Mănăstirea Dochiaru, pe care o reface în întregime.

La toate acestea, egumenul Iacob adaugă încă o înțeleaptă faptă bună. Văzând sfârșitul apropiat al voievodului, precum și numărul mare al potrivnicilor săi și dorind mântuirea marelui domn, l-a sfătuit să primească schima monahală. Astfel, în anul 1568, Cuviosul Iacob cel Vrednic a săvârșit la Slatina tunderea monahală a lui Alexandru Lăpușneanu, punându-i numele de Pahomie, după numele marelui sihastru care l-a sfătuit să zidească mănăstirea. Puțin mai târziu, trecând la cele veșnice, atât monahul Pahomie, cât și doamna Ruxandra cu fiii lor, au fost înmormântați de egumen în biserica înălțată de ei. În anul 1572, egumenul Iacob s-a mutat la cele veșnice.

CUVIOSUL ZOSIMA IEROSCHIMONAHUL Întemeietorul Mănăstirii Secu (secolul XVI)

Ieroschimonahul Zosima este întemeietorul celei dintâi sihăstrie pe valea pârâului Secu, în a doua jumătate a secolului XVI. În tinerețile sale, Zosima

(Zosin) era un mic dregător (vistiernicel) la curtea domnului Moldovei. Apoi, auzind de petrecerea unor sihaștri îmbunătățiți pe valea pârâului Secu, aproape de Mănăstirea Neamț, precum: Prohor, Veniamin, Chiriac, Visarion, Ștefan, Spiridon, Atanasie și alții, a fost îndemnat de Duhul Sfânt să intre și el în nevoiță călugărească³¹.

Deci, mult folosindu-se de sfințenia vieții acestor cuvioși părinți și văzând că nu au în apropiere nici o biserică în care să slăvească pe Hristos, și-a vândut toate averile sale ce le avea și a întemeiat pe valea Secului primul schit numit „Schitul lui Zosima”, cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”. În acest schit a primit îngerescul chip al schimniciei și fericitul ctitor Zosin, primind numele de Zosima. Mai târziu, hirotonindu-se, a ajuns cel dintâi egumen al acestei smerite sihăstriei.

Nevoința Cuviosului Zosima și a ucenicilor săi ajungând cunoscută până la voievodul Moldovei, Alexandru Lăpușneanu, acesta a înzestrat schitul cu câteva danii și hotarnice, între anii 1555–1568. Astfel, bineplăcând lui Dumnezeu și povățuind această sihăstrie peste 20 de ani, a adunat în jurul său o obște de 30 de sihaștri care slăveau pe Hristos ziua și noaptea. Unii dintre aceștia erau luminați cu multă învățătură duhovnicească, precum ieroschimonalul Dosoftei, devenind renumiți dascăli și povățuitori de suflete.

Ajungând la adânci bătrâneți și lăsând pe Dosoftei egumen în locul său, Cuviosul Zosima s-a săvârșit cu pace și a fost așezat lângă biserica zidită de el.

CUVIOȘII SIHAȘTRI
MOISE, PROHOR, VENIAMIN, SPIRIDON,
CHIRIAC, VISARION, ȘTEFAN ȘI ATANASIE
de pe valea Secului
(secolul XVI)³²

În câteva documente de danie către Mănăstirea Secu, din secolul XVI și începutul secolului XVII, sunt amintiți opt sihaștri din cei mai vestiți care se nevoiește în codrii seculari de pe valea Secului: Moise, Prohor, Veniamin,

³¹ *Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Secu*; Duhovnicul Andronic, *Istoria Mănăstirii Secu*, mss. nr. 53, Arhivele Statului din Rm. Vâlcea; Nestor Severineanul, *Un manuscris necunoscut al duhovnicului Andronic – Istoria Mănăstirii Secu*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, 1974, nr. 3–4, p. 180–196

³² *Documente privind Istoria României* - A, Moldova, Veacul XVI, vol. III, p. 267; Episcop Nestor Severineanul, *Un manuscris necunoscut...*, p. 180–196

Spiridon, Chiriac, Visarion, Ștefan și Atanasie. Astfel, se face pomenire de „Chiliile lui Moise”, „Chiliile lui Prohor”, „Chiliile lui Veniamin” și „Chiliile lui Spiridon și Chiriac”, din afara zidurilor Mănăstirii Secu.

Acești cuvioși sihaștri erau cu metania din Mănăstirea Neamț. Deci, dorind fericita liniște și fiind umbriți de harul Sfântului Duh, s-au făcut pustnici vestiți pe valea „Pârâului Săc”, înainte de întemeierea „Schitului lui Zosin” (a doua jumătate a secolului XVI). Ei sunt printre cei dintâi sihaștri cunoscuți pe valea Secului, amintiți în actele vremii. Nevoința lor a fost așa de aleasă, încât numele și faptele lor au ajuns până la domnul țării și nu puțini călugări li s-au făcut ucenici. În documentele amintite se spune că fiecare dintre ei avea „chilii”, adică mici comunități de 3–4 sihaștri, din care bătrânii erau socotiți superiorii acestor „chilii”. Toți aceștia la un loc, împreună cu alți sihaștri nenumiți, au format prima sihăstrie pe valea pârâului Secu. Desigur, primii viețuitori ai Schitului Zosin, în frunte cu egumenul Dosoftei, făceau și ei parte din comunitatea acestor cuvioși sihaștri. Apoi, odată cu întemeierea schitului (1564), o parte dintre ei au intrat în obște, sub ascultarea egumenului Dosoftei, iar ceilalți au rămas mai departe la „chilii” în pădure.

Cuvioșii părinți Moise, Prohor, Veniamin, Spiridon, Chiriac, Visarion, Ștefan și Atanasie s-au nevoit toată viața la liniște, în post, în rugăciune și în cugetarea celor dumnezeiești. Numai la sărbători se adunau la Schitul lui Zosin, ascultau slujba, se împărtășeau cu Sfintele Taine, luau pesmeți pentru hrană și se întorceau din nou la pustie.

După mulți ani de aspră nevoie, cei opt sihaștri iubitori de Hristos s-au săvârșit cu pace către sfârșitul secolului XVI, lăsând în urmă numeroși ucenici și o profundă tradiție isihastă, care a durat până în zilele noastre.

CUVIOSUL IOV SIHASTRUL **Mănăstirea Râșca**³³ **(secolul XVI)**

Pustnicul Iov era cu metania din Mănăstirea Râșca, dascăl și povățuitor al arhiepiscopului Ioan cel Sfânt (1550–1598). Cuviosul acesta s-a nevoit mai întâi în obște, întrecând pe toți cu ascultarea și osârdia lui. Apoi s-a făcut ucenic unui sihastru vestit ce trăia în Muntele Pleșu din apropiere, ostenindu-se în pustie ca la 30 de ani.

³³ Arhiereul Narcis Crețulescu, op. cit., p. 24; *Pomelnicul Mănăstirii Râșca*; tradiția locală

Acolo, în puțină vreme, a ajuns cu darul lui Hristos cel mai vestit sihastru din jurul Mănăstirii Râșca. Dascăl al rugăciunii, povățuitor de suflete și părinte al multor sihaștri iubitori de liniște, el a prevestit mai înainte pustiirea Mănăstirii Râșca și risipirea călugărilor, care s-a petrecut la anul 1574. În acest an, prădând turcii mănăstirile și satele Moldovei, au jefuit și odoarele Mănăstirii Râșca. Atunci, toți călugării și însuși Cuviosul Ioan de la Râșca s-au retras în munte la pustnicul Iov și acolo s-au nevoit împreună câțiva ani, răbdând multe primejdii până ce iarăși s-a liniștit țara. La acest fericit sihastru venea adesea arhiepiscopul Ioan „cel Sfânt” de la Râșca, pentru cuvânt de folos și multe făcea după sfatul lui.

Așa petrecând, cuviosul Iov Pustnicul s-a mutat la veșnica odihnă spre sfârșitul secolului XVI, fiind îngropat de ucenici în pustie. Locul acela se cheamă până azi „Poiana lui Iov”, popular „Iova”.

CUVIOSUL SILVAN IEROMONAHUL Primul egumen al Mănăstirii Râșca (†1579)³⁴

Ieromonahul Silvan era cu metania din Mănăstirea Bogdănești-Suceava, ucenic al episcopului Macarie de Roman. Risipindu-se acest lăcaș călugăresc și înălțându-se în apropiere o nouă mănăstire de către Bogdan cel Orb (1512-1517), cuvioșii părinți s-au strămutat aici.

Atunci s-a așezat și ieromonahul Silvan în noua ctitorie voievodală, dovedindu-se întru toate ascultător și foarte râvnitor la cele dumnezeiești. Era încă iubitor de liniște și adeseori se retrăgea în pădurile de sub munți, unde sihăstreau numeroși pustnici.

În anii 1540-1542, înnoindu-se întreaga mănăstire de către Petru Rareș și de episcopul Macarie de Roman cu numele de „Mănăstirea Râșca”, a fost rânduit egumen Cuviosul Silvan, căci era duhovnic vestit și sporit în fapte bune. Până în vara anului 1542, egumenul Silvan s-a îngrijit de zidirea bisericilor și a chiliilor. Apoi, adunând în jurul său peste 30 de călugări, a întemeiat o aleasă obște monahală cu duhovnici buni și cu călugări caligrafi aduși din Mănăstirea Neamț. Rânduiala mănăstirii era aceeași ca și în celelalte mănăstiri din Moldova. Utrenia la miezul nopții, Sfânta Liturghie zilnică, spovedania și împărtășirea cu Trupul și cu Sângele lui Hristos la trei

³⁴ Idem.; *Istoria Sfintei Mănăstiri Râșca*, Fălticeni, 1901, p. 74; N. Stoicescu, *Repertoriu bibliografic, Moldova*, București, 1974, p. 711

săptămâni, masa o dată pe zi, afară de zilele de sărbătoare, și ascultare în desăvârșită dragoste, cu rugăciunea lui Iisus.

Cuviosul Silvan încuraja, de asemenea, viața pustnicească din munții Râșcăi, unde, cu secole în urmă, se nevoiseră sihaștri sfinți. El trimitea cele de nevoie cuvioșilor din pustie și îi cerceta duhovnicește, iar pe cei iubitori de liniște îi lăsa să se retragă în singurătate.

Așa nevoindu-se Cuviosul Silvan, în anul 1548 s-a retras din egumenie și s-a făcut schimonah. Apoi, mai trăind până în anul 1579 și bineplăcând lui Dumnezeu, s-a mutat la cele veșnice, lăsând în urmă numeroși fii duhovnicești.

EPISCOPUL ISAIA DE RĂDĂUȚI (†1592)³⁵

Acest ierarh iubitor de Hristos a fost cel mai renumit episcop al Rădăuților din secolul XVI. Era cu metania din Mănăstirea Slatina. Aici învață din tinerețe asprimea vieții călugărești și dragostea de Dumnezeu și de oameni.

Tot în școala mănăstirii se luminează cu multă învățătură de carte, întrecând pe toți dascălii săi. Căci era iscusit în cunoștința Sfintei Scripturi, în scrierile Sfinților Părinți, în lucrarea rugăciunii lui Iisus și în povățuirea sufletelor omenеști pe calea mântuirii. Cunoștea bine istoria Moldovei și a întregului Bizanț și era bun cronicar, caligraf și vorbitor în limbi. Pe când era ieromonah, înainte de anul 1561, Cuviosul Isaia a copiat un hronograf bizantin și două cronici, una sârbească și alta bulgărească, iar între anii 1561–1564, a scris o cronică putneană prescurtată.

Auzind de înțelepciunea și nevoința lui, voievodul Alexandru Lăpușneanu îl rânduește episcop la Rădăuți în anul 1564, eparhie pe care o păstorește cu aleasă pricepere și blândețe timp de 14 ani. Ca păstor de suflete s-a ostenit să pună preoți buni la sate și egumeni duhovnicești și învățați prin mănăstiri. De asemenea, cerceta adesea pe călugări și pe credincioși, dezvolta mult școlile mănăstirești și încuraja viața isihastă în nordul Moldovei. Iar ca sfetnic de taină al voievodului, mijlocea adesea între el și supușii săi, stăruind mereu pentru bună înțelegere și împăcare. A împlinit și câteva misiuni de pace peste hotare, în Transilvania, Polonia și Rusia.

³⁵ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957, p. 351; Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Listele cronologice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române*, în rev. „B.O.R.”, XCIII (1975), nr. 3–4, p. 322–355

În anul 1577, bunul păstor al turmei lui Hristos, se retrage din scaun la Mănăstirea Agapia Veche, unde îmbracă îngerescul chip al schimniciei. În această vestită vatră isihastă, el întrecu pe mulți sihăstri, devenind iscusit lucrător al rugăciunii lui Iisus, dascăl și părinte al părinților. După mai mulți ani de adâncă smerenie și neîncetată rugăciune, episcopul Isaia își dă sufletul în mâinile Domnului, în anul 1592 și este îngropat alături de biserică.

MITROPOLITUL TEOFAN II Mitropolia Moldovei și Sucevei (†1598)

Al doilea mitropolit, Teofan, era ucenicul învățatului episcop Macarie de la Roman, amândoi fiind cu metania din Mănăstirea Râșca. Aici a crescut duhovnicește, învățând de la dascălul său frica de Dumnezeu, cunoașterea Sfintei Evanghelii și scrierea în limba greacă.

Având o trăire aleasă, cu voia lui Dumnezeu, în anul 1564 a fost ales mitropolit al Moldovei de către Alexandru Lăpușneanu. Și era tuturor iubit pentru smerenia și bunătatea inimii lui. Acest păstor sufletesc cerceta adesea satele și sfintele mănăstiri și ajuta mult pe călugării care sihăstreau prin păduri și prin munți. Avea încă deosebită grijă de monahii români ce se nevoiau în Muntele Athos, unde a fost trimis de voievod să ducă bani pentru înnoirea din temelie a Mănăstirii Dochiaru (1564–1568). El a supravegheat aceste lucrări, a ajutat să se picteze biserica și a luat parte la sfințirea ei, devenind una din cele mai frumoase mănăstiri atonite.

În anul 1568, mitropolitul Teofan l-a călugărit pe Alexandru Lăpușneanu, punându-i numele de Pahomie și tot el l-a îngropat în biserica Mănăstirii Slatina. Mai târziu, sub domnia lui Ioan Vodă cel Viteaz, fiind izgonit din scaun, a sihăstrit cu trei ucenici ai săi în munții din preajma Rarăului. Aici, făcându-și chilii pe obcina numită până astăzi „Piciorul Mitropolitului”, s-au nevoit în post și rugăciune câțiva ani de zile. În anul 1577 a fost iarăși chemat la scaunul său de voievodul Petru Șchiopul, păstorind Biserica Moldovei încă patru ani de zile. În anul 1581, din cauza deselor schimbări de domni, mitropolitul Teofan se refugiază în Polonia. După un an este chemat din nou la scaunul său, pentru a treia oară, rămânând la cârma Bisericii încă cinci ani de zile, căci în acele vremuri tulburi nu era în Moldova alt păstor mai bun ca mitropolitul Teofan.

Deci, povătuind corabia Bisericii lui Hristos prin grele valuri timp de 17 ani de zile și răbdând cu bărbăție multe necazuri, izgoniri și primejdii, în anul 1587, mitropolitul Teofan II se retrage de bunăvoie din scaun și se duce la Mănăstirea Dochiaru în Athos. Aici petrece ca un mare sihastru încă 12 ani, întrecând pe mulți călugări cu aspra sa nevoiță, fiind cunoscut și cinstit în tot Muntele Athos. Evlaviosul mitropolit Teofan era primul ierarh român care se făcuse sihastru atonit și era vestit povătuitor și părinte duhovnicesc, atât monahilor români, cât și multor monahi din Athos.

Ajungând la măsura marilor sihaștri atoniți, în anul 1598, fericitul mitropolit Teofan și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos și a fost înmormântat în pridvorul bisericii din Mănăstirea Dochiaru, cum se vede până astăzi. Monahii de aici l-au trecut în rândul marilor ctitori și îl numără în ceata cuvioșilor părinți atoniți. După câțiva ani, soția lui Ieremia Movilă a dăruit bani să i se pună piatră de mormânt, deasupra căreia stă scris această frumoasă inscripție: „O, mormântule, pentru Dumnezeu, ce mort ai? Spune-mi repede mie, celui ce te întreabă, pe cine ai? O, străine, (îl am) pe Teofan, cel drag tuturor, pe slăvitul arhiereu al Moldovlahiei, al cărui strălucit sicriu, Elisabeta, soția prea luminatului Ieremia, fiind fericită că-i este rudă, îl împodobește după cuviință, de departe, spre amintire și ca să aibă răsplată. Cerul cu slava lui să-i dea viață îndelungată și strălucită fericire, în anul 1598”.

Pe portretul frumos pictat de pe perete stau scrise, de asemenea, aceste cuvinte: „Strălucitul păstor al Moldovlahiei, Teofan”.

—
7
il
a
t
e
t

l
t
.
a
t
i
s
[

SFINȚI ȘI CUVIOȘI
din secolele XVI-XVII

SFÂNTUL IOAN ARHIEPISCOPUL Mănăstirea Râșca (secolele XVI-XVII)¹

a. Viața

Acest ierarh sfânt al Bisericii Ortodoxe Române era de loc din ținutul Sucevei. Părinții săi se numeau Gheorghe și Anastasia. Prin anul 1560 a intrat, ca fiu duhovnicesc al episcopului Macarie de Roman, în obștea Mănăstirii Râșca, ajungând mai târziu egumen și duhovnic. Între anii 1598-1605 a fost episcop de Huși; apoi episcop de Rădăuți, între anii 1605-1608, când este ales mitropolit al Moldovei. El însă, renunțând la scaun, se retrage la mănăstirea de metanie și după puțin timp se mută la cele veșnice. Viața sa, atât de sfântă, ne rămâne în mare parte necunoscută, fiind ascunsă în Hristos. Cel dintâi care l-a făcut cunoscut și l-a cinstit ca sfânt a fost evlaviosul mitropolit Dosoftei al Moldovei.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Cuviosul Ioan de la Râșca, „arhiepiscopul cel sfânt și minunat”, cum l-a numit mitropolitul Dosoftei, a fost chemat de Hristos din tinerețe la viața călugărească, având ca dascăl și povățuitor pe episcopul Macarie de Roman, care i-a fost egumen și duhovnic. De la el a învățat cunoștința cărții, iar de la cuvioșii duhovnici și sihaștri din munți a învățat lucrarea cea îngerească a rugăciunii inimii și paza minții de gândurile cele deșarte, care vin de la diavoli. Astfel, în puțină vreme, a împlinit ani îndelungați, ajungând la măsura bărbatului desăvârșit.

2. Acest vas ales al Duhului Sfânt avea, îndeosebi, două mari fapte bune: rugăciunea curată însoțită de lacrimi și o negrăită dragoste pentru Hristos și pentru oameni. Prin aceste două bunătăți a biruit toate ispitele vrăjmașilor și, curățindu-și mintea și inima, a ajuns purtător de Hristos, plin de blândețe și smerenie. În acea vreme nu era altul mai sporit ca el în mănăstirile Moldovei. Era încă mare lucrător și dascăl al rugăciunii inimii.

3. Învrednicindu-se de darul preoției, Cuviosul Ioan s-a făcut egumen și mare părinte duhovnicesc în Mănăstirea Râșca, căci pe toți îi miluia și îi

¹ Mitropolitul Dosoftei, *Viețile Sfinților*, Iași, 1686, vol. IV, f. 152; Pr. Liviu Stan, *Sfinții români...*, Sibiu, 1945, f. 54-55; Arhiereul Narcis Crețulescu, op. cit., p. 76-79

mângâia cu alese cuvinte duhovnicești și îi povățuia spre urcușul cel duhovnicesc prin însăși pilda vieții sale. Acest egumen a adunat în jurul său numeroși călugări și a desăvârșit lucrarea duhovnicească începută de episcopul Macarie la Râșca. Cerceta, de asemenea, pe sihaștrii din munții Râșcăi, le aducea Preacuratele Taine și zăbovea la chiliile lor, mai ales în sfintele posturi, căci în sufletul lui se odihnea Hristos. Sub povățuirea acestui sfânt egumen, Mănăstirea Râșca ajunsese la cea mai înaltă înflorire duhovnicească.

4. Pentru o nevoiească aleasă ca aceasta, Cuviosul Ioan s-a învrednicit de darul facerii de minuni și al înaintevererii. Din această pricină, mulți credincioși de prin sate alergau la chilia lui, îi cereau sfintele rugăciuni, își mărturiseau păcatele și primeau sănătate, căci era părinte sufletesc al tuturor și toți îl cinsteau ca pe un sfânt bărbat și plin de har.

5. În anul 1574, năvălind păgânii, au prădat numeroase sate și mănăstiri din centrul Moldovei. Atunci, mulți oameni au scăpat de moarte cu rugăciunea și milostenia Cuviosului Ioan. Căci, adunându-se mii de săteni în curtea mănăstirii de frica turcilor, blândul egumen i-a adăpostit, i-a hrănit și i-a mângâiat pe toți cu nădejdea milei lui Dumnezeu. Apoi, cunoscând cu duhul că și Mănăstirea Râșca va fi jefuită de turci, a făcut cuviosul priveghere de toată noaptea împreună cu tot soborul, a săvârșit Sfânta Liturghie și a împărtășit poporul cu Trupul și Sângele lui Hristos. Iar în zorii zilei, binecuvântându-i, le-a dat hrană și i-a trimis să se ascundă în munți. În urmă, marele stareț a luat clopotele ctitorești și le-a aruncat în iazul mănăstirii pentru a nu le topi păgânii. Asemenea și odoarele îngropându-le, a luat icoana Sfântului Ierarh Nicolae, patronul acestui sfânt lăcaș și, îngenunchind, a înconjurat biserica împreună cu părinții. Apoi, sărutându-se unii cu alții, s-au risipit în munți, la chiliile fericitorilor sihaștri și acolo au zăbovit ca la trei ani, până s-a liniștit țara.

6. Văzând mitropolitul și domnul Moldovei nevoieșca Cuviosului egumen Ioan, în anul 1598 l-au ales episcop de Huși, împotriva voinței sale, păstorind bine turma lui Hristos timp de 7 ani, căci ducea aceeași petrecere ca la mănăstire și era mereu înconjurat de popor. A păstorit și Episcopia Rădăușilor încă trei ani. Apoi, fiind ales mitropolit al Moldovei și iubind mai mult liniștea și rugăciunea decât cinstea cea trecătoare, Cuviosul Arhiepiscop Ioan, cerându-și iertare, s-a retras la fericita liniște de la Râșca. Aici, mai trăind puțin în rugăciune și smerenie, și-a dat sfântul său suflet în mâinile Marelui Arhieru Iisus Hristos.

Sfinte Ierarhe Ioane, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi, păcătoșii!

CUVIOSUL IOAN SIHASTRUL **Mănăstirea Râșca** **(secolele XVI-XVII)**

Ieroschimonahul Ioan era unul din ucenicii Sfântului Arhiepiscop Ioan de la Râșca. El s-a nevoit mai întâi în mănăstirea de metanie, până ce marele său dascăl și părinte duhovnicesc s-a mutat din viața aceasta. Apoi, dorind viață pustnicească, s-a retras în munte, pe valea pârâului Râșcuța, și acolo a sihăstrit în cuvioșie și plăcere de Dumnezeu mai mult de 30 de ani.

Acest sihastru a fost un vestit lucrător al rugăciunii lui Iisus și un mare rugător al neamului românesc. Atât de mult sporise în asceză și în cugetarea celor dumnezeiești, că în timpul rugăciunii fața lui se lumina de darul Duhului Sfânt și cunoștea cele viitoare. Chilia lui din lemn și pământ se afla într-o mică poiană retrasă de lume, la 3 km mai sus de mănăstire, numită până azi „Poiana lui Ioan”. Aici avea cuviosul câțiva ucenici, un mic paraclis pentru rugăciune și o mică grădină de legume. În această poiană au sihăstrit întotdeauna pustnici aleși, fiind loc de liniște pentru călugării din Mănăstirea Râșca. Se crede că tot aici s-a retras fericitul Arhiepiscop Ioan cu obștea sa, de frica turcilor, pe când era egumen la Râșca.

Deci, mult nevoindu-se și răbdând nu puține ispite de la vicleanul diavol, Cuviosul Ioan Sihastrul și-a dat sufletul în brațele lui Hristos și a fost numărat în ceata cuvioșilor părinți.

CUVIOSUL ISAIA PUSTNICUL **Mănăstirea Moldovița** **(secolele XVI-XVII)**

În jurul Mănăstirii Moldovița (ante 1402), ca de altfel pretutindeni, se nevoiau încă din secolele XIII-XIV câțiva sihaștri uitați de lume. Unii rămăneau necunoscuți până la moarte; alții trăiau un timp ca pustnici în poienile codrilor, apoi din nou se retrăgeau în mănăstire.

Unul dintre acești sihaștri a fost și Cuviosul schimonah Isaia. El s-a nevoit mai întâi în Mănăstirea Moldovița, în a doua jumătate a secolului XVI, ajungând monah foarte sporit în cele duhovnicești. Apoi, dorind să învețe mai multă carte, a fost trimis de egumenul său la vestita școală duhovnicească din Mănăstirea Putna. Aici străluceau în acea vreme doi mari dascăli putneni,

Antonie Protopsaltul și arhimandritul Filotei. De la cel dintâi a învățat Cuviosul Isaia tipicul și cântarea psaltică, iar de la „prealuminatul” dascăl Filotei a învățat, pe lângă limbile greacă și slavonă, cunoștința Sfintei Scripturi și operele cele mai alese ale Sfinților Părinți. Tot la Putna a deprins meșteșugul caligrafiei și împodobirii cu picturi a cărților bisericești.

Reîntors la Moldovița, Cuviosul Isaia a petrecut un timp în obște, ca protopsalt și dascăl în școala mănăstirii. Apoi, râvnind marilor sihaștri de demult, s-a retras la liniște în pădurile din jurul mănăstirii. Acolo, făcându-și o colibă, se nevoia ziua și noaptea în post, în rugăciune și în luare-aminte de sine. Preacuratele Taine le primea din mănăstire, unde cobora la marile sărbători, iar hrana și îmbrăcămintea și le agonisea din lucrul mâinilor sale. Căci, fiind bun caligraf, copia cărți de slujbă pentru biserici și primea cele necesare.

Cel mai de preț manuscris copiat de Cuviosul Isaia, pe când era pustnic, este un frumos Tetraevanghel scris la cererea egumenului din Mănăstirea Moldovița, în timpul domniei lui Ieremia Movilă (1595–1606). Pe fila 257 se află această însemnare: „Eu mult păcătosul pustnic Isaia m-am trudit și am scris”. Iar pe prima filă se află dedicația pustnicului Isaia adresată, în semn de recunoștință, „Atotluminatului și prea sfințitului și de Dumnezeu alesului și dascălului nostru, chir ieromonah arhimandrit Filotei din Putna”. Tot pe prima filă, jos, notează schimonahul Isaia și această însemnare: „Eremia Movilă Voievod, din mila lui Dumnezeu domn (al) Țării Moldovei, scrie rugămintea egumenului nostru din Moldovița și întregului sobor”². Este vorba de o scrisoare a voievodului prin care cere să fie pomenit de călugări la sfintele lor rugăciuni.

După mulți ani de viață pustnicească, Cuviosul Isaia s-a reîntors în obștea Mănăstirii Moldovița. Apoi, mai trăind puțin și bineplăcând lui Dumnezeu, s-a strămutat la cereștile lăcașuri în primele decenii ale secolului XVII.

CUVIOSUL FILOTEI DASCĂLUL Mănăstirea Putna (secolele XVI–XVII)

Cuviosul arhimandrit Filotei a fost unul din cei mai învățați dascăli ai școlii duhovnicești din Mănăstirea Putna, unde a deprins din tinerețe frica de

² *Pomelnicul Mănăstirii Moldovița*, Tetraevanghelul se păstrează în biblioteca Mănăstirii Dragomirna.

Dumnezeu și osteneala faptelor bune. Bogatele sale cunoștințe teologice, patristice, catehetice și chiar filozofice, le-a primit, atât în Mănăstirea Putna, cât și în Muntele Athos, unde s-a nevoit câțiva ani.

De la marii dascăli atoniți a deprins cuviosul ieromonah Filotei cunoștința cea adâncă a învățaturii ortodoxe, dogmele, morala, asceza, retorica, filocalia și scrierile Sfinților Părinți. Apoi, luminându-se îndeajuns și cunoscând bine limbile greacă și slavonă, s-a întors la Mănăstirea Putna. Acest cuvios era și un iscusit lucrător al rugăciunii, duhovnic, dascăl de limbă română și bun caligraf.

Deci, luând sub conducerea sa școala Mănăstirii Putna, în puțină vreme a sporit atât de mult faima ei, încât nu era alta mai vestită în Țara Moldovei. Căci veneau să învețe carte de la arhimandritul Filotei zeci de călugări din Putna, Moldovița, Humor, Suceava și numeroși tineri, pentru preoți la sate. Iar bunul dascăl și slujitor al lui Hristos, ajutat de un alt iscusit dascăl, „Antonie protopsaltul” (1589), atât de mult s-a ostenit cu ucenicii săi, că mulți dintre ei au deprins limbile greacă și slavonă. Alții au învățat meșteșugul rugăciunii lui Iisus, iar alții au ajuns vestiți protopsalți prin mănăstiri, iscușiți caligrafi, scriitori și împodobitori de cărți bisericești³.

Unul dintre ucenicii săi a fost și „mult păcătosul pustnic Isaia” din Mănăstirea Moldovița. Acesta, după ce învață carte la Putna, ajunge pustnic și scrie un Tetraevanghel (sfârșitul secolului XVI) pentru Moldovița. Pe prima filă scrie următoarea dedicație, în semn de recunoștință: „Atotluminatului și preasfințitului și de Dumnezeu alesului și dascălului nostru chir ieromonah arhimandrit Filotei din Putna”⁴.

Acest dascăl al monahismului și teologiei românești din secolul XVI a făcut din școala mănăstirească de la Putna o adevărată academie teologică. Refuzând să urce treapta arhieriei, a rămas în smerenia vieții călugărești până la sfârșitul vieții sale. Dar prin înțelepciunea și trăirea sa, pe mulți i-a luminat și i-a zidit sufletește, pentru care era numit de toți: „Prealuminatul și preasfințitul și de Dumnezeu alesul și dascălul nostru”. Numele său era cunoscut până la Pecersca, în Athos și chiar la Patriarhia din Constantinopol și se cucureau toți de nevoița și smerenia lui.

Așa s-a nevoit acest mare dascăl, duhovnic și slujitor al Bisericii lui Hristos, ca la 50 de ani, mărturisind dreapta credință, învățând pe călugări și preoți cunoștința Sfintei Evanghelii, deprinzând pe mulți lucrarea cea de taină a rugăciunii și născând numeroși fii duhovnicești. Apoi, simțindu-se chemat la

³ Arhiva și Pomelnicul Mănăstirii Putna

⁴ Tetraevanghelul se păstrează în biblioteca Mănăstirii Dragomirna, sub nr. 1776/687.

cele veșnice, a dat ucenicilor săi sărutarea cea mai de pe urmă și a adormit cu pace în Mănăstirea Putna, la începutul secolului XVII.

**CUVIOȘII PĂRINȚI EVLOGHIE,
PIMEN, MISAIL, VASILE ȘI PAISIE
Sihăstria Agapia Veche
(secolele XVI-XVII)**

Între „Muntele Scaunele” și „Poiana lui Eufrosin” este o mică poiană „cu arbori bătrâni și roditori”, plantați de cei dintâi părinți care au întemeiat Schitul Agapia Veche și biserișuța de lemn pe temelie de piatră. Locul acesta se cheamă până astăzi „Livada Părinților”.

În această livadă exista, prin secolele XVI-XVII, un cimitir în care se îngropau, atât călugării din „Mănăstirea lui Agapie”, cât și sihaștrii care se nevoiau singuri prin pădurile și munții din împrejurimi. Aici, în „Livada Părinților”, s-au găsit în morminte, prin săpături ocazionale, sicrie făcute din butuci de stejar tăiați pe lungimea mortului și apoi scobiți înăuntru ca o raclă. iar morții din ele erau înfășurați și cu o cărămidă sub cap. La unii era și câte o cruce de plumb legată de gât, cu numele mortului scris pe o latură, ori pe o muchie...”. În tradiția locului se spune că printre numeroșii sihaștri din Munții Neamțului, mai ales de la Agapia Veche, „se aflau între ei mulți bărbați cu viața sfântă, ale căror trupuri, îngropându-se acolo și după multă vreme constatându-se de sfinte, au fost scoase și duse ca moaște prin alte țări. ca: Rusia, Grecia...”.

Între cuvioșii sihaștri de la Agapia Veche, ale căror cinstite moaște se odihnesc în cimitirul vechi din „Livada Părinților”, s-au identificat în anul 1838 cinci nume de schimonahi și ieroschimonahi, anume: Evloghie, Pimen. Misail, Vasile și Paisie. Trupurile acestor cuvioși părinți erau așezate în sicrie din trunchiuri groase de stejar, cu cruci grele de plumb pe piept și cu osemintele galbene și bine mirositoare. Ei s-au nevoit la Agapia Veche, atât în obște, cât și în munții din împrejurimi, până la jumătatea secolului XVIII. când schimonahii obișnuiau să poarte cruci grele de plumb pe piept și se îngropau în sicrie scobite în tulpină de stejar. Pe unii dintre aceștia i-a cunoscut încă din viață mitropolitul Dosoftei, iar despre alții numai a auzit.

precum singur mărturisește: „Încă și din români mulți sunt cărora le-am văzut viața și traiul lor, dar n-au fost căutați”⁵.

Chipul în care s-au nevoit acești sfinți sihaștri și faptele bune ce le-au săvârșit în viață, singur Dumnezeu le știe, Care cercetează inimile și răunchii oamenilor. Însă crucile grele de plumb și sicriile în care se îngropau dovedesc nevoința aspră pe care o duceau. Căci toți erau mari lucrători ai rugăciunii lui Iisus și trăiau în desăvârșită liniște și bucurie dumnezeiască, păzindu-și mintea curată de gânduri și ostenindu-și trupul cu înfrânarea și privegherea.

Astăzi, trupurile acestor cuvioși părinți și rugători ai neamului nostru se odihnesc, uitate, în „Livada Părinților” de la Agapia Veche, iar sufletele lor cântă neîncetat cu îngerii în ceruri măririle lui Dumnezeu.

CUVIOSUL DOSOFTEI DASCĂLUL Egumen în Schitul lui Zosima-Secu (1582-1606)⁶

Prima așezare monahală atestată documentar pe valea Secului din ținutul Neamț a fost o mică sihăstrie din timpul lui Alexandru Lăpușneanu, întemeiată de câțiva călugări pustnici din Mănăstirea Neamț. Iar cel dintâi ctitor care zidește aici lăcaș de rugăciune și chilii, în a doua jumătate a secolului XVI, a fost vistiernicul Zosin (schimonahul Zosima).

Printre cei dintâi egumeni ai acestui schit retras de lume a fost și ieroschimonahul Dosoftei, mare dascăl și povătuitor de suflete, cu metania din Mănăstirea Neamț. Timp de 40 de ani, cât a dăinuit Schitul lui Zosima, Cuviosul Dosoftei a stat ca un adevărat stâlp și părinte duhovnicesc în fruntea obștii sale, formată din peste 50 de sihaștri. El învăța pe toți frica de Dumnezeu, ascultarea, smerenia și meșteșugul nevoinței călugărești, căci era iscusit în tâlcuirea Sfintelor Scripturi și vestit pentru înțelepciunea sa în toată Moldova, până la însuși domnul țării. Se spunea despre dânsul că era, de asemenea, bun cunoscător al limbilor greacă și slavonă și știa, ca puțini alții, dogmele Bisericii Ortodoxe. A întemeiat încă și școală mănăstirească de învățătură în obștea sa, unde învățau călugări iubitori de carte. Pentru aceea și dascăl sau „nastavnic” era numit de cei din vremea sa.

⁵ Mitropolitul Dosoftei, op. cit., f. 152

⁶ Alexandru I. Gonța, *Un așezământ de cultură de la Alexandru Lăpușneanu pe Valea Secului, înainte de ctitoria lui Nestor Ureche – Schitul lui Zosin*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, 1962, nr. 9-12, p. 694-712

Unul din cei mai vestiți ucenici ai egumenului Dosoftei a fost însuși marele mitropolit Varlaam Moțoc, care a viețuit în Schitul lui Zosima mai mult de 25 de ani. Înțelepciunea duhovnicească și teologică a ucenicului arată măsura nevoinței și cunoștințelor pe care le stăpânea dascălul său.

Cuviosul Dosoftei era încă iscusit povățuitor și duhovnic al sihaștrilor care se nevoiau în codrii de pe valea Secului. Totodată, el a ajutat mult la zidirea din nou a ctitoriei lui Nestor Ureche (1602), alături de Schitul lui Zosima, fiind cel dintâi stareț al Mănăstirii Secu, între anii 1602–1606. Acest egumen face din obștea sa o adevărată lavră, vestită în toată Țara Moldovei.

La 21 august, 1606, Cuviosul Dosoftei Dascălul lasă egumen în locul său pe ieroschimonahul Andrei, unul din fiii săi duhovnicești, iar el se mută în odihna lui Hristos, plâns de toți ucenicii și sihaștrii de pe valea „pârâului Săc”.

CUVIOȘII VUCOL, GHEDEON ȘI GHERMAN

Sihaștri de pe Muntele Ceahlău

(secolele XVI–XVII)

Acești trei cuvioși sihaștri erau cu metania din sihăstria Ceahlăului și din Mănăstirea Pionul, situate în apropierea acestui sfânt munte românesc. După ce mai întâi s-au deprins în obște cu osteneala vieții călugărești și au îmbrăcat ingerescul chip al schimniciei, s-au retras la liniște în adâncul codrilor seculari de pe valea pârâului Durău, unde se nevoiau mulți sihaștri purtători de Hristos. Apoi și-au săpat trei peșteri aproape una de alta, în stâncile de piatră de sub vârful Ceahlăului și acolo se nevoiau în post, în rugăciune și în dorire de Dumnezeu.

Nevoința lor era aceasta: ziua și noaptea își aveau mintea înălțată la Dumnezeu, prin neîncetată rugăciune și nădejdea bunătăților celor viitoare. Toată săptămâna petreceau singuri în munte, nevăzând față de om, și mâncau o dată pe zi, după apusul soarelui. În sărbători se adunau la chilia unui duhovnic sihastru și acolo săvârșeau Sfânta Liturghie și primeau Trupul și Sângele Domnului. Iar cele de nevoie vieții le primeau prin ucenicii lor de la mănăstirea de metanie.

Așa s-au nevoit Cuvioșii Vucol, Ghedeon și Gherman timp de 30 de ani, strălucind ca trei făclii pe Muntele Ceahlău și neîncetat rugându-se pentru ei și pentru mântuirea lumii. Apoi, ajungând la vârsta bătrâneții și bineplăcând lui Dumnezeu, s-au săvârșit cu pace în primele trei decenii ale secolului XVII și

s-au numărat în ceata cuvioșilor părinți⁷. Peșterile lor se văd până astăzi și le poartă numele peste veacuri⁸.

„Ceata pustnicilor fericită este, a celor ce se întraripează cu dumnezeiescul dor!”

CUVIOSUL PANGRATIE ARHIMANDRITUL Mănăstirea Sucevița (secolele XVI-XVII)

Acest cuvios iubitor de Hristos era ucenic al mitropolitului Gheorghe Movilă, pe când era egumen în Mănăstirea Sucevița (1564?-1579). Apoi, râvnind vieții pustnicești, s-a făcut sihastru, cu binecuvântarea dascălului său, pe un deal din apropierea mănăstirii, numit până astăzi „Dealul lui Pangratie”. Aici, făcându-și un bordei în mijlocul pădurii, s-a nevoit Cuviosul Pangratie peste 20 de ani în neîncetată rugăciune, în post și în priveghere, răbdând multe ispite de la diavolul. Numele lui devenise cunoscut în toate satele de pe valea Suceviței și mulți credincioși îl căutau pentru binecuvântare și pentru cuvânt de folos. Avea încă și darul vindecării bolilor, căci se făcuse vas curat al Duhului Sfânt.

În anul 1610, Cuviosul Pangratie a fost ales egumen și părinte duhovnicesc al Mănăstirii Sucevița, pe care o povățuiește cu multă înțelepciune 15 ani. Ca egumen, a înmulțit numărul monahilor la peste 50 de rugători, dintre care o parte trăiau în obște, iar ceilalți sihăstreau în pădurile din jurul Suceviței. Pe toți îi avea sub ascultare arhimandritul Pangratie, deprinzându-i frica de Dumnezeu, smerenia și neîncetata rugăciune, care este maica tuturor faptelor bune. Cuviosul Pangratie s-a îngrijit și de buna chivernisire a mănăstirii, înnoind chiliile monahilor și ale sihaștrilor și făcând multe milostenii la sătenii din valea Suceviței. Era încă foarte cinstit și căutat de credincioși, „având multă trecere în poporul de la sate”.

Săvârșind, astfel, călătoria acestei vieți, după cuvântul Sfintei Evanghelii, s-a mutat la cereștile lăcașuri în primele decenii ale secolului XVII⁹.

⁷ Pr. C. Matasă, *Călăuza județului Neamț*, București, 1939, p. 104; Idem, *Palatul Cneșilor*, București, 1935, p. 1-46

⁸ La câțiva km mai sus de Mănăstirea Durău, unde a fost și un mic schit de sihaștri, se găsesc mai multe peșteri și urme de chilii sub stâncile Ceahlăului, printre care și „Peștera lui Vucol”, „Peștera lui Ghedeon” și „Peștera lui Gherman”.

⁹ Dimitrie Dan, *Mănăstirea Sucevița*, București, 1923, p. 45, 102

EPISCOPUL EFREM AL RĂDĂUȚILOR Mănăstirea Moldovița († 1626)

Evlaviosul episcop Efrem era cu metania din Mănăstirea Moldovița, iar cu locul nașterii din părțile Sucevei. Deci, auzind de buna nevoie a monahilor de aici, s-a făcut călugăr în a doua jumătate a secolului XVI. Învrednicindu-se în puțină vreme de darul preoției. Apoi a fost mai mulți ani eclesiarh și duhovnic al obștii din Moldovița, crescând mulți fii duhovnicești și zidind sufletește pe toți cu smerenia, cu blândețea și cu înțelepciunea lui. Căci era deprins din copilărie cu citirea și înțelegerea Sfintei Scripturi și cu învățătura Sfinților Părinți, pe care o deprinsese în școala mănăstirii de la dascăli iscusiți.

Spre sfârșitul secolului XVI, Cuviosul Efrem a fost ales egumen al Mănăstirii Moldovița, povățuind duhovnicește această obște între anii 1595–1607 și adunând în jurul său până la 60 de călugări. În această vreme, Mănăstirea Moldovița a cunoscut o epocă de aleasă înflorire duhovnicească și culturală. Aici se formau duhovnici și egumeni iscusiți în povățuirea sufletelor omenești, precum și buni caligrafi care scriau cărți de slujbă pentru biserici, printre care era și Cuviosul Isaia pustnicul. În jurul Mănăstirii Moldovița se nevoiau, de asemenea, numeroși sihaștri care se bucurau de ajutorul lui. Numele egumenului Efrem era cunoscut domnului Moldovei, Ieremia Movilă, care îi acordă unele ajutoare pentru mănăstire și „scrie rugămintele egumenului din Moldovița și întregului sobor”.

Pentru înțelepciunea vieții sale, Cuviosul Efrem a fost chemat de Dumnezeu la treapta arhieriei, fiind hirotonit episcop al Hușilor în anul 1607. După puțină vreme ajunge pe scaunul Episcopiei Rădăuților, bine păstorind turma lui Hristos 15 ani (1608–1614 și 1616–1623). Prima lui grijă a fost să zidească biserici în toate satele și să hirotonească preoți buni și știutori de carte, ca să poată povățui poporul pe calea mântuirii. Se îngrijea, de asemenea, pentru întărirea vieții duhovnicești în mănăstirile și schiturile din eparhia sa, rânduind egumeni luminați și sporiți în fapte bune.

La mănăstirea de metanie, episcopul Efrem a zidit în anul 1612 o frumoasă „clisiarniță”, care se păstrează până astăzi. A mai dat mănăstirii sale câteva cărți de slujbă, caligrafiate cu propriile sale mâini, și anume un Evangheliar (1613), o Psaltire (1614) și un „Anghelis” (Octoih). Pe acest manuscris se află următoarea însemnare: „Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului

și cu săvârșirea Sfântului Duh, iată eu robul Domnului Dumnezeuului meu. Efrem, episcop de Rădăuți, am binevoit și am dorit din toată inima și am dat din agoniseala mea dreaptă, ca să se scrie sfântul Anghelis care stă de față celor ce-l privesc, ca rugăciune a mea pentru mine și părinții mei și l-am dat Sfintei Mănăstiri Moldovița...”.¹⁰

Așa nevoindu-se smeritul episcop Efrem și mult ostenindu-se pentru mântuirea turmei sale, în anul 1623 s-a retras la mănăstirea de metanie. Apoi, pregătindu-și dinainte mormântul, și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, în anul 1626. Mormântul se află în gropnița Mănăstirii Moldovița și poartă următoarea inscripție: „Acesta este mormântul presfințitului nostru părinte Kir Efrem, episcop al Rădăuțiului (unde) este și înmormântat, unde s-a făgăduit lui Dumnezeu și Preacuratei Sale Maici, din tinerețe. Veșnica lui pomenire, în anul 1626”.

MITROPOLITUL ANASTASIE CRIMCA al Moldovei și Sucevei († 1631)¹¹

a. Viața

Acest mare mitropolit al Moldovei s-a născut în Suceava, pe la jumătatea secolului XVI, din părinți foarte iubitori de Hristos, anume Ioan și Cristina. Din botez se chema Ilie.

În timpul domniei lui Petru Șchiopul (1582–1591), tânărul Ilie Crimca a fost diac de cancelarie și ostaș. Apoi, renunțând la cele pământești, s-a făcut călugăr la Mănăstirea Putna. După puțină vreme a ajuns egumen la Mănăstirea Galata din Iași. În anul 1600 a fost ales episcop la Rădăuți. Dar în același an se retrage la Dragomirna unde zidește o mică biserică de piatră și întemeiază schit de călugări.

În anul 1606 este ales episcop la Roman, iar în decembrie 1607 este ales mitropolit al Moldovei și Sucevei, până în anul 1617, când se retrage din scaun la Mănăstirea Dragomirna, ctitorită de el în anul 1609. Între anii 1619–1629 păstorește din nou Biserica Moldovei. Apoi, se retrage la ctitoria sa și trece la cele veșnice, la 19 ianuarie, 1631.

¹⁰ Prof. I. Zugrav, *Trei manuscrise liturgice de la episcopul Efrem al Rădăuților*, în rev. „M.M.”, XXXIX (1963), nr. 7–8, p. 456–472

¹¹ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957, p. 343–345; Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 105–107

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Mitropolitul Anastasie a fost ales de Dumnezeu din brațele micii sale să fie păstor duhovnicesc al Bisericii lui Hristos. Părinții săi, Ioan și Cristina, l-au crescut de mic în frică de Dumnezeu, ca pe un odor de mare preț, dându-i o educație creștinească cu totul aleasă. Astfel, tatăl său l-a învățat bărbăția și tăria sufletească, care îl fac pe om statornic și îndelung răbdător în încercările de multe feluri ale vieții; iar buna sa mamă l-a învățat să fie smerit, cu sufletul deschis spre dumnezeieștile frumuseți, fierbinte în rugăciuni și iubitor de oameni.

2. În tinerețile sale, fiind ostaș în armata Moldovei, se spune despre dânsul că făcea adevărate vitejii în luptele cu cazacii, care prădau adesea satele și mănăstirile. Că, întărindu-se cu crucea lui Hristos și fiind îndemânatic și plin de curaj, biruia cu multă ușurință pe năvălitori. Pentru toate acestea a fost răsplătit de domnul Moldovei cu o mare întindere de pământ, unde mai târziu a zidit frumoasa Mănăstire Dragomirna.

3. Rămânând în oaste câțiva ani, tânărul Ilie Crimca a fost îndemnat de Duhul Sfânt să se facă ostaș al lui Hristos. Deci, renunțând la cele pământești, a intrat în obștea Mănăstirii Putna, călugărindu-se cu numele de Anastasie. Aici a deprins monahul Anastasie meșteșugul cel cu multă iscusiță al picturii în miniatură și scrierea de cărți. Aici, în școala Mănăstirii Putna, a învățat ostașul lui Hristos meșteșugul luptei duhovnicești și buna nevoință călugărească.

4. Văzând părinții smerenia și istețimea minții monahului Anastasie, îndată l-au hirotonit preot și, la cererea voievodului, l-au trimis egumen la Mănăstirea Galata de curând zidită. Și atât de frumos a povățuit acest sfânt lăcaș, încât toți îl iubeau și mulți credincioși îl aveau de părinte duhovnicesc. După ce a format la Galata o obște bine organizată cu ucenici buni, în anul 1600, arhimandritul Anastasie a fost hirotonit episcop de Rădăuți.

5. Retrăgându-se din scaun datorită vitregiilor vremii, episcopul Anastasie a sihăstrit 6 ani de zile la metocul său, Dragomirna. Aici a zidit o mică biserică, a adunat în jurul său câțiva ucenici și se îndeletnicea cu citirea sfintelor cărți, cu zugrăvirea de icoane și cu scrierea de manuscrise, povătuind multe suflete către Hristos.

6. Pentru înțelepciunea și smerenia sa, în anul 1607, episcopul Anastasie a fost ales mitropolit al Moldovei, păstorind Biserica lui Hristos timp de 20 de ani. Cea dintâi grijă a sa a fost întărirea vieții duhovnicești prin mănăstiri și sate și zidirea de noi biserici.

În toate marile mănăstiri a rânduit egumeni din cei mai aleși, sporiți în fapte bune și cunoscători de limbi străine. Cel mai vestit dintre toți a fost egumenul Mănăstirii Secu, arhimandritul Varlaam. Prin orașe și sate a hirotonit preoți știutori de carte, în stare să conducă poporul pe calea Evangheliei lui Hristos. Astfel, sub lunga păstorie a mitropolitului Anastasie, mănăstirile și schiturile din Moldova au trăit o epocă de aleasă înflorire duhovnicească. De asemenea, în sihăstriile retrase din Carpați s-a înmulțit numărul sihaștrilor, din care unii erau cinstiți de popor, încă din viață, ca sfinți și făcători de minuni.

7. În anul 1609, mitropolitul Anastasie înalță, spre slava Preasfintei Treimi și cinstea neamului, frumoasa Mănăstire Dragomirna, cu hramul Pogorârea Duhului Sfânt. Este, cu adevărat, cel mai măreț altar de rugăciune și de mângâiere pe care l-a ridicat vreun ierarh pe pământul românesc. În această mănăstire a rânduit mitropolitul egumeni buni și călugări cu viață de obște, unde niciodată n-a încetat dumnezeiasca Liturghie.

8. Biserica Mănăstirii Dragomirna, pe cât este de împodobită cu sculpturi de piatră în exterior, pe atât este de frumos pictată și în interior. Căci în același an, mitropolitul ctitor a rânduit patru călugări zugravi din mănăstire, anume: „Popa Crăciun, Ignatie, Mătieș și Grigorie”, care au pictat altarul, bolta și naosul bisericii. Mai târziu, domnul Moldovei, Miron Barnovschi, rudenia mitropolitului, a construit zidul de cetate și cele patru turnuri de apărare. Apoi, bunul păstor Anastasie a lăsat legământ ca nimeni și niciodată să nu închine ctitoria sa altor mănăstiri din afara țării.

9. Acest fericit părinte al Moldovei, fiind din tinerețe neîntrecut caligraf și pictor de icoane, a scris și a donat ctitoriei sale 11 manuscrise împodobite cu frumoase miniaturi, cum nu sunt altele în țara noastră. Cele mai alese manuscrise ale mitropolitului Anastasie dăruite Mănăstirii Dragomirna sunt:

Un Evangheliar cu multe miniaturi din anul 1610, pe care ctitorul îl donează mănăstirii „spre pomenirea sa și a părinților săi, Ioan și Cristina”; un alt Evangheliar din anul 1614; două Liturghiere, din care unul este scris în anul 1609 și altul în anul 1610; un Apostol, din anul 1610 (în prezent se păstrează la Viena); o Psaltire din anul 1614 și alte câteva cărți. Mitropolitul a mai dăruit Mănăstirii Dragomirna două epitafe lucrate de el în anii 1612 și 1626, o cruce mare îmbrăcată în metal prețios, vase sfințite și alte obiecte de cult.

10. Încă din primii ani, mitropolitul Anastasie a întemeiat la ctitoria sa o vestită școală de monahi caligrafi, zugravi și miniaturiști, renumită în toată Moldova. În această școală s-au format caligrafi renumiți, cum au fost: Popa

Crăciun, Ignatie, Mătieș, Grigorie, diaconul Dimitrie Dumitrașcu și alții, ale căror frumoase lucrări s-au răspândit în celelalte mănăstiri, pentru împodobirea sfintelor biserici.

11. Pentru a da mănăstirilor și parohiilor din Moldova o rânduială de viață cât mai aleasă și unitară, mitropolitul Anastasie a adunat la Suceava, în anul 1626, un sinod cu toți episcopii și egumenii de mănăstiri și a întocmit un nou așezământ bisericesc. Prin aceasta, el căuta să înlăture orice neorânduiești din Biserica Moldovei și să întărească Ortodoxia.

12. Pe lângă grija pe care o avea pentru împodobirea bisericilor și mântuirea sufletelor, mitropolitul Anastasie s-a îngrijit și de alinarea bolilor și suferințelor trupești. Astfel, în anul 1610 a înființat o bolniță la Mănăstirea Dragomirna, unde se îngrijeau, atât călugări, cât și mireni. Iar în anul 1619 a înființat un adevărat spital în orașul Suceava, unde se vindeau numeroși suferinzi. Urmând exemplul Sfântului Vasile cel Mare, mitropolitul Anastasie este fondatorul celui dintâi spital public din țara noastră.

13. La Mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, mitropolitul Anastasie a zidit un paraclis de iarnă, adăugând și alte înnoiri, căci sufletul său ardea pentru râvna casei Domnului. Aici se făceau frumoase slujbe și procesiuni cu moaștele Sfântului Ioan cel Nou, mai ales vara, când se adunau zeci de mii de pelerini din Moldova și Transilvania. Erau cele mai importante zile de rugăciune, de înălțare duhovnicească, de unitate și înfrățire în Hristos a tuturor românilor ortodocși de dincoace și de dincolo de Carpați.

14. În fiecare vară, mai ales la hramuri, românii din Transilvania făceau pelerinaje la toate mănăstirile din Moldova, întărindu-se astfel în dreapta credință, în iubire și în păstrarea graiului românesc. La întoarcere duceau peste munți cărți bisericești copiate de călugări, icoane, cruci sculptate și alte daruri mănăstirești. Unii dintre ei cereau de la mitropolitul Anastasie călugări și egumeni pentru mănăstirile și schiturile din Ardeal și Maramureș. Iar bunul păstor împlinea întotdeauna cererea românilor ortodocși, ajunși sub ocupație străină. Pentru aceea, știind ce mare rol au mănăstirile în viața neamului, mitropolitul Anastasie s-a împotrivit până la moarte obiceiului de a se închina aceste lăcașuri mănăstirilor din afara țării.

15. În anul 1621, năvălind tătarii asupra Sucevei, mitropolitul Anastasie a luat noaptea moaștele Sfântului Ioan cel Nou și a căutat să fugă în munți cu numeroși credincioși. Dar, văzând Dumnezeu lacrimile poporului, prin negrăită minune, moaștele s-au făcut atât de grele, încât carul cu boi nu se putea mișca din loc. Atunci marele ierarh a făcut litie și priveghere de toată

noaptea, a înconjurat cetatea cu racla Sfântului Mucenic Ioan, protectorul Moldovei, și îndată au fugit păgânii rușinați din țară.

16. O grijă deosebită avea mitropolitul Anastasie și pentru mănăstirea de călugărițe Pătrăuți. Aici se nevoiau până la o sută de maici și funcționa, încă de pe vremea lui Ștefan cel Mare, o bolniță întreținută din vistieria țării. Purtând o mare grijă de bolnavi, adeseori îi cerceta și îi mângâia ca un bun păstor al Bisericii lui Hristos. În această mănăstire a adus mitropolitul și pe mama sa, Cristina, pe care apoi a dăruit-o lui Hristos, tunzând-o în cinul monahal.

17. Ajungând la vârsta bărbatului desăvârșit, proorocită de Duhul Sfânt prin gura împăratului David, și împărțind toată averea la săraci și bolnavi, milostivul mitropolit Anastasie al Moldovei a adormit cu pace la 19 ianuarie, 1629, dându-și sufletul în mâinile lui Dumnezeu. Osemintele sale se odihnesc, până la învierea cea de obște, în pronaosul bisericii din Mănăstirea Dragomirna.

Doamne, numără în ceata sfinților Tăi ierarhi pe mitropolitul Anastasie!

TESTAMENTUL MITROPOLITULUI ANASTASIE CRIMCA scris pe „Apostolul” de la Viena

„În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Troiță Sfântă, singură și nedespărțită. Noi robii Domnului nostru Iisus Hristos, Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru, închinătorii Sfintei Troițe: Kir Anastasie Crimca, mitropolitul Țării Moldovei, marele ctitor Lupu Stroici și fiul său Ionașcu Stroici, Ioan Crimca și Cristina și toți ctitorii sfintei mănăstiri din nou zidită numită Dragomirna, unde este hramul Pogorării Sfântului Duh, mărturisim cu această scrisoare a noastră că dacă se va întâmpla cu moartea noastră, în oricare timpuri, vreo nevoie sfintei mănăstiri, pe oricine va alege Dumnezeu să fie stăpânul Țării Moldovei, dacă s-ar atinge careva dintre domnitori, ctitori, boieri sau din neamul nostru, să închine Sfântului Munte sau Ierusalimului sau să schimbe pe călugării Țării Moldovei sau să pună egumeni dintr-o mănăstire străină; să aveți, cum am spus mai sus, sfânta mănăstire în toate în pace și netulburată în veci. Iar cel ce va strica scrisoarea noastră și alcătuirea noastră, acela să fie proklet și triclet, anatema, maranata, de Domnul Dumnezeu și de toți sfinții, amin. În zilele fericitului domn Io Constantin Moghilă Voievod, fiul lui Io Ieremia Moghilă Voievod, în anul 7118 (1610) luna martie în 16 zile”.

CUVIOSUL IOANICHIE SCHIMONAHUL Sihăstria Valea Chiliilor-Muscel (†1638)

Pe Valea Dâmboviței, între Târgoviște și Câmpulung, se află un deal înalt numit „Dealul Cetățuia” sau „Dealul lui Negru Vodă”. Prima așezare monahală cunoscută pe această colină datează de la începutul secolului XIV, când domnul Țării Românești întemeiază un schit cunoscut până azi cu numele de „Schitul Negru Vodă” (Cetățuia).

Pe versantul abrupt al dealului, în partea de sud-est, ca și pe valea pârâului Cetățuia, a existat una din cele mai vechi vetre isihaste românești. Între secolele XIII și XVIII, aici s-au nevoit mulți sihaștri cu viață sfântă, ale căror nume nu se mai cunosc. Valea aceasta se numește de sute de ani „Valea Chiliilor”, din cauza numărului mare de sihaștri trăitori aici.

Unul din cei mai renumiți sihaștri ce s-a nevoit pe Valea Chiliilor în primele decenii ale secolului XVII, a fost Cuviosul schimonah Ioanichie. Se crede că era cu metania din Schitul Negru Vodă de alături, unde s-a nevoit la sfârșitul secolului XVI. Apoi, râvnind fericitei vieți pustnicești și arzând pentru dragostea lui Hristos, s-a închis de bună voie într-o peșteră săpată în peretele muntelui și acolo s-a nevoit, neștiut de oameni, mai mult de 30 de ani. Numai ucenicul său îi aducea pâine și apă o dată pe săptămână, pe care o cobora până la gura peșterii cu o frânghie, din cauza locului foarte abrupt. Sfintele Taine i le aducea din timp în timp egumenul schitului.

Cum s-a nevoit acolo schimonahul Ioanichie, câte ispite a răbdător și la ce măsură duhovnicească a ajuns, singur Dumnezeu știe. Însă, după o nevoiță atât de aspră, cuviosul acesta, ajungând la măsura sfințeniei și cunoscându-și dinainte sfârșitul, și-a săpat singur mormântul în fundul peșterii. Apoi, culcându-se în mormânt, și-a dat sufletul în mâinile Domnului.

Cu trecerea anilor, numele Cuviosului Ioanichie s-a uitat, iar peștera lui s-a părăsit din cauza muntelui abrupt. În primele decenii ale secolului XX, coborându-se egumenul schitului cu o frânghie în peșteră, a descoperit osemintele întregi ale acestui mare sihastru, așezate cu bunăcuviință în fundul peșterii. Erau galbene, binemiroitoare și acoperite cu o pânză de păianjen. Deasupra mormântului erau săpate în piatră aceste cuvinte: „Ioanichie Schimonah, 1638”.

Preacuvioase Părinte Ioanichie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

SFÂNTUL IERARH PETRU MOVILĂ
Mitropolitul Kievului, Galiției și a toată Rusia
(† 1646)

Sfântul ierarh Petru s-a născut la 21 decembrie 1596, la Suceava, în evlavioasa familie domnească a Movileștilor. Tatăl său, Simeon, era fratele domnitorului Ieremia Movilă și a fost și el domnitor al Munteniei (1601) și al Moldovei (1607). Movileștii au ctitorit Mănăstirea Sucevița și mulți din familie au îmbrățișat viața monahală, mitropolitul Gheorghe Movilă al Moldovei fiind frate cu tatăl său. Tot ei au ajutat mult și „Frăția Ortodoxă” din Lvov, în Polonia, unde Petru cu familia sa au fost nevoiți să se refugieze în 1601. Aici și-a continuat studiile începute la Suceava, învățând mai multe limbi străine: slavonă, poloneză, ucraineană, lituaniană, franceză, greacă și latină, iar prin cursurile făcute mai târziu la Sorbona, în Paris, el a devenit unul dintre cei mai învățați oameni ai vremii sale. Ca fiu de domn, a intrat apoi în armata poloneză, luptând cu turcii la Țuțora-Iași (1620) și Hotin (1621).

În 1621, după încheierea păcii, regele polon recomanda sultanului pe tânărul Petru pentru domnia Moldovei, dar el s-a retras la moșia sa de lângă Kiev, unde a petrecut cinci ani în rugăciune și lecturi duhovnicești. În 1627 s-a călugărit în marea lavră Pecerska din Kiev, iar după câteva luni a fost numit egumen. Aici a început el nevoința care o va duce până la sfârșitul vieții: făcea multe metanii cu lacrimi și purta pe sub haine o cămașă de păr aspru și un brâu cu dinți de fier, care îi provocau răni și umflături.

În acei ani, asupra ortodocșilor ucraineni erau mari prigoane din partea polonezilor ocupanți, care-i sileau să treacă la uniție. Cel care a fost chemat și înzestrat de Dumnezeu pentru salvarea ortodocșilor din Ucraina a fost marele Petru Movilă, care în 1633 a fost hirotonit mitropolit al Kievului, Galiției și a toată Rusia. El și-a pus toată știința și puterea în slujba apărării Ortodoxiei amenințate: a înființat vestita Academie Duhovnicească de la Kiev, a scris și tipărit multe cărți de întărire a poporului în dreapta credință – printre care și vestita *Mărturisire de credință Ortodoxă* (1642) –, a obținut recunoașterea de către polonezi a drepturilor ortodocșilor. După 14 ani de rodnică păstorie, la 22 decembrie 1646, se mută la Domnul. Timp de trei luni, trupul său a trebuit să rămână în catedrala Sfânta Sofia din Kiev, pentru a o apăra de pretențiile uniților, după care a fost înmormântat la 9 martie 1647, fără a fi atins de stricăciune. Canonizarea Sfântului Ierarh Petru Movilă, cu zi de prăznuire 22 decembrie, a fost proclamată de Biserica Ortodoxă Română în anul 2002.

Sfinte Ierarhe Petru, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOȘII SIHAȘTRI DANIIL ȘI MISAIL **Întemeietorii Mănăstirii Turnu** **(secolul XVII)**

Acești doi cuvioși sihaștri, „Daniil duhovnicul” și ucenicul său, „Misail nacealnicul” (egumen), s-au nevoit mai întâi în Mănăstirea Cozia, la începutul secolului XVII. Și era Daniil duhovnicul cel dintâi al lavrei și al tuturor sihaștrilor de pe Valea Oltului. Iar Misail era ucenicul său de chilie și împreună-lucrător al poruncilor lui Hristos. Apoi, dorind să urmeze sfinților de demult, s-au retras peste Olt, sub Muntele Cozia, și, săpându-și alături două mici peșteri în stâncă, s-au închis în ele și acolo s-au nevoit după voia lui Dumnezeu mai mult de 20 de ani. Aceste peșteri se văd până astăzi în curtea Mănăstirii Turnu și sunt bine păstrate.

Pe la jumătatea secolului XVII, adunându-se mai mulți sihaștri în jurul lor, ieroschimonahul Misail a ridicat alături o mică biserică de lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”, întemeind astfel „Sihăstria lui Daniil și Misail”. Apoi, Cuviosul Daniil duhovnicul răposând, ucenicul său Misail a devenit „nacealnic” și părinte duhovnicesc al smeriților sihaștri.

După puțină vreme, mutându-se și egumenul Misail la cele veșnice, Varlaam, mitropolitul Țării Românești, a înălțat la Turnu o mică biserică de piatră în anul 1676, așezând sub temelie moaștele celor doi cuvioși. Deasupra sunt așezate aceste inscripții: „Daniil duhovnicul” și „Misail nacealnicul”.

Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi, Dumnezeul lui Israel!

CUVIOSUL NEOFIT SIHASTRUL **Sihăstria Stânișoara-Argeș** **(secolul XVII)**

Se spune în tradiția locului că, la începutul secolului XVII, au plecat la liniște șase călugări din Mănăstirea Cozia. Doi dintre ei, Daniil duhovnicul și Misail ucenicul, s-au nevoit la poala Muntelui Cozia, iar patru dintre ei s-au nevoit în peșteri, pe Muntele Stânișoara.

Cel mai vestit dintre sihaștrii de la Stânișoara a fost schimonahul Neofit. Acest cuvios și-a săpat o peșteră în partea de apus a Muntelui „Sălbaticul” și acolo s-a nevoit singur în aspre osteneli și în neadormită rugăciune timp de 30 de ani. Toată săptămâna postea și se ruga în peșteră, iar Duminica cobora la

sihăstria lui Daniil și Misail de la Turnu, asculta Sfânta Liturghie și primea Trupul și Sângele lui Hristos.

Astfel, răbdând grele ispite de la diavolul și dobândind darul lacrimilor și al vindecării suferințelor omenești, și-a dat sufletul în mâinile Domnului acolo, în peșteră, neștiut de nimeni. După mai mulți ani, osemintele Cuviosului Neofit au fost descoperite de un călugăr ce păștea vitele mănăstirii, pe care, aducându-le la Cozia, le-a îngropat egumenul alături de biserică. Noaptea însă, arătându-se cuviosul în vis egumenului, i-a poruncit să-i ducă oasele înapoi în peșteră.

Așa au ajuns osemintele Cuviosului Neofit în peștera sa. Apoi, auzindu-se despre aceasta, mulți credincioși veneau la peșteră și primeau ajutor în necazurile lor. Cu timpul, osemintele lui au fost împărțite peste tot, încât astăzi se mai păstrează doar numele și peștera acestui mare sihastru român¹².

CUVIOSUL MELETIE SIHASTRUL

Sihăstria Stânișoara–Argeș

(secolul XVII)¹³

Cuviosul Meletie era unul din cei șase sihaștri plecați din obștea Mănăstirii Cozia. El și-a făcut peșteră în partea de sud a Muntelui Sălbaticul, la 1 km de Mănăstirea Stânișoara, și aici s-a ostenit peste 40 de ani, slăvind neîncetat pe Dumnezeu și păzindu-și mintea curată de cugetele cele rele. Nevoia schimonahului Meletie era aceeași ca și a pustnicului Neofit. Șase zile se nevoia în peșteră, iar Duminica mergea la Cuviosul Daniil duhovnicul de la Turnu și primea Trupul Domnului.

Se spunea despre dânsul că zilnic își aducea apă cu ulciorul de departe, ca să se ostenească. La bătrânețe, nemaiputând coborî, s-a rugat lui Dumnezeu și a izvorât un puternic izvor de apă înaintea peșterii lui, ce se cheamă până astăzi „Izvorul lui Meletie”.

Ajungând la adâncul bătrâneții, și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului și a fost numărat în ceata cuvioșilor părinți. Osemintele sale au fost mai târziu împărțite de credincioși, iar peștera se păstrează până astăzi. Aici vin credincioșii și aprind candelă și lumânări.

Viața pustnicilor fericită este, a celor ce se întraripează cu dumnezeiescul dor!

¹² Arhim. Grigore Urișescu, *Mănăstirea Stânișoara*, București, 1943, p. 9-12

¹³ *Ibidem*, p. 14-15

SFÂNTUL IERARH IOREST MĂRTURISITORUL
Mitropolit al Ardealului
(†1657)¹⁴

Sfântul Ierarh Iorest era fiu de țărani din Transilvania. Iubind din copilărie pe Hristos, s-a făcut călugăr în obștea Mănăstirii Putna, schimbându-și numele din Ilie în Iorest. Apoi, urmând școala duhovnicească din această lavră, a ajuns monah iscusit, bun caligraf și zugrav de icoane. Era încă foarte râvnitor la slujba Bisericii și la păzirea sfintei credințe ortodoxe. Pentru curăția inimii sale, egumenul mănăstirii l-a făcut ieromonah, și era Cuviosul Iorest ca o făclie aprinsă în obștea părinților, săvârșind cele sfinte cu frică de Dumnezeu și mângâind poporul cu alese învățături creștinești.

Vestea despre așezarea lui duhovnicească a ajuns până la domnul Moldovei, Vasile Lupu. Deci, răposând mitropolitul Ghenadie al Ardealului în toamna anului 1640, cu voia lui Dumnezeu, a fost ales părinte și întâistător al Bisericii Transilvaniei Cuviosul Iorest de la Putna. După ce primi hirotonia în arhiereu de la mitropolitul Țării Românești, în anul 1641, blândul ierarh Iorest urcă pe scaunul Mitropoliei Ardealului de la Alba Iulia.

Timp de trei ani, cât a păstorit Biserica lui Hristos, Sfântul Ierarh Iorest s-a ostenit, ca un adevărat mărturisitor să apere dreapta credință ortodoxă de învățăturile străine calvinești și de toate viclenele curse ale diavolului. Peste tot rânduia preoți râvnitori, sfîntea biserică și mergea prin sate, mângâind și învățând pe credincioși ca un bun păstor al turmei lui Hristos.

În anul 1643, blândul ierarh Iorest a fost aruncat în temniță pentru râvna dreptei credințe, pătimind multe necinstiri, bătăi și ocări. Iar sfântul răbda mucenicește, fiind gata să-și dea și viața pentru apărarea credinței ortodoxe și mântuirea turmei sale. După nouă luni de zile, păstorul cel adevărat este scos din temniță și obligat să dea o sumă de bani. Ajungând din nou în Moldova, între anii 1656–1657 a fost episcop la Huși, păstorind bine Biserica lui Hristos și lucrând la mântuirea fiilor săi duhovnicești. Apoi și-a dat sufletul cu pace în brațele Marelui Arhiereu Iisus Hristos, fiind numărat în ceata sfinților mărturisitori. Biserica Ortodoxă Română l-a canonizat în anul 1955 și se face pomenirea lui la 24 aprilie.

Sfinte Ierarhe Iorest, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

¹⁴ Pr. prof. M. Păcurariu, *Sfântul Ierarh Ilie Iorest*, în *Sfinți români...*, op. cit., p. 385

SFÂNTUL EPIFANIE DE LA VORONEȚ (secolul XVII)¹⁵

În obștea întemeiată de Cuviosul Daniil de la Voroneț s-au nevoit mulți călugări cu viață sfântă. Unii trăiau în chinovie, alții se retrăgeau la liniște în preajma mănăstirii, iar alții ajungeau sihaștri desăvârșiți în adâncul codrilor de sub Munții Rarăului.

În prima jumătate a secolului XVII a trăit în Mănăstirea Voroneț un schimonah foarte îmbunătățit, anume Cuviosul Epifanie. Era originar din părțile Sucevei. Acest iubitor de Hristos se silea în toate să urmeze nevoița marelui stareț, Sfântul Daniil Sihastrul. Dar întrucât ostenelele cele ascunse ale sfinților singur Dumnezeu le știe, tot așa și faptele cele bune ale Cuviosului Epifanie ne-au rămas necunoscute. În tradiția locului se spune că era foarte ascultător și blând, că avea darul lacrimilor și era desăvârșit în dragoste. Iar în „Patericul Sfinților din Moldo-România”, f. 14 b. se spune că a trăit prin anii 1660, „biruind desăvârșit pre toate cetele vrăjmașilor celor nevăzuți prin adâncă smerenia sa”. Era încă mare dascăl al rugăciunii și iscusit povătuitor de suflete, căci vedea așezarea inimii fiecăruia și cu numele lui Hristos izgonea duhurile rele dintre oameni. Pentru aceasta mulți credincioși îl căutau și era ca un Avraam cu mulți fii duhovnicești.

Deci, bine săvârșind alergarea vieții pământești și lui Hristos întru toate plăcând, s-a strămutat cu pace la cele veșnice, cinstindu-se de toți ca un adevărat sfânt și de minuni făcător.

Sfinte Preacuvioase Părinte Epifanie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

SFÂNTUL IERARH IOSIF CEL NOU DE LA PARTOȘ Mitropolit al Timișoarei (†1656)¹⁶

Acest ierarh sfânt și purtător de Dumnezeu, Iosif cel Nou de la Partoș, s-a născut pe la anul 1568, în orașul Raguza Dalmației, dintr-o familie de creștini valahi. Din botez se numea Iacob. Rămânând orfan de mic, mama sa

¹⁵ Pr. Prof. Liviu Stan, op. cit., p. 37, 76; Mitropolitul Dosoftei, op. cit., fila 151-152

¹⁶ *Mănăstirea Partoș*, Timișoara, 1971, p. 21-34; Pr. Ioan B. Mureșianu, *Mănăstiri din Banat*, 1976, p. 104-108; Episcop Timotei al Aradului, în *Sfinți Români...*, op. cit., p. 362

i-a dat o creștere aleasă, iar la vârsta de 12 ani a fost trimis la Ohrida să învețe carte.

Când avea 15 ani, tânărul Iacob este chemat de Hristos la sfânta nevoieală călugărească, în Mănăstirea Maicii Domnului din localitate. După cinci ani se duce la Muntele Athos și intră în obștea Mănăstirii Pantocrator. Aici, după aspre osteneli duhovnicești, îmbracă schima marelui și îngerescului chip cu numele de Iosif.

La Pantocrator, Cuviosul schimonah Iosif „Valahul” s-a nevoit mulți ani de zile împreună cu numeroși alți monahi greci, români și macedoneni. Acolo a deprins meșteșugul luptei duhovnicești, postul desăvârșit, privegherea de toată noaptea, ascultarea și smerenia. Apoi, făcându-se sihastru în pădurile din împrejurimi și mult ostenindu-se, a ajuns la măsura desăvârșirii, învrednicindu-se de la Dumnezeu de darul lacrimilor și al rugăciunii neadormite care se lucrează cu mintea în inimă. Pentru sfințenia vieții sale avea încă și darul facerii de minuni, vindecând multe boli, îndeosebi pe cei ologi. Pentru aceasta era chemat în multe mănăstiri atonite și vindeca pe călugări de grele suferințe trupești.

Văzându-l umbrat de harul Duhului Sfânt, părinții au chemat în obște pe Cuviosul Iosif Valahul și, făcându-l preot, l-au rânduit duhovnic al călugărilor din Muntele Athos. Și era atât de iscusit povățuitor de suflete, încât ajunsese vestit până la patriarhul de la Constantinopol. Pentru aceea a fost rânduit egumen la Mănăstirea Sfântul Ștefan din Adrianopol, pe care o conduce cu multă înțelepciune șase ani. Apoi este numit egumen în Mănăstirea Cutlumuș din Athos, renumită ctitorie a domnilor Țării Românești, unde se nevoiau mulți călugări români și macedoneni.

După ce formează numeroși fii duhovnicești, se retrage la liniște în preajma Mănăstirii Vatopedu. Dar, răposând mitropolitul Timișoarei, românii din Banat, călăuziți de Duhul Sfânt, au ales păstor în locul lui pe Cuviosul Iosif Valahul, deși avea 80 de ani, fiind vestit în toate țările balcanice și cinstit ca sfânt încă din viață.

În anul 1650 este hirotonit arhiereu și așezat în scaunul de mitropolit al Timișoarei. Aici, bunul păstor s-a dovedit mare apărător al Ortodoxiei. mângâind și povățuind către Hristos timp de trei ani de zile Biserica Banatului. Căci era tare în credință, înțelept la cuvânt, blând la inimă și neadormit în rugăciune. A făcut și unele minuni, spre lauda lui Dumnezeu și alinarea suferințelor unor credincioși, punând mâinile pe capul lor și rugându-se pentru ei. De asemenea, a stins cu rugăciunea sa focul ce cuprinsese partea de apus a Timișoarei. Căci, ieșind din biserică cu Sfintele Taine în mâinile sale și

rugându-se cu lacrimi, îndată a trimis Dumnezeu o ploaie puternică și s-a stins focul.

În anul 1653, Sfântul Ierarh Iosif cel Nou se retrage la Mănăstirea Partoș. Aici, mai trăind încă trei ani, în toamna anului 1656 își dă sufletul în mâinile Marelui Arhiereu Iisus Hristos, fiind în vârstă de peste 85 de ani. Biserica Ortodoxă Română l-a canonizat la 7 octombrie, 1956, și se face pomenirea lui la 15 septembrie.

Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi, Dumnezeul părinților noștri!

SFÂNTUL MUCENIC IOAN VALAHUL (Românul) (†1662)¹⁷

Acest binecuvântat vlăstar al țării noastre s-a născut într-o familie de țărani evlavioși din Oltenia, pe timpul domniei lui Matei Basarab. Crescut de mic în dreapta credință, iubea mult pe Dumnezeu, biserica, rugăciunea și ascultarea de părinți.

Pe când avea doar 15 ani, fericitul tânăr Ioan a fost ales și întărit de harul Duhului Sfânt să fie mucenic al lui Hristos într-un chip ca acesta.

În toamna anului 1659, năvălind o ceată de turci pe Valea Oltului dinspre Ardeal, au făcut mari jafuri prin sate în drum spre Dunăre și au luat în robie mulți tineri nevinovați. Printre cei robiți a fost și fericitul Ioan. Trecând Dunărea, turcii și-au împărțit robii, luând fiecare după voie și plăcere pe cine voia. Așa a ajuns nevinovatul Ioan în stăpânirea unui ostaș turc rău și desfrânat. Pe lângă drumul greu, pe lângă foame și osteneală, sărmanii creștini luați în robie trebuiau să sufere și sete și bătaie și umilințe de tot felul, iar la urmă să fie siliți spre necuratele pofte ale desfrânării de către stăpânii lor păgâni și tirani.

Văzându-se într-o zi silit spre necurata patimă de către un turc, fericitul Ioan l-a refuzat cu scârbă, mărturisind că este creștin și urăște necuratele patimi păgânești. Atunci, mâniindu-se, tiranul voia să-l silească, dar tânărul creștin, întărit de râvna credinței în Hristos, l-a lovit pe tiran, care îndată a murit. Ceilalți ostași l-au legat în lanțuri și așa, după câteva luni de chinuri și de mers pe jos, turcii au ajuns la Constantinopol, iar fericitul și neîntinatul Ioan a fost dat ostatic femeii turcului ucis de el pe cale, drept pedeapsă, ca să-i fie slugă până la moarte. Acea femeie, răbindu-se de frumusețea lui Ioan,

¹⁷ Arhim. Bartolomeu V. Anania, *Sfântul Mucenic Ioan Valahul*, în *Sfinți români...*, p. 399

îl trăgea spre necurata desfrânare și spre legea mahomedană, silindu-l să se lepede de credința cea dreaptă în Hristos.

Atunci fericitul Ioan, rugându-se mult lui Dumnezeu și Maicii Domnului să-l întărească în mărturisirea dreptei credințe și să-l izbăvească de ispita desfrânării, a spus cu îndrăzneală: „Cred în adevăratul Dumnezeu, Care S-a răstignit pe cruce pentru noi, și doresc cu bucurie să-mi dau viața pentru Hristos, decât să mă turcesc și să mă însoțesc cu tine!”

Astfel, mărturisitorul Ioan a fost aruncat în temniță și apoi zdrobit cu cumplite chinuri. Rămânând neschimbat și tare ca un diamant, a fost condamnat la moarte prin spânzurare, și așa și-a dat sfântul său suflet în brațele lui Hristos, la 12 mai, 1662, iar trupul său a fost aruncat la loc necurat.

Sfinte Mucenice Ioan, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

MITROPOLITUL VARLAAM al Moldovei și Sucevei († 1653)¹⁸

a. Viața

Mitropolitul Varlaam Moțoc a fost unul din cei mai mari ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, din întreaga sa istorie. S-a născut în județul Vrancea, în anul 1580, dintr-o familie de țărani răzeși foarte iubitori de Hristos. Din botez se chema Vasile. Deci, fiind chemat să slujească Biserica lui Hristos și primind o educație aleasă, din copilărie a intrat în obștea Mănăstirii Neamț. Apoi, auzind de vestitul egumen Dosoftei de la Schitul lui Zosima și de petrecerea sihaștrilor de pe valea pârâului Secu, tânărul Vasile Moțoc s-a stabilit aici prin anii 1590-1592. Timp de peste cincisprezece ani a fost într-o toată ascultător dascălului său, egumenul Dosoftei, deprinzând de la el dragostea de Dumnezeu și multă cunoștință de carte.

În anul 1606, egumenul Dosoftei se mută din viața aceasta, iar în anul 1608, ieromonahul Varlaam este ales egumen al Mănăstirii Secu. În toamna anului 1632, arhimandritul Varlaam este ales, hirotonit și așezat mitropolit al Moldovei în locul înaintașului său Atanasie, atunci răposat, păstorind Biserica lui Hristos timp de 21 de ani.

¹⁸ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, 1958, p. 18-24; Pr. Prof. Mircea Păcurariu. *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 139-147; Episcop vicar Nestor Severineanu. *Un manuscris necunoscut al duhovnicului Andronic: Istoria Mănăstirii Secu*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, 1974, nr. 3-4, p. 180-196

Apăsat de bătrânețe, în anul 1653 se retrage la metanie, iar în 1657, la 19 decembrie, se mută din viața aceasta și este înmormântat alături de biserică.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Acest vas ales al lui Hristos a fost din pruncie umbrat de darul Duhului Sfânt și înzestrat cu multă înțelepciune și râvnă spre cele dumnezeiești. Căci neavând părinți bogați și învățați, s-a făcut părinte luminat al Moldovei, învățând pe toți frica de Dumnezeu și dreapta credință ortodoxă.

2. În Schitul lui Zosima, tânărul Varlaam întrecea pe ceilalți părinți cu blândețea, cu ascultarea și cu sfințenia vieții lui, încât de toți era iubit și cinstit ca un adevărat călugăr și părinte duhovnicesc. Se mai spunea despre dânsul că mereu cerceta pe marii sihaștri ce se nevoiau atunci pe valea Secului, anume: Moise, Prohor, Veniamin, Spiridon și Chiriace, ca și pe cei din munții Sihlei și Agapiei, învățând de la fiecare dragostea de Dumnezeu, rugăciunea lui Iisus, bunacredința și săvârșirea a toată fapta bună.

3. Dogmele credinței ortodoxe, învățăturile Sfinților Părinți și adâncul teologiei, ieromonahul Varlaam le-a deprins de la dascălul său, egumenul Dosoftei, și de la episcopul de Roman, Mitrofan, cu metania din Secu. De la dânsii a învățat încă limbile greacă și slavonă și a luat binecuvântare să traducă și să scrie cărți în limba noastră românească.

4. Ca egumen al Mănăstirii Secu, arhimandritul Varlaam a povățuit cu multă înțelepciune duhovnicească această obște timp de 24 de ani, reușind să crească mulți fii sufletești și să formeze pe valea Secului o adevărată lavră monahală, vestită în toată Moldova, Mănăstirea Secu devenind o vatră isihastă de rugăciune, de gândire și de trăire ortodoxă. Prin anii 1625-1630, Mănăstirea Secu se număra alături de marile mănăstiri: Neamț, Slatina, Putna, Bistrița, Agapia, Probota, Moldovița și Dragomirna.

5. În obștea sa, egumenul Varlaam respecta întru totul așezământul ctitorului fondator, Nestor Ureche, care era foarte apropiat de tipicul Muntelui Athos. După slujbele bisericesti, monahii se îndeletniceau cu ascultarea în obște și cu lucrul mâinilor la chilii. Iar citirea Sfinților Părinți și rugăciunea lui Iisus erau obligatorii pentru toți fiii săi duhovnicești.

6. Una din îndeletnicirile marelui stareț era și traducerea operelor Sfinților Părinți din limbile greacă și slavonă în grai românesc, ca să fie pe înțelesul tuturor. Astfel, arhimandritul Varlaam traduce din slavonă, împreună cu câțiva ucenici, „Scara” Sfântului Ioan Scărarul, precum și alte scrieri, ce se citeau zilnic la biserică, la trapeză și la chilii. Prin aceasta, egumenul

Varlaam făcea în Moldova primii pași de înlocuire a limbilor străine, greaca și slavona, cu limba vorbită a poporului. Leastvița (Scara) Sfântului Ioan Scărarul este printre primele opere patristice filocalice traduse în limba română și dovedește preocuparea duhovnicească a monahilor noștri pentru cunoașterea și imitarea Sfinților Părinți.

7. Acest smerit egumen ducea o viață duhovnicească atât de aleasă, încât în puțini ani se făcuse cunoscut peste tot, prin mănăstiri, prin sate și târguri, la dregători, la episcopi și chiar la însuși domnul țării, Miron Barnovschi (1626–1629), care îl avea de duhovnic. Zilnic alergau la el țărani, sihaștri, egumeni și boieri pentru sfat și spovedanie, căci era povătuitor iscusit și căutat de toți. De asemenea, veneau la chilia lui săraci și văduve de prin sate pentru milostenie, iar el îi ospăta la trapeză cu multă dragoste, îi mângâia părintește și îi libera cu pace.

8. Aceeași grijă părintească avea egumenul Varlaam și de numeroșii sihaștri ce se nevoiau în Munții Neamțului și mai ales pe valea Secului, la Sihla și la Sihăstria. Căci prin aceste locuri străluceau pustnici mari și foarte sporțiți în bunătăți, cum erau Cuvioșii Rafail și Partenie de la Agapia, Pahomie, Serghie și Ioan, Visarion și Ștefan, pustnici din Poiana Trapezei și mai ales vestitul duhovnic Atanasie de pe „Valea Sihaștrilor”. Pe toți aceștia îi cerceta egumenul Varlaam, le ducea cele de nevoie și cerea de la ei binecuvântare și cuvânt de folos.

9. Vestea înțelepciunii sale atrăgea la Mănăstirea Secu numeroși ucenici. Unii dintre ei au ajuns mai târziu călugări iscușiți, buni slujitori ai Bisericii lui Hristos, duhovnici căutați de multă lume, traducători de cărți în grai românesc, egumeni și începători de obște și chiar episcopi în eparhiile Moldovei. Dintre aceștia pot fi amintiți: mitropolitul Ghedeon, mai întâi episcop la Huși, între anii 1645–1653, apoi mitropolit al Moldovei, între anii 1653–1659 și 1664–1671, și mitropolitul Sava, fost episcop la Huși, Rădăuți și Roman, între anii 1653–1660, apoi mitropolit, între anii 1660–1664. Iar dintre egumeni, ucenici ai starețului Varlaam, se pot aminti ieromonahii Efrem, Ghedeon, Teodorit, Paisie, Gheorghe, Ghenadie și alții.

10. Pentru sfințenia vieții sale și pentru înțelepciunea cu care era înzestrat de Dumnezeu, arhimandritul Varlaam, egumenul Mănăstirii Secu, a fost ales de tot poporul mitropolit și păstor duhovnicesc al Moldovei, în toamna anului 1632. La 23 septembrie același an a fost hirotonit arhiereu și așezat la cârma Bisericii în prezența a mii de credincioși, călugări, egumeni și dregători de la Iași, în frunte cu domnul și toți arhieriei. Și a fost mare bucuria atunci peste

toată Țara Moldovei, căci toți se foloseau de blândețea, de smerenia și de cuvintele lui cele pline de înțelepciune.

11. Cea dintâi grijă a marelui ierarh a fost să-și hrănească poporul cu cărți de slujbă și de învățătură creștinească în limba românească. De aceea a întemeiat la Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi din Iași prima tipografie din Moldova. Aici a tipărit mitropolitul Varlaam, în românește, trei cărți din cele mai importante pentru acele timpuri, scrise de el în cinstea Preasfintei Treimi, și anume:

- Explicarea Evangheliilor la Duminici, la praznice împărătești și la sfinții mari de pe tot anul, tipărită în anul 1643 cu numele de „Carte românească de învățătură”. În popor a fost numită cel mai obișnuit „Cazania lui Varlaam”, cu 75 de predici în 500 de file;

- Șapte Taine ale Bisericii, tipărită la Iași în anul 1644, cu 339 file;

- Răspunsul la Catehismul calvinesc, tipărită tot la Iași, în anul 1647.

Prin aceste trei cărți, mitropolitul Varlaam s-a dovedit a fi, pentru toți credincioșii români, un bun cunoscător și exeget al Sfintei Scripturi, un adevărat dascăl de morală și profund catehet și un mare ierarh apărător al Ortodoxiei românești, renumit până în zilele noastre.

12. Văzând păstorul cel bun al lui Hristos că turma sa nu înțelege slujbele Bisericii făcute în limbi străine, s-a nevoit să tălmăcească toate evangheliile de peste an, pe înțelesul credincioșilor, într-o frumoasă și curată limbă românească. Căci se gândea nu numai la credincioșii din Moldova, ci și la cei din Țara Românească și mai ales din Transilvania, care erau de secole sub jug străin și mereu siliți să renunțe la credința ortodoxă și la limba strămoșilor noștri. Tocmai de aceea, înțeleptul ierarh și-a intitulat Cazania „Carte românească de învățătură”, căci era adresată „la toată seminția românească” cu scopul de a-i uni pe toți sub aceeași credință și limbă părintească.

13. Cazania mitropolitului Varlaam este cea mai importantă carte veche de învățătură duhovnicească, alături de Biblia lui Șerban din anul 1688. Datorită limbii sale atât de curgătoare și învățăturii ei dătătoare de viață, această carte a avut cea mai largă răspândire pe pământul țării noastre, mai ales în Transilvania, unde se mai păstrează astăzi peste 350 de exemplare în manuscris. Setea de Hristos ca și unitatea de credință, de limbă și de simțire au făcut pe mulți credincioși din Transilvania să o scrie cu mâna, pentru a circula mai ușor și a fi citită din casă în casă. Cazania de la Iași a fost multă vreme pentru români cea dintâi carte de religie, de citire, de învățătură și de mângâiere duhovnicească, pe limba și înțelesul tuturor.

14. Auzind marele ierarh că în Transilvania se răspândea calvinismul, care schimba dogmele credinței ortodoxe și nu mărturisea cele șapte Taine și înțelegând că unii români ardeleni sunt atrași la calvinism, a scris o carte de învățătură ortodoxă intitulată „Șapte Taine ale Bisericii”. Prin această carte, mitropolitul Varlaam explica pe înțelesul poporului cele șapte Taine întemeiate de Hristos și lăsate Bisericii Sale. Totodată, apăra sfințenia și rolul Bisericii și îndemna pe toți la pocăință, bineștiind că îndepărtarea de la dreapta credință și de la faptele bune duce la pierderea mântuirii și la dezbinarea neamului.

15. Ajungând mitropolitul Varlaam cu solie de pace în Țara Românească și aflând că la Alba Iulia se tipărise în anul 1640 un catehism calvinesc „plin de otravă de moarte sufletească”, s-a aprins cu mare râvnă pentru apărarea credinței ortodoxe. Deci, întorcându-se în Moldova, a scris o carte de apărare a Ortodoxiei intitulată „Răspunsul la Catehismul calvinesc”. Apoi a adunat la Iași, în anul 1645, sinod de ierarhi români din ambele țări, care au aprobat „Răspunsul” scris de mitropolitul Varlaam și au condamnat Catehismul calvinesc, declarându-l „plin de otravă de moarte sufletească”. Astfel, mitropolitul Varlaam s-a dovedit primul apologet al Bisericii Ortodoxe Române și cel dintâi ierarh, care convoacă un sinod local pe pământul țării noastre.

16. În „Răspunsul la Catehismul calvinesc”, marele ierarh combătea cu multă îndrăzneală învățăturile reformatului Calvin, înlocuindu-le cu dogmele credinței ortodoxe, dovedind din Sfintele Scripturi că adevărul se află numai în Biserica Ortodoxă întemeiată de Hristos. Prin aceasta, mitropolitul Varlaam s-a arătat un mare teolog ortodox și un bun cunoscător al învățaturii protestante, făcându-se vestit, atât în Țările Române, cât și în întreaga Ortodoxie.

17. Acest mare mitropolit era numit pe drept cuvânt părinte duhovnicesc al tuturor românilor, căci era iubit de toți și se îngrijea, după a sa putere, pentru mântuirea și unirea lor prin mărturisirea aceleiași credințe în Iisus Hristos și păstrarea ființei noastre străbune. Cele trei cărți ale sale au fost scrise îndeosebi pentru românii din Transilvania, unde s-au și răspândit cel mai mult. Mitropolitul Varlaam s-a dovedit, astfel, cel dintâi ierarh care a luptat pentru unitatea țărilor române și unul din principalii făuritori ai limbii scrise românești.

18. Înțeleptul păstor al Moldovei, la rugămintea mitropolitului Petru Movilă al Kievului, a organizat la Iași, în trapeza Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi, în anul 1642, un sinod al Bisericilor Ortodoxe greacă, rusă și română, în vederea aprobării Mărturisirii Ortodoxe. Timp de 43 de zile, membrii celor

trei Biserici, sub conducerea mitropolitului Varlaam, au discutat punct cu punct, au îndreptat și au aprobat *Mărturisirea de Credință* scrisă de mitropolitul moldovean Petru Movilă. Astfel, prin grija bunului păstor al Moldovei, a avut loc pentru prima dată în istorie un sinod inter-ortodox pe pământul țării noastre.

19. La îndemnul mitropolitului Varlaam, Vasile Lupu a zidit în Iași una din cele mai frumoase biserici din țară, biserica Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi, pe care o sfințește cu mulți clerici în ziua de 6 mai, 1639. În această obște se nevoiau ca la o sută de monahi din cei mai învățați și aleși trăitori și lucrători ai rugăciunii, slujitori, duhovnici, cateheți, psalți, tipografi și traducători de cărți. Aici, marele mitropolit a înființat prima tipografie din Moldova, precum și o vestită școală duhovnicească, cu ajutorul mitropolitului Petru Movilă, unde se făceau cursuri în greacă, slavonă și latină. Această școală a funcționat 20 de ani.

20. Plătindu-se din vistieria țării toate datoriile Bisericii din Constantino-pol către turci, patriarhul și sinodul dăruiesc Moldovei moaștele Cuvioasei Parascheva, spre mângâierea poporului binecredincios. Sfintele moaște au fost aduse în țară cu mult alai, însoțite de mare mulțime de clerici, călugări și zeci de mii de credincioși cu făclii aprinse în mâini. În întâmpinarea lor au ieșit la locul numit „Valea Vlădicăi” însuși domnul și mitropolitul Varlaam cu toată suita țării. Iar în ziua de 13 iunie, 1641, au intrat în Iași cu mult popor, în sunet de clopote și le-au așezat cu mare cinste în biserica Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi. De atunci se face în fiecare an pelerinaj la moaștele Cuvioasei Parascheva, în ziua de 14 octombrie.

21. Mitropolitul Varlaam l-a îndemnat pe Vasile Lupu să zidească și alte mănăstiri și biserici, precum: Mănăstirea Agapia Nouă (1644), prin dania hatmanului Gavril, fratele domnului; Mănăstirea Hlincea-Iași, Mănăstirea Golia-Iași, biserica Sfântul Ioan Botezătorul din Iași, biserica Sfântul Atanasie din Copou-Iași, biserica din satul Șerbești-Neamț, biserica Stelea din Târgoviște, biserica Sfânta Parascheva din Liov și numeroase danii la celelalte mănăstiri. Pe toate aceste lăcașuri le-a sfințit bunul păstor al Moldovei și le-a împodobit cu călugări și cu aleasă viață duhovnicească.

22. Sub păstoria acestui mare ierarh, mănăstirile din Moldova au trăit o epocă de mare pace și înflorire duhovnicească. Peste tot a rânduît egumeni luminați și duhovnici buni, făcând astfel să sporească numărul monahilor în viața de obște, ca și al sihaștrilor din schituri și păduri. Mănăstirile cu cea mai înaltă viață duhovnicească, sub mitropolitul Varlaam, erau: Sfinții Trei Ierarhi, Putna, Slatina, Moldovița, Voroneț, Dragomirna, Neamț, Secu, Agapia, Probota, Tazlău și mai ales Bisericanii, singura mănăstire din țară cu regulă de

viață achimită (neadormită), după modelul Mănăstirii Studion din Constantinopol. În toate mănăstirile funcționau adevărate școli duhovnicești de caligrafi, traducători, miniaturişti și zugravi de icoane. Iar „munții foșneau de pustnici”, în vremea sa.

23. Auzindu-se până la Constantinopol de petrecerea și înțelepciunea mitropolitului Varlaam, precum și de înflorirea Bisericii din Moldova sub păstoria sa, Sinodul Marii Biserici l-a propus, în anul 1639, printre cei trei candidați, de patriarh ecumenic, fiind ales apoi Partenie. Este pentru prima și ultima dată când un ierarh român candidează la scaunul de patriarh ecumenic.

24. Acest venerabil păstor duhovnicesc al Moldovei s-a dovedit a fi, de asemenea, și un iscusit făcător de pace, după cuvântul Mântuitorului Hristos. Care zice: *Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema* (Matei 5, 9). Încă pe când era egumen la Secu, a fost trimis de Miron Barnovschi și mitropolitul Anastasie Crimca în fruntea unei solii la țarul Rusiei și la mitropolitul moldovean Petru Movilă de la Kiev. În anul 1632 s-a dus iarăși în fruntea unei solii de pace la Constantinopol, mijlocind pentru un domn pământean pe scaunul Moldovei.

În anul 1644 este trimis de Vasile Lupu, în fruntea unei alte solii de pace. la domnul muntean Matei Basarab, cu care era de mult în neînțelegere. Astfel. blândul mitropolit Varlaam a reușit să împace pentru totdeauna pe cei doi domni și Bisericile Ortodoxe surori, aducând în mijloc numele lui Iisus Hristos, Care se numește *Domn al păcii* și amintind că și unii și alții sunt frați de o credință, de o limbă și de un neam. Ca semn al împăcării, mitropolitul Varlaam a îndemnat pe Vasile Lupu să zidească biserica Stelea din Târgoviște. iar pe Matei Basarab, să zidească biserica Mănăstirii Soveja în ținutul Vrancei, numită multă vreme Mănăstirea „Dobromira”, adică „Bună pace”.

25. Grija marelui ierarh pentru mântuirea turmei sale era tot așa de mare ca și grija pentru luminarea „seminției românești” cu cărți de învățătură creștinească pe limba poporului. În cei 21 de ani de rodnică păstorie s-a străduit, după a sa putere, să zidească numeroase biserici prin sate și orașe și să facă tot felul de danii și înzestrări la schituri și mănăstiri. În cele trei scaune episcopale a pus episcopi dintre cei mai evlavioși, iar la parohii a hirotonit preoți învățați, plini de frica de Dumnezeu, care în fiecare sărbătoare citeau predica zilei din cazanie, pe înțelesul credincioșilor. În felul acesta, călugării. preoții și ierarhii apărau dreapta credință, învățau poporul să ducă o viață morală și-l țineau unit și strâns legat de Hristos, de Biserică și de părinți.

26. Așa a păstorit mitropolitul Varlaam Biserica Moldovei timp de 21 de ani, jertfindu-se, după a sa putere, pentru întărirea și apărarea credinței:

ortodoxe în țările române, pentru mântuirea turmei încredințate lui de Hristos și pentru unitatea și luminarea poporului prin cărți scrise în grai limpede românesc. Apoi, ajungând la bătrânețe și dorind să se pregătească de obștescul sfârșit, în anul 1653 s-a retras din scaun la Mănăstirea Secu, metania sa.

27. Vechile documente mărturisesc că mitropolitul Varlaam a avut întotdeauna o deosebită grijă de mănăstirea sa de metanie, unde a crescut și s-a format duhovnicește. Că „orice agonisită dobândea, o dăruia Mănăstirii Secu”. A mai dăruit obștii de aici un frumos sacos arhieresc în fir de argint, cărți de cult, vase și alte obiecte bisericești. La fel și sora sa după trup, Ecaterina, fratele său și nepotul său, preotul Ursul din satul Cofetești, ținutul Putnei, au făcut prețioase danii Mănăstirii Secu, întru pomenirea lor și a marelui mitropolit.

28. În tradiția locului se spune că mitropolitul Varlaam, cât a trăit la Secu, nu stătea fără lucru, ci mereu se ruga, mergea la biserică, citea, traducea și scria cărți ziditoare de suflet. Întrucât cunoștea pe mulți sihaștri și călugări cu viață îmbunătățită, se spune în tradiție că mitropolitul a scris și un pateric cu numeroase vieți de cuvioși părinți, trăitori în codrii și mănăstirile Moldovei. Acest pateric al mitropolitului Varlaam s-a păstrat un timp în manuscris în biblioteca Mănăstirii Secu. Mai târziu, un călugăr aghiorit l-a înstrăinat, ducându-l în Muntele Athos, unde apoi s-a pierdut.

29. În toamna anului 1657, marele ierarh și părinte al Moldovei, mitropolitul Varlaam, simțindu-și aproape obștescul sfârșit, a împărțit toată averea sa, a chemat la sine pe duhovnicul Dosoftei, egumenul Mănăstirii Neamț, și a primit Preacuratele Taine. Apoi, dând tuturor sărutarea cea mai de pe urmă, și-a dat sufletul în brațele Marelui Arhieru Iisus Hristos, împăcat cu sine, cu Biserica și cu neamul său. Așa a trăit și așa s-a nevoit pentru mântuirea turmei sale mitropolitul Varlaam!

Doamne, numără în ceata Sfinților Ierarhi pe bunul păstor al Moldovei, Varlaam!

CUVIOSUL ATANASIE IEROSCHIMONAHUL Mănăstirea Sihăstria (secolul XVII)

În poiana unde se află astăzi Mănăstirea Sihăstria s-a nevoit, în prima jumătate a secolului XVII, un sihastru vestit, anume ieroschimonahul Atanasie. Era cu metania din Mănăstirea Neamț. După mai mulți ani de

ascultare în obște, s-a retras cu totul departe de lume, la câțiva kilometri mai sus de Mănăstirea Secu, pentru a vorbi neîncetat cu Dumnezeu. În această epocă, valea Sihăstriei, munții și pădurile seculare din împrejurimi formau una din cele mai vestite vetre isihaste din Moldova.

Făcându-și o colibă din lemn și pământ, Cuviosul Atanasie s-a nevoit mulți ani în această poiană, ajungând duhovnic al tuturor sihaștrilor din împrejurimi și dascăl iscusit al rugăciunii lui Iisus. Vestea numelui său s-a răspândit peste tot în centrul Moldovei, ajungând cunoscut mitropolitului Varlaam și chiar domnului țării.

Prin anul 1650, marele sihastru Atanasie ieroschimonahul s-a mutat la cereștile lăcașuri, lăsând în urmă numeroși ucenici. Locul în care s-a nevoit se numește până astăzi „Poiana Sihastrului” sau „Poiana lui Aftănas”. În această poiană au întemeiat ucenicii săi mai târziu Schitul Sihăstria¹⁹.

SIHAȘTRII IOSIF, PARTENIE ȘI PAVEL cu ucenicii lor Întemeietorii Mănăstirii Sihăstria (1655)

Pe la mijlocul secolului XVII se nevoiau numeroși sihaștri în pădurile seculare de pe valea Sihăstriei și în Munții Sihlei. Dintre ei, unii erau cu totul sporiți în post, în rugăciune și în bucuria Duhului Sfânt. Singura lor întristare era lipsa unui schit în apropiere, unde să asculte Sfânta Liturghie și să se împărtășească cu Trupul și Sângele lui Hristos.

În anul 1655, șapte ieroschimonahi bătrâni cu metania din Mănăstirea Neamț, ucenici ai Cuviosului Atanasie Sihastrul, care se nevoiau în apropiere, s-au sfătuit să întemeieze un schit de lemn în „Poiana lui Aftănas”, în cinstea Maicii Domnului, spre mângâierea tuturor sihaștrilor.

Deci, făcând priveghere de toată noaptea și alegând locul pentru biserică, au pus icoana Maicii Domnului într-un brad și, îngenunchind în fața ei, i-au cerut ajutor și binecuvântare de începerea lucrului. Apoi s-au rugat Preasfintei Fecioare să fie ocrotitoarea acestui sfânt lăcaș și a tuturor sihaștrilor ce se vor nevoi aici în plăcere de Dumnezeu, izbăvindu-i cu rugăciunile ei de foc, de primejdie, de dezbinare și de toate ispitele diavolului. La urmă au pus acest legământ: „Să nu îngăduie Maica Domnului în locul acesta pe cei ce vor

¹⁹ Ierom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie...*, p. 112; *Pomelnicul Mănăstirii Sihăstria*

săvârși păcate trupești, pe cei ce vor avea pungă osebită și pe cei ce vor îndrăzni să mănânce carne în acest schit”.

Legământul celor șapte sihaștri a fost întărit în același an de episcopul Ghedeon de Roman, care a înălțat aici o mică biserică de lemn cu hramul „Nașterii Maicii Domnului”. Așa a luat ființă Mănăstirea Sihăstria în mijlocul acestei vestite vetre isihaste, ca o adevărată oază duhovnicească. Primii viețuitori în acest schit au fost înșiși cei șapte sihaștri cu ucenicii lor: Iosif, Partenie și Pavel. Mai târziu s-au adăugat și alți iubitori de liniște.

În schit se ducea o desăvârșită viață de obște, cu pravilă după rânduiala Sfântului Munte. Duminica și în sărbători se făcea priveghere de toată noaptea și se săvârșea dumnezeiasca Liturghie. Atunci se adunau sihaștri din toată partea locului, pentru a se împărtăși cu Preacuratele Taine. După ce luau masa împreună, primeau pâine pentru o săptămână și iarăși se întorceau la bordeiele lor. Sihaștrii desăvârșiți și cei bolnavi coborau mai rar în schit. Pe aceștia, părinții din obște îi cercetau la chilii și le duceau Sfânta Împărtășanie și cele de nevoie. Iar pe cei neputincioși îi aduceau în obște și îi îngrijeau cu dragoste până la obștescul sfârșit. Toți petreceau în liniște, în tăcere și în neîncetată rugăciune.

Aceasta era rânduiala lăsată de cei șapte ieroschimonahi, cu ucenicii lor, sihăstriei întemeiate de ei. După mai mulți ani de nevoință în smerenie și în plăcere de Dumnezeu, acești fericiți sihaștri s-au strămutat la cereștile lăcașuri și au fost înmormâțați lângă altarul bisericii întemeiate de ei.

SFÂNTUL RAFAIL DE LA AGAPIA (secolele XVI-XVII)²⁰

Unul dintre cei mai cinstiți cuvioși români, care au strălucit pe pământul Moldovei în secolul XVI, este Sfântul Rafail de la Mănăstirea Agapia Veche. Fiind născut în ținutul Neamț și auzind de marele sihastru Eufrosin, a părăsit cele pământești și, urcându-se în munte, i s-a făcut ucenic. Deci, făcându-se călugăr prin mâinile lui, atât de mult a sporit Cuviosul Rafail în rugăciune și post, încât a ajuns pe dascălul său.

După mai mulți ani de viață pustnicească pe Muntele Scaunele, s-a coborât apoi în schitul întemeiat de Cuviosul Eufrosin. Aici, sporind și mai mult în dragostea lui Hristos, în privegheri de toată noaptea și în rugăciuni cu

²⁰ Pr. Liviu Stan, *Sfinți români*, Sibiu, 1945, p. 48; Pr. N. Dărbângă, *Istoria Mănăstirii Agapia*, Iași, 1908, p. 22-41; Diac. Ioan Ivan *Sfinți români...*, op. cit., p. 357

lacrimi, smerindu-se înaintea tuturor prin ascultare, s-a învrednicit de la Dumnezeu de darul preoției și al facerii de minuni. Căci izgonea duhurile necurate, cunoștea gândurile oamenilor și vedea dinainte cele viitoare. Era încă neîntrecut dascăl al rugăciunii lui Iisus și părinte duhovnicesc al tuturor cuvioșilor sihaștri. Deci, săvârșind îngerește călătoria acestei vieți și lăsând în urmă mulți ucenici, și-a dat sufletul în mâinile Domnului. Apoi, făcându-se unele minuni la mormântul său și încredințându-se părinții că l-a proslăvit Dumnezeu, i-au scos din sicriu trupul întreg și plin de bună mireasmă și l-au așezat în biserică, spre închinarea tuturor.

Auzind de aceasta marele mitropolit al Moldovei, Dosoftei, a venit cu toată clerul său și s-a închinat la moaștele Cuviosului Rafail de la Agapia. Iar în anul 1686, când a tipărit Viețile Sfinților la Iași, însuși a mărturisit despre el, zicând: „Dară tocmai și din rumâni mulți sunt (sfinți) care am văzut viața și traiul lor, dară nu s-au căutat, fără numai Daniil de la Voroneț și Rafail de la Agapia (și) am sărutat și sfintele (lor) moștii...”²¹.

Mai târziu, datorită vitregiei vremurilor, s-au îngropat moaștele Sfântului Rafail la un loc tănuț și nu s-au mai aflat până în ziua de astăzi.

Prea Cuvioase Părinte Rafail, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

SFÂNTUL PARTENIE DE LA AGAPIA (†1660)²²

Acest cuvios vrednic de laudă era ucenic al marilor sihaștri din Muntele lui Agapie. Luând din tinerețe jugul lui Hristos, s-a făcut călugăr în Mănăstirea Agapia Veche, la începutul secolului XVII. Apoi, deprinzând frica de Dumnezeu și rugăciunea cea din inimă, s-a retras la liniște în Muntele Scaunele.

Acolo, mult nevoindu-se cu postul și cu privegherea de toată noaptea și biruind cumplitele ispite ale vrăjmașului diavol, s-a învrednicit a primi de la Dumnezeu darul tămăduirii și al izgonirii duhurilor necurate. Și nu puțin bolnavi de prin sate alergau la chilia lui și primeau mângâiere și sănătate. Apoi, Mănăstirea Agapia rămânând fără povățuitor, Cuviosul Partenie a primit darul preoției și a ajuns vestit egumen al sihaștrilor din obște. Astfel, pe toți îi păstora cu smerenie și cu înțelepciune, făcându-se pe sine pildă tuturor, atât celor din schit, cât și celor din pustie.

²¹ Mitropolitul Dosoftei, op. cit., f. 152

²² Pr. prof. Liviu Stan, op. cit., p. 54; Mitropolitul Dosoftei, op. cit., f. 152

În anul 1660, Cuviosul Partenie de la Agapia s-a strămutat la cereștile lăcașuri, iar trupul său a fost îngropat în „Livada Părinților”. Mai târziu, cinstindu-se de părinți în ceata cuvioșilor și făcându-se unele minuni la mormântul său, moaștele lui s-au așezat în biserică spre închinare, pe care le-a sărutat și însuși mitropolitul Dosoftei. Apoi, năvălind turcii peste Țara Moldovei, moaștele Cuviosului Partenie au fost ascunse în munte și au rămas acolo, neștiute de nimeni până în zilele noastre.

Sfinte Prea Cuvioase Părinte Partenie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

SFÂNTUL CHIRIAC DE LA BISERICANI

(†1660)²³

Preacuviosul Părintele nostru Chiriac de la Bisericiani este numărat printre cei mai mari asceți și cuvioși ai Bisericii Ortodoxe Române. El s-a nevoit la începutul secolului XVII în obștea Mănăstirii Bisericiani, care număra pe atunci peste 100 de călugări. Apoi, aprinzându-se de dumnezeiescul dor, s-a retras la pustie într-o peșteră din Muntele lui Simon și acolo s-a nevoit singur în cea mai aspră osteneală zeci de ani. Iar nevoința lui era aceasta: vară și iarnă petrecea pe munte cu trupul gol, în rugăciune curată, slăvind neîncetat pe Dumnezeu și biruind desăvârșit, cu darul lui Hristos, neputințele firii și ispitele diavolului.

Pe acest mare sihastru și purtător de Dumnezeu l-a cunoscut încă din viață mitropolitul Dosoftei, căruia mai târziu i-a sărutat și sfintele moaște, precum însuși scrie: „Apucat-am în zilele noastre părinți înalți la bunătăți și podvig (nevoință) și plecați la smerenie adâncă: pe părintele Chiriac de Bisericiani, gol (petrecând) și ticăloșit în munte 60 de ani...”.

Despre acest sfânt se scriu următoarele în Patericul sfinților din Moldo-România: „În anul 1660, Preacuviosul Părintele nostru Chiriac, din tânără vârstă îmbrățișând viața monahicească în Sfânta Mănăstire Bisericiani și sporind întru adâncă smerenie și întru îndelungă răbdare și iubind sărăcia lui Hristos de bunăvoie, s-au îndepărtat cu totul de petrecerea cea împreună cu oamenii și s-au sălășluit prin munți și prin stâncile cele înfricoșate de pe lângă râul Bistrița și acolo, cu trupul gol, s-au nevoit în singurătate, în ger și în arderea soarelui, șasezeci de ani până la sfârșitul său... și se serbează la 31 decembrie”.

²³ Pr. prof. Liviu Stan, op. cit., p. 54; Pr. N. Dărăngă, op. cit., p. 41; Mitropolitul Dosoftei, op. cit., f. 152

Sfântul Chiriac de la Bisericiani a ajuns cu nevoița pe mării sihaștri din pustiul Egiptului și în special pe Cuviosul Onufrie, a cărui petrecere s-a ostenit s-o urmeze. Trupul său gol a fost împodobit de Dumnezeu cu peri de sus până jos și umbrat de darul Duhului Sfânt, încât nici frigul, nici foamea, nici diavolii nu-l vătămau. El este unul din cei mai mari sihaștri din Carpați, care aduce la noi o asemenea îngerească nevoiță: trăirea în desăvârșită lepădare de sine, în golătate și în neîncetată rugăciune.

Ajungând la măsura desăvârșirii, Cuviosul Chiriac Sihastrul și-a dat sufletul său în brațele lui Hristos și a fost numărat în ceata sfinților români, fiind canonizat de popor. Moaștele lui au fost așezate în peștera în care a trăit, ce se păstrează până astăzi și în care s-a făcut mai târziu un mic paraclis pictat în cinstea lui. Apoi, din cauza deselor tulburări din țară, credincioșii au împărțit moaștele între ei.

SFÂNTUL CHIRIAC DE LA TAZLĂU (†1660)²⁴

Cel mai mare pustnic, care s-a nevoit în jurul Mănăstirii Tazlău, a fost Cuviosul Chiriac Sihastrul. Acest bărbat purtător de Hristos era fiu de țărani din partea locului. Apoi, intrând în obștea Mănăstirii Tazlău, a întrecut pe ceilalți călugări cu smerenia, cu rugăciunea și cu sfințenia vieții. Pentru aceasta, deși nu voia să primească darul preoției, s-a făcut multora dascăl și povătuitor către Hristos.

Deci, dorind să ajungă la măsura desăvârșirii, s-a retras la liniște pe Muntele numit „Măgura Tazlăului” și acolo, împreună cu alți sihaștri, s-a nevoit zeci de ani în plăcere de Dumnezeu și petrecere îngerească. Acest cuvios în puțină vreme a sporit atât de mult, că ajunsese la măsura marilor părinți isihști. Căci se ruga neîncetat cu priveghere de toată noaptea și cu izvoare de lacrimi și se hrănea doar cu pesmeți și cu fructe de pădure. Pentru aceea, din tinerețe se odihnea întru el darul Sfântului Duh și se învrednicise a cunoaște cele viitoare și a izgoni duhurile cele rele din oameni.

Văzându-se înconjurat de mulți ucenici, Cuviosul Chiriac a înălțat pe munte, alături de chilia sa, un mic altar de rugăciune, în care se ruga ziua și noaptea și unde mărturisea pe fiii săi duhovnicești. Căci, atât călugării, cât și credincioșii, îl cinsteau încă din viață ca pe un sfânt și făcător de minuni și

²⁴ Mitropolitul Dosoftei, op. cit., f. 152; Diac. I. Ivan, *Cuviosul Chiriac de la Tazlău*, în *Sfinți români...*, op. cit., p. 394

alergau cu evlavie la chilia lui. Cuviosul acesta a contribuit mult la dezvoltarea isihasmului și a vieții de liniște în Moldova. Munții Tazlăului, ai Nechitului și Tarcăului adăposteau nu puțini ucenici ai acestui mare dascăl al liniștii.

Astfel, îngerește viețuind și ajungând la adânci bătrâneți, Sfântul Chiriac Sihastrul și-a dat sufletul în brațele lui Hristos, lăsând în urmă mulți fii duhovnicești. Cinstitele sale moaște s-au așezat de ucenici într-o peșteră pe Măgura Tazlăului și multe minuni de vindecare se făceau prin ele. Pe acest cuvios l-a cunoscut încă din viață și smeritul mitropolit Dosoftei și i-a sărutat moaștele, precum însuși mărturisește: „Apucat-am în zilele noastre părinți înalți la podvig (nevointă) și plecați la smerenie adâncă: pe părintele Chiriac de la Bisericiani și pe Chiriac de la Tazlău”. Iar în Patericul Sfinților moldo-români, din anul 1888, se scrie despre acest cuvios: „Asemenea, tot întru această vreme, în anii 1660 s-a nevoit sihăstrește și alt preacuvios părinte Chiriac, de la Schitul Tazlăul, și tare mult s-a luptat împotriva vrăjmașilor celor nevăzuți și desăvârșit i-a biruit și se prăznuiește (la) decembrie 31 de zile”.

Spre sfârșitul secolului XVII, abătându-se asupra Moldovei grele primejdii și pădurile umplându-se de oameni în bejenie, moaștele Sfântului Chiriac s-au împărțit între credincioși, după tradiție, pentru a nu fi profanate de păgâni. Astfel, peștera de pe Muntele Măgura s-a lipsit de un odor sfânt ca acesta.

Sfinte Preacuvioase Părinte Chiriac, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL ONUFRIE PUSTNICUL

Sihăstria Mănăstirii Tazlău

(secolul XVII)²⁵

Perioada de aur a vieții isihaste din jurul Mănăstirii Tazlău-Neamț a culminat cu secolul XVII. Unul din cei mai vestiți sihaștri ai Mănăstirii Tazlău din acest secol a fost și Cuviosul Onufrie Sihastrul. Acesta, după ce deprinde în obște meșteșugul nevoinței duhovnicești, devine ucenic al Sfântului Chiriac de la Tazlău, slujindu-l cu multă credință până la obștescul sfârșit. Apoi, învrednicindu-se de darul preoției, se retrage la pustnicie aspră pe o obcină de munte, mai sus de lavră, numită până astăzi „Dealul lui Onufrie”.

²⁵ Pr. Gh. Vârtoleş, *Istoricul parohiei Tazlău*, mss.

Aici s-a nevoit Cuviosul Onufrie peste 30 de ani, sporind mult în post, în rugăciune și smerenie, ajungând înaintevăzător și făcător de minuni. Căci, pentru sfințenia vieții lui, cunoștea gândurile oamenilor și spunea cele viitoare. Era încă iscusit părinte duhovnicesc, cu mulți fii și ucenici și nu era altul mai vestit în vremea aceea în Munții Tazlăului ca pustnicul Onufrie. La el se mărturiseau toți sihaștrii din partea locului, călugări din obște și credincioși de prin sate, căci era vestit dascăl al rugăciunii și era umbrat de darul Duhului Sfânt. Veneau la el și bolnavi de prin sate și se vindeau cu rugăciunea și binecuvântarea lui.

Așa nevoindu-se Cuviosul Onufrie și lăsând în urmă mulți sihaștri și fii duhovnicești, s-a mutat cu pace la cereștile lăcașuri, numărându-se în ceata cuvioșilor părinți²⁶.

CUVIOȘII SILVESTRU, IOV ȘI AGATON Sihăstria Mănăstirii Tazlău (secolul XVII)

Pustnicii Silvestru, Iov și Agaton erau ucenici ai Sfântului Chiriac de la Tazlău. Ei s-au nevoit mai întâi în lavră, smerindu-se tuturor și deprinzând frica de Dumnezeu și darul rugăciunii. Apoi, rănindu-și inimile cu dragostea lui Hristos, s-au retras la pustie în adâncul muntelui, la locul numit până astăzi „Măgura Tazlăului”. Aici au trăit sihaștri numeroși încă din secolul XIV, fiind un loc foarte prielnic vieții pustnicești. Urme de chilii se întâlnesc până azi în partea locului.

În acest munte, Cuvioșii Silvestru, Iov și Agaton și-au făcut chilii din piatră și lemn și s-au nevoit mai mult de 30 de ani, răbdând grele ispite de la diavoli. Căci și frigul îi supăra, și foamea îi chinuia, și duhurile rele prin gânduri și năluciri îi luptau. Însă, bunii ostași ai lui Hristos le răbdau pe toate cu bărbăție, în nădejdea vieții de veci, fiind înarmați cu sabia neîncetatei rugăciuni. Iar când slăbeau în lupta cea duhovnicească, chemau ajutorul Sfântului Chiriac, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Cuviosului Părintelui nostru Chiriac, miluiește-ne pe noi!” Apoi îndată îi cerceta bucuria Duhului Sfânt.

Acești cuvioși, ca și ceilalți sihaștri din Munții Tazlăului, coborau noaptea la Utrenie în mănăstire cu făclii în mână, apoi iar se urcau la chiliile

²⁶ Într-un hrisov domnesc din anul 1617 sunt amintiți mai mulți sihaștri din Mănăstirea Tazlău, printre care și Cuviosul Onufrie.

lor. La bătrânețe s-au învrednicit de darul izgonirii duhurilor necurate și mulți îi cercetau și doreau măcar să se atingă de hainele lor.

Deci, bine nevoindu-se și ajungând purtători de Hristos, Cuvioșii Silvestru, Iov și Agaton s-au strămutat la cele veșnice și s-au numărat în ceata cuvioșilor părinți.

SFÂNTUL IERARH SAVA MĂRTURISITORUL Mitropolit al Ardealului (†1683)²⁷

Sfântul Ierarh Sava s-a născut în localitatea Inău din părinți binecredincioși, Ioan și Maria, primind din botez numele de Simeon. După ce învață carte și deprinde rânduiala slujbelor în Mănăstirea Comana, ajunge protopop și slujitor al Bisericii lui Hristos în satul natal, săvârșind cele sfinte cu mare râvnă și frică de Dumnezeu. Apoi, rămânând văduv, iar mama sa îmbrăcând haina monahală, în anul 1656, fericitul Simeon este ales mitropolit și păstor sufletesc al Ardealului. Deci, mai întâi s-a călugărit la Mitropolia din Târgoviște, cu numele de Sava. Apoi, fiind hirotonit arhiereu, a fost așezat cu cinste pe scaunul de mitropolit din Alba Iulia, în locul răposatului ierarh Simeon Ștefan.

Ca păstor și părinte duhovnicesc al românilor din Transilvania, fericitul mitropolit Sava Brancovici s-a dovedit un mare apărător al credinței ortodoxe și un devotat ierarh al Bisericii lui Hristos. Timp de 24 de ani, cât a fost mitropolit, Sfântul Sava a mărturisit cu mult curaj dreapta credință, a combătut învățăturile greșite calvinești, a întărit unitatea românilor în jurul Bisericii Ortodoxe, a înălțat numeroase lăcașuri prin sate și orașe, a rânduit peste tot preoți devotați și a mângâiat pe țăranii ardeleni, întărindu-i în credință și nădejde. De asemenea, a reînnoit mitropolia și bisericile jefuite și stricate de răufăcători.

Văzând craiul Ardealului că nu poate întoarce poporul de la credința ortodoxă din cauza Sfântului Ierarh Sava, îndată a semănat vrajbă și răzbunare împotriva păstorului cel bun. Deci, aruncând mărturii nedrepte asupra lui, în anul 1680 l-a scos din scaun. Apoi, aruncându-l în temniță, timp de trei ani de zile a fost persecutat, bătut cu toiege, batjocorit și chinuit ca un martir pentru

²⁷ Pr. prof. M. Păcurariu, *Sfântul Sava, Mitropolitul Transilvaniei*, în *Sfinți români...* op. cit., p. 406

dreapta credință, fiind silit la calvinism. Fericitul Sava însă a mărturisit cu tărie pe Hristos, apărând dogmele și tradiția Bisericii Ortodoxe.

După grele suferințe, în anul 1683 a fost scos din temniță, dar, fiind slăbit de chinuri, îndată și-a dat sfântul său suflet în brațele lui Hristos. Pentru sfințenia vieții lui, credincioșii l-au numărat încă din viață în ceata sfinților. Biserica Ortodoxă Română l-a canonizat pe Sfântul Ierarh Sava în anul 1955. ca mărturisitor al drepte credințe și se face pomenirea lui la 24 aprilie.

Sfinte Ierarhe Sava, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

FERICITUL MITROPOLIT DOSOFTEI al Moldovei și Sucevei (1624–1693)²⁸

a. Viața

Preaînvățatul și vrednicul de pomenire mitropolit Dosoftei (Barilă) este numărat printre cei mai aleși ierarhi pe care i-a avut vreodată Biserica Ortodoxă Română.

Acest blând și cuvios mitropolit s-a născut în părțile Sucevei din părinți foarte credincioși. De mic a fost dat la învățătura cărții la cei mai buni dascăli ce se aflau atunci în Moldova. Apoi s-a dus la Școala Frăției Ortodoxe din Liov, unde a învățat limbile greacă, latină, slavonă și polonă, precum și teologia ortodoxă.

În anul 1649 a primit tunderea monahală în Mănăstirea Probota. În anul 1658 a fost ales episcop de Huși, fiind în vârstă de 34 de ani. Între anii 1660–1671 a fost episcop de Roman, iar între anii 1671–1686 a fost mitropolit al Moldovei. În anul 1686 s-a refugiat în Polonia, la Zolkiev. După 7 ani de priebeie a murit acolo, în anul 1693.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Blândul și smeritul mitropolit Dosoftei a fost dăruit de Dumnezeu din copilărie cu multă înțelepciune și râvnă dumnezeiască. Pe lângă învățătura cea din afară adunată de la mulți dascăli, învățătura cea duhovnicească a deprins-o în școala Mănăstirii Probota. Aici a deprins rugăciunea, blândețea, ascultarea.

²⁸ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1957, p. 74–84; *Mitropolitul Dosoftei – 350 de ani de la naștere*, edit. de Mitropolia Olteniei – Craiova, 1974; *Dosoftei – Psaltirea în versuri* – editată de Mitropolia Moldovei și Sucevei, Iași, 1974

smerenia și osârdia spre cele cerești. Astfel, văzând părinții din mănăstire nevoința lui, l-au făcut călugăr în anul 1649.

2. În puțină vreme, Cuviosul Dosoftei a sporit așa de mult în dragoste și rugăciune, încât s-a învrednicit a fi părinte duhovnicesc și începător al obștii de la Probota. Timp de mai mulți ani, învățatul egumen a călăuzit pe monahi către Hristos, întărindu-i în buna nevoință și în cunoașterea Sfintei Scripturi. De asemenea, a dezvoltat mult școala Mănăstirii Probota și a crescut mulți ucenici luminați, aducând în obștea sa o adevărată înnoire duhovnicească.

3. Ca episcop la Huși și la Roman, blândul păstor al turmei lui Hristos a rânduit peste tot preoți buni și a înnoit numeroase biserici și mănăstiri, zidind duhovnicește pe fiecare prin smerenia și bunătatea lui. Că nu era preot și egumen mai răbdător, mai blând și mai milostiv ca dânsul în toată eparhia.

4. Ajungând părinte duhovnicesc și păstor al întregii Moldove, marele ierarh uimea pe toți cu blândețea, cu smerenia și cu înțelepciunea sa, precum îl înfățișează însuși cronicarul Ion Neculce: „Acest Dosofteiu, mitropolit, nu era om prost (simplu) de felul lui. Și era neam de mazil, preaînvățat; multe limbi știa: elinește, latinește, slavonește și altă adâncă carte și-nvățătură, deplin călugăr și cucernic și blând ca un miel. În țara noastră pe-ceastă vreme nu este om ca acela... Cantemir-Vodă să mâniase pe (a)cel mitropolit și-i făcuse afurisănie de la patrierhi. Dar nemic de dânsul nu s-a atins, că zic oamenii că-i sfânt”²⁹.

5. Primele cărți tipărite de mitropolitul Dosoftei au fost *Psaltirea în versuri* și *Acatistul Născătoarei de Dumnezeu* (Uniev – 1673), cele mai alese cărți de rugăciuni prețuite de români. Deci, știind el că poporul iubește mai mult rugăciunea rimată decât cea obișnuită, a versificat Psaltirea, făcând din ea cea dintâi carte românească cu imne de laudă închinat lui Dumnezeu. Astfel, blândul mitropolit s-a dovedit primul poet și imnograf al neamului nostru. Psaltirea în versuri a mitropolitului Dosoftei a circulat în Țările Române peste două secole, mângâind și alinând inimile credincioșilor. Căci unii știau psalmii versificați pe de rost, alții îi copiau pe manuscrise, iar alții îi cântau prin case și prin biserici.

6. Însă cel dintâi lucru pe care l-a făcut mitropolitul Dosoftei a fost întemeierea unei tipografii la Iași, pentru tipărirea cărților de slujbă și învățătură pe înțelesul tuturor, în limba românească. În această tipografie, marele ierarh a tipărit șase cărți. Prin aceste cărți, mitropolitul Dosoftei devine ctitorul limbii românești în cultul Bisericii din Moldova. El traduce

²⁹ Ion Neculce, *Letopiseșul Țării Moldovei*, Ed. Minerva, București, 1975, p. 89

pentru prima dată *Liturghierul*, *Psaltirea* și *Octoihul*, cărțile de bază ale cultului ortodox, în limba noastră străbună, renunțând la limbile greacă și slavonă considerate în trecut sacre, pentru a înțelege toți dumnezeieștile slujbe.

7. Acest evlavios ierarh moldovean a tradus și tipărit, de asemenea, pentru prima dată în grai românesc, o altă carte foarte prețuită la români. „Viețile Sfinților pe tot anul” (1682–1686). Redactată în patru volume în formă prescurtată, această operă aghiografică conține și viețile unor sfinți români nevoitori în mănăstirile din Moldova, dintre care pe unii i-a cunoscut personal și le-a sărutat sfintele moaște, precum singur mărturisește: „...Dară tocmai și din rumâni mulți sunt (sfinți) care am văzut viața și traiul lor, dară nu s-au căutat, fără numai Daniil de la Voroneț și Rafail de la Agapia (și) am sărutat și sfintele (lor) moștii...”.

Astfel, mitropolitul Dosoftei este cel dintâi aghiograf român care s-a ostentat să hrănească sufletele credincioșilor cu cărți de laudă lui Dumnezeu și cu vieți de sfinți.

8. În timpul păstoriei sale, viața duhovnicească în mănăstiri era destul de înaltă, iar pădurile și sihăstriile erau pline de sihaștri. Însuși mitropolitul Dosoftei, vestit ascet și lucrător al rugăciunii, vizita mănăstirile și sihăstriile din eparhia sa și cerceta pe cuvioșii părinți din pustie, folosindu-se mult de smerenia, de răbdarea și sfințenia vieții lor. Încă săruta cu evlavie cinstitele lor fețe și le trimitea cele de nevoie la chiliile unde se osteneau. Despre aceasta însuși spunea: „Apucat-am în zilele noastre părinți înalți la bunătăți și podvig (nevointă) și plecați la smerenie adâncă”³⁰.

9. Cel mai de preț odor al Moldovei, la care mitropolitul Dosoftei ținea foarte mult, erau moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava. Pe acestea, mutându-le în catedrala de la Iași, bunul păstor le păzea cu mare sfințenie și la vreme de primejdie făcea cu ele litanie prin țară și multe minuni și semne se făceau spre mângâierea poporului binecredincios. În anii 1686–1687, fiind mare tulburare și neașezare în țară, mitropolitul a luat sicriul cu sfintele moaște și s-a dus cu ele în Polonia, la Zolkiev.

10. Acolo, în țară străină, a stat Cuviosul mitropolit Dosoftei cu ucenicii săi șapte ani de strajă lângă sfintele moaște, rugându-se ziua și noaptea cu nădejdea întoarcerii în pământul străbun. Și venea multă lume la moaștele Sfântului Mucenic Ioan și nu puțini se vindecau și se foloseau de sfaturile blândului ierarh. Încă scria și cărți de folos și făcea multe fapte bune.

³⁰ Dosoftei, Mitropolitul Moldovei, *Viețile Sfinților*, Iași, 1686, vol. IV, f. 152

Așa ostenindu-se acest mare păstor, aghiograf și imnograf al Bisericii Ortodoxe Române, la sfârșitul anului 1693 s-a săvârșit cu pace, departe de țară, dându-și sufletul în mâinile marelui Arhiepiscop Iisus Hristos.

SFÂNTUL IERARH MUCENIC TEODOSIE

Mănăstirea Brazi

(† c. 1694)³¹

Acest sfânt ierarh s-a născut în prima jumătate a veacului al XVII-lea, într-o localitate vrânceană de pe apa Zăbrăuțiului, în împrejurimile Panciului. Din tinerețe a luat asupra sa chipul vieții monahicești, iar mai apoi a fost ales egumen al Mănăstirii Bogdana de lângă Onești, pe care marele logofăt Solomon Bârlădeanu o ctitorise la îndemnul său în jurul anului 1660. De aici a fost chemat să păstorească Episcopia Rădăuților în anul 1669. În 1671, episcopul Dosoftei al Romanului fiind pus în fruntea Mitropoliei Moldovei, Sfântului Teodosie i se încredințează scaunul vlădicesc de la Roman. Aici stă vreme de trei ani, până în 1674, când, după refugierea mitropolitului Dosoftei în Polonia, a fost ridicat la cârma mitropoliei fără să vrea, mai mult silit, de către domnitorul Dumitrașcu Cantacuzino.

Erau vremuri foarte nestatornice, cu multe schimbări de domnii și cu multe jafuri din partea oștirilor străine care bântuiau prin țară. După cum scrie cronicarul Ion Neculce, însuși domnitorul Dumitrașcu Vodă chemase în apărarea sa pe tătari, care au lăsat poporul „numai cu sufletele, bătuți și zdruncinați, cum era mai rău și mai amar, cum nu se poate nici a scrie, nici a povesti caznele și ucisurile lor, ce au avut”. Deci, ridicându-se cu îndrăzneală împotriva acestor nedreptăți ce aveau loc în țară, mitropolitul Teodosie a avut de suferit din partea lui Dumitrașcu Vodă, astfel încât nu a rămas mult timp în scaunul mitropolitan, ci după numai un an de păstorie a fost îndepărtat de același domnitor. S-a retras atunci în locurile natale, viețuind atât în mănăstirea Bogdana, unde era al doilea ctitor, cât și în mănăstirea Sfântului Ioan din Focșani.

Aici a fost cunoscut de tot poporul ca un om al lui Dumnezeu, foarte râvnitor pentru cele sfinte. Au rămas și multe documente care îl atestă ca un

³¹ Pr. Grigore Popescu și Gion D. Ionescu, *Contribuții la Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Date noi despre mitropolitul Teodosie al II-lea al Moldovei*, în rev. „B.O.R.”, nr. 5-6, 1986, p. 94-101; *Tomosul Sinodal de canonizare. Viața și Slujbele Sfântului Ierarh Mucenic Teodosie de la Mănăstirea Brazi*, Editura Episcopiei Buzăului și Vrancei, 2003; Ene Ionel, *Teodosie al II-lea, un mitropolit martir al Moldovei (secolul al XVII-lea)*, în „Studia historica et theologica. Omagiu Profesorului Emilian Popescu”, Ed. Trinitas, Iași, 2003, p. 671-683.

părinte duhovnicesc de încredere, a cărui autoritate era neîndoieală în mijlocul credincioșilor, astfel încât câteodată judeca felurite pricini între aceștia, iar altele semnătura lui întărea învoielile dintre ei.

Revenind în obștea sa de la Bogdana, el nu a mai vrut să-și recapete vredniciile arhieresti din care fusese îndepărtat, ci vreme de aproape două decenii și-a îndreptat toată osârdia numai spre ctitorirea de noi lăcașuri sfinte spre slava lui Dumnezeu, după cum scrie și în diata sa din 1691: „Facem știre tuturor cui se cuvine a ști, pentru orânduiala vieții noastre, că am avut noi mare râvnă către zidirea sfintelor biserici și pe unde, cum și ce am putut zidi, Dumnezeu știe”. Încă de pe când era episcop la Roman, acest ierarh iubitor de viață călugărească s-a îngrijit îndeaproape de mănăstirile din Țara de Jos: Soveja, Mera, Lepșa, Buluc, Scânțea. După întoarcerea sa în locurile natale, numele său este legat cu certitudine de înființarea mai multor mănăstiri din această zonă: Brazi, Troțușanu, Mușinoarele, Bogdana, pe care le-a ctitorit sau care au fost ctitorite la îndemnul său, sau cărora le-a făcut felurite danii.

Mănăstirea Brazi – numită și „de la Cruce” –, de lângă orașul Panciu, a fost cea mai iubită ctitorie a sa. Aici s-a ostenit cel mai mult, ajutat fiind și de ucenicul său, Lavrentie, episcopul Rădăuților, și aici a avut de înfruntat și multe opreliști. În 1688 a fost răpit de trimișii lui Șerban Cantacuzino și dus în Țara Românească, unde a fost închis și chinuit vreme de 10 săptămâni. Încă vreme îndelungată a fost împiedicat cu silnicie de un fost postelnic să construiască biserica care voia să o facă pentru mănăstire, dar, fiind acela apoi lovit de o boală nemiloasă, a recunoscut că a prigonit pe nedrept pe cuviosul ierarh și și-a lăsat prin testament toate moșiile sale ctitoriei Sfântului Teodosie. Iar acesta, fără a ține minte răul, a primit ca fostul postelnic să fie îngropat în curtea bisericii și s-a rugat pentru iertarea păcatelor lui. Deci, trecând peste toate încercările, a ridicat o nouă biserică și chilii și a rânduit un egumen care viețuise în Muntele Athos.

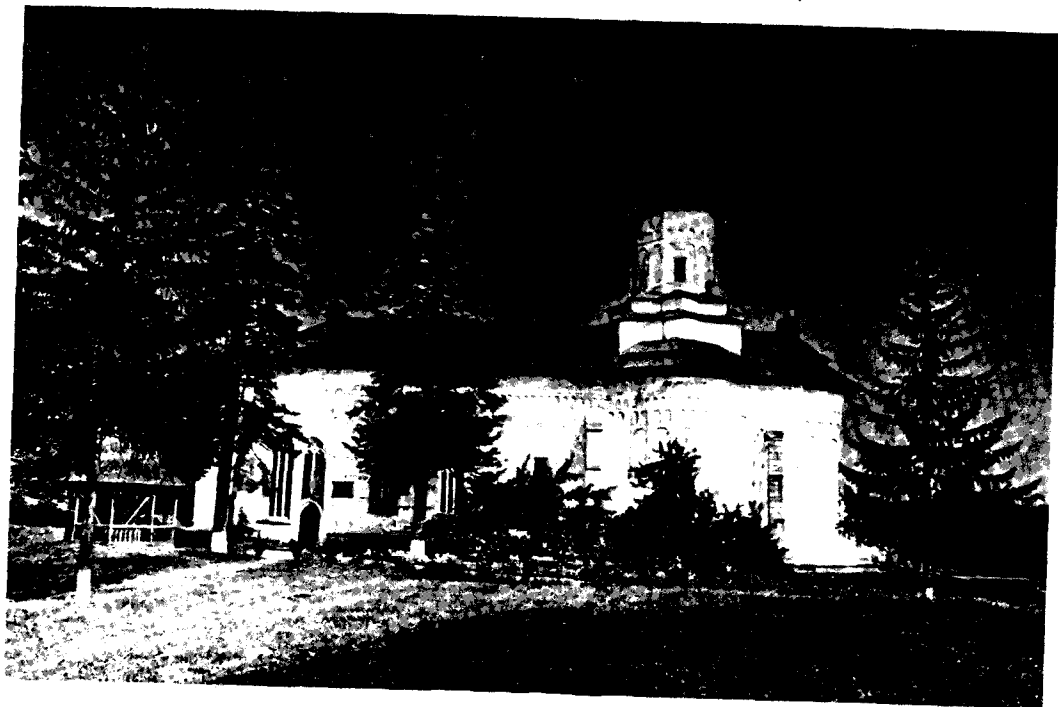
Dar râvna fostului mitropolit nu s-a oprit aici, căci voia să mai ridice și alte lăcașuri sfinte. Însă Dumnezeu, care cunoaște adâncurile inimilor oamenilor și ceea ce este de folos fiecăruia, a rânduit pe de o parte ca sfârșitul Sfântului Teodosie să fie încununat prin mucenicie, iar pe de altă parte n-a trecut cu vederea nici dorința lui fierbinte de a ridica și alte biserici. Deci l-a înștiințat din vreme pe robul Său despre sfârșitul ce i se apropia și i-a arătat și calea pe care se vor săvârși ctitoriile sale. Așadar, Sfântul Teodosie a îngropat într-o pădure banii care îi pregătise, lăsând și o însemnare „că cine va găsi acești bani este îndatorat să zidească din ei o mănăstire și trei schituri” și că „la terminarea de zidit a celui din urmă, al treilea schit, va afla și moaștele mele”³².

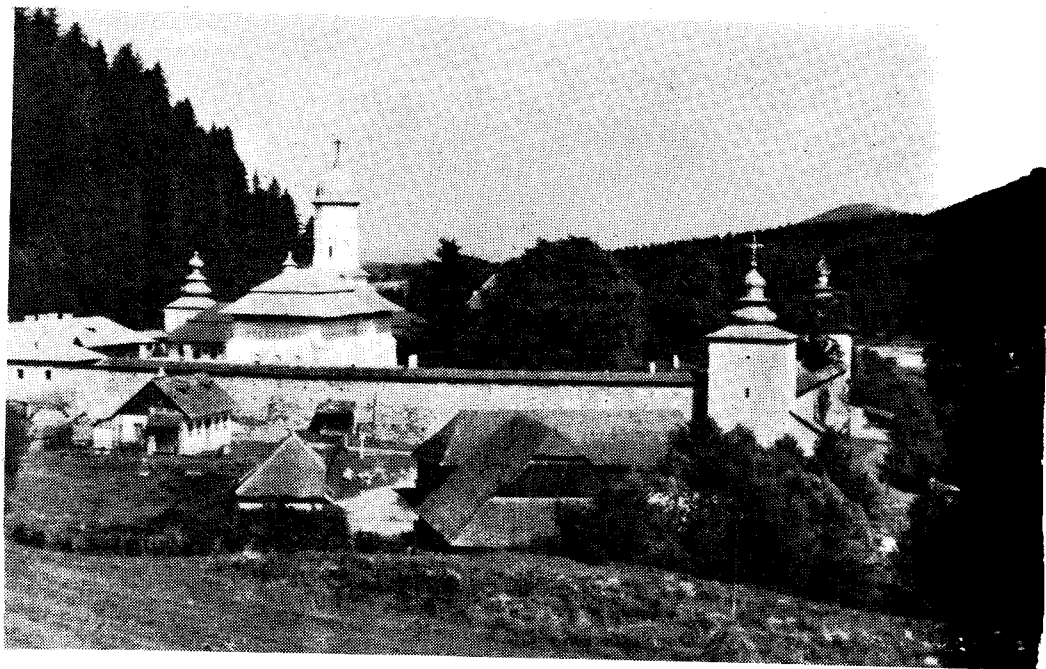
³² *Viața Sfântului Antipa Românul (Athonitul)*, Editura Episcopiei Romanului, 1998, p. 9

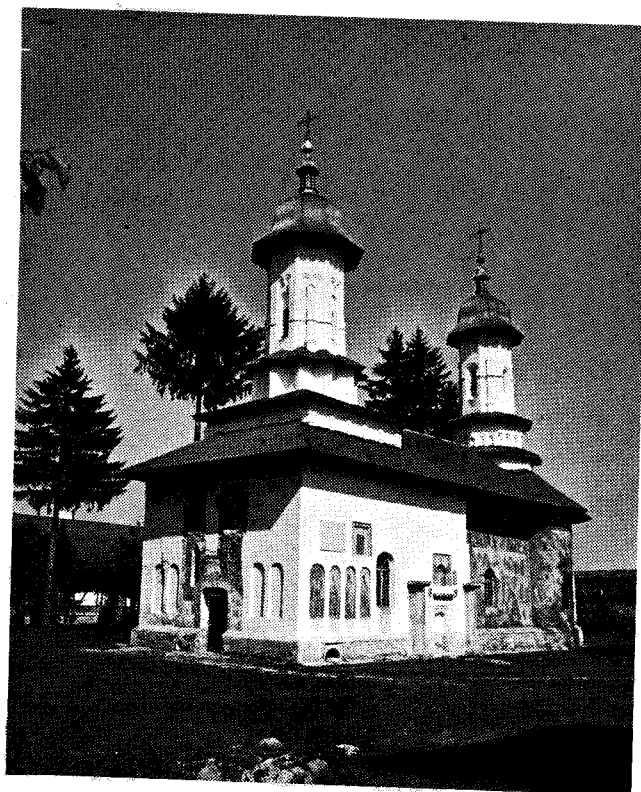
Sfînta Mînăstire Moldovița (secolul XV)

Sfînta Mînăstire Probota (secolul XV)

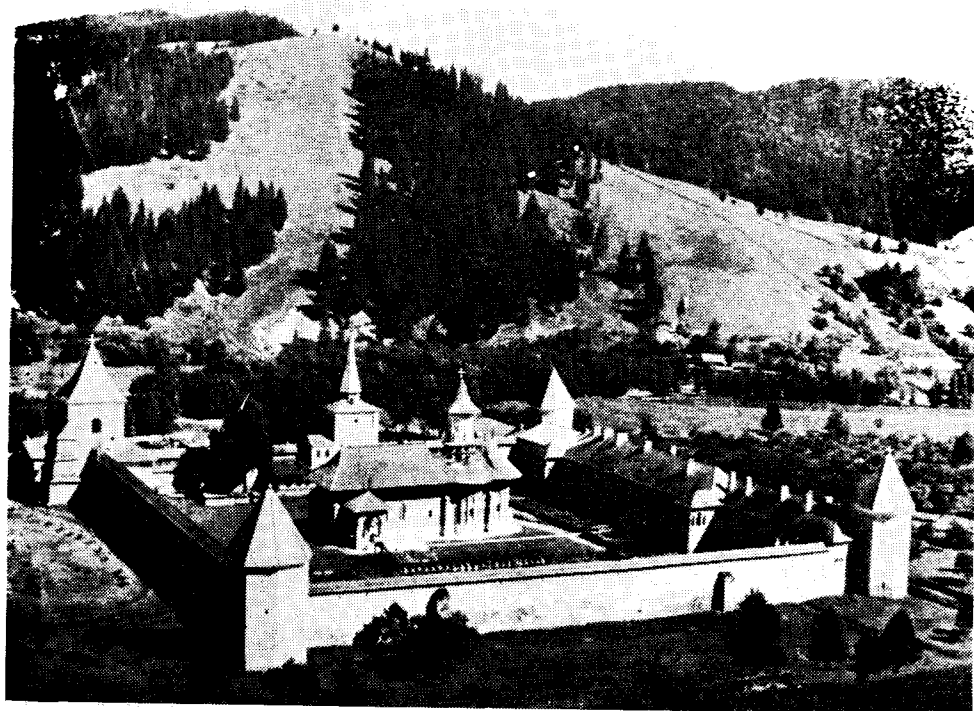

Sfânta Mănăstire Slatina (secolul XVI)

Sfânta Mănăstire Rîșca
(secolul XVI)

Sfința Mănăstire Sucevița (secolul XVI)

Sfința Mănăstire Dragomirna (secolele XVI—XVII)

Sfînta Mînaștire Secu (secolele XVI—XVII)

Mitropolitul Moldovei Varlaam (+1657)

Sfînta Mînaștire Căldărușani (secolul XVII)

Sfînta Mînaștire Govora (secolul XVII)

Sfânta Mănăstire Agapia Veche
(secolele XV—XVI)

Mitropolitul Moldovei Dosoftei (— 1707)

Sfânta Mănăstire Hurezi (secolul XVII)

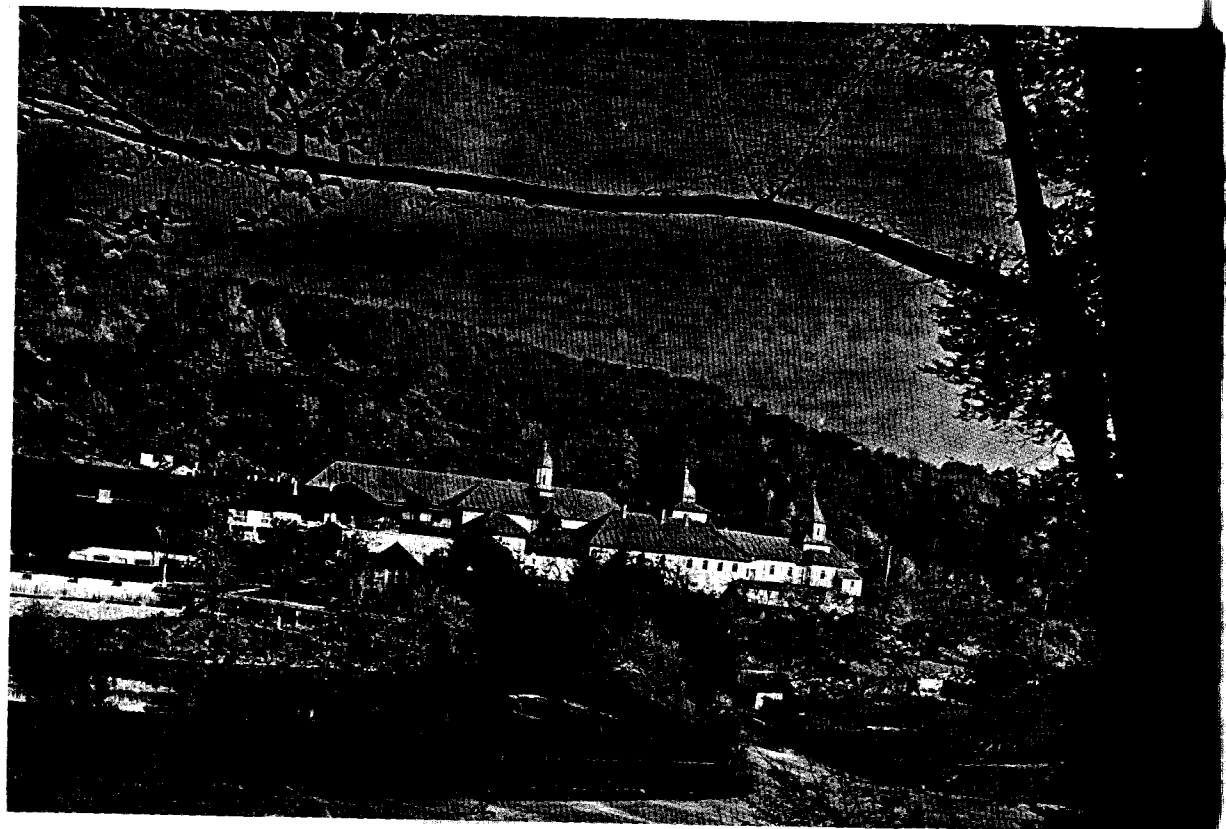
Sfânta Mănăstire Brîncoveanu-Făgăraș (secolul XVII)

Sfința Mănăstire Agapia din Vale (1644)

Sfința Mănăstire Sihăstria (secolul XVII)

Nu mult după aceasta, o ceată de tătari a venit la Mănăstirea Brazi și l-a chinuit pe bătrânul Teodosie ca să spună unde își are ascuns avutul. Iar sfântul nevrând să destăinuie unde era zestrea sfintelor lăcașe pe care voia să le construiască, tătarii i-au tăiat capul. Astfel, râvnitorul mitropolit s-a învrednicit a dobândi cununa de mucenic în mănăstirea „de la Cruce” și a fost îngropat noaptea de niște ucenici în lăcașul pustiit de năvălitori.

După mai mult de o sută de ani de la aceste întâmplări, un pustnic din Munții Buzăului, călăuzit de Dumnezeu, descoperea vasul cu bani ascuns în pădure de mitropolitul Teodosie și însemnarea pe care acesta o lăsase. Minunându-se de lucrarea dumnezeiască săvârșită prin această descoperire, pustnicul Dimitrie s-a apucat de lucru cu toată râvna și a dus la bun sfârșit doriința mitropolitului Teodosie. El a reconstruit Mănăstirea Brazi, unde a și fost pus egumen, și încă trei schituri, după porunca lăsată de sfântul mucenic. La sfârșit, în anul 1842, în timp ce își pregătea propriul mormânt în curtea bisericii ultimului schit, a aflat moaștele Sfântului Teodosie, după cum scria chiar el mai târziu: „La sfârșit, am vrut să-mi fac mormântul meu în țințirim la Brazi tocmai în locul unde a fost biserica veche. Și săpând adânc de șase palme, am găsit locul unde la picioarele răposatului mitropolit Teodosie, ctitorul Mănăstirii Brazi, se găsea capul mormântului meu. Și, săpând în sus, am găsit tot trupul deplin, înșirate oasele, iar capul l-am găsit cu gura în jos, precum este știut că a fost tăiat de tătari și îngropat noaptea”.

Toate acestea sunt descrise în viața Sfântului Antipa de la Calapodești, care, auzind de faima arhimandritului Dimitrie și de minunatele descoperiri ale lui, s-a îndreptat spre Brazi, ca să primească sfat duhovnicesc de la un bătrân iscusit în cele duhovnicești ca acesta. Aici s-a închinat el însuși la moaștele Sfântului Ierarh Mucenic Teodosie, după cum spunea mai târziu ucenicilor săi: „M-am învrednicit eu însumi să văd și să sărut aceste moaște din care ieșea un parfum foarte mirositor”. În prezența acestor sfinte moaște a fost călugărit Sfântul Antipa de starețul Dimitrie, care l-a binecuvântat să plece la Athos, pe drumul la capătul căruia și noul monah se va învrednici să fie numărat în ceata sfinților.

Descoperirea minunată a moaștelor Sfântului Teodosie stă mărturie a locului pe care el l-a dobândit în rândul sfinților și a înălțimii duhovnicești la care ajunsese, căci el a proorocit cu peste o sută de ani înainte rânduiala dumnezeiască prin care avea să se îplinească visul său de a se construi cele patru sfinte lăcașuri și cum aveau să fie găsite osemintele sale. El a luat cununa mucenicească apărând bunurile Bisericii, preferând să-și dea viața decât să destăinuiească locul unde se aflau acestea și să le dea în mâinile necredincioșilor. Această jertfă și viața sa curată și sfântă au făcut ca el să fie cinstit de credincioși încă de la aflarea sfintelor sale moaște. În anul 2003, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe

Române a hotărât canonizarea Sfântului Ierarh Mucenic Teodosie de la Mănăstirea Brazi, ziua sa de prăznuire fiind 22 septembrie, dată la care a trecut la cele veşnice. Sfinte Ierarhe Teodosie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL LAZĂR SIHASTRU Schitul Sihăstria Putnei (secolele XVII–XVIII)

Acest cuvios era originar din Transilvania. În tinereţile sale a fost ucenic şi ascultător al blândului mitropolit Dosoftei, care l-a călugărit şi l-a hirotonit preot. Apoi, plecând mitropolitul în pribegie în ţara Poloniei (1686), ucenicul său, ieromonahul Lazăr, s-a făcut pustnic la Sihăstria Putnei. Găsind schitul pustiu şi biserica risipită, şi-a făcut acolo o chilie de lemn şi se nevoia singur în post şi rugăciune, lăudând neîncetat pe Dumnezeu.

După câţiva ani s-au adunat în jurul său câţiva sihaştri iubitori de linişte, dar nu aveau biserică unde să aducă jertfa cea fără de sânge. Deci, auzind egumenul Lazăr că vistiernicul Ilie Cantacuzino de la Iaşi este milostiv, l-a rugat să înnoiască biserica schitului, ceea ce cu mare bucurie a făcut. În jurul bisericii cu hramul Buna-Vestire, cei câţiva sihaştri şi-au făcut chilii de lemn şi petreceau acolo împreună în desăvârşită iubire, sub povăţuirea egumenului Lazăr, rugându-se ziua şi noaptea pentru mântuirea oamenilor şi răbdând nu puţine lipsuri şi ispite de la diavolul.

După o nevoinţă duhovnicească de peste 20 de ani, Cuviosul Lazăr şi-a dat sufletul în mâinile Domnului, prin anul 1710, lăsând în urma sa câţiva sihaştri sporiţi în fapte bune³³.

CUVIOASA CASIANA SCHIMONAHIA Schitul Casiana–Ceahlău (secolul XVII)³⁴

Această schimonahie era cu metania din Mănăstirea Topoliţa–Târgu Neamţ. Deci, retrăgându-se pe Valea Bistriţei cu câteva ucenice, a sihăstrit mai întâi în pădurile Hangului. Apoi, adunând mai multe călugăriţe în jurul ei,

³³ Egumenul Sila, *Istoricul Sihăstriei din secolul XVIII*, editat de Teodor Bălan, Cernăuţi, 1936; *Arhiva şi Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Putna*

³⁴ Pr. C. Matasă, *Călăuza judeţului Neamţ*, Bucureşti, 1929, p. 99–104; Idem, *Palatul cnejilor*, Bucureşti, 1935, p. 39

schimonahia Casiana a întemeiat un mic schit de lemn pe valea pâraului Buhalnița, numit „Schitul Casiana”, pe care l-a povățuit duhovnicește până la obștescul ei sfârșit. Nevoința maicilor din această sihăstrie era aceeași ca în toate sihăstriile din jurul Ceahlăului. Zilnic cântau cele șapte laude, în chilii citeau Psaltirea, mâncau o dată pe zi și petreceau permanent în tăcere și smerenie. Numele acestei schimonahii era cunoscut în toate satele de pe Valea Bistriței, căci era o vestită maică duhovnicească și rugătoare pentru toți și fiecare se folosea de nevoința ei.

Către jumătatea secolului XVII, Cuvioasa Casiana egumena s-a mutat în odihna lui Hristos, lăsând în urmă numeroase ucenice.

CUVIOASA SOFIA SCHIMONAHIA **Schitul Sofia-Ceahlău** **(secolul XVII)**

Schimonahia Sofia a fost crescută duhovnicește în obștea Mănăstirii Topolița-Târgu Neamț. Apoi, retrăgându-se pe valea râului Bistrița, a sihăstrit mulți ani cu ucenicele ei în partea de răsărit a Muntelui Ceahlău, deasupra satului Răpciune.

Văzându-se înconjurată de numeroase ucenice, a fost îndemnată de Dumnezeu să întemeieze un schit de călugărițe, căci erau multe maici care sihăstreau în pădurile de sub Ceahlău, dar nu aveau nici o mănăstire unde să slăvească pe Hristos. Astfel, Cuvioasa Sofia a înălțat aici o mică biserică de lemn cu hramul Sfântul Ioan Teologul, a făcut chilii de jur-împrejur, a adunat peste 20 de călugărițe și a pus rânduială de nevoință pustnicească.

Acest sfânt lăcaș s-a numit „Schitul Sofia” și a dăinuit în Ceahlău aproape două secole. Schimonahia Sofia a fost maică duhovnicească în această sihăstrie peste 30 de ani, crescând multe călugărițe alese. Unele dintre ele se retrăgeau cu timpul în pustie și acolo se jertfeau până la moarte în post și rugăciune. Altele se nevoiau la liniște numai în sfintele posturi, apoi iar coborau în schit.

Cuvioasa aceasta era cinstită în partea locului pentru sfințenia vieții ei, atât de mireni, cât și de călugări, căci era umbrită de darul lui Dumnezeu și era plină de înțelepciune duhovnicească. Către sfârșitul secolului XVII, schimonahia Sofia s-a mutat cu pace la cereștile lăcașuri, lăsând în urmă o vestită sihăstrie de călugărițe. La începutul secolului XIX, Schitul Sofia rămânând aproape pustiu, biserica de lemn a fost mutată la Mănăstirea Durău³⁵.

³⁵ Pr. C. Matasă, *Căluza jud. Neamț...*, p. 104-105

CUVIOASA MELANIA SCHIMONAHIA
Sihăstria Durău-Ceahlău
(secolul XVII)

Pe lângă Schiturile Casiana și Sofia, a mai existat la vest de Muntele Ceahlău încă o sihăstrie de călugărițe, numită „Sihăstria Melaniei” sau „Sihăstria Durău”, după numele pârauului ce curge din munte. Acest schit pustnicesc a fost întemeiat în prima jumătate a secolului XVII de Cuvioasa Melania schimonahia, care a sihăstrit mulți ani în acest loc.

În tradiție se spune că Melania, numită din botez Mariana, era fiică de domn din Iași. Deci, dorind să se facă mireasă a lui Hristos, a plecat pe ascuns din casa părintească cu două slujitoare credincioase și s-au tăinuit singure sub vârful Muntelui Ceahlău, mai sus de actuala Mănăstire Durău. Aici, fericita Melania s-a făcut schimonahie și a sihăstrit cu ucenicele ei mulți ani, neștiută de nimeni. Apoi, mai adunându-se și alte călugărițe ce se nevoiau în partea locului, au întemeiat un mic schit și biserică de lemn, cu hramul Buna-Vestire, denumit „Sihăstria Melaniei”.

Aceasta a fost cea mai aspră sihăstrie de călugărițe din Muntele Ceahlău. În jurul egumenei Melania s-au adunat ca la 30 de călugărițe din mănăstiri și sihăstrii, formând o vestită așezare isihastă de femei din Moldova. Unele se nevoiau în obște, iar altele se linișteau singure în bordeie de lemn în preajma schitului. Numai biserica o aveau în comun. Până astăzi se păstrează aici două denumiri de la smeritele rugătoare ale Ceahlăului de altădată: „Piciorul Maicilor” și „Șipotul Maicii”.

Schimonahia Melania era vestită maică duhovnicească în Muntele Ceahlău și lucrătoare a rugăciunii lui Iisus. Ea a crescut multe ucenice în dragoste de Hristos, mângâindu-le în vreme de ispite și povățuindu-le pe calea desăvârșirii. Apoi, ajungând la măsura marilor sihaștri, a dat ucenicilor ei sărutarea cea mai de pe urmă și a adormit cu pace în Hristos³⁶.

Viața pustnicilor fericită este, a celor ce se întraripează cu dumnezeiescul dor!

³⁶ După adormirea Cuvioasei Melania, sihăstria ei s-a numit „Sihăstria Durău”. În anul 1779–1780, starețul Paisie a adunat aici toate călugărițele și pustnicele din partea locului, sub egumenia schimonahiei Nazaria și a Cuviosului Iosif pustnicul. Din anul 1830, Schitul Durău s-a transformat în mănăstire de călugări.

SFINȚI ȘI CUVIOȘI
din secolele XVII-XVIII

CUVIOSUL PAVEL SIHAȘTRUL

Duhovnicul Sfintei Teodora de la Sihla (a doua jumătate a secolului XVII)¹

Acest părinte minunat și sfânt a fost duhovnic de taină al Cuvioasei Teodora de la Sihla. El s-a nevoit mai întâi în obștea Schitului Sihăstria, în a doua jumătate a secolului XVII, și era tuturor sihaștrilor sfetnic și părinte duhovnicesc. Apoi, sosind în schit fericita Teodora și dorind viață pustnicească, Cuviosul Pavel a dus-o, cu porunca egumenului, în Munții Sihlei și a așezat-o într-o colibă părăsită. Acolo o împărtășea bătrânul în taină cu Trupul și Sângele lui Hristos și îi aducea pesmeți pentru hrană.

Mai târziu, râvnind vieții marilor părinți, ieroschimonahul Pavel s-a retras și el la pustie, în pădurile seculare dintre Sihla și Râpa lui Coroi. Aici este un loc tănuit și binecuvântat de Dumnezeu, unde s-au nevoit cei mai mari sihaștri din Munții Sihlei. Și nimeni, afară de cei aleși și iubiți de Duhul Sfânt, nu putea să vadă pe acești cuvioși, nici să le descopere bordeiele lor.

În acest loc pustnicesc s-a nevoit Cuviosul Pavel mai mult de zece ani, în neștiute osteneli și bucurii duhovnicești. În jurul său se nevoiau zeci de sihaștri iubitori de Hristos și toți îl aveau de părinte duhovnicesc, căci era plin de darul Duhului Sfânt, înțelept în cuvânt și înaintevăzător. Apoi, bineplăcând lui Dumnezeu și ajungând la măsura părinților de demult, și-a dat sufletul în mâinile Domnului, pe când stătea la rugăciune sub o stâncă. Timp de peste două secole, osemintele sale au zăcut acolo, neaflete de nimeni. Iar în vara anului 1930, la 20 iulie, sfintele sale moaște s-au descoperit prin minune unui ierodiacon iubitor de Hristos, anume Cristofor, cu metania din Mănăstirea Frăsinei, ce se liniștea în pădurile Schitului Sihla. Căci, întorcându-se de la schit și adormind puțin pe cale, i s-a arătat în vis Cuviosul Pavel, îmbrăcat în rasă de șiac, cu barba albă, cu părul lung și cu fața luminată. Apoi, cu voce blândă, i-a zis:

„Părinte Cristofor, mergi la dreapta o sută de pași și vei găsi acolo, sub stâncă, alături de tulpina unui brad, trupul meu neîngropat, al smeritului Pavel ieroschimonahul, care m-am nevoit cândva în pădurile acestea. Osemintele mele să le îngropi acolo sub pământ, iar craniul să-l porți de binecuvântare cu sfinția ta în toată viața!”

¹ Ierom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, op. cit., p. 112

Apoi, cuviosul făcându-se nevăzut, ierodiaconul Cristofor i-a află cinstitele moaște sub o pânză de păianjen la locul arătat. Erau galbene și răspândeau bună mireasmă. Deci, sărutându-le și făcând rugăciuni, le-a îngropat acolo, iar sfântul său cap l-a luat cu sine la chilie. Mai târziu a coborât cu acest prețios odor în Mănăstirea Sihăstria. Îl purta într-o traisă însemnată cu chipul Sfintei Cruci. Deci, spunând egumenului taina, l-a așezat în altar pe Sfânta Masă și a slujit trei zile Sfânta Liturghie. Apoi, sărutând tot soborul acel sfânt cap al Cuviosului Pavel, ierodiaconul Cristofor s-a întors la pustie și nu l-a mai întâlnit nimeni până astăzi.

„Cât de minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi, Dumnezeuul Părinților noștri!”

CUVIOSUL VARSANUFIE SIHASTRUL Egumen al Schitului Sihăstria (secolele XVII-XVIII)²

Acest cuvios egumen a povățuit obștea Schitului Sihăstria-Neamț spre sfârșitul secolului XVII și începutul secolului XVIII. Avea o viață cu tot aleasă și era cinstit, atât de părinții din schit, cât și de sihăstriei din împrejurimi. Tuturor le era egumen și părinte duhovnicesc.

Egumenul Varsanufie a primit în schit pe fericita Teodora, pe care apoi a încredințat-o ieroschimonahului Pavel, ca s-o așeze la pustie în pădurile Sihlei. Tot el odihnea în obștea sa pe sihăstriei din pădure, cărora le dădea Trupul și Sângele Domnului, precum și cele de nevoie. Alteori îi cerceta la colibele lor și trimitea frați din schit să îngrijească pe cei bolnavi și să le ducă de mâncare.

La începutul secolului XVIII, uitându-se cu totul numele Cuvioasei Teodora de la Sihla, egumenul Varsanufie a fost singurul ales de Dumnezeu ca să descopere peștera ei. Văzând păsările cerului ducând fărâmituri de pâine de la trapeză către Sihla, a trimis doi frați să meargă după păsări, până au aflat pe plăcuta lui Dumnezeu, Cuvioasa Teodora. Apoi, îndată a rânduit un duhovnic ca s-o împărtășească și s-o îngroape la Sihla, în peșteră. Sub povățuirea acestui fericit egumen, Schitul Sihăstria a trăit cea mai aleasă epocă de înflorire duhovnicească din istoria sa, fiind numărat alături de marile sihăstriei din Moldova, ca: Pocrovul, Vorona, Agapia Veche, Rarăul, Sihăstria Ceahlăului și altele. La începutul secolului XVIII, Schitul Sihăstria număra

² Ierom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, op. cit., p. 22

peste 20 de sihaștri. Toți duceau desăvârșită viață de obște, în post, tăcere, ascultare și neîncetată rugăciune.

Deci, bineplăcând lui Dumnezeu și crescând mulți ucenici, Cuviosul Varsanufie s-a săvârșit cu pace și a fost îngropat lângă biserică.

SFÂNTA TEODORA DE LA SIHLA (secolele XVII-XVIII)³

a. Viața

Cuvioasa Teodora de la Sihla este cea mai aleasă călugăriță sfântă pe care au odrăslit-o mănăstirile românești. S-a născut în satul Vânători-Neamț, în prima jumătate a secolului XVII. Tatăl ei, Ștefan Joldea, era armaș al cetății Neamțului. După moartea surorii sale Maghița (Marghiolița?), Teodora a fost căsătorită cu un tânăr din Ismail. Dar, neavând copii, s-au dus amândoi la mănăstire. Fericita Teodora a îmbrăcat haina călugărească la Schitul Vărzărești-Râmnicu Sărat, iar soțul ei s-a călugărit la Schitul Poiana Mărului, cu numele de Elefterie.

Risipindu-se schitul de către turci, Teodora s-a făcut pustnică în Munții Buzăului. Apoi, retrăgându-se în ținutul Neamț, a sihăstrit singură ca la 30 de ani într-o peșteră din Munții Sihlei, asemenea Cuvioasei Maria Egipteanca. Deci, bineplăcând lui Dumnezeu, s-a mutat din viața aceasta în primele decenii ale secolului XVIII și a fost îngropată în peșteră.

În primele decenii ale secolului XIX, moaștele Cuvioasei Teodora de la Sihla au fost luate de familia boierilor Sturza, ctitori ai acestui schit, și duse la biserică zidită de ei în satul Miclăușeni-Iași. Iar în anul 1856 au fost date Mănăstirii Pecersca din Kiev, unde se află și astăzi, în schimbul mai multor rânduri de veșminte de fir.

b. Fapte și cuvinte de folos

1. Acest fericit vlăstar al monahismului românesc a fost din pruncie ales și sădit în casa lui Dumnezeu. Căci, fiind însoțită cu bărbat, fericita Teodora nu a găsit odihnă sufletului ei până nu s-a făcut mireasă lui Hristos. Astfel, neavând ea copii, a părăsit cele trecătoare și a îmbrăcat haina pocăinței în Schitul Vărzărești din ținutul Buzău.

³ *Viața și petrecerea Cuvioasei Teodora de la Sihla*, mss. de la începutul secolului XIX, în posesia fam. Fărcășanu, Tg. Neamț; Pr. Liviu Stan, *Sfinți români...*, Sibiu, 1945, p. 76; Pr. prof. C. Galeriu, *Cuvioasa Teodora de la Sihla*, în *Sfinți români...*, op. cit., p. 432

2. Aici a sporit atât de mult fericita Teodora, în tăcere, în rugăciune și ascultare, că în puțini ani a ajuns la măsura celor bătrâni, învrednicindu-se a se ruga din inimă și a cunoaște mulțimea ispitelor vrăjmașului. Pentru aceea, toate maicile o iubeau și se foloseau de smerenia, de nevoința și de râvna ei.

3. Năvălind turcii pe Valea Buzăului și arzând schitul lor, Cuvioasa Teodora s-a ascuns în munți cu maica ei duhovnicească, schimonahia Paisia. Acolo s-au nevoit în post și priveghere câțiva ani, răbdând bărbătește foamea, frigul și alte negrăite ispite de la diavoli. Căci, întrarmându-se fericita cu rugăciunea cea de foc a inimii, pe toate le răbda și se împărtășea de mângâierile cele de taină ale Duhului Sfânt.

4. Răposând în munte maica ei duhovnicească, prin anii 1670-1675. Cuvioasa Teodora a fost călăuzită de Dumnezeu către Munții Neamț, în patria ei. Aici, închinându-se la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din Mănăstirea Neamț, a fost trimisă pentru sfat la egumenul Schitului Sihăstria. ieroschimonahul Varsanufie. Acesta, înțelegând că dorește viață pustnicească și cunoscând cu duhul virtutea ei, a împărtășit-o cu Trupul și Sângele lui Hristos. Apoi, dându-i călăuză pe duhovnicul Pavel, i-a spus:

- Du-te la pustie pentru un an de zile, în pădurile din Munții Sihlei. De vei putea suferi, cu darul lui Hristos, greutatea și ispitele cele cumplite ale pustiei, rămâi acolo până la moarte. Iar de nu vei putea răbda, retrage-te la o mănăstire de călugărițe și-ți lucrează în smerenie mântuirea sufletului tău.

5. Căutând Cuviosul Pavel o chilie pustnicească părăsită pentru fericita Teodora și negăsind, a întâlnit un sihastru bătrân, ce se nevoia sub stâncile Sihlei. Acesta, fiind văzător cu duhul, a zis:

- Nevoiește-te, maică Teodora, în chilia mea, căci eu mă duc în altă parte. Deci, așezând ieroschimonahul Pavel pe Cuvioasa Teodora în Munții Sihlei și binecuvântând-o, s-a întors din nou la schit.

6. În această chilie pustnicească s-a nevoit Sfânta Teodora aproape 30 de ani, slăvind neîncetat pe Dumnezeu și biruind prin răbdare, rugăciune și smerenie toate cursele vrăjmașului. Căci, fiind întărită cu putere de sus, n-a mai coborât din munte, nici ajutor omenesc de la nimeni n-a mai primit. Numai singur fericitul Pavel, duhovnicul ei, urca uneori la chilia ei cu Preacuratele Taine și cele de nevoie vieții pământești. În această îngerească nevoință atât de mult a sporit cuvioasa, încât făcea priveghere de toată noaptea cu mâinile înălțate la cer, până se revărsau zorile și se lumina la față cu lumina de sus, apoi se odihnea două ore și iar începea. Hrană primea numai după două zile, puțini pesmeți cu ierburi de pădure, ferigă și măcriș, numite „Măcrișul Sfintei Teodora”. Iar apă aduna din ploi, într-o scobitură deasupra

unei stânci, numită până azi „Fântâna Sfintei Teodora”. Și, adevărată minune, că apa din stâncă nu seca niciodată.

Mai târziu, răposând Cuviosul Pavel, fericita Teodora a rămas numai în grija lui Dumnezeu.

7. Odată, năvălind turcii asupra satelor și mănăstirilor din ținutul Neamț, s-au umplut codrii de săteni și de călugări. Atunci au ajuns câteva călugărițe și la chilia Cuvioasei Teodora. Deci, le-a zis fericita:

– Rămâneți voi în chilia mea, căci eu am alt loc de adăpost. Din ceasul acela s-a dus într-o peșteră mică din apropiere și acolo se nevoia singură, neștiută de nimeni, iar noaptea se odihnea puțin pe lespede de piatră care se vede până astăzi în fundul peșterii.

8. Odată, rătăcind o ceată de turci prin Munții Sihlei, din lucrarea satanei, au dat de peștera Cuvioasei Teodora. Deci, năvălind asupra ei ca s-o ucidă, sfânta a căzut în genunchi și, înălțându-și mâinile către cer, a strigat:

– Izbăvește-mă, Doamne, de mâinile ucigașilor! În clipa aceea s-a deschis prin minune peretele din fundul peșterii, iar mireasa lui Hristos, ascunzându-se în pădure, s-a izbăvit de moarte.

9. Fiind cu totul uitată de oameni și neavând pe nimeni la bătrânețile ei, și-a pus toată nădejdea numai în Dumnezeu. Astfel, părăsind chilia, Sfânta Teodora se nevoia în peșteră ca un înger în trup. Acum, nici frigul, nici foamea nu le mai simțea, nici diavolul n-o mai chinuia. Ci se ruga neîncetat lui Dumnezeu cu mâinile înălțate la cer, până se răpea cu mintea la cele cerești, iar cu trupul se ridica deasupra pământului. Atunci i se lumina fața prin harul Duhului Sfânt, iar din gura ei se înălța în sus rugăciunea ca o văpaie de foc, asemenea marilor sfinți. Că ajunsese fericita Teodora la rugăciunea cea mai înaltă, în extaz, și se îndulcea în chip negrăit de cele dumnezeiești.

10. Hainele Sfintei Teodora ajunseseră acum niște zdrențe, care cu greu îi acopereau trupul slăbit de aspră nevoie. Încă și hrana terminându-se, păsările cerului, la porunca Ziditorului, îi aduceau zilnic fărâmituri și coji de pâine de la trapeza Schitului Sihăstria. Iar fericita se ruga neîncetat pentru lume și se bucura de apropierea mutării din trup. Însă, timp de 40 de zile înainte de obștescul sfârșit s-a rugat lui Dumnezeu să-i trimită un preot, ca să-i aducă Preacuratele Taine. Iar Domnul nu a trecut cu vederea dorința sufletului ei.

11. Odată, a observat egumenul Sihăstriei, Varsanufie, stoluri de păsări ducând către Sihla fărâmituri în cioc. Deci, cugetând în sine că trăiește acolo

vreun sihastru sfânt, a trimis doi frați să vadă unde se opresc acele păsări. Astfel mergând ei, i-a cuprins noaptea și, rătăcind prin pădure, se rugau și așteptau să se facă ziuă. Apoi, observând înaintea lor o rază de lumină ce se ridica la cer, s-au apropiat și au văzut o femeie luminată la chip, înălțată de la pământ și rugându-se cu mâinile în sus. Era Sfânta Teodora.

- Mulțumesc Ție, Doamne, că m-ai ascultat!, a zis fericita. Apoi a adăugat către cei doi frați:

- Nu vă temeți, fraților, căci sunt o smerită roabă a lui Hristos! Dar mai întâi aruncați-mi o haină să mă îmbrac, că sunt cu trupul gol!

Apoi, chemându-i, le-a spus viața și sfârșitul ei apropiat și le-a poruncit, zicând:

- Coborâți la schit și spuneți egumenului să trimită pe duhovnicul Antonie și pe ierodiaconul Lavrentie la mine cu Trupul și Sângele lui Hristos.

- Cum să ajungem la schit noaptea, au răspuns frații, căci nu cunoaștem drumul?

- Mergeți după lumina care se vede înaintea voastră și numaidecât veți ajunge!

12. Auzind egumenul de Sfânta Teodora, în zorii zilei a trimis la Sihla pe duhovnicul Antonie cu ierodiaconul și cu cei doi frați și au aflat pe Sfânta Teodora la rugăciune pe cetină de brad dinaintea peșterii. Deci, mai întâi cuvioasa și-a mărturisit taina vieții ei și a primit dezlegare de la duhovnic. Apoi a rostit Crezul, a primit dumnezeieștile Taine și, cerând binecuvântare de la preot, a zis:

- Slavă Ție, Doamne, pentru toate! În clipa aceea, Sfânta Teodora și-a dat fericitul ei suflet în brațele lui Hristos, iar trupul ei purtător de bună mireasmă a fost prohodit și așezat cu cinste de părinți în peștera în care s-a nevoit.

13. Vestea despre viața și mutarea Sfintei Teodora de la Sihla s-a răspândit repede în toate mănăstirile și satele din Moldova și chiar dincolo de hotarele ei. De aceea alergau la moaștele ei din peșteră călugări și credincioși de prin sate și mai ales cei bolnavi, și se vindecau de suferință. Căci trupul ei preamărit cu neputrezirea era izvorător de bună mireasmă și făcea minuni. Unii sărutau sfintele ei moaște, alții își atingeau bolnavii de sicriu, iar alții se spălau cu apă din fântâna ei și primeau ajutor și mângâiere.

14. Sfântul trup al Cuvioasei Teodora de la Sihla, numită și „Pământeană”, a stat la Sihla în peșteră peste o sută de ani, bucurându-se de o profundă venerare, mai mult decât toți ceilalți sfinți români. De la adormirea ei până astăzi, merg în pelerinaj la Schitul Sihla, anual, mii de credincioși și-i cer ajutorul.

Prin anii 1830–1835, moaștele Sfintei Teodora au intrat în posesia familiei Sturza, care le-a așezat în sicriu de argint și le-a dus în biserica din satul Miclăușeni–Iași. Iar în anul 1856 au fost dăruite Mănăstirii Pecersca din Kiev, în schimbul unor veșminte de fir și depuse în catacombele ei, unde se află și astăzi, cu numele „Sfânta Teodora din Carpați”, iar în rusește „Sveti Teodora Carpatina”. Sufletul ei însă se roagă neîncetat înaintea Preasfintei Treimi pentru noi și pentru toată lumea.

Sfântă Precuvioasă Maică Teodora, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL ELEFTERIE SIHASTRU Schitul Sihla⁴ (secolele XVII–XVIII)

Cuviosul Elefterie era de loc din Ismail. În tinerețe a fost soțul Cuvioasei Teodora de la Sihla, cu care a trăit în legiuită căsnicie câțiva ani. Apoi, neavând copii și plecându-i soția în viața călugărească la Mănăstirea Vărzărești și de acolo retrăgându-se la pustie în Munții Buzăului, el s-a făcut călugăr la un schit din ținutul Buzăului. Acolo, deprinzând bine meșteșugul nevoinței duhovnicești de la marii isihăști din această vestită sihăstrie, Cuviosul Elefterie s-a învrednicit de darul preoției și slujea ziua și noaptea în biserică.

Mai târziu, înțelegând că fericita Teodora s-ar fi retras la pustie în Munții Neamț, ieroschimonahul Elefterie a fost îndemnat de Dumnezeu să meargă pe urmele ei. Deci, ajungând la Schitul Sihăstria și rătăcind pe la pustnicii ce se nevoiau în Munții Sihlei, a dat și de peștera Cuvioasei Teodora, care nu de mult se mutase la iubitul său Mire, Iisus Hristos.

Astfel, mult suspinând fericitul Elefterie după sfânta lui soție, nu s-a mai întors la mănăstirea de metanie. Ci, construindu-și o mică chilie sub stâncile Sihlei, aproape de peștera Cuvioasei Teodora, a ajuns sihastru vestit în părțile acestea. Ziua și noaptea priveghea în rugăciune cu post și lacrimi fierbinți, săvârșind dumnezeiasca Liturghie, și aștepta slobozirea de legăturile trupului.

Deci, nevoindu-se în această pustie ca la zece ani și bineplăcând lui Dumnezeu, s-a săvârșit cu pace în primele decenii ale secolului XVIII și a fost îngropat în cimitirul sihaștrilor din poiană. După puțini ani, familia boierilor Cantacuzino a înălțat un schit de lemn pe mormântul Cuviosului Elefterie, în cinstea nașterii Sfântului Ioan Botezătorul.

Așa a luat ființă Schitul Sihla, înainte de anul 1741.

⁴ *Pomelnicul Schitului Sihla și tradiția locală*

EPISCOPUL MITROFAN DE BUZĂU (†1702)⁵

Învăţatul episcop Mitrofan era de loc din ţinutul Neamţ, iar cu metania de la Mănăstirea Bisericani, vestită vatră de trăire şi cultură duhovnicească din Moldova. După ce învaţă de la dascălii mănăstirii limbile greacă şi slavonă, precum şi adâncul Sfintei Scripturi, monahul Mitrofan se învredniceşte de darul preoţiei şi devine ucenic apropiat şi tipograf al marelui mitropolit Dosoftei.

Între anii 1673–1683, ieroschimonahul Mitrofan conduce tipografia mitropolitului Dosoftei, de la Mănăstirea Sfinţii Trei Ierarhi din Iaşi, contribuind mult la traducerea şi tipărirea cărţilor de slujbă în limba română ale marelui ierarh, printre care se numără şi Vieţile Sfinţilor (1682–1686).

Pentru înţelepciunea şi aşezarea lui duhovnicească cu care era înzestrat de Dumnezeu, ieromonahul Mitrofan a fost ales şi hirotonit episcop de Huşi, în anul 1683, de blândul mitropolit al Moldovei. Timp de patru ani cât a păstorit turma lui Hristos la Huşi s-a dovedit întru toate blând, înţelept, iubitor de oameni şi împlinitor al dumnezeieştilor porunci. Apoi, surghiunindu-se mitropolitul Dosoftei în Polonia, a părăsit şi episcopul Mitrofan scaunul său, ajungând conducătorul tipografiei mitropolitane din Bucureşti. În această ascultare a stat episcopul Mitrofan aproape cinci ani de zile, fiind cel mai iscusit tipograf al Țării Româneşti şi formând numeroşi meşteri tipografi, printre care şi pe învăţatul mitropolit Antim Ivireanul. Totodată, a contribuit mult la traducerea Bibliei din 1688 şi mai ales la tipărirea ei, care a fost încredinţată întru totul în mâinile sale.

În anul 1691, episcopul Mitrofan este aşezat pe scaunul vacant de la Buzău, eparhie pe care o păstoreşte 11 ani de zile cu multă râvnă şi frică de Dumnezeu. Pe lângă grija Bisericii şi a turmei încredinţate, învăţatul ierarh a întemeiat la Buzău o nouă tipografie, unde tipăreşte numeroase cărţi de slujbă, ca: Mineiele pe tot anul (1698), Molitfelnicul (1699), Triodul (1700), Octoihul (1700), Penticostarul (1701) şi Liturghierul (1702).

Aşa ostenindu-se episcopul Mitrofan pentru lauda Bisericii lui Hristos şi mântuirea turmei sale, în vara anului 1702 s-a mutat cu pace la cereştile lăcaşuri, lăsând în urmă mulţi ucenici.

⁵ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, 1957, Bucureşti, p. 113–114

CUVIOSUL SIMEON SIHASTRUL
și ucenicii săi
Schitul Sihăstria Ceahlăului
(†1704)

Una din cele mai vechi așezări monahale de pe Valea Bistriței a fost Sihăstria Ceahlăului, schit situat aproape de vârful muntelui, întemeiat după tradiție de primul descălecat – Dragoș Vodă. În acest schit de lemn, cu hramul Schimbarea Domnului la Față, s-au nevoit sute de ani cei mai aleși sihaștri ai Ceahlăului, ale căror nume sunt scrise în cartea vieții.

Între anii 1650–1704, a viețuit în această mică sihăstrie un cuvios renumit între sihaștrii Ceahlăului, anume ieroschimonahul Simeon. Acesta a fost la început pustnic sub vârful muntelui, răbdând acolo multe ispite pentru dragostea lui Hristos și ajungând lucrător vestit al rugăciunii lui Iisus. Apoi a fost ales de călugări egumen al Schitului Sihăstria Ceahlăului, pe care îl povățuiește cu duhovnicească înțelepciune mai mult de 30 de ani.

Cuviosul Simeon a reînnoit biserica de lemn și adună în jurul său 20 de ucenici. Rânduiala schitului era aceasta: în fiecare zi se cântau cele 7 laude, cu Utrenia la miezul nopții, iar în sărbători se săvârșea Sfânta Liturghie, când veneau și ceilalți sihaștri din munte. Spovedania și Împărtășania se făceau săptămânal, iar masa se dădea o dată pe zi. În posturi, călugării se retrăgeau la bordeiele lor din munte, unde se nevoiau singuri, după voia lui Dumnezeu, până la marile praznice. Apoi coborau iarăși în schit. Călugării iubeau cel mai mult tăcerea, smerita cugetare, postul și neîncetata rugăciune. Sufletul acestei sihăstrie era, desigur, Cuviosul Simeon, vestit dascăl al rugăciunii și părinte duhovnicesc pentru toți. Mai presus de orice el învăța pe ucenicii săi să se iubească unii pe alții și să se roage pentru mântuirea oamenilor.

Astfel nevoindu-se egumenul Simeon cu ucenicii săi și ajungând la vârsta de 90 de ani, i-a rânduit Dumnezeu un sfârșit mucenicesc ca acesta: în primăvara anului 1704, chiar în noaptea de Înviere, pe când toți părinții erau la biserică, s-a pornit de pe Ceahlău o mare avalanșă de zăpadă asupra schitului. Atunci unul dintre ei cu viață aleasă a strigat:

– Părinților, să luăm repede icoana Maicii Domnului și să fugim pe obcină, că vine muntele peste noi!

Ceilalți, crezând că aiurează, nu l-au ascultat. Atunci, smeritul sihastru a luat singur icoana Maicii Domnului și a fugit din biserică. Îndată, avalanșa de zăpadă a acoperit schitul, biserica și părinții, după ce Cuviosul Simeon a citit

Evangelhia Sfintelor Paști, dându-și cu toții duhul în mâinile lui Dumnezeu Celui ce a înviat din morți.

Așa s-a mutat Cuviosul Simeon din viața aceasta cu toată sinodia (obștea) sa în lumina lui Hristos. A scăpat cu viață numai acel călugăr cu icoana Maicii Domnului. A doua zi a fost găsit egumenul sub zăpadă, adormit cu Evangelhia la piept și cu toți ucenicii lângă el⁶.

Doamne, numără în ceata sfinților pe Cuviosul Simeon cu ucenicii săi!

CUVIOȘII PATAPIE ȘI NICANDRU Sihaștri din Muntele Ceahlău (secolele XVII-XVIII)

Acești doi sihaștri s-au nevoit în partea de nord-vest a Muntelui Ceahlău, ajungând vestiți în satele de pe Valea Bistriței. Schimonahul Patapie era cu metania din Mănăstirea Cerebuc, iar ieroschimonahul Nicandru din Mănăstirea Pionul.

Deci, râvnind fericirilor sihaștri ce se linișteau în jurul muntelui și fiind întăriți cu darul lui Hristos, s-au retras în pădurile nepătrunse din jurul Ceahlăului. Cuviosul Patapie și-a făcut un mic bordei de lemn pe marginea unui pârâu și acolo s-a nevoit cu ucenicul său peste 20 de ani, laudând pe Dumnezeu ziua și noaptea. Nevoința lui era foarte aspră: post îndelungat, citirea zilnică a Psaltirii, metanii și priveghere de noapte. Pentru smerenia inimii lui ajunsese vestit rugător pentru cei suferinzi, dintre care nu puțini se vindecau cu rugăciunile lui.

Cuviosul Nicandru și-a avut chilia într-o mică poiană, puțin mai sus de Mănăstirea Durău, unde s-a nevoit singur mulți ani de zile. Apoi a ajuns vestit taumaturg pentru cei bolnavi de prin sate, încât mulți urcau în munte la chilia lui și se vindecau. Căci îi puneă să postească desăvârșit până la trei zile, îi mărturisea, le citea molitfele Sfântului Vasile cel Mare și, cu darul lui Hristos, se întorceau sănătoși la casele lor. Acest cuvios era și duhovnic vestit pentru sihaștrii din Muntele Ceahlău și pentru toți care ajungeau la chilia lui. Însuși Cuviosul Patapie era unul din ucenicii lui.

Așa nevoindu-se ieroschimonahul Nicandru și schimonahul Patapie și mult sporind în dragostea lui Dumnezeu, s-au mutat la cele veșnice spre sfârșitul secolului XVIII. Numele lor sunt legate până astăzi de toponimia

⁶ Pr. C. Matasă, op. cit., p. 90-106 și tradiția locală

locului: „Pârâul lui Patapie”, „Pârâul lui Nicandru”, „Poiana lui Nicandru”
și, în grai popular, „Padina lui Nicandru”⁷.

MITROPOLITUL TEODOSIE al Țării Românești (c. 1620–1708)

Acest mitropolit era fiu de țărani din județul Argeș. Luând din tinerețe jugul lui Hristos, s-a călugărit în Mănăstirea Cozia, apoi a ajuns egumen la Mănăstirea Curtea de Argeș, pe care o povățuiește cu duhovnicească înțelepciune peste zece ani. Aici s-a dovedit tuturor un vrednic slujitor al Bisericii lui Hristos, cuvios, blând și bun cunoscător al Sfintei Scripturi.

Pentru niște daruri ca acestea, în anul 1668, arhimandritul Teodosie este ales mitropolit și părinte duhovnicesc al Țării Românești, în locul răposatului mitropolit Ștefan. Deci, ajutându-l Dumnezeu, a păstorit Biserica Ungrovlahiei timp de aproape 40 de ani, silindu-se întru toate să mărturisească dreapta credință, să tămăduiască neputințele poporului, să zidească noi lăcașuri de rugăciune, să tipărească și cărți bisericești pe limbă românească și să mângâie pe săraci și pe orfani. Pentru toate acestea era iubit, atât de domnii Țării Românești, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu, al căror sfetnic și duhovnic era, cât și de tot poporul ortodox.

Din cărțile tipărite cu binecuvântarea mitropolitului Teodosie, cea mai importantă este Biblia de la București, din anul 1688. Printre cei dintâi ctitori ai primei Biblîi românești este numărat și acest venerabil păstor al Țării Românești. De asemenea, a mai tipărit un Liturghier slavo-român (1680), Evanghelia (1682) și Apostolul (1683), ambele în limba românească, spre mângâierea poporului binecredincios. Pe lângă grija Bisericii din Țara Românească, mitropolitul Teodosie se îngrijea și de Biserica Ortodoxă din Transilvania, hirotonind în timpul păstoriei sale cinci mitropoliți ai Ardealului și acordând numeroase ajutoare bisericilor de peste Carpați.

Ajungând la vârsta de aproape 90 de ani, evlaviosul mitropolit Teodosie și-a dat sufletul în mâinile Domnului, la 27 ianuarie, 1708, și a fost înmormântat lângă altarul Catedralei mitropolitane din București⁸.

⁷ Pr. C. Matasă, *Călăuza județului Neamț...*, p. 104; Idem, *Palatul cnejilor*, p. 1–46

⁸ Pr. prof. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, 1980, p. 60–64

SFÂNTUL IERARH ANTIM IVIREANUL (c. 1650-1716)⁹

a. Viața

Venerabilul mitropolit Antim Ivireanul era de loc din Iviria. Părinții săi, Ioan și Maria, i-au pus din botez numele de Andrei. Ajungând din tinerețe rob la turci, a stat mulți ani în Constantinopol, învățând limbile greacă, arabă și turcă, precum și meșteșugul sculpturii, al picturii și al broderiei.

Prin anul 1690 este adus în Țara Românească de voievodul martir Constantin Brâncoveanu. Aici învață meșteșugul tiparului de la episcopul Mitrofan, iar după câțiva ani se călugărește și este hirotontit preot.

Între anii 1691-1694 conduce tipografia domnească de la București și tipărește trei cărți. Între anii 1694-1696 întemeiază o nouă tipografie la Mănăstirea Snagov. Între anii 1696-1701 este egumen al acestei mănăstiri tipărind 14 cărți, dintre care patru în limba română, iar celelalte în limbile greacă, slavonă și arabă. Între anii 1701-1705 a condus din nou tipografia domnească din București, tipărind 15 cărți, îndeosebi cărți de slujbă.

Între anii 1705-1708 a fost episcop la Râmnicu-Vâlcea, întemeind aici prima tipografie. Timp de trei ani a tipărit la Râmnic 10 cărți, dintre care 7 în românește. Între anii 1708-1716 a fost mitropolit al Țării Românești, întemeind noi tipografii și tipărind încă 19 cărți, dintre care 12 cărți în românește.

În toamna anului 1716 a fost închis, la porunca turcilor, caterisit și trimis în surghiun la Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai. Pe cale a fost martirizat de ostași și aruncat în râul Tungia, lângă Adrianopol. În prezent se crede că ar fi fost înecat în lacul Snagov.

b. Fapte și cuvinte de folos

1. Acest fericit ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, fiind de mic înstrăinat din pământul părinților săi și după ce suferi grele ispite între păgâni, a fost călăuzit de Hristos în pământul românesc. Astfel, aici și-a găsit a doua patrie, cu părinți și frați și toată mângâierea Duhului Sfânt.

2. Luând jugul lui Hristos la Mănăstirea Snagov, ieromonahul Antim a ajuns călugăr iscusit și tipograf neîntrecut în Țara Românească. Timp de 15 ani, până a fost făcut episcop, a întemeiat două tipografii și a tipărit zeci de cărți bisericești în limbile română, greacă, arabă și slavonă, dovedindu-se cel

⁹ Pr. Prof. Ion Ionescu, *Sfinți români...*, op. cit., p. 640; G. Ștrempel, *Antim Ivireanul*, Buc.. 1972; Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 193-201

mai mare tipograf al țării noastre în secolele XVII și XVIII. Cărțile lui s-au răspândit în toate provinciile românești, ajungând până în Athos, în Grecia, la Constantinopol, Ierusalim și Sinai, în Siria și Iveria, căci era un devotat slujitor al lui Hristos și apărător al Bisericii Ortodoxe.

3. Pentru sfințenia vieții sale, egumenul Antim Ivireanul a ajuns episcop al Râmnicului și apoi mitropolit al Țării Românești. Ca păstor de suflete și părinte duhovnicesc al tuturor, marele ierarh a fost o făclie în sfeșnic pentru toți, de la domn până la credincios. Era bărbat înțelept, insuflat de Duhul Sfânt, statornic în credință, tare în nădejde, iscusit în cuvânt, smerit la inimă și plin de dumnezeiască dragoste.

4. Dorind mântuirea oamenilor și săvârșirea slujbelor în limba română, mitropolitul Antim a înmulțit numărul tipografiilor, traducând și tipărind în grai strămoșesc principalele cărți de cult, începând cu Ceaslovul și Liturghierul. Din cele 64 de cărți tipărite de el și de ucenicii lui, 24 s-au tipărit în limba română.

Astfel, mitropolitul Antim rămâne ctitorul limbii liturgice în Biserica Ortodoxă Română. De la dânsul, serviciul divin a început a se face în toată țara numai în limba română, spre mângâierea și pe înțelesul tuturor.

5. Bunul păstor al Bisericii lui Hristos, după ce împodobi slujbele cu cărți în limba poporului, adăugă și alte înnoiri. Astfel, a zidit din nou biserici la sate și orașe, a fondat din temelie Mănăstirea „Tuturor Sfinților” din București (1713–1715), astăzi numită „Antim”, făcând și alte danii și înnoiri mănăstirești. A ridicat mai mulți ucenici tipografi și a dat multe milostenii celor săraci și iubitori de carte. Pentru învățatura și apărarea dreptei credințe a scris și tipărit numeroase predici, numite „Didahii”, fiind iscusit teolog, ierarh și propovăduitor al Sfintei Evanghelii.

6. Iată câteva din multele sale învățături: Aceste două virtuți întemeiază și întăresc Biserica: credința în Dumnezeu și buna ascultare de păstorii Bisericii.

7. Ce lucru este mai iubit robului, spunea bunul păstor, decât slobozirea lui? Și ce este mai drag străinului, decât întoarcerea la patria sa?

8. Cuvine-se omului să se bucure de bunătatea cea mare a lui Dumnezeu și să se teamă cu cutremur de mărirea Lui. Încă să ceară ajutorul și mila Lui cea bogată. Că, fără de mila Lui, nu vom putea face nimic spre mântuirea sufletelor noastre.

9. Fără aceste trei bunătăți – credința, nădejdea și dragostea – nu este cu puțință cu nici un mijloc să se mântuiască creștinul, căci acestea sunt temeliile creștinătății.

10. Zicea iarăși fericitul mitropolit Antim:

– Precum nu este cu putință a trăi cineva pe pământ fără de hrană trupească, fără îmbrăcăminte și fără somn, așa nu poate trăi nici fără aceste trei bunătăți, care sunt credința, nădejdea și dragostea.

11. Nădejdea este o îndrăzneală adevărată către Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeiasca strălucire, ca să nu se deznădăjduiască niciodată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredințat că va lua, prin pocăință, iertarea păcatelor și orice altă cerere trecătoare sau veșnică.

12. Apoi adaugă și acestea:

– Nădejdea este de două feluri: una bună și alta rea. Bună este aceea când nădăjduiește cineva la Dumnezeu să se mântuiască, sau alt bine ce voiește să facă, cum zice David: *cel ce nădăjduiește spre Dumnezeu, mila îl va înconjura* (Ps. 31, 11). Nădejdea este rea când nădăjduiește cineva în om să-i facă vreun bine sau vreo îndemnare la lucrurile cele trecătoare ale lumii. Această nădejde este mincinoasă și deșartă, cum zice iarăși David: *Nu vă nădăjduiți spre boieri, spre fiii oamenilor, întru care nu este mântuire* (Ps. 145, 3).

13. Dragostea este o unire a multora într-aceeași cale către Dumnezeu și vârful al tuturor bunătăților. Aceasta este de trei feluri: una dumnezeiască, alta firească și alta pătimasă și rea.

14. Altă dată, smerindu-se, mitropolitul Antim zicea:

– Fiind orbiți de deșertăciunile cele lumești, nu ne bucurăm de altceva fără numai de lucrurile întunericului veacului acestuia. Că suntem porniți cu toții spre răutăți, ca o roată când scapă la vale și nu se poate opri. Și acestea toate nu se trag din alta, fără numai din necredința noastră. Că ni s-au împietrit inimile întru răutăți asemenea lui faraon și umblăm ca niște cai săreți (sălbatici), fără de zăbală și fără de rușine, până vom cădea în vreo prăpastie și vom pieri.

Deci vă zic, iubiții mei, și vă învăț cu frica de Dumnezeu, ca un părinte suflesc și păstor ce vă sunt, să vă veniți în fire și să vă cățiți de lucrurile cele necuvioase, că Dumnezeu este milostiv și, dacă va vedea întoarcerea noastră și pocăința cea bună, ne va ierta. Că zice prin gura Proorocului Isaia: *Întoarceți-vă către Mine și mă voi întoarce și Eu către voi* (Isaia 45, 22).

15. Apoi adăuga și acestea:

Precum nu pot fi oile fără de păstor, așa nici poporul fără de arhiereu și oricine se va îngriji de cele sufletești să alerge la mine ca la un părinte, că eu voi vindeca cu ajutorul lui Hristos. Că în seama mea v-a dat stăpânul Hristos să vă pasc sufletește, ca pe niște oi cuvântătoare și de gâtul meu spânzură

sfetele voastre și de la mine o să vă ceară pe toți, până când vă voi fi păstor, nu de la alții.

16. Precum cere împăratul dădii de la noi, așa ne cere și Dumnezeu credință și fapte bune. Că zice Hristos în Evanghelie: *Dați cezarului cele ale cezarului și lui Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu* (Marcu 12, 17).

17. Să nu socotiți că îi va fi milă lui Dumnezeu de noi, să ne ierte pentru că avem nevoi, dacă nu vom face după puțință și poruncile Lui, că ne va arunca de unde nu vom putea să mai ieșim. Ci să lăsăm năravurile cele rele și obiceiurile cele necuvioase, că doar s-ar milostivi Dumnezeu asupra noastră să ne ierte și să ne chivernisească cu mila Lui cea bogată.

18. La începutul Postului Mare, așa învăța pe fiii săi duhovnicești:

– De păcatele ce se fac cu pricepere (cu știință și voință), fiecare să se ferească, că în ce zi îl va face, cu moarte va muri. Că mai rea moarte nu este alta, decât a fi cineva despărțit de Dumnezeu prin păcat, că zice Ioan: *Cel ce face păcatul, de la diavolul este, că din început diavolul păcătuiește* (I Ioan 3, 8).

19. În toate zilele ce sunt în grădina anului, fiecare să mănânce cele ce sunt rânduite spre hrana trupului, cu socoteală și fără de vicleșug. Iar postul cel hotărât pentru folosul sufletesc, care cu priceperea noastră îl putem face bine sau rău, nimeni să nu-l strice, că în ce zi îl va strica, cu moarte va muri, căci calcă porunca lui Dumnezeu. Și mai rea moarte decât a călca cineva porunca lui Dumnezeu, nu este alta. Că va fi izgonit de Dânsul din grădina Bisericii, ca și Adam din rai.

20. Vrând noi a face această călătorie asupra vrăjmașului sufletelor noastre, trebuie să luăm împreună cu noi cinci lucruri, să ne fie ca merinde la vreme de primejdie. Aceste lucruri sunt: spovedania, rugăciunea, postul, milostenia și dragostea.

21. Să ne spălăm păcatele cu spovedania, mărturisindu-ne înaintea duhovnicilor noștri cu frică și cu inimă înfrântă, pârându-ne pe noi înșine, ca înaintea lui Dumnezeu. Să nu dăm pricina pe alții, sau să zicem că de nevoie sau din neputință am făcut păcatul, că nu ne vom folosi nimic, precum nu s-a folosit nici Adam. Că vrând Dumnezeu să-l aducă la pocăință, în loc de a-și cunoaște greșeala și a-și mărturisi păcatul, el făcea pe Dumnezeu vinovat că i-a dat femeie.

22. Să fie spovedania noastră cu nădejde bună, cum că ne va ierta Dumnezeu, iar nu cu deznădejde, precum a făcut Cain, zicând: *Mai mare este vina mea decât a mi se ierta mie* (Fac. 4, 13). Asemenea și Iuda, măcar că s-a

mărturisit înaintea arhierilor că a vândut sânge nevinovat, dar nu i-a folosit la nimic acea spovedanie, că era cu deznădejde.

23. Spovedania să o facem cu gândul ca să nu mai greșim de aici înainte. Că faraon, deși s-a mărturisit zicând *greșit-am Domnului* (Ieș. 10, 16), dar n-a folosit nimic, că nu gândea a se părași de răutăți. Pentru aceea a și pierit. Iar noi să avem nădejde bună, că de ne vom spovedi cu inimă curată și cu gând să nu mai greșim, ne va ierta Dumnezeu și vom auzi ca David: *Domnul a mutat păcatul tău, nu vei muri* (II Regi 12, 13).

24. Cu rugăciunea să cerem de la Dumnezeu mântuire sufletelor noastre. că ne-o va da, după cum singur Hristos zice: *Cereți și se va da* (Matei 7, 7). Că rugăciunea ce se face cu căldură, din inimă, pătrunde cerurile și intră în urechile lui Dumnezeu.

25. Cu postul să ne ușurăm trupul, să ne limpezim mintea și să ne bucurăm sufletul, ca să vină darul lui Dumnezeu asupra noastră. Iar postul trebuie să-l facem cu rugăciuni amestecat. Că, precum nu sunt dulci bucatele fără sare, așa nici postul fără rugăciune.

26. Precum sunt păzitori sfinții îngeri celor ce postesc și îi feresc de toate primejdiile, așa și celor ce nu postesc sunt păzitori dracii și îi îndeamnă la multe păcate. Să ne ostenim, deci, ca să nu avem părtășie cu diavolul. Că nu s-a făcut nimeni ucenic bunătăților, din cei ce s-au îndestulat cu mâncări, după pofta lor. Nici din cei ce iubeau răsfățările nu s-a făcut (nimeni) părtaș împărăției cerurilor.

27. Cu milostenia să îmblânzim pe Dumnezeu, dând cu dragoste din milă agonisitele noastre cele drepte lipsiților, săracilor, străinilor, bolnavilor și celor ce sunt în închisori. Atunci vom fi și noi miluiți de Dumnezeu, după cum zice la cele zece fericiri. Iar de vom da milă din jafuri, mai multă osândă vom câștiga.

28. Cu dragoste să ne încredințăm, că de vom iubi pe vecinii noștri, după porunca lui Dumnezeu, ca pe noi înșine și le vom face bine, vom fi și noi asemenea Lui și ai Celui de sus, după cum zice David. Că dragostea este singur Dumnezeu și cel ce rămâne în dragoste, în Dumnezeu rămâne și Dumnezeu într-însul (I Ioan 4, 16).

29. Ce folos este ca trupul să fie deșert de bucate, iar sufletul a-l umplea de păcate? Ce folos este a fi galbeni și ofiliți de post, iar de pizmă și ură să fim aprinși? Ce folos este a nu bea vin și a fi beți de veninul mâniei? Ce folos este a nu mânca cineva carne și cu hulele a rupe carnea fraților noștri? Ce folos este a ne opri de cele ce sunt uneori slobode și a face cele ce nu sunt

niciodată slobode? Că Dumnezeu pe aceia îi iubește și îi cinstește, care se feresc de cele oprite.

30. Când intrăm în sfânta biserică, zicea marele ierarh, să ne curățim întâi de păcatele noastre și de cugetele cele viclene și apoi cu conștiință întreagă să ne facem vase alese, ca să primim, prin darul Duhului Sfânt, cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre.

31. Altă dată, iarăși spunea:

– Patru sunt bunătățile cele sufletești: vitejia (bărbăția), înțelepciunea, dreptatea și curățenia. Patru sunt și bunătățile cele trupești: tăria, întregimea, frumusețea și sănătatea. Dintre aceste bunătăți, ale sufletului și ale trupului, se nasc alte patru bunătăți de obște: credința, nădejdea, dragostea și smerenia.

32. Fără de credință nu este cu putință să ne mântuim. Locașul ei este inima omului și viața ei sunt faptele cele bune, după cum zice Apostolul Iacob: *Că precum trupul omului este mort fără de suflet, așa și credința este moartă fără de fapte bune* (Iacob 2, 26).

33. Smerenia este sfârșitul, legătura și pecetea tuturor bunătăților, că de ar face cineva toate bunătățile lumii și smerenie nu ar avea, toate sunt pierdute, toate sunt stricate, toate sunt de nimic și osteneala lor este în deșert, pentru că smerenia este maica tuturor bunătăților.

34. Precum maica pune multă nevoie, din firească dragoste ce are, de hrănește copiii săi ca să-i crească și îi ferește de toate, ca să nu li se întâmple vreo primejdie și să-i piardă, așa și smerenia hrănește bunătățile (faptele bune) ca să crească și le ferește de toate primejdiile ca să nu piară. Pentru că păcatul cel dintâi și mai mare decât toate păcatele este mândria, pe care a izvodit-o și a născut-o singur satana.

35. Păcatul se aseamănă pietrei care caută să meargă la maica ei în pământ, de unde și este. Iar bunătatea se aseamănă focului care caută să meargă (totdeauna) sus, în văzduh, unde îi este matca, că Dumnezeu este foc mistuitor și pară de foc subțire, precum l-a văzut Proorocul Ilie.

36. Precum un om are în casa lui aur, argint, unelte și haine și când iese din casă pune lacăt și încuie, ca să nu meargă vreun hoț să i le fure și să se păgubească, așa și smerenia încuie ca un lacăt toate bunătățile, ca să nu meargă hoțul cel de obște, diavolul, să i le fure, și se va păgubi de osteneala pe care a făcut-o.

37. Zicea iarăși: Credința, rezemându-se pe dragoste, crește, se mărește și face toate roadele bunătăților, că pământul credinței este dragostea.

38. De ar fi ascultat Adam porunca lui Dumnezeu, n-ar fi venit întru atâtea osândă neamul omenesc. Și noi, acum, de am asculta pe Hristos, n-am fi întru atâtea scârbe și nevoi.

39. Iar către cei ce nu iartă pe semenii lor, zicea mitropolitul Antim:

– Tu, cel ce urăști pe fratele tău atât cât nici în ochi nu vrei să-l vezi, ci îi porți pizmă și îl zavistuiești pe la unii și pe la alții, ca să-i faci pagubă și să-l supui și să-l sărăcești, tu, cu adevărat, nu ești creștin, nici om pe pământ, ci ești singur satana, care a pârât pe Dumnezeu la Adam.

40. Apoi iarăși adăuga: Care preot este acela ce te spovedește și te lasă pe tine, cel ce părăști pe fratele tău, să te cumineci? Acela cu adevărat nu este preot, ci este singur Iuda și vânzător al lui Hristos și nu i se va ierta nici popei, nici aceluia, măcar de ar face oricâte alte bunătăți. Că zice Hristos: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Matei 12, 7).

41. Să alergăm la sfintele biserici, dacă nu în toate zilele, pentru multe neputințe și nevoi ale noastre, ce ne vin întotdeauna din valurile lumii, măcar Duminicile și sărbătorile. Căci, pentru aceasta s-au rânduit aceste sfinte zile. Una, pentru ca să ne odihnim și noi și dobitoacele noastre de trudele și de ostenele ce le facem peste toată săptămâna. A doua, pentru ca să mulțumim și să dăm slavă lui Dumnezeu pentru multele și nespusele faceri de bine ce le-a arătat către noi și le arată întotdeauna ca un milostiv. A treia, ca să auzim cântările și slujbele ce se fac pentru folosul sufletului.

42. Precum nu poate trăi trupul omului fără de hrană simțitoare, așa nici sufletul nu poate trăi fără de hrana cea duhovnicească, care este cuvântul lui Dumnezeu, după cum zice Hristos în Evanghelie: *Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu* (Matei 4, 4; Luca 4, 4).

43. Când ieșim de la biserică, să nu ieșim deșerți; ci să facem cum face ariciul. Că, după ce merge la vie, întâi se satură el de struguri, apoi scutură vița de cad boabele jos și se rostogolește pe dânsule de se înfig în ghimpii lui și duce și puilor. Așa să ducem și noi, fiecare, pe la casele noastre, copiilor și celor ce n-au mers la biserică, din cuvintele ce am auzit din Sfânta Evanghelie!

44. Pocăința atunci este pocăință, când merge cineva de bunăvoia sa, fără de nici un fel de pricină (silă), să se spovedească la duhovnicul lui, cu umilință, cu înfrângere de inimă, cu lacrimi fierbinți și cu gând desăvârșit, ca să se părasească de păcate. Căci acestea sunt temeliile pocăinței.

45. Taina pocăinței este întocmai în cinste și în lucrare cu Sfântul Botez. Căci, precum acesta spală păcatul strămoșesc și face pe om fericit, sfânt, desăvârșit și fiu al lui Dumnezeu după har, așa și sfânta pocăință face pe om

din mort viu, din pierdut aflat, din necinstit cinstit și sfânt și, din fiul neascultării, fiul lui Dumnezeu.

46. Altă dată zicea iarăși:

Nu numai mirenii se cade să se mărturisească, ci mai vârtos și noi, cei bisericești, adică diaconii, preoții, călugării și arhieriei. Că noi suntem păcătoși și greșim înaintea lui Dumnezeu, mai mult decât cei simpli. Iar greșelile ce le facem, mai mult prin știință le facem, și, de nu ne vom pocăi, vom avea mai multă osândă decât cei ce greșesc prin neștiință, după cum zice la Sfânta Evanghelie că, *cel ce cunoaște mult, mult se va pedepsi și celui ce i s-a dat mult, mult i se va cere* (Luca 12, 48).

47. Nu este cu puțință să ajungă cineva la liniștea mântuirii – zicea bunul păstor –, de nu va trece întâi prin ușa răbdării. Nu este cu puțință să se suie la cereasca cetate a fericirii, de nu va intra prin calea smereniei. Nu este cu puțință să se înalțe în ceata sfinților, de nu se va smeri cu duhul aici, jos, în cetatea celor pământești.

48. Nu este cu puțință să împărățească cineva împreună cu Hristos la cer, de nu va urma aici pe urmele lui Hristos cu crucea. Nu este cu puțință a-i rămânea cuiva nume vestit în lume, cu fapte rele și necuvioase.

49. În trei chipuri greșeste omul: din slăbiciune, neștiință sau din firea (voia) cea rea. Păcatul din slăbiciune este împotriva lui Dumnezeu Tatăl, căci Tatăl se cheamă atotputernic. Păcatul din neștiință este împotriva Fiului, că Fiul lui Dumnezeu se cheamă înțelepciune. Păcatul din voia cea rea este împotriva Duhului Sfânt, că Duhul Sfânt se cheamă bun.

50. Pe omul care va greși din slăbiciune sau din neștiință îl va ierta Domnul mai lesne, de se va pocăi. Că așa zice David: *Păcatele tinereții și ale neștiinței mele, Doamne, nu le pomeni* (Ps. 24, 7). Iar cine greșeste din firea (voia) cea rea împotriva Duhului Sfânt, acelui om nu-i iartă Dumnezeu lesne păcatul. Că așa zice Domnul: *Tot păcatul și hula se vor ierta oamenilor, iar hula care este împotriva Duhului Sfânt nu se va ierta* (Marcu 3, 28–29).

51. Se cade omului celui sufletesc, adică bisericesc, să fie mai cu omenie decât mireanul, pentru ca să ia pildă și învățătură fiecare de la el, văzând faptele lui cele bune. Că nu se mânie Dumnezeu atâta pe omul cel prost (simplu) când face păcat, cât se mânie pe omul cel bisericesc și pe omul cel de cinste. Pentru aceea i se cade să fie numai cu omenie, iar nu să facă păcat.

52. Sunt mulți în lume ce se numesc pe sine păstori și zic cum că poartă grijă de oi. Ei zic, ticăloșii, numai cu cuvântul, iar cu fapta sunt departe cât e cerul de pământ. Căci nu poartă grijă pentru folosul oilor, ci se nevoiesc

numai pentru folosul lor, cărora nu se cuvine să le zică cineva păstori, ci năimiți, sau, mai vârtos să zic, furi și tâlhari, că lasă oile lor de le mănâncă lupii și ei sar pe aiurea în turmele cele străine, să fure și să junghie și să piardă.

53. Păstorului celui bun i se cuvine să aibă trei lucruri: una, credința curată; a doua, înțelepciune întreagă; și a treia, să aibă toiag în mână.

Cu credința cea curată să caute pururea binele și folosul oilor lui, nu numai al celor sănătoase și zdravene, ci și al celor bolnave și zdruncinate. Cu înțelepciunea să păstorească pe oameni, dând învățătură fiecăruia după vârsta și rânduiala lui. Iar cu toiagul ce ține în mână, adică cu stăpânirea și cu darul Duhului Sfânt, să pedepsească (mustre), atât pe oi, cât și pe lupii cei de gând și pe fiarele cele sălbatice, ce vin asupra oilor. Căci, cu adevărat, cu cât rămân oile nepedepsite, cu atât cad în mai multe și nenumărate patimi. Asemenea și lupii, când nu văd toiag în mâna păstorului, răpesc oile fără de nici o frică și le mănâncă. Pentru acest toiag zice David în psalm: *Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mângâiat* (Ps. 22, 5).

54. Precum sunt boli de multe feluri în trup și nu se pot vindeca cu un singur fel de doctorii, așa nici păstorul cel bun cu un singur fel de învățătură nu poate odihni, nici îndrepta toate firile omenești. Că altă învățătură trebuie *bărbatului și alta femeii; altă îndreptare trebuie bătrânului și alta tânărului; altă povățuire trebuie bogatului și alta săracului; altă mângâiere trebuie celui vesel și alta celui trist; altă vindecare trebuie celui sănătos și alta celui bolnav; altă înfruntare trebuie stăpânului și alta slugii; altă îndemnare trebuie celui îndrăzneț și alta celui fricos; altă îmbunare trebuie celui blând și alta celui mânios; altă vorbă trebuie celui învățat și alta celui neînvățat.*

55. Păstorul care va voi să păstorească după lege și după dreptate, trebuie pururea să țină toiagul în mână, adică dojana și înfruntarea, și după vremi să pedepsească pe oi și să izgonească fiarele. Căci acesta este sfârșitul cel bun al păstoriei sale, ca să țină oile și să le păzească cu sănătate duhovnicească, adică cu învățătură.

56. Când a înviat Hristos pe Lazăr, întâi a poruncit să ridice piatra de pe mormânt, apoi l-a înviat. Pentru ca să înțeleagă păcătoșii că, de nu vor ridica de deasupra lor piatra obiceiului celui rău, prin a lor voie, cu neputință este să învieze și să se căiască.

57. Cine are ascultare, acela are împreună toate darurile și toate bunătățile. Acela este întreg la minte, acela este răbdător, acela este smerit, acela este blând, acela este iertător, acela este iubitor de străini, cucernic, pașnic și, în scurt, acela este lăcașul tuturor bunătăților.

58. Dumnezeu este Tată de obște al tuturor. Pe toți ne iubește ca pe niște adevărați fii ai Lui și nu poate răbda milostivirea Lui cea iubitoare de oameni să ne aflăm pururea în ticăloșii și în nevoi, ci numai așteaptă rugăciunea noastră. Ia aminte să audă glasurile noastre, stă pururea cu urechile deschise ca să ne asculte îndată ce vom chema numele Lui cel sfânt.

59. Care este tatăl acela ce dă pâine feciorilor lui fără a-i cere? Așa și noi poftim să ne ajute Dumnezeu și să ne facă milă, însă fără a-L ruga. *Săracul trufaș l-a urât sufletul Meu*, zice Domnul prin înțeleptul Sirah (Sirah 25, 4). Că nu poate răbda Dumnezeu nici cu un mijloc pe cei ce sunt lipsiți, ticăloși și nenorociți, apoi se înalță și stau îngâmfați întru ale lor și nu vor să arate cum că au trebuință. Și cine socotiți să fie aceștia? Noi suntem cu toții, care pătimim atâtea scârbe nesuferite și stăm în cumpănă (îndoială). Pierim de nevoi, de nenorociri și, cu toate acestea, nu ne smerim înaintea lui Dumnezeu, nu ne plecăm cerbicea de trufia cea multă ce avem și nu alergăm cu suspine și cu lacrimi să cerem ajutor de la Dumnezeu.

60. Când este răutatea și pedeapsa de obște, se cuvine să fie și rugăciunea de obște. Toți să ne rugăm, toți să cerem ajutor, precum au făcut și Apostolii în corabie, când era învăluită de valuri, că au strigat toți cu o gură și cu o inimă: *Doamne, mântuiește-ne, că pierim!* (Marcu 4, 38). Iar nu unul să se roage și altul nici să gândească; unul să plângă și altul să râdă; unul să se întristeze și altul să se bucure. Atunci, cu adevărat, nu ne ascultă Dumnezeu.

61. Vă poftesc, fiii mei, să vă rugați pururea și toți deodată. Și mai ales în acele vremi când se înmulțesc nevoile și pe toți dimpreună ne înconjoară din toate părțile nenorocirile, necazurile și scârbele. Ne va asculta pururea Dumnezeu, când toți cu inimă curată îl vom ruga și ne va mântui de toate primejdiile și din toate nevoile. Că zice David: *Voia celor ce se tem de El va face și rugăciunea lor va auzi și-i va mântui pe dânzii* (Ps. 144, 19).

62. Mai înainte de patima lui Hristos noi eram înconjurați de cinci vrăjmași nebiruiți, care stăteau de-a pururea împotriva și ne aduceau la mare și nevindecată stricăciune: păcatul, moartea, iadul, diavolul și trupul.

Păcatul l-a stins prin vărsarea preascumpului Său sânge și nu poate nimic să ne strice de nu ne va stăpâni vreo răutate. Moartea, care s-a născut din păcat, cu moartea Lui a omorât-o. Iadul, care este plata cea desăvârșită a păcatului, prin pogorârea Lui într-însul l-a deșertat și l-a sfărâmat. Pe diavolul, ca pe un începător al tuturor păcatelor și muncitor al sufletelor noastre, l-a legat și l-a aruncat în prăpăstiile cele mai adânci ale iadului. Iar trupul, prin patimile Sale și prin răstignirea cea de pe cruce, de patimi l-a domolit și l-a curățit.

63. Precum este mai fericit corăbierul acela, pe care vântul cel tare îl aduce cu grabă la liniște, decât acela ce călătorește cu mare liniște și fără vânt, așa mai fericit este acela ce, fără vreme, de moarte grabnică se mută la liniștea dumnezeieștii fericiri.

64. La toate simțurile a pătimit Domnul: la vedere, la auz, la miros, la pipăit și la gust. Tot așa, la toate simțurile, este cu dreptate să pătimească cine este creștin și următor al Mântuitorului.

Ochii lui să verse lacrimi, pentru ca să-și plângă păcatele. Urechile lui să asculte cu răbdare în toate zilele citirile, cântările și slujbele bisericesti. Cu mirosul să nu miroase alta, fără numai mirosul cel duhovnicesc ce iese din sfintele cuvinte și din darul Duhului Sfânt. Gustul să păzească post desăvârșit și tinere cu pâine și cu apă, numai să îplinească trebuința, și nu cu bucatele cele de multe feluri și cu băuturile cele multe. Pipăirea, iarăși, pentru că este decât celelalte simțuri mai vinovată, se cuvine să se smerească mai mult decât celelalte cu neodihna, cu metanii și cu alte osteneli, cu câte se înfrânează trupul.

65. Mare este cu adevărat darul pocăinței, din care poate cunoaște fiecare mai ales dragostea cea multă ce arată Dumnezeu spre noi, creștinii, și dorința ce are să ne vadă mântuiți; de vreme ce numai pentru noi a rânduit-o, numai pentru noi a dat-o, numai pentru noi, oamenii, a vrut să fie pocăință în lume.

66. După ce face omul păcatul, rămâne mort. Mort, pentru că pierde darul cel dumnezeiesc; mort, pentru că se desparte de Dumnezeu care este viața cea adevărată. Iar patimile și poftele trupului său îl duc să-l îngroape afară de cetate, afară de pământul cel fericit al raiului, în groapa veșnicilor munci.

67. Mare este puterea pocăinței, de vreme ce înviază sufletul cel mort al păcătosului, îi dă iarăși podoaba dumnezeiescului dar ce l-a pierdut, îi deschide ușile cerului, pe care i le-a închis păcatul, îl face soție fericirilor îngeri, îl face moștean, lăcaș al lui Dumnezeu și părtaș al slavei Lui celei dumnezeiești.

68. Pentru ca pocăința să poată săvârși aceste lucruri preaslăvite, se cuvine să fie pocăință adevărată, iar nu mincinoasă; pocăință curată, iar nu vicleană; pocăință a inimii, iar nu a gurii. Că, precum este aur adevărat și aur mincinos, așa este și pocăință adevărată și pocăință mincinoasă. Că pocăința lui David era pocăință adevărată, *cu duh umilit și inimă înfrântă și smerită*, iar pocăința lui Saul era mincinoasă și vicleană, numai din gură, iar nu și din inimă.

69. Fiecare creștin are trei nașteri. Prima naștere este trupească, din tată și din mamă. A doua naștere este sufletească (duhovnicească) și nu este la toți oamenii, ci numai la cei ce s-au născut duhovnicește din baia Sfântului Botez. Iar a treia naștere, a morții, este mântuitoare, fără greșală și fără de primejdie la omul cel drept și credincios, că nu poate să mai păcătuiască după moarte.

70. Mare dar și milostivă vindecare s-a dat omului de la Dumnezeu ca să moară, să se strice acest trup al păcatului și să învieze la învierea cea de obște alt trup duhovnicesc, fără stricăciune și fără moarte. Că mare dobândă aduce omului moartea, zice Sfântul Grigorie Teologul, că se taie păcatul, ca să nu rămână răutatea nemuritoare.

71. În predoslovie Așezământului său lăsat Mănăstirii tuturor Sfinților, zidită de el în București, marele ierarh Antim spunea:

– Nici un lucru nu este atât de primit înaintea lui Dumnezeu ca facerile de bine ce se fac la săraci și la sfintele biserici. Pentru aceasta vedem în Sfânta Evanghelie că Domnul nostru Iisus Hristos nu face pe alții moștenitori ai cereștii Sale împărății, fără numai pe acei ce au făcut faceri de bine întru această lume. Adică, pe cei ce au miluit pe cei săraci, au saturat pe cei flămânzi, au adăpat pe cei însetați, au îmbrăcat pe cei goi, au mângâiat pe cei străini și au căutat pe cei bolnavi și închiși.

72. În Așezământul său, mitropolitul Antim a rânduit să se facă din venitul mănăstirii multe milostenii cu cei săraci și anume: să se învețe carte gratuit trei copii, timp de patru ani; cei morți, care sunt lipsiți, să fie îngropați gratuit și să fie pomeniți la slujbe timp de 40 de zile; în cele 52 de sâmbete de peste an să se dea milostenie la cei închiși câte 20 de bani, iar Duminica să se împartă la săraci câte 13 bani; în Joia Mare să se îmbrace trei copii și trei fete sărace; în fiecare an, la 27 octombrie, să se dea unei fete sărace ajutor pentru măritat, cât va avea nevoie, precum și alte milostenii.

73. De asemenea, a hotărât evlaviosul păstor al Bisericii lui Hristos să se facă cuvenite rugăciuni, în anumite zile de peste an, pentru domn, pentru binefăcători, pentru egumeni și pentru fericiții ctitori și miluitori. Iar în luna noiembrie a poruncit să se facă liturghie de o săptămână, precum singur zice în Așezământul său:

– Luni, pentru toți dascălii și învățătorii mei și să se împartă la săraci 40 de bani.

– Marți, pentru toți duhovnicii mei câți m-au înduhovnicit în viață. Să se dea la săraci 40 de bani.

– Miercuri, pentru toți câți mi-au fost cunoscuți în această lume și pentru toți prietenii și făcătorii mei de bine. Să se dea și la săraci 40 de bani.

- Joi, pentru toate slugile câte m-au slujit în viață, atât mireni, cât și călugări. Să se dea și la săraci 40 de bani.

- Vineri, pentru toți cei ce i-am amărat sau i-am necăjit, sau îi voi fi năpăstuit, sau îi voi fi grăit de rău. Și să se împartă și la săraci 40 de bani.

Această slujbă și această milostenie las cu legământ să se facă neconținut în toți anii, cât va sta biserica.

74. Așa s-a ostenit pentru mântuirea turmei sale acest sfânt și prea înțelept părinte al Țării Românești, învățând, muștrând și mângâind pe toți, timp de 26 de ani. Apoi, fiind rânduit de Dumnezeu să moară pentru adevăr, a fost greu chinuit și înecat de turci, dându-și sufletul în brațele lui Hristos.

Pentru viața sa aleasă și faptele sale deosebite, cât și pentru sfârșitul său mucenicesc, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a trecut pe fericitul Mitropolit Antim Ivireanu în rândul sfinților, fiind canonizat la 20 iunie, 1992, cu zi de prăznuire la 27 septembrie.

Sfinte Ierarhe Antim, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

EPISCOPUL PAHOMIE AL ROMANULUI (1671-1724)

a. Viața

Episcopul Pahomie (Penciu) era fiul preotului Eftimie și al prezbiteriei Ana din satul Gledin, județul Bistrița-Năsăud. Din botez se chema Petru. În anul 1697 a primit tunderea monahală în obștea Mănăstirii Neamț, iar între anii 1702-1704 a fost stareț al mării lavre.

După ce vizitează Mănăstirea Pecersca și pe Sfântul Dimitrie al Rostovului, se întoarce la metanie și se face sihastru în Muntele Chiriacu. La 15 ianuarie, 1707, este ales episcop de Roman, iar după șapte ani se retrage din nou în pustie și întemeiază Schitul Pocrov, cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului”.

Din cauza vitregiei vremurilor, în anul 1717 pribegeste în Transilvania, apoi se stabilește la Mănăstirea Pecersca. Moare în anul 1724 și este înmormântat în paraclisul Sfântul Ștefan din această lavră.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Marele episcop Pahomie a fost crescut din copilărie în frică de Dumnezeu și în dragoste pentru Sfânta Biserică, fiind hrănit permanent din

Sfintele Scripturi și din învățăturile Sfinților Părinți. Pentru aceasta, din tinerețe și-a ales nevoiața vieții călugărești.

2. Luând jugul lui Hristos, monahul Pahomie s-a silit întru toate să urmeze sfatul marilor duhovnici din Mănăstirea Neamț, încât în puțini ani a ajuns la măsura dascălilor săi. Apoi, învrednicindu-se de darul preoției și ajungând duhovnic vestit, a fost ales stareț al mării lavre.

3. Ca stareț, arhimandritul Pahomie a creat un curent de reînnoire duhovnicească în obștea Mănăstirii Neamț. Astfel, a adunat pe toți călugării risipiți pe la metoace și prin păduri din cauza deselor războaie și a pustiirii mănăstirilor, formând o obște de peste 300 de călugări. Apoi a rânduit duhovnici buni, spovedania săptămânală și slujbele după rânduială. A rânduit călugări luminați să traducă din operele Sfinților Părinți pentru hrana duhovnicească a soborului și a încurajat foarte mult viața isihastă în jurul Mănăstirii Neamț, că în acele timpuri de neliniște se nevoiau mai mulți călugări în sihăstrie și prin păduri decât prin mănăstiri.

4. Văzând cuviosul deșertăciunea acestei vieți și iubind mult viața pustnicească, s-a retras la liniște în pădurile seculare din jurul Muntelui Chiriacu, unde a sihăstrit doi ani în post și rugăciune. Și atât de mult a sporit cu darul lui Hristos, că știa cele viitoare și înțelegea adâncul Sfintei Scripturi. Era încă mare lucrător al rugăciunii lui Iisus și ales povătuitor de suflete.

5. În toamna anului 1706, au poposit la Mănăstirea Neamț câțiva boieri din sfatul țării, rude ale domnului Moldovei, Dimitrie Cantemir. A doua zi, umblând prin păduri după vânat, au rătăcit și au dat de chilia Cuviosului Pahomie. Deci, rămânând peste noapte la chilia lui, s-au rugat împreună și au vorbit multe cuvinte despre credință din Sfintele Scripturi, încât s-au uimit boierii de înțelepciunea și sfințenia vieții lui. Apoi i-au adăugat:

– Se cuvenea, părinte, să fii episcop și păstor de suflete, iar nu să stai ca o făclie ascunsă în pustia aceasta!

– Ei, fraților, eu sunt om păcătos și nu sunt vrednic de asemenea cinste, a răspuns sihastrul.

A doua zi, petrecându-i, cuviosul i-a binecuvântat și le-a zis:

– Mergeți înainte cu Hristos și numaidecât în poiană veți afla destul vânat! Și cu adevărat, au aflat vânat din belșug.

6. Rămânând vacant scaunul Episcopiei de Roman, se sfătuia mitropolitul cu domnul Moldovei pe cine anume să pună episcop, că nu găseau un părinte vrednic de o cinste ca aceasta. Atunci, boierii care fuseseră la Mănăstirea Neamț au spus:

- Noi știm un sihastru sfânt ce se nevoiește în Munții Neamț, vrednic de a fi episcop, dar cum să-l aducem aici, că fuge de orice dregătorie?

- Mergeți, a zis mitropolitul, și-l îndemnați să vină la Iași, spunând că pentru oarecare întrebări de dogme este chemat și credem în Dumnezeu că va veni.

Aducându-l boierii la mitropolie pe Cuviosul Pahomie, la începutul anului 1707, după Bobotează, îndată mitropolitul, adunând pe sftnicii săi, l-a chemat la sine pe sihastru și i-a zis:

- Te-am chemat, părinte, să ne ajuți la apărarea dreptei credințe, că avem pe oarecare ce învață greșit dogmele Bisericii Ortodoxe. Spune-ne, așadar, cum trebuie înțeleasă dogma Sfintei Treimi? Dar dogma întrupării Domnului din Sfânta Fecioară? Și prin ce mijloace lucrează harul la mântuirea omului?

Deci, punându-i mitropolitul și alte multe întrebări din Sfintele Scripturi și uimind pe toți cu răspunsurile lui, îndată au ieșit de sub perdea sftniciei domnului care erau tănușiți și au strigat:

- Cuviosul Pahomie să fie episcop la Roman! Și într-un glas toți au răspuns: „Amin!”

Atunci, arhimandritul Pahomie, nemaiputând scăpa, îndată a fost hirotonit episcop și așezat în scaunul vacant de la Roman.

7. Timp de 7 ani, cât a păstorit turma lui Hristos, episcopul Pahomie s-a dovedit un mare păstor de suflete. Căci hirotonea numai preoți cu viață aleasă, cunoscători ai Sfintei Scripturi, iar prin mânăstiri și schituri rânduia egumeni și duhovnici iscușiți, spre lauda lui Dumnezeu și mângâierea credincioșilor. Apoi scria și cărți de învățătură, cerceta pe toți, făcea milostenii la săraci și se nevoia mult cu cele duhovnicești.

8. În anul 1714, episcopul Pahomie, simțindu-se bolnav și râvnind viața duhovnicească de altădată, s-a retras din scaun la iubita liniște, în Muntele Chiriacu, unde se nevoiau mulți sihaștri aleși. Acolo, rugându-se Mântuitorului Hristos și făcând priveghere de toată noaptea, a înălțat în poiană o biserică de lemn cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului”, a făcut chilii și a adunat în jurul său peste 30 de sihaștri. Apoi a rânduit așezământ de viață pustnicească, mai aspră ca în toate celelalte mânăstiri și schituri din Moldova, lăsând cu legământ arhieresc ca Mânăstirea Neamț să nu se amestece cu nimic în treburile Schitului Pocrov.

9. Așezământul episcopului Pahomie de la Schitul Pocrov cerea nevoință sihăstrească cu desăvârșire, în permanentă tăcere, în post și neîncetată rugăciune. Cinci zile pe săptămână se mânca o dată pe zi, fără vin și ulei, iar sâmbăta și Duminica se dezlega la vin, ulei, brânză, ouă și lapte. În timpul

Postului Mare și peste săptămână, călugării, îndeosebi schimonahii, aveau voie să se retragă în pădure, la colibele lor, pentru a se ruga lui Dumnezeu în singurătate. În fiecare miez de noapte, călugării se adunau în biserică la sunetul clopotului, iar în Duminici se împărtășeau toți și luau masa în trapeză. Cei bătrâni și iscusiți în lupta duhovnicească coborau în schit numai o dată pe săptămână, iar noii începători se nevoiau un timp în obște, apoi se retrăgeau în pădure. Pentru deșteptarea sihaștrilor la Utrenie, se afla un clopot pe Muntele Chiriacu, pe care îl suna la vreme un călugăr.

Această rânduială s-a păzit cu sfințenie aproape un secol, neîncercând nici Cuviosul Paisie să o schimbe, căci nu era alta mai pustnicească în toată Moldova. Apoi, ajungând Schitul Pocrov sub conducerea Mănăstirii Neamț, s-a pus aceeași rânduială ca în lavră¹⁰.

10. Sihăstria fericitului episcop Pahomie devenise în puțină vreme cea mai vestită din Moldova. În schit, ca și în Muntele Chiriacu, se nevoiau mulți cuvioși sihaștri, dintre care unii erau renumiți postitori, exorciști și taumaturgi; alții erau duhovnici buni, lucrători ai rugăciunii lui Iisus și dascăli învățați; iar alții aveau darul lacrimilor și petreceau toată viața în tăcere și smerenie, necoborând niciodată din schit, până la obștescul sfârșit. La acești cuvioși alergau numeroși bolnavi de prin sate și, cu darul lui Hristos, se făceau sănătoși.

CUVIOASA MAVRA DE LA CEAHLĂU (secolele XVII-XVIII)¹¹

Această fiică duhovnicească a Bisericii Ortodoxe Române și odraslă după neam a pământului românesc, sfințit prin jertfa și rugăciunile atâtor sfinți și cuvioși iubitori de Hristos, era de loc dintr-un sat de pe Valea Bistriței, nu departe de Muntele Ceahlău. Părinții ei au crescut-o de mică în frică de Dumnezeu, deprinzând-o cu rugăciunea, cu postul și prezența regulată la slujbele bisericii. Vara, mai ales, o duceau părinții în pelerinaj pe la marile mănăstiri din ținutul Neamț, iar în sărbători o lăsau să se închine la schiturile de maici din jurul Ceahlăului, precum Casiana, Sofia, Schitul lui Silvestru, zis

¹⁰ C. Voicescu, *Viața și activitatea episcopului Pahomie al Romanului*, în rev. „B.O.R.”, XC, 1972, nr. 5-6, p. 611; idem., *Schitul Pocrov și importanța lui pentru viața și cultura bisericească din Moldova în sec. XVIII*, în rev. „B.O.R.”, XC, 1972, nr. 7-8, p. 832; idem. *Sfinți români...*, op. cit., p. 663

¹¹ Diacon Ioan Ivan, *Cuvioasa Mavra*, în *Sfinți români...*, op. cit., p. 416

și „Schitișor”, și mai ales la Durău, care în secolul XVIII ajunge cea mai vestită sihăstrie de călugărițe din Moldova.

Ajungând ca de 20 de ani și rănindu-i-se inima pentru dragostea lui Hristos, a renunțat la cele trecătoare și, părăsind casa părintească, a ales pe cele veșnice, adică viața smerită călugărească, de rugăciune și despătimire, care ajută cel mai mult la mântuirea sufletului. Mai întâi s-a nevoit în obștea de maici a Schitului Silvestru, numit și „Schitișor”, unde se osteneau câteva suflete iubitoare de Hristos, sub povățuirea unei egumene blânde și smerite.

După câțiva ani a luat schima monahală, primind numele de Mavra, în locul celui de botez, Maria. Și era maica Mavra foarte nevoitoare, blândă și smerită, iubind cel mai mult tăcerea, biserica și neîncetata rugăciune. Dormea câteva ore pe scaun, făcea sute de metanii, mânca o dată pe zi, seara, și se mulțumea cu câțiva pesmeți muiați în apă și cu puține legume.

Dorind mai multă liniște, fericita Mavra și-a făcut în apropiere o mică chilie din lemn și pământ. Ziua lua parte la biserică și făcea ascultare în schit, iar noaptea se nevoia aici cu neștiute osteneli duhovnicești. Și a sporit Cuvioasa Mavra atât de mult în acest rai al rugăciunii și liniștii, încât și păsările cerului și animalele pădurii o iubeau și se îmblânzeau în fața ei. Cel mai mult o cinsteau căprioarele. Spun bătrânii din jurul Ceahlăului că fericita Mavra mergea totdeauna pe cale, pe potecile muntelui și chiar prin sate, cu o căprioară după ea. Între sihaștrii români cunoscuți, Cuvioasa Mavra este singura căreia îi slujeau animalele sălbatice, ca și Sfânta Teodora de la Sihla, căreia îi aduceau de mâncare păsările cerului.

Văzând călugărițele de la Ceahlău nevoința Cuvioasei Mavra, s-au adunat mai multe suflete lângă bordeiul ei și au rugat-o să le fie povățuitoare spre Hristos și mamă duhovnicească. Și erau toate un suflet și un cuget. Nevoința lor era aceasta: neîncetată rugăciune în dragoste și smerenie, desăvârșită ascultare în bucuria Duhului Sfânt, mâncare o dată pe zi, seara; îndelungată priveghere de noapte și citirea Psaltirii și a altor cărți sfinte.

De la Schitul lui Silvestru, Cuvioasa Mavra s-a retras la și mai aspră nevoință, într-o poiană sub vârful Ceahlăului, numită Ponoare. Aici era singură cu Dumnezeu. Numai iubita ei căprioară, ca o ucenică vrednică ce-i era, o însoțea, iar mâna Domnului o acoperea de tot răul. Și se nevoia fericita, ca o adevărată mireasă a lui Hristos, pe Muntele Ceahlău, răbdând cu tărie frigul iute, vânturile și zăpezile mari, ca și focul ispitelor de tot felul, căci aici se lupta față în față cu diavolul, cu gândurile și cu neputințele firii. Ucenicele ei, căutând-o peste tot, au aflat-o pe munte și s-au adunat una câte una în jurul Cuvioasei Mavra. Apoi, rugându-se și plângând împreună, cu

ajutorul credincioșilor de prin sate, au făcut în poiană mai multe chilii pustnicești și o mică biserică de lemn cu hramul Taborului – Schimbarea la Față. De la ele, poiana aceasta se numește până astăzi „Poiana Maicilor”. În această oază de liniște și rugăciune s-a nevoit Cuvioasa Mavra până la sfârșitul vieții, răbdând necazurile cu bucurie și mulțumind lui Dumnezeu pentru toate. Dădea încă și sfaturi înțelepte ucenicilor și credincioșilor care urcau pe munte să le ceară cuvinte de mântuire și să le aducă hrană și cele de nevoie.

Simțindu-și aproape obștescul sfârșit, a cerut Preacuratele Taine, apoi, chemând în jurul ei toate ucenicele, le-a dat multe sfaturi duhovnicești și sărutarea cea mai de pe urmă, vărsând multe lacrimi.

După puțin timp au aflat-o în chilie adormită în Domnul și, plângând-o toate călugărițele de sub Ceahlău, au îngropat-o în Poiana de la Ponoare. Moaștele ei, ca și ale atâtor nevoitoare, se află tănuite aici în „Poiana Maicilor” până la sfârșitul veacurilor, iar sufletul ei se desfătează cu ceata sfinților în cer.

SFÂNTUL ANTONIE SIHASTRUL

Schitul Iezerul-Vâlcea

(secolele XVII-XVIII)¹²

Unul dintre marii sihaștri ai Carpaților a fost și Cuviosul Antonie de la Schitul Iezerul (Cheia)-Vâlcea, numit de credincioșii din partea locului „Sfântul Antonie Sihastrul”.

Sfântul Antonie era de loc din satele subcarpatice ale județului Vâlcea. Crescând de mic în iubire de Hristos și cunoscând câțiva sihaștri trăitori la liniște, la vârstă potrivită s-a tuns în monahism la Schitul Iezerul, unde s-a nevoit în anii tinereții. Apoi, sporind în rugăciune și smerenie, cu binecuvântarea egumenului, s-a retras la viață pustnicească în Muntele Iezerul din apropiere, prin jurul anului 1690. Acolo se ostenea singur într-o mică peșteră de piatră, lăudând pe Dumnezeu ziua și noaptea și luptându-se neîncetat cu duhurile rele și cu neputințele firii. Căci nimeni, afară de sihaștri, nu știe cât de mari sunt ispitele și încercările celor ce se nevoiesc în viața pustnicească.

Neavând un lăcaș propriu de rugăciune, Cuviosul Antonie a luat binecuvântare și a săpat singur cu mâinile sale un mic paraclis în stâncă, lucrând trei ani de zile. Ziua lucra, iar noaptea priveghea și se ruga cu mâinile

¹² Ierom. Ioanichie Bălan, *Sfinți români...*, p. 496

înălțate la cer, vărsând multe lacrimi. Apoi episcopul Ilarion de la Râmnicu-Vâlcea l-a sfințit. În acest mic paraclis se ruga neîncetat Cuviosul Antonie. Aici făcea ziua și noaptea sute de metanii, aici citea rânduiala slujbelor zilnice și Utrenia de la miezul nopții. În sărbători mari și în posturi venea din timp în timp câte un ieromonah din schit și săvârșea Sfânta Liturghie. Astfel, liniștea, singurătatea, chilia în piatră, biserica, neîncetata rugăciune, citirea scrierilor Sfinților Părinți și cugetarea la cele dumnezeiești formau raiul pământesc al Cuviosului sihastru Antonie. Aici se curăța pe sine de mândrie și de dulcele cele trecătoare ale firii și de aici se pregătea zi de zi pentru bucuriile nemuritoare ale vieții cerești.

Auzindu-se peste tot despre viața sfântă a Cuviosului Antonie, veneau pe poteci de munte numeroși ucenici, călugări, preoți și credincioși să se roage împreună cu el, să-i ceară sfaturi și rugăciuni. Iar fericitul sihastru îi primea cu dragoste, îi odihnea, îi hrănea cu cuvintele cele dumnezeiești și îi libera cu pace, creând astfel o adevărată reînnoire duhovnicească în Oltenia de sub munte.

După 25 de ani de aspră nevoie și sihăstrie, Sfântul Antonie și-a dat suflul în mâinile Domnului, prin anul 1714, fiind plâns mult de ucenici și îngropat lângă micul său paraclis, cum se vede până astăzi. Credincioșii urcă vara până aici, aprind lumânări, fac rugăciuni și se închină în „Peștera Sfântului Antonie”, cerându-i binecuvântare și ajutor.

PUSTNICII DIN POIANA TRAPEZEI

Valea Sihăstriei (secolele XVII-XVIII)

În vatra isihastă din jurul Mănăstirii Sihăstria s-au nevoit în secolele trecute mulți cuvioși părinți iubitori de liniște. Pe poteca ce duce din Sihăstria peste Muntele Agapia, la numai 1 km în pădure, se află o mică poiană, cunoscută până astăzi cu numele de „Poiana Trapezei”¹³.

Aici s-au nevoit pentru dragostea lui Hristos, până la mijlocul secolului XIX, generații întregi de călugări isihăști. Iar nevoița acestor sihaștri era aceasta: fiecare se ostenea în chilia sa toată săptămâna, în rugăciune, în post și în cugetarea celor dumnezeiești. Duminica și în sărbători se adunau cu toții, împreună cu părintele lor duhovnicesc, la priveghere de toată noaptea în paraclisul de lemn de alături. După cântarea Utreniei se săvârșea Sfânta

¹³ Trapeză (gr.) = masă

Liturghie și se împărtășeau cu Trupul și Sângele Domnului. Apoi sihaștrii mâncau împreună așa-numita masă a dragostei, la un loc anume pregătit în mijlocul poienii. La urmă luau binecuvântare de la părintele lor duhovnicesc și se retrăgeau la chilii.

În acest loc s-au nevoit întotdeauna duhovnicii iscusiți în rugăciune și înțelepți în cuvânt, la care alergau numeroși sihaștri din partea locului. Și era tradiția ca la praznicele împărătești și mai ales la Crăciun, la Sfintele Paști și la Pogorârea Sfântului Duh să se adune toți sihaștrii din Munții Sihlei și Agapiei la părinții din Poiana Trapezei. Aici își mărturiseau gândurile la bătrânul, privegheau la slujbă până dimineața, dând laudă lui Dumnezeu, se împărtășeau cu Trupul lui Hristos și luau masa împreună după tradiție. Apoi se sărutau duhovnicește și plecau liniștiți la colibele lor. Toți cei care veneau la acești sihaștri erau odihniți și ospătați, de unde și numele locului „Poiana Trapezei”, adică „Poiana ospățului și a iubirii”¹⁴.

Ca o mărturie a trecutului, se mai văd până astăzi în această poiană urme de chilii și câțiva pomi fructiferi.

CUVIOSUL IOAN ARHIMANDRITUL Primul egumen al Mănăstirii Horezu (†1726)¹⁵

Acest egumen iubitor de Hristos era din ținutul Argeșului. Intrând în Mănăstirea Negru Vodă din Câmpulung, se face călugăr și în puțină vreme ajunge preot și egumen. Căci era iscusit părinte duhovnicesc al călugărilor și credincioșilor și bun iconom al casei lui Dumnezeu, vestit în toate satele din împrejurimi.

Auzind evlaviosul domn Constantin Brâncoveanu de egumenul Ioan și iubindu-l mult pentru înțelepciunea lui, în anul 1692 îl numește egumen și ispravnic al renumitei sale ctitorii de la Horezu, care atunci se zidea. Și a povățuit cuviosul arhimandrit Ioan 33 de ani marea lavră de la Horezu, fiind întru toate râvnitor la cele sfinte, asemenea Mariei, și prea iscusit iconom al celor din afară, asemenea Martei.

Arhimandritul Ioan a condus mai întâi lucrările de zidire ale Mănăstirii Horezu (1692–1697). Apoi a împodobit-o cu aleasă pictură, învrednicindu-se

¹⁴ Ierom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, op. cit., p. 56

¹⁵ T. G. Bulat, *Ioan Arhimandritul, întâiul egumen al Mănăstirii Hurezi*, în rev. Mitropolia Olteniei, 1966, nr. 5–6, p. 432–448

să fie și el zugrăvit alături de familia marelui ctitor. A condus, de asemenea, lucrările de zidire ale bolniței (1696) și ale paraclisului ctitoricesc din incintă, prin dania soției evlaviosului domn. A ajutat personal la zidirea Schitului Sfântul Ștefan, peste apă Horezului, ctitorită de Ștefan, fiul lui Constantin Brâncoveanu (1698), iar în partea de nord a mănăstirii a ctitorit personal Schitul Sfinții Apostoli (1700), pe care apoi îl închină lavrei.

Cuviosul egumen Ioan a condus lucrările de zidire și înnoire și la alte mănăstiri, precum: Polovragi (1703); Surpatele, ctitorită de doamna Maria (1706); paraclisul Mănăstirii Cozia (1710) și altele, fiind considerat în vremea sa cel mai iscusit „ispravnic” de biserici și mănăstiri din Țara Românească. Iar călugărilor ce se nevoiau în bisericile zidite de el le cerea numai să-l pomenească la rugăciunile lor, precum singur spune: „Cu plecăciune mă rog ca în toate joile de peste an, într-o săptămână o dată, să nu lipsească Sfânta Liturghie, ca să se bucure și sufletul meu de acea rugăciune a sfinților voastre, și să aibă ticălosul meu suflet nădejde întru slava lui Dumnezeu...”.

Cuviosul Ioan arhimandritul era, totodată, cel mai apropiat sfetnic de taină, colaborator și duhovnic al familiei domnitorului martir Constantin Brâncoveanu. Iar după mucenicia sa și a celor patru copii la Constantinopol (1714), egumenul Ioan era singurul părinte și mângâietor, după Dumnezeu, al soției fericitului ctitor, rămasă văduvă cu șapte copii.

Săvârșind bine călătoria acestei vieți, Cuviosul egumen Ioan și-a dat sufletul în mâinile Domnului, în vara anului 1726, fiind înmormântat de obștea mănăstirii în biserica voievodală.

SFÂNTUL VISARION MĂRTURISITORUL (1714 – c. 1745) ¹⁶

Acest mare apărător al credinței ortodoxe în Banat și Transilvania, care a luptat împotriva unirii cu forța a credincioșilor ortodocși cu Roma, era de origine sârb, născut în Bosnia, în anul 1714. Fiind foarte evlavios și râvnitor pentru viața pustnicească, în anul 1738 este tuns în monahism la Mănăstirea Sfântul Sava din Țara Sfântă. După ce revine în Serbia, se nevoiește câțiva ani într-o peșteră ca sihastru, unde, pentru sfințenia vieții sale, dobândește darul facerii de minuni.

Auzind patriarhul ortodox Arsenie de la Carlowitz de viața și nevoința lui și fiind atunci mare tulburare în Banat și Transilvania, prin trecerea forțată la

¹⁶ Pr. Ion B. Mureșianu, *Sfinți români ...*, op. cit., p. 466

uniație a românilor ortodocși, a chemat la sine pe Cuviosul Visarion, l-a hirotonit preot și l-a trimis să apere dreapta credință în nord-vestul Carpaților. În ianuarie, 1744, râvnitorul Visarion pleacă spre Banat și este primit de popor ca un adevărat sfânt. Sute și mii de credincioși îi ies înainte, îl ascultă și revin în sânul Bisericii Ortodoxe. Peste tot îndeamnă poporul ortodox să nu părăsească legea „străbună” și să rămână statornic în staulul Bisericii apostolice.

Din Timișoara merge la Lipova-Arad unde este ascultat de o mare mulțime de credincioși. Aici așază o cruce de lemn în mijlocul satului, unde se fac adevărate pelerinaje de către ortodocși, reușind să-i unească aproape pe toți sub brațele crucii lui Hristos. Apoi și-a continuat misiunea ortodoxă de catehizare a credincioșilor care veneau cu miile să-l asculte și în alte localități, ca: Deva, Orăștie și Săliștea Sibiului.

La 26 aprilie, 1744, în drum spre Sibiu, este arestat de armata austriacă și dus sub pază la Viena unde este judecat și aruncat în cumplita temniță de la Kufstein, din porunca împărătesei Maria Tereza. Aici a suferit grele torturi pentru mărturisirea dreptei credințe. După aproape un an de chinuri și de legături în lanțuri, își dă sfântul său suflet în mâinile Mântuitorului nostru Iisus Hristos, fiind numărat în ceata cuvioșilor părinți și apărători ai Ortodoxiei, alături de ceilalți sfinți martiri și mărturisitori din Transilvania. Cuviosul Visarion a fost un mare luptător și apostol al unității ortodoxe, împotriva dezbinării uniate din țara noastră, întorcând zeci de sate ortodoxe la Biserica mamă. Pentru aceasta, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a canonizat în februarie, 1950, declarându-l „sfânt mărturisitor”, și se face pomenirea lui în ziua de 21 octombrie.

Sfinte Preacuvioase Părinte Visarion, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

CUVIOSUL SCHIMONAH PROTERIE

Schitul Trestieni-Buzău

(c. 1750)

Acest cuvios și îmbunătățit sihastru era din Ucraina, din ținutul Poltavei, orașul Reșetilovschi, iar în lume fusese cu meșteșugul argintar. Deci, lepădându-se de lume și de cele din lume, a venit în Moldova prin anul 1720 și s-a făcut mare sihastru la Schitul Trestieni – Râmnicu-Sărat, urmând Cuviosului Vasile de la Poiana Mărului, care îi era povățuitor și părinte duhovnicesc. Deci, s-a făcut monah iscusit și petrecea la liniște, după voia lui Dumnezeu, între părinții Schitului Trestieni, în Țara Românească, și, lucrând rucodelie linguri foarte frumoase, le

dăruia cu mare dragoste călugărilor străini, pe care îi odihnea și îi ospăta. Și din multa lui milostivire ce o avea către toată zidirea lui Dumnezeu, pe multe feluri de păsări ce zboară în văzduh le hrănea la vremea potrivită. Iar fiindcă de acum învățaseră obiceiul, în fiecare zi se aduna mulțime mare de păsări, așteptând vremea rânduită. Și când venea vremea aceea, el deschidea fereastra chiliei sale și zburau păsările în chilia lui fără de frică și umblau prin chilie adunându-și ceea ce li se dădea și prindea el dintr-însele pe care voia și o mângâia și o dezmiarda și o netezea cu mâinile sale și apoi o slobozea și ele nicidecum nu se temeau de dânsul, iar după ce se săturau, zburau iarăși afară.

Iar când voia el să meargă la biserică, ieșea din chilie, se așezau păsările unele pe mână, altele pe umeri, iar altele împrejurul lui zburând și cu multe feluri de glasuri cântând, și când voia să intre în biserică, ele toate zburau și se puneau pe biserică, așteptând ieșirea lui. Și după ce ieșea din biserică îndată, zburând după același chip, îi făceau alai până la chilie. Ajungând Cuviosul Proterie la măsura desăvârșirii în Hristos și fiind împodobit cu multe fapte bune, și-a dat sufletul cu pace după anul 1750, fiind numărat în ceata cuvioșilor părinți.

CUVIOSUL AGAFTON SIHASTRUL **Mănăstirea Agafton – Botoșani** **(secolul XVIII)¹⁷**

Ieromonahul Agaton (popular Agafton) era cu metania din Mănăstirea Doamnei, ctitorită de Elena Rareș în anul 1552. După mai mulți ani de nevoință a fost chemat de Dumnezeu la viața pustnicească. Deci, luând cu sine doi ucenici, s-a retras în pădurile din apropiere, unde se nevoiau câțiva călugări, și acolo a sihăstrit zece ani în post și în neîncetată rugăciune, ajungând sihastru și duhovnic vestit în ținutul Botoșanilor.

În anul 1729, Cuviosul Agafton Sihastrul, văzând că se adună frații în jurul lui, „au mers în codrul ce este pe locul domnesc la ocolul Botoșanilor și au curățat pădurea și au făcut mănăstioară și și-au pus pomeți pe lângă chilii”. Această mică așezare pustnicească, cu hramul Sfinților Arhangheli, s-a numit la început „Sihăstria lui Agafton”. Aici a adunat cuviosul ca la 20 de sihaștri și împreună s-au nevoit în plăcere de Dumnezeu până la jumătatea secolului XVIII. Rânduiala sihaștrilor era aceasta: neîncetată rugăciune ziua și noaptea,

¹⁷ Pr. Al. Simionescu, *Istoria Mănăstirii Agafton*, Botoșani, 1929, p. 5-6

citirea Psaltirii la chilii, masa după asfințitul soarelui; Duminica, Sfânta Liturghie și împărțășirea de obște.

Acest fericit sihastru era mare dascăl al liniștii și rugăciunii, încât nimeni din ucenici nu ajunsese la măsura lui. Era, totodată, iscusit duhovnic al sihaștrilor și mirenilor și izgonitor de duhuri necurate, jertfindu-se pentru mântuirea tuturor. Căci era cu adevărat om al dragostei, și nu era sihastru și egumen mai cunoscut în partea locului decât dânsul. Simțindu-și sfârșitul aproape, Cuviosul Agafton și-a binecuvântat ucenicii și s-a mutat cu pace în odihna lui Hristos.

CUVIOSUL IOAN PUSTNICUL¹⁸

Schitul Trestieni-Buzău

(c. 1760)

Cuviosul și mult nevoitorul Ioan Pustnicul era din Rusia și petrecea la Schitul Trestieni în mari nevoințe, fiind unul din ucenicii Cuviosului Vasile de la Poiana Mărului. Iar nevoința lui era aceasta: de multe ori puneă masă la toți frații schitului aceluia, din dreaptă osteneala sa, iar mai înainte de masă umbla pe la fiecare din părinți, pe la chilii, cu un vas cu apă, și le spăla picioarele cu îndemânare și le săruta cu dragoste, ca un alt Avraam. Împreună cu ceilalți pustnici de la Dălhăuți, Trestieni și Cârnu, și acest pustnic s-a aflat mulți ani sub povățuirea Cuviosului Vasile de la Poiana Mărului, marele dascăl al rugăciunii neîncetate. Apoi, bineplăcând lui Dumnezeu, s-a săvârșit în pace.

CUVIOSUL ISACHIE SIHASTRUL

Mănăstirea Sucevița

(secolul XVIII)¹⁹

Ieroschimonahul Isachie s-a nevoit mai întâi în obștea Mănăstirii Sucevița, sub egumenii Iorest (1725) și Teofan (1732). Apoi, dorind să urmeze fericitorilor pustnici, s-a retras pe culmea unui deal înalt din apropierea mănăstirii, numit „Dealul Furcoiului”, și acolo a sihăstrit mai mult de 30 de ani.

¹⁸ După autobiografia Cuviosului Paisie de la Neamț.

¹⁹ Dimitrie Dan, *Mănăstirea Sucevița*, București, 1923, p. 33, 103; Pr. prof. Petru Rezuș, *Viața și faptele Sfântului Daniil Sihastrul*, în rev. „Studii teologice”, VII, 1956, nr. 3-4, p. 238

Acest cuvios s-a nevoit la început singur în pădure, făcând multe ostenele călugărești și răbdând grele ispite de la diavolul. Dar, prin darul Sfântului Duh biruind ispitele, s-a învrednicit de la Dumnezeu să izgonească necuratele duhuri din oameni, încât numele lui era cunoscut peste tot. Numeroși bolnavi urcau la chilia lui și se vindecau.

În anul 1760, Cuviosul Isachie a adunat câțiva ucenici în jurul său, a înălțat o mică biserică de lemn cu hramul „Schimbarea la Față” și a întemeiat un schit de sihastri pe Dealul Furcoiului. Această mică sihăstrie a durat peste 20 de ani, ca loc de liniște și de rugăciune pentru călugării din Mănăstirea Sucevița, iar pentru credincioșii din împrejurimi, loc de mângâiere duhovnicească. Căci ajunsese Cuviosul Isachie duhovnic foarte iscusit, taumaturg și înaintevăzător, vestit în toată Moldova de Nord. Viața lui strălucea pe munte ca o făclie în sfeșnic, călăuzind către Hristos, atât pe călugări, cât și pe mireni.

În anul 1780, Cuviosul Isachie a coborât în Mănăstirea Sucevița și, după puțină vreme, și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului. Sihăstria sa, mai dăinuind până în anul 1785, a rămas în paragină, împreună cu toate schiturile de sub ocupația austriacă.

CUVIOSUL SEBASTIAN SIHASTRUL Întemeietorul Schitului Sihastru-Tecuci (secolul XVIII)

Pustnicul Sebastian era cu metania din Mănăstirea Bogdana-Târgu Ocna, unde s-a nevoit în primii ani ai secolului XVIII. Apoi, dorind să se retragă la fericita liniște, s-a făcut sihastru în pădurile seculare ale Tecuciului, peste Valea Siretului. Iar nevoința lui era aceasta: noaptea se ruga în chilie cu priveghere și metanii, iar ziua lucra în grădină și aduna ierburi și flori tămăduitoare de boli din pădure, iar cu mintea se ruga neîncetat. Apoi împărțea în dar la bolnavi aceste plante și cu rugăciunile lui mulți se vindecau. Așa s-a făcut vestit schimonahul Sebastian în toate satele din partea locului și nu puțini suferinzi veneau la bordeiul lui și se vindecau. Căci se învrednicise cuviosul de la Dumnezeu de darul tămăduirii bolilor.

După o nevoie ca aceasta, prin anul 1740, s-a întâmplat o luptă grea în aceste păduri între moldoveni și tătari, și mulți din ambele părți au căzut. Atunci și hatmanul Sandu Șendrea a fost greu rănit la picior. Retrăgându-se oastea, hatmanul a fost găsit de sihastru în pădure, chinuit de durere, și l-a dus

la chilia lui să-l îngrijească. Deci, i-a zis cu lacrimi hatmanul: „Sfinte părinte, de mă vei tămădui de această rană și voi scăpa cu viață, voi înălța o biserică în acest loc și voi face aici mănăstire de călugări, spre lauda lui Dumnezeu”.

Îngrijindu-l cu multă dragoste Cuviosul Sebastian, în câteva luni de zile s-a vindecat bolnavul cu rugăciunea și cu plantele lui. Atunci, hatmanul Sandu Șendrea, drept mulțumită lui Dumnezeu, a zidit o biserică și câteva chilii din averile sale, alături de bordeiul sihastrului, în cinstea Sfântului și Marelui Mucenic Dimitrie. Acest lăcaș s-a numit „Schitul Sihastru”, după numele cuviosului, iar schimonahul Sebastian, învrednicindu-se de darul preoției, a devenit cel dintâi ctitor și egumen al acestui schit. În anul 1748, biserica a fost sfințită de episcopul Ioanichie de Roman (1747–1769).

Așa a ajuns Cuviosul Sebastian începător de frați și părinte duhovnicesc pentru mulți credincioși. Numele lui era cunoscut până la domnul Moldovei, și toți se foloseau de înțelepciunea și de darul care era în el. Deci, mai trăind peste zece ani și lăsând în schit mulți ucenici, s-a mutat cu pace în ceata cuvioșilor părinți.

EPISCOPUL IOANICHIE AL ROMANULUI Ctitorul Schitului Vovidenia-Neamț (secolul XVIII)²⁰

Acest evlavios episcop era de loc din ținutul Neamț, iar cu metania din Schitul Slătiorul (astăzi, Vovidenia). Intrând de tânăr în nevoința călugărească, a avut mai întâi povătuitori pe cuvioșii sihaștri de la Pocrov. Apoi, învățând carte și deprinzând frica de Dumnezeu, s-a făcut călugăr și preot ales în schit.

În anul 1746, ieromonahul Ioanichie a fost rânduit stareț al Mănăstirii Neamț, căreia îi face unele adăugiri. Iar în toamna anului următor este ales episcop al Eparhiei Romanului, pe care o păstorește cu duhovnicească înțelepciune 22 de ani. Acest episcop și iconom al Tainelor lui Dumnezeu era plin de blândețe și de smerenie. Inima și chilia lui erau deschise pentru toți, cu aceeași statornică dragoste mângâind și alinând suferințele omenești și vorbind tuturor de Hristos. Pentru aceea, credincioșii îl căutau și-l iubeau ca pe un adevărat părinte și păstor duhovnicesc.

²⁰ Sinodul Sfintei Mănăstiri Neamț, anul 1873, mss. nr. 195, f. 13, biblioteca Mănăstirii Neamț; C. Tomescu, op. cit., p. 125–128; *Pomelnicul ctitoricesc*, mss. nr. 172, biblioteca Mănăstirii Neamț

În timpul păstoriei sale, episcopul Ioanichie a ctitorit și înnoit multe schituri și mănăstiri din eparhie, precum: Bogdana, Cașin și Soveja; Schiturile Sihastru, Buluc, Lepșa, Savu și altele. În orașul Roman, a întemeiat la Mănăstirea Precista Mare primul spital public, întreținut din veniturile bisericii. De asemenea și în orașul Focșani a întemeiat, în incinta Mănăstirii „Sfântul Prooroc Samuil”, un spital public cu același patron. La ambele spitale, episcopul Ioanichie făcea vizite canonice, dădea ajutoare și rânduia ieromonahi slujitori și călugărițe surori de caritate.

O altă ctitorie a episcopului Ioanichie este Schitul Vovidenia de lângă Mănăstirea Neamț, pe care îl înnoiește din temelie în anul 1749. În locul bisericii vechi, el înalță o altă biserică de lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”, face chilii, trapeză și clopote noi și schimbă numele schitului din „Slătioru” în „Vovidenia”. Apoi adună peste 60 de călugări și închină schitul Mănăstirii Neamț. Timp de aproape două secole, Schitul Vovidenia și Schitul Pocrov au fost locuri de retragere și liniște ale monahilor din marea lavră. Aici se nevoiau duhovnici din cei mai buni și schimonahi râvnitori în post și rugăciune.

La începutul anului 1769, smeritul episcop Ioanichie își dă sufletul în brațele lui Hristos și este înmormântat în pridvorul bisericii din Mănăstirea Neamț.

SFÂNTUL CUVIOS VASILE DE LA POIANA MĂRULUI (†1767)²¹

a. Viața

Cuviosul ieroschimonah Vasile a fost părintele duhovnicesc al starețului Paisie de la Neamț și unul din cei mai vestiți dascăli și lucrători ai rugăciunii lui Iisus din secolul XVIII. El era, după tradiție, din părțile Poltavei și s-a născut spre sfârșitul secolului XVII.

Luând din tinerețe crucea lui Hristos, s-a făcut schimonah în Schitul Dălhăuți-Focșani, prin anii 1705-1706, unde s-a nevoit ca sihastru cu mare osârdie și frică de Dumnezeu. Aici a deprins adâncul Sfintei Scripturi și a citit multe scrieri ale Sfinților Părinți. Apoi, cu darul lui Hristos, a ajuns mare lucrător al sfintei rugăciuni și sftenic duhovnicesc al părinților din obște.

Primind hirotonia în preot, în anul 1715 ajunge egumen al Mănăstirii Dălhăuți și vestit povătuitor de suflete, încât numele lui se făcuse cunoscut

²¹ Pr. Gabriel Cocora, *Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului*, în *Sfinți români ...*, op. cit., p. 422; *Vetre de sihăstrie*, op. cit., p. 427; în rev. „Glasul Bisericii”, XXIII, 1964, nr. 5-6, p. 466-500

peste tot, până la domnul Țării Românești, Constantin Mavrocordat. Timp de 20 de ani, cât a fost stareț la Dălhăuți, Cuviosul Vasile adună în jurul său o obște de peste 40 de călugări sihaștri, pe care îi deprinde cu ascultarea, smerenia, tăcerea și lucrarea cea de taină a rugăciunii lui Iisus. Astfel, starețul Vasile face din obștea sa o adevărată școală duhovnicească de trăire isihastă, după învățătura Sfinților Părinți, renumită în Țara Românească. Ucenicii săi, munteni, moldoveni, ardeleni și ruși, trăiau în desăvârșită dragoste și bună rânduială. Apoi, nemaîncăpând la Dălhăuți, se stabilesc, o parte, la Schiturile din jur: Trestieni, Ciolanu, Cârnu, Rătești, Rogoz, Bonțăști, Valea Neagră (Vrancea) și altele.

Prin anii 1730–1733, starețul Vasile reînnoiește Schitul Poiana Mărului și se mută aici cu 12 ucenici. Ca stareț la Poiana Mărului, Cuviosul Vasile conduce duhovnicește toate schiturile din Munții Buzăului, pe care le cercetează regulat, fie personal, fie prin scrisori. Unul din ucenicii săi a fost și Cuviosul Paisie, pe care îl primește în Schitul Trestieni pentru câțiva ani, iar în anul 1750 îl călugărește în Muntele Athos.

Rânduiala starețului Vasile era aceasta: trăirea în desăvârșită armonie, citirea zilnică a Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți, practicarea rugăciunii lui Iisus, păzirea curată a minții, mâncarea o dată pe zi și împărtășirea săptămânală.

Ca dascăl al rugăciunii, marele stareț a scris și câteva „Cuvinte” despre paza minții, despre rugăciune și creștere duhovnicească, care sunt scurte introduceri la scrierile filocalice ale Sfinților Nil de Sorska, Filotei, Isihie și Grigorie Sinaitul. Cuvintele sale introductive sunt adevărate pagini de filocalie și călăuză spre Hristos prin sfânta rugăciune.

Ajungând la măsura marilor sihaștri, Cuviosul Vasile și-a dat sufletul în mâinile Domnului în anul 1767, lăsând în urmă numeroși ucenici. În anul 2003, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât canonizarea Sfântului Cuvios Vasile de la Poiana Mărului, cu zi de prăznuire la 25 aprilie.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului a fost nu numai ctitorul unei mari sihăstrie românești, renumită chiar peste hotarele țării, ci și părintele duhovnicesc al altor unsprezece schituri și mănăstiri din județele Vrancea și Buzău, pe care le organizează personal după rânduiala isihastă fixată de el și le populează cu numeroși ucenici formați de el. Preluând mișcarea isihastă de la Schitul Pocrov inițiată de Cuviosul Episcop Pahomie al Romanului († 1726), fericitul stareț Vasile era foarte iscusit în viața de rugăciune, în cunoașterea

Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți filocalici. Punând accent mai ales pe ascultare, pe lectură și rugăciune în mănăstirile și sihăstriile din centrul țării noastre, reușește să creeze un adevărat curent de înnoire duhovnicească în monahismul românesc la mijlocul secolului XVIII. Acest mare curent, al doilea ca mărime după cel din secolul XV, inițiat de Sfinții Nicodim de la Tismana († 1406), Leontie de la Rădăuți și Daniil Sihastrul, va fi desăvârșit și răspândit în toate țările ortodoxe la sfârșitul secolului XVIII și începutul celui următor, prin marii stareți Paisie de la Neamț († 1794), Gheorghe de la Cernica († 1806) și Sfântul Calinic de la Cernica († 1868).

2. Datorită așezării țării noastre la răscrucea dintre Peninsula Balcanică ortodoxă, în care strălucea Muntele Athos, și Rusia ortodoxă, cu avântul ei isihast, Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului a găsit aici locul cel mai potrivit pentru o viață monahală înnoită, atât prin rugăciune, cât și printr-o trăire duhovnicească împăratească. Acest iscusit dascăl al rugăciunii a reușit să îmbine atât de armonios în sihăstriile din ținutul Buzăului și Vrancei asprimea ascetică a vieții călugărești din Sinai și Athos, cu experiența mistică a monahismului slav și cu tradiția isihastă de sihăstrie din sutele de schituri și mănăstiri, în care monahismul românesc, atât de măsurat și așezat, își ducea viața duhovnicească fără întrerupere încă din secolul IV. Astfel, starețul Vasile reînnoiește viața monahală din schituri și sihăstria prin îmbinarea acestor trei experiențe: greacă, rusă și română; iar marii stareți Paisie de la Neamț și Gheorghe de la Cernica, urmați de Sfântul Calinic, vor reînnoi viața duhovnicească din marile lavre și chinovii românești.

3. Reînnoirea vieții monahale de la Poiana Mărului și din celelalte schituri din Vrancea și Buzău s-a început și desăvârșit printr-o profundă viață de rugăciune, supravegheată permanent aproape o jumătate de secol, de către marele stareț Vasile. El cerea ucenicilor săi să practice neîncetat rugăciunea inimii, chiar înainte de despătimire, să trăiască în desăvârșită dragoste și ascultare, să iubească tăcerea, smerenia, postul și sărăcia celor materiale. Toate acestea, împreună cu stricta respectare a slujbelor bisericești la care luau parte toți călugării, au contribuit cel mai mult la curentul monahal înnoitor care a odrăslit în Schitul Poiana Mărului.

4. Despre rugăciunea inimii astfel învăța Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului:

– Mulți, citind cartea Sfântului Grigorie Sinaitul și neavând încercarea lucrării minții, greșesc în înțelegerea cea dreaptă a ei, socotind că această lucrare a fost dată numai bărbaților celor sfinți și fără de patimă. De aceea, ținându-se de obiceiul de acum, adică numai de citirea și cântarea psalmilor, a

troparelor și a canoanelor, săvârșesc numai rugăciunea cea din afară. Ei nu înțeleg că acest fel de rugăciune cântată ne-au dat-o părinții numai până la o vreme, pentru neputința și pruncia minții noastre. Aceasta pentru ca, deprinzându-ne prin citire și cântare, să urcăm la treapta lucrării celei cu mintea, nu să petrecem până la sfârșit în aceasta. Pentru că, citind și cântând numai cu buzele rugăciunea cea din afară, rămânem la o părere bucuroasă de noi înșine, socotind că facem un lucru mare.

5. Repetând învățăturile Sfântului Grigorie Sinaitul, așa își învăța ucenicii Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului:

– Cântarea noastră se cade să fie îngerească, după cum ne este și viețuirea, iar nu trupească. Căci cântarea cu glas și cu strigare a fost dată pentru lenevirea și nepriceperea noastră, ca să ne ridice la rugăciunea cea adevărată din inimă.

6. În continuare adăuga Cuviosul Vasile, citând pe marele sinait:

– Nu-i este cu putință celui ce se luptă în acest fel, adică cu rugăciune citită, din afară, să dobândească cândva pace duhovnicească sau să ia cununile biruinței. Căci unul ca acesta este asemenea celui ce luptă noaptea, care aude glasurile dușmanilor și primește răni de la ei, dar nu poate vedea limpede cine sunt ei, de unde vin sau cum lovesc și pentru ce, căci întunericul îi orbește mintea. Cel ce se luptă astfel, cu rugăciunea exterioară, nu va putea scăpa să fie nu zdrobit de cei de alt neam. Osteneala o suportă, dar de plată este năgubit.

7. Iar pentru curățirea minții de gânduri și coborârea ei în inimă în vremea rugăciunii, așa învăța Cuviosul Vasile:

– Dacă simțurile din afară nu pot opri mintea de la gânduri, trebuie ca mintea să fugă din simțuri, în vremea rugăciunii, în camera inimii și să stea acolo surdă și mută la toate gândurile. Căci, precum sabia cea cu două tăișuri, ori în ce parte o vei întoarce, taie cu ascuțișul ei cele ce se nimeresc în preajma ei, tot așa lucrează și rugăciunea lui Iisus, ca o sabie, uneori fiind întoarsă spre gândurile cele rele și spre patimi, iar alteori spre păcat, spre aducerea aminte de moarte și de muncile cele veșnice.

8. Arătând valoarea atât de mare a rugăciunii din inimă, față de cea citită și cântată, spunea starețul Vasile și aceasta:

– De va voi cineva, fără această rugăciune din inimă, numai cu rugăciunea rostită și cântată și cu simțurile și împotrivirea cea din afară să surpe atacurile vrăjmașilor și să se împotrivescă oricărei patimi sau gând viclean, acela va fi biruit degrabă și de multe ori de vicleanul diavol, făcându-l

să se aplece spre slava deșartă și spre neatenție, socotindu-se păstor și învățător al oilor celor cuvântătoare.

9. Iar despre importanța rugăciunii și a cântărilor din biserică și cum trebuie să fie făcute ele, așa învăța Cuviosul Vasile pe ucenicii săi:

– Să nu socotești, binecredinciosule cititor, că, luându-ne pe noi Sfinții Părinți, de la multa cântare din afară și poruncindu-ne să ne deprindem cu lucrarea, adică cu rugăciunea minții, nesocotesc psalmii și canoanele. Să nu fie aceasta. Căci acestea sunt date de Duhul Sfânt Bisericii lui Hristos, întru care se săvârșește toată lucrarea de sfințire prin hirotonie și toată taina iconomiei lui Dumnezeu-Cuvântul, până la a doua venire a Lui, în care se cuprinde și învierea noastră. Că nu este ceva omenesc în rânduiala bisericească, ci toate sunt ale darului lui Dumnezeu, neprimind nici un adaos de la vrednicia noastră și nici o împuținare pentru păcatele noastre.

10. Cugetând la cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *Voiesc a zice cinci cuvinte cu mintea mea, decât zeci de mii cu limba* (I Cor. 14, 10), Cuviosul stareț Vasile învăța pe ucenici că mai mare folos avem rostind la rugăciune câteva cuvinte cu atenția minții și simțirea inimii, decât mii de cuvinte numai cu limba, fără atenție și simțire. Astfel, marele dascăl al rugăciunii învăța, zicând:

– Se cade mai întâi a ne deprinde mintea și inima cu cinci cuvinte de acest fel, zicând din adâncul inimii: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă”. După ce ne vom curăți mintea cu această rugăciune, se cuvine a ne urca la cântarea înțelegătoare, adică la cântarea și rugăciunea din biserică, deoarece oricare începător, și încă pătimăș, poate săvârși cu înțelegere această rugăciune întru păzirea inimii. Iar cântarea bisericească nicidecum nu o poate face, până nu-și va curăți mai întâi mintea cu această rugăciune. Sfântul Simeon, arhiepiscopul Salonicului, având același duh și dar, poruncește arhierilor, preoților, călugărilor și tuturor mirenilor, sfătuindu-i să zică și să unească cu răsufarea în toată vremea și în tot ceasul această sfințită rugăciune. El zice împreună cu Apostolul Pavel: „Nu este altă armă mai tare nici în cer, nici pe pământ, ca numele lui Iisus Hristos”.

11. Zicea iarăși:

– Cel ce viețuiește drept și fără prihană, ferindu-se de plăcerea sa și de înălțarea minții, de s-ar ridica toate taberele diavolești asupra lui și mii de ispite, va rămâne nevătămat, spun Părinții. Dar cel ce umblă după rânduială proprie și după sfatul său, adică în neascultare și în voile sale, acela cade în înșelăciune. Căci sunt două pricini ale înșelăciunii, adică ale căderii din rugăciunea cea curată a inimii: lucrarea faptelor bune după voie proprie, adică

fără ascultare și sfătuire, și a doua este înălțarea minții, adică mândria cugetului, care este împotriva smeritei cugetări.

12. Cuviosul Vasile, într-un glas cu toți Sfinții Părinți, spune că din trei pricini unii din călugări și din creștini părăsesc lucrarea cea sfințită a rugăciunii inimii. Unii din ei „lasă această lucrare numai sfinților bărbați fără patimă, socotind că numai acelor li se potrivește, nu și celor pătimiși”. A doua pricină a părăsirii rugăciunii inimii este „împuținarea aproape totală a învățătorilor la acest fel de viețuire”; iar a treia pricină este „înșelăciunea care se ivește în această lucrare”, adică ispita mândriei și a voii proprii. Or, pentru împuținarea patimilor la călugării începători, este nevoie de atenția minții și paza inimii, adică de rugăciunea minții. Iar dacă lipsesc dascălii rugăciunii, „avem scrierile sfinților ca învățător”. Cât pentru piedicile de care se tem unii, ei se fac sieși piedică, „căci nu trebuie să te ferești să mergi în pădure din teama de lup. Pentru că numai de Dumnezeu trebuie să te temi, să fugi din frică sau să te lepezi de El”.

13. Cât pentru importanța postului la deprinderea rugăciunii inimii, starețul Vasile de la Poiana Mărului aduce în mijloc cuvântul Sfântului Vasile cel Mare, care zice: „Înfrânarea se rânduieste potrivit puterii trupesti a fiecăruia”. Apoi adaugă:

– Cu adevărat și de aceasta se cuvine să se țină seama, ca nu cumva, zdrobind cu înfrânarea cea peste măsură puterea trupestă, să se facă trupul sleit și neputincios spre sporirea duhovnicească. Pentru că, de ar fi fost bine să slăbim cu trupurile și să zăcem abia vii, negreșit, așa ne-ar fi făcut Domnul de la început. Dar de vreme ce ne-a făcut așa cum ne-a făcut, greșesc cei ce nu păzesc precum este ceea ce a fost făcut. Pentru aceea zice Sfântul Maxim: „Dă trupului cele după putere și întoarce toată nevoința ta spre lucrarea minții”. Iar Sfântul Diadoh zice: „Postul are laudă în sine, dar nu la Dumnezeu”. Deci, nu se cade nevoitorilor binecredincioși a se trufi pentru el, ci să vadă ținta cugetării noastre în credința în Dumnezeu.

14. Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului spunea ucenicilor că viața monahală are trei căi: viața de obște, viețuirea în doi sau trei, numită și cale de mijloc sau împărătească, având toate în comun, iar a treia este pustnicia, cea mai înaltă, pe care o duc numai cei sfinți și desăvârșiți, după ce mai întâi au parcurs primele două căi. Dar unii monahi, zicea el, își aleg și o altă cale, în afară de orice ascultare și binecuvântare. Aceștia își fac chilia unde vor și trăiesc singuri, îngrijindu-se mai mult de cele ale trupului.

– Schimnicia înainte de vreme, zice Cuviosul Vasile, este pricină de mândrie și iubire de sine; pe când trăirea împreună cu alții îți descoperă

slăbiciunile, te apără de ispite și te poate curăți zilnic, prin harul lui Hristos, lucrând din dragoste pentru Domnul.

15. Iar pentru citirea Sfintei Scripturi, învăța cuviosul:

– Ia aminte la citirea Scripturilor și, de nu vei fi om, te vei face om, că citirea Scripturilor este tămăduire cu mult meșteșug și mântuitoare. Însă, mare întărire este a nu greși înțelegerea citirii Scripturilor și mare surpare și prăpastie adâncă este neînțelegerea Scripturilor. De aceea trebuie să cunoaștem și scrierile Sfinților Părinți și ale altor nevoitori care ne ajută pe calea mântuirii.

SCRISOARE

CĂTRE PREACUVIOSUL ȘI DUHOVNICESCUL MEU FIU ÎNTRU HRISTOS, IEROSCHIMONAHUL KIR ALEXIE²²

„Așteptând cu mare dor întoarcerea ta, ca iarăși să ne vedem cu bucurie față către față, îți trimit ție, prea iubitul meu fiu și prieten, îmbrățișarea mea călduroasă și îți amintesc de înțelegerea și legământul nostru de a viețui în pacea Domnului: *De veți ierta oamenilor greșelile lor și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta greșelile voastre, iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre și Cele ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea.* (Matei 6, 14-15; Luca 6, 31).

Eu, o, prietene, fiind om neputincios, când greșesc față de cineva, voiesc ca acela să mă ierte. De asemenea, mă silesc, chiar dacă inima mea se împotrivește, să iert și eu fratelui meu greșelile lui față de mine. Până când însă? Nu de șapte ori, zice Domnul, ci de șaptezeci de ori câte șapte, dacă ne va greși și-i va părea rău, să-i iertăm lui. Aceasta este pravila și dreptarul nostru, pe care dacă le-am păzi, nimeni nu ne-ar strica dragostea dintre noi și împreună-viețuirea noastră.

Dar adesea, înclinarea noastră de a ne acoperi greșelile și a ne dezvinovăți – pe care cineva a numit-o unealtă a diavolului – nu ne lasă să ne luăm asupra-ne vinovăția, cum ne este porunca, ci ne îndeamnă să o punem în sarcina fratelui nostru, iar pe noi să ne socotim nevinovați, ceea ce vădit este o minciună. Fratele este vinovat că m-a supărat, iar eu am păcătuit că nu am răbdat. Amândoi am greșit în fața poruncilor lui Hristos și totuși aruncăm vina unul asupra celuilalt, ca și Adam asupra Evei și Eva asupra șarpelui. Și astfel

²² Această scrisoare s-a tradus de Antim, Arhiepiscopul Tomisului și Dunării de Jos, din mss. slavone nr. 397 și 577 – Biblioteca Academiei Române –, și s-a publicat în îndrumătorul bisericesc nr. 2 al acestei eparhii, pe anul 1986, p. 44-46.

ne pierdem sufletele și ne osândim ca și aceia, numai pentru că umblăm a ne dezvinovăți, și nu pentru păcat, căci nu este în lumea aceasta om fără păcat, chiar de ar fi sfânt și de ar viețui numai o zi pe pământ. Deci este lucru lămurit că nu numai pentru păcate vom fi osândiți, toți cei care ne împotrivim poruncilor lui Hristos, ci și pentru aceea că vrem să ne ascundem vinovăția. Să zic că mă lovește cineva peste obraz, iar eu, nevoind să sufăr una ca aceasta, arunc toată răspunderea asupra lui, care neîndoielnic are partea lui de vină, și-l înfățișez ca pe un defăimător al poruncilor lui Hristos, iar pe mine însumi nu mă învinuiesc de nerăbdare. Se înțelege că atât cel care m-a lovit trebuie să fie judecat, cât și eu, care n-am avut destulă răbdare, trebuie să mă pocăiesc și să iau asupra-mi vina de a fi călcat porunca răbdării. De aceea și Bogoslovul spunea: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi”. Iar dacă vrem, o, prietene, ca adevărul să se sălășluiască întru noi, atunci să fugim de apucătura de a ne dezvinovăți și să ne însușim greșelile, și atunci adevărul se va arăta pe față, de la sine sau prin ușile pocăinței. Descoperirea de la sine a adevărului stă în voia Domnului, iar aflarea lui pe calea pocăinței atârnă de slabele noastre puteri omenești.

Din acestea, dar, se poate vedea că *lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci asupra duhurilor întinericului, a începătoriilor și a stăpâniilor de sub cer!* (Efesenii 6, 12).

Vină dar la noi, vino grabnic, prietene, precum ni te-ai făgăduit, ca să ne fii împreună-nevoitor și împreună-luptător împotriva duhurilor răutății de sub cer, cu care nu se poate duce lupta, chiar de s-ar coborî raiul pe pământ, decât în chipul acesta. Bunăoară să ne suim amândoi într-o luntre și să pornim cu ea, ca și cum am avea o trebuință oarecare, în sus pe apa Niprului până la Kiev. Câtă vreme vom împinge cu lopețile, luntrea noastră va înainta în susul apei, iar dacă încetăm vâslitul, atunci fără să ne mai ostenim noi, apa de la sine ne va duce la vale până la Oceacov sau până la Kinburn. Aceasta o spun ca să înțelegi că toate sușurile duhovnicești se câștigă cu anevoie și cu sudoare multă. Câtă vreme omul se nevoiește și veghează, el urcă, ca și luntrea în susul apei. Iar când vrea să se mai odihnească și încetează truda, el îndată coboară la vale, ca și luntrea mânată de apele Niprului până în Crimeea, căci, slăbindu-ne puterile, patimile și ispitele lucrează atunci în voie.

Aceasta este calea cea îngustă, care duce la mântuire, și calea cea largă, care duce la pierzanie, cum zice Domnul. Cel ce rabdă necazul și supărarea, săvârșește în sufletul său mare nevoieță și trudă, ca și cel care vâslește luntrea împotriva cursului apei. Pe când omul care se mânia și ține minte răul și mai ales dacă și caută să se dezvinovățească, acela își slăbește și își seacă puterile sufletești, încât ispitele pătrund în sufletul lui fără nici o greutate și-i duc

mintea spre tot felul de plăceri și patimi, precum și apa duce luntrea spre Oceacov și Crimeea. Așa se întâmplă cu oricine se lasă cuprins de poftele și desfătărilor trupești și de patimi. De aceea zice apostolul că trupul se luptă asupra duhului, iar duhul asupra trupului. Cu alte cuvinte, dacă trupul nostru lasă vâslele și vrea să adoarmă în luntre, atunci apa de la sine îl duce, împreună cu luntrea, la vale spre ținutul tătarilor, pe când duhul sau cugetul curat îndeamnă și silește trupul să vâslească și să împingă din răspuseri luntrea la deal împotriva apei, până la Kiev.

Urmând această pildă, vino la noi, o, prietene și prea iubite fiule, și te urcă cu noi în luntre sau mai bine zis în corabia noastră și, luând în mâini lopețile, vâslește împreună cu noi, ca să mănăm corabia în susul apei și să nu o scăpăm la vale, spre lucrarea poftelor și a patimilor. Iar dacă din pricina slăbiciunii noastre nu vom putea neîntrerupt, zi și noapte, să înaintăm cu corabia, atunci măcar să nu o lăsăm dusă de apă la vale și să o ținem pe loc cu ajutorul ancorei, adică cu împotrivirea noastră față de lucrarea patimilor. În acest chip odihnindu-ne puțin, iarăși vom lua lopețile și vom mână corabia la deal, adică luptând împotriva poftelor și înclinărilor noastre rele.

Ține-te dar, o, prietene, de făgăduința dată la plecarea ta, că de nu vei putea afla, la vreun schit sau pe lângă părintele Paisie, viața pe care o dorești, apoi – cu cuvintele tale ai spus: „atunci îmi voi smeri gândurile mele și mă voi întoarce înapoi”.

Scumpul meu fiu duhovnicesc, ieroschimonah Kir Alexie! Până când vei fi purtat de gândurile tale, ca un al doilea Moise, legănat de valurile apelor, în coșul său de trestie? Pornește-te la drum și drumul te va aduce la brațele maicii tale, care te-a născut duhovnicește, precum și pe acel prunc l-a adus fiica faraonului, maicii sale ca să-l crească.

Fii sănătos în Domnul și te roagă pentru mine păcătosul”.

VASILE, starețul de la Poiana Mărului, 1766.

CUVIOSUL RAFAIL CALIGRAFUL

Mănăstirea Horezu

(secolul XVIII)²³

Monahul Rafail Caligraful este numărat printre cei mai vestiți scriitori de opere patristice din Țara Românească, al secolului XVIII. Era fiul preotului Dumitru din satul Stănțești-Prahova, numit din botez Radu. Deprinzând din

²³ G. Ștrempel, *Copiști de manuscrise românești*, București, 1959, p. 196–201

copilărie frica de Dumnezeu și lucrarea faptelor bune și rămânând orfan de părinți, a fost călăuzit de Hristos în obștea Mănăstirii Horezu, la vârsta de numai 10 ani. Și era iubit de egumen și de toți părinții pentru curăția și sfințenia vieții sale. Căci era străin, ascultător și cel mai mic din frații mănăstirii.

Egumenul Dionisie l-a încredințat celor mai buni dascăli din obște, de la care a învățat, în puțină vreme, limbile greacă și slavonă precum și frumoasa scriere. La vârsta de 14 ani, tânărul ostaș al lui Hristos copia deja cu multă îndemânare cărți de învățătură duhovnicească, pe paginile cărora adăuga de obicei această însemnare: „S-au scris de mult păcătosul robul lui Dumnezeu Radul Copilul, sîn(fiul) răposatului robul lui Dumnezeu popa Dumitru ot (de la) Stănțești sud Proa(h)uva, în sfânta Mănăstire Hurezi...”.

În anul 1754, la 2 aprilie, în sâmbăta Paștilor, precum singur scrie, Radu „copilul” s-a călugărit cu numele de „Rafail monahul”, rămânând toată viața simplu călugăr în obștea Mănăstirii Horezu, având o singură ascultare: cântarea la strană și copierea de scrieri ale Sfinților Părinți. Timp de peste 30 de ani, Cuviosul monah Rafail a copiat zeci de cărți patristice și de slujbă pentru mănăstiri și biserici. Dintre acestea se mai păstrează astăzi 15 manuscrise.

Acest monah iubitor de multă osteneală a trăit un an de zile și în obștea Cuviosului Paisie, la Mănăstirea Dragomirna, după cum singur scrie. Apoi, revenind la metanie și continuându-și sfânta ascultare încă 20 de ani, s-a mutat la cereștile lăcașuri spre sfârșitul secolului XVIII, adăugându-se în ceata cuvioșilor părinți.

SFÂNTUL SOFRONIE MĂRTURISITORUL Mănăstirea Cioara– Sebeș (secolul XVIII)²⁴

Sfântul Sofronie era de loc din satul Cioara-Sebeș, județul Alba. Fiind de mic foarte iubitor de Dumnezeu, a primit schima monahală la una din sihăstriile Țării Românești, ajungând vestit sihastru și împlinitor al Evangheliei lui Hristos.

În anul 1756, întorcându-se în satul natal, a întemeiat o mică sihăstrie în pădurile din împrejurimi, cunoscută cu numele de „Schitul Cioara”, adunând acolo și câțiva ucenici. Apoi, văzând asuprirea și nedreptatea la care erau

²⁴ Pr. prof. T. Bodogae, *Cuviosul Sofronie de la Cioara*, în *Sfinți români ...*, op. cit., p. 458

supuși românii ardeleni ortodocși și arzând de râvnă pentru Hristos, a umblat ani de zile prin satele din Ardeal, îndemnând pe credincioși să păzească cu sfințenie credința ortodoxă. Pentru aceasta, la porunca craiului Ardealului, a fost aruncat în temniță și bătut cumplit pentru râvna și îndrăzneala lui.

Fiind scos din închisoare, a început iarăși a mărturisi dreapta credință în satele din Munții Apuseni. Apoi a fost din nou întemnițat și chinuit pentru Hristos. Dar, cu rugăciunile credincioșilor fiind eliberat, la 14 februarie, 1761, a adunat un „mare sobor” în orașul Alba Iulia, cerând egalitate în drepturi poporului român și episcop ortodox pentru credincioșii din Ardeal.

În același an, văzându-și dorința împlinită, s-a retras la Mănăstirea Curtea de Argeș, unde, mai trăind puțin, s-a săvârșit cu pace, dându-și sufletul în mâinile lui Hristos. Biserica Ortodoxă Română l-a canonizat în anul 1955, numărându-l în ceata sfinților mărturisitori și se face pomenirea lui la 21 octombrie.

Sfinte Preacuvioase Părinte Sofronie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

MITROPOLITUL IACOB PUTNEANUL al Moldovei și Sucevei (1719–1778)²⁵

a. Viața

Venerabilul mitropolit Iacob Putneanul a fost cel mai distins ierarh și păstor sufletească al Moldovei din secolul XVIII. S-a născut la Rădăuți în anul 1719, din părinți binecredincioși care i-au dat o creștere aleasă. În anul 1731 a intrat în nevoia monahală la Mănăstirea Putna, unde își tunde perii capului și învață carte. În anul 1736 este hirotonit ieromonah, iar în anul 1744 ajunge egumen al Putnei.

Între anii 1745–1750 este episcop de Rădăuți, iar între anii 1750–1760 păstorește Biserica Moldovei. Apoi, retrăgându-se din scaun la Mănăstirea Putna, mai trăiește 18 ani și moare în primăvara anului 1778.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Acest ierarh iubitor de Dumnezeu a fost ales din copilărie să slujească Biserica lui Hristos. La vârsta de numai 12 ani a primit tunderea monahală în

²⁵ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I colectiv, București, p. 263–265; Teoctist, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, *Mitropolitul Iacob Putneanul*, Mănăstirea Neamț, 1978

Mănăstirea Putna și a deprins repede osteneala faptelor bune de la arhimandritul Antonie, părintele său sufletesc, încât toți se foloseau de înțelepciunea și blândețea lui.

2. Cunoștința cărții și adâncul Sfintelor Scripturi le-a învățat tânărul Iacob în școala duhovnicească a Mănăstirii Putna. Aici a deprins mai întâi limbile greacă și slavonă, apoi tâlcuirea Vechiului și Noului Testament, dogmele și canoanele Bisericii Ortodoxe, muzica psaltică, tipicul și învățăturile cele mai alese ale Sfinților Părinți. În puțină vreme a săvârșit bine școala mănăstirii, încât pe toți îi întrecea.

3. Ajungând preot, duhovnic și egumen în obștea Mănăstirii Putna, bunul păstor de suflete a crescut mulți fii duhovnicești, atât mireni, cât și călugări. Căci era blând și adânc în cuvânt, încât se făcuse vestit în nordul Moldovei și mulți îl aveau de părinte sufletesc.

4. Egumenul Iacob a mărit numărul părinților din obște, a dezvoltat mult școala Mănăstirii Putna, aducând elevi și dascăli din cei mai buni, a format aleși duhovnici și preoți de mir, caligrafi și dascăli de greacă și slavonă, a tradus cărți de cult pe limba și înțelesul poporului și a înnoit rânduiala mănăstirii. În timpul său, obștea și școala duhovnicească de la Putna erau vestite până dincolo de hotarele Moldovei. Aici veneau să învețe carte călugări și tineri, nu numai din partea locului, ci și din Maramureș, din părțile Năsăudului, din Galiția și chiar din Grecia.

5. Pentru o nevoie ca aceasta, arhimandritul Iacob s-a învrednicit de cinstea arhieriei, ajungând episcop de Rădăuți și păstor iscusit al turmei lui Hristos. În puținii ani cât a fost episcop a pus rânduială duhovnicească în toate mănăstirile din eparhia sa, a ales egumeni cuvioși și a întărit școlile bisericești din lavre, iar pe preoții de mir îi trimitea să învețe mai întâi carte în mănăstiri și apoi îi hirotonea.

6. Ca mitropolit și părinte al Moldovei, mitropolitul Iacob s-a dovedit de la început bărbat înțelept, păstor foarte milostiv și iubitor de turmă, slujitor plin de râvnă, dascăl învățat, ierarh adevărat, dăruit cu mult curaj, gata să-și dea și viața pentru mântuirea și alinarea poporului său. Pe drept cuvânt se poate spune că de multă vreme nu mai avusese Țara Moldovei un asemenea păstor.

7. Cel dintâi lucru pe care l-a făcut mitropolitul Iacob a fost tipărirea în limba românească a cărților de cult, de învățătură duhovnicească și de luminare a copiilor neștiutori de carte. Timp de 10, ani cât a păstorit Biserica Moldovei, a tradus și tipărit în tipografia de la Iași peste 15 cărți de cult și de învățătură în limba română.

8. Având „mare iubire de cultură teologhicească”, pe lângă tipărirea de cărți în limba neamului, mitropolitul Iacob Putneanul a dezvoltat mult școala duhovnicească de la Mănăstirea Putna, rânduind dascăli din monahii cei mai luminați. În această școală – adevărată academie teologică – a rânduit păstorul cel bun al Moldovei să învețe carte toți tinerii candidați la preoție. Căci hirotonia numai pe cei ce aveau atestat de școală de la egumenii mănăstirilor și care duceau o viață cu totul morală.

9. Pentru credincioșii de la sate, mitropolitul Iacob a tipărit alese cărți de rugăciuni și de învățătură creștină, care se împărțeau gratuit de către preoți și egumeni. Iar pentru copiii iubitori de carte, marele păstor a tipărit cel dintâi „Bucvar” (abecedar) ce cuprindea rugăciunile, poruncile și tainele Bisericii, întemeind școli în chiliile bisericilor de la sate și orașe. De asemenea, a rânduit dascăli și preoți aleși care învățau pe copii scrisul, cititul, cunoștințele religioase și îndemneau pe credincioși să-și dea copiii la școală.

10. Ca un adevărat păstor al turmei lui Hristos, venerabilul mitropolit s-a îngrijit, atât pentru mântuirea și luminarea poporului, cât și pentru alinarea suferințelor pământești. Astfel, a înmulțit numărul bolnițelor prin mănăstiri și orașe și a întemeiat cel dintâi spital public în chiliile Mănăstirii Sfântului Spiridon din Iași. A apărut, de asemenea, pe țărani în fața domnului de dările grele care li se impuneau, fiind întotdeauna gata să se jertfească „pentru dragostea lui Hristos, pentru binele Bisericii, pentru folosul creștinilor și pentru cinstea lor”.

11. Pe părinți îi îndemna să-și crească copiii în frica de Dumnezeu, zicând:

– Cade-se vouă, dreptmăritorilor creștini și cei ce aveți nume părintesc peste copiii cei mici, să aveți purtare de grijă pentru învățătura copiilor voștri, ca să nu se lipsească de hrana cea sufletească prin povățuirea cea bună, care sunteți datori să-i învățați pe dânșii²⁶.

12. Zicea iarăși:

– Învățătura (cărții) este asemenea cu florile cele mirositoare, care cu mirosul învățăturii tămăduiesc toate rănilile cele trupești, iar cel neînvățat este asemenea copacului celui uscat. Și precum soarele încălzește și crește toate cele ce odrăslește pământul, (tot) așa și învățătura (cărții) dă pricepere omului spre toată cunoștința.

13. Spunea, iarăși, mitropolitul Iacob:

²⁶ Prefață la Bucvar, Iași, 1755, fila 1 v.

- Vedeți, părinților, care vă lăsați copiii voștri nepedepsiți (la carte), câtă stricăciune și pagubă pricinuieste feciorilor voștri lipsa învățaturii. Pentru aceasta vă îndemn ca să vă deșteptați inimile voastre la bunătățile cele sufletești, care curg din sfânta învățătură, și să vă dați copiii la învățătură ca niște desăvârșiți părinți și purtători de grijă pentru cele de folos feciorilor voștri. Urmând poruncii și învățaturii noastre, veți avea nădejde a vă bucura și a vă veseli de fiii voștri ca de niște înțelepți de Dumnezeu și ei vă vor pomeni pe voi²⁷.

14. Iar pe cuvioșii părinți din Mănăstirea Putna îi sfătuia, zicând:

- Cu cea părintească umilință vă îndemnăm ca să lucrați cu toată silința și neîncetată grijă cele ce vi s-au dat vouă - talantul cel bisericesc. Adică să adăpați cu cele preadulci și adăpătoare ape ale vredniciei preoțești turma cea cuvântătoare. Și acestea sunt neîncetata rugăciune pentru mântuirea și iertarea sufletelor celor cuvântătoare, care se săvârșește prin pomenirea la cea fără de sânge aducătoare jertfă.

15. Apoi adăuga și aceasta:

- Rogu-vă cu umilință pe voi, pe toți, ca să nu vă leneviți pentru mântuirea voastră și a tuturor sufletelor, ci să lucrați fără de lene și cu toată osârdia la via cea de taină, ca să câștigați dimpreună cu dâșii cununa și slava celor fericiți. Lăsați, frații mei cei iubiți, deșertăciunile lumești și robiți inima voastră la bunătățile cele nespuse ale împărăției cerești, smeriți-vă întru Domnul, pentru ca să vă slăvească în veci. Pomeniți pe cei răposați părinți și frați ai noștri în toată vremea, ca să vă pomenească și pe voi Domnul, la venirea cea de a doua. Mică este osteneala, dar odihna este nesfârșită. Puțină este truda, dar câștigul este nenumărat. Puțină este tânguirea pe pământ, iar veselie nesfârșită²⁸.

16. Altă dată învăța, zicând:

- Dumnezeu ne-a zidit pe noi ca să ne bucurăm de Dânsul. Iar care nu va socoti că este făcut pentru Dumnezeu, își pierde fericirea sa și se păgubește pe sine, ca cel ce-și închide ochii săi să nu vadă lumina și se împiedică și pierde calea și își câștigă lui pierzare.

17. Zicea, iarăși, păstorul cel bun:

- Nu te bucura de nimic întru acest veac al plângerii și trecător, de vreme ce toate sunt întru dânsul nestătătoare și făjarnice, toate sunt întru dânsul mincinoase și schimbătoare. Ci, de voiești a te mângâia, numai întru Domnul

²⁷ Din „Adunarea de multe învățături”, Iași, 1755, a mitropolitului Iacob Putneanul, cap. 60: „Pentru ca să-și dea fieștecare om feciorii lui la carte”.

²⁸ Din *Pomelnicul Mănăstirii Putna*, inv. nr. 9

te mângâie; de voiești a te bucura, numai întru Domnul te bucură; că bucuria trupească degrabă pierе, iar bucuria Domnului rămâne în veci.

18. Apoi adăuga și aceasta:

– Bucură-te întru Domnul și (îi) dă Lui mulțumită, că toate pentru tine le-au așezat drepte și milostive și neîncetat poartă grijă pentru sufletul tău. Te folosește, te apără, te acoperă și întărește sufletul tău, dându-ți tărie, sănătate și viață; te înțelepțește și te luminează spre tot lucrul bun. Toate le lucrează pentru tine drepte și milostive.

19. După zece ani de duhovnicească păstorie a Bisericii Moldovei, marele ierarh, fiind silit de domnul țării să aprobe mărirea dărilor pentru popor și nevoind, s-a retras din scaun, zicând:

– Iată că m-am lepădat și de mitropolie și de cinste și de toate ale acestei lumi, numai focul jurământului să nu-l iau în cap și în suflet și socotiți că suntem musafiri ai acestei lumi și în cealaltă lume avem a trăi și a răspunde de toate faptele noastre.

20. Retrăgându-se la Mănăstirea Putna, a mai trăit încă 18 ani în smerenie și în aleasă nevoință. În acest timp a făcut multe danii și înnoiri la mănăstire, a dezvoltat mult școala duhovnicească și a crescut numeroși ucenici. Apoi, călugărindu-și părinții, cu câteva zile înainte de obștescul sfârșit, a îmbrăcat marea schimă, cu numele de Eftimie, și astfel și-a dat sufletul cu pace în brațele Mântuitorului Hristos.

CUVIOSUL VARTOLOMEU MĂZĂREANUL

Mănăstirea Putna

(1710–1780)

Cuviosul arhimandrit Vartolomeu Măzăreanu „a fost o mare personalitate duhovnicească a monahismului românesc” și cel mai prolific scriitor bisericesc din secolul XVIII²⁹.

Se trăgea din orașul Câmpulung-Moldovenesc, născut într-o familie care a odrăslit alese figuri de preoți și călugări. Astfel, moșul său, anume Ioanichie, a fost călugăr la Mănăstirea Putna; tatăl său, la îndemnul fiului, ajunge tot aici ieromonah cu numele de Ghenadie; sora sa, Elena, îmbracă și

²⁹ Prof. I. D. Lăudat, despre Vartolomeu Măzăreanu, în rev. „M.M.”, XLII (1966), nr. 7–8, p. 543–549; Pr. Dimitrie Nan, *Arhim. Vartolomeu Măzăreanu*, București, 1911; Idem, *Mănăstirea și comuna Putna*, București 1905; *Arhiva și Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Putna*

ea schima monahală, iar frații săi, Teodor și Nicolae, urmează școala de la Putna și devin preoți de parohie.

Tânărul Vasile a fost chemat de Hristos din copilărie la nevoința duhovnicească, în obștea Mănăstirii Putna. Cunoștea din familie limba slavonă și iubea mult liniștea, biserica și citirea cărților sfinte. Aici devine ucenic și învățăcel al ieromonahului Antonie, un vestit dascăl și povățuitor de suflete. Acesta îl învață buna nevoință duhovnicească, smerenia, răbdarea, rugăciunea și ascultarea, care formează temelia mântuirii. Iar adâncul teologiei și învățătura Sfinților Părinți le deprinde în școala „cea mică”, care exista în mănăstire. Ieromonahul Antonie i-a fost naș de călugărie monahului Vartolomeu, tunzându-l de tânăr în schima monahală. Apoi, fiind hirotontit preot, în puțin timp a devenit un ales povățuitor de suflete și dascăl preaînvațat în școala de la Putna. Între anii 1740–1757, el a fost sufletul acestei școli, pregătind sute de tineri, atât pentru călugărie, cât și pentru preoție la sate.

În anul 1750, Protosinghelul Vartolomeu ajunge egumen, arhimandrit și părinte duhovnicesc al Mănăstirii Putna, pe care o povățuiește cu multă pricepere până în anul 1763. Acum, viața duhovnicească din Putna capătă un nou avânt. El mărește numărul călugărilor și al duhovnicilor, rânduiind bine slujbele bisericii, scrie și traduce numeroase cărți bisericești, îmbogățește biblioteca cu manuscrise de valoare, împodobește biserica voievodală cu catapeteasmă și icoane noi și dă o nouă amploare Sihăstriei de pe valea Putnei. Astfel, sub egumenia sa, Mănăstirea Putna deșteaptă multe suflete pe calea mântuirii și creează o atmosferă de înnoire duhovnicească în Moldova de Nord.

În anul 1757 face un scurt pelerinaj la mănăstirile din Rusia și devine membru onorific al Academiei Teologice din Kiev. Între anii 1774–1776 cercetează școlile mănăstirești de la Moldovița, Voroneț, Humor, Neamț și Mitropolia din Iași. Apoi, întors din nou la Mănăstirea Putna, întemeiază, pe lângă vechea școală zisă „cea mică”, așa-numita „școala cea mare”, un fel de academie teologică românească, fără egal la acea vreme în Moldova. Aici învățau numeroși tineri, atât dogmele credinței ortodoxe, cât și nevoința vieții monahale, psaltichia, retorica și o limbă străină. În acest timp, arhimandritul Vartolomeu este numit „îndreptător al școalelor domnești, episcopești și mănăstirești” din Moldova. Adică un fel de părinte duhovnicesc și supraveghetor al învățământului bisericesc și mănăstiresc, căci era unul din cei mai învățați călugări ai timpului său și un cuvios povățuitor de suflete. Nu puțini duhovnici, egumeni, ierarhi și dregători de țară îl aveau de sfetnic și duhovnic.

Arhimandritul Vartolomeu Măzăreanu a fost și un neîntrecut scriitor și traducător de cărți patristice și bisericești. Dintre traduceri se amintesc: *Scara Sfântului Ioan Scărarul*, tradusă în anul 1766 la cererea ieromonahului Varlaam de la Mănăstirea Bisericanii; *Învățătura dulce sau Livada înflorită*, la Mănăstirea Solca, în anul 1770; *Învățăturile Cuvioșilor Dorotei și Efrem Sirul*; numeroase vieți de sfinți, după Sfântul Dimitrie al Rostovului; *Apoftegmata*, adică scurte cuvinte retorice și morale (1755) și altele. Iar dintre cărțile compuse de el, amintim: *Letopisețul de la zidirea lumii* (un fel de Hronograf), *Letopisețul Moldovei* (1769), *Condica sfintei Mănăstiri Voronețul* (1775), *Condica sfintei Mănăstiri Humor* (1776), *Condica Mănăstirii Sfântul Ilie de lângă Suceava*, *Condica Mănăstirii Precista din Roman*, *Uricul lui Ștefan cel Mare din 16 martie, 1490* etc.

Așa s-a nevoit și s-a jertfit pentru folosul și mântuirea multora Cuviosul și neobositul arhimandrit Vartolomeu de la Putna. Apoi, mai trăind puțin, a adormit cu nădejdea învierii în anul 1780 și a fost înmormântat la mănăstirea de metanie.

CUVIOSUL SILA IEROSCHIMONAHUL Egumen al Schitului Sihăstria Putnei (†1781)

Ieroschimonahul Sila a fost cel mai renumit egumen al Sihăstriei Putnei. Era originar din județul Botoșani. Primii ani de ucenicie i-a făcut la Schitul Orășani din apropiere. Apoi, râvnind o viață duhovnicească mai înaltă, în anul 1712, a fost călăuzit de Duhul Sfânt să meargă la Schitul Sihăstria Putnei.

După mai mulți ani de ascultare și nevoință, tânărul ostaș al lui Hristos primește tunderea în călugărie, iar în anul 1728 este hirotonit preot și tuns schimonah. Ca ucenic al egumenului Dosoftei, schimonahul Sila se ostenea mult, atât cu slujba bisericii și cu împlinirea rânduielii sihăstrești, cât și cu aprovizionarea schitului cu hrană și cele de nevoie. Timp de 30 de ani, acest neobosit sihastru a fost iconom al Sihăstriei Putnei, împlinind cu frică de Dumnezeu această ascultare. Că neavând schitul nici un fel de avere, se întreținea numai din mila credincioșilor. Țăranii de la câmp trimiteau alimente, îmbrăcăminte, vin, ceară și untdelemn pentru biserică, prin mâinile Cuviosului Sila, iar smeriții sihaștri din munte se rugau pentru ei și pentru țară, ziua și noaptea.

Răposând egumenul Dosoftei în anul 1753, Cuviosul Sila a fost ales părinte duhovnicesc al Sihăstriei Putnei. El a înnoit în întregime acest schit, zidind din piatră o biserică nouă, în locul bisericiuței de lemn, chilii, trapeză, pivnițe, cișmea de apă, livadă de meri și zid de jur-împrejur. De asemenea, a împodobit biserica cu catapeteasmă, cu icoane și cu toate „podoabele și trebuințele ce i se cuvin casei lui Dumnezeu”. În anul 1758, noua biserică cu hramul „Buna-Vestire” a fost sfințită de mitropolitul Moldovei, Iacob Putneanul.

Egumenul Sila a înnoit viața duhovnicească în Sihăstria Putnei, înmulțind numărul smeriților sihaștri și desăvârșind între toți legătura nemuritoare a dragostei. Unii dintre ei erau lucrători ai rugăciunii lui Hristos, iar alții, harnici caligrafi și scriitori de cărți. Dintre aceștia se amintește ieroschimonahul Natan, care a scris cu binecuvântarea egumenului „Pomelnicul ctitorilor sfinteii Sihăstriei a Putnei” (1768), precum și o lucrare originală intitulată „Călugăria” (1770). Un alt sihastru a scris „Scara Sfântului Ioan din Sinai”, la 1 martie, 1770, iar „smeritul între ieromonahi Natanail Dreteanul, duhovnicul de la Pașcani”, care se nevoia în această sihăstrie, a copiat din nou Pomelnicul Mănăstirii Putna, în anul 1756.

Cuviosul Sila era și un vestit duhovnic căutat de mulți credincioși de prin sate, precum și de monahi, sihaștri, egumeni și arhierei. Pe toți îi povățuia cu înțelepciune pe calea mântuirii, nici descurajându-i, nici în nepăsarea sufletească lăsându-i. Unul din ucenicii săi, ieromonahul Dosoftei Herescu, a ajuns în 1747 egumen al Mănăstirii Putna, iar între anii 1750–1789 a fost episcop de Rădăuți și mitropolit al Bucovinei, cel ce a reușit să aducă din Polonia la Suceava, în anul 1783, moaștele Sfântului Mucenic Ioan cel Nou.

În anul 1776, după ocuparea Moldovei de Nord de către austrieci, Sihăstria Putnei era supusă la bir și nu mai avea voie să aducă ajutoare din țară, fiind amenințată cu pustiirea. Atunci bătrânul egumen a făcut o plângere către împărat, cerând scutire de dări și apărând vechile drepturi ale schitului. Pentru toate acestea, ieroschimonahul Sila este considerat un mare ctitor al Sihăstriei Putnei³⁰.

După 70 de ani de nevoiță duhovnicească în Schitul Sihăstria Putnei, Cuviosul Sila a pus egumen în locul său pe ieroschimonahul Natan, iar el și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului, în anul 1781.

³⁰ Pr. Dimitrie Nan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905; Pr. Simion Reli, *Din Bucovina vremurilor grele – Cei din urmă sihaștri ai Bucovinei*, Cernăuți, 1926; Egumenul Sila, op. cit.; *Arhiva și Pomelnicul schitului Sihăstria Putnei*

IEROSCHIMONAHUL NATAN
Schitul Sihăstria Putnei
(†1783)

După retragerea Cuviosului Sila din egumenia Schitului Sihăstria Putnei, din 10 martie, 1781, ucenicul său, ieroschimonahul Natan, a luat conducerea acestei sihăstrie. Mica obște a Schitului Sihăstria Putnei era formată din câțiva călugări bătrâni, și anume: ieroschimonahul Natan, egumen; duhovnicul Paisie, schimonahul Avramie, ieromonahul Silvestru și monahii Arsenie și Teofan.

Ocuparea Bucovinei de către Imperiul Austro-Ungar a dus, în puțină vreme, la desființarea aproape în întregime a mănăstirilor și schiturilor din partea de nord a Moldovei. Printre acestea se număra și Schitul Sihăstria Putnei. Lipsită de personal și de cele necesare vieții, această sihăstrie își trăia la sfârșitul secolului al XVIII-lea ultimii ani. De aceea, Cuviosul Natan, care a urmat la egumenia schitului după Cuviosul Sila, nu a putut reînnoi mai mult această sihăstrie. Însă, sfintele slujbe de zi și de noapte se săvârșeau regulat și neconținut.

Fiind bătrân și bolnav, Cuviosul Natan, după trei ani de egumenie, și-a dat sufletul în mâinile Domnului, la 26 decembrie, 1783, și a fost înmormântat lângă altarul bisericii.

Sfintele sale moaște, descoperite recent, sunt împodobite de bună mireasmă duhovnicească, iar capul său, în chip minunat, poartă o cruce, ca semn al sfințeniei și binecuvântării.

CUVIOSUL ONUFRIE PUSTNICUL
Schitul Sihăstria Voronei
(†1789)

a. Viața

Acest mare sihastru era împreună nevoitor și sfetnic al starețului Paisie de la Neamț, fiind de o măsură și de o vârstă cu dânsul. Înainte de a intra în nevoința monahală, a fost guvernator al unei provincii din Rusia, în jurul anului 1749. La început s-a nevoit în Schitul Poiana Voronei. Apoi, retrăgându-se la liniște în codrii din jurul Schitului Sihăstria Voronei, a ajuns sihastru desăvârșit și s-a odihnit cu pace în vara anului 1789.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Cuviosul Onufrie, auzind de marii sihaștri moldoveni din Poiana și codrii Voronei și fiind chemat de Hristos, a intrat în obștea acestui schit, unde s-a nevoit, după voia lui Dumnezeu, mai mult de 25 de ani. Iar nevoința lui era desăvârșită ascultare, în tăcere și neîncetată rugăciune. Mâncare primea după apusul soarelui, iar noaptea aștea pe scaun până la două sau trei ore. Și atât de mult a crescut în viața duhovnicească, încât toți se foloseau de trăirea lui și îi cereau să se roage pentru ei.

2. Cea mai aleasă faptă bună a Cuviosului Onufrie era neîncetata rugăciune, pe care în puțină vreme o deprinsese în chip desăvârșit. În obștea schitului din Poiana Voronei nu era în acea vreme un lucrător al rugăciunii lui Iisus mai iscusit ca smeritul schimonah Onufrie. Dobândise încă și darul lacrimilor și, cu harul lui Hristos, avea mare bucurie și mângâiere duhovnicească. Însă despre toate acestea nu vorbea niciodată nimănui.

3. Învrednicindu-se de darul preoției, Cuviosul Onufrie era slujitor ales al celor sfinte și duhovnic al multor sihaștri din pădurile Voronei. Și era înțelept în cuvânt, blând și cunoștea mai mult decât toți ispitele vrăjmașului. Astfel, numele lui se făcuse cunoscut peste tot și însuși starețul Paisie îl cerceta din timp în timp, pentru cuvânt de folos.

4. Fiind încredințat prin oarecare semne dumnezeiești, în anul 1764, Cuviosul Onufrie s-a retras la pustie în codrii seculari ai Sihăstriei Voronei. Acolo, făcându-și chilie din lemn și pământ, s-a nevoit singur în neștiute osteneți duhovnicești timp de 25 de ani, ajungând făcător de minuni și înaintevăzător. Apoi, săvârșind călătoria acestei vieți și cunoscând dinainte ceasul mutării sale, și-a dat fericitul său suflet în brațele lui Hristos și a fost înmormântat alături de chilie, în livadă sub un măr.

5. Odată, mergând la vânătoare în pădurile Voronei, un boier din sfatul țării, care avea o fiică bolnavă de epilepsie, a ajuns până la chilia marelui sihastru Onufrie. Deci, fiindu-i sete, a luat câteva mere căzute jos pe mormântul cuviosului. Din acestea mâncând acasă copila bolnavă, îndată s-a vindecat de boală. Asemenea și alți bolnavi, care veneau la mormântul lui, se făceau sănătoși. Din această pricină, credincioșii din partea locului îl cinsteau ca pe un sfânt pe pustnicul Onufrie.

6. Auzindu-se până la mitropolit și la domnul țării despre Cuviosul Onufrie, în anul 1846 i s-au scos din mormânt moaștele și s-au așezat cu cinste în altarul bisericii din Mănăstirea Vorona. Iar din anul 1856, moaștele lui au fost așezate în altarul bisericii din Sihăstria Voronei. Despre acestea se scriu următoarele pe sicriașul în care se păstrează:

„1846, mai 9. În vremea egumeniei părintelui Rafail, arhimandrit și stareț al Mănăstirii Vorona, pe moșia acestei mănăstiri, în fundul moșiei, spre hotar în pădure, se găsește o sihăstrie de o sumă de bani însemnată, unde s-au nevoit mulți din părinții călugări, din care cel mai însemnat s-a aflat părintele nostru, Onufrie. În anul 1846, când au venit înălțimea sa Mihail, domnitorul țării, la noi la mănăstire aici, și aceasta nu ne este cunoscut cum s-au înțeles sfinția sa Rafael starețul cu domnitorul din pricina dezgropării oaselor Cuviosului Onufrie, ci deodată m-am pomenit cu o poruncă în care mi se poruncește că eu dimpreună cu părinții duhovnici Gavriil, Irinarh și Onisifor și un vâtaf bătrân să ajungem pe taină la numita Sihăstrie mai din sus. Mergând, am început a săpa mormântul și la o adâncime de patru palme am aflat oasele. Toate erau învăluite cu mușchi de pământ și, scoțându-le afară, la cap am aflat o lespegioară de piatră, în care arăta de când a răposat cuviosul: 57 de ani în mormânt. Și, aducându-le la mănăstire, ni s-a poruncit să facem panihidă pentru cuvios în ființa domnitorului, și aceste oase de atunci stau neîngropate până acum”³¹.

7. În zilele noastre, un ierodiacon a adus mai mulți credincioși să se închine la Schitul Sihăstria Voronei. Deci, voind să arate moaștele Cuviosului Onufrie și, apucându-le fără evlavie, îndată s-a spart sicriul și au căzut jos în altar, că nu era niciodată voia cuviosului să fie lăudat și văzut de oameni. De atunci, nimeni nu a mai îndrăznit să le scoată din sfântul altar.

EPISCOPUL DOSOFTEI HERESCU

Episcopia Rădăuților

(1710-1789)

Episcopul Dosoftei Herescu, de loc din Bucovina, născut în 1710, era ucenicul Cuviosului Sila, vestitul egumen al Schitului Sihăstria Putnei, care l-a călugărit și l-a făcut preot. În anul 1747, ieromonahul Dosoftei este numit egumen al Mănăstirii Putna, iar la 13 noiembrie, 1750, a fost ales episcop al Rădăuților, eparhie pe care o păstorește cu multă frică de Dumnezeu și înțelepciune.

În anul 1781 și-a mutat scaunul la Cernăuți, iar la 4 iulie, 1783, este numit episcop al Bucovinei, fiind foarte iubit de preoți și de popor. Dar înțeleptul episcop Dosoftei, împreună cu tot poporul Moldovei, era întristat că

³¹ Pr. Al. Simionescu, *Istoricul Mănăstirii Vorona*, Botoșani, 1922, p. 24-25

moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava stăteau în surghiun de 97 de ani, în Galiția poloneză, la Zolkiev (Jolcova), fiind luate, împreună cu mitropolitul Dosoftei al Moldovei, de armatele lui Ioan Sobieski, în anul 1686.

Cu voia lui Dumnezeu, trecând Iosif, împăratul Austriei, prin Suceava, episcopul de Rădăuți, Dosoftei Herescu, i-a cerut aprobarea de reîntoarcere a sfintelor moaște din Polonia în catedrala Sucevei. Obținând învoirea împăratului și având tot sprijinul împărătesc, episcopul Dosoftei a trimis o delegație la Zolkiev (Jolcova) și, luând sfintele moaște, le-a așezat într-o caretă însoțită de gardă militară și așa au fost aduse din sat în sat până la Cernăuți, unde au stat până la 8 septembrie. Iar în această zi le-au adus în localitatea Ițcani, lângă Suceava.

De aici au fost duse în Catedrala mitropolitană din Suceava, cu mult popor, cu preoți și episcopi, cu făclii aprinse și în sunetul clopotelor din tot orașul, având în frunte pe episcopul Dosoftei al Cernăuților.

Sfintele moaște au sosit în cetatea Sucevei la praznicul Înălțării Sfintei Cruci, în ziua de 14 septembrie, anul mântuirii 1783. Din ziua aceea până astăzi, moaștele Sfântului Ioan cel Nou străjuiesc cetatea Sucevei și păzesc țara Moldovei de primejdii, de boli, de secetă și de văzuți și nevăzuți vrăjmași.

Se cuvine, deci, să mulțumim bunului Dumnezeu pentru aducerea din surghiun a sfintelor moaște făcătoare de minuni ale Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava. Dar să nu uităm că fericitul episcop Dosoftei Herescu a contribuit cel mai mult, prin credința și curajul său, la reîntoarcerea acestui odor de mare preț în pământul țării noastre.

Ajungând la adânci bătrâneți, împăcat cu sine și cu Dumnezeu, evlaviosul episcop Dosoftei al Cernăuților și Bucovinei și-a dat sufletul cu pace în mâinile marelui Arhiereu Iisus Hristos, la data de 22 ianuarie, 1789, fiind înmormântat la Horecea-Cernăuți.

IEROSCHIMONAHUL PAISIE

Schitul Sihăstria Putnei

(†1790)

Acest ieroschimonah a fost ultimul egumen al Sihăstriei Putnei. Ucenic al aceluiși egumen, Sila, Cuviosul Paisie a povățuit acest schit între anii 1783 – 1790, după care schitul a rămas pustiu și ruinat aproape două secole, din cauza ocupației austro-ungare și a vremurilor vitrege din zilele noastre.

Evlaviosul egumen Paisie avea o viață sfântă, ca și înaintașii săi, petrecând anii vieții sale numai în rugăciune, în post și în cugetarea la cele

dumnezeiești. Ajungând Bucovina ortodoxă din Moldova de Nord sub ocupație catolică și desființând majoritatea mănăstirilor din această parte, catolicii făceau mari eforturi să convertească la catolicism satele și orașele ortodoxe românești. De aceea, Cuviosul Paisie a depus mari eforturi de apărare a Ortodoxiei în Bucovina de Nord, în fața prigoanei catolice.

Umblând din loc în loc, ieroschimonahul Paisie îndemna poporul ortodox să-și păstreze cu sfințenie dreapta credință și să nu se teamă a mărturisi pe Hristos cu cuvântul și cu fapta.

Ajungând la sfârșitul zilelor sale, și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului, fiind înmormântat lângă naos, pe a cărui piatră de mormânt scrie: „Aici odihnesc oasele robului lui Dumnezeu, Paisie ieroschimonahul, și au răposat la vâleatul 1790”. Sfintele sale moaște sunt galbene și binemirositoare, cu o putere harică deosebită, și se păstrează în altarul bisericii reînnoite în întregime în ultimii ani, fiind sfințită la 29 septembrie, 1996.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, numără în ceata sfinților Tăi pe cuvioșii părinți Sila, Natan și Paisie, împreună cu toți cuvioșii și dreptii neamului românesc.

SFÂNTUL PAISIE DE LA NEAMȚ Mare stareț al Mănăstirii Neamț (1722-1794)³²

a. Viața

Cuviosul Paisie de la Neamț a fost unul dintre cei mai mari stareți pe care i-a avut monahismul nostru românesc.

El s-a născut la 21 decembrie, 1722, în Poltava, din părinți foarte evlavioși. Tatăl său era preot la catedrala orașului. În această casă binecuvântată, Petru era al unsprezecelea copil din cei doisprezece frați. După toate probabilitățile era de origine moldovean, poate chiar din neamul Cantemireștilor, dar, din pricina deselor năvăliri otomane și tătărești, bunicii săi s-au strămutat și stabilit în orașul Poltava din Malorusia.

³² Viața, faptele și cuvintele de învățătură ale Cuviosului Paisie de la Neamț au fost extrase din: Schim. Platon, *Viața și nevoințele fericitului Părintele nostru Paisie*, ed. Mănăstirea Neamț, 1836 (reedită în 1935); S. Cetvericov, *Paisie, starețul Mănăstirii Neamț*, ed. Mănăstirea Neamț, 1940; Diac. P. I. David, *Cuviosul Paisie cel Mare, un desăvârșit monah român*, în rev. „B.O.R.”, an XCIII, 1975, nr.1-2, p. 162-191; D. Ioan Ivan și Pr. prof. Sc. Porcescu, *Mănăstirea Neamț*, 1981

Rămânând orfan de tată, este dat de mama sa la studii, la Academia Moveleană din Kiev, în anul 1735. După patru ani de studii, sufletul său nu-și găsea odihnă în lume. El se simțea chemat la nevoința călugărească.

În toamna anului 1739, când avea doar șaptesprezece ani, Petru pornește în căutarea unei mănăstiri și a unui duhovnic bun, atât de necesar pentru sufletul său. Timp de 7 ani rătăcește în mai multe schituri și mănăstiri, printre care și Lavra Pecersca. În Mănăstirea Medvedeschi este făcut rasofor cu numele de Platon.

Negăsind odihnă și liniște duhovnicească în mănăstirile ucrainene, rasoforul Platon, îndemnat de Duhul Sfânt, trece în Moldova în anul 1745. Aici se nevoiau nu puțini călugări maloruși. Platon se stabilește la Schitul Trestieni – Râmnicu-Sărat. Apoi se mută la Schitul Cârnu, pe apa Buzăului, unde se afla și pustnicul Onufrie. În vara anului 1746, pleacă la Athos și trăiește un timp în singurătate, în preajma Mănăstirii Pantocrator. În anul 1750, starețul Vasile îl călugărește pe pustnicul Platon, dându-i numele de Paisie. Din acest an, smeritul Paisie începe să primească ucenici, i se dă Schitul Sfântul Prooroc Ilie, acceptă preoția și petrece în Athos în total șaptesprezece ani.

În vara anului 1763, starețul Paisie vine în Moldova cu cei 64 de ucenici ai săi, de frica turcilor, care stăpâneau Athosul și țărilor balcanice. Aici i se încredințează Mănăstirea Dragomirna, unde se nevoiește 12 ani, până la 14 octombrie, 1775, formând o obște de 350 de călugări. În toamna anului 1775, datorită ocupării Bucovinei de austro-ungari, Cuviosul Paisie lasă 150 de călugări la Dragomirna și vine la Mănăstirea Secu, însoțit de 200 de călugări. În vara anului 1779 se strămută pentru ultima dată în marea lavră a Moldovei, Mănăstirea Neamț.

În Mănăstirea Neamț, Cuviosul Paisie petrece ultimii cincisprezece ani cei mai rodnici din toată viața sa. Aici face numeroase traduceri din operele Sfinților Părinți, organizează obștea după rânduiala Sfântului Munte, formează un sobor foarte numeros de aproape 700 de călugări, deprinde pe mulți ucenici să practice rugăciunea lui Iisus și întreține relații duhovnicești cu multe mănăstiri, stareți, duhovnici, pustnici, episcopi și dregători.

La 15 noiembrie, 1794, într-o zi de miercuri, la Vecernie, marele stareț al Mănăstirii Neamț, Cuviosul Paisie – numit în slavonă Velickovski – se mută la odihna cea veșnică, în vârstă de 72 de ani, și este înmormântat în gropnița bisericii voievodale, cum se vede până astăzi. Pentru sfințenia vieții lui, Biserica Ortodoxă Română l-a trecut în rândul sfinților și i se face pomenirea la 15 noiembrie, în fiecare an.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Nevoindu-se rasoforul Platon în Schitul Trestieni, a fost rânduit de egumen la bucătărie. Dar el, fiind neînvățat a face mâncare și firav cu trupul, într-o zi n-a fiert bucatele îndeajuns; iar când să dea vasele jos de pe foc, a vărsat din greșeală mâncarea toată, pentru care a plâns mult, cerându-și iertare. În altă zi a fost rânduit să facă pâine la brutărie. Însă și aici a pățimit aceeași ispită. Căci, neștiind cum să prepare aluatul și neavând putere să-l frământa cât trebuie, aluatul n-a mai dospit. Apoi, venindu-i un frate în ajutor, l-a frământat din nou; dar în cuptor, neștiind să potrivească focul, toată pâinea a ars pe vatră. Atunci, rasoforul Platon, cerându-și în genunchi iertare de la părinți, a plâns de mâhnire în toată ziua aceea.

2. Mai târziu, după ce Cuviosul Paisie ajunge stareț la Mănăstirea Neamț, spunea ucenicilor săi:

– Fiilor, cei ce vin în obștea noastră să nu se descurajeze văzându-și nepriceperea lor în unele ascultări, că și eu am fost la fel. Ci, să aibă răbdare că, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu sârguință, ei vor ajunge să izbutească în orice lucru.

3. Un schimonah, anume Dosoftei, a spus rasoforului Platon că peste puține zile va veni marele stareț Vasile de la Poiana Mărului în Schitul Trestieni și, dacă îl va vedea așa tânăr și ager la minte, îl va sili să primească preoția. Atunci Platon, mulțumindu-i, i-a zis:

– Părinte Dosoftei, eu până la moarte aș dori să rămân simplu monah, căci nu sunt vrednic de o treaptă așa de mare.

– Dumnezeu să-ți ajute, frate!, i-a adăugat bătrânul.

4. Într-o toamnă, egumenul schitului l-a rânduit pe Platon să păzească via, poruncindu-i să nu mănânce struguri decât după masă, ca să nu se îmbolnăvească de stomac. Dar ucenicul, biruindu-se de lăcomie, toată ziua mânca struguri, iar la masă nu mai gusta nimic. De aceea, mult slăbind ca după o boală, a fost certat de egumen. Atunci, Platon, rușinându-se, și-a mărturisit greșeala neascultării, cerându-și cu lacrimi iertare.

5. Spuneau părinții din schit despre Platon și acest lucru vrednic de știut: Într-o noapte, spre Duminică, Platon a adormit așa de tare, că nu a mai auzit clopotul de Utrenie. Când s-a deșteptat, slujba era pe la jumătate. Atunci, de mare mâhnire, a început a plânge și s-a întors la chilie. Iar a doua zi s-a rușinat să mai meargă la Sfânta Liturghie și la trapeză cu frații, ci ședea în chilie plângând, atât era de pătruns de frica de Dumnezeu. Din ziua aceea,

multă vreme, rasoforul Platon nu mai dormea culcat pe pat, ci șezând pe un scăunel, ca să se poată deștepta la Utrenie.

6. Nevoindu-se smeritul Platon la Schitul Cârnu, se ducea adesea în pustie, la Cuviosul Onufrie, bărbat ales și plin de dar, pentru a-i cere cuvânt de folos. Odată, după ce i-a vorbit bătrânul despre patimile trupești și sufletești și despre luptele cele cu vicleșug ale diavolilor, a adăugat la urmă și acestea:

– Dacă n-ar apăra Hristos pe poporul Său, nu s-ar fi mântuit nici unul din sfinți. Dar cel ce cade către Hristos cu credință și cu dragoste, cu smerenie și lacrimi, aceluia i se dau mângâieri și negrăite bucurii, pace și dragoste fierbinte către Dumnezeu. Mărturii ale acestui lucru sunt lacrimile nefățarnice izvorâte din marea dragoste, zdrobirea inimii și smerenie neconținută pentru Hristos. Căci, din dragoste către Dumnezeu, omul devine nesimțitor către bunurile lumii acesteia.

7. După patru ani de nevoință duhovnicească în Moldova, rasoforul Platon a plecat la Sfântul Munte, ca să scape de hirotonie, după cum singur mărturisea mai târziu, „ca nu cumva părinții moldoveni să-l silească să primească preoția”.

8. Sosind Platon în Muntele Athos, umblă prin toate mănăstirile și sihăstriile să-și găsească un iscusit povățuitor. Dar, negăsind un duhovnic după dorința lui, s-a retras în pustie, nevoindu-se singur patru ani de zile în multă nevoie și osteneală, în rugăciune și citirea Sfinților Părinți, în lacrimi și priveghere ziua și noaptea.

9. Nevoința fericitului Platon în singurătate era destul de grea și anevoioasă. Neîncetat se îndeletnicea cu citirea Sfintei Scripturi și cântarea psalmilor. Mâncare primea o dată la două zile și atunci numai pesmeți și apă, afară de sâmbete, Duminici și praznice. Iar sărăcia lui era covârșitoare. Trăia numai din pomană. Avea doar o dulamă și o rasă, și acelea foarte vechi. De multe ori, din pricina lipsei, umbla desculț chiar și iarna și fără cămașă pe el. Dar smeritul Platon se bucura de sărăcia lui, precum se bucură bogatul de bogăția lui. Nici ușa chiliei sale nu o încuia vreodată când pleca undeva, căci nu avea nimic într-însa, fără numai cuvintele Sfinților Părinți pe care le împrumuta de la mănăstiri.

10. În acea vreme, cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, a venit în Sfântul Munte marele stareț Vasile de la Poiana Mărului și a zăbovit câteva zile la chilia fericitului Platon. Iar la rugămintea lui, starețul Vasile l-a călugărit pe

Platon, punându-i numele de Paisie. Apoi bătrânul l-a sfătuit pe ucenicul său să lase nevoița pustnicească și să-și aleagă calea împărătească, zicând:

– Toată viața monahicească se împarte în trei părți: întâi viața de obște; al doilea petrecerea în doi sau în trei, numită și calea împărătească sau de mijloc, având toate în comun; al treilea este nevoița de unul singur în pustie, potrivită numai bărbaților sfinți și desăvârșiți.

În timpul de față însă, unii călugări și-au născocit al patrulea fel de rânduială monahicească. Fiecare își face chilie unde îi place, trăiește singur și se conduce singur după voia sa. Aceștia nu sunt adevărați pustnici, ci niște samavolnici, pentru că și-au ales un chip de viață care nu este după măsura puterilor lor, lepădând ascultarea obștească.

Unii dintre aceștia zic: „Eu de aceea trăiesc singur, ca să nu supăr pe fratele meu, nici eu să nu fiu supărat de altul. Apoi, ca să mă feresc de grăirea deșartă și de osândirea altuia”. Dar știi tu, prietene, oare că aceste vorbe ale tale mai mult te rușinează decât te îndreptățesc? Pentru că și Părinții Bisericii au spus că celor tineri le este de folos să se plece, iar mândria, părerea de sine, violența și altele asemenea îngâmă și fac pe om trufaș.

11. Iarăși zicea Cuviosul Vasile către ucenicul său, Paisie:

– Mai bine este să trăiești împreună cu un frate, să-ți cunoști slăbiciunea și măsura ta, să te căiești, să te rogi înaintea Domnului și să te cureți în toată ziua, prin harul lui Hristos, decât să porți în tine trufia și părerea de sine, să le ascunzi cu violență și să te hrănești cu traiul singuratic. Că traiul singuratic aduce nu puțină vătămare celui pătimăș.

12. Iarăși adaugă starețul Vasile:

– Schimnicia înainte de vreme este pricină de mândrie, după cuvântul Sfântului Varsanufie. Deci, dacă pe cel slab schimnicia îl duce la mândrie, atunci în ce se bizuie cel ce îndrăznește la această luptă singuratică? Nu este mai bine oare a păstra tăcerea în doi sau în trei pe drumul împărătesc?

13. Petrecerea în viața de obște, după porunca Domnului, spunea marele stareț, dă monahului râvnă la tot lucrul, deși i se împotrivesc satana. Aici nu au loc iubirea de sine și părtinirea, care, de obicei, stăpânesc pe cei ce trăiesc în singurătate.

14. Celor ce au trăit la început în viața de sine, li se pare grea viața de obște. De aceea, unii din ei zic: munca pentru noi înșine ne dădea râvnă și hărnicie; iar când lucrăm pentru frați, se ivesc numaidecât lenea și cârtirea.

15. Spunea iarăși starețul Vasile:

- Cel ce trăiește singuratic lucrează numai pentru sine, din iubire de sine. Iar cel ce trăiește în obște lucrează numai pentru Domnul, din iubire de Dumnezeu. De aceea, se cuvine ca noi, neputincioșii, să ținem calea împărătească, petrecând mai mulți la un loc. În felul acesta și ispitele le vom birui și de păcatul iubirii de sine ne vom izbăvi. Așa îl învăța Cuviosul Vasile după călugărie pe Cuviosul Paisie.

16. Începând fericitul Paisie să primească în jurul său mai mulți frați, după sfatul starețului Vasile, duceau mare lipsă de preot. Deci, îl rugau cu lacrimi în ochi pe Paisie să primească preoția, dar el nu voia, socotindu-se nevrednic.

Atunci, unii din bătrânii Muntelui Athos au zis cuviosului:

- Cum poți tu să înveți pe frați să asculte și să-și taie voia, când tu nu faci ascultare și respingi lacrimile atâtor oameni? Vădit lucru este că tu iubești voia ta și crezi minții tale mai mult decât vorbelor celor mai bătrâni cu anii și cu mintea. Oare, tu nu știi unde duce neascultarea?

Auzind aceste cuvinte, Paisie s-a supus voii părinților și a primit preoția.

17. Se spunea despre obștea Cuviosului Paisie de la Schitul Sfântul Ilie că petrecea în mare lipsă materială, dar în desăvârșită armonie și râvnă duhovnicească. Pe lângă participarea zilnică la slujbele bisericești, frățimea se indeletnicea și cu lucrul mâinilor, în deplină dragoste, smerenie și tăcere.

18. Se spunea despre fericitul stareț că și el însuși se ostenea, ziua la facerea de linguri, iar noaptea, la citirea și transcrierea cărților Sfinților Părinți, sacrificând pentru somn până la trei ceasuri.

19. Spuneau iarăși ucenicii lui că în toată viața sa, Cuviosul Paisie vărsa multe lacrimi când săvârșea Sfânta Liturghie, fiind pătruns de dumnezeiască dragoste.

20. Patriarhul Serafim, care petrecea în Mănăstirea Pantocrator, îl chema pe starețul Paisie în lavră de câteva ori pe an pentru a sluji Sfânta Liturghie. Și se foloseau toți văzând pe Paisie slujind în limba greacă, fără grabă, cu nepusă evlavie, cu fața stropită de lacrimi și absorbit cu totul de sfânta slujbă.

21. Starețul Paisie iubea foarte mult citirea operelor Sfinților Părinți. Iată ce răspunde el starețului Atanasie, care îl învinuia de oarecare lucruri:

- Să nu zici, părinte Atanasie, că ajung una sau două cărți pentru mântuirea sufletului. Doar nici albină nu adună miere dintr-o singură floare, ci din multe. Așa este și cel ce citește cărțile Sfinților Părinți. Una îl învață dreapta credință; alta îi vorbește de tăcere și rugăciune; alta îi spune de ascultare, de smerenie și răbdare, iar alta îl îndeamnă către iubirea de

Dumnezeu și de aproapele. Așadar, din multe cărți patristice învață omul să trăiască după Evanghelie.

22. Zicea Cuviosul Paisie:

– Cel ce nu vrea să pătimească cu Hristos în viața de obște și îndrăznește în mândria, să se ridice deodată pe crucea lui Hristos, alegându-și viața de pustie înainte de vreme, el devine un răzvrătit, iar nu pustnic.

23. Zicea iarăși:

– Viața de obște și sfânta ascultare din ea, care este rădăcina vieții călugărești, a așezat-o pe pământ Însuși Hristos Mântuitorul, dând pildă oamenilor petrecerea Sa și a celor doisprezece Apostoli, care s-au supus întru totul dumnezeieștilor Lui porunci.

24. Nici o altă viețuire, spunea cuviosul, nu aduce călugărului atâta sporire și nu-l izbăvește așa curând de patimile trupești și sufletești, ca viața de obște prin fericita ascultare. Și aceasta, datorită smereniei care se naște din ascultare.

25. Iar despre dragostea cea duhovnicească iarăși spunea:

– Petrecerea în viața de obște a fraților adunați în numele lui Hristos, fără deosebire de neam, îi unește așa de mult prin dragoste, încât toți devin un singur trup, având un singur cap – pe Hristos –, un singur suflet, o singură voie și un singur scop – păzirea poruncilor lui Dumnezeu –, îndemnându-se unul pe altul la lupta cea bună, supunându-se unul altuia, purtând sarcinile unul altuia, fiind părinte și ucenic unul altuia.

26. Iarăși zicea starețul:

– Dumnezeiasca ascultare, fiind rădăcina și temelia vieții călugărești, este strâns legată de viața de obște, cum este legat sufletul de trup. Că una fără alta nu poate exista.

27. În obștea noastră, spunea fericitul Paisie, nimeni nu are nimic al său personal, că toți sunt încredințați că lăcomia este calea lui Iuda vânzătorul. Cel ce vine în mănăstire este dator ca toată averea sa, până la cel mai mic lucru, s-o pună la picioarele starețului, dăruindu-se pe sine lui Dumnezeu până la moarte, cu trupul și sufletul său.

28. Apoi adăugă și acestea:

– Cu adevărat, nu toți în obștea noastră au ajuns deopotrivă măsura vârstei duhovnicești. Cei mai mulți și-au lepădat cu totul voia și cugetul lor, supunându-se în toate fraților și răbdând cu mare bucurie ocările și ispitele. Ei neconțenit sunt stăpâniți de musturarea de sine și se socotesc mai nevrednici decât toți.

Alții, încă nu puțini, cad și iarăși se scoală; greșesc și din nou se pocăiesc; cu greu rabdă muștrările și ispitele, dar nu rămân ca cei dintâi, ci se roagă cu căldură lui Dumnezeu să le trimită ajutor. Sunt puțini însă și de aceia care nu pot deloc să rabde ispitele și muștrările. Aceștia au nevoie să fie hrăniți cu laptele milei, al iubirii de oameni și al îngăduinței, până vor ajunge la cuvenita vârstă duhovnicească.

29. Către unul din prietenii săi zicea Cuviosul Paisie cuvintele acestea:

- Am o necontenită întristare și durere în inima mea. Oare cu ce obraz mă voi înfățișa eu înaintea înfricoșatului Judecător, ca să dau răspuns de atâtea suflete ale fraților mei care s-au predat în ascultarea mea, când eu nu sunt în stare să dau seama de ticălosul meu suflet? Dar, deși sunt nevrednic, am nădejde de mântuire prin rugăciunile fraților ce viețuiesc împreună cu mine.

30. După mutarea stareșului Paisie cu soborul său, din Muntele Athos la Mănăstirea Dragomirna, a rânduit, cu binecuvântarea mitropolitului Moldovei, Gavriil, următoarea regulă de viață călugărească:

- Nici un frate din obște să nu aibă vreun fel de avere proprie, mișcătoare și nemișcătoare. Stareșul mănăstirii va avea grijă să-i dea fiecăruia cele de nevoie, după ascultarea lui.

- Fiecare frate să se silească a dobândi desăvârșita ascultare, prin părăsirea cu totul a voii, a cugetării și libertății sale.

- Stareșul să cunoască bine Sfânta Scriptură și învățăturile Sfinților Părinți, pentru a ști cum să povățuiască pe călugări după voia lui Dumnezeu.

- Slujbele bisericești și toată pravila obștească să se respecte întocmai după tipicul Sfântului Munte Athos.

- Egumenul și toți frații sunt datori a lua parte zilnic la slujbele bisericești în rasă și camilafcă. Numai cei bolnavi sau trimiși în ascultări pot lipsi de la biserică.

- La trapeză să se servească masa după tipicul bisericesc și rânduiala Sfântului Munte. Nimănui nu-i este îngăduit să mănânce pe la chilii, de la egumen până la cel din urmă frate. Numai cei bolnavi și bătrâni pot primi mâncare la chilie.

- La chilii, frații sunt datori, mai mult decât orice altă nevoie, să practice rugăciunea lui Iisus. Apoi să cânte psalmi, să citească Sfânta Scriptură și cărțile Sfinților Părinți. Nimeni să nu stea fără de ocupație în chilie. Iar de ieșirea deasă din chilie și de starea de vorbă cu alții să fugă ca de otravă.

- Egumenul se cuvine să rânduiască pe frați la toate ascultările din mănăstire, pentru a-i deprinde smerenia și tăierea voii.

- Egumenul trebuie să aibă către toți frații aceeași purtare de grijă și aceeași dragoste. La fel și frații să aibă între ei dragoste curată și nefățarnică.

- Se cuvine egumenului să rabde cu blândețe toate slăbiciunile fiilor săi duhovnicești, cu nădejdea îndreptării lor. Iar pe cei ce trăiesc de capul lor și leapadă jugul ascultării, după destulă sfătuire, să-i îndepărteze din mănăstire.

- Pentru buna chivernisire a averilor, a fraților și a treburilor mănăstirești, egumenul este dator să aibă un călugăr iscusit care să poată cârmui bine toate.

- Frații care vin la călugărie să fie ținuiți în haine mirenești, spre ispitire canonică, de la șase luni până la trei ani. Apoi să-i tundă în monahism, ca rasofori sau călugări în mantie. Iar pe cel care după trei ani nu a deprins ascultarea și tăierea vocii, să-l trimită din nou în lume.

- În mănăstire să fie un mic spital - bolniță - pentru călugării care se îmbolnăvesc și un frate iscusit care să îngrijească de ei cu deosebită hrană, băutură și liniște.

- În mănăstire să fie diferite ateliere pentru trebuințele obștești, în care să lucreze călugări pricepuți, ca să nu fie nevoie să se ducă călugării la mirenii.

- Să se facă două case de oaspeți: una înăuntrul mănăstirii pentru mirenii evlavioși care vin spre închinare; și alta în afară de mănăstire pentru cei care vin cu căruțele.

- Egumenul să rânduiască călugări iscusiți, ca să slujească cu dragoste pe cei ce vin spre închinare. Pe cei săraci și bolnavi, care n-au unde să-și plece capul, să-i ducă, fie la casa de oaspeți, fie la bolniță și să fie îngrijiți cu bunăvoință.

- În mănăstire să fie interzisă intrarea femeilor, afară de cazuri de mare nevoie, cum ar fi în timp de război și de bejenie.

- Egumenul să se aleagă de soborul călugărilor și numai din sânul mănăstirii. El să știe bine Sfânta Scriptură și învățăturile Sfinților Părinți și să fie pildă tuturor de ascultare, dragoste, blândețe și înțelepciune.

- Mănăstirea Dragomirna să nu fie niciodată și nicăieri închinată, precum a lăsat cu greu legământ și prea fericitul ei ctitor, mitropolitul Anastasie Crimca.

31. Cuviosul Paisie porunca fraților să săvârșească ascultarea rânduită cu mare dragoste, în permanentă tăcere și cu rugăciunea tainică în inimă. Adeseori ieșea și starețul cu frații la lucru, dându-le tuturor pildă în toate.

32. Vara, când părinții plecau să lucreze la câmp, mergea și un duhovnic cu dâșii pentru pravila bisericească și pentru spovedania zilnică, de care nimeni nu era scutit.

33. Când starețul Paisie nu putea să-și cerceteze frații la câmp, fiind departe de mănăstire, le trimitea câte o scrisoare, plină de sfaturi duhovnicești. Iată cum îi învăța pe frați în una din aceste scrieri:

- Fiilor, păziți-vă de zavistie! Unde este zavistie, acolo nu este Duhul lui Dumnezeu. Stăpâniți-vă limba, ca să nu grăiască cuvinte deșarte. Cine își stăpânește limba, își păzește sufletul de întristare. De la limbă vine viața și moartea! Întru toate să aveți smerenie, bunătate și dragoste. Întăriți-vă cu temerea de Dumnezeu, cu amintirea morții și a veșnicilor munci. Rugăciunea lui Iisus să o repetați neconținut. Aduceți lui Dumnezeu jertfă curată, neprihănită, cu bună mireasmă, după creștineasca voastră făgăduință. Aduceți osteneala și sudorile voastre de sânge ca o ardere de tot. Zăduful și arșița zilei să fie pentru voi ca răbdarea mucenicilor...

34. La chilii, starețul Paisie cerea călugărilor să facă trei lucruri: să citească cuvintele Sfinților Părinți, să practice rugăciunea minții și, după putere, să facă adesea metanii cu lacrimi.

35. Mărturisirea gândurilor către duhovnici o considera marele stareț temelia vieții duhovnicești și nădejdea mântuirii pentru toți. De aceea porunca fraților, mai ales celor începători, să se mărturisească în fiecare seară la duhovnicii lor.

36. Dacă vreunul din călugări, din lucrarea vrăjmașului, nu voia să-l ierte pe fratele său până seara, starețul îl îndepărta din sobor, îl oprea să zică *Tatăl nostru* și nu-l lăsa nici pe pragul bisericii să pășească, până nu se smerea și-și cerea iertare.

37. Dacă la săvârșirea vreunui lucru se călca vreo poruncă dumnezeiască, starețul porunca să se părăsească lucrul acela, decât să supere cu ceva pe Dumnezeu.

38. Se spunea despre starețul Paisie că permanent era ocupat cu frățimea și ușile chiliei lui nu se închideau până la ceasul nouă seara. Unii ieșeau și alții intrau. Pe unii îi mângâia, iar cu alții se bucura.

39. Spunea unul din ucenicii săi, zicând: „Treizeci de ani am trăit pe lângă dânsul și nu l-am văzut niciodată întristându-se pentru nevoile materiale. El numai atunci se întrista tare, când vedea călcându-se vreo poruncă dumnezeiască, și mai ales de bunăvoie. Că sufletul său și-l punea pentru cea mai mică poruncă a Stăpânului”. De multe ori zicea starețul:

- Să piară toate ale noastre, să piară și trupul nostru, dar să păzim poruncile lui Dumnezeu și cu dânsle, sufletele noastre!

40. Timp de doisprezece ani, cât a trăit în Mănăstirea Dragomirna, starețul Paisie se îndeletnicea, pe lângă grija conducerii soborului, și cu traducerea cărților patristice. Această trudă o săvârșea cuviosul mai ales în nopțile de iarnă, iar din roadele ei împărtășea cu bucurie toată frățimea din mănăstire.

41. Se spunea despre starețul Paisie că iarna, când toată frățimea se aduna în mănăstire de la ascultări, în fiecare seară, în afară de sărbători, citea din cuvintele Sfinților Părinți. Frații se adunau la trapeză, se aprindeau lumânări, apoi venea starețul, se așeza la locul său și citea cuvânt de învățătură. La urmă explica cuvântul citit pe înțelesul tuturor.

42. Se mai spunea pentru dânsul că avea în Dragomirna călugări de trei neamuri: moldoveni, slavi și greci. De aceea era nevoit să citească într-o seară în limba română, iar în seara următoare în limba slavă sau greacă. Aceste citiri din tezaurul patristic se făceau de la începutul Postului Crăciunului până în Sâmbăta Sfântului Lazăr, când încetau.

43. Adeseori, starețul sfătuia pe călugări, zicând:

– Fraților, mai întâi de toate se cuvine vouă să vă apropiați de Domnul cu credință tare și cu iubire fierbinte să vă lepădați hotărât de toate plăcerile veacului acestuia, de voința voastră, de cugetul inimii voastre și să fiți săraci cu duhul și cu trupul. Numai atunci, prin harul lui Hristos, se va aprinde în voi sfânta râvnă.

44. Altă dată, iarăși zicea cuviosul:

– După măsura ostenelilor voastre, cu timpul veți dobândi lacrimi și plâns cu nădejde, spre mângâierea sufletului. Se va ivi în voi râvnă fierbinte de a trăi după poruncile Domnului și veți câștiga smerenie și răbdare, milă și iubire către toți, iar mai ales către cei nedreptățiți, bolnavi și bătrâni.

45. Apoi adăuga și aceste cuvinte:

– Fraților, pe lângă toate acestea, se cuvine să răbdați bărbătește tot felul de neputințe trupești: slăbiciuni, boli grele și suferințe trecătoare, care sunt pentru mântuirea veșnică a sufletelor voastre. Numai astfel veți ajunge bărbați desăvârșiți, după măsura vârstei lui Hristos.

46. Zis-a iarăși marele stareț ucenicilor săi:

– De veți rămâne tari în ostenelile călugărești, va dura și obștea voastră cât va binevoi Dumnezeu. Iar dacă vă veți abate de la luarea-aminte de sine și de la citirea cărților Sfinților Părinți, atunci veți cădea din pacea lui Hristos, din iubirea Lui și din împlinirea poruncilor Lui. Atunci se vor încuiba între voi neorânduiala, deșertăciunea, dezordinea, tulburarea sufletească, îndoiala,

deznădejdea, cârtirea și învinuirea unuia asupra altuia. Atunci se va destrăma soborul vostru, mai întâi sufletește și apoi și trupește.

47. Spuneau ucenicii Cuviosului Paisie că avea atât de mare dar de a convinge, încât și pe cel mai trist îl putea mângâia și liniști cu cuvintele sale, și pe cel descurajat îl putea îmbărbăta și întări. Iar unde trebuia, muștra, ruga, îndepărta, îndelung răbda și când nu izbutea, alunga de la sine.

Numai pe cei mai înrăiți și îndărătnici îi certa, amenințându-i cu mânia lui Dumnezeu. Față de unul ca acesta se arăta judecător aspru și mânios, până când se smerea și se pocăia. Apoi îl mângâia, dojenindu-l cu dragoste și cu lacrimi pentru a lui îndreptare.

48. Odată unul din frați i-a spus:

– Părinte, cugetul îmi spune că mă urăști, deoarece adeseori mă cerți cu mânie în fața fraților.

– Iubite frate, i-a răspuns cuviosul, dacă Sfânta Evanghelie poruncește să iubim și pe vrăjmașii noștri și să le facem bine, atunci cum pot eu să urăsc pe fiii mei duhovnicești? Iar dacă vă muștru cu mânie, să vă dea Domnul și vouă acest fel de mânie! Că eu sunt nevoit a sta împotriva firii fiecăruia. Împotriva unora, adică a mă arăta mâniindu-mă, înaintea altora trebuie să plâng, ca și prin una și prin alta să vă aduc vouă folos.

49. Uneori grăia către ucenicii săi aceste cuvinte:

– Fraților, nu voiesc să vă temeți de mine ca de un stăpân înfricoșat, ci să mă iubiți ca pe un părinte, precum și eu vă iubesc pe voi ca pe niște fii ai mei duhovnicești.

50. Iarăși se spunea despre marele stareț Paisie că, de se întâmpla în sobor tulburare și scârbă vreunui frate și acela venea la cuviosul să-i spună necazul, îndată starețul îl binecuvânta și-l lua înainte cu cuvântul, nelăsând fratelui răgaz să vorbească. Astfel, prin cuvintele sale cele dulci și mângâietoare, ducea mintea fratelui departe de întristare. De asemenea, în vorbirea sa ținea seama de firea și așezarea sufletească a fiecăruia. Celui mai înțelept îi aducea cuvânt mai adânc din dumnezeiasca Scriptură, potrivit cu starea lui. Iar celui mai simplu îi aducea cuvânt, fie din iscusința sa, fie din sfânta ascultare, până când fratele uita de tulburare și ieșea de la stareț bucurându-se și mulțumind lui Dumnezeu.

51. Alteori grăia starețul și acestea:

– Când văd pe fiii mei duhovnicești nevoindu-se și silindu-se a păzi poruncile lui Dumnezeu cu ascultare și smerenie, am în sufletul meu atât de mare bucurie duhovnicească, încât nici în împărăția cerurilor nu doresc să am

bucurie mai mare ca aceasta. Iar când văd pe unii negrijind de poruncile lui Dumnezeu, ținând la voia lor, trecând cu vederea sfânta ascultare, cântind și petrecând în lenevire și iubire de sine, atunci atâta întristare cuprinde sufletul meu, că mai mare decât aceasta nu poate fi, până când nu îi voi vedea pocăindu-se cu adevărat.

52. Se spunea despre starețul Paisie că neîncetat îi învăța pe frați și îi deștepta spre mai mare osârdie, zicând:

– Fiilor, nu vă lăsați făcând neguțătorie duhovnicească! Căci *acum este vreme bine primită, acum este ziua mântuirii*, spune Sfântul Pavel.

53. Odată a venit la stareț un frate și i-a spus:

– Părinte, sunt tare luptat de gânduri! Iar starețul i-a răspuns, zâmbind:

– De ce sunteți voi așa de copilăroși? Faceți și voi cum fac eu. Eu toată ziua vorbesc cu voi; cu unii plâng, cu alții mă bucur. Iar după ce plecați toți din chilie, odată cu voi alung de la mine toate gândurile. Apoi iau în mâini o carte și nu mai aud nimic. Parcă aș fi în pustiul Iordanului!

54. Despre creșterea vieții duhovnicești a obștii Cuviosului Paisie, scria mai târziu ucenicul său Platon aceste cuvinte:

– Puteai să vezi atunci în Mănăstirea Dragomirna înflorind viața călugărească ca o minune nouă. Că oamenii, vii fiind pentru dragostea lui Dumnezeu, erau morți de bunăvoia lor pentru cele pământești. Și cum voi putea vorbi cu înțelegere decât numai din parte, despre tainica lor lucrare. adică: înfrângerea inimii, smerenia adâncă, frica de Dumnezeu, luarea aminte de sine, tăcerea gândurilor și rugăciunea inimii pururea săltând, cu nespusă și aprinsă dragoste către Hristos și către aproapele. Că multora dintr-înșii neîncetat le curgeau lacrimile; nu numai în chilie, ci și în biserică, și în vremea ascultării, și în timpul citirii și al vorbirii duhovnicești, ca o roadă a Duhului Sfânt. Cu cuviință dar, aici se împlineau cuvintele Sfântului Isaac Sirul, care grăiește: „Adunarea celor smeriți este iubită lui Dumnezeu, precum adunarea serafimilor”.

55. Cât pentru apărarea rugăciunii lui Iisus, pe care toți ucenicii starețului Paisie o practicau, cuviosul a scris o frumoasă epistolă în șase capitole, împotriva acelor care o defăimau. Iată începutul epistolei sale:

– A ajuns până la noi vestea că oarecare persoane din sânul călugăresc, bizuindu-se numai pe nisipul înțelepciunii lor, îndrăznesc să hulească dumnezeiasca rugăciune a lui Iisus, care săvârșește sfânta slujbă prin minte în inimă. La aceasta îi înarmează vrăjmașul ca, prin limbile lor, ca și cu niște arme, să zădărnicească această lucrare dumnezeiască și prin orbirea minții să întunece inima lor.

56. Mai departe, adaugă:

- Cunoscut să fie că această dumnezeiască lucrare a fost îndeletnicirea deconținută a purtătorilor de Dumnezeu părinților noștri celor de demult și a strălucit în multe locuri pustii și în mănăstirile cu viață de obște: în Muntele Sinai, în Schiteea Egiptului, în Muntele Nitriei, în Ierusalim, în Sfântul Munte Athos și în tot Răsăritul. Prin această lucrare a minții, mulți dintre purtătorii de Dumnezeu părinții noștri, aprinzându-se cu focul serafimic al dragostei de Dumnezeu și de aproapele, s-au făcut cei mai zeloși păzitori ai poruncilor lui Dumnezeu și s-au învrednicit să devină vase alese ale Sfântului Duh.

57. În continuare, spunea starețul Paisie:

- Asupra acestei dumnezeiești lucrări a minții și a păstrării raiului inimii, nimeni dintre ortodocși n-a îndrăznit cândva să rostească hulă, ci toți s-au îndreptat către ea cu mare respect și evlavie, ca pentru un lucru plin de mare folos duhovnicesc.

58. Iar către împotrivitorii săi, cuviosul adresează aceste cuvinte:

- Vedeți, o, prieteni, care îndrăzniți să huliți rugăciunea minții? Nu deveniți voi oare părtași ereticului Varlaam de Calabria și ucenicilor lui? Nu vă cutremurați oare cu sufletul că veți cădea, asemenea lor, sub anatema Bisericii și veți fi depărtați de Dumnezeu? Vi se pare oare nefolositor să chemați numele lui Iisus? Dar nici de mântuit nu vă puteți mântui prin nimeni altul decât în numele Domnului nostru Iisus Hristos!

59. Apoi adaugă, zicând:

- Dacă chemarea numelui lui Iisus este mântuitoare, iar mintea și inima omului sunt făpturi ale mâinii lui Dumnezeu, atunci care este păcatul omului care din adâncul inimii înalță cu mintea rugăciunea preadulcelui Iisus și cere de la El milă?

60. Către cei ce voiau să deprindă rugăciunea lui Iisus, starețul Paisie spunea:

- Dacă cineva ar îndrăzni să facă această rugăciune de capul lui, nu după rânduiala Sfinților Părinți, fără întrebarea și sfatul celor iscușiți, fiind încă mândru, pătimăș și neputincios, trăind fără ascultare și supunere, ba încă ducând și viață singuratică în pustie, acela cu adevărat, și eu zic, ușor va cădea în toate cursele diavolului!

61. Apoi spunea și acestea cuviosul:

- Artă numesc Sfinții Părinți această dumnezeiască rugăciune, pentru că precum arta nu o pot învăța oamenii singuri, fără un dascăl, așa nu este cu putință deprinderea rugăciunii lui Iisus, fără un iscusit povățuitor.

62. Iar pentru cei ce nu găsesc povăţuitori iscuşiţi, zicea marele stareţ:

– Dacă cineva va trăi sub ascultare, dar n-ar găsi în părintele său duhovnicesc un povăţuitor iscusit cu fapta şi experienţa în această dumnezeiască lucrare, căci în timpul de azi este mare lipsă de povăţuitori iscuşiţi în rugăciunea lui Iisus, să nu cadă în deznădejde. Ci, continuând să rămână sub ascultare, în locul părintelui său duhovnicesc, să alerge la învăţătura Sfinţilor Părinţi şi de la ei să înveţe această rugăciune.

63. Şi iarăşi spunea:

– Numai acela nu va simţi iubirea fierbinte pentru deprinderea rugăciunii minţii, care este cuprins de cugete pătimase pentru viaţa aceasta şi legat cu legăturile grijii de trup, care îndepărtează pe mulţi de împărăţia lui Dumnezeu.

64. Apoi adaugă şi acestea:

– Cine voieşte să fie unit prin dragoste cu preadulcele Iisus, lepădând toate frumuseţile şi desfătărilor lumii, ca şi odihna trupească, nu va mai dori să aibă în viaţa aceasta nimic altceva, decât să se îndeletnicească neconţinut cu facerea acestei rugăciuni din paradis.

65. Stareţul Paisie era foarte milostiv. În timpul invadării Bucovinei de către armatele străine, mii de familii de ţărani se refugiau în pădurile din jurul Mănăstirii Dragomirna. Iarna, cuviosul a mutat pe călugări într-o jumătate de mănăstire, iar cealaltă jumătate a pus-o la dispoziţia mirenilor săraci, bătrâni şi a mamelor cu copii. Trapeza cea mare şi caldă o dădu, de asemenea, poporului înfrigurat. Apoi dădu poruncă chelarului, brutarului şi bucătarilor să dea de mâncare la toţi câţi cereau. Se făcea mâncare şi se cocea pâine neîntrerupt. Astfel, stareţul Paisie s-a făcut părintele tuturor, salvând mulţi oameni de la moarte.

66. După strămutarea stareţului Paisie la Mănăstirea Secu, cuviosul scria adesea cuvinte de învăţătură ucenicilor săi rămaşi în Dragomirna. Iată cum îi sfătuia pe fiii săi duhovniceşti:

– Totdeauna să fiţi treji şi permanent să puneţi început de pocăinţă. Fugiţi de grăirea deşartă care omoară sufletul; nu umblaţi din chilie în chilie fără învoirea duhovnicilor; mărturisiţi-vă regulat cugetele, prin care se risipeşte toată ispita diavolului. Apoi, citiţi scrierile Sfinţilor Părinţi, prin care se luminează mintea omului şi creşte râvna pentru poruncile Domnului. Că numai prin credinţă fără fapte, nu este cu putinţă mântuirea.

Fiecare după putere să ia parte la lucru în viaţa de obşte. Să nu se facă adunări pe la poarta mănăstirii, pentru a grăi deşertăciuni. Unde este sânguinţă, acolo străluceşte lumina, acolo se arată pacea, acolo satana nu-şi

risește loc, de acolo fug patimile. Iar unde nu este sânguință, acolo toate sunt împotriva. În loc de bine, este rău; în loc de lumină, este întuneric; în locul Hristos, intră diavolul.

67. Se spunea despre starețul Paisie că zilnic primea la chilie pe călugări, la orice oră, să-și descopere nevoile lor duhovnicești și trupești. Cu acest mijloc, starețul le zicea:

- Dacă cineva din voi are vreo nevoie sufletească sau trupească și pentru aceasta cârtește și se necăjește, dar la mine nu vine să mă vestească, eu pentru nevoia și scârba lui nu am răspundere înaintea lui Dumnezeu.

68. Se spunea iarăși despre marele stareț că, în Mănăstirea Neamț, ocupațiile sale cărturărești ajunseseră la cea mai mare înflorire. Aici întemeiază o întreagă școală pentru formarea de corectori și traducători de cărți. Manuscrisele patristice umplu biblioteca Mănăstirii Neamț și se răspândesc prin numeroase mănăstiri din țară și de peste hotare. „Astfel, Neamțul devine centrul și făclia monahismului ortodox și școala vieții sihăstrești și a culturii duhovnicești pentru tot Orientul ortodox”.

69. O grijă deosebită avea cuviosul și pentru cei bolnavi. În Mănăstirea Neamț zidi spital pentru bolnavi și case de oaspeți. Starețul rânduia pe cei bătrâni și bolnavi la spital, încredințându-i fratelui Onosie, bolnicerul mănăstirii. El cerea îngrijitorilor să slujească bolnavilor ca lui Dumnezeu, să le dea mâncare cât mai bună, pâine albă și vin, să-i spele săptămânal și să le mențină curățenie exemplară în bolniță. Starețul primea la spital și bărbați mireni care sufereau de diferite boli și care nu aveau unde să-și plece capul. Aceștia erau așezați în chilii aparte, „hrăniți din masa comună și trăiau acolo cât voiau, unii chiar până la moarte”.

70. Odată starețul văzu mergând prin mănăstire un frate, dând din mâini și privind înapoi și încolo. Atunci cuviosul chemă la sine pe duhovnicul lui și îi zise:

- Așa povățuiești tu pe ucenicii tăi? Că iată, umblă fără rânduială și smintesc pe frați! Apoi le dădu la amândoi canon să facă trei zile metanii în trapeză, ca toți să se învețe din greșeala lor.

71. Spuneau ucenicii lui că adeseori vedeau pe Cuviosul Paisie stând aproape toată noaptea cu durere de inimă lângă patul celor foarte bolnavi. Împreună suferea și suspina cu ei, mângâindu-i cu nădejdea vindecării și a mântuirii, dându-le nu puțină ușurare în amara lor durere.

72. Se spunea iarăși despre starețul Paisie că o dată pe an, de la praznicul Adormirii Maicii Domnului până la 30 august, mergea la Mănăstirea Secu,

unde se nevoiau ca la o sută de călugări. Acolo petrecea două săptămâni, ~~ținea~~ cuvânt de folos în biserică, mângâia pe frați, iar după hramul mănăstirii. „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”, cuviosul îi binecuvânta pe toți și în sunetul clopotelor se întorcea din nou la Neamț, unde îl aștepta tot soborul.

73. Iată cum descrie viața duhovnicească din Mănăstirea Neamț un călugăr călător, anume Teofan:

– Sărăcia lor de bunăvoie era desăvârșită. Prin chilii, în afară de icoane, cărți și unelte pentru lucru manual, nu mai era nimic. Călugării se distingeau mai ales prin smerenie, iar de mândrie cu totul fugeau. De ură și de zavistie nu știau. Dacă se supăra pe cineva, se grăbea numaidecât să se împace. Cel ce nu voia să ierte pe fratele care i-a greșit, era alungat din mănăstire. Mersul călugărilor era modest. La întâlnire, fiecare se silea să facă el înainte închinăciune. În biserică fiecare stătea la locul ce i se hotărâse. Vorbăria deșartă era cu desăvârșire oprită, atât în biserică și în chilii, cât și în afară.

74. Același Teofan scrie și despre ascultările călugărilor din Mănăstirea Neamț.

– În obștea Cuviosului Paisie trăiau 800 de călugări și, când se adunau la ascultare, câte o sută sau o sută cincizeci de frați, atunci unul din ei citea cuvânt de folos din vreo carte sau vorbea cuvânt ziditor de suflet. Dacă cineva înțepea să vorbească lucruri deșarte, îndată era oprit.

75. Iar despre petrecerea călugărilor în chilii, același Teofan scrie:

– Prin chilii unii scriau cărți, alții împleteau, alții torceau lână, alții coseau camilafce și potcapuri, făceau metanii, țeseau stofe pentru rase și mantii, făceau cruci și linguri sau se ocupau cu alte lucruri manuale. Toți erau sub supravegherea duhovnicilor, la care-și mărturiseau păcatele și gândurile de două ori pe zi: dimineața spuneau pe cele făcute noaptea, iar seara pe cele făcute ziua. Fără binecuvântarea duhovnicului, nimeni nu îndrăznea să facă ceva, nici măcar să mănânce un fruct.

76. Era obiceiul ca la hramul Mănăstirii Neamț, „Înălțarea Domnului”, să se adune multă lume din Moldova, Valahia și din alte țări. Atunci Cuviosul Paisie nu avea odihnă deloc, timp de patru zile. De dimineața până seara ușile îi erau deschise tuturor: și bogatului și săracului. Pe toți câți veneau se silea a-i odihni cu iubire de străini, ca al doilea Avraam, heretisindu-i cu dragoste și mulțumindu-le pentru răbdarea osteneților drumului. Apoi, făgăduindu-le de la Domnul și Maica Domnului milă sufletească și trupească, îi binecuvânta și-i trimitea la casa de oaspeți.

77. Se spunea despre Cuviosul Paisie că se ostenea foarte mult pentru tălmăcirea părinteștilor cărți din limba veche grecească în limbile slavonă și română, ca să fie spre folosul și mântuirea celor ce vor voi a râvni și a lua aminte la învățăturile purtătorilor de Dumnezeu părinților noștri.

78. Zicea ucenicul său Platon: Se cuvine a ne minuna cum se putea să scrie atâtea cărți! Că era cu totul neputincios cu trupul și pe toată partea dreaptă avea răni. Și pe patul unde dormea era împresurat de cărți: câteva lexicoane, Biblia grecească și cea slavonească, gramatici grecești și slavonești, cartea din care făcea tălmăcirea și, în mijloc, lumânarea. Iar el, ca un prunc mic, ședea plecat și toată noaptea scria, uitând de neputința trupului, de grelele sale dureri și osteneli.

79. Apoi adaugă ucenicul său:

– O, nepătimaș și sfânt bărbat! O, suflet curat și cu Dumnezeu împreunat! Cu totul era lipit de Dumnezeu, cu totul se revărsa către aproapele cu dragoste. Pentru aceasta și cuvântul lui era puternic, lucrător și plin de dar, dezrădăcinând patimile și răsădind bunătățile în sufletele celor ce-l ascultau cu credință și cu dragoste.

80. Spuneau ucenicii starețului Paisie că el a tradus din slavonă în românește puține cărți, precum „Cuvintele Sfântului Nil de la Sorska”, întrucât erau mai mulți călugări moldoveni care traduceau din limba greacă decât slavoni. Din limba slavă traduceau numai Cuviosul Paisie împreună cu ieromonahul Dorotei, ucenicul său³³.

În limba română traduceau cei mai renumiți eleniști moldoveni, precum: arhimandritul Macarie, mare protopsalt, a tradus *Omiliile Sfântului Macarie*, *Cuvintele Sfântului Isaac Sirul* și altele; ieromonahul Ilarion a tălmăcit *Cuvintele Sfântului Calist Catafigiotul*, *Hexaimeronul Sfântului Vasile cel Mare* și altele; Cuviosul monah Gherontie, mare elenist, a tradus cinci cărți: *Prăvălioara cea mică*; *Kiriadodromionul*, *Cazania la toate Duminicile*, tipărit în București; *Tâlcuire la Evangheliile a Fericitului Teofilact*, tipărită la Iași; *Teologhiconul* (Dogmatica) *Sfântului Ioan Damaschin*, tipărit la Iași; *Kecagrarion*, al Fericitului Augustin, tipărit la Mănăstirea Neamț și altele.

Cuviosul ierodiacon Ștefan a tălmăcit Viețile Sfinților pe tot anul, din limba slavonă, tipărite la Mănăstirea Neamț între anii 1807–1815. Cuviosul schimonah Isaac Dascălul a tradus din limba greacă *Scara Sfântului Ioan Scărarul* și *Bogorodicina* (Octoihul) *Maicii Domnului*, care s-au tipărit la

³³ Starețul Paisie a tradus personal 44 de manuscrise patristice în limba slavonă și o vastă corespondență. Cea mai prețioasă traducere a sa este: „Cuvintele ascetice ale Sfântului Isaac Sirul” în 1787.

Mănăstirea Neamț. Iar din limba slavonă a tălmăcit *Tipiconul* (Tipicul Sfântului Sava), care s-a tipărit la Iași în anul 1816. Mitropolitul Grigorie Dascălul, alt ucenic al starețului Paisie din Mănăstirea Neamț, a tălmăcit și el numeroase cărți din limba greacă, precum *Patericul* și altele pe care le tipărește la București, după ce ajunge mitropolit al Țării Românești (1823-1834)³⁴.

81. Un pelerin grec, Constantin Caragea, ajungând la Mănăstirea Neamț, descrie astfel chipul plin de Duhul Sfânt al marelui stareț Paisie:

- Pentru prima dată în viață am văzut cu ochii mei sfințenia întrupată și neprefăcută. Pe mine mă uimi fața lui, luminoasă și palidă, fără pic de sânge. o barbă mare și albă, lucitoare ca argintul, și curățenia neobișnuită a hainelor sale și a chiliei. Vorbirea lui era blândă și cu totul sinceră. Mi se părea că este un om cu totul desprins de trup!

82. Ucenicul său, Platon, spunea următoarele despre Cuviosul Paisie:

- Era în el dragoste înfocată, cu care din tinerețile sale a iubit pe Domnul cu tot sufletul său. Că pe toți îi iubea, îi încălzea cu dragostea și râvna sa. Pentru fiecare simțea durere. Iar pe fiii săi duhovnicești îi îmbrățișa mai mult decât pe sufletul său. Pe tot omul ce venea la dânsul, pentru milă suflețească sau trupească, nu-l întorcea deșert. Niciodată nu se întrista asupra cuiva, măcar de l-ar fi supărat cu ceva.

83. Același ucenic continuă:

- Erau într-însul împreunate îndelunga-răbdare și blândețea, iar tulburarea și mânia nu s-au văzut la el, fără numai pentru călcarea poruncii lui Dumnezeu. Mostra și certa cu blândețe, dojenea și învăța cu dragoste. Miluia și îndelung răbda, cu nădejde de îndreptare.

84. Asemenea și în cele firești era preaîmpodobit, continuă ucenicul său. Că fața lui era albă ca a îngerului lui Dumnezeu, privirea lină, cuvântul smerit și străin de îndrăzneală, fiind cu totul revărsat spre milostivire, căci, prin dragostea sa, pe toți îi atrăgea la sine. Mîntea lui era totdeauna unită cu Dumnezeu prin dragoste, mărturie fiind lacrimile.

85. Spunea unul din ucenicii Cuviosului Paisie că dobândise darul rugăciunii adevărate, încât fața lui se lumina și ochii vărsau multe lacrimi de focul care ardea în inima sa.

- Odată, adaugă ucenicul, pe când eram noi în Dragomirna, am venit la părintele stareț și văzând ușa deschisă, am bătut și am intrat. Era înainte de Vecernie. Părintele era culcat. Fața lui era aprinsă ca de foc. Am zis

³⁴ Din *Viața în scurt a Cuviosului Părintelui nostru Paisie*, M-rea Neamț, 1817, filele 16 și 17

rugăciunea: „Binecuvintează, părinte!”, dar nu mi-a răspuns. Am repetat a doua oară. Nici un răspuns. Mă cuprinsese frica. Atunci am înțeles că era răpit în rugăciune. Mai zăbovind puțin, am ieșit din chilie și n-am spus nimănui nimic de cele văzute.

86. Cuviosul Paisie avea și oarecare dar înaintevăzător. De multe ori vedea în vis o sabie spânzurând, numai de un singur fir de păr, deasupra capului voievodului moldovean Grigore Ghica. Apoi, nu după multe zile, turcii i-au tăiat capul, din porunca sultanului. Și mult a plâns starețul pentru aceasta.

87. Se spunea iarăși că adeseori suspina și plângea starețul pentru un frate din obștea sa, sfătuindu-l pentru îndreptare. Dar fratele nu asculta. Apoi, după trei zile, fratele acela s-a înecat.

88. Pe alt frate iarăși l-a rugat mult starețul să nu plece din mănăstire.

– Frate, îi zicea cuviosul, ascultă-mă, fiindcă nu vei vedea locul acela unde vrei tu să te duci. Într-adevăr, fratele nu l-a ascultat și după patru zile de drum a murit.

89. Numeroase și pline de înțelepciune duhovnicească au fost și scrisorile starețului Paisie către diferiți prieteni și ucenici ai săi, mireni, preoți, călugări și egumeni. Iată ce scrie către călugării din Schitul Robaia-Argeș, care îi cereau un preot:

– La cererea voastră de-a vă trimite un preot să vă organizeze viața de obște, nici nu știm ce să vă răspundem. Și noi înșine suntem la început și avem nevoie de povețe. Numai atât vă pot spune că, după regulile Sfinților Părinți, ați putea singuri să vă organizați viața duhovnicească. Întâi se cere ca egumenul să cunoască Sfintele Scripturi, ca să știe a învăța și pe ucenicii săi. Să aibă către toți iubire adevărată și nefățarnică, să fie blând, smerit, răbdător, liber de mânie, de iubirea de argint, de mândrie, de lăcomie și toate celelalte patimi. Iar ucenicii să fie în mâinile egumenului ca lutul în mâinile olarului. Să nu facă nimic fără binecuvântare, să nu aibă ceva al lor, ci toate, și cărțile și patul și celelalte să fie date cu voia egumenului. Apoi, schitul vostru, oriunde s-ar afla, să nu fie supus altei mănăstiri, ci singur să se conducă, ca frații săi să se mântuiască prin egumenul lor, iar egumenul prin Domnul.

90. Asemenea către călugării din Poiana Mărului scria:

– Nu vă tulburați pentru nerăutatea și smerenia părintelui Alexie, noul vostru egumen. Că, după Sfinții Părinți, egumenul trebuie să fie către frați smerit, blând, fără răutate, pașnic, în stare să sufere orice ispită, ca să poată

da fraților pildă de răbdare. Nu vă tulburați că el este slab cu trupul, căci vreme este sănătos cu duhul și întreg la duhovniceasca cugetare. Ci voi, cunoscând slăbiciunea firii lui, nu cereți de la el osteneli trupești mai presus de puterile lui, ci cruțați-l să nu-și piardă înainte de vreme puterile, spre paguba fraților. Ajunge pentru el să șadă mai mult la chilie, păzindu-și sănătatea, să citească cărți folositoare pentru suflet și să fie gata la vreme de nevoie să dea fraților sfaturi folositoare pentru mântuire. Să vă smeriți unul față de altul și să vă supuneți unul altuia, ca să aveți dragostea lui Dumnezeu între voi și să fie la voi un suflet și o inimă prin harul lui Hristos.

91. Un preot oarecare l-a întrebat pe Cuviosul Paisie:

– Poate preotul să dezlege pe cel ce se pocăiește și, pentru neputința sa, să-i dea, fără canon, Sfintele Taine, sau nu poate?

– Dacă boala lui trupească este în așa fel, a răspuns cuviosul, încât el se apropie de moarte și nu are vreme să facă canon, atunci chiar de-ar avea ei păcate mari, dar de se căiește, preotul să-l dezlege a se împărtăși cu Sfintele Taine. Dacă însă poate face canon, preotul să nu-l dezlege până nu-și face canonul, căci canonul este a treia parte a pocăinței.

92. Apoi a adăugat și aceste cuvinte:

– Vă spun și aceasta, că eu în toate sfintele canoane am căutat cu râvnă, de nu cumva să găsesc oarecare epitimii fără îndepărtarea de la împărtășirea cu Sfintele Taine, dar n-am putut găsi. Însă este grozav de înfricoșată și înspăimântătoare certarea pusă asupra preoților care îndrăznesc să împărtășească pe cei opriți de sfintele canoane. Pe amândoi, Biserica îi aseamănă cu Iuda vânzătorul.

93. Zicea iarăși marele stareț:

– Urmând blândeții lui Hristos, să vă opuneți până la sânge patimii mâniei și să aveți pace cu toți. Aceasta este așa de trebuincioasă, încât Însuși Hristos zicea ucenicilor Săi: *Pace vouă!*, *Pacea Mea dau vouă!* Unde este pacea lui Hristos, acolo petrece și Hristos. Iar în sufletul în care nu este pacea lui Hristos, nu este nici Hristos.

94. Și iarăși zicea:

– Răbdarea este și ea atât de trebuincioasă pentru mântuire, încât Hristos zice: *Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre*. Iar câștigarea sufletului nu este altceva decât mântuirea sufletului. Răbdare însă trebuie să aveți nu numai pentru un timp oarecare, ci până la moarte, căci *cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui*.

95. Iar despre smerenie zicea Cuviosul Paisie:

- Smerenia este temelia tuturor virtuților evanghelice. Ea este atât de trebuincioasă pentru mântuire, cum este respirația pentru viața omului. Toți sfinții prin diferite căi s-au mântuit, dar fără smerenie, nimeni nu s-a mântuit și nici nu poate să se mântuiască. De aceea, tot cel ce vrea să se mântuiască trebuie să se socotească din toată inima înaintea lui Dumnezeu ca cel mai de pe urmă între oameni și pentru orice păcat să se condamne pe sine, iar nu pe alții.

Sfinte Preacuvioase Părinte Paisie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

**DESPRE SFÂRȘITUL SFÂNTULUI PAISIE
DE LA NEAMȚ
extras din Manuscrisul românesc nr. 1860
de la Biblioteca Academiei Române³⁵**

În anii de la Hr. 1794, în luna lui octombrie 4 zile, au sosit la noi la Mănăstirea Neamțului Preasfinția Sa Episcopul de Huși Kiro Kir Viniamin. Miercuri la nouă ceasuri din zi am ieșit într-o întâmpinare cu Evanghelie și cu sfeșnice și doi diaconi cădind și clisiarșii clopotele trăgând și psalții Axionului cântând așa am intrat cu Arhiereul în biserică și, închinându-se pe la sfintele icoane, ne-au blagoslovit pre toți de obște și au ieșit la gazdă, fiindcă era vremea Vecerniei și n-au fost vreme ca fiește carele osăbit să iei blagoslovenie, ca apoi i-ar fi apucat și vremea Pavecerniții, și Vecernia era nefăcută. Și îndată cum au ieșit Arhiereul, au tocat de Vecernie...

Luni, 30 de zile s-au bolnăvit Părintele Starețul, marți, miercuri au fost bolnav. Iară joi s-au mai ridicat. Noemvri 2 și vineri au făcut mulțămită în biserică, pentru că s-au însănătoșit Părintele și sâmbătă au fost sănătos. Duminică au mers la biserică, iar mai spre sară au blagoslovit pre părinți(i) care era să meargă la praznic la Agapia, cu bucurie și vesel. Noemvri 5 zile, luni, iarăși l-au întors răul și au fost bolnav, marți, miercuri, joi, vineri, sâmbătă, Duminică, luni, marți. Iară miercuri n-au vorbit nimic, ci numai căuta frumos. Iară în vremea Vicerniei au început a se închedeca în grumazi și a sufla mai rar și îndată au chemat duhovnici și au început părintele Ștefan a ceti canon de ieșirea sufletului. Iară eu nu știam nimica ticălosul, de unele ca acestea, ci, când am ieșit de la vicernie, am văzut mulțime de părinți la fereastra Părintelui și prin ogradă tiji, și unii plângea, iară mie tot îmi părea

³⁵ Manuscrisul s-a publicat în rev. „B.O.R.”, nr. 3-4, 1987, p. 113-116

lucru cu îndoire. Iară mai șezând puțin la fereastră, numai ce am auzit duhovnicii plângând înăuntru și clopotile sus trăgând, fiindcă ieșisă oarecine pe den dos și mersese la clopote.

O, vai mie, de ar fi fost cineva deoparte, ca să privească, nu ar putea să povestească cu limbă omenească, ci plângere s-au pornit întru acel ceas, ci jale, ci tânguire între părinți, cât așa era a se părea că lumea se prăpădește. Și atâta să adunasă mulțime de părinți cât să părea că norii i-au adus. Și învălind cinstitul trup, dar mai bine să zic sfânt și prea mare sfânt, a prea cuviosului părinte și lăsând mâna cea dreaptă dezvălită pre piept și îmbrăcându-să duhovnici, preoți și diaconi, au ieșit cu obicinuit cântare ci să cânte la cei prosați. Iară cu mai multă plângere și tânguire, că ce cântare va să fie aceea când cineva spre plângere iaste pornit. Și puind sf(i)ntele (șters) (cinstitele) moaște pre năsălie au mers în biserică preoții cântând. Iară celălalt sobor cu amară plângere, lacrimi vărsând. Și puind năsălia în mijlocul bisericei, așa cu mare plângere fiește carele au luat blagoslovenie. Noemvri 15 au adormit prea Cuviosul Părintele nostru ieroschimonahul Paisie, arhimandrit și stareți sfintelor Mănăstiri Neamțului și Săcu. Și răcorindu-se părinții dimprejurul năsăliei, au început preoții a ceti evanghelie neîncetat până la vremea Utrenii. Iară la Utrenie, ași(j)direa să cetească evanghelie până la cesuri și făcând otpustul Sf. Liturghii, iarăși se începe obicinuita cetire la evanghelie, până la Vecernie. Și așa s-au ținut 4 zile sf(i)ntele (șters) (cinstitele) moaște în biserică, fiindcă aștepta și răspuns de la Mitropolitul.

Iară a doua zi după răpăusare, joi, au început a săpa groapa în pomelnic, de-a dreapta, cu mare jale și suspinuri și zidind-o cu cărămizi, sta ca un sfeșnic înaurit așteptând să se puie făclia cea prea luminată într-însul.

Oară a trâia zi, vineri, au făcut racla și au îmbrăcat-o și au împodobit-o fiindcă era să se puie într-însa mărgăritarul sau mai bine să zic diamantul cel de mult preț. Vineri spre sâmbătă la 7 ceasuri din noapte s-au îmbrăcat preoții și diaconii și au clădit sf(i)ntele (șters) (cinstitele) moaște și le-am pus în raclă cu lacrimi și cu suspinuri și cetind evanghelie neîncetat. Iar sâmbătă după Sf(ân)ta Liturghie s-au îmbrăcat 30 de preoți și 13 diaconi și lumânări aprinse ținând în mâini au ridicat năsălie cu sf(i)ntele moaște și au ieșit afară, fiindcă în biserică nu era cu puțin(ă) a încăpea de mulțimea părinților și a (s)treinilor și așa s-au început prohodul după obicei, cu lumini aprinsă la tot soborul părinților și la adunarea mirenilor. Iară când au fost după evanghelie, îndată au început părintele Isaac a ceti acest cuvânt: «Cuvânt de îngropare la prea Cuviosul părintele nostru Paisie, arhimandrit și starețul s Mănăstiri Neamțului și Secul».

Bucuriile și veseliile și toate lucrurile ceaste din lumea aceasta ori Duh(o)vnicești ar zice cineva ori trupești și lumești toate cu adevărat vremelnice, trecătoa(re) și nestatornice (...).

Rămășița ceastălaltă a vieții noastre este și după voia Ta să dobândim karea cea împreună cu Părintele nostru, după cum și legătura și făgăduința ne este, slăvind bunătatea și milostivirea ta, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor amin.

Iară după cuvânt, au săvârșit preoții obicinuitul prohod și au luat înștecare osăbit iertăciune și blagoslovenia cea mai de pre urmă. Și așa era o îmbulzală între părinți și între norod când lua iertăciune, încât de nu ar fi ținut preoții racla de o parte și de alta, apoi îndată ar fi răsturnat-o. Și nesfârșindu-se toți, au ridicat preoții năsălia, că nu era cu puțință a mai aștepta, fiindcă era norod mult și spre sară să plecasă zioa și vremea să turbura de ploaie. Și indicând preoții năsălia și clopotile trăgând și psaltii cântând și soborul celălalt plângând, așa am intrat în biserică la mormânt și numai preoții au intrat în pomelnic și au închis ușa pentru îmbulzala părinților și a streinilor. Și puind sfințele (șters) (cinstitele) moaște în mormânt, au părdosit părinții mormântul cu cărmizi. Iară luni după Utrenie, încă noapte fiind, noemvri 20 de zile, au sosit și trimișii de la Iași, adecă părintele Sava și părintele Lontie, dimpreună cu Preaosfinția Sa pentru că n-au apucat ca să îngroape pe Părintele. Și făcându-se zio și după sfârșitul Sf. Liturghii, au slujit Preaosfinția Sa panahida Părintelui, dimpreună cu sobor, de-a trăia zi după îngropare și au cetit și colifita Preaosfinția Sa, în genunchie, deasupra mormântului.

Iar când au șezut părinții la masă au sosit și dumnealui Logofătul al trăile dila D(o)mnie, fiind trimis dimpreună cu Arhiereul ca să petreacă pe Părintele starețul la groapă și ca să iaie în scris cele ce vor afla la mânăstire, mișcătoare sau nemișcătoare, ca să fie în pază când s-ar fi pus povățuitoriu în locul Părintelui starețului.

Luni după Vicernie au intrat în chilia Părintelui Arhiereul cu Logofătul cel domnesc și oarecari din duhovnici și au început a căuta izvoadele până ce au venit vremea ca să toace la priveghere, fiindcă a doao zi, marți, 21 zile era praznicul Intrării în Biserică și au mers la Arhiereul dimpreună cu boierul și au șezut toată privegherea. Iară a doao zi au slujit Ar(h)iereul. Iară după arhanghelie au cetit părintele Isaac acest cuvânt:

„Cuvânt de întâmpinare la Preaosfințitul Părinte Kiriu Kir Viniamin, Episcopul Hușului”.

Preaosfințite Stăpâne, Omule al lui D(u)mnezeu și credincioasă slugă și spravnice al Tainelor lui D(u)mnezeu și bărbatul doririlor Duhului, Noule

Daniile, bucuratu-ne-au foarte venirea Preaosfinției Tale și pre norii cei preîntunecați ai mânăciunii cari pre inima noastră să pusă cu totul i-au gonit și-n lături i-au dat. Boldurile cele prea ascuțite ale scârbei care necurmat împunea și adânc să înfingea întru inima noastră și tare o rănea, cu totul îi tâmpi. Și iarăși sâninul bucuriei ne făcu, iarăș soarele de veselie se ivi și lacrimile cele ce neconținut să varsă le opri și nu numai, ci și cu măhrama bucuriei de pre fețele noastre le șterse, în atât cât nici de am avut sau am pățimit vreo pagubă, mânăciune sau întristare să nu simțim. Bine că ne-au bucurat și pre toată mânăciunea ne-au gonit, arătat iaste că îmi mărturisesc mie și sângure fețele a tot soborul, că nu încă posomorâte, nu încă triste să arată, ce vesele lumină.

Dar oare ce iaste pricina unei veniri a Preaosfinției Tale atât de grabnică și de sânguină plină, cât nici de greutatea căii, nici de vremea cea umizicioasă, nici de iarna cea acum așteptată să nu te temi, ci pre toate greotățile, pre toate nelesnirile, pre toate împedicările, pre toată osteneala defăimând-o, preste atâtea maidanuri să sai și să vii la Mânăstirea Neamțului; au doară ai mai uitat ceva din danțurile acelea lungile și horile acelea largile și de duhovnicească bucurie pricinuitoarele nesăvârșite și acum, aducându-ți aminte ai venit să o îplinești? Ci începătoriul și săvârși(toriul) danțurilor și horilor nu încă iaste de față. Au doară priveliștile acelea duhovniceștile ce le întindeai mult mai daunăzi ai venit să le mai înnoiești? Ci puitorul niscareva porunci domnești sau stăpânești sau politicești sau cu niscareva sfătuiți duhovnicești, pentru care și dumnealui boieriul Mării Sale împreună s-au ostenit? Ci sfătuitoriul și răspunzătorul nu încă mai iaste întru cei vii. Au poate înțelegând de aceasta și de mânăciunea cea pricinuită noao, din dragostea cea multă și fierbinte ce ai către D(u)mnezeu și către aproapele, silit fiind pre sine și atâta osteneală o ai trecut cu vederea și cu atâta vrednicie, cu alt Iosif, te-ai suit să îngropi pre tatăl său și plângerea la Arii să-ți faci și mânăciunea robilor Preaosfinției Tale să o risipești. Că iată, nu după multe zile ale purcederii Preaosfinției Tale către turma cea cuvântătoare și el de călătoria cea firească a se găti au început pre care acum iată o au și săvârșit, după ce au isprăvit toate acelea ce au voit și au dorit.

Cu poftă am poftit, au zis D(u)mnezeu Omul Iisus mergând spre moartea cea de bună voie, să mănânc cu voi aceste Paști mai nainte de patima Mea. Și prea cuviosul părintele nostru, următoriu adevărat acelui, nu de multă vreme au zis însuși către cel ce cetește proastele aceste cuvinte: „Am dorit a vedea niște priveliști ca acestea d(u)hovnicești mai înainte de moartea mea și iată D(u)mnezeu mi-au împlinit dorirea. Cunosce că singur D(u)mnezeu aduse pre

Preaosfinția Sa, cunosc acum că aproape îmi va fi sfârșitul”. O, ce semuire a lucrurilor, care dă oarecare dovadă de mai nainte cunoștință dă prealuminată. Cu toată acestea, mare iaste râvna către lucrurile cele bune, mare iaste milostivirea cea către aproapele, mare îți iaste și osteneala, multă ți se cade și plata, nemăsurată răsplătirea, necovârșită cinstea, lauda de mintea noastră ajunsă, cuvântul nu iaste îndestulat către aceasta. Mulțămirea neputincioasă și cea din cuvinte și cea din lucruri, gurile noastre ale tuturor slabe spre mulțămirea facerilor de bine. Ce vom face? De ar fi fost cu noi cel puternic în faptă și în cuvânt, ar fi răsplătit poate duple vrednicie, dar de vreme ce s-au dus la Cel ce pre toate le covârșește cu bogăția și cu bunătatea și cu milostivirea, sunte(m) bine încredințați că va mijloci în locul nostru către D(o)mnul ca să răsplătească Preaosfinției Tale cu daruri vecinice și nestricăcioasă, cu caftanuri îngerești se va îmbrăca prea sf(i)nțitul trup al Preaosf. Sale, cu coroane neveștejite și nestricăcioasă va încorona prea sf(i)nțit al Preaosf. Tale cu slavă d(u)mnezeiască va împodobi prea sf(i)nțit Preaosf. Tale cu îngerii te va înceti, cu Patriarșii te va rândui, cu Arhierei te va însoți, întru împărăția Sa te va odihni, de privirea feței Sale te va îndulci întru Hristos Iisus D(o)mnul nostru, căruia slava în veci, amin.

Iară când au venit părinții cu icoana la masă, au venit și Arhiereul și au blagoslovit masa și apoi au șezut de o parte pre scaun dimpreună cu boiariul cel domnesc și au ascultat cum să cetea Cuvânt pentru Intrarea în Biserică. Și viind vremea strângerii sfermeturilor, au blagoslovit Arhiereul adunarea sfermeturilor și săvârșind mulțămitea mesei, așa au ieșit în cerdac și au șezut Arhiereul în jilți până când au ieșit toți părinții din trapeză și sculându-să bucătarii au luat fieștecăre osăbită blago(slovenie) și așa s-au dus cântând în biserică. Iară după vicernie au făcut paraclis cu sobor mare. Și vineri au mers Preaosfințenia Sa la Săcul și la Săhăstrie și sâmbătă s-au întors la Neamțul. Iară Duminică au dat Preaosfinția Sa anafură în vremea priceasnii.

Și sfātuindu-se duhovnicii cu Arhiereul, au ales pe părintele Sofronie spre a-i încredința păstoria în locul Părintelui. Și făcând scrisori, le-au trimis la Iași și viind de la Iași alte scrisori, de la domnie și de la Mitropolitul, așa în anii de la HS-1794 în luna lui dechemvrie în 13 zile, marți dimineața după utrinie a călugărit pre părintele Sofronie în schimă însuși Arhiereul. Iară după liturghie, în vremea priceasnii, adunați fiind părinții toți, au cetit părintele Pafnutie trimiterea Părintelui Starețului cea către Preaosf. Sa Mitropolitul Kiriu Kir Gavriil³⁶.

³⁶ Această scrisoare este tipărită în cartea Starețului Paisie *Cuvinte și scrisori duhovnicești*, vol. I, Chișinău, 1998

ARHIMANDRITUL LAZĂR URSU
Mănăstirea Neamț
(secolul XVIII)

Acest cuvios părinte era originar din Bistrița-Năsăud. Închinându-și viața lui Hristos din tinerețile sale, a intrat în obștea Mănăstirii Neamț la începutul secolului XVIII, unde se nevoiau numeroși monahi din Transilvania. Aici a deprins meșteșugul nevoinei duhovnicești, precum și cunoștința cărții de la duhovnicii marii lavre. Apoi, călugărindu-se, s-a învrednicit de darul preoției, ajungând ales povățuitor de suflete. Arhimandritul Lazăr Ursu a fost cel dintâi părinte duhovnicesc al mitropolitului Iacob Stamati. El l-a adus de mic la mănăstire, l-a deprins frica de Dumnezeu și l-a dat la învățătura cărții.

Fiind înțelept și râvnitor la cele dumnezeiești, duhovnicul Lazăr a fost ales stareț al Mănăstirii Neamț în anul 1742. Timp de trei ani, cât a fost întâistătător al obștii, arhimandritul Lazăr a înnoit așezământul mănăstirii, a mărit numărul călugărilor, a reorganizat școala monahală din lavră, obligând pe toți frații să fie cunoscători de carte, și a rânduit duhovnici din cei mai iscusiți. Spovedania soborului și Sfânta Împărtășanie se făceau săptămânal. La școală se învățau scrisul, cititul, ceaslovul, tipicul, apoi religia (cunoștințe de Vechiul și Noul Testament) și muzica psaltică. Se mai predau încă limbile greacă și slavonă și caligrafia.

Retrăgându-se din egumenie, arhimandritul Lazăr a fost încă 20 de ani eclesiarh și duhovnic al mănăstirii, crescând și formând mulți fii duhovnicești. A ocrotit, de asemenea, sihăstria Pocrovului și pe sihaștrii ce se nevoiau în Muntele Chiriacu, al căror duhovnic era. Pentru o nevoie ca aceasta, Cuviosul Lazăr a fost propus, în anul 1750, candidat la scaunul episcopal de Rădăuți. El însă, smerindu-se, s-a socotit nevrednic de o cinste ca aceasta, rămânând toată viața în mijlocul fiilor săi duhovnicești.

Așa ostenindu-se arhimandritul Lazăr mai mult de 50 de ani, s-a mutat la odihna cea de sus în a doua jumătate a secolului XVIII.

SFINȚI ȘI CUVIOȘI

din prima jumătate

a secolului XIX

MITROPOLITUL IACOB STAMATI al Moldovei și Sucevei (1749–1803)¹

Acest ierarh al Moldovei era de loc din Bistrița-Năsăud, nepot al episcopului Pahomie de Roman († 1724). Intrând de mic în obștea Mănăstirii Neamț, a fost crescut duhovnicește de egumenii Lazăr și Ioasaf și închinat lui Hristos prin călugărie în anul 1764. A învățat încă și limbile greacă și slavonă de la părintele său duhovnicesc, care știa multă carte.

Învrednicindu-se de darul preoției, în anul 1774 ajunge slujitor la Mitropolia Moldovei, iar în anul 1782 este hirotonit episcop de Huși. Timp de 10 ani, cât a păstorit turma lui Hristos la Huși, a înnoit mai multe biserici și schituri, a înființat o școală episcopală pentru luminarea preoților și a adăugat multă osârdie pentru mântuirea fiilor săi duhovnicești.

În anul 1792 este ales mitropolit și părinte sufletesc al Moldovei. Timp de încă 11 ani a păstorit mitropolitul Iacob Biserica Moldovei, dovedindu-se un adevărat slujitor și iconom al casei lui Dumnezeu. În acești ani a zidit mai multe biserici în Iași și prin sate, a făcut danii de înnoire la mănăstiri și schituri, a reorganizat bolnițele și a deschis o farmacie publică aproape de catedrală, pentru alinarea suferințelor omenești. Iar pentru luminarea minții și mântuirea sufletelor, mitropolitul Iacob II „Nemțeanul” reorganizează și dezvoltă școlile bisericești din Moldova, făcând un mare pas spre înnoirea învățământului. De asemenea, dezvoltă Academia din Iași, dând burse și cărți de școală celor săraci.

Mitropolitul Iacob Stamati este considerat ierarhul cel mai iubitor de carte din secolul XVIII în Moldova. Întemeind la Iași o bună tipografie, a tipărit numeroase cărți bisericești pentru cult, cărți apologetice pentru apărarea credinței ortodoxe și cărți didactice pentru școli publice. Astfel a tipărit *Evangelhia*, *Liturghierul* și *Psaltirea* (1794), *Apostolul* (1795) și altele. Iar din cărțile didactice pentru copii, a tipărit „*Gramatica teologhicească*”, „*Geografia moldovenească*” și „*Aritmetica*” (1795?), traduse de învățatul episcop Amfilohie Hotiniu.

Pentru sporirea duhovnicească a creștinilor, marele păstor al Moldovei cerea îndeosebi participarea regulată la slujbele bisericii, milostenia,

¹ Diac. dr. Al. I. Ciurea, *Figuri de ierarhi moldoveni – Iacob al II-lea Stamati*, Iași, 1946; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, colectiv, p. 267–269

respectarea cu strictețe a posturilor și mai ales Sfânta Spovedanie. El spunea că nimeni nu poate spori pe calea duhovnicească a mântuirii, fără aceste fapte bune. „Iar acei care refuză să se spovedească, spunea el, să rămână ca niște străini de lege și de Dumnezeu”. Mitropolitul Iacob II Nemțeanul dădea mare importanță duhovnicului, fără de care nimeni nu poate să se mântuiască. De aceea, cu greu hirotonea pe cineva duhovnic, după ce mai întâi cerceta după pravilă, dacă avea peste 40 de ani, dacă știa Sfintele Scripturi și canoanele Bisericii și dacă el însuși avea o viață aleasă. Preoți tineri nu făcea niciodată duhovnici. Iar preoților duhovnici „le cerea listă anuală a celor spovediți și îi oprea să ia bani”. În anul 1799, tipări la Iași, pentru folosul de obște al tuturor, „Pravila Sfinților Părinți” (Sfintele Canoane).

Așa nevoindu-se mitropolitul Iacob pentru mântuirea sufletelor, omenești și făcând multe milostenii la săraci, în primăvara anului 1803 și-a dat sufletul cu pace în brațele lui Hristos.

CUVIOSUL ARHIMANDRIT GHEORGHE Mare stareț al Mănăstirii Cernica (1730–1806)²

a. Viața

Cuviosul stareț Gheorghe s-a născut în Săliștea Sibiului, în anul 1730, din părinți binecredincioși. Dorind să slujească lui Hristos din tinerețile sale, își caută adăpost sufletului său în mănăstirile Transilvaniei. Dar, neputând răbda persecuțiile religioase care sileau poporul la uniație, tânărul Gheorghe a trecut Carpații în Țara Românească.

În drum spre Muntele Athos, devine temporar ucenic al unui arhieru grec care locuia în București. După ce este făcut rasofor și diacon, pornesc împreună spre Constantinopol și Sfântul Munte, pe la jumătatea secolului XVIII. Murind acolo dascălul său, ierodiaconul Gheorghe devine ucenic al starețului Paisie în Schitul Sfântul Ilie din Athos. În anul 1752, Cuviosul Paisie îl călugărește, iar în anul 1754 îl hirotonește preot pentru obștea sa. În acest schit s-a nevoit ieroschimonahul Gheorghe timp de zece ani. În anul 1763 se strămută în Moldova, la Mănăstirea Dragomirna, împreună cu starețul Paisie și cei 64 de ucenici ai săi.

² Monahul Casian Cernicanul, *Viața, faptele și cuvintele starețului Gheorghe*, în *Istoriile sfintelor monastiri Cernica și Căldoroșani*, București, 1870, p. 1–84; Arhim. Chesarie Gheorghescu, *Cuviosul stareț Gheorghe de la Cernica*, în *Sfinți români...*, op. cit., p. 500

La Dragomirna, Cuviosul Gheorghe petrece încă doisprezece ani ca preot, duhovnic și econom peste cei 350 de călugări și frați. Apoi se strămută la Mănăstirea Secu, în anul 1775, împreună cu 200 de călugări. Aici trăiește numai doi ani pe lângă Cuviosul Paisie și se duce din nou la Schitul Sfântul Ilie din Athos.

În primăvara anului 1781 vine în Moldova să-și vadă starețul și frații din Mănăstirea Neamț. La reîntoarcere, însă, este numit de mitropolitul Grigorie al Ungrovlahiei egumen al Schitului Cernica, rămas de mulți ani în părăsire. Timp de patru ani organizează bine schitul și adună 54 de ucenici în jurul său. Apoi, îmbolnăvind-se, lasă așezământ scris, „diată”, ucenicilor săi, cum să-și petreacă mai departe viața în Cernica. Așezământul său are o mare importanță duhovnicească. În același an, starețul Gheorghe s-a făcut iarăși sănătos și a mai trăit încă 22 de ani.

Înmulțindu-se frații în jurul său, mitropolitul Grigorie i-a dat sub conducerea sa, din anul 1793, și Mănăstirea Căldărușani. Ca stareț al celor două mănăstiri, Cernica și Căldărușani, Cuviosul Gheorghe a împărțit soborul în două părți, punând în fiecare mănăstire câte un egumen destoinic. A rânduit la biserică pravilă zilnică, spovedanie deasă, ascultare și masă de obște, după tradiția Athosului și potrivit așezământului său.

La 3 decembrie, 1806, marele stareț Gheorghe se mută la veșnica odihnă, plâns de numeroșii săi ucenici din ambele mănăstiri. Pentru înțelepciunea cu care a condus și organizat, timp de 25 de ani, cele două mari obști călugărești cu aproape 200 de monahi, starețul Gheorghe este considerat un mare părinte duhovnicesc și înnoitor al monahismului românesc, iar pentru viața sa aleasă este numărat în rândul cuvioșilor români.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Oprit fiind în țară fără voia sa de către mitropolitul Țării Românești, Cuviosul Gheorghe era în mare mâhnire. Deci, postind câteva zile, s-a rugat Maicii Domnului și Sfântului Ierarh Nicolae să-l povățuiască ce trebuie să facă. Apoi, adormind puțin de osteneală, i s-a arătat în vis Sfântul Nicolae și i-a poruncit, zicând:

– Rămâi aici și îmi curățește lăcașul meu de fiarele sălbatice!

Deșteptându-se plin de bucurie, a pornit în căutarea lăcașului Sfântului Ierarh Nicolae și a aflat biserica lui din ostrovul Cernicăi, pustie și plină de șerpi. Din ceasul acela a rămas în Schitul Cernica împreună cu doi ucenici ai săi, Atanasie și Serafim, din Mănăstirea Neamț.

2. Spuneau ucenicii Cuviosului Gheorghe că după ce au ajuns întâi pe ostrov și s-au închinat în biserică, au văzut în sfântul altar un șarpe uriaș. Atunci starețul, însemnându-se cu semnul crucii, i-a zis cu glas blând:

- Ganul (dragul) tatei, până acum ai locuit tu aici. Acum să te duci din locul acesta, ca să locuim noi!

La cuvântul starețului, șarpele s-a supus poruncii îndată și a ieșit afară din biserică și din ostrov, dispărând în pădurile din împrejurimi.

3. Mărturiseau ucenicii cuviosului că la început multă nevoie și lipsă au răbdât în ostrovul Cernicăi. Biserica era părăsită de mulți ani, lipsită de uși, de ferestre și de cele necesare. Chiliile erau vechi și toate dărâmate, iar ostrovul acoperit în întregime de pădure, de rugi și de spini. Starețul Gheorghe însă nu se descurajă. Ziua tăiau cu topoarele copacii și spinii, ca să deschidă poiana. Seara se adunau cu toții într-o pivniță ruinată, mâncau pesmeți de pâine cu ceva legume și dormeau pe pământ câteva ore. La miezul nopții se sculau și făceau Utrenia, dând laudă lui Dumnezeu. Apoi starețul mângâia ucenicii cu frumoase cuvinte de învățătură. La urmă așteptau iarăși până în zori, când se sculau, făceau cuvenita rugăciune și plecau la tăiat pădurea.

4. Vestea despre sfințenia vieții Cuviosului Gheorghe s-a răspândit repede în toate părțile și veneau mulți să petreacă lângă el, iar alții îi aduceau ajutoare să refacă biserica și chiliile. În primele șase luni s-au adunat în jurul starețului șase frați. După încă un an au mai venit 16 frați. În trei ani, numărul ucenicilor a sporit la 33. În anul următor erau 54 de suflete în ostrov, iar în anul 1786, obștea Schitului Cernica crescuse la 103 frați.

5. În primăvara anului 1784, starețul Gheorghe voia să facă călugări pe cei 33 de ucenici ai săi, dar nu avea haine și cele necesare pentru ei. Auzind de aceasta, câțiva credincioși din București au cumpărat haine pentru toți frații și le-au dus la cuviosul. Iar în săptămâna Sfințelor Patimi, starețul Gheorghe i-a călugărit pe toți, slăvind pe Dumnezeu și mulțumind Sfântului Ierarh Nicolae.

6. În anul 1788, starețul Gheorghe a făcut o mică biserică pe ostrovul mic, închinată Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. Alături a făcut mai multe chilii de pământ și în acestea trimitea ucenicii săi pe rând să se liniștească. Părinții se nevoiau pe ostrovul mic toată săptămâna, iar sâmbăta veneau în ostrovul mare. Aici se mărturiseau, primeau Sfintele Taine, petreceau în obște Duminica, ascultau învățăturile mai dulci decât mierea ale bunului stareț, apoi iarăși se întorceau la liniște în ostrovul mic.

7. Mărturiseau ucenicii Cuviosului Gheorghe că bătrânul a făcut multe odoare noi la biserica Sfântului Nicolae din ostrov. Apoi a hirotonit trei preoți

și trei diaconi și a rânduit să se facă zilnic Sfânta Liturghie și cele șapte Laude. Pravila și canoanele bisericii le-a așezat întocmai după tipicul Sfântului Sava și potrivite cu obiceiul pământului, că mai înainte de dânsul nu erau statornicite nici într-o parte a țării, „ci urma care cum vrea”.

8. Iarăși spuneau aceiași ucenici că, până la venirea acestui cuvios, se pierduseră chinoviile și rânduiala lor din această țară, după mărturia mai multor hrisoave domnești, care zic: „Noi singuri am văzut viața fericitilor pustnici din Cernica și ne bucurăm, având în a noastră stăpânire o asemenea mănăstire cu viață după Dumnezeu...”.

9. Starețul Gheorghe sfătuia mereu pe ucenicii săi să trăiască în desăvârșită dragoste unul cu altul. Dar la începutul anului 1785 s-a îmbolnăvit greu, încât socotea că va pleca din lumea aceasta. Deci, a poruncit să tragă clopotul mare, a adunat pe toți frații în biserică, le-a citit molitfa de iertare, apoi le-a spus, lăcrimând:

– Copiii tatei, dragoste să aveți între voi, că Dumnezeu știe de ne vom mai vedea!

10. Adunându-se frații în jurul Cuviosului Gheorghe, când zăcea în pat, au început a-l ruga cu lacrimi:

– O, părinte preadulce, măcar prin viu grai fă-ne să auzim toți, pe cine să avem îndreptător și ce rânduială să ținem după moartea ta? Căci noi până astăzi, căzând și sculându-ne, numai pe tine te-am avut purtător de grijă pentru Dumnezeu, nefățarnic începător, neviclean întru petrecere, nemomelnice întru pogorări și neposomorât spre cei mult greșiți.

11. Văzând starețul Gheorghe întristarea ucenicilor săi, i-a sfătuit zicând:

– Părăsiți, o, fiii mei, gândul de a cerca judecățile lui Dumnezeu cele necuprinse! Părăsiți legiuirea amăgitoare între voi, vrând să știți cine anume să vă fie începător! Părăsiți gândul și voi, aceștia mai tineri, care socotiți că lipsirea mea va fi pricină de risipirea obștii sau de nesporirea voastră. Ci, toți dimpreună cu mine să ziceți așa: *Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău se cuvine slavă!* (Ps. 113, 9). Deci, ascultați-L pe Hristos, împlinindu-I toate poruncile, și toate celelalte, negreșit, se vor adăuga vouă.

12. Astfel, blândul stareț a lăsat ucenicilor săi un „așezământ statornic cum să fie îndreptarea smeritei obști” de la Cernica după moartea sa, adăugându-le și aceste cuvinte:

– Deși nu presupun că veți cădea în cursa neascultării sau că veți căuta cele mai presus de a voastră măsură, totuși, cu dreaptă credință, vă îndemn să rămâneți supuși întru această părintească hotărâre.

13. Zicea starețul ucenicilor săi:

– Foarte străin lucru este călugărilor ieromonahi ca să-și hotărască singuri loc cinstit pentru îngropare. Și mai ales celor îngreuiați cu duhovnicia. Să-și hotărască numai prohodul și parastasele cele obișnuite, care scot din iad pe pățimașul suflet. Acestea chiar și de la tot creștinul să nu rămână.

14. Întrebat fiind cuviosul unde să-i îngroape ucenicii trupul după moarte, el le-a răspuns:

– Cât despre viermănosul meu trup, căutare păgubitoare de smerenie nu-i trebuiește. Ci mai ales să vă milostiviți a-l scoate încă și din ostrov afară, spre mâncarea fiarelor, că doar se va micșora și mulțimea păcatelor mele. Iar dacă nu voiți a vă pleca poruncii ticăloșiei mele, apoi măcar să-l puneți după ușa pridvorului, unde se face și litie la cei răposați, ca, văzându-mă frații intrând și ieșind, toți să se umilească, zicând: „Odihnește, Doamne, cu dreptii pe adormitul robul Tău”, făcând până la patruzeci de zile și câte douăsprezece închinăciuni.

15. Apoi le-a adăugat și aceste cuvinte:

– Fiilor, de cugetați să vă rămână de la mine după moarte ceva aur sau argint, apoi vă rog să nu vă pângăriți cumva mintea cu asemenea gânduri; nici să voiți a ispiti mult taina lucrului. Ci, să vă sfiți și de fața neadormitului străjer, care mă întărește a vă încredința, prin adevăr, scriind pe toate câte le izvorăște inima mea.

16. Spunea starețul Gheorghe:

– Fiii mei, să nu poftiți a schimba harul cuvioșiei voastre pe unele lucruri pământești și stricăcioase, după cuvântul psalmistului ce zice: *Bogația de ar curge, să nu vă lipiți inima de ea* (Ps. 61, 10).

17. Zicea iarăși ucenicilor săi:

– Fraților, întru numele Tatălui, pildă m-am făcut între voi prin rodul dragostei, iubindu-vă pe toți deopotrivă. Întru numele Fiului, m-am supus de bunăvoie sub picioarele tuturor, ca să pot vâna prin răbdare și sufletele voastre. Întru numele Duhului Sfânt, n-am lăsat pe simțiri a zbura peste hotarele firii, întrucât și de voi mi s-a făcut milă, încălzindu-vă pe lângă bucuria inimii și îndreptându-vă către limanul mântuirii.

18. Apoi iarăși le-a zis:

– Cu voi grăiesc, o, fiii mei cei săraci cu duhul, că și pe pământ vă trebuieșc avuții nevremelnice, ca să dobândiți cu prețul acestora nebiruite arme, vrând a vă lupta, ca niște buni ostași, cu întrarmații (diavoli) cei nevăzuți ai iadului și a pătimi până la sânge pentru Iisus Hristos Cel răstignit.

19. Iarăși, cu duhul blândeților – zicea bătrânul – adaug porunci celor purtători de cruce fii ai mei sufletești, în ce chip să fiți ca niște îngeri în trup, neplecându-vă la deșertăciuni mincinoase, nici la răsfățări neastâmpărate sau la plimbări nepotrivite darului vostru, după cuvântul cel zis de vasul alegerii: *Toate îmi sunt slobode, dar nu toate îmi sunt de folos* (I Cor. 6, 12).

20. Zicea iarăși către ucenicii săi:

– Bunul vostru obicei și podoaba chipului să fie întocmite după urmarea cea dreaptă, asemănându-vă celor tineri preacuvioși sfinți, care au fost de o vârstă cu voi întru firea omenească. Deci, pildă de fericită răbdare să luați de la Acachie cel întocmai cu mucenicii. Pildă de curată supunere să luați de la Dositei cel cu totul fără de răutate. Iar pildă de smerită înțelepciune să luați de la Zaharia cel mult pătimitor.

21. Iarăși învăța pe fiii săi:

– Fiilor, *slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur* (Ps. 2, 9). Că de veți petrece zilele vieții voastre cu luare-aminte de sine, iar nu întru nebăgare de seamă, atunci cu adevărat nu se va atinge de voi nici o meșteșugire diavolească.

22. Uneori spunea ucenicilor săi:

– Să știți, fiii mei, că zavistia, pizmuirea, lăcomia, vicleșugul, mânia, pomenirea de rău și trufia, acestea nu știu să cinstească pe cea plăcută lui Dumnezeu sporire duhovnicească. Patimile acestea rămân ca niște săgeți înfipite întru același blestem al neascultării strămoșești.

23. Alteori adăuga starețul și acestea:

– Întru nevoințele voastre, fraților, se va proslăvi iubitorul de oameni Dumnezeu și veți moșteni pacea, care întoarce iarăși la cea după fire laudă, pe cei ce se află cu mintea întreagă, făcându-vă multora oglindă vieții spre îndreptare și bucurându-vă întru lumina celor vii.

24. Zicea iarăși starețul Gheorghe:

– Fiii mei, câtă vreme am trăit împreună cu voi, altă grijă nu am avut, decât cum să vă apăr de tot felul de vătămări, ca pe niște prunci înfășurați cu străinătatea, și să vă deștept a rămâne mereu sporiți.

25. Fiilor, spunea cuviosul, cea mai cuprinzătoare poruncă, întru care se reazemă începutul mântuirii monahilor, este ca întocmai cu suflarea să cinstiți supunerea unul către altul. Însă, nu cu ceva interes nebinecuvântat de Dumnezeu, ci pentru singur folosul aproapelui, ca să împliniți și dragostea cea hotărâtă din lege. Iar eu, nevrednicul, martor sunt pentru voi, fiii mei, cum că nu veți fi întrebați la ziua judecății, nici veți rămâne fără cercetare de sus. Iar

de veți amări sufletul mai-marelui vostru cu neascultarea, atunci să vă gătiți foarte mult de răspunsul cel pornit cu dreaptă mână peste fiii neascultării, care lucru să nu fie!

26. Apoi adăugă și aceste cuvinte:

– Nici după moartea mea să nu îndrăzniți a ieși de sub jugul Domnului, nici să vă întindeți, cercând alte vieți; ci să vă mulțumiți cu acest încredințat podvig (jug, povară), întru care sunteți bine deprinși și chemați de însuși Duhul Sfânt, având spre nerușinată pildă pe cei 24 de ani ai supunerii mele, când am fost sub ocârmuirea dreptului bătrân Kir Paisie, starețul meu cel din chinovie.

27. Pentru frații cei de curând veniți zicea:

– De s-ar întâmpla vreunii din frații cei de curând veniți la călugărie a face gâlcevi, tulburându-vă prin lumești obiceiuri și dând sminteală la tot soborul, făcându-se iubitori de sine cu tovarășii, mâncători pe ascuns, fățarnici întru spovedanie, robi patimilor întru neînfrânată lăcomie și, în scurt, batjocoritori de chipul îngeresc, acestora întâi să le gătiți merinde pentru călătorie la drum. Apoi, fără de nici o cercetare cu epitimie (canon), să-i lăsați a se duce unde vor vrea, după cuvântul Domnului: *Că mulți sunt chemați, dar puțini aleși* (Matei 20, 16). Dar, întorcându-se ei cu pocăință adevărată iarăși în cinstea lor cea dintâi, să fie primiți, nimic muștrându-i pentru cele trecute.

28. Monahilor și clericilor învrăjbitori, nestatornici și de-a pururea cărtitori, marele stareț le porunca să-și aleagă una din aceste trei:

– Sau, cunoscându-vă neputințele, îndată să arătați cucernicie și să puneți început bun; sau, luând binecuvântare de la povățuitorul obștii, să vă căutați alt lăcaș, după râvna inimii voastre, unde să vă mântuiți mai cu puțină osteneală; sau, și mai bine, să faceți plângere către stăpânescul scaun (către chiriarhul).

29. Spunea cuviosul că, de se vor înarma călugării cu aceste patru arme, adică, întâi să facă toate cu binecuvântare; apoi să se spovedească adesea; apoi să țină măsura dreptei socoteli și să aibă smerita înțelepciune, atunci vor putea omori toate patimile limbii, ale inimii și ale simțurilor, făcându-se de-a pururea vrednici împărtășirii dumnezeieștilor Taine.

30. Despre cea dintâi poruncă spunea starețul ucenicilor săi:

– Nicidecum, fără binecuvântarea povățuitorului obștii să nu cutezați a face nici cât de mic lucru, după cum legiuiesc Sfinții Părinți. Ci toate ostenele voastre să treacă prin știrea lui și atunci cu adevărat vor fi primite la

Dumnezeu. Iar de veți schimba porunca, apoi să știți că și folosul odihnei nu va rămâne întru voi. Pentru că altfel, *orice sfat veți sfătui, risipi-l-va Domnul* (Isaia 8, 10).

31. Despre Taina Spovedaniei, spunea fiilor săi:

– Vi se înnoiește această tare poruncă, ca până la unul să mergeți de trei ori pe săptămână către duhovnicii cei aleși de sobor. Fiecare, unde va fi rânduit de întâistătătorul, la acela să-și mărturisească toate ascunsele cugete și greșeli, suspinând din adânc și cerându-și iertare, socotind a fi de față Însuși cunoscătorul de inimi Dumnezeu. Iar nefăcând așa, apoi singuri vă pricinuiți groaznice căderi și nici o sporire în suflet să nu așteptați.

32. Despre a treia poruncă a dreptei socoteli, sfătuia pe ucenicii săi:

– De veți simți că vă supără ori în ce lucru dracul cel de amiază-zi, șoptindu-vă că doar ați fi voi mai buni la Dumnezeu decât alții, sau mai sfinți și cuvioși, îndată să alergați la egumen, rugându-l să vă schimbe din ascultările cele de cinste în altele cu totul proaste, până veți scăpa de robia cugetului mândriei și veți câștiga dreapta socoteală. Iar nefăcând așa, apoi negreșit veți pierde și roada dreptății.

33. Iar despre smerita înțelepciune porunca, zicând:

– Vă dau această poruncă mai râvnitoare, ca împătrit să aveți străjuire cum să vă păziți capul credinței prin smerita înțelepciune, pentru a nu fi zdrobiți de cel mai necurat duh al blestematei huliri, care pe mulți din călugări, ce se țineau a fi prea isteți, i-au aruncat în deznădejde și le-au zdrobit oasele de pe fața pământului. Unul ca acesta, de voiește în grabă a rușina pe acel drac, cu sila să tragă pe inimă a se apropia și el cu frații la anafură, la sărutat icoanele și la orice îl va pune egumenul. Iar nefăcând așa, apoi până la groapă îl va petrece acel duh rău, vrând să-l câștige prin deznădejde.

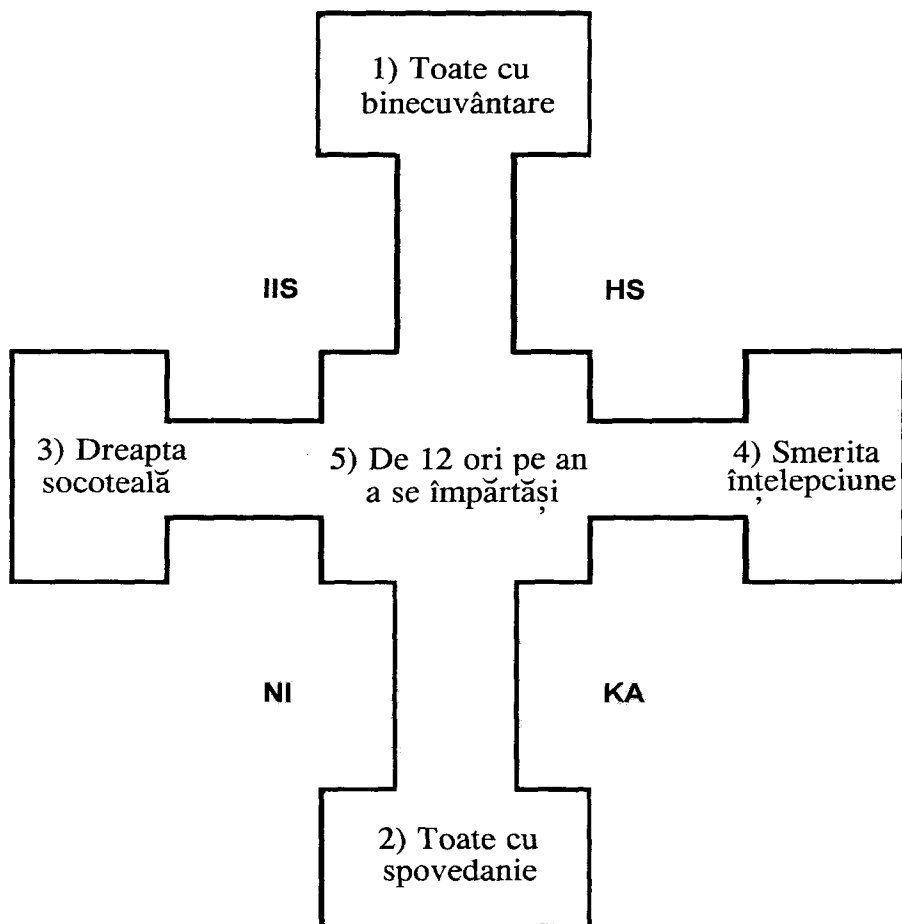
34. Pentru Sfânta Împărtășanie astfel îndemna Cuviosul Gheorghe pe ucenicii săi:

– Părintește vă îndemn ca să nu treacă nici o lună, nefiind împărtășiți cu dumnezeieștile Taine. Ci, toți de obște să vă îndeletniciți a vă cumineca de douăsprezece ori pe an, afară de alte neocolite pricini. Eu vă sfătuiesc, iubiții mei fii, să nu vă abateți alegând ceva din cele peste măsura voastră, nici a vă socoti cu cei de-a pururea vrednici împărtășirii. Ci, precum de multe ori v-am zis, păziți calea de mijloc, împlinind după puterea voastră pe cele cuviincioase pregătiri. Măcar trei zile de rând postindu-vă, îndrăzniți a lua cu cucernicie de la sfințitorul preot pe cele curățitoare Taine.

35. Zicea iarăși Cuviosul Gheorghe:

– Feriți-vă, o, fiii mei, să nu vă înșelați grăbindu-vă a primi lupi cuvântători întru smerita turmă. Adică pe aceste cinci firi de oameni ce sunt încurcați cu străine așezări sufletești: pe călugărul venit de aiurea, ce este numai rasofo; pe schimnic, care este mai presus de cinul vostru; pe cel ce este de neam mare; pe cel foarte învățat și nesupus; și pe cel ce este peste fire lipsit de minte. Că ale acestora nepotrivite așezări nu vă sunt de folos a rămâne cu voi. Însă, iarăși, prin duhul blândeților vă poruncesc ca, văzându-i plecați spre căință cu adevărată umilință, să-i numărați a fi bine primiți cu cei dintâi, după cuvântul Domnului ce zice: *Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară.*

36. Marele stareț, arhimandritul Gheorghe, considera că mântuirea călugărilor din viața de obște atârnă de păzirea statornică a următoarelor cinci porunci așezate în chipul crucii:

37. Spunea starețul și aceste cuvinte:

- Călugărul cel de bun neam și cinstit, mult, puțin ce a adus cu sine, să le pună la mijloc spre mângâierea tuturor din obște, împrumutând cu acestea pe Sfântul Ierarh Nicolae. Că, dimpreună cu părăsirea de toate, i-a primit Dumnezeu și pocăința.

38. Iar despre tăierea voii zicea:

- De la călugărul cel de bun neam numai această mică slujbă i se cere, ca să nu creadă minții sale mai mult decât celui ce îl povățuiește pe el. Ci, precum deodată a părăsit lumea, în acest chip să-și taie și voia sa. Și cu aceasta a împlinit toată dreptatea.

39. Către iconomul obștii acestea porunceă marele stareț:

- O, prea iubite fiul meu iconoame, întru cele mai ușoare iconomii firești vei săvârși îndreptări de slujbă după cum Sfântul Nicolae îți va povățui mintea. Iar întru ascultările mai grele, cu nedumeriri de taină, să nu calci hotarul, ci să întrebi și pe duhovnici, că atunci mai puțin vei greși.

40. Zicea iarăși:

- La toate ascultările să ai grijă a nu se face ceva pagubă, nici risipire fără de rânduială sau vătămare celor rânduiți de tine în ascultare. Ci, la fiecare slujbă să așezi câte trei oameni, ajutându-se unul cu altul.

41. Să-ți fie în știre și aceasta, fiule - zicea bătrânul -, ca pe cei posomorâți și fricoși la luptă, niciodată să nu-i pui la slujbe grele, pentru că, negreșit, te vor rușina.

42. Apoi adăugă starețul Gheorghe și aceste cuvinte părintești către iconomul mănăstirii:

- Fiule iconoame, prea cu bună pază să cumpanești greșelile fraților, a nu te judeca numai cu asprime, după trup, ci mai ales cu multă milostivire, după duh. Că zice Hristos: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Matei 9, 13).

43. Zicea și acestea:

- Deși multe căderi vor pătimi frații, ca niște oameni cu neputințe, și felurite scârbe cu nemulțumire îți vor pricinui, tu, fiul meu, nu-i muștra cu patimă, nici să-i osândești după obicei, ca să nu cazi și tu din bunătăți și mai târziu vei rămâne cu mântuirea mai prejos decât cei ce de-a pururea cad și se scoală.

44. Iarăși zicea iconomului:

- Arată-te vesel spre frați și foarte mult vei fi iubit de toți. Și chiar de vei pătimi întocmai ca dreptul Iov, să nu te aluneci dând vină asupra fraților sau cărtind asupra Ziditorului a toate. Că destul îți este folosul a te păzi cu cinste de păcat și a mângâia sufletele lor.

45. Altădată iarăși învăța pe iconom, zicând:

– Să știi, fiul meu prea iubite, că și rânduiala economiei celei dinlăuntrul sufletului este un dar foarte scump și nu lesne de aflat, care întrece cu prețul toată agonisita cea trupească. Deci, să nu se vatăme frații, apropiindu-se de tine ca să ia folos. Și nici tu să nu simți durere când te vor necăji întru ceva. Numai prin harul acesta, ce este tănuț de furii cugetelor, degrabă vei umple jitițele faptelor bune, săturând din destul adunarea obștii.

46. La urmă adaugă și aceste cuvinte:

– Fă-te ca un tată iubitor de fii și te bucură de sporirea lor, că atunci și ei îți vor purta neputințele tale.

47. Spunea starețul ucenicilor săi:

– Fiilor, deprindeți-vă cu rânduiala părintelui meu, Kir Paisie, care poate și în zilele noastre mult a ne folosi, fiindcă pravila acestui drept bărbat este întemeiată pe șapte stâlpi neclătiți și întărită pe cele șapte Laude ale Maicii noastre, Biserica.

48. Zicea iarăși:

– Se cuvine a nu tănuț vouă, fiilor mei, că mai ales trei odrasle ale bunătații starețului meu, mi se pare că nu veți putea degrabă a le vedea rodind aici, nici a le câștiga așa ușor în scurtă vreme. Adică rugăciunea lui Iisus. povățuirea de călugări mulți și împăciuirea monahilor de multe neamuri.

49. Cea dintâi odraslă este lucrarea minții, adică făclia cea nestinsă a îndreptării sufletului, care povățuiește pe smeritul om către raiul cel gânditor și îl face în stare să ajungă la măsura vârstei lui Iisus Hristos. Această lucrare departe se află de niște pățimași ca noi.

50. Fraților, adăugă bătrânul, nu vă slobozesc a lua cuțit spre junghiere. cercând taina acestei lucrări, până ce veți agonisi cărți spre ajutor la meșteșugul ei. Pentru că nefiind bine iscusiți, să nu vi se întâmple ceva mare rău și veți fi de răs vrăjmașilor draci. Căci foarte cu anevoie nimeresc calea aceasta cei nedezbrăcați peste tot de materiile trupului, după cuvântul ce zice: „Nu va locui Duhul lui Dumnezeu în oamenii aceștia, de vreme ce încă trup sunt și numai cele pământești caută”.

51. Cea de a doua odraslă, continua starețul, este ca nicidecum să nu primiți în obște mai mult decât 103 frați. Măcar de ar veni la voi orice față. aducându-vă toate bunătațile pământului, să nu călcați așezământul ce vi se hotărăște, că atunci se vor naște între voi urâte prigoniri și veți cădea în grele ispite și nu veți fi mângâiați de nimeni. Ci, numai după ce se vor muta unele către Domnul, să împliniți locul și numărul.

52. Cea de a treia odraslă, fraților, este ca să nu caute întâietate cineva din călugări sau din frații cei primiți în obște ce sunt de alte neamuri. Că mai bine este ca fiecare să se întrebe pe sineși cum s-a făgăduit înaintea Sfântului Nicolae și oare la ce a venit la mănăstire, îndestulându-se a fi cinstit cu cei de mijloc fericiți ascultători și numărat cu cei neînstrăinați de mila lui Dumnezeu.

53. Zicea și acestea marele stareț:

– Harul acestor trei bunătăți, adică al lucrării minții, al povățuirii de popor mult și al împăciuirii limbilor, nu multora s-a dat de la Dumnezeu.

54. Alteori, sfătuia cu stăruință pe ucenici:

– Părințește vă rog, pentru numele Preasfintei Treimi, să nu faceți supusă această smerită obște (Cernica) altor neamuri mai sporite, cât timp va locui măcar un singur suflet de român într-însa. Ci, ori greci, ori de altă limbă, să nu îndrăznească a păși peste soarta românilor, nici ține începătoria înlăuntrul bisericii sau în iconomia de afară. Numai cu învoire de obște pot să fie ca o mână dreaptă românilor statornici, spre ajutor la greutatea vieții.

55. Iar pe călugării cernicani astfel îi sfătuia bătrânul:

– Nici între voi, românii, să nu faceți prigoniri, aflându-vă mai buni decât alții și să vă certați, zicând: că eu sunt pământean, iar acela este moldovean și acesta transilvănean. Pentru că nu felul limbii românești judecăm, ci mai degrabă faptele credinței cercăm. Iar de nu veți ține seamă de cuvântul ce v-am rugat, apoi să știți, fiii mei, că multă plângere veți moșteni, în loc de pace. Drept aceea, să nu călcați hotarul, căci toți în curând vom muri și vom stăpâni numai mormântul.

56. Pentru privegherile cele de peste an, așa învăța Cuviosul Gheorghe pe fiii săi:

– Iubiților, puneți-vă la răbdare și cu dragoste să închinați lui Dumnezeu în cursul unui an câte o priveghere de om, după numărul ce sunteți adunați aici, în această vreme.

57. Zicea iarăși:

– În tot lucrul bine este a păzi fiecare măsura de mijloc, atât pentru alinarea măririi deșarte, cât a fugi și de omorătorul păcat ce se naște călugărului din trândăvie. Deci, să nu se îngreueze inima voastră cu neînțelegerea, căci și psalmistul zice: „Adormit-au cu somnul lor și n-au aflat nimic”. Ci, vă hrăniți sufletul cu rugăciunea cea de-a pururea curgătoare a străjuirii nopții, ca să dobândiți har cu prea bogată milă de sus.

58. Apoi continuă starețul:

- Privegherile să le faceți după rânduiala aceasta: 40 de privegheri la sfinții cei aleși de peste an, punându-le slujba după învoire frățească și făcând osteneală cinci ceasuri din noapte; 7 privegheri de câte șapte ceasuri să-i închinăm cu cuget smerit Maicii Domnului, la toate praznicele ei, întru cinstea și mărirea pururea Fecioarei Maria; 12 privegheri la praznicele împărătești ale Însuși Ziditorului a toată făptura și Mântuitorului nostru, făcând osteneală câte nouă ceasuri din noapte, după numărul celor nouă cete de îngeri care îl slăvesc neîncetat; 3 privegheri de toată noaptea, de câte douăsprezece ceasuri, din care: una la întâi septembrie pentru biruința și întemeierea prea înălțatului nostru domn; a doua, la întâi martie, pentru fericita sănătate și buna sporire a preasfințitului nostru mitropolit; iar a treia, la 6 decembrie, spre ziua hramului, întru cinstea și pomenirea Sfântului Ierarh Nicolae.

59. La urmă, adăugă starețul și aceste cuvinte:

- Săvârșiți-le pe toate cu bună rânduială, o, fiii mei. Purtați grijă a nu fi lipsit cineva de harul privegherilor, nici să rămâneți bătând afară la ușa milostivirii lui Dumnezeu. Ci mai ales voi, clericii, cu foarte mare pază să umblați, nesocotind a fi mică pagubă a scădea măcar o cirtă din lege, că scris este: *Cel ce nu se ostenește după lege, nu se încununează* (II Timotei 2, 5).

60. Pentru canonul și pravila de la chilii, astfel învăța Cuviosul Gheorghe pe fiii săi duhovnicești:

- Am rânduit să faceți și ceva canon pe la chilii, care este după măsură cumpănit și cu puțină fiecăruia a-l săvârși. Socotiți, fiii mei, mai întâi să nu aveți unii spre alții pomenire de rău, *ca să nu apună soarele întru mânia voastră* (Efeseni 4, 26).

61. Apoi zicea:

- Cei ce știți carte, vrând de cu seară a vă odihni, alegeți a citi una din acestea două: sau molitfele spre somn sau Canonul Îngerului. Iar deșteptându-vă din somn, să citiți iarăși sau icoasele Maicii Domnului sau molitfele dimineții.

62. Zicea iarăși starețul:

- La închinăciuni dăm voie, sau 300 de cele mai mici să faceți, sau 100 de metanii până la pământ. Asemenea pogorâm hotarul milei și către cei cu totul slabi ce nu sunt cărturari. Să facă deci, sau 700 închinăciuni mici, sau 300 metanii mari, păzind întocmai până la moarte această legătură, afară doar de sâmbete, de Duminici și praznice cu dezlegare, că atunci metanii mari nu se fac.

63. De se află cineva râvnitor, iubind a le săvârși pe toate cele rânduite fiecărei zile, acesta despre noi să fie slobod și binecuvântat. Însă și stihul cel rânduit călugărului, toți, de obște, să-l aveți întru pomenire. Adică de-a

pururea culcându-vă și sculându-vă să ziceți așa: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”.

64. La urmă adăugă starețul și acestea:

– Zis-a un mare filosof cum că celor înțelepți puține le trebuiesc. Astfel și voi, fiii mei, citind multe scripturi, măcar numai să fiți cucernici. Măcar să nu pizmuiți celor împlinitori de porunci, ca să nu rămâneți și nelucrători din rea voire; ci, cât aveți încă vreme, sârguiți-vă fiecare cât poate.

65. Iar pentru măsura somnului, spunea marele stareț:

– Fiilor, să vă arăt puține și pentru greutatea somnului, numit și moarte a sufletului, ca să-i știți măsura și sorocul odihnei. Precum din patru stihii este alcătuită lumea de Dumnezeu, într-acest chip se cuvine și somnului să-i despărțim vremea și, drept cumpănindu-l, să-i lăsăm daraua numai într-o parte de măsură. Adică iarna să vă odihniți dormind noaptea șase ceasuri. Iar vara, patru ceasuri noaptea și două ceasuri ziua. Și numai atât. Iar dacă încă nu ajung dramurile firii unora din slăbănogi, apoi lăsăm voie la începătorul obștii (egumenul) a le mai face ceva adaos, pe cât va socoti.

66. Zicea iarăși fiilor săi:

– Precum v-am spus a păzi rânduiala privegherilor, în același chip se cuvine și în toate zilele a nu lipsi nici un frate de la cele șapte laude ale Bisericii, după hotărârea marelui psalmist ce zice: *De șapte ori pe zi Te-am lăudat pe Tine, Doamne* (Ps. 118, 164).

67. Sosind vremea cântării de noapte, străjerul cel rânduit să nu lipsească din pridvor, ci cu bună pază să ia în scris pe toți frații, cine la ce vreme a intrat. Iar după sfârșit, să ducă mărturia la egumen, ca pe cei întârziați de la rugăciune să-i rânduiască sub duhovnicească epitimie. Adică, sau plecându-i va face metanii, sau oprindu-i a nu mânca într-acea zi.

68. La urmă a adăugat cuviosul și acestea:

– Să nu vă obișnuiți, fraților, a umbla din loc în loc, bătând vânturi fără de folos și rezemându-vă de umbra necuratelor păreri. Ci vă întăriți unul pe altul și faceți roduri vrednice de pocăință. Iar părăsind voi lăcașul acesta, veți cădea sub grea epitimie (canon), ca niște netrebnici însoțirii celor aleși.

69. În anul 1806, la 3 decembrie, îmbolnăvind-se de moarte, Cuviosul Gheorghe a chemat la sine pe toți și le-a zis:

– Copiii tatei, dragoste să aveți între voi! Să știți că la Cernica va merge bine până la al patrulea stareț, iar de aici Dumnezeu știe. Apoi, dându-și duhul în mâinile Domnului, a fost îngropat în pridvorul bisericii Sfântul Gheorghe din insula mică.

MONAHUL GHERONTIE DASCĂLUL
Mănăstirea Neamț
(† 1812)³

Cuviosul Gherontie era unul din ucenicii starețului Paisie și cel dintâi părinte duhovnicesc al mitropolitului Grigorie Dascălul (1823–1834). Originar din Moldova, el a intrat ca viețuitor în Mănăstirea Neamț cu puțin înainte de venirea starețului Paisie (1779). Apoi, fiind iscusit la minte, a fost trimis împreună cu monahul Doroftei la Colegiul Sfântul Sava din București, pentru a deprinde limba greacă. Aici a cunoscut pe tânărul Gheorghe Miculescu, mitropolitul de mai târziu al Țării Românești, pe care l-a adus la Mănăstirea Neamț și l-a călugărit cu numele de Grigorie.

După terminarea școlii, monahul Gherontie a devenit un iscusit traducător al Sfinților Părinți de limbă greacă. Împreună cu fiul său duhovnicesc, ierodiaconul Grigorie, au tradus la Mănăstirea Neamț numeroase cărți patristice, din care cele mai multe au fost tipărite. Vestea despre acești doi călugări iscușiți în cele duhovnicești și pricepuți la tălmăcirea cărților bisericești se răspândise în tot pământul românesc. Erau cunoscuți atât mitropoliților Veniamin Costachi și Dionisie Lupu, cât și episcopilor de la Buzău, Râmnicu-Vâlcea și Argeș.

În anul 1812, monahul Gherontie împreună cu ierodiaconul Grigorie se duc în Muntele Athos, „să se închine sfintelor mănăstiri celor de acolo și să se întâlnească cu părinții cei cuvioși, pentru folosul sufletului”. La întoarcere, însă, cad între tâlhari la Filipopoli, peste Dunăre, unde Cuviosul Gherontie moare ca un adevărat martir. Ucenicul său îl îngroapă la Mănăstirea Anarghiri din apropiere și se întoarce la Neamț. După șapte ani îi aduce osemintele și le depune în gropnița mănăstirii de metanie.

CUVIOSUL SISOE SIHASTRU
Ctitor și egumen al Schitului Rarău
(secolele XVIII–XIX)

Acest cuvios părinte sihăstrea în Munții Rarăului, pe la sfârșitul secolului XVIII. Numele său era cunoscut în toate satele din împrejurimi. Sihăstria din

³ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, colectiv, București, 1958; C. Tomescu, *Scurtă povestire istorică despre Sfânta Mănăstire Neamț*, Mănăstirea Neamț, 1942

codri îl aveau de povățuitor, fiind vestit ascet și lucrător al rugăciunii lui Iisus, iar credincioșii de prin sate îl aveau de părinte duhovnicesc și mijlocitor către Dumnezeu.

Auzind de nevoința lui, călugării din Schitul Rarău l-au ales egumen și întâistător al obștii lor. Și era egumenul Sisoe ca o lumânare în sfeșnic pentru toți, adunând în schit mai mulți ucenici și povățuind pe toți pe calea mântuirii. Dar, văzând cuviosul că bisericile ortodoxe, mănăstirile și schiturile din nordul Moldovei erau persecutate de autoritățile catolice austriece, a socotit să mute Schitul Rarău în partea de sud a muntelui, care aparținea de Moldova.

În vara anului 1800, egumenul Sisoe s-a pregătit să treacă cordonul (frontiera) austriac. Deci, adunând în schit 30 de țărani cu cai de munte, a așezat pe ei catapeteasma bisericii, odoarele, cărțile de cult și puțina avere a schitului. Apoi, făcând rugăciune la Maica Domnului și sărutându-i sfânta icoană, împreună cu tot soborul, au trecut noaptea frontiera, fără să fie observați de austrieci. Egumenul însuși mergea înainte cu icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni și se ruga cu lacrimi să fie izbăviți de tot răul.

În zorii zilei au poposit într-o frumoasă poiană de munte, aproape de locul numit „Piatra Zimbrului”. Aici au așezat icoana Maicii Domnului într-un trunchi de brad și au făcut priveghere și liturghie de mulțumire lui Dumnezeu. Apoi au construit o biserică de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, cum se vede până astăzi, în care au așezat catapeteasma și sfânta icoană, protectoarea schitului. Alături au construit chilii pentru călugări și cele de nevoie. Așa a reînnoit Cuviosul Sisoe Schitul Rarău, scoțându-l de sub ocupație străină.

Adunând în jurul său peste 20 de călugări și învățându-i pe toți dragostea de Dumnezeu, după câțiva ani s-a strămutat la cereștile lăcașuri.

SCHIMONAHIA NAZARIA

Mănăstirea Văratec

(† 1814)⁴

Viața schimonahiei Nazaria a fost din început înconjurată de necazuri și ispite. Era de loc din Brașov. Mai întâi a fost căsătorită și a născut doi copii. Apoi, murindu-i soțul, a rămas din tinerețe văduvă. Nu după mulți ani, cu voia lui Dumnezeu, i-au murit și copiii. Rămânând singură și dorind să

⁴ Monahia Zenaida Racleş și Arhim. Evghenie Ungureanu, *Istoria Mănăstirii Văratec*, Mănăstirea Neamț, 1923

slujească lui Hristos, a intrat în nevoința vieții călugărești. Mai întâi a petrecut în Schitul Scânteia din Vrancea, unde a fost făcută rasoforă cu numele de Natalia. Apoi se mută la Schitul Bonțești. Aici primi marele și îngerescul chip sub numele de Nazaria.

Dorind o nevoință duhovnicească mai înaltă, schimonahia Nazaria a venit în ținutul Neamț, la Schitul Pârâul Carpenului-Pipirig. Aici a cunoscut pe marele duhovnic Iosif Pustnicul, care a strămutat obștea de aici la Schitul Durău, sub Muntele Ceahlău, unde luă ființă o renumită sihăstrie de călugărițe. La Durău s-a nevoit schimonahia Nazaria 14 ani de zile, în tăcere, în post, în rugăciune și ascultare, devenind egumenă a acelei alese sihăstriei. Și era așa de blândă, smerită și înțeleaptă, încât o iubeau toate ca pe o adevărată mamă duhovnicească.

În anul 1788, după întemeierea Mănăstirii Văratec, Cuviosul Iosif Pustnicul a adus pe schimonahia Nazaria de la Durău și a pus-o stareță în Văratec. Astfel, smerita mireasă a lui Hristos, părăsind liniștea, se face începătoare unei obști noi, devenind prima stareță a Mănăstirii Văratec. Și a condus cu multă înțelepciune duhovnicească soborul mănăstirii, din anul 1788 până în anul 1814. La aceasta a fost ajutată nu puțin de Cuviosul Iosif și mai ales de Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, protectoarea mănăstirii.

După ce formă o frumoasă obște de călugărițe cu peste o sută de surori și rândui toate bine, schimonahia Nazaria s-a mutat din viața aceasta, pentru a lua plata ostanelilor sale.

ARHIMANDRITUL TIMOTEI **Stareț al Mănăstirii Cernica** **(† 1816)⁵**

Acest cuvios părinte era pământean de neam din Câmpia Bărăganului. Auzind de Schitul Cernica și de starețul Gheorghe, a părăsit din tinerețe grijile lumii și a venit să slujească lui Hristos. Și era unul din cei mai iubiți ucenici ai marelui stareț.

În anul 1784, tânărul Timotei a fost călugărit împreună cu alți 32 de frați. În anul 1793 a fost hirotonit preot și numit egumen al Mănăstirii Cernica. după ce Cuviosul Gheorghe duce o parte din călugări la Mănăstirea Căldărușani. Astfel, ieromonahul Timotei devine cel mai apropiat colaborator

⁵ Monah Casian Cernicanul, *Istoriile sfintelor monastiri Cernica și Căldorășani*, București, 1870

al stareșului său, fiind blând, smerit, ascultător în toate și iubit de întreaga obște.

După moartea stareșului Gheorghe, obștea Mănăstirii Cernica a ales stareș, la 5 aprilie, 1807, pe părintele Timotei ieromonahul. Și a povățuit bine sfânta mănăstire 9 ani de zile, făcând multe și însemnate îmbunătățiri și păzind cu sfințenie așezământul înaintașului său. În toamna anului 1807 a primit între viețuitorii mănăstirii pe tânărul frate Constantin, care avea să devină mai târziu Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica. În anul 1809, stareșul Timotei începe construcția unei mari biserici pe insula Sfântul Nicolae, în locul vechii biserici distruse de cutremur. În anul 1813, arhimandritul Timotei fondează Mănăstirea de maici Pasărea, în pădurile din apropiere, unde mai târziu s-au nevoit multe din rudele părinților de la Cernica.

Pe lângă aceste înnoiri, stareșul Timotei s-a îngrijit nu puțin și de menținerea vieții duhovnicești în obștea formată cu atâta trudă de Cuviosul Gheorghe. A mărit numărul fraților din obște, a continuat tipicul slujbelor și ascultărilor rânduite în așezământul lăsat mănăstirii și, mai ales, a menținut unitatea și dragostea între frați. Pentru viața lui aleasă, pentru înțelepciunea și blândețea cu care păstorea turma lui Hristos, stareșul era iubit și respectat de toți, ca un adevărat părinte duhovnicesc.

La 3 martie, 1816, arhimandritul Timotei s-a mutat la Domnul, lăsându-și ucenicii lipsiți de mângâierea sa părintească.

EPISCOPUL IOSIF DE ARGEȘ († 1820)⁶

Acest episcop este vrednic de pomenit între cei mai aleși ierarhi ai Bisericii noastre din secolul XIX, atât pentru buna chivernisire a Eparhiei Argeșului, cât și pentru râvna cu care stăruia la traducerea și tipărirea cărților bisericești.

S-a născut în satul Malaia de pe râul Lotru-Craiova, în jurul anului 1750. Tatăl său, fiind preot, l-a învățat carte din copilărie. Apoi se retrage la Mănăstirea Cozia, unde se călugărește. Mai târziu este hirotonit și numit egumen la Mănăstirea Sfântul Dumitru din Craiova. În anul 1792 este hirotonit arhiereu cu titlul de „episcop al Sevastiei”. Iar la sfârșitul anului 1793 este numit episcop al Eparhiei Argeșului, abia reînființată, pe care o păstorește cu duhovnicească râvnă și înțelepciune timp de 27 de ani.

⁶ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, colectiv, 1958, p. 255-263

Ca un iscusit slujitor al Bisericii lui Hristos, s-a străduit să înnoiască mai multe biserici, mănăstiri și schituri din eparhia sa. Astfel, între anii 1797-1800 a construit noi chilii și un paraclis de iarnă la Mănăstirea Curtea de Argeș și a reînnoit catedrala voievodală, împodobind-o cu picturi și odoare. Pentru moaștele Sfintei Mucenice Filofteia a făcut o raclă nouă și a turnat un clopot mare cu a sa cheltuială. A reparat, de asemenea, Mănăstirile Stănișoara-Argeș și Antim din București.

Fiind un bun cărturar și statornic apărător al Ortodoxiei românești, s-a ostenit toată viața să traducă și să tipărească cărți de slujbă și de apărare a dreptei credințe în Hristos. Din cărțile traduse de episcopul Iosif din limba greacă se pot aminti: *Octoiul* - 1774 și 1794; *Urmarea lui Hristos* - 1792 și *Comoara drepte credințe* - 1793. Iar dintre cărțile traduse la cererea lui, îndreptate și tipărite cu a sa cheltuială, amintim: cele 12 *Mineie* tipărite la Buda în anii 1804-1805; *Slujba Sfântului Nifon* - 1806; *Octoiul*, tradus de monahul Gherontie și ierodiaconul Grigorie din Mănăstirea Neamț - 1811; *Adunarea pe scurt a dumnezeieștilor dogme*, împotriva uniației din Transilvania, tradusă de ierodiaconul Grigorie și tipărită la Mănăstirea Neamț în anul 1816; *Tâlcuire pe scurt la Antifoanele celor 8 glasuri*, tradusă de același monah Gherontie la cererea sa și tipărită la Mănăstirea Neamț în 1817, precum și altele.

Episcopul Iosif mărturisea dreapta credință și prin exemplul vieții sale, fiind un bun slujitor al Bisericii și un adevărat păstor al turmei lui Hristos. În anul 1808 avea în eparhia sa 114 biserici de zid, 250 biserici de lemn, 699 preoți de mir, 30 ieromonahi, 445 diaconi, 3 ierodiaconi și 24 mănăstiri și schituri.

Ajungând la adânci bătrâneți, s-a săvârșit din viață la Mănăstirea Antim, în toamna anului 1820 și a fost îngropat lângă biserică.

CUVIOȘII PĂRINȚI DIN MĂNĂSTIREA SECU (Uciși de turci în septembrie, 1821)

Se cuvine să facem pomenire aici și de cuvioșii părinți - călugări, ierodiaconi și ieromonahi - uciși de turci în luptele date la Mănăstirea Secu în toamna anului 1821, împotriva eteriștilor greci.

Odată cu ocuparea mănăstirii de către eteriști, au fost reținuți înăuntru și câțiva mireni dimpreună cu treizeci de călugări. Turcii, căutând să izgonească pe răsculați, au asediat mănăstirea. Apoi, după două luni de rezistență și de

mai sacrificii, mănăstirea a fost incendiată și răsculații au deschis porțile. În secolul acela s-a dezlănțuit un cumplit atac în curte și în biserică, murind de ambele părți multe de ființe omenești. Cu îngăduința lui Dumnezeu, în acel măcel au fost uciși cu sabia 28 de călugări nevinovați din obștea Mănăstirii Secu și apoi îngropați în aceleași gropi comune din apropiere⁷.

Uciderea acestor cuvioși călugări în propria lor mănăstire este un fapt tragic în istoria monahismului nostru. Aceasta ne amintește de Cuvioșii Părinți uciși de beduini în Sinai, în Rait și la Mănăstirea Sfântul Sava, în secolele IV-VI. Martor al acestui măcel a fost Cuviosul Zosima, un mare sihastru de la Pocrov, care a scris în însemnările sale câteva pagini zguduitoare.

Se cuvine, dar, să ne amintim cu recunoștință de acești călugări, martiri fără nume, care și-au vărsat sângele nevinovat pentru dragostea lui Hristos. Se spune din bătrâni că până în zilele noastre apar pe pământ pete roșii de sânge, pe locul unde au fost tăiați cu sabia cuvioșii martiri români.

ARHIMANDRITUL ILARIE Stareț al Mănăstirii Neamț (1818-1823)⁸

Arhimandritul Ilarie era originar din Bucovina, fiind unul din duhovnicii de frunte ai Mănăstirii Neamț și ucenic al starețului Paisie. Despre acest cuvios stareț scrie în arhiva mănăstirii că era „drept moldovean, om împodobit cu multe fapte bune, pricopsit (îmbogățit) în cele duhovnicești și politicești, viteaz în toate scârbele și întâmplările ce-i veneau”.

Cea dintâi grijă a sa a fost menținerea vieții duhovnicești în marea lavră și în cele patru schituri ale sale. Pe atunci, Mănăstirile Neamț și Secu numărau peste 500 de călugări în viața de obște și aproape 100 de sihaștri în pădurile din împrejurimi, mai ales în jurul Schiturilor Pocrov, Sihăstria și Sihla. Starețul Ilarie se străduia să păstreze unitatea deplină între monahi, râyna pentru biserică, pentru rugăciune, pentru ascultare desăvârșită și pentru citirea scrierilor Sfinților Părinți. Sub îndrumarea lui s-au tipărit în tipografia Mănăstirii Neamț și câteva cărți bisericești de mare importanță, precum:

⁷ După afirmațiile pustnicului Zosima de la Schitul Pocrov și ale arhiereului Narcis Crețulescu din Mănăstirea Neamț.

⁸ Arhiereul Narcis Crețulescu, *Istoria Mănăstirilor Neamț și Secu cu ale lor schituri*, mss. 5691-5696/BAR; C. Tomescu, *Scurtă povestire istorică despre Sfânta Mănăstire Neamț*, 1942, p. 42-43.

Cuvintele Sfântului Isaac Sirul (1819), *Sfânta Evanghelie* (1821), în cea mai aleasă ediție; *Carte pentru pravilă* (1823) și *Psaltirea* (1823–1824).

Sub starețul Ilarie au venit grele încercări peste mănăstirile din ținutul Neamț, și anume, luptele dintre turci și eteriștii greci, incendierea Mănăstirii Secu și a Schitului Sihăstria, risipirea călugărilor prin sate și păduri și jefuirea sfintelor lăcașuri. Starețul Ilarie, fiind insuflat de Dumnezeu, a ascuns în munți icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, precum și tipografia. Apoi, plătind o sumă de bani, a izbăvit Mănăstirea Neamț de foc și pustiire.

În anul 1822, când s-a liniștit Moldova, starețul a trimis trei călugări și au adus icoana Maicii Domnului din munte. Iar el împreună cu toată obștea au întâmpinat-o cu lacrimi, au așezat-o din nou în biserică și au făcut rugăciuni de mulțumire și priveghere de toată noaptea. În locul unde a fost ascunsă icoana, starețul a întemeiat Schitul Icoana, în cinstea Maicii Domnului, cum se vede până astăzi.

După șase ani de povățuire a mării lavre, când obștea se întemeiase din nou, Cuviosul Ilarie s-a simțit chemat de Hristos și a adormit cu pace în toamna anului 1823, fiind plâns de tot soborul.

CUVIOSUL IOSIF PUSTNICUL Mare duhovnic al Mănăstirii Văratec († 1828)⁹

a. Viața

Ieroschimonahul Iosif „Pustnicul” a strălucit în monahismul nostru ca o făclie de mult preț, din a doua jumătate a secolului XVIII, până la începutul secolului trecut. Căci era sihastru și dascăl iscusit al rugăciunii lui Iisus, preot și duhovnic renumit, părinte adevărat pentru mireni și călugări și bun organizator de mănăstiri. Iată faptele cele mai importante ale Cuviosului Iosif, numit de toți „Pustnicul”.

Acest mare duhovnic era de loc din ținutul Neamț. Iubind pe Hristos, a îmbrățișat din tinerețe viața călugărească. Mai întâi s-a nevoit în obștea Mănăstirii Neamț, întrecând pe mulți cu smerenia și ascultarea. Văzând aceasta, starețul lavrei l-a făcut călugăr și ieromonah. Mai târziu, râvnind marilor părinți, ieroschimonahul Iosif s-a retras la singurătate, în pădurile seculare din apropierea Schitului Sihla. Acolo s-a nevoit mulți ani în post și

⁹ Monahia Zenaida Racleș și Arhim. Evghenie Ungureanu, *Istoria Mănăstirii Văratec*, Mănăstirea Neamț, 1923

rugăciune, împreună cu doi ucenici ai săi. Până astăzi, locul acela poartă numele de „Chiliile lui Iosif”.

La rugămintea starețului Paisie, Cuviosul Iosif ajunge duhovnic la o mică sihăstrie de călugărițe de la Pârâul Carpenului-Pipirig, în anul 1780. De aici se mută cu toată obștea la Schitul de maici Durău, lângă Ceahlău. Acolo organizează o sihăstrie călugărească renumită în partea locului. În 1785 se retrage iarăși la liniște în pădurile Văratec, ajutând la întemeierea mănăstirii cu același nume, împreună cu schimonahiile Olimpiada și Nazaria.

După ce formează o obște de peste 200 de călugărițe, pe care le povățuiește duhovnicește mai bine de 30 de ani, Cuviosul Iosif Pustnicul se mută în odihna lui Hristos, în anul 1828, și este înmormântat în biserica mare ctitorită de el.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Se spunea despre Cuviosul Iosif că atât de mult sporise în viața duhovnicească, încât ajunsese unul din cei mai renumiți sihaștri din Munții Sîmbiei. Se învrednicise încă și de darul facerii de minuni și al izgonirii duhurilor necurate, cum puțini erau în vremea sa.

2. Se mai spunea despre el că avea doi ucenici din Mănăstirea Neamț, pe schimonahii Gherontie și Gherman. Toți trei împreună se rugau, privegheau ziua și noaptea și se sileau să împlinească poruncile lui Hristos și să cânte cântărilor lui Dumnezeu.

3. Locuința Cuviosului Iosif și a ucenicilor săi era formată din trei chilii de lemn și pământ, așezate într-o poiană, alături de un mic paraclis. Bătrânul cobora din pustie foarte rar. Hrana și-o procurau din fructele de pădure și din legumele cultivate în jurul chiliilor. Și astăzi se mai văd în poiană urmele „Chiliilor lui Iosif”, pârâul și poiana care îi poartă numele și câțiva pomi fructiferi.

4. Ieroschimonahul Iosif era cunoscut de călugării din ținutul Neamț ca un foarte iscusit duhovnic și mare dascăl al rugăciunii lui Iisus. De aceea, veneau la el pentru cuvânt de folos și spovedanie numeroși sihaștri din Munții Sîmbiei și din pădurile Agapiei, călugări și egumeni din Schiturile Sihăstria, Sihla, Pocrov și Mănăstirea Neamț. Iar bătrânul îi primea pe toți cu dragoste, îi asculta, îi învăța tainica lucrare a rugăciunii lui Iisus, îi mărturisea și, după ce îi ospăta cu mâncare pustnicească, îi libera cu pace la chiliile lor.

5. Cuviosul Iosif Pustnicul a fost și un vestit organizator de sihăstriei în ținutul Neamț. Căci, fiind rânduit părinte duhovnicesc la Schiturile de maici

Pârâul Carpenului, Durău și Mănăstirea Văratec, pe toate le-a împodobit cu viață de obște, cu slujbe alese și cu călugărițe râvnitoare pentru Hristos, care trăiau în multă dragoste, în ascultare și neconținută rugăciune.

6. Despre acest mare sihastru se spune că avea așa de mare râvnă la zidirea sfintelor lăcașuri, că singur ajuta pe lucrători. Între anii 1790–1800, când s-a construit biserica Mănăstirii Văratec cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, duhovnicul Iosif căra cu mâinile sale piatră, var, nisip și apă și le urca pe schelă. Iar pentru lucru aduna bani de la cei avuți și cu dare de mână și plătea lucrătorii. Astfel, Cuviosul Iosif este cinstit ca cel dintâi ctitor și duhovnic al Mănăstirii Văratec.

7. Deși petrecea în obște, bătrânul ducea viață duhovnicească în asceză și neconținută rugăciune. Iar pentru sfințenia vieții sale a fost binecuvântat de Dumnezeu cu darul vindecării și al mângâierii oamenilor. Zilnic veneau la el mireni și călugări pentru cuvânt de folos. Veneau oameni bolnavi de dureri necurate și se întorceau înapoi mângâiați și vindecați.

8. Fiind înaintevăzător, Cuviosul Iosif, numai cât privea pe cineva în față, înțelegea de ce patimi și gânduri era luptat sau de ce boală suferea. De aceea, cunoscând pricina, vindeca pe toți cu rugăciunile sale, căci era unul din cei mai renumiți duhovnici și dascăli ai rugăciunii din ținutul Neamț.

9. Mai înainte de obștescul său sfârșit, Cuviosul Iosif a prevestit că vor veni tulburări mari și răzmerițe peste țara Moldovei. Satele și mănăstirile vor fi jefuite, Mănăstirea Neamț va rămâne un timp pustie, iar celelalte – Agapia, Secu, Sihăstria și Văratec – vor fi arse de foc. Această profeție a ieroschimonahului Iosif Pustnicul s-a împlinit în toamna anului 1821, în timpul răscoalei eteriste.

CUVIOSUL PIMEN IEROSCHIMONAHUL

Duhovnicul Sfântului Calinic de la Cernica

(1762–1831)¹⁰

a. Viața

Acest cuvios părinte a fost un mare nevoitor și duhovnic al Mănăstirii Cernica. S-a născut în București, în anul 1762. În 1784 a intrat în viața monahală, ca ucenic al starețului Gheorghe. După trei ani a fost călugărit, iar puțin mai târziu a fost hirotonit diacon și preot.

¹⁰ Monahul Casian Cernicanul, op. cit., p. 86–110

Ieroschimonahul Pimen s-a nevoit în Mănăstirea Cernica până după moartea stareșului Gheorghe. În anul 1812 se duce la Sfântul Munte, iar în anul 1818 arhimandritul Dorotei, stareșul Cernicăi, îl cheamă la metanie, unde rămâne ca părinte duhovnicesc al obștii până la sfârșitul vieții sale.

La 29 august, 1831, și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost îngropat lângă biserica veche a Sfântului Gheorghe din insula mică.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Ieroschimonahul Pimen a fost cel mai iubit și apropiat ucenic al marelui stareș Gheorghe, pe lângă care a crescut și s-a format duhovnicește timp de 22 de ani. De la el a deprins să fie iubitor de liniște, blând, smerit cu inima și foarte râvnitor pentru casa Domnului. De la el a învățat să săvârșească cele sfinte „cu frică și cu cutremur” și să iubească oamenii. De la stareșul Gheorghe a învățat Cuviosul Pimen meșteșugul Sfintei Spovedanii și lucrarea cea de taină a rugăciunii lui Iisus.

2. Acest cuvios părinte a fost rânduit de Dumnezeu să fie povățuitor și părinte duhovnicesc al fericitului Calinic. În anul 1807 când acesta vine la Cernica, stareșul Timotei îl încredințează ca pe un odor de mare preț duhovnicului Pimen, „fiindcă era un bătrân iscusit în călugărie și cel dintâi ucenic al stareșului Gheorghe, om cu viață înaltă, după cum mai mulți ucenici ai lui mărturisesc”.

3. Părintele Pimen a povățuit duhovnicește pe fericitul Calinic din anul 1807 până în anul 1812, când se duce la Sfântul Munte. Iar după întoarcerea în țară, i-a fost duhovnic până în anul 1831, când bătrânul se mută la cele veșnice. Și a povățuit cu atâta înțelepciune pe Cuviosul Calinic prin rugăciune, prin cuvânt și prin exemplu, încât în puțini ani ucenicul și-a întrecut dascălul său.

4. Retrăgându-se Cuviosul Pimen la liniște în insula mică, s-a nevoit mulți ani acolo în tăcere și rugăciune. Ascultarea lui cea mai aleasă, rânduită de Sfântul Calinic, a fost aceea de a spovedi și mângâia pe oameni. Faima vieții lui ajunsese peste tot și alergau la el nu numai călugări, ci și mireni, de se mărturiseau și cereau cuvânt de învățătură.

5. Dorind să deprindă mai bine lucrarea minții și să se folosească de părinții atoniți, în anul 1812 a plecat la Sfântul Munte cu ucenicul său, Damaschin. Acolo s-a nevoit șase ani la liniște, într-un loc pustiu, în priveghere, în rugăciune și cugetare la cele dumnezeiești, biruind ispitele vrăjmașului.

6. După întoarcerea bătrânului din Athos, părinții din Cernica „nu se împăcau să le fie stareț Cuviosul Pimen, pentru că el voia să facă chinovie chiar ca la Sfântul Munte, și părinții de aici, fiind neobișnuiți cu acea viață aspră, nu voiau să strice legile starețului Gheorghe, începătorul acestei obști”. De aceea, călugării au ales stareț pe fericitul Calinic, ucenicul său, iar părintele Pimen a rămas duhovnicul obștii până la sfârșitul vieții sale.

7. Acest îmbunătățit bătrân era un călugăr de liniște și de rugăciune. Ziua și noaptea era nelipsit de la biserică și de la ascultare, iar în timpul liber sculpta cruci și le împărțea la frați. Permanent lucra cu mâinile, iar cu mintea zicea rugăciunea lui Iisus.

8. Se spunea despre acest cuvios că era foarte înțelept și iscusit la cuvânt. Însuși Sfântul Calinic, în vremuri de primejdie și nedumerire, venea la el ca la părintele său duhovnicesc și niciodată nu ieșea din cuvântul lui.

9. În anul 1829, într-o noapte de iulie, Sfântul Calinic a avut o înfricoșată vedenie. Atunci, îndată luându-și rasa, a alergat la părintele Pimen în insula mică și, intrând în chilie, i-a spus vedenia. Iar bătrânul i-a răspuns:

- Nu este, fiule, nălucire diavolească, ci este adevărată vedenie dumnezeiască, pentru că și mie mi s-a arătat de trei ori în această noapte aceeași vedenie. După ce mi-am făcut canonul, m-am așezat pe acest scaun să mă odihnesc puțin până va toca de Utrenie, și m-a furat somnul. Odată am văzut că se deschide ușa chiliei și a intrat părintele stareț Gheorghe și cu dânsul alți doi. Unul era îmbrăcat arhiereste și altul ostășește, pe care îi asemănam cu Sfântul Nicolae și Sfântul Gheorghe. A zis arhierul către stareț: „Cum se nevoiește fiul Pimen în podvigul (cinul) călugăresc?” Starețul i-a răspuns: „Bine petrece până acum, cu rugăciunile preasfinției tale”. Și întorcându-se Sfântul Nicolae către mine, mi-a zis:

- Fiule Pimen, să te duci să spui fiului Calinic să zidească în ostrovul acesta o biserică în numele Sfântului Gheorghe, ca să nu fie călugării amestecați cu mirenii, că se va defăima chipul monahicesc.

Iar Sfântul Gheorghe mi-a adăugat:

- Și tot ce-ți va trebui noi vom trimite!

Iar starețul Gheorghe mi-a zis:

- Fiule Pimen, să fii îndemnător la acest lucru! Și la urmă a zis: Vino la biserică! În clipa aceea m-am deșteptat.

La biserică, în vremea canoanelor, am adormit puțin și iar mi s-au arătat cei trei bărbați. După Utrenie am venit la chilie și, șezând pe acest scaun, fiind foarte ostenit, am adormit puțin și a venit iar starețul cu acei doi și m-au împins cu mâna, zicându-mi:

- Scoală-te de spune fiului Calinic să nu mai zăbovească!

Auzind toate acestea Sfântul Calinic și fiind îndemnat de Cuviosul Pimen, îndată a început să zidească pe insula mică o frumoasă biserică în cinstea Sfântului Marelui Mucenic Gheorghe, cum se vede până astăzi.

10. Acest preacuvios părinte a avut un sfârșit tot atât de minunat precum l-a fost și viața. După mărturia Sfântului Ierarh Calinic, moartea Cuviosului Pimen a fost așa:

În anul 1831, de ziua Sfântului Prooroc Iezechiel, a slujit liturghia și, fiind foarte ostenit, a stat pe un scaun să se odihnească și a adormit puțin. Și i s-a arătat în vedenie că era într-un câmp frumos, și acolo, într-acel câmp, era o împărăteasă strălucind ca soarele, șezând pe un scaun. Alături, lângă dânsa, doi bătrâni foarte luminoși care părea că sunt Sfântul Nicolae și starețul Gheorghe, șezând amândoi pe două scaune. Deci s-a sculat starețul și i-a zis:

- Fiule Pimen, vino aproape de mine! Și, apropiindu-se, i-a pus o cruce pe piept și, dându-i o hârtie în mână, i-a zis: Până la 40 de zile vei veni la noi, împreună cu cei ce sunt scriși aici în această hârtie. Desfăcând acea hârtie a citit-o și, la urma tuturor, a văzut că era și starețul Calinic. Cum l-a văzut și a înțeles că are să moară, Cuviosul Pimen a îngenuncheat înaintea Împărătesei și a zis:

- Împărăteasa îngerilor și a lumii, mă rog să mai rămână acesta acum, fiindcă are să facă ceva bun, iar în locul lui ia pe altul! Și așa s-a scris altul, anume Nectarie schimonahul.

După aceasta s-a deșteptat și, înțelegând că au să moară toți acei ce erau scriși în acea hârtie, Cuviosul Pimen numaidecât și-a luat pe ucenicul său Damaschin, a mers aproape de biserică și a început să-și sape mormântul. Apoi, în toate nopțile mergea de-și făcea canonul lângă mormânt.

11. Când s-au împlinit 40 de zile, în seara de Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, fiind slujba la canoane, l-au apucat niște călduri și, venind la chilie, a trimis pe părintele Damaschin să cheme pe părintele stareț Calinic. Venind starețul, l-a găsit șezând pe un scaun și i-a zis:

- Fiule Calinic, acum să nu te scârbești că eu am să mă duc la Ierusalim și rugăciunile starețului nostru Gheorghe vor fi cu tine. Eu, deși mă voi despărți cu trupul, cu duhul voi fi cu tine, iar rugăciunile starețului Gheorghe te vor întări în supărările ce te vor întâmpina. Te rog, iubite fiule, după ducerea mea de aici să pui trupul în mormântul cel săpat de mine și mântuiește-te în Domnul.

Cum vorbeau ei între dâșii, l-a văzut că a plecat capul pe scaunul ce ședea și și-a dat duhul. Era anul 1831, august 29. Deci, adunându-se părinții, au făcut gătire de îngropare și l-au pus în mormântul cel săpat de dânsul.

12. A doua zi, după adormirea Cuviosului Pimen, Sfântul Calinic a scris aceste rânduri în condica Mănăstirii Cernica:

„1831, august 30. A răposat părintele Pimen, ieroschimonah, duhovnic, om cuvios, de vârstă ca la 55 de ani sau 60, de patruzeci de ani în obște, cu neamul pământean, la statul trupului de mijloc, cam oacheș, barba înspicată, mai mult albă și scurtă.

Sfârșitul i-a fost foarte minunat, că după ce și-a săpat groapa singur cu 40 de zile înainte nefiind cu nimic bolnav, sâmbătă, august 29, a slujit Sfânta Liturghie. Duminică, 30 (august) a început slujba mănecării și ieșind din biserică, a trimis ucenicul de m-a chemat și venind la sfinția sa, mi-a spus câte ceva de-ale duhovniciei și-mi zice că i-a sosit și sfârșitul. Eu n-am crezut și așa stând de vorbă amândoi, stând în pat rezemat de perețele chiliei, mi-a zis acest cuvânt de pe urmă: «Să nu te măhnești!» și și-a plecat capul și și-a dat Duhul.

Dumnezeu să-l odihnească și pe noi să ne ierte și să ne miluiască”¹¹.

Calinic, arhim. Stareț – Cernica.

SCHIMONAHII GHERONTIE ȘI GHERMAN Pustnici în Munții Sihlei (secolele XVIII-XIX)

Acești doi călugări sihaștri au fost mai întâi viețuitori în Mănăstirea Neamț, în a doua jumătate a secolului XVIII. Mai târziu, iubind viața de liniște și auzind că mulți călugări sihăstreau în Munții Neamț, s-au retras amândoi în pădurile din părțile Sihăstriei și ale Sihlei. Aici se nevoiau nu puțini pustnici, printre care și ieroschimonahul Iosif. Deci, au devenit ucenici și fii duhovnicești ai acestui mare sihastru și au petrecut împreună mulți ani în pustie. Cuviosul Iosif le-a făcut chilii în aceeași poiană, alături de chilia sa. Apoi le-a rânduit rugăciune, ascultare și nevoie cu măsură, iar ei petreceau în mare dragoste duhovnicească, încât se foloseau toți de ucenicii Cuviosului Iosif. Pentru hrană, părinții Gherontie și Gherman semănau în jurul chiliilor cartofi și legume. Iar din livada pusă de Cuviosul Iosif adunau toamna prune și mere pe care le uscau pentru iarnă. Din pădure adunau lemne de foc, bureți și alune, iar pâine primeau din mănăstirile dimprejur.

Aceasta era viața sihaștrilor Gherontie și Gherman. Ziua și noaptea privegheau și slăveau pe Hristos, făceau ascultare bătrânului, lucrau în

¹¹ Condica veche cu însemnări, de la muzeul Mănăstirii Cernica.

grădină și pregăteau seara de mâncare. Toate le făceau cu bucurie și neadormită rugăciune. Duminica și în sărbători se adunau mulți sihaștri la Cuviosul Iosif. Atunci, bătrânul săvârșea Sfânta Liturghie, iar ucenicii cântau la strună și se împărtășeau. La urmă gustau cu toții din masa dragostei și, sărutându-se în Domnul, se despărțeau.

Acești doi sihaștri aveau și altă poruncă de la starețul lor. Să îngrijească de călugării bolnavi din pustie, iar pe cei greu suferinzi să-i coboare în Schitul Sihăstria sau să-i ducă la bolnița Mănăstirii Neamț.

După mai mulți ani de nevoie, Cuviosul Iosif s-a dus cu ucenicii săi la Mormântul Domnului, dorind să pustnicească în Valea Iordanului. Dar, văzând că la Locurile Sfinte sunt tulburări și războaie, s-au întors cu toții la iubita lor pustie din Munții Sihlei. Mai târziu, bătrânul a fost trimis duhovnic la maici, iar ucenicii săi au rămas singuri la pustie. Deci, primind și ei ucenici, au petrecut în „Poiana lui Iosif” până la moarte. Apoi, după adormirea Cuviosului Iosif la Mănăstirea Văratec, s-au mutat la Hristos și ucenicii săi, Gherontie și Gherman, și au fost îngropați în aceeași poiană.

CUVIOSUL ZOSIMA PUSTNICUL

Schitul Pocrov-Neamț (secolele XVIII-XIX)

Schimonahul Zosima era cu metania din Mănăstirea Neamț. Aici s-a nevoit până spre sfârșitul secolului XVIII, deprinzând meșteșugul vieții duhovnicești de la cei mai aleși călugări. Apoi, primind marele chip îngeresc și fiind înzestrat de Dumnezeu cu darul frumoasei cântări, a avut multă vreme ascultarea de protopsalt.

Mai târziu, auzind de pustnicii din munții Pocrovului și de rânduiala ascetică a acestei sihăstrie, schimonahul Zosima se retrage la Schitul Pocrov. Aici, după tradiția locului, devine pustnic în Muntele Chiriacu din apropiere, unde se nevoiau mulți sihaștri renumiți. Fiecare se ostenea în chilia sa toată săptămâna. Iar Duminica se adunau cu toții la Sfânta Liturghie în schit, se împărtășeau cu Trupul și Sângele Domnului, apoi pleca fiecare la ale sale.

Astfel a sihăstrit Cuviosul Zosima mulți ani în pădurile Pocrovului, în post, în priveghere și în neadormită cântare și rugăciune. Îndeletnicirea sa era scrierea de manuscrise. Bătrânul copia cuvintele Sfinților Părinți și diverse cântări bisericești, pe care apoi le dona la schituri și la sihaștri. Avea încă

darul de a compune stihuri duhovnicești, pe care le cânta singur în liniștea chiliei sale.

În anul 1821 au venit încercări grele peste mănăstiri și peste Țara Moldovei, care au tulburat mult sufletul Cuviosului Zosima. Iată ce scrie el despre ele în însemnările sale:

„Împlinindu-se anul de la Hristos 1821, șezând eu, monahul Zosima, la obișnuita mea liniște în pustiu la Pocrovului a Sfintei Mănăstiri Neamțului și ieșind după obiceiul meu la Sfânta Liturghie, și după ce m-am întâmpinat cu părinții schitului au început a mă întreba:

– Știi, frate, ce s-a întâmplat în săptămâna aceasta în Moldova?

– Ba nu, am răspuns. Ce să știu eu?

Atunci, părinții mi-au povestit pe rând tulburările ce s-au pornit peste Țara Românească și Moldova, cum și primejdia ce amenința Sfintele Mănăstiri”.

Într-adevăr, din cauza răzcoalei eteriste, Mănăstirea Neamț a rămas pustie un an de zile, iar călugări s-au risipit prin schituri și păduri. Asemenea au pătimit și Mănăstirile Agapia, Văratec, Bistrița și Sihăstria. Toate au fost jefuite și unele incendiate de turci. Însă, cel mai mult a fost distrusă Mănăstirea Secu.

Auzind că aici se dau lupte grele și că mănăstirea este asediată de turci, Cuviosul Zosima, îndemnat de Duhul Sfânt, a venit noaptea în preajma mănăstirii să dea o mână de ajutor sărmanilor călugări închiși între ziduri și amenințați cu moartea. De asemenea, prin codri și munți rățăceau sute de călugări și mii de țărani fără hrană și adăpost, izgoniți din sălașurile lor.

Privind bătrânul de pe culmea dealului, plângea de jalea sfintei mănăstiri. Apoi, aflând că tezaurul, icoanele cele de mult preț și sfintele vase ale Mănăstirilor Secu și Agapia sunt tănuite sub zidurile ei, s-a furișat noaptea, a spart zidul, a scos icoanele și le-a ascuns în Muntele Vasanu, unde au stat îngropate timp de un an și jumătate. După ce s-a liniștit răzcoala și călugării s-au întors la ale lor, Cuviosul Zosima a adus tezaurul din nou la mănăstire.

Astfel a salvat pustnicul Zosima de la foc și jaf icoanele și icoanele Mănăstirilor Secu și Agapia. Apoi, întorcându-se la chilia sa în pădurile Pocrovului, a scris toate acestea, spre știință celor ce vor urma.

Cuviosul Zosima a mai alcătuit și câteva „Plângeri” frumos versificate, adresate mănăstirilor jefuite și profanate, care apoi se cântau de călugări și mireni. Astfel, a scris Plângerea Mănăstirii Văratec, Plângerea Mănăstirii Secu, Plângerea Mănăstirii Agapia, Plângerea Mănăstirii Slatina, Plângerea Mănăstirii Iașului și altele.

Așa s-a nevoit Cuviosul Zosima în pădurile Pocrovului până la adânci bătrâneți. Apoi, simțindu-și sfârșitul aproape, s-a coborât în schit și s-a mutat cu pace către Domnul.

ARHIMANDRITUL DOMETIAN Stareț al Mănăstirii Neamț (1823–1834)¹²

După mutarea din viață a starețului Ilarie († 1823), obștea Mănăstirii Neamț a ales întâistătător, povățuitor și duhovnic pe arhimandritul Dometian.

Acest venerabil stareț era transilvănean, din ținutul Brașovului. Către sfârșitul secolului XVIII și-a închinat viața lui Hristos în marea lavră, devenind un călugăr înțelept și ascultător. În acea vreme, Mănăstirea Neamț era vestită în întreaga Peninsulă Balcanică și în toate țările ortodoxe. Faima marelui stareț Paisie, ca și a vieții duhovnicești de aici, atrăgea călugări aleși din toate colțurile țărilor române, ca și din Rusia, Grecia, Serbia și Bulgaria. Din țară, la Neamț, cei mai numeroși erau călugării moldoveni (circa 80%), apoi transilvăneni (5–10%) și puțini „vlași” din Țara Românească. Iar de peste hotare veneau, îndeosebi, călugări din Ucraina și Rusia; apoi călugări greci, macedoneni și sârbi din Muntele Athos.

Monahul Dometian a făcut ascultare mai întâi la bucătărie, la vite și la biserică. Apoi a lucrat în tipografie, ajutând la legatul cărților și la răspândirea lor, mai ales în Transilvania. Învrednicindu-se de harul preoției, a ajuns în puțină vreme duhovnic iscusit. Iar în anul 1823, văzându-l părinții „foarte iscusit la minte și vrednic de a povățui”, l-au ales stareț.

De la început, arhimandritul Dometian s-a dovedit a fi un bun părinte duhovnicesc, râvnitor la cele dumnezeiești, chivernisitor în cele mănăstirești, iubitor de frați și de învățătură, înnoitor de biserici și milostiv cu cei săraci. El a continuat opera de înnoire a vieții duhovnicești din marea lavră, începută de starețul Ilarie după cumplita răscoală din anii 1821–1822. Mai întâi a adunat în mănăstire pe toți călugării risipiți prin păduri și metoace de frica turcilor. Apoi a rânduit duhovnici aleși, spovedanie săptămânală, prezență regulată la biserică și ascultare în tăcere și rugăciune. Sub starețul Dometian, obștea Mănăstirii Neamț cu toate schiturile ei număra până la 600 de călugări.

În aceeași măsură s-a îngrijit și de înnoirea mănăstirii și a schiturilor jefuite și arse de turci. Astfel, a restaurat biserica voievodală din incintă

¹² Arhivele Statului – Filiala Neamț, Fond Mănăstirea Neamț, pe anii 1800–1834.

ctitorită de Ștefan cel Mare (1497) și a zidit alături a doua biserică închinată Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. A refăcut chiliile din partea de sud a incintei, precum și Mănăstirea Secu, aproape în întregime mistuită de foc, iar la Schitul Sihăstria a zidit din nou biserica de piatră și două corpuri de chilii.

Starețul Dometian a dezvoltat, de asemenea, și tipografia Mănăstirii Neamț. Era singura tipografie bisericească din Moldova și se cereau cărți de cult și de folos sufletesc peste tot la bisericile și mănăstirile din țară, ca și la parohiile ortodoxe din Transilvania, începând de la Brașov și Țara Bârsei până la Sibiu, Năsăud, Munții Apuseni și Maramureș. Aceste cărți se distribuiau gratuit la mănăstiri, schituri și la bisericile sărace. O bună parte din cărți se transportau de călugări, cu porunca stareșului, peste Carpați, la frații români din Transilvania. Aceasta a fost dintotdeauna o datorie creștinească de onoare pentru obștea Mănăstirii Neamț.

Povățuind marea lavră cu multă înțelepciune timp de 11 ani și bineplăcând lui Dumnezeu, starețul Dometian s-a strămutat la cele veșnice în toamna anului 1834.

MITROPOLITUL GRIGORIE DASCĂLUL al Țării Românești (1765–1834)¹³

a. Viața

Acest luminat dascăl și ierarh al Bisericii lui Hristos a fost cel mai de seamă mitropolit al Țării Românești din secolul XIX. S-a născut în București, în anul 1765, din părinți iubitori de Dumnezeu. Din botez se chema Gheorghe Miculescu. La vârsta de șapte ani, a fost dat să învețe carte la școala elinească de la Mănăstirea Sfântul Sava. Aici se împrietenește cu monahul Gherontie de la Mănăstirea Neamț, căruia îi devine ucenic. Dorind să slujească toată viața lui Hristos, după terminarea studiilor, tânărul ucenic părăsește casa părintească și se duce cu monahul Gherontie la Mănăstirea Neamț. Aici cunoaște pe marele stareț Paisie și gustă din frumusețea vieții duhovnicești.

Prin anul 1790 este călugărit și hirotonit diacon de Cuviosul Paisie, primind numele marelui ierarh Grigorie Teologul. Apoi este rânduit, împreună cu duhovnicescul său părinte Gherontie, la traducerea operelor Sfinților

¹³ Pr. N. M. Popescu, *Viața și faptele părintelui Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești*, București, 1943; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II colectiv, București, 1958, p. 403–415; Prefețele cărților mitropolitului Grigorie Dascălul tipărite în Țara Românească, între 1823–1834.

Părinți din limba greacă în limba română. În anul 1812 călătoresc amândoi la Sfântul Munte. La întoarcere, monahul Gherontie este ucis de tâlhari aproape de Dunăre, iar ierodiaconul Grigorie se întoarce singur la metanie.

În anul 1820, ierodiaconul Grigorie părăsește pământul Moldovei și se stabilește la Mănăstirea Căldărușani. Iar la 10 ianuarie, 1823, este hirotonit episcop și ales mitropolit al Țării Românești, păstorind Biserica lui Hristos cu multă dragoste și înțelepciune timp de 11 ani.

La 22 iunie, 1834, mitropolitul Grigorie, supranumit „Dascălul”, moare și este înmormântat lângă zidul catedralei în partea de nord. După șapte ani, osemintele sale s-au strămutat în gropnița Mănăstirii Căldărușani, iar în prezent sunt așezate în pridvorul bisericii.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Se spunea despre mitropolitul Grigorie că, pe când era elev la școala elinească din Mănăstirea Sfântul Sava, era cel mai silitor la învățătură dintre toți cei 75 de elevi. De asemenea, își petrecea tinerețea cu multă înțelepciune, în post, în rugăciune și în citirea Sfinților Părinți.

2. Se mai spunea despre dânsul că, după venirea părintelui Gherontie de la Mănăstirea Neamț la Colegiul Sfântul Sava, atât de mult s-a folosit tânărul Gheorghe de smerenia și blândețea inimii lui, că, după terminarea școlii, s-a făcut și el călugăr.

3. Se spunea iarăși, că atât de mare era legătura dragostei între părintele Gherontie și ucenicul său, Gheorghe, că, până la moarte, nimeni dintre oameni și nimic pământesc nu i-ar fi putut despărți pe unul de altul. Prin ei împreună petreceau călugăria și cărturăria, smerenia și înțelepciunea, dorul de Hristos cu dorul de cunoaștere, blândețea cu ascultarea”.

4. Văzând starețul Paisie pe acest tânăr bătrân intrând în nevoința duhovnicească și cunoscând întru sine că va fi vas ales al Bisericii lui Hristos, îndată l-a tuns în schima monahală și l-a făcut diacon. Și era părintele Grigorie foarte smerit și ascultător către toți.

5. La traducerea cărților din limba greacă, împreună lucrau și se ajutau ierodiaconul Grigorie cu părintele său duhovnicesc Gherontie. Tot ce tâlmăcea unul, îndrepta celălalt. Ei au tradus împreună multe cărți, precum: *Patericul*, tipărit la București în anul 1828; *Octoiul*, tipărit la Râmnic și Buda în anul 1811; *Adunarea pe scurt a dumnezeieștilor dogme*, tipărită la Mănăstirea Neamț în anul 1816; *Tâlcuire pe scurt la antifoanele celor 8 glasuri*, tipărită tot la Mănăstirea Neamț, 1817; cele 12 mineie, tipărite la Buda în anii 1804–1805; *Viețile Sfinților*, tipărite la Mănăstirea Neamț, între anii 1807–1815 și la

București, între anii 1834–1836; *Tâlcul Evangheliei*, rămas în manuscris; *Cărți de învățătură, pentru Seminarul de la Socola* și altele.

6. Cerând mitropolitul Dositei al Țării Românești de la Veniamin Costachi, părintele Moldovei, să-i trimită doi monahi tălmăcitori din limba greacă, acesta îi trimite pe smeriții călugări Gherontie și Grigorie din Mănăstirea Neamț. Cei doi monahi reînființează tipografia Mitropoliei din București, tipăresc cărți de slujbă și învățătură, pun în rânduală biblioteca, apoi se întorc iarăși în Moldova, la metania lor.

7. Se spunea pentru ierodiaconul Grigorie că mare și nemângâiată durere a avut când a văzut pe părintele său duhovnicesc Gherontie ucis de tâlhari la întoarcere din Muntele Athos. Deci, îngropându-l acolo, peste Dunăre, la o mănăstire și plângând mult pentru el, s-a întors la Mănăstirea Neamț. După șapte ani ucenicul îi aduce osemintele fericitului său stareț și le îngroapă în pământul țării.

8. Călăuzit de harul Duhului Sfânt, smeritul ierodiacon Grigorie părăsește Mănăstirea Neamț, prin anul 1820, și se stabilește la Căldărușani, într-o chilie foarte săracă, afară de zidul mănăstirii. Singura lui avere era o desagă cu cărți și o rogojină pe pat. Aici petrecea ziua și noaptea în post și rugăciune, tălmăcind cărți din porunca mitropolitului și necăutând nici o dregătorie bisericească. Era așa de nevoitor la cele duhovnicești, încât toată noaptea priveghea. Numai „lumina zilei îi stingea lumânarea în chilie”.

9. La începutul anului 1823 a venit la chilia lui o solie de la București și i-a spus:

– Domnul țării vrea să te facă mitropolit și te cheamă!

– Că măria sa, Vodă, mă cheamă, voi veni, a zis el, dar ca să fiu păstor al turmei lui Hristos eu, nevrednicul, numai de gândul acesta mă cutremur.

A doua zi a plecat pe jos spre București.

10. Cum trecea noaptea prin satul Tunari, preotul l-a văzut rău îmbrăcat și l-a închis în cotețul porcilor, crezând că este vreun călugăr hoinar. A doua zi, o slugă i-a dat drumul pe ascuns. După puțin timp, preotul l-a văzut mitropolit și s-a înfricoșat. Iar blândul păstor, zâmbind, i-a zis:

– Nu te teme, părinte, că porcii sfinției tale s-au purtat bine cu mine!

11. După trei zile, ierodiaconul Grigorie a primit să fie păstor al turmei lui Hristos. Apoi, hirotonindu-se, domnitorul Grigorie Ghica i-a înmănat cârja și i-a zis:

– Nici celui care a alergat, nici celui ce s-a rugat, ci celui pe care l-a binevoit Dumnezeu!

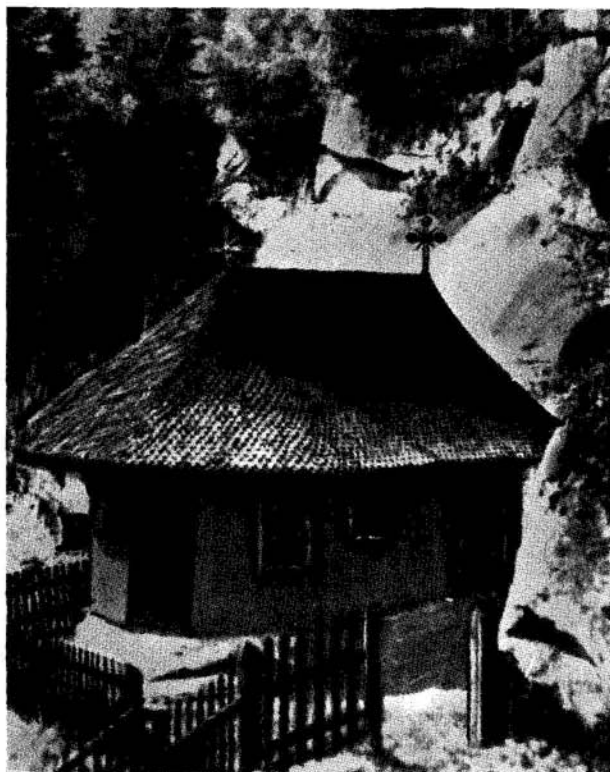

Sfinții Ierarhi Ilie Iorest (+1657)
și Sava Brancovici (+1683)

Schitul Sihla-Neamț (secolul XVIII)

Bisericuța «Dintr-un brad» de la
Sihla (1763)

Sfânta Teodora de la Sihla
(secolele XVII—XVIII)

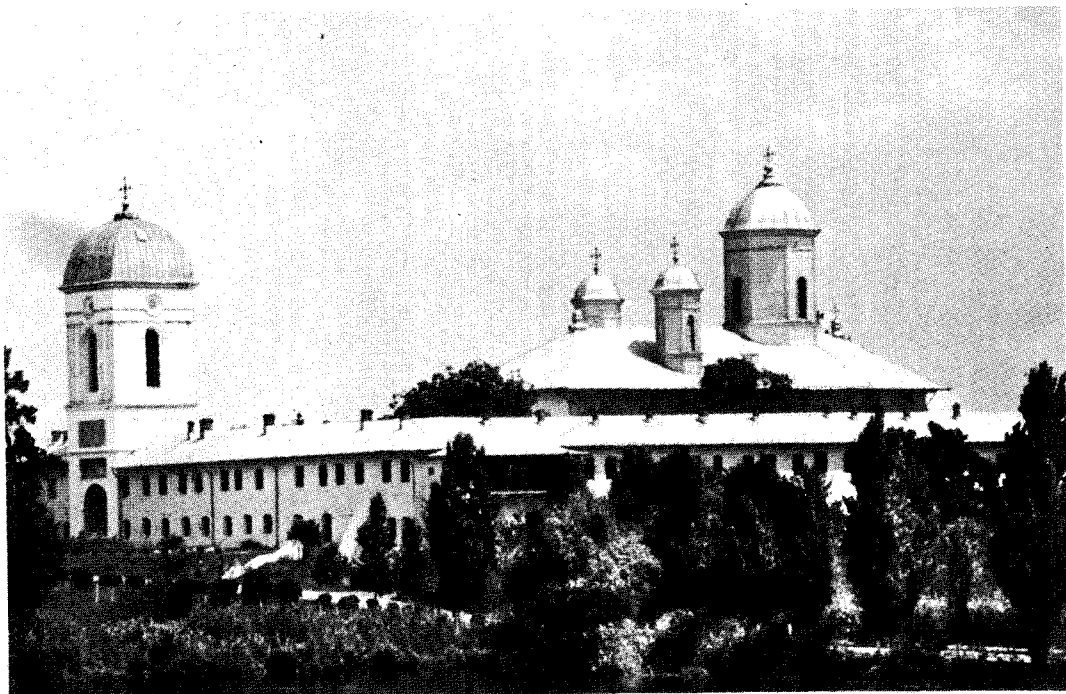
Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș
(+1656)

Mitropolitul Martir Antim Ivireanul
(+1716)

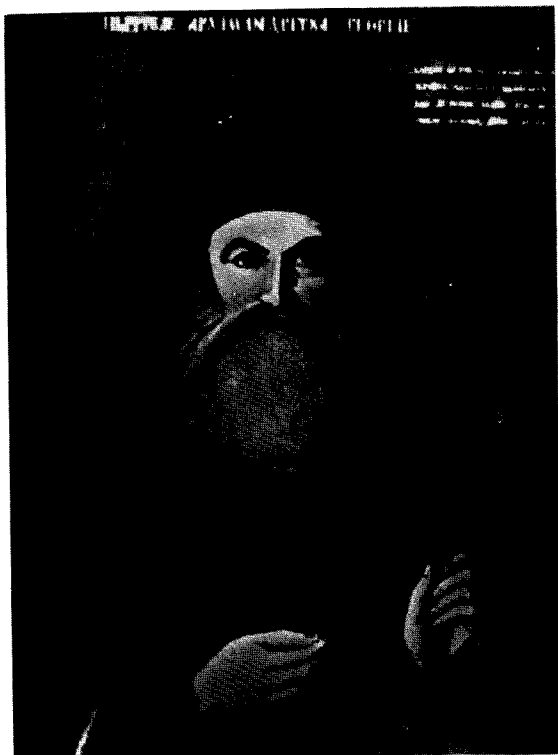
Sfânta Mănăstire Pasărea (secolul XIX)

Sfânta Mănăstire Cernica (1608)

Cuviosul Stareț Gheorghe de la
Cernica (+1806)

Sfântul Ierarh Calinic
de la Cernica (+1868)

Cuviosul Vasile de la Poiana
Mărului (+1767)

Cuviosul Paisie cel Mare de la
Neamț (+1794)

Mitropolitul Grigorie Dascălul (+1834)

Mitropolitul Moldovei Veniamin Costachi (+1846)

Cuviosul Arhimandrit Irinarh Roseti
de la Horaița (+1859)

Arhimandritul Neoni Buzilă de la
Neamț (+1853)

Ieromonahul Macarie Dascălul (+1836)

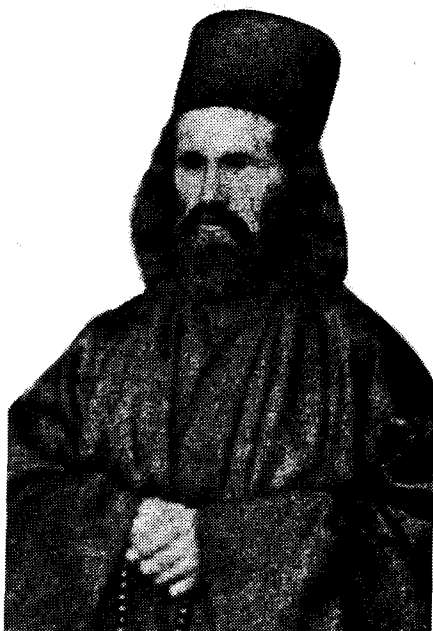

Sfânta Mănăstire Văratec (secolul XVIII)

Cuviosul Iosif Pustnicul de la
Văratec (+1828)

Monahul Procopie (Picu) Pătruț
(+1872)

Schitul Românesc Prodromul-Muntele Athos (secolul XIX)

Cuviosul Schimonah Nectarie
Protopsaltul (+1898),
Schitul Prodromul-Athos

Cuviosul Ieroschimonah Nifon
Ionescu (+1901), ctitorul
Schitului Prodromul-Athos

12. Ca părinte duhovnicesc al Țării Românești, mitropolitul Grigorie era pentru toți exemplu de sfințenie, de sărăcie desăvârșită și de dragoste pentru mântuirea turmei. În cele trei eparhii – Buzău, Râmnic și Argeș – a pus episcopi noi pe care îi sfătuia să cerceteze regulat turma, să se ostenească la îndreptarea Bisericii și „să nu stea la sfaturi și pricini deșarte”. Apoi a cerut „să nu se mai facă hirotonii necanonice”.

13. Acest mare mitropolit purta multă grijă pentru întemeierea de școli spre luminarea poporului, fiind numit de domn efor al tuturor școlilor din țară. La Colegiul „Sfântul Sava” se îngrijea personal să aibă profesori buni și evlavioși; lua parte la examene și dădea ajutor copiilor silitori și sărmani. Iar când profesorii aveau purtări nepotrivite cu chemarea lor, le spunea:

– Să vă îndreptați cu toții și apoi să îndreptați; să dobândiți năravuri bune, apoi să învățați de năravuri. Să fiți cu toții sfinți sau aproape de sfinți, precum erau dascălii cei mai dinainte într-acest loc.

14. Mitropolitul Grigorie a stăruit să se înființeze seminarii în fiecare eparhie, devenind astfel adevăratul ctitor al seminariilor din Țara Românească. S-a îngrijit să facă rânduială prin mănăstiri, punând stareți români în mănăstirile închinat și oprind o parte din venituri pentru repararea lor, căci multe din ele ajunseseră în stare de paragină.

15. Dar și petrecerea sa duhovnicească este vrednică de amintit. Noaptea dormea foarte puțin, căci se îndeletnicea cu rugăciunea și cu traducerea de cărți. Apoi mânca, o dată pe zi, puține legume și poame. Purta haine simple de șiac călugăresc și nu făcea niciodată plimbări. Era încă foarte bun chivernisitor, însă darnic cu săracii și văduvele. Iar când era vorba de tipărit cărți și de dat ajutoare la elevi, nu precupețea banii.

16. Acest înțelept mitropolit întrecea pe toți din vremea sa cu râvna și cunoașterea Sfinților Părinți. Pătrundea și stăpânea cu multă pricepere învățătura ortodoxă a dogmelor și a Sfintei Scripturi, pentru care i se spunea „teologul Grigorie, înalt în științe și în înțelepciune, adânc în noimă și smerit cugetător în isprăvi și în lucrare”. Iar dregătorii țării și poporul îl numeau „Mitropolitul Grigorie Dascălul”, precum se numește până astăzi.

17. Văzând acest mare ierarh „că neamul nostru românesc este evlavios din fire, dar sărac de armele credinței, s-a aprins cu râvna pentru luminarea lui” prin traducerea și tipărirea lucrărilor Sfinților Părinți. Cât a fost mitropolit pe scaunul Țării Românești a tradus și tipărit, atât la București, cât și la Buzău și Căldărușani, următoarele cărți:

Cuvintele despre purcederea Sfântului Duh ale lui Iosif Vrienie, Împărțire de grâu și Puțul Sfântului Ioan Gură de Aur, toate trei traduse cât a stat în surghiunie și tipărite la Buzău, între anii 1832-1833; Epistolele de obște ale Patriarhului Fotie, rămase în manuscris; Două cuvinte doveditoare pentru purcederea Sfântului Duh ale Sfântului Grigorie Palama; Despre cele opt gânduri ale Sfântului Casian Românul; Viața Cuviosului Paisie de la Mănăstirea Neamț; Din învățăturile Sfinților Trei Ierarhi, ale Sfinților Atanasie cel Mare, Ioan Damaschin și Simeon Noul Teolog, Fericitul Augustin, Teodorit, Teofilact al Ohridei, Atanasie de Paros și alții.

Pentru tipărirea atâtor cărți a înființat două tipografii noi, una la Episcopia Buzăului și alta la Mănăstirea Căldărușani. Toate cărțile tipărite de el le împărțea în dar la biserici și în popor.

18. Pe când era în surghiun (1829-1833), i s-a cerut demisia. Iar el, dorind foarte mult să-și conducă turma încredințată lui, a răspuns:

- Dumnezeu mi-a dat suflet și eparhie și, când îmi va ieși sufletul, atunci voi lăsa eparhia. Căci acestea sunt lucruri care privesc mântuirea sufletelor.

19. Pe fiii săi duhovnicești îi învăța, zicând:

- Cât avem vreme, să lucrăm cele bune. Să viețuim după cum zice Apostolul, cu înfrânare, cu dreptate și cu bună-credință. Că după ce ne vom duce de aici, nici un cuvânt de îndreptare nu ne va fi nouă către Cel ce ne va lua seama. Precum nici cârmaciului, după ce se va îneca corabia, nici doctorului, după ce va muri bolnavul.

20. Apoi adăuga:

- Ce vom face dar, va zice cineva? Să chemăm doctori iscușiți și care nu mint numele, pe Sfinții Părinți. Și auzind sfaturile lor, să ne plecăm lor și primind plasturii lor, să le punem la rănilor noastre. Mai ales că și rețetele se dau în limba noastră și în dar.

21. Iar despre cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, pe care însuși le-a tradus și le-a tipărit, spunea:

- Cât este de dulce vorba sfântului și cât folos poate să pricinuiască cititorilor, singuri cei ce le vor citi vor mărturisi. Că eu nu îndrăznesc a zice ceva, ca să nu micșorez cu gângăvia mea ființa lor sau a dulceții sau a folosului. Iar dacă Dumnezeu mă va ține sănătos în surghiun, ajutând El, cu rugăciunile sfântului voi mai scrie.

22. Altădată iarăși spunea:

- Precum nu am încetat, mai înainte de a mă sui pe scaunul mitropoliei, să mă silesc spre folosul neamului, după cum mărturisesc cărțile cele tipărite, așa și după ce m-am suit, așa și după ce m-am dus în surghiun. Așa, cu

Dumnezeu să se zică, și aici, în Sfânta Mănăstire a Căldărușanilor fiind oprit, ~~mi~~ voi sili ca să se mai dea la lumină acest fel de cărți, spre slava lui Dumnezeu și folosul fraților. Că numai atât voiesc să trăiesc, cât să ajuterez Pravoslaviei și neamului și fraților, ca să poată cu înlesnire prin învățăturile Sfinților să dobândească bunătățile cele veșnice.

23. Întorcându-se din surghiun în primăvara anului 1834, a început reparația catedralei mitropolitane. Dar cei din jurul său, văzându-l slab și bătrân, l-au întrebat:

- Înalt Preasfințite, dar când o să vezi catedrala terminată?
- Îmi ajunge să încep lucrarea - a răspuns el. Cred că urmașii neapărat vor sfârși-o.

24. Dintre toate cărțile, socotea mitropolitul Grigorie Dascălul că „cele mai potrivite vremii și patrioților de rând” sunt Viețile Sfinților. De aceea a început traducerea și tipărirea lor. Însă n-a apucat să tipărească decât două volume și s-a dus la Hristos. Cu câteva ceasuri înainte de obștescul sfârșit a spus către un episcop al său:

- Să nu se smintească din tipărire Viețile Sfinților și tipografiile neîncetat să lucreze, tipărind cărți folositoare de suflet! Apoi și-a dat sufletul în mâinile Domnului, la 22 iunie, 1834.

25. Spuneau ucenicii că nu s-a găsit nici o avere în chilia acestui cuvios mitropolit, decât cărți rânduite să se dea în dar. Deci, fiind plâns de tot poporul, a fost îngropat sub streșina catedralei. După șapte ani, osemintele sale au fost strămutate la Căldărușani. Pe craniul său stau scrise până astăzi aceste cuvinte:

„Acest cap este al preasfințitului nostru mitropolit Grigorie al III-lea. La leatu 1829 din porunca Rusiei s-au dus în Basarabia, iar după slobozenie s-au întors în București, la scaunul său și au răposat în Domnul cu pace la leatu 1834”.

SCHIMONAHIA FILOTEIA Mănăstirea Pasărea-Ilfov (secolele XVIII-XIX)¹⁴

Vrednica de pomenire schimonahia Filoteia - mama Sfântului Calinic de la Cernica - era de loc din București, fiică de părinți credincioși. Din botez se chema Floarea.

¹⁴ Viața Sfântului Calinic de la Cernica, București, 1956, p. 1-2

Căsătorindu-se cu un tânăr plin de frica lui Dumnezeu, anume Antonie, din cartierul Sfântul Visarion, au dat naștere la patru copii. Cel mai mare a ajuns preot de mir. Apoi s-a retras într-o mănăstire și s-a călugărit cu numele de Acachie.

Copilul cel mai mic, numit din botez Constantin, a fost dat la învățătură pentru a deveni tot preot. Dar, cu rânduiala lui Dumnezeu, în anul 1807 a intrat în Mănăstirea Cernica. Mai târziu a devenit stareț și episcop de Râmnic. Apoi, Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica.

Văduva Floarea, rămasă fără soț și fără copii, cu sfatul fiului ei, a intrat ca soră în Mănăstirea Pasărea de lângă București. Aici a fost dată în grija unor maici bătrâne de la care a deprins nevoița vieții călugărești. Apoi, cu binecuvântarea starețului de atunci al Cernicăi, arhimandritul Calinic, sora Floarea a fost tunsă în schima monahală, cu numele de schimonahia Filoteia.

Mai trăind câțiva ani la Mănăstirea Pasărea și nevoindu-se mult în rugăciune și ascultare, schimonahia Filoteia s-a mutat la veșnica odihnă, înainte de anul 1840. Rămășițele sale pământești se odihnesc în cimitirul mănăstirii.

IEROMONAHUL MACARIE PROTOPSALTUL Înnoitorul muzicii psaltice românești (1770–1836)¹⁵

Smeritul ieromonah Macarie, protopsaltul Mitropoliei din București, a fost cel mai vestit „dascăl de musichie”, la începutul secolului trecut și un mare ctitor al muzicii noastre bisericești.

Era originar din satul Perieți, Ialomița, născut în jurul anului 1770. Fiind înzestrat de Dumnezeu cu dragoste de biserică și cu darul cântării, a deprins muzica psaltică „din mica sa copilărie”. Apoi, împreună cu sora sa, au intrat în nevoița călugărească. El s-a călugărit la Mănăstirea Căldărușani, iar sora sa, Iustina, la Mănăstirea Viforâta. Auzind de numele și talentul său, mitropolitul Dositei Filitti (1793–1810) l-a adus la mitropolie și l-a dat să învețe carte la Colegiul Sfântul Sava din București. Apoi l-a hirotonit preot.

În anul 1820, mitropolitul Dionisie Lupu, văzând că ieromonahul Macarie „era cântăreț desăvârșit și cunoscător profund al sistemelor de psaltichie veche și nouă”, l-a numit director (epistat) al școlii de muzică bisericească, înființată

¹⁵ Pr. N. M. Popescu, *Viața și activitatea dascălului de cântări Macarie Ieromonahul*, București, 1908; Idem, *Macarie Psaltul la 100 de ani de la moartea lui*, București, 1936; Nifon M. Ploșteanu, vicarul Sfintei Mitropolii a Bucureștilor, *Carte de muzică bisericească*, București, 1902

de el la mitropolie. În această școală se pregăteau grămăticii și candidații la preoție. Cuviosul Macarie era totodată un călugăr smerit și sporit în cele duhovnicești, bun slujitor al Bisericii lui Hristos și distins orator. Atât cântarea, cât și predica ieromonahului Macarie erau inspirate de Duhul Sfânt și se săvârșeau „cu toată evlavie și dreapta socoteală”.

La porunca mitropolitului Dionisie, ieromonahul Macarie a început opera de traducere din limba greacă a cântărilor bisericești în grai curat românesc, acomodându-le cu sufletul și cântarea poporului nostru. Renunțând la „sisteme vechi” și greoaie, el transcrie muzica psaltică pe notație nouă, în graiul patriei, ușor de învățat pentru toți.

În acest scop a tipărit la Viena, între anii 1822–1823, trei cărți de cântări bisericești „după noua sistemă” și anume: *Teoreticonul*, *Anastasimatarul*, dedicat mitropolitului Veniamin Costachi, și *Irmologhionul*. După întoarcerea sa în țară, „ca un apostol râvnitor” ce era, s-a ostenit să răspândească peste tot noua cântare bisericească, mergând din loc în loc, prin orașe, prin biserici și mănăstiri. Până în anul 1829, toate orașele din județele Țării Românești aveau școli de muzică în limba poporului, după metoda ieromonahului Macarie; iar cărțile sale au ajuns la toate seminariile și mănăstirile vremii, din Moldova, Transilvania și Banat. Însuși mitropolitul Grigorie al Ungrovlahiei, protectorul său, îl numește „dascălul școalelor românești de musicie”.

Cuviosul Macarie Ieromonahul era și un bun compozitor de cântări bisericești și un „patriot râvnitor”. El este cel dintâi compozitor de imnuri școlare românești. Sunt vestite catavasiile sale de Florii, cântările Sfintei Liturghii și îndeosebi axioanele închinat Maicii Domnului. Melodia cântărilor lui este liniștită, nesilită și potrivită. Ea curge lin, ca un izvor curat de apă.

Pentru toate acestea, ieromonahul Macarie este considerat „întemeietorul” și fondatorul muzicii psaltice românești. El a „naționalizat” muzica psaltică, fără a se depărta de textul original. Adică a curățat-o de influențele străine, orientale, și i-a dat veșmânt nou, autohton. N-a sacrificat nici melodia primită, nici limba românească.

În anul 1829, o dată cu surghiunul mitropolitului Grigorie Dascălul, a fost nevoit și ieromonahul Macarie să plece din București. Poposind în Moldova, mai întâi ajunge egumen la Mănăstirea Bârnova. Apoi se duce la Mănăstirea Neamț, unde, timp de trei ani de zile, învață pe călugări noua cântare bisericească. În anul 1833, ieromonahul Macarie Dascălul se întoarce în Țara Românească la Mănăstirea Căldărușani. Apoi, îmbolnăvind-se, este luat în îngrijire de sora sa, Iustina, stareța Mănăstirii Viforâta. În toamna anului 1836, Cuviosul Macarie Ieromonahul se strămută din viața aceasta la cereștile locașuri, pentru a cânta neîncetat cu îngerii măririle lui Dumnezeu.

CUVIOASA XENIA SCHIMONAHIA
Mănăstirea Agapia¹⁶
(secolele XVIII-XIX)

În prima jumătate a secolului XIX s-a nevoit la Mănăstirea Agapia o smerită și mult sporită călugăriță, cu numele de schimonahia Xenia.

Această cuvioasă era de loc din ținutul Iașilor, iar după neam se trăgea dintr-o familie de oameni foarte credincioși. Părinții, crescând-o în frică de Dumnezeu, au dat-o la învățătură. Apoi, voind să o căsătorească, fecioara a renunțat la cele pământești și, intrând în viața călugărească, s-a făcut mireasă lui Hristos. Mai întâi s-a nevoit câțiva ani la Mănăstirea Socola-Iași, sub povătuirea egumenei Elisabeta Costachi. Apoi, prefăcându-se Agapia în mănăstire de maici și mutându-se obștea de la Socola aici, a venit și tânăra nevoitoare, schimonahia Xenia.

În noua mănăstire, Cuvioasa Xenia se nevoia mai ales cu slujba la biserică, cu privegherea de noapte, cu citirea sfintelor cărți și cu rugăciunea lui Iisus. Ascultarea ei era cântarea la strună, îngrijirea bisericii, iar în timpul liber facerea de stihuri versificate „spre lauda lui Dumnezeu și mângâierea sufletului”. Căci, ducând o viață cu totul aleasă, în post, în smerenie și în neadormită rugăciune și fiind luminată cu multă învățătură de carte, schimonahia Xenia se învrednicise de la Dumnezeu de darul facerii de versuri duhovnicești. Și era renumită această cuvioasă în Mănăstirea Agapia și în tot ținutul Neamț pentru sfințenia vieții ei și pentru alosele stihuri bisericești pe care le scria. Din această pricină i se spunea „făcătoarea de stihuri”.

Versurile sale sunt versuri de laudă lui Dumnezeu și de mângâiere duhovnicească, precum singură autoarea le numește, împărțite în mici grupe sau „stihuri”, după numărul praznicelor împărătești și așezate în ordinea Sinaxarului de peste an. Cartea de versuri bisericești a schimonahiei Xenia a fost terminată în anul 1826. Ea conține 186 de foi cu peste două mii de versuri, însoțite de o frumoasă prefață. Versurile sale, adevărate imne și cântări de bucurie, sunt izvorâte dintr-un suflet curat și împăcat cu Dumnezeu. Ele cheamă toată suflarea să laude pe Domnul și să mărturisească minunile Lui. Astfel, smerita schimonahie Xenia este cea dintâi poetă în trecutul neamului nostru, iar „stihurile” ei formează prima carte de imne românești.

¹⁶ După documentele Mănăstirii Agapia, de la Arhivele Statului – București, pe anii 1800 – 1845 și însemnările de pe manuscrisul nr. 4720, păstrat în original la Biblioteca Academiei Române.

Așa nevoindu-se Cuvioasa Xenia peste 50 de ani, în neîncetată rugăciune, în bucurie și cântare și bineplăcând mirelui ei, Iisus Hristos, s-a strămutat cu pace la cereștile lăcașuri pe la jumătatea secolului trecut.

SCHIMONAHUL ISAAC DASCĂLUL

Mănăstirea Neamț

(† 1817)¹⁷

Cuviosul Isaac schimonahul a fost unul dintre cei mai mari dascăli de limbă greacă și slavonă din Mănăstirea Neamț. Originar din partea locului, a intrat din tinerețe în marea lavră, deprinzând de la cei mai învățați călugări buna nevoință în Hristos și învățăturile Sfinților Părinți.

În pomelnicul ctitoresc al Mănăstirii Neamț se spune că era atât de iscusit în ambele limbi, încât „a învățat pe părinți limba elinească și a tălmăcit cărți multe din limba elinească”. Schimonahul Isaac a creat o adevărată școală de greacă la Neamț, reușind să învețe pe unii călugări limba în care s-au scris cele mai multe opere ale Sfinților Părinți. În timpul stăreției Cuviosului Paisie, schimonahul Isaac se număra printre cei dintâi dascăli de „elinie”, alături de arhimandritul Macarie, ieromonahul Ilarion, ierodiaconii Ștefan și Grigorie Dascălul, monahul Gherontie și alții, toți români de neam.

Din limba greacă, schimonahul Isaac a tradus cu iscusință multe cărți patristice, îndeosebi filocalica: Cartea Sfinților Varsanufie și Ioan (1787), opera integrală a Sfântului Simeon Noul Teolog, cărțile Sfântului Efrem Sirul, *Octoihul Maicii Domnului*, cu cele 56 de canoane ce se citesc la Pavecerniță (1816) și altele. Toate aceste cărți dovedesc marea evlavie pe care o avea Cuviosul Isaac către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu și către învățăturile cele mai înalte ale Sfinților Părinți. De asemenea, graiul atât de dulce, de clar și curgător al traducerilor sale dovedește cât de iscusit cărturar și cunoscător al limbilor literare grecească și românească era schimonahul Isaac Dascălul.

Din limba slavonă, schimonahul Isaac a tălmăcit *Tipicul Mare*, zis „al Sfântului Sava”, tipărit la Iași în anul 1816, arătând și în această limbă aceeași pricepere și îndemănare. După anul 1800, părintele Isaac Dascălul s-a nevoit câțiva ani în obștea Schitului Prodromul – Athos. Aici a continuat să traducă mai multe cărți care, netipărindu-se, au circulat în manuscris prin mănăstiri, din care multe s-au pierdut.

¹⁷ *Pomelnicul ctitoresc al Sfintei Mănăstiri Neamț*, 1846, Biblioteca Mănăstirii Neamț, mss. nr. 35. f. 82 v; Cetțericov, Paisie, *starețul Mănăstirii Neamț*, 1940, p. 359

Întorcându-se la metanie, schimonahul Isaac Dascălul scrie, la rugămintea călugărilor din mănăstire, *Viața pe larg a starețului Paisie* și traduce și alte cărți¹⁸. Pe lângă ascultarea sa de dascăl, traducător și scriitor de cărți patristice, prin care căuta slăvirea lui Dumnezeu în graiul neamului și folosul sufletesc al tuturor românilor, Cuviosul Isaac din Mănăstirea Neamț avea o nevoie cu totul aleasă. Îndeosebi se nevoia cu postul, cu rugăciunea, cu tăcerea, cu citirea „dumnezeieștilor Scripturi” și cu privegherea cea de noapte. Apoi avea cuget smerit, socotindu-se mai păcătos decât toți și nevrednic de cele sfinte.

Așa petrecând bunul ostaș al lui Hristos, schimonahul Isaac Dascălul, și bine săvârșindu-și călătoria, și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost adăugat părinților săi din Mănăstirea Neamț.

IEROSCHIMONAHUL IOSIF PROTOPSALTUL Mănăstirea Neamț († 1840?)

Acest cuvios părinte a fost cel mai mare dascăl de muzică psaltică al Mănăstirii Neamț din prima jumătate a secolului XIX.

Originar din partea locului, ieroschimonahul Iosif „Nemțeanu”, cum i se spunea în mănăstire, a luat jugul lui Hristos în marea lavră a Moldovei, prin anii 1790. Fiind înzestrat de Dumnezeu cu multă înțelepciune și cu darul frumoasei cântări, aici a învățat de la dascăli bătrâni cunoștințele cele duhovnicești și meșteșugul muzicii bisericești. Și atât de bine a deprins muzica psaltică, încât, în puțini ani, pe toți marii psalți nemțeni i-a întrecut. Și atât de frumos cânta la biserică, încât mulți veneau să-l asculte, căci cânta lui Dumnezeu cu mare evlavie, ca o adevărată alăută duhovnicească, iar glasul său umplea biserica, deștepta inimile și scotea lacrimi.

Învrednicindu-se de darul preoției, ieroschimonahul Iosif a fost timp de peste 20 de ani mare duhovnic și protopsalt și cel dintâi dascăl de psaltichie nemțean, care întemeiază o școală de muzică bisericească tradițională în Mănăstirea Neamț. Sub starețul Paisie, în biserică se cânta la strana dreaptă pe note liniare, după obiceiul bisericilor slave, iar la stânga se cânta muzică psaltică veche.

Deci, văzând dascălul Iosif că se îndepărtează călugării de muzica bizantină veche, sistematizată de Sfântul Ioan Damaschin (secolul VIII), a

¹⁸ Andronic Duhovnicul, *Istoria Mănăstirii Neamț*, M-rea Neamț, 1863, mss. nr. 161, f. 29 v

căutat să împodobească din nou Biserica cu cântările psaltice pe cele opt glasuri. Căci țările române au folosit din început în cult muzica psaltică, adusă, fie direct din Bizanț, fie din Muntele Athos, prin intermediul călugărilor.

Cuviosul Iosif a scris și a compus cântări pe melodie psaltică și a format ucenici vestiți de muzică veche în mănăstirile nemțene. Școala întemeiată de el a strălucit la Neamț până spre sfârșitul secolului XIX, fiind socotit ca un mare dascăl și înnoitor de muzică veche în Moldova; a fost premergătorul ieromonahului Macarie Protopsaltul, adevăratul înnoitor al muzicii psaltice românești.

În *Istoria Mănăstirilor Neamțu și Secu* se scriu următoarele despre Cuviosul Iosif: „În vremea stăreției lui Dometian starețul (1823–1834), care a urmat după Ilarie (1818–1823), foarte mult era împodobită această mănăstire cu părintele dascălul Iosif ieromonah”¹⁹. Iar în *Pomelnicul ctitoresc al Sfintei Monasteri Neamț*, se însemnează următoarele despre el: „A adus în Mănăstirea Neamț știința și învățătura musichiei vechi a cântărilor bisericesti, pe care le-a paradoxit (predat) la mulți părinți”²⁰.

Deci, împodobind Biserica lui Hristos cu alese cântări duhovnicești și bine săvârșind călătoria vieții, s-a strămutat la cereștile lăcașuri în anul 1840, lăsând în urmă numeroși ucenici.

SCHIMONAHIA OLIMPIADA Fondatoarea Mănăstirii Văratec (1757–1842)

Această râvnitoare călugăriță era fiică de preot din orașul Iași. La vârsta legiuită s-a căsătorit. Dar, răposând soțul ei, a părăsit grijile lumii și s-a dus să slujească lui Hristos în Mănăstirea Topolița din ținutul Neamț. Acolo a fost făcută rasoforă, primind numele de Olimpiada, în loc de Bălașa. Neîmpăcându-se cu rânduiala mănăstirii, a venit la Starețul Paisie, care i-a poruncit, în urma unei descoperiri avute, să caute, împreună cu Schimonahia Nazaria, un loc de mănăstire, unde să se nevoiască în tăcere, în rugăciune și în tăierea voii. De aceea, luând binecuvântare, a plecat să caute un loc potrivit și retras de lume. Și aflând loc de liniște în pădurile Văratecului, cu sfatul Cuviosului Iosif Pustnicul, a început construcția unei biserici din lemn, în anul

¹⁹ *Arhiereul Narcis Crețulescu*, mss. nr. 164–1907; Biblioteca Mănăstirii Neamț, p. 103

²⁰ Mss. nr. 190 din anul 1846, f. 82 v. Biblioteca Mănăstirii Neamț

1785. Aşa a luat naștere Schitul de maici Văratec. În anul 1787 au fost strămutate aici și călugărițele din Mănăstirea Topolița, sub egumenia schimonahiei Nazaria de la Durău. Acum primește tunderea în marea schimă și rasofora Olimpiada.

Văzând că soborul maicilor se mărește, iar biserica de lemn este neîncăpătoare, schimonahia Olimpiada a adunat fonduri de la oameni iubitori de Hristos și a început zidirea unei biserici mult mai mari. În anul 1808, biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” a fost terminată. Tot prin osârdia maicii Olimpiada s-a construit în anul 1817 o biserică de lemn la cimitir, în cinstea Sfântului Ioan Botezătorul, zidul de incintă și chilii pentru călugărițe.

Cu toate că schimonahia Olimpiada era „Marta” mănăstirii, ea nu uita nici de cele duhovnicești. La slujbele bisericii era nelipsită; la ascultare, cea dintâi, iar pravila și canonul le făcea regulat. Se îndeletnicea, mai ales noaptea, cu citirea Sfintei Scripturi și cu scrierea cuvintelor Sfinților Părinți, pentru ea și pentru ucenicele ei.

Sufletul maicii Olimpiada era împodobit și cu smerita cugetare. De mai multe ori fiind rugată să fie stareță, ea n-a primit, socotindu-se nevrednică. Totuși, în anul 1822 a primit să fie stareță și maică duhovnicească soborului, care număra peste 300 de călugărițe, și a povățuit cu multă înțelepciune sfânta mănăstire timp de șase ani de zile. Apoi, mutându-se Cuviosul Iosif din viața aceasta, s-a retras și maica Olimpiada din stareție. În anul 1834 este aleasă pentru a doua oară stareță a Mănăstirii Văratec, pe care o conduce duhovnicește până în anul 1842, când se mută la veșnica odihnă în vârstă de 85 de ani²¹. Aceasta a fost viața și ostenelile schimonahiei Olimpiada.

SCHIMONAHUL NICANOR Mănăstirea Sihăstria-Neamț († 1844)

Acest schimonah era de loc din Botoșani, rudă a starețului Ilarie din Mănăstirea Neamț. Toată viața sa a construit biserici prin sate, prin orașe și mănăstiri, căci în Moldova „meșterul Nicolae Cerneschi era vestită calfă de pietrari”.

²¹ Monahia Zenaida Racleş și Arhim. Evghenie Ungureanu, *Istoria Mănăstirii Văratec, Mănăstirea Neamț, 1923; Monumente istorice bisericești din Mitropolia Moldovei*, Iași, 1975, p. 342-353

Între anii 1821–1822 a zidit în Mănăstirea Neamț un corp de chilii, în partea de sud a incintei. Între anii 1823–1824 a zidit din nou „cu a sa cheltuială” biserica Mănăstirii Sihăstria. Între anii 1826–1840 a zidit biserica Sfântul Ioan Teologul de la cimitirul Mănăstirii Neamț și Agheasmatarul. A mai zidit un corp de chilii și biserica Sfântul Ioan Teologul la Mănăstirea Secu, un corp de chilii la Mănăstirea Agapia și altele. Precum reiese din inscripții, cele mai multe biserici au fost construite gratuit, „prin osârdia și cu ajutorul iubitorului de Hristos, jupân Nicolae Cerneschi”.

Între anii 1841–1842, acest pururea pomenit ctitor de biserici se dăruiește pe sine cu totul lui Hristos, retrăgându-se la Schitul Sihăstria. Aici este tuns în schima monahală de egumenul Valerian, dându-i numele de Nicanor. În vara anului 1844 și-a săvârșit călătoria acestei vieți și a fost înmormântat lângă biserica ctitorită de el.

Spun părinții bătrâni că în anul 1941, când a ars acoperișul bisericii, crucea de pe turn a căzut și s-a înfipt chiar pe mormântul ctitorului. Apoi, săpând puțin, s-au aflat oasele lui răspândind bună mireasmă.

Așa binecuvântează Dumnezeu pe cei ce iubesc podoaba casei Sale.

CUVIOSUL IUSTIN IEROSCHIMONAHUL **Primul ctitor al Schitului Prodromul–Athos** **(1770–1845)**

Cuviosul Iustin Sihastrul era de loc din Moldova, iar cu metania din Mănăstirea Neamț, călugărit de marele stareț Paisie. Prin anul 1800 ajunge duhovnic și povățuiește multe suflete pe calea mântuirii.

Dorind să petreacă restul vieții în „Grădina Maicii Domnului”, pleacă în anul 1810 la Muntele Athos cu ucenicii săi, Patapie și Grigorie. Acolo cumpără de la Mănăstirea Marea Lavră chilia numită „Vigla Ianicopoli”, care avea și o mică biserică cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul”. Lângă biserică, duhovnicul Iustin a zidit apoi 50 de chilii pentru părinți, arhondaric, bucătărie, trapeză, bolniță și egumenie. Auzind de aceasta monahii români, care se nevoiau prin mănăstiri și peșteri, s-au adunat ca la treizeci de viețuitori în obștea Cuviosului Iustin. După câțiva ani, Marea Lavră i-a recunoscut dreptul de a se numi „Schitul Românesc Prodromul”.

Așa a luat naștere primul schit românesc în Muntele Athos. Călugării însă duceau mare lipsă de apă, pentru ei și pentru grădină. Cerând de la Mănăstirea Lavra învoirea de a canaliza pentru schit „Izvorul lui Isaia”, nu li

s-a încuviințat. Însă Dumnezeu, văzând răbdarea smeriților călugări, a trimis un nor de lăcuste asupra culturilor de pe moșia Lavrei. Zadarnic se rugau călugării lavrioți și stropeau grădinile cu agheasmă. Lăcustele distrugeau totul. Atunci unul dintre ei a zis:

– Părinților, ceea ce vedem este mânia lui Dumnezeu, Care ne pedepsește că nu dăm apă părintelui Iustin duhovnicul, care este și duhovnicul nostru, căci are mare nevoie de apă în schitul său.

Auzind aceasta, starețul Lavrei a chemat pe părintele Iustin să se roage și, făcând aghiasmă, cu rugăciunea lui au fugit toate lăcustele. Părinții lavrioți, văzând această minune, au zis:

– Cu adevărat, părintele Iustin Vlahul este cuvios și sfânt!

Din ziua aceea, părinții au primit voie să aducă apă în schit de la izvorul numit „Chir Isaia”.

După anul 1820, Cuviosul Iustin egumenul, văzându-și schitul bine întemeiat, s-a retras într-o peșteră la liniște și a lăsat egumen în locul său pe ieromonahul Patapie. Acolo, în singurătate, s-a nevoit ieroschimonahul Iustin peste douăzeci de ani, în aspră nevoie, în post, în priveghere și în neîncetată rugăciune, asemenea cuvioșilor de demult. Pentru sfințenia vieții lui, mulți călugări greci și români îl cinsteau și-l aveau de părinte duhovnicesc.

Așa s-a nevoit Cuviosul Iustin până în anul 1845. Apoi, dând ucenicilor săi sărutarea cea mai de pe urmă, a adormit în pace în vârstă de 75 de ani²².

MITROPOLITUL VENIAMIN COSTACHI al Moldovei și Sucevei (1768–1846)²³

a. Viața

Marele mitropolit Veniamin Costachi a fost unul din cei mai venerabili ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. El a păstorit eparhiile din Moldova cu o rară dăruire de sine, timp de o jumătate de secol (1792–1842). Mare cărturar, ierarh plin de curaj, neobosit traducător de cărți, ctitor de școli și biserici,

²² Pr. V. Nicolau, *O călătorie la Constantinopol și la Sfântul Munte*, Ploiești, 1907; Arhiepiscopul Veniamin Pocitan, *Sfântul Munte al Athosului, cu prilejul unei călătorii în Răsărit*, București, 1949

²³ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II colectiv, București, 1958, p. 383–387; Pr. prof. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 280–288; Pr. prof. Ilie Gheorghiuță, *Un veac de la moartea mitropolitului Veniamin Costachi*, M-reș Neamț, 1941; *Prefețele cărților traduse și tipărite sub păstoria mitropolitului Veniamin Costachi (1807–1846)*.

părinte sufletesc al Moldovei, ales slujitor al Bisericii lui Hristos, dascăl, sfetnic și călugăr devotat.

Mitropolitul Veniamin s-a născut la 20 decembrie, 1768, în satul Roșiești-Fălciu, din părinți credincioși de bun neam – Grigorie Costachi și Maria Cantacuzino. Din cei cinci frați, patru au îmbrățișat viața călugărească. Cel dintâi, Matei, a fost mare postelnic. Al doilea frate, Constantin, s-a făcut călugăr, primind numele de Chesarie. Al treilea copil, Vasile, a ajuns vestit mitropolit al Moldovei. Al patrulea, schimonahia Elisabeta, a fost stareță în Mănăstirea Agapia 32 de ani. Ultimul frate, Șerban, a fost consilier al mitropolitului Veniamin, călugărindu-se cu numele de Sofronie.

De mic, copilul Vasile a fost dat să învețe carte la școala generală de la Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi din Iași. La vârsta de 15 ani este luat de episcopul Iacob Stamati ca ucenic la Episcopia Hușilor. După un an, în 1784, este călugărit cu numele de Veniamin. În anul 1788 este hirotonit diacon și luat ca slujitor la Catedrala mitropolitană din Iași. După încă un an este făcut preot și numit eclesiarh mare. Avea numai 20 de ani. În același an, 1789, este numit egumen la Mănăstirea Sfântul Spiridon din Iași.

În anul 1793, arhimandritul Veniamin este ales și hirotonit episcop la Huși de părintele său duhovnicesc, mitropolitul Iacob Stamati. Deși avea numai 24 de ani când a urcat treapta arhieriei, totuși de la început s-a dovedit un bun cărturar și un adevărat păstor al turmei lui Hristos. În noiembrie, 1794, este trimis ca delegat al mitropolitului la înmormântarea Cuviosului Paisie de la Mănăstirea Neamț.

La 1 iunie, 1796, după patru ani de păstorie la Huși, tânărul vlădică Veniamin trece ca episcop la Roman, unde păstorește încă șapte ani.

Aici fondează un spital, o farmacie și plătește din fondurile episcopiei un doctor pentru bolnavi. Totodată, face deosebită ordine în rândul clerului bisericesc.

La 10 martie, 1803, mitropolitul Iacob Stamati, venerabilul său părinte duhovnicesc, se mută la cele veșnice. După câteva zile, episcopul Veniamin Costachi este ales mitropolit al Moldovei. Multe și grele au fost necazurile îndurate asupra marelui mitropolit, dar mult mai numeroase și vrednice de pomenit au fost realizările sale, atât pe tărâm duhovnicesc și eclesiastic, cât și pe tărâm cultural, social și patriotic.

În toamna anului 1803 înființează Seminarul de la Mănăstirea Socola, primul seminar de preoți din țara noastră. Tot atunci trimite doi fii de preot, Petru și Gheorghe Asachi, la studii peste hotare; organizează numeroase mănăstiri și schituri din eparhie; susține zidirea din nou a zeci de biserici la

orașe și sate; dă noi așezăminte pentru marile Mănăstiri: Neamț, Secu, Agapia și Văratec; hirotonește în eparhie numai preoți cu seminar și statornicește să se facă botezul copiilor prin scufundare, iar nu prin turnare, cum greșit se făcea până atunci în unele părți.

În anul 1833, începe construcția monumentalei catedrale mitropolitane din Iași. Totodată contribuie direct la înființarea Academiei Mihăilene din capitala Moldovei și a mai multor școli publice cu predarea în limba română. Face numeroase vizite canonice la biserici, mănăstiri, școli și mai ales la seminar.

Dar activitatea cea mai vrednică de pomenit a mitropolitului Veniamin Costachi a fost cea de traducător și tipăritor a numeroase cărți patristice și de ritual. În această privință rămâne fără egal în istoria Bisericii moldovene. Cele două tipografii, întemeiate de el la Mănăstirea Neamț și Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi din Iași, cu greu reușesc să tipărească cele aproape o sută cincizeci de titluri de cărți originale și traduceri din limbile greacă și slavonă, făcute de el și de „dascălii” de la Neamțu. Pe lângă grija întregii Eparhii a Moldovei și Sucevei, mitropolitul Veniamin a scris șapte lucrări originale și a tradus personal 32 de cărți de mare importanță dogmatică, morală, liturgică, aghiografică și istorică.

Între anii 1808–1812, mitropolitul Veniamin se retrage din scaun la Mănăstirea Neamț, unde traduce și tipărește Viețile Sfinților. Apoi se reîntoarce iarăși la păstoriții săi. În anul 1821, din cauza răscoalei eteriste, trăiește un timp la Colincăuți, peste Prut. Iar în ianuarie, 1842, după 50 de ani de rodnică slujire arhierască, se retrage definitiv la Mănăstirea Slatina, unde își continuă viața de rugăciune și vasta activitate de traducător, pentru hrana duhovnicească a poporului nostru binecredincios.

La 18 decembrie, 1846, mitropolitul Veniamin Costachi se mută din viața aceasta în vârstă de 78 de ani și este înmormântat ca simplu monah la Mănăstirea Slatina. După încă patruzeci de ani, la 30 decembrie, 1886, osemintele marelui ierarh s-au strămutat la Iași și s-au așezat în catedrala ctitorită de el și terminată de mitropolitul Iosif Naniescu.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Prima grijă a mitropolitului Veniamin Costachi după ce ajunge episcop la Roman (1796) a fost aceea de a întări disciplina în parohii și a ridica viața morală a preoților din eparhia sa. În acest scop, dă o Carte Pastorală către preoți, compusă din opt puncte, prin care cere deplină dragoste față de Hristos, sânguință pentru cele bisericesti și multă grijă pentru mântuirea credincioșilor.

2. Ajungând mitropolit la Iași (1803), prima grijă a marelui ierarh a fost aceea de a înființa un seminar pentru formarea unui cler luminat în Moldova. Astfel, în același an, a fondat primul seminar din țară, în chiliile Mănăstirii Socola din marginea orașului, seminar care a dat generații întregi de preoți învățați, dascăli și ierarhi aleși.

3. Dragostea mitropolitului Veniamin Costachi pentru luminarea poporului l-a îndemnat să înființeze și alte școli în orașele Moldovei, precum și tipografii pentru tipărirea cărților în limba română. Cele mai importante școli înființate din îndemnul și cu ajutorul lui au fost:

- Seminarul de la Mănăstirea Socola, în anul 1803;
- Școala de cântări bisericești de la Iași, în anul 1805;
- Școala pentru maici din Mănăstirea Agapia, în 1805;
- Școală începătoare, școală normală și gimnaziu la Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi din Iași, în anul 1828;
- Academia Mihăileană din Iași, în anul 1834;
- Școala publică pentru fetele orașenilor din Iași, în 1834;
- Școli publice în toate orașele din Moldova, după 1834;
- Prima școală de arte și meserii din Moldova, în anul 1841.

4. În lunga sa păstorie, mitropolitul Veniamin ctitorește din nou și sfințește zeci de biserici mănăstirești și numeroase biserici parohiale la sate și orașe. Dintre bisericile mănăstirești ctitorite cu ajutorul lui se pot aminti: biserica Mănăstirii Văratec, biserica Mănăstirii Sihăstria, biserica Mănăstirii Vorona, Mănăstirea Horaița, Schitul Durău, Rarău și altele. Însă, cea mai mare ctitorie a sa, pe lângă cele amintite, a fost Catedrala mitropolitană din Iași, fondată în 1833, dar rămasă neterminată în timpul vieții sale.

5. Pentru întărirea disciplinei în mănăstiri, mitropolitul Veniamin a dat noi așezăminte mănăstirești, a rânduit stareți din cei mai duhovnicești, a adus la școlile înființate de el dascăli buni și a mărit cele două tipografii de la Iași și Mănăstirea Neamț. În aceste două tiparnițe s-au tipărit pentru folosul și luminarea poporului, până la mutarea din viață a mitropolitului, peste o sută treizeci de titluri de cărți bisericești și de învățătură duhovnicească. Prefetele acestor cărți sunt adevărate epistole ziditoare de suflet.

6. Astfel, așa învăța mitropolitul Veniamin despre importanța „Vieților Sfinților” pentru mântuirea sufletului:

- Nu ar greși cineva, nici ar fi departe de adevăr, dacă ar numi cărțile ce cuprind Viețile Sfinților, pe cele douăsprezece luni ale anului, rai împodobit cu tot felul de pomi, cu frumoase și dulci și de viață făcătoare roade, grădină cu tot felul de ierburi mirositoare și de toată boala și neputința tămăduitoare.

7. Zicea iarăși:

– Precum pomii și ierburile mirositoare îndulcesc simțurile, veselesc ochii, desfătează gustul, fac vesel sufletul privitorului, tot așa și cărțile cu Viețile Sfinților îmbărbătează pe cel deznădăjduit, mângâie pe cel necăjit, pe cel păcătos îl întoarce la pocăință, pe cel împietrit la inimă îl moaie și umilință îi dăruiesc; pe cel rățacit îl întoarce, pe cel neplecac îl pleacă, simțurile sufletului cele pline de amărăciunea păcatului le îndulcesc, iar pe om, din vechi îl fac nou, din mort, viu; din somnul nesimțirii și al lenevirii îl deșteaptă; către lucrarea faptelor bune îl pornesc; către urmarea sfinților îl aprind și către calea ce duce la Împărăția cerurilor îl povățuiesc.

8. Zicea și acestea marele ierarh:

– Viețile și laudele sfinților se aseamănă strălucirii stelelor. Că, precum stelele sunt așezate și întărite pe cer și luminează toate cele de sub cer – pământul îl strălucesc, marea o luminează, pe cei ce înoată cu corăbiile îi îndreptează – al căror nume deși nu-l știm pentru mulțimea lor, însă de frumusețea strălucirii lor ne minunăm, în același chip este și strălucirea vieților sfinților. Pe suflet îl strălucesc, pe minte o luminează, iar pe trup cu așezare bună și liniștită îl întocmesc.

9. Spunea iarăși mitropolitul Veniamin:

– Precum „stea de stea se deosebește în slavă”, tot așa și viețile sfinților, una pe alta întrece cu strălucirea și cu slava, cu frumusețea, cu starea și cu deosebirea.

10. Iar împotriva celor ce nu citesc sfintele cărți, după cuvântul Fericitului Simeon Metafrast, zicea:

– Deopotrivă este răul și a grăi cele necuviincioase și a tăcea pe cele ce sunt cinstite și folositoare. Că, precum cele necinstite și cele greșite vatămă mințile ascultătorilor, tot așa, cel ce tace lucrurile cele bune ale sfinților, lipsește pe creștini de folos.

11. Apoi adăuga și aceste cuvinte:

– Nu vă scumpiți la cele ce sunt pentru folosul sufletului, pentru îmbrăcăminte, pentru podoaba și pentru hrana lui. Că, precum se hrănește trupul acesta stricător și muritor din bucatele cele stricăcioase, așa se hrănește și sufletul cu cuvântul lui Dumnezeu, cu istoriile cele sfinte și cu viețile sfinților.

12. Precum trupul, nemâncând bucatele cele potrivite lui, după o vreme nu mai poate fi viu, ci moare, așa și sufletul care nu se hrănește cu citirea dumnezeieștilor Scripturi, cu viețile sfinților și cu cuvântul lui Dumnezeu, nu poate fi viu nicidecum, ci este mort.

13. Alteori, iarăși învăța poporul, zicând:

– O, omule, când tu nu poțtești, nici îți este drag să citești cuvintele cele învățătoare de fapte bune, sufletul tău nu se smerește, nu se umilește, nu se căiește de păcatele sale. Când tu nu te părăsești de răutăți, când nu cercetezi bolnavii, nu miluiești pe săracul cu ce-ți dă mâna, nu iubești pe aproapele ca pe sineți, ci zavistuiiești sporirea lui și, în loc de milă, răpești cele ale săracului, atunci sufletul tău este mort cu totul despre faptele bune, care prin citirea dumnezeieștilor Scripturi se lucrează și cresc și se adaugă.

14. Iar pe cei leneși la citirea sfintelor cărți îi îndemna, zicând:

– Pentru aceasta vă rugăm și vă îndemnăm, îmbrățișați Viețile Sfinților și le citiți; nu o dată, nici de două ori, ci de multe ori. Nu ziceți că le-am citit o dată sau de două ori și ne este destul, „că mântuirea sufletului este într-un mult sfat”, zice Ecclziastul.

15. Apoi zicea:

– Dacă veți citi de multe ori Viețile Sfinților cu dreaptă credință, cu evlavie și cu luare-aminte, sufletul vostru se va deștepta către urmarea celor bune, mintea se va lumina, iar ochii se vor face două râuri sau două izvoare de lacrimi. Atunci veți cunoaște milostivirea lui Dumnezeu, bunătatea, facerea de bine către aproapele. Atunci veți cunoaște câtă dragoste au arătat sfinții către Dumnezeu, Ziditorul nostru, încât unii și trupurile lor și le-au dat spre munci pentru dragostea Lui, iar alții cu post și cu toată pătimirea și le-au robit.

16. Mitropolitul Veniamin adăugă și aceste cuvinte:

– Bani pe care îi cheltuiți rău la jocul de cărți, la petreceri și la alte lucruri nefolositoare și de suflet pierzătoare – pentru care, o, ce greu veți fi întrebați în ziua judecării! – dați-i la cumpărarea cărților și veți avea plată de la Dumnezeu și laudă că nu i-ați cheltuit rău. Iar vremea pe care o cheltuiți la jocul de cărți și la alte deșertăciuni, cheltuiți-o într-un faptă cea bună a citirii cărților Sfinților Părinți și veți scăpa de mulțimea vorbelor deșarte pe care le vorbiți, pentru care multă osândă veți avea înaintea înfricoșatului Judecător, care zice că *pentru tot cuvântul deșert vor da oamenii socoteală în ziua judecării*.

17. Pentru aceasta – continuă mitropolitul Veniamin – vă rugăm și vă poftim și vă îndemnăm ca, părăsindu-vă de niște lucruri nefolositoare și de suflet pierzătoare ca acestea, prin citirea Vieților Sfinților să vă apucați de lucrarea faptelor bune și către râvna și urmarea sfinților să vă întindeți, ca împreună cu dâșșii să vă sălășluiți într-un Împărăția cerurilor.

18. Zicea iarăși către fiii săi duhovnicești:

– Decât toate câte se cuvin și ajută către luminarea, către deșteptarea și îndemnarea spre lucrarea faptelor bune, prin care se pricinuește omului mântuirea și suirea privirii spre cele înalte, mai de nevoie este citirea dumnezeieștilor Scripturi cele de Dumnezeu insuflate, o, prea iubite cititorule.

19. Zise și acestea:

– Cuvintele Domnului sunt cuvinte curate, argint cu foc lămurit, haine aurite, care din lâna cea prea albă a Mielului lui Dumnezeu Celui ce ridică păcatele lumii s-au țesut; piei gândite ale cortului mărturie, care însuflă firea noastră cea omorâtă prin călcarea dumnezeieștilor porunci, care ne zidesc, ne îmbracă și ne împodobesc ca pe un cort sfânt și biserică sfințită, spre sălășluirea în noi a nemărginitului Dumnezeu.

20. Iar despre greutatea răspunderii arhieresti, acestea zicea smeritul păstor al turmei lui Hristos:

– Deci, am cunoscut cum că vremurile de acum sunt iuși, lucrurile potrivnice, viața omului scurtă, păcatele multe, moartea se apropie, funia vieții din zi în zi se tot strânge la stejar, muncile iadului multe și groaznice și nesfârșite. focul gheenei arzător și cumplit, tartarul atât de rece, cât și diavolul se cutremură de dânsul, muncitorii nemilostivi și Judecătorul prea drept.

Lângă acestea, aducându-mi aminte cum că nici ca Iacov acela nu sunt puternic a prăvăli piatra de pe gura fântânii și a-mi adăpa oile turmei mele celei cuvântătoare; nici ca lui Moise nu mi s-a prefăcut toiagul în șarpe; nici apa în sânge nu am prefăcut-o, spre încredințarea trimiterii pentru a scoate pe noul Israel din păcat și către Împărăția cerurilor a-l povățui; ci așa prost, vai mie, cu care suflet și cu care inimă, eu, cel fără de minte, am îndrăznit a lua asupra mea slujba aceasta, pe care o am primit?

21. Altădată iarăși se mărturisea mitropolitul Veniamin:

– Vai mie, cum am îndrăznit eu îndrăznețul și m-am împovărat cu o sarcină atât de grea? Dar, oare, luat-am și eu vreo descoperire ca să primesc asupra-mi o slujbă ca aceasta atât de mare? Auzit-am și eu ca Moise: *Vino și te voi trimite pe tine?* (Ieșire, 3, 10). Socotitu-mi-am mai întâi nevrednicia mea? Zis-am că sunt amorțit la glas și zăbavnic la limbă pentru prostimea și neînvățătura mea? Zis-am: *Nu sunt vrednic, Doamne*, ca Moise, atunci? Rugatu-m-am ca acela: *Rogu-mă Ție, Doamne, pune pe altul care va fi vrednic a fi trimis?* (Ieș. 4, 13). Ah, foarte am greșit, ticălosul, și m-am amăgit și am urmat sfaturilor omenești și nu mi-am deschis ochiul minții ca să văd și să-mi măsoar neputința mea!

22. La urmă adăuga și acestea:

- Arhieria Legii Noi este mai presus decât porunca Legii Vechi. Că acolo era ieșirea cea din Egipt, aici fugirea de păcat; acolo izbăvirea de tirania lui Faraon, aici izbăvirea sufletelor de silnicia diavolului.

23. Atât de mult prețuia marele mitropolit cuvintele Sfântului Ioan Scărarul, încât le recomanda tuturor zicând:

- Precum pâinea este, decât toate celelalte bucate, mai de nevoie trupului, așa este și cartea aceasta a Sfântului Ioan Sinaitul, celui ce pofteste mântuirea sa, mai de nevoie decât toate celelalte cărți părintești. Și precum luna pe stele, așa și aceasta pe celelalte le covârșește. Și precum decât celelalte simțuri ale omului vederea este mai lucrătoare, așa și cartea asta este mai lucrătoare decât acelea la mântuirea omului. Fiindcă aceasta spune toate preasfintele voi ale lui Dumnezeu, decât altele mult mai minunate și mai luminate.

24. Scara Sfântului Ioan, continuă bunul păstor, este nu numai monahilor, ci și mirenilor preabun îndreptar și canon, care povățuiește pe toți cu de-amănuntul către cele cuviincioase. Prin învățăturile ei cele înțelepte, ea aduce pe cei ce o citesc pe dânsa către umilință și către plânsul cel curățitor de toate întinăciunile cele trupești și sufletești. Nu este cu puțință a povesti limba omenească, după vrednicie, darurile cele minunate ale acestei cărți, cu care răsplătește pe cititorii și îndrăgitorii ei.

25. Apoi adăuga și cuvintele acestea:

- Primiți cartea aceasta cu dragoste, o, iubiți cititori, și citiți-o des și cu luare-aminte, că, negreșit, ea este oarecare toiag al lui Moise, prin care veți putea desface marea vieții acesteia celei mult învăluite și a patimilor celor înviforătoare, și fără de primejdie o veți trece, iar pe faraon cel gândit, adică pe diavolul, întru dânsa îl veți vedea cufundat, ca și Israel cel de demult pe egipteni.

26. Iarăși zicea:

- Cartea aceasta este mană care îndulcește simțurile sufletului celui amărât de patimile și de valurile vieții acesteia. Este liman care izbăvește pe cei ce scapă la citirea ei, îi slobozește de cufundarea în păcatele cele mult înconjurătoare și îi face pe dânsii să înoate fără de primejdie prin apele vieții acesteia celei mult tulburate.

27. Zicea iarăși:

- Scara Sfântului Ioan Sinaitul este scara aceea pe care a văzut-o Iacov cel de demult, al cărei capăt ajunge până la cer - întru care Dumnezeu este înălțat - și pe care îngerii se pogoară ca niște duhuri slujitoare pentru cei ce vor să moștenească mântuirea, iar sufletele cele ce se mântuiesc printr-înșea, se scut și Dumnezeu le primește și întru Împărăția Sa le sălășluiește.

28. La urmă, adăuga mitropolitul Veniamin:

- Cel ce însetează de mântuirea sa, să alerge la râul acesta prea dulce și cu adevărat se va prea îndulci și prea se va veseli. Că pornirile râului acestuia cu adevărat veselesc cetatea lui Dumnezeu, adică pe sufletele credincioșilor, și luminat strigă, chemându-i pe dâșii: „Veniți, apropiați-vă toți cei ce doriți să vă săturați din roadele Mele cele pricinuitoare de viață veșnică”.

29. Iar despre rânduiala slujbelor bisericești, astfel învăța mitropolitul Veniamin pe fiii săi duhovnicești:

- În tot chipul ne-am silit a le tălmăci bine și după firea limbii noastre, spre mai lesne-înțelegerea cititorului, știind că unii din cititorii cei de pe la țară se află cam slabi spre citire și cam grei la înțelegere. Ca nu din pricina aceasta, a neînțelegerii, să rămână ceva din cele cuviincioase ale slujbei necitit sau necântat și să greșească înaintea lui Dumnezeu sau înaintea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu sau înaintea sfântului căruia îi cântă slujba și în loc de binecuvântare și de iertarea păcatelor pentru osteneală, urgie și blestem să-și tragă asupra sa pentru neștiință și greșeală.

30. Zicea iarăși bunul păstor:

- Pe cât de cu osârdie, cu dragoste și cu evlavie cântă cineva lui Dumnezeu sau Născătoarei de Dumnezeu sau sfântului, cu înțelegere și cu dreaptă credință, pe atât se mulțumește și Dumnezeu și Preasfânta Născătoare și sfinții care se roagă și milostivesc pe Dumnezeu asupra lui să-i dăruiască iertare păcatelor.

31. Apoi adăuga și acestea;

- Ceea ce place lui Dumnezeu, place și Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și sfinților Lui. Iar ceea ce place sfinților Lui, place și Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, place și lui Dumnezeu.

32. Iar pentru folosul tipicului zicea:

- Tipicul și umbletul vi-l pun în buna rânduială, cum să umblați în Biserica lui Dumnezeu cu cucernicie și evlavie, cum să vă purtați întru cele sfinte, cum să citiți cu luare-aminte și cu osârdie cuvintele Sfinților Părinți în urechile ascultătorilor, ca și pe sinevă să vă folosiți și pe ascultători pe calea mântuirii să-i povățuiți.

33. Tipicul, spunea mitropolitul Veniamin, vă va învăța cu câtă osârdie să vă aflați către sfintele slujbe ale lui Dumnezeu, ale Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și ale sfinților Lui, pe care se cade să o aibă fiecare creștin. Cu cât mai mult preoții și diaconii care sunt datori a fi lumină și a se face model și pildă de fapte bune enoriașilor lor!

34. Dacă așa vă veți sârgui, adăuga mitropolitul, a citi tipicul și învățăturile lui a le cunoaște, dacă vă veți deprinde și vă veți obișnui întru învățăturile lui și slujbele sfinților bine le veți orândui, dacă veți fi sânguincioși către cele dumnezeiești și veți fi iubitori de bunele rânduieli ale slujbelor sfinților, ale ceremoniilor bisericești și viețuirii celei plăcute, moștenitori Împărăției cerurilor vă veți face. Că acesta este și scopul talmăcirii tipicului.

35. Pentru folosul citirii Sfintelor Scripturi, așa învăța marele mitropolit:

– Ce este mai dulce sau ce este mai veselitor în viață, decât a se apropia omul cu mintea de Dumnezeu și a vorbi împreună cu El, printr-o aleasă și netulburată cugetare la citirea dumnezeieștilor cuvinte? Acestea știindu-le Proorocul și împăratul David, zicea: *Cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale, mai dulci decât mierea și fagurul* (Ps. 18, 11 și 118, 103).

36. Alteori îndemna părintește pe toți, zicând:

– Îndeletniciți-vă ziua și noaptea întru citirea Sfintelor Scripturi și veți fi cu adevărat ca sadul lângă izvoarele apelor, aducând la bună vreme rodul vieții și frunzele îmbunătățitelor voastre fapte nu vor cădea (Ps. 1, 3).

37. Iar despre importanța Ceaslovului învăța, zicând:

– Nu ar fi greșit cineva, nici departe de adevăr ar fi stat, de ar fi numit cartea aceasta sfeșnic de aur cu șapte făclii, după vedenia Proorocului Zaharia, că pe cele șapte Laude ale Sfintei noastre Biserici Ortodoxe le inchipuiește, nici de ar fi numit-o cer. Că, precum cerul cuprinde în sine pe stele și pe cele șapte planete, tot așa Ceaslovul, pe cele șapte Laude și pe mulțimea sfinților ce se cuprind în cele douăsprezece luni.

38. Zicea iarăși înțeleptul părinte al Moldovei:

– Cuprindeți laudele acestea cu suflet voios, iubitorilor de Hristos creștini, fără de lene dându-le lui Dumnezeu în toate zilele, gândind la patimile Domnului care se cuprind într-însele, așteptând cu bună nădejde ziua venirii lui Hristos la judecată. Că va veni având plata Sa cu Sine, ca să răsplătească fiecăruia după faptele lui. Și credeți, fără îndoială, că veți lua plata ostanelilor voastre.

39. Pentru folosul învățaturii iarăși zicea:

– Pe cât învăătura înaltă și preamărește pe om, cu atât neînvătura îl înjosește și îl nimicește mai mult decât necuvântătoarele vietăți.

40. Spunea mitropolitul Veniamin și acestea:

– Omul, fiind înzestrat de Dumnezeu cu talentul de ființă cuvântătoare, cu minte primitoare de știință și neîndeletnicindu-se în învăătura nici unui fel

de știință sau meșteșug, nu se poate socoti vrednic de altă numire, decât de slugă vicleană și leneșă. Nici de altă răsplătire vrednic, decât a se arunca *în întunericul cel mai dinafară, unde este veșnică plângere și scrâșnirea dinților* (Matei 25, 30).

41. Iar pentru părinții care nu-și dau copiii la învățătură, zicea:

– Ucigași de fii, cu adevărat, se pot socoti părinții cei ce nu se îngrijesc să dea nici un fel de învățătură fiilor lor. Ba încă și mai răi decât aceia, după cum adevărește Sfântul Ioan Gură de Aur, zicând: „Că ucigașii de fii numai trupul îl despart de suflet, iar cei ce nu dau bună creștere și învățătură fiilor lor, și pe trup îl despart de suflet, și pe suflet de Dumnezeu”. Vai, deci, și amar vouă, părinților, în lumea aceasta, dar mai vai și mai amar în ceea ce va să fie!

42. Fiecare știință sau meșteșug se câștigă prin teorie și praxis (practică). Aceasta întocmai urmează și la învățătura creștinească. Ca să fie cineva desăvârșit creștin trebuie mai întâi să aibă teoria credinței, adică să știe dumnezeiasca Scriptură și învățătură. Apoi să aibă praxis, adică să aibă faptele credinței, căci *credința fără fapte este moartă* (Iacob 2, 20).

43. Adăuga apoi și aceste cuvinte:

– Biserica, în veacurile de mai înainte, atât se îngrijea pentru învățătura credinței, încât, de la treapta arhierilor, tot clerul, până și anaghoștii, se însărcinau să catehizeze poporul. Aveau încă și diaconite rânduite pentru catehizarea femeilor. La început și slujba Liturghiei se săvârșea după ce se propovăduia îndelung poporului învățătura credinței.

44. În zilele de acum, continua mitropolitul Veniamin, împruținându-se învățătura credinței, prea lesne a putut să se împruțineze și credința. Deci, împruținându-se credința, neapărat s-au împruținat și semnele ei, încât mărturiile Sfintelor Scripturi pentru semnele și minunile ce se făceau mai înainte, ca niște basme se par astăzi celor ce umblă întru întunericul neștiinței și a necunoștinței dumnezeieștilor Scripturi. Iar cele puține și foarte rare minuni, care încă urmează acum, le socotesc ca de la întâmplare.

45. Apoi se întrebă cu amărăciune venerabilul mitropolit:

– Cine în ziua de astăzi se îndeletnicește cu citirea Sfintelor Scripturi, ca să poată cunoaște ce este Dumnezeu, ce este lumea și ce este omul? Care părinte se sârguiește a întemeia în inima fiilor săi cunoștința de Dumnezeu, învățătura dogmelor credinței și poruncile Legii?

Cu adevărat foarte puțini sunt unii ca aceștia și, adevărul grăind, mai tot tineretul veacului acestuia, lipsit de toată știința creștineștilor învățături, s-a

abătut la netrebnice îndeletniciri, la basme și la tot felul de zădărnicii, din care izvorăsc toată călcarea de lege și nebagarea de seamă a poruncilor. Niște îndeletniciri ca acestea prea lesne au putut răsturna, în multe părți ale Europei, turnul credinței, a cărui temelie n-a fost așezată pe fundamentul dogmelor ortodoxe.

46. Dar și ortodocșilor, adăugă mitropolitul, nu puțină rătăcire pricinuiesc. Că prin acestea, mândrindu-se fiecare a se socoti pe sine filosof și învățat, nu îngăduie mai mult a fi povățuit de frâul credinței, pentru că îl oprește de a-și săvârși voile inimii sale. Ci își nălucește lui singur de la sine dreptăți și legi.

47. Zis-a iarăși bunul păstor:

– Socotind eu nevrednicul că, luând pe umeri sarcina arhipăstoriei țării acesteia, de nu mă voi sârgui a îndepărta pe cuvântătoarea mea „turmă” de la niște căderi ca acestea, mai înfricoșat mă va mustra Dreptul Judecător pentru aceasta, decât pentru înseși păcatele mele, m-am sârguit, și prin îndemnare, dar și prin însăși a mea osteneală și cheltuială, de am tălmăcit și am tipărit cărți cu tot felul de învățături povățuitoare la adevărata cunoștință și dătătoare de mult folos sufletesc.

48. Iar pentru folosul cărților, zicea marele ierarh:

– Nădejdea pe care o am hrănit și o hrănesc în sufletul meu este că, înmulțindu-se cărțile și științele în limba patriei, dacă nu eu, urmașii mei se vor învrednici a se folosi de cler învățat și încuviințat pentru a câștiga popor luminat în învățături creștinești. Această nădejde m-a făcut neadormit și neobosit în tălmăcirea sfintelor cărți, din care multe stau netipărite pentru neînlesnire.

49. Apoi îndemna pe cititori, zicând:

– Fiți, iubiților, cu luare-aminte la citirea acestei cărți²⁴, ca nu toată trecând-o cu ochii, în minte să nu rămână nimic sau foarte puțin din cele ce ați citit. Pe această carte de mare folos pricinuitoare v-o pun astăzi înainte, iubiților patrioți, și vă rog să o primiți ca pe o împlinire a unora din datoriile mele către cuvântătoarea mea turmă.

50. Iar despre felul cum trebuie să se citească sfintele cărți, astfel învăța:

– Mintea este întocmai ca și stomacul. Și după cum multa mâncare aduce nemistuire, iar după o vreme ajunge stomacul să nu poată mistui nimic, asemenea este și mintea. Când cineva o încarcă cu multă citire, îndată ce a

²⁴ *Istoria Scripturii Vechiului Testament*

închis cartea, a uitat tot ce a citit. Iar după o vreme ajunge mintea cu totul nelucrătoare și uită și cele ce a știut mai înainte.

Așadar, cel ce voiește a se folosi din citire trebuie neapărat să urmeze dieta aceasta. Adică, după ce va citi în liniște, cu bună luare-aminte, o încheiere a unei pricini, să închidă cartea și să se întrebe pe sine ce a citit. Și toate acelea repetându-le în gândul său, să urmeze iarăși înainte, cât va socoti că îi poate mistui mintea. În acest chip se folosește cu adevărat, că, toate așternându-se cu bună rânduială în mintea sa, oricând poate împărtăși și pe alții din cunoștințele sale. Apoi și mintea sa se face bine lucrătoare, ținând în bună stare pe toate câte a auzit sau a citit.

51. Zicea mitropolitul Veniamin către păstorii săi:

– Fiilor, rugați-vă și pentru mine, ca cel ce totdeauna mai mult cinstesc folosul de obște decât răsuflarea ce-mi ține viața. Că pe toate puterile trupești și duhovnicești în armonie, ca pe niște strune, le am întinse, pe care oricând le vor mișca degetele obștii sunt gata a face sunetul glasului ce este plăcut dragostei tuturor.

52. Altădată iarăși îi îndemna:

– Primiți cu dragoste osârdia mea, iubiților, dimpreună cu citirea acestei cărțițele, care la vedere deși se arată mică, dar luând aminte înțelegerile noimelor ei cele înalte, dimpreună urmați și pocăinței celui smerit, care cu toată inima se pocăiește și cu amar plânge și se căiește de păcatele sale înaintea lui Dumnezeu.

53. Zicea iarăși:

– Bateți neîncetat la ușa milostivirii lui Dumnezeu, până ce vă va milui și se va închipui Hristos cu sfintele Lui patimi în inimile voastre. Nu pierdeți vremea în zadar, pe care Dumnezeu v-o dă spre pocăință, așteptând întoarcerea voastră. Pentru ca nu cumva, după cea prea multă și îndelungă răbdare a Lui, să sosească și judecata, și nu va fi atunci Cel ce izbăvește.

54. Apoi adăuga și aceasta:

– Lepădați tot vicleșugul, pizma și răutatea din inimile voastre și toată necurăția, zavistia și hula din sufletele voastre și vă va primi Dumnezeu întru pocăință. Fiți blânzi, cucernici, cu evlavie către cele sfinte, iubitori de Dumnezeu, iubitori de frați și veți petrece întru această viață zile fericite, iar la sfârșitul vieții voastre veți merge acolo cu bune nădejdi de mântuire. Iubiților, fiți osârduitori spre toată fapta bună întru această puțină viață și pentru mine vă rugați, că sunt al dragostei voastre de amândouă fericirile rugător.

55. Zicea și acestea:

- Sfințitele Scripturi să nu vă rămână a le citi totdeauna. Ci, mai ales să vă îndemnați unii pe alții spre tot lucrul folositor. Mai mult, pe fii și pe toată tinerimea să-i povățuiți spre toată fapta bună, spre toate învățăturile cele sănătoase, de Dumnezeu plăcute și folositoare, după datoria pe care o aveți, că pentru acești tineri aveți să dați seamă înaintea lui Dumnezeu.

56. Apoi adaug, zicând:

- Stați întru toată fapta bună și fiți așteptând cu bună nădejde ziua venirii lui Hristos la judecată. Că va veni, având plata Sa cu Sine, ca să răsplătească fiecare după lucrurile lui, precum Însuși făgăduiește.

57. Despre săvârșirea slujbelor în limba românească zicea:

- Să vă mirați de negrăita înțelepciune a Ziditorului întregii făpturi, cum din nimic pe toate le-a adus întru a fi. Precum și pe a noastră limbă, atât de împresurată de multe altele, a ridicat-o la atâta înălțime și vrednicie, încât să dăruiească a ne învrednici să-i aducem printr-însa doxologii, cereri și mulțumiri, închinându-ne Sfintei Treimi întru o ființă, Părintelui și Fiului și Sfântului Duh.

58. În prefața „Penticostarului” spunea mitropolitul Veniamin aceste cuvinte pline de bucurie duhovnicească:

- O, carte aurită! Tu, ivindu-te, risipești toată întristarea sufletelor și Biserica lui Dumnezeu se umple de lumină și de strălucire. Tu, arătându-te, izgonești toată posomorârea fețelor ce se pricinuieste din întristarea inimilor celor apăsate de lacrimi și de amărăciune. Tu pe toți credincioșii îi chemi, ca de obște să se veselească. Tu, de obște, tuturor le dai bune nădejdi de mântuire. Tu chemi și pe drepti și pe păcătoși și pe cei ce s-au înfrânat și au postit și pe cei ce s-au lenevit și nu au postit, ca toți împreună să se bucure și să se veselească.

59. Spunea păstorul cel bun și aceste îndemnuri părintești:

- Veniți să ne bucurăm de Domnul, Care ne ține și ne hrănește și ne dă toate bunătățile și rabdă toate păcatele și fărădelegile noastre, și ca un bun și iubitor de oameni nu ne pedepsește. Ci, totdeauna îndelung rabdă, așteptând pocăința să ne ierte, să ne îmbrățișeze și să ne facă părtași nu numai Învierii, ci și Împărăției Sale.

60. Zicea iarăși:

- Să nu ne lenevim, trecându-ne vremea în zadar, pe care Dumnezeu ne-o dă spre pocăință. Ci în tot minutul să fim cu grijă că vine, vine ziua Domnului cea mare și înfricoșată, când fiecare va primi plata sa precum a lucrat în viață.

61. Ceaslovul, zicea mitropolitul Veniamin, este cartea rugăciunilor celor mai trebuincioase, care hrănesc sufletul cu cele mai mângâietoare și pline de umilință sfinte rugăciuni, cu care sufletele cele evlavioase, încet aprinzându-se către Dumnezeu, strigă cu Proorocul: *Cât sunt de dulci gâtlejului meu cuvintele Tale, Doamne!*

62. În prefața *Hronografului* zicea iarăși bunul păstor al Moldovei:

– Având eu sarcina arhipăstoriei și a purtării de grijă pentru pășunea oilor celor cuvântătoare, am pus tot felul de silință, și însumi, și prin alții, a se tălmăci cuvântul lui Dumnezeu din felurite limbi și cărți îmbrățișate de maica noastră, dreptmăritoarea Biserică a Răsăritului, spre folosul și mântuirea binecredinciosului popor al neamului românesc.

63. Zicea iarăși:

– De două ajutoare morale mai întâi avem trebuință, spre a putea ajunge către mântuire. Adică de cunoștință și de credință. Și precum credința învie prin fapte bune, căci altfel este moartă, de asemenea, cunoștința, care naște pe credință, se capătă și se desăvârșește prin învățătura dumnezeieștilor Scripturi. Pentru aceasta și Mântuitorul, trimițând pe apostolii Săi în lume, le-a zis: *Mergând, învățați toate neamurile*, predicându-le Evanghelia Mea și apoi îi botezați (Marcu 16, 15).

64. În prefața „Istoriei bisericești”, zicea marele ierarh:

– Numai Biserica a putut face din fiare fii ai lui Israel, popor ales și bineplăcut, sânguincios lucrător al pământului, supus credincios domnitorului, părinte duios al familiei, mădular râvnitor al statului și, cu un cuvânt, cetățean folositor al societății.

65. Apoi continua, zicând:

– Citind *Istoria bisericească*, va vedea fiecare că azilul științelor și al literaturii în timpul prigonirilor barbare a fost Biserica. Și, ca să zic așa, lumina înțelepciunii s-a păstrat cu sfințenie în focul tainelor altarului. Iar păzitorii prețiosului depozit al culturii au fost clericii, învățătorii firești ai moralei.

66. Zicea iarăși:

– Dacă fiecare din noi va face tot ceea ce poate în binele Bisericii, al patriei și al omenirii, nu va pieri cetatea noastră.

67. Altădată zicea cu durere mitropolitul Veniamin:

– De vom alerga cu Ieremia pe căile Ierusalimului căutând, nu vom afla pe acela care să facă judecată și să cerce credința. Pentru că, de la cel mai mic până la cel mare, toți au făcut fărădelegi; de la preot și până la profetul

mincinos, care voiește a vindeca sfărâmarea poporului cu graiuri mincinoase, zicând: Pace! când pacea îi lipsește cu totul, chiar din inima lui. Ce vom zice pentru astfel de paravați (trădători) ai lui Dumnezeu și ai oamenilor, care au părăsit izvorul apei celei vii și și-au săpat lor fântâni necurate, ce se surpă și nu țin?

– Fiii veacului acestuia, temându-se de moarte, doresc viața, ca să îmbrățișeze lumea pierzării și să înoate în oceanul patimilor lor. *Dar cine va da capului meu apă și ochilor mei izvoare de lacrimi* – zice Ieremia Proorocul – *ca să plâng poporul acesta și pe cei răniți ai săi, ziua și noaptea?* (Ier. 1, 16).

68. Spunea marele ierarh și acestea:

– Numai un trai ce ar urmări scopuri creștinești, folositoare lumii, se poate numi viață. Altfel trupul nostru, în care stă îngrămădită spuza patimilor, nu poate fi pentru om decât o închisoare în al cărei întuneric stau harurile lui cele dumnezeiești.

69. Zise iarăși mitropolitul Veniamin:

– Iubiții mei fii și frați! Dacă adevărata glorie, adevărata mărire stă numai în virtute, apoi pentru a fi bărbați mari și pentru a împărăți peste lume și peste eonii (mai marii) ei, nu avem trebuință de tronuri, nu avem nevoie de diademe, nu avem lipsă de sceptre, fără numai a lucra în via Domnului bunătața și a face dreptate. Apoi, uniți prin dragostea evanghelică, să umblăm într-un gând în casa lui Dumnezeu, cugetând ziua și noaptea la Legea Domnului.

70. Apoi continua, zicând:

– În Legea Domnului să punem voia noastră, ca, așa în nevoie, să putem zice cu Iezechiel: *Adu-ți aminte de noi, o, Dumnezeule, că am umblat înaintea Ta într-adevăr și cu inima binevoitoare am făcut cele bune întru ochii Tăi* (Plângeri 5, 1).

Iată mijlocul prin care să putem viețui, nu îndelung, dar cu nemurire, ori în ce poziție și stare ne-am afla.

71. Zicea iarăși:

– Nimic nu este, iubiților, mai mare, mai puternic, mai strălucit, mai folositor sub soare și totodată mai ușor de dobândit decât bunurile virtuții. Prin virtute și prin credință, nu prin arme și putere lumească, sfinții toți au murit cumplitele împărății ale întunericului și au întemeiat împărăția Evangheliei.

72. După cincizeci de ani de jertfă, de osteneală și de rodnică slujire arhierască în Biserica lui Hristos (1792–1842), mitropolitul Veniamin Costachi s-a retras la Mănăstirea Slatina, unde a mai trăit încă patru ani ca

simpliciu monah, traducând în continuare cărți folositoare de suflet din limba greacă veche, pentru luminarea poporului nostru ortodox.

73. Mișcat de harul Duhului Sfânt, „smeritul părinte duhovnicesc al Moldovei”, înainte de obștescul său sfârșit, își împarte prin testament toată agoniseala sa la mănăstire și la săraci, adresând tuturor cele mai de pe urmă cuvinte de obștească iertare și binecuvântare:

– Las, iert și binecuvintez din toată inima și din tot sufletul pe toți frații mei creștini și pe înșiși cei ce mă urăsc și pe cei ce m-au nedreptățit și pe cei ce au întins curse în calea mea și chiar pe cei ce mi-au făcut vreun rău văzută ori nevăzută, rugând pe milostivul Dumnezeu să nu judece faptele aceluia, ci cu îndurarea Sa să-i ierte pe toți, după cum i-am iertat și eu.

74. Iar pentru înmormântarea sa, marele ierarh Veniamin Costachi scrie în același testament:

– Însărcinez pe fiul meu Meletie ca, pentru dragostea Domnului, înmormântarea să mi se facă după povățuirea ce i-am dat, numai cu părinții din mănăstire, din afară de sfânta biserică, fără arhieriei, simplu și fără zădarnice pompe și cheltuieli...²⁵.

CARTE PASTORALĂ DATĂ ÎN EPARHIA ROMANULUI (Probabil, la anul 1796)

Veniamin, cu mila lui Dumnezeu,
Smerit Episcop Romanului²⁶

„De când Dumnezeiasca Pronie au binevoit de ne-au încredințat dregătoria păstoriei celei duhovnicești, scopul nostru au fost și este buna chivernisire a Bisericilor, mântuirea oilor celor cuvântătoare și râvna pentru cuviincioasa petrecere a preoților Domnului.

Drept aceasta, iată, preote, ți-am pus înainte aceste ponturi cum ți se cade să petreci, pre care te îndatoresc să le citești adeseori, și ceea ce te învață să păzești întocmai neapărat.

a. Dator ești, o, preote, ca unul ce ai primit asupra ta Darul Preasfântului Duh și te-ai pus învățător norodului, să nu-ți fie petrecerea ca celor de obște,

²⁵ Toate cuvintele duhovnicești de mai sus s-au extras din prefețele cărților tipărite de mitropolitul Veniamin Costachi.

²⁶ Un veac de la moartea mitropolitului Veniamin Costachi, op. cit., p. 238–250.

ci să fii ferit și păzit de toată prihana care aduce scandal și defăimare cinului tău, (adică) de beție, care este începutura tuturor răutăților, de zavistie, de mândrie, de gâlcevi, de judecăți, de sudălmii, de cuvinte deșarte, de jurământuri drepte ori nedrepte și de a ieși martor împotriva cuiva. Și să fii curat atât la cele din lăuntru ale tale, cum și pe dinafară, grijit la haine, spălat și pieptănat, ca, cu toate faptele și urmările tale, să fii pildă celor ce privesc la tine, că obiceiul au supușii a urma întru toate povătuitorul lor.

b. Să aibi purtare de grijă pentru Biserica la care ești orânduit slujitoriu, ca să fie grijită și împodobită cu cele trebuincioase, atât înăuntru, cărți, veșminte, icoane, sfinte vase, cristelniță pentru Sfântul Botez, în care să se poată afunda pruncul cu lesnire în trei afundări, iar nu în turnări sau în alt chip cum și pe dinafară iarăși să fie bine acoperită și îngrădită împrejur; iară când va fi lipsită de ceva, o dată și de două ori, să îndemni pe ctitori sau pe poporâni ca să îplinească cele trebuincioase. Iară, neurmând sfatul tău, să arăți la protopopul ținutului, ca după învățătura ce va lua de la noi să urmeze.

c. Când vei avea să slujești dumnezeiasca Liturghie, să postești cu o zi mai înainte, să te dezbraci de toate grijile lumești, întru acea vreme să te împaci cu toți din toată inima ta și așa să săvârșești Jertfa cea fără de sânge, ca să fie bine primită în sfântul jertfelnic cel mai presus de ceruri.

d. Sfântul Agneț vreau să-l păzești și să-l grijești ca să nu umezească și să mucezească, cerându-l la vreme și uscându-l cu mare rânduială, cum și potrivirea Sfintelor Taine prea cu luare aminte să fie, ca nu fieștecum să se săvârșească și să rămâie cât de puțin cusur, cu neorânduială.

e. Pe poporâni tăi să-i sfătuiești cele duhovnicești și să-i îndemni ca să meargă la Biserică în toate Duminicile și sărbătorile și să se spovedească fiește care de patru ori pe an sau măcar o dată și care vor fi vrednici să se și împărtășească. Așijderea și pe casnicii tăi să-i înveți frica lui Dumnezeu, cu indeletnicire la rugăciuni, a păzi curățenia, a fi cinstiți și ascultători, ferindu-se de adunări necuviincioase, ca să ia și alții pildă bună în casa ta.

f. Să te silești în tot chipul ca să dejghini (îndepărtezi) dintre poporâni vrăjile, farmecile, descântecele, băierile și altele asemenea acestora, care le fac cei mai mulți prin casele lor, căci aceste sunt lucruri păgânești și neplăcute lui Dumnezeu. Ci de va fi bolnav cineva dintre poporâni, să cheme preotul să se roage pentru dânsul, după învățătura Apostolului ce zice: *Că rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav* (Iac. 5, 15).

g. Să nu fii volnic a cununa, ori slobod, ori rob, fără de pecetluit cu pecetea noastră, nici a te ridica din satul acela unde te afli și a merge aiurea,

sau a sluji la altă Biserică fără știrea și blagoslovenia noastră, căci îndrăznind vei fi supus supt grele canoane.

h. De te va supăra cineva, să nu-i răspunzi cu sudălmi și ocări, ci să arăți la protopopul ținutului și se va înțelepți supărătorul tău. Sau când vei avea pricină de gâlceavă, nu ești slobod a merge la judecată politicească, căci dregătorii politicești nu pot să te judece pre tine, fiind preot.

Ci, când vei avea vreo supărare de judecată, tot la protopopul vei merge de-ți vei cere dreptate. Și când protopopul nu te va putea odihni, să fii îndatorit a veni la noi, ca să te punem la cale. Însă te ferește să nu fii tu începătorul pricinii, că apoi vei fi supus canonisirii.

Aceste mai sus arătate, ce ți s-au pus ca o oglindă înainte, privește-le, o, preote, și de vei păzi întocmai neapărat, bine să știi că vei câștiga dragoste și evlavie de la oameni, cinstea și ajutorul lor vei dobândi. Arhiereul se va bucura de tine și te va iubi ca pre un împreună slujitor al Tainelor lui Dumnezeu, carele, așa să te întărească Domnul Dumnezeu, a le păzi neapărat, cu iubirea lui de oameni în veci. Amin”.

PUSTNICUL SFÂNT de la Peștera Mică a Ialomicioarei (secolul XIX)²⁷

La începutul secolului XIX se nevoia în Schitul Peștera Ialomicioarei un călugăr smerit și foarte iubitor de Dumnezeu. După câțiva ani, dorind să se roage în pustie, a plecat din schit și și-a găsit sălaș o peșteră nebagată în seamă, în desișul codrilor, numită până astăzi „Peștera Mică”. Pustnicul nu știa că acolo își avea adăpost un urs. Dar, cu rânduiala lui Dumnezeu, s-au împrietenit unul cu altul, încât noaptea locuiau împreună în aceeași peșteră, iar ziua ursul pleca în pădure, iar sihastrul se ruga lui Dumnezeu.

Acolo s-a nevoit mulți ani pustnicul în post, în rugăciune și în alte neștiute osteneți. În tradiția locului se spune că pustnicul nu primea nici un fel de mâncare de la nimeni, ci singur și-o agonisea din pădure. Numai ursul, ca ucenic credincios, îi aducea vara în peșteră rugi de zmeură și mure.

Se mai spune din bătrâni că, odată, doi vânători au pândit ursul în zmeuriș ca să-l împuște. Apoi s-au luat după el până s-a ascuns în peșteră. Și cum pândeau ei în apropiere, a ieșit pustnicul afară și le-a zis:

²⁷ Numele lui s-a uitat o dată cu pierderea arhivei schitului.

- Ce căutați, fraților, în pustiul acesta?
 - Să ne iertați, părinte, suntem vânători. Urmărim un urs. Parcă s-a ascuns aici în peșteră.
 - Dar v-a făcut vreun rău? Lăsați ursul în pace! Veți găsi în pădure alte animale!
 - Iartă-ne, părinte – au zis vânătorii – și te roagă pentru noi!
 - Dumnezeu să vă binecuvinteze, fraților. Mergeți în pace.
 - Părinte, avem ceva de mâncare la noi, am vrea s-o lăsăm sfinției tale.
- Vrei s-o primești?
- Lăsați-o acolo, pe piatră.
- La urmă iarăși l-au întrebat pe pustnic:
- Părinte, vom mai veni prin locurile acestea. Vrei să-ți aducem ceva de mâncare?
 - Cum vă este voia, fraților.

După câteva săptămâni au urcat din nou vânătorii pe Valea Ialomicioarei să ducă de mâncare cuviosului. Când au ajuns la gura peșterii, au văzut un lucru înfricoșat. Pustnicul împreună cu ursul erau plecați din peșteră, iar alături, pe piatră, mâncarea lăsată mai înainte de ei era neatinsă.

Din ziua aceea, nimeni nu știe unde s-a dus sihastrul, unde o fi răposat și care îi era numele. Singura binecuvântare rămasă de la el este un mic izvor de apă, ce curge în fundul peșterii pentru mângâierea trecătorilor. Până astăzi, credincioșii intră în „Peștera Mică”, se roagă și iau apă din „Izvorul Pustnicului”. Însă, oricâtă apă ar lua, izvorul nu se îpuținează niciodată.

Minunat este Dumnezeu întru Sfinții Săi, Dumnezeul Părinților noștri!

EPISCOPUL CHESARIE AL BUZĂULUI (1784–1846)

Episcopul Chesarie face parte din rândul marilor ierarhi români ai secolului trecut. El s-a născut în București din părinți săraci, prin anul 1784, cu numele de Constantin Căpățână. La vârsta de 13 ani (1797) a fost încredințat episcopului Iosif al Argeșului, care îl dă să învețe carte la școala grecească de la Biserica Domnița Bălașa. Apoi îl călugărește la Mănăstirea Antim cu numele de Chesarie și îl hirotonește diacon.

În anul 1820, ucenicul episcopului Iosif ajunge iconom al Mănăstirii Antim și mai târziu al Mitropoliei din București. Fiind dăruit de Dumnezeu cu multă ascultare, smerenie și pricepere, în anul 1825 este hirotonit episcop la

Buzău de mitropolitul Grigorie Dascălul, păstorind turma încredințată de Hristos cu neîmpuținată dragoste și osârdie, timp de 21 de ani.

Găsind Eparhia Buzăului cu multe lipsuri și cu biserici ruinate, a reînnoit zeci de lăcașuri – mănăstiri, schituri, metoace și biserici –, devenind astfel un mare ctitor al acestei eparhii. Iar pentru luminarea copiilor și folosul de obște al neamului, a întemeiat mai multe școli, precum: Seminarul eparhial, înființat în anul 1836; școala de muzică bisericească, în anul 1830; școala de pictură bisericească, sub conducerea pictorului Nicolae Teodorescu, în anul 1831; școala de sculptură bisericească, în anul 1833 și altele. În aceste școli ctitorite de episcopul Chesarie au fost aduși cei mai buni profesori, duhovnici și dascăli din Țara Românească, din care au ieșit episcopi, preoți și dascăli aleși, precum și pictori renumiți. Elevilor li se cerea cel dintâi credință tare în Dumnezeu, rugăciune și viață morală desăvârșită.

Pentru tipărirea cărților de slujbă și învățătură duhovnicească, episcopul Chesarie a reînființat în anul 1833 o tipografie eparhială, unde s-au tipărit, cu binecuvântarea și cheltuiala sa, zeci de cărți patristice și de cult, răspândite în cea mai mare parte gratuit.

Dintre cărțile de învățătură tipărite sub păstoria sa se amintesc: *Despre purcederea Sfântului Duh, Împărțire de grâu și Puțul Sfântului Ioan Gură de Aur* (1833); *Sfătuire pe scurt către cel ce se pocăiește* (1834); *Cazanii* (1834); *Tălmăcire la cei o sută cincizeci de psalmi* (1840); *Învățătură către preoți și diaconi* (1835); *Alcătuire aurită* (1837); *Carte foarte folositoare de sufler: Cinci cuvinte ale Sfântului Grigorie de Nyssa* (1838); *Chiriadodromion* (1839) și altele. Iar dintre cărțile de slujbă a tipărit: *Evanghelia* (1834); *Molitfelnic bogat, Sfintele Liturghii și Psaltirea* (1835); *Ceaslovul bogat, Acatistier* (1836); *Octoih și Catavasier* (1839); *Sfintele Liturghii* (1840); *Psaltirea* (1841); *Agheasmatar* (1845) și altele.

Acest neobosit episcop și credincios păstor al Bisericii lui Hristos a purtat permanent grijă de fiii săi duhovnicești, zidindu-le lăcașuri, dându-le preoți buni, cercetându-i personal și hrănindu-i cu cărți de învățătură și cuvinte pămîntești. Iar ca ucenic al unui mare episcop – Iosif al Argeșului – a ridicat și el nu puțini ucenici și fii sufletești, dintre care cel mai renumit a fost ierodiaconul Iosif Naniescu, venerabilul mitropolit al Moldovei de mai târziu.

În anul 1846, la 30 noiembrie, episcopul Chesarie, păstorul cel bun și credincios al Eparhiei Buzăului, a răposat cu pace, plâns de toți credincioșii săi și a fost îngropat lângă biserică, spre neuitată pomenire. Piatra lui de mormânt poartă această frumoasă inscripție: „Oprește-ți, trecătorule, pasul în respect lângă pacinicul lăcaș al Colosalei umbre – sacrul mormânt. Aici

ierarhul Chesarie trupul își odihnește de multe, în puțin timp, jertfiri spre gloria Domnului, a Patriei și eternei sale memorii. (Noiemvrie 30, 1846)”²⁸.

CUVIOSUL CALINIC PUSTNICUL Mănăstirea Horaița-Neamț (secolul XIX)

Acest cuvios s-a nevoit în prima jumătate a secolului XIX într-o mică poiană, sub vârful Muntelui Horăciorul. Bătrânii spun că era preot, că s-a nevoit aici 40 de ani, că ducea o viață sfântă și că avea darul facerii de minuni. Veneau la el oameni bolnavi de prin sate, iar părintele îi vindeca cu post și cu rugăciune.

Cuviosul Calinic avea, de asemenea, mare evlavie la Maica Domnului, cu a cărei icoană izgonea duhurile rele din oameni, alunga fiarele sălbatice din grădina sa, biruia patimile și gândurile viclene din cugetul său. Oriunde se ducea, purta cu sine icoana Maicii Domnului și era izbăvit de tot răul.

Nevoința pustnicului Calinic era aceasta: mânca o dată pe zi după apusul soarelui, săvârșea neîncetat rugăciunea lui Iisus și priveghea noaptea cu cântări de psalmi și metanii. Iar îndeletnicirea lui cea mai iubită era plantarea și altoirea de pomi fructiferi. Toată poiana din jurul chiliei sale a plantat-o cu meri, pruni și nuci. Ba mergea și la Schitul Horăcioara sau cobora jos în Mănăstirea Horaița de planta și altoia pomi de tot felul. Iar toamna aduna cu bucurie roadele ostanelilor sale și le împărțea în dar la trecători, „în numele Maicii Domnului!”

Aceasta era viața și nevoința Cuviosului Calinic pustnicul. Ajungând la adânci bătrâneți, a căzut bolnav la pat. Atunci au venit călugării din schit și i-au zis:

– Părinte Calinic, am venit să te coborâm de vale, să mori la mănăstire.

– Cu ajutorul Maicii Domnului, a răspuns bătrânul, mă cobor singur! Și îndată, luând icoana Preasfintei Fecioare, s-a coborât înaintea tuturor în Mănăstirea Horaița. Apoi s-a închinat în biserică, s-a mărturisit la duhovnic, a cerut Preacuratele Taine și, dând tuturor sărutarea cea mai de pe urmă, a adormit cu pace și cu bucurie în suflet. Locul unde s-a nevoit se numește astăzi „Poiana lui Calinic”.

²⁸ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II colectiv, București, 1958, p. 419–422; D. Furtună, *Chesarie, episcopul Buzăului*, București, 1913; G. Voiculescu, *Viața și activitatea lui Chesarie, teză de licență*, București, 1897, p. 57

SFINȚI ȘI CUVIOȘI

din a doua jumătate

a secolului XIX

ARHIMANDRITUL NEONIL BUZILĂ

Mare stareț al Mănăstirii Neamț

(1789–1853)

a. Viața

Arhimandritul Neonil Buzilă a fost cel mai renumit stareț al Mănăstirii Neamț din secolul XIX. Personalitatea sa se impune în istoria monahismului nostru, atât prin înalta sa trăire duhovnicească și prin înțelepciunea cu care a crescut atâtea suflete în dragostea de Hristos, cât și prin devotamentul cu care s-a pus pe sine și întreaga mănăstire în slujba Bisericii, a neamului și a aproapelui.

Starețul Neonil s-a născut în satul Valea Seacă–Suceava, în anul 1789. Părinții săi, deși săraci, i-au dat o creștere aleasă. În anul 1802, când avea numai 12 ani, a intrat în viața monahală, fiind încredințat unchiului său, arhimandritul Ilarie, din Mănăstirea Neamț. În anul 1808 a fost călugărit, iar mai târziu, hirotonit diacon și preot.

Între anii 1827–1832 a fost preot slujitor și duhovnic la Catedrala mitropolitană din capitala Moldovei, fiind prețuit și căutat de toți locuitorii orașului, „căci era dulce la cuvânt și la toți primit și iubit”. Între anii 1832–1834, ca stareț al Mănăstirii Bărboi din Iași, s-a îngrijit de reînnoirea acestui sfânt lăcaș, fiind cinstit cu treapta de arhimandrit.

După moartea starețului Dometian (1834), arhimandritul Neonil este ales stareț al Mănăstirii Neamț, pe care o conduce cu înțelepciune timp de doi ani (1834–1835). În urma unor intrigi din afară, este schimbat din stăreție, apoi reales între anii 1838–1839. După doi ani este înlocuit pentru a doua oară și surghiunit la Mănăstirile Slatina și Vorona, datorită caracterului său devotat și statornic. În anul 1843, arhimandritul Neonil este ales pentru a treia oară stareț al Mănăstirilor Neamț și Secu, pe care le păstorește cu o neegalată pricepere timp de încă zece ani. În această scurtă perioadă, deși suferind, reușește să aducă în marea lavră un viu suflu de înnoire duhovnicească și culturală.

Stareț și duhovnic ales, călugăr învățat și scriitor iscusit, iconom devotat al casei lui Dumnezeu și părinte al săracilor, slujitor adevărat al Bisericii și nu credincios al neamului, iată pe scurt marile virtuți ale starețului Neonil, specifice, de altfel, Ortodoxiei românești.

După șapte ani de suferință, marele stareț Neonil Buzilă, împăcat cu sine, cu oamenii și cu Dumnezeu, se mută în odihna lui Hristos, plâns de tot soborul, la 16 octombrie, 1853, și este înmormântat în pridvorul bisericii ctitorite de Ștefan cel Mare, precum se vede până astăzi.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Starețul Neonil și-a închinat din copilărie viața lui Hristos. Învățătura de carte și adâncul Sfintelor Scripturi le-a deprins de la renumiți dascăli ai Mănăstirii Neamț, ieromonahul Iosif și schimonahul Platon, iar meșteșugul nevoinței-călugărești l-a învățat de la cei mai buni duhovnici ai soborului. Se spunea despre dânsul, precum însuși lucrul l-a adevărit, că pe toți dascălii și duhovnicii săi i-a întrecut.

2. Arhimandritul Neonil, în toată viața sa, a fost foarte râvnitor pentru casa Domnului. În anul 1821, când multe biserici și odoare erau jefuite și distruse de răsculați, el a fost rânduit de starețul Mănăstirii Neamț, arhimandritul Ilarie, să ascundă în pădure icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului. După aproape doi ani de zile, tot sfinția sa a fost trimis să aducă din nou icoana Maicii Domnului în mănăstire.

3. În același an (1821), când Mănăstirea Secu era incendiată de turci și tezaurul zidit într-o tainică, părintele Neonil, luând poruncă de la stareț, s-a furișat noaptea sub ziduri împreună cu pustnicul Zosima, a spart peretele și a ascuns tezaurul cu toate sfintele vase în pădure, salvându-le astfel de foc și de profanare.

4. Blândețea inimii sale și iscusința în Sfintele Scripturi au făcut din arhimandritul Neonil un duhovnic renumit în Mănăstirea Neamț și în toată Moldova. Mai ales la Iași, cât a fost preot la catedrală, ajunsese duhovnic și sfetnic de taină, atât domnitorului și mitropolitului, cât și la o mare parte din locuitorii orașului. Bogați și săraci, mireni și călugări, învățați și oameni simpli, țărani și orășeni, toți îl căutau și își hrăneau sufletul din învățăturile sale, „căci era dulce la cuvânt și la toți primit și iubit”.

5. Odată a alergat la arhimandritul Neonil un datornic din oraș care datora Mitropoliei suma de 40.000 lei, rugându-l să mijlocească pentru iertarea lui. Deci, văzând părintele sărăcia datornicului, a mijlocit la mitropolitul Veniamin și i-a iertat toată datoria.

6. Fiind înzestrat de Dumnezeu cu multe daruri duhovnicești, arhimandritul Neonil a fost stareț la Mănăstirea Neamț timp de treisprezece ani. Deci, văzând că viața duhovnicească în Mănăstirea Neamț era în scădere, a întocmit

pentru obștea sa un nou așezământ călugăresc prin care a îmbinat în chip armonios rugăciunea și nevoița, lucrul mâinilor și slujirea.

Cele mai importante reguli de sporire duhovnicească, fixate de starețul Neonil, erau acestea:

- mărturisirea zilnică a soborului;
- participarea obligatorie a fiecărui călugăr și frate la pravila bisericii, îndeosebi la Utrenie și la Sfânta Liturghie;
- îndeletnicirea la chilii cu pravila, cu rugăciunea lui Iisus și citirea scrierilor Sfinților Părinți;
- interzicerea cu desăvârșire a oricărui fel de adunări la chilii;
- săvârșirea ascultării în mănăstire cu dragoste și fără cârtire;
- petrecerea soborului în desăvârșită armonie, unitate și smerenie;
- interzicerea mâncării de carne în obște;
- servirea mesei numai la trapeză. Nimeni nu avea voie să mănânce în chilie, afară de cei bolnavi.

7. Pentru buna chivernisire a bunurilor mănăstirești și punerea lor în folosul tuturor, starețul Neonil a rânduit în așezământul său următoarele:

- încetarea oricărui amestec din afară în treburile mănăstirii. Averile ei nu pot fi însușite sau înstrăinate de nimeni, fără voia soborului;
- veniturile mănăstirii vor fi folosite, atât pentru întreținerea soborului și refacerea chiliilor, cât și pentru opere de binefacere și milostenie, ca: zidirea de biserici noi în satele sărace, înzestrarea unor lăcașuri noi cu cărți și obiecte de cult, zidirea de spitale și școli publice, înființarea unor „spițerii” (farmacii) pentru călugări și mireni, și altele:

- zidirea unei bolnițe noi în Mănăstirea Neamț, atât pentru călugării din lavră și schituri, cât și pentru cei din pustie;
- deschiderea unei școli monahale în mănăstire pentru frații începători;
- tipografia și legătoria de cărți să fie mult mărite.

Aici se vor tipări tot felul de cărți bisericești de slujbă și învățătură, din veniturile mănăstirii, care apoi se vor împărți gratuit la mănăstiri și biserici de mir. Toate acestea au fost în întregime realizate.

8. Starețul Neonil a rânduit ca spovedania soborului să se facă zilnic, în fiecare seară, iar împărtășirea să se facă săptămânal. De asemenea, participarea zilnică la Utrenie și Sfânta Liturghie era obligatorie. Cei care lipseau fără pricini binecuvântate erau pedepsiți.

Pentru abateri mici se dădea câte o zi de post și metanii. Iar pentru abateri mai grave, vinovatul era oprit un timp de la Sfânta Împărtășanie sau era trimis de canon la altă mănăstire. Prin aceasta, viața duhovnicească și

unitatea soborului au sporit mult în Mănăstirea Neamț, iar dezbinarea dintre frați a fost înlăturată.

9. În timpul stăreției sale, arhimandritul Neonil, cuprins de râvnă pentru Biserica lui Hristos și mântuirea neamului, a zidit și a înzestrat din venitul mănăstirii numeroase lăcașuri de rugăciune, printre care se pot aminti: clopotnița Mănăstirii Neamț, cu paraclisul Buna-Vestire, trapeza și aripa de sud a incintei; biserica Sfântul Ioan Teologul și gropnița din cimitirul mănăstirii; biserica Schitului Vovidenia din apropiere; biserica satului Topolița-Neamț și biserica satului Preutești-Neamț, ambele înzestrate de stareț personal; paraclisul Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava din bolnița mănăstirii; paraclisul Sfântul Lazăr de la Spitalul Târgu Neamț; incinta Mănăstirii Secu, de două ori mistuită de foc, și altele.

10. Marele stareț, fiind foarte milostiv și iubitor de oameni, a purtat grijă după putere și de cei bolnavi. Astfel, a zidit în Mănăstirea Neamț o bolniță încăpătoare, în locul celei arse în 1841, pentru călugării bătrâni și bolnavi din lavră, pentru cei ce se nevoiau în schiturile și pădurile dimprejur și chiar pentru mireni. Alături a amenajat o farmacie și a rânduit câțiva călugări „bolniceri” și un medic. Iar la Târgu Neamț zidește, în anul 1852, un spital mare cu etaj pentru 200 de bolnavi, cu paraclis la mijloc, în care slujea zilnic un duhovnic călugăr. Mai zidește o farmacie mare „cum nu era alta în Moldova”, cu medic plătit de mănăstire. În aceste două spitale, multe suferințe se alinau și toți bolnavii primeau tratament gratuit. Spitalul și farmacia erau întreținute de mănăstire.

11. Starețul Neonil, fiind totodată foarte iubitor de carte și dorind să ajute la luminarea călugărilor și a poporului, a zidit în orașul Târgu Neamț o școală publică cu 4 săli de clasă pentru 200 de copii. A mai construit în satul Vânători-Neamț o altă școală publică cu două săli de clasă, înzestrându-le pe amândouă cu mobilierul necesar și cu biblioteci renumite. În ambele școli, copiii învățau gratuit, pe cheltuiuala mănăstirii. Iar pentru călugări, a întemeiat în mănăstire o școală monahală în aripa de sud a incintei, încredințând-o învățatului arhimandrit Filaret Scriban. Aici se învățau: Vechiul și Noul Testament, Regulile vieții monahale, Muzica psaltică, Tipicul, Gramatica, Istoria și limbile greacă și slavonă¹.

12. Pentru a pune la îndemâna călugărilor învățăturile Sfinților Părinți, starețul Neonil a îmbogățit mult biblioteca Mănăstirii Neamț cu tot felul de

¹ Toate ctitoriile starețului Neonil – chilii, biserici, spitale și școli – se păstrează în stare de funcționare până astăzi.

manuscrise și cărți patristice și de cult, cum nu era altă bibliotecă în Moldova². Pe lângă cărțile care se citeau la chilii, starețul a rânduit să se citească zilnic la biserică și la trapeză din cuvintele Sfinților Părinți.

13. Cea mai mare operă culturală a starețului Neonil a fost însă tipărirea de cărți. Pentru a satisface setea de cunoaștere duhovnicească a tuturor și pentru a înzestra bisericiile și mănăstirile cu cărțile necesare de cult, el a mărit mult tipografia mănăstirii și a înlocuit vechile teascuri de lemn cu altele metalice. Activitatea tipografică era susținută de peste 60 de călugări și frați. Unii traduceau din limba greacă, iar alții turnau litere, culegeau textul, făceau cerneluri naturale, lucrau la teascuri, corectau paginile tipărite, legau cărți în piele de miel sau sculptau chenare și ornamente în lemn de măslin și de păr.

14. Dragostea pentru Biserică și neam a starețului Neonil l-a îndemnat și la alte opere de binefacere. Văzând lipsa în care se aflau unele schituri și biserici din Moldova, trimitea peste tot cărți de slujbă și de învățătură ortodoxă în mod gratuit. Milostenia și râvna marelui stareț au trecut până dincolo de hotarele Moldovei, cărțile tipărite în Mănăstirea Neamț ajungând, atât în Țara Românească și Transilvania, cât și în Muntele Athos, Basarabia și Balcani.

Îndată ce a auzit că sute de biserici din Ardeal sunt jefuite și lipsite de cărți de cult, a trimis de mai multe ori peste Carpați călugări cu cărți încărcate în care cu boi, la episcopul Andrei Șaguna. Astfel, milostenia și bunătatea starețului Neonil se făcuseră cunoscute tuturor.

15. Se spunea despre dânsul că, oricât ar fi fost de ocupat cu grijile de tot felul în mănăstire, nu-și lăsa niciodată pravila și canonul călugăresc. Iar de la Utrenie, Vecernie și Sfânta Liturghie nu lipsea în nici o zi. Ba încă cerceta pe călugări și frați la chilii, la ascultare, la bolniță, la tipografie, la trapeză. Mergea uneori să cerceteze și pe călugării din Secu, din Sihăstria, Sihla, Pocrov, Icoana și din celelalte schituri care erau sub povățuirea sa. Peste tot ajungea și pe toți îi mângâia cu cuvintele sale pline de înțelepciune și blândețe.

16. În anul 1847, o holeră cumplită a bântuit Țara Moldovei, secerând pe cei lipsiți de ajutor. Atunci mulți se izbăveau de moarte fugind prin mănăstiri. La Mănăstirea Neamț, starețul Neonil a adăpostit în anul acela numeroase familii de orășeni din Iași, dându-le mâncare și chilii. Spun toți că nici unul din călugări și mireni n-a murit de holeră. Cum se îmbolnăvea cineva, starețul îl trimitea să se închine la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, și se vindeca.

² O mare parte din această bibliotecă a fost mistuită în incendiul din noiembrie 1862.

17. Se mai spune despre acest mare stareț că în anul 1846, îmbolnăvind-se de picioare după neștiutele judecăți ale lui Dumnezeu și fiind nevoit să stea în chilie până la moarte, niciodată n-a cântit întru inima sa. Ci de acolo, de pe patul suferinței, se străduia să conducă obștea mănăstirii, cu toate schiturile și metoacele sale, care număra până la 600 de călugări. Zilnic veneau la el părinții din consiliu, egumenii, duhovnicii și frații să-i ceară sfat. și nimeni nu ieșea din cuvântul lui.

18. De pe patul suferinței, starețul Neonil nu înceta a sfătui și a învăța pe toți calea mântuirii, atât prin viu grai, cât și prin scris. Căci era înzestrat de Dumnezeu cu multă putere în cuvânt.

- Fraților, zicea el, nu pregetați a vă îndulci de mireasma cea duhovnicească ce iese din florile cele mirositoare ale raiului celui înțeleghător. adică din chinurile și durerile sfinților mucenici și din ostenele și nevoințele cuvioșilor părinți. Pe acestea, Mireasa lui Hristos cea fără prihană, adică sfânta noastră maică, Biserica Răsăritului, le-a sădit și le-a crescut prin buna-credință, spre a le aduce lui Hristos, Mirelui său cel adevărat, miros de bună mireasmă, pe a căror bună mirosire El foarte mult o iubește după cea zisă: *La mireasma mirurilor Tale vom alerga* (Cântarea cântărilor, 1, 7).

19. Zicea iarăși:

- Pe florile acestea duhovnicești, adică pe sfinții cei cuprinși în mineiele Bisericii, cu dragoste adevărată să-i cinstim ca pe prietenii lui Dumnezeu. Iar dintre toți, mai cu osebire pe Sfânta Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioară Maria, cu credință și cu bucurie negrăită să o lăudăm, ca pe ceea ce negrăit, prin cuvântul arhanghelului, a zămislit de la Duhul Sfânt pe Fiul și Cuvântul Tatălui Celui fără de început și L-a născut cu trup spre mântuirea noastră, a oamenilor.

20. Zicea iarăși:

- Fraților, primiți, vă rog, cu creștinească dragoste și râvnă rugăciunile sfinților ce se cinstesc în Biserica dreptmăritoare, că ei sunt mijlocitorii mântuirii noastre întru Împărăția Tatălui Celui veșnic.

21. Altă dată iarăși învăța, zicând:

- Fraților, datorie avem ca și noi să ne aducem aminte de înnoirile duhovnicești și spre mai bine să ne schimbăm din zi în zi, cât ne aflăm întru această viață prea scurtă.

22. Zicea starețul Neonil și acestea:

- Să ne înnoim, fraților, dezbrăcându-ne, după cuvântul Apostolului, de omul cel vechi prin pocăință și prin mărturisirea curată, și să ne îmbrăcăm în

cel nou prin lucrarea faptelor bune, ca, ieșind din viața aceasta îndreptați și gătiți, după ce se vor strica corturile noastre și după ce iarăși se vor ridica prin glasul trâmbiței celei de apoi, să ne învrednicim a primi rodirile ostenelilor noastre, prăznuind nu o dată în an, ci fără încetare. Nu în corturi și colibe stricăcioase ca evreii, ci în lăcașurile cele nefăcute de mână ale celor întâi-născuți.

23. Apoi adăuga:

– Să cinstim din tot sufletul pe sfinții cei din fiecare zi și mai ales să ne sânguim, pe cât ne va fi cu putință, spre urmarea petrecerii lor. Că, făcând aceasta, ne vom învrednici a fi moștenitori desfătării celei veșnice și Împărăției cerești în Hristos, Domnul nostru.

24. Zis-a iarăși starețul Neonil:

– Să cinstim cu adevărată credință pe adevăratul Dumnezeu și Mântuitor al nostru, Iisus Hristos. Lui să-I aducem, nu flori pământești și stricăcioase ce se veștejesc, ci nestricăcioase și cerești. Adică, pe sfinții mucenici care s-au înroșit în sângele lor ca niște trandafiri prea frumoși. Încă și pe preacuvioșii părinți, cei ce prin sudorile și nevoințele lor și-au înălțat sufletele mai mult decât crinii cei binemiroșitori.

25. În toamna anului 1852, marele stareț Neonil, simțindu-și aproape obștescul sfârșit, a încredințat mitropolitului Sofronie Miclescu testamentul său, însoțit de aceste ultime cuvinte:

„Eu mor supărat pe sinemi că am purtat cu nevrednicie numele unuia dintre Apostolii cei mici ai Domnului. Sfârșind dar până la a doua venire a Domnului toată voroava cu înalt preasfinția voastră și cu tot omul, întreind și împătrind lăcrimioara și nevrednica mea rugăciune ca să nu uitați de mine și de frățimea aceasta. Binecuvântați această călătorie veșnică a mea, iertați-mă, dezlegați-mă și Dumnezeu să ne învrednicească ca să ne vedem cu toții întru împărăția Tatălui Celui veșnic, întru bucuria Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și întru luminarea darului Preasfântului și de viață făcătorului Duh Sfânt. Amin”.

NEONIL,

Arhimandrit și stareț Sfintelor Monastiri
Neamțu și Săcul, 1853, octombrie, 13.

După trei zile, starețul Neonil, dând tuturor sărutarea cea mai de pe urmă, a trecut cu pace la veșnica odihnă, fiind înmormântat în pridvorul bisericii mari.

CUVIOSUL PAHOMIE PUSTNICUL

Schitul Peștera Ialomicioarei

(secolul XIX)

Cuviosul Pahomie a fost un sihastru mare și renumit în partea locului. După tradiție era din Țara Făgărașului. Deci, iubind pe Hristos, a intrat în Schitul Peștera Ialomicioarei, prin anii 1815–1820. După călugărie s-a nevoit în schit încă puțină vreme. Apoi, luând binecuvântare de la vestitul egumen al Ialomicioarei, ieroschimonahul Gherasim Popescu, s-a retras mai sus de schit, în Muntele Bătrâna. Acolo și-a făcut o colibă din lemn și pământ și s-a nevoit singur în aspră petrecere, până la obștescul sfârșit. Toată săptămâna se ostenea pe munte în post și rugăciune, iar Duminica venea la schit, asculta slujba, își mărturisea gândurile la starețul său, primea Trupul și Sângele lui Hristos și urca din nou pe munte. La chilie se hrănea numai cu urzici, cu cartofi și pesmeți.

Pentru multa lui osteneală, schimonahul Pahomie primise de la Dumnezeu darul înaintevererii și al vindecării bolilor, ajungând renumit prin satele din jur. Însă nu primea pe nimeni la chilia sa, nici daruri de la oameni nu lua. Primea numai rugăciunile celor bolnavi, și, cum se ruga pentru cineva, îndată i se împlinea cererea.

Ajungând la bătrânețe și îmbolnăvind-se, i s-a vestit de sus ziua și ceasul morții. Deci, se ruga lui Dumnezeu să-i descopere starețului aceasta ca să-i aducă Preacuratele Taine. Noaptea, ieroschimonahul Gherasim, egumenul Peșterii, a auzit un glas: „Du-te la munte și împărtășește pe Pahomie!”

A doua zi a urcat muntele la chilia Cuviosului Pahomie, l-a împărtășit și îndată a răposat. Deci, prohodindu-l, l-a îngropat acolo și s-a întors la schit. lăudând pe Dumnezeu.

SCHIMONAHIA SAFTA BRÂNCOVEANU

Mănăstirea Văratec

(1776–1857)

Această schimonahie, vestită în mănăstirile noastre prin daniile ei, era fiica lui Teodor Balș din Iași, caimacamul Moldovei. De mică a fost dată la învățătură, deprinzând bine limba greacă, iar în casă a fost crescută de mama sa, Elisabeta, în frică de Dumnezeu și respect pentru sfintele biserici.

În anul 1793 se căsătorește cu banul Grigore Brâncoveanu, mare dregător al Țării Românești, dar nu are copii. După multe primejdii și rele pătimiri, soțul ei se mută din viața aceasta în anul 1832, iar văduva Safta se întoarce la Iași, în casa părintească. Apoi, în același an, a intrat în nevoința călugărească împreună cu mama ei, Elisabeta, la Mănăstirea Văratec. Acolo și-a mângâiat înfrustrarea inimii prin rugăciuni și lacrimi. Apoi, logodindu-se cu Hristos și primind schima monahală, a uitat de necazurile lumii și de durerea văduviei.

Cea mai mare virtute a schimonahiei Safta Brâncoveanu a fost milostenia. Fiind din neam de domn și având multe odoare și averi, pe toate le-a împărțit la săraci, la biserici și mănăstiri, urmând exemplul înaintașilor ei. Încă pe când trăia în București cu soțul ei, a făcut numeroase donații de bani, veșminte, cărți, icoane și sfinte vase la mănăstirile Olteniei, ctitorite de Constantin Brâncoveanu, precum și la biserica Sfântul Nicolae din Șcheii Brașovului. În București, de asemenea, a restaurat biserica Domnița Bălașa, zidită de fiica marelui voievod. Iar după ce îmbrățișă cinul monahal, continuă să facă și mai multe danii la sfintele biserici.

Cele mai multe donații le-a făcut Mănăstirii Văratec. Odoarele de argint le-a topit și a făcut din ele ferecături de Evanghelii, îmbrăcăminte la icoane, candelere, sfinte vase și postamente de cruci la altar. Tot la Văratec a donat schimonahia Safta veșminte preoțești, acoperămintे de fir, cărți de cult și multe altele. De asemenea, a dăruit veșminte, cărți și icoane și la celelalte mănăstiri din ținutul Neamț. Iar în anul 1851 a donat un rând de veșminte arhieresti de fir Sfântului Ierarh Calinic, cu care mai târziu a și fost înmormântat.

Deci, ajungând la adânci bătrâneți, schimonahia Safta Brâncoveanu s-a mutat la veșnicele lăcașuri în ziua de 8 august, 1857, și a fost înmormântată alături de mormântul mamei sale, schimonahia Elisabeta Balș.

ARHIMANDRITUL IRINARH ROSETI Mănăstirea Horaița și Muntele Tabor (1771–1859)³

a. Viața

Acest cuvios arhimandrit, stareț, duhovnic și sihastru a fost unul din marii călugări ai monahismului românesc din secolul XIX.

³ Arhim. Nectarie Banul, *Viața unui îmbunătățit călugăr român, Irinarh Roseti* scrisă de ucenicul său, în „B.O.R.”, nr. 7, 1898, p. 603–632, 770–791. Idem, *Istoricul M-rii Horaița*, Buc., 1898

Cuviosul Irinarh s-a născut în anul 1771 în orașul Focșani, din vestita familie de dregători moldoveni, numită Roseti. Părinții săi, Nicolae și Pelaghia, l-au crescut în frică de Dumnezeu și l-au dat să învețe carte românească și elinească, după obiceiul vremii. La vârsta de douăzeci de ani, părinții voiau să-l căsătorească; dar el, pe ascuns, s-a dus la Mănăstirea Neamț să se facă monah. După trei ani de ascultare este călugărit și apoi rânduit ca ucenic la tipografia mănăstirii, de curând înființată. Aici ajunge tipograf iscusit și lucrează la tipărirea Vieților Sfinților.

Dorind să sporească în nevoința călugărească și să urmeze părintelui său duhovnicesc, ieroschimonahul Iosif Pustnicul de la Văratec, a plecat din Mănăstirea Neamț și s-a făcut sihastru în pădurile din jurul Schitului Nechit, ținutul Neamț. Aici petrece în liniște 12 ani de zile, ajungând un mare lucrător al rugăciunii lui Iisus. În anul 1823 pleacă spre Sfântul Munte, dar este oprit la București de prietenul său, mitropolitul Grigorie, ca să-i organizeze tipografia. După trei ani de ascultare la Mitropolia Ungrovlahiei, în anul 1826 pleacă la Muntele Athos, unde stă numai doi ani din cauza războaielor balcanice.

În anul 1829 se întoarce în Moldova și ajunge pustnic în Muntele Horaia. În anul următor este făcut preot și arhimandrit la Iași, de mitropolitul Veniamin Costachi. În anul 1831 întemeiază Mănăstirea Horaia și devine primul ei stareț, păstorind această mănăstire până în anul 1843 și formând un sobor de peste 70 de călugări. Apoi, lăsând stareț pe unul din ucenici, pleacă la Locurile Sfinte cu ierodiaconul Nectarie Banul și se stabilesc pe Muntele Tabor. Acolo petrec împreună 16 ani de zile în desăvârșită sihăstrie și dorire de Dumnezeu, răbdând multe ispite de la oameni și de la diavoli. În anul 1859 începe construcția unei mari biserici de piatră pe Tabor, în cinstea Schimbării Domnului la Față, dar nu reușește s-o termine.

La 26 decembrie, 1859, cuviosul arhimandrit, stareț și duhovnic Irinarh se mută la cele veșnice, regretat de fiii săi duhovnicești, și este înmormântat în biserica începută de el și terminată de ucenicul său. După câțiva ani, osemintele sale au fost strămutate în partea de miazăzi, alături de ctitoria sa.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Arhimandritul Irinarh Roseti dorea din copilărie să slujească lui Hristos, însă era întristat că nu-i dădeau voie părinții. Într-o noapte, pe când erau cu toții la nuntă, tânărul Ioan, dezgustat de cele pământești, a ieșit afară, și-a schimbat haina cu a unui prieten credincios și, însemnându-se cu Sfânta Cruce, a pornit spre Mănăstirea Neamț.

2. Mergând pe jos toată noaptea, spre ziuă a adormit puțin în marginea unei păduri. Și iată, un tânăr frumos îmbrăcat s-a apropiat de el și i-a zis:

– Vrei să te faci monah?

– Așa, dacă o vrea Dumnezeu, a răspuns Ioan. Atunci tânărul acela i-a chipuit Muntele Tabor și i-a zis:

– Vezi muntele acesta? Dacă vrei să te faci monah, aici să te sui. Să nu te bați nici la dreapta, nici la stânga, ci drept în vârful muntelui să te sui!

Deșteptându-se, Ioan a înțeles că trebuie să se nevoiască pe Muntele Taborului.

3. După plecarea sa la mănăstire, l-au căutat părinții peste tot, dar nu l-au găsit. Atunci au trimis oameni să-l caute pe la toate mănăstirile, până și la Sfântul Munte. Abia după doi ani de zile, unul din casnicii tatălui său, care îi schimbase hainele la plecare, l-a găsit la Mănăstirea Neamț. Deci, întorcându-se, le-a spus:

– Am aflat pe fiul vostru Ioan la Mănăstirea Neamț. Dar acum nu aveți ce să-i faceți că s-a făcut monah. Iar părinții s-au bucurat că l-au aflat sănătos și că și-a ales partea cea bună. Apoi au mulțumit lui Dumnezeu că a binevoit să primească jertfă din ostenele lor.

4. Spunea ucenicilor săi arhimandritul Irinarh că, după ce a fost primit în Mănăstirea Neamț, trei ani de zile a fost rânduie la cele mai de jos ascultări, cercându-l de răbdare și smerenie. Apoi, văzându-l starețul că împlinește cu sânguință toate poruncile, l-a îmbrăcat în chipul călugăresc și l-a dat la tipografie, ca ajutor primului tipograf⁴.

5. Învățând meșteșugul tipografiei, părintele Irinarh a ajuns tipograf vestit și a lucrat patru ani de zile la tipărirea sfintelor cărți, „ajutat de încă 30 de monahi”, căci avea mare râvnă pentru împodobirea bisericilor cu cărți de slujbă și de învățătură.

6. Părintele Irinarh tipograful era încă foarte lepădat de cele pământești, iubind toată viața sărăcia lui Hristos. El se îndestula numai cu hrana și îmbrăcămintea de la obște. Murind tatăl său, a venit un om de încredere din partea rudelor cu o cutie pecetluită cu 200 lire de aur. Această sumă era dreptul său de moștenire trimis de mama sa. Dar smeritul nevoitor, în același ceas a încredințat moștenirea în mâinile starețului spre trebuințele mănăstirii.

7. Aprins de dorul vieții pustnicești, părintele Irinarh a ieșit din obște și s-a retras în Munții Nechitului, nu departe de schitul cu același nume. Aici s-a

⁴ Aceasta s-a petrecut în anul 1807, când s-a întemeiat prima tipografie în Mănăstirea Neamț.

nevoit singur 12 ani în post și rugăciune, mâncând o dată pe zi pâine și apă la apusul soarelui, iar sâmbăta și Duminica gustând bucate cu untdelemn.

8. Dorind să sporească și mai mult în nevoința pustnicească, Cuviosul Irinarh a plecat din pădurile Nechitului la Muntele Athos. În București, însă, a fost oprit de mitropolitul Grigorie să-i întemeieze și o tipografie pentru nevoile Bisericii. Și a zăbovit trei ani încheiați la București, până a organizat tipografia și a învățat pe câțiva călugări meșteșugul tipăririi cărților. Apoi a plecat la Sfântul Munte.

9. Spunea ucenicul său că doi ani de zile a petrecut Cuviosul Irinarh în post și rugăciune sub vârful Atonului. Apoi, din cauza deselor tulburări, s-a reîntors în Moldova și s-a stabilit la Schitul Horăicioara-Neamț. Dar, văzând că monahii de aici nu au biserică încăpătoare și schitul este lovit de vânturi și furtuni, a hotărât să zidească jos, lângă Muntele Horaia, o nouă biserică și chilii pentru călugări, cu banii adunați de la credincioși.

10. Spunea același ucenic că, în primăvara anului 1830, a mers părintele Irinarh la Iași împreună cu el, să ceară binecuvântarea mitropolitului pentru începerea lucrului. Dar, auzind mitropolitul Veniamin că este de neam mare și văzându-l cuvios și înțelept, l-a oprit la sine câteva zile și l-a făcut, împotriva voinței sale, preot și arhimandrit. Apoi, dându-i binecuvântare să zidească biserica, l-a slobozit cu pace, trimițându-i șase care cu alimente pentru lucrători.

11. La începutul Postului Mare s-au coborât amândoi din munte să caute loc de mănăstire. Deci, cântând paraclisul Maicii Domnului și adăugând și alte rugăciuni, au însemnat câțiva brazi cu chipul crucii, drept loc pentru altar. Seara au făcut foc și au rămas acolo. Cuviosul Irinarh s-a rugat toată noaptea să-i descopere Dumnezeu unde anume să zidească biserica. Și îndată a văzut o lumină, ca o văpaie de foc, deasupra unui brad. Atunci și-a deșteptat ucenicul, au luat veșmintele și, apropiindu-se, au cântat împreună paraclisul Maicii Domnului. Apoi, găsind bradul, a zis:

– Aici va fi altarul!

După câteva zile a început construcția bisericii. Așa a luat ființă Mănăstirea Horaia.

12. Terminându-se biserica cu hramul „Botezul Domnului” și mai multe chilii, arhimandritul Irinarh a fost numit stareț. Și s-au adunat în jurul lui, în câțiva ani, până la 70 de monahi, dintre care 12 erau preoți, 4 diaconi, 4 cântăreți și restul ascultători. Astfel, bătrânul a povățuit bine mănăstirea și soborul, ca un adevărat părinte, până în anul 1843. Apoi, lăsând pe arhimandritul Ermoghen Buhuș egumen în locul său, a plecat la Ierusalim.

13. După ce s-au închinat Cuviosul Irinarh și ucenicul său, ierodiaconul Nectarie Banul, la Mormântul Domnului, au plecat spre Galileea și au zăbovit cinci ani în Nazaret, până au deprins limba arabă. Apoi a zis bătrânul către ucenic:

– Fiule, tocmește un om cu doi asini, pune bagajul deasupra și să mergem în Muntele Taborului, unde mi-a poruncit Domnul prin îngerul Său, ca să ședem acolo în pustie.

– Părinte, a zis ucenicul, Muntele Tabor este plin de tâlhari și fiare sălbatice. Ducem bagajul în mâinile tâlharilor, să ni-l ia și să ne lase goi?

– Fiule, acest bagaj eu l-am dăruit Muntelui Tabor. Dacă va voi Hristos să-l păzească, îl va păzi. Iar de-l va lăsa în mâinile tâlharilor, El ne va da altul în loc, căci este bogat. Atunci, tăcând ucenicul, s-au urcat amândoi pe Tabor, fiind acoperiți cu darul lui Dumnezeu și izbăviți de tâlharii văzuți și de cei nevăzuți.

14. Spunea ucenicul că a sihăstrit împreună cu duhovnicescul său părinte 16 ani de zile în peșterile și pădurile de pe vârful Muntelui Tabor, răbdând multe ispite, frică de la oameni și de la fiarele sălbatice, foame, sete, lipsă și arșiță. Primii ani au locuit în peșteri. Apoi au început să repare trei chilii vechi, ruinate. Apoi au adunat piatră de zidărie, au pregătit var, au strâns apă de ploaie în bazine de piatră și au colectat ajutoare de la creștini. Iar în vara anului 1859 au început construcția unei noi biserici în cinstea Schimbării Domnului la Față, pe ruinele vechii biserici ortodoxe, distrusă în secolul XIII. Era prima biserică românească la Locurile Sfinte.

15. Spunea iarăși ierodiaconul Nectarie, ucenicul său, că locuitorii din părțile Nazaretului, din Cana Galileii, din Ptolemaida și din tot ținutul prețuiau foarte mult pe Cuviosul Irinarh. Toți alergau la el pentru sfat, pentru citit și spovedanie, căci aveau pe stareț la mare evlavie, pentru că ședea în pustie. Încă îi dăduse Dumnezeu dar că, dacă citea la vreun bolnav, se făcea sănătos; iar cei ce nu nașteau copii veneau la sfinția sa cu credință și le citea rugăciuni, îi binecuvânta și le zicea:

– După credința voastră, fiilor, să vă asculte Dumnezeu cererea! Și îndată se împlinea dorința lor.

16. Mai spunea ucenicul că odată a venit la bătrânul, pe Tabor, un meșter zidar din Nazaret, anume Iosif, cu soția, care, după opt ani de căsnicie, nu aveau copii. Atunci s-a rugat cuviosul pentru ei, i-a binecuvântat și i-a slobozit la casa lor. După aproape un an de zile, cei doi soți au venit la părintele Irinarh cu primul copil în brațe și l-au botezat.

17. Părintele Nectarie spunea și acestea:

- Într-o zi, o femeie mahomedană din satul Daburia, de la marginea muntelui, a urcat cu copilul în brațe pe Tabor și, apropiindu-se de bătrânul, i-a spus, plângând:

- Fă milă cu mine, părinte, și citește copilului meu, că este bolnav de moarte!

- De ce vii la mine, i-a zis el, preot creștin fiind eu? Du-te la popa vostru și la doctori.

- Nu mă duc la nimeni altul. Eu am venit la Dumnezeu și la sfinția ta și cred că, de vei citi fiului meu, se va face sănătos.

Iar părintele, văzând credința ei, a binecuvântat și a sfințit apa, apoi a stropit copilul, i-a citit câteva rugăciuni, l-a însemnat cu semnul Sfintei Cruci și a zis:

- Crede în Dumnezeu, femeie, și mergi cu pace, că fiul tău se face sănătos.

Într-adevăr, cum a ajuns acasă, copilul s-a făcut sănătos. De bucurie, femeia a spus minunea aceasta în tot satul.

18. Spunea iarăși ucenicul că, auzind hodgea din sat de vindecarea copilului, s-a mâniat și a zis bărbatului acelei femei:

- De ce lăsați femeile voastre de se duc la ghiaurul acela din munte să citească copiilor voștri?

Atunci, omul, mâniindu-se, a zis:

- Măine dimineață mă duc să-l împușc.

Deci, urcând pe Tabor, a intrat în chilia Cuviosului Irinarh, căutând să-lucidă. Dar bătrânul se ruga în pădure. Atunci cu voia lui Dumnezeu a orbit arabul și, ieșind afară, nu găsea cărarea să coboare. Întâlnindu-l, părintele l-a întrebat:

- De unde ești, omule, și pe cine cauți?

- Iartă-mă, părinte, că ți-am greșit. Eu sunt bărbatul femeii căreia i-ai făcut copilul sănătos. Îți mulțumesc, omule al lui Dumnezeu. Dar m-au ocărât mai-marii satului și eu am venit să teucid. Însă, Dumnezeu n-a voit să-ți faci rău celui ce mi-ai făcut bine și, m-a pedepsit, că, iată, am orbit și nu văd pe unde să merg.

Atunci cuviosul, milostivindu-se spre el, l-a luat de mână și i-a zis:

- Vino să-ți arăt eu cărarea că, de acum, cu darul lui Dumnezeu, vei vedea, că ți-ai cunoscut greșeala și te-ai pocăit. Dumnezeu să te ierte, mergi în pace.

Din clipa aceea arabul a văzut și a coborât sănătos la casa lui.

19. Altă dată, mai mulți săteni au urcat pe Tabor după lemne. Iar unul din ei, intrând în chilia cuviosului când el nu era acolo, i-a furat un mic vas cu

untdelemn și l-a dus în casa lui. Dar îndată ce l-a turnat în vasul său, s-a spart vasul fără veste și s-a vărsat tot untdelemnul.

20. În altă zi au venit pe munte niște țărani arabi din satul Nain să taie lemne. Deci, văzând lângă chilia Cuviosului Irinarh un copac drept și frumos, i-au zis:

– Bătrânule, lasă-ne să tăiem copacul acesta, că ne este de trebuință.

– Toată pădurea este a voastră, a răspuns părintele, iar acesta mi-l lăsați mie ca să șed la umbră, că este lângă biserica noastră.

– Ce să ascultăm noi pe ghiaur!, au zis ei, și cereau copacul. Atunci părintele le-a zis:

– Tăiați-l, dar nu faceți bine, și să știți că nu vă veți bucura de copacul acesta!

Deci, tăind copacul, pe când îl coborau de pe munte, au căzut cu el și puțin de n-au murit. Apoi l-au pus pod la casă, dar îndată s-a risipit podul și pe toți i-a rănit. Atunci au scos copacul acela, l-au aruncat afară din sat și nimeni nu mai îndrăznea să-l ridice de jos.

21. Mai spunea părintele Nectarie că într-o vreme se ascunsese un balaur înfricoșat în peșterile de pe Muntele Tabor. Din întâmplare, intrând Cuviosul Irinarh în peșteră, a dat peste el. Atunci fiara a început a sufla și a fluiera amenințător. Iar bătrânul i-a zis:

– Taci, taci, nu te mânia, că n-am venit să-ți fac vreun rău. Și s-a potolit fiara. Dar pe bătrân l-a durut inima trei zile de suflarea cea veninată.

Auzind de balaur, creștinii din Nazaret au venit la bătrânul pe Tabor și i-au zis:

– Spune-ne, părinte, unde ai văzut balaurul, că am venit să-l împușcăm.

– Ba nu, fiilor, a răspuns cuviosul, să nu-i faceți nici un rău, că eu am făcut pace cu el. Eu m-am făgăduit să nu-i fac nici un rău, precum nici el nu mi-a făcut mie, nici altuia vreun rău. Dacă vă voi da voie să-l ucideți, greșesc înaintea lui Dumnezeu, că mă fac mincinos și călcător de pace. Apoi, nu cumva, mâniindu-se, să ucidă pe careva dintre voi și să mă fac eu vinovat de aceasta. Ci lăsați-l, că și el este zidirea lui Dumnezeu, și l-a trimis la mine să-mi dea o spaimă bună, ca să nu mă mândresc că șed pe Tabor. Atunci s-au liniștit oamenii și, ascultând sfatul cuviosului, s-au întors la Nazaret.

22. Mărturisea ucenicul și acest lucru de taină, cum că starețul său, arhimandritul Irinarh, dobândise darul preasfintei rugăciuni a lui Iisus. Pe când stătea la singurătate în pădurile Nechitului, se nevoia mult cu post și cu rugăciuni, cu privegheri și cu lacrimi către Dumnezeu și către Preacurata Lui Maică, cerându-i darul rugăciunii minții. Iar Dumnezeu i-a ascultat cererea și

i-a dăruit rugăciunea care se lucra în inima lui neîncetat. Părintele însă se păzea foarte mult să nu știe nimeni, că fugea de slava oamenilor, ca să nu cadă în mândrie. Numai duhovnicul lui, Cuviosul Iosif Pustnicul de la Mănăstirea Văratec, știa taina.

23. Spunea iarăși părintele Nectarie că, pe când sihăstreau amândoi pe Muntele Tabor, s-a apropiat de duhovnicescul său părinte și, îndrăznind, l-a întrebat:

– Cinstite părinte, mi-a spus bătrânul Gherasim, sihastrul de la Dălhăuți, că sfinția ta ai rugăciunea minții.

Iar Cuviosul Irinarh i-a zis:

– Fiule, cu adevărat am avut-o puțină vreme, dar am lăsat-o. Căci pe când ședeam în pustie, acei 12 ani, mă rugam lui Dumnezeu și Preacuratei Maicii Lui ca să-mi dăruiască și mie acel sfânt dar. Șezând eu într-o noapte la rugăciune, la miezul nopții, de năprasună s-a luminat chilia unde ședeam și m-a împresurat împrejur cu o văpaie de foc, dar nu mă ardea; și am început în inima mea a striga tare: Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul! Iar eu m-am înspăimântat și m-am temut ca nu cumva să fie înșelăciune drăcească. A doua zi m-am dus la duhovnicul meu, părintele Iosif⁵, care avea rugăciunea minții și a făcut și câteva minuni, și m-am mărturisit. Iar el mi-a dat canon să nu dorm culcat pe pat, ci, șezând în scaun, să dorm numai un ceas în 24 de ceasuri. Întorcându-mă la chilia mea, m-am ispitit ca să urmez după porunca duhovnicului, dar nu am putut. Atunci, văzând că nu pot, m-am lăsat de rugăciune.

24. A întrebat ucenicul mai târziu pe Cuviosul Irinarh:

– Cinstite părinte, dacă dobândește cineva rugăciunea minții și, apoi o lasă, iar mai pe urmă ar dori-o și ar cere-o de la Dumnezeu, nu i-o dă iarăși?

– Ba i-o dă iarăși, a răspuns bătrânul, numai să voiască să o ceară.

25. Spunea ucenicul și aceste cuvinte despre lucrarea părintelui Irinarh:

– Îl vedeam de multe ori cu ochii plini de lacrimi, dar se stăpâna ca să nu curgă din ochi și să nu-l înțeleagă oamenii. Alteori îl vedeam mișcându-și buzele, iar dacă simțea că mă uit la el, îndată înceta din buze. Însă din cuvântul lui și din vederea mea am cunoscut că el avea rugăciunea și o lucra. Dar mi-a spus mie așa acoperit, ca să rămân eu la îndoială și să nu mai spun și la alți oameni.

26. Cuviosul părinte Irinarh Roseti primise de la Dumnezeu și darul înaintevererii, încă pe când se nevoia în pustiul Nechit, din Munții Neamțului.

⁵ Cuviosul Iosif Pustnicul, duhovnicul Mănăstirii Văratec († 1828); vezi mai sus p. 340.

După mărturia ucenicului său, ierodiaconul Nectarie Banul, el a prezis mai înainte cu trei ani că mitropolitul Veniamin va lăsa scaunul și se va liniști la mănăstire, după cum s-a împlinit. El a prezis pentru patriarhul Ierusalimului Chiril, că îl vor scoate călugării din scaun și s-a împlinit întocmai.

A mai prezis pentru un monah critean, anume Nifon, că se va face arhieru în Nazaret și s-a împlinit. El a spus cu trei ani mai înainte și pentru tulburarea ce s-a făcut în Munții Liban și în Damasc, care, de asemenea, s-a împlinit. Cu patru ani înainte a văzut biserica românească de pe Tabo terminată, iar cu doi ani înainte de a se săvârși a prevestit că ucenicul său va termina biserica începută de el, că va fi făcut arhimandrit și stareț în locul său și că îi va scrie viața.

Toate aceste prevestiri ale Cuviosului Irinarh s-au împlinit întocmai la vremea lor.

27. Începând construcția bisericii pe Muntele Tabor, arhimandritul Irinarh Roseti n-a avut bucuria s-o vadă terminată. În toamna anului 1859 când zidăria era pe la jumătate, s-au isprăvit banii adunați și piatra pentru zid. Tot atunci a venit ordin de la autorități să oprească lucrarea, până va obține firman de la Constantinopol. Astfel, bătrânul, simțindu-și sfârșitul apropiat, aștepta cu bucurie slobozirea din legăturile trupului.

28. Pe când Cuviosul Irinarh era bolnav, s-a apropiat ucenicul de el și l-a întrebat, plângând:

- Cinstite părinte, dacă te vei duce din viața aceasta, ce să fac eu? Nu voi putea ședea singur fără de sfinția ta în pustia aceasta.

- Dar ce socotești să faci? i-a zis bătrânul.

- Socotesc să mă duc la Sfântul Munte sau în patria noastră, la mănăstire.

- Fiule, eu te sfătuiesc să nu lași acest Sfânt Munte, că Însuși Hristos l-a sfințit, arătându-și din parte puterea și lumina dumnezeirii Sale. Să nu socotești că am venit noi de voia noastră aici. Ci El ne-a trimis și pe mine și pe tine, că așa a binevoit ca prin noi, străinii și săracii, să-și arate dumnezeiasca Sa putere, să zidească sfânta Sa biserică și mănăstire pe Tabo și să le aducă la starea lor cea dintâi.

- Cinstite părinte, eu nu am darul sfinției tale. Sfinția ta ai avut dar de la Dumnezeu, că te iubeau și te respectau creștinii, iar arabii se înfricoșau și se temeau să-ți facă rău, văzând minunile pe care le făcea Dumnezeu prin sfinția ta.

- Fiule, minunile le-a făcut Dumnezeu nu pentru mine, că eu sunt om păcătos, ci pentru acest loc sfânt al Său, ca să astupe gurile păgânilor și să înfricoșeze să nu ne supere, ci să ne lase în pace să lucrăm în via Lui.

După aceste scurte cuvinte, limba Cuviosului Irinarh a încetat să mai grăiască. Mai trăind puține ceasuri, și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, la 26 decembrie, 1859.

29. Spunea ierodiaconul Nectarie că, îndată ce a răposat starețul, s-a auzit vestea aceasta peste tot. Atunci credincioșii din Nazaret și Cana Galileii, fiii săi duhovnicești de prin sate, bărbați și femei, alergau pe Muntele Tabor să sărute moaștele Cuviosului Irinarh și să ia ultima binecuvântare.

30. Spunea iarăși că la prohodirea arhimandritului Irinarh a venit mitropolitul Nazaretului cu preoți și mult popor din Galileea. Iar când să-l îngroape, unii rupeau, din evlavie, bucăți mici din rasa bunului lor sfetnic, stareț și părinte. Apoi a fost îngropat în biserica ctitorită de el.

Aceasta este viața și acestea sunt câteva din faptele Cuviosului Arhimandrit Irinarh Roseti din Muntele Tabor.

Preacuvioase Părinte Irinarh, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

IEROSCHIMONAHUL VALERIAN Mănăstirea Sihăstria-Neamț (1790 – c. 1860)

Acest părinte era de loc din Transilvania. Dorind să slujească lui Hristos, a plecat din casa părintească la vârsta de cincisprezece ani. Apoi, trecând Carpații, s-a stabilit la Schitul Sihăstria în anul 1805. În acea vreme, viața duhovnicească din Schiturile Pocrov, Sihăstria și Sihla era renumită în Moldova, și atrăgea nu puțini iubitori de liniște din toate părțile țării. După cinci ani de ucenicie, a primit schima monahală în 1810, fiind călugărit de însuși starețul Mănăstirii Neamț, arhimandritul Silvestru.

În anul 1821, când Schitul Sihăstria a fost ars și pustiit de turci în luptele cu eteriștii greci, părintele Valerian s-a făcut sihastru în pădurile din împrejurimi. Apoi, revenind în schit, a ajutat la înnoirea chiliilor, a bisericii și a vieții duhovnicești din Sihăstria. Mitropolitul Veniamin Costachi, văzând râvna schimonahului Valerian pentru casa Domnului, l-a hirotonit diacon și preot și l-a numit egumen al Schitului Sihăstria.

Timp de aproape douăzeci de ani, ieroschimonahul Valerian a povățuit cu multă înțelepciune pe fiii săi duhovnicești, care slujeau lui Hristos ziua și noaptea. Încă purta grijă și de ceilalți sihaștri care se nevoiau în pădurile seculare din preajma schitului, dându-le hrană și însuși Trupul și Sângele Domnului. În acea vreme trăiau în partea locului zeci de pustnici aleși.

Pe lângă viața duhovnicească, egumenul Valerian se îngrijea și de buna chivernisire a schitului. În anul 1837 a construit un paraclis din lemn cu hramul Sfinții Părinți Ioachim și Ana, iar alături, un corp de chilii. În anul 1842 a construit o cișmea cu apă de băut și a făcut și alte îmbunătățiri. Astfel, ieroschimonahul Valerian a fost unul din cei mai aleși egumeni ai Schitului Sihăstria din cursul secolului XIX. Sub conducerea sa, schitul a trăit o epocă de mare înflorire duhovnicească.

Ajungând în vârstă de aproape 70 ani, Cuviosul Valerian ieroschimonahul a adormit cu pace și a fost înmormântat lângă biserică.

ARHIMANDRITUL VISARION FĂGĂRĂȘANUL Ctitorul Mănăstirii Cocos (1779–1862)⁶

Arhimandritul Visarion era originar din Țara Făgărașului. În anul 1796 a intrat în obștea Mănăstirii Neamț, unde se formează duhovnicește și este tuns în monahism. Timp de aproape 20 de ani, monahul Visarion a avut ascultarea de tipograf, scoțând cu mîgală numeroase cărți de cult și de învățătură creștinească de sub teascurile mării lavre.

Învrednicindu-se de darul preoției, în anul 1826 ieromonahul Visarion s-a dus la Muntele Athos, împreună cu ucenicii săi, Gherontie și Isaia. Aici s-au nevoit 7 ani de zile în viață sihăstrească, cu post și rugăciune ziua și noaptea, sporind mult în lucrarea faptelor bune și răbdând nu puține ispite de la diavoli. Apoi, dorind să întemeieze în Athos un schit pentru monahii români și neavând posibilități, Cuviosul Visarion a fost îndemnat de Dumnezeu să se întoarcă în țară cu ucenicii săi. Deci, auzind de locurile pustnicești din nordul Dobrogei și de sălașele sihaștrilor de la Niculițel, Taița, Celicul Mare, Celicul Mic și de sub dealul Cocosului, s-au stabilit aici.

În această parte a Dobrogei a existat, de altfel, cea mai veche vatră isihastă din țara noastră, datând din secolele IV–VI. Aici au fost vestitele cetăți creștine Dinogeția, Noviodunum (Isaccea) și cetatea Vicina. Aici au fost martirizați pentru Hristos numeroși creștini daco-romani în secolele III și IV, iar în comuna Niculițel a existat unul din cele mai vechi centre mănăstirești din Țările Române, înainte de secolele IX–XII.

⁶ *De la Dunăre la mare, mărturii istorice*, Galați, 1977, p. 184–202; Arhim. Roman Sorescu, *Mănăstirile dobrogene*, București, 1914; Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XII–XX*, p. 175, 253–255

Călăuzit de mâna lui Dumnezeu, Cuviosul Visarion s-a stabilit cu ucenicii săi tocmai în aceste locuri, pentru a reînnoi viața mănăstirească rămasă în paragină din cauza ocupației străine. El venea din marea lavră a Neamțului, care a fost sute de ani cea mai înaltă școală românească de formare și trăire duhovnicească.

În anul 1833, ieromonahul Visarion a întemeiat Mănăstirea Cocoș, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”, aproape de comuna Niculițel, adunând în jurul său numeroși călugări din partea locului, din Moldova și din Transilvania. El a fost egumen și părinte duhovnicesc al acestui sfânt lăcaș timp de 30 de ani, învățând, sfătuind și povățuind pe calea mântuirii numeroși călugări, sihaștri, preoți de mir și credincioși din satele dobrogene. Toți îl socoteau părintele lor duhovnicesc, îl prețuiau și urmau sfatul lui, căci avea multă putere în cuvânt și ducea o viață aleasă. Credincioșii din partea locului îl socoteau sfânt încă din viață, căci vindeca pe cei bolnavi cu rugăciunea și dobânda multe suflete pentru Împărăția lui Dumnezeu.

Însăși Mănăstirea Cocoș, cu rânduială de viață atonită, era pentru românii dobrogeni un adevărat liman duhovnicesc, căci vestea marelui stareț atrăgea pelerini din toate părțile, până și din Ardeal. După o nevoie ca aceasta, în vara anului 1862, Cuviosul Visarion arhimandritul s-a mutat la cereștile lăcașuri, lăsând în urma sa un sobor numeros de călugări și sute de fii duhovnicești.

PUSTNICUL GHERASIM CEL NEBUN PENTRU HRISTOS⁷ Mănăstirea Neamț (secolul XIX)

Acest cuvios părinte a trăit în obștea Mănăstirii Neamț în a doua jumătate a secolului trecut. După ce s-a ostenit mulți ani în ascultările cele mai de jos ale mănăstirii, a început a se preface că este nebun, pentru dragostea lui Hristos. Se îmbrăca rău, vorbea fără rânduială, umbla fără încălțăminte. Și toate acestea le făcea pentru a-și ascunde petrecerea sa cea de taină. Înainte de sfârșitul său, a zis unui părinte această proorocie: „În vremea de apoi Mănăstirea Neamț se va pustii, Agapia se va scufunda și Văratecul va arde”.

Văzând viața lui, starețul mănăstirii i-a rânduit să locuiască într-o chilie părăsită din marginea pădurii, mai sus de Schitul Vovidenia. Acolo a petrecut monahul Gherasim singur, mai mult de 20 de ani, în lipsă, în smerenie și în

⁷ Viața pustnicului Gherasim a fost istorisită de Arhimandritul Cleopa Ilie.

ascunsă nevoiea duhovnicească. Ziua citea la Psaltire în chilie, iar noaptea se ducea în pădure și acolo se ruga cu lacrimi și rugăciuni fierbinți către Dumnezeu. În zorii zilei se întorcea la chilie și dormea puțin, apoi iar își continua nevoiea sa. Mâncarea o primea de la obște. Zilnic venea cu o cofă de lemn la trapeză, își lua hrana pe o zi și se întorcea.

Într-o zi a observat egumenul că părintele Gherasim de la Vovidenia n-a venit să-și ia de mâncare. La fel, nici în ziua următoare. Atunci s-au dus doi călugări la el și, intrând pe fereastră înăuntru, căci ușa era încuiată, au găsit pe pustnicul Gherasim, care se prefăcea că este nebun, adormit în mijlocul chiliei. Apoi, căutând să-l ridice de jos, au observat că avea o hârtie în mâna sa. Pe hârtie erau scrise cu creionul aceste cuvinte:

„Iertați-mă, părinților și fraților, pe mine păcătosul pentru toate smintelile pe care vi le-am făcut și nu încetați a vă ruga pentru mine că n-am putut și lui Hristos să plac, și pe oameni să nu-i smintesc. Gherasim păcătosul”.

Auzind toate acestea, starețul mănăstirii a zis: „Slavă Ție, Doamne, că ne-ai descoperit taina vieții părintelui Gherasim!” Atunci au înțeles cu toții că pustnicul Gherasim s-a prefăcut bolnav de minte, pentru a fi defăimat de oameni și a slăvi mai mult pe Dumnezeu. Deci, fiind petrecut de tot soborul, a fost îngropat cu cinste în cimitirul mănăstirii.

CUVIOSUL PAHOMIE PUSTNICUL

Schitul Pocrov-Neamț (secolul XIX)

ISTORIE FOARTE DE FOLOS

Cuviosul Pahomie ieroschimonahul a fost un sihastru renumit, care s-a nevoit în pădurile Pocrovului, în a doua jumătate a secolului XIX. După ce mai întâi se ostenește în Mănăstirea Neamț și se învrednicește de darul preoției, apoi se retrage în Muntele Chiriacu din apropiere, după obiceiul locului, unde sihăstrește până la sfârșitul vieții.

Toată săptămâna o petrecea părintele Pahomie în post, în rugăciune și liniște, iar Duminica venea în Schitul Pocrov pentru Sfânta Liturghie. Și era vestit cuviosul prin sate și mănăstiri pentru nevoiea lui duhovnicească, căci se învrednicise să primească de la Dumnezeu darul înțelepciunii și al izgonirii durerilor necurate din oameni. Călugării îl căutau pentru spovedanie, iar mireni pentru vindecarea bolilor.

Spre sfârșitul secolului trecut s-a petrecut la Schitul Pocrov un lucru înfricoșat ca acesta:

Un om ca de 40 de ani din satul Pipirig s-a îmbolnăvit cumplit de duh necurat. Și era mare durere în casa aceea. Bolnavul răcnea, lovea și fugea ca un ieșit din minți, iar femeia și copiii plângeau, neștiind ce să facă. Atunci oamenii din sat au pus bolnavul în căruță și au zis:

– Să-l ducem la pustnicul Pahomie de la Pocrov și se va vindeca!

La schit, egumenul a închis pe bolnav într-o chilie. Apoi a chemat pe Cuviosul Pahomie din pădure să-i citească molitfele Sfântului Vasile cel Mare. Deci, venind bătrânul în schit, a hotărât să postească trei zile toți pentru bolnav, iar el îi citea în fiecare miez de noapte, cu lacrimi în ochi, rugăciuni de izgonire a duhurilor necurate.

În prima noapte, apropiindu-se Cuviosul Pahomie de cel bolnav, a căzut în genunchi și, rugându-se, a zis:

– Te leg pe tine, duh necurat, cu Dumnezeu Savaot și cu toată oastea îngerilor Lui, ieși și te îndepărtează de la robul lui Dumnezeu acesta! Iar duhul cel rău răspunse prin gura bolnavului:

– Nu mă frige, câine, că numai unul mai este ca tine!

Apoi s-a întors bătrânul la pustie și în noaptea următoare iarăși a coborât la bolnav și, rugându-se, a zis:

– Teme-te, fugi, pleacă, depărtează-te, diavol necurat, de la robul lui Dumnezeu acesta! Iar duhul rău a strigat cu glas tare:

– Nu mă frige, câine, că numai unul mai este ca tine!

În a treia noapte, iarăși s-a rugat cuviosul; iar diavolul, silit de rugăciunile lui, a zis:

– Nu mă frige, câine, că nu sunt eu de vină! Varvara și Casandra m-au trimis aici!

Deci, înțelegând bătrânul că femeile acelea erau vrăjitoare, a răspuns:

– Du-te înapoi la acelea care te-au trimis!

Din clipa aceea, duhul cel rău a fugit, iar bolnavul a căzut jos ca un mort! Apoi și-a venit în simțire, s-a spovedit, i s-a făcut Sfântul Maslu, s-a împărtășit, s-a întărit cu puțină mâncare și s-a întors sănătos acasă. Dar în ceasul când bolnavul s-a vindecat, duhul rău a intrat în cele două vrăjitoare din Pipirig și atât le-a alungat prin păduri, până când le-a omorât. După mai multe zile, sătenii le-au găsit moarte în Muntele Hălăuca și le-au îngropat acolo.

Petrecând Cuviosul Pahomie în Muntele Chiriacu până la adânci bătrâneți și bineplăcând lui Dumnezeu, s-a săvârșit cu pace și a fost îngropat lângă biserica Schitului Pocrov.

SFÂNTUL IERARH CALINIC DE LA CERNICA (1787-1868)⁸

a. Viața

Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica s-a născut la 7 octombrie, 1787, în București, aproape de biserica Sfântul Visarion. Din Sfântul Botez a primit numele de Constantin.

Părinții săi se numeau Antonie și Floarea și erau foarte evlavioși. Cel mai mare dintre copiii lor a fost în tinerețe preot de mir; apoi, intrând în viața monahală, s-a călugărit cu numele de Acachie. De asemenea, și mama Sfântului Calinic, fericita Floarea, după ce și-a crescut copiii, s-a retras în Mănăstirea Pasărea, primind marele și îngerescul chip, cu numele de schimonahia Filoteia.

Tânărul Constantin, cel mai mic dintre copii, a primit de mic o educație religioasă aleasă, învățând carte în București, la școlile care funcționau în acea vreme pe lângă biserici.

În anul 1807 a intrat în nevoința călugărească la Mănăstirea Cernica, sub ascultarea cuviosului stareț, arhimandritul Timotei. La 12 noiembrie, 1808, a fost tuns în schima monahală cu numele de Calinic. La 3 decembrie, 1808, a fost hirotonit ierodiacon. La 13 februarie, 1813, a fost hirotonit ieromonah, iar la 20 septembrie, 1815, a fost hirotosit duhovnic de însuși mitropolitul Țării Românești, Nectarie. Tot atunci primește și ascultarea de eclesiarh al Mănăstirii Cernica. În vara anului 1812 a călătorit în Moldova după ajutoare, împreună cu duhovnicul său, ieroschimonahul Pimen, iar în anul 1817 a călătorit la Sfântul Munte.

La 14 decembrie, 1818, Cuviosul Calinic este ales stareț în Mănăstirea Cernica. Nu avea atunci decât 31 de ani. Pentru sfințenia vieții lui și buna chivernisire a mănăstirii, la 9 aprilie, 1820, este hirotosit arhimandrit și conduce Mănăstirea Cernica timp de 32 de ani, formând o aleasă obște monahală.

La 14 septembrie, 1850, este ales episcop pentru Eparhia Râmnicului-Noului Severin, pe care o păstorește timp de 17 ani. La 24 mai, 1867, se retrage din scaun la mănăstirea de metanie, iar la 11 aprilie, 1868, se mută la cereștile lăcașuri.

⁸ Monahul Casian Cernicanul, *Istoriile Sfințelor Monastiri Cernica și Căldărușani*, București, 1870; Arhim. A. Baldovin, *Istoria Mănăstirii Cernica*, în „B.O.R.”, nr. 12/1898; Idem, *Viața și nevoințele D.D. Calinic*, 1893; 1870; *Viața și faptele Sfântului Ierarh Calinic*, Buc., 1995, ed. a II-a

Canonizarea Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica s-a făcut la 21 octombrie, 1955, iar prăznuirea lui se face la 11 aprilie.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Cuviosul Calinic, încă pe când era călugăr tânăr în Mănăstirea Cernica, postea foarte mult, își împlinea regulat canonul și pravila cu multă osârdie și se lupta împotriva somnului. Dormea numai trei ceasuri pe noapte, însă nu întins pe pat, ci pe un scăunel într-un colț al chiliei, după mărturia bătrânului Hariton, iar ziua lucra împreună cu părinții la ascultările cele mai grele ale mănăstirii.

2. După plecarea la Sfântul Munte a duhovnicescului său părinte, ieroschimonahul Pimen, Cuviosul Calinic și-a pus această aspră rânduială, ca în toată săptămâna să nu mănânce bucate fierte la foc, fără numai pâine cu apă după apusul soarelui, iar sâmbăta și Duminica să meargă la trapeză împreună cu părinții și să se mângâie cu înfrânare.

3. Mărturisesc părinții care l-au cunoscut pe Sfântul Calinic că fața îi era mereu palidă de multa postire și ochii adânciți în orbite din pricina multei privegheri și a atâtor lacrimi, căci dobândise de la Dumnezeu darul lacrimilor la sfânta rugăciune.

4. În anul 1813, murind de boala ciumei mulți preoți călugări din Mănăstirea Cernica, starețul Timotei stăruia mereu să facă preot pe smeritul ierodiacon Calinic. El însă se lepăda de un dar mare ca acesta, socotindu-se pe sine cu totul nevrednic. Fiind însă foarte ascultător și lăsându-se în voia lui Dumnezeu, a primit Taina Sfintei Preoții, săvârșind cele sfinte în toată viața sa cu lacrimi și cu multă evlavie.

5. După primirea darului preoției, Sfântul Calinic a început și mai mult a se nevoi și a sluji cu osârdie tuturor. Că era plin de dumnezeiasca dragoste către toți, după cuvântul ce zice: „Dacă vrei să te iubească toți, iubește și tu pe toți”. De vedea pe cineva scârbit, împreună cu el se întrista; pe cei bolnavi îi cerceta și după ale sale puteri îi mângâia, iar pe săraci mereu îi miluia. Pentru aceasta toți îl iubeau ca pe un adevărat tată și părinte duhovnicesc.

6. Sfântul Calinic era atât de smerit, că, pe cât se înălța cu cinstea și cu darul de către toți, cu atât mai mult se smerea către toți, după cuvântul Domnului, Care zice: *Care dintre voi va vrea să fie mai mare, să vă fie vouă slugă* (Matei 20, 26).

7. Ajungând Cuviosul Calinic duhovnic al Mănăstirii Cernica, aproape toți părinții și frații din obște se mărturiseau la sfinția sa, pentru că toți se

cucureau de nevoiea lui și își făceau adăpostire și mângâiere supărărilor lor. Era atât de iscusit duhovnic, că veneau la spovedanie nu numai monahii, ci și multă lume din afară și chiar mitropolitul.

8. Fericitul părinte Calinic, ori de câte ori era ocărat de cineva, grăia de bine; iar pe cel care îl nedreptățea îndată îl miluia și îl ajuta cu tot ce putea. Însă la dânsul în chilie altceva nu se găsea, fără numai un ulcior cu apă.

9. Spuneau părinții că în chilia sa, cuviosul era atât de liniștit, încât nici ucenicii lui nu-l auzeau ce face, când, adică, se odihnea și când era la rugăciune.

10. După mărturia mai multor duhovnici din vremea sa, Cuviosul Calinic săvârșea în timp de 24 de ore două mii de închinăciuni și 300 de metanii mari, precum și pravila cea rânduită fiecărui călugăr la chilie.

11. Aceiași duhovnici ai Mănăstirii Cernica adevereau că Sfântul Calinic, încă din anii tinereții, primise darul neîncetatei rugăciuni a lui Iisus, prin care se făcuse casă a Duhului Sfânt și vas al alegerii.

12. În primăvara anului 1817, Cuviosul Calinic împreună cu Ignatie duhovnicul și cu un alt călugăr s-au sfătuit să postească desăvârșit tot Postul Mare, până la Sfintele Paști. Deci, luând binecuvântare de la starețul mănăstirii, Dorotei, au început această aspră și mai presus de putere nevoie. Dar, din lipsa dreptei socoteli, satana le-a făcut la toți o grea ispită. Călugărul n-a putut să postească deloc. Ieroschimonahul Ignatie a postit câteva săptămâni, apoi, slăbind foarte tare, s-a îmbolnăvit și cu greu s-a vindecat. Iar Cuviosul Calinic a postit desăvârșit până în joia Canonului Mare⁹, când a mâncat o jumătate de prescură. Dar, voind să împlinească cele 40 de zile de post, asemenea Mântuitorului și sfinților de demult, s-a îmbolnăvit de o cumplită amețeală de cap și slăbire a firii, încât n-a mai știut nimic de sine până în Duminica Tomei. Pentru aceasta, starețul Dorotei era foarte mâhnit, crezând că nu va mai scăpa cu viață.

Însă, cu darul lui Dumnezeu, Cuviosul Calinic și-a venit din nou în simțire, spre bucuria starețului și a tot soborul. Din ceasul acela, părintele Dorotei i-a rânduit să țină toată viața calea cea împărătească. Adică să se împărtășească zilnic din masa cea de obște la trapeză. Deci, făcând ascultare, părintele Calinic mânca zilnic cu frații la masă, fără să mai aibă nimic de mâncare la chilie sau să guste ceva fără binecuvântare. Cu toate acestea, din postirea cea de 40 de zile, cuviosul a rămas cu o permanentă durere de cap, pe care a simțit-o până la obștescul său sfârșit.

⁹ Adică până în joia din săptămâna a cincea a Postului Mare.

13. În vara aceluiași an, Sfântul Calinic n-a mâncat pâine deloc, timp de 40 de zile, nici legume fierte la foc. Numai seara, după apusul soarelui, mânca câte o felie de pepene și fructe crude, ca să-și potolească slăbiciunea firii și să nu calce porunca starețului.

14. Ucenicul său, arhimandritul Anastasie Baldovin, mărturisea că în toată viața sa cuviosul nu dormea întins pe pat, ci așipea câteva ceasuri pe un scaun, îmbrăcat și încins cu o curea lată de piele. Era ca o adevărată santinelă, gata oricând de luptă, veghind neîncetat asupra nevăzuților vrăjmași care încercau să-l ispitească, fie prin trup, fie prin gânduri.

15. Același ucenic zicea că nimeni nu putea să ascundă ceva sau să spună vreo minciună înaintea Sfântului Calinic, pentru că era înaintevăzător și îndată descoperea adevărul și cele ce urmau să se întâmple în viitor.

16. Același ucenic prea iubit al Sfântului Calinic spunea că dascălul său era atât de blând și smerit cu inima, încât oricine socotea că are în fața sa un înger, iar nu un om pământesc. De aceea toți îl iubeau, îl cinsteau și îl aveau ca pe un adevărat sfânt, atât călugării și mirenii, cât și episcopii și dregătorii țării.

17. După ce a fost rânduit stareț, cuviosul se silea, nu numai cu viața sa, ci și cu alese sfaturi duhovnicești, să îndrepteze pe călugării leneși și tulburători din mănăstire. Și pe mulți îi îndrepta pe calea cea bună, iar pe cei răzvrățiți și neascultători îi scotea afară din obște, după porunca apostolului, ca să nu vatăme și pe alții.

18. Sfântul Calinic socotea că ascultarea este cea mai mare virtute pentru monahi și temelia vieții călugărești. Astfel, învăța pe fiii săi duhovnicești că „viața de obște, în sfânta ascultare, a întemeiat-o Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, prin pilda vieții Sale pământești”.

19. Spuneau părinții și aceasta, că marele stareț nu îngăduia deloc clevetirea în viața călugărească. Căci o socotea „moartea sufletului”. În locul multei vorbiri, el sfătuia pe ucenici să practice neîncetat tăcerea și rugăciunea lui Iisus.

20. Aceiași părinți spuneau de Cuviosul Calinic că își împlinea chemarea de stareț cu mare râvnă și frică de Dumnezeu, știind că „lucrul cel mai greu și anevoios este meșteșugul călăuzirii sufletelor pe calea mântuirii”.

21. Uneori zicea către ucenici:

– Starețul este inima tuturor inimilor care îl caută și îi cer sfat și mângâiere. El este calea spre desăvârșire a tuturor sufletelor credincioase din jurul său.

22. Cuviosul obișnuia adesea să pescuiască la lacul din jurul mănăstirii, iar peștele pe care îl prindea îl dădea la obște pentru hrana părinților. Într-o zi, un călugăr tânăr, curățind de solzi o caracudă mică, a început a cârți și, lovind-o cu cuțitul, zicea: „Na, na! De ce n-ai adus pe tată-tu, pe mamă-ta, pe moșu-tu, pe strămoșu-tu, care aveau solzi mai mari, că nu mă necăjeam atâta!” Apoi tot el răspundea: „Am venit și cu tata, și cu mama, și cu moșul, și cu strămoșul, dar i-au luat părinții duhovnici cei din comitet și părintele stareț”.

Aceste cuvinte au ajuns la urechile Cuviosului stareț Calinic. Atunci el, stând puțin pe gânduri, pentru a înlătura orice pricină de sminteală din mănăstire, a zis:

- De azi înainte nu voi mai pune pește în gura mea! Și într-adevăr, până la sfârșitul vieții sale nu a mai mâncat niciodată pește, păzind cu sfințenie făgăduința dată lui Dumnezeu. Se hrănea numai cu verdețuri, și acelea o dată pe zi, cu multă înfrânare.

23. În timpul răscoalei din anul 1821, mulți locuitori din București s-au adăpostit la Mănăstirea Cernica. Bunul stareț i-a găzduit pe toți în insula Sfântului Nicolae, prin chiliile călugărilor, iar pe călugări i-a mutat în insula Sfântului Gheorghe. În acele zile de grea încercare pentru țară, multă mângâiere au aflat locuitorii capitalei de la Sfântul Calinic. Că pe toți îi îmbărbăta, îi odihnea și îi hrănea în mod gratuit din alimentele mănăstirii.

24. În primăvara aceluiași an, auzind turcii de mulțimea miren timerilor adăpostiți în insula Cernică și socotind că ar fi dintre răsculați, au înconjurat mănăstirea cu tunuri și stăteau gata s-o distrugă, iar pe cei aflați în ambele insule să-i ucidă cu sabia. Atunci Sfântul Calinic a adunat tot poporul și pe călugări în biserică, le-a ținut cuvânt de îmbărbătare și au făcut împreună priveghere de toată noaptea. Iar a doua zi a trimis un călugăr cu jalbă la mai-marele turcilor din tabăra alăturată. Și astfel, cu rugăciunile Sfântului Calinic, cu lacrimile poporului și cu mijlocirea Sfântului Nicolae, s-au liniștit turcii și s-au izbăvit cu toții de la moarte.

25. Terminându-se hrana în Mănăstirea Cernica, călugării și miren timerii erau amenințați de cumplită foamete. Deci, căzând Sfântul Calinic la rugăciune cu multe lacrimi în fața icoanei Maicii Domnului și a Sfântului Nicolae și cerându-le grabnic ajutor, îndată a fost ascultat. Cum s-a ridicat marele stareț de la rugăciune, au intrat pe poarta mănăstirii cinci care trase de câte doi boi, pline cu pesmeți de pâine, trimise de pașa, mai-marele turcilor din tabăra apropiată.

26. Tot în anul 1821, un alt pașă, care își avea tabăra în satul Pantelimon, a răpit o călugăriță din Mănăstirea Pasărea, drept ostatică. Dar

Sfântul Calinic, nerăbdând să fie mireasa lui Hristos în mâinile păgânilor, a făcut jalbă la stăpânire și a izbăvit călugărița din mâinile turcului. Deci, supărându-se cumplit, pașa a hotărât să pornească noaptea cu armele asupra mănăstirii, ca s-o prade și să ucidă pe stareț.

Atunci Sfântul Calinic, auzind de răzbunarea turcului, a făcut priveghere de toată noaptea, cerând ajutorul lui Dumnezeu. Și iarăși prin minune a fost izbăvit de primejdie. Căci, chiar în noaptea aceea, pe când pașa lua cafeaua, ca apoi să năvălească asupra mănăstirii, o slugă a sa a încercat să-l omoare cu arma. Dar glonteile oprindu-se în punga cu galbeni, turcul a scăpat cu viață. Cutremurat de această minune, a doua zi pașa a trimis acei galbeni la Mănăstirea Cernica, din care, după porunca cuviosului, s-a făcut la intrare o fântână, cunoscută până astăzi cu numele de „Fântâna turcului”.

27. Pe lângă înnoirea vieții duhovnicești în obștea sa, marele stareț al Cernicăi s-a îngrijit și de cele necesare vieții pământești, după exemplul înaintașilor săi. Astfel, a terminat de pictat biserica din insula Sfântului Nicolae, iar cu banii donați de arhiereul Ioanichie Stratonichias din București a zidit o biserică mare cu cetate în insula Sfântului Gheorghe, pentru că nu mai încăpeau călugării într-o singură biserică.

Mai înainte însă de începerea bisericii, i s-au arătat noaptea în vis Sfântul Ierarh Nicolae, Sfântul Mare Mucenic Gheorghe și fericitul stareț Gheorghe. Deci, Sfântul Nicolae a zis Cuviosului Calinic: „Scoală-te și să zidești în ostrovul cel mic o biserică în numele Sfântului Mucenic Gheorghe...”. Marele Mucenic i-a adăugat, apoi, aceste cuvinte: „Noi îți vom trimite tot ce-ți va trebui”. Iar starețul Gheorghe i-a zis: „Să nu ai nici o îndoială în inima ta”.

Această vedenie arătându-se deodată și Cuviosului Pimen duhovnicul, l-a încredințat pe Sfântul Calinic să înceapă lucrul. În anul 1832 a început noua biserică. În anul 1838 s-a dărâmat de un puternic cutremur, iar după patru ani a fost zidită din nou, așa cum se vede până astăzi. A mai zidit din anul 1846 biserica Mănăstirii Pasărea și alte câteva biserici parohiale.

28. Sfântul Calinic a fost, de asemenea, și un bun iconom al Mănăstirii Cernica și al celorlalte Mănăstiri – Pasărea, Snagov, Căldărușani, Ciorogârla și Poiana Mărului – care erau sub administrația sa. Când a intrat stareț, Cernica avea doar „o teleguță cu un bou ce se conducea de un călugăr pe ulițele Bucureștilor, și oricine voia din popor arunca câte o pâine în acea teleguță; apoi se întorcea la mănăstire și împărțea acea pâine pe la călugări. Iar pentru îmbrăcăminte, călugărilor se trimitea de la domnie și de la alți buni creștini”.

Or, venerabilul stareț în puțină vreme a refăcut iconomia mănăstirii, a făcut un mare metoc în satul Buești-Ilfov, a ridicat case și adăposturi pentru oameni și vite, a cultivat pământul cu tot felul de cereale, a plantat vii și păduri, încât se mirau toți de priceperea lui. Acolo creștea mănăstirea cirezi de vite și turme de oi pentru hrana și îmbrăcăminte a călugărilor din lavră.

29. Fiind chemat și propus de câteva ori să fie Mitropolit al Țării Românești, Sfântul Calinic, din marea lui smerenie, nu a primit. Dar un om vrăjmaș din preajma sa, îndemnat de zavistnici, i-a dat otravă. Pe când marele stareț zăcea pe patul de moarte, s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, Dumnezeul mântuirii mele, nu credeam și nu doream să mor otrăvit”. Atunci, în umbra nopții, un glas de taină i-a răspuns: „Nu vei muri de otravă. Scoală-te și fii sănătos, că nu după mult timp vei fi episcop la Râmnicu-Vâlcea, unde vei îndrepta Biserica și clerul care este în scăzământ”.

În ceasul acela, cuviosul s-a sculat sănătos din pat și s-a dus la Utrenie, că era miezul nopții.

30. Pentru blândețea și sfințenia vieții sale atât de mulți călugări s-au strâns în jurul Sfântului Calinic, încât nu mai încăpeau în amândouă insulele. În anul 1850, când a plecat ca episcop la Râmnicu-Vâlcea, a lăsat în Mănăstirea Cernica peste 350 de călugări cu viață aleasă.

31. Pe când era stareț, a venit pitarul mănăstirii la Cuviosul Calinic și l-a înștiințat că s-a isprăvit făina. Iar el a răspuns:

– Să avem nădejde la Maica Domnului și la Sfântul Ierarh Nicolae și nimic nu ne va lipsi.

Apoi, intrând în chilie, a căzut la rugăciune înaintea icoanei protectorului său, zicând: „Sfinte arhierieule al lui Hristos, Nicolae, mângâietorule al săracilor și cald-folositorule al celor ce te roagă cu credință, vino și acum și ajută smeritei turmei tale și ne scapă de foamete, precum ai mântuit pe cei ce erau să se înece în mare, că nu avem alt ajutor după Maica Domnului, afară de tine...”. Apoi, după Vecernie, a pus să se citească în biserică paraclisul Sfântului Nicolae.

Astfel, Sfântul Ierarh Nicolae, ascultând rugăciunea plăcutului său, a venit imediat în ajutorul Mănăstirii Cernica. În ceasul acela a sosit la arhondaricul mănăstirii un car cu boi încărcat cu făină. Erau doi oameni necunoscuți, trimiși cu această milostenie de stăpânul lor, care, după ce au descărcat povara, îndată au plecat.

Drept recunoștință, marele stareț a adunat soborul în biserică și, după Pavecerniță, au cântat acatistul Sfântului Nicolae. Apoi, binecuvântând făina, a pus să se facă pâine în noaptea aceea pentru mângâierea părinților și fraților.

32. În altă zi, pe când vorbea cu părintele Pimen, duhovnicul său, a venit la Sfântul Calinic un om cerându-i milostenie. Iar el i-a dat 50 de lei. După un ceas a venit un tânăr și a spus starețului: „Părinte, tatăl meu a murit și a lăsat să aduc la mănăstire o mie de lei. Iată aici cinci sute și restul îl voi aduce mai pe urmă, că nu îi am acum”. Apoi a plecat. Atunci bătrânul duhovnic a întrebat pe cuviosul:

– Ce cugetai, părinte Calinic, când ai dat milostenie acelui om? Iar blândul stareț i-a răspuns:

– Aș fi vrut să-i dau o sută de lei, dar n-am avut. I-am dat numai cincizeci și am primit cinci sute.

33. În anul 1829, luna iulie, în dimineața unei zile de praznic, stătea Cuviosul Calinic în chilia sa din insula mare, aproape de arhondaric. Deci, privind pe fereastră, a văzut mulțime de musafiri care atunci veniseră, iar pe bieții călugări, „ascultătorii din arhondărie”, cum alergau în toate părțile ca să slujească musafirilor. Deci, căutând la dâșii cu durere de inimă, a zis în sine:

– Ah, Dumnezeule, cum are să se defaime chipul monahicesc prin petrecerea împreună cu mirenii! Și tare oftând, a început să citească icoasele Sfântului Ierarh Nicolae.

34. Spuneau ucenicii Sfântului Calinic „că faptele îi erau întocmai după graiul gurii și nu putea nimeni să-i găsească nici un cusur. Că, după cum învăța, așa și lucra. Că zice și Mântuitorul: *Ci cuvântul vostru să fie: Ceea ce este da, da; și ceea ce este nu, nu* (Matei 5, 37).

35. Aceiași ucenici mărturiseau că Sfântul Calinic „cu multă mâhnire a primit alegerea de episcop, la 14 septembrie, 1850, fiindcă n-a putut strica hatărul iubitului său fiu duhovnicesc, Barbu Dimitrie Știrbei – domnul Țării Românești – și s-a supus la voia obșteștii Adunări...”.

36. Spunea Sfântul Calinic în ceasul despărțirii de fiii săi duhovnicești:

– Călugărul, oriunde va merge și oricât bine va găsi, tot nu este ca unde și-a pus metania, fiindcă inima lui nu este în pace.

37. Altă dată iarăși le spunea:

– Iubiții mei frați și fii, trebuie să avem mare grijă când intrăm în Sfânta Biserică sau în Sfântul Altar, că acolo este Însuși Domnul nostru Iisus Hristos de față în Sfintele Taine.

38. Spunea ucenicul său, Anastasie, că, îndată după așezarea sa în scaunul episcopiei de la Râmnicu-Vâlcea, a și început a da porunci la protopopi, ca unde s-ar afla vreun om necununat să-l cunune și să-l cerceteze pentru ce nu se cunună și „șade cu posadnică”.

39. Spunea iarăși același ucenic că Sfântul Ierarh Calinic avea mare evlavie către Sfântul Ierarh Nicolae, al cărui acatist îl citea zilnic. Cu ajutorul lui Dumnezeu și al marelui ierarh, protectorul său, a rezidit din temelie Catedrala episcopală din Râmnicu-Vâlcea, casele episcopale și seminarul, între anii 1854-1856, care fuseseră distruse de incendiul din 1847. Odată cu biserica, blândul episcop a redeschis și vestita tipografie a Episcopiei din Râmnic, în care a tipărit tot felul de cărți de slujbă și de zidire sufletească, pe care apoi le trimitea gratuit la preoți și credincioși.

40. Spunea iarăși arhimandritul Anastasie Baldovin despre dascălul său, Preasfințitul Calinic:

- Mă minunam de așa viață mai presus de fire, pentru că vedeam că slujesc un sfânt viu. De aceea îndrăzneam de multe ori și îl întrebam câte ceva despre tainele dumnezeiești și el îmi descoperea ceea ce cunoștea că-mi este de folos și cât putea să încapă în mintea mea cea slabă și întunecată. Iar dacă înaintam cu întrebările mai departe, îmi zicea: „Nu este acum timpul pentru asemenea întrebări”.

41. Același ucenic spunea:

- Avea obicei fericitul că, după rugăciunea de seară, mă ținea lângă preasfinția sa mai mult timp, povățuindu-mă în credință și la datoriile mele monahale și multe lucruri de taină îmi descoperea.

42. Adeseori îmi zicea fericitul:

- Fiul meu, mulți sunt din călugări și mireni numai cu numele creștini, iar cu viața și cu faptele sunt departe de adevărul creștinătății. De aceea, la unii ca aceștia nu ai voie să le arăți ceea ce ai văzut la mine. Iar la cei pe care îi vei cunoaște că sunt creștini buni și cred în darul și puterea lui Dumnezeu, ai voie de la mine să le arăți și să le scrii, numai după ce mă voi duce din această lume trecătoare.

43. În vara anului 1854, mergând Sfântul Calinic spre Târgu-Jiu, însoțit de ucenicul său și mai mulți slujitori, la rugămintea credincioșilor a poposit peste noapte într-un sat din cale. Și iată, fiii unui om înstărit au mărturisit bunului păstor că tatăl lor a murit de mai mulți ani, dar trupul lui n-a putrezit în pământ. L-au dezgropat de trei ori, i-au făcut parastas cu arhieriei și cu preoți, dar trupul său tot întreg l-au scos din groapă.

Deci, l-au rugat pe Sfântul Calinic să le dea voie să-l dezgroape a patra oară pe tatăl lor, iar după ce fericitul va termina liturghia arhierască, să-i citească rugăciunile de dezlegarea păcatelor la mormânt. Și bunul păstor, milostivindu-se de ei, i-a ascultat. După terminarea liturghiei au mers cu toții la mormânt. Trupul răposatului, întreg și nevătămat, era rezemat de zidul

bisericii. Și iată, o, minune preaslăvită! În timp ce Sfântul Calinic citea rugăciunile de dezlegarea păcatelor, trupul cel neputred a început a se prefăce în țărână, de la picioare spre cap. La sfârșitul rugăciunilor, întreg trupul său se prefăcuse într-o grămăjoară de țărână amestecată cu oase albe. Uimiți toți de aceasta, au dat slavă lui Dumnezeu.

44. Spunea părintele Anastasie, ucenicul Sfântului Calinic, că au poposit împreună timp de trei zile la Schitul Lainici, unde era egumen marele duhovnic și arhimandrit Irodion Ionescu, renumit pentru viața sa în toate hotarele Olteniei și dincolo de Carpați. Apoi, pornind pe pîtoci de munte spre Râmnicu-Vâlcea, au poposit puțin într-o poiană. Și, plecând însoțitorii săi înainte, Sfântul Calinic stătea jos și plîngea.

- De ce plîngi, Preasfințite? l-a întrebat ucenicul. Te doare stomacul?

- Nu, fiul meu, a răspuns el. Dar nu credeam să mai trăiesc, să văd alt stareț schimbându-se în Cernica. Nicandru, starețul Cernicăi, a murit!...

Deci, ucenicul însemnând ziua și ceasul acela, a plecat după două săptămâni la Mănăstirea Cernica și s-a încredințat că arhimandritul Nicandru se mutase la Domnul chiar în ziua și ceasul în care a plîns Sfântul Calinic.

45. Odată, pe când Sfântul Calinic sluja Sfânta Liturghie în paraclisul Episcopiei Râmnicului cu mai mulți slujitori, a fost adusă la biserică o femeie legată în lanțuri, cumplit chinută de un duh necurat. La sfârșitul slujbei, protoiereul orașului a rugat pe bunul păstor de suflețe să-i citească o rugăciune de vindecare. Arhimandritul Anastasie i-a pregătit molitfelnicul. După citirea rugăciunii, Sfântul Calinic a binecuvîntat pe femeia bolnavă de trei ori în numele Preasfintei Treimi și a zis:

- În numele Domnului nostru Iisus Hristos, scoală-te! În clipa aceea, bolnava s-a vindecat cu darul lui Dumnezeu. Deci, sculându-se sănătoasă de jos, săruta cu lacrimi sfintele icoane, mulțumind binefăcătorului ei. Apoi, intrînd Sfântul Calinic în chilia sa, a început a plînge cu multe lacrimi.

- De ce plîngi, Preasfințite? l-a întrebat ucenicul.

- Nu am nimic, fiul meu, dar văd că pentru multele mele păcate mă pedepsește Dumnezeu. Spuneți la toți că nu pentru mine păcătosul a făcut Dumnezeu această minune de a tămădui pe femeia bolnavă.

46. Spunea același ucenic despre Sfântul Calinic:

- Era atît de milostiv, încât, când nu avea ce să dea milostenie, își dădea hainele de pe Preasfinția sa și, plîngînd, se ruga de mine nevrednicul ca să caut bani de unde voi ști, ca să aibă să dea la „frații lui Hristos”, căci așa nădăruia Dumnezeu fericitul pe săraci și neputincioși.

47. Odată, pe când Sfântul Calinic ieșea de la slujbă, la o biserică din Craiova, epitropul i-a dat șase galbeni. Iar în ograda episcopiei, o femeie cerându-i milostenie, a scos acei galbeni și i-a pus în mâinile ei.

După trei zile, aceeași femeie a venit iar la ușa Sfântului Calinic să ceară milostenie. Deci, chemând pe părintele Anastasie, ucenicul său, i-a poruncit zicând:

– Dă milostenie femeii de afară.

– Preasfințite, a răspuns el, această femeie a primit șase galbeni când ne-am întors de la biserică.

Iar blândul păstor i-a zis cu asprime:

– Dar cuvioșia ta, dacă ai mâncat ieri, astăzi nu mai mănânci? O fi fost și ea datoare la cineva și de aceea mai cere. Du-te și dă-i milostenie!

Din clipa aceea până la sfârșitul vieții Sfântului Calinic, n-a mai îndrăznit ucenicul să-i facă vreo observație în privința milosteniilor.

48. Spunea iarăși ucenicul despre Sfântul Calinic:

– Când hirotonea preoți, nu numai că nu lua nimic pentru osteneala sa, ci oprea și pe alții a le lua ceva. Iar când plecau preoții pe la bisericile lor, îi chema înaintea sa și îi povățuia cum să se poarte în societate și cu enoriașii lor. Apoi le dădea bani de cheltuială pe drum, cărți de preoție și alte cărți de învățătură.

49. În timpul domniei lui Cuza Vodă – spunea ucenicul Sfântului Calinic – s-a întâmplat o tulburare în Seminarul Episcopiei de Râmnic și Preasfinția sa, cu darul și cu blândețea sa, a potolit acea tulburare. Aflând de aceasta, mitropolitul Nifon și ministrul de Culte, Scarlat Crețulescu, au trimis de la București un funcționar în anchetă.

– Nu mai este nevoie ca să faci dumneata cercetare – a zis Sfântul Calinic – pentru că eu, ca episcop, i-am liniștit și mulțumit pe toți. Să spui la cei care te-au trimis că sunt în neștiință de aceasta.

Auzind de cuvintele Sfântului Calinic, ministrul s-a supărat și, intrând în audiență la domnitor, i-a spus:

– Măria Ta, să iscăliți decretul de suspendare a episcopului de Râmnic și darea lui în judecată, iar dacă nu, să-mi primiți demisia.

– Demisia dumată pot să o primesc, dar decretul contra episcopului de Râmnic niciodată nu-l voi semna, a zis domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Apoi, cu voce înaltă a strigat:

– Măi Scarlat, acela, episcopul Râmnicului, Calinic, este adevăratul și sfântul călugăr al lui Dumnezeu și ca el altul nu mai este în toată lumea.

50. Sfântul Calinic, având darul înaintevererii, într-una din zile a spus ucenicului său, Anastasie:

– Să știi, fiul meu, că la 1866, Cuza nu mai este domn al țării și au să se facă mari schimbări. Să mai știi că la 1877 are să vină în țară împăratul Rusiei cu familia și cu oștirile sale și are să treacă Dunărea, să se bată cu turcii, dar rușii au să fie învinși de turci. După aceea, rușii au să cheme în ajutorul lor oștirea română și, cu ajutorul lui Dumnezeu, au să facă românii mari victorii, încât să-i laude și să-i admire toate continentele lumii. După acest război sângeros, are să fie un război cu condeii, adică cu diplomația. Și după aceasta are să vină un război așa de mare, cum nu a fost de când pământul, și fericite de cei care vor scăpa după acest mare război.

51. Adeseori mergând Sfântul Calinic în vizită canonică prin eparhie, i-a plăcut locul liniștit de la Schitul Frăsinei. De aceea a voit să facă aici mănăstire de chinovie ca la Cernica. Deci, numaidecât, în anul 1863 a pus de s-a zidit biserică frumoasă și chilii pentru părinți și a așezat reguli ca în Cernica, unde s-au adunat vreo câțiva călugări. Însă, pentru asprimea locului, n-au putut să se adune prea mulți părinți.

52. După zidirea Mănăstirii Frăsinei, a voit Sfântul Calinic ca în acest lăcaș sihăstresc să nu intre niciodată parte femeiască. De aceea, înainte de retragerea sa din scaun, a fixat la un kilometru mai jos de Frăsinei o piatră pe care scrie următoarele:

„Calinic, cu mila lui Dumnezeu Episcop al Râmnicului Noului Severin.

Acest lăcaș s-a clădit din temelie de noi, spre a fi chinovie de părinți monahi. Și fiindcă prin partea femeiască putea să se aducă vreun scandal monahilor viețuitori acolo, de aceea, sub grea legătură s-au oprit ca de la acest loc să nu mai treacă înainte, sub nici un chip, parte femeiască. Iar cele ce vor îndrăzni a trece să fie sub blestem și toate nenorocirile să fie asupra lor, precum: sărăcia, gubăvia și tot felul de pedepse. Și iarăși, cele ce vor păzi această hotărâre să aibă blagoslovenia lui Dumnezeu și a smereniei noastre și să vie asupra lor tot fericitul bine. Amin. Calinic. Râmnic, 1867, ianuarie, 17”.

53. În vara aceluiași an, după înnoirea Mănăstirii Frăsinei, o copilă din satul Muereasca, care păștea vitele aproape de hotarul mănăstirii, alergând după vite, a trecut din greșeală mai sus de piatra cu legământul pus de Sfântul Calinic. În ceasul acela, copila s-a îmbolnăvit de epilepsie.

La rugămintea părinților ei, preotul din sat a spus despre aceasta Sfântului Calinic, rugându-l s-o ierte și să-i citească rugăciuni de vindecare.

- Ce tristă întâmplare, a zis blândul episcop. Să mergem să ne rugăm pentru dânsa.

Deci, a venit anume în satul Muereasca și a intrat în casa bolnavei. Copila zăcea în pat în grea suferință.

- Mă cunoști? a întrebat-o Sfântul Calinic. Iar bolnava a făcut semn din cap că îl cunoaște. Apoi, mângâind-o, i-a zis:

- Ai să te faci sănătoasă; da, da, ai să te faci sănătoasă. Eu te-am iertat! Să ne rugăm lui Dumnezeu să te ierte și El. Apoi și-a pus omoforul peste bolnavă, i-a citit rugăciunea de iertare, a stropit-o cu agheasmă pe frunte și i-a zis din nou: „Da, da, ai să te faci sănătoasă!” Și a plecat.

După o zi, copila s-a sculat sănătoasă din pat. Vestea acestei minuni s-a răspândit în toate părțile, căci toți îl cinsteau pe marele episcop Calinic ca pe un adevărat sfânt și făcător de minuni.

54. Spunea arhimandritul Anastasie și despre altă minune:

- Fiul meșterului Costache, care zidise Catedrala episcopală din Râmnicu-Vâlcea și Mănăstirea Frăsinei, s-a îmbolnăvit de epilepsie. Boala îl chinuia tot mai cumplit. Bătrânul meșter a alergat la Sfântul Calinic, cerându-i cu lacrimi rugăciuni de vindecare pentru fiul său.

- Du-te acasă, meștere Costache, i-a zis Preasfințitul, și te roagă Maicii Domnului.

Cum a intrat în casă, tatăl și-a găsit feciorul sănătos, rugându-se în fața icoanei Maicii Domnului.

- Rugați-vă și voi Maicii Domnului, a zis copilul. Nu vedeți cum se roagă Preasfințitul Episcop? De acum înainte nu mă mai îmbolnăvesc!

În același ceas a venit și părintele Anastasie cu moaștele Sf. Mercurie, să le sărute copilul, după porunca Preasfințitului Calinic.

55. Spunea iarăși ucenicul său că, din anul 1820 și până când s-a mutat din viața aceasta, pește n-a mâncat, fără numai verdețuri, și acelea fără untdelemn, o dată pe zi. Iar unt, ouă, brânză și lapte numai sâmbăta gusta câte puțin, ca să biruiască mândria.

56. Același arhimandrit spunea că din anul 1850, când a fost ales episcop, și până în anul 1868, când a decedat, nu și-a schimbat întru nimic paza datoriilor sale monahale, ci mai mult se nevoia întru toate faptele cele bune. Chiar și hainele ce le purta ca episcop nu erau mai luxoase ca cele pe care le purta când era stareț în Mănăstirea Cernica.

57. Pe când era episcop de Râmnic, Sfântul Calinic toată ziua ședea cu cartea în mână și citea. Pentru ca să nu-l cuprindă somnul sau să-și risipească mintea de la lucrarea ei, obișnuia să pună pe carte o greutate metalică rotundă,

iar jos, în dreptul cărții, un lighean de tablă gol. Îndată ce Sfântul Calinic se îngreua de somn și își pierdea echilibrul, greutatea metalică cădea în lighean și îl deștepta din nou la rugăciune și la citit. Astfel, cuviosul era permanent stăpân pe voința și pe trupul său.

58. Se mai spunea despre dânsul un fapt vrednic de știut. Întrucât nu mânca niciodată carne, după rânduiala vieții monahale, dăduse poruncă părinților de la episcopie să nu mănânce nici ei carne. Într-o zi, stând în cerdacul casei episcopale, i-a venit de departe un miros de carne friptă. Atunci a pornit încet după miros și a ajuns la chilia unui călugăr. După ce a bătut la ușă, a intrat înăuntru. Călugărul tocmai frigea o bucată de carne. Deci, mâniindu-se Preasfințitul de aceasta, a început să-l mustre cu asprime, zicând:

– Hoitarule! Nu te-ai mai săturat de hoit? Nu vezi că faci mâncare viermilor și putoare?

Într-adevăr, Sfântul Calinic ținea ca ucenicii săi să fie călugări și cu fapta, nu numai cu cuvântul.

59. După șaptesprezece ani de rodnică păstorie a turmei lui Hristos, adică la 24 mai, 1867, Sfântul Ierarh Calinic s-a retras din nou la metania sa, Mănăstirea Cernica, unde dorea să-și dea obștescul sfârșit. A doua zi, de Înălțarea Domnului, a venit la biserică, a stat la liturghie și la urmă a dat anaforă părinților, sărutându-i toți mâna. Pe urmă a mers în chilia sa, cea mai dinainte gătită pentru sine, și de aici n-a mai ieșit până la sfârșitul său, fiindcă slăbise cu totul de bătrânețe și de mult post.

60. Spunea mitropolitul Nifon către Anastasie, ucenicul Sfântului Calinic:

– Știu că voi, frații Baldovini, ați servit cu frică de Dumnezeu pe episcopul vostru. Te rog, când vei vedea că este greu bolnav, să mă vestești și pe mine ca să mă mărturisesc lui, căci am multe cuvinte care trebuie să i le arăt cât este în această viață și să-mi cer iertăciune. După ce mitropolitul a intrat la Sfântul Calinic și s-a mărturisit lui, a ieșit de la el așa de vesel și luminat la chip, cum nu mai fusese în toată viața lui.

61. Plecând mitropolitul Nifon, a zis Sfântul Calinic, care zăcea în pat, către iubitul său ucenic, Anastasie:

– Fiul meu, Nifon mi-a spus totul și cred că este speranță de mântuirea lui. Să știi că la șapte ani când mă va dezgropa pe mine, va intra mitropolitul în mormânt.

Această prevestire s-a împlinit întocmai.

62. În Joia cea Mare, anul 1868, spre sfârșitul lunii martie, Sfântul Calinic a chemat la chilia sa șapte preoți de au slujit Sfântul Maslu. După otpust, le-a zis Preasfințitul:

- Părinților, rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine, că poate zilele acestea ne vom despărți!

63. La rugămintea Sfântului Calinic, în fiecare seară venea în chilia sa ucenicul său iubit, Cuviosul Anastasie, și îi citea toată pravila, căci acum slăbise și nu mai putea să și-o facă singur. După terminarea rugăciunii stătea mult de vorbă cu părintele Anastasie și cu ceilalți părinți apropiați, dându-le tot felul de sfaturi folositoare de suflet.

64. Spunea părintele Anastasie că într-una din aceste seri de rugăciune și priveghere, i-a zis Sfântul Calinic:

- Adu-ți aminte ceea ce ți-am spus în anul 1852 la Craiova, și de atunci până acum, că voi, frații Baldovini, Anastasie și Orest, aveți să-mi închideți ochii și să mă duceți la groapă. Așa că acum mai am 14 zile și mă duc din această lume. Ai grijă să mă îmbraci la moarte cu veșmintele ce ți-am spus că sunt trimise de călugărița Brâncoveanca din Moldova¹⁰.

65. Spunea iarăși părintele Anastasie că, într-o seară, „Preasfinția Sa, întinzând cu mine vorba despre mai multe învățături și eu, știind că darul Sfântului Duh este cu desăvârșire în el, i-am zis:

- Preasfințite Stăpâne, știi că mult-puțin, cât te-am servit, te-am servit cu credință și dragoste. Pentru aceasta nu cer altceva decât să te rogi lui Dumnezeu ca să-mi ierte păcatele mele pe această lume.

Atunci Preasfinția Sa a început să plângă amarnic, încât m-a făcut și pe mine păcătosul să plâng. După ce s-a liniștit, a început a-mi zice:

- Fătul meu, eu v-am primit în Mănăstirea Cernica, eu v-am călugărit și v-am luat din mănăstire și ați urmat mie. Știu că nu v-ați păzit datoriile și făgăduințele călugăriei, însă să vă siliți a le păzi de aici înainte și vă făgăduiesc că, dacă voi afla har înaintea lui Dumnezeu, am să mă rog pentru voi și pentru toți ai mei”.

66. Dorind Sfântul Calinic să asculte ultima liturghie pe pământ și să se bucure de praznicul Învierii lui Hristos, în ziua de Paști a slujit un preot Sfânta Liturghie în paraclisul chiliei unde ședea și s-a împărtășit pentru ultima dată cu Preacuratele Taine. Era în ziua de 7 aprilie, 1868.

67. În Joia luminată, adică la 11 aprilie, se împlineau cele 14 zile prevestite de Sfântul Calinic. Cu câteva zile mai înainte a venit la el starețul mănăstirii, arhimandritul Ștefan, „pe care îl iubea foarte mult și i-a dat

¹⁰ Este vorba de Safta Brâncoveanu din Mănăstirea Văratec, care a donat Sfântului Calinic un rând de veșminte în anul 1852.

testamentul pentru înmormântare scris cu câțeva vreme înainte. Apoi l-a mai învățat și ceva lucruri duhovnicești, vorbind amândoi multe ceasuri”.

68. În noaptea de 10 spre 11 aprilie a venit părintele Anastasie la Sfântul Calinic și i-a citit Utrenia. După otpust au stat amândoi de vorbă, vorbind pentru mântuire și alte lucruri folositoare. Când se lumina de ziuă, părintele Anastasie s-a retras în chilia sa.

La orele 5 dimineața, Sfântul Calinic a chemat pe ucenicul Ghermano ca să-l îmbrace în cămașă și haine de îngropare. Pe toate celelalte le dăduse de pomană. Apoi singur s-a sculat, s-a spălat pe față, s-a pieptănat și a binecuvântat pe toți câți erau în casă. Spunea ucenicilor că „au venit niște oameni mari în casă și vor să-l ia cu dâșii”.

Cum stătea așa în picioare, a cerut o cruce. Apoi, ținând crucea în mână, s-a închinat ei, a sărutat-o și a zis:

– Sfântă Cruce, ajută-mi! Iar către ucenici a zis: Să ne vedem în fericirea din cealaltă lume! Și, rezemându-și capul pe pieptul lui Ghermano, a răsuflat adânc și și-a dat duhul în mâinile Domnului.

69. La înmormântarea Sfântului Calinic, de sâmbătă, 13 aprilie, a venit mitropolitul Nifon cu patru episcopi, mai mulți egumeni și zeci de mii de credincioși, „încât nu mai încăpeau în amândouă ostroavele”. Cu toții se sileau să-i sărute mâinile. Trupul său era îmbrăcat în veșminte arhieresti, așa cum poruncise el, și era așezat pe scaun, cu cârja și Evanghelia pe braț.

Slujba prohodului s-a făcut în biserica cea mare din ostrovul Sfântului Nicolae. Apoi, patru preoți l-au purtat pe brațe, împreună cu arhieriei și zeci de preoți și diaconi, și l-au înmormântat așezat pe scaun, în partea de nord a pridvorului bisericii Sfântul Gheorghe, ctitorită de el.

70. După înmormântarea Sfântului Ierarh Calinic, „a venit comisia de la guvern ca să cerceteze pentru stare – avere personală – și a aflat bani o rila și o jumătate de napoleon și multe adevăruri întărite cu iscălituri, de pe la toate locurile pe unde dăduse milostenie, atât de aici, din România, cât și din Orient, Ierusalim, Sfetagora (Sfântul Munte) și alte locuri de prin Turcia, care hârtii s-au luat de minister”.

71. Despre marele episcop Sfântul Calinic spunea ucenicul său, cuviosul Anastasie Baldovin, aceste cuvinte:

– Acest sfânt episcop și arhieru al Bisericii noastre Ortodoxe a săvârșit multe fapte mari și folositoare pentru această țară și Biserica Română.

72. Spunea iarăși despre el că în timpul cât a trăit în viață a făcut șapte biserici mari și trei paraclise și a crescut mii de fii duhovnicești.

73. Ultimele cuvinte ale ucenicului său formează o solemnă mărturisire către credincioși:

– Declar pe conștiință, ca arhimandrit și duhovnic ce sunt eu păcătosul și în numele adevărului adevărat, că acest Sfânt Episcop Calinic, cum a ieșit din pânțele maicii sale, tot așa a intrat în pânțele pământului¹¹.

74. *Plângerea smeritului Calinic Ieromonah, starețul Cernicăi*¹².

*Știu începutul meu că are sfârșit,
Și eu viețuiesc ca un fără de sfârșit,
Având mintea înaltă cugetătoare,
Și viața-mi merge spre scurtare,
Ziua, noaptea, cugetând cele deșarte
Și eu m-am apropiat de moarte.
Cu cât văd că se apropie moartea de mine,
Cu atât mă silesc a o scoate din pomenire,
Că dacă nu este cu puțință a scăpa de moarte cu lucrul,
Eu mă silesc a scăpa de ea cu gândul.
Oh și vai, cum m-am împietrit!
În fiește care zi petrecând frați la mormânt
Și cu nimic nu m-am umilit,
Nici cu inima suspinând,
Să plec ochii la pământ,
Să mă uit în mormânt,
Să văd podoaba mea strălucind în oase înșirate,
Pline de putoare și de viermi mâncate!*

*Ah, cum strigă mormântul către mine,
Zicând: aicea vei să te sălășluiești și tu mâine.
Abate-te spre mine măcar astăzi,
Scoțându-ți mintea din lume,
Ca nu fără de veste să dea moartea peste tine,
Că pe lume câți o au iubit
Goi i-au trimis în mormânt,
Râzând și batjocorind pe cele ce aicea le-au agonisit,
Iar nu în Dumnezeu s-au îmbogățit,
Ci veșnică muncă o au moștenit
În tartarul cel nesfârșit.*

¹¹ Capetele sunt luate din *Istoriile Sfințelor Monastiri Cernica și Căldărușani*, de Casian Cernicanul, București, 1870, din *Viața și nevoițele cele monahale ale Prea Cuviosului Episcop al Râmnicului- Noul Severin, D.D. Calinic*, de Arhim. Anastasie Baldovin, „Biserica Ortodoxă Română”, 1898, p. 1015–1034, din *Viața și faptele Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, București, 1955.

¹² Extrasă din *Istoria Mănăstirii Cernica*, op. cit., p. 1043–1044.

Vai, vai de a mea ticăloşire,
 Cum nu-mi viu întru simţire,
 Să plâng cu neconţinare,
 Veşnica mea osândire.
 Vino, ticăloase suflete al meu,
 Să cădem cu plângere la Dumnezeu,
 Rugându-ne şi Prea Curatei Fecioare
 A mele bune chezăşuitoare,
 Ca să facă milostiv pe Fiul său,
 Iisus Hristos Dumnezeu,
 Ca să mă izbăvească de focul cel nesfârşit,
 Că cunoscând am greşit.
 Sfinţilor toţi, rugaţi-vă pentru mine,
 Că singur m-am lipsit de-al vostru bine,
 Măcar de acum înainte să petrec cu pocăinţă.
 Şi să mă săvârşesc în credinţă,
 Ca să câştig vrednica odihnă. Amin.

CALINIC, stareţul Cernicăi, 1822, August 1.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ

al Sfântului Ierarh Calinic,

rostit către tot soborul Mănăstirii Cernica, în septembrie, 1850,
 când a plecat ca episcop la Râmnicu-Vâlcea

Fraţilor şi Părinţilor,

Dumnezeu aşa binevoieşte ca astăzi să ne despărţim trupeşte unii de alţii, dar cu duhul cred că vom fi împreună până la sfârşitul acestei vremelnice vieţi, că eu aşa m-am rugat lui Dumnezeu, ca, unde mi s-au topit tinereţile, acolo să mi se şi sfârşească şi această viaţă, şi cred că se va adevăra. Că nici un lucru nu este mai dulce decât creşterea în căminul părintesc, după cum adesea se întâmplă la noi călugării, iar mai vârtos înţeleg cuvântul meu cei ce au gustat din acest pahar.

Căci, călugărul, oriunde va merge şi oricât bine va găsi, tot nu este ca unde şi-a pus metania; fiindcă inima lui nu este în pace. Aşa şi eu, ca un călugăr ce sunt, am petrecut aici între aceste ostroave 43 de ani. Gândiţi-vă cu ce măhnire le las acum şi ce jale mă cuprinde, care singuri o vedeţi pe faţa mea că, pentru lacrimile ce m-au cuprins, nu pot să vă spun tot ce am în inimă, fără numai aceste puţine învăţături şi vă rog să le păziţi, ca de la un duhovnicesc părinte al vostru şi ascultaţi, iubiţilor, cu luare-aminte.

Fraților și Părinților,

Domnul nostru Iisus Hristos a zis către iudei: *Casa Mea, casă de rugăciune se va chema la toate limbile, iar voi o ați făcut peșteră de tâlhari* (Matei 21, 12). Ca să nu pătimim sau să auzim și noi una ca aceasta, iubiții mei frați și fii, trebuie dar să avem mare grijă când intrăm în sfânta biserică sau în sfântul altar, că acolo este Însuși Domnul nostru Iisus Hristos de față în Sfintele Taine.

Nu este nimenea iertat, fără de mare trebuință a intra în sfântul altar. Iar când suntem siliți, să intrăm cu mare sfială și frică, după cum zice Proorocul David: *Slujiți Domnului cu frică...* (Ps. 2, 9), și să intrăm cu învățătură, ca nu din neștiință să greșim și să mâniem pe Domnul și *să pierim din calea cea dreaptă*. De aceasta noi cu mare evlavie să cinstim cele sfinte. Când este trebuință să intrăm, să facem 3 închinăciuni înaintea ușii și intrând să descoperim capul. Apoi să facem alte 3 închinăciuni înăuntru. Cei hirotonisiți sărută sfânta masă, iar monahii nu se ating de dânsa. Și câtă vreme vom fi în sfântul altar, să stăm cu mare frică și evlavie, ca înaintea lui Hristos. Și fiind vremea pomenitului la Proscomidie, tot cu capul gol să pomenim, după cum zice Pavel Apostolul că *bărbatul rugându-se sau proorocind cu capul acoperit, rușinează pe capul său, Hristos*. Iar fiind cineva bolnav sau frig tare, poate a-și acoperi capul, că Dumnezeu cunoscător de inimi este, știe gândul nostru pentru care și ne va da plată. Așa suntem datori a urma.

Iar în vremea Sfintei Liturghii nu este slobod nimănui a intra în Sfântul Altar, numai preoții, diaconii și paraclisierii cei slujitori și aceștia cu evlavie și cu liniște să umble. Iar ceilalți toți suntem datori a sta în sfânta biserică cu mare evlavie și frică, nici făcând vreo neorânduială sau vorbind, sau cu ochii uitându-ne în vreo parte sau în alta, nici să ieșim până la sfârșitul slujbei, ca să nu cădem în blestemul Sfintelor Soboare ale Sfinților Părinți, care afurisesc pe cei ce fug mai înainte de otpust. Iar având ascultare sau neputință, să meargă la preot, să-i sărute mâna, să ia anafură și așa să iasă. Însă să se cerce fiecare pe sine, să nu cumva să fie ispită diavolească, sau lenevie, sau nebăgare de seamă, ca să nu cadă în blestemul cel proorocesc, că zice: *Blestemat tot cel ce face lucrul lui Dumnezeu cu lenevire sau nebăgare de seamă*.

Așa, fraților, să petrecem în casa lui Dumnezeu, că este casă de rugăciune, iar nu cort de comedii. Să cinstim cele sfinte ca și noi să fim cinstiți de Dumnezeu, iar nu să-L mâniem ca fiii lui Aaron și să pierim. Acestea vă sfătuiesc și vă învăț, iubiților, ca toți să ne mântuim, cu darul Domnului nostru Iisus Hristos. Că deși vom fi departe cu trupurile, dar cu duhul vom fi nedespărțiți, rugându-ne și ajutându-ne unii cu alții, după cuvântul ce zice: *că frate cu frate ajutorându-se, se vor face ca o cetate nebiruită*.

Așa și voi, fiilor, când vă veți face rugăciunile cele orânduite de duhovnic, să vă aduceți aminte și de mine, părintele vostru, care multă grijă am purtat pentru fiecare din voi, din ziua în care v-am primit în mănăstire. Că v-am economisit pe fiecare după putința voastră și am îngrijit de voi până astăzi. Și acum vă dau în mâna Sfântului Ierarh Nicolae, mângâietorul neputințelor mele, ca să îngrijească de mântuirea voastră. Și după dânsul vă încredințez în îngrijirea cuviosului și al meu iubitor chir Nicandru, pe care din mica copilărie l-am primit în mănăstire și este sporit și vrednic de a povățui suflete la mântuire.

Apoi, întorcându-se către cuviosul stareț, părintele Nicandru, a început cu dulci și jalnice cuvinte a-i zice așa:

Iubite fiule Nicandru,

Dumnezeu așa binevoiește, ca să te las în locul meu să păstorești această turmuliță, ce de 32 de ani prin multe osteneli o am îngrijit și multe necazuri și trude am tras pentru locușorul acesta, numai și numai să-l văd împodobit cu adunare de ucenici ai lui Hristos. Și iată, fiule, ți-i încredințez astăzi, la număr 354 afară de frați, și te rog să porți grijă de mântuirea tuturor, ca să iei și cuvioșia ta plată de păstor adevărat.

Și acum, cu darul lui Dumnezeu, să ne mântuim toți și peste puțin iarăși ne vom vedea.

*

Apoi, așezându-se în strană cu ochii plini de lacrimi, i-au sărutat mâna toți părinții, plângând după dânsul; iar cântăreții cântau cântări de despărțire. Și după otpust au ieșit toți din biserică în sunetul clopotelor, care făcea pe tot muritorul să scoată lacrimi chiar din inimă de piatră.

Și petrecându-i până la un loc, și-a luat ziua bună și s-a urcat în căruță și a plecat, luând cu sine vreo câțiva din părinți, ca să-i fie de slujbă în eparhie.

EPISTOLA

Sfântului Ierarh Calinic de la Râmnicul Vâlcei
adresat soborului Mănăstirii Cernica

Fraților și Părinților,

Vin cu duhul cercetându-vă, că măcar că m-am depărtat de voi cu trupul, dar cu duhul sunt împreună cu voi. Pentru că vă doresc sporirea cea sufletească și buna petrecere, ca să sporiți în cele duhovnicești fapte: în dragoste, unire, ascultare și întru supunerea către mai marele vostru și către

toți cei în Hristos frați, cum ne-am făgăduit înaintea Sfântului Jertfelnic, la primirea sfântului chip al călugăriei cu umilință.

În locul lui Hristos, vă rog, fraților, umblați cu bună rânduială între cei de afară, *ca văzând faptele voastre cele bune să slăvească pe Tatăl vostru cel ceresc*, iar nu să se defaime numele lui Dumnezeu prin voi.

Iată cum veți putea păzi cinstea lui Dumnezeu și a voastră, prin paza poruncilor și a făgăduințelor călugărești:

- a păzi mai întâi pravila bisericească cu mare luare-aminte și umilință, iar nu cu împrăstieri de gânduri și cu vorbe deșarte. Că dacă Domnul zicea că pentru tot cuvântul deșert vom da seama în ziua Judecării, cu cât mai vartos cei ce vorbesc în vremea sfintei slujbe?

- a păzi masa de obște;

- a vă păzi de adunări la mâncări, la băuturi, la vorbe deșarte. Căci acestea duc la mare pierzanie pe călugări;

- a nu ieși din mănăstire fără binecuvântare;

- a nu merge în capitală sau prin sate, netrimis de ascultare sau pentru vreo mare nevoie a sa. Călugărul care se zăbovește afară din chilie, fără a fi de ascultare, se impute ca peștele scos din apă;

- a nu avea prieteșuguri osebite;

- a nu avea pungă osebită, ca Iuda.

Vă rog, păziți-vă și de cele trei arme ale diavolului, adică acestea: lenevirea, uitarea și necredința, prin care satana robește lumea în pierzare.

Așa vă rog, fraților, păziți poruncile lui Dumnezeu ca și El să vă păzească pe voi. Vă rog, rugați-vă lui Dumnezeu și pentru mine ca să-mi ierte toate păcatele și să mă păzească de văzuții și nevăzuții vrăjmași, să mă întărească în lupta care mi-a pus-o înainte și ca să am bun sfârșit creștinesc.

Iar pentru că vă veți osteni întru rugăciune, atât pentru voi, cât și pentru cei împreună cu mine, frații voștri cei duhovnicești, și ei din osteneala lor vor trimite vouă ajutor trupului, ca să nu slăbiți întru rugăciune și să nu-i aveți despărțiți de această sfântă adunare; că și noi încă nu vă uităm în sfintele rugăciuni. Iar dacă vreunii din voi nu voiesc a ne pomeni, fie-le lor asemenea. Însă nu cred că se va afla vreun necredincios ca să uite dragostea noastră cu care v-am iubit și vă iubim.

De veți petrece întru poruncile lui Iisus Hristos și El va fi cu voi împreună. Că El a zis: *cel ce Mă iubește pe Mine, poruncile Mele le păzește, și Eu îl voi iubi pe el și Mă voi arăta lui* (Ioan 14, 21).

Așa vă rog, iubiții mei frați și fii, păziți rânduielile care v-am așezat, după Canoanele Sfinților Părinți, pe care și eu le-am păzit, după cum m-ați văzut, fiind între voi.

Iar eu sunt al cuvioșiei voastre către Dumnezeu smerit rugător și de tot binele voitor. Spuneți tuturor celor ce ne iubesc închinăciunile cu mâna mea¹³.

(CALINIC) Râmnic, 1851, Aprilie 11

DIATA¹⁴

Prea Fericitului Episcop Calinic

În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.

Eu smerit arhiereu Calinic, Episcopul Râmnicului Noului Severin, auzind glasul Domnului ce zice în Sfânta Evanghelie: *Fiți gata că în ceasul în care nu gândiți, Fiul Omului va veni. Seara, sau la miezul nopții, sau la cântatul cocoșilor, sau dimineața. Ca nu cumva venind fără de veste să vă afle dormind* (Luca 12, 40), acest glas al lui Dumnezeu auzind și temându-mă, fiind cu totul cuprins de neputințe și bătrânețe și din zi în zi slăbind cu trupul, așteptând în toată vremea acel ceas zis de Domnul, ceasul morții, după putere înainte găsindu-mă spre ieșirea dintru această vremelnică viață, am gândit să scriu această duhovnicească a mea înștiințare și diată, ca să fac cunoscut fiecăruia ce ar voi, după sfârșitul meu, să cerce averile chiliei mele. Ca adică să nu se ostenească în zadar, nici să cerceteze pe cei ce au slujit mie pentru Dumnezeu, ca să afle bogăția mea sau comoara pe care din tinerețe o am adunat.

Pentru că de când am îmbrăcat sfântul și îngerescul monahicesc cin în Sfânta Monastire Cernica, la anul al nouăsprezecelea al vieții mele – 1808, noiembrie, 12 – și m-am făgăduit la Dumnezeu ca să am viețuirea cea de bunăvoie, dintru acea vreme până la apropiere de mormânt, n-am câștigat averi sau mișelii, numai sfinte cărți. N-am adunat aur și argint; n-am voit să am nici haine de prisos, nici orice fel de lucruri, ci numai cele singure de nevoie trupului.

Că necâștigarea cea călugărească cu duhul și cu lucrul după puțină m-am sârguit a păzi, neîngrijind de sinemi, ci puindu-mi toată nădejdea spre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Care niciodată nu m-a lăsat. Iar darurile cele ce le primeam de la făcătorii mei de bine și veniturile cele de la dregătorii, pe acelea le-am cheltuit la ale mele nevoi și ale monastirei trebuințe, cât am fost arhimandrit.

¹³ Extrasă din *Istoria Mănăstirii Cernica*, „B.O.R.”, an XII (1898), de Arhimandrit Anastasie Baldovin, p. 1044–1045.

¹⁴ Monahul Casian Cernicanul, op. cit., p. 133–135

Așijderea și arhiereu fiind, n-am adunat veniturile; ci le-am cheltuit la trebuințele mele și nevoile celor lipsiți frați în Hristos și unde Dumnezeu mi-au poruncit și la înnoirea Episcopiei, fiind cu totul în dărăpănare.

Drept aceea, nimenea să nu se ostenească după moartea mea cercând sau iscodind orice fel de adunare a chiliei mele, că eu nici de îngropare, nici de pomenire nu las ceva. Ci cu sărăcia cea călugărească, mai mult la sfârșit, ca să se arate că lui Dumnezeu cred. Că mai primit îi va fi lui Dumnezeu de nu va rămânea după moartea mea nici un ban, decât de s-ar împărți cea mai multă strânsoare după mine. Și dacă n-ar voi nimeni ca pe mine cel atât de sărac să mă dea obișnuitei îngropări, apoi mă rog aceluia care își aduc aminte de moartea lor, să-mi târască păcătosul meu trup la oricare biserică săracă și acolo lângă trupuri să-l îngroape. Iar dacă voirea stăpânitorilor ar porunci ca să mă îngroape după obicei, apoi mă rog iubitorilor de Hristos îngropători, fiind în eparhie, să mă îngroape în Episcopie, lângă biserica cea din nou făcută. Iar fiindu-mi săvârșirea afară de eparhie, să mă îngroape în Sfânta Monastire Cernica, lângă biserica cea nouă de noi zidită, unde ne-am călugărit și mult ne-am ostenit din tinerețe la bătrânețe.

Deci, dacă cel ce va voi ca fără de bani să-mi pomenească păcătosul meu suflet la rugăciunile sale, pentru Dumnezeu, unul ca acela și singur să fie pomenit întru Împărăția cerului. Iar cel ce va avea trebuință de plată pentru pomenire, mă rog să nu mă pomenească pe mine, cel atâta de sărac, cel ce nimic nu mi-am lăsat de pomenire. Iar milostivul Dumnezeu să fie milostiv tuturor și mie păcătosul, în veci. Amin.

Aceasta este diata și duhovnicească a mea scrisoare, aceasta este înștiințarea de averea mea. Iar necrezând cineva aceasta și ar începe cu iscodire a cerca după mine aur și argint, măcar și mult de s-ar osteni, nimic nu va afla. Iar milostivul Dumnezeu va judeca. Amin.

Anul 1860, s-a scris de noi smeritul Arhiereu
CALINIC, Episcopul Râmnicului, Noul Severin

IEROSCHIMONAHUL IONA Egumen al Schitului Sihla-Neamț (secolul XIX)

În prima jumătate a secolului XIX a fost un egumen vestit la Schitul Sihla, numit Iona ieroschimonahul. Acest egumen era foarte nevoitor în post,

în rugăciune, în blândețe și celelalte osteneli călugărești. Dar cel mai mult decât toate era milostiv și iubitor de străini.

Spuneau bătrânii că odată s-a dus egumenul cu ucenicul să taie lemne de foc în pădure. Și pe când tăiau un fag uscat, au aflat un burduf plin cu galbeni ascuns în tulpina lui. Atunci au coborât în schit și au spus tuturor de aflarea banilor.

Din ziua aceea, egumenul Iona a început să facă multe înnoiri în Schitul Sihla: reparații la biserică, chilii noi, veșminte, hrană și îmbrăcăminte pentru călugări. Pe lângă acestea, s-a mărit și obștea, ajungând până la 20 de părinți și frați. Din acești bani, părintele Iona făcea și multe milostenii, încât ajunsese renumit în tot ținutul Neamț. Cum auzea că se face o biserică nouă, îndată trimitea un călugăr cu bani și alte daruri. De asemenea, dacă auzea de familii cu mulți copii, de văduve și orfani, în aceeași zi trimitea ucenici cu bani, cu haine și mâncare la casele lor. Uneori, părintele Iona cobora din munte și mergea la Târgu Neamț pentru nevoile schitului. Cum auzeau oamenii, îndată îi ieșeau pe cale; unii pentru binecuvântare, iar alții pentru milostenii, căci era vestit peste tot numele lui.

Așa a petrecut Cuviosul Iona toată viața sa, bineplăcând lui Dumnezeu și iubind pe săraci. Apoi, ajungând la adânci bătrâneți, s-a mutat cu pace în odihna lui Hristos, iar trupul său a fost îngropat alături de biserică.

CUVIOSUL PROCOPIE (PICU) PĂTRUȚ Săliște-Sibiu (1818-1872)¹⁵

Acest monah vrednic de pomenire a fost un deosebit misionar și cărturar transilvănean autodidact din secolul XIX.

Născut în Săliștea Sibiului, în 1818, din părinți oieri binecredincioși, el a deprins frica lui Dumnezeu încă de mic, în casa părintească. Scrisul și cititul le-a învățat în școala din sat, iar cântarea bisericească, de la preotul bisericii mari din Săliște, unde a intrat încă de la vârsta de 11 ani ca ajutor de „crâșnic” (paracliser). Puternic atras de viața religioasă și de exemplele cuvioșilor și ale mucenicilor, el s-a adăpat cu o rară evlavie din cărțile sfinte, aflate în bisericile și prin casele din satul său.

¹⁵ Onisifor Ghibu, *Scriitorul – ascet Picu Procopie Pătruț din Săliște*, în „Telegraful Român”, nr. 80, 82, 83, 86/1905; idem, *Un reprezentant rustic al spiritualității românești de la mijlocul secolului al XIX-lea*, în „Artă și tehnică grafică” caiet 11/1940; Octavian O. Ghibu, *Bibliografia operei lui Picu Pătruț din Săliștea Sibiului*, în „B.O.R.”, nr. 3-4/1976

Din tinerețe a început să scrie, primul său manuscris fiind datat în 1837. Căutând continuu să-și desăvârșească cunoștințele, își procură, prin oierii transhumanți din Săliște, toate scrierile bisericești și morale mai importante din timpul său, devenind un remarcabil autodidact. Adânc pătruns de credința cea dreaptă și având o rară vocație de misionar, el descrie, în versuri care se cântau și pe care și le-a caligrafiat și ilustrat el însuși în volume manuscrise, viețile celor mai de seamă sfinți și mucenici, precum și însemnătatea și învățămintele tuturor praznicelor Bisericii Ortodoxe.

Răvnind tot mai mult pentru dragostea lui Hristos, tânărul Oprea s-a călugărit în anul 1849 la Schitul Cheia (Vâlcea), luând numele de Procopie. Apoi, întorcându-se în satul natal, a dus o exemplară viață duhovnicească de paracliser și bun misionar printre semenii săi, în rândul cărora a propovăduit neobosit dreapta credință și viață morală, până când și-a dat obștescul sfârșit. Grijă lui cea mai mare a fost aceea de a vorbi tuturor despre Hristos, prin viu grai, prin cântări, prin miniaturile cu care își împodobise scrierile sale și de a călăuzi cât mai multe suflete pe calea mântuirii.

„El nu trăia prin biserică, ci pentru biserică și pentru idealurile morale ale ei, închinându-și fiecare clipă a vieții sale slujirii Domnului prin cântare, prin alcătuire de versuri, prin zugrăvire de lucruri sfinte, prin citire de cărți bisericești, religioase și teologice și prin opere de dragoste față de aproapele său. Literatura bisericească românească cred că n-a avut niciodată un mai seros cititor, tălmăcitor și următor ca pe monahul Procopie (Picu)-Pătruș”. Un adevărat ascet în mijlocul lumii, stăruitor ziua și noaptea în rugăciune și pilde, curat la suflet, senin la față și foarte iubitor de osteneală. Serile, de obicei, le petrecea printre creștinii din sat, care veneau la el pentru a-i asculta povețele și a deprinde cântările de la strănă.

Pe lângă activitatea sa duhovnicească și misionară, Cuviosul Procopie a desfășurat o vastă activitate cultural-religioasă, lăsând după el peste 40 de lucrări manuscrise, care cuprind opera sa poetică, dramatică, de imnograf și imnolog, de caligraf și copist bisericesc, operă în parte originală, în parte preluată de la alți creatori. În sute de cântări, imnuri și poeme, ilustrate cu aproape 3.000 de miniaturi în culori, el ne-a lăsat o operă care își așteaptă încă publicarea.

Versurile sale „sunt izbucnirile spontane, în formă de imne și psalmi, ale unui suflet mare și bun, de om sfânt. Alcătuite într-o ușoară limbă populară și bisericească, cu miresme arhaice și însoțite de melodii religioase, potrivite de poetul însuși, versurile monahului Procopie au fost îmbrățișate de popor cu neapăsă iubire”.

În afara operei sale originale, monahul Procopie a transcris, pentru sine sau pentru apropiatii săi, lucrări ale altor autori sau lucrări ale sale, în noi ediții sau în copii selective, cele mai multe fiind împodobite la rândul lor cu ilustrații în culori.

După o atât de intensă viață duhovnicească, după 43 de ani de slujire a Bisericii lui Hristos și de luminare a poporului din care făcea parte, Cuviosul monah Procopie (Picu) Pătruț, poet, miniaturist, imnograf, imnolog, caligraf și copist, și-a dat sufletul în brațele lui Hristos în septembrie, 1872. Mormântul său se află în cimitirul bisericii mari din Săliștea Sibiului, alături de al fratelui său mai mic, Nicolae Pătruț.

În anul 1948, Cuviosul monah Procopie Pătruț a fost propus pentru canonizare, ca sfânt național.

ARHIMANDRITUL ERMOGHEN BUHUȘ al doilea ctitor al Mănăstirii Horaița-Neamț († 1872?)¹⁶

Acest cuvios părinte a fost cel dintâi ucenic al marelui stareț Irinarh Roseti. Era de loc din orașul Buhuși-Bacău, născut la începutul secolului XIX. Dorind să slujească lui Hristos, a părăsit casa părintească și a intrat în obștea Mănăstirii Neamț.

În anul 1829, cunoscând pe Cuviosul Irinarh pustnicul, a plecat la Schitul Horăicioara și s-a făcut cel dintâi ucenic al lui. Apoi, împreună cu dascălul său, au căutat loc de sihăstrie și au zidit prima biserică a Mănăstirii Horaița. După anul 1830, rasoforul Ioan a fost făcut călugăr de starețul său, primind numele de Ermoghen.

În anul 1843, când arhimandritul Irinarh Roseti pleacă la Ierusalim, monahul Ermoghen Buhuș este hirotonit preot, apoi este făcut arhimandrit și numit stareț al Mănăstirii Horaița, în locul părintelui său. El a păstorit cu multă înțelepciune obștea acestei mănăstiri, mai mult de treizeci de ani, păstrând întru totul rânduielile lăsate de Cuviosul Irinarh și menținând aceeași unitate și trăire duhovnicească în sobor. În timpul său, numeroși călugări din Mănăstirea Horaița s-au dus să se nevoiască în Muntele Athos, iar alții au sihăstrit în Munții Neamț. Dintre aceștia, unii au ajuns sihaștri iscusiți, căci starețul Ermoghen îi ajuta pe toți și îi întărea în dragostea lui Hristos.

¹⁶ Arhimandrit Nectarie Banul, *Viața și petrecerea Cuviosului Arhimandrit Irinarh Roseti*, Tipografia Cărților Bisericești, Buc., 1898; idem. *Istoria Mănăstirii Horaița*, București, 1898

Între anii 1865-1867, starețul Ermoghen a înălțat o măreață biserică de zid în Mănăstirea Horaia, cum se vede până astăzi, în locul celei dintâi care era neîncăpătoare. Iar în anul 1872, nevoitorul stareț s-a mutat la odihna cea veșnică, lăsând în urmă o obște călugărească bine organizată și o frumoasă biserică închinată Preasfintei Treimi.

ARHIMANDRITUL VARNAVA Stareț al Mănăstirii Pângărați-Neamț († 1872)

Despre arhimandritul Varnava, starețul Mănăstirii Pângărați, vorbesc și astăzi cu respect și recunoștință locuitorii din satele de pe Valea Bistriței. Unii spun că învăța pe copii carte și îi recomanda de preoți la sate. Alții spun că era renumit în partea locului ca mare duhovnic și părinte al tuturor. Iar alții mărturisesc că părintele Varnava le-a făcut biserică în sat și multe înnoiri la Mănăstirea Pângărați.

Arhimandritul Varnava era de loc de pe Valea Bistriței. Intrând de copil în Mănăstirea Pângărați pentru a învăța carte, nu s-a mai întors la casa părintească. După ce deprinde cititul, scrisul, tipicul și psaltichia, este făcut călugăr, apoi diacon și preot. Fiind iubitor de Hristos și râvnitor la cele duhovnicești, în anul 1833 a fost ales stareț al Mănăstirii Pângărați, pe care o conduce cu pricepere până în anul 1857.

Ca stareț, arhimandritul Varnava a dat un nou suflu de viață Mănăstirii Pângărați. A menținut cu sfințenie slujba bisericească de zi și de noapte, a împodobit stranele cu cântăreți din cei mai buni și, mai ales, a crescut numeroși fii sufletești.

Ca părinte duhovnicesc al călugărilor și mirenilor, arhimandritul Varnava a devenit în puțină vreme un vestit duhovnic și sfetnic prețios, căutat, atât de unii, cât și de ceilalți. Ca iconom al casei lui Dumnezeu, s-a îngrijit de buna chivernisire a mănăstirii, construind noi chilii pentru călugări, un puternic zid de incintă și canalizare de apă. De asemenea, a făcut reparații la biserică și clopotniță, iar în satul Pângărați a construit o biserică parohială de piatră din fondurile mănăstirii. Ca dascăl și catehet, a învățat sute de copii carte în școala mănăstirească din Pângărați. Pe cei mai buni îi trimitea cu atestat la Mitropolia Moldovei pentru a fi hirotoniți preoți la sate, pe ceilalți îi făcea dascăli pentru copii și cântăreți la parohii, iar pe cei mai râvnitori îi făcea călugări în mănăstire.

Așa s-a nevoit Cuviosul arhimandrit Varnava până în toamna anului 1849, când s-a îmbolnăvit greu, încât nu mai avea nădejde de viață. Dar, având mare credință în Dumnezeu, a cerut ucenicilor să-l ducă la icoana făcătoare de minuni a Sfintei Ana, din Mănăstirea Bistrița. Aici, rugându-se cu lacrimi, s-a vindecat desăvârșit, prin minune, la 14 decembrie, 1849, și s-a întors sănătos la mănăstirea sa¹⁷.

Drept mulțumită, a împodobit icoana Sfintei Ana cu o strană nouă, precum se vede până astăzi. Iar pe reversul ei a scris următoarele: „Această strană pentru sfânta icoană făcătoare de minuni s-a făcut cu toată cheltuiala cuvioșiei sale Arhimandrit Barnaba, egumenul Mănăstirii Pângărați, carele îmbolnăvindu-se cumplit la 1849, decembrie 14, și fiind la ceasul de pe urmă, cu mare laudă Sfânta Icoană îndată l-a făcut sănătos. Anul 1853, Ghenarie, 24”.

După vindecare își continuă activitatea de stareț și dascăl până în anul 1857. Apoi se retrage și trăiește în Mănăstirea Pângărați ca duhovnic până după anul 1872, când se mută la cele veșnice.

SCHIMONAHUL GORDIE PUSTNICUL

Mănăstirea Neamț

(† 1870)

Cuviosul Gordie Schimonahul a fost unul din marii sihaștri ai mănăstirilor noastre din a doua jumătate a secolului XIX. Era de loc din nordul Moldovei. Chemat să slujească lui Hristos, a intrat în obștea Mănăstirii Neamț sub starețul Dometian. Aici a făcut mulți ani ascultare, fiind râvnitor pentru împlinirea făgăduințelor călugărești.

Starețul Neonil (1843-1853), văzându-l dornic de liniște, l-a trimis la Schitul Icoana Veche, câțiva kilometri mai sus de lavră. Acolo, schimonahul Gordie a dat de dulceața liniștii și a rugăciunii. Apoi, cu binecuvântarea părintelui său duhovnicesc, s-a retras din schit în pădurile seculare din împrejurimi, unde s-a nevoit singur 22 de ani, răbdând toate ispitele pustiei: frigul, foamea, lipsa, boala și luptele de la diavoli.

Arhiereul Narcis Crețulescu († 1913) și alți bătrâni din Mănăstirea Neamț, care l-au cunoscut, mărturiseau că pustnicul Gordie avea o nevoină ascetică asemenea sihaștrilor de demult. Repeta Psaltirea pe de rost zilnic și mânca o singură dată pe zi, după asfințitul soarelui, coji de pâine muiate în

¹⁷ Ieromonah Ilarie Lupescu, *Scurt istoric al Mănăstirii Pângărați*, în rev. „Viața Monahală”, Iași, 1933, p. 208-240. A se vedea însemnarea de pe icoana Sfintei Ana – Mănăstirea Bistrița-Neamț.

pârâu, fără altă hrană; dormea câteva ore pe noapte și nu avea locuință stabilă. Chilia lui era un mic bordei săpat în pământ și acoperit cu lemne, în care stătea mai ales iarna. Vara umbla prin pădure din loc în loc, desculț, îmbrăcat cu o haină veche și se ruga neîncetat. Unde îl ajungea noaptea, acolo dormea puțin, apoi iar se deștepta la rugăciune.

Spun părinții că pustnicul Gordie purta întotdeauna pe trupul său o rasă veche și ruptă de șiac. Aceasta era singura lui îmbrăcăminte de vară și de iarnă. Cu aceasta se îmbrăca ziua și se învelea noaptea. Pentru o viață aspră ca aceasta, numele pustnicului Gordie se făcuse cunoscut tuturor, căci avea multă putere în cuvânt și în rugăciune.

Iar sfârșitul vieții lui a fost așa:

Umblând odată mai mulți militari prin pădure, să prindă o ceată de tâlhari ascunși în partea locului, au dat de Cuviosul Gordie. Astfel, socotind că știe unde sunt tâlharii, dar nu voiește să-i dea în mâinile lor, l-au dus la Piatra Neamț pentru anchetă. Acolo însă, fiind slăbit și bătrân, a răposat cu pace, dându-și sufletul în mâinile Domnului.

Așa a trăit și așa s-a săvârșit pustnicul Gordie, întrecând cu nevoința pe toți ceilalți din vremea sa.

MITROPOLITUL ARDEALULUI ANDREI ȘAGUNA (1808–1873)¹⁸

a. Viața

Mitropolitul Andrei Șaguna a fost cel mai mare ierarh al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, în decursul secolului XIX.

Acest ierarh s-a născut la Mișcolț, la 20 decembrie, 1808, din părinți macedo-români, anume Naum și Anastasia. După ce termină școala greco-valahă din orașul natal, urmează gimnaziul, apoi dreptul și filosofia la Budapesta și în cele din urmă studiază teologia ortodoxă în orașul Vârșeț din Banatul sârbesc.

În anul 1833 este tuns în monahism la Mitropolia din Carloviț, cu numele de Andrei, fiind hirotonit apoi diacon și preot. Astfel, din tinerețe își închină viața lui Hristos. În anul 1842 ajunge profesor la Seminarul Teologic din Vârșeț, apoi devine egumen la mănăstirile sârbești Hopovo și Covil. În anul

¹⁸ Viața și activitatea mitropolitului Andrei Șaguna este extrasă din *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, de Pr. prof. Mircea Păcurariu; *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, colectiv, București, 1957; I. Lupaș, *Mitropolitul Andrei Șaguna, monografie istorică*, Sibiu, 1911

1846 este numit vicar general al Episcopiei Sibiului, iar în aprilie, 1848, este ales și hirotonit episcop al Ardealului. După 16 ani de rodnică activitate bisericească, culturală și națională, în anul 1864, episcopul Andrei Șaguna ajunge mitropolit al Ardealului și părinte duhovnicesc al tuturor românilor de peste Carpați, pe care îi păstorește încă nouă ani de zile.

În anul 1873 își dă sufletul în mâinile Domnului și este îngropat lângă biserica din comuna Rășinari-Sibiu.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Încă pe când era vicar, arhimandritul Andrei Șaguna și-a început activitatea de păstor, îndemnând preoții să aibă viață morală și să păstorească bine turma lui Hristos. Iată primele sale sfaturi adresate preoților din Transilvania:

- Fiecare preot să umble în reverendă, nu numai când are a săvârși vreo slujbă, ci și când va veni la cetate sau va merge la mai-marii lui;

- Nici un preot să nu îndrăznească a-și rade barba, iar părul să și-l pieptene înapoi;

- De la cercetarea jocurilor și a cârciumilor și de la orice vorbe vătămătoare cinului preoțesc să se contenească;

- Negustorie a face sau a umbla în persoană după alte câștiguri să înceteze de tot;

- Pentru ca fiecare preot după cuviință să-și poată împlini datoriile sale, tot insul să se îndeletnicească în citirea Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți. Să citească și să învețe catehismul pe de rost și, câștigându-și folositoare cunoștințe, să fie în stare a cuvânta din timp către popor cu spor și cu folos și a-i putea arăta calea către fapte bune, spre care sfârșit se cuvine să aibă o viață neprihănită, purtare bună întru toate și în tot locul, ca o trâmbiță bine răsunătoare, să deștepte pe toți spre cucernicia cea adevărat creștină și spre frica lui Dumnezeu.

2. În *Epistolia de învățătură către parohialnica preoțime* iarăși învăța, zicând:

- Să se silească fiecare preot a povățui poporul să părăsească deprinderile rele, să nu facă nuntă în post, să se lase de căsătoriile între rudenii și să se ferească de cheltuielile zadarnice, de risipa de mâncare și băutură ce au obiceiul a face cu prilejul nunțurilor.

3. Apoi zicea și acestea:

- Să nu lipsească preotul a învăța, nu numai tinerimea școlară, ci și pe cea ce nu are puțință a umbla la școală, credința, frica lui Dumnezeu și

începutul înțelepciunii. Prin toate purtările sale, preotul să dea pilde bune poporului. Să-și chivernisească bine nu numai casa proprie, ci și toate ce țin de biserică. Iar de cercetarea cârciumilor, de jocuri și glume să se ferească, precum cer canoanele Sfinților Părinți.

4. La urmă adăugă și aceste sfaturi:

– Preoții să poarte îmbrăcăminte preotească, că din cele de afară se chibzuiește și așezarea cea dinlăuntru a inimii. Să fie cu blândețe și cuget curat în adunările și sfătuirile bisericesti, să nu rostească decât vorbe frumoase și împăciuitoare; să se poarte cu toată cuviința față de „stăpânirile și domniile” cărora le datorez cinstire și ascultare. Față de poporâni să fie cu dragoste, îndelungă răbdare și smerenie. Pentru slujbe să nu ia decât simbria legiuită, la câștig urât să nu râvnească, iar la cei săraci să slujească gratuit, că pentru această osteneală mare plată vor avea în ceruri.

5. În ziua hirotoniei sale în arhiereu, episcopul Andrei Șaguna a rostit aceste cuvinte:

– Cea mai mare parte a vieții mele pururea în osteneală mi-a fost și îmi va fi. Dar și cea mai mare bucurie mi-a fost și îmi va fi și în viitor a învinge toate piedicile. Cred cu tărie că, fiind umbrat de puternicul scut al lui Dumnezeu, voi putea îndeplini scopul vieții mele întregi, ca pe românii ardeleni din adâncul lor somn să-i deștept și cu voia să-i trag către tot ce este adevărat, sfânt și bun.

6. Episcopul Andrei Șaguna s-a dovedit de la început a fi un adevărat părinte al românilor din Transilvania, un apărător înflăcărat al Ortodoxiei dreptmăritoare, dar, în același timp, și un apostol luminat de Duhul Sfânt, care punea mai presus de toate dragostea în Hristos și unirea națională decât ura, vrajba și dezbinarea confesională. Cu înțelepciunea și cu sufletul lui pașnic, el a contribuit cel mai mult la marea adunare de unitate românească din mai, 1848, de pe Câmpia Libertății.

7. Fiind oricând gata de jertfă pentru cauza Bisericii și a înfrățirii tuturor românilor din Transilvania, marele ierarh a zăbovit 7 luni de zile la Viena, stăruind zi de zi pentru independența națională și religioasă a Transilvaniei și nu s-a întors până nu s-au ușurat suferințele poporului nedreptățit.

8. După încetarea revoluției din anii 1848–1849, episcopul Andrei Șaguna a început, cu grele sacrificii, opera de restaurare, înfrumusețare și zidire din nou a zeci de biserici ortodoxe, în locul celor jefuite și distruse prin satele și orașele ardeleni. În câțiva ani, toate bisericile din eparhie erau înnoite, împodobite și cu cărți de cult, cu icoane, cu veșminte și cu slujbe alese.

La acestea au contribuit, alături de credincioșii ardeleni, și cei din Moldova și Țara Românească, cu care se simțeau dintotdeauna frați. Un ajutor deosebit a dat și Mănăstirea Neamț, care trimitea cu carele cărți de slujbă și alte daruri la Episcopia Ortodoxă din Sibiu.

9. Pentru apărarea Ortodoxiei și întărirea vieții duhovnicești și culturale în Transilvania, episcopul Andrei Șaguna a înființat, în anul 1850, o vestită tipografie eparhială la Sibiu, care a fost ca o binecuvântare dumnezeiască pentru toți. Despre ea vorbea marele ierarh mai târziu:

- Această tipografie, care până la moartea mea o am grijit și o am administrat, numai Dumnezeu știe cu câte greutateți o am apărut și susținut față de dușmanii Bisericii și ai națiunii noastre române. Că ce era să fac în împrejurările acestea? Să șed la râul Babilonului și să plâng? Nu! Ci să mă socotesc despre modul cum s-ar putea lăți în preoțime și poporul nostru cunoștințele sistematice și temeinice despre Biserică și despre alte lucruri bisericesti.

10. Sub îngrijirea episcopului Andrei s-au tipărit, în decurs de 11 ani, 35 de cărți bisericești, dintre care se pot aminti:

Elementele dreptului canonic (1854); *Kiriadodromionul* (1855); *Istoria Bisericii Ortodoxe răsăritene universale* (1860), în două volume; *Ceaslovul*, *Octoihul*, *Psaltirea*, *Penticostarul* și *Triodul*. Apoi cele douăsprezece *Mineie* (1853-1856), „după originalul îndreptat al Preasfințitului episcop al Argeșului, Kir Iosif”; *Biblia ilustrată* (1856-1858), „după originalul celor 72 de tălmăcitori din Alexandria” și altele.

Numai la un an de la înființarea tipografiei, se tipăriseră la Sibiu 5.000 de *Catehisme*, 5.000 de *Abecedare*, 700 de *Ceasloave*, 3.000 *Istorii Biblice*, 3.000 de cărți despre *Datoriile supușilor* și 1.500 *Apostoli*.

11. În prefața Bibliei ilustrate (1858) scrie episcopul Andrei Șaguna:

- Cele două traduceri ale Bibliei (1648 și 1688) sunt ușile prin care s-a învrednicit și poporul românesc a intra în câmpul cel ceresc al dumnezeieștilor învățături, care, în mijlocul vijeliilor și valurilor lumii, rămân neclătite și adevărate din veac în veac. Ele sunt izvoarele care au izvorât întâia dată apa vieții veșnice pentru neamul acesta, în toate părțile prin care este răspândit.

Deșteptarea poporului românesc din barbaria veacurilor, împrietenirea lui mai departe cu legea lui Dumnezeu, pășirea lui către lumina cea blândă a civilizației și a culturii, înfrățirea neamului nostru românesc, pe care mâna proniei l-a semănat prin atâtea țări deosebite și printre atâtea neamuri străine, rămânerea în viață a limbii sale naționale - toate aceste binecuvântări neasemănate avem a le mulțumi acestor ediții vechi ale Sfintei Scripturi.

acestor monumente nepieritoare ale limbii, moralității și peste tot ale vieții noastre naționale și bisericești.

12. Apoi adaugă și aceste cuvinte:

– Mare, într-adevăr, și adâncă trebuie să fie mulțumita noastră către pomeniții bărbați mari ai poporului, care în vremi atât de grele și cu mijloace și puteri așa smerite, au făcut lucruri atât de mărețe. Înalță trebuie să fi fost cugetarea, adâncă mintea, fierbinte credința, adevărată iubirea lor către Dumnezeu și națiune, când au dăruit ei nației lor un astfel de odor! Sănătoasă și coaptă a fost și conștiința ce au avut-o ei despre lipsa poporului românesc de această sfântă carte. Pentru aceea au și îmbrăcat traducerea lor în veșmântul limbii aceleia, care să fie înțeleasă de toți românii de pretutindeni.

Limba acestei cărți nu e făcută, ci luată chiar din gura poporului. Și așa traducătorul nu e decât un răsunet, nu numai al limbii, ci și al simțirii și, peste tot, al chipului cugetării poporului.

Cu tot dreptul dar se pot numi aceste ediții, cea dintâi Biblie – nu a românilor din Ardeal, ori din Țara Românească, ori de aiurea – ci cea dintâi Biblie a poporului românesc întreg, cel dintâi glas obștesc cu care se roagă acest popor Părintelui din ceruri. Nici unul din traducătorii de mai târziu nu poate fi părtaş laudei ce se cuvine aceluia care au altoit întâia dată cuvântul Sfintei Scripturi în pom românesc!

13. Iar în *Istoria bisericească*, volumul II, p. 122–124, zice:

– Pe cât aristocrația română din Transilvania n-a avut nici o predilecție către Biserica și nația sa și era redusă de o idee deșartă, pe atâta, să zicem, preoțimea și creștinii și în fruntea lor arhieriei au arătat o tărie exemplară în mijlocul nenumăratelor prigoniri și au rămas neclățiți în religie și în naționalitate.

Tăria aceasta sufletească a fost un produs viu al acelei convingeri morale, că dacă se vor lăsa de una, numaidecât se vor lipsi și de cealaltă. Și fiindcă românul nu-și poate închipui religia fără nația și naționalitatea sa, pentru aceea, ca să asigure existența sa națională, a rămas în acea religie în care s-a pomenit ca român și despre care e convins că este scutul cel mai puternic de a-i apăra naționalitatea lui de orice vijelii.

14. În tipografia diecezană din Sibiu, mitropolitul Andrei tipărea și cărți de școală: abecedare, catehisme, bucoavne, cărți de muzică, de aritmetică, de gramatică, de istorie și geografie, pentru școlile satești – parohiale, pentru gimnazii și mai ales, pentru Seminarul Teologic din Sibiu. Se mai tipăreau: Telegraful român, din 1852, Calendarul diecezan, Anuarul Gimnaziului din

Braşov, precum şi numeroase broşuri şi lucrări bisericeşti şi folositoare de suflet.

Astfel înţelegea marele ierarh să slujească Biserica lui Hristos şi poporul pe care îl păstorea, contribuind după putere la apărarea Ortodoxiei, la luminarea, la unitatea şi la mântuirea lui.

15. Mitropolitul Andrei Şaguna rămâne în istoria neamului ctitorul cel mai mare al şcolii şi culturii ardelene.

Odată cu organizarea tipografiei, în anul 1850 a înfiinţat în Sibiu un institut teologic şi pedagogic cu durata de unu până la trei ani, pentru formarea de preoţi buni, luminaţi şi devotaţi Evangheliei lui Hristos, acordând celor săraci şi iubitori de învăţătură ajutoare, burse şi cărţi gratuite. Pentru luminarea copiilor din eparhia sa, a înfiinţat, pe lângă fiecare parohie, sute de şcoli primare-confesionale, cu predarea în limba română. În ele se învăţau, atât cunoştinţele religioase, cât şi cele de cultură generală. Şcolile erau organizate şi întreţinute de Biserică. Preoţii parohiei erau directori, iar protopopii, inspectori şcolari. Profesorii erau pregătiţi, fie în Institutul Pedagogic din Sibiu, fie la Gimnaziul din Braşov, ambele înfiinţate şi întreţinute de Episcopia Ortodoxă din Sibiu.

În anul 1873 existau în Transilvania peste 800 de şcoli primare-confesionale, din care mai mult de jumătate erau înfiinţate de marele mitropolit.

16. Prin aceste trei mijloace – prin preoţi vrednici şi biserici, prin şcoli confessionale şi prin cărţi tipărite în grai românesc – mitropolitul Andrei Şaguna a întărit peste Carpaţi unitatea credinţei ortodoxe, unitatea etnică naţională şi unitatea de gândire şi acţiune, împotriva atâtor influenţe străine.

17. Acest neobosit ierarh şi slujitor al Bisericii lui Hristos a realizat în eparhia sa şi alte înfăptuiri vrednice de amintit. El ţinea mult la demnitatea şi viaţa morală a preoţilor. De aceea, mereu le dădea sfaturi de bună comportare, le adresa frumoase pastorale, le dona cărţi de slujbă şi ajutoare pentru biserică, le făcea vizite canonice, umblând din sat în sat, mângâind şi sfătuind pe toţi ca un bun părinte al tuturor.

18. Odată scria mitropolitul Andrei Şaguna către preoţii din eparhia sa:

„Pre cât simt şi cunosc mărimea şi greutatea chemării mele arhieresti, pre atât mă străduiesc să fac faţă chemării mele. Însă numai pentru una mă doare inima, şi adică pentru aceea, că nu mă iartă împrejurările şi puterile mele ca să fac atâta cât aş dori să fac pentru clerul şi poporul nostru. Nădărduesc însă că ostenele mele, mici şi neînsemnate ca şi sămânţa muştarului, vor spori cu ajutorul lui Dumnezeu, dacă le vom îngriji cu suflet curat”.

19. Alteori, iarăși zicea:

- De două ori dacă m-aș naște, tot preot și slujitor al Bisericii lui Hristos m-aș face!

20. Mitropolitul Andrei „purta mare grijă pentru bunul mers al tuturor școlilor sătești înființate de el și mai ales pentru Institutul Teologic din Sibiu, pe care adeseori îl cerceta”. Trăia în deplină armonie cu celelalte culte din Transilvania și întreținea o vastă corespondență cu numeroși episcopi, stareți, protopopi, deputați, oameni de cultură, miniștri și chiar cu împăratul de la Viena. Căci toți îl respectau și erau cuceriiți de chipul și înțelepciunea lui.

21. O altă mare realizare a mitropolitului Andrei Șaguna a fost reînființarea vechii Mitropolii Ortodoxe din Transilvania, desființată în anul 1701. La 24 decembrie, 1864, episcopia din Sibiu este ridicată la rang de Mitropolie, cu autonomie proprie, desprinzându-se de Mitropolia sârbă din Carlovitz.

Pentru buna organizare a Bisericii Ortodoxe din Transilvania, marele mitropolit a dat, în anul 1868, un renumit Statut Organic, care avea la bază deplina colaborare sinodală între clerici și mireni. Astfel s-a dovedit a fi unul din cei mai mari legiuitori bisericești.

22. Așa a trăit și așa s-a jertfit acest mare ierarh al Bisericii lui Hristos. Rolul său a fost, pe drept cuvânt, providențial și avea un suflet devotat de adevărat păstor, plin de înțelepciune și curaj.

La 28 iunie, 1873, mitropolitul Andrei Șaguna s-a strămutat la cele veșnice și a fost înmormântat ca un simplu călugăr în curtea bisericii din Rășinari-Sibiu.

IEROSCHIMONAHUL OREST BALDOVIN

Chilia Sfântul Ipatie - Vatopedu - Muntele Athos

(† 1878)¹⁹

Acest părinte vrednic de pomenire, împreună cu fratele său, Anastasie, au fost cei mai apropiați ucenici ai Sfântului Ierarh Calinic. Era de loc din împrejurimile orașului București. În anul 1830 intră în obștea Mănăstirii Cernica, unde primește îngerescul chip al călugăriei, prin mâinile marelui stareț.

¹⁹ După arhiva Chilie Sfântul Ipatie, Vatopedu - Muntele Athos și mărturiile Arhimandritului Dometie Trihenea, superiorul acestei chilii.

Fiind foarte ascultător, ajunge ucenic de chilie al Cuviosului Calinic, împreună cu fratele său, Anastasie. Și atât de mult îi iubea cuviosul, că adeseori îi chema la sine și îi hrănea cu multe sfaturi și cuvinte de folos. Uneori le porunca să împartă milostenie la săraci, alteori le prevestea lucruri de taină, care se împlineau întocmai. Pentru smerenia și blândețea lui, Sfântul Calinic l-a învrednicit pe monahul Orest de darul preoției și acesta slujea cele sfinte cu multă râvnă în Biserica Domnului.

Dorind să se retragă la liniște, cu puțin înainte de anul 1850, ieroschimonahul Orest Baldovin se duce la Mănăstirea Cheia. Dar, negăsind destulă odihnă, după câțiva ani se duce la Muntele Athos, cu binecuvântarea starețului, împreună cu ucenicii săi, monahii Ipatie și Ilie. Deci, plăcându-le locul și liniștea, au cumpărat de la Mănăstirea Vatopedu, cu 7.000 de lei, chilia cu hramul „Sfântul Ierarh și Mucenic Ipatie”, situată la doi kilometri mai sus de Marea Lavră.

Aici, bunul nevoitor înnoiește în întregime chilia Sfântul Ipatie, plantează măslini și viță-de-vie și primește numeroși ucenici din țară. Spun părinții români din Muntele Athos care l-au cunoscut că ieroschimonahul Orest era vestit în tot muntele pentru sfințenia vieții sale, pentru blândețea și iubirea lui de străini. Că era dulce și înțelept la cuvânt, slujea cele sfinte cu mare evlavie, avea darul rugăciunii și odihnea pe toți ca un alt Avraam. Din cei 700 de călugări români ce se nevoiau pe atunci în Athos, mulți poposeau la chilia părintelui Orest pentru spovedanie și cuvânt de folos. Îl căutau încă numeroși pelerini din țară, sihaștri și nevoitori greci, ruși, bulgari și sârbi, deoarece ieroschimonahul Orest ajunsese un iscusit duhovnic al Muntelui Athos.

Pentru mai multă liniște, părintele Orest și-a făcut în pădure două colibe, unde se nevoia singur, mai ales în vremea postului. Odată le-a spus ucenicilor:

– Binecuvântați, părinților, să mă duc la colibă! Ajungând aproape de colibă, deodată s-a repezit asupra lui o viperă ca să-l omoare. Iar el a pus metaniile în fața șarpelui și a zis:

– Nu-ți fac nici un rău, nici tu să nu-mi faci mie!

Apoi, cerând ajutorul Sfântului Ipatie, îndată s-a îmblânzit șarpele și, rușinându-se, s-a retras în pădure.

Cuviosul Orest, văzând biserica veche a Sfântului Ipatie în parte ruinată, cu multă trudă a reînnoit-o în anul 1873, primind mult ajutor din țară. Astfel, părintele Orest Baldovin a condus mulți ani această „chilie”, ca o făclie aprinsă în sfeșnic, cu iubire părintească, cu post, cu rugăciune și adânc de smerenie, făcându-se în toate pildă vie ucenicilor săi. Apoi, ajungând la adânci bătrâneți, a chemat la sine pe ucenici și le-a spus:

- Fiilor, de acum eu merg pe drumul pe care m-a chemat Dumnezeu, Cel
ce a zis: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce* (Fac. 3, 19).

Iar ucenicii, întristându-se, l-au întrebat:

- Preacuvioase părinte, ce vom face după trecerea sfinției tale din viață?

Îmbărbătându-i, bătrânul le-a răspuns:

- Fiii mei iubiți, să aveți nădejde în Dumnezeu, să cereți ajutorul Maicii
Domnului și al Sfântului Ipatie și să păziți cu sfințenie rânduiala rugăciunii și
a canonului călugăresc. Așa de veți trăi, veți petrece viața cu pace, ca și cum
am fi împreună, și Dumnezeu va păzi lăcașul acesta și pe voi fără nici o
vătămare. Împliniți acestea și vă veți mântui!

Zicând acestea, s-a retras în chilia sa și s-a rugat singur cu post și cu
lacrimi timp de trei zile. Iar la Praznicul Înălțării Sfintei Cruci, 14 septem-
brie, 1878, a slujit Sfânta Liturghie, apoi a zis către ucenici:

- Iertați-mă, fraților, și Dumnezeu să vă ierte!

Și îndată și-a dat sufletul în mâinile Domnului.

SFÂNTUL ANTIPA ATONITUL

Mănăstirea Valaam

(1816-1882)²⁰

Cuviosul Antipa a fost un mare trăitor duhovnicesc și un călugăr sfânt pe
care l-a odrăslit pământul Moldovei în secolul XIX. Acest ostaș al lui Hristos,
numit din botez Alexandru Luchian, s-a născut în anul 1816, într-o familie de
țărani credincioși din satul Calapodești-Bacău. La vârsta de 20 de ani a fost
călăuzit de Duhul Sfânt să intre în nevoința călugărească.

Mai întâi s-a ostenit doi ani de zile (1836-1837) în obștea Schitului
Brazi-Vrancea, unde a fost călugărit sub numele de Alimpie. Aici s-a
învrednicit de la Dumnezeu de darul lacrimilor și al neîncetatei rugăciuni.
Apoi s-a dus la Muntele Athos și s-a stabilit la Schitul românesc Lacu, unde se
nevoiau peste 80 de sihăstri români. Aici a deprins meșteșugul nevoinței
duhovnicești de la cei mai aleși călugări atoniți, ajungând vestit în schit pentru
postul și osteneala lui.

După aproape cincisprezece ani de sihăstrie în Schitul Lacu, bunul
nevoitor a trăit încă patru ani de zile în Mănăstirea Esfigmenu. Aici primește
marele și îngerescul chip al schimniciei, primind numele de Antipa, și este
hironit diacon; apoi pleacă la pustie, unde stă patru ani. Astfel, înmulțind

²⁰ Arhim. Ieronim M., *Cuviosul Ieroschimonah Antipa Atonitul*, în *Sfinții români...*, op. cit., p. 543

ostenelile călugărești și privegherile de toată noaptea, Cuviosul Antipa era cinstit în tot muntele ca mare sihastru și lucrător al rugăciunii lui Iisus. Se învrednicise încă și de darul vindecării bolilor și al înaintevererii. Apoi la Schitul Prodromul a fost hirotont preot.

Iubind mai mult singurătatea și smerenia, decât cinstea și lauda, în anul 1860, Cuviosul Antipa a părăsit Muntele Athos și s-a reîntors în Moldova, la mănăstirile din preajma Iașilor. Dar, văzându-se împresurat de mulți credincioși, căci numele lui se vestise în toată țara, după trei ani a plecat să se închine la moaștele cuvioșilor părinți de la Pecersca. Apoi a ajuns la mănăstirile din nord, uimind pe toți cu sfințenia vieții lui. De aici, auzind de vestita Mănăstire ortodoxă Valaam, situată pe o insulă din lacul Ladoga, aproape de hotarele Careliei, Cuviosul Antipa, iubind fericita liniște și străinătate, în anul 1865 s-a așezat într-un schit al acestei mănăstiri. Aici trăiau călugări foarte sporiți, lucrători neîntreцуți și dascăli iscusiți ai rugăciunii lui Iisus.

La Mănăstirea Valaam s-a nevoit Cuviosul Antipa încă 17 ani de zile, „arătând fapte minunate de trăire duhovnicească, în post, în rugăciune și în desăvârșită sărăcie”. Cea mai mare nevoie a lui era rugăciunea cea de foc a inimii, prin care neîncetat slăvea pe Dumnezeu, izgonea duhurile cele necurate și gusta din bucuriile cele negrăite ale Duhului Sfânt. La aceasta adăuga post îndelungat, privegheri de toată noaptea, lacrimi, metanii și alte neștiute osteneli duhovnicești. Săvârșea încă adesea dumnezeiasca Liturghie și se ruga mult pentru lume și pentru țara în care s-a născut.

Pentru o petrecere aleasă ca aceasta, Cuviosul ieroschimonah Antipa Luchian dobândise de la Dumnezeu darul facerii de minuni și al înaintevererii, căci cunoștea gândurile cele ascunse ale oamenilor și pe mulți îi povățuia pe calea mântuirii. Era, de asemenea, și un mare părinte duhovnicesc și dascăl iscusit al rugăciunii inimii. Pentru aceea numele lui ajunsese cunoscut, atât în Carelia, cât și în Rusia de nord și mulți monahi și credincioși iubitori de Dumnezeu îl căutau și îi urmau învățăturile. Avea și în Mănăstirea Valaam câțiva ucenici aleși, dintre care cel mai sporit era Ieromonahul Pimen, bărbat cuvios și foarte învățat.

După o nevoie binecuvântată ca aceasta, Cuviosul Antipa Atonitul și-a dat sufletul cu pace în brațele Mântuitorului Hristos, la 10 ianuarie, 1882, și a fost înmormântat în biserica schitului unde s-a nevoit. Este singurul călugăr român care s-a nevoit în această vestită mănăstire isihastă din nordul Europei.

În anul 1883, văzând părinții Mănăstirii Valaam că Ieroschimonahul Antipa Luchian este venerat de ucenici și de credincioși ca sfânt, au rânduit să i se scrie viața pe scurt, spre lauda lui Dumnezeu și folosul sufletesc. Astfel, ieromonahul Pimen, ucenicul său de chilie, scrie în același an nevoiea

părintelui său duhovnicesc, intitulată „Vrednica de pomenire viață a ieroschimonahului Antipa”.

Viața Cuviosului Antipa a fost tipărită la Petersburg de două ori, în anii 1883 și 1893, răspândindu-se, atât în Rusia și Finlanda, cât și în Muntele Athos. Iar canonizarea și trecerea sa în rândul sfinților a fost făcută în Muntele Athos, în anul 1906, după 24 de ani de la mutarea sa din viață. În mineiul pe ianuarie, în zece zile, tipărit în limba rusă la Mănăstirea Pantelimon din Athos, la pagina 46 figurează și „Cuviosul ieroschimonah Antipa Atonitul”, cu viața sa pe scurt. Numele său este cinstit mai ales în mănăstirile din Sfântul Munte, fiind singurul călugăr atonit român trecut în rândul sfinților și numărat printre cei din urmă cuvioși părinți ai Atonului²¹.

Așa s-a nevoit și s-a săvârșit în plăcere de Dumnezeu, departe de țară, un mare cuvios român, dascăl al liniștii și al neîncetatei rugăciuni!

ARHIMANDRITUL TEOFAN CRISTEA Mănăstirea Noul Neamț (1810–1883)²²

Era originar din Transilvania, anume din județul Harghita, unchi al primului patriarh al României, Miron Cristea. Luând jugul lui Hristos din vârsta tinereții, s-a făcut călugăr în Mănăstirea Neamț, sub marele stareț Neonil. Apoi, învățând de la cei mai aleși duhovnici nevoița vieții călugărești și deprinzând bine ascultarea și întreaga înțelepciune, s-a învrednicit de dumnezeiasca profeție.

Ieromonahul Teofan era un călugăr iscusit, statornic, hotărât și foarte învățat. Cunoștea patru limbi străine, citea zilnic scrierile Sfinților Părinți și mângâia pe toți cu cuvinte alese din Sfânta Evanghelie. În mănăstire avea ucenici buni și mulți îl căutau pentru cuvânt de folos.

Cea mai importantă ascultare a sa a fost supravegherea metoacelor Mănăstirii Neamț, precum și a clădirilor de binefacere făcute de mănăstire. Ieromonahul Teofan a condus lucrările de construcție a spitalului, a bolniței, a școlilor și farmaciei din mănăstire și din Târgu Neamț. El se îngrijea de bolnavi, de doctori, de medicamente, de întreținerea clădirilor și a oamenilor,

²¹ Pr. prof. Liviu Stan, op. cit., p. 73–75

²² C. Tomescu, *Scurtă povestire istorică despre Sfânta Mănăstire Neamț*, 1942, p. 60; *Istoria Mănăstirii Noul Neamț*, de Andronic duhovnic, mss. nr. 185, biblioteca Mănăstirii Neamț; Arhiereul Narcis Crețulescu, *Istoria Mănăstirii Noul Neamț*, mss. nr. 64, biblioteca Mănăstirii Neamț

care se plăteau din fondurile mănăstirii. Și era cu fiecare drept și milostiv. Nimeni nu ieșea de la el neascultat, neajutat și fără un cuvânt de mângâiere. Pentru aceea îl iubeau toți bolnavii și îl cinsteau ca pe un părinte sufletească copiii și locuitorii din Târgu Neamț și de prin sate, căci era bun și cu frică de Dumnezeu în toate.

O altă faptă bună a ieromonahului Teofan a fost strânsa legătură duhovnicească pe care o ținea între Mănăstirea Neamț și bisericile din Transilvania. În fiecare an organiza mici pelerinaje de credincioși ardeleni, mai ales la hramuri și sărbători mari, pe care îi odihnea în mănăstire și îi trimitea înapoi mângâiați și întăriți în dreapta credință. Asemenea făceau și alți călugări nemțeni, iubitori de Hristos și de neam. Ieromonahul Teofan Cristea trimitea anual călugări misionari din Mănăstirea Neamț cu cărți bisericești, pentru a le împărți gratuit la preoții și bisericile ortodoxe de peste Carpați. Îndată ce ieșea de sub teascuri o carte nouă, porneau călugării cu desăgii sau chiar cu carele cu cărți spre Transilvania.

În anul 1863, ieromonahul Teofan, dimpreună cu duhovnicul Andronic și cu mai mulți ucenici, s-au stabilit definitiv la metocul Mănăstirii Neamț, numit Chițcani, din județul Tighina. Iar în anul 1864, cu ajutorul mării lavre și al credincioșilor, au fondat o vestită mănăstire numită „Noul Neamț”, adunând în jurul lor până la o sută de călugări. Primul stareț a fost însuși ieromonahul Teofan, devenit mai târziu arhimandrit. Și atât de bine a organizat acest cuvios mănăstirea, că în puțină vreme a devenit una din cele mai mari chinovii cu viață de obște din Moldova.

Așa s-a nevoit arhimandritul Teofan, ctitorul Mănăstirii Noul Neamț. Apoi, simțindu-se chemat de Hristos la odihna cea de sus, a dat ucenicilor săa sărutarea cea mai de pe urmă și a adormit cu pace în anul 1883.

DUHOVNICUL IOASAF APOSTOLIU

Mănăstirea Neamț

(1764-1883)²³

Acest precuvios părinte a fost unul din cei mai vestiți duhovnici ai Mănăstirii Neamț din secolul trecut.

Născut în comuna Călinești-Botoșani din părinți foarte iubitori de Hristos, a intrat în nevoința călugărească în anul 1785. În acea vreme, viața duhovnicească în Mănăstirea Neamț, sub povățuirea marelui stareț Paisie,

²³ Arhivele Statului – Filiala Neamț, Fond Mănăstirea Neamț, pe anii 1800-1883

ajunsesse la culmea înfloririi. Fiind încredințat unor părinți aleși, tânărul Ioan a învățat carte, a deprins rânduiala bisericii și a gustat din dulceața rugăciunii și a nevoinței duhovnicești.

După călugăria sa, marele stareț Paisie a răposat (1794), iar tânărul monah a trecut prin toate ascultările mănăstirești, până la începutul secolului XIX. Apoi, părinții văzând așezarea și înțelepciunea lui, l-au hirotonit preot și l-au făcut duhovnic. Și era ieroschimonahul Ioasaf numărat în ceata celor 24 de duhovnici rânduși cu spovedania soborului și cu formarea noilor începători. Mai târziu, mutându-se din viață duhovnicii bătrâni, Cuviosul Ioasaf a devenit cel dintâi duhovnic al Mănăstirii Neamț.

Despre acest părinte vrednic de laudă se spune în tradiția mănăstirii că era întru toate măsurat și cu dreaptă socoteală. Nici cu totul aspru, nici ușor iertător; nici ținând mânia asupra cuiva, nici prea blând cu fiecare; nici multe grăind, nici în zadar vorbind. Ci vorbea puțin, pe înțeles și potrivit cu rana fiecăruia. Iar cuvintele sale părintești, ca niște săgeți duhovnicești alinau durerea, potoleau ispita, izgoneau patima și răneau inima cu dragostea lui Hristos, căci era întărit de darul Duhului Sfânt.

Duhovnicul Ioasaf ducea el însuși o viață ascetică de mare sihastru și rugător pentru oameni. Hrana lui era o dată în zi, după asfințitul soarelui. Chilia lui era biserică de taină. Aici se ruga cu neștiute lacrimi și făcea multe metanii în fiecare noapte. De la biserică era nelipsit, iar după slujbă cerceta părinții bolnavi la bolniță și la chilii, sfătuia pe frați și mângâia cu dragoste pe credincioși. Pe toți îi spovedea, îi asculta, îi binecuvânta și înțelegea, prin darul lui Dumnezeu, așezarea fiecăruia. Pentru aceea era căutat și iubit de toți.

Timp de peste 70 de ani, Cuviosul Ioasaf a fost duhovnicul cel dintâi al marii lavre. La el veneau stareții, episcopii, egumenii și schimonahii, călugării, mirenii și toți sihaștrii din ținutul Neamț. El a crescut și a călugărit în viața sa peste 500 de fii duhovnicești, din care unii au ajuns pustnici, stareți și ierarhi aleși.

După o astfel de nevoință, Cuviosul Ioasaf „duhovnicul” și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos la 4 mai, 1883, fiind plâns de tot soborul mănăstirii.

Despre dânsul scria unul din ucenicii săi, în *Registrul cu cei înmormântați...* în cimitirul Mănăstirii Neamț: „Ioasaf Apostoliu Duhovnicul, ieroschimonah, născut la comuna Călinești, 1764, ianuarie 1 (și) mort la 1883, mai 4; bărbat sfânt, ctitor, au trăit 119 ani. Moș lui Vlădica Narcis Crețulescu din Mănăstirea Neamț”²⁴.

²⁴ Arhiereul Narcis Crețulescu, Biblioteca Mănăstirii Neamț, mss. nr. 139, 1901, p. 37

SCHIMONAHIA TAVEFTA URSACHE

Mănăstirea Agapia

(† 1883)

Această schimonahie vrednică de pomenit a fost cea mai aleasă stareță a Mănăstirii Agapia din secolul XIX.

Născută în orașul Vaslui din părinți credincioși, a fost adusă de mică la mănăstire de rudele ei și crescută cu grijă, în frică de Dumnezeu. Apoi deprinzând smerenia și ascultarea de la maicile ei duhovnicești, a fost tunsă în schima monahală și s-a făcut mireasă lui Hristos.

La 20 ianuarie, 1858, maica Tavefta Ursache este aleasă stareță a întregul sobor al Mănăstirii Agapia, pe care o conduce cu multă chibzuință și pricepere timp de 26 de ani, ca o adevărată mamă duhovnicească. Purta deosebită grijă pentru îndeplinirea datoriilor călugărești și împodobire slujbelor bisericești, pentru menținerea vieții morale în mănăstire, prin spovedanie și împărtășanie deasă, prin ascultare fără cârtire și participare regulată a întregii obști la sfintele slujbe. Toate acestea au făcut să se întărească legătura dragostei în mănăstire și să sporească numărul slujitoarelor lui Hristos până la 500 de suflete.

Aceeași grijă deosebită a avut schimonahia Tavefta și pentru reînnoirea cea din afară a Mănăstirii Agapia. Între anii 1858-1862 a restaurat în întregime biserica mare și a adus pe cel mai bun pictor al vremii, Nicola Grigorescu, care a împodobit-o frumos, precum se vede până astăzi. A refăcut, de asemenea, chiliile din incintă și biserica Mănăstirii Agapia Veche. A organizat ateliere de covoare și broderii, iar pentru surorile tinere, a deschis școală de patru clase, unde învățau citirea, scrisul, religia, istoria tipicul și muzica psaltică.

În anul 1873, stareța Tavefta a îmbrăcat în argint icoanele din catapeteasmă, precum și icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni. Iar din averea părinților ei a donat bisericii mai multe icoane de preț, cruci, icoane și veșminte. Pentru blândețea și înțelepciunea ei, mitropolitul Moldovei a făcut stavroforă și arhimandrită.

Aceasta a fost viața plină de dăruire și roade duhovnicești a stareței Tavefta Ursache. Împlinind vârsta profețită de psalmistul David, schimonahia Tavefta s-a strămutat la veșnicele lăcașuri la 26 ianuarie, 1883, plânsă și regretată de obștea celor două Agapii.

ARHIMANDRITUL GHERMAN IONESCU

Mănăstirea Tazlău-Neamț

(† 1885)²⁵

Arhimandritul Gherman era cu metania din Mănăstirea Neamț. Un călugăr râvnitor, cărturar iscusit și devotat slujitor al Biserici lui Hristos. Cunoștea limba slavonă și în parte limba greacă. În anul 1857 a scris istoricul Mănăstirii Agapia pe scurt și alte însemnări duhovnicești, care s-au pierdut.

În anul 1867, arhimandritul Gherman Ionescu este numit stareț al Mănăstirii Tazlău-Neamț, pe care o găsește aproape în paragină. Era imediat după secularizare. Aducându-și aminte de faima de altădată a acestei mănăstiri, de Cuvioșii Chiriac, Onufrie și de atâția alții care s-au nevoit aici în secolul XVII, starețul Gherman a încercat, după putere, să reînvie viața duhovnicească din această vestită vatră monahală din Moldova.

Mai întâi a adunat în jurul său câțiva călugări, căci nu avea cu cine face slujbă. Apoi a transcris cu mâna sa pomelnicul ctitoresc, precum se vede până astăzi, și a reșezat tipicul slujbelor în limba românească. De asemenea, a turnat din nou un clopot mare și a împodobit biserica cu cărți, cu veșminte, cu candelă și cu cele de nevoie. În anul 1867, Mănăstirea Tazlău avea 10 călugări care mențineau firul slujbelor zilnice, Vecernia, Utrenia, Sfânta Liturghie și parastasul ctitorilor.

În anul 1881, arhimandritul Gherman se duce ca duhovnic la Mănăstirea Agapia. În testamentul său, printre altele, dă ucenicilor săi aceste frumoase cuvinte de învățătură:

„Noi, fraților, ca cei ce de bunăvoia noastră ne-am angajat a fi rugători ai poporului către Dumnezeu, nu trebuie să ne descurajăm întru îndeplinirea cu sfințenie a datoriei noastre călugărești, ci cu fermitate constantă să ne fixăm privirea spiritului la Dumnezeu, unicul centru al stabilității și al adevărului, căruia ne-am făcut de aproape servitori. Să ne ferească de lenevie și nebăgare de seamă înfricoșatele cuvinte ale dumnezeiescului Gură de Aur, că zice la datoriile preoților: «Mi se pare că din cei hirotoniți puțini se vor mântui». La fel și groaznicele amenințări ale Sfântului Duh, rostite prin profetul Ieremia: *Blestemat tot cel ce face lucrul Domnului cu nebăgare de seamă!* (Ieremia 40, 10).»

În blestemul acesta pot cădea mai cu lesnire preoții care, din neluarea aminte sau și din mândrie, crezându-se înțelepți, îndrăznesc a face reforme în

²⁵ Pr. Gh. Vărtolas, *Monografia Parohiei Tazlău*, mss. 1970

așezământul dumnezeieștilor slujbe. Ba chiar și a lăsa câte ceva, mai cu seamă pomenirile pentru cei adormiți, care sunt canonisite și prescrise în tipicul Bisericii.

Cât pentru pomenirile celor adormiți – adaugă starețul –, am vie speranță în conștiința fraților voastre, că dacă nu le veți face mai bine, cel puțin să nu le scădeți, știind că și Dumnezeu jertfă pentru acest scop se aduce în toate zilele. Încheind dar cu înseși cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: *Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea* (Matei 7, 12), mă recomand al dragostei voastre în Hristos frate Gherman Ionescu – Arhim.²⁶

La Mănăstirea Agapia, arhimandritul Gherman tipărește în anul 1880 un „așezământ” al mănăstirilor din ținutul Neamț, precum și alte cuvinte folositoare de suflet. Iar în anul 1885 se retrage la mănăstirea de metanie și își dă sufletul cu pace în mâinile Domnului.

IEROSCHIMONAHUL NEOFIT ELIADE Mănăstirea Neamț († 1886)

Cuviosul Neofit Ieroschimonahul a fost un părinte cu înaltă viață duhovnicească în obștea Mănăstirii Neamț, cum puțini se aflau la măsura lui pe la jumătatea secolului XIX.

Fiu de țărani răzeși din județul Vrancea, tânărul Nicolae a fost dat de mic să învețe carte. Apoi, iubind mai mult pe Hristos decât cele din lume, a intrat în obștea Mănăstirii Neamț. Aici a învățat desăvârșit limba greacă, scrierile Sfinților Părinți și Sfânta Scriptură de la dascăli iscusiți, ajungând în puțină vreme să-i întreaacă pe toți cu râvna, cu nevoința și cu înțelepciunea.

Starețul Neonil, văzând osârdia lui, îndată l-a făcut călugăr și l-a trimis un timp la Schitul Pocrov. Aici, bunul ostaș al lui Hristos a primit îngerescul chip al schimniciei și s-a făcut pustnic și ascet vestit. Căci era obicei la Neamț ca monahii cei mai nevoitori să se retragă la Pocrov, unde trăiseră cândva mulți sihaștri cu viață sfântă. Aici se ostenea cuviosul mai ales cu postul, cu rugăciunea lui Iisus, cu privegherea și cu citirea Sfintei Scripturi. Mănca numai o dată pe zi, seara, și dormea câteva ore pe noapte.

Fiind chemat în lavră, a fost hirotonit preot și rânduit duhovnic și dascăl de limba greacă în școala monahală din mănăstire, organizată la îndemnul lui, unde învățau aproape o sută de frați. Acest preacuvios părinte era un mare

²⁶ Arhiva Parohiei Tazlău, jud. Neamț

elenist și dascăl al rugăciunii lui Iisus. Timp de aproape trei decenii a crescut mulți ucenici și a adus un curent de înnoire duhovnicească în Mănăstirile Neamț și Secu cu schiturile lor.

Tot la îndemnul părintelui Neofit Eliade, Mănăstirea Neamț a construit la Târgu Neamț, între anii 1850–1856, un mare spital, o farmacie (spîțerie) și o școală pentru folosul de obște al tuturor. S-au mai făcut, cu sfatul lui, școală în satul Vânători, farmacie și spital de alienați în mănăstire și „multe alte lucruri bune”.

Între anii 1870–1877, Cuviosul Neofit a fost egumen la Mănăstirea Secu, făcând multe donații și înnoind viața duhovnicească în obște. Pe toți îi cucerea cu cuvântul său blând și înțelept, iar mai ales îi zidea sufletește cu pilda vieții sale, că nu era altul în aceste părți care să fie pe măsura lui.

Pentru o viață aleasă ca aceasta, călugării Mănăstirii Neamț l-au rugat să le fie stareț și părinte duhovnicesc. El însă s-a lepădat de o cinste ca aceasta, socotindu-se nevrednic. Încă și domnul țării cu ceilalți ierarhi l-au propus de mitropolit și părinte al Moldovei, în anul 1860, că devenise cunoscut peste tot. El însă a fugit la pustie, iubind mai mult liniștea și rugăciunea decât tulburarea lumii. Nici cărți din limba greacă nu a tradus, decât una singură, *Cântare de laudă sionicească*, tipărită în anul 1871. Că socotea mai de folos să zidească pe oameni cu fapta decât cu cuvântul.

În anul 1877 a renunțat la egumenia Mănăstirii Secu și s-a retras la metanie. Apoi, mai trăind puțin și bineplăcând lui Dumnezeu, a adormit în pace în anul 1886, adăugându-se la ceata cuvioșilor părinți din Mănăstirea Neamț.

Iată cum îl descrie arhiereul Narcis Crețulescu, unul din ucenicii săi: „Neofit Eliade, bărbat erudit, elenist, mare ieroschimonah, pustnic, ascet mare la Schitul Pocrov, fost igumen Mănăstirii Secu între anii 1870–1886. A fost capabil, a dat sfat pentru a să face spitalu(l), școala și spițeria (farmacia) la Târgu Neamț, bolnițele din mănăstire și alte treburi mari au făcut. În secolul nostru nu are România astfel de bărbat; s-au lepădat de stăreție ca și de Mitropolia Moldovei. Cine n-a văzut pe acest părinte Neofit în rugăciunile lui, acela n-a văzut sfințenia întrupată. A murit la 3 februarie, 1886 în Mănăstirea Neamț, unde se retrăsese din igumenia Mănăstirii Secu”.

Iar în Registru cu cei înmormântați în cimitirul Mănăstirii Neamț, același ucenic scrie despre dascălul său: „Ieroschimonahul Neofit Eliade este cel mai mare bărbat aschet din zilele noastre, elenist profund, ctitor mare..., bătrâneț răă...”²⁷.

²⁷ Arhiereul Narcis Crețulescu, *Note și inscripții de la Mănăstirea Neamț*, 1905, mss. nr. 171 din Biblioteca Mănăstirii Neamț, p. 142; mss. nr. 139 din anul 1901, filele 52 și 52 v

ARHIMANDRITUL TIMOTEI IONESCU

Stareț al Mănăstirii Neamț

(1806-1887)²⁸

Arhimandritul Timotei Ionescu a fost cel mai venerabil stareț al Mănăstirii Neamț din a doua jumătate a secolului XIX (1860-1887). S-a născut în satul Bolbocii-Soroca, în anul 1806. Tatăl său, fiind preot, i-a dat din copilărie o creștere aleasă.

În anul 1833 părăsește casa părintească și vine la Mănăstirea Neamț. Aici, după câțiva ani de ucenicie pe lângă cei mai aleși duhovnici, este tuns în schima monahală de starețul Neonil. Apoi, timp de peste 25 de ani este rânduit la toate ascultările mănăstirești, de la cele mai de jos până la slujitor al sfântului altar. Dar, pentru blândețea și smerenia sa, toate ascultările le săvârșea cu bucurie și era iubit de toată obștea.

În anul 1860, starețul Gherasim retrăgându-se de la conducerea mănăstirii, nimeni nu voia să primească această grea ascultare. Atunci, unul din duhovnici a zis către ceilalți:

– Doar n-o să fie stareț părintele Timotei de la oi! Când au auzit părinții din consiliu de numele lui, au strigat îndemnați de Duhul Sfânt:

– Părintele Timotei de la oi să ne fie stareț!

Din ziua aceea, monahul Timotei Ionescu a fost chemat de la stână, a fost făcut preot și arhimandrit și numit stareț al Mănăstirii Neamț cu toate schiturile sale.

În acest timp, Mănăstirea Neamț trecea printr-o epocă de grea încercare din istoria ei: secularizarea averilor, închiderea tipografiei, lipsa celor necesare pentru bolniță și spitalul de alienați, care adăposteau până la 100 de bolnavi. Apoi, lipsa de hrană și cele de nevoie pentru Seminarul monahal și pentru întreaga obște care număra, împreună cu schiturile sale, aproape 400 de călugări; iar mai presus de acestea, slăbirea vieții duhovnicești din mănăstire.

Toate acestea așteptau o înnoire salvatoare din partea noului stareț. Incendiul din 25 noiembrie, 1862, care mistui aproape întreaga incintă, bisericile, clopotele și biblioteca, aduse într-o stare și mai grea obștea Mănăstirii Neamț.

În fața acestor grele încercări, starețul Timotei nu s-a descurajat, nici s-a îndoit de mila lui Dumnezeu. Ci, întărindu-se cu darul lui Hristos și luând

²⁸ După arhiva veche a Mănăstirii Neamț.

binecuvântare de la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, a început să adune ajutoare de la Biserică și de la stat, de la călugări și credincioși pentru refacerea incintei mistuite de foc. Mai întâi înnoiește acoperișul bisericii mari a Înălțării Domnului și o pavează pe jos cu marmură. Apoi restaurează biserica Sfântul Gheorghe, clopotnița, paraclisele și zidește chilii cu etaj de jur-împrejurul incintei. Retoarnă clopotul mare distrus de incendiu, mută din incintă spitalul de alienați, înnoiește agheasmatarul și repară conductele de apă.

O grijă deosebită a avut arhimandritul Timotei pentru refacerea vieții cărturărești din mănăstire. Mai întâi a organizat din nou și a pus în stare de funcționare tipografia. Timp de două decenii (1863-1883), în Mănăstirea Neamț s-au tipărit și retipărit numeroase cărți religioase și de cult în zeci de mii de exemplare, care apoi se distribuiau la biserici și mănăstiri.

Starețul Timotei a amenajat, de asemenea, și biblioteca, adunând de peste tot cărți valoroase, în manuscris sau tipărite, în număr de peste 20.000, în locul celor mistuite de foc. Totodată s-a străduit să poarte grijă deosebită față de cei bolnavi din spitalul și bolnița mănăstirii, cât și de cei din spitalul public de la Târgu Neamț, administrat de mănăstire, unde se tratau bolnavii gratuit. Aceeași grijă a purtat starețul Timotei și pentru încurajarea învățământului, menținând un timp seminarul din mănăstire și dând subvenții din veniturile ei pentru școlile publice din Târgu Neamț și satul Vânători.

Un deosebit efort a depus marele stareț și pentru înnoirea vieții duhovnicești din mănăstire și de la schituri. Și aceasta a început-o întâi cu prezența regulată a obștii la slujbele bisericești, de la care starețul nu lipsea niciodată. Apoi a rânduit duhovnici buni pentru călugări și mireni și a obligat obștea să se mărturisească și să se împărtășească mai des. A introdus ordine și disciplină la biserică, la trapeză, la ascultări, la chilii, peste tot. La fel a procedat și la Mănăstirea Secu, precum și la schituri, întărind legătura dragostei între toți.

În anul 1873, starețul Timotei avea în Mănăstirea Neamț un sobor de 360 de călugări, format din 6 arhimandriți, 30 duhovnici și ieromonahi, 18 ierodiaconi și 306 monahi. În Mănăstirea Secu avea 89 de călugări, în Schitul Vovidenia 50 de călugări, în Schitul Pocrov 16 călugări, în Schitul Sihăstria 11 călugări și în Schitul Sihla 9 călugări. Între aceștia se nevoiau, alături de moldoveni, 28 călugări ardeleni, 25 călugări basarabeni, 7 călugări din Muntenia și câțiva din alte țări. Toți trăiau în deosebită armonie unii cu alții și ascultau în toate învățăturile blândului stareț. Dacă cineva făcea vreo sminteală gravă în obște, starețul îl trimitea de canon la unul din schiturile

dependente de mănăstire. După împlinirea canonului hotărât, călugărul putea să se întoarcă la metanie.

În timpul Războiului de Independență din anul 1877, starețul Timotei a dat dovadă de mult patriotism și milă față de cei răniți, adunând subvenții bănești pentru țară și trimițând călugări la ambulanțele de pe front.

Astfel, marele stareț, călăuzit de darul Duhului Sfânt, în toate era prezent: la biserică, la bolniță, la arhondaric, la bibliotecă, la tipografie, la primirea străinilor și la scaunul de spovedanie. Toate le conducea cu înțelepciune, pe toți îi îmbrățișa cu dragoste, pentru fiecare călugăr și mirean avea un cuvânt duhovnicesc de mângâiere și îmbărbătare.

După 27 de ani de smerită nevointă călugărească și încă alți 27 de ani de rodnică povățuire duhovnicească a Mănăstirii Neamț, cuviosul arhimandrit Timotei Ionescu își dă sufletul în mâinile lui Hristos, la 10 iunie, 1887, fiind petrecut la mormânt de aproape 500 de călugări și plâns de clopotele celor 10 mănăstiri și schituri nemțene.

La cimitir, ucenicul său a citit din testamentul marelui stareț aceste cuvinte folositoare de suflet:

„Vă rog, iubiților, nu uitați sfaturile mele, ale smeritului Timotei. Nu uitați făgăduințele ce ați dat la taina sfintei călugării. Nu uitați numele ce purtați și numele mănăstirii noastre în care trăiți. Siliți-vă a o cinsti prin faptele voastre. Faceți-vă vrednici de dânsa.

Iubiți legea Domnului, păziți Biserica și sfintele așezăminte mănăstirești. Țineți obiceiurile bune ce ați apucat fiecare de la cuvioșii voștri părinți cei de mai înainte. Urmați pe calea cea sfântă și nu vă lăsați a cădea în cursele ademenirilor lumești. Amintiți-vă de părinții noștri de demult și, urmându-le credința, să-i aveți ajutor în calea mântuirii.

Siliți-vă din toate puterile a vă înnobila sufletul și a vă perfecționa gândurile cu citirea Sfintelor Scripturi dumnezeiești, păzind pururea poruncile Domnului și învățăturile Dascălilor Bisericii. Iubiți-vă și ajutați-vă între voi unul pe altul, cu dragoste sfântă întru Domnul, ca, mântuindu-vă pe voi înșivă, să mântuiți și pe alții. Siliți-vă, iubiților, a răscumpăra vremea că zilele rele sunt. Nu mă plângeți pe mine, ci plângeți-vă pe voi, ca să puteți via Domnului!

Eu, Timotei, mort, mă duc cu nădejde la părinții mei și vă las vouă testament de zestre ca să purtați fiecare cu sfințenie călugăria până la sfârșitul vieții!...”²⁹.

²⁹ Arhiepiscopul Narcis Crețulescu, *Cuvânt improvizat la înmormântarea starețului Timotei Ionescu, din Mănăstirea Neamț, Mănăstirea Neamț, 1887*

MONAHIA EUFROSINA LAZU
Mănăstirea Văratec
(1797-1888)

Această călugăriță iubitoare de Hristos era fiica postelnicului Constantin Lazu din comun Drăgușeni-Suceava. Renunțând la averea părinților ei, a îmbrățișat din tinerețe smerita petrecere călugărească în Mănăstirea Văratec. În anul 1814 a primit schima monahală, sub numele de Eufrosina, și a fost mulți ani sub ascultarea stareței Olimpiada și a marelui duhovnic Iosif Pustnicul. De la ei a învățat a-și împodobi sufletul cu toată fapta bună și mai ales cu înțelepciunea cea duhovnicească.

După moartea stareței Olimpiada, în anul 1844, soborul mănăstirii o alege maică duhovnicească. Și a povățuit această obște cu multă pricepere și dăruire timp de 44 de ani. Adunând în jurul ei peste 500 de maici și surori, stareța Eufrosina s-a îngrijit, atât de nevoile lor cele sufletești, cât și de cele pământești.

Astfel, a zidit bisericile „Sfântul Ioan Botezătorul” și „Schimbarea la Față” și a adus în mănăstire preoți buni care mențineau cu scumpătate slujbele bisericesti și tradiția duhovnicească lăsată de Cuviosul Iosif. Pentru luminarea fetelor din mănăstire, ca și a celor din satele învecinate, stareța Eufrosina a fondat în anul 1860 prima școală primară din Văratec în chiliile bisericii „Sfântul Ioan Botezătorul”, rânduind ca profesoare călugărițe din cele mai luminate. A făcut, de asemenea, unele înnoiri în incintă și a organizat ateliere de covoare în mănăstire.

În anul 1888, monahia Eufrosina Lazu s-a mutat la veșnica odihnă în vârstă de 91 de ani, lăsând în urmă o obște călugărească bine formată, întărită pe temelia dragostei.

CUVIOSUL AVXENTIE SIHASTRUL
Mare nevoitor în Muntele Athos
(† 1890?)³⁰

Cuviosul schimonah Avxentie a fost un mare sihastru român din Muntele Athos. Era de loc din Moldova. Prin anul 1850 se duce la Athos și primește mândrea monahală, la una din chiliile din preajma Atonului. Apoi, fiind foarte

³⁰ După mărturiile monahilor români atoniți.

râvnitor pentru viața pustnicească și arzând de dragostea lui Hristos, s-a retras la una din peșterile nelocuite de sub vârful Muntelui Athos. Și atât s-a nevoit acolo singur, în post, în rugăciune și lacrimi, încât ajunsese la mare măsură duhovnicească. Căci dobândise de la Dumnezeu în chip desăvârșit darul lacrimilor, al înaintevederii și al rugăciunii inimii.

Acest cuvios sihastru român ajunsese cu nevoița la măsura părinților de demult, ostenindu-se toată viață singur, în privegheri de toată noaptea, în foame și sete, în frig și cumplite ispite de la diavoli. Însă, mâna Domnului îl acoperea și darul Duhului Sfânt se odihnea în sufletul lui. Nimeni din călugări nu știa viața și nevoița lui, căci petrecea mai mult în munte. Numai din când în când se cobora la Schitul Prodromul, se mărturisea, primea Preacuratele Taine și iar se ducea la pustie.

Așa a trăit Cuviosul Avxentie sihastrul, ca o candelă nestinsă sub vârful Atonului, timp de aproape 40 de ani, slăvind neîncetat pe Dumnezeu și rugându-se ziua și noaptea pentru lume și pentru țară. Călugării din partea locului îl cinsteau pe părintele Avxentie ca pe un adevărat sfânt. Viața sa însă era ascunsă în Hristos.

Odată, mergând doi călugări din Mănăstirea Lavra în vizită la peșterile sihaștrilor de sub vârful Muntelui Athos, au găsit pe Cuviosul Avxentie adormit în Domnul, stând în genunchi și cu mâinile ridicate la rugăciune. Atunci, îndată l-au coborât în Lavră și l-au îngropat în cimitirul mănăstirii.

Doamne, odihnește cu sfinții pe Cuviosul Părintele nostru Avxentie!

ARHIMANDRITUL ANDRONIC POPOVICI Mănăstirea Noul Neamț (1820-1893)

Era fiul preotului Ioan Popovici din comuna Lungani-Iași. Fiind chemat de Hristos, a intrat în obștea Mănăstirii Neamț, după cum singur mărturisește, la vârsta de numai 11 ani (1831). Timp de 5 ani de zile, tânărul Andrei a învățat carte în mănăstire, deprinzând bine tipicul, muzica psaltică, legătoria de cărți, trecând prin toate ascultările mănăstirești.

În anul 1836 este tuns în monahism. După încă 15 ani de ascultare este hirotonit preot și numit eclesiarh al bisericii și duhovnic al obștii, căci ieromonahul Andronic era foarte blând, tăcut, râvnitor la biserică, ascultător

în toate și iubitor de osteneală. Pentru aceea era cinstit de sobor ca un călugăr smerit, cuvios și duhovnic iscusit³¹.

În arhiva Mănăstirii Neamț, pe anul 1855, scrie următoarele despre acest duhovnic:

„Andronic duhovnic, de 36 ani; de 25 de ani în mănăstire; de 17 ani călugărit în Neamț, eclesiarh al mănăstirii, la legătorie și a mai fost la arhondaricul maicilor; la mitocul Ocea 10 ani, la văcărie, la tălpălărie, la prescurărie, la chelăria de vin, bucătar, ucenic la bătrânii Serafim, Nichifor și Narcis; la Secu, 13 ani și 6 luni, cântăreț, eclesiarh și tipicar”.

Acest mare duhovnic avea școala ascultării și a smereniei, care formează temelia vieții duhovnicești. Făcea tot ce i se poruncea și niciodată nu cărtea, ci cu bucurie își tăia voia sa. De mai multe ori a fost trimis cu unchiul său, monahul Lavrentie, să transporte cărți tipărite în mănăstire, peste munți, la frații români transilvăneni, ca și în Moldova la biserici și schituri.

În anul 1861 este numit egumen la Schitul Sihăstria, apoi la Mănăstirea Secu. Aici a făcut câteva înnoiri și a format mai mulți ucenici. A scris încă și *Istoria Mănăstirilor Neamțul și Secul* în două tomuri, la sfârșitul căreia face această însemnare: „Părinților sfinți și frați, cu smerită metanie ... rog dragostea voastră, primiți și mica această adunare de flori a rodului minții și inimii mele ... Cel mai nevrednic și mai păcătos Andronic ieroschimonah și duhovnic din sfintele monastiri Neamțul și Secul ...”³².

După doi ani (1863), ieroschimonahul Andronic împreună cu ieroschimonahul Teofan Cristea se duc la metocul lavrei din Tighina, numit Chițcani, unde întemeiază o vestită mănăstire, anume „Noul Neamț”. Această fiică a Mănăstirii Neamț a devenit în puțină vreme așa de mare și organizată, încât ajungea din urmă pe mama ei. În această mănăstire a fost stareț câțiva ani și arhimandritul Andronic, fondatorul ei, fiind foarte iubit și căutat de călugări și de credincioși.

După 62 de ani de slujire până la jertfă a Bisericii lui Hristos, lăsând în urmă sute de fii duhovnicești și câteva mănăstiri și schituri înnoite de el, marele duhovnic și arhimandrit Andronic Popovici a adormit cu pace în anul 1893 și a fost înmormântat la Mănăstirea Noul Neamț, fondată de el.

³¹ Arhimandritul Andronic Popovici avea în Mănăstirea Neamț și un frate al tatălui său, monahul Lavrentie, vestit legător de cărți. Acesta transporta cărți din tipografia mănăstirii la credincioșii din Transilvania.

³² Mss. din anul 1862, B.A.R., cota 1269. A se vedea și la Episcop-vicar Nestor Severineanu, *Un manuscris necunoscut al duhovnicului Andronic; Istoria Mănăstirii Secu*, în rev. „Mitropolia Moldovei”, nr. 3-4/1974, p. 180-196

EPISCOPUL MELCHISEDEC ȘTEFĂNESCU

Episcopia Romanului

(1823-1892)³³

Venerabilul episcop Melchisedec al Romanului a fost unul din cei mai luminați ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române din a doua jumătate a secolului XIX.

Originar din comuna Gârcina, județul Neamț, tânărul Mihail - după numele de botez - era cel dintâi născut din cei unsprezece copii ai preotului Petrache și ai prezbiteriei Anastasia Ștefănescu. Tatăl său a fost un bun preot și un adevărat slujitor al Bisericii lui Hristos. El a păstorit parohia Gârcina timp de 50 de ani. Iar mama sa „a fost model virtuților femeii de țară, cu deosebire, a soției preotului de țară”. Dând copiilor lor o educație creștinească aleasă, cinci dintre ei au îmbrățișat viața călugărească.

Cel dintâi chemat de Hristos a fost Mihail. Între anii 1834-1838 urmează Seminarul de la Socola-Iași. După ce stă patru ani de zile ca învățător de scrierea cursurilor, și în anul 1843 este numit profesor de retorică, pastorală, istorie și geografie, la seminar dovedindu-se un talentat dascăl și catehet. În același an primește tunderea monahală cu numele de Melchisedec, iar în anul următor este hirotonit ierodiacon.

Fiind dăruit de Dumnezeu cu multă înțelepciune și cu o viață duhovnicească exemplară, între anii 1848- 1851, ierodiaconul Melchisedec continuă studiile la Academia Teologică de la Kiev, înființată de mitropolitul Petru Movilă. Apoi este hirotonit ieromonah și numit profesor de patristică, drept canonic, liturgică și teologie comparată la Socola, unde funcționează până în anul 1856. Pe drept cuvânt, arhimandritul Melchisedec Ștefănescu a fost un eminent profesor al Seminarului de la Socola, un devotat slujitor al Bisericii lui Hristos și un neegalat pedagog și părinte duhovnicesc al viitorilor candidați de preoție. Numeroși elevi formați de dânsul au ajuns buni preoți, egumeni, profesori și ierarhi aleși în Moldova.

Arhimandritul Melchisedec, prin personalitatea și cultura sa, ridică Seminarul de la Socola - cel dintâi seminar teologic din țara noastră (1803) și prima școală gimnazială din Principate cu predarea în limba română - la

³³ Episcopul Gherontie al Constanței, *Episcopul Melchisedec, zugrăvit de câțiva dintre ucenicii săi*, Buc., 1939; Episcopul Melchisedec ca membru al Sfântului Sinod, de episcopul Veniamin Petrache Ploieșteanul, București, 1939; Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972. p. 329-334; *Melchisedec, episcopul Romanului*, de P.S. Eftimie al Romanului și Hușilor, 1982.

velul unei adevărate academii teologice românești. Aici au crescut și s-au format mii de slujitori ai sfintelor altare.

În anul 1856, arhimandritul Melchisedec este numit rector al Seminarului de la Huși, reușind în câțiva ani să-l reorganizeze în întregime, pe măsura celui de la Iași, cu local propriu, cu profesori buni și la un nivel duhovnicesc satisfăcător. Aici s-au format peste o mie de preoți buni pentru Biserica lui Hristos, pregătiți cu părintească grijă de acest mare pedagog.

Între anii 1857–1859, arhimandritul Melchisedec a stăruit cu timp și fără timp la unirea Principatelor Române, folosind cu multă înțelepciune, atât catedra, cât și amvonul. El lua ca temelie a unirii românilor cuvintele Mântuitorului, Care zice: *Precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia întru Noi una să fie* (Ioan 17, 21). El dovedea prin cuvânt și faptă că unirea fraților români, de același neam și limbă, de aceeași credință și trăire creștină, este o datorie evanghelică sfântă, după modelul unității creștine și a sfinților din ceruri. Unitatea românilor, spunea el, va duce nu numai la întărirea națională și la risipirea vrajbei dintre frați, dar în aceeași măsură și la întărirea Ortodoxiei românești, pentru a putea rezista prozelitismului religios străin, care căuta să dezbinе Neamul și Biserica noastră apostolică.

La sfârșitul anului 1862, Arhimandritul Melchisedec este hirotonit arhiepiscop și numit locotenent de episcop la Huși. În ianuarie, 1865, este numit episcop al Dunării de Jos, eparhie pe care o păstorește cu aleasă grijă duhovnicească timp de cincisprezece ani. Cea dintâi preocupare a sa, ca episcop, a fost să zidească biserici prin sate și să numească preoți luminați și cu frică de Dumnezeu în toate parohiile din eparhie. Episcopul Melchisedec făcea regulat vizite canonice pe la sate și orașe, sfințea noi lăcașuri, învăța pe credincioși să păstreze cu sfințenie dreapta credință și să ducă o viață creștinească, plină de dragoste și de fapte bune. O deosebită grijă purta noul episcop pentru văduve, pentru orfani și pentru țăranii săraci, pe care îi miluia după putere și îi mângâia cu cuvinte părintești. Fiind profund cunoscător al Sfintei Scripturi și al învățăturii Sfinților Părinți și fiind înzestrat de Dumnezeu cu darul frumoasei vorbiri, episcopul Melchisedec s-a dovedit în eparhia sa un neobosit predicator și apostol al lui Hristos. Același lucru îl făcea și de la preoți: viață morală exemplară, slujbă religioasă după rânduială și predicarea neobosită a cuvântului lui Dumnezeu.

În primăvara anului 1879, episcopul Melchisedec este chemat să păstorească Eparhia Romanului, pe care o conduce cu aceeași demnitate și înțelepciune duhovnicească timp de peste treisprezece ani.

Ca mare organizator al treburilor bisericești și luminat pedagog, episcopul Melchisedec dă o mare amploare Seminarului de la Roman. El voia ca preoții să fie cât mai luminați la minte și cu viață aleasă, pentru a fi credincioșilor, atât apostoli și părinți duhovnicești, cât și învățători de carte. Pe elevii săraci și silitori la carte, episcopul îi întreținea personal la seminar, iar pe alții îi primea ca bursieri. Mulți din ucenicii săi care au făcut seminarul la Roman au ajuns renumiți preoți, misionari, profesori și episcopi. De asemenea, cu binecuvântarea sa, se construiesc numeroase biserici noi prin sate, pe care le sfințește personal, se înnoiesc unele mănăstiri și schituri ca: Bogdana, Sihastru și Măgura din județul Bacău; sau Buluc, Târnița, Lepșa și altele din județul Vrancea. Ajută personal la ridicarea unor școli pentru luminarea poporului, iar la Spitalul din Roman, pe lângă obișnuitele vizite duhovnicești, acordă subvenții pentru ajutorarea bolnavilor săraci.

Fiind unul din cei mai învățați ierarhi ai timpului său și un profund teolog, episcopul Melchisedec a avut un rol duhovnicesc important în viața Bisericii românești. Astfel, el a contribuit mult la unirea celor două biserici locale din Moldova și Țara Românească, ajungând ca în anul 1865 să se întrunească la București, pentru prima dată, un Sinod general al Bisericii Ortodoxe Române. De asemenea, a contribuit personal la întocmirea unor regulamente pentru disciplina monahală și bisericească, pentru învățământul teologic, pentru alegerea arhierilor, pentru revizuirea și editarea cărților bisericești, ca și pentru apărarea credinței ortodoxe pe pământul țării noastre. singura și *adevărata credință apostolică*.

O contribuție importantă a avut episcopul Melchisedec și la întocmirea Legii Organice din 1872, prin care s-a constituit Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Tot la stăruința sa și în urma memoriului compus de el către Patriarhia Ecumenică din Constantinopol, s-a sfințit pentru prima dată în țara noastră Sfântul și Marele Mir, în anul 1882. Aceeași deosebită contribuție a avut marele ierarh și la dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Ca urmare a Actului Sinodal întocmit de el cu multă înțelepciune, în primăvara anului 1885 se recunoaște autocefalia Bisericii noastre.

Episcopul Melchisedec a scris, de asemenea, numeroase cărți cu conținut teologic, pastoral, apologetic și istoric. Dintre acestea amintim: *Liturgica Tipicul, Dogmatica, Introducerea în științele teologice, Introducerea în sfintele cărți ale Vechiului și Noului Așezământ* (2 tomuri) (1860); *Teologia pastorală, Cronica Hușilor și a Episcopiei* (1869); *Cronica Romanului și a Episcopiei*, 2 vol. (1874-1875); *Papismul și starea actuală a Bisericii Ortodoxe din România* (1883); *Biserica Ortodoxă în luptă cu protestantismul*.

(1890); *Despre icoanele miraculoase de la Athos de proveniență românească* (1883); *Notițe istorice și arheologice de pe la 48 de mănăstiri și biserici antice din Moldova* (1885); *Viața și scrierile lui Grigore Țamblac* (1883); *Viața mitropolitului Antim Ivireanul* (1886) și altele.

După o viață plină de osteneli și ispite, de bucurii duhovnicești și nu puține încercări pentru cinstea Bisericii Ortodoxe și folosul credincioșilor, la 16 mai, 1892, episcopul Melchisedec și-a dat duhul în mâinile marelui Arhiereu Iisus Hristos. Din donația lăsată de el, s-au construit în anii următori, după dorința sa, o grădiniță de copii și o școală de cântăreți bisericești, alături de Episcopie, în care se primeau numai copii orfani, cu întreținere gratuită.

SCHIMONAHIILE FEVRONIA († 1895), SOFIA († 1897) ȘI OLIMPIADA († 1902) Mănăstirea Agafton-Botoșani

Aceste trei călugărițe erau surori după trup cu mama poetului Mihai Eminescu din familia Iurașcu. Părinții lor din satul Ipotești au avut cinci fete pe care le-au crescut în frică de Dumnezeu. Trei dintre ele s-au făcut călugărițe în Mănăstirea Agafton, iar două s-au căsătorit în satul natal.

Întâi a venit la mănăstire în anul 1850 maica Fevronia. După doi ani a adus și pe sora ei mijlocie, maica Sofia. După încă doi ani, amândouă au adus pe sora lor mai mică, Olimpiada.

Maicile Fevronia și Sofia erau schimnice și se nevoiau mai mult la chilii cu citirea zilnică a Psaltirii, cu postul și cu metaniile. Maica Olimpiada se îngrijea, pe lângă cele duhovnicești, cu lucrul la grădină, cu ascultarea la obște, cu facerea mâncării și cu primirea închinătorilor. Spuneau ucenicele lor că aceste trei călugărițe erau model în Mănăstirea Agafton, pentru celelalte 150 de monahii, căci se rugau și posteau împreună, mergeau la biserică împreună și trăiau în multă smerenie și dragoste.

Prin anul 1880, maicile Fevronia și Sofia au adus la mănăstire încă o nepoată de a lor, pe fiica unei surori din Ipotești, numită Safta Velisarie. Aceasta a ajuns mai târziu călugăriță vestită, sub numele de Xenia³⁴.

³⁴ Pr. Al Simionescu, *Istoricul Mănăstirii Agafton*, Botoșani, 1929; Mărturiile monahiei Agafiei Moisa, ucenica acestor maici, în prezent viețuitoare în Mănăstirea Slatina-Suceava, în vârstă de 96 ani. (Vezi pag. 512)

Pe lângă rugăciune și lucrul mâinilor, cele trei călugărițe se îndeletniceau și cu scrierea și citirea sfintelor cărți³⁵. Iar când veneau la ele călugărițe din mănăstire sau femei de prin sate, maicile Fevronia și Sofia puneau pe una din ucenice să le citească cuvânt de folos din Sfânta Scriptură, din Pateric sau din Viețile Sfinților. După ce le mângâiau sufletește, le slobozeau cu pace. Aceste trei călugărițe au dat o educație deosebită nepotului lor Mihai, care poposea adesea la chiliile lor și se îndeletnicea cu scrisul și cititul.

În anul 1895, schimonahia Fevronia s-a mutat la cele veșnice. După doi ani, s-a mutat la odihnă și sora ei, schimonahia Sofia. Iar în anul 1898, soborul Mănăstirii Agafton alege ca stareță pe smerita călugăriță Olimpiada Iurașcu, care conduce obștea cu multă blândețe și înțelepciune timp de cinci ani de zile. În anul 1902, monahia Olimpiada se mută cu pace din viața aceasta și este îngropată lângă surorile ei.

³⁵ La Biblioteca Academiei Române se află un pateric miscelaneu manuscris, cota 1064, scris la Mănăstirea Neamț în 1742, ajuns în posesia preotului Vasile din Botoșani, în anul 1844, iar mai târziu în posesia maicilor Fevronia, Sofia și Olimpiada Iurașcu. Pe fila 92 jos se află o însemnare autografă a poetului M. Eminescu, nepotul maicilor. Vezi catalogul vol IV manuscrise românești, B.A.R., p. 20.

SFINȚI ȘI CUVIOȘI

din prima jumătate

a secolului XX

IEROSCHIMONAHUL NECTARIE
al doilea ctitor al Schitului Prodromul
Muntele Athos
(1800 - c. 1900)

Cuviosul Nectarie a fost cel mai de aproape ucenic și colaborator a starețului Nifon Ionescu, la fondarea Schitului Prodromul din Athos. Era de loc din comuna Bursucani-Bârlad. Auzind de Mănăstirea Horaița și de marele stareț Irinarh Roseti, a venit aici și s-a făcut călugăr de dânsul, prin anul 1830. Apoi, cu binecuvântarea lui, în anul 1840, a plecat la Sfântul Munte împreună cu povățuitorul său, monahul Natanail. Acolo împreună s-au nevoit, împreună au răbdat lipsurile, împreună au cumpărat chilia Vigla Ianicopoli de sub vârful Atonului, împreună s-au făcut schimonahi, împreună au adunat ajutoare din țară și au fondat Schitul Românesc Prodromul.

Ieroschimonahul Nifon, fiind stareț, se îngrijea mai mult de cele duhovnicești ale obștii, iar părintele Nectarie, fiind iconom al schitului, se îngrijea mai mult de cele ale Martei. Aduna bani din țară, aducea materiale pentru zidirea bisericii și a chiliilor, transporta alimente cu corabia și odihnea pe toți.

În anul 1852, Cuviosul Nectarie a adus în Athos trei frați ai săi după trup și i-a făcut schimonahi. Iar după anul 1870, când starețul Nifon se retrage din Prodromul la liniște, se retrage și ieroschimonahul Nectarie lângă frații săi, la Schitul Sfânta Ana. Acolo s-a nevoit peste douăzeci de ani în post și rugăciune părintele Nectarie, al doilea ctitor al schitului românesc din Athos. Apoi, bineplăcând lui Dumnezeu, a adormit cu pace, spre sfârșitul secolului trecut.

ARHIMANDRITUL NECTARIE BANUL
Muntele Tabor
(1818 - c. 1900)¹

Acest cuvios părinte a fost ucenicul cel mai apropiat și biograful arhimandritului Irinarh Roseti. Era fiul preotului Alexandru Banul din satul Călinești-Roman, născut în anul 1818. De mic a rămas orfan de părinți. În anul 1834, când era de 15 ani, auzind de marele stareț Irinarh Roseti de la Mănăstirea Horaița, a intrat ca viețuitor în sihăstria lui. Mai pe urmă, starețul

¹ Viața unui îmbunătățit călugăr român, Irinarh Roseti, în rev. „B.O.R.”, 1898, p. 603-632

l-a făcut călugăr și diacon, dându-i numele de Nectarie. Tot atunci se face călugăriță și sora lui, Mersonia, la Mănăstirea de maici Giurgeni-Roman.

În anul 1843, când arhimandritul Irinarh a plecat la Ierusalim, a luat ca ucenic și pe ierodiaconul Nectarie pentru ascultarea și blândețea lui. Acolo s-au nevoit împreună aproape 20 de ani, împărțind unul cu altul toate ispitele, necazurile și bucuriile vieții pustnicești.

Mai întâi s-au nevoit cinci ani în Nazaret. Apoi s-au urcat pe Muntele Tabor și acolo au devenit sihaștri renumiți în toată Galileea pentru viața lor aleasă, pentru răbdarea și smerenia lor. În toată viața sa, Cuviosul Nectarie a slujit cu multă credință și dragoste pe părintele său duhovnicesc, neieșind niciodată din cuvântul lui. În anul 1859, arhimandritul Irinarh s-a mutat din viața aceasta, după ce mai întâi a prevestit ucenicului său că va rămâne stareț pe Tabor și va termina biserica începută de el.

După moartea starețului său, Cuviosul Nectarie a fost făcut preot și arhimandrit, în anul 1862, de patriarhul Ierusalimului, Chiril. Apoi s-a mai nevoit singur pe Tabor „încă alți 20 de ani pentru Domnul și pentru hatârul patriarhului, slujind nu numai Sfânta Liturghie, ci și la toate slujbele cele trebuincioase mănăstirii”. Biserica a terminat-o în anul 1862 și a sfințit-o în același an, la praznicul Schimbării Domnului la Față. Mai târziu a zidit câteva chilii și zidul de jur-împrejur. Iar în anul 1892, simțindu-se bătrân și bolnav, s-a retras în Mănăstirea Sfântul Sava de lângă Betleem, unde mai trăiește până la sfârșitul secolului trecut. În anul 1898, bătrânul a scris *Viața arhimandritului Irinarh Roseti*, precum însuși îi prezisese pe când trăia, și o trimite la Mitropolia din București să fie publicată.

Iată ce spune arhimandritul Nectarie în prefața ei:

„Tocmai acum la bătrânețe, când sunt de 80 de ani și îmi tremură mâna și mi-au slăbit vederile, am scris-o cu multă osteneală. Dar cunosc eu bine că multe greșeli am făcut și în tâlcuire și în scriere. Ci rog cu multă smerenie pe dascălii cei învățați și iscușiți, partea duhovnicească și mirenească, să îndrepteze greșelile mele cu duhul blândeților și să mă ierte pe mine prostul că nu am putut a tâlcui și a scrie mai bine decât aceste care le pun înainte. Că măcar deși sunt feciorul preotului Alexandru din satul Călinești, care este aproape de orașul Roman ca două sau trei ceasuri, dar am rămas sărman de părinți de mic copil și nu am avut om ca să mă dea la învățătură, numai din darul lui Dumnezeu m-am învățat puțin oarece de un frate. Apoi ajungând în vârstă de 15 ani, m-am dus la Mănăstirea Horaița și m-am făcut monah de părintele Irinarh, ca doar aş putea a-mi mântui măcar sufletul meu, dacă m sunt vrednic să mai povățuiesc și pe alții spre mântuire...”

După patruzeci de ani de aspră nevoință pe Tabor, arhimandritul Nectarie Banul se mută la veșnica odihnă în Mănăstirea Sfântul Sava și este înmormântat alături de ceilalți călugări români iubitori de Hristos.

CUVIOSUL ARHIMANDRIT IRODION IONESCU
Duhovnicul Sfântului Calinic
Schitul Lainici-Gorj
(† 1900)²

Acest cuvios părinte a fost unul din marii stareți ai monahismului românesc, care a strălucit în mănăstirile Olteniei, în a doua jumătate a secolului trecut.

Era de loc din județul Vâlcea. Intrând de mic în nevoința călugărească la Mănăstirea Cernica, în puțină vreme a deprins bine meșteșugul luptei duhovnicești, încât pe mulți întrecea cu rugăciunea, cu smerenia și ascultarea. Apoi a primit marele și îngerescul chip al schimniciei cu numele de Irodion.

Sfântul Ierarh Calinic, pe când păstorea Eparhia Râmnicului, cunoscând petrecerea Cuviosului schimonah Irodion, în vara anului 1853 l-a hirotonit diacon și preot și l-a numit egumen la Schitul Lainici de pe Valea Jiului. Apoi l-a făcut arhimandrit și îl avea de sfetnic și duhovnic. Și atât de mult îl iubea și se cucerea de sfințenia vieții lui, că adeseori îl vizita la schit, numindu-l „luceafărul de la Lainici!”. Numele acesta a rămas în graiul poporului până astăzi. De la Cuviosul Irodion se întorcea Sfântul Calinic peste munți spre Râmnicu-Vâlcea, în vara anului 1854, când i s-a descoperit de la Dumnezeu moartea arhimandritului Nicandru, starețul Cernicăi³.

Pentru multa lui smerenie, arhimandritul Irodion s-a învrednicit de la Hristos de darul preasfintei rugăciuni și al izgonirii duhurilor necurate. De aceea, nu puțini bolnavi și neputincioși de prin satele Olteniei și Transilvaniei alergau la el și se vindecau, încât numele său se făcuse cunoscut peste tot. Acest mare stareț se învrednicise și de darul mai înaintevererii. Că multora le spunea gândurile cele de taină și le vestea cele viitoare.

Odată, o femeie i-a adus, după obicei, un vas cu lapte de la capra ei. Iar cuviosul i-a răspuns:

- Nu primesc laptele, că nu este de la capra ta!
- Ba nu, părinte – a zis femeia –, de la capra mea este.

² Datele sunt adunate de la egumenii Schitului Lainici – Protos. Visarion Toia și Calinic Caraman, precum și din tradiția locului.

³ *Viața Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, ediția Institutului Biblic, București, 1955

- Dar n-ai dat-o ieri diavolului? Cum să primesc, că nu mai este capra ta! Deci, vădită fiind femeia, și-a mărturisit păcatul și, luând binecuvântare, din ziua aceea n-a mai drăcuit.

Așa a trăit Cuviosul arhimandrit Irodion, totdeauna arzând pentru dragostea lui Hristos, ca o făclie în sfeșnic, mângâind, vindecând și folosind duhovnicește, atât pe mireni, cât și pe călugări. Și a fost duhovnic și egumen vestit la Schitul Lainici peste 35 de ani, adunând în jurul său cam la 30 de ucenici.

Deci, ajungând în vârstă de peste 90 de ani și simțindu-și aproape sfârșitul, a chemat la sine pe toți și le-a dat binecuvântarea cea mai de pe urmă, zicând:

- Fiii mei, să știți că puțin după ducerea mea, schitul acesta va rămâne mulți ani pustiu. Voi, însă, îngropați lângă altar trupul meu și nu uitați făgăduințele călugărești ce le-ați dat lui Hristos!

Apoi s-a mutat la cele veșnice, în primăvara anului 1900, pentru a lua plata ostanelilor sale.

În toamna anului 1916 s-a împlinit prezicerea Cuviosului Irodion Ionescu. Că fiind lupte grele pe Valea Jiului, Schitul Lainici a rămas pustiu 13 ani. Chiliile au fost arse, odoarele jefuite, iar biserica transformată în grajd pentru cai. Abia în anul 1929, Schitul Lainici a luat din nou ființă prin grija Protosinghelului Visarion Toia.

Noul stareț, auzind de viața și faptele Cuviosului Irodion Ionescu, l-a dezgropat în toamna aceluiași an și trupul său, o! slăvită minune! l-a găsit întreg și nevătămat ca pe un adevărat sfânt! Deci, luând poruncă de la episcopul Râmnicului, l-a îngropat din nou în mormântul său, unde se află și astăzi.

Credincioșii de prin sate păstrează cu evlavie în casele lor chipul starețului Irodion, iar când au unele necazuri, vin la Schitul Lainici, se roagă, își ating hainele de mormântul cuviosului, îi sărută crucea și pleacă mângâiați la căminele lor.

IEROSCHIMONAHUL NIFON IONESCU Adevăratul ctitor al Schitului Românesc Prodromul-Muntele Athos (1807-1901)

Cuviosul Nifon ieroschimonahul este cel dintâi și adevăratul ctitor al Schitului Românesc Prodromul din Athos.

S-a născut în județul Vaslui din părinți săraci și foarte credincioși. Auzind de vestitul stareț al Mănăstirii Horaița, arhimandritul Irinarh Roseti, în anul

1826 a intrat în obștea lui și s-a făcut călugăr de dânsul, cu numele de Natanail. În anul 1840 a plecat la Muntele Athos împreună cu monahul Nectarie din aceeași mănăstire. Mai întâi s-au nevoit în Mănăstirea Cutlumuș. Apoi au cumpărat o chilie în Schitul Sfânta Ana. Aici părintele Natanail se face schimonah, cu numele de Nifon.

Adunându-și călugări mulți în jurul său, din care o parte erau din Mănăstirea Horaița, schimonahul Nifon, ajutat de prietenul său iubit Nectarie, a cumpărat o chilie mai încăpătoare lângă mare, la locul numit Chirașa, pe moșia Mănăstirii Lavra, unde se mută cu ucenicii săi.

În anul 1850, părinții Nifon și Nectarie vin în Moldova, sunt hirotoniți preoți și cer ajutorul mitropolitului Sofronie Miclescu și domnitorului Grigore Ghica de la Iași, pentru zidirea unui schit românesc în Athos. În urma ajutorului primit de 3.500 de galbeni și a intervenției către Mănăstirea Lavra, conducerea acesteia recunoaște chilia Vigla Ianicopoli drept schit românesc. Aici mai fuseseră egumeni, Cuviosul Iustin duhovnicul și Patapie ucenicul lui, între anii 1810–1825, dar chiliile zidite de dânsii ajunseseră în ruină.

În anul 1852, ieroschimonahii Nifon și Nectarie au pus temelial bisericii Schitului Prodromul, cu hramul Botezul Domnului. Opt ani mai târziu, în 1860, biserica era deja pictată. În același an, arhiereul Isaia Vicol (ajuns episcop la Roman între anii 1868–1878), însoțit de câțiva clerici și două sute de pelerini din țară, sfințește noua biserică și numește pe ieroschimonahul Nifon Ionescu stareț al Schitului Prodromul. Înmulțindu-se călugării români în schit, părinții Nifon și Nectarie au adunat noi ajutoare din țară și au zidit două corpuri de chilii cu câte două etaje pe laturile de nord-vest și est.

Pe lângă grija de organizare, Cuviosul Nifon, fondatorul Schitului Prodromul, s-a îngrijit și de întărirea vieții duhovnicești din obștea sa. Mai întâi a adunat în jurul său pe cei mai buni călugări români ce se nevoiau pe atunci în Sfântul Munte, în frunte cu vestitul protopsalt Nectarie schimonahul. Apoi a rânduit la biserică Liturghia zilnică și pravila ca la marile mănăstiri atonite. De asemenea, ascultările, masa și întreținerea erau întru totul de obște.

Spovédania obștii, care număra până la 100 de părinți și frați, se făcea regulat în fiecare săptămână, iar Sfânta Împărtășanie pentru bătrâni și schimonahi se făcea săptămânal, iar pentru ceilalți la două săptămâni. Pentru bolnavi, starețul a zidit bolniță și a rânduit călugări îngrijitori, iar pentru cei tineri și cu talent a format școală de muzică psaltică, vestită în tot Muntele Athos, sub conducerea marelui dascăl și protopsalt român, schimonahul Nectarie Crețu. Astfel, sub stăreția ieroschimonahului Nifon Ionescu, Schitul

Prodromul își trăia cea mai liniștită epocă de armonie și înflorire duhovnicească din toată istoria sa.

În anul 1870, însă, părintele Nifon se retrage din stăreție și revine în țară. Aici întemeiază Schitul Bucium de la Iași, ca metoc al Prodromului. După câțiva ani se reîntoarce în Sfântul Munte și se retrage la liniște cu ucenicul său într-o peșteră de lângă mare, la 20 de minute depărtare de schitul întemeiat de el. Alături avea și un mic paraclis cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”, unde săvârșea pravila zilnică și Liturghia în sărbători.

Acolo, în peșteră, între munte și mare, s-a nevoit Cuviosul Nifon în post și rugăciune încă 20 de ani, slăvind pe Dumnezeu ziua și noaptea. Iar în anul 1901 și-a dat sufletul în mâinile Domnului, în vârstă de 94 de ani. Peștera lui se cheamă până astăzi „Peștera Părintelui Nifon”, iar trupul său a fost îngropat de ucenici alături, într-un loc tănuit, după dorința sa.

Doamne, numără în ceata sfinților pe Cuviosul Nifon pustnicul!

MITROPOLITUL IOSIF NANIESCU al Moldovei și Sucevei (1818-1902)

a. Viața

Acest mare mitropolit al Moldovei – Iosif al II-lea, Naniescu – numit „cel sfânt și milostiv”, a fost cel mai strălucit ierarh al Bisericii Ortodoxe Române din a doua jumătate a secolului XIX, după Sfântul Calinic de la Cernica.

Era fiul preotului Anania (Nane) Mihalache și al prezbiterii Teodosia, din satul Răzălăi-Bălți, născut la 15 iulie, 1818. După doi ani, tatăl său moare, și mama sa rămâne văduvă cu doi copii, Ioan și Ieremia. În anul 1831, ierodiaconul Teofilact, unchiul său, aduce la Mănăstirea Sfântul Spiridon din Iași pe copilul Ioan, pentru a învăța carte. Aici deprinde scrisul, cititul, tipicul și muzica psaltică. În anul 1834, ierodiaconul Teofilact este numit egumen la Mănăstirea Sfântul Prooroc Samuil din Focșani, unde aduce și pe nepotul său. În anul 1835, ierodiaconul Teofilact ajunge eclesiarh la Episcopia Buzăului, sub vestitul episcop Chesarie, împreună cu tânărul Ioan.

La 23 ianuarie, 1835, rasoforul Ioan este călugărit cu numele de Iosif, în catedrala episcopală, iar a doua zi este hirotonit diacon. Ca ucenic al episcopului Chesarie, în anul 1836, ierodiaconul Iosif Naniescu intră la Seminarul din Buzău, atunci înființat, pe care îl termină în 1840. Apoi, între anii 1840-1847, urmează Colegiul Sfântul Sava din București.

În anul 1849 este numit egumen la Mănăstirea Șerbăneștii Morunglavului-Râmnicu-Vâlcea, iar la 29 august, 1850, este hirotonit preot în București.

În noiembrie, 1852, este făcut protosinghel de Sfântul Calinic, episcopul Râmnicului. În 1857 este numit egumen la Mănăstirea Găișenii-Dâmbovița, iar după 4 ani este făcut arhimandrit de mitropolitul primat Nifon și numit în 1863 egumen la Mănăstirea Sărindar din București. Între anii 1864-1870, arhimandritul Iosif Naniescu a activat ca profesor de religie la Gimnaziul Gheorghe Lazăr și la Liceul Matei Basarab din Capitală, iar alți doi ani (1870-1871) a fost director la Seminarul Central.

La 23 aprilie, 1872, arhimandritul Iosif Naniescu este hirotonit arhiereu, iar în ianuarie, 1873, este numit episcop de Argeș. La 10 iunie, 1875, este ales mitropolit al Moldovei, iar la 6 iulie același an este instalat la Iași. Timp de 27 de ani, venerabilul mitropolit Iosif Naniescu păstorește cu o rară blândețe și înțelepciune Mitropolia Moldovei. Aici a depus cea mai bogată activitate duhovnicească, teologică, pastorală și socială din toată viața sa, rămânând pentru urmași un exemplu viu și greu de imitat.

La 26 ianuarie, 1902, mitropolitul Iosif Naniescu „cel sfânt și milostiv” părăsește pe fiii săi duhovnicești și se strămută la cereștile lăcașuri, pentru a sta în fața marelui Arhiereu Iisus Hristos. Mormântul său se află în partea de sud a Catedralei mitropolitane terminată de el.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. În ziua călugăriei rasoforului Ioan Naniescu, episcopul Chesarie i-a ținut o scurtă cuvântare, zicându-i:

– Ți-am dat numele de Iosif, numele starețului meu. De vei fi om de treabă, ai să ajungi ca el!

Într-adevăr, cuvintele marelui episcop s-au împlinit cu prisosință în viața ucenicului său.

2. Se spunea despre mitropolitul Iosif că, pe când era elev la Seminarul din Buzău și la Colegiul Sfântul Sava, avea o comportare duhovnicească foarte aleasă și învăța așa de bine, că pe toți colegii săi îi întrecea, atât cu învățătura, cât și cu trăirea. Pentru aceea era iubit și de elevi și de profesori.

3. La înmormântarea episcopului Chesarie, părintele său duhovnicesc, din 30 noiembrie, 1846, tânărul ierodiacon Iosif Naniescu a rostit un cuvânt de recunoștință și apreciere așa de ales, încât toți cei de față l-au sărutat cu lacrimi.

4. Se mai spunea despre dânsul că era un evlavios slujitor al Bisericii și un cântăreț neîntrecut. Psaltichia o învățase de la marele dascăl și protopsalt

Macarie ieromonahul. Când cânta la strună, vocea lui duioasă umplea biserica, mișca inimile și scotea lacrimi.

5. Acest smerit și vrednic de pomenire slujitor al Bisericii lui Hristos avea încă mare osârdie pentru cele sfinte. Dumnezeiasca Liturghie o săvârșea întotdeauna cu bucurie și cu ochii umeziți de lacrimi. Era, de asemenea, un neîntrecut predicator și duhovnic iscusit, căutat de multă lume pentru blândețea și cuvintele lui. Cât a fost stareț de mănăstiri a crescut numeroși fii duhovnicești, atât mireni, cât și călugări.

6. Timp de opt ani de zile cât a fost profesor de religie, arhimandritul Iosif Naniescu era cel mai iubit dintre profesori. Elevii mergeau după el și îi prețuiau ca pe un adevărat părinte duhovnicesc. Cunoștea bine Sfânta Scriptură și era desăvârșit dascăl și catehet. Cuvintele sale se lipeau de inimile tuturor.

7. Pe lângă celelalte daruri, mitropolitul Iosif avea și darul sfintei smerenii și al ascultării. În fiecare om el vedea pe Dumnezeu și toate le primea ca din mâna Lui. La 10 iunie, 1875, când a fost ales în sinod mitropolit al Moldovei, a spus printre altele aceste cuvinte:

– Datoriile înaltei poziții eclesiastice, la care dumnezeiasca providență, prin votul domniilor voastre, mă cheamă astăzi, cunosc și mărturisesc cu toată umilința că sunt mai presus de puterile mele.

8. După ce a fost ales părinte și păstor al Moldovei, mitropolitul Iosif Naniescu a plecat cu trenul din București spre Iași, pentru instalare. Era sâmbătă, în noaptea de 6 iulie, 1875. În vagon a adormit puțin și a visat pe marele mitropolit Veniamin Costachi, care, apropiindu-se, îi dădea sfaturi să termine catedrala din Iași începută de el. Același vis l-a avut în noaptea aceea și duhovnicul Mitropoliei din Iași, arhimandritul Ierotei Maximescu.

Departate fiind, spunea el, am văzut cum în jurul bisericii mari a lui Veniamin se plimbau doi călugări cu bărbile ce străluceau ca argintul cel sclipitor. Și, apropiindu-mă de ei, fără să mă vadă, observ că unul din ei era însuși mitropolitul Veniamin, pe care l-am recunoscut după față, dar pe celălalt nu l-am cunoscut. Și mitropolitul Veniamin spunea cu sfășieri de dureri în glas, celuilalt însoțitor al lui, cum această biserică începută de el și rămasă neterminată, acum urmașii vor să o scoată la mezat. „Să dărâme și să vândă ceea ce am zidit și cumpărat eu”. Și lacrimile mitropolitului Veniamin n-au conținut să curgă până ce, terminând de înconjurat biserica, a dispărut.

Sosind dimineața, duhovnicul era frământat de acest vis și dorea să afle numele celui călugăr ce însoțea pe Veniamin. Dar mare i-a fost bucuria că în aceeași zi l-a recunoscut în persoana mitropolitului Iosif Naniescu. El era

acela ce se plimba îngândurat și nu răspundea nimic la toate tânguiri mitropolitului Veniamin.

9. Prima grijă a noului părinte al Moldovei a fost terminarea catedra începută în anul 1833 de înaintașul său, mitropolitul Veniamin Costachi. După pregătindu-se țara pentru Războiul de Independență, blândul arhiepiscop amânat începerea lucrului. Timp de doi ani s-a străduit să îmbărbăteze credincioși și întregul cler în lupta dreaptă pentru neatârnamare națională bisericească. Astfel, a făcut apel la toate mănăstirile și la preoți să aducă ajutoare pentru armată, iar pe cei care doreau, îi trimitea în ambulanțe pentru îngrijirea răniților. La apelul mitropolitului Iosif au contribuit cu ajutoare toate mănăstirile și multe parohii, iar pentru îngrijirea răniților au plecat din Moldova peste o sută de preoți, călugări și maici.

10. În anul 1879, după terminarea războiului, mitropolitul Iosif s-a dus la audiență la primul ministru să ceară ajutor pentru construcția catedralei. De îndată ce a intrat înăuntru, a zis:

– Vin cu o rugămintă mică pentru dumneavoastră, dar foarte mare pentru noi. Și anume, să ne dați fonduri pentru terminarea Catedralei mitropolitane din Iași, care zace în ruină de 40 de ani și în care dorm noaptea vitezoșii și oamenii.

– Nu avem acum fonduri pentru aceasta! a răspuns casierul trezoreriei naționale.

– Dacă o țară nu are bani să construiască o catedrală, a răspuns hotărât mitropolitul, atunci eu îmi dau demisia din mitropolie. Pofțiți cârja!

Văzând râvna marelui ierarh pentru casa Domnului, membrii guvernului au aprobat în aceeași zi fonduri bănești cu care s-a și început construcția catedralei.

11. Cea dintâi grijă a mitropolitului Iosif, după terminarea catedralei, a fost strămutarea osemintelor primului ei ctitor, Veniamin Costachi, de la Mănăstirea Slatina la ctitoria sa din Iași, în semn de recunoștință și dragoste pentru Hristos. Această strămutare s-a făcut la 30 decembrie, 1886.

12. La 23 aprilie, 1887, de ziua Sfântului Marelui Mucenic Gheorghe, s-a sfințit noua Catedrală mitropolitană din Iași de către 12 arhieri, în prezența a zeci de mii de credincioși. În această sărbătoare, mitropolitul Iosif a trăit cea mai fericită zi din viața lui și a rostit în biserică un cuvânt părintesc, inspirat de Duhul Sfânt, care a mișcat inimile tuturor fiilor săi duhovnicești.

13. A doua mare ctitorie a înaintașului său, pe care a salvat-o mitropolitul Iosif, a fost Seminarul Veniamin Costachi de la Socola. Neavând un loc propriu, funcționa cu chirie prin casele negustorilor. Văzând aceasta, bur

mitropolit a cumpărat palatul fostului domnitor Mihail Sturza din Iași, l-a reparat și a mutat seminarul în el. La inaugurarea noului local a vorbit mitropolitul aceste cuvinte, vrednice de pomenit:

– Copilul lui Veniamin a ajuns prin ușile oamenilor! Rușine pentru Biserică! Rușine pentru țară! Veniamine, te-am răzbunat! Astăzi te-am instalat în palatul aceluia care te-a amărât și te-a făcut să pleci la mănăstire!

14. Sub păstoria acestui devotat mitropolit s-au restaurat încă două renumite ctitorii din Iași: biserica Sfântul Nicolae Domnesc și biserica Sfinții Trei Ierarhi. S-au înnoit, de asemenea cu ajutorul lui, numeroase biserici parohiale, schituri și mănăstiri, căutând întru toate să imite pe marele său înaintaș, Veniamin Costachi.

15. Mitropolitul Iosif avea din copilărie o deosebită evlavie pentru moaștele Cuvioasei Parascheva din Iași. Ele se păstrau în paraclisul Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi. Dar în noaptea de 27 decembrie, 1888, aprinzându-se paraclisul, au fost cuprinse de flăcări și sfintele moaște. Deci, auzind mitropolitul, a venit noaptea acolo desculț și, văzând cum arde în foc cel mai de preț odor al Moldovei, plângea ca un copil nemângâiat. Dar, potolindu-se focul, prin minune au fost găsite moaștele Cuvioasei Parascheva întregi și nevătămate. Numai îmbrăcămintea de argint se topise. Atunci bunul păstor a făcut alt sicriu de argint pentru sfintele moaște și le-a strămutat în noua catedrală, precum se văd până astăzi.

16. Acest venerabil mitropolit era un mare iubitor de cântări bisericească. El a împodobit sfintele altare cu cei mai evlavioși slujitori, și stranele bisericilor cu cei mai buni protopsalți. El este cel dintâi ierarh român care a binecuvântat organizarea corului vocal în biserică și a îngăduit femeilor să cânte la cor. Împotriva celor care se opuneau la aceasta, el răspundea:

– Evlavioșilor! La mormântul Mântuitorului au rămas numai femeile, căci bărbații fugiseră toți! Femeile, cele dintâi, au vestit învierea Domnului!

17. Cele mai alese virtuți ale mitropolitului Iosif erau însă aceste două: sfințenia vieții sale și milostenia. Cu aceste două mari virtuți a întrecut pe toți ierarhii vremii sale, a cucerit inimile cele mai împietrite, a câștigat respectul celor mari, a ridicat de jos pe mulți deznădăjduiți, a adunat în jurul său pe cei săraci și nebăgați în seamă și a tras spre Hristos pe mulți creștini cu pildă vieții sale.

18. Se spunea despre dânsul că era foarte cumpătat și cu dreaptă socoteală în toate. Dormea noaptea puțin și se ruga mult. În fiecare dimineață, la orele cinci, când suna clopotul de Utrenie, el se deștepta cel dintâi. Apoi număra bătăile clopotului din turn, dacă sună de trei ori câte patruzeci de

lovituri. După rugăciune citea viața sfântului din ziua respectivă, apoi își lua rasa și venea la biserică.

19. Spuneau părinții de la Mitropolie, care i-au fost ucenici, că mitropolitul Iosif venea zilnic la Sfânta Liturghie, la Vecernie și la Utrenie. Numai dacă era plecat undeva sau era greu bolnav, nu venea. Părinții auzeau mai întâi toaca, apoi bătăile ritmice ale cârjei mitropolitului pe mozaicul bisericii.

20. Spuneau iarăși despre dânsul că îi plăcea să asculte în biserică citirea Psaltirii și cântarea la strană. În zilele de lucru cânta cu cântăreții stihiri, tropare, lăudări și altele, pe care le învățaseră și mirenii. Dar cel mai mult le plăcea să cânte fericirile și cântările Sfintei Liturghii, căci mitropolitul Iosif trăia bucuria Sfintei Liturghii.

21. Adeseori, bunul păstor făcea vizite canonice la mănăstiri, la schituri și parohii. Sfînțea biserici și preoți, ținea predici alese și dădea sfaturi duhovnicești, dar niciodată nu aducea la Iași daruri de la credincioși, ci, pe toate le împărțea la văduve și la orfani.

– Nouă ne-a dat Dumnezeu din belșug, zicea el. Să dăm la cei lipsiți!

22. Un loc iubit de liniște al blândului ierarh era Schitul Sihla. Aici venea în fiecare vară cu diaconii săi, se urcau la peștera Sfintei Teodora, făceau Vecernia, apoi porunca unui diacon să cânte ectenia întreită și slavoslovla mare deasupra stâncilor. La urmă cântau cu toții „Cămara Ta, Mântuitorule...”, apoi coborau spre Mănăstirea Neamț.

23. Despre acest evlavios păstor de suflete spunea unul din ucenicii săi:

– Mitropolitul Iosif avea calități mari, aș putea zice apostolice, pentru că zilnic cugeta numai la îndeplinirea datoriilor sale pastorale. Credința sa era tare în Hristos Domnul. Ea îl întărea în luptele vieții, ea îl îndemna la săvârșirea faptelor sale mari și virtuose. Totdeauna l-am găsit citind Sfânta Scriptură și îmi spunea:

– De aici eu învăț toate, întocmai ca și marele ascet Antonie, care n-avea altă carte decât cerul și pământul, contemplându-le.

24. Cea mai mare faptă bună a mitropolitului Iosif Naniescu, prin care se făcuse tuturor cunoscut și iubit, era milostenia, marea sa operă de caritate creștină. El avea ușa și mâna deschise pentru milă. Pe lângă cerșetorii din oraș, el ajuta mai ales pe elevii și studenții săraci. În fiecare an îmbrăca zeci de elevi și studenți și-i hrănea la bucătăria Mitropoliei. Alte sute dintre ei primeau bani pentru cărți și taxe școlare. Exemplul său a fost urmat și de ceilalți slujitori ai catedralei, precum au fost monahul Ilarion Radu, arhidiaconul Varlaam Arghirescu, arhimandritul Ioanichie Grădinaru și alții.

25. Zicea unul din ucenicii săi:

– Mila față de săraci a mitropolitului Iosif Naniescu a ajuns proverbială în Moldova și în toată țara. Zilnic veneau zeci de nevoiași pentru a primi milă din mâinile lui. La început singur se cobora din chilie jos pe trepte, în mijlocul celor o sută de săraci. Îi mângâia cu vorba, îi binecuvânta și le împărțea bani. Niciodată nu dădea săracului mai puțin de o pâine. „Bani pentru o pâine!” acesta era principiul lui. Dacă termina banii mărunți, scotea de prin buzunare bani mari și pe toți îi alina. Apoi urca sus în chilia lui de rugăciune și de citire. Când era bătrân și slab, nu mai cobora, ci arunca mila sa săracilor din balconul casei.

26. Spunea iarăși același ucenic:

– Aceasta era milostenia lui în zilele de lucru. Duminica, mitropolitul împărțea astfel mila: dădea punga cu bani anume destinați părintelui Visarion Boboc, iconomul mitropoliei. După slujbă, iconomul se așeza în porțița din dos a mitropoliei. Pe acolo treceau toți săracii și își primeau ajutor de la părintele lor duhovnicesc.

Așa împărțea zilnic mitropolitul Iosif leafa sa la săraci.

27. Spunea ucenicul și acestea:

– Lunar venea la el pentru milă și Barbu Lăutaru, vestitul cântăreț din Iași, și primea milă. La urmă, mitropolitul Iosif cerea să-i cânte stihira din Postul Mare: „Nu mă pedepsi, Stăpâne...”. Venea și evreul Rubenșaft regulat, vinerea, pentru milă. Cu ajutorul mitropolitului și-a învățat fiul carte, a ajuns doctor și s-a creștinat. Un alt evreu din Iași venea din trei în trei ani, numai la el, pentru ajutor. „Cu ajutorul mitropolitului Iosif – zise el la urmă – mi-am putut mărita cele trei fete”. Prin aceasta, păstorul cel bun imita pe Sfântul Ierarh Nicolae.

28. Într-o sărbătoare, spunea ucenicul, ieșind mitropolitul din biserică, cu boierii orașului în jurul lui, l-au înconjurat săracii. Iar el, ca să-și ascundă fapta bună, le arunca milă și le zicea cu asprime:

– La boieri, la boieri, care au luat zestrea Bisericii, zestrea voastră...! Ce veniți la noi?

29. În tot timpul anului, mitropolitul Iosif ajuta elevi și studenți de toate vârstele, fără alegere. Le dădea hrană, le plătea taxele școlare, le dădea bani de cheltuială, susținea studenți din salariul său în țară și peste hotare. Sala de mese de lângă bucătăria mitropolitului era adevărată cantină de școală. La sfârșitul anului însă, fiecare era dator să-i înfățișeze situația școlară. Pentru cei ce se distingeau la învățătură, trimitea pe moșul Alexandru să le cumpere

câte un rând de haine bune și cărți, drept premiu. Iar pentru cei rămași repezenți, dădea ordin iconomului să le pună o pâine în traistă și să-i trimită acasă.

30. Odată a venit la mitropolit un student și i-a zis:

– Suntem trei studenți de la țară și stăm toți cu chirie într-o cameră mică cu un singur pat. Suntem nevoiți să dormim câte unul pe rând. Acum nu avem bani să plătim taxa la școală și gazdă. Vă rog, dați-ne un mic ajutor.

Mitropolitul, după ce i-a dat de mâncare, a trimis pe diaconul său, Varlaam, să vadă care este adevărul. Apoi l-a trimis din nou cu bani pentru un an de zile.

– Iată, a spus diaconul, vă trimite mitropolitul Iosif câte 300 de lei pentru fiecare, să puteți continua studiile.

31. Altădată a venit la el o femeie de la țară, plângând.

– De ce plângi, femeie? a întrebat el.

– Mi-a murit vaca și am șapte copii.

– Iată, mamă, ai bani să-ți cumperi altă vacă.

32. Spuneau preoții catedralei că, uneori, mitropolitul Iosif termina banii și nu avea ce da la săraci. Atunci împrumuta bani de la duhovnicul său, arhimandritul Ierotei, și mângâia pe toți. La sfârșitul lunii, când primea salariul, întâi își achita datoriile, apoi miluia pe cei care veneau.

33. Într-o zi a venit la el un om plângând, să se mărturisească.

– De ce plângi, fiule? l-a întrebat mitropolitul. Ce păcate ai făcut?

– Înalt Preasfințite, am slujit ca preot, fără să fiu preot. Am botezat, am spovedit, am îngropat, am slujit Sfânta Liturghie, am împărtășit oameni. Am făcut cel mai greu păcat! Eu cred că nu mă mai iartă Dumnezeu și mi-am pierdut sufletul.

După ce l-a spovedit mitropolitul, s-a gândit puțin, apoi i-a spus:

– Pregătește-te și vino Duminică să te hirotonesc diacon și preot.

Așa a judecat bunul păstor ca să mântuiască un suflet de la moarte și să nu smintească poporul cel binecredincios.

34. Acest venerabil mitropolit era foarte sărac și modest îmbrăcat, că nu-i ajungeau banii pentru haine. Văzând unii din miniștri că poartă rasă veche, i-au trimis în loc de salariu, un rând de haine noi, călugărești. Dar mitropolitul Iosif, iubind sărăcia lui Hristos, a vândut hainele și a împărțit banii la săraci.

35. Odată mitropolitul mergea la sinod. În tren l-a întâlnit un preot oarecare și, văzându-l simplu îmbrăcat, l-a întrebat:

– Unde mergi, părinte?

– Mă duc și eu încolo, devale!

Aproape de coborâre, mitropolitul și-a luat rasa, potcapul, engolpionul și cârja și se apropia de ieșire. Când a observat preotul că este arhieru și că i-au ieșit alți episcopi în întâmpinare, rușinându-se, îndată s-a făcut nevăzut.

36. Altădată venit la el un boier care nu-l văzuse de mult:

– Ei, cucoane, unde ai fost vara aceasta?

– Apoi, Înalt Preasfințite stăpâne, am fost în străinătate să-mi caut sănătatea.

– Mă rog, cum se face asta, că dumneavoastră vă pierdeți sănătatea pe aici și căutați apoi s-o găsiți tocmai în străinătate?

37. Se mai spunea despre dânsul că se ruga și citea mult, mânca puțin și în toate eră foarte modest și cumpătat. Iar timpul îl prețuia cel mai mult și îl folosea după un program destul de riguros. Oriunde mergea, purta cu sine un ceas de masă cu sonerie și icoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

38. Blândețea, înțelepciunea și milostenia mitropolitului Iosif Naniescu l-au făcut cunoscut și iubit tuturor. În sinod, la guvern, în eparhie, în Iași, peste tot era cinstit și respectat. Toți îl așteptau, îl rugau să vorbească și îi ascultau sfatul.

Cuvântul său atârna cel mai greu în toate convorbirile.

39. Cea mai mare avere a mitropolitului Iosif era o bogată bibliotecă, pe care mai târziu a donat-o personal Academiei Române. Singurele cărți care l-au însoțit până la moarte erau Sfânta Scriptură, Ceaslovul și Viețile Sfinților.

40. La 26 ianuarie, 1902, marele mitropolit Iosif Naniescu, acest Ioan cel Milostiv al Bisericii Ortodoxe Române, s-a mutat la Hristos, în ceata sfinților ierarhi, plâns de toți săracii și elevii din orașul Iași, de toți preoții, călugării și credincioșii din Moldova. În chilia lui nu s-au găsit decât doi lei!

Drept recunoștință, poporul l-a canonizat numindu-l „Mitropolitul Moldovei, Iosif cel Sfânt”.

CUVIOSUL NECTARIE PROTOPSALTUL Schitul Românesc Prodromul-Muntele Athos (1808-1903)

a. Viața

Schimonahul Nectarie Crețu a fost unul din cei mai îmbunătățiți călugări români care s-au nevoit de-a lungul secolelor în Muntele Athos. S-a născut în orașul Huși, dintr-o familie de țărani credincioși cu mai mulți copii. Din botez

se numea Nicolae. Fratele său mai mare, Alexandru, era deja călugăr la Mănăstirea Ciolanu-Buzău, cu numele de Atanasie⁴.

Între anii 1840-1842, episcopul Sofronie Miclescu a luat pe tânărul Nicolae Crețu la Episcopia Hușilor, împreună cu alți tineri, unde a învățat tipicul și muzica bisericească.

Apoi ajunge cântăreț la o biserică din Galați. După puțin timp este luat de fratele său la Mănăstirea Ciolanu și îmbrăcat rasofor. De aici, amândoi frații fac o călătorie la Muntele Athos și Ierusalim și se reîntorc în Moldova, la Mănăstirea Neamț. Aici, starețul Neonil l-a tuns în schima monahală cu numele de Nectarie.

Prin anul 1845, schimonahii Nectarie și Atanasie se duc definitiv la Sfântul Munte, unde își cumpără o chilie mică lângă mare, în partea de răsărit a Athosului, la locul numit Vigla. În această colibă pustnicească s-a nevoit Cuviosul Nectarie împreună cu fratele său 16 ani, ajungând cel mai mare cântăreț și protopsalt al Muntelui Athos din a doua jumătate a secolului XIX.

În anul 1862, după sfințirea bisericii din Schitul Prodromul, părinții Nectarie și Atanasie părăsesc viața de pustie și vin în schit, împreună cu alți călugări români, unde rămân până la moarte.

În anul 1903, Cuviosul Nectarie s-a mutat din viața aceasta și a fost îngropat la Prodromul, alături de fratele său Atanasie.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Tânărul Nicolae, fiind împodobit de Dumnezeu cu darul frumoasei cântări, a fost luat de mic la Episcopia din Huși ca să învețe muzica psaltică. Astfel, în puțină vreme a deprins așa de bine meșteșugul cântării bisericești, că pe toți protopsalții episcopiei i-a întrecut.

2. Pe când era cântăreț la biserică „Adormirea Maicii Domnului” din Galați, a auzit despre aceasta fratele său, Atanasie, din Mănăstirea Ciolanu. Deci, ca nu cumva tânărul nevoitor să apuce vreun drum rău, îndată Atanasie a încălecat pe cal, a venit la Galați și a zis fratelui său:

- Nu ești dumneata Nicolae Crețu din Huși?
- Ba da, îi răspunse tânărul.
- Apoi eu sunt fratele tău, Atanasie.
- Am auzit și eu că am un frate călugăr, dar nu-l cunoșteam.

⁴ Prof. C. Erbiceanu, *Viața părintelui Schimonah Nectarie Protopsaltul, Sfântul Munte Athos*, rev. „B.O.R.” 1889, p. 410-414; Pr. V. Nicolau, *O călătorie la Constantinopol și Sfântul Munte, Ploiești*, 1907; Arhiereul Veniamin Pocitae, *Sfântul Munte al Athosului, cu prilejul unei călătorii în Răsărit*, București, 1939

- Eu sunt, i-a răspuns părintele Atanasie. Vino cu mine la mănăstire! Și îndată au plecat amândoi la Mănăstirea Ciolanu.

3. Văzând starețul mănăstirii smerenia tânărului Nicolae și frumusețea cântării sale, l-a îmbrăcat în rasă și l-a pus să cânte la biserică. Apoi, sosind hramul Mănăstirii Căldărușani, a fost invitat și rasoforul Nicolae cu fratele său Atanasie de la Ciolanu. Deci, uimind pe toți cu glasul său și cu meșteșugul cântării, ieromonahul Macarie, dascălul de psaltichie de la Mitropolia din București, a voit să-l ia cu sine și să-l facă dascăl și protopsalt. Dar părintele Atanasie și fratele său Nicolae, neiubind cinstea și slava acestei lumi, au lăsat toate și s-au dus la Sfântul Munte.

4. Rasoforul Nicolae, fiind însă prea tânăr, n-a fost primit în Muntele Athos. Deci, a plecat cu fratele său să se închine la Mormântul Domnului, apoi s-au întors în Moldova, la Mănăstirea Neamț. Aici, auzind starețul frumusețea cântărilor lui și văzându-i râvna pentru sfintele slujbe, îndată l-a făcut călugăr. Apoi, mai zăbovind puțin, părinții Atanasie și Nectarie au fost sloboziți să se întoarcă iarăși în Muntele Athos.

5. La chilia Vigla de sub vârful Athosului, a petrecut părintele Nectarie cu fratele său 16 ani de zile în aspră nevoință, asemenea marilor sihaștri atoniți. Toată săptămâna o petrecea cuviosul în rugăciune, neieșind din chilie, iar în Duminici și sărbători venea la Schitul Prodromul, care pe atunci se zidea, și cânta la biserică „ca un înger în trup”.

6. Se spunea iarăși despre dânsul că, de la începutul Postului Mare, nu mai ieșea din pustie până la Învierea Domnului, ci stătea la chilie în post și rugăciune, hrănindu-se „numai cu bob muiat în aceste 40 de zile”. Iar la Sfintele Paști veneau amândoi frații la Schitul Prodromul și se împărtășeau cu Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos.

7. Spuneau ucenicii lui că părintele Nectarie, cât a stat în pustie, a dobândit de la Dumnezeu darul lacrimilor și al preasfintei rugăciuni a lui Iisus, care se săvârșește neîncetat cu mintea și cu inima. Dar despre această tainică lucrare bătrânul niciodată nu vorbea.

8. Tot acolo în pustie a deprins Cuviosul Nectarie în chip desăvârșit meșteșugul cântării bisericești pe psaltichie. Fiind înzestrat de Dumnezeu cu glas îngeresc și învățând bine limba greacă, cânta așa de minunat, cum nu mai cântase alt călugăr în tot Sfântul Munte. De aceea, călugării atoniți îl numeau „al doilea Cucuzel”; alții îi spuneau „Privighetoarea Sfântului Munte”, iar călugării români îl numeau „Privighetoarea Moldovei”.

9. Vestindu-se în Muntele Athos „că un valah, anume Nectarie, cântă atât de bine, încât nu se află altul asemenea lui”, părinții greci îl chemau pe la

mănăstirile lor să cânte la praznicele împărătești și îi făceau loc între cei dintâi cântăreți. Iar părintele Nectarie, împreună cu fratele sau Atanasie, se duceau cu dragoste să slăvească pe Hristos.

10. Odată, Cuviosul Nectarie a fost chemat la hramul Mănăstirii Iviru, „Adormirea Maicii Domnului”. Acolo a cântat atât de frumos, încât toți se cucureau de darul ce i-l dăduse Dumnezeu. Auzind de aceasta, călugării lavrioți l-au chemat și la hramul Mănăstirii Lavra, de ziua Sfântului Atanasie al Atonului. Iar la slujba litiei, i-au dat să cânte în limba greacă o cântare frumoasă ce se numește „Matima”. Și a cântat părintele Nectarie cu „așa bună întocmire și cu dulce și minunat glas, că toți alergau să vadă cine cântă” și îl numeau „Noul Cucuzel”.

11. Altădată, părinții Nectarie și Atanasie au plecat de Sfintele Paști la Ierusalim, să se închine la Mormântul Domnului. Atunci a rugat părintele Atanasie pe proiestoșii greci să-l primească și pe fratele său să cânte la Sfântul Mormânt. Ei însă nu l-au primit, socotind că nu știe să cânte. La urmă i-au dat voie. Și când a început Cuviosul Nectarie a cânta și a slăvi pe Hristos, pelerinii și slujitorii se urcau pe strane și prin galerii să vadă cine cântă, că nu mai auziseră vreodată o cântare așa de minunată.

12. Văzând proiestoșii atoniți că numele părintelui Nectarie se făcuse cunoscut în tot Muntele Athos, unii dintre ei s-au umplut de zavistie asupra lui. Deci, fiind chemat odată la hramul Mănăstirii Iviru, au venit și câțiva protopsalți de la Constantinopol să vadă cine este acel așa de vestit „Cucuzel Valahul”. Și cânta Cuviosul Nectarie la strana stângă, iar grecii la strana dreaptă. Iar la sfârșitul privegherii de toată noaptea, pe când se cânta slavoslovie, protopsalții greci n-au mai putut să cânte de oboseală și au ieșit din biserică. Părintele Nectarie însă, fiind întărit de Maica Domnului, a cântat până dimineață la sfârșitul Liturghiei, încât pelerinii veniți la hram se urcau pe ferestre din afară să-l asculte și să-l vadă cântând. La urmă toți proiestoșii au zis:

– Cu adevărat nu este altul mai desăvârșit ca Nectarie Valahul. El este protopsalt și dascăl al Sfântului Munte!

13. Pentru darul lui Dumnezeu care era în Cuviosul Nectarie, îl aveau la mare evlavie toți proiestoșii și călugării din Sfântul Munte și îl numeau „Noul Cucuzel”, „protopsalt”, „dascăl” și „musico-loghiotatos”, adică preaînvățat în muzică, în tot Sfântul Munte. Și nimeni nu îndrăznea a se numi cântăreț desăvârșit până nu venea la părintele Nectarie să-l cerceteze. Dacă compunea cineva o cântare nouă, apoi întâi o aducea la părintele Nectarie ca să o vadă, și, de zicea că este bună, o tipărea, iar de nu, o lepăda. Până la sfârșitul vieții sale veneau oamenii din toate părțile, numai ca să-l audă cântând.

14. Așa a petrecut Cuviosul Nectarie în chilia Vigla, cu fratele său Atanasie, în neîncetată rugăciune, în cântări dumnezeiești și în mângâierea Duhului Sfânt, până în anul 1862, când s-a sfințit biserica de la Schitul Românesc Prodromul. Apoi s-au așezat amândoi în schit. Și a rămas schimonahul Nectarie în Prodromul încă 40 de ani, până la sfârșitul vieții, făcând ascultare cu multă smerenie împreună cu toți frații și părinții.

15. Spuneau ucenicii Cuviosului Nectarie și aceste cuvinte despre dânsul:

– Niciodată nu l-am văzut râzând sau glumind, ci ochii în jos avându-i adăpați în lacrimi, gândind la înfricoșata judecată a lui Dumnezeu ce va să fie. De multe ori ofta cu greu și slobozea lacrimi din ochii lui. Avea neîncetată sfânta rugăciune în gură. Era sculptor foarte bun de cruci de lemn; știa și mreji a împleti și ibrișin a toarce.

16. Spuneau iarăși ucenicii lui că părintele Nectarie avea mare evlavie către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Căci, cu ajutorul ei a dobândit darul rugăciunii lui Iisus și a învățat în chip desăvârșit cântarea bisericească. Tot cu puterea ei a fost izbăvit de otrăvire și de zavistia oamenilor și a viclenilor diavoli. Pentru aceasta a compus în cinstea Maicii Domnului cele mai alese axioane, iar la praznicele ei „cânta ca un înger de frumos”.

17. Când a venit Cuviosul Nectarie la Schitul Prodromul „n-a aflat nici o cântare în românește”, după cum se cântă în Sfântul Munte, și îndată s-a pus cu multă silință și a tradus toate cântările din grecește în românește, iar pe unele le-a compus din nou. După ce intra în chilia lui, se apuca de scris și de tradus cântări bisericești „care i se păreau mai frumoase, pentru a împodobi Biserica lui Hristos ca pe o adevărată mireasă”.

Cât a trăit Cuviosul Nectarie Protopsaltul la Schitul Prodromul, a scris *Doxastarul* la toți sfinții de peste an care au privegheri, precum și la Triod și Penticostar. A mai scris stihiri la toți sfinții, precum și polielee, heruviche, axioane și chinonice. A scris încă anixandarele mari și mici și a pus Prohodul Domnului pe psaltichie. Acestea sunt cele mai importante contribuții ale schimonahului Nectarie Crețu la îmbogățirea muzicii psaltice românești.

18. La Schitul Prodromul, Cuviosul Nectarie a format o școală de psaltichie pentru călugări, renumită în tot Muntele Athos. Spuneau călugării prodromiți că avea până la 70 de ucenici pe care-i învăța meșteșugul duhovnicesc al cântării bisericești. Călugării români, greci, ruși, bulgari, macedoneni și sârbi, toți câți voiau să devină psalți desăvârșiți, veneau la Prodromul și luau lecții de la vestitul dascăl Nectarie.

Dintre ucenicii săi, care au ieșit psalți vestiți în mănăstirile atonite, se știu numai câțiva: Cosma, întâiul proiestos la Mănăstirea Iviru; Maxim, la

Mănăstirea Esfigmenu; Paisie ieromonahul și Dorotei, la Mănăstirea Dionisiu; ieromonahul Damaschin și monahii Teofil, Antonie, Ilie, Hrisant, Serafim și Metodie, la Schitul Sfânta Ana. Mulți însă dintre ei au fost uitați. În Schitul Prodromul, cei mai aleși cântăreți români formați de părintele Nectarie au fost ieromonahii Calinic și Gherontie și monahii Calistrat, Isihie, Climent, Iacob, Nazarie, Grigorie și Daniil, care mai târziu ajunge protopsalt la Mitropolia din București.

19. Cei care l-au cunoscut personal spuneau și aceasta despre el:

– Părintele Nectarie protopsaltul este de statură înaltă, om frumos și plăcut la față, bătrân peste 70 de ani (în 1889). Vocea sa este sonoră, dulce și lină. Cântând, nu se observă nici o mișcare pe figura lui, așa că s-ar părea că nu este el cel care cântă. Toate cântările compuse de el sunt line și fără figuri, dar întrunesc seriozitatea și plăcutul. De aceea, ascultătorii nu se pot dezlipi de a-l auzi cântând. Modulația vocii este așa de desăvârșită la el, încât, deși are un volum de voce puternică, nu întrebunțează în cântările bisericești decât atât cât este necesar în deșteptarea simțului religios prin cântare.

20. Spuneau călugării din Schitul Prodromul că schimonahul Nectarie nu lipsea niciodată de la slujbele bisericești. Tot timpul stătea la locul lui, cu privirea în jos și cu gândul la cele de sus; ori cânta, ori săvârșea în taină rugăciunea minții.

21. Spuneau iarăși că părintele Nectarie era foarte blând și tăcut, iar despre cele pământești era cu totul indiferent. La ascultare, la biserică, la chilie nu vorbea deloc, fără numai de mare nevoie. De asemenea, nu se amesteca niciodată între cei care făceau tulburare în obște și se dezbinau între ei, ci tăcând se ruga pentru toți. Părinții numai cât îl vedeau, se cucureau de blândețea feței lui și se împăcau unii cu alții.

22. Când părintele Nectarie avea 90 de ani, i-a rânduit starețul pe monahul Arcadie să-l îngrijească.

Într-o zi, fiindu-i ucenicul la ascultare, bătrânul stătea în chilie și compunea o stihiră în cinstea Maicii Domnului. Deodată, vrăjmașul diavol a intrat la el în chip de om înfricoșat și apucându-l cu mâinile de haine l-a târât afară pe pietre, ca la 2 km, până la malul mării, vrând să-l înece în valuri. Dar cuviosul cerând cu lacrimi ajutorul Maicii Domnului, îndată i-a apărut la liman Preasfânta Fecioară Maria în chipul icoanei făcătoare de minuni numită „Prodromița”. Atunci diavolul l-a lăsat și s-a făcut nevăzut. După un ceas, l-a găsit ucenicul zăcând la pământ, zdrobit și abia viu. Apoi, ridicându-l, l-a dus la chilie și l-a îngrijit până s-a făcut sănătos.

23. În vara anului 1903, Cuviosul Nectarie Protopsaltul s-a strămutat la veșnicele lăcașuri, fiind în vârstă de 95 de ani, din care 75 de ani de nevoiță călugărească. Astăzi osemintele sale se odihnesc în cimitirul Schitului Prodromul, iar sufletul său cântă în cer cu sfinții mărirea lui Dumnezeu.

IEROSCHIMONAHUL VASIAN PANAITES

Egumen al Schitului Pocrov-Neamț (1821-1903)

Cuviosul ieroschimonah Vasian a fost, timp de 52 de ani, un mare egumen și duhovnic al Schitului Pocrov. S-a născut în satul Filioara-Neamț, în anul 1821, din părinți săraci și credincioși. Cunosând mănăstirile dimprejur, de mic creștea în inima lui dragostea de Hristos.

În anul 1840 a intrat în nevoița călugărească la Mănăstirea Neamț. După doi ani este tuns în schima monahală cu numele de Vasian, iar din anul 1843 devine ucenic al marelui stareț Neonil, împreună cu monahii Neofit Eliade și Teofan Cristea. Murind starețul în toamna anului 1853, părintele Vasian a fost hirotonit preot și numit egumen la Schitul Pocrov. În această renumită sihăstrie s-a nevoit ieromonahul Vasian, ca egumen, duhovnic, preot slujitor și sfetnic pentru toți, timp de 50 de ani.

După ce reînnoi biserica și chiliile, adună în jurul său o obște de peste 20 de monahi și schimonahi, din cei mai iubitori de liniște și nevoiță. Împreună cu ucenicii săi, egumenul Vasian s-a străduit să împlinească întru totul așezământul episcopului de Roman, Pahomie, lăsat cu testament ctitoriei sale, adică păzirea cu sfințenie a slujbelor bisericești, petrecerea călugărilor în desăvârșită viață de obște, mâncarea de post cinci zile pe săptămână, iar sâmbăta și Duminica dezlegare la brânză și lapte.

Pentru nevoile schitului, părintele Vasian a plantat livadă de meri, a săpat iaz pentru pește și a format o vestită prisacă cu 200 de stupi. Iar pentru primirea închinătorilor a făcut arhondaric nou, unde adăpostea și ospăta gratuit pe toți cei care ajungeau la schit. Aceeași grijă avea părintele Vasian și pentru cei câțiva pustnici care se nevoiau în pădurile din jurul Pocrovului, dându-le hrană și cele de trebuință.

Viața duhovnicească de rugăciune și de liniște din această sihăstrie, ca și blândețea și bunătatea starețului Vasian, s-au făcut repede cunoscute peste tot. Călugări și stareți din mănăstiri, episcopi și sihaștri, preoți și credincioși, țărani și orășeni, oameni simpli și învățați găseau în părintele Vasian de la

Pocrov un adevărat slujitor al lui Hristos, un sfetnic înțelept și un iscusit părinte duhovnicesc. Timp de 50 de ani, acest smerit egumen a stat neobosit, ziua și noaptea, înaintea Domnului și a oamenilor, rugându-se pentru toți, sfătuind, spovedind și hrănindu-i cu mâinile sale.

În primăvara anului 1903, Cuviosul Vasian s-a făcut schimonah, iar către toamnă s-a dus la Hristos, pentru a lua plata ostanelilor sale⁵.

IEROSCHIMONAHUL SAVA POPESCU Mănăstirea Stânișoara-Argeș (1830-1904)⁶

Acest cuvios părinte a fost un vas ales al monahismului nostru, întrecând pe mulți cu nevoița, cu tăcerea, cu liniștea și cu lucrarea minții.

Părintele Sava era fiul cel mai mare al preotului Nicolae Popescu, din satul Bucșenești-Argeș, plaiul Loviștea. Tatăl său l-a dat la Seminarul din Râmnicu-Vâlcea cu gândul să-l facă preot și să-l lase urmaș în locul său. Dar tânărul Ștefan, fiind chemat de Dumnezeu la nevoița călugărească, după doi ani a părăsit seminarul și s-a dus la Mănăstirea Stânișoara. În secolul XIX, această mănăstire era cea mai vestită sihăstrie din Țara Românească. Loc *retras de lume, fără căi de acces, cu rânduială de viață atonită*, unde nu intra parte femeiască. Pentru liniștea și rânduiala acestei mănăstiri, nu puțini călugări iubitori de Hristos se nevoiau aici.

În această sihăstrie a intrat și tânărul Ștefan, prin anul 1850. După trei ani de ascultare a fost călugărit, primind numele Sfântului Sava cel Sfințit. Mai târziu, văzând starețul buna lui așezare în râvnă pentru cele duhovnicești, l-a hirotonit diacon și preot în obștea Mănăstirii Stânișoara. Ziua și noaptea zăbovea în biserică, sluja cu evlavie cele sfinte, cânta frumos, vorbea puțin cu oamenii și permanent cu Dumnezeu. În chilia lui nu primea niciodată pe nimeni. Acolo, ca într-o biserică de taină, se ruga neîncetat, vărsa neștiute lacrimi, adăuga multe metanii și privegheri de toată noaptea și se împărtășea din bucuriile Duhului Sfânt.

Auzind de petrecerea fiului său, preotul Nicolae Popescu s-a dus și el la mănăstire și s-a călugărit cu numele de ieromonahul Nifon. Apoi și fiul cel mai mic, lăsând seminarul, s-a călugărit tot la Stânișoara, cu numele de

⁵ Arhim. V. Vasilache, *Vasian de la Pocrov*, în *Prinos închinat Patriarhului Nicodim*, București, 1946, p. 52-64

⁶ După mărturiile ucenicului său, Arhim. Grigorie Urișescu, starețul Schitului Trivale-Pitești.

Atanasie. Acolo s-au nevoit împreună, părintele Nifon cu fiii săi, Sava și Atanasie, mai bine de 30 de ani, slăvind pe Dumnezeu și rugându-se pentru oameni.

La cererea Sfântului Ierarh Calinic, ieroschimonahul Sava s-a dus în anul 1863 să ajute la organizarea Mănăstirii Frăsinei. Ca părinte duhovnicesc al acestei sihăstirii, timp de patru ani a adunat în jurul său până la 20 de ucenici, a întemeiat viață de obște, a rânduit slujbe după tipicul Muntelui Athos, apoi s-a întors iarăși la metanie. După câțiva ani, ieroschimonahul Sava a fost rânduit stareț la Mănăstirea Turnu, pe care o povățuiește cu aceeași blândețe și înțelepciune timp de aproape patru ani de zile. Apoi, lăsând alt stareț în locul lui, se retrage din nou la fericita liniște de la Stânișoara.

În anul 1890, ieromonahul Nifon se mută la cele veșnice în vârstă de 90 de ani, iar în anul 1895, Cuviosul Sava este rânduit stareț în mănăstirea de metanie. Dar, fiind smerit și iubitor de liniște, după puțină vreme a renunțat la această cinste, alegându-și tăcerea și neîncetata rugăciune. Însă, pentru blândețea și nevoința lui, tot soborul îl iubea și îl avea de duhovnic. La fel îl căutau și mirenii pentru sfat și mângâiere.

Ajungând la bătrânețe, părintele Sava a petrecut ultimii ani numai în post și rugăciune, fiind îngrijit de fratele său, Atanasie. Iar când și-a simțit sfârșitul aproape, a primit Preacuratele Taine, apoi a chemat pe starețul mănăstirii și i-a spus:

– Părinte stareț, sfârșitul meu s-a apropiat. Iertați-mă pe mine păcătosul de tot ce v-am greșit și mă binecuvântați, căci astăzi trebuie să stau la judecată înaintea lui Hristos! Nu mă uitați la sfintele rugăciuni.

Apoi, dându-și ultima sărutare și plângând unul pe grumajii celuilalt, a zis către fratele său:

– Părinte Atanasie, mă duc la Domnul să dau socoteală de faptele mele. Pomeniște-mă permanent la biserică, iar trupul meu îngroapă-l alături de tatăl nostru, ca să fim și dincolo împreună cum am fost și pe pământ. Aprinde lumânarea în sfeșnic și du-te la chilie să te rogi pentru mine!

După câteva clipe, întorcându-se, schimonahul Atanasie l-a găsit pe Cuviosul Sava adormit în Domnul, cu lumânarea lângă el. Apoi, făcând slujba prohodului după rânduială, l-a îngropat lângă altarul Bisericii, alături de ieromonahul Nifon.

CUVIOSUL DOMETIE MONAHUL

Mănăstirea Neamț

(† 1905)

Spun părinții că în obștea Mănăstirii Neamț se nevoia, în a doua jumătate a secolului XIX, un călugăr foarte evlavios și nebăgat în seamă, cu numele Dometie. De 60 de ani făcea ascultare la vitele mănăstirii, cărând resturi de mâncare de la bucătărie și zicând neîncetat rugăciunea lui Iisus, în deplină tăcere și mulțumire duhovnicească. La chilie nu avea decât rasa, Ceaslovul și Psaltirea. Iar pentru că nu auzea, părinții îi spuneau „Dometie cel surd de la văcărie”, ca să-l deosebească de ceilalți călugări cu același nume.

În anul 1905, într-o zi de toamnă, a zis eclesiarhul mănăstirii către toți:

– Părinților, a murit Dometie cel surd de la văcărie. L-am găsit în chilie, cu Psaltirea lângă el și l-am așezat în pridvorul bisericii. Care voiți să citiți la Psaltire în noaptea aceasta lângă părintele Dometie, cum este obiceiul la călugări?

– Îi citesc eu la Psaltire! a răspuns ieromonahul Ioanichie Moroi.

La miezul nopții, când au venit călugării la Utrenie, toată biserica era plină de bună mireasmă.

– De unde este această mireasmă duhovnicească în sfânta biserică? întrebau pe ieromonahul Ioanichie.

– A ieșit din sicriul părintelui Dometie! răspundea el.

Atunci călugării, înțelegând că l-a proslăvit Dumnezeu ca pe un sfânt, au început a face închinăciuni împrejurul sicriului, zicând:

– Cuvioase părinte Dometie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi! Apoi, aducându-și Psaltirile, s-au rugat toată noaptea pentru odihna sufletului său. Și s-au adunat atât de mulți, încât nu mai încăpeau în pridvor și în naos. De aceea unii citeau la Psaltire în jurul bisericii.

În timpul înmormântării, trupul monahului Dometie a răspândit din nou bună mireasmă. Atunci arhiereul Narcis Crețulescu, starețul mănăstirii, a rostit aceste cuvinte:

– Vedeți, părinților, cum proslăvește Dumnezeu pe cel ce face ascultare fără cârtire? Vedeți pe cel ce se roagă neîncetat, cu răbdare și care nu caută răsplată de la oameni, ci de la singur Iisus Hristos? Părintele Dometie cel sărac acum s-a îmbogățit! Părintele Dometie, pe care nimeni nu-l băga în seamă, acum se roagă în cer pentru noi. Căci așa proslăvește Dumnezeu pe călugării cei smeriți și ascultători!

SCHIMONAHUL ATANASIE POPESCU

Mănăstirea Stânișoara-Argeș

(† 1907)

Schimonahul Atanasie era fiul cel mai mic al preotului Nicolae Popescu, din comuna Bucșenești-Argeș și frate bun cu ieroschimonahul Sava din Mănăstirea Stânișoara. Tatăl său, după ce l-a dat la Seminarul din Râmnicu-Vâlcea, s-a călugărit la Stânișoara cu numele de Nifon și se nevoia acolo împreună cu fiul cel mai mare.

Dar nici copilul cel mic n-a voit să rămână în lume, că, după ce învăță 4 clase de seminar și deprinse bine psaltichia, se duse și el la Mănăstirea Stânișoara, pentru a cânta toată viața lui Hristos. Acolo îi întrecea pe toți cu frumusețea cântării, cu râvna pentru cele sfinte și cu ascultarea. Tatăl său îi zicea la început să se facă preot, dar el a dorit să se călugărească. Atunci tatăl l-a lăsat. Starețul, văzând nevoia lui, l-a tuns în schima monahală cu numele de Atanasie. Și era un lucru minunat a vedea pe tata cu cei doi fii slujind într-un cuget, ziua și noaptea, lui Dumnezeu. Însă părintele Atanasie întrecea pe ceilalți cu osârdia la rugăciune, cu smerenia și cu tăcerea.

În mănăstire era iubit de toți, mai ales pentru două daruri duhovnicești. Citea la strană foarte clar și frumos, fără nici o greșală, și cânta îngerește, de mișca inimile tuturor. Era încă bun tipicar, ascultare pe care a dus-o toată viața. Cincizeci de ani a cântat și a citit părintele Atanasie în Biserica lui Dumnezeu, fără a ieși vreodată din mănăstire. Iar pentru smerenia inimii lui, a dobândit de la Hristos darul neîncetatei rugăciuni și mângâierea Duhului Sfânt.

Iată ce spunea despre el arhimandritul Grigorie Urițescu:

– Pe părintele Atanasie l-am cunoscut și am trăit cu dânsul la Mănăstirea Stânișoara, prin anii 1900–1905. Era foarte corect. Nu se amesteca în treburile altora. În afară de mănăstire, la sat sau oraș n-a mers niciodată. Păzea orele de slujbă și totdeauna, împreună cu fratele său, Sava, erau cei dintâi la biserică. Locul lui era în strana stângă. Citea canoanele și cânta, dar nu greșea cu nimic la citit, nici altora nu le făcea observație dacă greșeau. La ascultare nu deschidea nici o vorbă cu alții. Răspundea numai dacă era întrebat. Iar în chilia sa, vecină cu a fratelui său, nu primea pe nimeni.

În toamna anului 1907, Cuviosul schimonah Atanasie s-a dus la Hristos, iar trupul lui a fost îngropat alături de tatăl și de fratele său.

Odihnește, Doamne, cu dreptii pe adormiții robii tăi, Cuvioșii Nifon, Sava și Atanasie!

ARHIMANDRITUL CHIRIAC NICOLAU

Mănăstirea Neamț

(1839–1907)

Acest cuvios părinte arhimandrit din Mănăstirea Neamț a rămas în memoria urmașilor săi, mai ales prin faptele sale de binefacere și milostenie creștină ce se cuvin a fi pomenite. Era de loc din satul Humulești. În Războiul de Independență din anul 1877 a fost pe câmpul de luptă, ca ordonanță a unui general. Apoi, îmbolnăvind-se generalul și simțindu-se aproape de moarte, a încredințat ordonanței sale o sumă de bani, cu obligația de a-i folosi în opere de binefacere creștinească.

După război, sergentul Constantin Chiriac se întoarce acasă și intră ca frate în obștea Mănăstirii Neamț. Starețul Timotei, văzând ascultarea și osârdia sa la cele duhovnicești, l-a făcut călugăr, apoi diacon și preot. Căutând să împlinească cu nepătată conștiință rugămintea generalului mort departe de țară, ieromonahul Chiriac Nicolau a folosit banii încredințați pentru alinarea bolnavilor și luminarea copiilor neștiutori de carte.

În anul 1895 a construit o școală primară cu 4 săli de clasă în satul Vânători-Neamț, precum se vede până astăzi, și a înzestrat-o cu o prețioasă bibliotecă de sute de cărți ieșite din vechile noastre tiparnițe bisericești. De asemenea, a donat o altă sumă de bani la Spitalul public din Târgu Neamț, pentru mângâierea bolnavilor și efectuarea unor înnoiri. Banii rămași i-a împărțit la mănăstiri și biserici pentru odihna sufletului celui răposat.

În anul 1890, ieromonahul Chiriac Nicolau a fost făcut duhovnic și arhimandrit în obștea Mănăstirii Neamț și câțiva ani arhimandrit de scaun al Episcopiei Ismailului și Dunării de Jos. Timp de aproape 20 de ani, cât a mai trăit, a săvârșit cu multă evlavie cele sfinte, fiind nelipsit de la biserică și îndeletnicindu-se cu sfătuirea și mărturisirea credincioșilor și a călugărilor, care îl aveau ca pe un bun părinte duhovnicesc. În anul 1907, arhimandritul Chiriac s-a dus la Hristos, să primească plata ostanelilor sale.

IEROSCHIMONAHUL NECTARIE

Mănăstirea Almaș-Neamț

(1835–1912)

Părintele Nectarie a fost un mare duhovnic isihast. Era de loc de pe Valea Troțușului. După armată s-a făcut călugăr la Mănăstirea Bogdana-Târgu

Ocna. Dar, fiind foarte râvnitor pentru neprihănită liniște, s-a retras în Munții Cașinului și acolo s-a făcut sihastru renumit. Mai mult de 20 de ani s-a liniștit schimonahul Nectarie în pădurile seculare din Munții Cașinului, unde se nevoiau și alți călugări iubitori de Hristos. Acolo a gustat Cuviosul Nectarie din dulceața liniștii și a deprins lucrarea cea de taină a rugăciunii lui Iisus.

În anul 1882, stareța Mănăstirii Almaș-Neamț, schimonahia Suzana Ștefănescu, rămânând fără preot, i-a cerut episcopului de Roman, Melchisedec, - fratele ei - să-i dea un duhovnic bun. Atunci episcopul a chemat la sine pe părintele Nectarie din Muntele Cașin, l-a hirotonit preot și l-a trimis duhovnic la Mănăstirea Almaș.

Timp de 30 de ani, acest smerit isihast a fost singur slujitor, sfetnic și părinte duhovnicesc al Mănăstirii Almaș, care număra până la 40 de călugărițe. Iar nevoința duhovnicului Nectarie era aceasta:

Zilnic săvârșea Sfânta Liturghie și toată rânduiala cu mare evlavie. Restul timpului îl petrecea singur, în cugetări dumnezeiești și în lucrarea rugăciunii lui Iisus. În chilie nu primea niciodată pe nimeni. Spovedania soborului o făcea săptămânal în biserică. Nimeni nu-l vedea vreodată râzând sau vorbind cuvinte de prisos. Că vorbea foarte puțin și cu multă înțelepciune. Mâncare primea o singură dată pe zi, iar de avea ceva de prisos, împărțea la săraci și la maicile bătrâne. Noaptea o petrecea în rugăciune și în citirea Sfintelor Scripturi. Spre ziuă adormea două-trei ore, apoi venea la biserică.

Pentru sfințenia vieții lui, părintele Nectarie era foarte iubit și căutat de credincioși. Pe unii îi spovedea, pe alții îi sfătuia, celor bolnavi le citea și, după mărturia ucenicilor lui, mulți se vindecau de suferințele lor.

În anul 1910, ieroschimonahul Nectarie s-a îmbolnăvit de picioare. Zi și noapte se ruga în chilie, că nu mai putea merge la biserică. Iar în ultima noapte a vieții lui a zăbovit multe ore în genunchi, vorbind cu cineva nevăzut. Dimineăța, maicile l-au întrebat:

- Cu cine ai vorbit astă noapte, părinte Nectarie, că toată noaptea vorbeai singur?

- În noaptea aceasta am văzut, pe un câmp întins, o mulțime de oameni goi, pe care i-am spovedit în viață, dar care nu și-au făcut canonul, ci au murit sub canon. Toți mă rugau să-i dezleg de canon, ca să se învrednicească de cunună. Cu dâșii am vorbit toată noaptea aceasta! După un ceas, Cuviosul Nectarie Ieroschimonahul și-a dat duhul în mâinile Domnului și a fost înmormântat alături de biserică.

Era în vara anului 1912.

MOȘUL GHEORGHE LAZĂR

Mănăstirea Văratec

(1846–1916)⁷

a. Viața

Credinciosul Gheorghe Lazăr este modelul adevăratului pelerin rom. Prin trăirea sa cu totul aleasă, el formează un exemplu unic în viața duhovnicească a Bisericii noastre din ultima sută de ani.

Moșul Gheorghe Lazăr, cum i se spune până astăzi, s-a născut în com. Șugag, județul Alba, în anul 1846. Când avea vârsta de 24 de ani, părinții l-au căsătorit și l-au lăsat moștenitor averii lor. Și a trăit în însoțire cu femeia, Pelaghia, aproape 20 de ani, fiind binecuvântat de Dumnezeu cu cinci copii. Ducea o viață creștinească aleasă, în muncă cinstită, în rugăciune, post și milostenie. Îndeletnicirea lui era creșterea vitelor.

În anul 1884, s-a dus să se închine la Mormântul Domnului și a rămas mănăstirile din pustiul Iordanului și al Sinaiului peste un an de zile. Apoi nevoit un an și jumătate în Muntele Athos și s-a întors în țară. A mai trăit câțiva ani în familie, și-a pus copiii în rândulială, iar în anul 1890 s-a retras pelerin spre mănăstirile Moldovei.

După ce se închină la toate sfintele lăcașuri, Moșul Gheorghe Lazăr stabilește definitiv în orașul Piatra Neamț și se nevoiește ca un adevărat sihastru în clopotnița lui Ștefan cel Mare din mijlocul orașului timp de 26 ani, până la obștescul său sfârșit. Aici se ostenea singur, în post și rugăciune vară și iarnă, fără foc, fără pat, fără două haine, fără încălțăminte în picioare trăind din darul lui Dumnezeu și din mila oamenilor.

Astfel, bineplăcând lui Dumnezeu și cunoscându-și sfârșitul, s-a săvârșit cu pace în chilia lui, la 15 august, 1916, și a fost înmormântat în cimitirul orașului. În vara anului 1934, osemintele sale au fost așezate în gropnița Mănăstirii Văratec.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Credinciosul Gheorghe Lazăr a fost în viața sa un om al rugăciunii. Cel mai mult citea Psaltirea. Încă de mic o purta cu sine și, pascănd viteza părinților săi pe munte, citea mereu psalmii lui David, până i-a deprins pe de rost.

⁷ După mărturiile ucenicilor săi, Arhim. Mina Prodan și Protos. Damaschin T. din Marea Neamț.

2. Dorind foarte mult să se închine la Mormântul Domnului, în primăvara anului 1884 și-a pus Evanghelia și Psaltirea în traistă, și-a lăsat casa în rânduială, a luat toiagul în mână și a plecat la Ierusalim. Până la Constanța a mers pe jos, apoi cu vaporul, rostind neîncetat psalmii lui David. Iar când a ajuns la Sfântul Mormânt, s-a rugat cu atâta credință și lacrimi, că a uimit pe toți. Și a zăbovit în Ierusalim 40 de zile.

3. Spunea mai târziu ucenicilor săi că, râvnind să cunoască nevoința călugărilor din Țara Sfântă, s-a dus să se închine prin toate mănăstirile din pustiul Iudeii și din Valea Iordanului. Mai întâi a ajuns cu mai mulți pelerini la un sihastru vestit ce se nevoia în peștera Sfântului Xenofont. Sihastrul tocmai atunci dădea mâncare unui leu în gura peșterii. Apoi, slobozind leul în pustie, a strigat pe nume pe Moșul Gheorghe, zicându-i prin tălmaci:

– Frate Gheorghe, vino și nu te teme. Pomenită să fie credința ta înaintea lui Hristos și auzită să-ți fie rugăciunea în urechile Domnului Savaot! Știu dragostea ta și râvna inimii tale de a-I sluji Lui toată viața. Deci, zăbovește o vreme la mănăstirile din Palestina în post și rugăciune, iar când îți va porunci Duhul Sfânt, să vii iarăși la mine.

4. Cu binecuvântarea acestui sihastru a petrecut Moșul Gheorghe un an de zile prin mănăstirile Palestinei. În fiecare lavră stătea o lună de zile. Ziua ajuta la udatul grădinilor, iar noaptea citea la Psaltire în biserică și zicea rugăciunea lui Iisus. Apoi pleca la altă mănăstire.

Așa s-a nevoit bătrânul, în post, în rugăciune și tăcere, neștiut de nimeni. Apoi s-a dus iarăși la bunul său dascăl din pustie.

5. Primindu-l cu dragoste, pustnicul l-a întrebat:

– Frate Gheorghe, cum se simte duhul tău?

– Bine, cu rugăciunile sfinției tale, părinte.

– Să știi, frate, că tu nu ești chemat să fii călugăr, dar vei duce o nevoie mai grea decât a unui călugăr. Că vei trăi mergând din loc în loc, în rugăciune, în post și în multă lipsă. Dar, de vei avea neîncetat mintea la Dumnezeu, darul Lui va fi cu tine și vei birui toate ispitele vrăjmașului. Avere pe pământ să nu-ți aduni; pe călugări și pe preoți să-i cinstești, pe mireni să-i sfătuiești, pe săraci cât poți să-i ajuți, în biserici ziua și noaptea să te rogi, și așa te vei mântui.

– Dar cum voi putea împlini toate acestea, că sunt slab și neputincios?

– Du-te la pustie, unde nu este față de om, și postește patruzeci de zile. Iar pentru slăbiciunea firii să iei cu tine puțină pâine și apă. Însă, fii cu luare-aminte, că multe ispite și năluciri diavolești vei pătimi. De vei sfârși aceste

zile cu bine, vei primi mare dar de la Dumnezeu și vei birui toate cursele vicleanului diavol.

6. Trecând bunul nevoitor Iordanul, numai cu Evanghelia și Psaltirea în desagă, a postit 40 de zile în pustie, rugându-se neîncetat și întărindu-se din când în când cu puțină hrană. Dar în aceste zile multe ispite a pățimit. Că uneori îl speria vrăjmașul cu năluciri de fiare și șerpi veninoși, alteori îl chinuia cu foamea, cu setea, cu arșița și mai ales cu țințarii și cu tot felul de insecte. El însă, cu ajutorul lui Dumnezeu, de toate s-a izbăvit.

7. Într-o zi, vrăjmașul i-a aruncat căciula, ca să-l tulbure de la rugăciune. Atunci el s-a fâgăduit Domnului ca să umble până la moarte cu capul descoperit. În altă zi i-a aruncat bocancii și nu i-a mai găsit. De atunci, bunul nevoitor a început să umble toată viața desculț. Iar în altă zi i s-a arătat vrăjmașul în chipul unui om ce ară și i-a zis:

– Moș Gheorghe, vezi brazda aceasta?

– Da, o văd, a răspuns bătrânul.

– Așa că este dreaptă?

– Da, este dreaptă.

– Iată, așa este și credința ta către Dumnezeu! adaugă vrăjmașul, vrând să-l arunce în păcatul mândriei. Dar Moșul Gheorghe, însemnându-se cu Sfânta Cruce, a izgonit pe diavolul de la el.

8. Împlinindu-se cele 40 de zile, Moșul Gheorghe s-a dus iarăși la sihastrul din pustie. Iar pustnicul, sărutându-l, i-a zis:

– Frate Gheorghe, pentru că ai biruit pe vrăjmașul și nu te-ai lăsat înșelat de cursele lui, iată, ți-a dat Dumnezeu darul rugăciunii celei curate și putere duhovnicească în nevoința ta. Că toată viața vei umbla desculț și fără acoperământ pe capul tău, dar nici frigul, nici căldura, nici boala nu te vor vătăma.

Apoi bătrânul, făcând metanie dascălului său, s-a întors la Ierusalim, s-a închinat la Mormântul Domnului, a primit Preacuratele Taine și a plecat spre Muntele Athos. Aici a zăbovit încă un an și jumătate, închinându-se pe la toate sfintele lăcașuri și cercetând pe cuvioșii călugări din mănăstiri și peșteri. Apoi, luând de la toți binecuvântare, s-a întors iarăși în sânul familiei.

9. Spuneau ucenicii săi că Moșul Gheorghe n-a stat mult în Șugag. Ci, punându-și în rânduială casa și copiii, a plecat închinător pe la mănăstiri și schituri. Îmbrăcat cu cojoc, desculț, cu capul descoperit, cu Psaltirea sub braț și cu toiagul în mână, bunul pelerin mergea pe jos din sat în sat, din mănăstire în mănăstire, rostind rugăciunea lui Iisus și psalmii lui David. Ziua călătorea, iar seara poposea prin sate, cât mai aproape de biserici. După ce se odihnea

câteva ceasuri, intra în biserică și se ruga acolo, singur, cu rugăciuni de taină. până dimineața. Apoi pleca mai departe.

Așa s-a nevoit bătrânul Gheorghe Lazăr trei ani de zile, străbătând Transilvania și Muntenia, rugându-se prin biserici și mănăstiri, ca un adevărat pelerin al Bisericii noastre Ortodoxe.

10. În anul 1890, Moșul Gheorghe Lazăr a mers să se închine și prin mănăstirile Moldovei, zăbovind în fiecare sfânt lăcaș. Apoi s-a stabilit definitiv la biserica Sfântul Ioan Botezătorul din Piatra Neamț, zidită de voievodul Ștefan cel Mare. Și a locuit în clopotnița bisericii timp de 26 de ani în aspră nevoie, ca un adevărat stâlpnic și sihastru în mijlocul lumii, fiind iubit de toți și rugându-se pentru toți.

11. Nevoia bătrânului Gheorghe Lazăr, după mărturia ucenicilor săi. arhimandritul Mina Prodan și protosinghelul Damaschin Trofin din Mănăstirea Neamț, era aceasta:

– Dimineața pleca, cu toiagul în mână și cu Psaltirea sub braț, la unele familii unde era chemat sau pe stradă, zicând pe de rost psalmii. Din banii pe care îi primea milostenie, cumpăra mai multe pâini calde de la brutărie și, la amiază când se întorcea, le împărțea săracilor și cerșetorilor din oraș care îl așteptau în fața clopotniței. Unora le dădea pâine, altora le dădea bani și tot ce primea de la credincioși. Apoi urca în turn singur numai cu Psaltirea sub braț. Acolo zăbovea în rugăciuni de taină până către seară. După asfințitul soarelui mânca legume fierte și îndată se culca.

La ora 11 noaptea, bătrânul cobora din turn, se închidea în biserică și se ruga acolo singur, neștiut de nimeni, până dimineața. În zorii zilei ieșea din biserică și pleca să cumpere pâine pentru săraci.

12. Psaltirea era cartea de rugăciuni cea mai iubită în viața bătrânului Gheorghe Lazăr. O știa pe de rost din tinerețe sa și o rostea regulat în fiecare zi. Pe stradă, însă, bătrânul rostea psalmii în ison, cu glas tare și rar, zicând:

– Acum să începem drăguțele de rugăciuni ale catismei întâi!

După ce termina, adăuga:

– Acum să începem drăguțele de rugăciuni ale catismei a doua!

Așa continua până termina Psaltirea. Apoi împărțea milostenie și se urca din nou în turn.

13. Spuneau ucenicii bătrânului că oamenii din oraș și din împrejurimi. toți îl cunoșteau și se foloseau mult de viața lui aleasă. Tineri și bătrâni, săteni și orașeni, săraci și bogați, cu toții îl numeau de obște „Moșu Gheorghe”. Iar când trecea prin sate sau pe stradă, unii îi sărutau Psaltirea pe care o purta permanent sub braț, alții îi dădeau milostenie ca să se roage pentru ei, copiii

se opreau din joacă, vitele pe câmp stăteau o clipă din păscut, iar câinii niciodată nu lătrau după el. Mulți credincioși îl petreceau, mergând cu evlavie în urma lui și ascultând psalmii pe care îi rostea în auz.

14. Spuneau aceiași ucenici că cea mai înaltă rugăciune a bătrânului era cea de noapte, pe care o făcea în biserică. Timp de peste 30 de ani nu a lipsit niciodată noaptea de la biserică. Intra la ora 11 înainte de miezul nopții și ieșea dimineța, între orele patru-cinci. Oriunde înnopta, în orașe, prin sate sau pe la mănăstiri, păstra cu sfințenie această rânduială. Aceasta era rugăciunea de foc a bătrânului Gheorghe Lazăr, pe care o săvârșea în taină, neștiut de oameni.

15. Ucenicul său, Protosinghelul Damaschin Trofin din Mănăstirea Neamț, spunea următoarele:

- Fiind eu de loc din Piatra Neamț, Moșul Gheorghe venea adesea în casa noastră. Într-o zi, pe când aveam 15 ani, a zis bătrânul către tata:

- Drăguță, lasă copilul deseară să se roage cu mine la biserică!

- Îl las, Moș Gheorghe. Și am plecat împreună spre biserica Sfântul Ioan Domnesc.

Noaptea, la ora 11, a deschis biserica și ne-am încuiat înăuntru. Pe mine m-a trimis la strană să citesc încet din Ceaslov, iar el a rămas în pronaos. Și a stat acolo nemișcat, desculț pe piatră, cu mâinile în sus la rugăciune două ceasuri. Eu mă uitam pe furiș la el, să văd cum se roagă, dar nu înțelegeam ce zice. Apoi a zis câteva catisme din Psaltire. Apoi a lăsat Psaltirea și zicea către fiecare sfânt din calendar această scurtă rugăciune:

- Sfinte preacuvioase părinte (N), roagă-te lui Dumnezeu pentru noi, păcătoșii!

Pe urmă a început să pomenească pe de rost pe toți oamenii care i-au dat milostenie în ziua trecută, fără a uita vreun nume. Pentru fiecare făcea o închinăciune și zicea această rugăciune:

- Preasfântă Treime, miluiește pe cutare care m-a miluit pe mine păcătosul! Apoi și-a pus jocul, Psaltirea și toiagul în strană și a început să facă metanii cu rugăciunea lui Iisus, mai mult de un ceas. Iar când a observat că se luminează de ziuă, s-a apropiat de mine și mi-a zis:

- De acum, hai să mergem, drăguță!

16. Pe lângă rugăciune și milostenie, Moșul Gheorghe Lazăr avea și o mare nevoie trupească, prin care întrecea pe toți. Vară și iarnă umbla desculț și descoperit, oricât de cald sau de ger ar fi fost. Iarna ieșeau aburi de pe creștetul său, iar zăpada și gheața i se topeau sub tălpi, încât toți se minunau de aceasta și slăveau pe Dumnezeu. Spuneau părinții care l-au

cunoscut și bătrânii orașului că Moșul Gheorghe nu a fost niciodată bolnav, căci darul Domnului era cu dânsul.

17. Pe când trăia încă în Transilvania, s-a dus iarna desculț peste Carpați, la Schitul Peștera Ialomicioarei. Acolo, văzând că biserica nu are sobă, a zis egumenului:

– Cum stați în biserică fără foc?

– Nu avem bani să cumpărăm o sobă, a răspuns. Atunci Moșul Gheorghe a cumpărat o sobă de teracotă din Sinaia și a dus-o la schit.

18. Trecând odată printr-un sat în timp de iarnă și văzându-l oamenii desculț, i-au zis:

– Moș Gheorghe, vrei să-ți cumpărăm noi niște opinci?

– Lasă drăguță, a răspuns bătrânul, că picioarele mele sunt mai calde ca ale voastre!

19. Uneori obișnuia acest minunat bătrân să meargă spre închinare pe la sfintele mănăstiri, că era cunoscut părinților și toți îl primeau cu dragoste. Și stătea până la o săptămână în fiecare lăcaș, păzind neschimbată buna lui rânduială și zăbovind în vorbiri duhovnicești cu părinții călugări. Mănăstirile cele mai iubite Moșului Gheorghe erau: Bistrița, Neamț, Sihăstria, Sihla, Agapia, Văratec și Nechit.

20. Vestea nevoinei sale ajunsese departe, dincolo de hotarele Moldovei. De aceea veneau mulți să-i ceară cuvânt de folos. Unii veneau să se roage pentru ei. Alții îi cereau milostenie. Iar bătrânul, fiind blând la chip, dulce la grai, înțelept la cuvânt și smerit la inimă, pe toți îi mângâia și îi zidea sufletește.

21. Veneau încă la Moșul Gheorghe tineri din Transilvania și Moldova, care doreau să slujească lui Hristos. Iar el, având darul înaintevererii, pe unii îi trimitea la mănăstirile din Moldova sau la Sfântul Munte, iar pe alții îi întorcea la căminele lor. Cei mai mulți ucenici avea la Mănăstirea Neamț, iar dintre maici, la Agapia și Văratec. Însă, toți ucenicii lui au ajuns călugări desăvârșiți.

22. Odată l-a întrebat un tânăr din Zărnești:

– Moș Gheorghe, vreau să mă fac călugăr. La ce mănăstire să mă duc?

– Ascultă, drăguță. Dacă vrei să te mântuiești, du-te acolo unde sunt mai multe ispite!

23. Altădată l-a întrebat ucenicul său, Dumitru Trofin, din Piatra Neamț:

– Moș Gheorghe, m-am hotărât să mă duc la Sfântul Munte. Ce sfat îmi dai?

- Drăguță, nu te duce la Sfântul Munte. Poți fi și aici călugăr bun. Du-te la Schitul Sihăstria. Acolo este un egumen ales și are mare nevoie de frați. Deci, ascultându-l, ucenicul a ajuns duhovnic iscusit.

24. Alți doi ucenici ai bătrânului, anume Ioan și Constantin Păvălucă, mocani vestiți din comuna Brețcu-Covasna, l-au întrebat:

- Moș Gheorghe, vrem să ne facem amândoi călugări. Donăm mănăstirii și averea noastră formată din 500 de oi. La care mănăstire să mergem?

- Drăguță, mergeți la Mănăstirea Neamț. Acolo este mântuirea voastră!

25. Uneori bătrânul se retrăgea la Mănăstirea Sihăstria, al cărei egumen, Protosinghelul Ioanichie Moroi, îi era cel dintâi ucenic. Noaptea se ruga după obicei în biserică, iar ziua se ruga și citea Psaltirea la un loc tănuț pe Muntele Tăciunele.

26. Odată s-a urcat Moș Gheorghe la Schitul Sihla cu mai mulți părinți din Sihăstria. Bătrânul mergea înainte, rostind în taină rugăciunea lui Iisus. Apoi, deodată s-a împiedicat și era gata să cadă jos. Atunci s-a întors către părinți și le-a zis:

- Vedeți ce mi s-a întâmplat? Numai puțin am părăsit rugăciunea și îndată m-a părăsit darul lui Dumnezeu. Cum m-am pogorât cu mintea jos, m-am și împiedicat să cad, căci, mintea trebuie să fie întotdeauna înălțată la Dumnezeu.

27. Acest minunat bătrân dobândise de la Dumnezeu darul preasfintei rugăciuni a lui Iisus, pe care o zicea în taină cu mintea și cu inima. Dar despre această minunată lucrare nu vorbea niciodată cu nimeni. Numai pe fiica sa cea mai mare, Ana, o învățase rugăciunea lui Iisus, încă pe când trăia în familie. Despre aceasta spunea copila:

- Repetam mereu rugăciunea „Doamne Iisuse”, așa cum mă sfătuisese tata, dar nu puteam s-o zic cu atenție. Mintea mea se răspândea mereu, deși mă rugam toată ziua. Mi se părea că atenția mea este în față, iar nu în inimă. Pentru aceasta eram tare întristată și mă rugam lui Dumnezeu să-mi dea darul rugăciunii.

Odată, trecând pe lângă o troiță de la răscrucea unui drum, m-am închinat înaintea ei cu multă credință. În clipa aceea am simțit că o putere a intrat în inima mea. De atunci, mintea mi se pogoară în inimă și mă rog totdeauna cu nespusă bucurie și căldură.

28. Spuneau ucenicii Moșului Gheorghe că odată, pe când se rugau după obicei în biserică, i s-a arătat vrăjmașul în față și l-a întrebat cu mânie:

- Ce faci aici?

- Mă rog lui Dumnezeu! a răspuns bătrânul cu îndrăzneală.

– Bine faci! a zis vrăjmașul, și a dispărut.

29. Altădată zicea bătrânul ucenicilor săi:

– Într-o Duminică, pe când veneam de la biserică, am văzut la cârciuma satului mulți oameni la băut, iar printre ei mulțime de diavoli, cum n-am mai văzut în altă parte.

30. Se spunea despre dânsul că dacă îi dădea cineva milostenie mai mult de un leu, nu voia să primească, ci cu blândețe îi zicea:

– Drăguță, dă-i la săraci, că așa ne poruncește Dumnezeu!

31. Odată a venit o femeie săracă la el și i-a spus, plângând:

– Moș Gheorghe, sunt femeie văduvă, am cinci copii la școală și n-am nici un ban.

– De cât ai nevoie? o întrebă bătrânul.

– Îmi trebuie o sută de lei.

Atunci el i-a dat tot ce primise milostenie de la oameni în ziua aceea.

32. Altă dată moș Gheorghe s-a urcat în tren la Pașcani să meargă la Roman, dar nu avea bilet. Controlorul i-a spus:

– Moșule, dacă n-ai bilet, la prima stație te dai jos din tren!

Bătrânul rostea în taină Psaltirea pe care o știa din tinerețe pe de rost. Iar oamenii din tren rugau pe controlor să-l lase, că este om cu viață sfântă.

Însă, la prima stație, l-a coborât din tren, iar bătrânul a plecat pe jos pe lângă calea ferată, zicând:

– Drăguță, rămâneți aici cu Dumnezeu și cu măicuța Domnului!

După puțin timp, mecanicii au văzut că trenul nu mai pornește, și nu știau de ce!

Atunci oamenii au înțeles că din cauza bătrânului, care a fost dat jos, nu mai pornește trenul. Auzind controlorul, imediat a plecat pe jos după el, l-a urcat în tren și a pornit locomotiva.

33. Moșul Gheorghe avea la Mănăstirea Neamț trei monahi, ucenici ai lui din Transilvania, cu numele Veniamin, Pamvo și cu Damaschin.

Odată bătrânul a venit la ei să-i vadă. Iar ei, fiind tulburați, i-au spus:

– Moș Gheorghe, noi plecăm din mănăstirea asta, că ne-am smintit!

– Dar de ce, drăguță?

– Nu mai este mântuire aici!

Atunci bătrânul, deși era foarte blând, a strigat tare de trei ori:

– Nu fă tu! Nu fă tu! Nu fă tu!... Că fiecare va răspunde pentru ale sale păcate.

34. Spuneau bătrânii din Piatra Neamț că iarna, oricât de ger ar fi fost, Moșul Gheorghe mergea încet pe stradă, prin viscol și troiene, zicând

Psaltirea pe de rost. Iar când trecea pe lângă brutării, intra înăuntru și puneă câte un picior pe vatra cu jăratie până îi cădea gheața dintre degete. Apoi pleca, rugându-se mai departe.

35. Uneori îl întrebau ucenicii:

– Când o să mori, Moș Gheorghe?

– Drăguță, știi când? Când s-or tulbura popoarele și la moartea mea va fi sărbătoare mare și vor suna toate clopotele din țară!

36. În ziua de 15 august, 1916, la Adormirea Maicii Domnului, pe când clopotarul bisericii Sfântul Domnesc din Piatra Neamț se urca în turn să sune clopotele de mobilizare generală, Moșul Gheorghe Lazăr zăcea jos în chilie, cu Psaltirea lângă el. În clipa aceea venerabilul pelerin își dădea duhul în mâinile lui Hristos Dumnezeu!

Petrecut de mii de credincioși, a fost îngropat în cimitirul orașului, îmbrăcat în cojocul său, cu Psaltirea și toiagul alături.

37. Iar strămutarea osemintelor sale de la Piatra Neamț la Mănăstirea Văratec a fost așa:

În anul 1934, Protosinghelul Damaschin Trofin, ucenicul său, fiind stareț la Mănăstirea Râșca-Suceava, a voit să ducă osemintele Moșului Gheorghe Lazăr la Râșca. Deci, așezându-le într-un sicriu, le-a pus în căruță și a pornit spre Târgu Neamț. La drumul spre Văratec, însă, caii s-au oprit și n-au voit nicidecum să meargă mai departe. Zadarnic încerca părintele Damaschin să-i pornească din loc. Apoi fără veste, caii au pornit în galop spre Văratec și nu s-au oprit decât în fața mănăstirii.

Înțelegând starețul că aceasta este voia fericitului bătrân Gheorghe Lazăr, i-a făcut prohodul în biserică, împreună cu tot soborul maicilor, iar osemintele le-a așezat în gropniță, sub altar, unde se află până astăzi.

Fericiți sunt, Doamne, cei pe care i-ai primit și i-ai ales!

MONAHUL SILVESTRU AILINCĂI

Mănăstirea Durău-Neamț

(† 1919)

Părintele Silvestru era de loc din satul Buhalnița-Neamț. În tinerețe a fost căsătorit și a avut copii. Apoi, renunțând la toate, s-a făcut călugăr în Mănăstirea Durău. Și era atât de smerit și ascultător, încât toți se foloseau de blândețea și nevoița lui. Nu știa carte, însă se ruga ziua și noaptea, făcea

metanii, lucra la grădină și era nelipsit de la biserică. Avea încă mare evlavie către Maica Domnului. La icoana ei se ruga mereu, zicând:

- Maica Domnului, ajută-mi mie, păcătosului. Maica Domnului, dă-mi sfârșitul cel bun! Apoi săruta icoana și se ducea la ascultare cu ochii în lacrimi.

Odată l-a întrebat ucenicul:

- Părinte Silvestru, pentru ce faci atâtea metanii?

- Pentru păcatele mele fac metanii, că tare multe mai am! Fac metanii și pentru cele șapte laude, că nu știu carte să le citesc la chilie. Fac metanii pentru copiii mei și pentru toți oamenii, că ei n-au vreme să se roage.

De la o vreme, părintele Silvestru surzise de tot, căci avea peste 90 de ani. Dar la biserică nu lipsea.

Într-o zi l-au întrebat părinții:

- Cum te scoli noaptea la Utrenie, părinte Silvestru, dacă nu auzi clopotul?

- Are Maica Domnului milă de mine, păcătosul. Când mă culc zic: „Maica Domnului, scoală-mă la sfânta rugăciune!” Iar la miezul nopții, când toacă de Utrenie, cineva mă atinge puțin și îndată mă scol.

Uneori zicea către părinți:

- Oare de ce nu mai vine la mine moartea asta? Se vede că-s om păcătos și încă nu m-a iertat Dumnezeu! Părinților, rugați-vă pentru mine! adăuga bătrânul lăcrimând.

Așa s-a nevoit părintele Silvestru la Mănăstirea Durău mai mult de 20 de ani. Și îl iubeau toți pentru că era sporit și fără nici o răutate. Deci, precum i-a fost viața, așa i-a și fost sfârșitul.

În toamna anului 1919, pe când erau cu toții la Utrenie și se cânta „Ceea ce ești mai cinstită decât Heruvimii...”, părintele Silvestru făcea metanii după obicei la icoana Maicii Domnului. Apoi a rămas în genunchi, cu fruntea la pământ. Părinții credeau că l-a furat somnul. La sfârșitul slujbei l-au deșteptat, zicând:

- Scoală, părinte Silvestru, că s-a terminat Utrenia! Dar, o, slăvită minune! Părintele Silvestru își dăduse duhul înaintea icoanei Preasfintei Fecioare!

Atunci părinții l-au înfășurat în mantie, l-au așezat în mijlocul bisericii și a treia zi l-au petrecut pe drumul cel de veci.

SCHIMONAHUL IRINARH ȘIȘMAN Schitul Prodromul-Muntele Athos (1845-1920)⁸

Acest schimonah iubitor de osteneală s-a născut în comuna Milești județul Dolj, în anul 1845. Ajungând în vârstă și reușind să învețe multă carte căci știa patru limbi străine, la urmă s-a rănit cu inima spre dragostea lui Hristos.

Deci, renunțând la toate și ascultând glasul Evangheliei, în anul 1884 s-a dus în Muntele Athos și s-a făcut schimonah în Schitul Românesc Prodromul. Și era foarte osârduitor la nevoița călugărească, tăcut, smerit și răbdător. Având ca dascăl pe Cuviosul Nectarie Protopsaltul, de la dânsul a învățat lucrarea cea de taină a rugăciunii lui Iisus, care este sfârșitul a toată filosofia. Ziua lucra cu mâinile la grădină și cu mintea se ruga, iar noaptea mergea la biserică, citea sfintele cărți și se liniștea în chilie, așteptând cu bucurie venirea Domnului.

În anul 1898, Cuviosul schimonah Irinarh a fost îndemnat de Duhul Sfânt să scrie pe larg istoria monahismului din Muntele Athos, după multe izvoare ce se află în bibliotecile atonite. Deci, luând binecuvântare de la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului numită Prodromița și de la Cuviosul Ghedeon Georgescu, egumenul schitului, îndată a început lucrul.

Opera sa se numește *Istoria Sfântului Munte* și este formată din 20 de tomuri, cu peste zece mii de pagini. Primele 17 tomuri tratează pe larg istoria celor 20 de mănăstiri mari, începând din secolul I până la începutul secolului XX. Tomul 18 tratează despre icoanele făcătoare de minuni din Muntele Athos, cu numeroase minuni ale Maicii Domnului, în 150 de capete. Tomul 19 conține planșe cu „mănăstirile Sfântului Munte”, „Crini Raiului”, „Floarea Darului”, „Sfinții Atonului” etc. Iar tomul 20 tratează, în prima parte, istoria monahismului românesc atonit din început până în anul 1916, cu cele peste o sută de chilii locuite de români în timpul său și prețioase date statistice. Ultima parte a tomului 20 conține „Istoria Schitului Prodromul”.

Cuviosul Irinarh își începe opera sa monumentală în anul 1898 și, după multe osteneli și grele ispite de la oameni și de la diavolul, precum singur spune, o termină la 6 septembrie, 1916. Prima pagină o începe cu această

⁸ După arhiva Schitului Prodromul

rugăciune: „Doamne, Dumnezeu meu, ajută-mi în această lucrare, pentru ca să se proslăvească numele Tău cel sfânt în veci, amin. Că cu darul Tău toate se isprăvesc cu pace, Cel ce ești începutul și sfârșitul, iar fără darul Tău, nimic nu se isprăvește”.

Mărturisește schimonahul Irinarh că în anul 1905, pe când scria minunile Maicii Domnului și ale icoanelor ei din Muntele Athos, deodată a căzut din lucrarea vrăjmașului o piatră mare în fereastra lui, i-a spart geamul și lampa și l-a lovit peste mână cu care scria. Dar el, cerând ajutorul Preacuratei Fecioare, a continuat să scrie mai departe. Uneori nu avea cerneală și hârtie, iar alteori, frații din schit se supărau pe el și cârteau că nu iese la ascultare. Dar bătrânul pe toate le răbda și cu blândețea sa făcea întotdeauna pace.

Lucrarea monografică a învățatului schimonah Irinarh are o valoare de unicat, atât din punct de vedere istoric și literar, cât mai ales duhovnicesc. Opera sa este cea mai bogată monografie istorică a monahismului atonit, ce s-a scris după anul 1850. Schimonahul Irinarh Șișman rămâne primul istoriograf român atonit și unul din cei mai buni pe care i-a dat vreodată Muntele Athos. Acest smerit nevoitor era totodată un mare rugător și un talentat caligraf și miniaturist, copiindu-și opera într-o frumoasă caligrafie, cu alese chenare, ornamente și icoane în miniatură, lucrate de mână lui.

Ultimii ani ai vieții sale, Cuviosul schimonah Irinarh i-a petrecut numai în post, în rugăciune și în cugetarea celor dumnezeiești. Apoi, simțindu-și aproape sfârșitul, a primit Preacuratele Taine și și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos.

MONAHIA MARIA STURZA

Mănăstirea Agapia

(† 1920)

Această călugăriță vrednică de pomenit fusese în tinerețe soția prințului Grigorie Mihail Sturza, din satul Miclăușeni-Iași. Deși era din familie de domnitori moldoveni, din copilărie iubea pe Hristos, citea Sfintele Scripturi și împodobeia bisericile cu veșminte și broderii cusute cu migală de mâinile ei.

Răposând soțul ei, Raluca Sturza împărți cea mai mare parte de avere – pământ, bani, cărți și odoare – la biserici, la mănăstiri și la oameni săraci. Apoi, renunțând la toate, îmbrățișă viața monahală la Mănăstirea Agapia. Era spre sfârșitul secolului XIX. După câțiva ani de rugăciune și smerenie, sora

Raluca Sturza se călugări cu numele de Maria. Și era foarte blândă, duioasă și milostivă. Că pe toate le ajuta, cu toate vorbea duhovnicește și pentru fiecare avea un cuvânt bun, o carte, un mic dar lucrat de mâinile ei. De aceea o iubea tot soborul și o numea „buna noastră mamă”.

Cunoștea și limbi străine, citea multe cărți alese, știa să brodeze și să coasă veșminte în fir de aur, scria foarte frumos și făcea ornamente și miniaturi în culori naturale de flori, ca nimeni alta. Dar mai presus de toate, cunoștea bine Sfânta Evanghelie și se silea să o împlinească. Știa să rabde, să tacă, să se smerească și mai ales să se roage. Pentru aceea, toate se foloseau de nevoința și smerenia ei și o cinsteau ca pe o adevărată mamă duhovnicească.

După arderea Mănăstirii Agapia din anul 1903, maica Maria Sturza s-a dovedit cea dintâi și cea mai mare donatoare. Adunând ajutoare de la rudele ei și de la alte familii de credincioși, a încurajat soborul mănăstirii, a refăcut paraclisul cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” și a contribuit la înnoirea chiliilor din incintă.

Așa a trăit și așa s-a jertfit pentru dragostea lui Hristos această floare aleasă din pământul Moldovei. Deci, ajungând la adânci bătrâneți, maica Maria Sturza s-a mutat la odihna cea de sus în anul 1920, plânsă de tot soborul.

ARHIMANDRITUL VISARION IONESCU

Stareț al Mănăstirii Cernica

(1847–1921)

Acest preacuvios arhimandrit a fost un venerabil stareț al Mănăstirii Cernica din secolul XX. Era originar din Târgoviște. La vârsta de 13 ani (1860) intră în obștea Mănăstirii Cernica, învrednicindu-se de binecuvântarea și sfaturile Sfântului Ierarh Calinic. Luând asupra sa jugul lui Hristos și sporind mult în ascultare, în blândețe și smerenie, s-a învrednicit din tinerețe de harul preoției. Apoi a ajuns duhovnic ales în obștea Cernicăi, crescând duhovnicește numeroși frați de mănăstire și mireni din împrejurimi.

În anul 1872, ieromonahul Visarion este numit iconom al mănăstirii, ascultare pe care o duce cu o rară pricepere, cu blândețe și dreptate timp de 25 de ani. În acest timp a înnoit mai multe corpuri de chilii, a făcut drumuri de acces și a pus bună rânduială în averea mănăstirii.

În vara anului 1896, ieromonahul Visarion Ionescu este ales de sobor stareț al Mănăstirii Cernica. Timp de încă 25 de ani a povățuit Cuviosul și blândul stareț Visarion obștea Cernicăi, care număra peste 100 de călugări. Prima sa grijă a fost să împodobească biserica cu slujbe alese, cu preoți și cântăreți din cei mai buni. Tot soborul era dator să ia parte la slujbele bisericii, afară doar de cei bolnavi și din ascultări. Spovedania se făcea pentru frați săptămânal, iar Sfânta Împărtășanie, o dată pe lună. La ascultările de obște, arhimandritul Visarion mergea în fruntea tuturor făcându-se fiecăruia pildă de rugăciune, de smerenie și de bucurie duhovnicească. Pentru înțelepciunea și blândețea lui, starețul Visarion era iubit și respectat de toți, atât de călugări, cât și de mireni, căci el căuta folosul sufletesc al celorlalți și abia la urmă se îngrijea de sine.

Așa s-a nevoit Cuviosul arhimandrit Visarion Ionescu peste 60 de ani în Sfânta Mănăstire Cernica, arzând ca o făclie curată în văzul tuturor și jertfindu-se pentru slava lui Hristos și mântuirea fiilor săi duhovnicești. Apoi, simțindu-și aproape obștescul sfârșit, a cerut iertare de la toți și a adormit cu pace, lăsând în urmă o obște aleasă cu peste 120 de părinți și frați.

ARHIMANDRITUL CALIST GHEORGHIU

Mănăstirea Neamț

(1853-1923)

Acest iscusit duhovnic al Mănăstirii Neamț era de loc din comuna Moțca, județul Iași. Când avea 20 de ani, a îmbrăcat haina monahală în obștea marii lavre, sub povățuirea evlaviosului stareț Timotei Ionescu. După mai mulți ani de ascultare, se învrednici de darul preoției, ajungând un bun slujitor al Bisericii lui Hristos.

Între anii 1890-1895, ieromonahul Calist a viețuit la Mănăstirea Secu. Apoi, revenind la metanie, este făcut arhimandrit și ajunge cel mai renumit duhovnic al Mănăstirii Neamț. Timp de 30 de ani, părintele Calist s-a jertfit pentru mântuirea altora. La el se spovedeau episcopi, stareți, duhovnici, călugări din obște, sihaștri, preoți de mir și un mare număr de credincioși.

După mărturia bătrânilor care îl pomenesc și astăzi, arhimandritul Calist era un părinte al dragostei. Două mari fapte bune se vedeau la el: blândețea și milostenia. Primea pe toți cu aceeași dragoste, îi spovedea după pravilă, îi îmbărbăta și îi sfătuia pe calea mântuirii. Nimeni nu pleca de la chilia nemângaiat. Apoi, darurile ce le primea de la credincioși, le împărțea imediat

la călugări și la săraci. Numele lui era cunoscut în multe sate, dar mai ales în Pipirig, unde se ducea personal și împărțea la cei lipsiți haine, alimente și bani.

După o nevoie ca aceasta, în vara anului 1923, arhimandritul Calist Gheorghiu s-a mutat la veșnica odihnă, petrecut cu lacrimi de numeroșii săi fii duhovnicești.

PUSTNICUL GHERASIM GREERUȘ

Munții Cașin-Bacău

(† 1925)

Cuviosul Gherasim Schimonahul a fost unul din marii sihaștri ai monahismului nostru din acest secol. De loc era din județul Botoșani.

Mai întâi s-a nevoit în Schitul Cozancea-Botoșani, unde s-a călugărit și a făcut multă osteneală duhovnicească. Apoi, arzând cu duhul pentru fericita liniște, în anul 1899, a plecat împreună cu starețul său, ieromonahul Silvestru, de la Cozancea la Schitul Târnița-Vrancea. Ieromonahul Silvestru a rămas stareț în noul schit, iar schimonahul Gherasim și-a ales viața pustnicească, retrăgându-se în pădurile seculare din Măgura Odobeștilor. Acolo se nevoia singur pentru dragostea lui Hristos și nu primea pe nimeni la bordeiul său. Toată săptămâna se ruga pe munte, iar cu mâinile sale lucra linguri, coșuri și coveți. Apoi le cobora în Schitul Târnița și primea în schimb alimente – pesmeți, cartofi și sare.

De la un timp, numele lui s-a făcut vestit și au început să-l caute credincioșii la bordei, pentru sfat și rugăciune. Atunci pustnicul Gherasim a părăsit Măgura Odobeștilor și s-a mutat în Munții Cașin, din județul Bacău. Aici își continuă aceeași aspră nevoie de rugăciune și isihie, ajungând vestit în toate satele. Văzând că mulți îl supărau la bordei, s-a mutat în Munții Cașinului, din jurul Mănăstirii Bogdana-Târgu Ocna.

Pentru viața sa aleasă, Cuviosul Gherasim s-a învrednicit de la Dumnezeu de darul facerii de minuni și al înaintevererii. Odată trecea printr-un sat de munte și, văzând în curtea unui om un bou bolnav, îndată a făcut cruce asupra lui și s-a vindecat. Altădată s-a aprins pădurea și toți credeau că va arde bordeiul sihastrului. Dar cuviosul, ridicându-și mâinile la rugăciune, îndată s-a stins pădurea.

Într-o Duminică a coborât bătrânul în Mănăstirea Bogdana și, văzând doi frați, a zis celui dintâi:

– Frate Nicolae, frăția ta n-ai să rămâi în mănăstire!

Iar celuilalt frate i-a zis:

– Frate Costache, ai să rămâi în mănăstire și ai să te faci călugăr și preot!

Această prezicere a bătrânului s-a împlinit întocmai.

Așa s-a nevoit Cuviosul Gherasim până în anul 1925. Apoi, chemând un duhovnic din Mănăstirea Bogdana, a primit Preacuratele Taine și, rugându-se, și-a dat sufletul în mâinile Domnului. Părinții l-au îngropat în pădure, alături de bordei, iar crucea lui se mai vede și astăzi.

MONAHIA ELISABETA VLAHUȚĂ Mănăstirea Agapia (1850–1925)⁹

Era de loc din satul Pleșești-Bârlad. Părinții ei mai întâi au căsătorit-o cu un judecător. După doi ani, murindu-i soțul, s-a retras la Mănăstirea Agapia, închinându-și restul vieții lui Hristos.

În anul 1880 a primit schima monahală și s-a smerit pe sine în nevoița călugărească aproape cincizeci de ani. Și era maica Elisabeta foarte râvnitoare la cele duhovnicești, iubitoare de biserică și primitoare de străini. Cu mâinile lucra asemenea Martei, iar cu mintea mereu se ruga împreună cu Maria. Avea încă în chilia ei cinci fiice duhovnicești, pe care le-a crescut de mici în dragoste de Dumnezeu, ca o adevărată mamă, mereu hrănindu-le din cuvintele Sfinților Părinți. Căci era vestită maica Elisabeta Vlahuță în Mănăstirea Agapia și toți se foloseau de înțelepciunea și de smerenia ei.

În anul 1890 au luat jugul lui Hristos și părinții ei trupești, călugărindu-se la Mănăstirea Agapia cu numele de Elisabeta și Nectarie. Mai târziu, s-a călugărit și fratele ei mai mic, cu numele de Mardarie. Și era minunat lucru a vedea o întreagă familie închinată lui Hristos, unul pe altul îndemnându-se la rugăciune și la fapta bună.

Așa s-a ostenit maica Elisabeta Vlahuță în mijlocul ucenicilor ei, mereu slăvind pe Dumnezeu și slujind oamenilor. Apoi părinții ei – monahul Nectarie și monahia Elisabeta – s-au mutat la cele veșnice și s-au îngropat în cimitirul mănăstirii. Iar în vara anului 1925 s-a săvârșit și maica Elisabeta cea iubitoare de multă osteneală și s-a așezat lângă mormântul părinților ei, ca să se vesească împreună în lumina lui Hristos.

SCHIMONAHIA SUZANA ȘTEFĂNESCU

Mănăstirea Războieni-Neamț

(1830-1925)

Era fiica cea mai mică a venerabilului preot Petru Ștefănescu din comuna Gârcina-Neamț și sora episcopului de Roman, Melchisedec.

Dorind să slujească lui Hristos, din fragedă copilărie s-a dus la Mănăstirea Văratec, împreună cu sora ei, Elena. Acolo a învățat carte la școala mănăstirii din chiliile bisericii Sfântul Ioan Botezătorul. Acolo a deprins a cânta Domnului ziua și noaptea, a se ruga, a face ascultare și a se jertfi pentru toți.

După primirea schimei monahale, schimonahia Suzana a mai stat un timp în Mănăstirea Văratec. Apoi a fost numită egumenă și maică duhovnicească la Schitul Almaș-Neamț, unde se nevoiau peste 20 de călugărițe. În acest schit a făcut multe înnoiri, reparând biserica și chiliile și formând din ucenicele sale o adevărată familie călugărească.

În anul 1906, schimonahia Suzana a fost numită stareță la Mănăstirea Războieni-Neamț, vestită ctitorie a voievodului Ștefan cel Mare (1496). Aici a continuat aceeași activitate duhovnicească încă 20 de ani, menținând firul slujbelor călugărești și rugându-se lui Dumnezeu pentru toată lumea și pentru eroii martiri ai Moldovei, care s-au jertfit pe acest pământ pentru apărarea creștinătății și a neamului. Căci, maica Suzana iubea mai mult ca orice biserica și sfânta rugăciune.

Împăcată cu sine și cu Dumnezeu, în anul 1925, schimonahia Suzana s-a mutat la veșnica odihnă în vârstă de 95 de ani, lăsând în Mănăstirea Războieni o obște de peste 50 de călugărițe.

PROTOSINGHELUL GHEDEON GEORGESCU

Egumen al Schitului Prodromul-Athos

(1840-1925)

Acest devotat călugăr și rugător român din Muntele Athos era de loc din județul Prahova. Auzind de numeroșii călugări „vlahi” care sihăstreau în Athos, în anul 1865, s-a dus la Schitul Prodromul și a intrat sub ascultarea egumenului Nifon Ionescu.

Fiind smerit și ascultător, a primit tunderea monahală și s-a învrednicit de darul preoției. Și era Cuviosul Ghedeon blând la cuvânt, înțelept și pașnic. Zilnic slujea la biserică, făcea ascultare în tăcere și pe nimeni nu judeca. Sfetnicul lui cel mai iubit era marele protopsalt Nectarie Crețu, de la care deprinsese, atât cântarea bisericească, cât și lucrarea rugăciunii lui Iisus.

Pentru bunătatea și sfințenia vieții lui, în anul 1891, obștea Schitului Prodromul l-a ales egumen și părinte duhovnicesc. Ca egumen, protosinghelul Ghedeon era un adevărat model de călugăr și duhovnic, unul din cei mai cuvioși stareți ai Schitului Prodromul. În toate era smerit, blând și milostiv. Mergea cu toți la grădină, la ascultare, la biserică și la masă. Iar când îi cerea un frate ceva, o haină, un ban, o cămașă, își dădea și rasa de pe el, numai să fie toți mulțumiți. Sub stăreția protosinghelului Ghedeon Georgescu, Schitul Prodromul a trăit o epocă înfloritoare din trecutul său. Obștea număra 150 de călugări români și avea școală de muzică psaltică, renumită în tot Athosul, duhovnici aleși și slujbe bisericești care cucereau pe toți. Veneau călugări din tot muntele să-l audă cântând pe schimonahul Nectarie și pe ucenicii lui.

În anul 1900, părintele Ghedeon, s-a retras, atât din egumenie, cât și din incinta schitului, și s-a așezat într-o chilie mică, pe malul mării. Acolo s-a nevoit în smerenie încă 25 de ani, singur cu Dumnezeu, cu Psaltirea, cu rugăciunea lui Iisus și cu mângâierea Duhului Sfânt. Că, văzând oarecare dezbinare în obște, n-a voit să renunțe la dulceața liniștii.

Apoi, simțindu-și aproape sfârșitul, i-a îndemnat pe toți la dragoste și unire și s-a mutat cu pace în odihna lui Hristos.

MONAHIA XENIA VELISARIE

Mănăstirea Agafton

(1852–1926)¹⁰

Maica Xenia Velisarie a fost o floare binecuvântată în obștea Mănăstirii Agafton. S-a născut în comuna Ipotești. Mama ei era soră cu mama poetului Mihai Eminescu și cu maicile Fevronia, Sofia și Olimpiada Iurașcu din Agafton. Pe când copila avea zece ani, a venit schimonahia Fevronia din mănăstire și a zis mamei sale:

– Soră, tu ești săracă și ai copii mulți. Dă-ne nouă o fată s-o creștem, s-o facem călugăriță, ca să se roage lui Dumnezeu pentru voi și să fie moștenitoarea noastră în mănăstire.

¹⁰ După mărturiile maicilor Agafia Moisa și Eufrosina Bunazelea din Mănăstirea Slatina–Suceava.

– Cu bucurie, maică Fevronie. Îți dau pe asta mai mare!

Așa a ajuns în mănăstire maica Xenia. Aici a fost crescută cu multă grijă în casa mătușilor ei, învățând de mică ascultarea, smerenia, cântarea bisericească și sfânta rugăciune. Ajungând în vârstă, s-a făcut mireasă lui Hristos și lauda pe Dumnezeu ziua și noaptea. Ucenicele ei spun că maica Xenia era din copilărie o fiică tăcută, retrasă și iubitoare de liniște; se ruga mult, postea mereu și avea darul lacrimilor.

– De ce plângi, maică Xenia? o întrebau ucenicele.

– Plâng pentru vârul meu că a avut o viață zbuciumată și a murit de tânăr! Venea mereu pe la noi. Ne citea din cărțile lui, iar noi îi vorbeam de Dumnezeu și îl îndemnam să se roage. De atunci îi fac regulat parastas la biserică.

Așa s-a nevoit maica Xenia 60 de ani în Mănăstirea Agafton, slăvind pe Dumnezeu și rugându-se pentru oameni. În vara anului 1926 a adormit cu pace și a fost înmormântată în cimitirul mănăstirii.

MONAHIA EPRAXIA DEMI Mănăstirea Agapia (1832–1926)

Această vrednică stareță a Mănăstirii Agapia era de loc din părțile Tighinei. Venind de copilă în mănăstire, a fost crescută în dragoste de Hristos și râvnă pentru cele duhovnicești. Apoi, primind tunderea monahală, se nevoi zeci de ani în deplină smerenie, în ascultare și rugăciune.

În anul 1904, maica Epraxia este aleasă stareță în Mănăstirea Agapia, pe care o conduce cu multă blândețe și înțelepciune timp de patru ani de zile. Prin osârdia ei s-au refăcut în întregime biserica și incinta, distruse în incendiul din 1903. Din anul 1912, maica Epraxia Demi este aleasă stareță pentru a doua oară și conduce Mănăstirea Agapia cu o deosebită înțelepciune încă 14 ani de zile, înnoind viața duhovnicească și sporind numărul soborului până la 500 de călugărițe. Cel mai mult punea preț pe rugăciune și pe viața morală. Niciodată nu îngăduia maicilor să primească mireni în chilie sau să umble prin incintă fără rasă și ținută cuviincioasă. Dar nici în haine scumpe nu le lăsa să se îmbrace, ca să nu smintească pe cineva.

Odată a văzut o călugăriță venind la biserică îmbrăcată în haine scumpe. Deci, chemând-o la sine, i-a zis:

– Spune-mi, maică, pentru care sfânt te-ai îmbrăcat așa? Nu știi cât de mare este păcatul smintelii?

Deci, mult nevoindu-se pentru mântuirea tuturor, în anul 1926, maica Epraxia s-a retras din stăreție. Apoi, mai trăind puțin, a adormit cu pace.

PROTOSINGHELUL PORFIRIE BUCURESCU

Mănăstirea Frăsinei-Vâlcea

(1862-1927)

Acest stareț ales al Mănăstirii Frăsinei s-a născut în comuna Domnești-Argeș. Când era de 12 ani, a trecut prin sat un ieromonah și, văzând mai mulți copii, i-a întrebat:

– Care din voi ar vrea să meargă la mănăstire?

– Eu vreau să mă fac călugăr! a răspuns unul din copii cu numele Petru.

Era viitorul stareț Porfirie.

După câteva zile, copilul a fost dus la Mănăstirea Frăsinei și încredințat unui dascăl iscusit, ieromonahul Lavrentie. Acesta l-a învățat carte și toată buna rânduială, iar la vârsta de 20 de ani l-a tuns în cinul călugăresc cu numele de Porfirie. Și era părintele Porfirie foarte blând la cuvânt și smerit cu inima. Deci, văzând starețul ascultarea lui, l-a hirotonit preot și l-a pus eclesiarh.

În anul 1905, starețul Silvestru mutându-se la cele veșnice, obștea mănăstirii l-a ales stareț pe părintele Porfirie. Și a povățuit Mănăstirea Frăsinei 22 de ani, păstrând cu sfințenie așezământul lăsat aici de Sfântul Calinic. Sub starețul Porfirie, Mănăstirea Frăsinei ajunsese cea mai renumită sihăstrie din țară, numărând până la 60 de părinți și frați. Rânduiala acestei sihăstirii era aceasta: călugării luau parte la toate slujbele din biserică. Ascultarea se făcea în deplină tăcere, unită permanent cu rugăciunea lui Iisus. Masa era de obște. Fiecare servea cu înfrânare cât îi trebuia. Chiliile, bucătăria și biserica nu se încuiau. Părinții se sileau să citească sfintele cărți, să-și facă regulat pravila și canonul de chilie, să postească și să se roage cât mai mult.

Într-o zi, starețul Porfirie a văzut pe un frate cu sufletul tulburat și l-a întrebat:

– Frate, ți-ai făcut canonul și pravila azi dimineață?

– Nu, părinte stareț. N-am avut vreme să le fac.

– Din cauza aceasta ești tulburat! Lasă ascultarea și du-te la chilie. După ce-ți vei termina pravila și canonul, să vii din nou la ascultare.

După un ceas, fratele s-a întors de la chilie cu fața veselă și plin de pace.

Un alt frate era nestatornic. Mereu venea și pleca din mănăstire. Odată i-a întrebat pe stareț:

– Oare de ce nu pot sta în mănăstire?

– Pentru că nu te-ai spovedit niciodată cum trebuie! i-a răspuns starețul. Iată, timp de trei zile ești scutit de orice ascultare. Pregătește-te și te spovedește curat de toate gândurile tale și te vei liniști.

Într-adevăr, după spovedanie s-a izbăvit de patima nestatorniciei.

De asemenea, starețul Porfirie nu îngăduia călugărilor să se nevoiască peste puterile lor sau să se retragă singuri la pustie. Într-o zi, un frate i-a cerut voie să se nevoiască în pădure. Iar starețul i-a zis:

– Frate Ioane, nu-ți dau binecuvântare să te duci la pustie. Acolo sunt ispite multe. Rămâi în obște, aici este locul tău.

Fratele însă a plecat pe ascuns. După câteva luni, terminând mâncarea, voia să se coboare în mănăstire. Dar, fiind iarnă, cum mergea pe marginea unei văi, a alunecat în prăpastie și acolo a răposat. Iată unde duce neascultarea!

Starețul Porfirie, ostenindu-se mult pentru mântuirea fiilor săi duhovnicești, în toamna anului 1927, simțindu-și sfârșitul aproape, i-a binecuvântat pe toți și a răposat cu pace.

ARHIEREUL VALERIAN ȘTEFĂNESCU

Episcopia Romanului

(1825–1928)¹¹

Smeritul arhiepiscop Valerian Ștefănescu a fost un venerabil ierarh al Bisericii Ortodoxe Române din secolul XX. Era unul din fiii preotului Petru Ștefănescu și ai prezbiterii Anastasia, din comuna Gârcina-Neamț. O casă binecuvântată de Dumnezeu cu mulți copii, din care cinci au luat jugul vieții monahale și au ajuns călugări sporiți în fapte bune.

Cel dintâi a fost episcopul Melchisedec (1822–1892), mare cărturar și vrednic ierarh al Episcopiei Romanului. Al doilea a fost Arhiepiscopul Valerian (1825–1928). Al treilea frate a fost arhimandritul Ieronim (1832–1906), mare eclesiarh la Episcopia Romanului. Iar din surori au fost: monahia Evghenia (1821–1889), eclesiarhă mare în Mănăstirea Văratec și monahia Suzana (1830–1925), stareță în Mănăstirea Războieni-Neamț. La bătrânețe însuși

¹¹ Episcopul Gherontie Nicolau, lucrarea *Melchisedec*, Mănăstirea Cernica, 1939

preotul Petru Ștefănescu s-a făcut călugăr în Mănăstirea Bisericiani cu numele de Pahomie.

Arhiereul Valerian, numit din botez Vasile, a urmat în tinerețe Seminarul de la Socola-Iași. În anul 1850 a fost hirotonit preot de mir și a funcționat ca protopop la Bacău și la Roman timp de 19 ani.

Rămânând văduv, în anul 1875 îmbrățișează viața monahală, iar în anul 1879 este hirotonit arhiereu vicar pentru Râmnicu-Vâlcea. După ce conduce un timp Tipografia Cărților Bisericești, în anul 1890 se retrage la Episcopia Romanului ca arhiereu vicar, unde rămâne până la sfârșitul vieții.

Acest blând arhiereu a fost un adevărat păstor al turmei lui Hristos și un devotat slujitor al sfântului altar. Cele mai alese fapte bune cu care era încununat au fost acestea: desăvârșita smerenie, neagoniseala și o profundă dragoste pentru biserică, pentru sfintele slujbe, pentru oameni.

Permanent purta haine și veșminte din cele mai simple, încât nu se deosebea de ceilalți. Era dulce la cuvânt și blând la inimă, vorbea cu fiecare și împăca pe toți, iar de la slujbele bisericii era nelipsit ziua și noaptea. De asemenea, tot ce dobândea la sfințiri de biserici, la slujbe și chiar pensia sa împărțea cu dragoste la văduve și la săraci.

Se spunea despre dânsul că după primul război mondial mergea cu diaconul său la sfințiri de biserici noi, în locul celor distruse, mai ales în județele Bacău și Vrancea. Zăbovea luni de zile, umblând pe jos din sat în sat, mângâind poporul descurajat, sfințind sfintele altare și cercetând pe preoți. Iar darurile ce i se aduceau, pe toate le împărțea la orfani de război și se întorcea la episcopie numai cu toiagul în mână.

Se cuvine să amintim și de grija ce o purta pentru luminarea copiilor mici. Din fondurile sale și ale episcopului Melchisedec, a cumpărat alături de episcopie o grădină și a zidit în mijloc o școală cu două săli pentru educarea copiilor. Aceasta a fost prima grădiniță de copii din orașul Roman, întreținută de cei doi ctitori. O grijă deosebită avea arhiereul Valerian și pentru Seminarul din Roman. Zilnic veneau la el elevi pentru sfat și pentru ajutor, iar bunul păstor îi primea pe toți și-i ajuta cu dragoste.

Acest pururea pomenit arhiereu iubea Biserica, ca pe însăși mireasa lui Hristos. În fiecare zi era nelipsit de la Sfânta Liturghie, de la Vecernie și Utrenie. Noaptea se deștepta înaintea tuturor, își lua toiagul și zăbovea în fața catedralei, până venea paracliserul să descuie ușa. Dacă trecea ora și slujitorii întârziiau, arhiereul Valerian dădea binecuvântare și începea pe de rost Miezonoptica. Iar după ce se descuia biserica, zicea bătrânul:

- Citiți de la psalmii Utreniei, că Miezonoptica am zis-o eu la ușa bisericii!

Dar misiunea cea mai sfântă pe care o avea arhiereul Valerian era hirotonirea candidaților de preoție și pregătirea lor pentru pastorație. Săptămânal hirotonea preoți noi, pe care îi învăța rânduiala slujbelor timp de 40 de zile. Cu o bunătate și îndemânare rar întâlnită, blândul arhiereu forma pe slujitorii sfintelor altare, deprinzându-i mai ales frica de Dumnezeu, dragostea de biserică și mila de oameni.

Așa s-a nevoit și așa a trăit venerabilul arhiereu Valerian Ștefănescu 103 ani, fiind cinstit de copii, de tineri și bătrâni, de preoți, de călugări și de mireni, ca un patriarh și părinte al tuturor. El a fost o adevărată binecuvântare pentru Episcopia Romanului, pentru ierarhia Bisericii Ortodoxe Române.

În primăvara anului 1928, arhiereul Valerian a adormit cu pace, dându-și sufletul în mâinile marelui Arhiereu Iisus Hristos. Trupul i-a fost așezat într-un mic paraclis din mijlocul grădinii, alături de fratele său, episcopul Melchisedec, lângă grădinița de copii fondată de el. Deasupra mormântului sunt scrise aceste cuvinte:

„Sub această piatră odihnește smeritul rob al lui Dumnezeu – Arhiereul Valerian Ștefănescu-Craioveanul. Mort în 8 martie, 1928, după o viață de peste una sută ani, rodnică în fapte bune.

Veșnica lui pomenire!”

IEROSCHIMONAHUL ILIE VULPE

Mare duhovnic al părinților atoniți (1851–1928)

Acest cuvios părinte era de loc din județul Orhei. Părinții săi, Ilie și Melania, i-au dat o creștere cu totul aleasă. În anul 1879 s-a dus la Sfântul Munte și s-a călugărit la Schitul românesc Lacu. Văzând părinții râvna și înțelepciunea lui, în anul 1881 l-au învrednicit de darul preoției și săvârșea cele sfinte cu mare credință și frică de Dumnezeu. În anul 1894, a cumpărat chilia Sfântul Ioan Botezătorul, la locul numit Colciu, pe moșia Mănăstirii Vatopedu.

Deci, reînnoind chilia, a adunat în jurul său cinci ucenici aleși, anume: Eftimie, Andrei, Paisie, Gherasim și Ioan Guțu ieromonahul, formând împreună o vestită familie duhovnicească. Iar nevoința părintelui Ilie ieroschimonahul era tăcerea și neîncetata rugăciune, fiind un vestit lucrător al rugăciunii inimii. Apoi săvârșea cu multă evlavie pravila bisericii și Sfânta

Liturghie, iar când slujea, se mulțumea numai cu Sfânta Împărtășanie și cu prescura, neprimind mâncare decât sâmbăta și Duminica. Când nu săvârșea cele sfinte, primea hrană o dată pe zi, afară de miercuri și vineri când nu mânca nimic. Apoi dormea foarte puțin și citea zilnic Sfânta Scriptură și cuvintele Sfinților Părinți.

Pentru smerenia și nevoința lui, s-au odihnit din belșug în inima acestui părinte darul Duhului Sfânt și dumnezeiasca dragoste. Cu adevărat, ieroschimonahul Ilie Vulpe era părintele dragostei și al blândeții, vestit în tot Muntele Athos. Căci era foarte primitor, milostiv, fără răutate, ca un copil, și înțelept la cuvânt.

Timp de peste 30 de ani, părintele Ilie a fost unul din cei mai iscusiți duhovnici ai Muntelui Athos, formând și povățuind pe calea mântuirii sute de fii duhovnicești, români, greci, ruși, bulgari și sârbi. Toți îl căutau și se foloseau de cuvintele lui. Iar dacă vedea pe vreunul rușinându-se, îndată îl îmbărbăta, zicând:

– Îndrăznește, fiule, că și eu sunt păcătos! Astfel câștiga multe sufilete pe calea mântuirii.

Adeseori sfătuia pe ucenici, zicând:

– Fiilor, să nu uităm că suntem în Sfântul Munte, unde ne-a chemat Maica Domnului să lucrăm fapta bună. Să ne rugăm neîncetat lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii și a întregului neam creștinesc.

Alteori iarăși le zicea:

– Părinților, să nu uităm cuvântul din Pateric pe care l-a zis Ava Iosif către Ava Lot: „Nu te poți face călugăr, de nu te vei face ca focul!” Deci să ardă inima noastră pentru dragostea lui Hristos.

Odată a venit la el un călugăr pentru spovedanie și i-a zis:

– Părinte, dă-mi binecuvântare să mă fac nebun pentru Hristos!

Iar bătrânul i-a răspuns, zâmbind:

– Nu-ți ajunge cât ești de nebun? Vrei să te mai faci?

Deci, rușinându-se călugărul, i-a pus metanie până la pământ și i-a zis:

– Iartă-mă, cinstite părinte, că am greșit! Iar el, sărutându-l, l-a liberat cu pace.

Așa s-a nevoit Cuviosul ieroschimonah Ilie Vulpe 50 de ani în Sfântul Munte, slăvind pe Dumnezeu ziua și noaptea și crescând mulți fii duhovnicești. Apoi, văzându-și sfârșitul apropiat, i-a binecuvântat pe toți și a adormit cu pace la 8 decembrie, 1928, fiind plâns și petrecut la mormânt de numeroși călugări atoniți.

IERODIACONUL CRISTOFOR SIHAȘTRUL

Schitul Sihla

(1930)

POVESTIRE FOARTE DE FOLOS

Între anii 1930–1933 se liniștea în pădurile din jurul Schitului Sihla un ierodiacon străin de aceste locuri, numit Cristofor. Era cu metania din Mănăstirea Frăsinei. Fiind student la teologie, în fiecare vacanță se retrăgea la Sihla și se nevoia singur în munte, într-un mic bordei din pădure, la un kilometru depărtare de schit. Pe atunci se aflau mai mulți călugări sihaștri în Munții Sihlei.

Odată treceau cu oile prin aceste păduri neumblate doi frați din Mănăstirea Sihăstria, Vasile și Constantin (Cleopa) Ilie. Unul din ei observă ușa unui bordei pustnicesc și bătu încet:

– Binecuvintează, părinte!

Dar nimeni nu-i răspunse. Atunci observă că ușa era încuiată cu un rățez de care atârna o sfoară. Trase ușor de sfoară și ușa se deschise. Înăuntru, o încăpere mică sub o stâncă de gresie. Pe jos, cetină de brad și bureți, iar alături, un fel de masă cu un ceaslov pe ea și o bucată de hârtie pe care scria: „Aici locuiește jivina pământului, D.C.”. Atunci a zis unul din frați:

– Câți robi ascunși are Hristos în pădurile acestea! Dacă am ști cine este, i-am aduce mâncare de la stână.

Apoi, închizând ușa, au plecat după oi.

După câteva zile, sosi într-o seară la stâna mănăstirii un părinte străin. Era slab, înalt și purta ceva în spate.

– Fraților, a zis el, vă cunosc de când ați fost la chilia mea cu oile. V-am văzut din desișul pădurii. Eu sunt „jivina pământului, ierodiaconul Cristofor!”

– Dar ce aveți în această traistă cu semnul crucii pe ea? l-au întrebat frații.

– Este craniul unui sfânt pe care l-am aflat în pădure. Duceți-mă în mănăstire, la părintele egumen, să-i descopăr taina aceasta.

Deci, ducându-l la Protosinghelul Ioanichie Moroi, egumenul Sihăstriei, ierodiaconul Cristofor i-a spus următoarele:

– În vara aceasta, de ziua Sfântului Ilie, după ce am slujit Sfânta Liturghie la Sihla, mă întorceam la bordeiul meu din pădure. Pe cale, fiind obosit, am adormit puțin într-o poiană. Deodată, însă, o mână nevăzută m-a

întors cu capul în locul unde îmi erau picioarele. Socoteam că este o nălucire diavolească. M-am închinat și am adormit din nou. Apoi, iarăși, aceeași mână m-a deșteptat. În clipa aceea am văzut la înălțimea brazilor un călugăr foarte cuvios. Era îmbrăcat în rasă de șiac, cu capul descoperit, cu părul alb pe spate, cu barba potrivită, cu fața luminată, purtând metanii de lemn în mână. Deci, mi-a zis cu glas liniștit:

- Nu te teme, părinte Cristofor. Sunt un smerit rob al lui Hristos, care m-am nevoit de mult în locul acesta mulți ani de zile, neștiut de nimeni, și am adormit aici. Oasele mele, însă, au rămas până acum neîngropate. Deci, scoală-te, zi mărturisirea de credință - Crezul, apoi fă la dreapta o sută de pași și vei găsi lângă o stâncă osemintele mele. Să iei de binecuvântare numai capul meu și să-l porți cu tine toată viața, oriunde vei merge, că îți va fi de mare ajutor. Iar oasele mele să nu îndrăznești a le lua, ci să le îngropi acolo sub pământ!

După ce a dispărut acel cuvios din ochii mei, continuă ierodiaconul Cristofor, întâi m-am rugat să nu fie nălucire de la vrăjmașul. Apoi am simțit o mare bucurie duhovnicească în inima mea. Apoi am zis crezul și am numărat o sută de pași la dreapta. Deodată am aflat, sub o stâncă scobită, osemintele celui mare cuvios. Erau galbene ca ceara și binemirosoare. M-am închinat, am făcut trei metanii și m-am aplecat să împlinesc porunca. Gândul însă mă ispitea să iau toate oasele. Deci, am așternut rasa jos, dar, o minune! Cum mă atingeam de oase, ele se făceau fierbinți în mâna mea, încât mă frigeau la degete. Apoi unul câte unul dispăreau în pământ. Atunci, cerând iertare sfântului că am călcat porunca, am luat cu mine numai craniul și am venit la bordei.

Din ziua aceea port cu mine capul cuviosului oriunde merg și cu rugăciunile lui sunt izbăvit de orice ispită și primejdie.

- Părinte Cristofor, l-a întrebat egumenul, știi cumva numele acestui cuvios?

- Multă vreme n-am știut numele lui. Deci, m-am rugat lui Dumnezeu cu lacrimi să-mi descopere numele cuviosului. Iar într-o noapte, pe când făceam Utrenia în bordei, deodată îmi apare înaintea acel cuvios minunat și îmi zice:

- Părinte Cristofor, nu te necăji că nu știi cum mă cheamă. Mă numesc ieroschimonahul Pavel. Să mă pomenști la sfintele rugăciuni! Și îndată s-a făcut nevăzut.

- Da, acesta era duhovnicul Sfintei Teodora de la Sihla, a spus egumenul Sihăstriei. El a trăit în Schitul Sihăstria pe la sfârșitul secolului XVII. Apoi s-a retras la pustie și a răposat acolo.

Deci, a zăbovit ierodiaconul Cristofor trei zile în Mănăstirea Sihăstria, slujind zilnic Sfânta Liturghie împreună cu Protosinghelul Ioanichie Moroi. În aceste zile, capul Cuviosului Pavel Ieroschimonahul a stat tot timpul pe Sfânta Masă, de unde răspândea în biserică o bună mireasmă duhovnicească. Apoi, sărutând părinții acel sfânt cap, Ierodiaconul Cristofor l-a pus din nou în traistă, ce purta pe ea semnul Sfintei Cruci, și a plecat spre Schitul Sihla. Din ziua aceea nimeni nu l-a mai întâlnit pe Ierodiaconul Cristofor. Se crede că s-a retras în adâncul codrilor din Munții Sihlei și acolo s-a săvârșit, slăvind pe Dumnezeu.

Zadarnic au încercat părinții din Sihăstria să-i găsească măcar bordeiul. Nimeni nu l-a mai aflat. Se vorbește în tradiția locului că între Schitul Sihla și Râpa lui Coroi din apropiere este un loc tănuit de Dumnezeu pe care nimeni nu-l poate descoperi. Acolo s-au nevoit de-a lungul veacurilor mulți sihaștri sfinți. Poate acolo să fi adormit și părintele Cristofor cu craniul Cuviosului Pavel în brațele sale!

RASOFORUL VASILE ILIE

Mănăstirea Sihăstria

(1902–1931)

a. Viața

Acest smerit rasofor a fost un nevoitor neîntrecut în obștea Mănăstirii Sihăstria. Născut într-o familie binecuvântată cu mulți copii, din comuna Sulița-Botoșani, de mic a fost chemat să slujească lui Hristos. Părinții lui, Alexandru și Ana Ilie, se ocupau cu creșterea vitelor. Din cei zece copii, cinci și-au ales viața călugărească.

Rasoforul Vasile Ilie a venit la Mănăstirea Sihăstria în anul 1929, împreună cu alți doi frați ai săi mai mici, Gheorghe și Constantin. Timp de trei ani, cât a trăit, a fost păstor la oile mănăstirii, fiind pentru toți exemplu de dragoste, de rugăciune și ascultare.

În primăvara anului 1931 s-a mutat din viața aceasta la odihna cea neînserată.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Rasoforul Vasile era din copilărie păstor de oi. Înainte de a veni la Sihăstria, a-a nevoit un timp la Schitul Cozancea-Botoșani, ca ucenic al Schimonahului Paisie Olaru. Acolo avea aceeași ascultare. Însă, pentru viața

lui aleasă, vrăjmașul îi făcea multe ispite. Într-o seară, pe când citea la Psaltire, diavolul s-a arătat în chipul unei păsări, a intrat în foc și cu mare zgomot a risipit jăraticul, încât s-au aprins stâna și oile. Alteori speria turma sau intra în câini și îi ucidea. Că nu putea răbda vrăjmașul focul rugăciunii lui. Însă tânărul ostaș nu se temea de cursele diavolului și niciodată nu lăsa mintea să i se răspândească în vremea rugăciunii.

2. Când a venit rasoforul Vasile Ilie la Mănăstirea Sihăstria, cu frații săi Gheorghe și Constantin, întâi au fost puși de egumen la încercare. Timp de trei zile au fost ținuți la poarta mănăstirii, în post și rugăciune, pentru a ispiti tăria credinței lor. Toată ziua loveau cu bățul în trunchiul unui copac și nu vorbeau cu nimeni. Seara venea iconomul și-i întreba:

- Spuneți, fraților, a zis ceva copacul?

- Nu, răspundeau ei.

- Nu-i este foame copacului?

- Nu! ziceau frații.

- Iată, așa trebuie să rabde călugărul în mănăstire! Apoi iconomul plecă, fără să le dea de mâncare. Asemenea a făcut și în seara următoare.

A treia zi a venit din nou iconomul, a luat pe cei trei frați și i-a dus în biserică. După ce s-au închinat, egumenul i-a binecuvântat, i-a spovedit din copilărie, le-a dat mâncare la trapeză și a doua zi i-a învrednicit de Trupul și Sângele Domnului. Apoi le-a dat chilii și le-a rânduit ascultări deosebite.

3. Timp de trei ani de zile, rasoforul Vasile Ilie a trăit la stâna mănăstirii. Și era așa de blând și plin de dragoste, că îl iubeau toți, până și oile, câinii și păsările cerului. Iar nevoința lui era aceasta: în fiecare zi mânca o singură dată, după-amiaza, la ora trei. Știa Psaltirea și cele șapte laude pe de rost, pe care le zicea zilnic mergând după oi cu capul descoperit. Noaptea făcea cinci sute de metanii și citea Viețile Sfinților, cugetând mereu la judecățile Domnului.

4. O altă nevoință a acestui suflet iubitor de Hristos era purtarea de grijă pentru pustnicii din pădure. Pe atunci se nevoieau în jurul Mănăstirii Sihăstria și al Schitului Sihla peste 30 de pustnici, călugări și maici. Fratele Vasile Ilie era prietenul pustnicilor. Când întâlnea vreunul prin munți și păduri, chiar de nu-l cunoștea, îi făcea metanie și îi zicea:

- Binecuvintează, părinte, și te roagă pentru mine, păcătosul! Aveți nevoie de ceva mâncare de la stână?

Dacă pustnicul încuviința, fratele Vasile îi aducea a doua zi brânză, cartofi, legume, sare și făină. Și avea numeroși sihaștri pe care îi cunoștea și îi cerceta la chiliile lor.

5. Odată a întrebat pe un sihastru:

- Părinte, ce să fac ca să mă mântuiesc?

- Frate, a zis bătrânul, roagă-te mereu, fă ascultare cu dragoste și să ai smerenie. De vei păzi aceste trei, cu siguranță te mântuiești.

6. În toamna anului 1930, rasoforul Vasile păștea oile împreună cu fratele său Constantin, pe obcina Munților Sihlei. În ceasul acela au trecut pe acolo un pustnic sfânt și minunat, arhiereul Ioan, cu diaconul său. După ce i-a binecuvântat pe amândoi, episcopul, fiind înaintevăzător, a zis către cel mai tânăr:

- Frate Constantin, spune-i fratelui Vasile să se pregătească și să meargă înainte, că are de făcut o cale lungă!

Frații n-au înțeles atunci cuvintele acelui sfânt sihastru, însă după șase luni, fratele Vasile s-a dus către Hristos pe calea cea lungă și fără de întoarcere.

7. În primăvara anului 1931, acest smerit ascultător s-a îmbolnăvit și a fost adus în mănăstire. Odată, pe când se ruga în fața bisericii, a avut o vedenie înfricoșată. De frică a început a plânge și striga cu glas tare:

- Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-mă! Iar către părinți care s-au adunat în jurul lui a zis:

- Închinați-vă, părinților, închinați-vă că, iată, Stăpâna noastră a venit aici! Maica Domnului nostru este de față, cu Mântuitorul în brațe! Iat-o deasupra noastră!

- Frate Vasile, de ce ai strigat așa de tare? l-au întrebat călugării.

- Părinților, pe când mă rugam în fața bisericii, deodată a apărut o ceată de diavoli foarte fioroși cu toiege de foc în mâini, care au început a mă bate cumplit și a striga: „În zadar te mai rogi, că nu te-ai mântuit. Tu ești al nostru, că ești păcătos!”

Atunci am început a striga cu nădejde către Maica Domnului. În clipa aceea s-a coborât din cer un nor alb, plin de lumină, până deasupra bisericii. Iar în nor am văzut pe Maica Domnului cu Mântuitorul în brațe, zicând către mine:

- Nu te teme, că de acum mai ai trei zile și vii la noi! Apoi Mântuitorul ne-a binecuvântat pe toți și s-a ridicat la cer... Părinților, mare putere și îndrăzneală are Maica Domnului înaintea Mântuitorului nostru Iisus Hristos și foarte mult ascultă rugăciunile ei!

8. La urmă i-a zis egumenul:

- Frate Vasile, să nu te înșele vrăjmașul. Ia aminte de sine și-ți păzește mintea, că multe sunt cursele lui. Apoi a zis către ceilalți frați:

- Dacă după trei zile fratele Vasile se va duce dintre noi, într-adevăr, Maica Domnului i s-a arătat. Iar dacă nu, atunci a fost înșelat de diavolul.

După trei zile, exact la aceeași oră, rasoforul Vasile Ilie a adormit în pace, cu rugăciunea pe buze.

Cine știe câți pustnici sfinți se rugau în clipa aceea pentru odihna sufletului său!

MONAHUL GHERASIM ILIE

Mănăstirea Sihăstria

(1904-1933)¹²

a. Viața

Era frate cu rasoforul Vasile Ilie, pe care l-a odrăslit aceeași familie aleasă din comuna Sulița-Botoșani. Arzând pentru dragostea lui Hristos, în anul 1926 a intrat în nevoința călugărească la Schitul Cozancea-Botoșani. Acolo a fost doi ani ucenic al unui îmbunătățit sihastru - schimonahul Paisie Olaru.

În anul 1929 a venit la Mănăstirea Sihăstria, unde s-a nevoit încă 5 ani în desăvârșită ascultare, în rugăciune și în cugetare la cele veșnice. Ascultarea lui, ca și a fraților săi, a fost păstoritul oilor mănăstirii.

După o nevoință rar întâlnită, monahul Gherasim Ilie - acest fiu al ascultării și al neadormitei rugăciuni - și-a dat sufletul în mâinile Domnului, în vara anului 1933.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Pe când era ucenic la Schimonahul Paisie în Schitul Cozancea, l-a trimis bătrânul la o ascultare. Fratele Gheorghe, însă, umblând după sfatul minții sale, a intrat în chilie și a lăsat pe masă această scrisoare: „Iartă-mă, părinte Paisie, eu am plecat în pădure pentru cinci zile, să mă pocăiesc”. Mai târziu, citind bătrânul scrisoarea, zise: „Acest lucru este din ispita diavolului și nu-i va fi de folos, că este fără binecuvântare!”

La miezul nopții bătu cineva în ușa chiliei!

- Binecuvintează, părinte Paisie, și mă iartă pe mine, păcătosul!
- Cine ești? întrebă bătrânul.
- Fratele Gheorghe, păcătosul.

¹² Rasoforul Vasile și monahul Gherasim erau frați mai mari după trup ai Arhim. Cleopa Ilie.

- Cum se poate asta? Fratele Gheorghe este plecat în pădure să se pocăiască, pentru cinci zile!

- Iartă-mă, părinte, că am greșit!

- Dumnezeu să te ierte, frate. Intră în chilie și spune-mi ce ți s-a întâmplat.

- De mult voiam să mă rog singur, câteva zile. Deci, am luat Ceaslovul și m-am ascuns în pădure, într-o groapă. Acolo am început a face metanii și a mă ruga cu lacrimi. Pe la miezul nopții aud lângă mine un glas înfiorător: „Ce faci aici?” Mă întorc și văd un arap uriaș cu chip înfricoșat. Era vrăjmașul. Atunci, cuprins de frică, am luat ceaslovul și am fugit la chilie.

Din ceasul acela, ucenicul nu mai făcea nimic fără binecuvântare.

2. După primirea schimei monahale, părintele Gherasim și-a înmulțit nevoița. Repeta zilnic Psaltirea și cele șapte laude pe care le știa pe de rost, iar noaptea făcea sute de metanii cu rugăciunea lui Iisus. Era un suflet foarte nevoitor, tainic și avea mare evlavie către Maica Domnului. Vorbea puțin și avea darul lacrimilor.

3. Părintele Gherasim purta cu sine întotdeauna icoana Maicii Domnului. O învelea într-un șervet curat, o punea în traistă, alături de Viețile Sfinților și pleca cu oile la păscut. În pădure, agăța icoana în trunchiul unui fag, citea acatistul Bunei Vestiri și făcea metanii.

Odată, pe când se ruga, a început a plânge cu voce tare înaintea icoanei Maicii Domnului. Trecând pe acolo, un pădurar l-a întrebat:

- Ce ți s-a întâmplat, părinte, de plângi așa?
- M-am lovit la un picior.
- Lasă, frate, că o să-ți treacă!
- Să dea Dumnezeu să-mi treacă!

4. Acest tânăr ostaș al lui Hristos avea și o altă nevoiță de taină. Totdeauna cugeta la moarte și la ceasul înfricoșatei judecăți. Când auzea că vreun părinte este greu bolnav, se ducea lângă el, îl mângâia, se ruga pentru dânsul, îi citea din sfintele cărți, apoi începea să verse lacrimi.

- De ce plângi, părinte Gherasim? îl întreba bolnavul.
- Plâng pentru că mi se apropie ceasul morții, iar eu încă nu m-am pregătit!

5. Monahul Gherasim se ducea uneori noaptea în cimitir și acolo se ruga și plângea singur. Iar în chilie își făcuse, în loc de pat, un sicriu în care se odihnea câteva ceasuri.

Într-o zi i-a zis un părinte:

- Câte sicrie de acestea o să putrezească până vei muri sfinția ta!

- Eu cred în bunul Dumnezeu - a răspuns el - că acesta îmi va fi mie casa de veci!

După puțină vreme cuvântul lui s-a împlinit.

6. În primăvara anului 1933, egumenul mănăstirii a cumpărat câteva hectare de teren lângă Târgu Neamț, pentru nevoile obștii. Auzind de aceasta, monahul Gherasim a oftat adânc și a zis către toți:

- Părinților, de acum s-a dus liniștea și pacea duhovnicească a călugărilor din mănăstirea noastră!

Un an mai târziu cu toții ziceau:

- Câtă dreptate a avut părintele Gherasim.

7. Odată s-a îmbolnăvit părintele Gherasim și i-a zis egumenul:

- Să-ți aducem un doctor, să te faci sănătos?

Iar el i-a răspuns cu lacrimi:

- Iertați-mă, părinților, eu m-am rugat lui Dumnezeu să-mi dea necaz și boală, numai să mă mântuiesc. Deci, dacă Dumnezeu a făcut milă cu mine, eu să mă împotrivesc? Lăsați-mă în mâna și în voia lui Dumnezeu, că boala este spre mântuirea mea.

8. Fiind bolnav, părintele Gherasim nu mai putea sluji la biserică. Dar de la Sfânta Liturghie nu lipsea. Stătea, fie în strană, fie jos, rezemaț de o pernă.

- Părinte Gherasim, îi spuneau ceilalți, de ce nu stai la chilie până te faci mai bine?

- Părinților, iertați-mă pe mine, păcătosul, am venit să mai ascult o Sfântă Liturghie. Poate aceasta este ultima din viața mea. Că nici o slujbă nu-i mai de nevoie pentru mântuirea noastră decât dumnezeiasca Liturghie.

9. Într-o zi a murit un călugăr bătrân. Atunci părintele Gherasim a zis către toți cu lacrimi:

- Să știți, părinților, că, după părintele Vasile, mie îmi vine rândul să plec din viața aceasta.

- Într-adevăr, în ziua de 14 septembrie, 1933, mult răbdătorul Gherasim Ilie și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, culcat în sicriul pe care singur și-l făcuse. Sub căpătâi i s-a găsit această scrisoare, adresată fratelui său mai mic, care avea să fie arhimandritul Cleopa de mai târziu:

„Iubitul meu frate Constantin,

Să știi că pe frăția ta te va ține Dumnezeu mai mult în această viață. Deci, te rog să nu mă uiți pe mine, păcătosul, la sfintele rugăciuni. Căci și eu, cu multe lacrimi, m-am rugat lui Dumnezeu pentru tine și pentru toți frații, să vă aducă Domnul pe calea mântuirii!”

MONAHUL ILARION IONICĂ

Mănăstirea Sihăstria

(† 1934)

a. Viața

Părintele Ilarion Ionică a fost un călugăr foarte iubitor de Dumnezeu, închinat din copilărie Maicii Domnului. Era de loc din comuna Racova-Bacău. În tinerețe a fost căsătorit și a avut copii. Apoi, trecând printr-o grea încercare, a lăsat totul și a venit la Mănăstirea Sihăstria. Egumenul Ioanichie Moroi l-a călugărit și l-a rânduit iconom și povățuitor peste frați. După douăzeci de ani de desăvârșită ascultare și smerenie, s-a mutat către Domnul în vârstă de 80 de ani.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Părintele Ilarion a fost în lume plutaș pe râul Bistrița. Într-o noapte de iarnă, pe când se întorcea acasă de la lucru, l-au atacat lupii pe cale. După două ore de luptă, nu se mai putea apăra de ei. Deci, căzând în genunchi, s-a rugat, zicând:

- Maica Domnului, dacă mă scapi de aici cu viață, las toate și mă fac călugăr.

În clipa aceea s-au auzit glasuri de oameni și o sanie cu clopoței. Lupii au fugit, iar el, fiind salvat, a fost dus în familie. După câteva luni de zile s-a dus la Mănăstirea Sihăstria să slujească lui Hristos.

2. Trecând un an de zile, diavolul i-a făcut o grea ispită. Îl cuprinsese o mare întristare și voia să plece la altă mănăstire. Într-o noapte, mergând la biserică, se ruga în urmă și plângea. Apoi a văzut că din icoana Maicii Domnului a ieșit o femeie cuviincios îmbrăcată, care, apropiindu-se de el, l-a întrebat:

- De ce plângi și ești tulburat, frate Ioane?

- Mi-i urât aici și aș vrea să plec din mănăstirea aceasta!

- De ce ți-i urât în casa mea? Fii liniștit și fă toate cu dragoste, că de acum nu-ți va mai fi urât niciodată! Apoi acea femeie minunată s-a întors înapoi spre icoană și s-a făcut nevăzută. Era Maica Domnului.

Din ceasul acela, fratele Ioan s-a izbăvit de această ispită. Mai târziu, rugărindu-se, a ajuns un monah desăvârșit.

3. Timp de 20 de ani, părintele Ilarion a fost iconomul Mănăstirii Sihăstria. Dimineața mergea la chilia fiecăruia și zicea:

- Haideți, dragii tatei, veniți la ascultare! Apoi pleca înainte cu rugăciunea pe buze și lucra cu frații toată ziua, făcându-se pildă tuturor de smerenie, de blândețe și de nemuritoare dragoste. Seara, când se întorcea la chilie, bătrânul făcea metanie tuturor, zicând:

- Iertați-mă, părinților, că poate v-am supărat cu ceva! Apoi se ducea la chilie și citea acatistul și paraclisul Maicii Domnului.

4. În primăvara anului 1933, părintele Ilarion s-a dus în pădure după lemne și și-a rupt un picior. Mai târziu, cangrenându-se rana, bătrânul se ruga cu lacrimi, zicând:

- Maica Domnului, nu mă lăsa, că greu mă doare piciorul!

Noaptea, pe când se ruga, a intrat în chilăa lui o femeie cuviincioasă, în chipul unei doctorițe din Târgu Neamț și l-a întrebat:

- De ce plângi, părinte Ilarion?

- Doamnă doctoriță, mi-am rupt piciorul și mă doare cumplit. Simt că voi muri și plâng că nu m-am pocăit.

Apoi doamna aceea s-a uitat la piciorul lui, l-a atins cu mâna și i-a zis:

- Nu mai plânge, părinte Ilarion. De acum te vindeci la picior și vei mai trăi încă un an de zile. După aceea te vei odihni.

Apoi a ieșit doctorița și bătrânul a adormit. Era Maica Domnului. Dimineața s-a sculat sănătos, a venit la biserică și a spus tuturor minunea Maicii Domnului.

Deci, mai trăind exact un an, în aceeași zi, la Duminica izgonirii lui Adam din Rai, și-a dat sufletul în brațele Maicii Domnului și a fost petrecut de toți la cimitirul mănăstirii.

IEROSCHIMONAHUL VARLAAM VÂNTU

Muntele Athos

(1833-1934)¹³

Acest părinte a fost un ales nevoitor atonit și un duhovnic renumit. Era fecior de țărani credincioși, de loc din comuna Buimăceni-Botoșani. Dorind să-și închine viața lui Hristos, a plecat de tânăr în Sfântul Munte și s-a călugărit acolo, la o chilie românească. După mai mulți ani de nevoință, părintele Varlaam se întoarce în țară și rămâne la Schitul Cozancea-Botoșani. Aici este hirotonit și numit egumen în anul 1899.

¹³ După mărturiile Arhimandritului Cleopa Ilie, rudenia sa.

Timp de 12 ani a condus ieroschimonahul Varlaam Schitul Cozancea. Ca duhovnic iscusit ce era, a crescut mulți ucenici în frică de Dumnezeu, deprinzându-i ascultarea, rugăciunea și milostenia. Sub conducerea lui, Schitul Cozancea a trăit o epocă înfloritoare.

În anul 1912, bătrânul egumen se întoarce din nou în Athos, să-și dea acolo obștescul sfârșit. Spun părinții români atoniți că tocmai atunci se nevoia un ieroschimonah moldovean, anume Nicolae, la chilia Sfântul Nicolae din Iuța, pe terenul Mănăstirii Pantocrator. Părintele Nicolae era tare bătrân și nu avea ucenici. El începuse zidirea unei biserici în cinstea marelui ierarh, dar nu avea cu ce s-o termine. Întristat de aceasta, a pus icoana Sfântului Nicolae într-un copac și se ruga, zicând:

– Sfinte Nicolae, eu sunt bătrân și nu mai pot. Iată, biserica ta rămâne neterminată. Tu faci minuni și pe mare și pe uscat. Tu ai dat trei pungi cu galbeni la cele trei fete, dă-mi și mie ajutor ca să termin biserica ta!

Pe când se ruga bătrânul cu lacrimi, a sosit și părintele Varlaam în Athos. Deci, rămânând acolo, a terminat biserica Sfântul Nicolae și a adunat câțiva ucenici buni. În anul 1934, ieroschimonahul Varlaam s-a săvârșit din viață cu sufletul împăcat și a fost îngropat lângă biserică, alături de părintele său duhovnicesc.

MONAHIA MATRONA DOMNARU

Mănăstirea Horezu

(1852–1935)

Era fiica unui mocan din părțile Sibiului. Tatăl său s-a făcut mai târziu călugăr în Muntele Athos, cu numele de Nicodim, iar copila a fost crescută la Mănăstirea Sărăcinești-Vâlcea de la vârsta de 5 ani.

În anul 1868 a fost călugărită și trimisă de ascultare la Mănăstirea Horezu. Acolo și-a continuat nevoiața maica Matrona, în rugăciune și smerenie, până în anul 1922, când a fost aleasă stareță. Ea a povățuit obștea mănăstirii timp de patru ani de zile, făcându-se tuturor exemplu de bunătate duhovnicească.

În anul 1926 s-a îmbolnăvit greu. Deci, rugându-se cu lacrimi Maicii Domnului, a fost vindecată în chip minunat și a mai trăit încă nouă ani. Spuneau maicile că era nelipsită ziua și noaptea de la biserică. Cu chipul senin, cu rugăciunea pe buze și cu toiagul în mână, mergea cea dintâi la slujbă și se întorcea cea mai de pe urmă.

În vara anului 1935, simțindu-și aproape sfârșitul, și-a chemat ucenicele și le-a spus:

– Maică Olimpiada și maică Gherasima, peste trei zile eu plec din această lume. Mă cheamă Domnul și Maica Domnului. Vă rog să trăiți în iubire, în smerenie și în ascultare. Niciodată să nu lipsiți de la biserică. Să nu adunați avere pe pământ, nici bani, nici haine, că acestea ne despart de dragostea lui Hristos. Rămâneți în mănăstire până la moarte, oricâte ispite veți avea. Iar eu mă voi ruga lui Dumnezeu pentru mănăstire și pentru sfințiile voastre.

A doua zi s-a deșteptat de dimineață, s-a îmbrăcat în hainele de călugărie și a zis ucenicei:

– Citește-mi acatistul Bunei-Vestiri. La sfârșit, maica Matrona a rostit aceste cuvinte de laudă în cinstea Maicii Domnului:

– Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară!

În clipa aceea și-a dat duhul.

CUVIOSUL GHELASIE MALOVICEANU

Mănăstirea Cernica

(1858–1936)

Cuviosul ieroschimonah Ghelasie a fost cel mai mare duhovnic și sihastru al Mănăstirii Cernica din secolul nostru. S-a născut în comuna Malovăț-Mehedinți și a îmbrățișat viața călugărească în obștea Sfântului Ierarh Calinic, la anul 1888. După doi ani a primit schima monahală, iar după alți cinci ani de ascultare s-a învrednicit de darul preoției. Părintele Ghelasie a slujit Sfânta Liturghie cu multă credință și cu lacrimi timp de 20 de ani.

Urmând nevoința călugărilor isihăști, și-a ales să petreacă restul vieții în chilie, până la moarte. Timp de încă 20 de ani, acest mare iubitor de liniște s-a rugat ziua și noaptea în chilie și în inima sa, neștiut de nimeni. Aici primea Preacuratele Taine și hrana cea de toate zilele, aici se ostenea cu postul, aici cugeta la Dumnezeu cu lacrimi, aici se împărtășea din bucuria Duhului Sfânt și tot aici spovedea obștea monahilor și pe credincioși. Pentru multa sa osteneală s-a învrednicit de la Dumnezeu de darul cuvântului și al mângâierii, ajungând cel mai iscusit duhovnic al Mănăstirii Cernica. Aproape toți monahii, elevii seminarului, ca și numeroși credincioși din Capitală îl aveau pe Cuviosul Ghelasie de părinte duhovnicesc. Singur Mântuitorul știe câte inimi zdrobite a mângâiat, câte conștiințe apăsate a ușurat, câte lacrimi și

durere a alinat. Părintele Ghelasie nu era aspru la canon, dacă omul înceta a mai face păcatul.

În primăvara anului 1936, o fiică duhovnicească a cerut binecuvântare să meargă la Mormântul Domnului.

- Te binecuvintez - a zis bătrânul - să mergi la Ierusalim și să te rogi și pentru mine! Să știi că acolo te vei călugări, dar când te vei întoarce în țară, pe mine nu mă vei mai afla în viață.

Într-adevăr, la 7 mai, 1936, Cuviosul Ghelasie - marele duhovnic al Mănăstirii Cernica - a adormit cu pace, fiind plâns de soborul părinților și de numeroșii săi fii duhovnicești.

Doamne, odihnește cu sfinții pe părintele Ghelasie!

MONAHUL MINA DIACONESCU

Mănăstirea Turnu

(1856-1936)

Acest cuvios călugăr era din comuna Berislăvești-Vâlcea. În tinerețe a fost căsătorit și a avut copii. Apoi, rânduindu-i la casele lor, s-a călugărit în Mănăstirea Turnu. Aici, fiind luminat de Dumnezeu, a deprins bine tipicul și cântarea bisericească, ajungând cântăreț vestit în Mănăstirea Turnu.

Timp de 25 de ani, părintele Mina a împodobit Biserica Domnului și sfintele slujbe cu cântările și cu dragostea sa. Căci era nelipsit ziua și noaptea de la strană și împlinea cu sfințenie datoriile călugărești. În timpul liber făcea ascultare la moara mănăstirii în tăcere și rugăciune. Obişnuia încă părintele Mina să dea de mâncare la păsările cerului. Zilnic scotea pe cerdacul chiliei resturi de pâine și boabe de la moară și se adunau în jurul lui tot felul de păsări din pădure. Unele mâncau chiar din mâinile lui. Părintele Mina era foarte iubit de oameni și de păsări pentru bunătatea lui.

În anul 1936, la praznicul Floriilor, a intrat bătrânul în trapeză și, ingenunchind în fața starețului, a zis cu lacrimi:

- Părinților, iertați-mă de tot ce v-am greșit că eu de acum mă duc. Mă cheamă Dumnezeu!

- Ba nu, părinte Mina, ai să mai trăiești să cânți axionul Sfintei Învieri!

- Nu, părinte stareț, mă cheamă Dumnezeu. Nu mai pot rămâne! Iertați-mă pe mine, păcătosul, și nu mă uitați la Sfânta Liturghie.

Deci, plecând la chilie, după o zi, părintele Mina a adormit în pace cu rugăciunea pe buze. Apoi, timp de câteva săptămâni, păsările din pădure se

adunau pe cerdacul chiliei și ciripeau cu tristețe. De aici zburau în stol la mormântul bătrânului și iarăși ciripeau. Apoi se odihneau pe brațele crucii și se întorceau în pădure.

SCHIMONAHIA ISIDORA PUSTNICA

Schitul Sihla-Neamț

(† 1937)¹⁴

Această râvnitoare călugăriță era de loc din județul Neamț, iar cu metania din Mănăstirea Văratec. În anul 1900 se retrage la liniște în Munții Sihlei, la locul numit „Râpa lui Coroi”, vestit pentru viața pustnicească. Acolo, sub un zid înalt de piatră, și-a făcut o mică chilie și un paraclis de lemn. Iar alături a legat de stânci o toacă și un clopot. Și era foarte iubitoare de osteneală maica Isidora. Toată ziua citea la Psaltire, iar la miezul nopții toca, trăgea clopotul și cânta Utrenia.

Timp de 37 de ani, cu regularitate, a sunat clopotul maica Isidora în Munții Sihlei, sculând la rugăciune călugării și pustnicii din partea locului. Iar părinții, cum auzeau clopotul, își ziceau unii altora:

– Vino, frate, la Utrenie. Este miezul nopții. Se aude clopotul maicii Isidora!

Spun părinții bătrâni că schimonahia Isidora a pățimit în pustie multe ispite de la viclenii diavoli. Că nu puteau răbda postul, rugăciunea și osteneala ei pentru Hristos. La început o înfricoșau cu năluciri de noapte, cu strigăte și glasuri. Apoi îi băteau în ușă în vremea rugăciunii. Iar mai târziu, văzând tăria ei, se apropiau de chilie și strigau cu mare mânie:

– Isidoră nebună, de ce ai venit aici unde este locul nostru? Du-te din locul acesta, dacă vrei să scapi de noi!

Însă maica Isidora îi alunga cu numele lui Hristos și nu se temea de glasurile lor, căci era plină de multă îndrăzneală și bărbăție duhovnicească. Iar pentru curăția vieții ei, dobândise de la Dumnezeu darul cuvântului și al mângâierii. Mulți pustnici, călugări, maici și mireni urcau muntele și cereau de la maica Isidora sfat și cuvânt de folos, că toți o aveau ca pe o adevărată maică duhovnicească.

Odată, un frate din Mănăstirea Sihăstria a trecut cu oile pe lângă chilie și, văzând-o în prag, i-a zis:

¹⁴ După mărturia Arhimandritului Cleopa Ilie și a altor părinți bătrâni din Mănăstirea Sihăstria.

– Binecuvintează, maică Isidoră!

Iar bătrâna, sărutându-l pe frunte, i-a răspuns:

– Dumnezeu să te întărească să slujești Domnului până la mormânt! Apoi, chemându-l în chilie, i-a dat să mănânce pâine cu fructe de pădure și, adăugându-i și alte învățături, l-a liberat cu pace.

Așa a trăit schimonahia Isidora aproape 40 de ani în nevoință pustnicească. Apoi, simțindu-și aproape sfârșitul, în anul 1937 s-a retras la Mănăstirea Văratec și acolo și-a dat sufletul în mâinile Domnului.

MONAHIA DOMNICA DUMITRESCU Mănăstirea Nămăești– Muscel (1858–1938)

Maica Domnica Dumitrescu este pomenită de ucenice ca o vrednică stareță a Mănăstirii Nămăești. Era de loc din Târgoviște și a intrat de mică în nevoința călugărească.

Timp de 30 de ani a fost ucenică la bătrâna stareță, monahia Glafira Antoniu, dând dovadă de multă ascultare și blândețe. În anul 1907, răposând stareța, a fost aleasă în locul ei maica Domnica Dumitrescu. Ea a condus Mănăstirea Nămăești 31 de ani, ostenindu-se ziua și noaptea pentru folosul de obște și mântuirea fiicelor sale duhovnicești. Maica Domnica s-a nevoit mult și pentru refacerea bisericii și a chiliilor arse în timpul primului război mondial. Apoi a adunat mai multe ucenice pe care le-a crescut și le-a învățat frica Domnului, căci era plină de înțelepciune. În anul 1938, stareța Domnica a adormit cu pace, în vârstă de 80 de ani.

Dacă vreuna dintre ele pătimea vreo ispită, îndată îi zicea:

– Soro, când faci vreun păcat, ocărăște-te pe tine, iar nu pe altul, ca să ai mai multă liniște.

Altă dată zicea:

– Prin păcat se îndepărtează harul lui Dumnezeu. Iar glumele, deși nu îndepărtează harul, nu te lasă să sporești duhovnicește.

Dacă se întâmpla vreo neînțelegere între ucenicele ei, le sfătuia pe fiecare, zicând:

– Silește-te, maică, din toate puterile sufletului să găsești vina în inima ta, ca să nu urăști pe nimeni, niciodată. Că pe cel ce urăște, Evanghelia îl pune în rând cu ucigașii de oameni. Ferește-ne, Doamne, de această osândă!

MONAHUL ILARION RADU

Catedrala mitropolitană - Iași

(1871-1938)

Părintele Ilarion Radu a ajuns renumit în toată Moldova pentru marea sa milostenie. Era de loc din comuna Dobreni-Neamț, iar cu metania din Mănăstirea Neamț. Aici a învățat să se roage, să iubească pe oameni și să slujească cu credință Biserica lui Hristos.

În anul 1901 a primit ascultarea de paracliser la Catedrala mitropolitană din Iași. Era cea mai sfântă ascultare pentru părintele Ilarion. El nu știa să cânte, nu învățase multă carte. Dar știa să împodobească Biserica Domnului ca pe o mireasă. Știa să aprindă candelile, să pună flori la sfintele icoane, să stea de strajă lângă moaștele Cuvioasei Parascheva, să mențină ordinea și curățenia în catedrală. Știa mai bine ca toți să toace și să sune clopotele, chemând lumea la biserică. Treizeci și cinci de ani a împlinit părintele Ilarion această ascultare cu desăvârșită dragoste, încât era cunoscut tuturor.

A doua mare faptă bună a acestui părinte era milostenia. Fiind foarte iubitor de săraci, de călători și de copii orfani, părintele Ilarion și-a pus sufletul, chilia, pâinea zilnică și salariul spre folosul și mângâierea oamenilor. Sfinția sa îi socotea pe toți copiii lui Hristos și frați ai săi.

Timp de 35 de ani, acest smerit călugăr a fost gazdă și părinte sufletesc al multor elevi și studenți săraci din Iași. Zi de zi și an de an, părintele Ilarion odihnea gratuit în chilia sa până la 10-20 de elevi și studenți, care nu aveau bani pentru gazdă. Îi ospăta cu mare dragoste, le făcea patul, îi sfătuia cele de folos, le dădea bani pentru cărți, îi deștepta dimineața, îi pune la rugăciune și îi trimitea la școală. Sute de elevi și studenți au învățat carte și au ajuns medici, profesori și ingineri, cu ajutorul milostivului părinte Ilarion. Pentru aceasta era cel mai iubit și căutat dintre părinții catedralei.

În anul 1936, părintele Ilarion Radu, tatăl săracilor și al elevilor orfani, se retrage la bolnița Mănăstirii Neamț. După doi ani se mută în odihna lui Hristos, pentru a-și primi plata osteneților sale. Drept recunoștință, profesorii și intelectualii, întreținuți de dânsul la școală, i-au pus o placă comemorativă în peretele chiliei, care se păstrează până astăzi¹⁵.

Ferițiți cei milostivi, că aceia se vor milui (Matei, 5, 7).

¹⁵ Protos. Vasile Vasilache, *Monahul Ilarion - un binefăcător*, Mănăstirea Neamț, 1938

MONAHUL ȘTEFAN SIHAȘTRUL Mănăstirea Sfântul Sava-Betleem († 1939)

Părintele Ștefan era din Dobrogea. În tinerețe s-a nevoit la Mănăstirea Cocoș, iar în anul 1920 s-a dus la Mormântul Domnului și a rămas la Mănăstirea Sfântul Sava.

Acolo s-a ostenit mult și a petrecut sub ascultare 20 de ani, până s-a mutat din viața aceasta. Ani de zile a fost portar, apoi bucătar, apoi iconom. Toată ziua lucra în tăcere, cu rugăciunea lui Iisus în inima și în mintea sa. Spuneau părinții care l-au cunoscut că șase ani de zile n-a ieșit niciodată în afară de zidurile mănăstirii.

La bătrânețe, când îl cuprindea dorul de țară, se urca la turnul mănăstirii, cale de 1 km, unde poposeau pelerinii. După ce vorbea cu închinătorii români, îi săruta pe frunte, se întorcea la chilie și își continua rugăciunea.

În vara anului 1939, părintele Ștefan, îmbolnăvinduse, a primit Preacuratele Taine, apoi și-a dat sufletul în mâinile Domnului.

PUSTNICII PARTENIE ȘI GHERASIM Mănăstirea Sihăstria († 1940)

Acești sihaștri erau cu metania din Mănăstirea Neamț, iar cu locul nașterii, ieromonahul Partenie era din județul Iași și monahul Gherasim din județul Botoșani.

La începutul acestui secol, ieromonahul Partenie împreună cu ucenicul său s-au retras la liniște în pădurile din jurul Mănăstirii Sihăstria. Acolo și-au făcut două chilii și un mic paraclis într-o poiană care se numește până astăzi „Poiana lui Partenie”. Pădurile și culmile din jurul Mănăstirilor Agapia, Secu, Sihăstria și Sihla au fost renumite în ultimele patru secole pentru viața pustnicească. Sute de pustnici vestiți s-au nevoit în această vatră isihastă. Osemintele unora dintre ei și urmele chiliilor se mai întâlnesc în pădurile din partea locului și astăzi. Iar numele lor au rămas în memoria urmașilor, ca toponime legate de poieni, de obcine și de pâraie.

În această mică poiană, care le poartă numele, s-au ostenit 30 de ani părinții Partenie și Gherasim, rugându-se lui Dumnezeu ziua și noaptea pentru

ei și pentru lume. Ei iubeau mai ales postul, metaniile, privegherea de noapte și Psaltirea, pe care o citeau neconținut. În sărbători săvârșeau dumnezeiasca Liturghie și se împărtășeau cu Trupul și Sângele Domnului, împreună cu alți sihaștri din împrejurimi. Hrana și-o agonisau din aceeași poiană pe care o cultivau cu cartofi și legume și adunau bureți din pădure. Iar pâinea o primeau din Mănăstirea Sihăstria.

Într-o zi a venit un frate din Mănăstirea Sihăstria la chilia părintelui Partenie, să-i ceară cuvânt de folos. Iar bătrânul l-a întrebat:

– Frate, știi Psaltirea pe de rost?

– Nu, a răspuns fratele.

– Atunci pentru ce stai în mănăstire, dacă nu citești mereu psalmii lui David?

Din ziua aceea a învățat fratele toată Psaltirea pe de rost și nu mânca până n-o termina de rostit în fiecare zi.

În anul 1932, Cuvioșii părinți Partenie și Gherasim s-au dus să se închine la Mormântul Domnului și au rămas acolo, la una din mănăstiri. Deci, bineplăcând lui Dumnezeu, după câțiva ani s-au săvârșit la Mănăstirea Sfântul Sava, mutându-se la cereștile lăcașuri.

ARHIMANDRITUL GRIGORIE GEORGESCU Mănăstirea Cheia-Prahova (1861–1940)

Vrednicul de pomenire arhimandritul Grigorie Georgescu a fost cel mai ales stareț al Mănăstirii Cheia, după anul 1900. Fiu de părinți credincioși, de loc din comuna Săcele-Brașov, la vârsta de 18 ani trece Carpații și se stabilește în Mănăstirea Ciolanu-Buzău. În anul 1882 se duce la Sfântul Munte pentru a se desăvârși în nevoința duhovnicească. În anul 1886 primește tunderea monahală în Schitul Românesc Prodromul, unde rămâne sub ascultare opt ani de zile.

Împodobit cu multe fapte bune, în anul 1890, monahul Grigorie se întoarce de la Athos și se stabilește definitiv la Mănăstirea Cheia. Aici s-a învrednicit de harul preoției, ajungând un bun duhovnic și slujitor al Sfântului Altar. Între anii 1894–1909, ieromonahul Grigorie a slujit ca preot și duhovnic, atât la Mănăstirea Cheia, cât și la mănăstirea de maici Suzana, săvârșind cele sfinte și crescând mulți fii duhovnicești.

În anul 1909, părintele Grigorie a fost ales stareț al Mănăstirii Cheia, pe care a condus-o cu multă demnitate și înțelepciune timp de 25 de ani. Slujea cu evlavie cele sfinte, predica frumos, mângâia oamenii, îmbărbăta pe călugări, ajuta copiii săraci la școală, menținea o deplină ordine și disciplină în mănăstire. A ajutat, de asemenea, la construcția unor biserici noi prin sate, precum și la înălțarea unei școli primare în comuna Izvoarele-Prahova.

Numele părintelui Grigorie era renumit pe Valea Teleajenului. Un duhovnic model pentru mireni și călugări. Veneau la el credincioși din Țara Bârsei, din părțile Brașovului, din ținutul Prahovei și de pe Valea Buzăului și îl găseau pe părintele plin de dragoste și aprins ca o candelă.

Așa a luminat bătrânul, ca o făclie între oameni, o jumătate de secol. În anul 1934 se retrage din stăreție, iar în anul 1940 se mută la odihna cea de veci, în lumina lui Hristos.

CUVIOSUL IOIL MONAHUL Schitul Peștera Ialomicioarei († 1940)

Părintele Ioil a fost un călugăr al rugăciunii și al ascultării. Era de loc din comuna Avrig-Sibiu. Spre sfârșitul secolului XIX a venit să slujească lui Hristos în Schitul Peștera Ialomicioarei.

Cea mai aleasă nevoie a părintelui Ioil era rugăciunea întărită prin post. Toată viața mânca o dată pe zi, legume și verdețuri fierte. Iar dacă vrăjmașul îl ispita să mănânce înainte de vreme, el se ocăra pe sine, zicând:

– Mai rabdă, ticălosule, dacă vrei să mi te faci călugăr, că nu este acum vremea mâncării, ci a rugăciunii!

Ziua făcea ascultare în schit, zicând în taină rugăciunea lui Iisus, iar noaptea priveghea, citind la Psaltire și făcând metanii. Apoi, îndată ce se culca, vrăjmașul îl supăra cu tot felul de năluciri. Uneori îi bătea în ușă, zicând:

– Părinte Ioil, ieși afară că te cheamă starețul! Alteori intra în chilie în chip de femeie și-i zicea:

– Părinte Ioil, am venit să te văd. Mă cunoști?

Iar bunul nevoitor, înțelegând cursele vicleanului diavol, îl alunga cu această rugăciune:

– Să învie Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii Lui... Apoi adăuga:

– Piei, satano, din chilia mea, lovească-te Sfânta Cruce! Și așa se izbăvea.

Bătrânul a fost un timp iconom la Schitul Peștera și era tuturor pildă de bunătațe, de smerenie și de ascultare. Pentru viața lui aleasă a primit de la Dumnezeu darul înaintevererii. Că vedea pe fiecare de ce patimă era stăpânit. Când se apropia cineva de el, îl sfătuia, zicând:

- Frate, lasă-te de păcatul cutare, că am văzut pe diavolul cum te stăpâne!

Astfel, mulți ascultau de sfatul bătrânului și se pocăiau.

Așa s-a nevoit părintele Ioil în Schitul Peștera, mai bine de 40 de ani. Apoi s-a mutat la Domnul, fiind găsit în chilie cu Psaltirea lângă el.

IEROMONAHUL IGNATIE RĂDULESCU

Mănăstirea Sfântul Sava-Betleem

(† 1940)

Acest părinte iubitor de Hristos era de loc din județul Prahova, iar cu metania din Mănăstirea Sinaia. Aici a stat sub ascultare peste 20 de ani, petrecând în plăcere de Dumnezeu și învrednicindu-se de darul preoției. Apoi, dorind să se închine la Mormântul Domnului, în anul 1925 a plecat la Sfintele Locuri și a rămas în Mănăstirea Sfântul Sava din pustiul Iudeii. Acolo se nevoiau încă doi călugări români, răbdând împreună lipsa, arșița și străinătatea.

Mai târziu, aflând în apropiere o peșteră, părintele Ignatie s-a retras la pustie, săvârșind șapte ani deplin în aspră osteneală pustnicească. Iar nevoița, lacrimile și ispitele de la diavoli pe care le-a răbdat acolo, singur Dumnezeu le știe. Deci, întorcându-se din nou în lavră, s-a îmbolnăvit și a zăcut cinci ani în chilie, fiind îngrijit de ierodiaconul Veniamin Trifan, fost viețuitor în Schitul Buluc din județul Vrancea.

Spuneau părinții că uneori ieșea bătrânul în ușa chiliei și privea spre turnul din afară, unde poposeau pelerinii, dorind să vadă vreun român din țară. Dar pentru dragostea lui Hristos răbda bărbătește, atât boala, cât și străinătatea.

Într-o zi a chemat la sine pe ucenicul său și i-a zis:

- Părinte Veniamin, să fii binecuvântat de Dumnezeu și de mine! Domnul să-ți răsplătească dragostea cu care m-ai îngrijit!

Apoi s-a luminat și s-a veselit la față și îndată și-a dat duhul.

MONAHUL IOV BURLACU

Mănăstirea Neamț

(1874-1941)

a. Viața

Cuviosul Iov monahul a fost unul din cei mai duhovnicești călugări din obștea Mănăstirii Neamț: mare nevoitor, vestit farmacist și cunoscător de plante medicinale și un mare iubitor de săraci.

S-a născut în comuna Boroaia-Suceava. În anul 1906, luându-și crucea, a urmat lui Hristos, făcându-se călugăr în Mănăstirea Neamț. Aici s-a nevoit timp de 35 de ani, având aceeași ascultare de farmacist al mănăstirii și îngrijitor al părinților bătrâni și bolnavi de la bolniță.

În toamna anului 1941, Cuviosul Iov monahul a adormit cu pace și a fost înmormântat în cimitirul mănăstirii.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Părintele Iov întrecea pe toți ceilalți călugări din mănăstire cu aceste trei fapte bune: cu postul, cu neîncetata rugăciune și cu trezvia minții. Permanent avea privirea în jos și cugeta la moarte. Mintea lui era plină de întreaga înțelepciune, fața senină și inima mereu deschisă pentru toți.

2. Spunea ucenicul lui că niciodată n-a văzut pe părintele Iov răsând sau vorbind cuvinte de prisos. Vorbirea lui era foarte scurtă și cuvintele pătrundeau ca niște săgeți în inima fiecăruia. Mânca o dată pe zi seara și dormea câteva ore pe noapte pe o bancă, având sub cap un bolovan de piatră învelit cu ziar.

3. Uneori zicea bătrânul:

– Fraților, fiecare să fie gata de drum, că nimeni nu este veșnic pe pământ. Și dacă nu vom avea ce arăta lui Hristos, cum vom sta în fața Lui?

4. Alteori iarăși zicea părintele Iov:

– Cum se înșeală omul de dulcele vieții acesteia! Ba, ajunge atât de lipit de materie, încât refuză bucuriile vieții veșnice. De aceea, un astfel de om face totul ca să nu mai moară. Iar când vine moartea, îl află nepregătit și deznădăjduit. Cel nepregătit moare de moarte grea. Iar cel pregătit așteaptă cu bucurie ceasul morții la care a cugetat toată viața. Sfârșitul lui este plin de pace și nădejde, căci se duce la Hristos.

5. Părintele Iov era un mare cunoscător al plantelor medicinale și un renumit farmacist. Singur aduna plantele, vara, din poieni și păduri, le conserva și făcea din ele siropuri și alifii, pe care apoi le distribuia gratuit la călugării și mirenii bolnavi. Timp de 30 de ani a fost farmacist și infirmier la bolnița Mănăstirii Neamț. Numele lui era cunoscut peste tot. Căci veneau la el călugări și mireni bolnavi din toate mănăstirile și satele din împrejurimi, iar părintele Iov îi primea cu dragoste, îi consulta și le dădea medicamente preparate de el și mulți se vindeau.

6. Acest părinte iubitor de Dumnezeu îngrijea cu mare dragoste pe călugării suferinzi de la bolniță. Acolo își avea chilia și farmacia. Acolo zăbovea ziua și noaptea lângă căpățul bolnavilor, mângâind și legând rănilor, primenind paturile sau împărțind mâncarea adusă de la trapeză. Pentru aceasta toți îl iubeau pe părintele Iov și îl numeau „părintele nostru”. Această ascultare a dus-o cu bucurie până la sfârșitul vieții.

7. Spunea ucenicul lui că părintele Iov era, mai ales noaptea, nelipsit de la biserică. Tot timpul stătea în picioare în urma tuturor, cu privirea în jos și cu rugăciunea pe buze. Apoi se întorcea la chilie și citea acatistul și paraclisul Maicii Domnului, către care avea mare evlavie.

8. Bunul nevoitor era, de asemenea, foarte milostiv cu cei săraci. Zilnic veneau la el copii orfani, bolnavi, oameni săraci din satul Pipirig și-i cereau milostenie. Iar părintele Iov îi ospăta pe toți cu mâncare de la bolniță. Apoi le dădea câte un ban, iar celor bolnavi le împărțea medicamente și îi trimitea cu pace la casele lor.

9. Spunea ucenicul său că pe fiecare îl așeza la masă cu dragoste și îl întreba:

– Cum vrei să fie ciorba, mai caldă sau mai rece?

Iar pe altul îl întreba:

– Vrei ceai amar pentru stomac sau o baie caldă la picioare?

Cum dorea fiecare, așa îl servea, cu o dragoste rar întâlnită, căci părintele Iov era întărit și umbrat de darul Duhului Sfânt.

10. Odată l-a întrebat un părinte dacă monahul este dator să dea milostenie la săraci. Iar bătrânul a răspuns:

– Dacă ai, trebuie să dai! Numai dacă nu ai nimic, nu ești dator să dai milostenie.

– Dar călugării nu sunt scutiți de milostenie? Eu cred că numai mirenii sunt datori să o facă.

– Da, a răspuns bătrânul, călugării adevărați sunt scutiți de milostenie, Dar ești călugăr? Călugării nu trebuie să aibă nimic, să fie lipsiți de orice

naterie, să poarte o singură haină, și aceea veche. Însă, dacă ai și nu dai milostenie, poți să scapi de muștrarea oamenilor, dar de muștrarea lui Dumnezeu nu poți scăpa.

11. Într-o zi, părintele Iov a cumpărat o icoană frumoasă cu suma de 700 de lei. Mai târziu, un credincios l-a întrebat:

- Nu-mi vinzi mie icoana aceasta? Tare este frumoasă!
- O vând.
- Cât să-ți dau pe dânsa, părinte?
- Trei sute de lei.

Auzind aceasta, ucenicul l-a întrebat:

- De ce ai vândut icoana cu jumătate de preț?
- Dacă o dădeam cu cât am cumpărat-o, nu mai aveam pomană. Iar dacă o dădeam fără bani, mă biruia gândul mândriei. În felul acesta am făcut și milostenie, și am scăpat și de mândrie.

12. Un părinte i-a dat bătrânului o haină groasă de iarnă, că era sărac. Iar părintele Iov, văzând un om lipsit care avea 7 copii, i-a dat lui haina. Într-o zi l-a întrebat cel ce-i dăduse haina:

- Unde este haina pe care ți-am dat-o, părinte Iov? Nu cumva ți-a furat-o cineva?

- Iartă-mă, părinte, a răspuns bătrânul, a venit la mine un om cu mulți copii și i-am dat-o lui, că eu am de toate, slavă Domnului!

ARHIMANDRITUL ANTIPA DINESCU

Schitul Prodromul-Athos

(1859-1942)¹⁶

Acest venerabil duhovnic și arhimandrit a fost cel mai vrednic stareț al Schitului Prodromul, după anul 1900. S-a născut în județul Prahova, din părinți iubitori de Dumnezeu. Fiind chemat de Duhul Sfânt la viața călugărească, în anul 1880 s-a dus la Schitul Românesc Prodromul din Muntele Athos. Acolo s-a călugărit și a învățat ascultarea, smerenia și cântarea bisericească de la cei mai buni călugări români, printre care se distingea Schimonahul Nectarie protopsaltul.

În anul 1890 s-a învrednicit de darul preoției, săvârșind cele sfinte cu deosebită evlavie. Apoi a fost numit superior al Schitului Darvari din

¹⁶ După mărturiile Arhim. Hrisostom Postolache, starețul Schitului Bucium-Iași, ucenicul Arhim. Antipa Dinescu; V. Romanescu, *Mitropolitul Atanasie Mironescu*, București, 1942, p. 199.

București, metocul Schitului Prodromul, dovedindu-se un duhovnic iscusit. În anul 1900 a fost ales de toți stareț al Schitului Prodromul, pe care l-a condus cu o rară blândețe și înțelepciune timp de 14 ani. Era duhovnic ales, preot iubitor de cele sfinte, călugăr cu bun chip, stareț și părinte cu mulți fii sufletești. Iată darurile starețului Antipa Dinescu. Sub egumenia lui, Schitul Prodromul a trăit o epocă de înflorire, având o obște de peste 100 de călugări.

În anul 1914, Cuviosul Arhimandrit Antipa vine în țară cu câțiva ucenici și ajunge stareț al Mănăstirii Căldărușani, pe care o povățuiește cu o rară pricepere 20 de ani. Pe lângă buna chivernisire a mănăstirii, părintele Antipa devine mare duhovnic al călugărilor și al mirenilor, căutat și prețuit de toți.

Retrăgându-se din nou în Athos, s-a nevoit 8 ani împreună cu ucenicul său, într-o chilie pe malul mării, ajungând duhovnic vestit în tot muntele. Săvârșindu-și călătoria, în anul 1942 și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost îngropat acolo, lângă mare.

ARHIDIACONUL VARLAAM ARGHIRESCU Mitropolia Moldovei și Sucevei (1863–1942)

a. Viața

Părintele Varlaam Arghirescu a fost un călugăr renumit în mănăstirile Moldovei și un devotat slujitor al Bisericii lui Hristos.

Era de loc din comuna Hangu, județul Neamț. La vârsta de 18 ani a intrat în Mănăstirea Neamț. După câțiva ani de ucenicie a fost făcut călugăr și apoi hirotonit diacon de starețul Timotei. În anul 1892 a fost trimis ca slujitor la Catedrala Mitropoliei din Iași. Aici a făcut desăvârșită ascultare timp de 50 de ani. În vara anului 1942 a adormit cu pace și a fost înmormântat la Mănăstirea Cetățuia.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Arhimandritul Varlaam sluja în biserica Mănăstirii Neamț cu mare evlavie și cânta îngerește de frumos. Auzindu-l odată cântând și știind petrecerea lui, mitropolitul Iosif Naniescu l-a luat la catedrala din Iași, unde a rămas până la sfârșitul vieții.

2. Spuneau bătrânii că părintele Varlaam iubea așa mult biserica, precum iubea pe Hristos. Toată ziua zăbovea în catedrală, așeza veșmintele, potrivea candelile, mătura pe jos, stătea de veghe lângă moaștele Cuvioasei Para-

scheva. Iar când slujea, mișca toate inimile și scotea multe lacrimi prin frumusețea cântării. De aceea îl cunoștea tot orașul și fiecare se folosea de nevoița lui.

3. Acest vrednic slujitor al Bisericii lui Hristos a fost cincizeci de ani paracliser și veșmântar la catedrală. Spuneau părinții despre el că se încuia singur în biserică și niciodată nu ieșea afară până nu se termina slujba și curățenia. Apoi făcea trei metanii la moaștele Cuvioasei Parascheva și venea la chilie.

4. Spuneau ucenicii lui că părintele Varlaam nu îngăduia nimănui să vorbească în biserică. Dacă auzea pe cineva vorbind, se oprea să mai citească sau să cânte la strună. Apoi iarăși continua. Când intra el în biserică, ceilalți își ziceau:

– Tăceți, că vine părintele Varlaam!

5. Spuneau iarăși despre dânsul că nu îngăduia să se citească repede la strună. Dacă vreun cântăreț citea neclar și în grabă, bătrânul îl oprea și începea el să citească rar și să cânte din nou, zicând: *Graiurile mele ascultă-le, Doamne, înțelege strigarea mea* (Ps. 5, 1).

6. O altă faptă a părintelui Varlaam era milostenia. Urmând exemplul marelui mitropolit Iosif, el împărțea totul la săraci, la văduve și la elevi. Salariul nu-i ajungea niciodată. De aceea mereu se împrumuta. Cea mai mare milostenie o făcea însă cu elevii și studenții săraci din Iași. Zilnic veneau la bătrânul, ca la un adevărat părinte duhovnicesc, și-i cereau bani pentru taxă, pentru cărți, pentru gazdă. Iar părintele îi mângâia cu cuvântul și-i întreba:

– De cât ai nevoie?

– De o sută de lei.

– Iată banii. Dă-mi chitanță.

– Părinte Varlaam, când să ți-i dau înapoi?

– Lasă, când am nevoie, ți-i cer eu. Bine că am chitanța! Însă bătrânul nu mai cerea niciodată banii înapoi.

7. Spuneau ucenicii lui că în ziua când lua salariul, se adunau la chilia lui numeroși elevi și copii săraci. Căci se anunțau unii pe alții, zicând:

– Haideți la Mitropolie, că astăzi părintele Varlaam își ia salariul!

Nu puțini dintre ei au ajuns oameni învățați, cu banii dați de părintele Varlaam.

8. Odată a venit la el o femeie de la țară, plângând:

– Părinte, sunt o văduvă cu 7 copii. Zilele acestea mi-a murit vaca cu lapte și n-am cu ce cumpăra alta.

– Lasă, mamă, nu mai plânge. Cât costă o vacă cu lapte?

- Costă o mie de lei.

- Iată, ai de la mine două mii de lei pentru două vaci. Mulțumește

Cuvioasei Parascheva și nu spune la nimeni.

Așa înțelegea părintele Varlaam să împlinească Evanghelia lui Hristos.

9. Într-o zi, un om din Dorohoi i-a zis:

- Părinte Varlaam, împrumută-mi o mie de lei să-mi cumpăr ceva din

Iași. Cum ajung acasă, îți trimit imediat banii.

- Bine, frate, poftiți o mie de lei.

După cinci ani, s-a dus ucenicul la Dorohoi și i-a spus bătrânul, zâmbind:

- Frate, dacă te întâlnești cu cutare om, întreabă-l, a mai ajuns acasă de

cinci ani de zile?

10. Spuneau ucenicii arhidiaconului Varlaam că timp de 50 de ani, cât a slujit la Mitropolie, nu a lipsit nici o dată de la biserică, iarna nu făcea foc în chilie și nici nu a fost vreodată bolnav, căci darul lui Dumnezeu era cu dânsul.

11. În vara anului 1942, părintele Varlaam a fost găsit dimineța adormit în Domnul, culcat pe masă, cu cheile catedralei sub căpătâi. Nu s-a găsit în chilie lui nici un fel de avere, decât o ladă plină cu mii de chitanțe adunate de la elevi și studenți pe care îi ajutase timp de o jumătate de veac.

Aceasta era cea mai mare avere a părintelui Varlaam!

MITROPOLITUL GURIE GROSU Mitropolia Basarabiei (1918-1938) (1877-1943)

Odată cu întregirea României, în anul 1918, Mitropolia Basarabiei, cu sediul la Chișinău, a trecut sub conducerea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Primul mitropolit al Basarabiei a fost arhiepiscopul Gurie Grosu, născut în județul Tighina, în anul 1877. Era un ierarh foarte evlavios și râvnitor pentru sfintele slujbe, pentru dreapta credință și pentru mărturisirea lui Hristos. De aceea poporul îl iubea foarte mult. Apoi era foarte milostiv, iar în sărbători venea la catedrală pe un asin, precum și Hristos, când a intrat în Ierusalim. Sfintele slujbe se făceau în catedrală cu mult fast și întotdeauna dădea cuvânt de învățătură cu multă înțelepciune. Pentru toate acestea, blândul mitropolit Gurie era iubit de tot poporul.

Însă, în toamna anului 1938, prin lucrarea diavolului, a fost depus din treaptă de regele Carol al II-lea. Iată cum s-a petrecut aceasta. În vara anului

1938, regele și-a izgonit soția și trăia în desfrânare, smintind toată țara. Venind în vizită oficială la Chișinău, a dorit să asiste într-o Duminică la Sfânta Liturghie din Catedrala mitropolitană. Apoi, intrând regele în biserică cu fiul său, s-a așezat în jilțul regal, după tradiție.

În momentul acela, înțeleptul mitropolit Gurie a ieșit din sfântul altar, îmbrăcat în veșminte arhieresti, și i-a spus cu glas tare și cu îndrăzneală regelui: „Măria ta, nu ți se cuvine să șezi în strana regală! Unde îți este regina?” În clipa aceea, regele a ieșit din strună, împreună cu fiul său, Mihai, iar mitropolitul a dat binecuvântare de Sfânta Liturghie.

La sfârșitul slujbei, regele cu suita sa a plecat în Capitală și, după o săptămână, a depus din scaun, prin decret regal, pe blândul mitropolit Gurie, fiind silit să se retragă la Mănăstirea Cernica.

Aici și-a petrecut ultimii cinci ani de viață, continuându-și aceeași nevoință din tinerețe, ostenindu-se ziua și noaptea cu rugăciunea, cu postul, cu tăcerea, cu smerenia și cugetarea la cele cerești.

Părăsit de oameni, dar iubit de Hristos, s-a împărtășit cu Sfintele Taine și și-a dat suflul cu pace în brațele Domnului, la 14 noiembrie, 1943.

MONAHUL IOANICHIE STURZU

Mănăstirea Secu

(1880–1943)

Părintele Ioanichie Sturzu a fost vestit alinător al suferințelor omenesti cu ajutorul plantelor medicinale. S-a născut în comuna Pipirig și a fost în tinerețe păstor de oi. Apoi, iubind viața călugărească, a luat jugul lui Hristos în Mănăstirea Secu și era în toate foarte ascultător, blând la cuvânt și milostiv.

Milostenia către aproapele o săvârșea părintele Ioanichie, atât ca arhondar, prin primirea credincioșilor la arhondaric (camere de oaspeți), cât mai ales prin îngrijirea bolnavilor de reumatism cu propriile sale mâini. Fiind un bun cunoscător al plantelor medicinale, părintele Ioanichie le aduna din vreme, le prepara și aștepta să le folosească. Nu departe de chilia lui avea o casă cu patru încăperi, un fel de bolniță cu paturi și căzi pentru baie. Aici primea gratuit oameni din sate, bolnavi de reumatism, pe care îi ținea până se simțeau mai bine.

Iar tratamentul îl făcea astfel: mai întâi cerea bolnavilor să se mărturisească de păcatele lor; apoi îi pomenea la biserică și la Sfântul Maslu; le pregătea zilnic băi calde din plante, pe care le prepara cu mâinile sale. La

amiază aducea bolnavilor mâncare de la trapeză și așa continua bunul nevoitor timp de 15-20 de zile. Mărturiseau bătrânii care l-au cunoscut pe părintele Ioanichie, că bolnavii care se tratau la el se întorceau mai sănătoși la casele lor, iar unii dintre ei se vindecau definitiv cu rugăciunea și cu tratamentul său. Pentru o nevoie ca aceasta, numele și milostenia părintelui Ioanichie erau cunoscute peste tot.

Aceasta a fost osteneala sa timp de 25 de ani. Apoi, îmbolnăvindu-se și el ca un muritor, în anul 1943 s-a mutat la cele veșnice, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin.

MONAHIA EPIHARIA MOISESCU Mănăstirea Bistrița-Vâlcea (1870-1943)

Această călugăriță iubitoare de Hristos este renumită în monahismul nostru mai ales pentru faptele sale de binefacere. Era de loc din Săcele-Brașov. Din tinerețe a intrat în Mănăstirea Suzana unde a primit tunderea monahală. În anul 1900 a fost numită educatoare la Leagănul de Copii „Sfânta Ecaterina” din București. Aici activează zece ani, crescând în frică de Dumnezeu mii de copii orfani. Între anii 1910-1916 a fost conducătoarea unui orfelinat de fete din București, fiind ajutată de alte două călugărițe.

Apoi orfelinatul s-a strămutat definitiv la Mănăstirea Bistrița-Vâlcea, unde a funcționat neîntrerupt timp de 40 de ani. Pe lângă orfelinat, s-au înființat aici o grădiniță de copii, o școală elementară de patru clase, un seminar monahal de călugărițe și mai târziu un liceu de fete orfane, cu ateliere de tot felul. Toate aceste școli din cadrul Mănăstirii Bistrița au format așa numita „Asociația Acoperământul Maicii Domnului”, organizație monahală filantropică unică în monahismul românesc.

Sufletul acestui așezământ a fost venerabila călugăriță Epiharia, directoarea asociației, ajutată de maicile Olga și Teodosia Gologanu. Timp de nouă ani de zile, maica Epiharia împreună cu ucenicele ei au crescut și au educat nenumărați copii fără părinți, învățându-i carte, o meserie și picurându-le în suflet credința în Dumnezeu și dragostea de oameni, ca niște adevărate mame duhovnicești. Astfel, monahismul nostru își recapătă din nou rolul spiritual din trecut.

În anul 1925, maica Epiharia a fost numită stareță la Mănăstirea Horezu, lăsând în locul său pe ucenica ei cea mai apropiată – monahia Olga Gologanu.

După opt ani de bună organizare a Mănăstirii Horezu, maica Epiharia Moisescu se reîntoarce la Bistrița în mijlocul sutelor de orfani. Apoi, cerându-și de la toți iertare, și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost înmormântată la Schitul Păpușa din apropiere.

PROTOSINGHELUL IOANICHIE MOROI

Mănăstirea Sihăstria

(1859–1944)¹⁷

a. Viața

Acest cuvios părinte a fost în secolul nostru cel mai vestit stareț al Mănăstirii Sihăstria. Născut în orașul Zărnești-Brașov, mai întâi s-a căsătorit și a avut doi copii. Apoi, dorind să urmeze lui Hristos, a intrat în nevoința călugărească împreună cu soția și copiii săi. Între anii 1890–1900 s-a nevoit la un schit românesc din Muntele Athos. Apoi s-a reîntors în țară și a petrecut la Mănăstirea Neamț timp de nouă ani.

În anul 1909 a fost numit egumen al Mănăstirii Sihăstria, ascultare pe care o duce cu demnitate timp de 35 de ani. După ce reorganizează în întregime viața monahală din această sihăstrie și adună în jurul său peste 40 de ucenici, Protosinghelul Ioanichie Moroi se mută la cele veșnice în toamna anului 1944.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Dorind să-și ia asupra-și jugul nevoinței călugărești, tânărul Ioan Moroi a cerut sfatul marelui pelerin Gheorghe Lazăr, al cărui ucenic era. Iar acesta i-a spus:

– Stai un an de zile sub ascultare la Schitul Peștera Ialomicioarei și citește câte o Psaltire în fiecare zi. De vei răbda ispitele vrăjmașului și nu te va amăgi, atunci poți să te faci călugăr.

Deci, a petrecut în schit câteva luni de zile, ziua făcând ascultare, iar noaptea priveghind și citind la Psaltire. Într-o noapte, pe când se ruga în coliba sa din marginea pădurii, a venit un călugăr străin și i-a zis:

– Ce faci aici, frate Ioane, și de ce te chinuiești așa?

– Părinte, vreau să mă fac călugăr.

¹⁷ Viața și faptele Protosinghelului Ioanichie Moroi sunt luate de la ucenicii săi: Arhim. Cleopa Ilie și Protos. Ioil Gheorghiu din Mănăstirea Sihăstria.

- Rău te-ai înșelat. Nu vei putea rămâne în mănăstire. Iată, femeia ta acasă trăiește cu alți bărbați și-ți risipește toată averea.

- De unde știi sfinția ta aceasta? l-a întrebat tânărul tulburat.

- Eu am trăit 40 de ani în pustiu Iordanului și am primit de la Dumnezeu darul înaintevererii, încât știu și gândurile omului.

- Deci, ce să fac, părinte, acum?

- Du-te acasă și fii stăpân pe soție și pe avere.

Apoi călugărul acela s-a apropiat de foc și, sărind în văpaie, s-a făcut nevăzut. Era diavolul.

Cuprins de gânduri, tânărul Ioan Moroi a plecat spre casă în ceasul acela, pătîmind multe ispite pe cale. Mai târziu, văzându-l bătrânul Gheorghe Lazăr, i-a spus:

- Nu poți duce acum jugul călugăriei. Mai rămâi un timp în familie.

2. În anul 1890, tânărul Ioan Moroi s-a dus cu alți pelerini să se închine la Mormântul Domnului. Apoi, ajungând la peștera Cuviosului Xenofont, a întâlnit un pustnic sfânt care i-a spus:

- Frate Ioane, ai venit aici să cauți oameni sfinți? Niciodată în viață să nu te iei după om, oricât de sfânt ți s-ar părea. Că astăzi te folosești de el, iar mâine te poți sminti. Voiești să ai călăuză în viață? Citește Sfânta Scriptură și învățăturile Sfinților Părinți și urmează pe cât poți cuvintele lor, că de ei niciodată nu te vei sminti.

Să știi că te vei face călugăr în Sfântul Munte, dar după câțiva ani te vei întoarce în țara ta și vei ajunge preot și începător de frați, iar la sfârșitul vieții vei avea mari ispite. Însă, de vei avea răbdare, cu ajutorul lui Hristos pe toate le vei birui și te vei încununa.

Această prevestire s-a împlinit întocmai în viața Protosinghelului Ioanichie Moroi.

3. În anul 1909, învrednicindu-se de darul preoției, părintele Ioanichie a fost numit egumen la Schitul Sihăstria, care era în paragină. Spuneau ucenicii lui că 35 de ani a suferit în schit tot felul de ispite, lipsuri, asupriri de la diavoli, amenințări de la oameni, boli și alte nevoi. Însă, pentru credința și răbdarea lui, cu ajutorul Maicii Domnului, a făcut dintr-un schit pustiu cea mai aleasă sihăstrie din țara românească.

4. Spuneau părinții că din prima zi a introdus în biserică liturghia zilnică și cele șapte laude, după rânduiala Mănăstirii Neamț. Însă niciodată nu dădea binecuvântare de începerea slujbei până nu erau toți frații adunați.

5. Spuneau iarăși despre dânsul că întotdeauna săvârșea cele sfinte cu mult post, cu credință și cu lacrimi. Mai ales în Postul Mare, nu primea hrană

decât sâmbăta și Duminica. În celelalte zile se întârea numai cu Preacuratele Taine.

6. Se mai spunea despre acest stareț că timp de 20 de ani a slujit zilnic Sfânta Liturghie cu aceeași dragoste pentru Hristos, deoarece era singur preot și duhovnic în schit.

7. Rânduiala Mănăstirii Sihăstria, sub starețul Ioanichie Moroi, era aceasta:

- participarea întregii obști la Utrenie și Sfânta Liturghie; cel care nu venea la biserică din lenevie era pus a doua zi la post până seara;
- spovedania generală a călugărilor în fiecare vineri;
- împărțășania pentru schimonahi și bolnavi o dată pe săptămână, sâmbăta, iar pentru ceilalți la trei săptămâni;
- viața era întru totul de obște; nimeni nu avea voie să aibă ceva personal; îmbrăcămintea, chilia și cele de nevoie se dădeau de mănăstire;
- masa se servea luna, miercurea și vinerea o dată pe zi, la orele 3 după-amiaza, iar în celelalte zile de două ori, după tipicul Sfântului Sava; nimănui nu-i era îngăduit să mănânce la chilie, afară de cei bolnavi;
- la ascultare mergeau cu toții, împreună cu egumenul mănăstirii, și fiecare era dator să lucreze în tăcere, pentru a putea rosti rugăciunea lui Iisus;
- la chilie călugării citeau mai ales Psaltirea, Patericul și Viețile Sfinților, iar cele șapte laude și canonul nu le rămâneau niciodată nefăcute.

8. În anul 1925, după îndreptarea calendarului, Protosinghelul Ioanichie era în mare îndoială. Nu știa dacă este bun sau nu stilul nou. Deci, s-a închis în chilie și a început să postească și să se roage până ce Dumnezeu îi va da un semn cum să țină.

După aproape 20 de zile de post, bătrânul a fost găsit în chilie foarte slăbit. Apoi, întărindu-se cu Preacuratele Taine și cu puțină mâncare, a doua zi a spus fiilor săi duhovnicești:

- Multe ispite am pățimit în aceste zile de la diavoli. Că uneori mă amenințau să mă omoare. Alteori mă băteau cu toiege de foc. Odată am văzut o ceată de diavoli, zicând:

- Hai să tăiem pe bătrânul acesta, că vrea să se facă sfânt! Apoi au strigat cu mânie asupra mea:

- Cine ți-a spus ție că astăzi se mai fac sfinți?

- Dar vouă cine v-a spus că nu se mai fac? le-am răspuns. În altă zi mi-au spus cu mânie:

- Degeaba mai postești, că tot în mâinile noastre o să vii! Iar eu le-am

- Eu am nădejde în mila lui Dumnezeu, că mă voi izbăvi de mâinile voastre!

După mai multe zile de post, am văzut deasupra mea în văzduh trei sfinți îmbrăcați arhiereste care semănau cu Sfinții Trei Ierarhi. Cel din mijloc mi-a zis cu glas ca de trâmbiță:

- Ioanichie, de ce te îndoiești și nu faci ascultare? Nu știi că ascultarea *este mai mare decât jertfa? Deci, ascultă de cei mai mari, că nu vei răspunde tu de îndreptarea calendarului.* Apoi, binecuvântându-mă toți trei deodată, s-au urcat spre cer și nu i-am mai văzut.

Din ziua aceea, bătrânul nu s-a mai îndoit de îndreptarea calendarului.

9. Într-o vară a secat apa în fântână din cauza secetei. Atunci egumenul a spus în biserică:

- Părinților, pentru păcatele noastre ne-a luat Dumnezeu apa din fântână. Deci, să postim și să ne rugăm trei zile și trei nopți, până ne va da Dumnezeu iarăși apă în fântână. Toate ascultările din mănăstire încetează.

Într-adevăr, pentru rugăciunile părinților, a treia zi fântâna era pe jumătate cu apă. Din ziua aceea, cu binecuvântarea starețului, n-a mai secat niciodată apa din fântână.

10. Spuneau ucenicii că pe cei ce veneau la viața călugărească îi punea de la început la aspră ispitire duhovnicească, pentru a face din ei călugări buni și devotați lui Hristos. Pe unii îi ținea la poartă trei zile și trei nopți, în post și rugăciune. Pe alții îi punea adeseori la canon și metanii, ca să-i învețe smerenia. Pe toți îi sfătuia să nu adune bani, nici să iasă din mănăstire și-i îndemna să se roage neîncetat cu rugăciunea lui Iisus.

11. Zicea uneori către ucenicii săi:

- Fraților, aceste două lucruri să le țineți în toată viața voastră: tăierea voii și păzirea binecuvântării. Că cine calcă aceste porunci nu poate fi călugăr și niciodată nu-i merge bine. Că noi suntem fii ai binecuvântării, iar nu ai blestemului.

12. Spuneau părinții că ori de câte ori cineva călca cuvântul starețului pătimea multe ispite. Căci el cerea ca toate să se facă cu binecuvântare.

Odată, doi frați s-au sfătuit să postească și să se roage într-un beci, neștiuți de nimeni. După o săptămână au venit la egumen și i-au zis:

- Părinte, vă rugăm să ne spovediți, că mâine vrem să ne împărtășim.

- Dar unde ați fost până acum?

- Am postit și ne-am rugat în beci.

- Cine v-a dat binecuvântare să faceți aceasta?

- Dar pentru post și rugăciune mai trebuie binecuvântare?

- Eu nu vă mărturisesc până nu vă căiți de neascultarea voastră, a zis bătrânul.

A doua zi, frații s-au îmbolnăvit amândoi. Atunci starețul a pus obștea la post și rugăciune pentru ei, li s-a făcut Sfântul Maslu și s-au vindecat. Așa s-au izbăvit cei doi frați de neascultare.

13. Altă dată, un frate din mănăstire cerea să fie făcut călugăr. Dar starețul Ioanichie, cunoscându-i inima, mereu îl amâna. Într-o zi, fratele a zis către stareț:

- Mă duc la Târgu Neamț să cumpăr timbre și hârtie pentru cererea mea de călugărie.

- Nu te duce acum că este Postul Mare și nu se cade să umblăm prin lume.

Fratele însă a plecat. Dar nu a mers decât un kilometru și i-au ieșit înaintea șapte duhuri rele în chip de oameni înfricoșați, care au început să-l bată cu toiege, zicând:

- Hai să-l prindem pe acesta că a plecat din mănăstire fără binecuvântarea starețului! De frică, fratele a fugit în pădure. Apoi s-a întors la mănăstire, strigând:

- Nu mă lăsați, șapte fug după mine!

Părinții, văzându-l stăpânit de duh necurat, l-au dus la o chilie și au spus starețului. Iar bătrânul i-a citit moliftele Sfântului Vasile și a zis:

- Dezlegați-l și dați-i drumul.

- Dacă fuge iar?

- Nu vă temeți. Dacă l-a dezlegat Dumnezeu, nu-l mai stăpânește vrăjmașul. Așa s-a vindecat fratele.

Din ceasul acela, nimeni nu mai călca binecuvântarea starețului.

14. Într-o iarnă, un frate a uitat beciul deschis și au înghețat cartofii. A doua zi a întrebat starețul la trapeză:

- Cine a lăsat beciul deschis? Îl rog să-și mărturisească greșeala aici, în public. Dar nimeni nu recunoștea. Atunci bătrânul a zis:

- Dacă cel vinovat nu spune, o să-l certe Dumnezeu.

În clipa aceea, unul din frați a căzut la pământ cuprins de duh necurat. Era tocmai cel vinovat. Deci, îndată a fost dus în biserică, i s-a făcut Sfântul Maslu și s-a vindecat, căci Protosinghelul Ioanichie primise de la Dumnezeu darul izgonirii duhurilor necurate din oameni.

15. Odată, bătrânul a pătimit o oarecare ispită din lucrarea vrăjmașului. Deci, muștrându-se pe sine, a doua zi a spus în biserică:

- Părinților, de acum nu pot să vă mai fiu egumen și părinte duhovnicesc, căci am greșit înaintea Domnului. Căutați alt povățuitor în locul meu.

Iar părinții i-au zis cu lacrimi:

– Părinte stareț, nu ne lăsa sărmani, că n-are cine să ne povățuiască pe calea mântuirii. Să rămână păcatul asupra noastră, numai să nu ne lași singuri.

– Rămân mai departe egumen, a spus bătrânul, numai dacă îmi făgăduiți să împliniți cuvântul meu.

– Facem orice ne vei spune, părinte.

Atunci s-a așezat starețul cu fața în jos pe pragul bisericii și a zis:

– Nu are parte de Hristos cel care nu va călca peste mine! Deci au trecut toți, călcând pe trupul lui. Așa a rămas starețul mai departe la conducerea mănăstirii, iar părinții și frații s-au folosit mult de smerenia bătrânului.

16. Pentru smerenia și nevoința lui, Protosinghelul Ioanichie a ajuns sihastru și duhovnic renumit în partea locului. La el veneau pentru sfat și spovedanie numeroși pustnici din împrejurimi, călugări, stareți, episcopi și mireni. Deși era foarte canonic și autoritar, totuși pentru fiecare găsea cuvinte de mângâiere și îmbărbătare. Cel mai obișnuit canon pentru el era postul îndelungat, rugăciunea, îndeosebi Psaltirea, și ascultarea desăvârșită.

Veneau la bătrânul și bolnavi pentru Sfântul Maslu, iar dintre ei, unii se întorceau acasă sănătoși.

17. Uneori venea la bătrânul câte un frate supărat de ispite, iar el îl învăța, zicând:

– Nu ai binecuvântare să pleci nicăieri din mănăstire, când ești tulburat. Că mintea tulburată nu poate niciodată să judece și să ia o hotărâre după voia lui Dumnezeu.

18. Iar pe fiii săi duhovnicești îi sfătuia adeseori, zicând:

– Părinților, să nu uitați niciodată aceste trei lucruri: să aveți frica lui Dumnezeu, să vă păziți mintea curată și să nu uitați pe „Doamne Iisuse!”

19. Începând din anul 1941, s-au abătut multe ispite și necazuri asupra Mănăstirii Sihăstria. Mai întâi a ars biserica împreună cu toată incinta. Apoi tâlharii au jefuit de mai multe ori acest sfânt lăcaș, bătând și orbind pe stareț. Din aceste pricini, o parte din călugări s-au risipit pe la alte mănăstiri. Atunci părintele Ioanichie și-a adus aminte de cuvintele marelui bătrân Gheorghe Lazăr, spuse cu 30 de ani mai înainte:

– Nu te fericesc că ai venit în locul acesta, că la sfârșitul vieții o să ai multe ispite.

20. Spunea bătrânul ucenicilor săi că într-o noapte, pe când zăcea bolnav în pat, a intrat în chilia lui o femeie îmbrăcată cu bună cuviință și, apropiindu-se de el, a zis:

- Nu te întrista, părinte Ioanichie. De acum ne vom îngriji noi de acest sfânt lăcaș! Era Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, protectoarea acestui smerit așezământ călugăresc. Într-adevăr, din anul 1942 s-au simțit permanent acoperământul și binecuvântarea Maicii Domnului peste Mănăstirea Sihăstria.

21. Odată s-a adunat în chilia starețului toată obștea mănăstirii, pentru binecuvântare și cuvânt de folos. Iar bătrânul a zis către toți:

- Părinților, să nu vă descurajați că a ars mănăstirea. Că pentru păcatele noastre a ars și pentru ca să se reînnoiască ctitorii. Sfințiile voastre răbdați toate ispitele și nu părăsiți locul acesta sfințit prin rugăciunile și lacrimile înaintașilor noștri. Numai să țineți cu tărie rânduiala acestei mănăstiri. Că cine nu ține rânduiala locului, îl izgonește locul de aici.

În anul 1909, când am fost hirotonit preot, s-a apropiat de mine un călugăr bătrân din Mănăstirea Neamț și mi-a spus: „Să știi, părinte Ioanichie, că numai aceia pot sta la Schitul Sihăstria, care vor păzi rânduiala schimnicească de acolo. Adică nimeni să nu aibă ceva al său, ci toate să fie de obște; să nu se săvârșească păcate trupești și să nu se mănânce carne în mănăstire. De nu va păzi cineva rânduiala, nu va putea trăi în locul acela. Că locul acela este legat cu neschimbat legământ de șapte călugări sihaștri din Mănăstirea Neamț, care au întemeiat Sihăstria în anul 1655”.

22. La urmă a adăugat starețul și aceste cuvinte:

- Țineți cu tărie la rânduielele călugărești și nu lăsați nici într-o zi nesăvârșite dumnezeiasca Liturghie și cele șapte laude. Că de veți face așa și veți duce viață curată și veți avea dragoste între voi, să știți că Maica Domnului va ridica din cenușă acest sfânt lăcaș și veți avea pace și mântuire în locul acesta. Iar de nu veți păzi cu sfințenie pravila, postul și datoriile voastre călugărești, să știți că se va pustii iarăși locul acesta. Că lui Dumnezeu mai mult îi place un loc pustiu și curat, decât un loc cu călugări mulți și dezbinați.

23. După doi ani de suferință, starețul Ioanichie a zis într-o seară către ucenicul său, ieromonahul Ioil:

- Marți mă duc la Tata! Marți mă duc la Tata!

Într-adevăr, marți, 5 septembrie, 1944, Protosinghelul Ioanichie Moroi și-a dat sufletul în mâinile Domnului, lăsând în urmă o obște aleasă de 40 de călugări.

Așa s-a nevoit și așa s-a săvârșit un mare stareț al monahismului românesc.

PROTOSINGHELUL IOSIF CRĂCIUN

Mănăstirea Neamț

(1864-1944)

Acest cuvios părinte a fost un mare sihastru, duhovnic și exorcist din obștea Mănăstirii Neamț.

S-a născut în comuna Gârcina, județul Neamț. În tinerețe a fost căsătorit. Apoi, murindu-i soția în anul 1911, cu sfatul vestitului pelerin Gheorghe Lazăr al cărui ucenic era, a luat jugul vieții călugărești în obștea Mănăstirii Neamț. După doi ani de rugăciune și ascultare a primit schima monahală și s-a nevoit câțiva ani în Schitul Vovidenia din apropiere. Apoi, cu binecuvântarea starețului, schimonahul Iosif Crăciun s-a retras la liniște în pădurile seculare de lângă Schitul Icoana, unde s-a nevoit aproape zece ani în pustie, singur cu Dumnezeu, răbdând tot felul de ispite de la diavoli, de la trup și de la oameni.

Cea mai mare nevoieță a lui era postul îndelungat, unit cu privegherea de noapte și citirea Psaltirii. Cu aceste trei arme izgonea de la sine toate ispitele trupești și diavolești, ajungând cunoscut în tot ținutul Neamț. Pentru răbdarea și smerenia lui, părintele Iosif s-a învrednicit de la Dumnezeu de darul izgonirii duhurilor rele din oameni. De aceea alergau la chilia lui tot felul de epileptici și oameni bolnavi, lipsiți de mângâiere. Iar bătrânul îi primea pe toți cu dragoste și se ruga pentru sănătatea lor până se vindecau.

Iată cum se ruga părintele Iosif pentru bolnavi:

Mai întâi trimitea bolnavul în mănăstire să-și mărturisească păcatele și să-i facă preoții Sfântul Maslu. Apoi se întorcea bolnavul la chilia lui din pădure, unde era pus la post și rugăciune trei zile și trei nopți. Împreună cu el posteau toate rudele bolnavului și însuși sihastrul Iosif și citeau la Psaltire ziua și noaptea. A treia zi, cei mai mulți bolnavi se vindecau. Cei care nu se vindecau repetau aceeași nevoieță până se izbăveau de diavolul, că nu poate răbda vrăjmașul rugăciunea și postul celor smeriți.

Pentru niște vindecări ca acestea și pentru sfaturile sale pline de înțelepciune, părintele Iosif ajunsese vestit în tot centrul Moldovei, cu numele de „Pustnicul de la Icoana”.

În anul 1926, schimonahul Iosif a fost chemat în obște și după doi ani a fost hirotonit diacon și preot. Astfel, pustnicul Iosif a devenit cel mai căutat duhovnic și exorcist al Mănăstirii Neamț, între 1928-1944. Zilnic veneau credincioșii la chilia lui: țărani și orașeni, sănătoși și bolnavi, tineri și bătrâni, călugări și mireni, cerșetori și avuți. Toți căutau pe părintele Iosif. Deși era

aspru la canon, ei doreau să se mărturisească la el, să se facă sănătoși, să-i ceară un sfat.

Pentru primirea și îngrijirea bolnavilor, părintele Iosif avea o casă dată de mănăstire, afară de incintă. Era o adevărată bolniță. Acolo primea bătrânul pe toți, iar el stătea în mijlocul lor ziua și noaptea, cu crucea în mână și cu epitrahirul pe piept. Astfel, mulți din cei bolnavi se vindecau, iar ceilalți se întorceau ușurați de păcate și mângâiați la casele lor. Mijloacele de vindecare pentru toți erau aceleași: cât mai multă rugăciune, Spovedania, Sfântul Maslu, moliftele Sfântului Vasile, Sfânta Împărtășanie și, neapărat, trei zile de post. O altă nevoie a marelui duhovnic Iosif a fost lucrarea cea de taină a rugăciunii lui Iisus, prin care vorbea neîncetat cu Hristos, precum și milostenia la cei lipsiți.

Aceasta a fost petrecerea Cuviosului Iosif Crăciun, duhovnicul Mănăstirii Neamț. Apoi, chemându-l Dumnezeu, în primăvara anului 1944 s-a mutat la cereștile lăcașuri, fiind pomenit până astăzi de numeroșii săi fii duhovnicești.

SCHIMONAHUL GRIGORIE BICA

Mănăstirea Ciolanu-Buzău

(† 1945)

Părintele Grigorie Bica a fost un călugăr foarte nevoitor din Mănăstirea Ciolanu. Era de loc din Transilvania. Deci, urmând lui Hristos, s-a făcut schimonah în Mănăstirea Ciolanu și a avut toată viața două ascultări – eclesiarh la biserică și grădinar. Și atât a sporit în rugăciune, în post și în smerenie, că toți se foloseau de nevoința lui. La grădină avea doi ucenici pe care îi creștea în frică de Dumnezeu. Uneori le spunea:

– Fraților, să lucrați la grădină cu dragoste și fără cântire, că din truda voastră se hrănește în dar atâta lume.

Vara, bătrânul zăbovea la udat grădina până târziu, iar când venea la masă, bucătarul îi spunea:

– Nu mai este mâncare, părinte Grigorie. Pentru ce întârzii și nu vii la timp, când sună masa? Dar bătrânul nu se supăra, ci își cerea iertare și se întorcea liniștit la grădină.

La biserică era nelipsit în fiecare noapte. Venea cel dintâi, se așeza în strană și zicea rugăciunea lui Iisus.

Odată l-a întrebat un călugăr:

- Cum mai poți veni la biserică, părinte Grigorie, că ești obosit de la grădină? Iar bătrânul i-a răspuns:

- Biserica este o corabie ce înnoată pe mare. Dacă lipsesc de la biserică, corabia merge înainte și eu rămân departe de Hristos. De aceea vin regulat la biserică.

Altădată a spus unui ucenic:

- Toată viața mă lupt cu trupul - cu calul acesta nă răvaș - și fac tot ce pot, cu ajutorul lui Dumnezeu, să nu mă doboare.

Un frate i-a zis:

- Părinte Grigorie, dă-mi un cuvânt de folos. Iar bătrânul i-a răspuns:

- Dintre toate patimile, cel mai mult îl luptă pe călugăr trândăvia și iubirea de sine, din care se nasc celelalte toate. Că îl îndeamnă vrăjmașul să-și cruțe trupul, să mănânce bine, să nu vină la biserică, să nu mai facă metanii și să doarmă mult. Iar dacă biruiește călugărul iubirea de sine, ușor biruiește toate patimile.

Sfârșitul părintelui Grigorie a fost tot așa de minunat, precum i-a fost și viața. Într-o noapte, pe când se ruga, i s-a arătat un tânăr frumos, călare pe cal, și i-a spus:

- Pregătește-te, că peste trei zile vin să te iau. Voi veni când va lovi în toacă.

- Dar tu cine ești? l-a întrebat.

- Eu sunt Mucenicul Gheorghe, patronul acestei biserici, și am venit să-ți spun.

Atunci părintele Grigorie și-a cerut iertare de la toți, s-a mărturisit, a primit Preacuratele Taine, iar a treia zi dimineată, pe când toca la biserică, și-a dat duhul în mâinile Domnului. Osemintele lui, galbene și binecuvântate, se păstrează în gropnița mănăstirii.

PROTOSINGHELUL VICHENTIE MĂLĂU

Mănăstirea Secu

(1887-1945)¹⁸

a. Viața

Acest mare duhovnic, care a strălucit ca un luceafăr în mănăstirile noastre, s-a născut în anul 1887, în satul Ghidion, comuna Stănița, județul Neamț.

¹⁸.După mărturiile duhovnicilor din Mănăstirile Secu, Sihăstria și Agapia și ale ucenicilor săi.

În anul 1894, când avea numai 7 ani, părinții săi au intrat în viața monahală, împreună cu cei trei copii. Tatăl cu fiul Vasile s-au dus la Mănăstirea Secu, iar mama cu două fete s-au dus la Mănăstirea Văratec. În anul 1895, tatăl cu feciorul pleacă la Sfântul Munte. Acolo, în școala monahismului ortodox, au petrecut în aspră nevoiță unsprezece ani, formându-se duhovnicește lângă cei mai buni călugări atoniți.

În anul 1906 se reîntorc la Mănăstirea Secu, iar în anul 1912 depun amândoi jurământul călugăresc. Tatăl primește numele de Dometian, iar fiul numele de Vichentie. La fel și mama se călugărește cu numele de Migalușa, iar sora cea mai mare, cu numele de Epraxia.

În anul 1915, monahul Vichentie este hirotonit preot și numit eclesiarh și duhovnic în Mănăstirea Secu. Între anii 1916–1918 este trimis ca preot sanitar la spitalele de răniți.

Mai târziu (1927–1928), ajunge stareț în mănăstirea de metanie. Iar între anii 1928–1940 activează ca preot slujitor în Mănăstirea Agapia, devenind cel mai renumit duhovnic din Moldova.

În anul 1940 este transferat ca preot misionar la Mănăstirea Vasiova-Banat, unde continuă aceeași activitate apostolică, până în vara anului 1945, când se mută la Domnul, plâns de multă lume. În februarie, 1953, osemintele sale sunt aduse și depuse în gropnița Mănăstirii Secu, unde se păstrează până astăzi.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Într-o zi a zis tatăl părintelui Vichentie către soția sa:

– Mă duc la mănăstire să-mi plâng păcatele, că n-am făcut nimic pentru sufletul meu.

– Dar de mine nu ți-i milă? a spus femeia. Mă lași singură cu trei copii? Doar și eu am suflet.

– Atunci mergem amândoi. Eu iau cu mine copilul și tu, fetele.

Din ziua aceea s-au dus cu toții să slujească lui Hristos, ajungând, atât părinții, cât și copiii călugări desăvârșiți.

2. Când era în Sfântul Munte, a întrebat părintele Vichentie pe duhovnicul său:

– Spune-mi, părinte, ce să fac ca să mă mântuiesc?

– Aceasta să faci, fiule, dacă dorești să te mântuiești: să te rogi neîncetat cu lacrimi, rostind rugăciunea lui Iisus; să mănânci o dată în fiecare zi, să priveghezi mereu și să faci ziua și noaptea închinăciuni și metanii. Tot ce faci să fie cu poruncă și binecuvântare; Sfânta Liturghie și cele șapte laude să nu-ți

rămână niciodată, iar de păcatele trupești, de zavistie și de iubirea de argint să fugi până la moarte.

3. Zicea iarăși duhovnicul către ucenicul său:

– Să știi, fiule, că nu vei rămâne multă vreme în Sfântul Munte. În curând te vei întoarce cu tatăl tău în țară. Acolo te vei călugări, vei primi darul preoției și vei povățui pe mulți pe calea mântuirii.

Nu după mult timp s-a împlinit prevestirea aceluia duhovnic. Părintele Vichentie s-a întors în țară și a ajuns mare povățuitor de suflete.

4. Spunea despre dânsul ucenicul său, Protosinghelul Eftimie Tănase:

– În vara anului 1917 am fost grav rănit pe front. La spital, un preot călugăr îngrijea de bolnavi. Era ieromonahul Vichentie Mălău. Nu-l cunoșteam. Înainte de operație m-am spovedit la el și, plângând, l-am întrebat:

– Preacuvioase părinte, voi mai scăpa cu viață din această operație?

– Ascultă mata, frate Ioane, mi-a zis el. Să ai credință în Hristos că te vei face sănătos și în curând vei veni la Mănăstirea Secu și acolo te vei face călugăr și preot.

Această prevestire a părintelui Vichentie s-a împlinit întocmai în toamna anului 1918.

5. Ajungând stareț în Mănăstirea Secu, adesea învăța pe călugări, zicând:

– Fraților, să facem lucrul Domnului fără lenevire, că suntem nămiți lucrători în via Lui și fiecare, cum va lucra, așa plată va lua. Nimic să nu facem din silă, nimic pentru bani, nimic fără binecuvântare sau cu cârtire, ca să nu pierdem plata în ziua judecății. Că „cine face ascultare cu dragoste, liturghie săvârșește”.

6. Altădată iarăși zicea fiilor săi duhovnicești:

– Toate ale călugărului sunt sfinte, căci călugărul este afierosit lui Dumnezeu. De aceea, lucrul său să fie făcut cu binecuvântare; cuvântul lui, înțelept și dres cu sare; rugăciunea lui, curată ca ceara și fierbinte ca focul; chilia lui, simplă ca o peșteră, dar sfântă ca o biserică.

7. Protosinghelul Vichentie oprea pe călugări să pescuiască. Odată i-a zis ucenicul său:

– Părinte stareț, dă-mi voie să prind pește din iaz.

– De ce să omori peștele pentru lăcomia ta?

– Dar ucenicii lui Hristos cum prindeau pește din Marea Galileei?

– Dar tu ești ucenicul lui Hristos? i-a răspuns starețul. Și s-a rușinat fratele de cuvintele lui.

8. Mărturiseau ucenicii lui că părintele Vichentie nu judeca niciodată pe nimeni, orice păcat l-ar fi văzut făcând. Ci îndată se ruga și plângea pentru el.

9. Odată a venit la el un călugăr și i-a zis:

– Părinte stareț, am văzut pe cineva mâncând de dulce în zi de post.

– Nu judeca! Nu judeca, frate!, i-a răspuns bătrânul. Poate i-a luat Dumnezeu mintea, de aceea a mâncat!

10. Într-o zi a văzut starețul doi frați vorbind la strună și le-a zis:

– Nu vorbiți, fraților, în biserică! Nici îngerii nu vorbesc aici, iar voi vorbiți?

11. Se spunea despre dânsul că nu îngăduia călugărilor să meargă la chiliile altora, să umble prin mănăstire fără rost sau să vină la biserică fără camilafcă. Iar dacă cineva lipsea de la slujbă fără pricină binecuvântată, îl punea la canon.

12. Spun ucenicii lui că întotdeauna intra cel dintâi în biserică și ieșea cel mai de pe urmă. Când intra mergea repede, ca și cum l-ar fi așteptat cineva. Iar când ieșea din biserică, mergea încet, având fața veselă și luminată.

13. Mărturisesc, de asemenea, ucenicii lui că părintele Vichentie niciodată nu primea slujbe de la oameni, când săvârșea Sfânta Liturghie, nici nu vorbea cu cineva, ca să poată vorbi numai cu Dumnezeu. Era atât de pătruns de frica lui Dumnezeu și de bucurie, că întotdeauna vărsa lacrimi când slujea.

14. Când se apropia miezul nopții, starețul bătea regulat în ușa ucenicului și-i zicea:

– Scoală, frate Gheorghe, să mergem la biserică, căci este ora douăsprezece. Apoi cânta o slavă până se deștepta ucenicul și îndată plecau la Utrenie.

15. Spunea iarăși ucenicul că, în fiecare dimineață, la ora 5 fix, părintele Vichentie suna clopotul de deșteptare.

– De ce suni clopotul așa de dimineață, preacuvioase? îl întreba unii.

– Ca să se scoale părinții și frații la rugăciune din timp, să-și facă pravila și canonul călugăresc.

După ce suna clopotul, bătea în ușa ucenicului, zicând:

– Scoală, frate Gheorghe, la rugăciune! Hai, dragul tatei, să laudăm pe Domnul. Iată, păsările cântă afară și ne fac de râs!

Iar dacă ucenicul se îngreua de somn, îi zicea:

– Du-te la fântână și-mi adă o căldare de apă, că n-am cu ce mă spăla.

După ce-și termina pravila, părintele Vichentie cânta după obicei o slavă. Apoi își lua rasa și pleca la biserică.

16. Odată l-a întrebat ucenicul:

- De ce nu dormi noaptea, părinte Vichentie?

- Dacă vine Mirele în miezul nopții? Să mă găsească dormind? răspundea bătrânul. Și se folosea ucenicul de nevoința lui.

17. După Utrenie, părintele Vichentie se oprea în mijlocul bisericii și întreba:

- Ce sfânt avem astăzi? Ați citit viața sfântului de astăzi? Uite, așa posteau și se rugau sfinții de demult, uite, așa răbdau mucenicii! Iar noi, părinților, mâncăm și dormim!

După ce explica viața sfântului zilei, adăuga:

- Iată, este ora 2,30. De acum mergeți la chilii, faceți paraclisul Maicii Domnului și vă culcați.

18. Uneori spunea ucenicului său:

- Frate Gheorghe, să veniți deseară cu toții la mine!

Seara vorbea cu frații cuvânt de folos din Sfânta Scriptură, din învățăturile Sfinților Părinți și din viața călugărilor aleși, până la miezul nopții. Îi învăța rugăciunea lui Iisus, îi sfătuia cum să fugă din cursele vrăjmașului, îi mângâia duhovnicește, îi deprindea să picteze și să cânte pe note. La urmă cânta singur o podobie cu glas lin și duios și cu ochii înlăcrimați zicea:

- Fraților, să mergem la biserică. Se aude clopotul de Utrenie!

19. Spunea iarăși ucenicul lui că, de vedea vreun părinte sau frate trist și abătut, îndată îl întreba cu blândețe:

- De ce ești supărat, mata, frate? Ai nevoie de ceva?

Apoi lăsa slujba, chema pe frate la chilia lui și îi dădea un cuvânt de mângâiere, o carte bună, bani pentru haine, ceva de mâncare sau din darurile aduse de la biserică și îl libera cu pace. Însă vin nu dădea nimănui la chilie, ca să nu-l ducă în ispită.

20. Odată s-a dus ucenicul la adunat fân pe munte. În urmă, părintele Vichentie i-a făcut curățenie în chilie, a spălat dușumeaua, a scuturat praful, a vărut soba și i-a aprins candela. Seara, când s-a întors fratele de la ascultare, i-a zis părintele:

- Uite, așa trebuie să fie chilia unui călugăr. Simplă și curată ca o biserică!

21. Altădată a zis ucenicul către părintele său duhovnicesc:

- Preacuvioase, fă-ți și sfinția ta o haină mai bună, că ești stareț și te vede lumea!

- Nu merit! Nu merit alta, frate Gheorghe! De m-aș izbăvi în aceasta de păcate!

22. Spunea ucenicul despre starețul său:

- Părintele Vichentie era foarte nevoitor. De multe ori umbla vara desculț sau cu picioarele goale în bocanci. La chilie avea numai o singură haină bună, pe care o lua la biserică. Celelalte haine erau vechi și cârpite, dar totdeauna curate.

23. Spunea încă ucenicul și acestea:

- N-am văzut în chilia părintelui Vichentie nici pat, nici pernă, nici învelitoare, nici haine de prisos, decât numai câteva cărți, o masă, candelă aprinsă, crucea și epitrahirul cu care spovedea. Nu știu unde și cum dormea, nici cum se ruga în chilie, dar întotdeauna îl găseam treaz și senin la față.

24. Protosinghelul Vichentie Mălău iubea atât de mult Biserica lui Hristos, încât zăbovea înlăuntrul ei ziua și noaptea. Singur făcea curățenie, spăla pe jos, împodobește altarul, ștergea icoanele, vopsea stranele, curăța pictura și văruia pereții bisericii pe dinafară. Chipul său era întotdeauna blând și plin de bucurie.

25. Spunea unul din ucenici că odată a venit la mănăstire prefectul cu câțiva profesori. Părintele Vichentie, îmbrăcat într-o haină rea, văruia biserica:

- Unde este starețul mănăstirii? l-au întrebat ei. Am vrea să vorbim cu dânsul.

- Mă duc să-l caut - a zis părintele Vichentie. Așteptați puțin!

Dar ei, înțelegând de la alții că el este starețul și văzându-l așa rău îmbrăcat, îndată au plecat.

26. Uneori îl întrebau oamenii:

- Părinte stareț, cu ce-ați făcut atâtea reparații la biserică și la chilii?

- Cu mila lui Dumnezeu și cu ajutorul oamenilor, răspundea părintele. Dacă cheltuiau azi o mie de lei, mâine veneau în loc două mii. Dacă scoteam azi două mii din casă, a doua zi găseam patru mii în loc.

27. Se spunea despre dânsul că în noaptea de 11 noiembrie priveghea singur până dimineața în Sfântul Altar, în rugăciune și lacrimi, spre pomenirea Sfinților Mucenici Mina, Victor și Vichentie. Asemenea făcea și în alte nopți de peste an.

28. Se spunea iarăși că în ziua întâi de Paști, când veneau cu toții la trapeză cu icoana Învierii și mesele erau pline de daruri, părintele Vichentie se așeza în capul mesei, gusta de câteva ori, apoi vorbea cuvânt de folos timp de două ceasuri. Vorbirea lui era așa de dulce și vie, încât părinții lăsau mâncarea și-l ascultau cu lacrimi.

29. Spunea încă părintele Vichentie celor ce îl întrebau, cum că ouăle roșii închipuiesc lacrimile Maicii Domnului, pe care le-a vărsat pe Golgota, când Fiul ei era răstignit pe cruce.

30. Când veneau credincioșii la mănăstire, băteau la ușa părintelui Vichentie și-l întrebau:

– Părinte, am venit la mănăstire să facem Sfântul Maslu, să dăm slujbe, să ne spovedim. La cine să ne ducem?

– Eu vă mărturisesc, frații mei – răspundea bătrânul cu dragoste. Apoi zăbovea cu ei toată noaptea. Le asculta necazurile, îi mărturisea, le rânduia canon, îi mângâia cu alese cuvinte duhovnicești și îi odihnea. A doua zi iarăși îi ducea la trapeză, îi servea singur cu mâncare, le dădea pâine pentru drum, îi petrecea până la poartă și, binecuvântându-i, îi libera cu pace.

31. Odată, un preot a adus pască în sfântul altar. Atunci bătrânul i-a zis:

– Părinte, nu știi că după tipic nu-i voie să se aducă pască, brânză și ouă în sfântul altar? *Se cădea să faci 200 de metanii pentru aceasta. Dar nu-mi permit să dau canon la preoți. De aceea, voi face eu canonul acesta.*

32. Spuneau bătrânii care l-au cunoscut că părintele Vichentie învăța așa de frumos pe oameni, că toți care îl ascultau plângeau.

– Dragii mei – zicea el –, ați venit de departe, cu desagii în spate, desculți peste dealuri, trudiți și flămânzi, ca să vă închinați la sfintele mănăstiri! Bine ați venit, fraților! Dumnezeu să vă numere pașii...

La plecare, iarăși le zicea:

– Sărutați, fraților, pământul acesta, că este loc sfânt. Aici au trăit atâția cuvioși, pe care numai Dumnezeu îi știe! Iar credincioșii, închinându-se, plecau mai departe.

33. Un frate curând călugărit a întrebat pe părintele Vichentie:

– Preacuvioase, ce să fac să mă mântuiesc?

– Ascultă, mata, frate, silește-te să împlinești tot ce ai făgăduit și cu siguranță te vei mântui.

– Vai, părinte, mă înfricoșez de jurământul călugăresc!

– Nu te teme, frate! Ai nădejde că ai primit Duh Sfânt. Începe a lucra câte puțin, până vei deprinde fapta bună. Caută mai întâi să ai conștiință curată, să nu te mustre de nimic la apusul soarelui. Apoi, păzește-ți mintea de gânduri rele, fă cu dragoste orice ascultare și zi mereu „Doamne Iisuse”.

Așa, dragul tatei, ascultă mata de mine și nu vei greși. Așa se lucrează ogorul sufletului.

34. Alt fiu duhovnicesc l-a întrebat:

– Părinte Vichentie, ce să fac să mă mântuiesc?

Iar bătrânul i-a dat o hârtie pe care scria:

– Mărturisește-ți cât mai des păcatele tale; fă-ți canonul și pravila de chilie; zi neîncetat rugăciunea lui Iisus; fă ascultare la toate și tuturor; iubește

singurătatea ca să fii scutit de a auzi, de a vedea, de a pofti și de a critica, pe drept sau pe nedrept; în fața ta, toți să fie socotiți ca sfinți.

Silește-te să faci acestea cu dragoste și vei fi viu. Iar nefăcând acestea, pentru ce ai jurat, nesilit fiind? Ce nebunie fără leac este a jura fără a-ți da seama pentru ce juri!

35. Spuneau ucenicii lui că părintele Vichentie nu se atingea niciodată de Sfânta Masă, afară de mare nevoie; iar deasupra nu îngăduia să se pună nimic, afară de cele sfinte. Când săvârșea dumnezeiasca Liturghie, stătea departe de jertfelnic și se ruga cu mâinile așezate cruciș pe piept, iar când pomenea pomelnicele se așeza în genunchi lângă Sfânta Masă și se ruga pentru toți cu lacrimi.

36. La spovedanie, părintele Vichentie era foarte blând și iscusit. Întotdeauna îi dădea îndrăzneală omului și nădejde în mila lui Dumnezeu.

– Ascultă, mata, – spunea bătrânul – mărturisește, aici, în fața lui Hristos, tot ce ai pe suflet. Nu ascunde nimic, nici nu te rușina de mine, că și eu sunt om și nu am voie să mă smintesc de păcatele tale. Așa, dragul tatei, spune tot ce ai greșit și te căiește ca un om, iar Dumnezeu te va ierta prin mine, păcătosul, după mare mila Lui. Numai să părăsești păcatul!

La urmă dădea și puțin canon – metanii, post și milostenie.

37. Spunea ucenicul său că părintele Vichentie primea foarte greu la spovedanie preoți de mir și duhovnici.

– Ascultă, mata, părinte, zicea bătrânul – du-te la părintele Ambrozie din Mănăstirea Neamț. El este duhovnicul preoților.

– De ce nu spovedești preoți? l-a întrebat ucenicul.

– Ei, frate, cel mai greu este să mărturisești preoți și duhovnici! Ei au o mare răspundere înaintea lui Hristos.

38. Într-o zi a spus bătrânul către toți:

– Părinților, iată, vin de departe mireni la mănăstire, cu traistele pline de daruri. Iar noi le primim darurile și-i lăsăm să plece deșerteți. Nimic nu le dăm înapoi. Căci, cine dintre noi se roagă cu post și cu lacrimi pentru ei? Sau cine le dă sfaturi și cuvinte de mângâiere? Cine mai face metanii pentru mireni? Vai de noi, părinților! Să știți că o să ne dea Dumnezeu în judecată!

39. În anul 1927, la hramul Mănăstirii Secu a venit lume multă. Părintele Vichentie i-a primit pe toți cu dragoste, i-a odihnit și ospătat; iar din darurile aduse a împărțit la slujitori, la călugări și la săraci. Văzând aceasta, casierul mănăstirii i-a zis:

– Părinte stareț, dar totul împărțiți? Mănăstirea cu ce mai rămâne, că s-au cheltuit atâția bani cu hramul?

- Lasă, părinte Eftimie. Astăzi am prăznuit ziua Sfântului Ioan Botezătorul. La hram, mănăstirea nu trebuie să câștige, ci să se roage și să facă milostenie la toți. Acesta este un hram adevărat!

40. Spunea ucenicul că într-o zi de An Nou s-a adunat obștea la stăreție să ureze părintelui Vichentie sănătate și să primească binecuvântare. Iar bătrânul le-a zis:

- Părinților și fraților, s-ar fi convenit să vă servesc cu câte un pahar de vin, după obicei, dar nu am. Eu, însă, nu vă dau vin, care de multe ori omoară sufletul, ci vă dau cuvinte de folos de la Sfinții Părinți, care dau viață. Nu așteptați de la mine cuvinte înalte, că cele înalte sunt sus. Acolo să ne ajute Dumnezeu să ne împlinim cu toții.

După ce le-a vorbit din viața și învățăturile Sfântului Vasile, a încheiat, zicând:

- Să nu ne deznădăjduim, părinților, chiar dacă greșim, ci să ne mărturisim, să părăsim păcatul și să avem nădejde. Că Dumnezeu, ca un Tată bun, mereu ne așteaptă cu brațele deschise.

41. A venit la părintele Vichentie un stareț renumit și au vorbit mult împreună despre mântuirea sufletului. La urmă i-a zis bătrânul:

- Părinte stareț, sfinția ta obligi pe călugări să postească câte două, trei zile, chiar dacă unii nu pot. Nu este mai bine să-i lași după puterea și voința lor? Eu nu fac așa. Le dau post, dar cu pâinea pe masă. Cred că mai mare plată vor avea. Îi învăț să postească cu pâinea dinainte. Că „pe dătătorul de bună voie îl iubește Dumnezeu”.

42. Spunea ucenicul că părintele Vichentie mergea uneori la bucătărie și zicea bucătarului:

- Ascultă, mata, părinte, fă mâncare destulă, pentru toată lumea; pune untdelemn cât trebuie și o fierbe bine, să fie bună, ca să nu cârtească, nici să se îmbolnăvească părinții.

43. Spunea iarăși ucenicul că bătrânul venea regulat la masă cu părinții, dar el nu mânca. Numai seara gusta puțin. Servea la masă, citea cuvânt de învățătură și privea cu dragoste cum mănâncă fiecare. Uneori îi ziceau ceilalți:

- Mănâncă și sfinția ta, părinte stareț.

- Iertați-mă, părinților, am mâncat la stăreție cu cineva și nu mai pot mânca. Vai, așa m-am săturat!

44. Se mai spunea despre dânsul că, dacă observa la masă pe cineva că nu mănâncă, se apropia de el și-i zicea:

- De ce stai mata și nu mănânci? Ia, frate, și mănâncă.

- Iartă-mă, preacuvioase, m-am săturat.

- Așa, frate, să vă înfrânați cu mâncarea dinainte. Cel mai bun post este să mănânci fără să te sature. Iar dacă postești de frica starețului, acela este post de silă, iar nu din dragoste.

45. Spuneau ucenicii lui că cea mai mare faptă bună a starețului era aceea să nu judeca niciodată pe nimeni, ci întotdeauna lua aminte de sine. Lucrând într-o zi cu frații la grădină și observând pe unii că râd și vorbesc de rău, a suspinat în sine și-a zis:

- Ei, fraților, mi-aduc aminte ce zicea Sfântul Pavel: „Niciodată nu am cos cuvânt deșert din gura mea”. Iar eu, ticălosul, întotdeauna clevetesc, cârtesc, vorbesc de rău pe fratele meu și râd, în loc să plâng pentru păcatele mele. Vai mie, fraților, se apropie ceasul morții mele și nu știu ce răspuns voi da înaintea lui Hristos!

Iar frații, auzind acestea, tăceau și se rușinau de vorbele lui.

46. Spuneau iarăși fiii săi duhovnicești că părintele Vichentie priveghea aproape în fiecare noapte. Vara se nevoia în pădure și iarna în chilie. De cum se lăsa întunericul, își lua Psaltirea în traistă, lumânări și chibrituri, și se îndușea în pădure. Acolo se ruga singur și făcea mii de metanii. Iar în zorii zilei se întorcea la chilie neobservat și suna clopotul de deșteptare.

47. Odată a venit în vizită canonică la mănăstire mitropolitul Pimen de la Iași. După ce s-a închinat în biserică, i-a zis starețului:

- Înalt Preasfințite, spuneți un cuvânt de folos la părinți.

- Bine, părinte Vichentie, iată le spun: Preacuvioși părinți, cu rânduiala lui Dumnezeu și cu rugăciunile Sfântului Ioan Botezătorul, patronul acestei mănăstiri, aveți un stareț cu viață aleasă, cum nu am în nici o altă mănăstire din Moldova. Vă rog să-l ascultați în toate și să-i urmați viața și cred că cu ajutorul lui Hristos, cu toții vă veți mântui!

48. A zis odată părintele Vichentie către duhovnicii mănăstirii:

- Părinților, mare este taina preoției și a duhovniciei și vai nouă de vom pierde sufletele încredințate de Hristos. Că pentru fiecare vom da socoteală. Eu cred că dintr-o mie de duhovnici, puțini se vor mântui, cum ne învață și Sfântul Ioan Gură de Aur, că duhovnicia este cea mai grea misiune pe pământ!

49. Spunea ucenicul său că părintele Vichentie nu primea niciodată bani pentru spovedanie sau pentru orice fel de slujbe. Totul făcea gratuit, din credință și din dragoste, precum poruncește Hristos: *În dar ați luat, în dar să dați* (Matei 10, 8). De asemenea, nu primea la chilie bani pentru pomelnice, ci îi trimitea la biserică.

50. La acest mare părinte veneau zilnic mulți săraci să ceară milostenie. Cum bătea cineva în ușă, îndată deschidea și zicea:

- Vai, a bătut Hristos la ușa chiliei mele și nu am ce să-i dau milostenie! Și îndată lua ce găsea în cale și împărțea. Ori un prosop din cui, ori o pereche de ciorapi, ori ceva bani, ori o bucată de pâine. Iar dacă nu avea nimic la îndemână, spunea săracului:

- Așteaptă mata puțin afară! Iar el intra în chilie, se dezbrăca de cămașă sau își scotea bocancii și îi dădea săracului, zicând:

- Primește, frate, măcar atât, că n-am altceva pe ziua de astăzi!

La urmă adăuga:

- Vino să mănânci la trapeză. Nu cumva să pleci flămând!

Și îl servea cu mâinile sale. Apoi îl petrecea până la ieșire.

51. Se spunea despre el că niciodată nu purta haine noi, ci numai haine vechi, dar întotdeauna curate. Nu avea uneori nici cămașă de schimb, pentru că totul dădea milostenie. De aceea purta permanent la gât un fular negru, lung până la brâu, ca să nu-l vadă cineva că nu are cămașă pe el.

52. Când părintele Vichentie mergea la Târgu Neamț să facă cumpărături pentru mănăstire, se adunau în jurul lui toți săracii de pe ulițe, copii orfani, văduve, șchiopi, orbi, cerșetori. Iar sfinția sa le dădea milostenie cea mai mare parte din bani. Din banii rămași făcea cumpărături și se întorcea înapoi.

53. Spuneau ucenicii lui că în vara anului 1928, când a fost numit duhovnic la Mănăstirea Agapia, a trecut muntele numai cu traista în spate, în care avea Sfânta Evanghelie, crucea, molitfelnicul, epitrahirul și un rând de schimburi. Aceasta era toată averea lui.

54. Spuneau iarăși că părintele Vichentie era chemat uneori la praznic în mănăstire, iar el venea cu dragoste. După ce binecuvânta, gusta din mâncare de trei ori, iar paharul cu vin numai îl atingea de buzele sale, apoi zicea:

- Bogdaproste! Ce bine am mâncat! Dumnezeu să ierte pe răposatul!

- Mai stați, părinte, și mâncați cu noi. Nu vă sculați flămând de la masă, stăruiau maicile.

- Am mâncat. Iertați-mă. Mă duc, că mă așteaptă Hristos la chilie! Și îndată pleca.

55. Odată a venit un credincios la bătrânul și i-a zis:

- Părinte, cutare om mi-a făcut multe necazuri. Nu mai pot răbda. Spune-mi ce să fac?

- Ascultă, mata, dragul meu. Nu te tulbura pe fratele în zadar, că nu el, ci diavolul este de vină. Deci, nu rupe legătura dragostei care este mai scumpă decât orice pe lume.

56. Altădată au venit câțiva călugări la el și i-au zis:

– Părinte Vichentie, spune-ne un cuvânt de folos.

– Părinților, – zise bătrânul – de nimic nu ne va întreba Hristos la judecată, decât numai atât: Pentru ce nu ne-am pocăit? Pentru ce nu ne-am plâns păcatele? Pentru ce am rămas cu candelile stinse? Deci, siliți-vă, dragii mei, siliți-vă la pocăință. Că, iată, vine noaptea, când nimeni nu mai poate lucra nimic. Vine moartea fără veste și ne găsește în păcate. Să fim gata, părinților, să fim gata de drum!

57. A venit odată o călugăriță la părintele Vichentie și l-a întrebat:

– Preacuvioase, a venit o rudă la noi. Avem voie s-o găzduim în chilie?

– Maică, ascultă mata. Nici un ceas să nu găzduiești pe mireni în chilie, ci numai la arhondaric. Că chilia călugărului este biserică, este cămară de taină și loc de nevoință. Iar vorbirea cu mireni alungă plânsul călugărului, stinge candela rugăciunii și depărtează pe Hristos din inima lui.

58. Dacă observa vreun mirean că face sminteală în mănăstire, îndată îi zicea:

– Ascultă, mata, frate. Mata trebuie să pleci din mănăstire mai înainte de apusul soarelui, că aici este foc. Aici este loc sfânt, unde sute de suflete se roagă lui Hristos. Aici rugăciunile și metaniile nu mai încetează, nici candelile maicilor nu se sting. De aceea se cuvine să intri cu sfială, să mergi încet, să ai privirea în jos, să nu ții pe nimeni de vorbă și să te rogi, că mănăstirea este loc sfânt.

59. Într-o zi l-au întrebat câțiva credincioși:

– Părinte Vichentie, oare este păcat a mânca de dulce în zile de post?

– Ascultați, fraților. Tot ce dezmiardă trupul este păcat. Când Biserica ne oprește să mâncăm de dulce, suntem datori să postim. Eu nu vă pot dezlega să mâncați. Iar când Biserica dezleagă la toate, eu nu vă pot lega să nu mâncați. Deci să facem așa cum ne învață Biserica.

60. Spuneau ucenicii lui că Protosinghelul Vichentie mânca foarte puțin, numai cât să-și mențină viața. Tot ce căpăta de mâncare împărțea la cei din jurul lui, iar dacă îi mai rămânea ceva, către seară se ducea la maicile sărace și le zicea:

– Maică, m-a trimis Hristos la sfinția ta cu ceva de mâncare. Te rog s-o primești în numele Domnului!

61. Către maicile mai îndestulate din mănăstire zicea bătrânul uneori:

– Auziți ce spune Hristos: *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.* Deci, mare osândă vom lua de nu vom face milostenie. Călugărul trebuie să mănânce un singur fel de mâncare și acela cu multă înfrânare. La fel și haine să aibă numai două, una de lucru și alta de biserică, și acelea să fie simple.

62. Când venea vreun sărac la el și nu avea ce să-i dea, se ducea la maici și le zicea cu glas rugător:

– Maică, a venit Hristos la mine și nu am ce să-i dau milostenie! Te rog, împrumută-mi 100 de lei și, când voi avea, ți-i voi da înapoi.

Iar maicile, văzând dragostea lui pentru săraci, îi răspundeau:

– Pofțiți, părinte, 100 de lei și nu ni-i mai da înapoi, că vrem și noi să miluim pe Hristos.

Așa silea bunul păstor și pe alții să facă milostenie.

63. Altădată a venit un călugăr să-i ceară cuvânt de folos, iar bătrânul i-a zis:

– Ascultă, mata, părinte. Ai primit ceva astăzi? Astăzi să împarți la toți. Nimic să nu ții pentru a doua zi. Nici bani, nici pâine, nici două haine. Că are grijă Hristos să te hrănească și mâine.

64. Într-o iarnă i-a cusut monahia Migalușa – mama sa – un rând de haine noi călugărești, din lână țigaie. Dar, înainte de a le îmbrăca, a venit la cuviosul un om sărac cu soția să ceară milostenie. Aveau acasă 10 copii și duceau lipsă de toate. Deci, le-a zis părintele:

– Pofțiți hainele acestea de șiac. Sunt preotești, dar puteți să le prefaceți în haine pentru copii. Iarna țin foarte cald și sunt noi. Tot stăteau la mine degeaba. Noi avem de toate.

– Bogdaproste, părinte, au spus oamenii și au plecat.

Deci, auzind, mama lui a zis, suspinând:

– Cum a dat părintele de pomană hainele acelea noi, așa de bune? Cu ce o să se îmbrace în iarna asta?

– Lasă, maică Migalușă, nu mai plânge, au mângâiat-o celelalte. Are Dumnezeu grijă de părintele Vichentie!

65. Spunea maica Laurenția, ucenica lui:

– Odată m-am dus la părintele Vichentie pentru mărturisire și l-am găsit spălându-și rufele. Era îmbrăcat cu dulamă, fără cămașă pe el.

– Iartă-mă, maică, că mă vezi așa. Îmi spăl cămășile și nu am altele de schimb.

– Dă-mi binecuvântare, părinte, să le spăl eu.

– Ei, maică, dar popa ce să facă?

66. Zicea iarăși ucenica lui:

– Părintele Vichentie locuia în casa preoților, alături de ucenicul său, Protosinghelul Eftimie. Și venea la el multă lume pentru spovedanie și sfat. Dar, pentru ca să nu mâhnească pe ucenicul său că este trecut cu vederea, zicea credincioșilor:

- Fraților, mergeți o parte și la părintele de alături. Este un duhovnic foarte bun și iscusit.

67. Spunea maica Laurenția despre acest mare duhovnic că, cu mult meșteșug, reușea să tragă la spovedanie pe maicile care se temeau de canon aspru. Cum vedea vreuna descurajată, chema la sine o soră și-i zicea:

- Ia, mata, untdelemnul și făina aceasta și le du la maica cutare, din partea mea, că este lipsită.

- Pentru ce faci aceasta, părinte Vichentie, - întreba maica Laurenția - doar are cu ce trăi?

- Ca să-i ridic moralul și să-i dau îndrăzneală duhovnicească.

După o zi sau două, când o întâlnea în biserică, o chema la sine și-i zicea:

- Maică, sfinția ta ești o călugăriță bună. Ai venit la mănăstire de atâția ani, ai crescut ucenice, ai făcut ascultare, la biserică vii regulat, la strană cânti frumos. Nu trebuie să te descurajezi. Aceasta este lucrarea vrăjmașului. Ai nădejde în mila lui Dumnezeu și vină pe la popa. O să-ți citesc o rugăciune, o să te spovedesc și vei vedea pe urmă ce mulțumită te vei simți.

Așa câștiga părintele Vichentie sufletele tuturor.

68. Acest preacuvios părinte avea și darul mai înaintevederii. Când venea câte un frate tânăr la mănăstire, el simțea cu duhul dacă va fi sau nu călugăr bun. Pe unii din frați îi chema la sine și le zicea:

- Dumnezeu și Maica Domnului să vă binecuvinteze, fraților, să ajungeți călugări buni și preoți ai Bisericii lui Hristos. Iar pe alții, chemându-i, le spunea:

- Fraților, n-o să puteți sta în mănăstire. Aici este greu. Pofțiți bani de drum și vă duceți acasă. Ascultați de părinți, învățați o meserie și aveți frica lui Dumnezeu. Și toți urmau sfatul lui.

69. Spunea maica Laurenția că a venit o copilă la bunica ei, călugăriță în Mănăstirea Agapia, ca s-o vadă. A doua zi, bătrâna s-a dus la părintele Vichentie și i-a zis:

- Binecuvintează, preacuvioase părinte, pe nepoata mea că se întoarce acasă.

- Dumnezeu și Maica Domnului să te binecuvinteze, soră, să rămâi la mănăstire și călugăriță să te faci!

Din ceasul acela, copila a rămas la Agapia și a ajuns călugăriță bună.

70. La părintele Vichentie veneau mulți bolnavi pentru rugăciune. Unii din ei se vindecau. Bătrânul îi primea pe toți cu dragoste, îi mărturisea și le făcea Sfântul Maslu. El însă simțea cu duhul dacă bolnavul se va vindeca sau

nu. De aceea nu voia să schimbe hotărârea lui Dumnezeu. La plecar mângâia pe cel suferind și-i dădea a înțelege ce va urma.

– Cât să vă dăm, părinte, pentru Sfântul Maslu? întreba bolnavul.

– Ei, lasă, dacă te vindecî, ne tocmim noi! Și nu lua niciodată bani de nimeni.

71. Odată s-a îmbolnăvit părintele Vichentie și nu avea unde să se culce că nu avea pat în chilie. Atunci maica Laurenția i-a adus un pat cu pernă așternuturi și a zăcut bătrânul câteva zile pe el. După ce s-a ridicat din boală zis către maici:

– Vă mulțumesc pentru pat, pentru pernă, pentru toate. Luați-le de acur că popa s-a făcut sănătos. De ce să doarmă altul pe dușumea din cauza mea?

– Ba nu, preacuvioase, vi l-am dăruit de tot. Țineți-l în chilie.

– Dacă-l țin în chilie, iar mă întoarce boala!

După câteva zile a întâlnit un sărac și i-a dat patul cu tot ce era pe el. I atunci părintele n-a mai fost bolnav niciodată cât a stat la Mănăstirea Agapia.

72. Spunea odată bătrânul către Protosinghelul Eftimie, ucenicul său:

– Astă noapte, după ce am făcut câteva ațe de metanii, m-am așezat pe scaun să mă odihnesc. După câteva minute am simțit că cineva mi-a smu cu mînie metaniile din mână și le-a aruncat. Când am deschis ochii, am văz în chilie o ceată de diavoli negri, care săltau și jucau. Dar îndată ce a început să strig către Hristos cu lacrimi, diavolii s-au făcut nevăzuți.

73. Zicea iarăși părintele Vichentie către ucenicul său:

– Bine este călugărului să fie străin toată viața. Dacă nu, să se înstrăineze măcar la bătrânețe, ca să moară străin, iar nu între ai săi. Că așa a făgăduit lui Hristos.

74. Obișnuia părintele să vorbească către fiecare cuvânt de folos. Cum î aducea aminte de vreun cuvânt ziditor de suflet, îndată îl spunea la cea dint călugăriță pe care o întâlnea.

– Maică Evsevie, auzi mata? Mi-am adus aminte de un cuvânt. Să ți spun acum, poate nu te mai întâlnești cu el.

La urmă încheia, zicând:

– Acesta este, poate, ultimul meu cuvânt, ultima binecuvântare. Cine ști dacă mai ajungem până mâine!

75. Într-o zi l-a întrebat unul din ucenici:

– Cum vă simțiți la Mănăstirea Agapia, părinte Vichentie?

– Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Știți ce mă ține aici? Liturghia zilnică și Sfânta Împărtășanie! Altfel m-ar înconjura ispitele din toate părțile.

Și s-a folosit mult ucenicul de cuvintele bătrânului.

76. Zicea părintele Vichentie:

– Cine caută a se îndulci de frumuseți trupești este vinovat ca și curvarul, și, până nu pune hotar, nu se poate împărtași. Ba și anafura o ia spre păcat. Vai, și ce mulți mai sunt din cei care cred că a pofti nu este nimic! Dar Hristos spune hotărât: *Dacă ai poftit, iată ai și curvit în inima ta* (Matei 5, 28).

77. Zicea iarăși:

– Cea mai sigură cursă a diavolului pentru om este amânarea. „Ai vreme să te închini, – zice el – să postești mai pe urmă, deseară, mâine!” Și tot te amână până mori. Iată, așa se pierde omul singur, cu voia lui, nepocăit. A cui este vina?

78. Alteori spunea ucenicilor:

– Fraților, în zadar vă spovediți, dacă nu puneți hotar greșelilor.

79. Zicea bătrânul către fiii săi duhovnicești:

– O, ce nebuie fără leac este a jura în fața altarului lui Hristos și în fața a toată lumea, că vei trăi toată viața ta numai în ascultare desăvârșită, în răbdare, în înfrânare de băuturi și de orice poftă și îndulciri trupești. Și vai! În urma jurământului din aceeași zi, începi a căuta să refuzi supunerea, să calci în picioare jurământul sfânt și să te întorci cu îndrăzneală la cele dintâi. Nu uita, însă, că jurământul acesta în ziua judecății îți va fi cel mai cumplit pârâș. Ține seama că nu numai pentru tine vei răspunde, ci și pentru toți acei ce s-au smintit de tine, precum însuși Hristos zice: *Vai de cel prin care vine sminteala* (Matei 18, 7).

80. Zicea părintele Vichentie și acestea:

– Pe Mântuitorul Hristos nimeni nu L-a văzut niciodată râzând, dar plângând L-au văzut toți adeseori. Nu pentru El plângea, ci pentru lumea rătăcită în pustietățile păcatelor, unde locuiesc vrăjmașii omenirii, stând la pândă neadormiți și căutând ca fiarele sălbatice să rupă și să înghită pe toți cei rătăciți în acele pustietăți.

81. Pentru cei ce vorbesc în biserică, spunea:

– Vorbirea, glumele și râsul în biserică sunt păcate contra Sfântului Duh, adică contra puterii dumnezeiești, căci prin acestea se disprețuiește sfințenia bisericii și se dă prilej de sminteală publicului. Ba, ceva mai mult, aceste urăciuni au devenit astăzi un obicei nedespărțit de biserică și de credincioșii săi.

Vai, ce dureros lucru este când singuri noi disprețuim ce avem mai sfânt – Biserica – pe care o avem moștenire de la Hristos! Despre aceasta însuși Domnul spune: *Casa mea, casă de rugăciune se va chema pentru toate neamurile, iar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari* (Matei 21, 13).

82. Iar despre post așa învăța pe ucenici:

– Fără post – adică înfrânare de la mâncare, de la băutură și de la gânduri și fapte rele – nimeni dintre muritori nu poate fi în stare să trăiască viața monahală singuratică, în curățenie trupească absolută și cu deplină pace a conștiinței. Un trup hrănit și odihnit învinge neapărat duhul, întuneacă conștiința și cade victimă a multe feluri de păcate.

83. Alteori iarăși învăța zicând:

– Fraților, vorbirea și glumele în biserică se aseamănă cu râs la mormânt!

84. Iarăși zicea părintele Vichentie:

– Este adevărat că Mântuitorul a dat Sfinților Săi Apostoli puterea de a lega și dezlega păcatele – și prin ei arhierilor și preoților –, dar cu condiția ca acestea să fie ispășite prin post, rugăciune, canon, lacrimi și hotar.

Ei bine, astăzi mulți caută duhovnici dintre cei mai lesne iertători și încă îi roagă să nu le dea canon mult. Ba încă ar mai cere grațiere definitiv. Unii nu uită să ceară imediat și voie de împărtășanie, indiferent de greutatea păcatelor. Aceasta, ca să-i creadă lumea vrednici. O, ce nebunie fără leac! Canoanele sunt făcute de Apostoli și de alți sfinți și trebuie aplicate tuturor, după om, după timp și împrejurări. Însuși Hristos S-a ostenit, a postit, S-a rugat și a plâns pentru noi.

O, oameni împietriți și orbi, Sfânta Împărtășanie este foc ce arde pe cei nevrednici!

85. Iar pentru cei cu totul împietriți la spovedanie, zicea:

– Vai și iar vai celor plini de păcate care caută duhovnici lesne iertători și le fură binecuvântarea și cu obrăznicie îndrăznesc a se împărtăși, știindu-se singuri că sunt nevrednici. Acelora mai bine le-ar fi fost să se fi născut morți, căci, hotărât, iertare nu mai pot avea și partea lor va fi în veci cu Iuda.

86. Alteori învăța marele duhovnic:

– Înainte de a merge la spovedanie, cercetează-ți conștiința mult timp și vezi că sunt greșeli mici, care de multe ori pot deveni mai vătămătoare ca cele mari. Apoi scrie pe hârtie tot ce ai greșit și caută un duhovnic iscusit, iar nu lesne iertător. Că nici un duhovnic înțelept nu poate nesocoti canoanele Sfinților Părinți. Căci, Hristos și Sfinții Săi, ieri, azi și în veci, aceiași sunt! Deci, mărturisindu-te, cere singur canonul cuvenit și fă-l îndată, că nu-ți știi ceasul morții. Dacă îți dă voie duhovnicul să te împărtășești, încă nu te grăbi, că foc este și arde. Ci, cercetează-ți mult conștiința și apoi cu mare frică, împărtășește-te.

87. Zicea iarăși părintele Vichentie:

– Spovedania deasă slăbește puterea diavolilor.

88. Zicea și acestea:

– Cei ce se supun păcatelor și patimilor trupești, aceia, acolo, nicidecum nu vor avea iertare.

89. Odată, văzând bătrânul unele surori cârtind în mănăstire, le-a zis:

– Faceți ascultare, maicilor, fără cârtire, ca lui Dumnezeu. Aceasta este călugăria. Dacă nu, râde diavolul de voi și vă câștigă el.

90. Altădată, văzând o călugăriță vorbind de rău pe stareță, i-a zis:

– Tu cine ești, care judeci pe slujitoarea lui Dumnezeu? Ea, Domnului stă sau cade. Și va sta, că puternic este Dumnezeu să o sprijinească. Se cade însă și slujitoarei Domnului – stareței – a fi împodobită cu toate virtuțile evanghelice, zidite pe temelia smereniei, judecând cu nepărtinire și cu îndelungă răbdare, „ca să ia plata chemării de sus”.

91. Zicea părintele Vichentie către o călugăriță din Agapia Veche care voia să aducă pe oameni cu sila la pocăință:

– Maică Evsevie, pentru ce nu te ții de învățătura Sfintei Evanghelii, care spune așa: *Nimeni nu poate veni la Mine de nu-l va trage pe el Tatăl* (Ioan 6, 44)? Deci, pe fiecare om, dacă nu-l trage și nu-l mișcă Duhul Sfânt, el rămâne împietrit ca Faraon, căruia Dumnezeu anume i-a împietrit inima ca să facă minuni prin el, să se proslăvească prin împietrirea lui. Așa face Dumnezeu cu fiecare om. Nu-l cheamă când vrei tu, ci când vrea El. Degeaba te frământă, căci gândurile lui Dumnezeu nu sunt ca ale noastre.

92. Zicea iarăși către aceeași călugăriță:

– Ai jurat răbdare? Rabdă! Nu căuta ce fac alții, că Dumnezeu voiește să cauți de sineți. Ce vrei? Să mântuiești cu forța pe om? Ai uitat ce i-au făcut călugării Sfântului Simeon Noul Teolog? Cum l-au dat afară din mănăstire? Rabdă, deci, și nu te pune împotriva lui Dumnezeu.

93. Altădată iarăși i-a zis bătrânul:

– Căutând la ceea ce fac alții, greșești. Nu te rătăci, vrând să îndreptezi pe alții. Ci vezi de tine, că pentru tine ai jurat. Are Dumnezeu grijă de fiecare.

94. Zicea iarăși aceleiași călugărițe:

– Nicăieri nu vei putea sta, nici vei avea pace să te mântuiești, de nu vei tăcea ca mortul și nu vei răbda până la sânge. Că, de te ocupi să mântuiești pe alții, te uiți pe tine.

95. Zicea iarăși părintele Vichentie:

– De câte ori părăști pe fratele tău, de atâtea ori calci Evanghelia care îți arată pe Domnul răstignit.

96. Zicea către aceeași călugăriță:

– Dacă toată viața sfinției tale nu te vei hotărî ca pe toți și pe toate să-i crezi sfinți și sfinte, nu te poți mântui și degeaba mai stai în călugărie. Eu cred din inimă că toți sunt sfinți și sfinte și că Dumnezeu îi mântuiește și îi sfințește așa cum eu nu pot pricepe, nici sfinția ta!

97. Zicea părintele Vichentie și acestea:

– Vă încredințez că cel ce urăște, chiar motivat, pe aproapele său, se face atât de vinovat, încât merită a fi tras la cea mai înaltă instanță de judecată. Iar cel ce defaimă și ponegrește pe aproapele, se aseamănă cu ucigașii de oameni care se condamnă la cea mai grea pedeapsă.

98. Zicea iarăși:

– Nu există sub soare un lucru mai dureros, decât un creștin care știe a citi, dar nu are în casa sa Biblia, și nu citește în ea zilnic, ca să ia dar și putere.

99. Înainte de plecarea sa în Banat, au venit la bătrânul doi ucenici – ieromonahul Climent și monahul Cleopa – și cu multe lacrimi i-au zis:

– Preacuvioase părinte, în curând vei pleca de la noi și nu ne vom mai vedea în viața aceasta. Spune-ne ultimul cuvânt de folos.

Iar părintele Vichentie, punându-și mâna pe grumazul părintelui Cleopa și cu cealaltă lovind ușor în masă, a zis:

– Ascultă, mata, părinte Cleopa, ascultă ce-ți spune popa. Iată ultimul meu cuvânt: răbdare, răbdare, răbdare! Și când ți se va părea matale că ai gătit-o, ia-o din nou de la capăt: răbdare, răbdare, răbdare!

– Dar până când, părinte Vichentie?

– Până la ușa mormântului! Apoi, dragii mei, vom merge noi acolo în grădina raiului. Și acolo cântă păsări așa de minunat! Și sunt copaci cu flori și fructe de aur! Și pajiști care veșnic înfloresc. Și sunt izvoare cu ape limpezi! Acolo vom vedea cetele sfinților. Acolo vom auzi cântările îngerilor. Acolo vom petrece în veci cu Domnul. Deci, frații mei, acolo în rai să ne întâlnim!

100. Mărturisesc ucenicii săi că, în timp ce părintele Vichentie săvârșea la Mănăstirea Agapia ultima Liturghie, s-a văzut de către toți un porumbel deasupra Sfintei Mese. Apoi a zburat afară.

– În ce parte a zburat porumbelul? Întrebă părintele la sfârșitul slujbei.

– A zburat către apus – i-au răspuns maicile.

– Deci, către apus trebuie să plec și eu!

101. La 26 martie, 1940, părintele Vichentie împreună cu ucenicul său, ieromonahul Eftimie Tănase, au plecat ca misionari în Banat. În sunetul clopotelor, obștea Mănăstirii Agapia i-a petrecut plângând până devale. Apoi, bătrânul, întorcându-se spre ele, a zis:

– Maicilor, de-ajuns! Vă mulțumesc pentru atâta dragoste. Întoarceți-vă la mănăstire și nu uitați făgăduințele călugărești de care vom da seamă înaintea lui Hristos. Iertați-mă! Apoi, făcând metanie unii altora, le-a binecuvântat și au plecat.

102. Spuneau iarăși ucenicii săi că în Mănăstirea Vasiova, Protosinghelul Vichentie Mălău se nevoia mai mult ca în Moldova. Toată ziua era în biserică și la chilie înconjurat de sute, uneori mii de oameni. Pe unii îi spovedea, pe alții îi mângâia, pe toți îi sfătuia și pentru toți se ruga.

Apoi, odată cu seara, se retrăgea în pădure, la un loc tăinuit, unde avea o cruce mare. Acolo se ruga cu lacrimi și făcea mii de metanii până în zorii zilei, când se întorcea la chilie.

103. În vara anului 1945, marele duhovnic, Protosinghelul Vichentie Mălău, după o scurtă suferință, și-a dat sufletul în brațele Mântuitorului și a fost petrecut la mormânt de peste zece mii de credincioși. Toți l-au plâns și l-au acoperit cu țărână cu propriile lor mâini.

Până astăzi vin țărani din Banat – ortodocși și catolici – în pelerinaj, la Mănăstirea Vasiova. Pun lumânări și flori pe mormântul lui, se roagă, plâng, fac metanii, apoi îi sărută crucea și se întorc la casele lor.

După șapte ani de zile, osemintele acestui preacuvios părinte, pline de bună mireasmă, au fost strămutate la Mănăstirea Secu. Iar mâinile sale, cu care a săvârșit cele sfinte și a miluit pe cei săraci, au fost găsite întregi și nevătămate, ca semn că Hristos l-a numărat în ceata cuvioșilor părinți, pentru sfințenia vieții și desăvârșita lui milostenie.

104. Maică Eufrosina, suflet drept și sfânt¹⁹.

Toate scrisorile le-am primit și vă rog mult, nu vă supărați, căci eu nu răspund nimănui până nu sunt împins și îndemnat de Duhul Domnului, căci în mine trăiește Hristos, nu eu. El poruncește și eu, slugă, execut. Așa să trăiți viața în duh și adevăr și, dacă Duhul Domnului vă îndeamnă să scrieți mai des, scrieți că mă bucură. La ceea ce m-ați întrebat, o să vă răspund eu în plic închis.

105. Suflet curat și drept,

Am primit și vă mulțumesc mult pentru ceea ce aveți în gând și suflet. Însă, toate se fac cu voia lui Dumnezeu. Omului de lut nu-i rămâne decât să fie supus hotărârii dumnezeiești. Așa fiind, să mulțumim lui Dumnezeu și să-L lăudăm cât vom fi vii pe pământ, oriunde ne vom afla stând și purtați de Duhul Sfânt, în chipul cum omul niciodată n-are să priceapă.

¹⁹ Trei scrisori scrise din Banat către fiicele sale duhovnicești din Mănăstirea Agapia, în anul 1945.

Vă pomenesc cu credință și vă trimit binecuvântarea Domnului, amin.
Fiți sănătoase. Mai scrieți.

106. Suflet drept și credincios,

Vă mulțumesc, matala și la toate surorile din casă, cinci la număr. Tot ce trebuie am făcut și fac mereu rugăciuni și cereri, după cum m-ați rugat prin scrisoare. Deci, luați aminte de sinevă numai, trăiți numai înlăuntrul vostru și nu în afară, și smerenia cu supunerea să vă fie hrana zilnică. Rămâneți cu Dumnezeu trăind. Amin.

Cuvânt despre Sfânta Rugăciune²⁰

Mântuitorul S-a întrupat ca să ne fie nouă spre model de viață trupească și sufletească pe pământ și pregătitoare pentru viața de dincolo de mormânt.

Iubite, adâncește-ți cugetarea la Marta care primește pe Domnul și la Maria care cade la picioarele Sale.

Amândouă surorile au mare osârdie în lucru, însă sunt cu totul deosebite lucrările lor. Că Marta slujea, gătind hrana pământească, trupească, Domnului; iar Maria, șezând lângă picioarele Lui, asculta cuvintele Lui. Una odihnea pe Cel văzut, iar cealaltă slujea Celui nevăzut, că era cu adevărat și om și Dumnezeu, Cel de față. Același Stăpân, osârdia amânduror femeilor a primit-o. Dar Marta, de osteneală obosită, cerea mijlocitor pe Domnul către Maria, să o ajute: „zi-i ei ca sculându-se să slujească Ție cu mine”.

Iar Domnul îi răspunde: „Marto, Marto, te grijești și spre multe te silești, iar Maria partea cea bună și-a ales-o, care nu se va lua de la dânsa”. Că n-am venit pe lume ca să stăm pe așternuturi moi și pânțele să-l hrănim, ci am venit ca pe voi să vă hrănesc cu cuvântul adevărului și cu vederea tainelor.

Pe una dar n-a oprit-o de la cele ce lucra, iar pe cealaltă a lăudat-o că și-a ales partea cea bună. Amândouă femeile lucrau cu osârdie, însă partea sufletească era mai de valoare, căci era o privire tainică.

Tu, suflete, alege ce voiești. De voiești, slujește în numele lui Hristos, ca Marta cele pământești. Domnul îți dă voie, că zice: „Întrucât ați făcut unuia din acești frați ai Mei prea mici, Mie ați făcut”. Că ori de primești străini, ori odihnești săraci, ori de te pleci către cei ce se află în dureri, în nevoi, în primejdii, ori de slujești bolnavi, toate asupra Sa le primește Hristos.

Iar de vrei să râvnești Mariei care a lăsat slujba trupului și și-a adâncit inima spre cele sufletești, apoi curat să săvârșești lucrul. Părăsește trupul, lasă

²⁰ Copiat după un manuscris original al Protosinghelului Vichentie Mălău, păstrat în Mănăstirea Agapia Veche.

lucrarea de pământ și facerea de bucate și celelalte (în timpul rugăciunii) și sezi lângă picioarele Domnului și ascultă cuvintele Lui. Căci, învățăturile Domnului întăresc nevoile trupului.

Deci, ai luat, iubite, pildele și dovada. Alege ce vrei. Sau slujitor fii săracilor, sau îndrăgitor dogmelor lui Hristos. Iar de poți pe ambele, plată vei lua.

Domnul prețuiește mai mult partea Mariei. De voiești să iubești cu adevărat pe Hristos, trebuie să uiți de însuți trupul tău. Și rugându-te, vezi să nu ceri în loc de altele, altele. Nu bani, nu slavă omenească. Caută Împărăția lui Dumnezeu mai întâi și toate celelalte se vor adăuga ție.

Iar ale rugăciunii două sunt chipurile: unul al slavosloviei, cu smerenia minții, iar al doilea, al cererii. Rugându-te, nu veni îndată spre cerere, căci îți părăști voirea ta, dovedești că te rogi silit. Începând dar rugăciunea, părăsește-te pe sine și ale tale nevoi. Lasă pământul și te înalță spre ceruri. Și când te rogi, nu rătăci mintea încoace și colo, ci recunoaște-ți micimea și slăbiciunea ta și îngustimea ta de pricepere. „Că Tu ne-ai zidit pe noi, și nu noi. Tu ești Dumnezeu nostru”. Zi că tu ești un om păcătos. Deși nu te simți, totuși trebuie să zici aceasta: „Vezi, nimenea nu este fără de păcat, fără numai Dumnezeu”. Pentru aceasta zice Apostolul: „Nimic nu știu în mine rău”. Dar aceasta nu-mi dă dreptul să mă cred drept. Căci Proorocul David zice: *Greșelile cine le va pricepe?* Și iarăși Apostolul zice: *Când toate le vei face, zi: Slugi netrebnice suntem, căci cele ce am fost datori de făcut am făcut.* Și iarăși socotește-te că trebuie cu smerenie multă să-l crezi pe altul a fi mai de cinstite decât tine. Căci nu știi pe care-l iubește Dumnezeu mai mult.

Domnul te-a zidit și se îngrijește de a ta mântuire și știe pentru fiecare dacă îi este de folos, ori să fie sănătos, ori bolnav, ori bogat, ori sărac. Ci, tu cere Împărăția lui Dumnezeu, căci restul vine de la sine. Și când ceri ceva, stăruie mult și nu te descuraja. Că cine din voi are prieten și va merge la miezul nopții la el și îi va zice: prietene, dă-mi împrumut trei pâini, că mi-a venit un prieten din depărtare și nu am ce să-i pun dinainte. Și acela va răspunde: nu-mi face osteneală căci e târziu, m-am culcat cu copiii și-i noapte, nu pot să-ți dau. Și dacă pentru prietenie nu-i va da lui, apoi măcar pentru stăruință îi va da lui. Pildă ne dă Domnul ca să fim tari în credință și stăruitori.

Să nu zici că păcătos sunt și nu mă aude Dumnezeu. Îndrăznește, după rugăciune, măcar oricât timp lung ar trece, nu dispera, ci așteaptă, că Dumnezeu îți va da cererea și să ceri mereu, lucrând binele. Căci, de slăbește rugăciunea și peste tinereți se toarnă băutura, s-a pierdut curăția și s-a prefăcut omul. Că, dacă omul se dă pradă poftelor, Dumnezeu nu-i ajută.

De stai cu nepăsare la rugăciune, fugi de îndată de acel loc, ca nu cumva să primești urgia și pedeapsa lui Dumnezeu, în loc de plată. Că zice Domnul: *Tot cel ce va cere va lua, cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide* (Matei 7, 7). Căci, ce altceva voiești să capeți decât mântuirea ta?

Învăță-te a răbda. Vezi pe Avraam cum l-au chemat din pământul asirienilor și i-a făgăduit Palestinei: *Ție-ți voi da pământul acesta și seminției tale ... pe care o voi înmulți ca stelele cerului* (Fac. 15, 18). Și el n-a cârtit că ajunsese bătrân și nu i se împlinise făgăduința de fiu și de înmulțirea seminției sale. Ci a rămas mereu tare în credința sa. Că nevasta îmbătrânea, iar cu credința întinerea. Dumnezeu toate le face și le preface precum voiește. Când în Avraam murea firea de bătrânețe, a înviat făgăduința lui Dumnezeu. Urmează credinței lui Avraam. Dar noi un an ne rugăm și apoi ne depărtăm. Doi ani postim, apoi încetăm. Deci să nu slăbim, căci Cel ce S-a făgăduit lui Avraam și nouă s-a făgăduit. *Veniți către Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 9, 28). El deci ne făgăduiește milă. Pentru tine a venit pe pământ și tu nu-L crezi pe El pe cuvânt?

Noi ne sfîim să ridicăm jugul Lui și prin ușa cea strâmtă să intrăm. Preferăm marea păcatelor.

Tu, când ai cerut, nu ai avut credință, sau n-ai cerut ceea ce era de folos sufletului tău sau n-ai stăruit. Că scris este: *Că întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre și Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui* (Matei 24, 13).

Vei zice însă: știe Dumnezeu inima celor ce se roagă. Că n-are Dumnezeu nevoie de cererea noastră. Că bun fiind, plouă peste cei drepți și peste cei nedrepți... Dar Împărăția lui Dumnezeu fără fapte și stăruință nu o vei lua. Căci trebuie mai întâi să dorești cele ce vrei să iei și să ceri cu credință, cu răbdare și cu osteneală. Că tot lucrul câștigat cu osteneală îl păstrezi cu atenție, să nu-l pierzi, că știi cât de mult ai ostenit pentru el. Solomon ce a folosit dacă a luat darul în dar, fără osteneală? L-a pierdut! Deci, nu te îpușina când nu iei degrabă cererea ta. Că dacă cel ce a luat talantul și l-a îngropat întreg, s-a osândit numai pentru că nu l-a neguțătorit, apoi cel ce l-a pierdut nu se va osândi?

Dumnezeu face tot ce știe că ne este de folos. Numai noi să cerem cu stăruință. Vezi pilda cu văduva și judecătorul cel nedrept, care pentru stăruința ei l-a împlânzit? Așa și noi să stăruim mereu. Amin.

PROTOSINGHELUL GHEDEON VERENCIUC
Schitul Sihăstria Voronei-Botoșani
(1891-1945)²¹

Părintele Ghedeon Verenciuc s-a născut în comuna Oneaga-Botoșani. În anul 1914 a primit schima monahală în Schitul Sihăstria Voronei.

Acest schit a fost, în secolele XVIII-XIX, o renumită sihăstrie în partea de nord-est a Moldovei. Aici au trăit călugări isihasți cu viață sfântă, care practicau rugăciunea lui Iisus. Unii din ei se nevoiau în „Schitul din poiana Voronei” – actuala mănăstire cu același nume de astăzi. Alții se nevoiau în Schitul Sihăstria Voronei, dintre care cel mai renumit a fost Cuviosul Onufrie (secolul XVIII). Cei mai evlavioși se nevoiau în pădurile seculare din împrejurimi. Mulți din acești sihaștri au rămas necunoscuți. Spre sfârșitul secolului XIX, numărul călugărilor din Schitul Sihăstria Voronei a scăzut. Abia se menținea firul slujbelor. Tradiția isihastă din această vestită vatră călugărească a fost aproape complet întreruptă. Însăși biserica și chiliile ajunseseră în paragină.

Aceasta era starea duhovnicească a Schitului Sihăstria Voronei în anul 1914, când a venit aici monahul Ghedeon Verenciuc. Părinții, văzând ascultarea, râvna și priceperea lui, după câțiva ani l-au făcut preot. Apoi, mutându-se egumenul din viața aceasta, în anul 1925 a fost numit egumen al Schitului Sihăstria Voronei Protosinghelul Ghedeon. El a condus schitul mai mult de 20 de ani, ridicându-l la o nouă stare de înflorire. A reînnoit biserica, chiliile și viața duhovnicească și a format peste 20 de ucenici, crescându-i în frică de Dumnezeu și râvnă pentru biserică. Auzindu-se de numele și nevoința lui, mulți credincioși din partea locului alergau la Schitul Sihăstria Voronei. Unii veneau să asculte slujba, căci părintele Ghedeon slujea și cânta foarte frumos. Iar alții veneau să se mărturisească și să ceară sfat, căci era vestit duhovnic mare și nevoitor.

Acest egumen vrednic de pomenire era și un priceput dascăl de muzică bisericească. El aduna în jurul lui până la 20 de ucenici, tineri de prin sate, pe care îi învăța religia și cântarea psaltică. Unii dintre ei au ieșit buni cântăreți de parohie, iar alții au rămas în mănăstire, ajungând călugări iscusiți. Atât unii, cât și ceilalți, pomenesc cu dragoste și recunoștință pe bunul lor dascăl și părinte duhovnicesc.

²¹ După mărturiile duhovnicilor din Mănăstirea Vorona.

Așa s-a nevoit Protosinghelul Ghedeon Verenciuc până la începutul anului 1945, slăvind pe Hristos, slujind Biserica, mângâind oamenii, învățând pe ucenici și stăruind ziua și noaptea în rugăciune și post. Apoi, îmbolnăvindu-se, și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost îngropat de fiii săi duhovnicești în cimitirul schitului.

CUVIOSUL VITALIE MONAHUL Sfântul Munte Athos (1891–1945)²²

Acest cuvios părinte a fost un mare și tănuț sihastru român din Muntele Athos. Era de loc din județul Botoșani, iar cu metania din Mănăstirea Neamț. Fiind chemat de Hristos la viața duhovnicească, monahul Vitalie a luat din tinerețe jugul nevoinței călugărești, întrecând pe mulți cu postul, cu rugăciunea cea de taină, cu lacrimile și cu privegherea.

Râvnind nevoinței celei mai înalte, în anul 1938 s-a dus la Sfântul Munte și acolo, făcându-și un mic bordei, sihăstrea singur în pădurile din jurul Mănăstirii Caracalu, ctitorită de Petru Rareș. Dar osteneala părintelui Vitalie era cu totul ascunsă în Hristos. Nimeni nu știa unde anume se sălășluiește, cum se roagă și la ce măsură duhovnicească a ajuns. Nu-l vedea nimeni, uneori luni de zile. Numai vara lucra la Mănăstirea Caracalu, de unde își primea puțină hrană pentru întreținere. Apoi iar se retrăgea la mult dorita liniște.

Spun părinții atoniți, care l-au cunoscut, că părintele Vitalie era întotdeauna senin și luminat la chip, că păzea cu desăvârșire tăcerea, că nu vorbea niciodată despre cineva, că se socotea pe sine cel mai păcătos om de pe pământ și că era mare lucrător al rugăciunii lui Iisus.

Uneori, cuprins de lacrimi și de bucuria Duhului Sfânt, zicea aceste cuvinte:

„Slavă Ție, slavă Ție, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, că m-ai chemat pe mine nevrednicul la viața monahală și m-ai adus aici, în grădina Maicii Tale, să mă pot ruga în liniște pentru toată lumea!”

Acest părinte iubitor de Dumnezeu, cunoscându-și mai dinainte ceasul sfârșitului său, a spus părinților:

– Peste trei zile, la praznicul Înălțării Sfintei Cruci, mă duc la Dumnezeu! Apoi s-a mărturisit, a primit Preacuratele Taine și la 14 septembrie, 1945, s-a

²² După mărturiile monahilor români din Muntele Athos.

odihnit cu pace, dându-și sufletul în mâinile Domnului²³. Părinții l-au înmormântat în cimitirul Mănăstirii Caracalu.

Doamne, odihnește cu sfinții pe părintele nostru Vitalie!

MONAHUL GALACTION ILIE

Mănăstirea Sihăstria

(1882–1946)²⁴

a. Viața

Acest călugăr îmbunătățit s-a născut în comuna Pipirig-Neamț, din părinți săraci. În tinerețe a fost cioban la oile satului. Apoi, dorind să urmeze lui Hristos, în anul 1918 a intrat în nevoința călugărească la Mănăstirea Sihăstria. În anul 1925 a primit tunderea monahală de la starețul Ioanichie.

Aici a avut aceeași ascultare binecuvântată. Timp de 25 de ani a păstorit oile mănăstirii. În toamna anului 1946 s-a mutat la cele veșnice cu sufletul împodobit de multe fapte bune.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Spunea ucenicul său că părintele Galaction nu mânca niciodată până nu-și făcea obișnuitul canon călugăresc. Când îl chemau frații la masă, bătrânul răspundea:

– Iertați-mă, fraților, eu nu mi-am făcut pe astăzi datoria către Dumnezeu. Deci, cum să mănânc dacă nu mi-am făcut datoria?

Apoi părintele se retrăgea în pădure își termina rugăciunile și metaniile și așa stătea la masă.

2. Spunea iarăși ucenicul său că bătrânul nu mânca miercurea și vinerea până seara, după ce răsăreau stelele. Atunci, părintele își făcea semnul crucii, cerea iertare de la toți, lua anafură și apoi mânca liniștit. Odată l-a întrebat ucenicul:

– Părinte Galaction, ziua este mare și sfinția ta ești slab și bătrân. Nu ar fi bine să dezlegi cu masa mai devreme?

– Frate Costache, ascultă ce mi-a spus părintele Atanasie din Mănăstirea Neamț. Odată, un sfânt a văzut ducând un mort la groapă, iar înaintea și în

²³ În Athos este tradiția că monahii care mor în ziua de 14 septembrie – Înălțarea Sfintei Cruci – sunt cei mai plăcuți lui Dumnezeu.

²⁴ După mărturiile Arhim. Cleopa Ilie, din M-rea Sihăstria, ucenicul monahului Galaction Ilie.

urma sicriului mergeau doi îngeri frumoși. Atunci sfântul i-a întrebat: „Cine sunteți voi?” Iar îngerii au răspuns: „Eu mă numesc Miercurea și eu Vinerea! Am venit aici cu porunca Domnului să ajutăm acest suflet, care în toată viața a postit miercurea și vinerea în cinstea patimilor lui Hristos”.

De când mi-a spus părintele Atanasie istoria aceasta, n-am mai mâncat nimic în aceste zile, ca să-mi ajute și mie Sfânta Miercuri și Sfânta Vineri în ceasul morții.

3. Acest smerit părinte, dacă vedea pe cineva trecând pe lângă stână, îndată zicea ucenicului său:

– Du-te, frate Costache, și cheamă pe omul acela să stea la masă cu noi. Că aici la oi este izvor și dacă nu dai deloc din el, izvorul seacă. Iar dacă dai câte ceva, Dumnezeu ține oile sănătoase și nu se cunoaște de unde dai, că este binecuvântarea Domnului peste noi.

4. Mai spuneau ucenicii lui că n-au văzut niciodată pe părintele Galaction să mănânce singur sau pe ascuns. Dacă primea ceva de mâncare din mănăstire, nu gusta nimic până nu venea la stână. Aici îi chema pe toți și împărțea egal la fiecare.

– De ce nu mănânci niciodată singur, părinte Galaction? îl întrebau frații. Iar el le răspundea:

– Mare primejdie este pentru călugăr să mănânce pe ascuns! Apoi, cu inima plină de pace, adăuga:

– Ei, fraților, dragostea și cu frăția mult întrece bogăția!

5. Părintele Galaction era cel mai sărac călugăr din mănăstire. Avea un singur rând de haine, un cojoc și câteva schimburi. Odată l-a întrebat ucenicul:

– De ce nu-ți faci și sfinția ta niște haine bune, cum au ceilalți părinți? Iar bătrânul i-a zis:

– Frate Costache, eu m-am spovedit la un pustnic pe care l-am întâlnit umblând cu oile prin munte. Acela mi-a spus: „Părinte Galaction, să ai atâta avere cât să o poți duce o dată în spate, când te muți dintr-un loc în altul”. Apoi mi-a adăugat: „Să nu-ți rămână niciodată canonul de metanii, să zici neîncetat rugăciunea lui Iisus și să te împaci cu toți mai înainte de asfințitul soarelui. De vei păzi toate acestea, Dumnezeu îți va face parte de mântuire”.

6. Altădată a întâlnit bătrânul în pădure un pustnic sfânt și l-a întrebat:

– Spune-mi, părinte, când va fi sfârșitul lumii?

Iar cuviosul sihastru, suspinând, i-a răspuns:

– Știi când va fi sfârșitul lumii? Când nu va mai fi cărare de la vecin la vecin!, adică va lipsi dragostea între oameni.

Apoi, sărutându-se unul pe altul, s-au despărțit.

7. Seara, obișnuia părintele Galaction să pună pe frați la citit, din Pateric și din Sfânta Scriptură, că foarte mult dorea să asculte cuvântul Domnului.

Odată a zis ucenicului său:

- Frate Costache, te rog mai citește în Sfânta Scriptură despre răbdarea lui Iov.

Cât timp fratele citea, părintele Galaction lăcrima. Apoi a adăugat:

- Iată, acesta a fost un om mare pe lume, că n-a cântit înaintea lui Dumnezeu când i-a luat atâtea oi, atâtea vite și copii. Dar eu, păcătosul, cât sunt de slab în credință, că dacă se îmbolnăvește sau piere vreo oaie, nici nu pot mânca în ziua aceea.

- De ce nu mănânci atunci, părinte? îl întrebă ucenicul.

- Apoi, mai am curaj să mănânc, când văd că Dumnezeu pedepsește urma pentru păcatele mele?

8. În toamna anului 1946, după aproape 30 de ani de ascultare, părintele Galaction și-a rupt un picior. Pe când zăcea în pat și își aștepta sfârșitul, a auzit că a murit un călugăr, anume Nazarie. Deci a spus starețului cu lacrimi:

- Vă rog, părinte stareț, să nu-l îngropați pe părintele Nazarie fără mine. Nu faceți cheltuială de două ori. Măine seară, la ora 6, mă voi duce și eu din viața aceasta. A doua zi, la ora prevestită, bunul ostaș al lui Hristos și-a dat duhul în mâinile Domnului. În ziua aceea împlinea 64 de ani.

Așa s-a săvârșit acest fiu al ascultării!

MONAHIA MAGDALENA TOFAN

Mănăstirea Agapia

(† 1947)

Ne povestesc maicile bătrâne de la Mănăstirea Agapia din Vale un lucru înfricoșat și minunat ca acesta:

Prin anii 1946-1947, trăiau în această mănăstire două călugărițe sărace în cele pământești, dar bogate în bunătăți duhovnicești. Una, maica Cleomida Iordache, era bătrână. Cealaltă, maica Magdalena Tofan, ucenica ei, avea și ea 50 de ani. Amândouă erau de loc din Piatra Șoimului, județul Neamț. Nimeni nu știa nevoința lor la chilie, la biserică și la sfânta ascultare. Dar la sfânta rugăciune erau nelipsite, la post și metanii, cele dintâi, și foarte silitoare în cele duhovnicești.

În luna februarie, 1947, maica Cleomida s-a dus la Domnul. Atunci, ucenica s-a hotărât să postească 40 de zile, ca să-i arate Domnul, cumva, unde este sufletul maicii Cleomida, adică dacă s-a mântuit sau nu, căci avea mare îndrăzneală în sfânta rugăciune.

În ziua de 25 martie, 1947, la praznicul Bunei-Vestiri, s-au împlinit cele 40 de zile de post. Maica Magdalena s-a dus la slujbă la Mănăstirea Agapia Veche, unde a primit și Preacuratele Taine. Către seară, după ce a vorbit cu maicile vecine, a intrat în chilia ei și a adormit în Domnul.

– Veniți, că a murit maica Magdalena!, strigau uimite maicile. Și s-au adunat cam 10 maici, au pregătit-o după rânduială, au înfășurat-o în mantie, au așezat-o pe pat și au început să citească la Psaltire, împrejurul răposatei.

Către miezul nopții, când tot soborul mănăstiresc era la slujba Utreniei în biserică, deodată maica Magdalena a întors capul într-o parte și a spus cu glas tare către cele ce citeau la Psaltire:

– Chemați repede pe părintele Antim duhovnicul până la mine.

Cum a primit duhovnicul vestea asta, a luat repede sfânta cruce și epitrahilul și s-a dus la chilia maicii Magdalena. Toate celelalte călugărițe erau uimite și cuprinse de spaimă. Dar cea deșteptată din morți nu le vorbea nimic. Aștepta duhovnicul. Când a venit părintele Antim, duhovnicul, a zis:

– Ieșiți voi afară din chilie, că am puțină treabă cu maica Magdalena!

Și a zăbovit cu epitrahilul pe piept și cu crucea în mână cam jumătate de ceas în chilie, primind o oarecare înfricoșată mărturisire de taină, din gura maicii înviate. Dar nimeni până astăzi nu știe ce taină anume a mărturisit maica Magdalena duhovnicului ei. Unele socotesc că a mărturisit oarecare păcate nespovedite ale bătrânei călugărițe, Cleomida Iordache, pe al cărei suflet, probabil, îl văzuse ucenica chinuindu-se în iad. Alte maici socotesc că răposata și-a mărturisit și anumite păcate ale tinereții sale, pe care maica Magdalena ar fi uitat să le mărturisească. Altele cred că a povestit părintelui Antim despre muncile iadului și fericirea raiului, precum și despre sufletele multor maici din Agapia, pe care le-a văzut acolo.

După terminarea spovedaniei, când părintele Antim ieșea pe ușă, a zis maicilor uimite de pe sală: Ei, acum intrați, sfințiile voastre!

Când au intrat repede la ea s-o dezlege din mantie, maica Magdalena deja adormise din nou. Zadarnic o strigau maicile: „Maică Magdalenă, scoală-te!” Sufletul ei plecase deja la cer.

A treia zi, tot soborul maicilor a petrecut-o cu lacrimi și evlavie ca pe o cuvioasă, până la cimitir. Și dacă cineva dintre ele ar fi întrebat pe părintele Antim despre taina aceasta, bătrânul îi răspundea numai atât: A fost o minune!

MONAHUL GHERVASIE GAȘPAR
Mănăstirea Sihăstria
(1925–1948)²⁵

Era de loc din județul Iași. După ce a învățat câteva clase secundare, a urmat școala de cântăreți bisericești din Mănăstirea Neamț și a îmbrățișat viața monahală. Avea suflet curat și cânta îngereste.

În toamna anului 1947, fratele Gheorghe Gașpar a venit la Mănăstirea Sihăstria. Toți îl iubeau pentru blândețea și smerenia lui. Mai târziu, îmbolnăvinduse, a făcut ascultare un an de zile la oile mănăstirii. Acolo a citit cuvintele Sfinților Părinți și a început a învăța rugăciunea lui Iisus. La strană cânta așa de frumos, că scotea lacrimi. Iar când nu cânta, se ruga în taină. Inima sa era cuprinsă de o mare pace duhovnicească. Iubea liniștea și tăcerea.

Într-o zi a zis către stareț:

– Doresc să mă fac călugăr! Vreau să fiu și eu dincolo numărat în ceata călugărilor! Părinții l-au călugărit. Simțeau că îl cheamă Dumnezeu. Era suferind.

În biserică stătea nemișcat câte patru ore și era așa de pătruns de dulceața rugăciunii interioare, încât nu observa când se termina slujba. Uneori îl întrebau frații:

– Cum te simți în biserică, părinte Ghervasie?

– Mă simt ca în cer! răspundea el. Părinții mi se par ca niște îngeri, iar sfinții de pe icoane plutesc în văzduh!

Astfel, toți s-au folosit de cuvintele și de așezarea lui.

La sfârșitul slujbei parcă era răpit. Unul dintre părinți îl deștepta, zicând:

– Părinte Ghervasie, hai la chilie că s-a terminat privegherea!

Odată a zis către un frate:

– Îmi pare rău că mă duc din trup și n-am învățat mai bine rugăciunea lui Iisus! În toate necazurile mele numai cu aceasta m-am mângâiat.

La 5 octombrie, 1948, bunul nevoitor a cerut Preacuratele Taine. Părinții l-au dus la biserică și l-au împărtășit. Apoi, i-au zis:

– Părinte Ghervasie, cântă un axion la Maica Domnului, așa cum cântai odată!

Iar el a cântat cu glas îngeresc, plin de bucurie, axionul „Vrednică ești cu adevărat”. Apoi, sărutând icoana Maicii Domnului și cerându-și iertare de la toți, s-a dus la chilie. După trei ore și-a dat sufletul în mâinile Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

²⁵ După mărturiile Arhim. Cleopa Ilie, fost stareț în Mănăstirea Sihăstria, între anii 1945–1949.

SFINȚI ȘI CUVIOȘI

din a doua jumătate

a secolului XX

SFÂNTUL IOAN EPISCOPUL CEL MINUNAT

Schitul Sihla
(1918 - c. 1951)

Cu adevărat minunată și sfântă a fost viața și nevoința episcopului Ioan cel purtător de Dumnezeu, care s-a nevoit ca un înger în trup în Munții Sihlei, în prima jumătate a secolului XX. Însă foarte puțini cunosc viața și aspra osteneală duhovnicească a acestui ierarh purtător de Dumnezeu.

Fericitul episcop Ioan era rus de origine, pentru viața sa aleasă a fost hirotonit episcop vicar al Mitropoliei Kievului, prin anul 1915. Apoi, venind peste Rusia ortodoxă cumplita prigoană ateistă, în anii 1917-1918, și pornindu-se război împotriva Bisericii, fiecare se ascundea din fața primejdiei.

Văzând aceasta, episcopul Ioan a părăsit pe ascuns Kievul, s-a îmbrăcat în haine civile și s-a refugiat, neștiut de nimeni, în România, traversând noaptea Nistrul pe o scândură. Apoi s-a dus în părțile Olteniei și a intrat ca frate începător la Schitul Crasna, județul Gorj, prin anul 1920, spunând egumenului Dionisie Lungu că a rămas în țară cu războiul. Egumenul i-a rânduit să pască vitele.

După trei ani i-a spus starețul fericitului episcop Ioan: „Frate Ioane, lasă vitele și pregătește-te că în noaptea aceasta te facem călugăr!” Dar el, tăinuindu-se, a dispărut din schit în noaptea aceea și, neștiut de nimeni, a venit în părțile Moldovei și s-a făcut mare sihastru în Munții Sihlei, din județul Neamț.

Cum a ajuns aici și în ce loc se nevoia, nimeni nu a aflat vreodată. Spun bătrânii locului că avea un bordei tănuit în pământ, în pădurea deasă dintre Schitul Sihla și Râpa lui Coroi, în adâncul muntelui, unde s-au nevoit de-a lungul secolelor nenumărați sihaștri sfinți, printre care cea mai vestită era Sfânta Teodora de la Sihla.

Mai spun bătrânii de aici că un pădurar din satul Văratec-Neamț știa locul și taina acestui sfânt și că îi ducea cele de nevoie din când în când.

Primul călugăr care l-a cunoscut pe episcop la Schitul Sihla a fost Protosinghelul Vasian Scripcă, cu metania din Mănăstirea Secu, care era pustnic sub stâncile Sihlei. Părinții bătrâni spun că el i-a fost mulți ani duhovnic sfântului episcop Ioan.

În anul 1931 a fost întâlnit pe obcina Sihlei de către Arhimandritul Cleopa Ilie, pe atunci fratele Constantin, care păștea oile Mănăstirii Sihăstria, împreună cu fratele său, Vasile. Episcopul mergea pe potecă spre Sihla și în urma lui mergea un ierodiacon basarabean, care îi era ucenic.

Episcopul s-a oprit o clipă și i-a spus ucenicului său în limba rusă: „Spune-i fratelui Vasile să se pregătească, că are de mers o cale lungă!” Diaconul a spus această profeție fraților Vasile și Constantin. Apoi episcopul a plecat cu ucenicul la Sihla la pustnicul Vasian. După șase luni, profeția sfântului episcop Ioan s-a împlinit, căci fratele Vasile s-a mutat la Domnul în luna mai, 1931.

Timp de 15 ani, nimeni n-a mai vorbit nimic de acest sihastru sfânt. Dar, după anul 1940, când Protosinghelul Teodul Varzare a ajuns preot slujitor al Mănăstirii Agapia, Dumnezeu iarăși l-a făcut cunoscut pe episcopul Ioan prin acest duhovnic.

Trecând anii grei ai războiului, 1941-1945, prin rânduială divină, părintele Teodul avea duhovnic pe arhimandritul Cleopa Ilie, starețul Mănăstirii Sihăstria.

Odată, în vara anului 1945, Părintele Teodul își luă toiagul și, trecând muntele Agapiei, mergea spre Sihăstria. Ajungând la o mică poiană numită „Poiana Trapezei”, l-a întâlnit pe fericitul episcop Ioan, care-l aștepta. Era mic de statură, cu capul descoperit, cu părul cărunț și era îmbrăcat cu o haină lungă de lână, desculț și încins cu o frânghie de cânepă. Nu avea nici toiag, nici traistă, ci numai o ață de metanii făcută de el.

Văzând pe duhovnic, l-a binecuvântat cu amândouă mâinile și i-a zis cu glas profetic: „Părinte Teodul, te duci la Sihăstria, la Părintele Cleopa? De multe ori mă duc și eu la Mănăstirea Sihăstria și stau la slujbă în biserică, însă, cu darul lui Dumnezeu, nu mă vede nimeni. Știu că sfinția ta vrei să te retragi din Agapia la Sihăstria, dar să nu te duci. Rămâi acolo și fă ascultare, că nu degeaba te-a trimis Dumnezeu la Agapia. Acolo este mântuirea sfinției tale!”

După ce i-a spus taina vieții sale, înainte de despărțire i-a zis: „Părinte Teodul, te rog să-mi cumperi un pachet cu hârtie de scris și cerneală. Îmi trebuie să scriu ceva!” „Să vă cumpăr și condei, preasfințiți?” „Nu, a zis el, adu numai niște penițe”. Apoi, arătând cu mâna spre crengile brazilor, a zis: „Ia uită-te câte condeie mi-a dat Dumnezeu!” Apoi l-a întrebat duhovnicul: „Unde și când să vă aduc hârtia?” Iar fericitul episcop i-a răspuns: „Nu te îngriji de aceasta, are grijă Domnul de toate!” Și iarăși l-a întrebat: „Vreți să vă aduc ceva pesmeți de mâncare?” „Nu-mi trebuie nimic, a răspuns episcopul, căci, din mila lui Dumnezeu, am de toate!” „Binecuvintează-mă, preasfințiți!” „Domnul să te binecuvinteze, părinte, și mă iartă!” Apoi îndată a dispărut sfântul episcop Ioan în desișul pădurii.

După o lună de zile, cumpărând hârtia și cerneala, părintele Teodul și-a luat toiagul și desaga și, rugându-se să-l întâlnească iarăși pe episcopul Ioan, a

trecut peste munte spre Mănăstirea Sihăstria. Ajungând în Poiana Trapezei, episcopul deja îl aștepta, fără să observe din ce parte vine. Avea chipul alb, luminat și răspândea o bucurie cerească, străină oamenilor de rând. În mâna stângă ținea metaniile, iar dreapta era așezată pe piept ca pentru rugăciune.

Binecuvântându-l iarăși cu ambele mâini, l-a sărutat pe frunte și i-a zis: „Părinte Teodul, te duci la Sihăstria? Mai bine întoarce-te înapoi la Agapia, că părintele Cleopa lipsește azi din Sihăstria, căci este chemat la Mănăstirea Neamț!” Apoi duhovnicul i-a spus: „Preasfințite, v-am adus hârtie, cerneală și câteva penițe, cum ați cerut”. Iar fericitul Ioan episcopul a zis: „Îți mulțumesc, părinte Teodul. Știam că vei găsi!” După aceea le-a pus în desaga pe care o avea în spate. „V-am adus și ceva de mâncare: pâine, fructe și puțin vin”. „Dumnezeu să-ți plătească dragostea, părinte Teodul, dar nu am nevoie de nimic. Are Domnul grijă de mine!”

Apoi a zis fericitul episcop Ioan: „Părinte Teodul, de mare folos este postul pentru călugăr. Să știi că șapte sunt treptele postului, adică sunt șapte feluri de hrană pentru om, și anume:

a. Carnivorii, care mănâncă întotdeauna carne. Aceștia sunt în treapta cea mai de jos a postului și, chiar dacă se înfrânează uneori de la mâncare, ei nu pot spori niciodată în rugăciune.

b. Lactovegetarienii, care nu mănâncă niciodată carne, ci numai lapte, brânză, ouă și tot felul de legume fierte. Aceștia sunt în treapta a doua a postului, pe care o țin de obicei călugării din mănăstiri și foarte rar, mirenii.

c. Vegetarienii care mănâncă numai zarzavaturi și legume fierte sau nefierte. Rânduiala aceasta formează treapta a treia a postului și o țin călugării cei mai râvnitori din mănăstiri. De aici încolo încep treptele postului cele mai aspre, pe care pășesc, de obicei, călugării sihaștri și pustnicii cei mai nevoitori.

d. Fructiferii, care mănâncă o dată pe zi pâine și fructe nefierte, fără a gusta vreodată altfel de hrană. Cine a ajuns la această treaptă a postului, acela poate stăpâni cu ușurință trupul și gândurile și poate spori repede pe calea rugăciunii.

e. Cerealierii formează treapta a cincea a postului. La această treaptă ajung călugării, mai ales cei din sihăstrie și pustnicii, care mănâncă o dată pe zi numai pâine neagră de cereale și boabe muiate de grâu, porumb, mei, linte, bob, mazăre etc.

f. Hrana uscată este a șasea treaptă a postului călugăresc, la care ajung de obicei pustnicii cei mai râvnitori. Cei care petrec în această nevoie mănâncă

numai pesmeți de pâine muiăți în apă, cu sare sau puțin oțet, o dată pe zi și cu măsură. Așa se nevoiau sihaștrii de pe Valea Nilului.

g. Hrana sau mana dumnezeiască este ultima și cea mai înaltă treaptă a postului călugăresc, la care ajung foarte puțini dintre asceți, după o îndelungată nevoieță, întăriți fiind cu darul Sfântului Duh. Aceștia se îndeustulează numai cu Preacuratele Taine, adică cu Trupul și Sângele lui Hristos, pe care le primesc o dată sau de două ori pe săptămână, fără a mai gusta ceva decât numai apă. După grele ispite și nevoiețe am ajuns, cu darul lui Dumnezeu, să mă mulțumesc numai cu Preacuratele Taine, și nu mai simt foame, nici trebuință de pâine și legume...”

Apoi l-a întrebat părintele Teodul: „Preasfințite, acolo în pădure, unde locuiți, nu vă este frig iarna?” „Părinte Teodul, eu sunt cetățeanul Munților Carpați și Domnul are grijă de mine, că, oriunde mă aflu, nu duc lipsă de nimic. Nu simt nici frigul iernii, nici arșița soarelui, nici foamea, nici setea, nici altă nevoie pământească!” „Preasfințite, a zis duhovnicul, tare m-aș retrage la Mănăstirea Sihăstria, lângă călugări! Acolo aș avea mai multă liniște și vreme de rugăciune”. Iar el mi-a răspuns: „Dacă ai fost rânduit de Mitropolie la Agapia, fă ascultare, că ai fost trimis acolo cu voia și porunca lui Dumnezeu!”

Apoi, făcându-i metanie și sărutându-i mâna, i-a cerut binecuvântare de plecare, iar sfântul Ioan i-a zis: „Domnul nostru Iisus Hristos să te binecuvinteze și mă iartă!” Și îndată cuviosul a dispărut.

Așa s-a despărțit părintele Teodul pentru a doua oară de acest sfânt al zilelor noastre, care se numea și „cetățeanul Munților Carpați!”

A mai trecut un an de zile fără a se ști nimic de episcopul Ioan. În primăvara anului 1946, Protosinghelul Teodul și-a luat toiagul și, rugându-se în taină, a trecut muntele spre Sihăstria. Ajungând în Poiana Trapezei, aceeași minune s-a săvârșit pentru a treia și ultima dată. În marginea poienii, sfântul episcop Ioan îl aștepta cu aceeași față luminată și cu aceeași bucurie și pace duhovnicească.

Făcându-i cuvenita metanie, cuviosul episcop Ioan a zis: „Aș vrea să mă întorc înapoi în patria mea natală, ca să mă săvârșesc acolo! Sunt și la noi păduri destule...”. Iar părintele Teodul l-a întrebat: „Cum să mergeți acum, când Rusia este condusă de atei și Biserica este așa de prigonită?” Dar sfântul Ioan a zis: „Cred lui Dumnezeu că nu mă va vedea nimeni, căci mâna lui Dumnezeu mă va acoperi...!”

Auzind acestea, duhovnicul Teodul s-a întristat mult și a lăcrimat. Iar minunatul episcop Ioan l-a întărit în nădejde și l-a sfătuit să aibă grijă de

sufletele încredințate lui din Mănăstirea Agapia, zicându-i că acolo este mântuirea lui. Apoi, făcându-i metanie, i-a cerut ultima binecuvântare și așa s-au despărțit. Episcopul Ioan s-a dus către Sihla, iar părintele Teodul și-a continuat drumul la Mănăstirea Sihăstria. Din ziua aceea nu l-a mai văzut niciodată. Numai Dumnezeu știa unde se adăpostește robul său.

După cinci ani de zile, adică în primăvara anului 1951, Dumnezeu l-a descoperit iarăși pe sfântul episcop Ioan într-un chip ca acesta: Fratele Ștefan Juncu, păscând oile Mănăstirii Sihăstria prin pădure, deodată a observat un lucru minunat. Căinii s-au oprit din lătrat, iar oile s-au strâns în jurul unui bătrân pustnic necunoscut. Era cuviosul episcop Ioan. Apoi fratele l-a auzit pe sihastru vorbind: „Oare ce am greșit eu astăzi lui Dumnezeu, de m-a arătat oamenilor!” Apoi i-a zis fratelui care păștea oile: „Frate Ștefan, vină încoace și nu te teme! Știu că te spovedești la părintele stareț Ioil, dar te rog să nu-i spui la spovedanie, nici la altcineva, că te-ai întâlnit cu mine astăzi!” Și îndată, sfântul Ioan a dispărut în pădure.

Fratele Ștefan a ținut taina aceasta doar o săptămână, căci la spovedanie i-a spus starețului Ioil cum s-a întâlnit cu acel sihastru sfânt. Auzind aceasta starețul, a plecat îndată cu egumenul Sihlei, Visarion, și o săptămână întreagă au străbătut potecile pădurilor și locurile pustii, dorind să întâlnească pe sfântul episcop.

După încă o lună de zile, fericitul episcop Ioan l-a întâlnit pe fratele Ștefan cu oile prin pădure și i-a zis: „Frate Ștefan, te-am rugat un lucru când ne-am întâlnit în pădure și nu l-ai împlinit! Să știi că vei pleca în curând la armată și înapoi nu te vei mai întoarce!” Această profeție a sfântului Ioan s-a împlinit întocmai, căci, după ce a făcut armata, s-a căsătorit și a rămas în lume.

Din anul 1951 nu s-a mai aflat nimic despre acest mare și sfânt episcop Ioan și nu putem ști dacă s-a reîntors în patria sa, precum dorea, sau s-a săvârșit în pădurile din Munții Sihlei, unde, de-a lungul secolelor, s-au nevoit și s-au sfințit sute de cuvioși și cuvioase, printre care cea mai cunoscută rămâne Cuvioasa Teodora de la Sihla.

IEROMONAHUL VARNAVA LASCONI Mănăstirea Bistrița-Vâlcea (1884-1953)

Părintele Varnava Lasconi a fost unul dintre marii duhovnici ai mănăstirilor oltenești din secolul nostru. Sihastru și ascet neîntrecut, călugăr

foarte îmbunătățit, ascultător desăvârșit, lucrător de taină al rugăciunii lui Iisus și vrednic slujitor al Bisericii lui Hristos.

S-a născut în Hațeg, din părinți săraci și credincioși. În 1908 a intrat în nevoința călugărească la Episcopia din Râmnicu-Vâlcea. Întrecând pe toți cu blândețea, cu răbdarea și cu ascultarea, în anul 1911 a fost călugărit. Timp de 20 de ani a fost grădinarul episcopiei. Ziua lucra și uda grădina, iar noaptea se ruga și se odihnea câteva ore pe un scăunel, după obiceiul Sfântului Ierarh Calinic.

Episcopul Vartolomeu, cucerindu-se de viața lui, în anul 1935 l-a făcut preot și l-a numit duhovnic la Mănăstirea Bistrița, ctitorită de Barbu Craiovescu. Aici s-a nevoit încă 18 ani de zile, săvârșind cele sfinte și mângâind pe oameni. Apoi s-a retras în pădure, la peștera unde au fost ascunse moaștele Sfântului Grigorie Decapolitul. Acolo s-a nevoit câțiva ani în desăvârșită liniște și rugăciune.

Numele lui se făcuse cunoscut peste tot în partea locului, căci primise de la Dumnezeu darul izgonirii duhurilor necurate. Însuși spunea că multe ispite a răbdător de la diavoli în pustie. Odată vrăjmașul i s-a arătat în chip văzut și, apucându-l de haină, l-a aruncat în prăpastie. Dar mâna Domnului l-a scăpat prin minune, că, agățându-i-se rasa într-o creangă, s-a izbăvit de moarte. Între anii 1950-1953, părintele Varnava a slujit ca preot și duhovnic la Mănăstirea Surpatele, fiind un exemplu pentru toți cu faptele și pilda vieții sale, îndemnând multe suflete să urmeze lui Hristos.

În primăvara anului 1953, Cuviosul Varnava, multnevoitorul, s-a săvârșit cu pace și a fost înmormântat la Schitul Păpușa din apropiere.

IEROMONAHUL COSMA POPA Mănăstirea Cocoș-Tulcea (1868-1954)

Acest părinte iubitor de Hristos s-a născut după trup în comuna Bujor, județul Galați, iar după duh s-a născut în Mănăstirea Cocoș.

În anul 1920 a intrat în nevoința călugărească, iar după câțiva ani s-a învrednicit de darul sfintei preoții. Părintele Cosma era un adevărat călugăr, preot și doctor de suflete, fiind blând și iscusit. Cel mai mult iubea rugăciunea, slujba la biserică, postul și neagoniseala. Pentru osârdia și smerenia lui dobândise de la Dumnezeu darul rugăciunii lui Iisus, cu care se îndeletnicea ziua și noaptea. Dintre cărți, după Sfânta Scriptură, citea cel mai mult viețile și nevoințele sfinților. Timp de 30 de ani a citit zilnic Viețile

Sfinților la trapeză, pentru a mângâia și folosi pe toți. În vara anului 1954 a chemat duhovnicul și i-a spus:

– Peste două zile, la Vecernie, mă duc la Hristos. Apoi s-a mărturisit din copilărie și a primit dumnezeieștile Taine.

– Părinte Cosma, dă-ne un cuvânt de folos mai înainte de a ne despărți –, a zis ucenicul.

– Fraților, să aveți mai presus de toate răbdare, fără de care nu este posibilă viața călugărească. Să fiți osârduitori la biserică și să nu vă rămână pravila și canonul de chilie.

În ultima zi n-a mai vorbit. Tăcea și zicea în taină rugăciunea lui Iisus. În stânga ținea sfânta cruce și cu dreapta se însemna mereu. Când a început Vecernia, deodată fața părintelui Cosma s-a luminat mult. Apoi a zis:

– S-a săvârșit! Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!

În clipa aceea părintele Cosma și-a dat duhul.

MONAHUL EVGHENIE DUMITRESCU

Schitul Brazi-Vrancea

(1880–1954)

a. Viața

Părintele Evghenie Dumitrescu a fost desăvârșit călugăr atonit. Originar din comuna Segarcea-Dolj, în anul 1903 se duce la Muntele Athos și se face călugăr în Schitul Prodromul. După nouă ani de smerită ascultare este trimis în țară la Schitul Darvari din București. Iar în anul 1917 este trimis la metocul Schitului Prodromul din comuna Țifești-Vrancea, pe care îl conduce cu multă pricepere aproape patruzeci de ani, adunând în jurul lui mai mult de 12 ucenici.

În toamna anului 1954 s-a mutat din viața aceasta și a fost înmormântat la Schitul Brazi din apropiere.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Când a ajuns părintele Evghenie superior la metocul Schitului Prodromul de la Țifești, era o mare foamete. Mulți oameni de prin sate – copii, tineri și bătrâni – erau amenințați să moară de foame. Atunci el, găsind destule alimente la metoc, a chemat sătenii din Țifești și le-a împărțit gratuit grâu, porumb, cartofi și fasole.

Așa a scăpat de la moarte sute de oameni.

2. Acest mare nevoitor era atât de blând și înțelept în cuvânt și în faptă, încât toți se foloseau de exemplul lui. Numele lui se făcuse cunoscut peste tot, încât unii, lăsând cele trecătoare „după sfatul lui”, ajungeau călugări iscusiți. În acești ani s-au adunat în jurul său 12 ucenici, care i-au slujit cu credință până la sfârșitul vieții, trăind în cea mai deplină armonie și ascultare și neieșind niciodată din cuvântul bătrânului. Împreună se rugau, împreună mâncau, împreună lucrau și niciodată nu scoteau cuvânt deșert din gurile lor. Cu mâinile lucrau, iar cu mintea rosteau rugăciunea lui Iisus. Apoi, deși lucrau în vie, nu gustau nici o bobită de struguri până la vremea mesei, căutând să urmeze întru totul dascălului lor. Iar la masă, numai după ce gusta bătrânul, începeau și frații să mănânce.

3. Spuneau ucenicii că părintele Evghenie nu încuia niciodată chilia, alimentele și vasele cu vin, dar nimeni nu îndrăznea să ia ceva fără binecuvântarea lui.

Uneori zicea ucenicilor săi:

- Părinților, beciul este deschis. Cine vrea poate să servească un pahar de vin. Dar nu uitați că furtunul de deasupra este un șarpe cu două capete. De orice capăt te atingi, te poate mușca.

4. Odată, un frate a intrat noaptea fără de veste în chilia lui și l-a văzut cu mâinile în sus, rugându-se cu lacrimi și zicând:

- Doamne, caută cu milă spre zidirea Ta și nu mă lepăda pe mine de la fața ochilor Tăi!

5. Pentru sfințenia vieții lui, uneori îl ruga episcopul să primească preoția, iar bătrânul se smerea, zicând:

- Preoția este un har al lui Dumnezeu ce se cuvine sfinților, iar nu celor păcătoși.

6. Într-o zi, un om beat l-a defăimat în public pe părintele Evghenie. Iar bătrânul nimic nu zicea. Atunci ucenicii l-au întrebat:

- Cum ai putut răbda, părinte, ocara aceasta? Nu vrei să-l reclamăm la poliție?

- Nu este bine să-l reclamăm, ci să răbdăm, că suntem călugări. Că nimeni nu mi-a vorbit așa de frumos ca fratele acesta! Cuvântul de laudă pentru călugăr este bucuria diavolilor, iar cuvântul de batjocură este bucuria îngerilor.

7. Spuneau ucenicii că, adeseori, un sătean lăsa oile să pască în via mănăstirii. Deci, i-au zis frații:

- Dă-ne voie, părinte, să scoatem oile din vie și să spunem omului să le păzească.

- Nu este bine, fraților! a zis bătrânul. De ce să întristăm sau să smintim pe mirean? El nu vede că oile sunt în vie? Lasă să le scoată el, ca să nu-l supărăm.

8. Uneori venea la părintele Evghenie câte un sătean nevoiaș și-i cerea împrumut alimente, vase sau unelte de lucru. Iar bătrânul îi zicea cu blândețe:

- Du-te, frate, în magazie și ia ce-ți trebuie. Iar când vei termina treaba, adu lucrul înapoi și-l pune de unde l-ai luat.

El niciodată nu urmărea pe datornici, nici nu le cerea împrumutul înapoi.

9. Cea mai obișnuită ascultare a părintelui Evghenie era munca la bucătărie. În timp ce frații lucrau la vie, el făcea focul, fierbea mâncarea, frământa pâinea, aducea apă, spăla vasele și zicea în taină rugăciunea lui Iisus. La amiază, când toate erau gata, zicea:

- Părinților, poftiți la masă!

Așa s-a nevoit părintele Evghenie aproape 40 de ani, slăvind pe Hristos și slujind cu dragoste pe oameni. Apoi și-a dat sufletul în mâinile Domnului, fiind îngropat de ucenici lângă biserica Schitului Brazi.

MONAHUL ATANASIE PĂVĂLUCĂ

Mănăstirea Neamț

(1877-1955)

a. Viața

Părintele Atanasie Păvălucă a fost unul din cei mai râvnitori ucenici ai marelui pelerin Gheorghe Lazăr și era originar din comuna Brețcu, județul Covasna; sat de mocani vestiți în Transilvania.

În anul 1900, tânărul Ioan a intrat în nevoința călugărească la Mănăstirea Neamț, împreună cu fratele său, Constantin. După un an de zile s-au călugărit împreună în fața icoanei Maicii Domnului. Ioan a primit numele de Atanasie și Constantin a primit numele de Chiril. Părintele Atanasie s-a nevoit pascând oile Mănăstirii Neamț toată viața sa. Iar fratele său, Chiril, a primit darul preoției, s-a dus în Muntele Athos, și acolo bine s-a nevoit în deplină sihăstrie 30 de ani. Apoi s-a săvârșit cu pace în mijlocul ucenicilor săi.

În toamna anului 1955 s-a mutat din viața aceasta și monahul Atanasie Păvălucă și a fost îngropat în cimitirul mănăstirii.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Frații Ioan și Constantin Păvălucă, dorind să slujească toată viața lui Hristos, au zis tatălui lor:

– Tată, dă-ne partea de moștenire ce ni se cuvine, că noi plecăm amândoi la mănăstire! Deci le-au dat părinții drept moștenire 500 de oi albe. În primăvara anului 1900, cei doi frați au venit la Mănăstirea Neamț și s-au dăruit lui Dumnezeu, împreună cu oile și toată averea lor.

2. Părintele Atanasie a păstorit oile Mănăstirii Neamț aproape 50 de ani, întrecând pe mulți călugări cu ascultarea, cu răbdarea și cu rugăciunea. Permanent mergea după oi cu capul descoperit și cu Psaltirea în desagă, zicând pe de rost psalmii lui David, după exemplul bătrânului Gheorghe Lazăr, dascălul său. Singura lui avere erau câteva cărți, pe care le purta întotdeauna cu dânsul pe munte.

3. Odată l-a întrebat ucenicul:

– Părinte Atanasie, de ce iubești așa de mult Psaltirea?

– Cine nu știe pe de rost Psaltirea, acela nu este călugăr, a răspuns bătrânul.

– Dar de când o știi pe de rost?

– Când aveam 20 de ani și umblam cu oile pe munți, am învățat Psaltirea pe de rost, cu porunca lui Moșul Gheorghe și de atunci o zic neconținut.

4. Altă dată iarăși l-a întrebat ucenicul:

– Părinte Atanasie, ți-a rămas vreodată Psaltirea necitită?

– Cu mila lui Dumnezeu, de când m-am făcut călugăr nu-mi aduc aminte să fi mâncat vreodată înainte de a-mi fi terminat Psaltirea de citit.

– Dar de ce cânti psalmii, părinte Atanasie?

– Apoi nu auzi pe Proorocul David, zicând: *Lăudați-L pe El în Psaltire și în alăută. Toată suflarea să laude pe Domnul* (Ps. 150, 3–5)? Deci, cum aș putea eu să tac, când toată zidirea îl laudă pe Domnul?

5. Într-o zi l-a întrebat un frate:

– Părinte Atanasie, unde ai găsit scris să umble călugărul permanent cu capul descoperit? Și a răspuns bătrânul:

– Să te întreb și eu un cuvânt. Unde ai găsit scris că Hristos a purtat vreodată căciulă pe cap? Și îndată fratele, cerându-și iertare, a tăcut.

6. Se spunea despre dânsul că noaptea dormea foarte puțin pe un mic scăunel, după exemplul dascălului său. Iar pentru spovedanie își alegea pe cei mai aspri duhovnici din Mănăstirile Neamț, Secu, Sihăstria.

7. Odată l-a văzut ucenicul cu care păștea oile, că a sărit cu picioarele goale în spini și i-a zis:

- De ce ai sărit cu picioarele în spini, părinte Atanasie?
- Iartă-mă, frate, a răspuns bătrânul. În clipa aceea uitasem de muncile iadului!

8. Zicea ucenicul către dascălul său:

- Părinte Atanasie, ce faptă bună trebuie să fac eu ca monah, ca să mă mântuiesc?

- Toată viața ta să ai pe Hristos în minte și te mântuiești! a răspuns bătrânul.

- Dar cum pot avea pe Hristos în minte?

- Ca să-L putem avea pe Hristos în minte și în inimă, ne trebuie neîncetata rugăciune și paza minții de gândurile rele. Zi mereu rugăciunea lui Iisus, fugi de oameni și nu te învoi cu mintea la nici un lucru rău. De vei face acestea, Hristos va fi permanent cu tine.

9. Alt ucenic a zis bătrânului:

- Părinte Atanasie, dă-mi un sfat pentru folosul sufletului meu.

- Ascultă, frate. Adu-ți mereu aminte ce ai făgăduit la călugărie. Că ceea ce ai jurat cu gura ta, pentru aceea vei da socoteală.

10. A zis iarăși ucenicul său:

- Părinte Atanasie, cât ai umblat cu oile prin munți, ai întâlnit vreun pustnic?

- Da, am întâlnit într-un bârlog, la noi în Covasna, un sihastru sfânt. Eram cu fratele meu. După ce i-am făcut metanie, ne-a binecuvântat și ne-a prevestit: „Să știți că voi amândoi călugări o să muriți!”

11. Părintele Atanasie citea mereu Sfânta Scriptură și cuvintele Sfinților Părinți. Într-o zi a întrebat pe ucenicul său:

- Citit-ai pe Sfântul Damaschin?

- Nu, părinte, nici n-am auzit de cărțile lui.

- Nu știi nimic! Acolo, frate, este fundamentul credinței noastre. Deci, scoțând din traistă Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin, a zis:

- Primește, frate, cartea aceasta. Aici se află miezul credinței noastre ortodoxe.

12. A zis iarăși părintele Atanasie ucenicului său:

- Citit-ai Pravila Mare?

- N-am citit-o, părinte.

- Nu cunoști legile Bisericii!

- Dar unde aş putea-o găsi?

Atunci bătrânul a scos din traistă Pidalionul şi l-a dat ucenicului să-l citească.

13. Într-o zi i-a zis ucenicul:

- Părinte Atanasie, de ce nu-ţi faci şi sfinţia ta o haină mai bună că, iată, toate ţi s-au rupt. Iar bătrânul a răspuns:

- Aceea nu-i călugărie, frate, cu haine bune, cu mâncare multă, cu vin şi cu odihnă. Călugărul trebuie să fie mai sărac şi mai rău îmbrăcat decât orice om.

14. L-a întrebat ucenicul iarăşi:

- De ce nu-ţi iei o chilie în mănăstire, părinte Atanasie? Măcar pe timp de iarnă.

- Ce-i aceea chilie în mănăstire? Acolo este ca la spital! Iar aici în munte, mă simt ca în grădina raiului!

15. A zis către bătrân unul din fraţi:

- Ce să fac, părinte Atanasie, că tare mă luptă gândurile cele necurate?

- Luptă, frate, şi nu slăbi! Păzeşte-ţi mintea, ochii şi trupul curat. Călugărul, dacă a pierdut fecioria, a pierdut tot. Păzeşte-ţi fecioria, frate, că fecioria este mare dar. Să ţii la ea până la moarte, ca să ai îndrăzneală la sfânta rugăciune. Iar dacă o pierzi, te ruşinezi când stai în faţa lui Hristos şi a sfinţilor îngeri.

- Dar ce să fac, părinte, ca să scap de război?

- Nu te descuraja, frate, că fără război nu este cunună, nici mântuire. Întăreşte-te cu postul, cu neîncetata rugăciune, cu Psaltirea şi cu deasa spovedanie. Că aceasta este lupta cea mai mare a călugărului.

16. Uneori zicea bătrânul ucenicilor săi:

- Fraţilor, nu păziţi numai oile. Ci, păziţi-vă şi gândurile să nu le fure lupii iadului. Faceţi-vă pravila, spovediţi-vă regulat şi nu uitaţi de ceasul morţii.

17. Odată l-a întrebat un creştin:

- Părinte Atanasie, cum este mai bine să ţin? Pe stil vechi sau pe stil nou?

- Ce-i acela stil vechi sau nou? Faptele bune sunt totul. Ascultă de Biserică şi niciodată nu vei greşi!

18. În toamna anului 1955, părintele Atanasie s-a îmbolnăvit. Deci, fiind adus de la stână la bolniţa mănăstirii, a primit Preacuratele Taine şi s-a săvârşit cu pace în adâncă smerenie, cu Psaltirea lângă el şi cu sufletul plin de bucuria Duhului Sfânt!

SCHIMONAHUL IONA BĂLĂȘESCU Sihăstria Cavesocalivia-Muntele Athos (1885-1955)¹

Cuviosul schimonah Iona s-a născut în comuna Băilești-Gorj în anul 1885. După ce termină o școală de meserii, la vârsta de 18 ani, s-a dus în Sfântul Munte să slujească lui Hristos.

Anii de ucenicie i-a petrecut la chilia românească Colciu. Aici a primit tunderea în monahism și a învățat meșteșugul nevoinței duhovnicești de la cei mai aleși duhovnici români.

A mai sihăstrit încă trei ani la o altă chilie românească din apropierea Mănăstirii Pantocrator. Iar în anul 1911 se stabilește definitiv la Schitul Sfântului Vasile din Sihăstria Cavesocalivia, în partea de sud-est a Muntelui Athos. Aici se nevoiau călugării atoniți cei mai iubitori de liniște și de osteneală. Printre aceștia erau nu puțini sihaștri români. Ei trăiau numai din lucrul mâinilor și din mila mănăstirilor de obște. Hrana o aduceau cu barca din cauza locului foarte stâncos și pustiu, iar apă adunau iarna din ploii.

Părintele Iona s-a nevoit aici mai mult de 40 de ani, la o mică chilie românească cu hramul Sfântului Macarie. Deci, primind îngerescul chip al schimniciei și adunând în jurul său patru ucenici, toți cu numele de Macarie, se osteneau împreună în neadormită rugăciune, în priveghere și în neștiute bucurii ale Duhului Sfânt.

Mai târziu, deprinzând bine limba greacă, schimonahul Iona a dorit să îmbogățească literatura patristică românească cu câteva opere ale Sfinților Părinți. Una din cele mai importante traduceri ale Cuviosului Iona este Hristoitia, pe care reușește să o tipărească la București în anul 1937. Deși este singura lui traducere care vede lumina tiparului, folosul duhovnicesc al acestei cărți este foarte mare. Prin jertfa sa, smeritul atonit român pune la îndemâna credincioșilor un prețios tratat de morală practică ortodoxă, care călăuzește și astăzi multe suflete către Hristos.

Așa s-a ostenit Cuviosul Iona schimonahul în Muntele Athos timp de 52 de ani, în lipsă, în smerenie, în post și în neîncetată rugăciune. În vara anului 1955, fiind chemat de Hristos la cereștile lăcașuri, a dat celor patru ucenici ai săi sărutarea cea mai de pe urmă și a adormit cu pace. Osemintele sale se odihnesc astăzi la Schitul Sfântul Vasile, aproape de țărmul Mării Egee.

¹ După mărturiile ucenicilor săi din Muntele Athos.

ARHIMANDRITUL SAVA CIMPOCA

Schitul Sfântul Ioan Botezătorul-Alba Iulia (1888-1955)²

a. Viața

Acest părinte iubitor de Dumnezeu a fost un iscusit nevoitor și povățuitor de suflete. S-a născut în comuna Sadu, județul Sibiu, din părinți binecredincioși. Era cel mai mare dintre cei cinci copii. Mai târziu, atât părinții, cât și copiii, au îmbrățișat viața monahală și au ajuns călugări buni.

Părintele Sava a luat cel dintâi jugul lui Hristos. În anul 1904 a intrat în obștea Mănăstirii Căldărușani, iar după patru ani a primit schima monahală. Mai târziu i-au urmat tatăl cu al doilea frate, care s-a călugărit, primind numele de Elisei. Iar mama cu trei fete s-au călugărit în Mănăstirea Țigănești. Era un lucru minunat a vedea pe tata cu fiii și pe mama cu fiicele, împreună ostenindu-se pentru Hristos și unii pe alții îndemnându-se la rugăciune, la smerenie și ascultare.

În anul 1914, părintele Sava a fost hirotonit preot la Mănăstirea Tismana. Între anii 1918-1946 a fost, pe rând, preot și duhovnic în mai multe mănăstiri, iar în anul 1946 a fost numit egumen la Schitul Sfântul Ioan Botezătorul din Alba Iulia. După o aleasă activitate duhovnicească, în toamna anului 1955, arhimandritul Sava Cimpoca s-a mutat cu pace la cereștile lăcașuri.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Acest părinte vrednic de pomenire întrecea pe mulți călugări cu postul, cu privegherea, cu bărbăția și cu râvna pentru împlinirea faptelor bune. Cel mai mult se jertfea cu săvârșirea Liturghiei zilnice și cu spovedania credincioșilor. Deși era aspru la canon și hotărât în cuvânt, totuși mulți îl căutau și îl aveau de părinte duhovnic.

2. Mărturisesc ucenicii lui că părintele Sava primise de la Dumnezeu, pentru viața lui aleasă, darul izgonirii duhurilor necurate. Zilnic veneau la el oameni bolnavi, pe care părintele îi făcea sănătoși cu postul și cu rugăciunile sale. Din această pricină multe ispite pătimea de la diavoli.

3. Odată l-a întrebat un episcop:

– Părinte Sava, de ce te chinuiești așa de mult cu postul, cu privegherea și cu rugăciunea?

² După mărturiile surorii sale – monahia Vitalia Cimpoca – din Mănăstirea Țigănești.

- Preasfințite, Domnul nostru Iisus Hristos a suferit pentru noi toți, iar eu sufăr numai pentru păcatele mele!

4. Părintele Sava slujea întotdeauna cele sfinte cu multă evlavie și fără nici o grabă. Într-o zi însă, cântărețul cânta repede la strună. Atunci bătrânul a zis ucenicului său:

- Spune-i cântărețului că eu nu mă grăbesc!

5. Într-o zi nu avea cine face mâncare la obște. Atunci părintele Sava, după ce termină slujba, a tăiat lemne, a pregătit mâncarea, a sunat clopotul și a servit pe toți la masă. La urmă a început să spele vasele.

- Lasă, părinte stareț, că spălăm noi vasele – au zis ucenicii.

- Nu. Astăzi fac eu tot. Măine, dacă veți vrea, veți face sfințiile voastre.

Din ziua aceea, toți se sileau să urmeze nevoiața starețului.

6. A venit odată la schit sora starețului – maica Vitalia din Mănăstirea Tighănești-Ilfov. Dar bătrânul n-a primit-o în chilie.

- De ce n-ai primit pe maica în chilie, părinte stareț? l-au întrebat ucenicii.

- Dar oamenii știu că este sora mea? a răspuns bătrânul cu asprime.

7. În altă zi a venit o femeie plângând la schit:

- Părinte, rugați-vă pentru soțul meu. Trebuie să-i facă operație și nu știu dacă mai scapă.

- Nu mai plânge, soră. Să ne rugăm Domnului trei zile cu post pentru el.

După trei zile, bolnavul s-a făcut sănătos și n-a mai fost operat.

8. În timpul războiului trecut, la spitalul din Ploiești erau mulți bolnavi de tifos exantematic, care mureau neîmpărtășiți și nu avea cine să-i îngroape. Atunci părintele Sava a zis către starețul Mănăstirii Ghighiu:

- Dacă îmi dați voie, mă duc să împărtășesc bolnavii. Eu nu mă tem că mă voi îmbolnăvi.

Astfel, doi ani de zile, părintele Sava a fost duhovnicul bolnavilor și multe inimi zdrobite a alinat, dar, cu darul lui Hristos, a fost păzit nevătămat. Apoi, stabilindu-se la Schitul Sfântul Ioan Botezătorul-Alba Iulia, a făcut multă misiune evanghelică între credincioși și s-a săvârșit cu pace.

PROTOSINGHELUL VASIAN SCRIPCĂ Mănăstirea Secu (1887-1956)

Cuviosul Vasian, care a fost mulți ani stareț al Mănăstirii Secu, s-a născut în anul 1887, în comuna Fântâna Mare-Suceava. Fiind ales de Dumnezeu

pentru o viață duhovnicească mai înaltă, a intrat în obștea Mănăstirii Râșca și a fost tuns în monahism în anul 1915. Apoi, nevoindu-se cu multă râvnă pentru Hristos, ducea o viață aspră, cu rugăciune, post, tăcere și smerenie, lucrându-și în taină mântuirea sufletului său.

Dorind o nevoință duhovnicească mai înaltă, s-a făcut sihastru la Schitul Sihla, ostenindu-se zece ani într-un bordei pustnicesc sub stânci, aproape de peștera Sfintei Teodora. Părinții bătrâni spun că pustnicul Vasian se întâlnea uneori cu sfântul episcop Ioan, care, deasemeni, se nevoia și el în Munții Sihlei, după cum scrie în viața lui.

În anul 1934, fiind hirotonit preot, iar un an mai târziu numit stareț și duhovnic al Mănăstirii Secu, Ieroschimonahul Vasian s-a învrednicit să fie un timp duhovnicul acestui fericit și mare pustnic Ioan. Însă părintele Vasian niciodată nu spunea nimic despre această taină a vieții lor, lăsând totul în grija și în voia lui Dumnezeu.

Acest cuvios stareț iubea foarte mult liniștea, rugăciunea și privegherea de noapte. De aceea mai puțin se îngrijea de cele ale Martei, căci gustase din dulceața liniștii și a neîncetatei rugăciuni.

În anul 1950 s-a retras din stăreție, petrecând ultimii ani numai în rugăciune, în cugetare la cele cerești și pregătire pentru înfricoșatul ceas al morții.

În toamna anului 1956, simțindu-și sfârșitul aproape, și-a cerut iertare de la toți, s-a mărturisit la duhovnicul lui și a primit Preacuratele Taine. Apoi, binecuvântând pe toți, și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos, lăsând cu limbă de moarte să fie înmormântat fără sicriu, după tradiția Muntelui Athos.

MONAHIA AGATONICA BORDACEL

Mănăstirea Dintr-un Lemn

(1886-1956)

Maica Agatonica a fost o călugăriță aleasă în obștea Mănăstirii Dintr-un Lemn. Era de loc din satul Romani-Gorj. Iubind pe Hristos, a intrat de mică în mănăstire, învățând de la fiecare smerenia, tăcerea și rugăciunea.

Cea mai mare virtute a maicii Agatonica era sfânta ascultare. Toată viața a îngrijit de vitele mănăstirii, cu o dragoste și răbdare rar întâlnite. Păștea oile, aducea lemne din pădure, mulgea vacile, hrănea păsările, făcea curățenie și tot ce i se porunceă. Tot timpul tăcea, lucra, se ruga și era fericită. Pentru

blândețea inimii sale o iubea toată obștea călugărițelor. O iubeau păsările, vitele, copiii satului și mai ales oile mănăstirii, pe care le-a păstorit 30 de ani.

Noaptea se ruga mult și dormea puțin. Iar când celelalte surori o mustrau că nu pot dormi din cauza ei, maica Agatonica le răspundea:

– Scoală, soră, și bagă în traistă, că rămâne traista goală! Că ce strângi aici, aceea vei găsi dincolo!

La biserică venea cea dintâi și aducea regulat și pe mama ei, care era bătrână și oarbă. Uneori îi ziceau celelalte:

– Maică Agatonica, de ce chinuiești pe bătrâna, că este bolnavă?

– Lasă să se mântuiască și ea! Să o găsească Hristos în biserică. Eu tot nu am timp să vin regulat la biserică. Măcar ea să se roage pentru mine.

La bătrânețe nu mai păștea oile. Dar spunea celorlalte:

– Dați-mi și mie să fac ceva, că mănânc degeaba! Și o trimiteau să dea de mâncare la păsări.

Alteori o întrebau maicile:

– Unde te grăbești așa, maică Agatonica?

– Mă duc la părintele să mă împărtășesc. Știu eu, mai ajung până mâine?

În toamna anului 1956, maica Agatonica a adormit cu pace, dându-și sufletul în mâinile Domnului.

PROTOSINGHELUL MIHAIL BĂDILĂ Schitul Peștera Ialomicioarei (1880–1957)

a. Viața

Cuviosul protosinghel Mihail a fost un stareț renumit al Schitului Peștera Ialomicioarei. Era de loc din comuna Moeciu-Brașov. În anul 1900 a intrat în nevoința călugărească la Schitul Peștera. Fiind foarte ascultător, blând și iubitor de Dumnezeu, părinții schitului l-au făcut călugăr. După zece ani l-au hirotonit diacon și preot, ajungând duhovnic iscusit în partea locului.

În anul 1925, ieromonahul Mihail a fost numit egumen și părinte duhovnicesc al Schitului Peștera, pe care l-a povățuit cu multă smerenie și blândețe 27 de ani. În anul 1952, egumenul Mihail Bădilă s-a retras la liniște, iar după cinci ani s-a mutat cu pace la odihna cea de sus.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Cea mai aleasă faptă bună a părintelui Mihail era râvna lui pentru rugăciune, pentru slujba bisericii. Timp de peste 50 de ani a fost nelipsit de la toate slujbele bisericești de zi și de noapte. Ori citea, ori cânta la strună, ori slujea cele sfinte, ori se ruga în taină cu rugăciunea lui Iisus.

2. Spuneau ucenicii bătrânului că, pentru bunătatea și evlavia lui, dobândise de la Dumnezeu darul rugăciunii și al înțelepciunii duhovnicești. Pentru aceea ajunsese duhovnic renumit și mulți călugări, sihaștri și mireni îl căutau și își deschideau inima sub epitrahilul lui.

3. Într-o noapte de iarnă, după Utrenie, starețul a plecat de la schit peste munte, la Mănăstirea Sinaia. Pe cale i-au ieșit câțiva lupi înaintea. Bătrânul însă nu s-a înfricoșat. Ci, făcându-și semnul crucii, a zis:

– Doamne, facă-se voia Ta! Apoi, întorcându-se către lupi, a adăugat:

– Dacă aveți poruncă de la Dumnezeu să mă mâncați, iată-mă, sunt înaintea voastră. Iar dacă nu aveți poruncă să mă mâncați, atunci duceți-vă în drumul vostru.

În clipa aceea, lupii și-au plecat capetele în jos și au dispărut în pădure.

4. În altă iarnă, mergând spre Sinaia, pe vârful muntelui l-a cuprins o furtună cu viscol cumplit. Atunci părintele Mihail, știind că numai Dumnezeu îl poate scăpa de la moarte, a căzut în genunchi și, înălțându-și mâinile spre cer, s-a rugat cu lacrimi, zicând:

– Doamne, facă-se voia Ta!

În ceasul acela s-a izbăvit de moarte în chip minunat, căci s-a văzut mergând pe șoseaua ce duce spre orașul Bușteni. Deci, dând slavă lui Dumnezeu, a doua zi s-a întors cu pace la schit.

5. Spuneau ucenicii starețului Mihail și acest lucru cu totul minunat:

Era în vara anului 1938. Într-o noapte, pe când bătrânul ațipise în chilie, deodată auzi un glas poruncitor, care se repetă de două ori:

– Du-te și ia pe pustnicul din poiana Obârșie!

Până la ziuă bătrânul s-a rugat. Apoi, luând pe duhovnicul său, Ieromonahul Antonie, au urcat muntele spre poiana Obârșie. Nimeni nu știa să se nevoiască vreun pustnic în partea aceea. Și, iată, în poiană au aflat un mic bordei pustnicesc și în fața lui, un călugăr care stătea pe un trunchi de buștean.

– Binecuvintează, părinte! a zis starețul.

În clipa aceea, însă, au observat că sihastrul acela necunoscut și sfânt se mutase din viața aceasta. Atunci părinții l-au coborât de pe munte și l-au îngropat în schit, alături de biserică. Câți pustnici sfinți s-au nevoit neștiuți de oameni în adâncul Munților Carpați!

6. În primăvara anului 1950, noaptea, pe când părintele Mihail se ruga în chilie, deodată s-a prăbușit un bolovan mare de stâncă peste chilia lui. Dar, la porunca lui Dumnezeu, bolovanul s-a oprit în pod, deasupra capului său. Astfel, bunul nevoitor a fost izbăvit și de data aceasta de cursele vrăjmașului.

7. Spre sfârșitul anului 1957, starețul Mihail a zis către ucenicul său:

- Părinte Pimen, cât mai este până la Sfântul Mucenic Ignatie?
- Mai sunt trei săptămâni.
- Să știi că în ziua Sfântului Ignatie mă duc din viața aceasta!

În seara aceea, bătrânul stătea pe marginea patului și citea din Sfânta Scriptură. Apoi a zis ucenicului:

- Du-te la chilie și te odihnește, că ești obosit.

După un ceas, ucenicul l-a găsit adormit în Domnul, cu Biblia pe brațe.

Așa s-a săvârșit Cuviosul stareț Mihail!

SCHIMONAHUL GHERASIM CÂRJĂ

Mănăstirea Neamț

(1877-1957)

a. Viața

Părintele Gherasim Cârjă a fost o floare de mult preț în obștea Mănăstirii Neamț. S-a născut în comuna Agapia-Neamț și a primit din copilărie o creștere aleasă. În anul 1907 a intrat în nevoința călugărească la Mănăstirea Neamț. Dar, socotindu-se nevrednic de treapta preoției, a fost toată viața paracliser și veșmântar, slujind Biserica lui Hristos cu desăvârșită credință și dragoste.

La începutul anului 1957, schimonahul Gherasim s-a strămutat la cereștile lăcașuri, în vârstă de 80 ani.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Acest mare nevoitor al zilelor noastre a întrecut pe mulți părinți din Mănăstirea Neamț cu aceste trei fapte bune: ascultarea desăvârșită, rugăciunea și dumnezeiasca dragoste. Pentru bunătatea și blândețea lui, toți călugării îl cinsteau și se foloseau de pilda vieții lui.

2. Cincizeci de ani a făcut părintele Gherasim aceeași ascultare de paracliser și veșmântar, cu multă dragoste pentru casa Domnului, nelipsind niciodată de la slujbele bisericii. Era candelă mereu aprinsă în obștea Mănăstirii Neamț.

3. Spun bătrânii care l-au cunoscut că părintele Gherasim ştia să împodobească biserica, mai ales spre sărbători, ca pe o adevărată mireasă a lui Hristos. Punea perdele noi la icoana Maicii Domnului, scotea veşminte luminate, aşternea covoare de lână, potrivea candelile, aprindea lumânări de ceară şi folosea tămâie de la Sfântul Mormânt, păstrată anume pentru marile sărbători.

4. Părintele Gherasim avea mare evlavie către icoana Maicii Domnului, înaintea căreia îi citea zilnic acatistul şi paraclisul. El nu îngăduia nimănui să vorbească în biserică. Dacă auzea pe cineva vorbind, îndată zicea cu glas rugător:

– Vă rog, nu vorbiţi în biserică. Este păcat! Ne vede Maica Domnului! Apoi adăuga: Iertaţi-mă pe mine, păcătosul!

Astfel, toţi se zideau sufleteşte de cuvintele lui şi, când treceau pe lângă el, îşi ziceau unii altora:

– Să tăcem, că ne aude părintele Gherasim!

5. Spun ucenicii lui că acest smerit nevoitor avea permanent mintea la cele dumnezeieşti, iar pe limba sa purta întotdeauna numele prea dulce al lui Hristos. Nimeni nu l-a văzut vreodată râzând sau vorbind cuvinte de prisos. În biserică nu se aşeza niciodată în strană, oricât de obosit ar fi fost, iar când se termina slujba, mergea la chilie cu faţa senină şi cu rugăciunea în inimă.

6. Spun iarăşi ucenicii lui că chilia părintelui Gherasim era un adevărat altar de biserică.

Aceleaşi icoane frumos împodobite, aceeaşi candelă nestinsă, aceleaşi lumânări de ceară şi mireasmă de tămâie. Iar bătrânul, ca un sfeşnic de veghe, ceasuri în şir citea la Psaltire, făcea metanii, slăvea pe Dumnezeu şi se ruga pentru toată lumea.

7. O altă nevoie a părintelui Gherasim era permanenta lui grijă pentru cei răposaţi. Timp de aproape o jumătate de secol aducea zilnic la biserică vin şi colivă pentru parastas şi aprindea candelile şi lumânări la mormintele celor adormiţi. După ce făcea câte trei închinăciuni şi tămâia fiecare cruce, zicea:

– Dumnezeu să te odihnească cu dreptii, părinte!

8. În noaptea Sfintelor Paşti, părintele Gherasim mergea cel dintâi la cimitir şi aprindea sute de lumânări. Apoi cobora în gropniţă, aprindea candelă, făcea trei închinăciuni şi zicea către cei răposaţi:

– Hristos a înviat, precuvioşi părinţi!

Spun părinţii că odată i-a răspuns la salut un glas dintre cei adormiţi, zicând:

– Adevărat a înviat Domnul, părinte Gherasim!

9. Se spunea despre părintele Gherasim că aproape zilnic veneau la el săraci, infirmi, copii orfani de prin sate și-i cereau milostenie. Iar bătrânul îi pune la masă pe cerdacul chiliei și le împărțea tot ce găsea la îndemână.

Avea încă și acest obicei. Când auzea că se zidește vreo biserică nouă, aduna bani de la călugări și de la rude, apoi cumpăra icoane, evanghelii, sfinte vase și veșminte și le dăruia personal la bisericile noi.

10. Cu puțin înainte de obștescul sfârșit i-a zis ucenicul:

– Părinte Gherasim, dă-mi sfatul cel mai de pe urmă!

Iar bătrânul i-a răspuns:

– Păzește biserica în toată viața, că și biserica te va păzi! Iar dacă nu păzești pravila bisericii, vei cădea în mari ispite și primejdii.

11. Ultimele două săptămâni, schimonahul Gherasim Cârjă a stat numai la chilie, în așteptarea venirii lui Hristos. Îmbrăcat cu rasă și mantie, cu crucea și metaniile în mână, aștepta pe marginea patului. Nu voia nici să mănânce, nici să se odihnească. Tot timpul se ruga.

– De ce nu te culci, părinte Gherasim? îl întrebau ucenicii.

– Nu pot dormi. Sunt în așteptare!... Nu știu în care ceas va veni Mirele.

În dimineața zilei de 16 ianuarie, 1957, când împlinea 50 de ani de nevoință călugărească, bunul ostaș și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos și a fost îngropat în cimitirul mănăstirii.

SFÂNTUL IOAN IACOB HOZEVITUL DE LA NEAMȚ (1913–1960)³

a. Viața

Cuviosul Ioan Iacob, cu metania din Mănăstirea Neamț, a fost un sihastru sfânt al zilelor noastre care s-a nevoit 24 de ani în Țara Sfântă, atât pe Valea Iordanului, cât și în pustiul Hozeva. Acest fericit purtător de Hristos s-a născut în satul Crăiniceni, comuna Păltiniș-Botoșani, la 23 iulie, 1913, într-o familie de țărani credincioși, anume Maxim și Ecaterina, fiind singur la părinți. Din botez s-a chemat Ilie, iar în familie i se spunea „Iliuță”. La șase luni după naștere, mama sa, îmbolnăvinduse, a decedat, iar copilul a rămas în

³ P.S. Lucian Tomitanul, *Cuviosul Ioan Iacob de la Neamțu (Hozevitul)*, în *Sfinții români...*, op. cit., p. 550; *Vetre de sihăstrie...*, op. cit.

grija bunicii sale după tată, Maria Iacob, care îl îngrijește ca o adevărată mamă timp de zece ani.

În anul 1916, când copilul Ilie avea trei ani, tatăl său a decedat pe front. În anul 1923 a decedat și bunica, lăsând pe micul Ilie cu totul orfan și lipsit de mângâierea părinților și a bunicii. De acum, copilul este luat în grija unchiului său, Alecu Iacob, care avea acasă șase copii. Între anii 1926–1932, tânărul Ilie urmează Gimnaziul „Mihail Kogălniceanu” și Liceul „Dimitrie Cantemir” din Cozmeni–Cernăuți.

În vara anului 1933 a intrat ca viețuitor în obștea Mănăstirii Neamț. La 8 aprilie, 1936, este tuns în monahism, primind numele de Ioan, iar în noiembrie același an se duce, cu alți doi călugări din marea lavră, să se închine la Mormântul Domnului. Apoi rămâne definitiv în Țara Sfântă, unde se nevoiește în obștea Mănăstirii Sfântul Sava de lângă Betleem.

La 14 septembrie, 1947, este hirotonit preot în Biserica Sfântului Mormânt de către mitropolitul Irinarh și apoi numit egumen la Schitul românesc Sfântul Ioan Botezătorul de la Iordan. După cinci ani de ascultare se retrage cu ucenicul său, monahul Ioanichie Pârâială, în pustiul Hozeva, aproape de Ierihon. Aici se nevoiește împreună opt ani de zile, în peștera Sfânta Ana, pe valea pârâului Horat.

La 5 august, 1960, când avea 47 de ani, Cuviosul Ioan Iacob se mută la cereștile lăcașuri și este înmormântat în peștera în care s-a nevoit. După 20 de ani, la 8 august, 1980, s-a aflat întreg în mormânt, fiind preamărit de Dumnezeu ca sfânt.

La 15 august, același an, moaștele sale au fost duse la Mănăstirea Sfântul Gheorghe Hozevitul din apropiere, cu binecuvântarea Patriarhului Benedict al Ierusalimului, și se păstrează în biserică alături de celelalte sfinte moaște.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Acest cuvios a fost ales de Dumnezeu pentru Împărăția cerurilor din pântecel maicii sale, căci din pruncie se vedea umbrat de darul Duhului Sfânt, fiind într-o toată blând ca un miel, smerit, tăcut, râvnitor pentru cele sfinte și răbdător în ispitele cele dinăuntru și din afară. Apoi rugăciunea cu lacrimi, neîncetat se lucra în mintea și inima sa. Încă și mama sa Ecaterina a fost rânduită de Hristos să ducă viață neîntinată până la nuntă și să nască pe pământ un singur fiu, căci îndată după naștere se strămută la cereștile lăcașuri.

2. Fericitul Ilie, rămas orfan din pruncie de ambii părinți trupești, avea tată în cer pe Dumnezeu, iar mamă duhovnicească avea Biserica și pe smerita

sa bunică Maria, văduvă, care l-a crescut și l-a ocrotit cu rugăciunea și dragostea ei până la vârsta de zece ani.

Spun bătrânii din satul său natal că bunica își ducea zilnic nepoțelul să i-l alăpteze mamele tinere din apropiere și stătea lângă el de veghe ziua și noaptea, până ce copilul a început să vorbească. Iar vara, când pleca la lucrul câmpului, punea copilul într-o traistă, încât numai capul i se vedea, îl așeza în spate, se însemna cu Sfânta Cruce și se ducea la muncă cu rugăciunea pe buze și cu lacrimile în ochi. Acolo îl adăpostea la umbra unui copac, până la apusul soarelui. Apoi îl așeza în traistă și-l aducea acasă. După ce îl hrănea, îl culca lângă sfintele icoane, iar ea se ostenea cu rugăciuni și metanii până noaptea târziu, după tradiția sfântă străbună.

3. Fiind luminat la minte, copilul învăța bine la școală și făcea mare bucurie bunicii sale. Mai târziu, bătrâna îl învăța pe de rost sfintele rugăciuni, îl ducea regulat la biserică și îl punea să citească la Psaltire, căci ea nu știa carte. Alteori îi spunea să citească patimile Domnului, iar ea plângea și făcea metanii. Uneori copilul o întreba:

– Mamă, de ce plângi așa tare când citești patimile Domnului?

Iar bătrâna îi răspundea, suspinând:

– Dragul meu, tu nu știi durerea din casa noastră. Nu sunt eu mama ta! Ea a decedat când tu aveai numai șase luni, iar tatăl tău a murit în război, când erai de trei ani. Eu sunt bunica ta, iar bunicul tău s-a dus la cer de mult. Fiind văduvă, voiam să mă duc la mănăstire, dar, văzând că ai rămas orfan de părinți, am renunțat ca să te cresc pe tine. De aceea plâng, că sunt bătrână și după moartea mea vei rămâne singur și orfan pe lume. Dar să ai credință în Dumnezeu, să te rogi Lui mereu, să fugi de păcat și să-ți aduci aminte de noi. De vei face așa, te va acoperi Maica Domnului și vei scăpa de multe primejdii. Eu nu-ți doresc altceva mai bun în viață decât să ajungi preot și să slăvești pe Hristos!

4. La vârsta de 20 de ani, terminând liceul și fiind luminat la minte cu darul lui Hristos, prietenii și rudele îl îndemneau să urmeze teologia și să se facă preot. Însă conștiința și cugetul inimii sale îi spuneau: „Nu, eu vreau să mă fac călugăr!” Odată, pe când lucra la câmp, fiind în îndoială, se ruga lui Dumnezeu să-i descopere ce să facă. Apoi a auzit o voce tare de sus: „Mănăstirea”. Din clipa aceea nu mai avea odihnă, căci Duhul Sfânt îl îndemna să plece cât mai repede la mănăstire și să-și închine viața lui Hristos.

5. În vara anului 1933, într-o zi de Duminică, pe când tinerii din sat se adunau cu veselie la nuntă, alesul Domnului, Ilie, s-a închinat cu lacrimi în biserică din Crăiniceni, și-a sărutat crucile părinților din cimitir și, luându-și

rămas bun de la ai săi, a plecat să se logodească cu Hristos în obștea Mănăstirii Neamț.

6. Văzându-l episcopul Nicodim, starețul lavrei, l-a întrebat:

- De ce ai venit, frate Ilie, la mănăstire?

- Părinte stareț, doresc să mă fac călugăr, să-mi plâng păcatele mele, să mă rog pentru părinții care m-au născut și să laud neîncetat pe Dumnezeu.

- Bun lucru ți-ai ales, frate Ilie. De vei avea smerenie și ascultare și vei iubi rugăciunea, pe toate cele bune le vei săvârși, vei birui cu ușurință ispitele acestei vieți și cu sfinții în cer te vei număra.

- Așa să-mi ajute Bunul Dumnezeu, preasfințite părinte stareț!

- Numai să ai răbdare în toate, să te hrănești din învățăturile Sfintei Scripturi și ale Sfinților Părinți și să urmezi viața și sfaturile cuvioșilor duhovnici și nevoitori din obștea Mănăstirii Neamț. Vino să te închini la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din biserică, ocrotitoarea acestui sfânt lăcaș, apoi te încredințez sub ascultarea părintelui Iov, farmacistul mănăstirii, cel mai duhovnicesc călugăr din obștea noastră. Să-i urmezi după putere viața și sfatul, să nu lipsești de la slujbele bisericii și să faci ascultare la biblioteca mănăstirii.

7. Trei ani a făcut ucenicie rasoforul Ilie Cuviosului părinte Iov Burlacu, silindu-se să-i urmeze nevoiața aspră, postul, tăcerea, smerenia, sărăcia și neîncetata rugăciune. Iar la bibliotecă a pus în rânduială toate cărțile, a citit multe din învățăturile Sfinților Părinți și dădea bune sfaturi fraților tineri, încât se foloseau toți de râvna, de înțelepciunea și osteneala lui și era iubit de toți în obștea marii lavre.

8. Văzând starețul și duhovnicii râvna lui pentru Hristos, la 8 aprilie, 1936, în Miercurea Mare a Sfințelor Patimi, când Domnul a fost vândut pentru noi, rasoforul Ilie Iacob a fost tuns în cinul monahal împreună cu alți zece frați, primind numele Sfântului Ioan Botezătorul. Amândoi marii prooroci, Ilie și Ioan, începători ai vieții pustnicești din Vechiul și Noul Testament, aveau să-i fie dascăli, părinți și rugători ai nevoinței lui călugărești. Amândoi îl îndemneau să le urmeze viața, postul, rugăciunea și fecioria și îi aminteau de Țara Sfântă și de marii sihaștri de pe Valea Iordanului. Sfântul Ilie Tesviteanul îi dădea râvna pentru mărturisirea dreptei credințe și îl îndemna spre urcușul duhovnicesc al Carmelului și Sinaiului. Iar Sfântul Ioan Botezătorul îl chema spre mănăstirile din Țara Sfântă și-l sfătuia să îndemne pe toți la pocăință și să mustre cu îndrăzneală păcatul. Aceasta a făcut-o în toată viața sa prin frumoasele sale versuri și cuvinte de învățătură ce ni le-a lăsat până astăzi.

9. Fiind rănit de dragostea lui Hristos pentru Mormântul dător de viață din Ierusalim și pentru viața pustnicească de acolo, smeritul monah Ioan Iacob s-a împărtășit cu dumnezeieștile Taine, a sărutat icoana Maicii Domnului din biserică, și-a cerut iertare și binecuvântare de la stareț și de la toți și a plecat definitiv spre Țara Sfântă în toamna anului 1936, fiind acoperit în toate de darul Duhului Sfânt care îi aprindea inima de dumnezeiescul dor.

10. Primul popas în Țara Sfântă a fost închinarea pe Golgota și sărutarea Sfântului Mormânt. După ce s-a împărtășit cu Trupul și Sângele lui Hristos, fericitul ostaș al lui Hristos a străbătut toată Țara Sfântă și a pășit pe urmele Domnului și ale Sfinților săi ocrotitori, Ilie Tesviteanu și Ioan Botezătorul. După ce s-a nevoit mai întâi singur într-o peșteră din pustiul Iordanului, s-a retras apoi în obștea Mănăstirii Sfântul Sava de pe Valea Cedrilor, unde se osteneau și alți câțiva sihaștri români. În această străveche lavră s-a jertfit Cuviosul Ioan până în vara anului 1947.

11. Aici a dobândit ostașul lui Hristos, Ioan, darul lacrimilor și al rugăciunii inimii. Aici a răbdât grele lupte și încercări de la diavoli, căci nu-l puteau suferi duhurile rele să se roage neîncetat și să laude pe Dumnezeu. Aici a primit tunderea în marea schimă și tot aici a biruit el pe vrăjmașii cei nevăzuți cu postul aspru și îndelungat, cu privegherile obositoare de noapte, cu sabia biruitoare a rugăciunii și cu scutul smereniei. Astfel, ajunsese atât de despătimit, încât răbda ocara și toate cu bucurie, avea mare milă pentru toată zidirea și nu se temea niciodată de diavoli, de boală și de moarte.

12. Cuviosul Ioan Iacob avea în obștea Sfântului Sava ascultarea de bibliotecar și de infirmier. Noaptea lua parte la biserică, se ruga la chilie și îngrijea marea bibliotecă a mănăstirii, iar ziua era infirmier și îngrijitor de bolnavi la bolnița din incintă. Cerceta pe călugării și sihaștrii bolnavi, le ducea de mâncare, spăla rănila răniților de război aduși aici de pe front și alina pe toți cu dragoste, iar cu inima neîncetat se ruga și simțea pe Hristos.

13. Cu sfatul arhimandritului Victorin Ursache, superiorul Căminului românesc din Ierusalim, Cuviosul Ioan Iacob a primit hirotonia în preot și a stat egumen cinci ani la Schitul Sfântul Ioan Botezătorul de la Iordan, înființat de Patriarhia Română. Aici a adăugat noi osteneli pustnicești și a suferit nu puține ispite de la diavoli. Iar nevoința lui era aceasta: ziua nu mânca nimic până la apusul soarelui și rostea neîncetat rugăciunea din inimă, iar cu mâinile lucra la grădină, la întreținerea schitului și odihnea cu dragoste pelerinii români și străini care poposeau aici. Noaptea făcea slujbele rânduite în biserică, spovedea închinătorii și se retrăgea câteva ore la liniște într-o peșteră de pe malul Iordanului, iar dimineața se întorcea la schit cu chipul luminat.

14. Arzând cu inima mai mult pentru Hristos și iubind desăvârșit liniștea și rugăciunea, fericitul stareț Ioan s-a retras în toamna anului 1952 în pustiuul Hozeva, din apropierea Mănăstirii Sfântul Gheorghe Hozevitul, împreună cu ucenicul său, monahul Ioanichie.

După ce s-a nevoit câteva luni în obște, s-a așezat apoi definitiv în peștera Sfânta Ana, de pe valea pârâului Horat, unde se nevoiau și alți sihaștri, pentru a trăi ultimii ani ai vieții numai în rugăciune și în convorbire cu Hristos. Și s-a nevoit aici peste șapte ani, însă nimeni, nici chiar ucenicul său Ioanichie nu știa toate nevoințele sale, fiind ascunse în Dumnezeu și în taina inimii sale. Căci ucenicul vedea numai ostenelele cele din afară, precum: privegherile de toată noaptea, citirea celor șapte Laude, osârdia la sfintele slujbe pe care le făcea în paraclisul din peșteră, citirea cărților sfinte, traducerea din învățăturile Sfinților Părinți și compunerea de versuri religioase pentru pelerinii care îl cercetau la peșteră.

Dar nevoințele sale cele din inimă, lacrimile de taină, lupta cu gândurile și cu duhurile rele, cugetările duhovnicești la cele de sus și căldura Duhului Sfânt care îi aprindea inima pentru Hristos, singur Dumnezeu le vedea și le primea ca o ardere de tot a Cuviosului Ioan Sihastrul, neștiute de nici un muritor.

15. Despre nevoința acestui sfânt sihastru, iată ce spunea ucenicul său:

– Cât a fost bolnav, niciodată nu a oftat sau a suspinat, ci răbda toate cu seninătate și bucurie. Apoi tăcea mult, nu râdea niciodată, se ruga neîncetat cu inima și răbda cu multă tărie bolile și necazurile vieții. Ținea regim sever și post, primind foarte puțină mâncare și băutură, cât să-și țină zilele; iubea mult liniștea și singurătatea, ținea cu tărie la dreapta credință, la Tradiție și Sfintele Canoane și avea mintea totdeauna ațintită la Iisus Hristos răstignit pe Golgota. Nimic din cele pământești nu cugeta, nici nu voia să știe. Astfel, trupul său, mintea și inima erau despătimate, dematerializate și unite tainic cu Dumnezeu prin rugăciune și prin darul Duhului Sfânt.

16. Spunea și acestea părintele Ioanichie, ucenicul său:

– Cuviosul Ioan știa mai dinainte data sfârșitului său, pe care și-a însemnat-o pe peretele peșterii. Îndată după ce s-a săvârșit, l-am îmbrăcat cu rasa, i-am așezat schima mare, căci era schimnic din Mănăstirea Sfântul Sava, i-am pus epitrahilul pe piept și l-am culcat pe rogojină. Apoi i-am aprins trei lumânări de ceară și candela și am anunțat pe starețul Mănăstirii Sfântul Gheorghe Hozevitul, arhimandritul Amfilohie, cu care era foarte apropiat. La porunca lui i s-au tras trei zile clopotele mănăstirii și s-a făcut trisaghion la peșteră.

17. Pentru înmormântarea Sfântului Ioan Iacob și pentru minunea care s-a săvârșit atunci, spune ucenicul său următoarele:

- În ziua stabilită pentru înmormântare a venit starețul mănăstirii, Amfilohie, cu câțiva călugări și cu pustnicii care sihăstreau în peșterile din pustia Ruva din apropiere. S-au urcat pe scară, sus, în peșteră și la orele 10, sâmbătă, 7 august, starețul a început slujba prohodului. Deodată însă, peștera s-a umplut de nenumărate păsărele de pustie, cărora Cuviosul Ioan le dădea zilnic pesmeți să mănânce. Acum, însă, nu veniseră să primească hrană, ci au fost trimise de Dumnezeu, spre cinstirea Sfântului Ioan, ca să-l jelească și să-l petreacă spre mormânt.

Despre aceasta, starețul Amfilohie spunea:

- Păsările ne incomodau în timpul slujbei, zburau pe capetele noastre, ne-au stins lumânările, ne-au închis cărțile, băteau din aripi deasupra trupului cuviosului, se așezau și pe el, pe cap, pe piept, pe picioare și fiecare glăsuia după felul ei. Ele nu voiau mâncare, ci pe părintele lor, pe binefăcătorul lor pe care îl pierduseră. După săvârșirea slujbei, spune starețul, l-am pus în mormântul care era în peșteră și în care mai fuseseră îngropați și alți sihaștri, iar deasupra am pus un capac de scânduri. Abia atunci au plecat păsările și s-au împrăștiat. Apoi am adus pământ, am făcut mortar și am lipit cu el scândurile de pe mormânt, unde cuviosul a rămas până în august, 1980...

18. Din ziua adormirii sale, mormântul Cuviosului Ioan Iacob a rămas aproape uitat în peștera Sfânta Ana timp de 20 de ani. Însuși ucenicul său, Ioanichie, s-a mutat în lavra Sfântului Gheorghe Hozevitul. Numai în anumite zile sau când veneau pelerini români, urcau pe scară la peșteră conduși de ucenic, îi aprindeau lumânări și candela la mormânt, tămâiau, făceau Vecernia în peșteră, cântau trisaghionul morților, cereau ajutorul marelui sihastru, ascultau pe scurt viața lui povestită de ucenic, sunau toaca și coborau din peșteră cu ochii în lacrimi și ziceau: „Ce mare a fost nevoița Cuviosului Ioan Iacob!”

19. În vara anului 1980, la 8 august, un grup de pelerini ortodocși în frunte cu un arhimandrit grec, fost sihastru aproape de Cuviosul Ioan Hozevitul, au urcat în peștera Sfânta Ana, au făcut o rugăciune și i-au sărutat mormântul. Apoi a spus acel arhimandrit:

- M-am nevoit aici aproape de peștera aceasta și iubeam foarte mult pe Părintele Ioan Iacob, care îmi era duhovnic. Apoi, plecând misionar în America de peste 20 de ani, nu mai știam nimic despre el. Dar într-o noapte l-am visat și mi-a spus: „Dacă vrei să mă vezi, vino la peștera Sfintei Ana din pustiul Hozeva și mă vei vedea!” Este o lună de zile de când l-am visat și de atunci nu mai am odihnă. De aceea am venit ca să vorbesc cu Părintele Ioan,

duhovnicul și prietenul meu. Eu însă nu știam că s-a mutat la Domnul. Acum, sufletul meu nu are pace până nu îi voi deschide mormântul ca să-i sărut cinstitul său trup atât de nevoitor!

20. Starețul lavrei, Amfilohie, cu greu a dat binecuvântarea să se deschidă mormântul Cuviosului Ioan din peșteră. Însă cum l-au deschis, a ieșit un miros de bună mireasmă care a umplut peștera și inimile tuturor. Iar trupul cuviosului și hainele erau întregi și nevătămate și răspândeau o aromă cerească de sfințenie. Parcă era de curând adormit. Atunci toți pelerinii au îngenunchat și, cu lacrimi de emoție și evlavie, au strigat:

– Slavă Ție, Doamne, pentru această mare minune! Cuviosul Ioan Românul este sfânt!

Apoi au sărutat sfintele lui moaște, le-au tămâiat, au aprins lumânări și au cântat troparul: „Întru tine, părinte, cu osârdie s-a mântuit cel după chip, că, luând crucea ai urmat lui Hristos și învățând să nu se uite la trup, căci este trecător; ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor. Pentru aceasta împreună cu îngerii se bucură, Preacuvioase Părinte Ioane, duhul tău!”

Deci, primind o bucățică din hainele cuviosului de binecuvântare, pelerinii s-au dus cu pace, iar moaștele lui au rămas în peșteră până la 15 august.

21. Spunea părintele Ioanichie, ucenicul său, că în ajunul praznicului Adormirii Maicii Domnului, starețul lavrei a urcat un sicriu de lemn în peșteră și împreună cu alți preoți a așezat sfântul său trup în sicriu, fiind cu totul întreg și ușor și l-au tămâiat. Iar la 15 august, fiind hramul Mănăstirii Sfântul Gheorghe Hozevitul, au venit câțiva arhieri, preoți și călugări români și greci și numeroși pelerini ortodocși. Apoi, în sunetul clopotelor, au coborât din peșteră sfintele moaște și le-au dus cu procesiune în biserica mării lavre unde le-au așezat alături de alte sfinte moaște. Apoi au făcut 40 de Sfinte Liturghii, ca Dumnezeu să descopere sfințenia moaștelor sale. Deci, văzând că trupul său a rămas și după aceea întreg și nealterat, l-au numărat și l-au cinstit cu toții în ceata sfinților părinți.

Mai târziu, câțiva credincioși iubitori de Hristos i-au făcut un sicriu nou din abanos și au așezat în el odorul cel de mult preț, cum se vede. Din vara anului 1980 până astăzi, vin mulți pelerini ortodocși români, greci, ciprioți, sârbi și din alte țări să se închine și să ceară binecuvântare și ajutor în lupta acestei vieți de la moaștele preamărite de Dumnezeu ale celui mai nou sfânt al Bisericii Ortodoxe, cunoscut cu numele de „Cuviosul Ioan cel Nou Hozevitul” sau „Cuviosul Ioan Iacob de la Neamț (Românul)”. Multe din scrisorile și versurile sale duhovnicești se citesc cu evlavie astăzi de credincioși, îndemnându-i pe calea mântuirii.

Sfinte Precuvioase Părinte Ioane, roagă-te lui Dumnezeu pentru lume, pentru neamul din care te-ai născut, pentru mănăstiri și credincioși, pentru mântuirea tuturor celor ce cred și caută pe Domnul!

IEROSCHIMONAHUL DANIIL TUDOR

Schitul Rarău-Suceava

(1896-1962)

Viața și nevoința duhovnicească a Ieroschimonahului Daniil Tudor este mai puțin cunoscută celor mulți. S-a născut în București la 22 decembrie, 1896, într-o familie de oameni învățați și iubitori de Hristos, Alexandru și Sofia, dobândind din tinerețe o aleasă cultură și educație religioasă. Avea încă și darul scrisului, compunând imne către Maica Domnului și Sfânta Treime, dintre care cel mai iubit de credincioși este Acatistul „Rugului Aprins”, plin de dulceață duhovnicească.

În anul 1945 a întemeiat un așezământ de înnoire filocalică la Mănăstirea Antim-București, intitulat „Rugul Aprins”, care a adunat în jurul său numeroși teologi, scriitori, călugări și iubitori de Hristos.

În anul 1948 a intrat în viața monahală la Schitul Crasna-Gorj, primind la călugărie numele de Agaton. Apoi a fost hirotonit ieromonah de către mitropolitul Firmilian al Olteniei. Între anii 1949-1952, s-a nevoit în obștea Mănăstirii Antim-București. Între anii 1952-1953, s-a închinoviat la Mănăstirea Sihăstria, îmbrăcând marele și îngerescul chip al schimniciei, primind numele de Daniil. Era un mare lucrător și dascăl al rugăciunii lui Iisus, îndemnând pe mulți, călugări și mireni, să învețe această înaltă rugăciune duhovnicească.

Apoi intră în obștea Mănăstirii Slatina-Suceava, povățuită de Arhiman-dritul Cleopa Ilie, și este numit egumen al Schitului Rarău, care aparținea de această mănăstire voievodală. Timp de patru ani, cât a fost egumen, a înflorit duhovnicește acest schit, mângâind și învățând, atât pe călugări, cât și pe credincioșii care ajungeau până aici.

În anul 1958 este arestat și închis la Aiud, cea mai grea închisoare din România, unde sufereau mii de preoți, călugări, creștini, tineri, bătrâni și intelectuali de toate vârstele. Aici a suferit și Ieroschimonahul Daniil patru ani de zile, răbdând multe bătăi, suferințe, foame și umilințe de tot felul. Însă, fiind întărit cu neîncetata rugăciune a inimii, pe care o practica de mulți ani, și cugetând la Crucea lui Hristos și la pătimirea sfinților Lui, răbda toate cu

bărbăție și nădejdea mântuirii, îndemnând și mângâind pe frații săi de suferință.

Închisoarea a fost, pentru Ieroschimonahul Daniil și pentru toți cei ce sufereau în numele lui Hristos, cea mai înaltă școală de pocăință și de creștere duhovnicească din viața lor.

În luna noiembrie, 1962, Cuviosul Daniil, fiind bolnav și simțindu-și aproape obștescul sfârșit, s-a mărturisit în taină la un preot, apoi s-a împărtășit cu Trupul și Sângele Domnului, aduse prin minune dumnezeiască de unul din gardieni, și așa și-a dat duhul cu pace în mâinile lui Hristos, în adânc de smerenie și cu chip luminat.

Trupul său a fost îngropat în cimitirul comun al închisorii, împreună cu alte zeci de mii de creștini condamnați la moarte, fără să se știe până astăzi unde se află mormântul lui.

Doamne, numără în ceata sfinților Tăi pe Ieroschimonahul Daniil și pe toți mărturisitorii ortodocși, care au pățimit pentru numele Tău!

MONAHUL DAMIAN ȚĂRU Mănăstirea Secu-Neamț (1892-1964)⁴

a. Viața

Monahul Damian Țăru a fost un mare nevoitor, un neîntrecut isihast al zilelor noastre.

S-a născut la Târgu Ocna-Bacău, dintr-o familie de țărani credincioși. După terminarea școlii primare este dat ca ucenic la un atelier de tâmplărie din localitate. Însă, fiind ales de Duhul Sfânt, în anul 1915 intră în viața monahală. Mai întâi se duce la Mănăstirea Frăsinei, pentru a fi cât mai înstrăinat de lume. După zece ani de ascultare, aceeași dorință de liniște îl trimite la Mănăstirea Turnu. Aici nu stă decât patru ani.

În anul 1930, călăuzit de pronia lui Dumnezeu, se reîntoarce în Moldova și se stabilește la Schitul Țibucani-Neamț. Între timp și sora sa după trup intră în viața monahală. În anul 1935 este călugărit cu numele de Damian. Iar în anul 1940 se retrage la Mănăstirea Secu unde rămâne până la moarte. Aici părintele Damian Țăru ajunge la o mare sporire duhovnicească, întrecând pe toți ceilalți din mănăstire cu ascultarea, cu rugăciunea și cu smerenia.

⁴ După mărturiile ucenicului său, monahul Nicodim Costachi, viețuitor în Mănăstirea Sihăstria.

La 20 ianuarie, 1964, se mută din viața aceasta și este înmormântat în cimitirul Mănăstirii Secu.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Părintele Damian dorea din copilărie să slujească lui Hristos. Spunea ucenicului său că, pe când era mic, se furișa din casa părintească și se înclua singur în biserica satului. Acolo petrecea toată noaptea, rugându-se și citind sfintele cărți cu lumânarea în mână, iar când se lumina de ziuă, se întorcea din nou acasă. Mama lui, nu o dată, îl bătea să-i spună unde doarme noaptea. Dar el răbda toate pentru dragostea lui Hristos.

2. Pe când petrecea în Mănăstirea Turnu, l-a întrebat odată starețul:

– Frate Dumitre, când vrei să te călugărești?

– Părinte stareț, a zis el, aș vrea să rămân frate până la moarte. Că n-am venit la mănăstire să mă călugăresc cu numele, ci cu faptele. Când voi face fapte de călugăr, atunci voi depune și jurământul.

3. În Schitul Țibucani-Neamț, părintele Damian s-a nevoit câțiva ani, având ascultarea de tâmplar. Deși lucra cu multă îndemânare, nu primea niciodată să fie laudat. Dacă zicea cineva „lucrul acesta este foarte bun”, se întrista mult în inima sa. Iar dacă zicea „lucrul acesta nu este bine făcut”, atunci se bucura și îi mulțumea.

4. Mutându-se la Mănăstirea Secu pentru mai multă liniște, a zis odată ucenicului său, singura persoană cu care vorbea:

– *Părinte Nicodim*, eu n-am venit aici pentru Mănăstirea Secu, ci pentru Râpa lui Coroi. Acolo, în adâncul codrilor, aș fi vrut să mă ascund, să nu văd față de om, să vorbesc numai cu Dumnezeu și să mă hrănesc cu ierburile din pustie. Dar pentru că nu am ajuns la măsura aceasta, am ales viața de obște. Însă mă silesc să fac aici ceea ce trebuia să fac acolo.

5. Alteori iarăși zicea ucenicului său:

– Părintele meu, eu mi-aș zidi definitiv ușa chiliei. Mi-aș lăsa doar o mică fereastră, prin care să vorbesc cu un singur om până la moarte.

– Cu cine să vorbești, părinte Damian?

– Numai cu duhovnicul.

6. A zis iarăși bătrânul către ucenicul său:

– Mulți ani am căutat peste tot un povățuitor duhovnicesc, dar n-am găsit. Atunci am început să citesc Sfânta Scriptură și pe Sfinții Părinți. Aici am găsit ceea ce căutam. Cu sfintele cărți mă mângâi toată viața.

7. Zicea iarăși:

- Nu-i destul pentru călugări să rămână numai la Ceaslov și la Psaltire. Trebuie să citească mereu Sfânta Scriptură și învățăturile Sfinților Părinți, ca să știe cum să se nevoiască pentru mântuirea lor.

8. Părintele Damian citea foarte mult noaptea. Pe lângă cuvintele Sfântului Isaac Sirul și Ioan Scărarul, citea Viețile Sfinților și toate cărțile de la strană, ca: Mineiele, Triodul, Penticostarul, Octoihul și altele. Într-o seară a spus ucenicului său:

- Părinte Nicodim, multă dulceață și înțelepciune am gustat din citirea sfintelor cărți. Acum chiar de aș vrea, nu mă mai pot despărți de ele.

9. Altă dată a zis ucenicului său:

- Rugăciunea și citirea sunt singura mea mângâiere. Uneori mă apuc seara de citit și când mă adâncesc în citire, uit să mai mănânc și să mă mai culc. Deodată mă întreb: de ce nu mai luminează lampa? Când privesc pe fereastră, observ că răsare soarele.

10. Spunea ucenicul său că părintele Damian nu mânca niciodată stând pe scaun, ci șezând în picioare. Uneori, când îi aducea mâncare de la trapeză, zicea bătrânul:

- Nu mai încetezi cu mâncarea asta?

- Ia, părinte și mănâncă! Este caldă! - îl îndemna ucenicul. După ce gusta puțin, în atelierul de tâmplărie, răspundea:

- Parcă îi lipsește ceva la mâncarea asta, că n-are nici un gust. Pune-o colo în dulap. Mai spre seară nu știu cine o dregă acolo, că tare este bună.

Seara, însă, părintele uita să mai mănânce și ucenicul ducea mâncarea înapoi.

11. Chilia părintelui Damian se afla în livada mănăstirii. Și spun toți că el niciodată nu ieșea prin livadă să vadă pomii înfloriți sau păsările cerului, nici l-a văzut vreodată cineva să guste măcar un măr, căci bucuria Duhului Sfânt era în inima lui.

12. Odată a fost rânduit bătrânul să îngrijească de stupina mănăstirii. Timp de cinci ani, cât a avut această ascultare, n-a gustat mierea de albine, atât era de înfrânat și stăpân pe sine.

13. Spunea ucenicul său că în ultimii douăzeci de ani n-a voit să primească de la nimeni nici un ban, încât nici nu știa cum arată. Iar dacă vreun mirean încerca să-i plătească pentru a-i lucra ceva în atelier, bătrânul îi răspundea cu asprime:

- Du-te cu aceștia din chilia mea.

14. Uneori, văzându-l ucenicul ostenit de atâta ascultare și priveghere, îi zicea:

– Părinte Damian, mai culcă-te puțin, că ești bătrân și slăbit de tot.

– Nu mai pot dormi, părinte Nicodim. A fugit somnul de la mine. Abia dacă dorm două-trei ore pe noapte. Apoi mă scol, îmi fac rugăciunea, citesc și încep să lucrez în atelier. Și atât mă îndeletnicesc cu lucrul, că nu știu când trece ziua.

15. Spunea iarăși ucenicul său:

– Nu l-am văzut niciodată pe părintele Damian stând culcat sau odihnindu-se pe scaun. Ci, ori lucra în atelier cu rugăciunea pe buze și în inimă, ori citea și scria în chilie. El obișnuia să facă la toți părinții și frații câte ceva – o masă, un scaun, un cuier –, dar de la nimeni nu primea nimic.

16. În timpul războiului, unii călugări erau îngrijorați. Se gândeau unde și cum să-și salveze viața. Deci îl întrebă ucenicul:

– Părinte Damian, te-ai pregătit? Unde mergem?

– Eu m-am pregătit să merg până la marginea pământului! Apoi își continua lucrul în atelier fără nici o grijă, încât toți se mirau și se foloseau de credința și nădejdea pe care o avea în Dumnezeu.

17. Spunea ucenicul său că părintele Damian lucra în atelier câte zece-cincisprezece ore pe zi, fără întrerupere. Tot timpul tăcea, lucra și zicea rugăciunea lui Iisus. Apoi se retrăgea în chilie.

18. Odată a venit un călugăr din altă mănăstire să-l vadă pe acest cuvios monah. Deci, intrând în atelier, i-a zis:

– Părinte Damian, am auzit de sfinția ta și am venit să te văd.

Iar bătrânul, slab și firav la trup, s-a învârtit încet împrejur în fața lui, apoi i-a răspuns:

– Iată, m-ai văzut! Și, tăcând, s-a apucat iarăși de lucru.

19. Într-o zi i-a spus starețul mănăstirii:

– Părinte Damian, toți călugării mai ies afară din chilii, se recrează, admiră frumusețea naturii, ascultă cântecul păsărilor din pădure, stau de vorbă unii cu alții. Numai sfinția ta nu ieși deloc din chilie. Stai tot timpul cu ochii în jos și fugi de oameni.

– Părinte stareț, eu am ogorul meu de prășit. Eu din el trăiesc, din el îmi plătesc datoriile, îmi achit hrana și chiria. Că pentru asta am venit aici, să-mi achit toată datoria. Deci, cum să ies afară, dacă nu mi-am terminat ogorul de lucrat!

20. Altă dată spunea ucenicului său:

– Dacă ești sănătos și nu te ostenești, cu siguranță că ești și păcătos.

21. Zicea ucenicul către bătrân:

- Nu-i destul pentru călugări să rămână numai la Ceaslov și la Psaltire. Trebuie să citească mereu Sfânta Scriptură și învățăturile Sfinților Părinți, ca să știe cum să se nevoiască pentru mântuirea lor.

8. Părintele Damian citea foarte mult noaptea. Pe lângă cuvintele Sfântului Isaac Sirul și Ioan Scărarul, citea Viețile Sfinților și toate cărțile de la strană, ca: Mineiele, Triodul, Penticostarul, Octoihul și altele. Într-o seară a spus ucenicului său:

- Părinte Nicodim, multă dulceață și înțelepciune am gustat din citirea sfintelor cărți. Acum chiar de aș vrea, nu mă mai pot despărți de ele.

9. Altă dată a zis ucenicului său:

- Rugăciunea și citirea sunt singura mea mângâiere. Uneori mă apuc seara de citit și când mă adâncesc în citire, uit să mai mănânc și să mă mai culc. Deodată mă întreb: de ce nu mai luminează lampa? Când privesc pe fereastră, observ că răsare soarele.

10. Spunea ucenicul său că părintele Damian nu mânca niciodată stând pe scaun, ci șezând în picioare. Uneori, când îi aducea mâncare de la trapeză, zicea bătrânul:

- Nu mai încetezi cu mâncarea asta?

- Ia, părinte și mănâncă! Este caldă! - îl îndemna ucenicul. După ce gusta puțin, în atelierul de tâmplărie, răspundea:

- Parcă îi lipsește ceva la mâncarea asta, că n-are nici un gust. Pune-o colo în dulap. Mai spre seară nu știu cine o drege acolo, că tare este bună.

Seara, însă, părintele uita să mai mănânce și ucenicul ducea mâncarea înapoi.

11. Chilia părintelui Damian se afla în livada mănăstirii. Și spun toți că el niciodată nu ieșea prin livadă să vadă pomii înfloriți sau păsările cerului, nici l-a văzut vreodată cineva să guste măcar un măr, căci bucuria Duhului Sfânt era în inima lui.

12. Odată a fost rânduit bătrânul să îngrijească de stupina mănăstirii. Timp de cinci ani, cât a avut această ascultare, n-a gustat mierea de albine, atât era de înfrânat și stăpân pe sine.

13. Spunea ucenicul său că în ultimii douăzeci de ani n-a voit să primească de la nimeni nici un ban, încât nici nu știa cum arată. Iar dacă vreun mirean încerca să-i plătească pentru a-i lucra ceva în atelier, bătrânul îi răspundea cu asprime:

- Du-te cu aceștia din chilia mea.

14. Uneori, văzându-l ucenicul ostenit de atâta ascultare și priveghere, îi zicea:

– Părinte Damian, mai culcă-te puțin, că ești bătrân și slăbit de tot.

– Nu mai pot dormi, părinte Nicodim. A fugit somnul de la mine. Abia dacă dorm două-trei ore pe noapte. Apoi mă scol, îmi fac rugăciunea, citesc și încep să lucrez în atelier. Și atât mă îndeletnicesc cu lucrul, că nu știu când trece ziua.

15. Spunea iarăși ucenicul său:

– Nu l-am văzut niciodată pe părintele Damian stând culcat sau odihnindu-se pe scaun. Ci, ori lucra în atelier cu rugăciunea pe buze și în inimă, ori citea și scria în chilie. El obișnuia să facă la toți părinții și frații câte ceva – o masă, un scaun, un cuier –, dar de la nimeni nu primea nimic.

16. În timpul războiului, unii călugări erau îngrijorați. Se gândeau unde și cum să-și salveze viața. Deci îl întrebă ucenicul:

– Părinte Damian, te-ai pregătit? Unde mergem?

– Eu m-am pregătit să merg până la marginea pământului! Apoi își continua lucrul în atelier fără nici o grijă, încât toți se mirau și se foloseau de credința și nădejdea pe care o avea în Dumnezeu.

17. Spunea ucenicul său că părintele Damian lucra în atelier câte zece-cincisprezece ore pe zi, fără întrerupere. Tot timpul tăcea, lucra și zicea rugăciunea lui Iisus. Apoi se retrăgea în chilie.

18. Odată a venit un călugăr din altă mănăstire să-l vadă pe acest cuvios monah. Deci, intrând în atelier, i-a zis:

– Părinte Damian, am auzit de sfinția ta și am venit să te văd.

Iar bătrânul, slab și firav la trup, s-a învârtit încet împrejur în fața lui, apoi i-a răspuns:

– Iată, m-ai văzut! Și, tăcând, s-a apucat iarăși de lucru.

19. Într-o zi i-a spus starețul mănăstirii:

– Părinte Damian, toți călugării mai ies afară din chilii, se recrează, admiră frumusețea naturii, ascultă cântecul păsărilor din pădure, stau de vorbă unii cu alții. Numai sfinția ta nu ieși deloc din chilie. Stai tot timpul cu ochii în jos și fugi de oameni.

– Părinte stareț, eu am ogorul meu de prășit. Eu din el trăiesc, din el îmi plătesc datoriile, îmi achit hrana și chiria. Că pentru asta am venit aici, să-mi achit toată datoria. Deci, cum să ies afară, dacă nu mi-am terminat ogorul de lucrat!

20. Altă dată spunea ucenicului său:

– Dacă ești sănătos și nu te ostenești, cu siguranță că ești și păcătos.

21. Zicea ucenicul către bătrân:

– Părinte Damian, ce-ai zice sfinția ta dacă ar veni unii din mănăstire și te-ar sili să te faci preot?

– Cu vorba asta i-aș scoate afară din chilie.

22. Altă dată iarăși l-a întrebat:

– Ce mai faci, părinte Damian? Iar bătrânul, oprindu-se puțin din lucru, i-a răspuns:

– Părinte Nicodim, *întru necaz m-am desfătăt* (Ps. 117, 5). Dacă avem pace și bucurie cu darul lui Dumnezeu, în orice fel de ispite și necazuri să îndrăznim, că nu ne vom rușina.

23. Altă dată, fiind suferind de reumatism, i-a zis ucenicul:

– Părinte Damian, nu voiești să faci niște băi, că tare ești bolnav?

– Ei, părinte Nicodim! Boala vine pentru păcatele mele. Dacă vreau să scap de boală, rămân cu păcatul. Deci, mai bine primesc cu răbdare tot ce-mi dă Dumnezeu.

24. Într-o vară, bătrânul a fost tare bolnav paisprezece zile. În acest timp nici n-a mâncat, nici n-a dormit, nici n-a vorbit, nici pe pat nu s-a așezat. Ci stătea rezemat de perete și se ruga.

– Cum te mai simți, părinte Damian? l-a întrebat ucenicul.

– Părinte Nicodim, astă noapte am fost ispitit de diavoli!

25. Altă dată a spus bătrânul ucenicului său:

– Părinte Nicodim, în noaptea asta, pe când citeam la Psaltire, l-am auzit pe diavol râzând cu hohote în chilia mea. Atunci am început să mă rog cu lacrimi și nu l-am mai auzit.

26. Un călugăr i-a cerut într-o zi cuvânt de folos, iar bătrânul a zis:

– Cândva, faraon dădea evreilor tot mai mult de lucru, ca să nu-și mai aducă aminte de Dumnezeu și să se roage. Acum este un faraon nevăzut care îndeamnă pe călugări să-și înmulțească averile, grijile și lucrul, ca să nu mai aibă timp să se roage lui Dumnezeu ziua și noaptea, așa cum au făgăduit!

27. Odată a venit la bătrân un frate din mănăstire și i-a zis:

– Părinte Damian, s-au înmulțit ispitele asupra mea și nu le mai pot răbda. Ce să fac să scap de ele?

– Frate, dacă fugi de ispite, fugi de mântuire. Ci, mai degrabă să ne gândim în vremea ispitelor *că necazul răbdare lucrează...* (Rom. 5, 3), după cuvântul Sfântului Pavel. Deci, să ne rugăm mai mult și trece ispita. Că toate sunt pentru mântuirea noastră.

28. În altă zi i-a zis un frate:

– Părinte Damian, ce să fac, mă biruiesc ispitele?

Bătrânul l-a mângâiat, zicând:

- Nu lăsa rugăciunea, frate. Avem nevoie de rugăciune ca de aer. Nimeni nu poate trăi fără ea. Roagă-te cum poți, chiar dacă ești tulburat, și îndată te va scălda în pacea lui Dumnezeu.

29. Alt frate i-a zis:

- Părinte Damian, ce să fac, că mi se răspândește mintea la rugăciune și nu simt nici o dulceață?

- Deprinde-te cu rugăciuni scurte, mai ales cu rugăciunea lui Iisus și numai de câțiva ani se adună mintea.

30. Odată i-a zis un frate:

- Părinte, sunt tulburat. Dă-mi un cuvânt de folos.

Iar bătrânul, înțelegând durerea lui, a luat din chilie Patericul și i-a zis:

- Primește această carte sfântă și o citește cu atenție. Vei afla în ea multe medicamente pentru sufletul tău.

31. În altă zi a întâlnit bătrânul un călugăr întristat. Deci, aflând pricina, s-a dus la chilie, a scris pe o foaie de hârtie câteva versete din Sfânta Scriptură și câteva cuvinte de la Sfinții Părinți, apoi, întâlnindu-l, i-a zis:

- Primește, părinte, această mică rețetă duhovnicească, că îți va fi de mare folos.

32. A zis bătrânul către ucenicul său:

- Părinte Nicodim, astă-noapte am citit viața Cuvioasei Maria Egipteanca și, adormind puțin, m-am trezit plângând în hohote.

33. A zis iarăși ucenicului său:

- Când eram tânăr, mă supărau gândurile trupesti. Iar într-o noapte, pe când mă rugam cu lacrimi, am ațipit puțin și am auzit un glas: de acum nu vei mai fi luptat de asemenea gânduri. Din ceasul acela, cu darul lui Hristos, am odihnit.

34. Ne spunea părintele Nicodim și acestea despre dascălul său:

- Părintele Damian nu suferea să audă pe cineva cârtind sau osândind pe aproapele. Dacă venea un frate la el și începea a cârți și a osândi, bătrânul lăsa capul în jos, se oprea din lucru și ofta. Atunci fratele, văzând aceasta, se rușina de cuvintele sale și își cerea iertare.

35. Un ieromonah din altă mănăstire a venit să cunoască pe bătrân și să-i ceară cuvânt de folos.

- Sfinția ta ești părintele Damian? Întrebă el. Doream să te cunosc. Spune-mi, părinte, cum aș putea să învăț și eu rugăciunea lui Iisus?

Bătrânul însă nu i-a dat nici un răspuns. Ci stătea cu privirea în jos, rezemat de masă. Atunci preotul străin a ieșit scârbit din chilia lui.

Mai târziu îl întreabă ucenicul:

- De ce nu i-ai dat nici un răspuns părintelui, căci a plecat întristat de la sfinția ta?

- Părinte Nicodim, de cum a intrat la mine și a început să mă laude, am simțit că duhul lui îndepărtează duhul lui Dumnezeu de la mine. De aceea am tăcut.

36. Spunea iarăși ucenicul său că părintele Damian stătea la biserică întotdeauna în picioare, cu rugăciunea lui Iisus pe buze și cu privirea în jos. Uneori, mai ales la slavoslovie, lacrima.

37. Se spunea despre dânsul că în timpul sinaxarului și când se citea cuvânt de folos în biserică, bătrânul se apropia de strană.

- Părinte Damian, ai venit să cânti cu noi? îl întrebau ceilalți.

- Iertați-mă, fraților. N-am venit să cânt, nici să citesc, ci numai să aud cuvântul, că foarte mult mă îndulcesc de pătimirea sfinților mucenici și cuvioși.

38. Într-o zi l-a întrebat ucenicul:

- Părinte Damian, știu că înainte te împărtășeai mai rar. Acum observ că te împărtășești săptămânal. Cum este mai bine să ne împărtășim?

- Dacă părinții din mănăstire nu s-ar sminti - a răspuns bătrânul -, m-aș împărtăși în fiecare zi. Însă, am ales calea de mijloc, o dată pe săptămână. Când eram mai tânăr, eram în luptă și nu îndrăzneam să mă unesc cu Hristos mai des. Acum, la bătrânețe, simt în inima mea o mare pace și bucurie duhovnicească. De aceea doresc să mă unesc cât mai des cu Trupul și Sângele Domnului.

39. Altă dată l-a întrebat ucenicul:

- Ce mai faci, părinte Damian?

- Părinte Nicodim, cuget la moarte. Gândul morții mă stăpânește tot mai mult. Însă mă întristez că nu sunt pregătit.

40. Spunea ucenicul său că bătrânul ajunsese în ultimii ani la o mare nepătimire duhovnicească. Inima îi era curată ca de copil, fața iradia o bucurie negrăită, trupul său ostenit de nevoie nu mai dorea nimic. Nici odihnă, nici mâncare, nici haină. Când i se aducea mâncarea, răspundea:

- Părinte, dar n-am mâncat? Până când trebuie să mănânc? De peste șaptezeci de ani mi s-au tocit dinții de atâta mâncare.

41. Cu puțin înainte de obștescul sfârșit, l-a întrebat ucenicul:

- Cum te mai simți, părinte Damian?
- Părinte Nicodim, aștept să vină moartea din tinerețile mele. Dar nu știu de ce întârzie atât!
- Ba nu, părinte Damian, eu mă rog lui Dumnezeu să mai trăiești.
- Ei, părinte, ce mare dar este moartea! Și ce pedeapsă ar fi pentru om dacă n-ar muri. Pământul ar deveni o temniță pentru el.

42. După mutarea sa din viața aceasta, spunea ucenicul despre dascălul său:

- Dacă m-am folosit în viață de cineva, m-am folosit de părintele Damian. Mă întăream sufletește numai cât îl vedeam. Neîncetat se ruga, permanent lucra cu mâinile, întotdeauna tăcea. Cele mai alese fapte bune pe care le-am văzut la el erau acestea: neagonisirea, tăcerea, liniștea, rugăciunea neîncetată, postul, citirea sfintelor cărți, privegherea, răbdarea în boală și desăvârșita smerenie.

SCHIMONAHIA VALENTINA NEACȘU

Pustnică din Munții Sihlei

(1886-1964)

Această smerită nevoitoare a lui Hristos a fost ultima călugăriță care a sihăstrit în Munții Neamțului, în secolul acesta.

Era de loc din județul Vaslui. În tinerețe a fost căsătorită și a avut doi copii. Apoi, murindu-i soțul în război, în anul 1920 și-a luat fiica și s-au dus amândouă în Mănăstirea Giurgeni-Roman. Acolo au făcut ascultare zece ani. Alți cincisprezece ani au făcut ascultare în Mănăstirea Almaș-Neamț. Iar în anul 1945, iubind foarte mult liniștea, s-au retras împreună în Munții Sihlei.

Aici, găsind un bordei pustnicesc, cu binecuvântarea starețului Cleopa din Mănăstirea Sihăstria, au rămas într-însul. Și s-au nevoit mama și cu fiica pentru dragostea lui Hristos douăzeci de ani, la liniște, smerindu-se una înaintea celeilalte și rugându-se ziua și noaptea pentru ele și pentru oameni.

Maica Valentina era curată la suflet, blândă la cuvânt, luminată la chip și plină de dumnezeiască dragoste. Toată săptămâna o petrecea în pustie, iar în zile de sărbători își lua toiagul și fiica și coborau amândouă la Schitul Sihla sau în Mănăstirea Sihăstria. După ce primeau Preacuratele Taine, se întăreau cu puțină hrană și urcau iarăși la munte.

Așa s-a nevoit schimonahia Valentina până la sfârșitul anului 1964. Apoi, luând crucea în mână, a zis către fiică:

– Mă duc la Tata! Mă duc la Tata! Și și-a dat duhul în mâinile Domnului. Părinții au coborât-o de pe munte pe crengi de brad și au îngropat-o în mânăstire. Asemenea și fiica ei, schimonahia Emiliana, a răposat în primăvara anului 1979, a doua zi după Duminica Floriilor, și a fost înmormântată în pădure, alături de bordei.

PROTOSINGHELUL IOSIF RUSU

Mânăstirea Dintr-un Lemn

(1883–1966)

a. Viața

Protosinghelul Iosif Rusu a fost un iscusit duhovnic al Mânăstirii Dintr-un Lemn și un călugăr cu viață sfântă.

S-a născut în comuna Icușești-Neamț, din părinți iubitori de Dumnezeu. În anul 1908, tânărul Ioan a intrat ca frate în Mânăstirea Bogdana-Bacău, iar după doi ani a luat jugul lui Hristos, primind tunderea monahală. Pentru viața lui aleasă, în anul 1911 a fost hirotonit diacon și preot de episcopul Romanului, Gherasim Safirin.

În anul 1914, ieromonahul Iosif Rusu s-a dus la Sfântul Munte, unde s-a nevoit mult cu postul și cu rugăciunea opt ani de zile. Apoi, întorcându-se în țară, a slujit ca preot paroh zece ani de zile în satul Brâncoveanu-Dolj, povătuind pe mulți credincioși la calea mântuirii. Între anii 1933–1940 a fost egumen la Mânăstirea Călui-Dolj, iar din anul 1940 a fost numit duhovnic la Mânăstirea Dintr-un Lemn-Vâlcea.

După 58 de ani de aleasă nevoiță, milostenie și totală jertfire de sine, Cuviosul Iosif, „părintele săracilor”, și-a dat obștescul sfârșit la începutul anului 1966, lăsând în urmă numeroși fii duhovnicești. Petrecut de maici și de locuitorii satului Dezrobiți, a fost înmormântat între stejarii seculari din cimitirul mânăstirii.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Fiind la parohie în comuna Brâncoveni, părintele Iosif era așa de blând și milostiv cu oamenii, că toți îl iubeau și-l căutau. Numele lui se făcuse cunoscut prin sate și mulți bolnavi veneau la el și se vindeau.

2. Părintele Iosif iubea până la jertfă pe Dumnezeu și pe oameni, biserica și săracii. Iar dintre faptele bune, cel mai mult iubea rugăciunea și milostenia.

3. Pentru acest cuvios părinte, biserica era Însuși Dumnezeu. De aceea, ziua și noaptea zăbovea în biserică și săvârșea cele sfinte cu bucurie și cu lacrimi. Uneori îl întrebau fiii săi duhovnicești:

– Unde mergi, părinte Iosif?

– Tată, mă duc la Dumnezeu! răspundea bătrânul plin de bunătate. Apoi intra în biserică.

4. Îndată ce auzea toaca sau clopotul, părintele Iosif zicea către ucenica sa:

– Achilino mamă, hai la Dumnezeu! Ne cheamă clopotul. Aceasta este calea mântuirii. Aceasta este calea către Împărăția cerurilor. Eu aș vrea să fie biserica cât mai departe, ca să mă ostenesc mai mult, că îngerii lui Dumnezeu ne numără pașii spre biserică.

5. Acest minunat duhovnic puneă toată nădejdea mântuirii călugărului în ascultare și participare permanentă la slujbele bisericii. De aceea mereu sfătuia pe fiii săi duhovnicești:

– Veniți, tată, cât mai mulți la biserică. Și cel bogat, și cel sărac, și cel flămând, și cel sătul, cu toții să vină la Dumnezeu!

6. Timp de 26 de ani, părintele Iosif a slujit zilnic Sfânta Liturghie la Mănăstirea Dintr-un Lemn, căci era singur preot și duhovnic. După slujbă citea la bolnavi, spovedea obștea, sfătuia și mângâia pe credincioși, împărțea milostenie la săraci, se ruga și iarăși venea la biserică.

Așa s-a nevoit bătrânul până și-a dat duhul.

7. Pentru o petrecere ca aceasta, satana mult îl zavistua și îi făcea mereu ispite. Că uneori îi ieșea aievea în față. Alteori venea în chipul unui câine negru, îl apuca de rasă și îl trăgea în altă parte, să nu nimerească ușa bisericii. Și cum bătrânul era gârbov, uneori ajungea la poartă, alteori la grajd, până îl găseau maicile și îl aduceau la biserică. Deci, zicea bătrânul:

– Vrajmașul, tată, mi-a făcut ispită!

Apoi, cu chip luminat intra în biserică, făcea trei metanii la icoana Maicii Domnului și dădea binecuvântare de Utrenie.

8. Odată a zis bătrânul către ucenica sa:

– Când merg la biserică sau vin la chilie, îmi iese uneori înainte un câine negru, mă apucă mânios de rasă și nu mă lasă să merg la slujbă. Este diavolul, tată!

– Dar nu te temi de el, părinte Iosif?

– De ce să mă tem? Mântuitorul este cu noi. Atunci îndată fac semnul Sfintei Cruci și zic: „Piei din fața mea, satană, să mă duc la sfânta biserică!” și repede dispare.

9. Ori de câte ori vrăjmașul îl supăra cu vreo ispită, bătrânul îi zicea:

– Ei, iar ai venit? Degeaba te-ai ostenit! La Iosif nu ai nimic!

10. Uneori vrăjmașul nu-l lăsa noaptea să doarmă. Cum așipea puțin, îi bătea în ușa și-i zicea:

– Părinte Iosif, hai la biserică!

Atunci bătrânul repede se scula, se ducea la ușa bisericii, apoi spunea maicilor:

– Nu trageți clopotul de Utrenie?

– Preacuvioase, mai este o oră până la miezul nopții!

– Dar n-ați bătut voi în ușa mea?

– Nu, părinte, nu v-am sculat noi.

– Ei, tot vrăjmașul mi-a făcut ispită!

11. Spun maicile din mănăstire că nimeni din fiii săi duhovnicești nu știa cum se nevoiește în chilie. Dar oricând băteau la ușa lui, îl găseau deșteptat la rugăciune. Iar când îl chemau la biserică, bătrânul răspundea cu bucurie:

– Gata, tată, vin! Hai la Dumnezeu!

12. Spuneau ucenicii părintelui Iosif că într-o iarnă a alunecat pe gheață din ispita vrăjmașului și s-a lovit. Astfel, a stat mai multe zile bolnav la chilie. Iar când s-a făcut puțin mai bine, a zis către maici:

– Haideți, copiii tatei, să mergem la biserică. M-am făcut sănătos. Măine slujim Sfânta Liturghie! Și era bucuros și luminat la față ca un copil.

13. Avea obicei părintele Iosif că săvârșea slujbele foarte liniștit și cu evlavie. Niciodată nu se grăbea. Mai ales la proscomidie pomenea cu mare grijă pe toți. Iar când îl întreba cineva, bătrânul răspundea:

– Tată, trebuie să pomenesc și să scot părțică pentru fiecare nume, căci am primit banul săracului și al văduvei și voi da socoteală de aceasta în ziua judecății!

14. O deosebită grijă avea părintele Iosif și pentru cei răposați. Timp de 40 de zile săvârșea pentru ei Sfânta Liturghie și parastasul. Apoi obișnuia să facă la trapeză masă pentru toți și dădea multe milostenii la săraci. La aceasta îndemna și pe maici, zicând:

– Dați și sfințiile voastre, maicilor, pentru morți. Să facem o masă împreună, că toți au parte de rugăciunea și de mila lui Dumnezeu. Căci suntem datori să-i ajutăm pe cei adormiți. Unii sunt în iad și așteaptă să-i scoatem cu Sfânta Liturghie și cu milostenia.

15. Acest mare părinte duhovnicesc iubea fără deosebire pe toți oamenii. Iar dintre ei purta o mare grijă pentru săraci, pentru copii și văduve. Pe toți îi

ajuta cu rugăciunea și cu milostenia. Zeci de săraci și orfani din satul Dezrobiți, din apropierea mănăstirii, primeau bani, hrană și îmbrăcăminte din mâinile părintelui Iosif. Pentru aceea, toți îl iubeau și îl numeau „părintele săracilor”.

16. Spun maicile că zilnic veneau copii, văduve și lipsiți la chilia părintelui Iosif. Iar bătrânul le zicea:

– Veniți, tată, veniți la părintele să vă dea, că are de unde. I-a dat Dumnezeu! Apoi îi așeza la masă și le împărțea tot ce avea, pâine, bani și îmbrăcăminte. Iar după ce plecau săracii, zicea către maici:

– Aceștia sunt avocații mei, tată, care o să mă apere în fața lui Hristos!

17. Darurile pe care părintele Iosif le primea de la credincioși le împărțea în trei părți. Partea cea mai mare o dădea mănăstirii pentru trebuințele obștii. A doua parte o împărțea săracilor și văduvelor din satul Dezrobiți, iar a treia parte o păstra la sine pentru călugărițe, pentru copiii orfani și pentru pomenirea morților.

18. Odată au rămas în sat trei copii orfani de ambii părinți, pe care nimeni nu-i ajuta. Atunci bătrânul i-a chemat la chilia sa și le-a zis:

– Copii, să veniți la tata în fiecare zi, la amiază, că tata are cu ce vă ajuta și hrăni. Și s-au deprins copiii și veneau zilnic la părintele Iosif. Iar el singur le fierbea mâncare, le cumpăra pâine și îi servea la masă. Apoi îi îndemna:

– Mâncați, tată, că este de unde. Ne-a dat Dumnezeu din belșug. La urmă le împărțea bani și haine de îmbrăcat.

Așa a crescut bătrânul mulți copii orfani din satul Dezrobiți, până ajungeau să-și câștige pâinea cea de toate zilele.

19. Altă dată a auzit bătrânul că este o văduvă în sat, anume Maria, cu șase copii, care nu aveau nici casă, nici hrană, nici bani. Pe aceasta a chemat-o părintele Iosif la sine și i-a zis:

– Marie, iată, ți-a trimis Domnul bani pentru o casă nouă. Cumpără tot ce trebuie și începe lucrul. Eu voi plăti și meșterii. Dar nu spune la nimeni, tată!

După ce casa a fost gata, bătrânul a zis femeii:

– Marie, vină la mine cu copiii.

– Aceștia sunt copiii mei, părinte.

– Dumnezeu să vă binecuvinteze, tată!

Ori de câte ori venea văduva aceasta pe la mănăstire, bătrânul spunea ucenicei sale:

– Maică Achilină, să dai Mariei din toate celea, să mănânce ea și copiii

20. Când nu-i venea nici un sărac, părintele Iosif era mâhnit toată ziua. Către seară zicea ucenicei sale:

– Achilino tată, astăzi n-a venit nici un avocat la mine. Vină măcar sfinția ta de gustă ceva. Mai cheamă și altă maică. Să am ceva dat și pe ziua de astăzi.

21. Obişnuia acest părinte să facă praznic mare pentru tot soborul mânăstirii și pentru săracii satului Dezrobiți, de două ori pe an. De ziua Sfântului Vlasie – 11 februarie – și de ziua Sfântului Atinoghen – 16 iulie. Atunci părintele Iosif cumpăra din vreme alimente și îmbrăcăminte pentru maici și săraci. Iar în ziua rânduită săvârșea Sfânta Liturghie cu tot soborul și făcea parastas pentru cei răposați. Apoi zicea:

– Veniți, tată, cu toții la trapeză, să mâncăm în cinstea Sfântului Vlasie. Nimeni să nu rămână astăzi flămând. Aceasta este ziua mea! Mi-au ajutat și mie Sfinții Vlasie și Atinoghen, de aceea fac pomenire în cinstea lor.

La urmă părintele Iosif împărțea la toți pachete cu mâncare și îmbrăcăminte pentru maici.

22. Odată, pe când bătrânul mergea la biserică, s-a oprit în prag și, oftând ușor, a zis către maici:

– Vai, tată, ce o să facem noi la judecată? Acolo toate faptele noastre ne vor ieși înaintea! De aceea avem nevoie de rugăciune, de smerenie, de lacrimi și metanii. Să te rogi, tată, să te închini lui Dumnezeu, să îndemni, să faci milostenie. Dacă nu ai ce da, măcar un cuvânt bun să dai săracului, să nu plece nemiluit, că Dumnezeu îl trimite spre mântuirea noastră.

23. La spovedanie, părintele Iosif avea mulți fii duhovnicești, căci era blând și înțelept la cuvânt. Fiecăruia îi dădea sfat și canon pe măsura puterii lui. Uneori îi spuneau maicile:

– Părinte Iosif, dați-ne canon mai aspru la spovedanie. Iar bătrânul le răspundea:

– Eu vă dau canon, dar să-l puteți face. Că dacă vă dau canon greu și nu-l puteți face, eu răspund de el. De aceea vă dau canon ușor, că munciți destul. Noi suntem călugări, tată, și facem canon toată viața!

24. Veneau la bătrânul călugăr și oameni cu multe necazuri. Iar el îi mângâia, zicând:

– Lasă, tată, că sunt bune și necazurile. Ai răbdare că toate trec. Iată, părintele Iosif se roagă pentru mata. Nu te întrista, că Domnul este cu noi. Astfel, toți se întorceau liniștiți la casele lor.

25. Pentru sfințenia vieții sale, părintele Iosif dobândise de la Dumnezeu darul rugăciunii și al vindecării de boli. Că veneau la el mulți suferinzi din toate părțile și cu rugăciunea lui căpătau sănătate și își dobândeau cererea.

26. Într-o zi, a venit la el o femeie plângând:

– Părinte, mi-a plecat nora și a rămas feciorul cu trei copii.

– Lasă, mamă, a zis bătrânul, peste trei zile va veni acasă.

Și cuvântul lui s-a împlinit întocmai.

27. Altă dată i-a zis un tânăr:

– Părinte, m-a lăsat soția. Iar bătrânul i-a răspuns:

– Ioane, întoarce-te înapoi și ai credință că vei găsi soția acasă, căci

Maica Domnului face minuni cu fiecare.

MONAHIA EPRAXIA MĂLĂU

Mănăstirea Văratec

(1890–1967)

Această smerită călugăriță, de loc din comuna Stănița-Neamț, era sora marelui duhovnic Vichentie Mălău din Mănăstirea Secu.

Când avea numai patru ani, a venit împreună cu sora și cu mama ei să slujească lui Hristos la Mănăstirea Văratec. Aici a crescut, aici a învățat carte, aici a deprins frica de Dumnezeu de la cele mai alese călugărițe. În anul 1912 a primit tunderea monahală. Apoi, timp de 55 de ani, a purtat cu desăvârșită smerenie crucea lui Hristos, făcându-se tuturor pildă de tăcere, de rugăciune, de ascultare și blândețe.

Iar nevoința maicii Epraxia era aceasta:

Nu ieșea niciodată din mănăstire, nici la alte maici nu se ducea. Iubea cel mai mult biserica, chilia și liniștea. La slujbă mergea totdeauna, la chilie se ostenea mult cu postul și cu citirea Psaltirii, iar în pădure se ducea adesea să guste din dulceața liniștii. Permanent tăcea, cugeta cele dumnezeiești și rostea rugăciunea lui Iisus.

În anul 1938 a murit la Mănăstirea Agapia mama ei, monahia Migalușa. Iar în anul 1945 s-a odihnit cu pace în Banat și fratele ei, Protosinghelul Vichentie. De acum, maica Epraxia a început o nevoință și mai mare. S-a unit duhovnicește cu o altă călugăriță de același cuget, anume Lavrentia Beu. Deci, petreceau amândouă sub același acoperământ, ca două suflete într-un singur trup, împreună rugându-se, împreună bucurându-se și una pe alta mângâindu-se. Că, deși trăiau în mare lipsă de cele pământești, simțeau totdeauna dulceața celor cerești și slăveau neîncetat pe Dumnezeu.

În anul 1967, la sfârșitul lunii mai, a zis maica Lavrentia către sora ei de nevoință:

- Iartă-mă, maică Epraxia, eu mă duc înainte la Hristos!
- Dumnezeu să te ierte, maică Lavrentia. După șapte zile vin și eu.

Într-adevăr, la 7 iunie, 1967, a adormit în pace și maica Epraxia, mutându-se împreună în lumina lui Hristos!

PROTOSINGHELUL DANIIL PRICOP

Mănăstirea Slatina-Suceava

(1878-1968)⁵

Părintele Daniil, duhovnicul Mănăstirii Slatina, era din comuna Găinești - Suceava. În anul 1923 a venit să slujească lui Hristos. Un an mai târziu a fost călugărit; și era părintele Daniil cel mai blând și ascultător călugăr din Mănăstirea Slatina. Că pe toți îi iubea, de toți asculta și nu avea nici un vicleșug în inimă. Oriunde intra părintele Daniil, intra și pacea Duhului Sfânt.

În anul 1935 a fost hirotonit preot și a ajuns duhovnic vestit în toate satele din împrejurimi. Tineri și bătrâni, sănătoși și bolnavi, toți întrebau de părintele Daniil și se foloseau de blândețea inimii lui.

În vara anului 1944, Protosinghelul Daniil Pricop a scăpat de la distrugere biserica Mănăstirii Slatina, zidită de voievodul Alexandru Lăpușneanu. Că, fiind singur în mănăstire și năvălind un grup de soldați străini asupra bisericii, au minat-o și voiau s-o arunce în aer. Atunci bunul nevoitor a căzut în genunchi lângă zidul bisericii și se ruga cu lacrimi să-i îmblânzească Dumnezeu. Deci, văzând părintele Daniil că soldații nu se liniștesc, a întins mâinile în sus în chipul crucii și a zis:

- Dacă voiți să distrugeți biserica, ucideți-mă și pe mine, că eu nu mă duc de aici!

În clipa aceea, Dumnezeu a trimis peste ei un duh de frică și îndată au fugit din mănăstire.

În ultimii 24 de ani, părintele Daniil era nelipsit de la biserică. Slujea cele sfinte, spovedea, citea la bolnavi și mângâia pe toți. Odată l-au văzut părinții plângând în pragul bisericii și l-au întrebat:

- De ce plângi, părinte Daniil?

- Mi-i milă de oameni, a zis bătrânul, și plâng că nu pot face atât bine, câtă dragoste am.

Altă dată a venit la el o femeie din Găinești cu copilul bolnav. Iar bătrânul i-a spus:

⁵ După mărturiile ucenicului său, Protosinghelul Emilian Olaru, duhovnic renumit al mănăstirii.

- Lasă, mamă, nu mai plânge, că îți vindecă Maica Domnului copilul. Apoi i-a citit de trei ori rugăciuni de vindecare, l-a împărtășit și l-a liberat cu pace. După trei zile s-a întors femeia și a zis:

- Părinte, s-a vindecat copilul!

- Dă slavă lui Dumnezeu și mulțumește Maicii Domnului.

Fiind plin de milă și dragoste, veneau la bătrânul și frați din mănăstire și-i cereau cuvânt de folos. Odată a venit la el un frate învăluit de ispite. Iar bătrânul Daniil i-a zis:

- Ai răbdare, frate. Nu pune toate la inimă. Așa este viața aceasta cu ispite, cu necazuri și suferință. Altfel nu ne putem mântui. Frăția ta fă ascultare, nu lipsi de la biserică, spovedește-te mai des, iartă pe toți și vei avea multă liniște în mănăstire. Apoi, binecuvântându-l, i-a adăugat:

- Așa, frate, ascultă pe bătrânul și nu vei greși!

Într-o vară, un frate a plecat la altă mănăstire. Zadarnic a încercat părintele Daniil să-l liniștească. A doua zi l-au văzut părinții în grădină, stând pe o piatră și plângând.

- De ce plângi, părinte Daniil? i-au zis ei. Iar bătrânul a răspuns:

- Zice Sfântul Duh: „Cel ce va face din rău bun, ca gura Mea va fi”, iar eu nu am putut să fac acest lucru cu fratele meu care a plecat din mănăstire!

În noaptea Învierii din anul 1968, părintele Daniil a chemat pe duhovnicul său și i-a spus:

- Părinte Emilian, mă cheamă Împăratul să mă duc la El. Împărtășește-mă cu Preacuratele Taine și ai grijă de sufletul meu.

Deci, sărutându-se cu toți, a doua zi de Sfintele Paști și-a dat sufletul în mâinile Domnului, fiind în vârstă de 90 de ani.

SCHIMONAHUL IUVENALIE BÂRSAN

Mănăstirea Slatina

(1890-1968)

a. Viața

Acest părinte iubitor de nevoie era din comuna Mălini-Suceava. În anul 1923, luând jugul lui Hristos, a intrat în Mănăstirea Slatina. După doi ani s-a călugărit și a ajuns un călugăr foarte sporit. În anul 1949 a primit marele și îngerescul chip al schimniciei, iar în anul 1968 s-a săvârșit cu pace.

1. Nevoința părintelui Iuvenalie era aceasta:

Toată ziua tăcea și zicea rugăciunea lui Iisus, făcea ascultare cu multă dragoste și mânca o dată pe zi, după ce termina de citit Psaltirea. Noaptea dormea câteva ore pe o laviță și făcea sute de metanii, iar de la biserică era nelipsit.

2. Odată l-a întrebat starețul:

- Părinte Iuvenalie, de ce te grăbești așa spre chilie? Iar bătrânul a răspuns:
- Mă așteaptă Psaltirea și nu pot s-o las singură!

3. În altă zi iarăși l-a întrebat:

- De ce ești întristat, părinte Iuvenalie?
- Pentru că a trecut ziua și n-am terminat Psaltirea de citit, a răspuns el.

Dar nu mănânc până n-o citesc.

4. Într-o zi, a văzut bătrânul câțiva frați stând de vorbă pe cerdac. Deci, trecând pe lângă ei, a zis cu glas tare: „Doamne, Iisus Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!” Cum au auzit frații cuvintele acestea, îndată s-au rușinat și, lăsând vorba, au plecat la chilii.

5. Altă dată i-au zis frații:

- Părinte Iuvenalie, dă-ne un cuvânt de folos.
- Iertați-mă, fraților, a răspuns bătrânul, sunt om păcătos. Întrebați pe părinții duhovnici.

6. Timp de 40 de ani, părintele Iuvenalie a avut în mănăstire aceeași sfântă ascultare de paracliser și clopotar. Și suna clopotele cu așa îndemănare, că toate formau o adevărată simfonie, slăvind pe Dumnezeu și repetând mereu numele ctitorului fondator: A-le-xan-dru Lă-puș-nea-nu!

7. Odată l-a întrebat starețul:

- Părinte Iuvenalie, ce zgomot se aude noaptea în chilia sfinției tale?
- Iartă-mă, părinte stareț, când mă îngreunez de somn, atunci las Psaltirea și mă apuc de pisat grâu pentru colivă. Apoi iar citesc la Psaltire și fac metanii.

8. În altă zi l-au întrebat frații:

- Părinte Iuvenalie, de ce fugi așa de noi? Iar bătrânul le-a răspuns:
- Dar nu știți că schimnicul nu are voie să vorbească mai mult de șapte cuvinte pe zi? Apoi îndată a intrat în chilie.

9. Pentru multa lui osteneală, părintele Iuvenalie ajunsese un călugăr sporit și plin de dragoste pentru Dumnezeu și oameni. Diavolul însă îl zavistua și îi făcea multe ispite ca să-l tulbure la rugăciune.

Într-o zi l-au întrebat părinții:

- Cu cine vorbeai astă noapte, părinte Iuvenalie? Iar bătrânul a răspuns:
- Ei, mă sfădeam cu vrăjmașul, că mereu mă vizitează! Uneori îmi stinge candelă, alteori îmi închide Psaltirea, îmi răstoarnă scaunul, îmi varsă oala cu apă sau îmi ascunde metaniile, ca să mă îndepărteze de la rugăciune.

10. În vara anului 1968, pe când părintele Iuvenalie citea la Psaltire, deodată s-a luminat la față și și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu! Unii părinți au văzut o lumină cerească la fereastra chiliei lui și, intrând înăuntru, l-au găsit adormit în genunchi cu capul sprijinit pe Psaltire.

Așa s-a nevoit și așa s-a mutat la cele veșnice schimonahul Iuvenalie!

MONAHIA AGAFIA ILIE **Mănăstirea Agapia Veche** **(1876-1968)**

Monahia Agafia Ilie, mama Arhimandritului Cleopa Ilie, era din comuna Sulița-Botoșani. Din căsătorie ea a avut zece copii. Dintre aceștia, cinci copii au intrat în nevoința călugărească și cinci au rămas acasă. Apoi, după neștiute judecăți ale lui Dumnezeu, unul câte unul, i-au murit nouă copii. La urmă i-a murit și soțul.

Rămânând singură, această venerabilă mamă a intrat în nevoința călugărească la Mănăstirea Agapia Veche, în anul 1946. După un an a primit tunderea monahală și s-a lipit cu inima de obștea maicilor ca de copiii ei. Ziua și noaptea era nelipsită de la biserică, ajuta la bucătărie, aduna lemne din pădure și se ruga singură cu multe lacrimi.

După o nevoință de peste 20 de ani în viața mănăstirească, maica Agafia - această smerită călugăriță cu inimă de mamă - și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu la 15 septembrie, 1968.

SCHIMONAHIA MELANIA MINCU **Schitul românesc** **„Sfântul Ioan Botezătorul”-Iordan** **(1893-1969)**

Această floare aleasă a monahismului nostru era de loc din comuna Chiajna-Prahova. Când avea 12 ani, a venit la Mănăstirea Țigănești și a stat opt ani de zile sub ascultarea unei călugărițe bătrâne.

În anul 1913 a primit schima monahală. Apoi s-a smerit în mănăstire încă 35 de ani, fiind foarte iubitoare de biserică și râvnind pentru fericita liniște. În anii 1925-1935 s-a învrednicit să se închine de două ori la Mormântul Domnului, iar în anul 1947 a fost trimisă ca viețuitoare la Schitul românesc „Sfântul Ioan Botezătorul” de pe malul râului Iordan.

Timp de 22 de ani s-a nevoit schimonahia Melania cu încă două suflete în pustiul Iordanului, răbdând bărbătește lipsa, arșița soarelui și străinătatea. Căutând să urmeze Cuvioasei Maria Egipteanca și mai ales Sfântului Ioan Botezătorul, maica Melania se hrănea numai cu pesmeți și legume. Toată ziua tăcea, căra apă din Iordan, uda grădina, lucra la facerea chiliilor și zicea rugăciunea lui Iisus. Seara făcea Vecernia în biserică și dormea câteva ore. Apoi se deștepta, făcea Utrenia, citea la Psaltire și stătea de veghe până către ziuă. La toate aceste osteneli era însoțită de maica Natalia, ucenica ei, cu metania din aceeași mănăstire, iar duhovnicul lor era Cuviosul Ioan Iacob, egumenul mănăstirii.

În primăvara anului 1969, maica Melania Mincu s-a îmbolnăvit și s-a mutat la odihna cea de veci, trupul ei fiind îngropat acolo, alături de biserică.

IEROMONAHUL DAMIAN STOG

Schitul românesc

„Sfântul Ioan Botezătorul”-Iordan

(1914-1970)

Părintele Damian era de loc din județul Soroca. Fiind chemat de Hristos, în anul 1937 s-a făcut călugăr în Mănăstirea Noul Neamț. Între anii 1940-1943 s-a nevoit în Mănăstirea Căldărușani, întrecând pe mulți cu ascultarea și cu smerenia.

Odată, la slujba Învierii Domnului, a întrebat episcopul:

- Pe cine propuneți să-l facem preot? Iar părinții au răspuns:
- Dar este altul mai bun ca părintele Damian?

Deci a fost hirotonit diacon și preot la Mănăstirea Antim. Și a făcut aici desăvârșită ascultare 20 de ani ca paracliser, preot slujitor și duhovnic renumit. Era cunoscut tuturor părintele Damian, pentru dragostea cu care primea și odihnea pe frați. În acești ani a crescut mulți fii duhovnicești, învățându-i pe toți smerenia și blândețea lui Hristos.

În primăvara anului 1970, ieromonahul Damian a fost trimis ca preot și egumen la Schitul românesc „Sfântul Ioan Botezătorul”, de pe malul

Iordanului. Deci, plecând cu mare bucurie în Țara Sfântă, se nevoia acolo aproape de Mormântul Domnului. Iar în vara aceluiași an l-a chemat Dumnezeu la veșnica odihnă și a fost îngropat la biserica lui Zaheu din orașul Ierihon.

PROTOSINGHELUL EFTIMIE TĂNASE Mănăstirea Agapia Veche (1884-1970)

Părintele Eftimie a fost cel dintâi ucenic al Protosinghelului Vichentie Mălău și renumit duhovnic al Mănăstirii Agapia. S-a născut în comuna Valea Seacă-Bacău. În tinerețe a fost căsătorit și a avut doi copii. Apoi, plecând la război, a fost grav rănit, dar părintele său duhovnicesc i-a prevestit, zicând: „Ai credință, frate Ioane, că te vei face sănătos, vei veni la mănăstire și preot te vei face!”

În anul 1918, părintele Eftimie s-a călugărit în Mănăstirea Secu, iar soția sa, în Schitul de maici Buciumeni-Galați. În anul 1923 s-a învrednicit de harul preoției. Și a slujit cele sfinte cu multă credință și dragoste aproape 50 de ani, silindu-se în toate să urmeze marelui său dascăl - Protosinghelul Vichentie Mălău.

Între anii 1923-1940, Protosinghelul Eftimie a fost duhovnic la Mănăstirea Agapia, câștigând multe suflete pentru Împărăția lui Dumnezeu. Că era foarte râvnitor la slujbele bisericii și la citirea sfintelor cărți, din care nu puțin hrănea pe cei ce veneau la dânsul. Iar noaptea se nevoia în taină cu privegherea, cu metaniile și cu citirea Psaltirii.

Între anii 1940-1945 a fost preot misionar în Banat. Apoi, întorcându-se în Moldova, s-a stabilit definitiv ca duhovnic la Mănăstirea Agapia Veche. Timp de 25 de ani a fost un sfeșnic aprins în această sihăstrie, luminând și mângâind pe toți, slujind cele sfinte și slăvind pe Hristos.

Spre sfârșitul anului 1970, părintele Eftimie a spus ucenicei sale:

- Peste două zile mă duc din viața aceasta. Apoi, cerând crucea, a adăugat: Iată, văd două cete de îngeri, una în veșminte albe și alta în veșminte întunecate, luptându-se pentru sufletul meu. Nu vor să mă lase să intru în cămară!...

Deci, îmbrăcându-se în hainele sale de călugărie și dând tuturor binecuvântarea cea mai de pe urmă, a adormit cu pace, încredințându-și sufletul în mâinile Domnului!

MONAHUL PAISIE NICHITENCU
Mănăstirea Sihăstria
(1892-1970)

Acest cuvios călugăr a fost un mare lucrător al rugăciunii lui Iisus din zilele noastre. Era de loc din nordul Bucovinei.

În anul 1933 a intrat în nevoința călugărească, iar după un an a primit tunderea monahală la un schit aproape de Cernăuți. Și era plin de dragoste părintele Paisie, ascultător și fără nici o răutate, asemenea unui copil. Toată viața sa, aproape o jumătate de secol, a făcut în mănăstire cea mai grea ascultare, aceea de bucătar. Permanent tăcea, cu mâinile lucra, iar cu mintea și cu inima se ruga neîncetat. Dobândise încă de la Dumnezeu darul sfintelor lacrimi și cu acelea se mângâia ziua și noaptea la chilie, la biserică și la ascultare. Era așa de blând și luminat la față, că numai vederea chipului său te liniștea și te cucerea.

Acest smerit ostaș al lui Hristos nu s-a dus niciodată din mănăstire să-și vadă rudele și casa părintească. În anul 1950, însă, l-a învoit starețul să meargă pentru câteva zile în satul natal. Cum aștepta trenul în gara Suceava, a venit un frate din mănăstire și i-a spus:

– Părintele stareț te cheamă înapoi, că nu are pe nimeni la bucătărie!

Atunci părintele Paisie, acest mare fiu al ascultării, tăindu-și voia, și-a însemnat fața cu semnul crucii, s-a întors la mănăstire și n-a cerut niciodată să mai meargă undeva.

După 28 ani de mucenicească ascultare la Dragomirna, în anul 1960 a fost transferat la Mănăstirea Sihăstria. Aici a continuat aceeași nevoință și ascultare încă șase ani de zile. Toți se foloseau de trăirea lui și doreau măcar chipul feței să i-l vadă. Bătrânul însă vorbea foarte puțin. Câte zece ore stătea în bucătărie, curăța cartofi, tăia legume, făcea focul și se ruga în taină cu rugăciunea lui Iisus, iar din ochii lui mereu picurau lacrimi. Ca să nu fie observat, purta în sân un prosop alb, cu care își ștergea adesea fața și nu privea niciodată în ochii cuiva. Numai dacă îl întâlnea cineva în curte și-i cerea binecuvântare, bătrânul îi făcea închinăciune până la pământ, îi cuprindea mâna în palmele sale, îl privea nevinovat în față cu ochii umezi de lacrimi, apoi îi zicea:

– Binecuvintează-mă, părinte!

La biserică, bătrânul stătea nemișcat în picioare până se termina slujba, iar la chilie citea mai ales Psaltirea și paraclisul Maicii Domnului.

Ultimii ani i-a petrecut părintele Paisie numai în rugăciune. Își mărturisea săptămânal gândurile și primea de două ori pe lună Preacuratele Taine.

La sfârșitul anului 1970, Cuviosul Paisie s-a săvârșit cu pace, având numele lui Hristos în inimă și pe buzele sale. El este considerat cel mai renumit lucrător al rugăciunii inimii din a doua jumătate a secolului nostru.

MONAHUL GUDIIL AVĂCĂRIȚEI Mănăstirea Neamț (1892–1971)

Acest părinte vrednic de pomenire, cu nume de arhanghel, a fost toată viața portarul Mănăstirii Neamț. Era din comuna Vânători-Neamț. În anul 1925 a intrat în nevoința călugărească și a sporit mult în ascultare și smerenie, încât toți se foloseau de viața lui.

Ascultarea părintelui Gudiil era aceasta: ziua tăia lemne la bucătărie, făcea curățenie în curte și hrănea animalele, iar noaptea stătea de strajă la poarta mănăstirii. Și a împlinit cu sfințenie această ascultare, fără cârtire și fără împotrivire. Se ducea oriunde era trimis, asculta ca un copil de fiecare și făcea toate cu bucurie și binecuvântare. Pentru aceea îl iubeau toți părinții și se foloseau de smerenia lui.

Aproape o jumătate de secol a stat de veghe părintele Gudiil în poarta Mănăstirii Neamț, ca o candelă nestinsă. Seara închidea porțile grele de stejar, ducea închinătorii la arhondaric și suna clopotul de odihnă. La miezul nopții suna clopotul de Utrenie și chema părinții la rugăciune, iar în zorii zilei, iarăși deschidea porțile mănăstirii, trăgea clopotul de deșteptare și mergea la biserică.

Părintele Gudiil era încă foarte milostiv și primitor de străini. Seara aduna închinători și săraci la el, îi hrănea cu mâncare de la trapeză și îi odihnea. Iar el ațipea pe o laviță afară lângă poartă. Dimineța îi deștepta și îi libera cu pace. Dacă îl întreba cineva cum îl cheamă, bătrânul răspundea: Gudiil monahul și portarul!

Spre sfârșitul anului 1971 a zis smeritul ascultător către unul din clerici:

– Părinte Ioane, în curând mă duc din viața aceasta. Te rog să vorbești ceva la îngroparea mea.

– Despre ce să vorbesc, părinte Gudiil?

– Eu toată viața am făcut ascultare și am fost întotdeauna mulțumit.

După două zile, părintele Gudiil și-a dat sufletul în mâinile Domnului. Așa s-a săvârșit un mare călugăr al Mănăstirii Neamț!

PROTOSINGHELUL GHERVASIE HULUBARIU

Mănăstirea Agapia Veche

(1888-1973)

a. Viața

Protosinghelul Ghervasie s-a născut în anul 1888, în comuna Războieni-Neamț. La vârsta de 16 ani a intrat în obștea Mănăstirii Neamț, unde s-a călugărit și a fost hirotonit diacon de arhiereul Narcis, starețul mării lavre. În anul 1911 a intrat în obștea Mănăstirii Secu, și din anul 1928 a fost numit preot slujitor la Mănăstirea Agapia.

Era un mare cântăreț și săvârșea cele sfinte cu mare evlavie și frică de Dumnezeu. De asemenea, era un bun pictor bisericesc, reușind să picteze mai multe biserici în frescă și tempera. Totodată era și un iscusit sfetnic duhovnicesc, căci cunoștea bine Sfânta Scriptură și învățăturile Sfinților Părinți.

Ajungând la vârsta proorocită de psalmistul David, și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului în vara anului 1973, fiind în vârstă de 85 de ani.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Ce sfaturi vă dădea duhovnicul Veniamin din Agapia, când erați mai tânăra? a întrebat un părinte.

- Bătrânul ne sfătuia zicând: Roagă-te neîncetat cu rugăciunea lui Iisus, chiar și când te îndeamnă și te biruie satana să faci vreun păcat. Chiar și când mergi să faci păcatul roagă-te, strigă la Hristos, însemnează-te cu Sfânta Cruce și te va izbăvi Domnul de păcat în chip minunat.

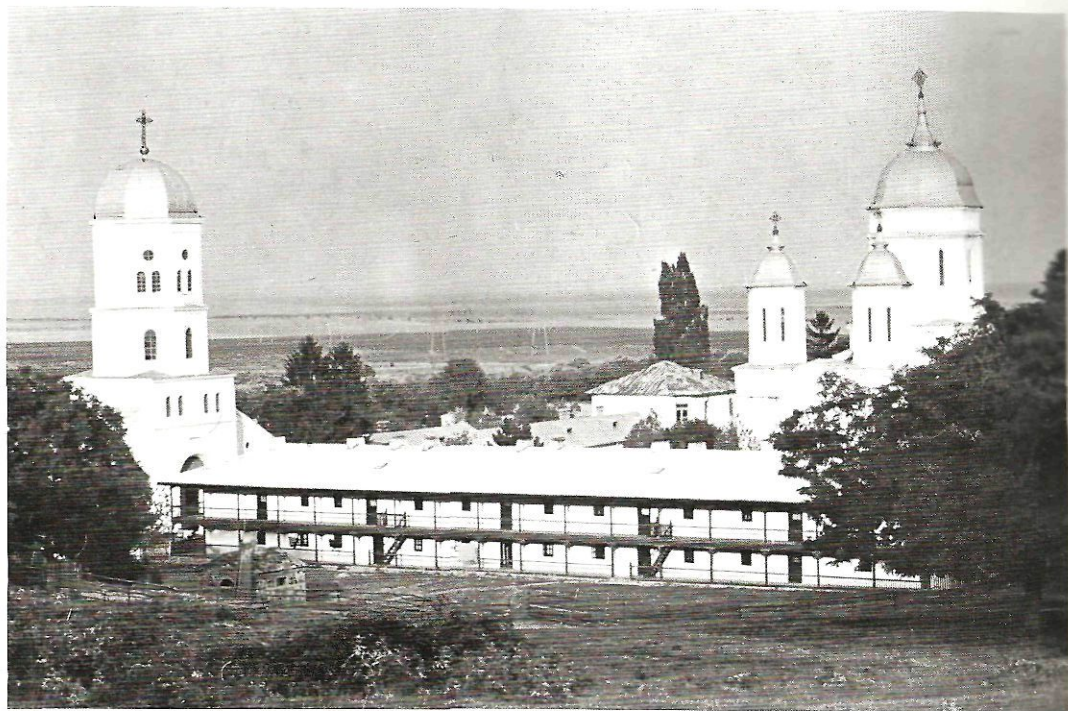
2. Cum să ne luptăm cu duhul mândriei?

- Să nu te mândrești în cugetul tău, zicând: „Eu sunt feciorelnic, așa cum m-a făcut mama! Eu nu sunt ca alții!” Că mai plăcut este lui Dumnezeu desfrânatul smerit decât tine! Și dacă te birui de slava deșartă, te slobozește Dumnezeu să cazi și tu mai rău decât cel pe care l-ai judecat.

3. Spuneți-ne ceva despre Sfânta Liturghie.

- Dacă ești preot sau ieromonah, niciodată să nu te lași de Sfânta Liturghie, că mare ajutor vei lua. De aceea și eu, cât am putut, de sfântul altar nu m-am depărtat, nici nu m-am lenevit. Cât vrednic, cât nevrednic, am slujit, și Dumnezeu mi-a ajutat...

4. Spuneți-ne ceva despre vedenia de la Agapia Veche.

Sfânta Mănăstire Cocoș-Tulcea (secolul XVIII)

Sfânta Mănăstire Vorona-Botoșani (secolul XVIII)

Sfînta Mînaștere Frăsinei (secolul XVIII)

Cuviosul Arhimandrit Irodion
Ionescu (+1900),
Duhovnicul Sfîntului Calinic
de la Cernica

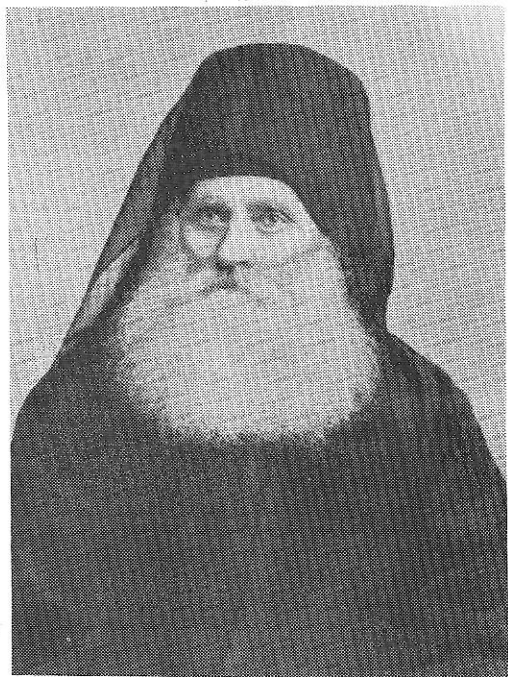

Protosinghelul Porfirie Bucurescu
(+1927),
Mînaștirea Frăsinei

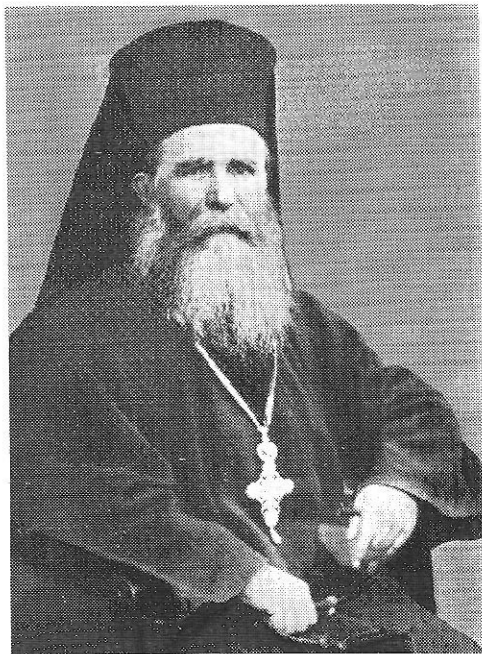

Mitropolitul Moldovei Iosif
Naniescu (+1902)

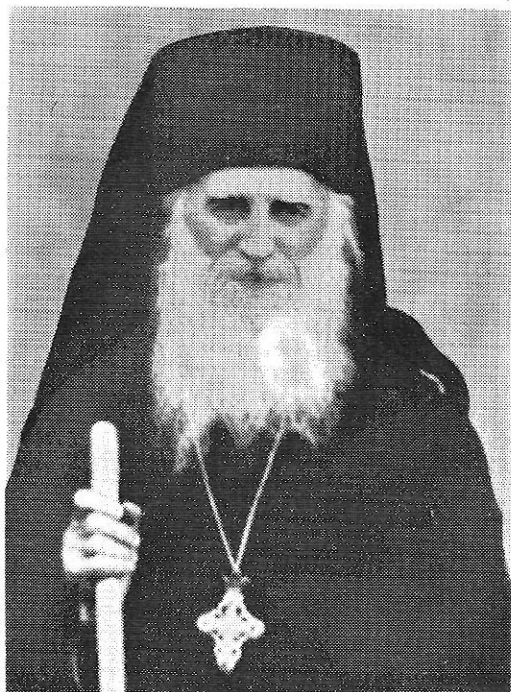
Ieroschimonah Varlaam Vîntu
(+1934), Muntele Athos

Protosinghelul Ioanichie Moroi
(+1945), Mînăstirea Sihăstria

Ieroschimonahul Vasian Panaite
(+1903), Schitul Pocrov-Neamț

Protosinghelul Daniil Pricop
(+1970) Mînăstirea Slatina

Protosinghelul Mihail Bădilă
(+1957), Schitul Peștera
Ialomicioarei

Moșul Gheorghe
Lazăr (+1916),
Mînăstirea Văratec

Protosinghelul Vichentie Mălău
(+1945), Mînăstirea Secu

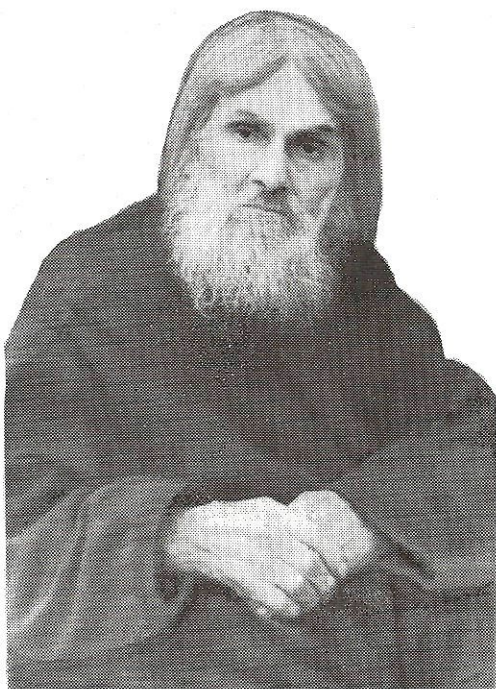
Protosinghelul Calistrat Bobu (+1975),
Mînăstirea Vasiova

Protosinghelul Ioachim Spataru
(+1976), Mînăstirea Neamț

Monahul Veniamin Iorga (+1976),
Mînăstirea Sihăstria

Protosinghelul Iosif Rusu (+1966),
Mînăstirea Dintr-un Lemn

Arhimandritul Grigorie Georgescu
(+1940), Mînăstirea Cheia

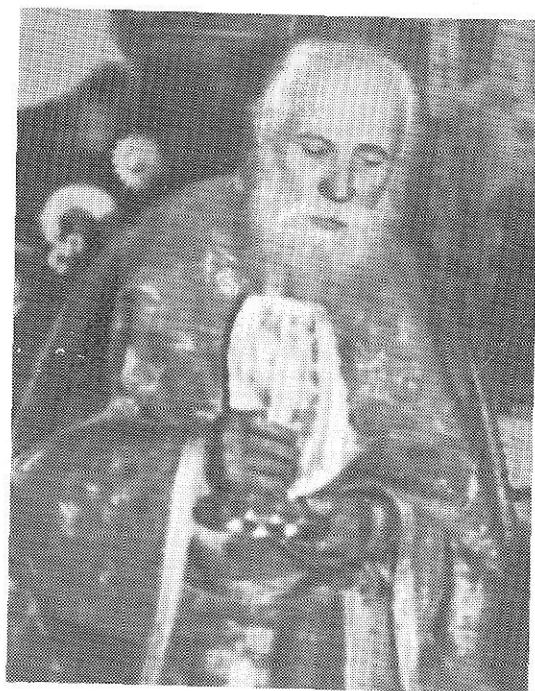
Arhimandritul Dometie Manolache
(+1975), Mînăstirea Rîmeș

Monahul Evghenie Dumitrescu
(+1954), Schitul Brazi-Vrancea

Cuviosul Ioan Iacob de la Neamț
(Hozevitul) (+1960), mare sihastru din
Țara Sfântă

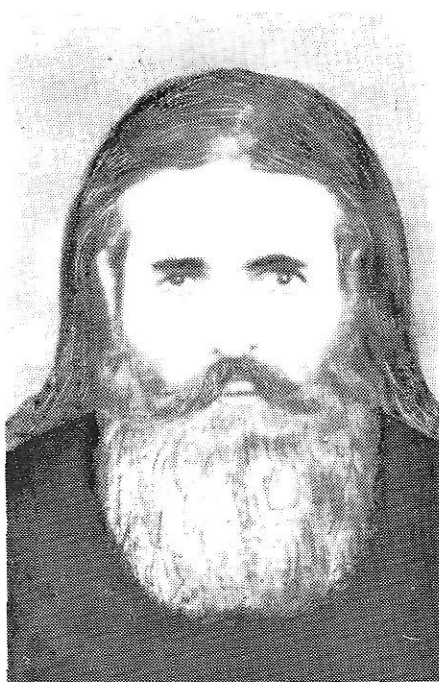
Arhimandritul Hrisostom Postolache
(+1979), Schitul Bucium-Iași

Protosinghelul Damian Stog (+1970),
Schitul Românesc de la Iordan

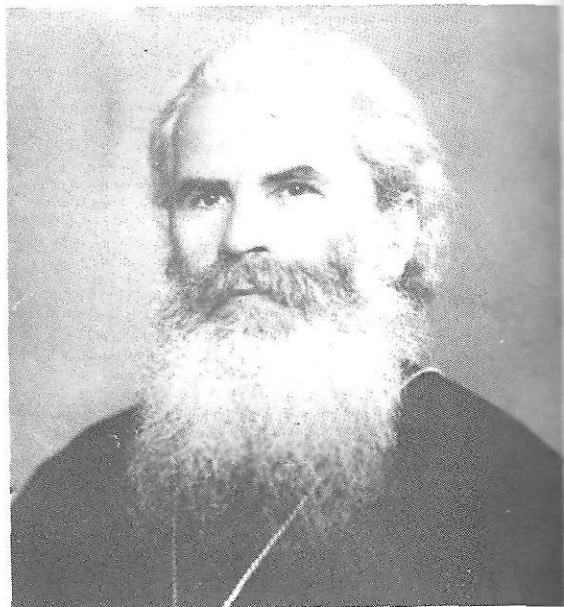

Schimonahia Melanîa Mincu (+1969),
Schitul Românesc de la Iordan

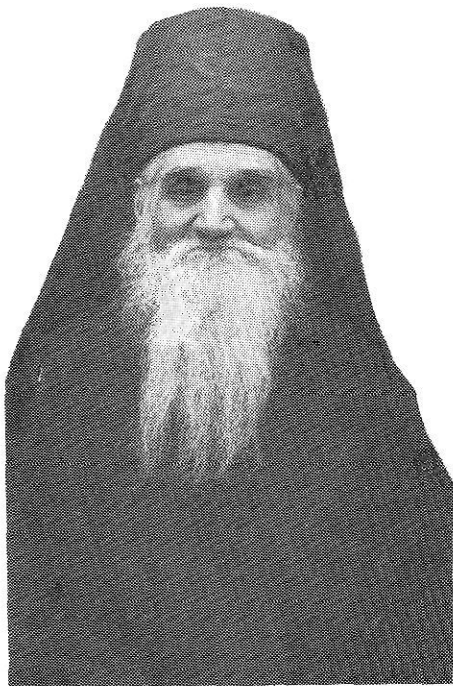

Protosinghelul Antim Găină (+1974),
Mînăstirea Secu

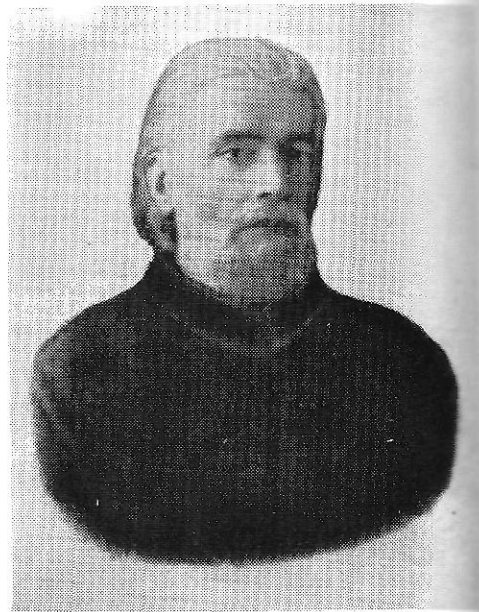

Protosinghelul Nicodim Măndiță (+1975),
Mînăstirea Agapia

Monahul Paisie Nichitencu
(+1970), Mînăstirea Sihăstria

Arhidiaconul Varlaam Arghirescu
(+1942), Catedrala Mitropolitană-Iasi

- Părintele Veniamin de la Agapia a văzut niște pustnici sfinți, care se rugau cu mâinile înălțate la cer aici, în poiană, și a auzit din gura lor un glas, zicând: „Să zidești o biserică spre slava lui Hristos, în acest loc sfânt, și să fie aici iarăși adunare de călugări!”

5. Mai sunt călugări sporiți în zilele noastre?

- Or mai fi, dar nu trebuie să lauzi pe oamenii care aparțin contemporaneității. Lasă să-i laude urmașii. Noi să-i lăudăm pe înaintașii noștri, iar pe noi să ne laude urmașii, dacă vom fi vrednici. Mai mult, Hristos ne va judeca pe toți, așa cum știe El. Nu-i bine, părinților, să apreciezi pe om mai mult decât este sau să te lauzi tu cu faptele altora. Să ne lăudăm cu viețile sfinților care au făcut cărare până la noi. Iar noi, care mergem pe drumul bătut de ei, de ce laudă suntem vrednici? Multe aş avea de spus despre bătrânețile mele. Însă poate este mai bine să tac. Unii spun că este bine să-ți amintești la bătrânețe de faptele tale. Însă eu și acum mă tem că mă pot arunca în patimi ori în mândrie ori în deznădejde. Așa că este mai bine parcă să tac. Omul este ca și copacul. Primăvara, seva se urcă din tulpină, când pomul înfrunzește și face roade. Iar toamna, seva se lasă în pământ, frunzele îngălbenesc și cad, roadele se culeg și iarna vine peste copac, ca și moartea peste om.

6. Cum trebuie să răbdăm boala, părinte?

- Mulțumesc Domnului pentru cât mi-a dat! Suferința (boala) este foarte bună pentru călugări. Ea este ham și jug pentru bătrâni. Și de la o vreme te deprinzi cu ea, așa cum se învață boul cu jugul și singur întinde gâtul și îl ia. Boala ne scapă de multe păcate!

7. Cum putem împăca și mulțumi pe toți care vin la noi?

- Părinților, să-i primim pe toți cu inimă bună, fără deosebire. Să le dăm o vorbă bună, un sfat, o binecuvântare și, dacă putem, ceva de mâncare. Căci, atunci când vor pleca, vor zice între ei: „Ce oameni buni! Ce bine ne-au primit!” Și se va preamări Dumnezeu și pe calea asta. Iar dacă nu-i primim cu dragoste, se vor sminti de noi și se va huli Dumnezeu prin noi. Că noi prin oameni, prin creștini, ne ridicăm și tot prin ei ne coborâm. Mediul înconjurător ne pune nota, bună sau rea. Nu trebuie să fugim de mireni, că ei nici într-un caz nu pot trăi fără noi, fără preoți. Să ne sprijinim unii pe alții.

8. Este sub osândă călugărul care nu primește preoția?

- Glasul mulțimii este glasul lui Dumnezeu. Vezi ce spune lumea, vezi care este părerea celor mulți și ascultă de ei, că prin mulțime grăiește Dumnezeu. Este bine să te smerești un timp, dar de la o vreme trebuie să primești preoția, dacă îți dă dezlegare duhovnicul.

9. Este bine să ținem predică pentru mireni?

- Este foarte bine, dar niciodată să nu înfrunți pe omul păcătos în public. Să combați păcatul, dar nu pe omul păcătos, ca să nu se deznădăduiască. Să fii foarte atent la cuvânt, ca să zidești, iar nu să smintești. Apoi să te păzești a vorbi mult, pentru mândrie. Să vorbească mai mult faptele noastre. Că degeaba vorbim și scriem, dacă noi nu facem sau ne biruim de slava deșartă.

10. Părinte, mă mustră cugetul, că nu pot face canonul ca în tinerețe.

- Ei, nu mai ține atâta la literă și la formă! Caută mai întâi slava lui Dumnezeu și folosul aproapelui, și ai nădejde. Iată, acum nici eu nu mai pot face aproape nimic. De aceea, este bine ca orice călugăr să-și facă pravilă și canon mai mult la tinerețe, că la bătrânețe, oricât ar vrea, nu mai poate face.

11. Îmi zice gândul să mă întorc la metanie. Ce ziceți să fac?

- Este și asta o ispită din iubirea de sine. Fiecare vrea să se mântuiască pe el și uită de aproapele. Este o adevărată înșelare să zici că în cutare mănăstire nu te mântuiești, că oamenii sunt răi, că nu te simți bine. Acolo unde stai, acolo este și Dumnezeu cu tine. Căci acolo unde te rogi, unde faci ascultare și împlinești voia lui Dumnezeu, acolo este și mântuire. Deci, este păcat să cugeți astfel.

12. Cum se mântuiesc călugării care nu au liniște și nu se pot ruga în tulburare și zgomot, fiind aproape de sate?

- Mai mare este zgomotul minții decât zgomotul satului. De acela să te temi mai mult. Că mare război dă satana călugărului prin imaginație și gânduri. Satana întotdeauna caută să-și pună tronul în mintea și inima omului. Iar noi trebuie să-l alungăm prin post și rugăciune și să așezăm în noi tronul Etimasei, al Mielului lui Dumnezeu și al Sfântului Duh.

13. Ce trebuie să fac să mă mântuiesc?

- Ce cuvânt să-ți dau eu, păcătosul! Să cauți pacea tuturor și să nu ții mai mult la rugăciune, la pravilă, decât la aproapele! Când cineva îți bate în ușă, lasă-ți pravila, deschide-i ușa, dă-i un ban, o haină, un sfat, o vorbă bună; dă-i dragostea ta, bunătatea inimii tale, tot ce ai mai de preț, ca el să plece mulțumit și folosit. Că mai mare este dragostea decât pravila! Că dacă-ți rămâne pravila, o poți termina pe urmă, după ce pleacă fratele; iar dacă fratele pleacă scârbit sau smintit de la ușa ta, nu știi dacă îl mai întâlnești în viață, ca să-l ajuți. Și așa, rugăciunea ta nu mai ajunge la Dumnezeu.

- Vă mulțumesc, părinte Ghervasie, pentru aceste frumoase sfaturi duhovnicești. Dumnezeu să vă plătească în ceruri!

- De ce să-mi mulțumiți? Doar nu mă doare gura să vorbesc! Că toate le-am primit în dar: și ochii, și urechile, și limba, și mintea. Se cade ca pe

toate să le folosim spre slava lui Hristos și spre zidire sufletească. Este drept că sfinții cei dinți primceau talanți, adică darurile, direct de la Dumnezeu, pentru viața lor neprăhănită; iar noi trebuie să ne ostenim mult, ca să câștigăm darurile Duhului Sfânt și să le păstrăm!

- Binecuvântați-ne, precuuvioase părinte Ghervasie, să plecăm.
- Să fiți binecuvântați de Dumnezeu, de Maica Domnului, de toți sfinții și de mine, bătrânul. Mă bucur că m-ați vizitat.
- Și noi ne bucurăm că vă găsim tare în credință, mulțumit și împăcat sufletește. Vă rugăm să nu plecați dintre noi, până nu vă mai vedem o dată.
- Facă-se voia Domnului! Noi trebuie să fim în tot ceasul gata de moarte!

ARHIMANDRITUL NICODIM SACHELARIU Mănăstirea Frăsinei (1902-1973)

a. Viața

Părintele Nicodim Sachelarie a fost un vestit pedagog și duhovnic de seminar al zilelor noastre.

S-a născut la 8 septembrie, 1902, în satul Măldărești, comuna Dealul Morii-Bacău, din părinți agricultori. Rămas de mic fără mamă, a fost crescut de rude. Fiind foarte iubitor de Dumnezeu, în toamna anului 1921 a intrat în obștea Mănăstirii Cernica. După câteva luni s-a stabilit la Mănăstirea Frăsinei. Acolo a primit schima monahală și s-a format duhovnicește lângă cei mai iscusiți călugări.

Între anii 1922-1930 a urmat Seminarul din Râmnicu-Vâlcea. Apoi a continuat Facultatea de Teologie din București, ajungând un eminent teolog. Din anul 1930 a fost neîntrerupt pedagog, profesor și director la mai multe seminarii, ca: Cernica, Râmnicu-Vâlcea, Mănăstirea Neamț, Craiova și Curtea de Argeș, crescând în frică de Dumnezeu mii de slujitori ai Bisericii lui Hristos și scriind mai multe cărți teologice de morală și drept canonic.

Între anii 1960-1973 s-a retras ca pensionar în satul natal. Aici a construit din temelie o biserică nouă și a fost cel mai iubit sfenic și părinte al credincioșilor săi. La 24 noiembrie, 1973, arhimandritul Nicodim Sachelarie și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost îngropat alături de biserică citorită de el.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Spun ucenicii săi că părintele Nicodim era un călugăr foarte nevoitor în viață, crescut și format în Mănăstirea Frăsinei, cea mai vestită sihăstrie românească. Era încă un mare teolog al Bisericii noastre, care trăia Evanghelia lui Hristos. Iar ca duhovnic și dascăl de teologie, era unul din cei mai apreciați pedagogi de seminar.

2. Spun iarăși ucenicii săi că arhimandritul Nicodim Sachelarie era un părinte duhovnicesc cu multă înțelegere și dreaptă socoteală, unind cu pricepere blândețea cu muștrarea. Nici nu ierta tot, nici nu pedepsea pe măsura greșelilor. Purta întotdeauna haine simple, vorbea ca un părinte cu fiecare, mânca la un loc cu elevii, se ruga împreună cu ei și era un exemplu pentru toți. De aceea îl iubeau, atât elevii, cât și profesorii, și se foloseau de smerenia și înțelepciunea lui.

3. Spun încă ucenicii săi că părintele Nicodim era un nevoitor smerit și ascuns. Se ruga mult, mai ales noaptea, citea și postea mereu. Ca profesor și pedagog era foarte practic, cu multă logică și legat de realitățile vieții. Vorbea convingător, pe înțelesul tuturor, dar ca un profund teolog. De obicei predă dogmatica, morala și dreptul canonic.

4. Acest smerit dascăl și duhovnic de seminar pune mare accent pe rugăciune și pe trăirea morală, care duc la mântuire și stau la temelie adevăratei preoții creștine.

5. Părintele Nicodim considera spovedania și sfatul personal ca un mijloc deosebit de important pentru formarea duhovnicească a viitorului preot. De aceea spovedea adeseori pe elevi, le dădea sfaturi, le citea cuvinte de la Sfinții Părinți și le rânduia să citească cele mai bune cărți, atât teologice, cât și de cultură generală.

6. Duhovnicul, zicea părintele Nicodim, trebuie să știe bine funcțiile puterilor sufletești, încât după un contact suficient cu penitentul, să poată cunoaște care îi sunt lipsurile care îl împing la păcat. Pe unul îl împinge la păcat trupul, pe altul simțul afectiv, iar pe altul lipsa pătrunderii intelectuale sau unele obstacole care apar în viața sa.

7. Iar despre duhovnicii neiscușiți spunea:

- Ei înșiși nu sunt în stare, uneori, să se înțeleagă pe sine. Dar să mai cunoască pe alții! Insuficiența cunoașterii și trăirii Sfintei Evanghelii, asociindu-se cu o credință sentimentală șovăielnică, dă naștere la o convingere nedeplină și astfel voința lor nu mai poate să realizeze o personalitate religioasă care să poată corespunde cu înalta demnitate de ispravnic al Tainelor lui Dumnezeu.

8. Zicea iarăși:

– Apa nu se poate ridica singură mai presus de nivelul izvorului său, omul nu poate da ceea ce nu are, iar un duhovnic nu poate să povățuiască pe înalta scară a vieții creștine pe altcineva, dacă nu s-a urcat el însuși mai întâi pe treptele perfecțiunii duhovnicești.

9. Apoi adăuga și aceste cuvinte:

– În virtutea asistenței harice, un duhovnic, oricât de inferior ar fi el, este cu mult mai în măsură să povățuiască pe cineva la calea mântuirii decât un credincios cu adevărat evlavios, dar lipsit de harul Sfântului Duh, care vindecă pe cele neputincioase și întărește pe cele slabe.

10. Zicea și acestea:

– Cu cât cineva se înduhovnicește mai mult, cu atât trebuie să se lupte și mai mult, căci binele pe care îl câștigă nu este din lumea aceasta. Pentru aceasta este dușmănit.

11. Ținând seama de punctul diferit de plecare al fiecăruia și de greutatea urcușului duhovnicesc, precum și de sublima țință finală la care este menit omul, călăuzirea duhovnicească este cea mai grea sarcină pusă pe umerii slabului om!

12. Părintele Nicodim împărțea pe credincioși în trei categorii: credincioșii care fac voia lui Dumnezeu din iubire – dintre aceștia sunt foarte puțini; credincioșii care împlinesc poruncile din frica de Dumnezeu, și credincioșii care le împlinesc din constrângere, siliți de necazurile vieții, aceștia formează majoritatea fiilor Bisericii.

13. Spunea părintele Nicodim și aceste cuvinte:

– Duhovnicul, care se recrutează din prima și din a doua categorie de credincioși, este în stare să se înțeleagă, atât pe sine, cât și pe alții, călăuzind cu folos pe toți care îi cer ajutorul. Cel din ultima categorie abia se conduce pe sine, dar să mai conducă și pe alții! Totuși, prin harul preoției, ajută la mântuirea oamenilor.

14. Zicea iarăși:

– Preotul care nu este sincer în conștiința lui, dar este moral din motive sociale, acela își face slujba de ochii lumii, Dumnezeu folosindu-se de el ca de Valaam vrăjitorul. Dar la înfricoșata judecată se va odihni, potrivit cu faptele sale.

15. Spunea încă părintele Nicodim:

– Duhovnicul este dator să primească pe toți la spovedanie, fără nici o alegere, numai să fie ortodocși. Ceea ce este spitalul pentru boala trupească,

același lucru este Taina Spovedaniei pentru boala sufletească. Boala trupească este o lipsă a sănătății. Păcatul, boala sufletească, este o lipsă a sfințeniei, căci sfânt este tot cel ce are nădejdea mântuirii.

16. Spunea iarăși că cel mai cinstit canon material la spovedanie este milostenia către cei săraci. Iar cel mai ușor canon și mai de valoare este sfânta rugăciune. Duhovnicul trebuie să-i oblige pe fiii săi sufletești să se roage măcar cât de puțin⁶.

17. În anul 1960, părintele Nicodim s-a retras în satul natal, și-a făcut o chilie aproape de biserică și s-a nevoit acolo singur, ca un adevărat sihastru, 14 ani de zile. Între anii 1966-1973 a construit, cu ajutorul credincioșilor, o biserică nouă în cinstea Născătoarei de Dumnezeu și mult a mângâiat pe toți cu cuvintele și faptele sale. Ziua lucra la biserică și vorbea cu oamenii, iar noaptea se ruga în chilie și scria cuvinte de învățătură și zidire creștinească. Cărțile scrise de el în satul Măldărești sunt *Pravila bisericească* (o ediție nouă - 600 pagini) și *Comentarii la Sfintele Evanghelii*.

18. În primăvara anului 1970, părintele Nicodim s-a îmbolnăvit. Deci, dorind să termine biserica din sat, s-a rugat lui Dumnezeu asemenea împăratului Iezechia, zicând:

- Doamne, Doamne, Tu știi că mi-a fost dragă viața pe care Tu mi-ai dat-o, dar niciodată n-am prețuit-o în lungimea sau scurtimea ei, decât în cadrul voii Tale proniatorii. Tu faci toate câte voiești în cer și pe pământ. Dar, întrucât marea Ta bunătate a chemat la colaborare voința liberă a ființelor raționale, între care este și nevrednica mea viață, fii, Doamne, milostiv și îmi prelungește viața, ca să pot duce la sfârșit lucrul bisericii Tale, spre slava Ta și spre împlinirea misiunii mele. Rogu-mă Ție, dă-mi atâtea zile câte sunt necesare pentru depunerea banilor adunați în zidurile bisericii Tale. Apoi, facă-se voia Ta! Până acum Tu m-ai ajutat și eu m-am luptat. Și de acum încolo mă încredințez aceluiași ajutor providențial și mă ofer cu toată smerenia ca să mă lupt spre a împlini cu inimă curată toată poruncile dragostei Tale. Amin.

A doua zi, părintele Nicodim s-a sculat sănătos, a mai trăit încă trei ani și a terminat biserica de lucrat.

19. Spunea bătrânul și aceste cuvinte, într-una din însemnările sale:

- Încă din copilărie m-am rugat Domnului nostru Iisus Hristos să-mi dea mintea de la bătrânețe, ca să pot face începuturi bune și pe temelia lor să-mi urzesc viața după legile voinței Tatălui ceresc. Și Domnul m-a ascultat. Dacă

⁶ Capetele 7-16 sunt extrase din *Pravila bisericească*, partea I, de Arhim. Nicodim Sachelarie, Mănăstirea Cernica, 1940.

m-aș naște a doua oară, aș face tot ceea ce am făcut până acum. Căci în această lume, care veșnic se schimbă, nimic nu este mai mareț decât a sluji lui Dumnezeu întru stăpânire de sine, întru sfântă dăruire, având credință statornică în pronia cea de sus.

20. Spre sfârșitul anului 1973, când construcția bisericii din Măldărești era terminată, părintele Nicodim s-a îmbolnăvit. Ucenicii voiau să-l ducă la spital, iar el le-a zis:

– Lăsați, fraților. Ajunge! Atât a fost de la Dumnezeu!

Apoi, lăsând testament de înmormântare, a primit Preacuratele Taine și la 24 noiembrie, în ziua plecării sale la mănăstire, și-a dat duhul în mâinile Domnului cu această rugăciune pe buzele sale:

– Slavă lui Dumnezeu pentru toate!

PROTOSINGHELUL ANTIM GĂINĂ Mănăstirea Secu (1894–1974)

a. Viața

Părintele Antim a fost un călugăr cu adâncă trăire duhovnicească și unul din cei mai aleși ucenici ai marelui duhovnic Vichentie Mălău.

S-a născut în comuna Prisăcani-Iași și a îmbrățișat din tinerețe viața călugărească, împreună cu tatăl și cu bunicul său. În anul 1920 a primit schima monahală în Mănăstirea Secu, iar după un an s-a învrednicit de treapta preoției. Între anii 1921–1928 a fost preot și duhovnic în mănăstirea de metanie. Apoi, timp de trei ani, a fost preot paroh în satul Pluton–Pipirig. Iar între anii 1934–1956 a fost duhovnic la Mănăstirea Agapia.

Retrăgându-se din nou la metanie, în anul 1974 s-a săvârșit cu pace în adâncă smerenie și lepădare de sine.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Spun ucenicii lui că părintele Antim dorea mult să se nevoiască în Muntele Athos. Deci, a zis duhovnicului său:

– Părinte Vichentie, mă duc la Sfântul Munte.

– Nu-ți dau binecuvântare, a răspuns bătrânul, că nu vei putea trăi acolo. Apoi, mult rugându-se, l-a lăsat zicând:

– Bine, du-te. Dar să știi că nu vei sta mult în Athos, iar la întoarcere va trece trenul peste sfinția ta.

După câteva luni de zile, părintele Antim s-a întors în țară. Iar la Turnu-Severin, când traversa linia ferată, l-a ajuns un tren și, culcându-se între linii, a scăpat cu viață, prin rugăciunile părintelui său.

2. În anul 1928, părintele Antim a fost trimis preot misionar în comuna Pipirig pentru îndreptarea credincioșilor stiliști care refuzau să asculte de Biserică. La început părintele nu primea. Apoi, cu sfatul duhovnicului său, a primit ascultarea și în câțiva ani a înnoit desăvârșit viața duhovnicească în satul Pluton, și, văzând oamenii blândețea și sfințenia vieții lui, s-au întors în sânul Bisericii lui Hristos. În sat a introdus o atmosferă creștinească de armonie și unire, rar întâlnită în altă parte. Apoi, pe mulți i-a deprins cu postul, cu milostenia și cu lucrarea cea de taină a rugăciunii lui Iisus. Și astăzi mai sunt bătrâni care trăiesc această viață de rugăciune și bucurie de taină.

3. La Mănăstirea Agapia a fost, de asemenea, preot pătruns de frica lui Dumnezeu și un duhovnic căutat de mulți credincioși. Mereu se socotea nevrednic de Taina Preoției și se cutremura de dumnezeiasca Liturghie. Când slujea la biserică, petrecea numai în post și rugăciune și nu stătea de vorbă cu nimeni.

4. Ca duhovnic, părintele Antim primea la spovedanie numai pe cei care doreau cu adevărat să se mântuiască. Era foarte atent la gânduri și cerea fiilor săi duhovnicești să iubească mai ales tăcerea, ascultarea și rugăciunea lui Iisus. Pentru aceasta ucenicii săi erau puțini la număr, dar cu așezarea cea din afară și cu lucrarea cea dinlăuntru erau mai sporiți ca ceilalți.

5. Spun ucenicii lui că părintele Antim îndepărta de la sine pe cei care zăboveau în aceleași păcate și care nu-și împlineau canonul de la spovedanie.

Unul din fiii săi duhovnicești vorbea mult. Bătrânul i-a dat canon să vorbească puțin și să se roage. Văzând că nu-l ascultă, la a treia spovedanie i-a zis:

– Frate, acum vorbești mai mult ca înainte! De aceea nu te mai primesc la mărturisire.

6. Se mai spunea despre dânsul că dacă îi cerea cineva cuvânt de folos, se gândea mult și cu greu răspundea. Uneori amâna răspunsul pentru a doua zi și întârea cuvântul său cu texte din Sfânta Scriptură și de la Sfinții Părinți.

7. Acest părinte era foarte lepădat de sine și de orice fel de materii. El nu primea nici un dar de la credincioși în chilia sa. Nici bani, nici mâncare, nici îmbrăcăminte. Tot ce i se aducea dădea la obște și la săraci. Uneori alerga pe cale după săraci și le împărțea tot ce găsea de prisos în chilie.

8. Spun părinții că bătrânul nu primea pe nimeni în chilie, afară de stareț și de ucenic. Nici el nu voia să intre în chilia altuia. Ci bătea la ușă și aștepta afară. Iar cuvântul său era întotdeauna înțelept, scurt și foarte blând.

9. La biserică, părintele Antim stătea în urmă și niciodată nu se așeza în strană. Ținea permanent privirea în jos și rostea rugăciunea lui Iisus în tăcere și liniște adâncă. Iar în sfântul altar intra numai când sluja și stătea permanent cu fața spre sfântul jertfelnic.

10. Părintele Antim era un profund lucrător al rugăciunii lui Iisus. El purta în suflet bucurii de taină, străine celor mulți. De aceea nu-l ispитеau cu nimic cele din afară. Nici florile, nici cântările, nici hainele, nici mâncarea, nici odihna, nici laudele oamenilor. Căci inima lui era rănită de dragostea lui Hristos.

11. Acest smerit părinte nu privea niciodată pe om în față, nici nu osândește pe cineva, nici nu îngăduia cuiva să vorbească de rău pe aproapele. Numai când își muștra ucenicii, îi privea o clipă în față, apoi îi libera.

12. Spun ucenicii lui că bătrânul nu intra în chilie când era tulburat sau când avea cineva supărare asupra lui. Căci sufletul său nu avea odihnă și nu se putea ruga. Ci, mai întâi înconjură chilia de câteva ori, apoi își cerea iertare de la cel pe care îl supăraseră. Iar după ce intra în chilie, se pedepsea pe sine cu post și rugăciune trei zile, până își liniștea conștiința.

13. Mai spun ucenicii lui că părintele Antim era foarte nevoitor. Mânca numai legume, o dată pe zi, cu multă înfrânare. Iar vin, brânză și lapte gusta de câteva ori pe an. Purta haine vechi și sărăcăcioase, nu făcea foc în chilie și nu avea nici o avere, decât un cojoc și trei cărți: Ceaslovul, Psaltirea și Patericul.

14. O altă nevoință a părintelui Antim era privegherea de toată noaptea. Spun părinții că bătrânul nu dormea niciodată pe pat. După ce-și termina rugăciunea de seară, făcea sute de metanii, apoi așipea un ceas, două, în genunchi, sub icoane. Când se deștepta, își continua rugăciunea de miezul nopții și iar așipea un ceas sub icoane.

15. Odată a rămas peste noapte în Târgu Neamț la un fiu duhovnicesc al său pe care îl iubea foarte mult. Deci, după ce i-a mângâiat pe toți cu alese cuvinte de la Sfinții Părinți, gazda i-a pregătit patul și l-a lăsat singur în cameră. A doua zi dimineață, patul era cu totul neatins. Părintele Antim priveghease toată noaptea înaintea sfintelor icoane.

16. Spun iarăși călugării că, noaptea, chilia părintelui Antim era permanent luminată și la orice oră îl găseai la rugăciune. Uneori, când se îngreua de somn, ieșea afară, înconjură chilia de câteva ori și iar intra înăuntru.

17. În ultimii zece ani, bătrânul nu mai slujea Sfânta Liturghie, dar nu lipsea niciodată de la biserică. Odată l-a întrebat unul din ucenici:

– Părinte Antim, dă-mi ultimul sfat înainte de a ne despărți. Iar bătrânul i-a răspuns:

– Să nu pierzi niciodată slujba bisericii!

18. Ajungând la vârsta de 80 de ani și îmbolnăvind-se, părintele Antim și-a dat obștescul sfârșit la 29 august, când se prăznuia hramul mănăstirii, chiar în timpul Sfintei Liturghii. Alături a lăsat o foaie cu mărturisirea sa, cerând de la toți iertare și rugăciune.

Doamne, odihnește cu dreptii pe părintele Antim!

PROTOSINGHELUL CALISTRAT BOBU **Mănăstirea Vasiova-Banat** **(1900-1975)**

Protosinghelul Calistrat a fost un vestit preot misionar în Banat. Era de loc din Burdujeni-Suceava, iar cu metania din Mănăstirea Sihăstria. În anul 1925 a luat jugul lui Hristos, iar în anul 1931 s-a învrednicit de darul sfintei preoții. Și a săvârșit cele sfinte în Mănăstirea Sihăstria cu multă osârdie și frică de Dumnezeu timp de 12 ani.

În anul 1942 este trimis preot misionar în Banat. Aici a înființat o nouă așezare călugărească – Mănăstirea de maici Timișeni (1945) și a înnoit viața duhovnicească în Mănăstirile Săraca, Partoș și Vasiova.

Timp de 33 de ani, părintele Calistrat a fost o făclie mereu aprinsă pentru călugării și credincioșii din Banat. Un adevărat păstor, duhovnic și părinte pentru toți. Cel mai mult iubea biserica și rugăciunea. Ziua și noaptea zăbovea în fața sfântului altar. Săvârșea dumnezeiasca Liturghie cu bucurie și cutremur, spovedea și mângâia pe oameni, mărturisirea și apăra dreapta credință și se ruga pentru toți.

Pentru smerenia și blândețea inimii lui a primit de la Dumnezeu darul vindecării și al izgonirii duhurilor necurate dintre oameni. Că nu puțini din cei care alergau la el primeau sănătate și mângâiere. Pentru aceea, credincioșii din partea locului îl cinsteau ca pe un adevărat părinte duhovnicesc al Banatului.

În primăvara anului 1975, Protosinghelul Calistrat s-a săvârșit cu pace în ziua Sfințelor Paști și a fost îngropat alături de biserica Mănăstirii Vasiova.

PROTOSINGHELUL NICODIM MĂNDIȚĂ

Mănăstirea Agapia

(1889–1975)⁷

a. Viața

Protosinghelul Nicodim Măndiță a fost un iscusit apărător al Ortodoxiei și un călugăr misionar fără egal în monahismul nostru contemporan. Acest preacuvios părinte s-a născut în satul Bunești, județul Argeș, din părinți credincioși. Între anii 1916–1918 a luat parte la primul război mondial, iar în anul 1920 a intrat în nevoia monahală la Schitul Măgura-Bacău. În vara aceluiași an s-a învrednicit de darul preoției.

Între anii 1921–1923 a fost preot misionar în satul Schitul Frumoasa – Bacău. Apoi încă doi ani a fost duhovnic la Mănăstirea de maici Giurgeni-Roman. Între anii 1925–1935 a slujit ca preot misionar în Transilvania, în satele Pâclișă-Alba, Hărmașul Ciceului și Leurda Gârbouluș-Cluj.

Între anii 1935–1945 a fost duhovnic la Mănăstirea Agapia, apoi încă 17 ani, duhovnic la Mănăstirea Văratec. Ultimii ani, 1962–1975, i-a petrecut la Agapia în liniște și rugăciune, săvârșindu-se cu pace în vârstă de 86 ani.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Acest cuvios părinte avea de mic o aleasă trăire duhovnicească, iubind cel mai mult rugăciunea, postul și citirea sfintelor cărți. Pentru aceea toți se foloseau de înțelepciunea lui.

2. Când a intrat în Schitul Măgura-Târgu Ocna, starețul, văzând ascultarea lui, îndată l-a făcut călugăr. Apoi, văzându-l blând și priceput în Sfânta Scriptură, l-a făcut preot și păstor de suflete. Și învăța așa de frumos pe credincioși, încât veneau de departe să-l vadă și să primească de la el cuvânt de mângâiere.

3. Satul Schitu Frumoasa-Moinești era un sat mic, lipsit de preoți și dezbinat de secte. Timp de trei ani, cât a fost paroh aici, părintele Nicodim a schimbat profund viața duhovnicească a credincioșilor. Mai întâi a întors la Ortodoxie pe toți cei dezbinați. Apoi a combătut cu multă putere imoralitatea, beția și certurile în familie, desființând cârciumile și întărind unitatea, buna credință și omenia între toți. Și acestea toate le-a săvârșit prin trei căi: printr-o

⁷ Învățăturile Protosinghelului Nicodim Măndiță s-au luat din cărțile scrise de el și de la ucenicii săi în viață.

viață personală exemplară, prin slujbe frumoase la biserică și prin predicarea vie și permanentă a cuvântului lui Dumnezeu.

4. Spun fiii săi duhovnicești că părintele Nicodim era plin de dragoste pentru Dumnezeu și pentru oameni și foarte râvnitor la săvârșirea celor sfinte. Iubea până la jertfă Biserica și dreapta credință apostolică și cunoștea bine Sfânta Scriptură, slujbele și învățăturile Sfinților Părinți. Pentru aceea era permanent căutat de credincioși și temut celor răucredincioși. Că oricine asculta cuvintele lui se lumina la suflet și se întorcea cu bucurie la Hristos.

5. Spun iarăși ucenicii lui că se ruga mult la chilie și nimic nu făcea fără rugăciune. Zilnic citea cele șapte Laude la vremea lor, psalmii și alte rugăciuni de taină. Apoi citea câteva capitole din Biblie, precum și viața sfântului respectiv. La urmă stătea de vorbă cu oamenii, spovedea și scria cuvinte de folos.

6. Zece ani părintele Nicodim a fost preot misionar în Transilvania. Spun părinții care l-au cunoscut că s-a dovedit un mare apărător al Ortodoxiei și unității românești. Cel mai mult se ostenea pentru întoarcerea celor rătăciți în sânul Bisericii noastre. În puțină vreme a realizat o unitate religioasă deplină, înlăturând cu pricepere dezbinările confesionale, imoralitatea și întărind dreapta credință.

7. Văzând acest cuvios părinte că numai cu cuvântul vorbit nu se pot apăra credința și morala ortodoxă, cu binecuvântarea Patriarhiei Ortodoxe Române și a episcopului de Cluj, a scris și a tipărit sute de broșuri cu conținut moral profund ortodox, împodobite cu imagini pe înțelesul credincioșilor, pe care apoi le împărțea gratuit. Opera sa literar-duhovnicească însumează peste 40 de volume a peste 400 pagini fiecare, plus alte peste zece mii de pagini în manuscris.

Prin aceasta s-a dovedit un bun pedagog și un preot misionar rar întâlnit în monahismul nostru.

8. Se spunea despre dânsul că în satul Leurda Gârboului a zidit din temelie o biserică nouă și a înzestrat-o cu tot felul de obiecte de cult, donate, atât de credincioși ardeleni, cât și de moldoveni. După patru ani de preoție în acest sat, s-a întors din nou în Moldova.

9. Se mai spunea despre părintele Nicodim că în parohia lui nu puteau locui sectanții și cârciumarii. Sectanții fanatici plecau în alte sate, pentru că nu puteau face nici un prozelit, iar cârciumarii plecau pentru că nu venea nimeni să le cumpere băuturile. Ei erau singurii oameni care nu-l iubeau pe acest slujitor al lui Hristos.

10. Odată l-au reclamat unii la episcop cum că ar fi preot eretic. Deci, chemându-l episcopul și cercetându-l, i-a zis:

– Du-te, părinte Nicodim, înapoi la parohie și învață pe credincioși ca și până acum, că nu sfinția ta, ci cei care te-au reclamat mi se pare că sunteretici.

11. La Mănăstirile Agapia și Văratec, părintele Nicodim a continuat aceeași activitate de duhovnic și preot misionar. Slujea cele sfinte cu frică de Dumnezeu, se ruga și citea mult la chilie, spovedea, învăța pe oameni și tipărea cărți bisericești. După anul 1940 ajunsese cel mai iscusit duhovnic pentru mireni și călugări din partea locului.

12. Părintele Nicodim considera spovedania cel dintâi și cel mai necesar mijloc de cunoaștere, de formare duhovnicească și de îndreptare a creștinului. De aici începea urcușul duhovnicesc. Iar spovedania o făcea astfel:

Mai întâi cerea credinciosului să citească pravila bisericească, să se roage, să-și cerceteze conștiința și să-și noteze pe hârtie toate păcatele. Apoi îl spovedea fără grabă, din copilărie, lăsând pe om să-și spună liber păcatele. La urmă adăuga și câteva întrebări, apoi rupea hârtia în fața penitentului, ca semn de iertare, îi rânduia canon după putere și îndată îi citea rugăciunea de dezlegare. Dacă cineva avea pe conștiință păcate grele, îl lăsa pe penitent după spovedanie încă un ceas-două să-și cerceteze conștiința, apoi îl dezlega.

13. Acest duhovnic iscusit nu dădea la spovedanie canon aspru niciodată. Mai întâi cerea creștinului să înceteze păcatul, apoi să se roage. Îi cerea să citească zilnic cele șapte Laude, să citească Sfânta Scriptură, Învățătura de credință, Viețile Sfinților și alte cărți de folos sufletesc. El puna accent îndeosebi pe cunoașterea dreptei credințe și pe sfânta rugăciune.

– Cine nu citește, zicea el, nu cunoaște. Și cine nu cunoaște Sfânta Scriptură și credința ortodoxă, acela ușor cade în păcate de moarte și este prins în mreaja sectelor.

14. Odată spunea unuia din ucenici:

– Părinte, eu nu-ți dau post și metanii multe. Că și ursul și șarpele postesc. Dar ursul tot urs rămâne și șarpele tot șarpe. Când mușcă, amândoi omoară! Așa și omul, postește uneori mult, dar în inimă este plin de răutate, iar când dezleagă la mâncare și băutură cade în păcatul lăcomiei. Deci, postește și te roagă după putere, dar mai întâi citește Sfânta Scriptură și pe Sfinții Părinți. Atunci singur te vei învăța ce trebuie să faci, cum să te rogi și să postești, de ce să te ferești și cum să te mântuiești.

15. Altui ucenic pe care l-a spovedit i-a zis:

- Frate, nu-ți dau alt canon decât să citești Noul Testament de cinci ori. De patru ori ca să-ți fie ca patru pereți de casă, iar a cincea oară ca să-ți fie de acoperământ pentru casa sufletului tău.

16. O bătrână care nu știa carte l-a întrebat:

- Părinte, cum să citesc în Noul Testament, că nu știu carte? Iar el i-a răspuns:

- Dar când primești o scrisoare de la feciorul tău, nu te duci la un vecin să ți-o citească? Așa fă și cu Noul Testament. Roagă pe cei ce au dragoste să-ți citească din el și amândoi vă veți folosi.

17. Se spunea despre dânsul că dacă îl întreba cineva ceva, bătrânul nu-i răspundea imediat și direct la întrebare, ci îl trimitea la Sfânta Scriptură, la canoane și la Sfinții Părinți, ca singur să citească, să se învețe și să afle răspunsul dorit.

18. Se spuneau și acestea despre dânsul, că niciodată nu chema pe nimeni la spovedanie, ca să nu vină cineva din silă. Nici nu se interesa de la alții despre fiii săi duhovnicești, ci lăsa pe fiecare ca în mod liber și conștient să lucreze și să-L caute pe Hristos.

19. Uneori spunea fiilor săi duhovnicești:

- Fraților, pe lângă citirea sfintelor cărți, vă dau și acest canon, ca unul pe altul să vă îndemnați la biserică, la spovedanie, la milostenie și la citirea Sfintei Scripturi. Că de nu vă veți ajuta pe calea mântuirii, veți da socoteală în fața lui Hristos de cei care se pierd. Nu vedeți pe sectanți cum se silesc să amăgească pe ortodocși?

20. Spun ucenicii lui că părintele Nicodim nu primea la spovedanie pe călugării și mirenii care aveau alți duhovnici, fără binecuvântarea acelora. Nici el nu dădea voie fiilor săi duhovnicești să meargă de la un duhovnic la altul fără motive întemeiate. Pe mireni însă îi sfătuia să se mărturisească la preoții lor, iar pe călugări la duhovnicii din mănăstirile lor.

21. Uneori învăța pe călugări, zicând:

- Când mergi la cineva dornic de învățătură și lipsit, să-i duci vreo carte bună de citit, du-i și vreo pâine sau altceva de mâncare. Nu vezi că peștele nu vine la undița goală? Că trebuie să întrebuițăm tot ce ne stă la îndemână ca să putem câștiga suflete pentru Împărăția lui Dumnezeu. Astfel, văzând fratele dragostea ta, va primi cu bucurie cuvântul vieții.

22. Alteori spunea la spovedanie:

- Fraților, am socotit să vă dau de ascultare și canon citirea cuvântului lui Dumnezeu. Că de vă veți lumina mintea cu cuvântul lui Dumnezeu, atunci veți

fi capabili să duceți o viață plină de fapte bune și folositoare. De vă dau să postiți mult și să faceți metanii, nu vă cunosc puterea. De vă dau să faceți milostenie, nu vă cunosc starea materială. Și dacă nu vă miluiți mai întâi sufletul vostru, ci îl lăsați flămând, ce folos mai are milostenia?

De aceea, întâi luminați-vă mintea cu rugăciunea și cu cuvântul lui Dumnezeu și apoi postiți și faceți milostenie.

23. Acest cuvios părinte era în toate foarte chibzuit și cu dreaptă socoteală. La mâncare și la post, la rugăciune și la citire, la tăcere sau la cuvânt, la chilie sau la slujbă. Toate le făcea în tăcere, cu blândețe și cu multă frică de Dumnezeu.

24. Spun călugării care l-au cunoscut că el niciodată nu amintea lucruri din trecut. Când vorbea, rostea fiecare cuvânt cu atenție să nu greșească sau să smintească pe cineva cu ceva. Niciodată n-a fost auzit să osândească, să se certe sau să vorbească de rău. Nici pe altul nu-l îngăduia să pârască sau să clevetească pe aproapele în chilia lui.

– Nu uitați, zicea bătrânul, *că pentru tot cuvântul deșert vom da seama în ziua judecății lui Hristos* (Matei 12, 36). Alteori le amintea cuvântul psalmistului: *Pune, Doamne, pază gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele* (Ps. 140, 3). Cuvântul lui era înțelept, liniștit, dres cu sare.

25. Mai spun părinții că el nu primea slujbe, nici nu se ruga pentru cei ce nu citeau cuvântul lui Dumnezeu. De asemenea, nu primea la spovedanie pe cei ce nu veneau la biserică și refuzau citirea sfintelor cărți.

26. Părintele Nicodim prețuia foarte mult timpul și nici un minut nu-l risipea în zadar.

– Timpul, zicea el, este scump ca și sufletul. Ai pierdut timpul, ai pierdut sufletul! Că eu dacă n-aș fi economisit bine timpul și n-aș fi trăit cu program, nimic n-aș fi făcut în viață.

27. Bătrânul cerea ucenicilor lui să facă toate cu rugăciune și cu sfat; să-și facă dinainte canonul și rugăciunea pentru timpul cât lipsea din mănăstire.

28. Uneori învăța pe maici, zicând:

– Dacă plângi numai și nu pui început bun, nu te folosești. De aceea să fim cu grijă, să nu ne găsească moartea dormind. Vai de noi de ne va afla moartea dormind. Că *în ce ne va găsi în aceea ne va judeca* (Romani 2, 6).

29. Zicea părintele Nicodim:

– Patru sunt felurile de viețuire în lume:

a. Viețuire diavolească, a celor ce se ridică împotriva lui Dumnezeu, a Bisericii și a oamenilor. Adică a celor ce hulesc împotriva Duhului Sfânt și fac rău binefăcătorilor lor.

b. Viețuire dobitocească, a celor ce se răzbună pe semenii lor, care răsplătesc rău pentru rău, care nu iartă și nu rabdă nedreptatea, precum și a celor ce trăiesc în beții și desfrânări.

c. Viețuire omenească, a celor ce răsplătesc cu bine pentru bine și iubesc pe cei ce îi iubesc; a celor ce cad și iarăși se ridică din păcate.

d. Viețuire duhovnicească, a celor ce se ostenesc a face bine vrăjmașilor lor. Adică a celor ce iartă, miluiesc și vorbesc de bine pe cei ce îi urăsc, precum și a celor ce pururea cugetă la legea Domnului.

30. Zicea iarăși:

– Creștinul are patru feluri de părinți:

a. părinți trupești, care ne-au născut după legile firii;

b. părinți sufletești, nașii de la botez, de la cununie sau călugărie;

c. părinți duhovnicești, adică preoții și duhovnicii, și

d. Tatăl nostru Cel ceresc, Care ne-a creat și ne poartă în toate de grijă.

Pe părinții noștri cei pământești se cuvine să-i cinștim și să-i ascultăm, iar pe Dumnezeu se cade neîncetat să-L slăvim și să-L lăudăm.

31. Zicea iarăși părintele Nicodim:

– Sunt patru feluri de împărtășiri:

a. prin săvârșirea a toată fapta bună, după cuvântul Domnului, Care zice: *Cine face poruncile Mele acela Mă iubește pe Mine* (Ioan 14, 21);

b. prin ascultarea cu atenție a cuvântului lui Dumnezeu, adică prin citirea sfintelor cărți, prin slujbe și cântări duhovnicești, după cuvântul care zice: *Nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu* (Matei 4, 4);

c. prin sfânta rugăciune făcută cu smerenie și luare-aminte, și

d. prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos; aceasta este împărtășirea cea mai înaltă, fără de care nimeni nu se poate mântui.

32. Spuneau maicile din Mănăstirile Văratec și Agapia că părintele Nicodim era un om de rugăciune. Se ruga în chilie cu mâinile înălțate spre cer, se ruga în biserică, se ruga pe cale, se ruga în pădure, permanent slăvea pe Dumnezeu. După ce-și termina rugăciunea, deschidea ușa chiliei și vorbea cu oamenii, spovedind și mângâind pe toți. Uneori fața lui era luminată de darul rugăciunii și de bucuria Duhului Sfânt.

33. Acest renumit duhovnic era foarte râvnitor pentru mântuirea celor ce veneau la el. Pe toți îi primea cu dragoste, îi mărturisea cu atenție și îi sfătuia cu înțelepciune, căci era statornic și hotărât în cuvânt și niciodată nu se schimba. Făcea totul să salveze sufletul omului.

34. Odată a venit la părintele un om tulburat și i-a spus:

– Părinte, au venit peste mine multe necazuri și nu le mai pot răbda. Dă-mi un cuvânt de folos.

– Nu te tulbura, frate, a zis bătrânul. Vezi scârbele acestea? Iată, pe aici a pășit Hristos. Pe aici au trecut Sfântul Ioan Botezătorul, Sfinții Apostoli, sfinții mucenici și toți părinții. Pe aici se cade să trecem și noi, cei care urmăm lui Hristos. Că nu este altă cale de mântuire. Nu putem dobândi bucuria mântuirii, până nu gustăm mai întâi din paharul suferinței și al necazurilor vieții.

35. Într-o zi a venit la părintele Nicodim o femeie să se spovedească, iar el i-a spus:

– Citește cu atenție această carte, notează păcatele pe care le-ai făcut, apoi stai în genunchi înaintea sfintelor icoane și le repetă de șapte ori cu căință și cu lacrimi. După aceea, vino să te mărturisesc. Că precum Neeman Sirianul s-a afundat de șapte ori în apa Iordanului (IV Regi 5, 10) și s-a curățat de lepră, așa și noi se cade să ne căim din inimă, ca să ne spele Dumnezeu de lepra păcatelor.

36. Iar pentru sfânta rugăciune învăța:

– Fraților, să ne rugăm neîncetat cu luare-aminte și cu atenție. Să nu lăsăm mintea să hoinărească în timpul rugăciunii. Că la ce te gândești, la aceea te și închini și rugăciunea se prefăce în păcat, că te închini idolilor din minte, iar nu lui Hristos. Deci, să cerem ajutorul lui Dumnezeu, ca să ne putem ruga cum trebuie. Iar dacă gândurile noastre fug, să le întoarcem înapoi, precum își întoarce ciobanul oile ce fug din turmă.

37. Odată i-au zis ucenicii:

– Părinte, dă-ne un cuvânt de folos. Iar bătrânul le-a răspuns:

– Fraților, să aveți credință în Dumnezeu că, ce nu pot face oamenii, face El într-o clipă. De nimic să nu vă temeți decât de Dumnezeu. De aceea păziți poruncile Lui ca lumina ochilor, că a Lui este slava în vecii vecilor. Amin!

38. Părintele Nicodim avea mare evlavie către Maica Domnului, căreia i-a închinat multe rugăciuni și pagini frumoase. Iar în fața sectanților a apărut cu multă putere cinstirea Preasfintei Fecioare, mărturisind-o Născătoare de Dumnezeu cu adevărat și mijlocitoarea mântuirii noastre. El nu îngăduia să pună cineva podoabe și obiecte de mult preț la icoana Maicii Domnului.

39. Acest neobosit duhovnic purta mare grijă pentru mântuirea tuturor. Pe călugări îi sfătuia să facă ascultare fără cârtire și să se roage neîncetat. Pe mireni îi sfătuia să muncească cu demnitate pentru pâinea cea de toate zilele și să vină neîntrerupt la biserică. Pe cei căsătoriți îi sfătuia să nască copii și să-i

crească în frică de Dumnezeu, combătând cu multă putere divorțul și avortul. Iar pe tineri îi îndemna să asculte de părinți, să învețe carte, să se ferească de beție și desfrânare, ca să fie folositori societății în care trăiesc.

Pe toți îi îmbărbăta ca un părinte, îi învăța ca un duhovnic și îi mângâia cu dragoste de mamă. Încă și pe cei bolnavi îi vindeca cu rugăciunea, căci era întărit cu darul Duhului Sfânt.

40. Un călugăr iubitor de liniște l-a întrebat:

– Părinte Nicodim, ce este mai de folos astăzi pentru călugări? Să stea la liniște și să se roage sau să ajute la mântuirea altora?

– Să le facă pe amândouă: întâi rugăciunea și viața cât mai sfântă și apoi misiunea care este dragoste și milostenie duhovnicească. Când vezi casa vecinului în flăcări, poți să stai la liniște și să te rogi, până nu arunci pe foc o găleată de apă? Lumea de astăzi este aprinsă de focul urii, al desfrâului și al păcatului. Să ajutăm și noi, călugării, după putere la mântuirea oamenilor.

41. Spunea părintele Nicodim ucenicilor săi:

– Când am fost hirotonit preot, m-am rugat în taină lui Dumnezeu și I-am cerut să-mi dea darul cuvântului, al înțelepciunii duhovnicești și al povățuirii sufletelor pe calea mântuirii, ca să pot călăuzi cât mai mulți creștini la Împărăția cerurilor. Am gândit atunci să nu primesc bani pentru slujbele religioase. Dar, văzând că prin aceasta aduc sminteală altora și se mâhnesc credincioșii că le refuz darul, am hotărât înaintea lui Dumnezeu să primesc cele ce-mi dau credincioșii la biserică; însă, o parte de bani să-i dau la săraci, iar altă parte să-i folosesc pentru tipărirea și cumpărarea de cărți sfinte, pe care apoi să le împart gratuit celor ce au nevoie. Așa am făcut toată viața mea de preot și multe suflete s-au folosit și s-au întors la Hristos cu ajutorul rugăciunilor, al sfatului bun și al cărților sfinte.

42. Unui ucenic, care se certa cu cei din jur, i-a zis:

– Nu este bine și creștinește să-ți pierzi timpul în discuții care duc la ceartă și dezbinare. Acela este biruitor în discuții care la început se pare că este biruit, dar până la urmă reușește să rămână în pace și dragoste cu acela cu care nu se potrivește în idei.

43. Uneori zicea bătrânul către ucenicii săi:

– Poporul nostru creștin este foarte iubitor de Dumnezeu, de adevăr, de dreptate, însă fiecare i-a pipăit numai buzunarul. Rar s-a găsit câte unul aici-colo ca să-l ajute, să-l călăuzească și să-l îndemne cu adevărat la cele bune, la mântuire. Mă doare inima că nu pot face mai mult pentru acest popor, căci și eu sunt os din oasele lui, carne din carnea lui. Dacă aș putea, m-aș duce din casă în casă să stau de vorbă cu credincioșii noștri, să-i învăț dreapta credință,

să le las vreo carte bună pentru citit, să fac rugăciuni cu ei, să-i mângâi în necazuri și să mă bucur împreună cu ei, ca să nu se simtă singuri și părăsiți.

44. Părintele Nicodim pune mare accent pe răspândirea cărților bune, ortodoxe, în rândul credincioșilor. Uneori zicea către fiii săi duhovnicești:

– O carte bună, creștinească, este un înger al lui Dumnezeu, căci te învață să-L cunoști și să-L iubești, să descoperi frumusețea vieții în Hristos, să iubești pe oameni, să te ferești de păcat și să te îngrijești de mântuirea sufletului. Dacă în viață agonisești cărți sfinte în locul banilor, urmașii s-ar folosi de pe urma lor; iar dacă le-ar vinde, tu nu vei pierde folosul lor și ți se va socoti ca o milostenie sufletească, pentru că oriunde vor ajunge cărțile sfinte, vor răspândi lumină și vor aduce sufletele la cunoștința de Dumnezeu. Iar dacă vor rămâne după tine bani sau averi și urmașii le vor cheltui în păcate, nu numai că nu te vei folosi cu ceva, ci vei fi găsit vinovat că, prin zgârcenia și lăcomia ta, ai dat urmașilor prilej de păcate.

45. Dacă faci praznic mare, încât să hrănești tot satul; dacă îmbraci pe cei săraci cu haine noi, dacă faci chiar și biserici din temelie, nu se supără atât de mult vrăjmașul, ca atunci când dai cuiva o carte bună de citit, o carte creștinească în care să poată vedea, ca într-o oglindă, starea lui sufletească de decădere morală și de păcătoșenie.

46. Un credincios l-a întrebat pe părintele Nicodim:

– Cuvioase părinte, locuiesc într-o casă moștenită de la o mătușă de-a mea. Oare ce aș putea face eu mai bun pentru sufletul ei?

– Ca să ai mai multă nădejde pentru mântuirea ei, a răspuns bătrânul, și să capeți și o pace lăuntrică, este bine ca din ce economisești, după putere, să cumperi cărți creștinești și să le dai celor dornici drept milostenie, să le citească și să cunoască voia lui Dumnezeu. Căci, pe lângă sfintele slujbe pentru cei răposați, mare folos își agonisesc creștinii care dau cărți bune în dar celor ce doresc mântuirea sufletului.

47. Iar pentru Sfânta Spovedanie spunea ucenicilor săi:

– Aveți grijă de cei care îi aduceți să se mărturisească. Nu purtați oamenii pe drumuri, dacă ei nu sunt hotărâți să părăsească păcatele. Nu legați oamenii la ochi, ci spuneți-le clar și deslușit să știe ce au de făcut pentru sufletele lor. Dacă nu vor să părăsească bețiile, desfrânările, judecățile, certurile, lenea și toată răutatea, lăsați-i pe unii ca aceștia în voia inimii lor. Iar dacă vor încolți frica de Dumnezeu și gândul morții în inimile lor, dacă se vor hotărî să părăsească păcatele care îi robesc, să ducă lupta cea bună creștinească, să se roage, să postească, să meargă regulat la biserică, să facă milostenie, să se împace cu semenii lor, să nu mai înjure de cele sfinte și să

asculte de păstorii Bisericii, atunci dați-le să citească cărți ziditoare de suflet și ajutați-i să se pregătească pentru Sfânta Spovedanie.

După ce se vor pregăti bine de tot, să-și noteze păcatele din copilărie, să și le citească cu căință înaintea sfintelor icoane cu candela aprinsă și cu o zi de post, să se hotărască a le părăsi, a face canon și a pune început bun. Numai așa trebuie să vină credincioșii noștri la Taina Spovedaniei. Iar dacă vin în grabă, fără hotărâre de a părăsi păcatele și nu fac nici canon, păcatele rămân în inimile lor și spre osândă se împărtășesc cu Sfintele Taine ale lui Hristos.

48. Odată, părintele Nicodim a spus unui grup de credincioși:

– Dragii mei, chiar dacă ați fi nebotezați, când este vorba să suferiți pentru dreapta credință sau pentru sfintele cărți, acea suferință are putere să curețe păcatele celui ce suferă fără cârtire. Cel ce pătimeste pentru dreapta credință și pentru cărțile sfinte, acela este numărat cu mucenicii Bisericii lui Hristos. Pentru nimic nu se supără mai mult vrăjmașul, ca pentru o carte bună, folositoare de suflet, dată credincioșilor. Prin cărțile sfinte ce le citim, se strică toate planurile vrăjmașului diavol. Dacă faci praznic cu săracii, el nu se supără atât de mult. Dacă te faci ctitor la biserică, el nu-ți are grija. Dacă postești și te rogi, el se supără mult, dar nu ca atunci când dai cuiva pentru citit o carte bună, ziditoare de suflet. Prin asemenea cărți ortodoxe, multe suflete se trezesc din robia patimilor care îi stăpânesc, ca dintr-o beție.

49. Un fiu duhovnicesc l-a întrebat pe părintele Nicodim:

– Creștinul care are râvnă pentru faptele bune și citește cărțile sfinte, dar nu se mărturisește regulat și nu urmează sfatul duhovnicului său se poate mântui?

– De va avea cineva, a răspuns bătrânul, multe cărți sfinte și se va sili la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu fără spovedanie și fără ascultare față de un duhovnic iscusit, nu se poate mântui. Acela este asemenea unui om bolnav ce intră să cumpere medicamente dintr-o farmacie, dar lipsește farmacistul. Fără cel ce poate să-i dea medicamentele necesare, bolnavul nu se va vindeca.

Duhovnicul este, pentru fiii săi duhovnicești, doctor, dascăl și părinte, model de trăire în Hristos, rugător, povățuitor, garant înaintea Preasfintei Treimi, mijlocitor înaintea Fiului și izvor prin care se revarsă harul Duhului Sfânt asupra ucenicilor săi. Prin mâinile lui i se dezleagă păcatele, prin cuvintele lui se învață cele sfinte și prin rugăciunea lui se coboară peste el harul mântuirii. Mare rol are duhovnicul bun în viața creștinului!

50. Mai zicea Părintele Nicodim:

– Frații mei, să iubim cartea sfântă, începând cu Sfânta Scriptură, Viețile Sfinților și cărțile de rugăciune și să le dăm cu inimă deschisă și altora spre

folos și mântuire. Banii dați pe o carte sfântă sunt o jertfă bineplăcută lui Dumnezeu. Noi ne vom duce de aici mai devreme sau mai târziu, dar, dacă reușim să lăsăm urmașilor cât mai multe cărți sfinte, le lăsăm o zestre de mare valoare pentru ei și pentru cei care vor urma după ei.

După 55 de ani de aleasă slujire în Biserica lui Hristos, cunoscându-și dinainte sfârșitul, părintele Nicodim și-a dat sufletul în mâinile Domnului, Duminică, 6 iulie, în anul mântuirii 1975. Obștea maicilor din Agapia și Văratec i-a așezat trupul, până la a doua venire, lângă altarul bisericii pe care cu demnitate a slujit-o peste o jumătate de secol.

ARHIMANDRITUL DOMETIE MANOLACHE

Mănăstirea Râmeț-Alba

(1924-1975)

a. Viața

Cuviosul arhimandrit Dometie a fost un iscusit duhovnic al Mănăstirii Râmeț și un preot misionar de mare preț al monahismului românesc.

S-a născut în comuna Bălănești-Buzău. Dorind să slujească toată viața Biserica lui Hristos, a urmat Seminarul Teologic din Buzău. Între anii 1945-1949 a urmat teologia și s-a făcut călugăr la Mănăstirea Prislop-Hațeg. Apoi, primind preoția, a fost stareț și preot misionar timp de zece ani în câteva sate și mănăstiri din Ardeal, ca: Prislop și Afteea-Hațeg, Piatra Fântânele - Năsăud, Dragomirești-Maramureș și Ciolanu-Buzău.

În anul 1959 s-a stabilit ca duhovnic la Mănăstirea Râmeț, fiind și preot misionar în satele mocanilor din Munții Apuseni. După 26 de ani de totală dăruire și slujire a monahismului și Bisericii, arhimandritul Dometie s-a mutat la odihna cea de veci, în vara anului 1975.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Acest neobosit călugăr și preot al Bisericii lui Hristos a trăit o aleasă viață duhovnicească, a vestit Evanghelia celor care n-o înțelegeau și s-a jertfit cu trup și suflet pentru mântuirea altora. Timp de 20 de ani a mărturisit și a apărut cu mult zel credința ortodoxă în Transilvania lovită de secte, ca un adevărat apostol al zilelor noastre.

2. Spun ucenicii săi că s-a nevoit mult în satele în care a slujit, pentru a aduce în staulul Bisericii lui Hristos pe creștinii dezbinați, învățându-i că toți

suntem una în Hristos și că avem o credință, un botez și o patrie – Împărăția lui Dumnezeu. Astfel a întors la Biserica mamă pe mulți fii rătăciți.

3. Părintele Dometie mărturisea Ortodoxia nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta. Că era un adevărat ucenic al lui Hristos. La cuvintele sale părintești adăuga multă milostenie, rugăciuni cu lacrimi de zi și de noapte, bunătate, răbdare, adâncă smerenie și totală dragoste. Prin acestea toate covârșea inimile credincioșilor, câștiga pe cei slabi în credință, rușina pe hulitori și semăna peste tot bucurie, unitate și nădejde de mântuire.

4. Cuviosul Dometie era și un neostenit slujitor al sfântului altar. Permanent zăbovea în biserică, săvârșea cele sfinte cu mare credință, predica cu timp și fără timp, mostra și mângâia pe toți, nu lipsea niciodată de la Sfânta Liturghie și ieșea de la slujbă iluminat la față.

5. Spun iarăși ucenicii săi că părintele Dometie era un duhovnic foarte căutat și un iscusit povătuitor de suflete. Avea peste tot fii duhovnicești care îl ascultau și trăiau după sfaturile lui. Mai ales în posturi și sărbători veneau la mânăstire, se spovedeau, primeau Sfintele Taine, cereau binecuvântare și se întorceau mângâiați la casele lor.

6. Cât timp a fost părintele Dometie preot misionar și stareț în Transilvania a înnoit viața duhovnicească în fiecare lăcaș, bine chivernisind casa lui Dumnezeu. În orice mânăstire în care slujea, lăsa în urmă biserici frumos împodobite, slujbe după rânduială, chilii noi, numeroși fii duhovnicești și multă dragoste și armonie.

7. Ceea ce a încununat sufletul părintelui Dometie a fost activitatea sa duhovnicească, dusă până la jertfa de sine, în Mânăstirea Râmeț din Munții Apuseni. El este un mare ctitor al acestui lăcaș străbun. În cele două decenii de nevoiță și răbdare, de smerenie și dăruire, de bucurii și lacrimi la Râmeț, părintele Dometie a lăsat monahismului românesc o obște cu 40 de călugărițe bine organizată, întemeiată pe ascultare și dragoste.

8. Spun fiii săi duhovnicești că părintele Dometie era sufletul Mânăstirii Râmeț. Zilnic săvârșea Sfânta Liturghie, la care lua parte toată obștea. Zilnic era înconjurat de călugări și mireni, de sănătoși și de bolnavi, de tot felul de oameni care doreau să-l vadă și să-i vorbească. Iar el cu mare dragoste se jertfea pentru fiecare, mângâind, odihnind și hrănind pe toți. Apoi împărțea tuturor cu bunăvoință ultima bucată de pâine, ultimul loc de dormit, ultima cămașă din chilie. Iar părintele, cu cugetul împăcat, ațipea câteva ceasuri în biserică sau afară pe coridoare.

9. Părintele Dometie învăța lumea și pe călugărițe cu multă autoritate duhovnicească, dar în același timp cu blândețe și înțelepciune.

Odată zicea către maici:

- Nu este lucru mare a face școală și a spune multe cuvinte. Dumnezeu cere de la noi fapte bune și inimă curată.

10. Altă dată iarăși spunea către călugărițe:

- Maicilor, să rupem legătura cu plăcerile păcătoase și să ne vedem de sfânta noastră călugărie. Că *cine pune mâna pe coarnele plugului și se uită înapoi nu este vrednic de Mine* - zice Mântuitorul (Luca 9, 62). Să se contopească inima noastră cu inima lui Iisus Hristos. Să ardem pentru dragostea de Dumnezeu, cum arde o lumânare în sfeșnic. Apoi încheia cu aceste cuvinte: *Râvna casei Tale, Doamne, mă va mistui* (Ioan 2, 17) și îndată începea a lăcrima.

11. Zicea odată către ucenicii săi:

- Nimic în viață călugărului nu este mai de cinste și mai odihnitor, decât să știe a face orice ascultare, fără cea mai mică cârtire. Apoi încheia, zicând:

- Să mă credeți că sunt fericit!

12. Altă dată iarăși zicea:

- Dacă aș putea să-mi revăd tot scrisul meu, l-aș rezuma la o singură frază: Crede, nădăjduiește, smerește-te și iubește pe Iisus Hristos! În puterea acestor cuvinte stă toată taina mântuirii și fericirii noastre.

13. Pe călugărițele din mănăstire așa le învăța:

- Maicilor și surorilor, viața noastră trebuie să fie o continuă rugăciune. Sunt nemulțumit de sfințiile voastre că nu slujiți și nu cântați lui Dumnezeu cu mai multă râvnă. Că noi trebuie să ardem pentru dragostea Lui. Nu suntem pentru rugăciuni lungi și cu mintea împrăștiată. Ci să facem rugăciuni scurte. Dar în acele momente, ființa noastră, mintea, inima și voința să fie unite cu Dumnezeu prin dragoste.

14. Iarăși le zicea:

- Cine crede că vine la mănăstire ca să trăiască mai comod și fără griji, acela greșeste, neștiind scripturile vieții călugărești, nici taina cea mare ce ancorează viața la cer.

15. Apoi adăuga:

- Nimbul de lumină în care se prezintă tot cadrul vieții călugărești este dumnezeiesc, și fericiți sunt cei ce rămân în acest cadru până la sfârșit, fără nici un compromis. Fericiți sunt de trei ori că s-au făcut vrednici de cununa cea neveștejită a slavei și n-au trăit degeaba pe pământ. Ei sunt ca pomii răsădiți la marginea apelor. Pentru aceia se va odihni cu adevărat Duhul lui Dumnezeu și întreaga Sfântă Treime își va face lăcaș în sufletele lor.

16. Zicea iarăși părintele Dometie:

– Numai a unora ca acestora le este viața fericită, care din pruncia călugărească s-au întraripat cu dumnezeiescul dar al curăției totale trupești și sufletești. Pentru ei nimic nu este greu și nimic necurat. Că zice Sfântul Pavel că pentru cei curați toate sunt curate și sfinte. Pentru ei nimic nu este greu, căci toate le pot în Iisus Hristos care este veșnic cu ei.

Domnul ne vrea să fim întregi ai Lui. Întregi la minte și întregi la trup.

17. După o nevoie și o dăruire totală ca aceasta, părintele Dometie a fost chemat la odihna cea de veci. Deci, săvârșind dumnezeiasca Liturghie și dând tuturor învățătura cea mai de pe urmă, pe când aducea alimente în spate peste munte însoțit de obște, s-a așezat jos cu ochii către cer și și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos. Era Duminică, 6 iulie, 1975.

Așa a trăit și așa s-a jertfit părintele Dometie, duhovnicul moșilor din Munții Apuseni!⁸

EPISCOPUL CHESARIE PĂUNESCU al Dunării de Jos (1888-1975)

a. Viața

Evlaviosul episcop Chesarie Păunescu, care a păstorit Episcopia Constanței și Dunării de Jos timp de 29 de ani, a fost una dintre cele mai luminoase figuri de ierarhi români din a doua jumătate a secolului nostru.

Fiu de părinți credincioși, Toma, învățător, și Iordana – din satul Dobrotești, comuna Amărăștii de Sus-Dolj, a fost ales și chemat de mic să slujească Biserica lui Hristos. După ce urmează seminariile Sfântul Nicolae-Râmnicu-Vâlcea și Central din București și apoi Facultatea de Teologie, devine licențiat în anul 1911 și își închină viața cu totul lui Dumnezeu.

Călăuzit de Duhul Sfânt, renunță la cele trecătoare și intră în cinul monahal în anul 1914, fiind tuns în monahism la Episcopia Hușilor, pe seama Mănăstirii Dobrovăț. Apoi devine arhimandrit de scaun și venerabil slujitor al Catedralei episcopale din Huși, până în vara anului 1929. Mărturisesc cei care l-au cunoscut, precum și ucenicii săi, că arhimandritul Chesarie era un călugăr foarte distins, corect, smerit, iubitor de rugăciune și nelipsit de la slujbele

⁸ O plecare timpurie, în „Telegraful Român”, nr. 35/36, Sibiu, 1975; mărturiile fiilor săi duhovnicești și corespondența personală

bisericii. Respecta cu sfințenie porunca ascultării, programul slujbelor și rânduiala pravilei de chilie, ca și sfaturile duhovnicului său, el însuși fiind un duhovnic iscusit. Slujea cu multă evlavie cele sfinte și avea darul duhovniciei, încât mulți veneau la el să-și mărturisească păcatele.

În anul 1929, arhimandritul Chesarie este numit director al Seminarului Monahal de la Cernica, apoi și stareț al acestei mănăstiri. Timp de peste zece ani a crescut și a format sute de seminariști, monahi din toate mănăstirile țării, dintre care unii au ajuns apoi ierarhi distinși, stareți, duhovnici și slujitori buni la centrele eparhiale și prin mănăstiri. În anul 1942 este numit director al Seminarului Central din București. Aici, ca și la Cernica, formează numeroși tineri, viitori preoți și slujitori ai Bisericii lui Hristos, făcându-și întru toate datoria de preot, profesor și pedagog duhovnicesc.

La începutul anului 1944, arhimandritul Chesarie Păunescu a fost ales de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și hirotonit episcop al Constanței și apoi al Dunării de Jos, ascultare pe care o duce cu mare demnitate și dăruire pentru Biserica lui Hristos. Peste un sfert de veac a păstorit bunul păstor turma cea cuvântătoare, a hirotonit sute de preoți, a restaurat și înnoit zeci de biserici, a făcut vizite canonice prin orașe și parohii de țară și a mângâiat multe suflete zdrobite.

Virtuțile care au încununat creștetul și sufletul venerabilului episcop Chesarie au fost acestea: multă evlavie și corectitudine la săvârșirea sfintelor slujbe bisericești, milostenie deosebită față de săraci, de țărani, de elevii lipsiți, de toți cei în nevoi și suferințe. Multă grijă duhovnicească pentru rugăciunea individuală, pentru călugări și preoți lipsiți, pentru bisericile sărace, pentru oricine îi bătea în ușă și îi cerea ajutor material sau moral.

Ultimii doi ani ai vieții sale, episcopul Chesarie a trăit la Episcopia Dunării de Jos ca un adevărat sihastru, în totală retragere, în tăcere și smerenie, în rugăciune, post, milostenie și așteptare cu nădejde a mutării sale la cele veșnice.

Încărcat de zile și împodobit cu multe fapte bune, la 30 octombrie, 1975, evlaviosul episcop Chesarie Păunescu și-a dat sufletul cu pace în mâinile marelui Arhiereu Iisus Hristos, fiind înmormântat alături de catedrală.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Episcopul Chesarie al Dunării de Jos a fost ales de Dumnezeu din pruncie să ia jugul cel bun al lui Hristos și să împlinească înalta misiune de arhiereu și păstor de suflete. Ca iconom al harului Sfântului Duh și întâistătător al acestei sfinte eparhii, blândul episcop se caracteriza îndeosebi

printr-o viață duhovnicească exemplară, prin modestie și desăvârșită lepădare de cele pământești.

2. Dintre celelalte virtuți, episcopul Chesarie iubea cel mai mult rugăciunea, pe care o făcea după rânduială călugărească la chilie, fiind totodată nelipsit de la slujbele bisericii. Apoi postea foarte mult, știind că rugăciunea fără post nu ajunge cu ușurință la tronul Preasfintei Treimi. Vorbea puțin, citea mult, dădea sfaturi părințești tuturor cu dragoste și miluia cu bucurie pe fiecare. Purta haine simple și nu căuta laudă și cinste de la nimeni. Știa să vorbească scurt și înțelept, știa să mângâie pe cei loviți de necazuri și să rabde cu bărbăție toate. Astfel împlinea cu faptele sale cuvintele Domnului, Care zice: *Cuvântul vostru să fie dres cu sare* (Matei 5, 13), ca și cuvântul rostit de Sfântul Ciprian al Cartaginei: „Noi nu vorbim frumos, dar trăim frumos”.

3. Când era chemat la sfințiri de biserici în eparhie, mergea cu multă bucurie și-i sălta inima văzându-se întâmpinat de mulțimea credincioșilor cu flori și cu lumânări aprinse în mâini. După ce săvârșea slujba sfințirii, ca și Sfânta Liturghie, rostea cuvânt de învățătură, binecuvânta poporul și pleca la alte biserici, unde era așteptat, fără a primi ceva de la nimeni. Iar dacă preotul și enoriașii îl invitau la masa de obște, bunul păstor le mulțumea din inimă pentru dragoste și adăuga:

– Dumnezeu să vă binecuvinteze credința, rugăciunea și jertfa. Văzând dragostea dumneavoastră, mă simt hrănit și îndestulat. Nu vreau să vă mai supăr și cu hrana cea trupească!

4. În predicile Preasfinției Sale îndemna pe credincioși mai întâi să rămână statornici în staulul Bisericii Ortodoxe întemeiate de Hristos, care, de aproape 2.000 de ani conduce poporul nostru pe calea mântuirii. Apoi îi îndemna să se roage lui Dumnezeu cât mai mult și să nu lipsească de la slujbele bisericii, să-și crească copiii în frica Domnului, să trăiască în iubire cu semenii lor, să asculte de păstorii lor duhovnicești și să-și mărturisească regulat păcatele, pentru a se învrednici de Sfânta Împărtășanie.

5. Uneori îndemna astfel pe credincioși:

– Sfântul Apostol Pavel consideră viața noastră pământească ca o întrecere și alergare pe stadion, pentru a câștiga cununa biruinței (I Cor. 9, 24–25). Această cunună pentru noi este mântuirea sufletului. Ea nu ne vine de la sine, ci se dobândește cu trudă și cu sânguință, căci nici o cunună sau premiu nu vine pe nemuncite. Așa și *Împărăția lui Dumnezeu se ia cu sila și cei ce se silesc, aceea o răpesc* (Matei 11, 12). Ea nu stă în vorbe, ci în fapte, sprijinită pe dragoste către toți oamenii. Deci și noi trebuie să ne supunem

rânduilelor vieții duhovnicești cu bucurie, iar nu suspinând. Să păzim duhul Evangheliei și să-l trăim așa cum ne-a învățat bunul nostru Mântuitor, Care și-a dat chiar viața Sa pentru mântuirea noastră și pentru a ne sluji ca exemplu de urmat.

6. Alteori spunea în predicile Preasfinției Sale:

– Dumnezeu ne-a dăruit ce a fost mai de preț, mântuirea. Deci și noi să-I răspundem cu ce avem mai de preț – iubirea curată a sufletului. Să iubim pe Dumnezeu din toată inima și din tot sufletul, pentru că El este Tatăl nostru al tuturor și prin El suntem ceea ce suntem. El ne-a chemat la viață și ne-a înfrumusețat mai mult decât orice, când a sădit în noi chipul slăvit și asemănarea Sa și ne-a făcut stăpâni peste tot ce există pe pământ. De asemenea, se cuvine să iubim și pe semenii noștri în aceeași măsură în care ne iubim pe noi înșine, căci toți suntem fii ai lui Dumnezeu și frați între noi.

7. Cu alt prilej spunea fiilor săi duhovnicești:

– Pentru noi nu mai poate fi nici o nedumerire, nici o căutare în altă parte. Drumul vieții noastre este însemnat de Însuși Dumnezeu. El este unul singur și anume Acela care slujește Evanghelia, Biserica și binele, înfrățit pentru totdeauna în voința noastră comună. De aceea, ca părinte duhovnicesc al vostru, vă îndemn, iubitorilor, să mergeți cu încredere pe acest drum și niciodată nu veți rătăci calea către fericire și mântuirea voastră.

8. Altă dată iarăși spunea:

– Fericirea personală a noastră depinde întotdeauna de fericirea generală. Tot așa și mântuirea noastră depinde totdeauna de raportul dintre noi și semenii noștri, de cât bine le-am făcut, câtă dragoste le-am arătat.

9. Într-una din pastorale învăța pe fiii săi sufletești:

– Moartea și Învierea Domnului nostru Iisus Hristos rămân pentru totdeauna îndemn și luare aminte de felul cum trebuie să mergem pe cărarea vieții, care ne este deschisă fiecăruia, după cum voim noi, spre moarte sau spre viață. Viață este toată fapta bună care tinde spre binele obștesc și spre desăvârșirea noastră creștină. Iar moarte nu este numai aceea cu care se sfârșește viața noastră pământească; ci moarte este și viețuirea în păcate, viața trăită în întunericul necunoștinței, viața fără nici o preocupare folositoare duhovnicească. Căci viața omenească, dacă nu are un scop folositor spre care să tindă, un ideal pe care să-l urmărească zi de zi, chiar cu sacrificii la nevoie, nu are preț. Oricine nu face asemenea înseamnă că e pom neroditor și își trăiește moartea încă din viață.

10. Pentru creșterea copiilor învăța pe credincioși:

- De la Pruncul Iisus să ne întoarcem la pruncii noștri. Ei sunt speranța noastră, sunt binecuvântarea lui Dumnezeu pentru întărirea familiei și a viitorului lumii. Hristos locuiește în fiecare copil și ne cere să avem grijă de el. De aceea, ca familia sfântă, ca păstorii, ca magii și ca cei care i-au fost Lui de sprijin, să purtăm grijă de copiii noștri. Ei au nevoie de dragostea noastră, a părinților, de munca și de jertfa noastră, spre a-i pregăti pentru viață, ca să fie buni creștini și folositori societății, iar noi să le servim drept exemplu de trăire.

MONAHUL VENIAMIN IORGA Mănăstirea Sihăstria (1891-1976)

a. Viața

Acest călugăr nevoitor și lucrător al rugăciunii lui Iisus era de loc din părțile Bârladului. În anul 1924 s-a călugărit în Schitul Mușunoaiele - Vrancea. După câțiva ani a intrat sub povățuirea unui mare călugăr, anume Evghenie Dumitrescu de la metocul Țifești-Vrancea. Între anii 1957-1966 s-a nevoit la Schitul Bucium-Iași, iar ultimii zece ani a trăit în obștea Mănăstirii Sihăstria, unde s-a și săvârșit.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Spunea părintele Veniamin că, după îndreptarea calendarului, s-a răzvrătit în sufletul său și, călcând porunca ascultării, s-a făcut sihastru în Munții Vrancei. Trei ani s-a ostenit acolo singur, dar nu avea pace duhovnicească pentru că se despărțise de Biserică. Atunci a venit la părintele Evghenie și l-a întrebat:

- Ce să fac, părinte, că sunt tulburat?
- Dacă vrei să te mântuiești, i-a răspuns bătrânul, intră din nou sub ascultarea Bisericii și a unui stareț; altfel, îți pierzi sufletul, căci ești înșelat de vrăjmașul.
- Mă primești în obștea sfinției tale?
- Vină, părinte, în căruța ascultării. Numai să iei aminte, că aici poți avea mai multe ispite decât în pustie. Că vii de la voia sfinției tale la voia altuia. Dar de vei face ascultare în tăcere și rugăciune, vei afla multă liniște în suflet.

2. Împlinind părintele Veniamin cu sfințenie porunca ascultării și mult ostenindu-se cu postul, cu rugăciunea și cu paza minții, a ajuns călugăr sporit și plin de frica lui Dumnezeu. Că se ruga neîncetat și toate le făcea cu binecuvântare.

3. Odată a zis către unul din părinți:

– Dacă ne-ar judeca Dumnezeu după gânduri, cred că aproape nimeni nu s-ar mântui. Că războiul gândurilor nu ne slăbește până la moarte.

4. Altă dată l-a întrebat un alt părinte:

– Dacă nu săvârșim păcatul cu fapta, oare vom dobândi milă în ceasul judecății? Iar bătrânul i-a răspuns:

– Mintea este totul, părinte. Aici se dă războiul. De războiul minții depinde mântuirea sau osânda noastră. Că diavoli nici o clipă nu ne slăbesc. Dacă nu reușesc să ne biruiască cu fapta, atunci ne luptă prin gânduri și imaginații. Mare este războiul minții! Mai ales la călugări. De aceea trebuie să ne rugăm neîncetat. O, să ne scape Dumnezeu de osânda cea de veci! Și îndată a început a plânge.

5. Apoi iarăși a zis:

– Diavolul este acum îngăduit să lupte pe oameni și să aleagă pe sfinți. Că dacă nu ne-ar lupta, nu ne-am încununa. Mă luptă și pe mine mereu. Vrea să mă tragă de partea lui. Iar eu, când văd că slăbesc, încep să strig din adâncul inimii: „Iisuse preadulce, nu mă lăsa! Maica Domnului, care ai născut pe Soarele Hristos, nu mă lăsa!” Apoi bătrânul din nou începu a plânge.

6. A zis odată către unul din părinți:

– Mare lucru este călugăria! Să dăm slavă Împăratului și Împărătesei că ne-au făcut fii ai luminii și ai veșniciei. Că acesta este scopul nostru, să dobândim pe Domnul. Aceasta este tot ce dorim pe pământ. Ei, părinților, ce mare dar este fericirea cea de veci!

7. Zicea iarăși părintele Veniamin:

– Cincizeci de ani m-am luptat cu gândurile mele și m-am biruit de ele! Pentru aceasta mă întreb, oare voi vedea eu fața lui Hristos? Oare voi dobândi îngeri buni în ceasul morții? Oare voi câștiga atunci pe dulcele Iisus? Că trebuie să dau răspuns de fiecare cuget și cuvânt.

8. Odată l-a întrebat un frate:

– Părinte Veniamin, cum te simți în chilie? Iar bătrânul i-a răspuns:

– Ce folos că am liniște în chilie, dacă am tulburare în cap! Că războiul gândurilor nu ne slăbește, până ce ne vom muta din cortul acesta.

9. Altă dată zicea bătrânul:

– Mai de preț era coliba Sfântului Ioan Colibașul decât chilia mea. Că eu mă amăgesc de gânduri, de mâncare și de somn. De aceea zic Sfinții Părinți că „somnul mult este icoana morții”. Ne trebuie multă smerenie, părinte. Că dacă cel dinăuntru nu este călugăr, toate sunt în zadar!

10. Într-o zi l-a întrebat un frate:

– Părinte Veniamin, mai ai rude acasă?

– De când am venit să slujesc lui Hristos, a răspuns bătrânul, n-am mai fost prin sat, nici n-am scris cuiva, ci pe toate le-am lăsat pentru mila Lui cea mare. Și s-a folosit fratele de nevoința lui.

11. I-au zis frații iarăși:

– Părinte Veniamin, dă-ne cuvânt de folos.

– Ei, părinților, a răspuns el, mare dar este călugăria! Să slăvim pe Hristos Împăratul și pe Maica Luminii, că altă nădejde nu avem. Să ne păzim mintea curată și să ne izbăvească Dumnezeu de desfrânare. Că acesta este cel mai greu război al călugărului. Iar pentru gânduri să ne pocăim cu lacrimi întotdeauna.

12. În anul 1966, dorind să se retragă la liniște, nu-i dădea starețul binecuvântare.

– Părinte Veniamin, zicea el, rămâi la Bucium, că, iată, am făcut chilii noi pentru călugări.

– Părinte stareț, acestea sunt pentru generațiile viitoare. Iar mie, dați-mi voie la Mănăstirea Sihăstria, că acolo vreau să mor!

13. Odată i-a cerut starețul cuvânt de folos, iar bătrânul a răspuns:

– Să conduci mănăstirea cum te va lumina Dumnezeu, dar să ai multă dragoste și răbdare.

14. Uneori zicea cu lacrimi către ucenicul său:

– Mântuirea, frate, mântuirea s-o câștigăm! Oare puțin lucru este aceasta?

15. Același ucenic i-a cerut odată cuvânt de folos. Iar bătrânul i-a zis:

– Frate, caută pe altul mai învățat să-ți dea cuvânt de folos. Iar dacă vrei să primești, păzește aceste trei lucruri: să nu te împrietenești cu femeii, să nu bei vin și să ai smerenie adâncă.

16. De ziua Sfântului Gheorghe, starețul a servit pe părinți cu pâine și vin. Iar părintele Veniamin, văzând aceasta, a zis, suspinând:

– Astăzi Sfântul Mucenic a fost tras pe roată pentru Hristos, iar noi îl serbăm cu vin și cu plăcinte!

17. Un duhovnic l-a întrebat pe bătrânul:

– De câte ori te împărtășești, părinte Veniamin?

- O dată pe lună mă împărtășesc, căci așa obișnuiesc. Trei săptămâni mănânc o dată pe zi, iau parte la toate slujbele, citesc la Psaltire și zic rugăciunea lui Iisus. În săptămâna a patra nu mănânc nimic miercurea și vinerea. Iar sâmbăta primesc cu mare bucurie pe Hristos, mărgăritarul cel neprețuit. Și îndată ochii bătrânului s-au umplut de lacrimi.

18. Într-o zi, un părinte i-a dat un pahar cu must din miere de albine. Iar bătrânul, gustând puțin și mulțumind, a zis:

- Nu vreau să beau mai mult, că-mi obosesc mintea și pe urmă încep gândurile rele.

19. Spun părinții despre dânsul că veneau uneori călugări și chiar mireni și-i cereau binecuvântare. Iar bătrânul, plin de bucurie și cu ochii în lacrimi, răspundea:

- Acestea sunt zisele mele cele de pe urmă: Să se milostivească bunul Dumnezeu și să ne arunce pe toți în raiul desfătării și în veșnicele bunătăți cu tot neamul ce ne aparține!

20. Într-o zi, părintele Veniamin se ruga afară culcat pe pernă, că era bolnav. Apoi, plângând cu brațele întinse spre cer, a zis:

- Doamne, aproape 60 de ani am în călugărie și încă nu am pus început bun! Că vrăjmașul mă biruiește cu gândul slavei deșarte.

21. În altă zi l-a întrebat ucenicul:

- Părinte Veniamin, ești bolnav că n-ai venit azi la biserică?

- Eu sunt întotdeauna în biserică! a răspuns bătrânul.

22. Altă dată l-au întrebat părinții:

- Cum te mai simți, părinte Veniamin? Iar el a zis:

- Suflet mort în trup viu! Trupul acesta nu vrea să se lase străbătut și condus de minte. Și dacă îi mai dai mâncare multă și vin, te ucide cu totul.

23. L-a întrebat duhovnicul într-o zi:

- Părinte Veniamin, de câți ani n-ai mai băut vin?

- De treizeci și patru de ani.

- Pentru că te-ai împărtășit astăzi, bea acest pahar cu vin. Și a răspuns bătrânul:

- De ascultare îl iau. Dar dacă mă silești să mai beau unul, nu mai fac ascultare.

24. Părintele Veniamin avea mare evlavie către Maica Domnului, pe care o lăuda ziua și noaptea. Uneori zicea către părinți:

- O, bunătate a Împăratului, că ne-a dat pe Maica Sa să fie Maica noastră! Împărăteasă, Stăpână, Doamnă, Mamă prea scumpă și prea dulce. O, bunătate a Împăratului Hristos!

25. Un părinte i-a cerut cuvânt de folos. Iar bătrânul a zis:

- Să mulțumești Maicii Domnului care a făcut cu noi negrăită milă. Că ne-a scos din lume și ne-a adus în sfânta mănăstire!

26. Același părinte l-a întrebat:

- Ce este mai de nevoie creștinului spre a se mântui? Iar bătrânul a răspuns:

- Dacă nu avem smerenie nu ne putem mântui!

27. Într-o zi l-a întrebat unul din părinți:

- Mă cunoști, părinte Veniamin?

- Să te cunoască Dumnezeu! a răspuns el.

- Roagă-te pentru mine, părinte Veniamin.

- Du-te la altul mai vrednic, a zis bătrânul cu glas smerit.

28. Cu două zile înainte de obștescul sfârșit, a venit la părintele Veniamin un doctor și i-a zis:

- Sunt doctor. Cu ce ți-aș putea fi de folos? Iar bătrânul i-a răspuns:

- Da, ești doctor. Dar eu mă duc la Doctorul Cel de sus, care vindecă și trupul și sufletul.

29. Fiind aproape de ceasul cel mai de pe urmă, a zis către toți:

- *Durerile morții m-au înconjurat* (Ps. 17, 5). Apoi a adăugat: Măine mă duc! Măine mă duc!

După o zi și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului, având pe buzele sale rugăciunea lui Iisus.

PROTOSINGHELUL IOACHIM SPĂTARU

Mănăstirea Neamț

(1896-1976)

Părintele Ioachim a fost un duhovnic vestit în obștea Mănăstirii Neamț din ultimele decenii. Era din comuna Belcești-Iași. În anul 1921 a intrat în viața monahală, deprinzând buna nevoință și ascultarea de la cei mai aleși duhovnici din lavră.

Mai târziu, învrednicindu-se de darul preoției, a ajuns egumen la Schitul Pocrov și duhovnic renumit pentru călugări și mireni. Căci poposeau la schit numeroși săteni și săraci din Pipirig, unii pentru slujbă și alții pentru milostenie. Iar părintele Ioachim stătea cu fața senină și cu inima deschisă înaintea tuturor, mângâind, spovedind și ospătând pe fiecare. El era un duhovnic al blândeții. Prin aceasta câștiga multe suflete pentru Împărăția lui

Dumnezeu. După ce a coborât de la Pocrov în lavră, a continuat aceeași ascultare de preot și duhovnic. Chilia lui din lavra mănăstirii era un adevărat paraclis și casă de oaspeți pentru credincioși. Căci era cunoscut și căutat de multă lume de la munte și de la șes, din Bucovina și Țara de Jos. Toți știau bunătatea bătrânului, se foloseau de cuvintele lui și băteau cu încredere în ușa chiliei sale.

Cincizeci de ani a slujit părintele Ioachim Sfânta Liturghie la altarul bisericii din Mănăstirea Neamț, săvârșind cele sfinte cu multă râvnă și dragoste. Și tot atâția ani a dezlegat sufletele oamenilor de legătura păcatelor, povățuind și crescând mulți fii duhovnicești.

Miercuri, în săptămâna Sfintelor Patimi, anul mântuirii 1976, pe când mergea la biserică, părintele Ioachim s-a simțit chemat la Hristos. Deci, însemnându-se cu Sfânta Cruce, în clipa aceea și-a dat sufletul în mâinile Domnului. Așa s-a săvârșit un mare duhovnic al Mănăstirii Neamț.

ARHIMANDRITUL HRISOSTOM POSTOLACHE Schitul Bucium-Iași (1884-1979)

Cuviosul arhimandrit Hrisostom Postolache era din comuna Probota-Iași. Povățuit de darul Duhului Sfânt, în anul 1908 ajunge viețuitor în Schitul Prodromul din Muntele Athos, primind tunderea monahală de la arhimandritul Antipa Dinescu, egumenul schitului. Apoi, sporind în lucrarea faptelor bune, s-a învrednicit de harul preoției, săvârșind cu evlavie cele sfinte în obștea românească din grădina Maicii Domnului și rugându-se ziua și noaptea pentru toată lumea. Era încă foarte iubitor de liniște, întrecând pe mulți cu blândețea și ascultarea lui și cercetând adesea pe sihaștrii de sub vârful Atonului.

Între anii 1919-1921, arhimandritul Hrisostom a fost egumen al Schitului Românesc Prodromul, adunând în jurul său o obște de 80 de călugări din toate colțurile țării. Și era între ei ca o lumânare aprinsă și ca o mamă cu mulți fii, mângâind pe fiecare și povățuindu-i către Hristos.

În anul 1921 revine în țară, ca preot slujitor la Schitul Darvari din București, iar în anul 1937 este numit egumen la Schitul Bucium de lângă Iași, ascultare pe care o duce cu multă demnitate și așezare duhovnicească 42 de ani. Călugăr îmbunătățit, slujitor neobosit al Sfintei Biserici timp de 60 de ani, duhovnic cu mulți fii sufletești, chip luminat, suflet blând și stareț venerabil, renumit în toată țara, iată câteva din însușirile duhovnicești ale Arhimandritului Hrisostom Postolache.

Ca egumen al Schitului Bucium, el a adunat în jurul său până la 20 de ucenici, deprinzându-i mai ales smerenia și ascultarea și săvârșind zilnic dumnezeiasca Liturghie. Datorită acestui cuvios egumen, la Schitul Bucium s-a menținut neștirbit tipicul slujbelor ca la Muntele Athos.

În vara anului 1979, simțindu-se chemat de Hristos la cereștile lăcașuri, a chemat ucenicii la el și le-a spus:

– Părinților, a zis bătrânul, siliți-vă toată viața să slujiți Biserica, căci are nevoie de sfințiile voastre. Să faceți ascultare, orice vi s-ar porunci. Că ascultarea este viață, iar neascultarea moarte lucrează. Mai ales când este poruncă. Căci ați auzit ce zice Proorocul David: *Iar pe cei ce lucrează îndărătnicii, duce-i-va Domnul cu cei ce lucrează fărădelege* (Ps. 124, 5). Apoi, sărutându-i pe toți, și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, fiind în vârstă de 95 de ani.

În vara anului 1979, după 42 de ani de stăreție, bătrânul se îmbolnăvește și este dus de ucenici la spitalul din Iași. Fiind noapte și așipind pe un scaun, a văzut că se apropiau de el trei bărbați sfinți, îmbrăcați în veșminte strălucitoare. Unul dintre ei, arătând spre bătrânul bolnav, a întrebat pe altul mai mare dintre ei: „Ce poruncești cu bătrânul?” „Spune-i părintelui Hrisostom să se pregătească. Să cheme pe părintele Cleopa, duhovnicul lui, să se spovedească și să se împărtășească. Acum eu mă duc și când mă voi întoarce, să fie gata, căci în curând voi veni să-l iau!” Apoi, îndată, acel sfânt a plecat dintre cei trei, iar bătrânul s-a deșteptat.

Chemând pe ucenicul lui, i-a poruncit ca atunci, noaptea, să-l ducă la schit și să trimită o mașină la Mănăstirea Sihăstria să-i aducă duhovnicul pentru spovedanie și pentru ultima binecuvântare. În zorii zilei a sosit la Schitul Bucium arhimandritul Cleopa Ilie, l-a spovedit pe bătrânul stareț Hrisostom, l-a împărtășit pentru ultima dată cu Trupul și Sângele lui Hristos, s-au sfătuit mult duhovnicește, s-au îmbrățișat și, sărutându-se unul cu altul, s-au despărțit.

După opt zile de la acel vis, exact la aceeași oră, venerabilul și blândul stareț, arhimandritul Hrisostom Postolache, și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, fiind plâns de toți ucenicii și fiii săi duhovnicești. Mormântul său se află sub un brad, lângă altarul bisericii în care a slujit lui Dumnezeu zi și noapte, timp de peste cincizeci de ani.

Apoi, sărutându-i pe toți, și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, fiind în vârstă de 95 de ani.

Doamne, odihnește cu dreptii sufletul Părintelui nostru, Arhimandritul Hrisostom!

SCHIMONAHIA ACACHIA MAIOR
Mănăstirea Eleon-Ierusalim
(1890-1980)

a. Viața

Schimonahia Acachia s-a născut în Sighișoara și a intrat de tânără în obștea Mănăstirii Țigănești împreună cu sora sa, Filonida, unde a primit tunderea monahală. În anul 1932 a fost trimisă împreună cu altă maică la Căminul Românesc din Ierusalim, ca viețuitoare.

După câțiva ani a fost trimisă la Schitul românesc Sfântul Ioan Botezătorul de la Iordan, care s-a înființat în anii 1936-1937 de Ieromonahul Luca, cu metania din Mănăstirea Secu. Acolo s-a nevoit maica Acachia mulți ani, în neîncetată rugăciune, în smerenie, ascultare și lacrimi, ca ucenică a Sfântului Ioan Iacob, care a fost egumen la schitul românesc de la Iordan, între anii 1947-1952.

La bătrânețe s-a închinoviat în Mănăstirea Eleon de pe Muntele Măslinilor, unde s-a nevoit până la sfârșitul vieții.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Unui călugăr, care era în pelerinaj și i-a cerut cuvânt de folos, i-a spus:

- Să-ți faci pravila călugărească, să rabzi în mănăstire toate și să fii în viață ascultător.

2. Fiind întrebată cum se simte în Mănăstirea Eleon, departe de țară, ea a răspuns:

- În Mănăstirea Eleon mă împac așa ca printre străini. Știți ce spun Sfinții Părinți? „Călugărul care trăiește printre străini are două cununi! Una este cununa ostanelilor călugărești, pe care le face în viață; iar a doua este cea pe care i-o pregătesc cei din jurul lui, prin defăimări și dispreț că este străin”. Așa pătimim și noi aici!

3. Apoi Maica Acachia a adăugat:

- De vom crede cu tărie în Dumnezeu și vom privi cu ochii sufletului spre Hristos Cel înălțat la cer, avem nădejde că nu va pieri lumea și țara noastră!

PROTOSINGHELUL TEODUL VARZARE

Mănăstirea Agapia (1899-1981)

Acest mare duhovnic și preot slujitor din Mănăstirea Agapia s-a născut din părinți smeriți și iubitori de Hristos, în comuna Meșeni-Orhei. De mic iubea biserica, sfintele slujbe, cântările de la strună și viața duhovnicească.

În anul 1918, începând persecuția ateistă în Rusia, părintele Teodul, fiind în casa părintească și ajungând la Odesa, a văzut cu ochii cum ateii ucideau obștea unei mănăstiri de maici din apropiere, aruncându-le câte una din cafas pe marmura bisericii.

Adânc mișcat de aceasta, s-a stabilit la Iași, unde a făcut Școala de cântăreți bisericești. Apoi, făcând armata, a fost călugărit de episcopul Teodosie Atanasiu și a ajuns cântăreț și diacon la Catedrala Episcopiei Romanului, unde se nevoiește 10 ani. După moartea episcopului său, slujește ca diacon încă 10 ani la Mitropolia Moldovei, iar în vara anului 1939 este hirotonit preot și apoi numit duhovnic la Mănăstirea Agapia, care în acea vreme avea o obște de 400 de maici.

Aici s-a nevoit peste 40 de ani ca preot slujitor și duhovnic iscusit al acestei vestite mănăstiri. Râvna sa pentru Hristos și pentru sfintele slujbe, bunătatea și milostenia sa față de toți, cuvântul său blând și mângâietor, ca și măiestria cu care cânta în biserică, l-au făcut pe părintele Teodul cel mai căutat duhovnic și povătuitor sufletesc, atât pentru maici, cât și pentru credincioși, având mulți fii sufletești.

Prin anul 1946, Protosinghelul Teodul voia să intre în obștea Mănăstirii Sihăstria, povățuită pe atunci de Arhimandritul Cleopa Ilie. Astfel, trecând odată peste munte spre Sihăstria, a întâlnit, cu voia lui Dumnezeu, un episcop sfânt, care i-a ieșit în cale, i-a spus pe nume și i-a povestit pe scurt viața sa, vorbindu-i în limba rusă. Apoi i-a spus că îl cheamă Ioan și că a fost episcop vicar la Mitropolia Kievului și, fiind izgonit de ateii, a venit în România, stabilindu-se ca frate începător în Schitul Crasna-Gorj. Apoi i-a spus cele ce le avea în cuget, adică să nu se ducă la Sihăstria, ci să rămână duhovnic până la sfârșitul vieții în Mănăstirea Agapia, „că acolo este mântuirea sfinției sale!”

Adânc mișcat de sfințenia acestui episcop sihastru, tănuț pe atunci în Munții Sihlei, Cuviosul Teodul venea adeseori peste munte la Sihăstria pentru sfat și spovedanie. Iată ce mare misiune duhovnicească a îndeplinit Protosinghelul Teodul în Mănăstirea Agapia, fiind singurul părinte care s-a

învrednicit să ne descopere câteva momente din viața unui episcop sfânt, care s-a nevoit în țara noastră peste 30 de ani.

În ultimii ani, părintele Teodul se nevoia la chilie, fiind bolnav. Iar în toamna anului 1981, după primirea Preacuratelor Taine, și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, fiind plâns de toată obștea Mănăstirii Agapia.

SCHIMONAHIA PELAGHIA AMILCAR Mănăstirea Văratec (1885-1981)

Cuvioasa schimonahie Pelaghia era fiica preotului Vasile Amilcar, din Humulești-Târgu Neamț. Primind de mică o bună educație duhovnicească, a fost rânduită de Dumnezeu să intre în nevoița monahală la Mănăstirea Văratec, chiar de la vârsta de 5 ani, cum era obiceiul în acea vreme. Maica ei duhovnicească, Meropia Vasian, a crescut-o în mare frică de Dumnezeu, a dat-o la școală și a deprins-o lucrarea tuturor faptelor bune, făcând-o mireasă smerită a lui Hristos.

La vârsta de 18 ani, a primit tunderea monahală, luând marele și îngerescul chip al schimniciei, prin vestitul Ieroschimonah Ioanichie Moroi, egumenul Mănăstirii Sihăstria, care îi era duhovnic.

Fiind foarte ascultătoare, mulți ani a fost eclesiarhă mare, îngrijind cu toată evlavie de casa Domnului. Venea cea dintâi la biserică, avea grijă de buna rânduială a sfintelor slujbe, păstra cu sfințenie veșmintele, curățenia și tipicul bisericii și se întorcea la chilie cea mai de pe urmă.

Niciodată nu lipsea de la sfintele slujbe, afară de mare nevoie. Iar la chilie își făcea zilnic canonul de schimnică, adică 600 de metanii și 1.200 de închinăciuni, citea la Psaltire, postea după rânduială și slăvea neîncetat pe Dumnezeu prin rugăciunea inimii. Chipul ei senin odihnea pe toți, căci purta în inimă pacea Duhului Sfânt și bucuria mântuirii.

Pentru viața ei duhovnicească, a fost stareță a Mănăstirii Văratec între anii 1942-1946, devenind povățuitoare a celei mai mari mănăstiri de călugărițe din România, care număra pe atunci peste 500 de maici și surori.

Din anul 1954 până în anul 1972, a fost pentru a doua oară stareță și mamă duhovnicească a acestei sfinte mănăstiri, crescând și povățuind sufletește pentru Hristos peste o mie de călugărițe. Dar, între anii 1959-1961, când au fost scoși din mănăstiri câteva mii de călugări tineri, ca urmare a decretului ateist de atunci, schimonahia Pelaghia, stareța mănăstirii, cu greu a

reuşit să se mângâie şi să aline întristarea fiicelor sale duhovniceşti, izgonite din sfintele lăcaşuri. Însă, cu mila Domnului, după câţiva ani, toate s-au întors la chiliile lor.

Ajungând la vârsta de 87 de ani, schimonahia Pelaghia s-a retras din stăreţie şi, înmulţind rugăciunea şi nevoinţa de zi şi de noapte, şi-a petrecut ultimii ani în adâncă smerenie, osteneală şi lacrimi, cugetând ziua şi noaptea la cele cereşti.

Simţindu-şi aproape obştescul sfârşit, şi-a cerut iertare de la fiicele sale sufleteşti, s-a mărturisit din copilărie, a primit Preacuratele Taine şi, sărutându-le pe toate, şi-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos, Mântuitorul lumii.

ARHIMANDRITUL GHERONTIE GHENOIU Catedrala Patriarhală-Bucureşti (1910-1984)

a. Viaţa

Cuviosul Arhimandrit Gherontie, duhovnicul Catedralei Patriarhale din Bucureşti s-a născut la 21 iulie, 1910, în comuna Goleşti-Argeş. Rămânând de mic orfan de mamă, a fost chemat de Hristos la viaţa monahală. Astfel, în anul 1928 a intrat în obştea Mănăstirii Frăsinei, sub povăţuirea unui duhovnic iscusit. Apoi a plecat la Schitul Lainici, judeţul Gorj, împreună cu Ieromonahul Visarion Toia şi alţi câţiva fraţi, pentru redeschiderea acestui schit, care era părăsit de aproape 30 de ani.

După ce termină Seminarul Monahal de la Mănăstirea Cernica, urmează Facultatea de Teologie, pe care o termină în 1943, având ca teză de licenţă lucrarea „Disciplina interioară sau formarea omului duhovnicesc”.

A fost hirotonit preot în anul 1941, iar între anii 1954-1958 a fost director la seminariile teologice din Bucureşti şi Curtea de Argeş. Începând din anul 1950 până la sfârşitul vieţii sale, Arhimandritul Gherontie a fost preot slujitor şi duhovnic al Catedralei Patriarhale din Bucureşti, fiind cel mai căutat părinte sufletească de către credincioşi. Între anii 1980-1984, a contribuit personal la restaurarea şi înnoirea duhovnicească a Schitului Sfântul Nicolae - Sitaru, Ilfov.

În primăvara anului 1984 îşi dă sufletul în mâinile Domnului şi este înmormântat la Schitul Sitaru, înnoit de el, fiind plâns de numeroşii săi fii duhovniceşti.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Una din cele mai mari fapte bune ale părintelui Gherontie era iubirea de aproapele și milostenia. Zilnic mergea pe la spitale și la credincioșii bolnavi din Capitală, unde spovedea, făcea Sfântul Maslu și împărțea pe cei din suferință. Apoi împărțea bani la săraci și chema la masă în chilia sa, preoți, călugări și diferiți credincioși, pe care îi sluja personal. Altă dată trimitea ajutoare la biserici sărace și la cei nevoiași.

2. Odată povestea ucenicilor despre mănăstirea sa de metanie:

– Mănăstirea Frăsinei a fost întemeiată în anul 1863 de Sfântul Calinic, pe atunci episcop la Râmnicu-Vâlcea, având rânduială de slujbe ca la Sfântul Munte, de unde a fost adus și primul stareț. Aici toate ascultările erau de obște. Fiecare frate și părinte trăia sub ascultare și nimeni nu făcea ceva fără binecuvântare și poruncă. Din cauza aceasta era multă liniște și armonie în obște. La ascultare fiecare păstra tăcerea și se ruga în gând cu rugăciunea lui Iisus. Când mai mulți din obște călătoreau împreună, unul dintre ei rostea cu voce tare, pe de rost, psalmi, acatiste, paraclisul Maicii Domnului, Pavecernița și alte rugăciuni. Distanțele nu le socoteau în kilometri, ci spuneau că au mers „cale de o Pavecerniță”.

3. Despre spovedania din mănăstire spunea:

– Toată obștea mănăstirii era datoare să se mărturisească o dată pe săptămână, vinerea. La fel și Sfânta Împărtașanie se dădea săptămânal la schimnici, bătrâni și bolnavi; iar ceilalți se împărtașeau cu Sfintele Taine la două-trei săptămâni, cum le rânduia duhovnicul. Cel mai vestit duhovnic din vremea aceea la Frăsinei era Ieroschimonahul Silvestru Florescu.

4. Iarăși despre sfintele slujbe zicea:

– La ora 1 noaptea suna clopotul de deșteptare. Timp de o oră, fiecare își făcea canonul la chilie, după rânduiala Muntelui Athos. Între orele 2 și 5 dimineța se făceau Miezonoptica și Utrenia, la care lua parte obligatoriu întreaga obște, în frunte cu starețul mănăstirii. Apoi se odihneau două ore la chilii, iar dimineța, între 7 și 9,30, se făceau acatistul, ceasurile și Sfânta Liturghie. Vecernia se făcea la ora 16, iar după masa de seară se citea în biserică Pavecernița mică cu bogorodicina glasului de rând, la care lua parte toată obștea. La ieșire, frații luau binecuvântare de la părintele stareț și mergeau la chilii să se odihnească.

5. Spunea iarăși despre înaintașii săi:

– Mi-amintesc de monahul Pimen, cu care făceam ascultare. El păștea vacile, avea fața luminată, veselă și mereu rostea rugăciunea lui Iisus. Părintele

Climent, schimnic, era foarte tăcut și se ruga mult. Monahul Lazăr se ostenea toată ziua la grădină și îmbărbăta pe frați să aibă răbdare și să se nevoiască în cele duhovnicești. Monahul Nicanor era brutar și tipicar. El mânca numai o dată în zi și citea zilnic din Psaltire, pe care o purta în sân. Din ea nu mai rămăsese decât cotorul, dar o știa pe de rost. Schimonahul Trifon, un călugăr sportiv, păștea caprele mănăstirii pe munte și purta în mână zi și noapte metaniile cu care se ruga.

6. A zis iarăși despre legământul Sfântului Calinic:

– Pentru că nu intră femei în Mănăstirea Frăsinei, călugării au un mare folos duhovnicesc, căci sunt scutiți de multe primejdii și ispite ale desfrânării, căci prin femei se fac multe sminteli prin mănăstiri. Alt folos mare este liniștea duhovnicească ce domnește în mănăstire, înstrăinarea de lume și cugetarea la cele dumnezeiești, mai ales în chilii și la sfintele slujbe de zi și noapte.

7. Iar despre Schitul Lainici spunea:

– Cel mai mare duhovnic și stareț al schitului a fost Cuviosul Irodion Ionescu, care era și duhovnicul Sfântului Calinic de la Cernica. El avea o viață sfântă și se numea de credincioși „luceafărul de la Lainici”. S-a mutat la Hristos în anul 1900 și a profețit înainte de moarte că Schitul Lainici va rămâne pustiu mulți ani. Această profeție a lui s-a împlinit întocmai.

8. Apoi a spus:

– După primul război mondial, credincioșii de pe Valea Jiului au observat oarecare semne dumnezeiești la mormântul lui. Când l-au dezgropat, l-au aflat întreg, neputred și cu bună mireasmă. Era prin anul 1935. Dar episcopul Vartolomeu Stănescu de la Râmnicu-Vâlcea nu le-a dat binecuvântare să-i scoată moaștele din mormânt. Și astăzi la mormântul lui arde zi și noapte o candelă, iar credincioșii îi aprind lumânări și se roagă.

9. Altă dată zicea despre păcate:

– Cel dintâi păcat de moarte cu care ne luptăm este mândria și apoi neștiința, din cauza lipsei de cunoștință duhovnicească. Din aceste două păcate se nasc celelalte: beția, desfrâul, lăcomia, divorțul, uciderea de copii și minciuna, care le îmbracă pe toate.

10. Pe un preot l-a povățuit:

– Beția, desfrâul, divorțul și uciderea de prunci, se pot combate prin predici bune, rostite de preoți în biserici, cu orice ocazii. Apoi prin spovedanie, rugăciune, exemplul personal al preotului și citirea cărților sfinte.

11. Despre lupta cu ereziile și sectele de tot felul a zis:

– Mai întâi este buna comportare a păstorilor de suflete. Apoi slujbele frumoase făcute cu evlavie, milostenia la săraci și văduve, predica vie de bună calitate, catehizarea credincioșilor, religia în toate școlile, inclusiv în facultăți, deasa spovedanie, vizitarea credincioșilor la domiciliu, cunoașterea credinței ortodoxe, sfânta rugăciune și altele.

12. Apoi a adăugat:

– Sfintele mănăstiri au avut întotdeauna, în trecut, ca și astăzi, un rol însemnat în viața poporului român și în apărarea credinței ortodoxe. Unitatea națională, ca și unitatea credinței, le-au făcut și le-au apărât, prin ierarhi, preoți, călugări și credincioși. Catolicii, ca să poată ocupa Transilvania și să tragă pe ortodocși la uniație, au distrus cu tunurile toate mănăstirile și schiturile, căci mănăstirile și călugăriile mențineau unitatea și Ortodoxia peste Carpați și îi întăreau pe credincioși.

13. Altă dată a zis:

– Cea mai mare faptă bună pentru mântuirea noastră, a tuturor, este milostenia. Mila față de semenii noștri este cea mai necesară și mai prețioasă faptă bună pentru mântuirea noastră. Că zice Domnul: *Milă voiesc, iar nu jertfă*. De aici vedem că mila este mai mare și decât rugăciunea, căci este fiica dragostei, iar dragostea este Însuși Dumnezeu. Creștinul milostiv săvârșește toate faptele bune cu ușurință, că Dumnezeu dragostei se odihnește în inima lui.

14. Despre preoție a spus:

– Preoția este lucru înfricoșător. Ea se cuvenea îngerilor, însă Dumnezeu a încredințat-o oamenilor. Puterea preotului este mai mare decât a îngerilor. Îngerii sunt puși de Dumnezeu în slujba oamenilor, și iată că oamenii, precum Maica Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul, au ajuns mai presus decât toate puterile cerești.

15. Ucenicilor lui le-a lăsat acest din urmă cuvânt:

– Să respectați cu sfințenie voturile monahale, îmbrăcându-le în smerenie, blândețe și dragoste față de Dumnezeu, față de sfinți și față de oameni. Să respectați, să împliniți și să învățați și pe alții învățăturile de credință ale Sfintei noastre Biserici. Călugăriile, preoții și credincioșii să fie pentru toți exemple vrednice de urmat!

SCHIMONAHUL MARCU DĂNCILĂ
Mănăstirea Putna
(1900-1986)

Cuviosul Marcu a fost un mare călugăr isihast al zilelor noastre. Era de loc din județul Botoșani. Părinții săi, Gheorghe și Catinca, i-au dat o aleasă creștere duhovnicească. După ce termină liceul, face armata și slujește în cadrul ei peste 20 de ani.

Între anii 1944-1948, din motive binecuvântate, se retrage la liniște într-o încăpere de taină din București, unde se nevoiește în post și rugăciune și dobândește dumnezeiasca rugăciune a minții și a inimii, ajungând la o înaltă măsură duhovnicească.

În anul 1950 este primit în obștea Mănăstirii Slatina-Suceava, povățuită de Arhimandritul Cleopa Ilie. Aici primește tunderea în monahism. După câțiva ani intră în obștea Mănăstirii Putna, fiind făcut schimonah cu numele de Marcu.

Nevoința Cuviosului Marcu era cu totul ascunsă în Hristos. Nimeni nu știa cum se roagă și ce bucurii duhovnicești are și nici unul nu îndrăznea să-l întrebe cum ar putea dobândi și el această rugăciune harică. Pentru aceea toți părinții din obște îl iubeau în taină, îl respectau pentru nevoința lui și se bucurau de smerenia și blândețea lui, care îi mișca pe toți, încât, atât călugării, cât și credincioșii, se foloseau de bunătatea și pacea inimii lui.

Singurul om cu care vorbea era duhovnicul său, părintele Cleopa Ilie. La biserică venea regulat și întotdeauna, vara și iarna, era cu capul descoperit, fără să-i fie frig, iar fața lui răspândea lumină, bucurie și pace duhovnicească. De asemenea, niciodată nu vorbea neîntrebat, nu-l interesa nimic din cele omenești și nu cerea nimic de la nimeni, căci ajunsese la înalta rugăciune a inimii și avea darul tăcerii. El gusta cele cerești încă fiind în trup.

Spuneau părinții că nu avea decât un singur drum, care ducea de la chilie la biserică și la ascultare. Ani de zile nu ieșea afară din incinta mănăstirii și nu avea decât un dor: să vorbească neîncetat cu Hristos, pe Care Îl purta în inimă din tinerețe!

În biserică stătea în picioare nemișcat la locul său, până la sfârșitul slujbei; iar uneori nu știa când se termina, încât unii din călugări îl atingeau puțin de mână și-i spuneau: „Părinte Marcu, hai la chilie, că s-a terminat slujba!” Atunci el îndată se pleca smerit și se întorcea luminat la chilia sa.

Așa s-a nevoit acest preacuvios părinte în obștea Mănăstirii Putna timp de 30 de ani. Iar în noaptea zilei de 19 septembrie, anul mântuirii 1986, pe când se ruga în chilie, în genunchi, a adormit cu pace în Domnul. Părinții l-au găsit îngenuncheat în fața sfintelor icoane, unde întotdeauna avea obiceiul să se roage noaptea.

Așa a trăit și așa s-a săvârșit acest mare părinte isihast al zilelor noastre. Doamne, numără în ceata cuvioșilor pe fericitul Marcu cel smerit!

PROTOSINGHELUL IOIL GHEORGHIU

Mănăstirea Sihăstria

(1908–1986)

a. Viața

Protosinghelul Ioil Gheorghiu s-a născut în anul 1908, în satul Cut, comuna Dumbrava Roșie-Neamț, primind din botez numele de Ioan. Părinții săi erau foarte evlavioși. Tatăl lui a murit în primul război mondial, iar mama sa, Ecaterina, a dus văduvia în frică de Dumnezeu până la adânci bătrâneți, dând o aleasă educație creștinească celor patru fii ai săi. În anul 1932, la 24 de ani, printr-o chemare lăuntrică, Ioan a intrat în viața monahală la Mănăstirea Sihăstria, devenind ucenic de chilie al vestitului egumen, Protosinghelul Ioanichie Moroi, de la care a deprins marea nevoință a vieții duhovnicești. Mama, deși văduvă, a fost și ea bucuroasă să aibă un fecior la mănăstire.

În anul 1936 a fost tuns în marea schimă monahală, după tradiția Muntelui Athos, primind numele de Ioil. Apoi a fost hirotonit diacon și preot și a slujit cele sfinte cu multă evlavie și credință, până la bătrânețe, fiind nelipsit de la sfintele slujbe, ziua și noaptea. Iar în anul 1949, la 1 septembrie, a fost numit stareț al Mănăstirii Sihăstria în locul Arhimandritului Cleopa Ilie, transferat la Mănăstirea Slatina-Suceava, cu 30 de călugări.

În primăvara anului 1959 a fost schimbat din stăreție și trimis cu domiciliul forțat în satul natal, împreună cu mii de călugări, datorită persecuției ateiste din anii 1959–1964. În anul 1964 a fost primit ca viețuitor în Mănăstirea Horaița-Neamț, iar în anul 1968 revine la Sihăstria, mănăstirea de metanie. Din anul 1978 și până la sfârșitul vieții sale a fost bolnav. Iar la 12 iunie, 1986, în dimineața praznicului Înălțării Domnului, și-a dat obștescul sfârșit, strămutându-se cu pace la cele cerești.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Părintele Ioil zicea ucenicilor săi:

– Cât timp mai ținem umbră pământului și cât ne îngăduie Mântuitorul să trăim în trup, mai veniți să ne sfătuim duhovnicește. Că zice Sfânta Scriptură: *Mântuirea stă întru multă sfătuire!* Și iarăși: *Cei ce nu se sfătuiesc, cad ca frunzele* (Pilde 11,14). După ce voi pleca din trup, nimeni nu va mai deschide ușa chiliei mele.

2. Povestea fiilor săi duhovnicești despre ucenicia sa:

– Viața duhovnicească în Mănăstirea Sihăstria acum 60 de ani era foarte aspră, datorită egumenului de atunci, Protosinghelul Ioanichie Moroi, care venise din Sfântul Munte. Rânduiala vieții de obște se respecta cu strictețe. La biserică nu se dădea binecuvântare de slujbă dacă lipsea cineva, afară de cei bolnavi sau plecați în ascultare. Cel care nu venea noaptea la Utrenie, nu mânca a doua zi. Masa se dădea o dată pe zi, de post, la ora 3 după-amiază, afară de sâmbăta și Duminica. Chiliile erau foarte simple și nu se încuiau niciodată, că nu era cine și ce lua din ele. Toată grija era numai pentru suflet. Nimeni nu avea voie să aibă bani, avere sau ceva de mâncare pe la chilii. Toți aveau un cuget și un suflet, toți eram la ascultare, toți la biserică, toți la masă. Era alt duh de pace pe vremea aceea și toți eram mulțumiți!

3. Iar despre duhovnicul său zicea:

– Părintele Ioanichie Moroi era aspru cu sine și iubitor de osteneală. Postea și se ruga mult, mai ales citea Psaltirea. La biserică era nelipsit, avea mare dragoste spre toți și ne citea zilnic cuvânt de învățătură la trapeză, când mâncam. El a slujit 20 de ani Sfânta Liturghie, zilnic, că era singurul preot. În cele patru posturi nu mânca decât numai sâmbăta și Duminica, fiindcă îl întărea darul lui Dumnezeu. Eu știu cel mai bine viața lui, că i-am fost ucenic de chilie chiar din prima zi când am venit, până în anul 1945, când s-a dus la Domnul. La chilie făcea sute de metanii pe noapte, ținea mereu tăcere și zicea permanent rugăciunea inimii, adică „Doamne, Iisuse...”. Purta încălțăminte fără ciorapi, vară și iarnă, și dădea mâncare la toți închinătorii care veneau la mănăstire.

4. Apoi a adăugat:

– Cel mai mult ne sfătuia să păzim aceste trei lucruri: să avem frică de Dumnezeu, să ne păzim mintea curată de gânduri și imaginații rele și să nu uităm rugăciunea „Doamne, Iisuse...”. Apoi ne îndemna pe fiecare să ne facem pravila și canonul la chilie, să ne ferim de vorbirea cu femei, de vin mult și de agonisirea de bani și avere.

5. Spunea iarăși Părintele Ioil:

– Odată am intrat în chilie la părintele pe când se ruga și, când m-a văzut, mi-a spus: „Închină-te și fă metanii că, iată, Maica Domnului este aici de față și mi-a spus că de azi înainte ia în grija ei mănăstirea noastră!” Iar când eram obosit și supărat de ispite, bătrânul mă mângâia cu aceste cuvinte: „Drăguță, ai răbdare, fii în pace și nu mai băga toate în seamă!” Când mă întorceam de la ascultare, mă îmbărbăta cu aceste cuvinte: „Frate Ioane, ți-o fi foame, ți-o fi sete, ești obosit! Ai nădejde, că ne întărește Maica Domnului! Roagă-te puțin și culcă-te, ca să putem merge la Utrenie!” Iar când greșeam câte ceva, îmi zicea cu glas blând: „Drăguță, îmi dai voie să te ocărăsc puțin!” Era foarte apropiat de noi toți. De aceea, în orice clipă îți deschidea ușa și inima sa și puteai să-i spui totul, fără frică. Așa era părintele Ioanichie! A murit în mare lipsă de cele pământești și de mai înainte și-a cunoscut ceasul sfârșitului.

6. Părintele Ioil le-a zis ucenicilor:

– Cea mai mare bucurie duhovnicească din anii tinereții a fost când m-a adus Maica Domnului din lume în acest loc binecuvântat și că am fost ucenic de chilie părintelui și starețului meu, Ioanichie Moroi. De la el am putut lua pildă de o adevărată viață călugărească. Multe lucruri bune m-a învățat și multe am văzut și am auzit de la dânsul.

7. Pentru Sfânta Liturghie, așa învăța pe preoți:

– Se cuvine preotului să se pregătească după tipic. Mai întâi trebuie să se mărturisească la duhovnicul lui și să fie împăcat cu toată lumea. Apoi, să-și facă rânduiala de rugăciune și canonul, după tipic, cu toată evlavlia și cu mare frică de Dumnezeu. Când slujește la biserică, preotul trebuie să fie permanent în rugăciune, să aibă lacrimi în ochi și să nu vorbească cu nimeni, că stă înaintea Domnului. Preotul, în sfântul altar, se roagă pentru toată lumea și se află înaintea Preasfintei Treimi! Sfântul Ioan Gură de Aur zice că „preotul trebuie să se și jertfească, iar nu numai să jertfească”. Iar psalmistul zice: *Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur!* Este oprit cu desăvârșire să slujească cele sfinte preotul care este neîmpăcat cu aproapele și nespovedit la duhovnic.

8. Iar credincioșilor le spunea:

– La Sfânta Liturghie trebuie să stăm ca înaintea tronului Preasfintei Treimi. Cu atenție, cu mintea curată de grijile lumii și cu mare frică de Dumnezeu, pentru că în timpul Sfintei Liturghii se jertfește Hristos pe Jertfelnic pentru mântuirea noastră! Mi-aduc aminte de un frate al părintelui Cleopa, anume monahul Gherasim, cu viață foarte aleasă, că, fiind bolnav,

cerea să-l aducă frații cu targa la biserică, numai să nu piardă Sfânta Liturghie. Odată i-am dat părintelui Gherasim să citească o carte de folos sufletesc și, când mi-a adus-o înapoi, mi-a zis: „Cuvintele acestei cărți mă vor judeca!”

9. Despre viața duhovnicească sub stăreția Părintelui Cleopa spunea:

– În timpul stăreției părintelui Cleopa Ilie (1945–1949), Mănăstirea Sihăstria a progresat foarte mult duhovnicește. Obștea a crescut până la 80 de părinți și frați, iar la biserică se făceau slujbele după rânduială, cu toată evlavia, cu cântări frumoase și cu predică în fiecare sărbătoare. Predicile Părintelui Cleopa au umplut mănăstirea de frați și de credincioși. El a introdus citirea permanentă la Psaltire, în biserică, de către toată obștea, în frunte cu starețul. Fiecare era rânduit să citească câte două ore, zi și noapte, afară de orele de slujbă.

Tot el a introdus privegherile de toată noaptea la praznicele împărătești, ca la Sfântul Munte. Părintele Cleopa este un om cu darul lui Dumnezeu. El vorbește frumos și singur împlinește cu fapta ceea ce învață pe alții. La toate este întâi. Și la rugăciune, și la biserică, și la învățătură, și la post, și la milostenie. Pentru aceasta este iubit și ascultat de toți, că vorbește și cu cuvântul și cu fapta. În timpul stăreției sale a fost multă pace și liniște în mănăstirea noastră.

10. Apoi a mai zis:

– Viața duhovnicească în mănăstiri acum 40 de ani era mult mai sporită și mai înaltă decât în zilele noastre. Atunci fiecare venea la mănăstire numai cu gândul să-și plângă păcatele sale și să slujească cu credință lui Dumnezeu, în smerenie și supunere. Toți făceau ascultare cu dragoste, se supuneau rânduielilor mănăstirii și nimeni nu dorea nimic pentru sine, decât să-și mântuiască sufletul. În zilele noastre, râvna, evlavia, credința și ascultarea au slăbit. De aceea vin mai puțini la mănăstire și nu au multă smerenie și răbdare. Însă, cu darul lui Dumnezeu și cu rugăciunile Maicii Domnului, avem nădejde.

11. Vorbind despre cei doi mari stareți ai Mănăstirii Sihăstria, Protosinghelul Ioanichie Moroi și Arhimandritul Cleopa Ilie, spunea:

– De la părintele Ioanichie Moroi, starețul nostru al tuturor, a rămas în Sihăstria viața de obște întemeiată de sfinția sa, după exemplul său personal. La aceasta a ajutat foarte mult viața sa curată, de ascet, plină de dragoste pentru tot soborul. De la părintele Cleopa Ilie a rămas citirea neîntreruptă a Psaltirii în biserică, cuvântul său înțelept cu care ne învăța pe toți calea mântuirii și dragostea sfinției sale, care a cucerit toate sufletele. Dacă îl avem pe sfinția sa în mijlocul nostru, nu trebuie să mai avem noi grijă de altceva,

decât să facem cele ce ne învață. Dumnezeu este cu el și noi vedem și simțim acest lucru!

12. Și apoi a adăugat:

– Cât timp am fost stareț în Mănăstirii Sihăstria, m-am străduit din toată puterea să urmez pe înaintașii mei, care m-au format și m-au îndemnat la lucruri bune. Îmi dădeam silința să păstrez fără știrbire tot ceea ce am moștenit de la cei doi mari stareți. Cu ajutorul lui Dumnezeu și cu sfaturile părinților am dus zece ani această grea ascultare. În acest timp, obștea s-a mărit din nou până la 70 de viețuitori, slujbele se mențineau întocmai, ca și citirea Psaltirii, ascultările, posturile, masa de obște și celelalte. Nimeni nu-și încuia chilia și era mare încredere între noi. Atunci eram și eu mai tânăr, aveam mare râvnă și putere de lucru și slujeam mănăstirea cu toată inima. Nu aveam nimic de ascuns și fiecare făcea toate cu rugăciune, cu sfat și binecuvântare. De aceea, în acești ani, Sihăstria a progresat atât duhovnicește, cât și material.

13. Monahilor, care veneau pe la el, le zicea:

– Principala virtute care a slăbit astăzi prin mănăstiri este dragostea, în care sunt cuprinse toate faptele bune. Dragostea în mănăstiri se întărește mai ales prin exemplul personal al bătrânilor. Nu-i destul să se spună tinerilor cuvinte de folos. Ei trebuie să vadă părinți îmbunătățiți cu fapte bune, pe care să-i poată urma. În mănăstire trebuie să te străduiești să faci toate din inimă, cu multă dragoste și supunere. Apoi, să ierți totul, ca să fii iertat și tu și să ai pace. Duhovnicii să poarte grijă de cei tineri și să-i sfătuiască cu duhul blândeții, cu multă răbdare și bunătate. În mănăstirile în care se găsesc duhovnici buni, acolo vin tineri mai mulți și mai buni și se bucură de o viață duhovnicească mai înaltă. Stareții și duhovnicii din mănăstiri trebuie să fie pildă pentru toți prin viața lor. Numai așa se poate îndrepta și poate spori viața duhovnicească.

14. Altor părinți le spunea:

– Cel mai mult putem spori duhovnicește, numai prin biserică și prin sfânta rugăciune. Biserica este inima și sufletul unei mănăstiri! Este corabia mântuirii noastre. Și, precum omul fără inimă moare, tot așa călugării și credincioșii, fără biserică, fără participarea la sfintele slujbe mor, se răcesc în credință și sunt robiți de patimi. Mergerea la biserică, participarea la cele șapte Laude și mai ales la Sfânta Liturghie, zilnic, este izvorul tuturor faptelor bune. Eu, cât puteam, niciodată nu lipseam de la biserică, ziua și noaptea. Mergeam pe drumuri pentru folosul mănăstirii, mai ales ca stareț, dar unde ajungeam sau când mă întorceam, întâi intram în biserică să ascult slujba, apoi mă duceam la chilie. Și mi-a ajutat întotdeauna Dumnezeu!

15. Iar despre Sfânta Spovedanie și Sfânta Împărtășanie zicea:

– Aceste două Sfinte Taine formează piatra fundamentală, temelia vieții duhovnicești în mănăstiri. Fără duhovnici buni și fără spovedanie deasă a întregului sobor, chiar săptămânal, nici frații, nici călugării din mănăstiri nu pot spori, nu se pot forma duhovnicește. Prin deasa spovedanie a gândurilor se strică cuibul vrăjmașului, care se luptă asupra noastră, și păcatul nu poate prinde rădăcină. Iar Sfânta Împărtășanie, primită cu multă pregătire, cu post și rugăciune, după sfatul duhovnicului, aduce omului iertare de păcate, harul mântuirii, bucurie și multă nădejde.

La noi la Sihăstria, pe timpul starețului nostru Ioanichie, ne spovedeam în fiecare zi, seara. Sau, cel mai rar, la câteva zile. În timpul părintelui Cleopa, spovedania se făcea, ca și acum, o dată pe săptămână, vinerea. Sfânta Împărtășanie se dădea o dată pe săptămână, pentru schimnici și bolnavi; iar pentru ceilalți, la trei săptămâni sau, cel mai rar, o dată pe lună, după sfatul Sfântului Ioan Gură de Aur din *Mărgăritare* și din *Împărțire de grâu*". Prin Sfânta Împărtășanie primim pe Domnul nostru Iisus Hristos în sufletul nostru. Să dorim, deci, din toată inima, Preacuratele Taine, că ce binefacere mai mare, care dar mai prețios și ce dragoste mai fierbinte s-ar putea asemana cu aceste dumnezeiești daruri?

16. Apoi a continuat:

Unitatea este rod al dragostei, iar dragostea și armonia se întăresc în mănăstire prin cele ce am spus până acum, adică prin participarea regulată la slujbele zilnice ale bisericii, prin deasa spovedanie și Sfânta Împărtășanie. Apoi nimeni să nu țină minte răul și fiecare să se considere mai mic decât fratele său. Ava Dorotei spune că atâta vreme cât avem încredere unii în alții și se păstrează dragostea, există unitate și armonie în obște; iar când nu este încredere, încep bănuielile și tulburările în mănăstire.

17. În mănăstiri, frații se bucură că au fost chemați de Hristos din noianul păcatelor, al ispitelor și al tuturor influențelor rele ce vin de la diavoli. Aici au ajuns la limanul mântuirii. Aici se află în corabie împreună cu Hristos și pot cel mai ușor să crească și să se desăvârșească pe calea mântuirii. Rugăciunea permanentă, postul, spovedania, Sfânta Împărtășanie, smerenia, citirea cărților sfinte, ascultarea necondiționată și răbdarea sunt cele mai importante fapte bune care îi ajută să urce spre Hristos. Însă exemplul personal al starețului și al duhovnicilor îi îndeamnă cel mai mult să se lupte și să-i ajungă din urmă.

Am citit într-un manuscris vechi că Sfinții Părinți recomandau douăsprezece porunci fraților și călugărilor din mănăstiri pentru a se mântui. Să le citesc pe rând:

- a. Nu avea prietenie cu femeie, ca să nu arzi de focul ei;
- b. Nu avea dragoste spre copii tineri, ca să nu cazi în lațul diavolului;
- c. Nu avea prietenie cu mai-marele tău, ci te supune și ascultă porunca lui, iar după faptele lui rele nu face;
- d. Nu ieși adeseori în lume, nici să zici în tine că ai ochiul sufletului curat, că foarte curând îl vei face pe el necurat;
- e. Nu bea vin cu dulceață întru beție, ca să nu cazi în urâciunea lui Dumnezeu;
- f. Nu mânca de trei ori pe zi, ca să nu se întărească trupul tău și se va scula cu război tare asupra ta;
- g. Nu închide celui străin ușa ta, ca să nu-ți închidă și Dumnezeu ție ușa Sa, căci *cu ce măsură veți măsură, vi se va măsură vouă*, zice Domnul;
- h. Cercetează pe cel bolnav și neputincios, ca să te cerceteze și pe tine Dumnezeu cu darul și cu mila Sa;
- i. Nu dormi mult, ci fii treaz și te roagă lui Dumnezeu, ca să poți scăpa de lațurile vrăjmașului;
- j. Slujbele sfintei biserici păzește-le cu mare osârdie, că zice Domnul: *Pe cel ce Mă preamărește pe Mine și Eu îl voi preamări pe el*;
- k. Păzește întru curăție și sfințenie trupul tău și orice vei cere de la Dumnezeu în curând vei lua;
- l. Nu cerca să ai ceva mai mult decât îți trebuie, ci toate să-ți fie măsurate cu măsură, după trebuință⁹.

Aceste porunci de le vom păzi, părinților, ne vom mântui în Domnul!

18. Spunea odată un mare ierarh ortodox: „Dați-mi duhovnici buni și voi schimba fața lumii!” Duhovnicul este sufletul unei mănăstiri. Un duhovnic bun se formează după multă nevoie și osteneală și este un vas ales al Duhului Sfânt. În el se odihnește harul lui Dumnezeu mai mult ca în ceilalți creștini. Duhovnicul trebuie să se roage mai mult ca ceilalți călugări, să fie întâi la biserică, la ascultare, la post, la milostenie și la toată fapta bună. El trebuie să cunoască foarte bine Sfânta Scriptură, Sfintele Canoane și învățăturile Sfinților Părinți, ca să poată învăța și vindeca pe oricine vine la dânsul. El trebuie să unească cu multă înțelepciune și dreaptă socoteală scumpătatea cu icoomia, asprimea cu blândețea, canonul cu iertarea. Altfel, ori se osândește pe sine, ori aruncă în osândă pe fiii săi duhovnicești.

⁹ Pateric, mss. nr. 1, fila 268, Biblioteca Episcopiei Romanului

Duhovnicia este un mare dar al lui Dumnezeu. Eu întotdeauna m-am temut de duhovnicie mai mult decât de Sfânta Liturghie și cu mare grijă am primit la spovedanie. Dar, dacă suntem sub ascultare și ne rugăm mai mult, avem nădejde.

19. Zicea odată Părintele Ioil către ucenicul său:

– Astăzi nu mai avem duhovnici devotați și iluminați de Duhul Sfânt, pentru că a slăbit credința și dragostea noastră către Dumnezeu. Și acolo unde nu se află credință multă și dragoste fierbinte pentru Hristos, nu poate exista nici viață duhovnicească.

20. Zicea bătrânul și aceasta:

– Starețul unei mănăstiri îl reprezintă pe Hristos. El lucrează în numele lui Hristos și al ierarhului respectiv. Deci, cum a lucrat Domnul pe pământ, așa trebuie să lucreze și starețul. Adică să fie om al rugăciunii, să iubească până la jertfă pe Hristos, Biserica, pe fiii săi duhovnicești, pe săraci și pe toți oamenii. Să iubească postul, tăcerea, citirea sfintelor cărți, slujbele din biserică, ascultarea, spovedania și să fie smerit.

Ca începător al obștii, starețul trebuie să fie un exemplu viu pentru ceilalți. Nici prea aspru, nici prea iertător, nici prea legat de cele pământești, nici nepăsător; ci să împace, după Sfânta Evanghelie, pe Marta cu Maria. Călugării sunt datori să se roage permanent pentru starețul lor, ca să-l lumineze Dumnezeu și atunci toate vor fi bune și în pace.

21. Pentru înnoirea vieții duhovnicești, spunea:

– Viața duhovnicească nu se poate reînnoi decât prin multă rugăciune, prin duhovnici buni, prin părăsirea grijilor pământești și prin mare nevoință pentru cele duhovnicești, cerând harul și mila lui Dumnezeu. Însă acolo unde stăpânesc patimi ca: mândria, dezbinarea, grija vieții pământești, traiul bun și odihna, nimic nu se poate înnoi, până nu se taie rădăcinile păcatelor. Apoi, nu se poate reînnoi viața duhovnicească fără cuvânt de învățătură, care să iasă din inimă și să meargă la inimă. Dar să avem nădejde, părinților.

22. Zis-a iarăși:

– Oamenii în ziua de azi nu se mai pot ruga cu răbdare și stăruință, pentru că zice o cântare bisericească: „grija vieții m-a scos afară din rai”. Ne-am amăgit cu grijile cele trecătoare și cu lăcomia de a aduna mult, de a mânca mult, de a trăi după trup și nu mai avem răbdare la rugăciune, pentru că ni s-au stins duhul și căldura inimii și suntem foarte risipiți și împrăștiați cu mintea la cele pământești.

Apoi nu ne mai rugăm cu stăruință și cu lacrimi, pentru că uităm de ceasul morții și al judecății, uităm de cele ce am făgăduit la călugărie și la

botez. Uitam încă de cei bolnavi, care zac în grele suferințe. Cât n-ar dori aceia să fie în locul nostru și să se roage cu lacrimi ziua și noaptea, numai să fie sănătoși! Să ne rugăm mai mult, fie și din silă, pentru că Duhul Sfânt ne încălzește inima.

23. Apoi a mai adăugat:

– Dacă cugetăm mereu la moarte și la judecată, dacă cercetăm pe cei bolnavi, dacă citim mai mult pe Sfinții Părinți și Sfânta Scriptură, atunci începem să ne rugăm mai mult, ne îndulcim de darul rugăciunii, ne cercetează darul lacrimilor și sporesc în noi credința și râvna rugăciunii. Apoi să nu neglijăm puterea postului, că, fără post, nu ne putem ruga, și să nu lipsim de la slujbele bisericii, mai ales de la Sfânta Liturghie, afară de boală sau ascultare.

Eu am fost foarte legat de slujbele bisericii. Acestea m-au ținut aproape de Dumnezeu cel mai mult. Când eram la ascultări sau pe drum, ziceam mereu rugăciunea „Doamne, Iisuse...”, iar la chilie cel mai mult am citit Psaltirea și Ceaslovul. Fiecare să citească acele cărți care îl hrănesc și îl folosesc mai mult. Fiecare să se roage cum îl îndeamnă cugetul și duhovnicul, dar slujbele din biserică să nu le lase niciodată. Să ne gândim la cuvântul psalmistului, care zice: „Cu duhul arzând, Domnului slujind!” Iar când nu ne putem ruga mai mult, să facem metanii, să citim ceva de folos, să cercetăm pe bolnavi, să odihnim pe frați, să facem milostenie și vom avea aceeași plată.

24. Zicea părintele către fiii săi duhovnicești:

– De ispitele trupești scăpăm numai prin deasa spovedanie, prin post și rugăciune. Nu este altă cale. Apoi să ocolim locul și persoanele care ne smintesc, să fugim de vin și odihnă și să nu osândim pe nimeni. Așa să facem în toate necazurile vieții. Să ne rugăm mai mult, mai ales noaptea, cu post și metanii, să cerem sfatul duhovnicului, să citim cărți sfinte și ne ușurăm. Numai să nu întretinem în noi războiul prin gânduri și imaginații necurate.

25. Citim la înțeleptul Solomon: *Omul înțelept se ferește de primejdie, iar nebunul cade într-însa*. Iar Sfântul Ioan Scărarul zice: „Prințul iadului este Lucifer, iar prințul patimilor este lăcomia pântecelui”. Rugăciunea și postul sunt cele două arme prin care scăpăm de desfrânare. Pocăința, rugăciunea stăruitoare și mila lui Dumnezeu alungă de la om patima desfrânării și ne întăresc în lupta cea duhovnicească.

Să vă citesc aici un scurt cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur, găsit într-un manuscris vechi: „Fericită este cetatea care de împărați dreptcredincioși se împărățește, și mănăstirea care de cei înfrânați și iscusiți se rânduiește, și corabia care de cei iscusiți se cârmuiește! Vai cetății, care de împărați păgâni

se împărătește și mănăstirii, care de cei lacomi și mândri se rânduiește, și corabiei, care de cei neiscușiți se cârmuiește. Că cetatea și țările se pradă, și mănăstirea se pustiește, și corabia se sfărâmă! Vai iubitorilor de argint și bețivilor și desfrânaților și celor ce osândesc pe alții. Vai pierzătorilor și ucigașilor și celor ce învrăjdesc. Vai tuturor celor ce de poruncile Domnului nu se îngrijesc și nu bagă seamă de a lor mântuire. Că pentru unii ca aceștia s-a zis că *mai bine ar fi fost lor dacă nu s-ar fi născut!*¹⁰

26. Ucenicilor mei le amintesc sfatul bătrânului din Pateric, care a fost întrebat de un călugăr cum să se mântuiască. Bătrânul i-a răspuns: „Să faci în fiecare zi ceea ce ai făcut în prima zi când ai venit în mănăstire!” Îndemn apoi pe ucenicii mei să aibă multă răbdare, să fie ascultători și supuși, să urmeze exemplul și sfaturile bătrânilor, să nu lipsească de la biserică, să se mărturisească cât mai curat și des, să-și facă canonul și rugăciunile rânduite la chilie, să fugă de vin mult și de prietenia cu femei și să se hrănească cu citirea sfintelor cărți.

27. La fel și fiilor mei duhovnicești din sate și orașe, le doresc mai multă râvnă la biserică, la rugăciune, la milostenie, la toată fapta cea bună. Să nu uite ca în fiecare post să se spovedească, să asculte de duhovnici și de maimarii lor și să fugă ca de moarte de beție și desfrânare, de uciderea de copii și de secte. De mă vor asculta și vor urma lui Hristos, nădăjduiesc să se mântuiască și ei și să mă mântuiesc și eu cu rugăciunile lor.

28. Iar pentru adevărata pocăință, zicea:

– Să ne spovedim păcatele, să nu le mai săvârșim și să ne căim toată viața pentru ele. Aceasta este adevărata pocăință. În manuscrisul de care am amintit aici, am găsit că pocăința are șapte trepte, și anume: „Printr-aceste lucruri se face iertare păcatelor celui ce se pocăiește:

Întâi este pocăința, ca să nu mai greșească de atunci.

A doua este a plânge pentru păcate cu lacrimi, iar nu pentru lucruri pământești.

A treia este milostenia, adică a da săracilor în taină, fără mărire deșartă și cu dragoste.

A patra este a ierta greșelile celor ce au greșit. De-ți va greși ție cineva, iartă-l și nu da rău pentru rău.

A cincea este a avea dragoste pentru toți, către cei mici și către cei mari, către cei ce te iubesc și către cei ce te ocărăsc.

A șasea este smerenia, că aceasta iartă tot păcatul.

¹⁰ Pateric, mss. ., op. cit., p. 68-70

A șaptea este a nu osândi pe nimeni”.

29. Iarăși a adăugat despre secte:

– Sectele sunt un semn apocaliptic văzut, din zilele noastre. Un semn al neascultării și mândriei, care ucide și amăgește pe mulți. Sectele sînt smintelile Bisericii lui Hristos din vremea noastră. Noi, călugării, nu putem face altceva decât să ne rugăm lui Dumnezeu pentru apărarea dreptei credințe și să dovedim cu viața și faptele noastre că noi suntem fiii Bisericii lui Hristos, care păzim adevărata credință. Apoi suntem datori să cunoaștem bine dogmele ortodoxe și Sfânta Scriptură, ca să putem lămuri și sfătui la adevărata credință pe cei ce vin să ne întrebe.

30. I-a spus ucenicului său:

– Părinte, să facem tot ce putem ca să nu ne pierdem sufletul, că atunci toate vor fi în zadar. Faceți tot ce puteți, tot ce credeți că este bun, spre slava lui Dumnezeu și folosul oamenilor, că mai târziu nu veți mai putea. Apoi să așteptăm mila lui Dumnezeu și să nu ne pierdem nădejdea. Sunt atâția credincioși care se roagă lui Dumnezeu pentru noi și cred că ne va milui Hristos pentru rugăciunile lor.

Dumnezeu și Maica Domnului să ne binecuvânteze pe toți, și în veacul acesta și în cel ce va să fie!

ARHIMANDRITUL DOMETIE TRIHENEA Chilia Sfântul Ipatie–Muntele Athos (1909–1986)

a. Viața

Acest preacuvios părinte era de loc din comuna Tilișca–Sibiu, născut din părinți binecredincioși, vestiți crescători de oi. Fiind dăruit de mama sa lui Dumnezeu și Maicii Domnului, în anul 1922, când avea numai 13 ani, s-a dus împreună cu alt tânăr în Muntele Athos și s-au așezat la chilia românească Sfântul Ipatie.

Râvna fierbinte pentru Hristos și buna rânduială atonită de aici, cu părinți români foarte nevoitori, l-au îndemnat pe tânărul Dumitru să rămână definitiv în Sfântul Munte. Nu după mult timp a deprins rânduiala sfintelor slujbe, muzica psaltică, tăierea vocii și celelalte fapte bune, plăcute lui Hristos.

Răposând bătrânii de la chilia Sfântul Ipatie, monahul Dometie a fost hirotonit preot în anul 1937, apoi a fost numit superior la această chilie, continuând aceeași bună rânduială și nevoință a înaintașilor săi.

În anul 1965 este făcut arhimandrit și numit stareț al Mănăstirii Zografu, zidită de Ștefan cel Mare și Sfânt, pe care a povățuit-o aproape 10 ani, contribuind mult la înnoirea ei.

Retrăgându-se iarăși la chilia Sfântul Ipatie, Arhimandritul Dometie s-a nevoit încă 10 ani în rugăciune și osteneală. Apoi, împărtășindu-se cu Trupul și Sângele Domnului, și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos, în anul 1986.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Povestea Părinte Dometie:

– Acum 60 de ani se nevoiau în Muntele Athos 700 de călugări români. Astăzi abia mai viețuiesc în Athos 60–70 de călugări, din care o bună parte sunt bătrâni.

2. Iarăși zicea:

– Deși aici în Muntele Athos n-am avut o mănăstire a noastră în care să se laude Dumnezeu în grai românesc, totuși călugării români sunt considerați pe drept cuvânt dintre cei mai evlavioși, mai smeriți și iubitori de liniște și nevoință. Iată câțiva dintre monahii români atoniți îmbunătățiți: Ieroschimonahul Nifon Ionescu, ctitorul Schitului Românesc Prodromul († 1901); Schimonahul Nectarie Crețu († 1898), cel mai mare protopsalt atonit din secolul trecut, numit și „privighetoarea Athosului” sau „al doilea Cucuzel”; Cuviosul Avxentie (sec. XIX), mare sihastru sub vârful Atonului, și monahul Vitalie († 1945).

Dintre duhovnicii români atoniți, amintesc pe Ieromonahii Gherasim Sperchez, Ilie Vulpe, Antipa Dinescu, Macarie Untan și alții. Iar dintre călugării români mai sporiți, amintesc doar pe: Ignatie de la Schitul Iviru; Isaia și Teofilact de la Cherasa; Ghenadie de la chilia Vigla-Prodromul; Visarion și Gherasim de la Sfântul Ipatie; Ilarion de la Calimița; Arsenie de la Xeropotamu și alții.

3. Pentru slăbirea vieții duhovnicești, a zis:

– Suntem călugări din veacul XX și, odată cu schimbarea lumii, în general, s-au schimbat toate, a slăbit și viața duhovnicească din mănăstiri, s-au împușinat și călugării, a slăbit credința în Dumnezeu, dragostea, viața de rugăciune și râvna pentru jertfă. Căci călugăria este mai întâi o jertfă totală de sine. Astăzi sunt puțini eroi, puțini sfinți, pentru că au slăbit credința și jertfa.

Apoi trebuie să recunoaștem că și aici, în Athos, nu se pogoară nimeni din cer; ci toți vin din învălmășeala lumii și nu are cine să-i crească, să-i

formeze duhovnicește, ca să se ridice la măsura părinților noștri, pentru că nu mai sunt duhovnici iscusiți nicăieri. Pe călugării buni îi dau duhovnicii buni!

4. Despre înnoirea duhovnicească a monahismului a zis:

– Monahismul ortodox, în general, și mai ales cel atonit, a mai fost în decădere, dar niciodată ca acum. În trecut, slăbirea monahismului venea din motive din afară, precum războaie, ocupații străine, prigoane, erezii și altele. Acum, însă, slăbirea monahismului vine dinăuntru, din pricina slăbirii credinței, a dragostei și râvnei noastre pentru Hristos, ceea ce este mult mai greu și cu anevoie de vindecat.

5. Apoi a adăugat:

– În Athos ar fi fost cu puțință să se mențină și să se înnoiască viața duhovnicească, dacă nu s-ar fi stricat legea și vechea rânduială a Sfântului Munte. Înainte Sfântul Munte era autonom, se conducea singur din interior și nici un stat de pe glob nu se putea atinge de el. Dar acum este condus de legile civile din afară și nu mai are independență, nici nu mai poate intra oricine aici. De aceea, încet-încet, puterile întunericului îl vor reduce la tăcere și la nimicire. Știu și la ce număr de viețuitori va ajunge în viitor Sfântul Munte. În cele din urmă vor rămâne foarte puțini monahi, dar vor fi ca sarea în bucate.

6. Și iarăși a spus:

– Îndreptarea și reînnoirea monahismului încep tot din interior. Dacă monahii vor părăsi pricinile care i-au adus în această stare de decadență; dacă mănăstirile vor avea din nou duhovnici buni; dacă ne vom întoarce iarăși la cele duhovnicești, adică la biserică și rugăciune cât mai multă, la dragoste și ascultare, la sărăcie și viață cât mai curată și dacă vom părăsi grijile lumești, materia, traiul bun și voile noastre, atunci monahismul va fi din nou salvat, viața duhovnicească se va înnoi și noi vom fi iarăși ca niște făclii în sfeșnic pentru toată lumea!

7. Zicea și aceasta:

– Dacă se vor pleca sub ascultare cu smerenie și vor avea îndemnuri duhovnicești de la duhovnici și bărbați încercați, pot să aducă roadă multă prin temerea de Dumnezeu.

8. Zice Domnul nostru Iisus Hristos: *Întru aceasta vor cunoaște oamenii că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste între voi* (Ioan. 13, 35). De dragoste și de frica lui Dumnezeu este nevoie mai întâi, prin care oricine se îndepărtează de la rău.

9. Despre Schitul Românesc Prodromul, spunea:

– Schitul Prodromul are nevoie mai întâi de unitate duhovnicească, în simplitate și dragoste de obște. Apoi să țină bună rânduială cu Sfânta Lavră de

care depinde și să nu facă monahii între ei regionalism, care-i mai rău decât eresul.

10. Călugării și mănăstirile să caute cu scumpătate și evlavie trecutul luminos al înaintașilor noștri, Viețile Sfinților și cuvintele de învățătură ale părinților, vetrele mănăstirilor și schiturilor noastre și este de ajuns. Nu avem decât o singură cale de urmat: să mergem pe urmele lui Hristos și să trăim Evanghelia lui Hristos! Să mângâiem poporul lui Dumnezeu și să fim tuturor facile aprinsă în sfegnic. Altfel nu ne putem mântui nici pe noi, nici pe alții. „Prin tine vine mântuirea, Israele, și prin tine, pieirea!”

11. Fiilor săi duhovnicești le spunea:

– Vă amintesc cântarea ce se cântă în biserică: „Iubiți pe Dumnezeu și va fi viu sufletul vostru; nimic să nu cinstiți mai mult decât dragostea Lui...”

12. Altor ucenici le spunea:

– Împlinirea poruncilor dumnezeiești, mărturisirea curată a tuturor păcatelor sub epitrahilul duhovnicului, fără nici un gând ascuns în inimă, și împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, cu lacrimi umile, care sigilează rugăciunea primită la cer.

Miluitește-ne pe noi, Stăpâne, Dumnezeu! tuturor, și cercetează-ne! Ridică mâna Ta peste neamurile străine, ca să vadă puterea Ta (Isus Sirah 36, 3). Binecuvântează, Doamne, Țara Românească, ziditoare cam peste tot de biserici și ctitorii mănăstirești, cu veșmântul arhieriei și preoției, prin bunătața și măreția Ta. Pe călugări îi îmbracă în hlamida smereniei, prin care ei vor trece toate cursele cele rele ale vrăjmașului, iar pe binecredincioșii creștini îmbracă-i în bucuria mântuirii! *Și de vor fi păcatele voastre ca roșeala, ca zăpada le voi albi; și de vor fi ca păcura, ca lâna albă le voi face. Și de veți vrea și Mă veți asculta, bunățiile pământului veți mânca* (Isaia 1, 18-19).

13. La urmă a zis:

– O, popor binecredincios! Nu știu ce să admir întru tine! Iubirea de Dumnezeu, râvna pentru biserică, îndurarea, dărnicia, evlavia sau iubirea de străini? Căci cu acestea am îmblânzit hoardele năvălitoare ale popoarelor păgâne, care râvneau la bunurile țării noastre. De aceea cred că nu există sub soare alt popor mai milostiv și răbdător decât poporul român.

Și acum, iubiților, de binevoiți, primiți de la mine aceste cuvinte ca pe niște smaralde și rubinuri, iar pe ale mele răutăți, binevoiți a le considera ca pe niște bunătați, că numai așa ne putem mântui noi toți. Amin.

PROTOSINGHELUL EMILIAN OLARU
Mănăstirea Slatina
(1912-1987)

Evlaviosul Protosinghel Emilian Olaru s-a născut în județul Botoșani, într-o familie de țărani credincioși, care l-au crescut în frică de Dumnezeu. Dorind din tinerețe să-și închine viața lui Hristos, a intrat în obștea Mănăstirii Slatina-Suceava, când avea peste 20 de ani, unde a fost și tuns în cinul monahal.

Fiind foarte smerit, blând și ascultător, după câțiva ani de nevoință a fost hirotonit diacon și mai pe urmă preot și săvârșea zilnic Sfânta și dumnezeiasca Liturghie, împreună cu cele șapte Laude. Apoi a devenit duhovnic al obștii Mănăstirii Slatina, mărturisind, atât călugări, cât și credincioși.

În anul 1949, Arhimandritul Cleopa Ilie cu 30 de călugări, fiind trimis de la Mănăstirea Sihăstria la Mănăstirea Slatina, s-a creat o obște nouă de peste 80 de călugări tineri, între care se număra și Protosinghelul Emilian.

Ajungând duhovnic iscusit, părintele Emilian era înconjurat de mulți fii duhovnicești, pe care îi povățuia cu toată evlavia pe calea mântuirii. Apoi a fost câțiva ani stareț, după plecarea Arhimandritului Cleopa.

În anul 1959, transformându-se Slatina în mănăstire de călugărițe, Protosinghelul Emilian a rămas duhovnicul întregii obști până la sfârșitul vieții sale. Nevoința sa, pe care o săvârșea în taină era îndeosebi neîncetata rugăciune, la care adăuga desăvârșita ascultare, blândețea, milostenia, neosândirea, bunătatea, tăcerea și râvna sa mare pentru sfintele slujbe.

Ajungând la vârsta de 75 ani și fiind pregătit pentru cele veșnice, și-a binecuvântat ucenicii, apoi și-a dat sufletul în mâinile Domnului, fiind multă vreme plâns de fiii săi sufletești.

IEROMONAHUL DAMASCHIN SCHIPOR
Mănăstirea Putna
(1908-1988)

Acest smerit ieromonah era din satul Laura, Vicovul de Sus-Suceava, fiind crescut în frică de Dumnezeu. La vârsta de 28 de ani intră în obștea Mănăstirii Putna și în anul 1939 este tuns în monahism, primind numele de Damaschin. În anul 1948 este hirotonit ieromonah și slujește Sfânta Liturghie aproape zilnic în biserica acestei mănăstiri, timp de 40 de ani.

Niciodată nu lipsea de la sfintele slujbe, ci venea cel dintâi în casa Domnului și ieșea cel mai de pe urmă. Avea chipul blând, senin și era foarte milostiv. Citea Psaltirea în fiecare zi, pe care o știa pe de rost, și săvârșea în taină rugăciunea inimii. Îi iubea pe toți și era iubit de toți: de călugări, credincioși, copii și animale.

Era întotdeauna liniștit, blând, smerit, împăcat cu sine, cu lumea și cu Dumnezeu. De aceea îl căutau adeseori credincioșii și îi cereau cuvânt de folos.

Sosindu-i ceasul morții, s-a săvârșit cu pace într-o zi de Duminică dimineața, la 11 septembrie, 1988.

SCHIMONAHIA VERA PREOTU Mănăstirea Eleon-Ierusalim (1876-1988)

a. Viața

Maica Vera Preotu a fost una dintre cele mai vrednice călugărițe românce care s-au nevoit de-a lungul secolelor în Țara Sfântă. Era fiică de preot din orașul Chișinău-Basarabia, născută în anul 1876.

Când avea 16 ani, s-a dus să se închine la Mormântul Domnului cu mai mulți credincioși. Apoi a rămas acolo și a intrat în obștea unei mănăstiri rusești de călugărițe, din localitatea Ain Karem, unde s-a născut Sfântul Ioan Botezătorul.

Aici a primit tunderea monahală și s-a nevoit peste 60 de ani, făcând ascultare și rugându-se lui Dumnezeu ziua și noaptea, departe de țara natală, dar aproape de Hristos, Mântuitorul lumii.

În fiecare dimineață când se scula, făcea cinci cruci și cinci închinăciuni, în numele celor 5 răni ale Domnului – două pentru sfintele Lui mâini, două pentru sfintele picioare, una pentru sfânta coastă – și zicea această rugăciune: „Preasfântă Treime, ai milă de mine, păătoasa! Preasfântă Treime, ajută-mi!” Și ia ajutat Dumnezeu întotdeauna!

Ajungând la vârsta de peste 78 de ani, s-a stabilit în Mănăstirea Eleon, de pe Muntele Măslinilor, unde se nevoia în plăcere de Dumnezeu împreună cu alte zece călugărițe românce din Țara Sfântă, participând regulat în sărbători la Sfânta Liturghie, care se săvârșea noaptea la Mormântul Domnului.

De asemenea mergea regulat în toate nopțile spre duminici și sărbători să privegheze de seara până dimineața în răsăritul soarelui, când o însoțea două călugărițe mai tinere.

În anul 1972, îmbolnăvind-se de ochi, a fost dusă la spital. Atunci maica Vera s-a rugat Mântuitorului, promițând că, de o va vindeca de boală, va merge regulat Duminica la Mormântul Domnului, să privegheze toată noaptea.

Fiind vindecată în chip minunat și redobândind vederea ochilor, ani de zile era adusă sâmbătă seara să privegheze până dimineața lângă Mormântul dătător de viață al Mântuitorului Hristos. Apoi, ajungând la vârsta de peste 100 de ani și nemaiputând veni la Mormântul Domnului, se ruga ziua și noaptea la bolnița Mănăstirii Eleon, fiind îngrijită de călugărițele românce din această mănăstire.

În primăvara anului 1988, când maica Vera împlinise 112 ani de viață și 96 de ani de nevoiță duhovnicească în Țara Sfântă, Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, a dezlegat-o cu pace de legăturile firești ale trupului și a așezat-o la loc de odihnă, în ceata sfintelor femei purtătoare de mir.

Cuvioasa maica noastră Vera a fost cu adevărat o mironosiță și rugătoare a neamului românesc, care s-a rugat pentru noi, ca o făclie nestinsă, aproape un secol, mijlocind la Hristos Cel înviat pentru mântuirea lumii.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Spunea către câțiva părinți:

– Părinților, am apucat patru patriarhi la Ierusalim: Gherasim, care a dat binecuvântarea de s-a făcut Mănăstirea Eleon, în 1875; Damianos, Timotei și Benedict, actualul patriarh.

2. Altădată vorbea despre viața duhovnicească de la Mormântul Domnului și despre mănăstirile din Țara Sfântă:

– Înainte în Țara Sfântă erau călugări mulți, duhovnici renumiți, slujbe foarte frumoase, pustnici mari pe Valea Iordanului și prin peșteri, pelerini nenumărați din toate țările creștine și multă bucurie sufletească!

3. Apoi a adăugat:

– Astăzi au rămas peste tot puțini călugări și preoți. Aproape nici nu mai are cine sluji și cânta! Se apropie sfârșitul lumii! Acum, „eul” și „banii”. Acum stăpânesc mândria și iubirea de argint, părinților!

4. Unui părinte i-a spus:

– Părinte, să ții sfânta credință cu tărie, așa cum ai apucat-o de la părinți, și să te rogi. Când te scoli și când te culci, să te rogi așa, de trei ori: „Preasfântă Treime, Ție Îți dau sufletul și trupul meu. Fă, Tu, cum știi, numai să mă mântuiești!” Eu așa mă rog întotdeauna, ziua și noaptea. Nu zic multe cuvinte, și Dumnezeu are milă și de mine, păcătoasa!

5. La urmă a zis:

- Acum, părinte, nu mai ai de la cine cere sfat, că nu mai sunt povățuitori, cum erau pe vremuri. Acum, fiecare să ne rugăm lui Dumnezeu cum putem, să citim Sfânta Scriptură și pe Sfinții Părinți și să facem cum credem că este mai plăcut Lui, că s-a apropiat vremea de pe urmă. De aceea, fiecare să ia aminte de sine să nu cadă, că nu are cine-l mai scula!

IEROSCHIMONAHUL PAISIE OLARU Mănăstirea Sihăstria (1897-1990)

a. Viața

Blândul și smeritul duhovnic, Ieroschimonahul Paisie Olaru, părintele nostru duhovnicesc și ales povățuitor către Hristos al multor suflete - călugări și mireni -, s-a născut la 20 iunie, 1897, în satul Stroiești, comuna Lunca, județul Botoșani, primind la botez numele de Petru. Părinții săi, Ioan și Ecaterina, erau oameni săraci, dar cu multă evlavie și frică de Dumnezeu, dând celor cinci copii ai lor o bună creștere duhovnicească. Tatăl său era pădurar, iar mama sa, casnică. După ce face școala primară, merge la armată și ia parte la primul război mondial.

Fiind de mic ales de Dumnezeu pentru viața monahală, în anul 1921 a intrat în obștea Schitului Cozancea-Botoșani, unde se nevoiește ca un adevărat sihastru aproape 30 de ani. În anul 1922, la 9 iunie, a fost tuns în monahism ca schimonah, primind numele de Paisie.

După câțiva ani de ascultare, se retrage la liniște în pădurea de alături. Aici își face o mică chilie cu paraclis de lemn și duce viață pustnicească mulți ani, crescând câțiva ucenici aleși, printre care și pe Arhimandritul Cleopa Ilie, cu toți frații lui. Nevoința lui era aceasta: practica rugăciunea lui Iisus, iar noaptea citea la Psaltire; postea zilnic până seara, îngrijea de părinții bolnavi din mănăstire și nu lipsea niciodată de la slujbele bisericii.

În anul 1943, la 14 octombrie, a fost hirotonit diacon, iar la 4 aprilie, 1947, a fost hirotonit preot și apoi numit egumen al Schitului Cozancea, pe care l-a condus aproape un an de zile. Iubind liniștea, în anul 1948 s-a retras la Mănăstirea Sihăstria-Neamț, ca duhovnic.

Între anii 1949-1953 se nevoiește în Mănăstirea Slatina-Suceava, ca duhovnic, stareț fiind Arhimandritul Cleopa Ilie. Din primăvara anului 1954 revine la Mănăstirea Sihăstria și este duhovnic al întregii obști și a mii de credincioși din toată țara, timp de peste 30 de ani, până la sfârșitul vieții sale.

Fiind foarte iubitor de singurătate și de liniște, între anii 1972–1984 s-a nevoit la Schitul Sihla, ca sihastru desăvârșit, avându-și chilia aproape de peștera Sfintei Preacuvioasei maicii noastre Teodora. Aici se îndeletnicea numai cu rugăciunea, cu postul și cu spovedania zilnică a călugărilor și mirenilor, ajungând cel mai renumit și căutat duhovnic din toate colțurile țării.

Revenind din nou în obștea Mănăstirii Sihăstria, după doi ani, adică în toamna anului 1986, își fracturează piciorul drept și rămâne imobilizat la pat în chilia sa până la sfârșitul vieții. Pe lângă aceasta, se îmbolnăvește de cataractă la ambii ochi și își pierde în bună parte și auzul. Cu toate acestea, bătrânul nu-și pierde nădejdea în mila lui Dumnezeu și continuă să-și mărturisească fiii săi duhovnicești și să dea sfaturi până în ultimele zile ale vieții.

În noaptea de 18 octombrie, 1990, la orele 4 dimineța, venerabilul duhovnic, Ieroschimonahul Paisie Olaru, își dă sufletul în mâinile lui Hristos, în vârstă de peste 93 de ani, înconjurat de ucenicii săi apropiați.

Așa s-a mutat la lăcașurile cerești un mare duhovnic al monahismului românesc, fiind însoțit pe ultimul drum de numeroși fii sufletești – călugări, ieromonahi, preoți de mir, ierarhi și credincioși veniți din toată țara.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Doi ucenici i-au cerut părintelui Paisie cuvânt de folos. Iar bătrânul le-a răspuns:

– Acum noi, bătrânii, nu mai avem cuvinte de folos cum aveau părinții noștri. Ne-a luat Dumnezeu darul și puterea cuvântului, pentru că nici noi, nici cei ce ni-l cer nu-l împlinesc cu fapta. Spunem noi câte un cuvânt de sfătuire celor ce vin până aici, dar când aud că trebuie să-l pună în practică, adică să se roage mai mult, să postească, să ierte pe aproapele lor, se întorc abătuți acasă. Le spun unora de zece ori să nu mai facă cutare păcat, să lase beția și desfrânarea, ca să nu-și piardă sufletul, dar ei, deși făgăduiesc, îl fac mai departe. Am, însă, și suflete care ne întrec pe noi. Numai cât deschid gura, ei și încep a face cu fapta lucrul lui Dumnezeu.

2. Iarăși l-au întrebat: Cine v-a îndemnat să intrați în viața monahală?

– Viețile Sfinților m-au îndemnat la călugărie și dragostea mea pentru Domnul!

3. Apoi l-au întrebat: Ce bucurii duhovnicești ați avut la Schitul Cozancea?

– Am avut destule bucurii cât am stat la liniște în chilia mea din poieniță, mai ales când mă rugam noaptea și foloseam sufletește pe alții. Dar cele mai sfinte bucurii duhovnicești le-am simțit în biserică, în timpul Sfintei Liturghii.

4. Iar despre ascultarea de duhovnic, a spus:

- Duhovnicia este cea mai grea ascultare din viața de mănăstire. De duhovnic depinde mântuirea sau osânda fiecărui suflet care îi este încredințat. De el depinde călugăria fraților de mănăstire. Cu dezlegarea lui se împărtășesc și călugării și mireni și tot cu dezlegarea și pe garanția lui se hirotonesc candidații la preoție. Mare răspundere are un duhovnic și de aceea el se mântuiește mult mai greu decât un călugăr sau un mirean.

Ca duhovnic al Mănăstirii Sihăstria, am avut multe bucurii duhovnicești, dar și ispite și, uneori, dezamăgiri. Am avut la spovedanie majoritatea părinților și fraților din obște. Cei mai mulți și mai râvnitori m-au ascultat, au ținut cont de binecuvântare, s-au spovedit sincer și și-au predat sufletul în mâna starețului și a duhovnicului. Aceștia m-au bucurat cel mai mult. Iar eu i-am primit ca pe copiii mei sufletești, i-am mângâiat, i-am împăcat când erau în ispită și i-am învățat să iubească cel mai mult ascultarea, slujba bisericii, tăcerea, smerenia și rugăciunea la chilii. Unii dintre frați însă veneau rar la spovedanie, iertau mai greu pe ceilalți, căteau în ascultare și erau uneori nemulțumiți. Cu aceștia aveam mai mult de lucru. Îmi trebuia mai multă răbdare și meșteșug ca să-i câștig duhovnicește.

Uneori mă duceam eu pe la chiliile lor. Alteori le dădeam canon mai ușor, îi încurajam mai mult și mă rugam pentru ei. Pe unii din ei i-am folosit, iar pe alții măcar i-am menținut să nu cadă mai rău și să rămână în mănăstire. Cât am reușit, pe câți am dobândit sau pe câți i-am pierdut, știe numai singur Dumnezeu. Un lucru numai știu: că pentru toți pe care i-am avut la mărturisire și i-am povățuit, voi da socoteală în fața judecății lui Hristos.

5. Altădată a vorbit ucenicilor despre călugărie și preoție, zicând:

- La călugărie, mai ales, este bine să îndemnăm, dar la preoție este mult mai greu. Numai la scaunul de mărturisire se poate constata dacă fiul duhovnicesc are înclinație spre bine sau spre rău, dacă are voință să se păzească și pe viitor de păcat și dacă iubește viața curată. Totuși, este bine să-i mai amânăm un timp de la călugărie, ca nu îndată să se hotărască și apoi să-și schimbe hotărârea. La preoție noi îndemnăm și recomandăm numai pe cei ce au viață curată și nu sunt opriți de Sfintele Canoane. Altfel, nu.

6. Iarăși a zis:

- Dacă cineva se abate de la datoria lui și nu ascultă de sfatul duhovnicului, el singur va răspunde înaintea lui Dumnezeu. Duhovnicul, însă, este dator să se roage lui Dumnezeu pentru întoarcerea lui și să-l ierte.

7. Fiind întrebat despre datoriile călugărilor, bătrânul a răspuns:

– Călugării sunt datori să-și păzească făgăduința pe care au făcut-o la călugărie, înaintea lui Hristos și a Sfântului Altar, adică ascultarea necondiționată, sărăcia de bunăvoie și fecioria sau curăția. Pe lângă acestea, să fie smeriți, să se roage neîncetat pentru ei și pentru toată lumea și să aibă sfânta dragoste, de care atârnă toată fapta bună și care le rabdă pe toate.

8. L-au întrebat iarăși ucenicii despre ispitele monahilor.

– Toate patimile călugărilor și ispitele se nasc din două păcate: din neascultare și din lenevirea la rugăciune. Când cădem din sfânta ascultare și fugim de biserică, de rugăciune, de metanii și de post, cădem ușor în toate ispitele și patimile omorâtoare de suflet și ne pierdem mântuirea. Neascultarea și lenevirea la rugăciune, ca și toate celelalte patimi, se vindecă prin mărturisire curată la duhovnic, prin canon și prin plantarea faptelor bune în locul păcatelor care ne stăpânesc. De mare ajutor pe calea mântuirii ne sunt smerita cugetare și smerenia, care spală păcatele și biruiesc pe diavoli.

9. Unor credincioși le-a zis:

– După cum se știe, două sunt cele mai grele patimi care stăpânesc astăzi în rândul mirenilor: beția și desfrânarea. Acestea strică multe familii șiucid nenumărate suflete omenești. Însă, dacă se căiesc de aceste păcate, dacă le mărturisesc la preoți și le părăsesc, se vindecă prin canon.

10. Apoi a adăugat:

– „Peștele de la cap se strică!” spun bătrânii, că cea mai mare vină o poartă păstoria de suflete. Dacă am fi noi mai buni, s-ar schimba și creștinii!

11. Unii părinți l-au întrebat pe bătrânul: Din ce motive a slăbit râvna pentru rugăciune și pentru toată fapta bună?

– Pentru că a slăbit credința în toată lumea. Astăzi fiecare creștin și călugăr mărturisește că nu se mai poate ruga în prezent, cum se ruga în trecut. Numai cu mare silă și osteneală, unii călugări buni și creștini își mențin rugăciunea curată de zi și de noapte. Ceilalți suntem mereu învăluiți de griji, de oameni și de neputințe; iar când ne rugăm, mintea ne este plină de gânduri și răspândire.

Având în vedere cele trei atacuri prin care a trecut Mântuitorul pe Muntele Ispitirii, când L-a ispitit satana, întâi cu lăcomia, al doilea cu mândria și al treilea cu necredința, biruirea oricărui atac este ca „Domnului Dumnezeu să ne închinăm și numai Lui să-I slujim”.

12. Iarăși a zis bătrânul: Astăzi este mare ceartă între cele două surori ale lui Lazăr, Marta și Maria, care *și-a ales partea cea bună*. În mănăstiri, ca peste tot, Marta asuprește pe Maria și n-o lasă să se roage mai mult, iar Maria plânge nemângâiată! Dacă vom pune întâi biserica și lauda lui Dumnezeu,

adică pe Maria, și apoi ascultarea și lucrul mâinilor, adică pe Marta, atunci toate mănăstirile și bisericile noastre ar înflori, și diavolul ar fi izgonit dintre oameni. Iar sporirea duhovnicească a fiecăruia începe de la aceste cuvinte: „Doamne dă să-mi văd păcatele mele și să nu osândesc pe fratele meu...”.

13. Aceiași părinți au întrebat de ce se înmulțesc așa de tare sectele în satele și orașele noastre.

– Sectele se înmulțesc mai întâi din cauza preoților care nu au grijă de turma lui Hristos. Unde preoții își fac datoria de păstori și trăiesc precum învață pe oameni, acolo nu pătrund sectele. Mai mult decât cunoașterea Sfintei Scripturi și decât teologia și predica este viața preotului. Aceasta este și trebuie să fie cea mai puternică predică a preotului de la țară și oraș.

14. Iarăși l-au întrebat: Cum pot ajuta mănăstirile la combaterea sectelor?

– Pot ajuta prin acestea două: prin lucrare și rugăciune. Cu cât se va duce o viață mai înaltă prin mănăstiri, în rugăciune, în post, în smerenie și iubire față de Dumnezeu și de oameni, cu atât se vor întări credința și viața duhovnicească în rândul mirenilor. Să nu uităm cum se nevoiau părinții noștri prin mănăstiri și să le urmăm.

15. Apoi le-a vorbit despre datoriile principale ale călugărilor:

– Să se roage neîncetat pentru ei și pentru toată lumea, să laude permanent pe Dumnezeu, apoi să învețe și să mângâie pe credincioși. În mănăstiri, Marta trebuie să asculte de Maria, iar nu invers, și să trăiască în armonie una cu alta. De vom face așa „nimeni nu va strica cetatea noastră!”

16. Apoi iarăși a zis Părintele Paisie:

– Călugării trebuie să trăiască mai ales în dragoste. Căci spune Mântuitorul: *Prin aceasta vor cunoaște oamenii că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste între voi* (Ioan 13, 35). Fiecare să-și facă datoria în direcția lui, adică unde este rânduit, cu bucurie și fără de cârtire.

Să învățăm și pe alții, dar să ne aducem aminte de cuvântul Domnului, Care zice: *Cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema întru împărăția cerurilor* (Matei 5, 19). Să ne aducem aminte și de cuvântul proorocului David, care zice: *Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur* (Psalmi 2, 9). Și, în sfârșit, orice facem să fie spre lauda lui Dumnezeu și să fie făcut cu smerenie, precum ne învață Hristos: *Când veți împlini toate acestea, să ziceți că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datori să facem, aceea am făcut* (Luca 17, 10). Atât călugării, cât și mireni, dacă au pace între ei, adică pacea Domnului, a conștiinței, și dacă au dragoste, se pot mântui.

17. Altădată l-au întrebat părinții, ce cărți sfinte recomandă pentru călugări și mireni.

– Eu m-am folosit cel mai mult de Viețile Sfinților, de pilda vieții lor. Dar de mare folos sunt și învățăturile Sfinților Părinți și, mai ales, Sfânta Scriptură. Toate sunt de folos la timpul lor.

18. Aceiași l-au întrebat și despre cugetarea morții și judecata de apoi.

– Vai de acel om care va cădea în mâinile Dumnezeului celui viu! De la o închisoare te mai scoate un avocat. Dar când se va umple cupa mâniei lui Dumnezeu, unde ne vom ascunde de la fața Lui? Să ne aducem mereu aminte de păcatele noastre și de ceasul judecății viitoare și în veac nu vom mai greși.

19. Și iarăși au zis: cum să ne purtăm cu aproapele nostru, ca să împlinim porunca dragostei?

– Să socotim pe aproapele nostru mai bun decât noi; să-i cerem sfat, în loc să-i dăm noi, iar lipsurile lui să i le completăm cu dragostea noastră. Faceți aceasta și vă mântuiți!

20. Altădată a spus ucenicilor săi:

– Iată ce, părinților. Fiecare își pregătește mâncarea după gustul și placul său. Dacă i se pare prea dulce, o mai acrește; dacă i se pare nesărată, îi mai pune puțină sare și verdețuri și o face cum îi place; și dacă îi place lui, place la toți. Eu așa cred. Tot așa se întâmplă și cu viața noastră duhovnicească. Fiecare dintre noi își pregătește mântuirea cum crede el, cum voiește și cum poate, după râvna și harul pe care i le-au dat Dumnezeu. Spun bătrânii că foamea este cel mai bun bucătar, iar sărăcia cel mai bun gospodar. Tot așa și cu mântuirea sufletului nostru. Râvna, rugăciunea și smerenia ajută cel mai mult pe calea mântuirii.

21. Într-o zi, admirând bătrânul frumusețile munților și ale codrilor singuratici de la Sihla, a zis către ucenicii săi, suspinând din inimă: Tare mă tem să nu rămânem numai cu raiul acesta de aici și să-l pierdem pe celălalt, din pricina lenevirii noastre!

22. În altă zi, slujind bătrânul la Vecernie, fiind singur în sfântul altar și auzind citindu-se despre judecata de apoi, a oftat adânc și a zis în taină:

– Vai! Vai! Vai! Ce înfricoșată va fi judecata lui Dumnezeu cea de pe urmă! Și a început a plânge...

23. Altădată l-au întrebat ucenicii despre rai, iar el le-a răspuns:

– Să nu iscodim cu mintea unde este raiul și unde este iadul, că nici Sfinții Părinți nu ne dau voie la aceasta. Mântuitorul atât numai ne-a spus: *Mă duc să vă gătesc loc, ca unde voi fi Eu și voi să fiți* (Ioan 14, 3). Așa ne

învață Domnul și nu ne trebuie mai mult! Noi să zicem mereu rugăciunea Sfântului Ioan Gură de Aur: „Doamne, nu mă lipsi pe mine de binele Tău cel ceresc; Doamne, izbăvește-mă de muncile cele de veci!”

24. Câțiva credincioși i-au cerut cuvânt de folos duhovnicesc. Iar părintele Paisie, arătând pajiștea plină de flori și mireasmă, le-a spus:

– Să vă faceți niște albinuțe harnice, care adună nectar și miere din florile cele mai curate și binemirositoare, iar nu niște gărgăuni și bondari, care adună hrană din bălegar și din toate buruienile. Râvniți la faptele bune cele mai de preț și mai ușor de dobândit, precum dragostea, rugăciunea, mila și smerenia. Din acestea să vă hrăniți și am nădejde că, cu acestea, vom vedea pe Hristos, Mântuitorul lumii!

25. La urmă a adăugat bătrânul și aceste cuvinte:

– Cel mai bine este ca să fie omul oală de lut, care este bună pentru toate și se folosește de toți în fiecare zi, și pentru mâncare și pentru apă și pentru orice lucru. Pe când vasul de aur se pune pe polițe, se încuie în dulapuri, este râvnit de hoți și se folosește numai la zile mari sau o dată pe an. Oala de lut este vasul trebuințelor zilnice, căci toți o caută și se folosesc de ea. Așa și omul smerit, care nu caută cinste și dregătorie. El rămâne nebagat în seamă între cei de jos, dar pe toți îi folosește, îi îndeamnă, îi ajută, îi odihnește și toți îl caută și se bucură de el. Mare dar este smerenia pentru călugări și creștini!

26. Părinții l-au întrebat ce este conștiința.

– Conștiința este îngerul lui Dumnezeu care păzește pe om. Când ea te mustră, înseamnă că Dumnezeu te ceartă și trebuie să te bucuri că nu te lasă uitării. Trebuie să avem pururea înaintea noastră păcatele noastre, ca să ne pălmuiască conștiința prin muștrare, să dobândim lacrimi la rugăciune și să nu mai greșim. Și lui Pavel i-a dat Dumnezeu un înger rău, ca să-l lovească peste obraz, pentru a nu se înălța cu mintea. Conștiința pomenește păcatele noastre și, pomenindu-le, ne smerește. Hristos a venit pentru mântuirea păcătoșilor. Deci, să avem nădejde și curaj, să nu mai greșim, să facem milostenie, să ne rugăm după putere și așa ne mântuim cu darul lui Dumnezeu.

27. O femeie, care nu voia să aibă copii mulți, i-a cerut bătrânului sfat ce anume să facă. Iar el i-a răspuns:

– Dacă fugi de copii, fugi de mântuire. Să nu rămâi la un singur copil, ca să nu-l pierzi și pe acela. Mai sănătoși sunt copiii mulți în casă. Iar unde există numai unul sau doi, de obicei și aceia sunt răi sau bolnăvicioși. Aici se împlinește cuvântul Sfântului Pavel, care zice: *Cine seamănă cu binecuvân-*

tare, cu binecuvântare va și secera, iar cine seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera (II Corinteni 9, 6).

28. Apoi iarăși a zis bătrânul: A venit la mine o femeie bătrână la spovedanie și am întrebat-o: „Soră, câți copii ai?” „Părinte, optsprezece copii am avut! Opt i-a luat Dumnezeu de mici, și zece trăiesc și sunt primii gospodari în sat!”

29. Iarăși a zis Părintele Paisie: A venit altă femeie de departe și am întrebat-o: „Câți copii ai, creștină?” „Nici unul, părinte!” „Dar, câte avorturi ai?” „Patruzeci de avorturi!” „Du-te, femeie, la un episcop și te mărturisește și te pocăiește cât mai ai vreme, că este înfricoșată judecata lui Dumnezeu!” După lepădarea de credință, cel mai mare păcat care se face în lume este uciderea de prunci. Aceste două păcate atrag grabnică mânie și pedeapsa lui Dumnezeu peste oameni.

30. Câțiva călugări tineri i-au cerut părintelui Paisie cuvânt de folos, iar el le-a spus:

– De trei lucruri trebuie să se păzească mai mult călugărul: de beție, de iubirea de argint și de vorbirea cu femei.

31. Un alt călugăr a cerut bătrânului cuvânt de folos. Iar părintele Paisie i-a răspuns:

– Lasă-te întotdeauna în voia lui Dumnezeu și vei avea pace în sufletul sfinției tale. Fă ce ți se poruncește, nu lucra nimic fără binecuvântare; când nu știi, întreabă; iar când nu ai pe cine întreba, roagă-te și Dumnezeu îți va arăta calea cea bună.

– Dar când sunt lăsat să aleg singur și nu știu care este voia lui Dumnezeu, ce să fac?

– Roagă-te stăruitor cu post și metanii, măcar trei zile și ascultă de glasul conștiinței. Cum te îndeamnă ea mai mult, aceea este și voia lui Dumnezeu.

32. O femeie bolnavă s-a mărturisit la bătrânul și a cerut canon. Iar el i-a răspuns:

– Canonul bolnavului este patul. Patul suferinței! Să rabzi boala cu mulțumire și te mântuiești. Cât mai poți, zi „Tatăl nostru”, rugăciunea „Doamne Iisuse”, „Sfinte Dumnezeule”, „Crezul”, „Doamne ajută” și, dacă nu cârtești în boală și te spovedești regulat, dobândești viața veșnică înaintea multora.

33. Frații l-au întrebat: Care este cel mai greu păcat în lume?

– Cel mai greu păcat care stăpânește în lume astăzi este necredința în Dumnezeu, că de aici se nasc toate păcatele pe pământ. Că, dacă omul nu crede și nu se teme de Dumnezeu, nu mai are nici un sprijin, nici o rădejde,

nici o bucurie, nici un scop pe pământ și cade în toate relele și în prăpastia deznădejdiei, de care să ne izbăvească Hristos și Maica Domnului.

34. Odată au venit câțiva preoți duhovnici la părintele Paisie și l-au întrebat despre Taina Sfintei Spovedanii. Iar bătrânul, suspinând, le-a zis:

– Ei, părinților, duhovnicia este tare grea! Mai ales în zilele noastre! Păcate multe, credință puțină, rugăciune din fugă, vremuri de pe urmă... Numai mila lui Dumnezeu ne poate mântui!

35. Un călugăr l-a întrebat: Cum pot scăpa de părerea de sine și de gândurile cele necurate?

– Prin aducerea aminte de ceasul morții. Să nu uităm ce am fost înainte de a fi, ce după naștere, ce suntem astăzi și ce vom fi mâine, și să le atribuim toate lui Dumnezeu.

36. Iarăși l-a întrebat: Care este folosul rugăciunii, în general, și al rugăciunii inimii, în special?

– Folosul rugăciunii este împlinirea scopului ei, adică iertarea păcatelor și mântuirea sufletului, indiferent că o facem cu gura, prin cuvânt, cu mintea sau cu inima. Fiecare cum îl îndeamnă cugetul, duhul și duhovnicul, așa să se roage. Numai să nu piardă mântuirea. Acea rugăciune este mai de folos, care izvorăște lacrimi de umilință, care ne ajută să părăsim păcatele și să creștem în dragoste, în smerenie și în credință. Fiecare să se roage cu rugăciunea care îl ajută să sporească mai mult în fapte bune și pocăință.

37. L-au întrebat ucenicii despre lacrimile de la sfânta rugăciune.

– Lacrimile sunt de mai multe feluri, dar cele duhovnicești nu se dau, nici nu se împrumută, ci sunt un dar de la Domnul. Deci, să le cerem și, atunci când vin, fie că ne rugăm cu gura sau cu inima, ele sunt bune și mult folositoare, că sunt de la Domnul și merg la Domnul. Numai să nu ne mândrim, ca să nu pierdem lacrimile.

38. Aceiași ucenici l-au întrebat despre folosul psalmilor.

– Părinții noștri citeau zilnic Psaltirea, ca o rugăciune permanentă. Ba unii o știau pe de rost și o spuneau în șoaptă la ascultare sau mergând pe cale. Credincioșii, puțini mai știu astăzi doar Psalmul 50. Este păcat că noi nu mai cunoaștem puterea Psaltirii, frumusețea duhovnicească a psalmilor. Cândva o rosteau în ison sau o cântau, imitând pe sfinții îngeri. Dar să nu uităm că cititul psalmilor este trupul rugăciunii, iar înțelesul adânc al psalmilor este sufletul rugăciunii. Trupul fără suflet este mort. Adică citirea psalmilor fără cugetare și atenție aduce puțin folos.

39. Unii credincioși nu citesc Psaltirea, pentru că le face diavolul ispite. De ce se tem diavolii de psalmi?

– Se tem de psalmi, pentru că cine se roagă cu psalmi îi arde ca și cu o sabie de foc. Mare putere are Psaltirea asupra duhurilor rele! Cu aceasta părinții de demult făceau minuni și alungau duhurile rele din oameni. Iar dacă unii nu citesc Psaltirea pentru că se tem de ispite, aceștia sunt creștini fricoși, care vor să iasă la luptă cu diavolii fără arme. Or, dacă nu avem arme bune la noi, îndată diavolul ne dezarmează și ne ia prizonieri, adică ne face robi ai păcatelor spre osândă. Psaltirea unită cu postul și smerenia sunt cele mai puternice arme împotriva diavolilor. Cu aceasta sfinții izgoneau diavolii din lume și coborau îngerii pe pământ. Că cine citește psalmi imită pe îngeri și cântă împreună cu ei.

40. Odată, vorbind cu ucenicii, le-a spus:

– Monahismul de astăzi este cu școală multă, dar cu practică puțină! Grija vieții pământești, uitarea făgăduințelor călugărești, lăcomia și slava deșartă sunt bolile principale care bântuie acum. În capul obștii trebuie oameni mai ales cu viață, nu numai cu școală. Însă, dacă ne vom sili să mergem pe urmele părinților noștri, ne vom mântui.

41. Despre tăcere spunea bătrânul:

– Să ne aducem aminte de cuvântul Mântuitorului, Care zice: *Pentru tot cuvântul deșert vom da seamă în ziua judecății*; iar un sfânt părinte zice că „de câte ori am vorbit, m-am căit”. Mare este darul tăcerii! Prin tăcere scăpăm de osândă, de clevetire, de vorbă deșartă și învățăm a ne ruga. Părinții noștri vorbeau „șapte vorbe pe zi”, cum se spune, dar cu inima și cu buzele se rugau neîncetat. Dacă vom pune înaintea noastră păcatele noastre, ceasul morții și ziua judecății, încet-încet dobândim darul tăcerii și al rugăciunii. Să ne rugăm lui Dumnezeu cu cuvintele psalmistului David: *Pune, Doamne, pază gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele.* (Psalm 140,3).

42. Iar despre sfânta rugăciune spunea iarăși Părintele Paisie:

– Primul folos al rugăciunii este pacea sufletului și mulțumirea duhovnicească. Oriunde ești, ești liniștit; orice faci, ești mulțumit, știind că toate sunt rânduite de la Domnul. Când este cineva în pace, vorbește blând, înțelept și liniștit, iar când nu are pace în suflet, este tulburat, cu chipul agitat și vorbește fără cugetare și cu păcat. Mare dar este pacea și mulțumirea sufletească! Să le cerem permanent de la Dumnezeu în rugăciunile noastre.

43. Semnul sporirii duhovnicești, spunea bătrânul, sunt lacrimile la rugăciune, cugetul că ești cel mai păcătos, o mare bucurie în inimă și multă iubire și milă față de toată zidirea.

44. Altădată a fost întrebat cum se poate reînnoi duhovnicește monahismul pe viitor?

- Nu depinde de noi reînnoirea monahismului, ci mai ales de Duhul Sfânt. Căci Duhul Sfânt alege oameni sfinți, păstori și stareți luminați și duhovnici buni, care pot forma călugări îmbunătățiți, iubitori de rugăciune, de nevoință și smerenie. Cu aceste virtuți întotdeauna se înnoiesc monahismul, viața duhovnicească, iar fără acestea, niciodată. Dacă stareții și duhovnicii vor fi ca făcliile în sfeșnic și vor merge ca Păstorul cel bun înaintea turmei, atunci mănăstirile vor înflori văzând cu ochii și călugării vor lăuda pe Dumnezeu împreună cu îngerii. Iar dacă nu, nicidecum!

45. Iarăși a fost întrebat: Cum putem birui cugetul desfrânării?

- Respingerea gândurilor pătimase înainte de a intra în imaginația minții și păzirea ochilor de la privirea cea rea sunt cele dintâi arme împotriva acestei patimi. Să privim femeile bătrâne ca pe niște mame ale noastre, iar pe cele tinere, ca pe surorile și fiicele noastre. Apoi, să nu judecăm pe aproapele și să ne înfrânăm de la mâncăruri alese și de la vin, care aprind firea. Peste toate acestea să ne rugăm mai mult, ca să ne acopere Dumnezeu cu darul Duhului Sfânt, că, fără ajutor de sus, nimeni nu poate birui.

46. Doi tineri au întrebat ce să aleagă: Căsătoria sau viața monahală?

- Amândouă căile sunt binecuvântate, dar depinde de voința lor. Mai întâi trebuie să cunoască bine ispitele, greutățile și obligațiile ambelor căi de viață, că fiecare drum are crucea lui, încercările și bucuriile lui. Apoi să se roage mult înainte de a se hotărî. Să postească 40 de zile, să se mărturisească la duhovnicii lor și să ceară sfaturi de la cei mai iscusiți duhovnici. După 40 de zile de rugăciune și post, Dumnezeu le va descoperi, prin conștiință și duhovnic, pe ce cale să apuce. Dacă iubesc fecioria, liniștea, tăcerea și rugăciunea, calea cea mai bună este călugăria. Iar dacă iubesc viața de familie mai mult, adică copiii, lucrul mâinilor și toate grijile acestei vieți, să intre în viața de familie. Amândouă căile duc la mântuire, dacă sunt respectate datoriile creștinești obligatorii. Domnul a binecuvântat amândouă căile, dar nu putem noi hotărî ce cale să aleagă fiecare. Numai Dumnezeu și omul singur hotărâsc. Bătrânii noștri aveau această vorbă înțeleaptă: „La călugărie și la căsătorie să nu silești pe nimeni!”

47. Un frate începător a întrebat cum poate ști dacă are sau nu chemare pentru viața monahală.

- Bine faci, frate, că întrebi; că și eu am întrebat acum 66 de ani, când am intrat la Cozancea în mănăstire! Mai întâi, fratele care dorește viață de mănăstire, trebuie să se pregătească de acasă. Să meargă regulat la biserică, să

se roage mult, să citească cărți sfinte, să ceară sfatul părinților bătrâni, să iubească fecioria, tăcerea, postul și singurătatea. El trebuie să știe de ce vine la mănăstire, cu ce scop și ce datorii are călugărul înaintea lui Dumnezeu. Apoi să vadă cum se face o călugărie și ce făgăduință face noul călugărit. Că și eu m-am îndrăgostit de mănăstire încă din școală, citind viața Sfântului Sava cel Sfințit și mă ceream la mănăstire la Cozancea, în apropiere. Dar mămuca m-a oprit, zicând: „Dragul mămucai, să nu te duci la călugărie, că acolo este canon mare de rugăciune, post și metanii; că am văzut cum a fost făcut un călugăr și era tare slab și se ruga așa: „Doamne, dacă mai am zile de trăit și îmi sunt spre mântuire, lasă-mă să mai trăiesc; iar dacă nu, ia-mă la Tine!” Așa că am ascultat pe mămuca. M-am dus la armată și, după terminarea războiului, mi-am adus aminte de viața Sfântului Sava și de dragostea copilăriei mele și am intrat în viața monahală la Schitul Cozancea-Botoșani, în anul 1921, și am trecut prin toate ascultările mănăstirești. Dar, ca să nu mă laud, întrebați pe părintele Cleopa, că el mă cunoaște de când era copil mic.

Unii vin la mănăstire că văd slujbe frumoase, sau la îndemnul unor rude, sau din sărăcie în familie, sau că sunt puțin bolnavi, sau că nu se înțeleg în casă, sau ca să se pocăiască de păcatele tinereții, sau ca să ajungă preoți, sau din alte pricini. Însă cel mai bine este când vine omul chemat de Dumnezeu, prin glasul stăruitor al conștiinței și cu binecuvântarea duhovnicului său. Aceasta este cea mai frumoasă chemare de sus la viața îngerească!

48. Odată a fost întrebat bătrânul, cum poate călugărul să devină un bun ostaș al lui Hristos.

– Dacă monahul este om de rugăciune neîncetată, om de pace cu toți oamenii, cu Dumnezeu și cu sine; dacă are inimă înfrântă și smerită; dacă nu se teme de ceasul morții și este dezlipit de cele pământești, deja este ostaș deplin al lui Hristos, cum spune și Sfântul Apostol Pavel: *Întrarmați-vă ca niște buni ostași ai lui Hristos...*

Credința tare, rugăciunea și smerenia sunt cele dintâi și cele mai puternice arme ale călugărului și creștinului. Iar ultima și cea mai mare virtute a celor ce cred în Hristos, Cel înviat din morți, este dragostea creștină, adică să iubească fără deosebire pe toți oamenii și toată zidirea creată de Dumnezeu.

49. Doi călugări l-au întrebat despre harul preoției în mănăstire.

– Călugăria, a spus Părintele Paisie, se cere de fiecare candidat, că nimeni nu poate fi călugărit, dacă el singur nu o cere; iar preoția se dăruiește de la Dumnezeu, prin voia celor mai mari ai noștri. Preoția este o taină și se dă după multă nevoință și verificare, numai celor vrednici. Călugărul nu trebuie să ceară și să dorească preoția și duhovnicia. Dar, dacă este silit de

păstorii săi și este nevoie, s-o primească spre slava lui Dumnezeu și mântuirea multora. Vai nouă, dacă recomandăm candidați nevrednici de preoție. În fața lui Hristos vor da greu răspuns, atât candidatul și duhovnicul care l-a recomandat, cât și ierarhul care l-a hirotonit cu grele impedimente canonice.

50. Aceiași părinți au zis: Care este cel dintâi cuvânt al ucenicului către duhovnic? Dar al duhovnicului către ucenic?

– Cel dintâi cuvânt al ucenicului către duhovnicul lui este: „Iartă-mă, părinte, și nu mă uita la sfânta rugăciune”; iar duhovnicul să zică către ucenic: „Dumnezeu să te ierte, fiule, și să ne vedem la rai!”

51. – Părinte Paisie, ce sfaturi duhovnicești dați ucenicilor sfinției voastre, care v-au urmat sfaturile și binecuvântarea?

– Să mă pomenească la sfânta rugăciune cât vor fi în această viață trecătoare și să crească și ei ucenici duhovnicești. Ce au văzut bun la mine să urmeze și ei; iar ce au văzut rău, să mă ierte, ca să fie și ei iertați de Dumnezeu în cer!

52. Aceiași părinți l-au întrebat: Ce sfaturi dați ucenicilor care vă îngrijesc în suferință?

– Să poarte neputințele mele trupesti, precum le-am purtat și eu pe ale lor, cele sufletești. În tinerețea mea am îngrijit și eu de un părinte bătrân și uneori îi făceam nemulțumiri și îl supăram. Apoi îndată îi ceream iertare și mă rugam pentru el la Dumnezeu și ziceam: „Doamne, nu cer să-mi răsplătești aici, ci dincolo!” Așa îi spun și ucenicului de chilie, că dincolo îi va răsplăti Domnul dragostea și osteneala pe care o face cu mine, păcătosul.

53. Alți părinți l-au întrebat, dacă se teme de ceasul morții.

– Cum să nu mă tem, dacă sunt om păcătos! Căci și Mântuitorul, când se ruga în Grădina Ghetsimani, zicea: *Întristat este sufletul Meu până la moarte*. În viața mea am văzut sfârșitul multor părinți și credincioși, dar nu am văzut pe nimeni râzând în clipa morții, că atunci e atunci!

54. Ucenicii iarăși l-au întrebat: Care sunt ultimele cuvinte pe care ați dori să le roștiți în clipa plecării la Hristos?

– În ceasul acela aș dori să repet rugăciunea cea mai de pe urmă a Sfântului Apostol și Arhidiacon Ștefan: *Doamne, Iisuse, primește duhul meu!* (Fapte 7, 59).

55. Ucenicii de chilie l-au întrebat: Ce cuvânt de învățătură ne lăsați ca testament, pentru a merge pe calea mântuirii?

– Să facem și noi ceea ce învățăm pe alții, și tot ce facem în viață să fie spre slava lui Dumnezeu și spre folosul aproapelui, că *dragostea acoperă*

mulțime de păcate. Acest testament vă las tuturor ucenicilor mei, adică testamentul dragostei.

56. La urmă a spus Părintele Paisie ucenicului său apropiat:

– Părinte Ioanichie, este timpul să pui în practică ceea ce ai scris și ai învățat pe alții; că nu cel ce învață este mare la Dumnezeu, ci cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema întru împărăția lui Dumnezeu! Amin.

Doamne, numără în ceata sfinților sufletul părintelui nostru Paisie Duhovnicul!

ARHIMANDRITUL SERAFIM POPESCU Mănăstirea Brâncoveanu (1912–1990)

a. Viața

Cuviosul Arhimandrit Serafim Popescu s-a născut în anul 1912, într-un sat aproape de Alba Iulia. Părinții săi, fiind foarte evlavioși, i-au dat o educație religioasă deosebită.

Având chemare pentru viața monahală, mai întâi a studiat Academia Teologică din Sibiu, între anii 1932–1936, apoi și-a luat doctoratul la Facultatea de Teologie din Cernăuți, între ani 1936–1938. A mai studiat un an la Facultatea de Teologie din Atena, apoi încă un an s-a nevoit la Schitul Românesc din Muntele Athos.

În anul 1941 a primit tunderea în monahism la Mănăstirea Brâncoveanu, iar în anul 1943 a fost hirotonit preot și apoi numit stareț al acestei mănăstiri, pe care a povățuit-o duhovnicește mai mulți ani de zile, reușind să formeze o obște bine încheată.

Retrăgându-se din stareție, ultimii ani ai vieții sale i-a pus în slujba lui Dumnezeu și a credincioșilor, devenind duhovnicul monahilor și al tuturor bunilor creștini care veneau aici în număr destul de mare.

Ajungând la vârsta de aproape 80 de ani, blândul Arhimandrit Serafim, părintele duhovnicesc al multor pelerini și credincioși, și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos, în anul mântuirii 1990.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Arhimandritul Serafim zicea către ucenicii săi:

– Mulțumim Domnului. Ne străduim să mergem împreună cu Hristos spre Emausul cel de sus! Dumnezeu rămâne cu noi în viață, cât timp facem voia

Lui. Când nu-L ascultăm, ne mai lasă și singuri, ca să vedem cât este de greu fără El!

2. L-au întrebat părinții: Ce v-a plăcut mai mult în Sfântul Munte Athos?

– Râvna și disciplina călugărilor atoniți, punctualitatea lor pentru sfintele slujbe, respectarea cu sfințenie a rânduielilor canonice și tipiconale, precum și osârdia lor pentru apărarea Ortodoxiei și a învățaturii Sfinților Părinți, chiar cu prețul vieții. Aceasta m-a mișcat și m-a zidit mai mult sufletește. De aceea, m-am întors din Athos în țară hotărât să intru și eu în monahism, după cum am și făcut.

3. Aceiași părinți l-au întrebat despre sfaturile duhovnicești ale bătrânilor.

– Părinții mei duhovnicești mă îndemnau să fiu nelipsit de la sfintele slujbe și să iubesc cu totală dăruire pe Dumnezeu și pe oameni. Aceste două fapte bune le iubesc și acum cel mai mult. Să slujesc în biserică și să sfătuiesc duhovnicește pe credincioșii care vin la noi.

4. L-au întrebat iarăși, care ar fi cele mai necesare virtuți care trebuie să împodobească viața preotului.

– În toată viața sa, preotul trebuie să fie călăuzit de aceste fapte bune: credință puternică în Dumnezeu, dragoste spre oameni, bunăcuviință, smerenie și râvnă launtrică pentru Hristos. Apoi să aibă înaintea prezența lui Hristos în toate privințele și să facă cu credincioșii care vin la el ce ar face Iisus în locul lui. Hristos poartă poverile necazurilor noastre, Se face una cu noi. Așa și preotul. Hristos Se face una cu sufletul adus înaintea Lui. Îl înțelege, îl mângâie, îl ridică, îl încurajează și Se face tuturor toate.

5. Iarăși l-au întrebat, cum trebuie împăcată asprimea sfintelor canoane și dreptatea lui Dumnezeu cu dragostea și mila pentru oameni.

– Totul depinde de starea sufletească a penitentului. Acesta este cel mai bun indiciu pentru duhovnic. Nici asprime prea apăsătoare, nici mângâiere și iertare prea ușoară. Starea sufletului arată măsura cuvenită. Depinde de rană, de vechimea ei și de starea de îndreptare a penitentului.

6. Ucenicii săi l-au întrebat: Când putem fi vrednici de Trupul și Sângele Domnului?

– Când ați ajuns la starea de curăție trupească și sufletească, prin post, rugăciune și împăcare cu sine, cu semenii și cu Dumnezeu.

7. Iarăși l-au întrebat despre rolul mănăstirilor și al monahilor în apărarea credinței ortodoxe și a unității noastre spirituale și naționale.

– Mănăstirile noastre ortodoxe au fost din totdeauna lăcașuri și școli duhovnicești ale evlaviei și sfințeniei, în care s-au cultivat marile virtuți

evangelice și s-au desăvârșit sufletele iubitoare de Hristos, până au ajuns la asemănarea cu Dumnezeu. Mănăstirile sunt și adevărate cetăți ale Ortodoxiei, ale tradiției, ale moralei și rânduiei Bisericii noastre Ortodoxe.

8. Iar despre călugări a zis:

– Călugării trebuie să predice oamenilor pe Hristos, nu atât prin cuvânt, cât prin ținuta lor morală și prin exemplul vieții lor. Este o predică tăcută, prin exemplul personal, și o predică arătată, văzută, prin ținuta lui morală. Este bine să înceapă fiecare călugăr să predice pe Hristos prin viața lui. Aceasta este cea mai puternică predică. Preoții călugări, însă, sunt datori să predice și cu cuvântul, mai ales acum, când este atâta sete de cunoaștere și de cuvânt. Să dea permanent sfat la cei care cer, să îndemne la viață morală, să dea ajutor material, după posibilități, celor săraci, să folosească pe toți prin viața și exemplul lor și să se roage pentru lume.

9. Unii din părinți l-au întrebat: Care este cea mai importantă faptă bună a monahilor?

– Rugăciunea de laudă lui Dumnezeu, rugăciunea pentru oameni și pentru mântuirea sa. Călugărul este mai întâi om al rugăciunii și apoi al cuvântului.

10. La urmă Părinte Serafim le-a dat un ultim cuvânt de folos:

– Să închidem ochii cu pace la picioarele Crucii lui Hristos!

ARHIMANDRITUL ELEFTERIE MIHALE

Mănăstirea Dervent

(1900–1990)

Evlaviosul Arhimandrit Elefterie s-a născut în sudul Dobrogei, din părinți macedoneni binecredincioși. La vârsta cuvenită s-a căsătorit.

Dar, murindu-i soția de tânără, a părăsit cele pământești și s-a închinoviat în obștea Mănăstirii Balaciu-Ialomița.

În anul 1933 a primit tunderea monahală, luând numele de Elefterie. Apoi a fost hirotonit diacon și preot în anul 1938 și este numit stareț la Mănăstirea Dervent-Constanța, pe care o povățuiește cu multă înțelepciune peste 20 de ani, crescând mai mulți ucenici.

Între anii 1959–1969 a fost scos din viața monahală de regimul ateist. În toamna anului 1969 este numit preot slujitor și duhovnic la Mănăstirea Agapia Veche. Fiind foarte râvnitor pentru Hristos, întrecea pe toți cu postul, cu înfrânarea, cu nevoința, cu rânduiala de chilie, cu smerenia și cu milostenia.

Timp de 16 ani de zile a săvârșit Sfânta Liturghie și toate slujbele aproape zilnic, iar în timpul liber mărturisea, sfătuia și îndruma pe călugărițe și pe credincioși să facă întru toate voia lui Dumnezeu. Toate le făcea cu multă dragoste de Dumnezeu și de oameni, neluând nimic de la nimeni. Iar dacă era silit să primească ceva, împărțea în aceeași zi la cei săraci. Așa a ajuns duhovnic vestit în partea locului, având mulți fii sufletești.

Fiind mare postitor și rugător pentru lume, se hrănea numai cu mâncare pustnicească și se nevoia pe ascuns, întrecând pe mulți călugări și duhovnici cu nevoița sa. Puțini alți duhovnici din vremea sa aveau râvna și bucuria Sfintei Liturghii zilnice precum avea Protosinghelul Elefterie. De asemenea, avea și darul vindecării bolilor trupești, moștenit din tinerețe, reușind să vindece mulți bolnavi cu rugăciunea, cu postul și cu plante, fără medicamente. Dar, pentru toți bolnavii care veneau la el, întâi le făcea Sfântul Maslu, apoi îi pomenea la Sfânta Liturghie și după aceea le recomanda tratament natural.

În anul 1985 se retrage în obștea Mănăstirii Secu, unde continuă aceeași nevoiță din tinerețe. Apoi, simțindu-și aproape sfârșitul vieții, se reîntoarce la Mănăstirea Dervent și la 10 mai, 1990, își dă sufletul cu pace în mâinile lui Hristos.

Odihnește, Doamne, în pace pe adormitul robul Tău, Arhimandritul Elefterie!

ARHIMANDRITUL BENEDICT GHIUȘ **Mănăstirea Cernica** **(1904-1990)**

Fericitul și blândul Arhimandrit Benedict s-a născut în comuna Domnești-Vrancea, în anul 1904. Fiind ales de Dumnezeu pentru viața duhovnicească, face seminarul, apoi Facultatea de Teologie la Cernăuți și își termină doctoratul în Franța.

În anul 1934 este tuns în monahism la Mănăstirea Noul Neamț-Basarabia, unde mai târziu avea să fie propus episcop de Bălți. Dar el, renunțând, este hirotonit preot și ajunge slujitor și duhovnic la Catedrala Patriarhală din București, devenind un mare povătuitor, mai ales pentru studenți și intelectuali. Având suflet râvnitor pentru Hristos, a practicat rugăciunea inimii și a îndemnat pe mulți la o trăire înaltă duhovnicească.

Între anii 1949-1954, a fost profesor la Seminarul Monahal de la Mănăstirea Neamț, crescând duhovnicește mulți călugări și preoți. Între anii

1954–1958, a fost închis pentru Hristos de atei din motive religioase, împreună cu cei mai buni preoți, profesori și călugări din țară, răbdând toate cu multă bărbăție.

Din anul 1958 până în anul 1978, este din nou preot slujitor și duhovnic la Catedrala Patriarhală, de unde apoi se retrage în obștea Mănăstirii Cernica. Aici își continuă mai departe viața sa duhovnicească de taină, în rugăciune, în liturghie și în adânc de smerenie. Tot aici lucrează mai mulți ani la diortosirea celor patru volume de Proloage, tipărite la Mănăstirea Neamț în anii 1854–1856, care, peste câțiva ani, aveau să vadă lumina tiparului.

Ajuns la vârsta de 86 de ani și fiind bolnav, își dă sufletul în mâinile lui Hristos în același adânc de smerenie, împăcat cu sine, cu toți oamenii și cu Însuși Dumnezeu, Căruia I-a slujit cu atâta bucurie, dăruire și blândețe.

Doamne, numără în ceata dreptilor Tăi pe fericitul robul Tău, Arhiman-dritul Benedict!

PROTOSINGHELUL VITIMION NIȚOIU Mănăstirea Slănic–Argeș (1906–1990)

Cuviosul Protosinghel Vitimion s-a născut în comuna Zăvoieni, județul Vâlcea, în anul 1906. După ce termină liceul și face armata, în anul 1937 intră în viața monahală la Mănăstirea Ghighiu–Ploiești. După trei ani primește tunderea în monahism, iar în anul 1943 este făcut preot și duhovnic, devenind egumen la schiturile: Cetățeni–Dâmbovița, Ciocanu–Argeș și Slănic–Argeș.

Ca stareț al Schitului Slănic, a povățuit obștea acestui schit din anul 1944 până în 1978, construind mai multe chilii și înmulțind numărul fraților la peste 20.

În acești 34 de ani, cuviosul egumen Vitimion a crescut peste zece ucenici buni și iubitori de Dumnezeu, care, după retragerea sa, au continuat și au menținut viața duhovnicească, Sfânta Liturghie zilnică, rânduiala slujbelor, după tradiția mănăstirilor noastre.

La bătrânețe spovedea obștea și pe credincioși, îndemnându-i să urmeze cu toată evlavia pe calea pocăinței, iar la sărbători săvârșea Sfânta Liturghie. La biserică era nelipsit de la sfintele slujbe de zi și noapte. Stătea de vorbă cu credincioșii, îi întărea sufletește prin rugăciuni și cuvinte de mângâiere, apoi îi invita pe toți la masă.

Sfinția sa era un om al rugăciunii neîncetate și al postului. Avea încă și darul cuvântului și al lacrimilor și pe toți îi zidea și-i împăca sufletește. Avea

mare evlavie către Maica Domnului și în fiecare dimineață la ora cinci citea acatistul Bunei-Vestiri.

Iată și câteva din sfaturile duhovnicești ale părintelui Vitimion:

Tuturor ucenicilor săi le zicea adeseori: „Fraților, iubiți pe Dumnezeu din tot sufletul, din tot cugetul și din toată inima voastră”. Alteori îi îndemna să iubească pe Dumnezeu mai presus de orice, apoi biserica, slujbele, postul și milostenia și să nu fie călugării numai purtători de haine negre.

Dacă se întâmpla ca într-o zi să nu vină vreun sărac la el, ieșea pe cerdacul chiliei și zicea: „Astăzi nu m-a cercetat Domnul, căci nu mi-a venit nici un sărac. Ei sunt avocații mei la judecată”.

Când pleca undeva, pentru nevoile schitului, mai întâi se ruga în biserică, cerând ajutorul lui Dumnezeu, și așa pleca la drum. Iar seara, când se întorcea, mulțimea lui Dumnezeu în biserică, se închina, lua anafură și pe urmă mânca. Niciodată nu mânca la drum, dar pe ucenici nu-i oprea. De asemenea, avea privirea mereu plecată în jos și niciodată nu privea în fața omului. Aceasta îndemna și pe ucenicii lui. Apoi, tot ce avea în plus dădea milostenie, lăsând numai strictul necesar.

Fiind pe patul de suferință, îl rugau ucenicii să mănânce. Iar el le răspundea: „S-a terminat ca ața de pe mosor. Mă duc la Domnul și trebuie să fiu cu stomacul gol”.

În anul 1990, la praznicul Bunei-Vestiri, a spus tuturor fraților: „Marți, 27 martie, între orele 10,30 și 11,00, mă voi duce la Domnul!” Apoi a primit Preacuratele Taine. Iar în ziua de 27 martie, la ora prezisă dinainte, a zis: *Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne...* Ultimele cuvinte au fost acestea: „Maica Domnului, primește-mă la tine!” În clipa aceea și-a dat duhul în mâinile Domnului, fiind plâns cu multe lacrimi de ucenicii săi.

ARHIMANDRITUL DOSOFTEI MORARIU Mănăstirea Slatina-Suceava (1913-1990)

Acest râvnitor arhimandrit, mare teolog și preot misionar vestit în țara noastră, era cu metania din obștea Mănăstirii Sihăstria.

Născut în satul Stăuceni-Botoșani, în anul 1913, din părinți binecredincioși, s-a format duhovnicește de către Ieroschimonahul Ioanichie, egumenul Sihăstriei, între anii 1932-1934, primind la călugărie numele de Dosoftei.

După terminarea seminarului, continuă studiile teologice la Academia Teologică „Andrei Șaguna” din Sibiu, bucurându-se de iubirea tuturor. Apoi, râvnind pentru Hristos, a fost trimis ca diacon și preot misionar în Basarabia și Ucraina, în timpul celui de al doilea război mondial. Acolo a stat câțiva ani și a făcut multă misiune ortodoxă, slujind Sfânta Liturghie, botezând mii de copii și oameni de toate vârstele rămași nebotezați și mângâind pe cei din suferință.

Aceasta a fost cea mai mare misiune evanghelică a Arhimandritului Dosoftei Murariu, pe care a împlinit-o cu multă bucurie și râvnă apostolească.

Întorcându-se în țară, termină Teologia la Sibiu și susține ca teză de licență lucrarea „Viața Sfântului Serafim de Sarov”, în traducere românească, carte care a avut un mare ecou duhovnicesc în țara noastră, îndemnând pe mulți la practicarea rugăciunii lui Iisus și la o profundă trăire creștinească. Prin Arhimandritul Dosoftei pătrunde la noi, atât trăirea mistică în Hristos a celui mai popular sfânt rus din secolul al XIX-lea, cât și râvna neîncetatei rugăciuni în mănăstiri și în rândul credincioșilor.

Între anii 1954–1958 a fost închis în temniță pentru credința în Hristos, pătimind multe bătăi și prigoniri. La întoarcere, a fost câțiva ani preot slujitor la Catedrala Patriarhală, apoi preot misionar peste zece ani în câteva sate din Ardeal.

La bătrânețe se retrage la Mănăstirea Sihăstria, metania sa, apoi se stabilește definitiv la Mănăstirea Slatina-Suceava, unde își dă obștescul sfârșit în primăvara anului 1990.

PROTOSINGHELUL CALINIC CARAVAN

Mănăstirea Lainici

(1906–1991)

a. Viața

Cuviosul duhovnic Calinic s-a născut în comuna Vladimir, județul Gorj, și a intrat în nevoința monahală la Mănăstirea Frăsinei, în anul 1925, unde a primit și tunderea monahală. În anul 1930 a fost trimis la Mănăstirea Lainici. În anul 1935 a fost hirotonit preot și aici a slăvit pe Dumnezeu ziua și noaptea, săvârșind sfintele slujbe cu toată evlavia și povătuind pe călugări și mireni pe calea pocăinței și a smereniei.

Era un părinte cuvios, tăcut, blând și smerit și dobândise din tinerețe rugăciunea inimii, pe care o lucra neîncetat. Încă îndemna și pe ucenicii săi să deprindă această dumnezeiască lucrare.

În anul 1952, murind egumenul Visarion Toia, Protosinghelul Calinic a fost numit stareț în locul lui, povățuind soborul acestui sfânt lăcaș timp de 22 de ani, până în anul 1974. În acest timp a crescut numeroși fii sufletești și a înnoit duhovnicește Mănăstirea Lainici.

Cea mai însemnată faptă bună a Protosinghelului Calinic era neîncetata rugăciune a inimii, pe care o dobândise cu darul Duhului Sfânt și care îi aducea multă pace și bucurie în suflet.

Împlinind vârsta profețită de proorocul David și ajungând la 85 de ani și-a binecuvântat ucenicii și s-a mutat cu pace în odihna lui Hristos.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Ucenicii Părintelui Calinic i-au cerut cuvânt de folos. Iar el le-a zis:

– Să tăceți mereu, să vă rugați mult, cât mai mult, să nu adunați averi pe pământ, să iubiți biserica și pe oameni și să aveți mintea la Dumnezeu!

2. Apoi l-au întrebat de rânduiala rugăciunii monahilor.

– Să nu lipsiți de la slujbele Bisericii, la chilie să citiți Psaltirea, un acatist și Paraclisul Maicii Domnului, iar rugăciunea minții și a inimii să o ziceți mereu ziua și noaptea. Și, dacă veți trăi în dragoste și veți face ascultare, cred că vă veți mântui. Că cei smeriți, blânzi și ascultători se mântuiesc sigur și cel mai ușor!

3. Iarăși l-au întrebat: Cum se pot mântui călugării și mireni în zilele noastre?

– La temelia mântuirii noastre, a călugărilor, stă ascultarea; iar la mireni stă milostenia și nașterea de copii. Dar la ascultare trebuie să adăugăm, atât rugăciunea neîncetată, cât și smerenia, că fără aceste trei fapte bune, nimeni nu se poate mântui.

4. L-au întrebat părinții dacă este mulțumit în viața monahală.

– Nu sunt mulțumit de mine, pentru că mi-am cheltuit viața mai mult cum am vrut, decât cum ar fi trebuit și am fâgăduit. De acum nu mai doresc altceva decât să trăiesc cu Dumnezeu în inima mea, până îmi voi da sufletul în mâinile Lui, că mai mare bogăție ca aceasta nu este alta pe pământ. Grija Martei să rămână celor mai tineri, iar eu vreau să urmez lui Hristos ca Maria.

5. Iarăși l-au întrebat: Cum pot ajuta călugării pe mireni la mântuire?

– Cel mai mult îi pot ajuta prin rugăciune, prin sfaturi duhovnicești, prin milostenie și prin viața lor curată. Că degeaba sfătuim cu limba, dacă smintim cu faptele noastre pe mireni!

6. A fost iarăși întrebat dacă se teme de ceasul morții și al judecății.

– Mă tem, pentru că nu am făcut binele care trebuia să-l fac înaintea lui Dumnezeu. Însă, un lucru știu, că m-am luptat din răspuțeri să împlinesc datoriile călugărești, cu ajutorul lui Hristos. Dar nu orice luptă este încununată și răsplătită.

7. Ucenicii săi l-au întrebat despre bucuriile duhovnicești pe care le-a avut în viață.

– Cele mai mari bucurii mi-au dat în mănăstire viața de liniște și rugăciunea stăruitoare. Dorița mea cea mai mare a fost să deprind rugăciunea inimii. Dar pe aceasta numai darul lui Dumnezeu o dă. Când eram stareț, eram foarte răspândit cu grijile mănăstirii, încât nu aveam timp nici să mă rog și să merg regulat la biserică. Dar odată m-am retras singur într-o chilie la metocul nostru și acolo am început să postesc mult, să dorm foarte puțin și să mă rog cu silință, cu osteneală și metanii, rostind ziua și noaptea rugăciunea „Doamne, Iisuse...”. Numai seara târziu gustam puțină pâine și un pahar cu apă.

După două zile, încă nu simțeam dulceața rugăciunii. Dar a treia zi a avut Dumnezeu milă de mine. Am simțit deodată o mare bucurie, o bucurie cerească, care a năvălit în sufletul meu. Lacrimile îmi curgeau fără întrerupere și o pace sfântă îmi stăpânea întreaga ființă. După un timp mi-am revenit și abia atunci am înțeles că aceasta este adevărata cale ce duce la rugăciunea cea de foc, despre care spun Sfinții Părinți.

Deci, rugăciune, rugăciune multă și iar rugăciune! De când am gustat dulceața rugăciunii lui Iisus, n-am mai lăsat-o. Prin rugăciune am biruit toate greutățile vieții. Prin rugăciune am câștigat răbdare, blândețe și liniștea sufletului, care este așa de scumpă!

MONAHIA EUSTOHIA CIUCANU Mănăstirea Agapia (1929–1991)

Monahia Eustohia a fost cea mai vrednică stareță a Mănăstirii Agapia, din a doua jumătate a secolului XX.

S-a născut în anul 1929, în comuna Ceahlău-Neamț, într-o familie de oameni credincioși, primind o aleasă educație creștinească. În anul 1944 a intrat în obștea Mănăstirii Agapia, având ca maică duhovnicească pe monahia Haritina Gavril. În anul 1952 a primit tunderea în cinul monahal, după care a urmat Seminarul Monahal și Facultatea de Teologie.

În anul 1960 a fost numită stareță a Mănăstirii Agapia, pe care, împreună cu Agapia Veche, le povănuiește cu multă înțelepciune timp de 32 de ani, mărind numărul călugărițelor și surorilor de la 300 la peste 500 de suflete. În toți acești ani, monahia Eustohia a îmbinat cu multă înțelepciune răvna Mariei cu osteneala Martei, adică sfintele slujbe și viața duhovnicească cu buna chivernisire a celor materiale, căutând să împace pe toți și să slăvească neîncetat pe Dumnezeu.

Ca stareță a celei mai mari mănăstiri din țară și din lumea ortodoxă, monahia Eustohia, călăuzită de Duhul Sfânt, a crescut duhovnicește și a călăuzit sute de monahii, care și-au închinat viața lui Hristos. Ajutată de harul lui Dumnezeu și urmând sfatul duhovnicilor, monahia Eustohia s-a opus de mai multe ori conducerii ateiste a țării de a transforma mănăstirile voievodale în muzee și de a scoate monahiile tinere din Mănăstirea Agapia.

Curajul și bărbăția ei i-au împletit îndoită cunună, întrecând pe multe altele în mărturisirea lui Hristos. Dar, fiind suferindă, i-a rânduit Dumnezeu să se săvârșească din această viață tot în ascultare. Căci, fiind chemată la Patriarhie, și-a dat acolo obștescul sfârșit, în februarie, 1991, încredințându-și sufletul în mâinile Mirelui Hristos, ca o fiică a nemuritoarei ascultări, fiind plânsă de obștea întregii Mănăstiri Agapia.

PROTOSINGHELUL CALINIC PRISECARU Mănăstirea Văratec (1906-1992)

a. Viața

Cuviosul Protosinghel Calinic Prisecaru s-a născut în comuna Drăgușeni-Galați, în anul 1906, într-o familie de țărani credincioși. La vârsta de 16 ani intră ca frate în obștea Mănăstirii Neamț. Apoi urmează Seminarul și Facultatea de Teologie la București, iar în anul 1935 este hirotonit diacon și preot slujitor la Mănăstirea Văratec. Și a rânduit Dumnezeu ca în căjiva ani să devină cel mai iscusit duhovnic al acestei mănăstiri, pe care a povănuit-o duhovnicește peste 55 de ani.

Prin blândețea, îndelunga răbdare și bunătatea sa, Protosinghelul Calinic a contribuit personal la formarea duhovnicească a mii de călugărițe și surori din Mănăstirea Văratec, îndemnându-le neîncetat la rugăciune, la smerenie, la tăcere, la sfintele slujbe și la ascultare. Sfinția sa nu dădea canoane mari, ci

pe măsura și puterea fiecăruia. Însă cerea de la fiicele sale duhovnicești mai ales participarea regulată la Sfânta Liturghie și la Utrenie, împlinirea canonului rânduit la chilie, milostenia și citirea cărților sfinte.

Celor bolnave și bătrâne, care nu puteau veni la biserică, le cerea pravila de chilie, adică citirea Psaltirii, a canoanelor din Ceaslov, metanii și închinăciuni după putere și rugăciunea „Doamne, Iisuse...”. Dar mai mult decât toate le cerea să trăiască unele cu altele în permanentă iubire, să se spovedească regulat și să facă ascultare duhovnicească fără cârtire, iar de moarte să nu uite niciodată.

Ajungând la vârsta de 86 de ani, a binecuvântat toate maicile și surorile care îi erau fiice duhovnicești, cerându-le să se roage pentru el. Apoi, primind Preacuratele Taine, și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Odată spunea ucenicilor săi cum a venit la mănăstire:

– Cred că rugăciunile mele către Maica Domnului și renumele mare pe care îl avea pe atunci Mănăstirea Neamț în toată țara m-au adus la mănăstire. Apoi, sfintele slujbe așa de frumoase care se făceau aici. Nu degeaba poporul nostru credincios numea marea lavră de la Neamț „Ierusalimul Moldovei”.

2. Ca duhovnic la Mănăstirea Văratec am cunoscut călugărițe cu înaltă trăire duhovnicească. Unele posteau toată viața, mâncând o dată pe zi, seara, după ce terminau Psaltirea de citit. Altele țineau desăvârșită tăcere cu rugăciunea inimii, cum erau maicile Epraxia Mălău și Lavrentia, sora ei de chilie, care mâncau numai legume, seara, și privegheau noaptea în rugăciuni și metanii. Altele erau vestite mame duhovnicești, cu multe ucenice, pe care le creșteau cu răbdare, în smerenie și iubire de Dumnezeu. Dintre acestea, amintesc pe maicile Glicheria Chirilă și Agafia Gălbează.

Altele practicau rugăciunea inimii și erau nelipsite de la biserică ziua și noaptea. Altele sfătuiau mult pe mireni, împărțeau cărți sfinte prin sate, formau ucenice bune, învățau pe cele tinere muzica psaltică, coseau veșminte preoțești și făceau broderii renumite pentru sfintele biserici. Toate se osteneau să devină mirese ale lui Hristos și împlineau poruncile Domnului după râvnă și putere, cu binecuvântarea duhovnicului lor. Dintre acestea amintesc doar câteva maici: Agripina Maxim, Agafia Roșca, Evstatia Manu, Veniamina Rădeanu și maica Irina, eclesiarha mănăstirii. Pe toate acestea le-am avut multă vreme fiice duhovnicești și mă foloseam de nevoința și ascultarea lor.

Am constatat că toate aceste „fiice ale Ierusalimului” veneau din familii sănătoase de la țară, cu părinți foarte credincioși. Sentimentul religios sădit în

inimile lor de părinți acasă a crescut și a dat roade însutit prin venirea lor la mănăstire. Iată de ce este așa de strânsă legătura sufletească între mănăstiri și sate, între călugări, mai ales duhovnici, și credincioși. Roadele lor binefăcătoare se văd și astăzi, că unii se întăresc și se mântuiesc prin ceilalți, căci toți suntem frați întru Hristos.

3. Ucenicii l-au întrebat ce bucurii duhovnicești deosebite a avut în viața de mănăstire.

– Cele mai mari bucurii mi le-au dat biserica, sfintele slujbe și mai ales Sfânta Liturghie, pe care o săvârșesc cu nevrednicie de 50 de ani. Că dacă nu ne sunt dragi rugăciunea, biserica și Sfânta Liturghie, nu putem fi călugări și atunci degeaba am venit la mănăstire.

A doua mare bucurie în viața mea de preot și duhovnic am avut-o când am văzut suflete tinere că lasă lumea și vin la mănăstire să slujească lui Hristos. Toate surorile noi venite la mănăstire mi-au adus bucurie în suflet.

A treia mare bucurie am trăit-o când am văzut la spovedanie că maicile progresează mereu în rugăciune, în smerenie, în ascultare și în toată fapta bună. Maicile și surorile râvnitoare pentru Hristos întotdeauna m-au bucurat, iar cele îndoielnice, nehotărâte și stăpânite de gânduri pământești m-au întristat, știind că mântuirea duhovnicului depinde de fiii săi sufletești.

De asemenea, mă bucur întotdeauna când fac călugării, când văd în obște dragoste, bucurie și râvnă pentru mântuire, și când se săvârșesc slujbe frumoase în biserică, mai ales la hramuri și sărbători. Acestea sunt marile mele bucurii duhovnicești în viața mea de preot și din acestea m-am hrănit. Sper ca, prin rugăciunile fiilor mei sufletești, să ajung și la cea mai mare bucurie pe care o dorim cu toții, adică mântuirea sufletului.

4. A fost întrebat iarăși: Cum putem noi lăuda mai mult pe Dumnezeu?

– Prin cât mai multă rugăciune la chilie, la biserică și la ascultare. Începem cu cantitatea și terminăm cu calitatea. Apoi Îl lăudăm pe Dumnezeu prin viața noastră duhovnicească. Căci, dacă Îl lăudăm numai cu gura, iar cu inima și cu viața nu, atunci nu suntem călugări, ci numai purtători de haine negre!

5. Aceiași părinți l-au întrebat: Cum pot ajuta duhovnicește călugării pe mireni?

– Prin trei lucruri mai ales îi folosim pe mireni. Prin rugăciune cât mai multă pentru lume, printr-o viață călugărească model și prin multă dragoste. De vor vedea la noi aceste fapte bune, se vor întoarce mulțumiți și zidiți sufletește la casele lor.

6. Despre viața duhovnicească în Mănăstirea Văratec zicea:

- În general viața duhovnicească este bună, mulțumitoare. Sunt maici de rugăciune, nelipsite de la biserică; fac milostenie, postesc mult, citesc la Psaltire, practică rugăciunea minții, se spovedesc mai des și au grijă de suflet. Însă, majoritatea au o viață duhovnicească ascunsă. Chiar acum, nu de mult, s-au săvârșit în chip minunat două maici surori după trup și după duh, anume Epraxia și Olimpiada Maxim. Erau din județul Suceava, venite din copilărie la mănăstire. Prima avea 88 de ani, iar a doua, 87, și duceau o viață sfântă de post și neîncetată rugăciune. Fiecare din ele dorea să plece la Domnul înaintea celeilalte, dar Dumnezeu le-a luat pe amândouă din trup în aceeași zi, la câteva ore una după alta. Au fost puse în două sicrie, prohodite odată și îngropate în același mormânt. Cum au fost unite pe pământ, așa s-au dus și la cer! Un caz unic aici, la Mănăstirea Văratec.

CUVIOSUL IUVENALIE STRĂINUL Mănăstirea Sfânta Ecaterina-Sinai (1902-1992)

Cuviosul Ieromonah Iuvenalie Străinul s-a născut în anul 1902, în orașul Moinești-Bacău, din părinți temători de Dumnezeu. Dorind să-și închine viața lui Hristos, în anul 1927 a intrat în obștea Mănăstirii Durău-Neamț. După doi ani se duce la Mănăstirea Frăsinei, unde primește tunderea monahală, iar în anul 1931 pleacă definitiv din țară și se închinoviază în Schitul Românesc Prodromul din Muntele Athos.

Aici s-a nevoit șapte ani de zile ca sihastru la mai multe chilii, fiind foarte iubitor de singurătate și liniște și lucrând rugăciunea lui Iisus.

În anul 1938 s-a dus în Țara Sfântă, unde a cunoscut pe Cuviosul Ioan Iacob, la Mănăstirea Sfântul Sava, nevoindu-se împreună până în anul 1947. Înființându-se Mănăstirea românească „Sfântul Ioan Botezătorul” de la Iordan, monahul Iuvenalie s-a stabilit împreună cu Cuviosul Ioan Iacob, starețul schitului, în acest sfânt lăcaș.

În anul 1953, Cuviosul Ioan, retrăgându-se la pustie în Peștera Sfintei Ana, a rămas egumen monahul Iuvenalie, care a fost hirotonit ieromonah de către Patriarhul Justinian, în anul 1965.

În anul 1970 pleacă la Muntele Sinai și se nevoiește 20 de ani la Mănăstirile Sfânta Ecaterina și Rait, în aspră nevoiește pustnicească.

Ajungând la adânci bătrâneți, și-a dat sufletul cu pace în mâinile Domnului, pe Care L-a slăvit 90 de ani.

MONAHUL DAMIAN GUȚEA
Mănăstirea Cernica
(1905-1993)

a. Viața

Părintele Damian Guțea, din obștea Mănăstirii Cernica, s-a născut în anul 1905, la Blejești-Teleorman. Fiind chemat de Dumnezeu, a intrat în obștea Mănăstirii Cernica, în anul 1926, primind la călugărie numele de Damian. Duhovnicul său era Ieroschimonahul Ghelasie, un mare isihast și un părinte duhovnicesc foarte sporit în asceză și rugăciune, de loc din județul Mehedinți.

Refuzând hirotonia, monahul Damian a fost arhondarul Mănăstirii Cernica peste 15 de ani, primind pe toți cu multă dragoste și călăuzindu-i la biserică și la duhovniciei mănăstirii.

Călugăr foarte râvnitor, isihast, tăcut și ascet, se silea să meargă pe urmele duhovnicului său. Nu-l interesa nimic din cele pământești, se ruga neîncetat, era nelipsit de la slujbele bisericii și îngrijea de bătrâni și bolnavi.

Părintele Damian avea și darul răbdării și al statorniciei, căci săvârșea ascultarea cu multă smerenie și nu pleca niciodată din mănăstire. După al doilea război mondial, n-a plecat din mănăstire niciodată, timp de aproape 50 de ani, nici măcar până la poarta mănăstirii. Își avea chilia pe insula Sfântul Nicolae, aproape de cimitirul mănăstirii. În timpul său liber zăbovea numai în cimitir, aprinzând candelile celor răposați și cugetând neîncetat la ceasul morții.

Ajungând la vârsta de 88 de ani, s-a mutat cu pace la Hristos, pe Care L-a iubit toată viața, pentru a-L slăvi în veci cu sfinții îngeri.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Zicea Părintele Damian ucenicilor săi:

- Am apucat doi duhovnici foarte vestiți în nevoința călugărească: părintele Ieroschimonah Ghelasie, un schimnic desăvârșit, și părintele Antipa. Primul a murit în 1937 și al doilea, mai încoace. Erau foarte căutați de călugări și mireni.

2. L-au rugat ucenicii să le spună ceva despre acești duhovnici.

- Ce să vă spun? Că tot nu veți putea face ce au făcut ei. Pot să spun că aceia au fost sfinți încă din viață, așa trăire duhovnicească au avut! Azi nu mai avem duhovnici din aceia. Nouă ne place să mâncăm bine, să avem bani, să

luăm salariu pentru că stăm în mănăstire, să dormim mult, să bem vin, să râdem, să fim ca și mirenii.

3. L-au întrebat iarăși: Ce faptă bună iubeau mai mult acești doi duhovnici?

– Postul, că fără post nu poți face nimic. Din mâncare multă și vin se îngroașă mintea, se moleșește trupul, vine somnul, se trezesc patimile, iar omul se răcește în credință și se depărtează de Dumnezeu. Iar dacă postești, atunci mintea este ușoară; somnul, mai puțin; rugăciunea, curată; și gândurile trupesti se risipesc. A doua faptă bună este rugăciunea. Părinții aceștia se rugau permanent. Părintele Ghelasie era un mare sihastu și schimnic. Zeci de ani nu ieșea deloc din chilie decât noaptea, când se închina în biserică. La chilie își făcea pravila, acolo postea, acolo spovedea lumea, acolo practica rugăciunea lui Iisus.

4. Părintele Ghelasie povățuia pe călugări după învățăturile Sfinților Părinți. Odată, spunea Părintele Damian, am vrut să plec de la arhondaric, că era greu și mă sminteam. Iar duhovnicul mi-a poruncit: „Du-te la arhondaric, dar vin să nu bei deloc! Aceasta te va scăpa de multe ispite. Iar dacă vei călca porunca mea și vei bea vin, vei aluneca în mari primejdii.” Și l-am ascultat. Am ținut cu sfințenie porunca lui și m-a scăpat Dumnezeu de căderi, de boli și de moarte.

5. Având multe ispite, l-a întrebat pe duhovnic ce să facă.

– Du-te înapoi, fă ascultare la arhondaric și te va păzi Domnul de orice păcat. Dar un lucru să faci mai întâi: roagă-te și să nu bei vin, și vei birui toate ispitele! L-am ascultat. Într-adevăr, mare lucru este să asculți până la moarte de duhovnic.

6. Iar despre gânduri i-a spus:

– Nu mai vorbi cu ele, că de aceea cazi! Nu te îndulci de gânduri, oricare ar fi ele, ci alungă-le cu rugăciunea lui Iisus și cu paza minții.

7. Odată i-a spus că vrea să schimbe ascultarea, iar duhovnicul i-a spus:

– Rabdă, nu fugi de ispite, că ispitele mai mult te întăresc în viață. Luptă-te cu ele, nu te lăsa biruit.

8. Părinte Damian a fost întrebat dacă este păcat pentru un călugăr să refuze darul preoției.

– Să fie păcat? a zis bătrânul. Dimpotrivă, este o faptă bună. Lasă păcatul acesta să fie asupra mea! Câți sfinți nu au fugit de preoție? Oare s-au osândit? Cu atât mai mult noi, păcătoșii? Apoi, decât să cazi în vreun păcat după hirotonie, mai bine nu primi preoția. Mai bine să fii un călugăr bun, decât un preot rău!

9. L-au întrebat ucenicii cum trebuie să fie un adevărat călugăr.

- După aproape 60 de ani de călugărie, de abia acum îmi dau seama cum trebuie să trăiesc în mănăstire. Călugărul trebuie să fie cât mai singur, cât mai străin pe pământ și foarte tăcut. El nu trebuie să vorbească cu oamenii, ci numai cu Dumnezeu. Că vorbirea cu mireni, spun Sfinții Părinți, te desparte de vorbirea cu Dumnezeu și de sfânta rugăciune. Postul și rugăciunea, acestea sunt lucrurile călugărului!

10. Apoi a adăugat:

- Dacă vom face trei fapte bune, Dumnezeu ne împlinește toate cele de folos. Adică: să ne rugăm stăruitor și cu credință, să postim după putere și să păzim cu sfințenie fecioria (curăția). Cu rugăciunea, cu postul și cu viața curată biruim orice ispită și ne dă Dumnezeu tot ce cerem de folos. Numai cu rugăciunea singură, mai greu ne aude Dumnezeu. Dar rugăciunea, ajutată de post și de viață curată, face adevărate minuni.

11. Fiind întrebat dacă a lipsit vreodată de la slujbele bisericii, părinte Damian a răspuns:

- Nu-mi aduc aminte! Numai când am fost la spital. Slujbele bisericii m-au hrănit pe mine. După rugăciune, postul este de mare folos la călugări. Ba și la mireni. Dacă postești, mintea ți se limpezește, se ușurează de gânduri și poți s-o înalți la rugăciune. Iar dacă nu postești, mintea se îngroașă, nu mai judecă curat, nu se mai poate ruga și omul cade în păcate grele.

A venit la mine o bătrână credincioasă, care îmi spunea: „Părinte Damian, eu țin totdeauna sfintele posturi, pentru că am observat că postul îmi dă multă dragoste de Dumnezeu!” Femeia aceea avea dreptate. Postul crește în sufletul nostru dragostea de Dumnezeu. Iar când ești cu stomacul plin, nu mai ai îndrăzneală și nu poți să te rogi. Lăcomia pântecei răcește credința și împietrește inima. Mai ales vinul. Este mai bine să mănânci carne, decât să bei vin. Vinul aprinde trupul spre desfrânare și întunecă cel mai mult mintea.

12. L-au întrebat frații: Ce alte fapte bune sunt mai necesare monahilor?

- Întâi, neieșirea din mănăstire. Călugărul nu trebuie să iasă, dacă se poate, niciodată din mănăstire; iar dacă iese, numai la mare nevoie și pentru un ceas, două. Apoi, repede să se întoarcă la mănăstire. Pentru că i se răcește sufletul, îi slăbește credința, îi rămâne rugăciunea și canonul, și își pierde liniștea. Iată de ce nu m-am silit să merg la Ierusalim. Trebuia să pierd o lună de zile pe drumuri, fără Sfânta Liturghie, fără rugăciune și canon. Aici, însă, la Sfânta Liturghie, este tot Ierusalimul, dacă ascuți slujba cu toată frica de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste.

O altă faptă bună, foarte necesară călugărului, este tăcerea. Am văzut că dacă vorbești, de cele mai multe ori, greșești, judeci, spui minciuni, clevețești, te lauzi, râzi de alții și nu mai ai îndrăzneală la rugăciune. Iar dacă taci, mare odihnă sufletească și îndrăzneală ai la Dumnezeu.

Apoi, fuga de oameni. Trebuie să fugi de oameni, de tot felul de oameni. Atunci ai mare odihnă și gândul îți este numai la Dumnezeu. Să nu vorbești cu nimeni, dacă se poate, să nu primești mireni în chilie, nici să te duci în casele lor. Că nici tu nu-i folosești pe ei; nici ei, pe tine. Călugărul nu trebuie să vorbească cu oamenii, ci cu Dumnezeu. Pentru aceasta a venit la mănăstire, ca să se roage permanent pentru el și pentru lume.

Altă faptă bună a călugărului este sărăcia. Călugărul să nu aibă, dacă se poate, nici o avere, mai ales bani. Iubirea de argint îți robește inima și te lipești de ei, încât nimic nu mai poți face din dragoste, ci numai pentru bani.

13. L-au întrebat părinții: Ce păcat ucide cele mai multe suflete și le aruncă în pierzare? Necredința sau desfrânarea?

– Nu, părinților. Este mândria! Mândria omoară cei mai mulți oameni! Orice cădere a omului este numai din mândrie! Din pricina încrederii în sine, omul este lăsat să cadă în necredință, în desfrânare și în deznădejde. Cu cât se mândrește omul, cu atât cade mai repede și mai de sus! Să ne ferească Dumnezeu de patima mândriei, că-i mai grea decât toate!

PROTOSINGHELUL AMBROZIE DOGARU

Mănăstirea Sihăstria

(1923–1996)

a. Viața

Părintele Ambrozie Dogaru a fost un mare duhovnic și un fiu devotat al dumnezeieștii ascultări.

Născut în satul Lunca, comuna Vânători-Neamț, a fost crescut de mic în viață curată, în frică de Dumnezeu și în bucuria Duhului Sfânt.

În anul 1951 intră în viața monahală la Mănăstirea Slatina-Suceava, ca fiu duhovnicesc al Arhimandritului Cleopa Ilie, care îl tunde în cinul monahal în anul 1956. După zece ani de smerită ascultare a fost scos din mănăstire în anul 1960 de regimul ateu de atunci, împreună cu toți monahii tineri din această obște.

După câțiva ani de prigoană a intrat în obștea Mănăstirii Sihăstria, unde se nevoiește până la sfârșitul vieții sale. Pentru viața sa aleasă, în anul 1976 a fost hirotonit diacon și apoi preot, având ascultarea de eclesiarh. În puțină

vreme, părintele Ambrozie ajunge duhovnic iscusit, căutat de numeroși ucenici, călugări și mireni, urmând pilda marilor săi părinți duhovnicești din Sihăstria, Ieroschimonahul Paisie Olaru și Arhimandritul Cleopa Ilie.

Părintele Ambrozie nu făcea nimic fără binecuvântare și respecta întru totul rânduiala sfintelor slujbe și cuvântul starețului și al duhovnicului său, iar canonul și rânduiala de chilie nu-i rămâneau niciodată.

Ajungând la vârsta de 73 de ani, la începutul Postului Mare și-a cunoscut de mai înainte sfârșitul vieții sale, spunând părinților: „Să știți că eu nu ajung până la Sfintele Paști!” În săptămâna Sfintelor Patimi s-a spovedit din copilărie la duhovnicul său, și-a cerut iertare de la părinți și a săvârșit Sfânta și dumnezeiasca Liturghie în Joia Mare. Iar în Sfânta și Marea Sâmbătă, dimineață, a spus unui ucenic: „Măine să-mi aprindeți și mie candela la mormânt!” După două ore a intrat în veșmântărie și acolo a adormit cu pace, dându-și sufletul în mâinile lui Hristos Dumnezeu.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Zicea Părintele Ambrozie: „Să nu-ți lași niciodată pravila și canonul, căci cu acestea ții legătura cu Dumnezeu”. Sfinția sa își făcea pravila și canonul dinainte, când avea de plecat undeva, ca să nu-i rămână nefăcute.

2. Dacă vedea pe vreun frate că vorbește sau pierde timpul în zadar, îi zicea: „Frate, nu sta degeaba, mergi și fă-ți pravila, canonul sau citește ceva folositor de suflet”.

3. Odată a venit o femeie la sfinția sa la spovedanie. Având impedimente canonice, părintele a oprit-o de la Sfânta Împărtășanie. Dar ea s-a dus în altă parte să se împărtășească. Dar când să ia Sfintele Taine, a auzit o voce în spatele ei, zicând: „Foc iei!” Deși a ezitat, totuși până la urmă s-a împărtășit. Când a revenit la Părintele Ambrozie, acesta i-a spus: „Eu nu te mai primesc. Dacă n-ai ascultat de sfatul meu, caută-ți alt duhovnic!”

4. Părintele Ambrozie își sfătuia ucenicii să aibă frică de Dumnezeu și să nu calce canoanele și tipicul Bisericii pentru a plăcea oamenilor.

5. Când era eclesiarh, i-a spus paraclisierului: „Umblă în Sfântul Altar cu multă frică și evlavie, căci să știi că Hristos este de față cu adevărat și vede tot ce faci”.

6. Odată i-a spus unui frate, pe care-l vedea că se ostenește mai presus de puterea lui: „Nevoiește-te, dar vezi să nu ajungi povară la alții!”

7. Altădată a venit o credincioasă la el, spunându-i de „binefacerile” și „puterile” celor care folosesc bioenergia. Părintele Ambrozie i-a zis că el nu

este de acord cu aceste practici și pentru a-și convinge ucenica de aceasta i-a spus să cheme pe unul din acești oameni la el. Venind acesta, toate încercările lui au rămas zadarnice, neputând face nimic înaintea părintelui, care se ruga cu rugăciunea lui Iisus.

Așa a trăit și așa s-a mutat la Domnul părintele Ambrozio!

IEROMONAHUL ILIE CIORUȚĂ Mănăstirea Cernica (1909-1997)

a. Viața

Acest cuvios ieromonah s-a născut în satul Vasile Alecsandri, județul Tulcea, dintr-o familie cu zece copii.

Rămânând orfan de părinți, urmează Seminarul la Constanța, apoi se căsătorește, face teologia la București și ajunge preot în județul Ilfov, păstorind mai multe sate. Aici face o pastorație misionară deosebită, cu mult zel pentru Hristos, neprimind plată pentru sfintele slujbe și făcând multă milostenie cu cei săraci și bolnavi.

Între anii 1962-1964 a fost închis de regimul ateu, pentru râvna cu care slujea Biserica lui Hristos.

Murindu-i soția și punându-și copii în rânduială în anul 1974, după 50 de ani de pastorație, preotul Iorgu, după numele de botez, părăsește lumea și primește tunderea monahală în obștea Mănăstirii Cernica, de lângă București, cu numele de Ieromonahul Ilie.

Fiind plin de râvnă pentru Hristos, în calitate de preot și duhovnic, a săvârșit cele sfinte cu mare evlavie, cu smerenie și totală lepădare de sine, încă 22 de ani, slăvind pe Dumnezeu ziua și noaptea și formând numeroși fii duhovnicești. A fost întotdeauna un om al dreptății, nesuferind nedreptatea.

Permanent era înconjurat de credincioși și de săraci. Postea regulat câte două sau trei zile, negustând nimic de joi până sâmbătă; stătea zilnic la moaștele Sfântului Calinic, mărturisea lumea, mângâia pe toți duhovnicește și izgonea duhurile rele din oameni.

Cunoscându-și dinainte ziua sfârșitului său și lăsând testament scris să fie înmormântat în cimitir, fără sicriu, în rândul oamenilor săraci, și-a cerut iertare de la toți și a adormit cu pace la 8 ianuarie, 1997, nelăsând nici un fel de avere în urma sa și fiind plâns de numeroșii săi fii duhovnicești.

Doamne, numără în ceata sfinților Tăi, pe fericitul Ieromonah Ilie cel smerit și mult nevoitor!

b. Fapte și cuvinte de învățătură¹

1. Spunea de multe ori: „Când am intrat în mănăstire, îmi venea să sărut pietrele de fericire”.

2. Părintele iubea foarte mult milostenia și pe toți care veneau la el îi îndemna la aceasta. Avea un carnet gros cu numele a mii de oameni care făcuseră milostenie la biserici și pe aceștia i-a pomenit toată viața. Când ucenicii făceau milostenie, le spunea: „M-ați întinerit, parcă am 20 de ani!”

3. Pe 1 ianuarie 1997 a scris un bilet pe care l-a pus la vedere, să-l vadă toți călugării: „Fraților, eu mor, veniți să ne împăcăm”.

PROTOSINGHELUL INOCHENTIE HĂȚIȘ **Mănăstirea Robaia-Argeș** **(1901-1997)**

Acest cuvios părinte s-a născut în comuna Sutești, județul Vâlcea, în anul 1901, din părinți smeriți și credincioși. În anul 1929 intră în viața monahală la Mănăstirea Bistrița Olteană și este tuns în monahism în 1931. Apoi este hirotonit diacon, iar în anul 1941 este hirotonit ieromonah și trimis ca preot misionar în Transilvania.

Din 1947 până în 1955 a fost preot slujitor și duhovnic la mănăstirea de metanie, Bistrița, transformată în mănăstire de maici. Iar din 1955 este numit duhovnic la Mănăstirea de maici Robaia-Argeș, unde se nevoiește până la sfârșitul vieții.

Jertfa lui cea mai mare, din clipa hirotoniei până în ceasul morții, a fost săvârșirea dumnezeieștii Liturghii aproape zilnic, timp de peste 60 de ani!

De asemenea, era foarte smerit, blând, iubitor de osteneală, împăciuitor cu toți și întotdeauna împăcat cu sine, cu oamenii și cu Dumnezeu. A contribuit mult și la înnoirea duhovnicească și materială a Mănăstirii Robaia, construind chilii, lucrând la grădină, spovedind credincioși, căci, adeseori, rostea aceste cuvinte: „Decât să stau degeaba, mai bine să lucrez degeaba!”

Viața Protosinghelului Inochentie a fost ca o permanentă liturghie. Toate le făcea cu pace, cu smerenie și bucurie.

După o scurtă suferință, părintele Inochentie s-a mutat la odihna cea de sus, la 14 octombrie, 1997, pentru a săvârși cereasca liturghie cu îngerii și cu toți sfinții, întru slava Preasfintei Treimi.

Doamne, odihnește în ceata Cuvioșilor Părinți pe părintele Inochentie și pe toți părinții purtători de Dumnezeu, întru slava Preasfintei Treimi!

¹ Extrase din Cioruță, Ieromonah Ilie, *Un om al Altarului*, Dervent, 1999.

MONAHUL GAMALIIL PĂVĂLOIU

Mănăstirea Neamț

(1899–1998)

Cuviosul părinte Gamaliil Păvăloiu a fost un mare monah autodidact și misionar renumit în toată țara.

S-a născut în anul 1899, în județul Vrancea, din părinți smeriți și iubitori de Dumnezeu. În anul 1923 a intrat în obștea Mănăstirii Neamț și apoi a fost tuns în cinul monahal, primind numele de Gamaliil.

În anul 1925 s-a cumpărat o tipografie nouă la Mănăstirea Neamț, unde, părintele Gamaliil, fiind înzestrat cu darul scrisului și al învățăturii duhovnicești, a scris numeroase cărți de învățătură ortodoxă. Timp de peste 20 de ani, acest cuvios părinte a tipărit la Neamț sute de mii de cărți și broșuri religioase de tot felul, pe care le difuza personal prin librăria Mănăstirii Neamț, ajungând cunoscut în toată țara.

Aceasta a fost cea mai importantă ascultare și nevoință a monahului Gamaliil până în anul 1960. Ziua corecta manuscise și difuza cărți bisericești, iar noaptea participa la sfintele slujbe în biserică.

Desființându-se tipografia, blândul părinte Gamaliil și-a închinat restul vieții sale numai ascultării și slujbelor bisericești de zi și de noapte, fiind nelipsit de la biserică până la sfârșitul vieții.

În anul 1997, slăbind de bătrânețe, a fost dus la bolnița mănăstirii pentru îngrijire, iar în 9 aprilie, 1998, și-a dat sufletul cu pace în mâinile lui Hristos, fiind în vârstă de 99 de ani.

Doamne, primește în ceata dreptilor sufletul smeritului monah Gamaliil!

ARHIMANDRITUL IACHINT UNCIULEAC

Mănăstirea Putna

(1924–1998)

a. Viața

Cuviosul Arhimandrit Iachint Unciuleac s-a născut în anul 1924, în comuna Dagâța, satul Mănăstirea, județul Iași.

După ce termină Școala de Cântăreți Bisericești din orașul Roman, în anul 1951, îmbrățișează viața monahală, în obștea Mănăstirii Sihăstria. Între anii

1951–1955 urmează cursurile Seminarului Monahal din Mănăstirea Neamț și este hirotonit ierodiacon.

În primăvara anului 1956, un grup de 16 monahi din Mănăstirea Sihăstria, în frunte cu Arhimandritul Dosoftei Murariu, sunt transferați la Mănăstirea Putna, pentru a reinnoi viața duhovnicească de acolo. Între aceștia era și Cuviosul Ierodiacon Iachint.

Suflet foarte blând, liniștit, temător de Dumnezeu și pașnic, părintele Iachint era iubit și căutat de toți, mai ales din anul 1959, când este hirotonit preot și ajunge duhovnicul Mănăstirii Putna și al tuturor credincioșilor din Nordul Moldovei. A fost mulți ani și eclesiarh al bisericii, precum și îndrumător la muzeul mănăstirii, căci avea darul vorbirii și al sfătuirii duhovnicești.

În anul 1973, pe când urma cursurile de teologie la București, a fost rânduit stareț al Mănăstirii Putna, pe care a povățuit-o 20 de ani, contribuind mult la reinnoirea ei generală, atât materială, cât și duhovnicească.

În anul 1992, după canonizarea Sfântului Daniil Sihastrul și a Binecredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, Arhimandritul Iachint se retrage din ascultarea de stareț și, până la sfârșitul vieții pământești, se îndeletnicește numai cu duhovnicia și cu sfătuirea ucenicilor săi apropiați. Deși era greu bolnav în ultimii ani, nu înceta să-și spovedească fiii duhovnicești.

În dimineața zilei de 23 iunie, 1998, după ce a mărturisit câțiva ucenici, a rămas singur în scaunul său de spovedanie și se ruga lui Dumnezeu. Către seară și-a dat duhul în mâinile lui Hristos, în același scaun de spovedanie – fără să cadă –, unde a mărturisit și a povățuit multe mii de călugări și credincioși.

Pentru aceasta a fost plâns de obștea Mănăstirii Putna și de toți fiii săi duhovnicești, iar la cimitir a fost acoperit cu țărână, cu flori și cu lacrimi, de mâinile ucenicilor săi, la îndemnul preoților care ziceau: „Să acoperim cu mâinile pe cel ce cu mâinile sale ne-a dezlegat de păcate!”

Așa a lucrat Dumnezeu prin blândul Arhimandrit și stareț Iachint de la Putna, care s-a nevoit în acest sfânt lăcaș 42 de ani!

b. Fapte și cuvinte de învățătură²

1. Părintele Iachint puneă întotdeauna accentul pe trăire:

– A vorbi despre virtuți, despre învățătura lui Hristos, despre voia lui Dumnezeu, fără a lucra virtuțile și a le trăi în fiecare clipă, este o mare nebuie, este de râsul diavolilor.

² Extrase din *Părintele Iachint al Putnei*, Ed. Bizantină, 2000.

2. Despre însemnătatea părintelui duhovnicesc, Părintele Iachint spunea:

– Urcușul duhovnicesc nu poate fi înfăptuit decât sub îndrumarea unui duhovnic iscusit. Îndrumarea sufletelor spre mântuire, ridicarea din prăpastia păcatelor, a patimilor, din deznădejde, este o artă care nu se învață pe băncile școlilor, ci numai în lupta cu viața. Această artă poate fi deprinsă numai la școala smereniei, a ascultării, a lepădării de sine, numai în lumina lui Hristos. Omul în viață poate învăța orice singur, dar tainele sufletului și ducerea războiului nevăzut nu pot fi înfăptuite decât sub povățuirea unui duhovnic înțelept. Mântuirea sufletului se pune în aceiași termeni ca și în veacurile trecute, *căci Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, același este*.

3. Părintele Iachint era preocupat de câștigarea definitivă a celor ce părăsesc calea păcatului, dar se îndoiesc că Dumnezeu i-a iertat. Spunea cu toată convingerea că omul trebuie să aibă încredere în cuvântul lui Dumnezeu: *Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 11, 28); *...dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea* (Ioan 16, 33); *De vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi* (Isaia 1, 18).

Venea totdeauna cu argumente scripturistice pentru a spori încrederea în mila lui Dumnezeu a celor întorși de la păcat.

4. Celor ce se îndoiau în existența sufletului, Părintele Iachint le zicea:

– Știi ce este sufletul? Este mai viu și mai adevărat decât trupul. Trupul îl vezi, dar nu știi ce este în interiorul lui. Nu-i cunoști întotdeauna structura, suferințele și cauzele lor. Pe când sufletul este ceva clar. Ați auzit spunându-se despre cineva că este «un mare suflet» sau că este «un om fără suflet»? Vrea să spună că omul cu suflet este acela care emană bunătate, dragoste față de semenii; care iubește pe săraci și pe orfani; care știe să-i ierte pe cei care i-au greșit, pe dușmani; care răsplătește răul cu bine, care nu ține minte răul; care are frică de și credință, care săvârșește roadele credinței. Un suflet mare este acela care se jertfește pentru binele altuia, care nu caută ale sale, ci pacea celorlalți.

Pe de altă parte omul cu suflet mic sau fără suflet este omul viclean, plin de răutate, care nu are astâmpăr, nici odihnă, nici mulțumire; omul nemilos-tiv, necinstit, mincinos, care se bucură de răul altuia; omul care nu este mișcat de suferința altora, care își clădește fericirea pe slăbiciunile celorlalți.

5. Le mai spunea ucenicilor:

– Trebuie să punem mare accent pe cunoașterea de sine, luptând pentru aceasta, și să cerem cu insistență în rugăciuni, ca Dumnezeu să ne lumineze întunericul sufletelor și să ne dea ajutor pentru a izgoni toată răutatea care și-a făcut cuib în mintea și în inima noastră. Fără cunoașterea de sine și lupta

împotriva răului, nu este posibil nici un urcuș duhovnicesc. Să cerem lui Dumnezeu să ne ajute să descoperim și să învingem toate cugetele viclene și duplicitatea din noi.

6. Apoi, fiind întrebat cum poate omul să se silească pe sine însuși la rugăciune, Părintele Iachint spunea:

- Într-adevăr, nimic pe lume nu are dușmani mai mari ca rugăciunea. Este absolut necesar ca fiecare creștin să caute timp de rugăciune, să-și facă un program de rugăciune, așa cum își face program pentru treburile zilnice.

7. Mai spunea Părintele Iachint:

- Chiar dacă simțim că rugăciunea noastră nu este fierbinte, că nu ne putem concentra, că sufletul este risipit, totuși să ne rugăm, să ne rugăm cum putem, căci vom ajunge să ne rugăm cum trebuie. Sufletul se încălzește încetul cu încetul prin șederea îndelungată în fața lui Dumnezeu, prin cugetarea permanentă la lucrarea lui Dumnezeu, la sfârșitul nostru, la minunile pe care Dumnezeu le face în fiecare clipă cu noi. Cu timpul, sufletul va căpăta deprindere, va dori rugăciunea așa cum trupul are nevoie de aer și de apă. Astfel vom ajunge să zicem și noi cu împăratul David: *În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa Te dorește pe Tine sufletul meu, Dumnezeule.*

Rugăciunea va începe să curgă cu vreme și fără vreme, devenind ca un izvor pururea curgător, încât ne vom ruga oriunde și în orice condiții.

8. Părintele Iachint era un bun cunoscător al mecanismelor de pervertire a sufletului. El spunea:

- Poftele trupului apar ca urmare a nesatisfacerii unor cerințe sufletești. Apare un gol în suflet care trebuie umplut cu ceva. Astfel, dacă dorința sufletului de rugăciune, de cugetare sfântă, de smerenie, de ascultare, de lepădare de sine nu este satisfăcută prin citirea de cărți sfinte, prin rugăciune și înfrânare, prin nevoință și ascultare, apar neliniști, nemulțumiri care sunt preluate de trup și de suflet.

Astfel apare nevoia de a mânca și de a bea, în loc de a posti; de a cleveti și a judeca pe alții, în loc de a ne ruga și a ne smeri; slavă deșartă, în loc de a ne vedea neputințele și păcatele noastre; iubire de avuții, de bunuri, în loc de sărăcie; iuțime, în loc de blândețe și bunătate; cugetări deșarte, în loc de cugetări sfinte. Până nu ne trezim din rătăcire, suntem asediați de fel de fel de patimi cu care vom avea de luptat după ce vom afla calea de întoarcere.

9. Odată, Părintele Iachint le-a vorbit ucenicilor săi și despre poftă, zicând:

- Să știți că nu orice poftă este viciu. Numai poftele repetate, întreținute și alimentate cu plăceri, care se transformă în obișnuințe, în deprinderi, care

Protosinghelul Teodul Varzarie († 1981)
Mănăstirea Agapia

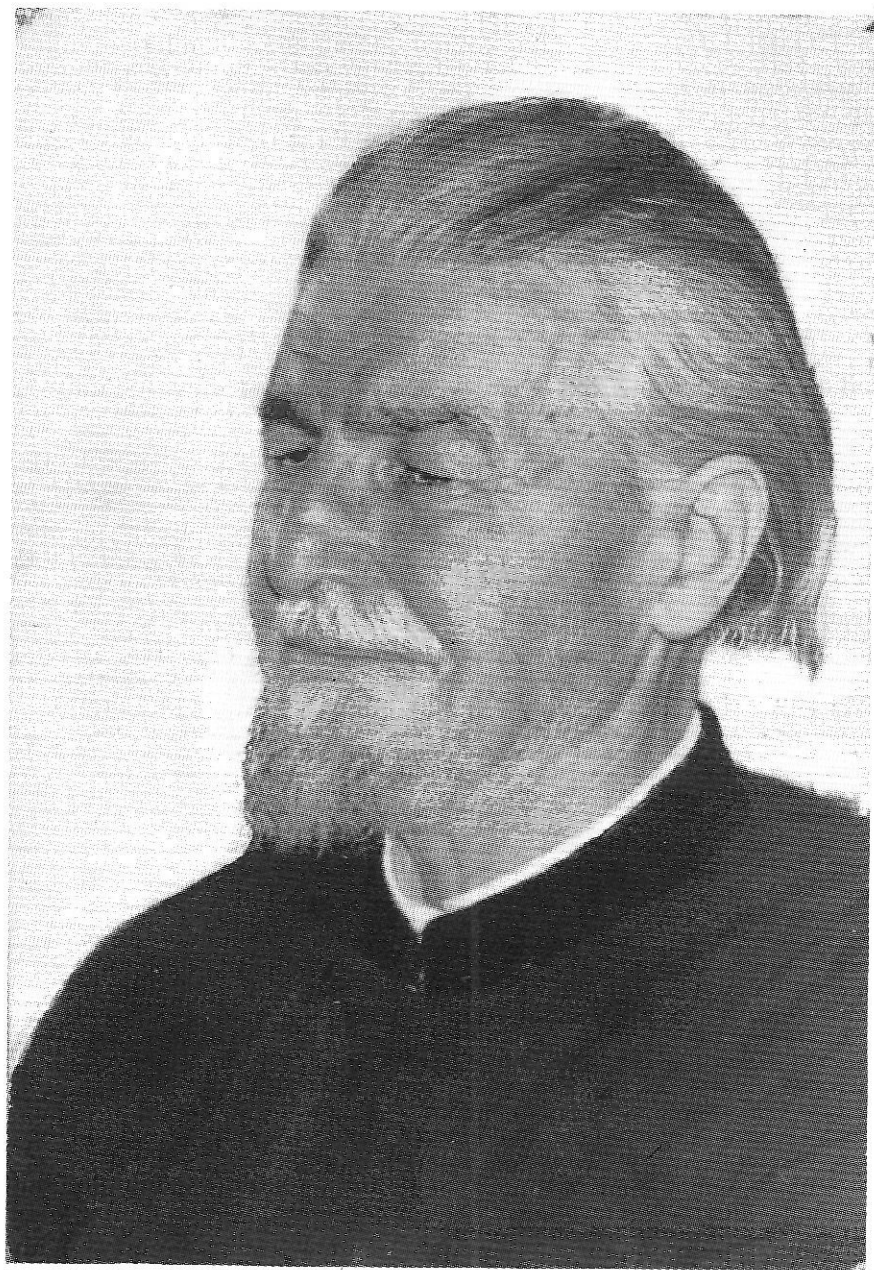
Arhimandritul Gherontie Ghenoiiu († 1984)
Catedrala Patriarhală

Protosinghelul Ioil Gheorghiu († 1986)
Mănăstirea Sihăstria

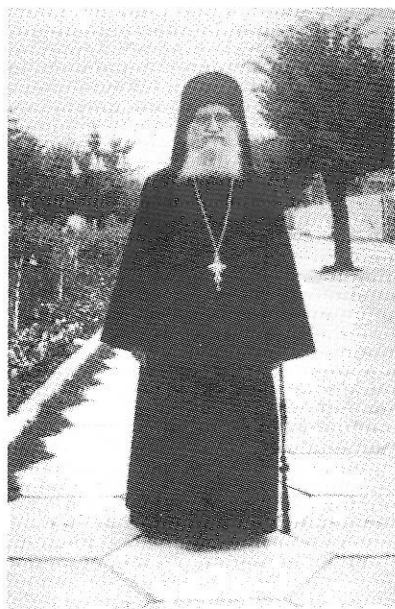
Protosinghelul Emilian Olaru († 1987)
Mănăstirea Slatina

Arhimandritul Benedict Ghiuș († 1990)
Mănăstirea Cernica

Ieroschimonahul Paisie Olaru († 1990)
Mănăstirea Sihăstria

Arhimandritul Dosoftei Morariu († 1990)
Mănăstirea Slatina – Suceava

Arhimandritul Elefterie Mihale († 1990)
Mănăstirea Dervent

Monahia Eustohia Ciucanu († 1991)
Mănăstirea Agapia

Cuviosul Iuvenalie Străinul († 1996)
Mănăstirea Sfânta Ecaterina – Sinai

Protosinghelul Ambrozie Dogaru († 1996)
Mănăstirea Sihăstria

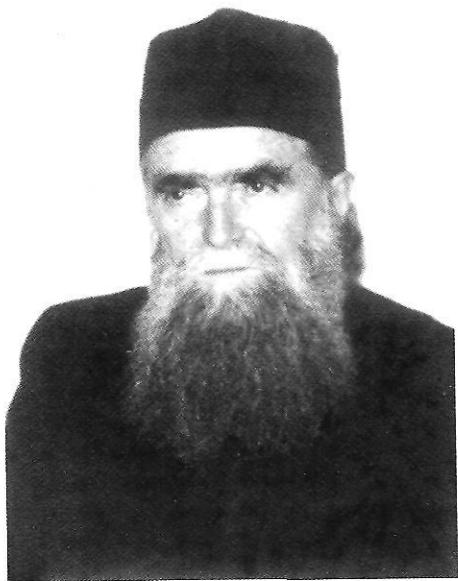
Protosinghelul Inochentie Hățiș († 1997)
Mănăstirea Robaia – Argeș

Ieromonahul Ilie Cioruță († 1997)
Mănăstirea Cernica

Monahul Gamaliil Păvăloiu († 1998)
Mănăstirea Neamț

Arhimandritul Iachint Unciuleac († 1998)
Mănăstirea Putna

Monahul Marcu Dumitrescu († 1999)
Mănăstirea Sihăstria

Ieroschimonahul Onufrie Frunză († 2001)
Mănăstirea Sihăstria

Arhimandritul Cleopa Ilie († 1998)
Mănăstirea Sihăstria

ne obligă să le săvârșim, numai astfel de pofte devin vicii. Orice poftă, dacă este alungată și nu este alimentată, cu timpul slăbește, se usucă și dispare.

10. Un frate l-a întrebat pe Părintele Iachint: „De ce facem atât de ușor păcatul”? Iar părintele i-a răspuns:

– Păcatul presupune întotdeauna o plăcere aparentă, apare ca un trandafir care ascunde mulți ghimpi. Totul este iluzie, care mai apoi se transformă în amar și plângere. Pe când urmarea virtuților cere multă osteneală. Binele se face greu, pentru că presupune multă înfrânare, abținere, mergerea pe calea cea strâmtă, lacrimi, răbdare, suferință, renunțare la propria voință.

11. Părintele Iachint mai spunea:

– Satana iese la luptă deschisă atunci când vede că omul părăsește păcatul; aruncă toată oastea iadului asupra bietului suflet, numai să-l apuce.

12. Care sunt roadele ascultării duhovnicești? l-a întrebat un ucenic.

– Sunt multe și mari roadele ascultării creștine, în care intră și ascultarea monahală. Că din ascultare se naște smerenia, blândețea, răbdarea, fără-de-grija vieții, nădejdea mântuirii, rugăciunea cu lacrimi, netemerea de moarte, bucuria duhovnicească și pacea inimii. Ce alte daruri mai mari ne dorim în viață decât acestea, și cine este oare mai bogat sufletește decât cel ce iubește ascultarea de Hristos și de Biserică, de părinți și de duhovnic? Cea mai ușoară și sigură cale de mântuire este a celui ce trăiește toată viața în ascultare, adică face toate cu sfat și binecuvântare, cu rugăciune și întrebare. Și cea mai grea mântuire este a celui ce trăiește pe pământ de capul său, fără Biserică, fără părinți, fără duhovnic, fără cărți sfinte, fără rugăciune și bucurie duhovnicească în inimă. Viața aceluia este încă de pe pământ un iad.

13. Părintele Iachint îndemna permanent la prezența la biserică, la trapeză, la ascultare: „Cine nu păzește lucrurile acestea în viața monahală nu poate ca să biruiască, ci este biruit de patimi, care ușor-ușor se încuibează. Dar dacă cineva păzește și are biserica, trapeza și ascultarea, patimile își fac mult mai greu loc în viața lui duhovnicească”.

14. Părintele Iachint insista foarte mult pe mărturisirea gândurilor, știind că aceasta are un rol deosebit în viața monahală. „Dacă nu-ți mărturisești gândurile – zicea părintele –, acestea rămân și nu fac altceva decât să sape la temelia casei sufletești”.

Insista apoi și punea foarte mult accentul pe sinceritatea față de duhovnic: „Să-i mărturisești totul, să-i spui totul, să nu ascunzi nimic”.

Punea accent pe fidelitatea față de mănăstire: „Să iubești locul unde ai fost chemat”. Zicea el că mănăstirea este ca o mireasă pe care ți-ai ales-o și trebuie să ții la ea ca la tovarășul tău, ca la familia ta. Mai mult decât atât: să-i iubești trecutul, prezentul și viitorul acelei mănăstiri, să-i iubești pe părinții

care au viețuit în mănăstire, să-i pomenești în rugăciunile tale, să te simți în duh de comuniune cu ei și să-i iubești pe cei împreună nevoitori.

15. Părintele Iachint nu accepta vrajba. Ținea foarte mult la lucrul acesta: să nu fie dezbinare între frați sau între părinți. Folosea orice mijloc pentru a reazeza în obște pacea, echilibrul. Apoi cerea începătorului, pe lângă deschiderea deplină față de părintele său duhovnicesc, să-și uite trecutul și să trăiască prezentul, pentru viitor, pentru întâlnirea cu Hristos.

16. Spunea Părintele Iachint: „Când suntem la răscruce este bine să nu ne grăbim, ci să ne oprim, să judecăm, să ne rugăm și să cerem ajutorul lui Dumnezeu, al Maicii Domnului, al sfântului înger păzitor, al sfinților și să cerem sfat – sfatul părintelui duhovnicesc”.

17. Fiind întrebat care trebuie să fie virtuțile unui călugăr, Părintele Iachint a zis:

– Smerenia. Smerenia este virtutea din care se nasc toate virtuțile. Dacă ai smerenie, ai temelia vieții duhovnicești. Fără smerenie nu poți să zidești. Rugăciunea, dacă este așezată pe smerenie și izvorăște din smerenie, atunci curge, cântă inima. Dar dacă nu este așezată pe smerenie, deși te străduiești, rugăciunea este ca o aramă răsunătoare și ca un chimval răsunător. Așa se face rugăciunea pentru cel care nu se roagă cu smerenie. Rămâne numai la nivelul de jos, nu se urcă spre înălțimi.

La monahi aprecia tăierea voii, căci știa că ascultarea și tăierea voii nasc smerenia cea mai adâncă. Se necăjea foarte mult când se făcea ceva fără binecuvântare. Se mârșea, deși nu certa mult, dar în câteva cuvinte spunea ceea ce trebuie.

18. Părintele Iachint mai spunea:

– Mântuirea sufletului presupune angajare totală și voință puternică de a părăsi păcatul. Când omul nu este ferm și hotărât și nu urăște din toată ființa sa păcatul, atunci ispitele și căderile sunt foarte lesnicioase.

19. Iar ucenicului său celui mai apropiat îi spunea:

– Citește, frate, citește cărți sfinte, căci cine are o asemenea preocupare sfârșește prin a cădea la picioarele Crucii și de acolo se îngroapă cu Iisus și înviază cu Iisus. Acesta este canonul pe care ți-l dau.

20. După ce s-a retras din stăreție, Părintele Iachint s-a rugat mai mult cu rugăciunea lui Iisus. Nu a fost un om al pravilei, nu a fost un om care să ia Psaltirea și Ceaslovul și să le citească. Le recomanda și pe acestea, dar ținea la rugăciunea neîncetată către Dumnezeu. „Cine se roagă numai din Ceaslov sau din carte, acela nu se roagă” – spunea el.

Așa a trăit și așa a murit marele stareț și duhovnic, Părintele Iachint.

MONAHUL NICODIM COSTACHI

Mănăstirea Sihăstria

(1912-1998)

Smeritul și blândul monah Nicodim Costachi s-a născut în anul 1912, în comuna Pârjol-Bacău, din părinți evlavioși. În anul 1944 a intrat în obștea Mănăstirii Secu, călugărit cu numele de Nicodim, ajungând ucenic al unui mare călugăr isihast, Damian Țâru, despre care vorbea cu mare respect.

De la el a deprins tainele vieții duhovnicești și, îndeosebi, smerenia, ascultarea, rugăciunea și liniștea. Tot de la el a învățat să fugă de cele pământești și să se hrănească din citirea Vieților Sfinților și din cuvintele Sfinților Ioan Scărarul și Isaac Sirul, pe care le iubea cel mai mult.

În anul 1948, Părintele Nicodim se închinoviază în obștea Mănăstirii Sihăstria, fiind atras de renumitul stareț de atunci, Arhimandritul Cleopa Ilie, care i-a fost duhovnic până la obștescul său sfârșit. Aici a făcut ascultare zeci de ani la fierărie, iar noaptea și în sărbători mergea la biserică, cânta la strună și se liniștea în chilie. Avea și doi ucenici, însă nici unul dintre ei nu cunoștea nevoia și bucuriile duhovnicești ale părintelui lor sufletească.

În ultimii douăzeci de ani, părintele Nicodim venea mai rar la biserică și la masa de obște. Se ruga mai ales la chilie și se hrănea cu ce îi aducea ucenicul de la trapeză. Viața sa în Hristos nu o știa nimeni decât numai duhovnicul și Dumnezeu. Așezarea sa sufletească de acum era aceeași ca și în tinerețe. Totdeauna era blând, tăcut, smerit, liniștit și împăcat cu toți. Apoi, permanent fugea de oameni pentru dragostea lui Hristos.

Părinții bătrâni spun că, pe când era încă la Mănăstirea Secu, a vrut starețul de atunci să-l facă preot. Însă el nu voia. Sosise hramul mănăstirii, venise și episcopul de la Iași, iar el se ruga în chilie să-i arate Domnul voia Sa. Apoi, lăsând ușa chiliei deschisă, se ruga în taină. Apropiindu-se vremea Sfintei Liturghii, episcopul a trimis doi părinți să-l cheme la hirotonie. Dar, văzând ușa chiliei deschisă, au crezut că nu este înăuntru și s-au întors, așa voind Dumnezeu. Astfel, cu rânduială de sus, Părintele Nicodim a rămas monah smerit și iubitor de liniște în toată viața sa.

Spre sfârșitul vieții sale bunul părinte Nicodim se ruga mult și vorbea puțin, fiind ajutat în toate de ucenicul său, monahul Evghenie. Apoi, simțind că îl cheamă Dumnezeu, s-a mărturisit și a primit Preacuratele Taine. La urmă s-a uitat către cer și a zis ucenicului său: „Părinte Evghenie, de acum trebuie să-mi dau sufletul în mâinile Domnului!” În clipa aceea, Părintele Nicodim și-a dat duhul cu pace în mâinile lui Hristos, în ziua de 10 iulie, 1998.

ARHIMANDRITUL CLEOPA ILIE**Mănăstirea Sihăstria****(1912-1998)****a. Viața**

Vrednicul de pomenire Arhimandritul Cleopa Ilie s-a născut în comuna Sulița, județul Botoșani, fiind al cincilea copil din cei zece frați. Părinții săi, Alexandru și Ana, erau agricultori și duceau o viață creștinească aleasă.

După ce termină șapte clase primare, Constantin, care avea să devină mai târziu Arhimandritul Cleopa, se îndeletnicește cu păstoritul oilor, împreună cu frații săi mai mari, Vasile și Gheorghe, în preajma Schitului Cozancea din apropiere. Nu departe de acest schit se nevoia de mai mulți ani și Cuviosul Paisie „Pustnicul” din partea locului, care le-a devenit părinte duhovnicesc.

În anul 1929, cei trei frați, Vasile, Gheorghe și Constantin, au intrat în obștea Schitului Sihăstria – Neamț, care era povățuit de vestitul egumen atonit, Ieroschimonașul Ioanichie Moroi. Între anii 1931-1933, frații mai mari ai Părintelui Cleopa s-au mutat la Domnul, rămânând la Sihăstria singur fratele Constantin. Între anii 1935-1936, Constantin își satisface serviciul militar la Botoșani. Apoi, la 2 august, 1937, este tuns în monahism de egumenul schitului, primind numele de monașul Cleopa.

Aproape zece ani a păstorit oile schitului. Iar în vara anului 1942 a fost ales de obștea schitului locțiitor al bătrânului egumen, care era grav bolnav.

După mutarea la Domnul a bătrânului egumen, la 5 septembrie, 1944, Părintele Cleopa este hirotonit diacon, la 27 decembrie, 1944, iar la 23 ianuarie, 1945 este hirotonit preot la Mănăstirea Neamț și numit egumen al Schitului Sihăstria, pe care îl povățuiește cinci ani de zile.

La 30 iunie 1947, Schitul Sihăstria este ridicat la rang de mănăstire prin decret patriarhal, având peste 70 de viețuitori, iar Protosinghelul Cleopa a fost hirotesit arhimandrit.

În anul 1948, Părintele Cleopa se retrage la liniște aproape un an de zile în Munții Neamțului; iar la 30 august 1949 este transferat cu 30 de părinți și frați de la Sihăstria la Mănăstirea Slatina – Suceava, pe care o conduce până în anul 1956. Timp de peste doi ani de zile, între 1953-1954, Părintele Cleopa s-a nevoit ca pustnic în Munții Rarăului împreună cu Ieromonahul Arsenie Papacioc, fiind îndepărtați din obște de conducerea ateistă de atunci.

În vara anului 1956, Arhimandritul Cleopa se reîntoarce la metanie, în obștea Mănăstirii Sihăstria, ca duhovnic. Dar după trei ani de zile, în timpul mării prigoane împotriva monahismului românesc din anii 1959-1964, se retrage în Munții Neamț.

Din toamna anului 1964 până la sfârșitul vieții sale, Părintele Cleopa a slujit cele sfinte și a fost duhovnicul principal al Mănăstirii Sihăstria, care număra peste o sută de viețuitori.

La 2 decembrie 1998, Arhimandritul Cleopa și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, fiind plâns de ucenicii săi și de numeroșii credincioși care l-au cunoscut.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. După nașterea pruncului Constantin, la 10 aprilie 1912, mama sa a văzut că nu mănâncă nimic. Atunci s-a dus cu el la Schitul Cozancea din apropiere, la vestitul duhovnic Conon Gavrilescu, ca să-i citească rugăciuni de sănătate.

- Ce să fac, părinte, cu copilul acesta? Mă tem să nu moară!
- Știi ce să faci? Să-l dăruiești Maicii Domnului!
- Cum să-l dăruiesc Maicii Domnului?

- Ia o lumânare și un prosop, așează pruncul înaintea icoanei Maicii Domnului, fă trei metanii și spune așa: „Maica Domnului, îți dăruiesc ție copilul acesta al meu care este bolnav. Fă ce știi tu cu el!”

De atunci pruncul Constantin s-a făcut sănătos și nu a mai fost bolnav de moarte niciodată.

2. Tânărul Constantin a fost ales de Dumnezeu din copilărie să-I slujească toată viața. În fiecare sărbătoare mergea la biserică împreună cu frații săi, făcea sute de metanii, postea mult și învățase pe de rost multe rugăciuni și acatistul Bunei Vestiri, pe care îl rostea zilnic în cinstea Maicii Domnului. Vara, păștea oile împreună cu frații săi la Schitul Cozancea, aproape de pustnicul Paisie, care îi sfătuia și-i binecuvânta.

3. Cei trei frați, hotărându-se să plece la mănăstire în Schitul Sihăstria, unde se nevoia Cuviosul egumen Ioanichie, s-au dus mai întâi să ia binecuvântare de la Schimonahul Paisie, povățuitorul lor, care se nevoia în Schitul Cozancea.

La întoarcere părinții îi rugau să mai stea un timp acasă. Dar ei, întăriți de harul Duhului Sfânt, au început să cânte într-un glas acatistul Mântuitorului: „Apărătorul cel mai mare și Doamne, Biruitorul iadului, ca cei ce ne-am izbăvit de moartea cea veșnică, cele de laudă aducem Ție...!”

Atunci părinții, văzând râvna lor, au început să plângă cu lacrimi și i-au lăsat să plece la mănăstire.

4. Mama copiilor suspina mereu pentru cei trei fii ai săi, plecați la mănăstire. Dar soțul ei, Alexandru, îi zicea: „Femeie hăi, lasă-i să se ducă la

mănăstire! De ce n-am avut noi mintea lor când eram ca ei? Iată, mâine, poimăine plecăm și noi la Domnul și ce ne-a folosit nouă viața aceasta?”

5. În toamna anului 1930, frații Vasile și Constantin, având ascultarea la oi, le pășteau prin munții Sihlei. Într-o după amiază a trecut pe poteca muntelui un episcop sfânt și făcător de minuni, cu numele Ioan, refugiat din Rusia, prin anul 1920.

Episcopul, poposind puțin și binecuvântând frații de la oi, a zis diaconului său, care știa limba română:

– Spune-i fratelui Vasile să se pregătească, căci are de mers o cale lungă!

Însă fratele Constantin, neînțelegând ce vrea să spună episcopul, i-a sărutat mâna și s-a dus după oi. După șase luni de zile, fratele său mai mare, Vasile, s-a mutat la Domnul, împlinindu-se astfel profeția episcopului Ioan.

6. După moartea fratelui Vasile, Părintele Cleopa a citit timp de 40 de zile o Psaltire pe zi, pentru a afla unde este sufletul lui. Când s-au împlinit 40 de zile de la moartea fratelui său, părintele a avut un vis.

Se făcea că s-a deschis mormântul fratelui său, care se afla în partea dreaptă a altarului bisericii, capacul de pe sicriu s-a dat la o parte, iar din Sfântul Altar a început să curgă printr-o țevă peste mormântul fratelui său un izvor cu apă limpede ca de cristal. Și cum curgea apa aceea, fratele Vasile se albea din ce în ce mai tare, iar chipul îi devenea tot mai strălucitor. Apoi s-a deșteptat ca din somn și a spus: „Măi, frate, *spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă voi albi!*”

La urmă Părintele Cleopa a mers la egumenul schitului, să-i spună visul, temându-se să nu fie înșelăciune diavolească. Părintele Ioanichie i-a spus: „Ai văzut, băiete? S-au împlinit 40 de zile. Ce nevoie mare avea acela! Știa atâtea acatiste și Psaltirea pe de rost. A murit martir în ascultare; până la ultima suflare s-a ținut de oile mănăstirii. Ai văzut de unde vine izbăvirea și izvorul? Din Sfântul Altar! Că acea apă pe care ai văzut-o închipuiește liturghiile care s-au slujit 40 de zile. Și prin liturghiile Bisericii și cu cât a mai făcut el fapte bune, l-a spălat Dumnezeu și l-a albit. N-a fost vis de la diavoli, ci ți-a arătat Dumnezeu că rugăciunile Bisericii și liturghiile l-au albit”.

7. După mutarea la Domnul a fraților săi, Părintele Cleopa era foarte întristat pentru sfârșitul lor atât de timpuriu. Dar se ruga cu lacrimi lui Dumnezeu să-i descopere unde anume sunt sufletele lor. Și, într-o seară, a visat că s-a întâlnit cu frații săi, Vasile și Gherasim, împreună cu surorile lor plecate la Domnul, într-o grădină minunată plină de flori și bună mireasmă, cu pomi încărcăți de roade, unde păsări cerești cântau laude lui Dumnezeu. Toată

noaptea aceea au petrecut-o plimbându-se și cântând cu multă bucurie duhovnicească în grădina Raiului!

La urmă frații și-au luat rămas bun de la el și, promițându-i că se vor ruga pentru dânsul ca să fie cu toții împreună, l-au îndemnat să facă ascultare și să se roage neîncetat, că după o vreme va fi povățuitor de suflete și va veni și el lângă dânșii. Apoi s-au depărtat săltând de bucurie, iar părintele s-a deșteptat din somnul său adânc. Era ora 5 dimineața.

8. După zece ani de ascultare la oile schitului, părinții din obștea Sihăstriei au urcat la stână pe munte, în vara anului 1942, și i-au zis monahului Cleopa:

– Părinte Cleopa, iată schitul este ars de foc, starețul nostru este greu bolnav la pat și nu are cine conduce schitul. Te rugăm vino devală și rânduiește toate ascultările din schit, că te va ajuta Maica Domnului!

Atunci Părintele Cleopa le-a spus:

– Dacă este voia Domnului, fac ascultare! Dar mai întâi lăsați-mă să cer sfatul părintelui meu, pustnicul Paisie de la Cozancea.

După ce i-a scris, bătrânul a răspuns: „Părinte Cleopa, dacă obștea te-a ales, fă ascultare! Dar nu te bucura când te-or pune stareț și nu te întrista când te-or scoate din stareție! Roagă-te mai mult și lasă-te în voia Domnului”.

Așa a ajuns Părintele Cleopa egumen la Schitul Sihăstria, în anul 1942.

9. Mai târziu, mergând Părintele Cleopa cu căruța la via schitului de la Buhuși, l-a întâmpinat o creștină din partea locului, cu un rând de veșminte preoțești, un Liturghier și un toiag și i-a zis:

– Părinte, au rămas în casa mea aceste veșminte, cartea și toiagul, de la un preot militar. Vă rog luați-le dumneavoastră la mănăstire, poate vă trebuie, că noi ne temem să le ținem în casă!

– Bine, soro, i-a zis părintele. Le luăm la mănăstire!

Aceste trei daruri le-au socotit părinții din schit ca un semn că monahul Cleopa va primi în curând preoția, că va povățui bine obștea fraților și că îi va învăța pe toți calea mântuirii.

Într-adevăr, după trei luni de zile, Părintele Cleopa a primit hirotonia în diacon, la 27 decembrie, 1944; iar la 23 ianuarie, 1945, a fost hirotonit preot și duhovnic tot la Mănăstirea Neamț, după care a fost numit egumen al Schitului Sihăstria.

10. În anul 1943, tatăl Părintelui Cleopa a plecat la Domnul, dar el nu s-a dus la înmormântare.

– De ce n-ai venit la înmormântarea tatei? l-a întrebat mama sa mai târziu.

- Eu am venit la mănăstire și nu mai am tată și mamă. Tată am pe Dumnezeu și mamă am pe Maica Domnului!

- Dar eu nu sunt mama ta? a zis bătrâna plângând.

- Vino la mănăstire și atunci ești mama mea! a răspuns Părintele Cleopa.

Apoi bătrâna, rămânând singură în sat, s-a hotărât să vină și ea la mănăstire și să slujească lui Hristos.

În toamna anului 1946, Părintele Cleopa a dus-o pe mama sa la Mănăstirea Agapia Veche, unde s-a călugărit, primind numele de Agafia, și s-a nevoit 22 de ani. Apoi, bineplăcând lui Dumnezeu, și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, în vara anului 1968.

11. În toamna anului 1947, mergând Părintele Cleopa la București să cumpere sfinte vase pentru noul paraclis, a fost invitat într-o seară la profesorul universitar Alexandru Mironescu, unde se adunase multă lume, preoți și intelectuali, și fiecare rostea câte un cuvânt duhovnicesc.

Când a început să vorbească Părintele Cleopa, după câteva minute, icoana Maicii Domnului din perete a început a se legăna singură, scoțând un sunet ca de harpă. A fost un moment foarte emoționant, nemaiîntâlnit până atunci, încât toți s-au minunat și au dat laudă lui Dumnezeu și Maicii Domnului, spunând cu lacrimi: „O minune! O minune a Maicii Domnului!” Apoi ziceau: „Părinte Cleopa, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!”

12. Părintele Cleopa împreună cu câțiva sihaștri din Munții Sihlei și ai Sihăstriei, știau că în partea locului se nevoia, alături de pustnicii noștri, și un mare sihastru rus, anume episcopul Ioan, făcător de minuni.

Acest sfânt al zilelor noastre era refugiat în această zonă datorită războiului și terorii ateiste din Rusia și își avea sălașul în Munții Neamț din împrejurimi. Dar nimeni nu știa viața și bordeiul lui. Și era plin de harul Duhului Sfânt, încât uneori se arăta oamenilor la vedere, iar alteori, asemenea sfinților de odinioară, nu-l putea vedea nimeni, chiar dacă trecea pe lângă el. Despre aceasta spunea fericitul episcop numai duhovnicului său, Ieroschimonahul Vasian de la Sihla († 1955), precum și duhovnicului Teodul Varzare de la Mănăstirea Agapia († 1981), care știa limba rusă.

13. Întâlnindu-se odată în pădure cu duhovnicul Teodul, la locul numit Poiana Trapezei, Sfântul Episcop Ioan i-a spus:

- Știu că te duci să te spovedești la Părintele Cleopa, dar astăzi nu este la Sihăstria, căci este chemat la Mănăstirea Neamț la consiliu. Întoarce-te înapoi la Agapia și vei veni în altă zi!

- Dar când să vin, Prea Sfințite?

- Nu te îngriji de aceasta sfinția ta, că are Dumnezeu grijă de toate!

14. Altădată iarăși venea Părintele Teodul la Părintele Cleopa pentru spovedanie, și ca prin minune, fiind înainte-văzător, Sfântul Episcop Ioan îl aștepta în marginea pădurii. Apoi i-a zis:

– Acum Părintele Cleopa este la mănăstire și poți să mergi la Sfânta Spovedanie. Și eu mă duc adeseori la Sihăstria la Sfânta Liturghie, dar nu mă vede nimeni, cu darul lui Hristos!

15. După război mulți răufăcători se adăposteau prin păduri și făceau multe tâlhării pe la mănăstiri, prădând de mai multe ori Mănăstirea Sihăstria, încât nu știa Părintele Cleopa, starețul mănăstirii, ce să mai facă. Atunci a cerut sfatul Episcopului Valeriu de la Mănăstirea Neamț. Iar blândul episcop i-a spus:

– Părinte Cleopa, știți ce să faceți? Să faceți privegherea Acoperământului Maicii Domnului în fiecare marți seara și să citiți neîncetat la Psaltire câte două ore, când nu este slujbă, de la stareț până la ultimul frate! Dacă veți face așa, Maica Domnului va îndepărta pe acești răufăcători, vă va păzi de tot răul și vă va binecuvânta cu tot ce aveți trebuință, iar Mănăstirea Sihăstria va fi păzită de orice primejdie!

Într-adevăr, cum a început să se citească la Psaltire ziua și noaptea și să se facă privegherea Acoperământului Maicii Domnului, îndată hoții au dispărut din păduri, fiind prinși, iar Mănăstirea Sihăstria a fost izbăvită de primejdii, fiind acoperită cu omoforul Maicii Domnului.

16. Tot în vara anului 1947, din lucrarea vrăjmașului, oile mănăstirii s-au speriat într-o noapte și o mare parte din ele s-au rătăcit în munții Sihlei. Zadarnic le-au căutat frații, că nu le-au aflat.

După zece zile, au spus de pierderea oilor Părintelui Cleopa. Atunci sfinția sa a mers cu frații în biserică, s-au rugat la Maica Domnului pentru oile pierdute, au făcut câte trei metanii și au plecat să caute oile în munți. Apoi, cu mila lui Dumnezeu și cu rugăciunile Maicii Domnului, le-au aflat pe toate, fără să se piardă vreuna. După aceea, întorcându-se la mănăstire, au mulțumit Maicii Domnului că au aflat oile pierdute, cu rugăciunile Părintelui Cleopa.

17. În toamna anului 1947 Părintele Cleopa spovedea lumea ziua și noaptea, încât nu avea timp nici să mănânce. Iar într-o noapte a venit la el o femeie deznădăjduită și i-a spus plângând:

– Părinte, stau aici de șase ore și vreau să mă spovedesc, că am păcate foarte mari pe suflet!

– Femeie, sunt obosit. Te rog să vii dimineață.

– Părinte, dacă nu mă primești acum la spovedanie, eu mă duc să mă omor! Uite, am și o funie la mine! Am făcut păcate foarte mari și am avortat mulți copii. Primește-mă că nu mai pot răbda!

Atunci Părintele Cleopa a primit-o la spovedanie, a încurajat-o, i-a dat nădejde de mântuire și a dezlegat-o de păcatele ei cele grele.

A doua zi, femeia a luat agheasmă mare și s-a întors liniștită și împăcată la casa ei.

18. În primăvara anului 1948 Părintele Cleopa a rostit o frumoasă predică în cinstea Sfinților împărați Constantin și Elena. Aceasta a supărat autoritățile locale, care s-au hotărât să-l închidă.

Dar în acea noapte părintele s-a retras în Munții Sihlei și s-a nevoit acolo singur cu darul lui Hristos, timp de șase luni de zile, pătimind multe ispite de la diavoli. Că uneori îl amenințau cu năluciri, alteori îl chinuiau cu tristețea, iar alteori îl ispiteau cu frică și cu vise înfricoșate. Însă el, cu darul lui Hristos și cu rugăciunile Maicii Domnului, pe toate le-a biruit.

19. Odată, terminând Sfintele și Preacuratele Taine, pe care le purta la piept, s-a pregătit să săvârșească Dumnezeuiasca Liturghie, ca să se poată împărtăși săptămânal. Dar, neavând cine să-i cante la Sfânta Liturghie, a rânduit Dumnezeu să-i cante un stol de păsărele, cum nu mai văzuse niciodată în viață. Și cântau așa de frumos acele păsări, încât Părintele Cleopa s-a uimit de glasul lor și a înțeles că Dumnezeu le-a trimis, ca împreună să-L slăvească pe Hristos Dumnezeu.

După ce s-a împărtășit și s-a terminat Sfânta Liturghie, acele păsări străine au zburat în adâncul munților și nu le-a mai văzut.

20. După șase luni de zile, Arhimandritul Cleopa s-a reîntors din munți, în toamna anului 1948. Iar în vara anului 1949, a fost trimis de patriarhul Justinian cu treizeci de călugări de la Sihăstria să reînnoiască Mănăstirea Slatina, ctitoria lui Alexandru Lăpușneanu, care era aproape pustie. Însă plecarea sa și înjumătățirea obștii a adus Mănăstirii Sihăstria multă întristare. Apoi, cu darul lui Hristos, în câțiva ani Mănăstirea Slatina, având în fruntea ei pe Părintele Cleopa, a ajuns cea mai organizată mănăstire din România.

21. În primăvara anului 1951, Patriarhul Justinian voia să transfere pe Părintele Cleopa cu 40 de monahi la Mănăstirea Neamț, ca să facă aici cea mai mare lavră a monahismului românesc. Însă Arhimandritul Cleopa iubea mai mult liniștea și rugăciunea și nu voia să facă nimănui tulburare. De aceea s-a închis în taină în chilia sa, a postit o săptămână desăvârșit și se ruga cu lacrimi Maicii Domnului să-l scape de această grea încercare.

Ascultând Dumnezeu rugăciunea lui, în noaptea cea de pe urmă, pe când se ruga, i-a grăit Maica Domnului din icoană, zicându-i: „Nu te întrista pentru tulburările de la Mănăstirea Neamț, că le voi liniști eu! Dar să nu fii în îndoială!” Căci un gând îi spunea să se ducă și alt gând să nu se ducă la Mănăstirea Neamț.

A doua zi, după Sfânta Liturghie, Părintele Cleopa a primit înștiințare de la Patriarhie să rămână pe loc.

22. Văzând autoritățile de atunci că la Mănăstirea Slatina vin mulți credincioși, într-o noapte au închis pe câțiva monahi. Atunci și Părintele Cleopa, împreună cu ucenicul său, Ieromonahul Arsenie, au plecat în munți a doua oară, aproape de Rarău, unde s-au nevoit împreună doi ani și patru luni, răbdând multe necazuri, suferință, foame, prigoană și ispite de la diavoli.

În vara anului 1954, Patriarhul Justinian a obținut de la autorități, cu voia lui Dumnezeu, libertatea Părinților Cleopa și Arsenie de a face misiune prin mănăstiri, fapt care i-a bucurat pe toți.

23. În anul 1956, Părintele Cleopa s-a reîntors la metanie în Mănăstirea Sihăstria și făcea multă misiune duhovnicească cu rugăciunea și cu cuvântul, împreună cu marele duhovnic, Ieroschimonahul Paisie.

Dar diavolul căuta prilej să tulbure din nou Biserica lui Hristos. Astfel, în primăvara anului 1959, când a venit marea prigoană împotriva Bisericii și mai ales a mănăstirilor, peste 4000 de părinți și frați au fost izgoniți din mănăstiri, rămânând doar cei bătrâni.

Atunci s-au vărsat multe lacrimi și mulți credincioși adăposteau pe părinți prin casele lor, până s-au reîntors la mănăstirile de metanie.

24. Văzând această mare prigoană asupra mănăstirilor, Părintele Cleopa s-a retras într-o noapte pentru a treia oară în Munții Carpați. Acolo s-a nevoit peste cinci ani de zile în tăcere, în liniște și rugăciune. Ultimii ani a stat împreună cu ucenicul său, ieromonahul Varsanufie. Și atât de mult se bucurau de dulceața liniștii, încât nu voiau să se mai reîntoarcă la mănăstire.

25. Ne spunea ucenicul lui, Protosinghelul Varsanufie, că odată mergea Părintele Cleopa pe poteca unei păduri, și a văzut venind spre el un tânăr necunoscut. Atunci părintele, nevrând să fie cunoscut, s-a rugat lui Dumnezeu să nu fie văzut de oameni. Astfel, prin minune, tânărul a trecut pe lângă el, dar nu l-a văzut, fiind acoperit de harul Domnului.

Aceste fapte s-au petrecut de mai multe ori, Părintele Cleopa fiind acoperit cu darul lui Hristos, și nimeni nu le știa decât el și ucenicul lui.

26. Având multă liniște la bordeiul său din pădure, Părintele Cleopa își împărțea timpul în trei părți: rugăciune, scriere de cuvinte duhovnicești și odihnă.

Cea mai mare parte a timpului se ruga, făcându-și toată rânduiala de preot și pustnic în fiecare zi, până la 12-15 ore. Se ruga mult și cu rugăciunea inimii, pe care o deprinsese din tinerețe, iar timpul liber rămas îl folosea la scrierea cărților sfinte, mai ales predici.

Din cărțile scrise de cuvioșia sa în liniștea munților amintim: *Predici duhovnicești (Urcuș spre înviere)*, *Predici la Duminici de peste an*, *Predici la praznice împărătești și la sfinții de peste an*, *Minunile lui Dumnezeu din zidiri*, precum și unele îndreptare de spovedanie pentru stareți, ieromonahi, preoți de mir, monahi și credincioși.

27. Odată ne spunea Părintele Cleopa că într-o sâmbătă după amiază, s-a pregătit să scrie un îndreptar de spovedanie pentru arhierei, cu binecuvântarea patriarhului Justinian. Pe când voia să înceapă a scrie, a văzut în razele soarelui un Arhiereu îmbrăcat în veșminte, care strălucea de lumină și care l-a binecuvântat cu ambele mâini pentru începerea acestui lucru sfânt. Atunci a înțeles că Însuși Hristos l-a binecuvântat să înceapă această sfântă lucrare, pe care a săvârșit-o cu bine în adâncul munților!

28. În toamna anului 1964, Părintele Cleopa, cu darul lui Hristos, s-a reîntors în obștea Mănăstirii Sihăstria, la 29 septembrie. A fost o mare bucurie duhovnicească pentru călugări și credincioși. Din anul acela până la sfârșitul vieții sale, adică timp de 34 de ani, cuvioșia sa era căutat de toți: călugări și mireni, țărani și intelectuali, tineri și bătrâni, elevi și studenți, români și străini. Toți îl căutau, toți îi cereau sfat duhovnicesc, toți se simțeau bucușori în chilia lui și aveau mare speranță în rugăciunile cuvioșiei sale, fiind un mare duhovnic harismatic și cunoscător desăvârșit al Sfintei Scripturi și al Sfinților Părinți.

29. Ne spuneau adeseori credincioșii care veneau la cuvioșia sa pentru binecuvântare, că sunt fericiți că l-au văzut pe Părintele Cleopa și că le-a dat sfaturi duhovnicești. Părintele îi îndemna să se roage și ei, să se spovedească, să meargă regulat la sfânta biserică și să facă fapte bune. Și așa li se împlineau cele de folos.

Astfel, ucenicii Părintelui Cleopa deveneau mai buni, mai milostivi, mai râvnitori și mai smeriți. Iar bătrânul le amintea deseori cuvintele Psalmistului: *Smeritu-m-am și m-am mântuit*.

30. Către călugări zicea uneori Părintele Cleopa: „Când ai intrat în mănăstire, ai murit lumii! Nu mai ai mamă, nu mai ai tată! Nu mai ai nimic cu prietenii, cu neamurile, cu rudeniile. Vai de noi dacă ne-om întoarce cu mintea înapoi în lume, să mai avem tată și mamă, soră și frate, prieteni, neamuri și rudeni, casă și moșie! O singură datorie mai au cei din mănăstire față cei de acasă. Să-i învețe cuvântul lui Dumnezeu și să se roage pentru mântuirea lor. Dar ca să se mai ducă să-i ajute pe ei, sau să plece din mănăstire, sau să fure din avutul mănăstirii să dea la ai săi, acela este al doilea Iuda, pentru că s-a lepădat de lume numai cu gura, iar cu inima este în lume”.

31. De multe ori spunea sfinția sa ucenicilor: „Conștiința este glasul lui Dumnezeu în inima noastră. Prin toate ne mustră conștiința când greșim. Ea este glasul lui Dumnezeu care ne cheamă la El: «Omule, ai greșit. Eu te iert, dar să nu mai faci. Vino la Mine, căci la Mine este izvorul iertării, al iubirii și al milostivirii! Pune început bun de azi înainte, să nu mai păcătuiești»”.

32. Altădată zicea: „Frații mei, când vom înțelege că Dumnezeu ne cheamă prin boli, prin suferințe, prin pagube, prin necazuri, prin robie, prin secetă, să nu stăm împietriți, ci să ne întoarcem acasă la Tatăl ceresc și să zicem: «Iartă-ne nouă, Doamne, păcatele și ne miluiește pe noi!». Atunci Bunul Dumnezeu ne iartă, pentru că El nu ne ceartă din ură, ci din dragoste, ca să nu ne pierdem”.

33. După zece ani de la revenirea sa din munți, Părintele Cleopa a plecat în pelerinaj la Mormântul Domnului cu câțiva ucenici. Timp de 30 de zile s-a închinat la toate locurile din Țara Sfântă, începând de la Ierusalim și până la Muntele Sinai. Peste tot s-a rugat, a slujit Sfânta Liturghie, a privegheat la Golgota și la Sfântul Mormânt și a dat slavă lui Dumnezeu pentru toate.

34. Dorind să se închine și la Sfântul Munte Athos, în anul 1977 cuvioșia sa a mers în pelerinaj în Grecia cu un grup de ucenici. Aici iarăși s-a rugat la sfintele moaște și la icoanele făcătoare de minuni, a săvârșit Sfânta Liturghie în mai multe mănăstiri, a cercetat pe unii din pustnicii români și a ținut câteva predici duhovnicești la mănăstirile grecești și românești.

Apoi a ajuns cu ucenicii săi până la Atena și la Corint, după care s-a închinat la moaștele Sfinților Ierarhi Spiridon și Nicolae, la care avea mare evlavie. De aici a făcut un scurt popas la Arhimandritul Iustin Popovici din Serbia și apoi s-a reîntors în țară.

35. În ultimii 20 de ani, Părintele Cleopa n-a mai plecat nicăieri. Iubea mai mult liniștea, tăcerea și singurătatea. Mai ales noaptea, după ce rămânea singur, se ducea în marginea pădurii și se ruga lui Dumnezeu până după miezul nopții, vărsând multe lacrimi. Apoi se întorcea la chilie, fără să știe nimeni nevointa sa de taină. Astfel, ziua o dăruia credincioșilor care veneau la el, iar noaptea o dăruia numai lui Hristos în taina inimii sale!

36. Dintre toate faptele sale bune, pe lângă rugăciune, post și liniște, Părintele Cleopa iubea cel mai mult milostenia și cuvântul duhovnicesc. Nimeni din mănăstire nu era mai blând, mai milostiv și mai rugător ca Părintele Cleopa și nimeni nu mângâia pe călugări, pe credincioși și pe săraci, ca sfinția sa, căci avea darul cuvântului și sfaturile lui se lipeau de inima lor, fiind umbrit de harul Duhului Sfânt.

37. De multe ori, la spovedanie, când frații spuneau că îi luptă patimile trupești, Părintele Cleopa le zicea: „Moartea, moartea, moartea..., sicriul, târnăcopul, hârlețul! Gândește-te la moarte și la câtă necurăție iese chiar și din cea mai frumoasă femeie la câteva zile după moarte”.

38. Alteori zicea: „Cimitirul este facultatea facultăților și școala școlilor. Că auzi ce zice Sfântul Ioan Gură de Aur: «Mergi la cimitire, o, frate, că acolo este școala cea mai înaltă a sufletelor, care ne vorbește despre Dumnezeu!»”

39. Spunea adeseori Părintele Cleopa: „Dacă vrem să mergem drept înaintea lui Dumnezeu, ne trebuie două ziduri până la moarte: unul de-a dreapta și altul de-a stânga. Care sunt acelea? Zidul din dreapta este frica de Dumnezeu, iar zidul din stânga este frica de moarte”.

40. De asemenea, părintele sfătuia pe frați amintindu-le cuvintele marelui duhovnic Vichentie Mălău: „Răbdare, răbdare, răbdare... și când ți se va părea că s-a sfârșit, o iei de la capăt: răbdare, răbdare, răbdare... Dar nu până la prășit, ci până la sfârșit”.

41. Mai zicea Părintele Cleopa că trebuie să avem convingerea că în fiecare clipă greșim și nu este nici un moment în care nu mâniem pe Dumnezeu; de aceea nu este clipă când nu avem nevoie de ajutorul Lui.

42. Cuvioșia sa puna mare accent și pe osândirea de sine, căci spunea: „Să nu zici la spovedanie că este de vină cutare, sau că este vinovat diavolul, că atunci râd diavolii de tine cu gura până la urechi! Ci să spui: «Părinte, eu sunt de vină, al meu este păcatul, la mine este rana».

43. Părintele Cleopa, când îndemna pe cineva să facă spovedanie generală, sfătuia să se folosească un îndreptar de spovedanie. Apoi zicea că la sfârșit este bine ca penitentul să spună că pe toate cele scrise acolo le-a făcut. Pentru că dacă nu le-a făcut cu fapta, le-a făcut cu gândul.

44. Altădată spunea fraților: „Izvorul a toată răutatea și a tot păcatul și rădăcina tuturor răutăților este iubirea de sine, care este iubire nerațională față de trup și este cea mai grea și mai subțire dintre toate patimile care robesc firea omenească. De aceea Mântuitorul, când a spus să urmăm Lui, a pus această condiție: *Cine vrea să vină după Mine, să se lepede de sine...* Lepădarea de sine este cea mai mare virtute care-l duce pe om la sfințenie și la Rai.

45. Uneori spunea și cum lucrează această patimă a iubirii de sine, apoi și ce fiice izvorăsc din ea, rostind din memorie sute de păcate mari și mici: „Mila de sine, cruțarea de sine, îndreptățirea de sine, mulțumirea de sine,

trâmbițarea de sine, lauda de sine, plăcerea de sine, părerea de sine, închipuirea de sine, simțirea de sine, îngâmfarea de sine, cinstea de sine, încrederea în sine, rezemarea pe sine, bizuirea pe sine, înălțarea de sine, cutezanța de sine și nesimțirea, care-i moartea minții și omorârea sufletului mai înainte de moartea trupului, și altele”.

46. Mai spunea că tot din iubirea de sine se nasc și acestea: „Mândria, trufia, semeția, ura, zavistia, pizma, invidia, răutatea, ținerea de minte a răului, dorința de răzbunare, lăcomia pântecelui, somn prea mult, întunecarea minții. Apoi păcatele cu vederea, cu auzul, cu mirosul, cu gustul, cu pipăirea, închipuirea, înfumurarea, duplicitatea, rivalitatea, încăpățânarea, amărăciunea, ironia, ambiția, înșelăciunea, cruzimea, neomenia, blasfemia, înfurierea năpraznică, lingușirea, împătimirea, obrăznicia, neastâmpărarea, iubirea de stăpânire, dorința de a porunci la alții, prefăcătoria, îngâmfarea, neevlavia, nepocăința, neluarea aminte, pregetarea, pierderea vremii în deșert, rătăcirea gândului, răutatea, acedia, adică moleșala voinței. Și altele, precum: iubirea de bani, de plăceri, de avere, de agoniseală, de slavă” și alte multe păcate care se nasc din iubirea de sine.

„Deci, zicea el, nu putem spune la mărturisire că n-am greșit, pentru că totdeauna greșim lui Dumnezeu cu iubirea de sine, că în multe feluri și chipuri ne robește pe noi.

Iar vârfurile răutății care se nasc din iubirea de sine, adică slava deșartă și mândria, le alungăm cu fapta bună făcută în ascuns, iar pe mândrie o surpăm atunci când punem toate isprăvile noastre pe seama lui Dumnezeu”.

47. Altădată spunea: „Dacă iubirea de sine este izvorul a toată răutatea, lepădarea de sine este rădăcina tuturor virtuților.

Din lepădarea de sine izvorăsc alte virtuți care se împotrivesc și omoară iubirea de sine, ca de pildă: tăgăduirea de sine, însingurarea de sine, cunoștința de sine, desăvârșita neîncredere în sine, împotrivirea de sine, ura de sine și la urmă dragostea și înfrânarea”.

48. Spunea odată Părintele Cleopa: „Când nu avem simțirea păcatului, suntem în cel mai greu păcat; că atunci mintea noastră este oarbă, iar nesimțirea este moartea minții. Mintea nu simte păcatul și omorârea sufletului, mai înainte de moartea trupului. Și nesimțirea se naște și ea tot din iubirea de sine. Nu este clipă și nu este vreme în care nu mă aflu mâniind pe Dumnezeu. Să avem încrederea aceasta și să știm, și chiar de n-am simțit și n-am ajuns la această convingere, să ajungem de-acum. Așa trebuie să ne mărturisim. Pentru că am ajuns la convingerea asta, cu zeci de ani în urmă, că nu există clipă și mai puțin decât aceasta, când nu ne aflăm mâniind pe Dumnezeu.

Aceasta știi când o simți? Când ajunge omul în treptele cele mai înalte ale rugăciunii inimii și când vine Duhul Sfânt în inima omului, cu darul lui Hristos, atunci abia vede el milioanele de neputințe, care-l robesc simțitor și gânditor.

Vezi în camera asta ce curat este? Nu-i praf, nu-s gunoarie. Dacă o rază a soarelui ar intra aici și noi am sta deoparte, am vedea milioane de fire de praf care se învârt. Dar până ce n-a intrat raza soarelui, nu vedeam. Așa este și cu sufletul nostru”.

49. Iarăși zicea părintele Cleopa: „În timpul rugăciunii celei curate, când se scaldă inima noastră în lacrimi și fierbe în clocotul plânsului, după ce au trecut momentele acelea, atunci o să vezi câte milioane de neputințe zac în mintea și inima noastră. Și acestea nu le simțim. Petrecem în nesimțire, în somn, în răspândire, în învârtogărie, în împietrire. Ni se pare că noi, «Slavă Domnului, n-am făcut cutare păcat!» Dar noi le avem pe toate și suntem izvorul a tot păcatul și a toată fărâdelegea, în orice clipă.

De aceea, pentru că în fiecare clipă greșim, în fiecare clipă este nevoie de trezvie, de paza minții, de rugăciune și de umilință în fața lui Dumnezeu. Asta este ce spunea marele prooroc David: *că fărâdelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea*”.

50. Zicea odată Părintele Cleopa despre rugăciune: „Mai întâi este rugăciunea gurii. Apoi este rugăciunea minții. Dar rugăciunea minții nu este desăvârșită. Dumnezeieștii Părinți o numesc jumătate de rugăciune, sau pasăre cu o aripă, sau rugăciune cu un picior. Trebuie să ducem această rugăciune de la înțelegerea minții la simțirea inimii. Iar când noi zicem o rugăciune cu limba și o înțelegem cu mintea și o simțim cu inima, ea devine sferică, rotundă, în mișcarea sufletului nostru. Această rugăciune este mult mai desăvârșită și se numește rugăciunea inimii. La rugăciunea inimii, zice Sfântul Isaac Sirianul, de abia ajunge unul din zece mii.”

51. Altădată spunea: „Dumnezeiescul Părinte Isaac Sirul zice: Omule, pogoară-te cu mintea în cămara inimii tale și atunci ai ajuns în cer. Că și aceea este cămara cerului, a Împărăției cerului. Dar cine ne-a spus nouă că Împărăția cerului este în inima noastră? Hristos. N-a spus El: *Împărăția cerului înlăuntrul vostru este*? Deci, iată că noi avem Împărăția cerului în inima noastră. Și când ajungem cu mintea în inimă, am ajuns la Împărăția cerurilor”.

52. Alteori zicea Părintele Cleopa: „Mintea trebuie să se pogoare în inimă, că inima este cămara minții. Aceasta-i cămara de care spune Hristos: *Tu, când te rogi, intră în cămara ta și încuie ușa ta și roagă-te Tatălui tău întru ascuns și Tatăl tău, Care vede cele întru ascuns, îți va răsplăti fie la*

arătare. Voi credeți despre cămară, că este cea de lemn, casa? Dacă o luați așa, o luați după literă.

Ori aici dumnezeieștii Părinți înțeleg cu totul altfel: Trei uși ai de încuiat când te rogi: ușa cea de lemn, pentru oameni; ușa buzelor, pentru cuvinte, ca să nu grăiești cu nimeni decât cu Dumnezeu; și ușa inimii, pentru duhuri, ca să te pogori cu mintea în cămara inimii. Că inima este cămara minții”.

53. Spunea odată părintele: „Prin rugăciune trebuie să se unească mintea cu inima. Este o rugăciune a minții în inimă și este o rugăciune a inimii curate. Dar să știți că mintea, pogorându-se în inimă, trece două vămi sau obstacole, ca să se unească cu inima. Întâi este vama închipuirii, a imaginației și a doua este vama rațiunii de la poarta inimii. Un om înțelept într-o clipeală de vreme le trece”.

54. Despre vama imaginației zicea Părintele Cleopa: „Legea cea mai scurtă a rugăciunii este să nu-ți închipui nimic când te rogi. Că imaginațiile sunt de trei feluri: rele, bune și sfinte. Să nu primești nici un fel de imaginație. Că dacă te oprești la imaginație, nu poți intra cu mintea în inimă în vremea rugăciunii.

Aceasta este prima stație. Sfântul Nil Ascetul zice în Filocalie: Fericită este mintea aceea care a ajuns să se roage lui Hristos, fără imaginație, fără formă! Mintea Mântuitorului n-a avut imaginație, spun toți sfinții teologi. Pentru că El era Noul Adam și a venit să restaureze pe vechiul Adam, exact cum a fost în rai.

Adam, când a căzut, prin gândire a căzut. Ce i-a zis satana? *Nu vei muri, ci vei fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul*. Și, cum și-a închipuit că va fi ca Dumnezeu, a căzut prin imaginație din darurile date și apoi a fost izgonit din rai. De aceea dumnezeieștii părinți numesc imaginația «pod al demonilor». Nici un păcat nu trece de la minte la simțire (la inimă), dacă nu și-l închipuie întâi omul cu mintea.

Deci, în vremea rugăciunii n-ai voie să-ți închipui nimic. Nici imaginații sfinte, nici pe Hristos pe Sfânta Cruce, nici pe scaunul Judecății. Nimic. Că toate imaginațiile sunt afară de inimă și dacă rămâi să te închini la acestea, nu te închini lui Hristos.

55. Iar despre vama rațiunii spunea: „Aici, la această vamă, care este la poarta inimii, o întâmpină pe mintea noastră alte duhuri rele, «teologii întunericii și filosofii iadului» și-i dau minții rațiuni duhovnicești. Căci mintea noastră, după mărturia Sfântului Vasile, are însușirea să izvorască veșnic gânduri, bune sau rele. Și nu-i de vină ce izvorăște. Că ce turnăm într-însa, moara macină. Noi suntem cei care hotărâm dacă dăm drumul la gânduri.

În clipa rugăciunii, numai ce vezi că apar cuvinte din Scriptură, cum a ispitit pe Mântuitorul în muntele Carantaniei, căci rolul lor este să te ispitească din Scriptură. Și ne vin tot felul de rațiuni adevărate și înalte în vremea rugăciunii! Dar vrăjmașul nu se supără de asta, când vede că tu raționezi. El se bucură. Bine că teologhisești¹ când te rogi!

Fraților, n-au ce căuta astea în vremea rugăciunii! Sfântul Ioan Gură de Aur spune: «Tu, când te rogi, nu teologhisi, că ești batjocorit de demoni!» Când te rogi trebuie să ai inima înfrântă și smerită, durerea inimii pentru păcate și smerenie. Taina asta este a lui Dumnezeu, Izvorul minților raționale din cer și de pe pământ.

Tu te coborâ în inimă cu rugăciunea de-un singur gând; adică gândind numai la numele Domnului nostru Iisus Hristos. Cu această rațiune ne coborâm în inimă, zicând așa: «Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul (sau păătoasa)». Cu altă rațiune n-ai ce căuta. După cum v-am spus, la vama imaginației, nici o imaginație, cât de sfântă ar fi, nu este în inimă, ci afară de inimă și trage mintea noastră din inimă afară. Așa și rațiunile acestea.

Că diavolul are scop să-i dea minții noastre de teologhisit și îți aduce la rugăciune toată Scriptura, dacă vrei, numai să nu te rogi! El știe că rugăciunea îl arde.

Atunci tu capeți o trufie duhovnicească: «De aceea îmi vin mie acum cuvintele astea așa de înalte, că eu mă rog lui Dumnezeu!» Și el râde cu gura până la urechi! Tu nu te rogi atunci, ci teologhisești. Mântuitorul îți spune să te rogi: *Voi nu vorbiți multe ca fățarnicii, cărora li se pare că întru multe vorbe îi aude Dumnezeu!*

Hristos cere de la noi rugăciunea «monologhie», adică de-un singur cuvânt, de-un singur gând. Ai văzut pe canaaneanca? Mergea după Hristos și striga cu câteva cuvinte: *Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă!* și *Fiul lui David, miluiește-mă!* Dar striga din inimă. Ea nu s-a rugat mult, s-a rugat cu un singur cuvânt, dar îl zicea din inimă, până a biruit bunătatea lui Dumnezeu să zică: *O, femeie, mare este credința ta!*

Iar noi, în vremea rugăciunii, mai ales a rugăciunii inimii, când vrem să pogorâm mintea în inimă, așa să ne rugăm, cu un singur gând. Că dacă părăsești teologia asta în vremea rugăciunii, cu ajutorul lui Dumnezeu, îndată mintea intră în inimă”.

56. Altădată zicea: „Îndată ce mintea a intrat în inimă, ai un semn firesc. Începe ca un cui de foc și se încălzește inima de la centru. Apoi se încălzește

¹ Adică să cugeți la cuvintele Scripturii

toată, pe urmă pieptul, umerii, coloana vertebrală, tot corpul și încep a curge sudori cu mare putere, iar ochii încep a vărsa lacrimi calde de pocăință cu mare foc. Asta-i rugăciune de foc!

Acum s-a întâlnit Mirele cu mireasa. Hristos cu sufletul nostru. Această unire duhovnicească îl face pe om un duh cu Dumnezeu. Este ceea ce spune Apostolul: *Cel ce se lipește de desfrânată, un trup este cu ea... Iar cel ce se lipește de Domnul, un duh este cu El*. Această unire și lipire de Dumnezeu în inimă, prin Iisus Hristos, aduce mare dulceață duhovnicească și mare căldură”.

57. Tot despre rugăciunea inimii mai spunea: „Dar nu-i temelia lucrării, nici dulceața, nici căldura cea din inimă. Temelia lucrării este zdrobirea inimii, căința, durerea inimii pentru păcate și lacrimile de pocăință care se varsă atunci. În starea aceasta sufletul nostru are atâta fericire, atâta ușurare, atâta căldură și dulceață duhovnicească, încât, după ce se trezește din starea aceasta de unire cu Iisus Hristos în inimă, el nu poate spune trei cuvinte.

Ce minute fericite, ce dulceață, ce bucurie a avut în inima sa! Și dacă în starea aceasta ar sta un lucrător al rugăciunii un ceas sau două, cu mintea pogorâtă în inimă, adică să se unească mintea cu inima, când s-ar trezi, o săptămână sau două în inima lui nu mai poate intra nici un gând din lumea aceasta! Cerul inimii lui atât se curăță, încât rămâne văzduhul inimii plin de lucrarea Duhului Sfânt. O inimă fericită care s-a adăpat cu lacrimi de pocăință și cu mare dragoste din unirea cu Iisus Hristos. Dragoste duhovnicească pe care nu o poate descrie limba!”

58. Uneori părintele ne spunea despre întâlniri pe care le avusese pe când era în pădure, cu bătrâni sporiți în rugăciunea inimii, și despre trăirea duhovnicească a acelor bătrâni. Însă noi știam că de fapt nu era vorba de alții, ci de Părintele Cleopa însuși, care se smerea, nevrând să spună că el era acela, fugind de laudele și slava omenească.

59. Apoi zicea: „O să mă întrebați: «Dar noi, părinte, ce facem, majoritatea lumii, care nu știm această rugăciune duhovnicească? Noi ne pierdem?» Nu! Însă, fiindcă a venit cuvântul despre rugăciune, v-am arătat care este rugăciunea cea adevărată. Nu înseamnă că, dacă eu nu mă rog, nici să nu spun la altul. Nici eu nu m-am rugat așa, de când sunt! Dar nu înseamnă să nu știm. Că neștiința este orbirea sufletului.

Dar știi ce zice diavolul mândriei și al nesimțirii, dacă avem o lacrimă la rugăciune? «Acum te-ai rugat strașnic!» Ehe! Și cât îi de-acolo până la rugăciunea cea curată! Cât îi de departe cerul de pământ! V-am spus că rugăciunea în creșterea ei nu are limită. Pentru că se unește cu Dumnezeu și de aceea nu are margine”.

60. Mai zicea Părintele Cleopa: „Nu este în puterea omului a se sui pe treptele rugăciunii. A omului este numai voința. Să voiască să se roage lui Dumnezeu cum poate, iar a se învrednici de rugăciuni înalte este o lucrare care depinde de darul lui Dumnezeu”.

61. Altădată ne spunea bătrânul: „Odată am fost arestat de securitate la Mănăstirea Slatina și apoi dus la Fălticeni. Aici am fost bătut și băgat într-un beci în care ardeau o mulțime de becuri. Toți care intrau acolo, ieșeau aproape nebuni. M-au băgat și pe mine, ca să-mi pierd mințile. Nu mai vedeam cu ochii și nu mai puteam de căldură. Atunci mi-am coborât mintea în inimă cu rugăciunea lui Iisus. După o oră m-au scos și s-au mirat toți că încă mai vorbeam și mergeam fără să mă țină nimeni”.

62. Altădată spunea părintele: „Când ne rugăm, să zicem cum putem. Sfântul Macarie ne povățuiește: «Omule, eu știu că tu nu știi să te rogi, dar îți dau un sfat: „Roagă-te cum poți tu, dar roagă-te adeseori!”» Căci din deasa rugăciune, omul începe a se învăța rugăciunea cea adevărată.

Iar Sfântul Ioan Scărarul zice: «Oare vom părăsi rugăciunea de cantitate?» Că rugăciunea de cantitate este cea pe care o facem multă, dar fără să fim cu mintea în inimă și fără să fim cu privirea minții la Dumnezeu. «N-o părăsim!» Că rugăciunea dintâi este pricina celei de a doua. Cantitatea naște calitatea”.

63. Părintele spunea că primul păcat care vine din partea rațională a sufletului este uitarea. Adică uităm de binefacerile lui Dumnezeu, de prezența lui Dumnezeu, de frica de Dumnezeu... Apoi, din uitare vine răceala. Iar trezvia se naște din frica de Dumnezeu și frica de Dumnezeu se naște din credință.

Pe urmă zicea bătrânul: „În zadar faci mii de metanii și ții nu știu câte zile de post, și alte nevoințe mari, dacă nu-ți păzești mintea. Căci zice Sfântul Isihie: «Nu avem nevoie pentru a ne mântui decât de minte trează». Iar paza minții constă în trei lucruri: în a ne trezvi (a ne trezi cu mintea la cele ce gândim); a ne împotrivi păcatului cu mintea; apoi a chema pe «Doamne Iisuse» prin rugăciunea minții. Căci atâta legătură are paza minții cu rugăciunea inimii, cât are trupul și sufletul. Iar a păzi mintea înseamnă a zdrobi capul șarpelui”.

64. Mai spunea Părintele Cleopa: „Frații mei, trebuie să avem inimă de fiu către Dumnezeu, minte de judecător către noi, iar către aproapele să avem inimă de mamă”.

65. Părintele dădea deseori la spovedanie și acest sfat fraților: „Să faci ascultare cu dragoste și cu «Doamne Iisuse» în minte și în inimă. Atunci ai și pe Marta și pe Maria. Marta, adică trupul, lucrează, iar Maria stă la

picioarele Domnului. Căci cel ce face ascultare cu dragoste și cu «Doamne Iisuse» liturghie săvârșește, iar cel ce face ascultare fără rugăciune, argăție împlinește».

66. Odată a spus Părintele Cleopa unui frate: „De-ați ști cât mă rog eu noaptea cu lacrimi să aveți dragoste între voi!...”

67. Zicea uneori părintele: „Sfântul Isaac Sirul spune că semn al milei lui Dumnezeu sunt lacrimile la rugăciune. Când vezi că te cercetează Dumnezeu cu lacrimi multe la rugăciune este semn că mila lui Dumnezeu s-a atins de ochii tăi și vrea, prin aceste lacrimi de pocăință și de dragoste mare, să te curețe pe tine, să te lumineze, să te spele de păcate și să-ți arate ție care este adevărata rugăciune”.

68. Altădată spunea: „Nu toate lacrimile sunt bune. Pe lângă lacrimile bune, care vin din dragostea de Dumnezeu, sau din frica de Dumnezeu, sau din frica de moarte sau de muncile iadului, sunt și lacrimi firești și lacrimi rele.

Lacrimile mijlocii, adică firești, nu sunt nici bune, nici rele. Lacrimi firești sunt și cele din boală, din suferință și din tristețe. Lacrimile rele și osânditoare sunt cele care se nasc din slavă deșartă, sau din mânie, sau din dezmierdare, sau din pagube.

Iar noi, ca niște grădinari pricepuți care-și udă ogorul lor, trebuie ca toate lacrimile care ne vin, chiar dacă la început nu sunt dintre cele bune, să le întoarcem în lacrimi bune”.

69. Părintele sfătuia oamenii să nu creadă în vise și vedenii, ci dimpotrivă, să le respingă cu smerenie, pentru a nu fi înșelați de diavol. Despre vise, zicea: „Toate visele sunt de la diavoli. Doar cele care vestesc moarte și judecată sunt de la Dumnezeu. Dar dacă te aruncă în deznădejde, și acelea sunt tot de la diavoli”. Uneori mărturisea celor prezenți cum fusese și sfinția sa încercat, pe când era în pustie, și simțea o mireasmă de crini și de trandafiri când voia să citească Acatistul Acoperământului Maicii Domnului. Dar părintele n-a vrut să primească aceasta, rugându-se Maicii Domnului să îndepărteze de la el acea mireasmă, ceea ce s-a și întâmplat după 40 de zile.

70. Despre înșelăciunile vrăjmașului, mai zicea Părintele Cleopa: „Să știți că cele mai multe suflete de creștini le duce diavolul în iad cu amânarea pocăinței. La cei tineri le spune: «Ești tânăr. Acum vrei să te spovedești? Acum vrei să te rogi sau să postești? Nu-ți pierde timpul acum cu acestea. Trăiește-ți viața! Ai timp să te pocăiești mai târziu». Celor maturi le spune: «Acum ai de crescut copii, ai de lucru. Mănâncă și bea ca să ai putere. Te vei ocupa de suflet la bătrânețe». Iar către cei bătrâni zice: «Toată viața te-ai

ostenit și ai muncit. Mai ești și bolnav și neputincios. Și poate nu mori chiar acum. Mai ai timp». Și în acest chip, amânând pocăința pe mâine, pe poimâine, la anul, la bătrânețe, ne înșeală vrăjmașul mântuirii noastre cu amânarea. Dar Dumnezeu spune: *Astăzi de veți auzi glasul Meu, să nu vă învârtosați inimile voastre*”.

71. Pe când era în pustie, Părintelui Cleopa i s-a arătat demonul desfrânării și i-a spus: „Ce-ar fi dacă vei cădea în păcat?” Iar părintele a zis: „Oricând pot cădea, că ce-i bărbatul și ce-i femeia? Putregai și putoare sunt! Numai harul lui Dumnezeu ne ține.”

72. Altădată, tot pe când era la pustie, îl chinuia iarăși duhul desfrânării. Iar Părintele Cleopa a început să joace cu picioarele goale pe spini și așa a scăpat de acest demon cumplit.

73. Când îl întrebau frații din mănăstire ce mânca pe când era la pustie, părintele spunea că îi aducea un pădurar cartofi și el făcea socoteala să-i ajungă cam unul pe zi. Dar unui părinte duhovnicesc apropiat, i-a spus că a mâncat și pământ, dar nu voia să mai știe ceilalți.

74. Odată, pe când Părintele Cleopa era retras în munți împreună cu ucenicul său, ieromonahul Arsenie Papacioc, s-a pornit o furtună în pădure. Părintele Arsenie îl chema pe Părintele Cleopa să vină lângă el, iar Părintele Cleopa stăruia să vină Părintele Arsenie lângă sfinția sa. În cele din urmă, Părintele Arsenie a făcut ascultare și s-a dus lângă Părintele Cleopa. În acel moment s-a produs un trăsnet puternic care a lovit chiar copacul sub care se adăpostise Părintele Arsenie. Iată ce înseamnă ascultarea!

75. Părintele Cleopa era și un om al dreptei socoteli. De obicei, nu era pentru o nevoință exagerată, deși sfinția sa se nevoia mult în taină. Dar totdeauna sfinții sunt aspri cu ei și plini de dragoste față de ceilalți. Uneori spunea că pădurea nu se teme de cel ce ia multe lemne odată și încarcă prea tare căruța. Căci știe că se va strica mai încolo, fiind încărcată prea tare. Pădurea se teme de cel ce ia câte un lemn, câte o mică sarcină. De acela se teme pădurea, că știe că încet, încet, o taie pe toată.

76. Tot despre dreapta socoteală zicea părintele: „Spun Sfinții Părinți că «împărăteasa faptelor bune este dreapta socoteală». Mulți s-au aruncat în potopul patimilor ca să scape pe alții de la moarte și s-au înecat pentru că n-au avut chibzuință și dreaptă socoteală în viață. Toate faptele bune trebuie făcute cu măsură și dreaptă socoteală, adică să umblăm pe calea împărătească de mijloc, după darul, firea și puterea fiecăruia, ca să nu cădem într-o parte sau alta, că «extremele sunt ale diavolului», cum spun dumnezeieștii Părinți”.

77. Pe lângă alte daruri, Părintele Cleopa a fost înzestrat de Dumnezeu și cu o memorie rar întâlnită. După ce citea o carte de două ori, o putea spune pe de rost. De aceea cita cu ușurință din memorie zeci și sute de citate patristice și biblice, știa Canoanele Bisericii pe dinafară și ne încânta cu atâtea istorioare frumoase și pline de dulceață.

78. Părintele avea mare evlavie la Maica Domnului și la toți sfinții. Ne spunea un ucenic că l-a văzut pe Părintele Cleopa, pe când era internat în spital, cum citea Bogorodicina² stând culcat pe pat și având perfuzie la mână; și zicea: „Nu pot lăsa pe Maica Domnului, că ea totdeauna m-a ajutat!” Iar la Sfântul Maslu, pomenea uneori sute și sute de nume de sfinți; pe lângă aceasta, știa pe de rost numele celor mai mulți sfinți din calendar și sinaxar. De asemenea a scris versuri religioase și acatiste în cinstea Maicii Domnului și a mai multor sfinți.

79. Părintele Cleopa a fost și un mare apărător al dreptei credințe, alcătuind cărți foarte valoroase despre cunoașterea și apărarea credinței ortodoxe. De asemenea prin predicile sfinției sale, a readus la Biserica lui Hristos numeroși oameni, și chiar grupuri întregi de credincioși, rătăciți de la dreapta credință.

80. Zicea Părintele Cleopa: „Cel mai de preț în această viață este să lași toate și să-ți plângi păcatele tale, pentru că cea mai scumpă pentru noi este veșnicia. Deci, trebuie să facem totul ca să n-o pierdem, că atunci degeaba am mai trăit pe pământ!”

81. Toate lucrurile pe care le făcea Părintele Cleopa erau împodobite cu smerita cugetare. Că zicea: „Să nu spunem niciodată că am pus început bun. Noi nici nu știm cum arată acel om care a pus început bun. Noi să ne rugăm: «Doamne, ajută-mi ca să pun început bun!»”

82. Altădată zicea: „Părerea de rău completează fapta pe care nu ai făcut-o. De pildă, tu faci metanii. Cum făceam eu când eram acasă, că mă luam la întrecere cu frații mei, care face mai multe metanii într-o oră. Eu făceam 500 de metanii într-o oră, dar acum nu mai pot face nici una. Iar tu nu le faci cu mândrie, ci pentru păcatele tale. Și mie îmi pare rău că nu pot face, și zic: «Doamne, miluiește-mă și pe mine, păcătosul!». Iar Dumnezeu le primește pe amândouă la fel.

83. Odată s-a dus un frate la spovedanie și a spus: „Părinte Cleopa, n-am răvnă”. Părintele i-a zis: „N-ai? Smerește-te! Nimeni nu s-a mântuit că a postit, sau că a făcut altă nevoință. Ci spune: *Smeritu-m-am și m-am mântuit*”.

² Cartea ce cuprinde Canoanele Maicii Domnului

84. Altădată l-a rugat un ucenic pe părintele să-l pomenească la rugăciuni. Iar sfinția sa i-a spus: „Rugăciunea mea este ca fumul lui Cain. Așa se târăște pe pământ!”

85. L-a întrebat odată un frate pe Părintele Cleopa: „Părinte, cum să citesc la Psaltire? Să mă gândesc când citesc că este scrisă ca pentru Proorocul David, sau că este scrisă pentru fiecare din noi, sau cum?” Părintele i-a răspuns: „Să te gândești că ești păcătos”.

86. Spunea odată Părintele Cleopa: „Diavolul a căzut din mândrie și de aceea nu poate zice «Iartă-mă!». Așa și noi. Când vei vedea că cineva îți cere iertare, și tu nu zici: «Dumnezeu să te ierte!», ești asemenea cu diavolul, care nu poate zice «Iartă-mă!». Sau dacă ai greșit ceva, și nu ceri iertare, te asemeni cu el, că nu zici «Iartă-mă!». Și chiar dacă nu ești vinovat, să nu spui: «Nu vreau să zic „Iartă-mă!”». De ce să zic? El este vinovat, nu eu!». De aceea totdeauna să ne smerim”.

87. Într-o zi a venit la Părintele Cleopa un credincios, plângându-se că i s-a furat calul. Părintele i-a spus să fie liniștit, căci la întoarcerea din călătorie îl va găsi în curte. Cum a ajuns acasă, omul și-a găsit calul în ogradă și a dat slavă lui Dumnezeu pentru ajutorul primit.

88. Odată o creștină care avea un mare necaz, a dat un pomelnic la Părintele Cleopa. După un timp femeia a revenit, spre a-i mulțumi cu lacrimi pentru ajutorul primit. Dar sfinția sa îi spunea că nu-și mai amintește nimic. Însă ea stăruia, amintindu-i împrejurările de atunci. Atunci, părintele a căutat prin buzunare și a scos o hârtie bojită, întrebând-o dacă nu cumva acesta este pomelnicul ei. Femeia recunoscând pomelnicul, părintele i-a spus: „Vezi, eu am și uitat de atunci de el. Dar credința ta a lucrat și Domnul te-a izbăvit de necaz”.

89. Altădată a venit o femeie împreună cu fiul ei la Părintele Cleopa. Când i-a dat binecuvântare, necunoscând-o mai dinainte, părintele a spus: „Numai mamă să nu fii!” Iar în predica din seara aceea a vorbit mai mult împotriva desfrânării și a beției, patimi care îl stăpâneau pe fiul acelei mame. Apoi, ne-a mărturisit acea creștină, că fiul său, după plecarea de la mănăstire, a părăsit cu totul acele patimi, cu rugăciunile Părintelui Cleopa.

90. A spus odată Părintele Cleopa: „Un adevărat călugăr este bine să se împărtășească din toate faptele bune câte puțin. Dar mai mult să prisosească smerenia, căci aceasta este poartă a Cerului; iar smerenia din ascultare se naște. Cununa tuturor faptelor bune rămâne însă dragostea. Aceasta duce sufletul de la poarta Cerului înaintea tronului Preasfintei Treimi”.

91. Într-o zi, când un frate i-a arătat biserica nouă care se construia, laudându-i frumusețea, părintele i-a spus: „Da, frate. Dar să știi că este mai greu să faci un călugăr adevărat, decât o catedrală”.

92. Părintele Cleopa repeta mereu: „Măine, poimăine mă duc la Hristos! Măine pleacă Moșul Putregai!”, „Măine nu veți mai vedea decât o cruce în cimitir!”, „Măine, poimăine, veșnica pomenire Moșului Putregai!”, „Ia, un hârb legat cu sârmă!”, „Măine mă duc la frații mei. Ei strigă la mine: «Hai, măi frate! Lasă vorba cu oamenii!»”.

93. De multe ori când cineva îi cânta „Mulți ani trăiască!”, sfinția sa îl oprea și îi zicea: „Nu așa, ci: «Veșnica pomenire, veșnica pomenire, veșnica lui pomenire!»” Sau zicea: «La mulți ani, Moșul Putregai!»

94. Inimile credincioșilor se umpleau de bucurie, auzindu-l pe părintele spunând: „Mânca-v-ar Raiul!” sau „Măi, n-am o traistă mare, să vă bag în ea și să vă duc pe toți la Rai! Să nu rămână unul!”

95. Odată m-am dus să-i cer sfaturi Părintelui Cleopa. Iar sfinția sa mi-a spus: „Părinte Ioanichie, am îmbătrânit în zile rele! Ce sfaturi să mai dau? Întotdeauna mi-am rănit știința gândului, învățând pe alții cele ce eu n-am lucrat. Îmi aduc aminte câteodată de marii nevoitori care au trăit mai demult în această mănăstire, care dormeau în sicrie și se sileau la plângere și lacrimi, dar eu stau ca o stâncă cu totul în nesimțire. Orice vorbesc pentru îndreptarea altora, mă mustră mai mult pe mine decât pe ei, că nu fac cele ce zic, și zilele se scurtează și vremea sfârșitului nemerniciei mele pe acest pământ se apropie. Nu mai înșir multe, că niciodată nu voi putea spune întunericul răutăților mele. Iar sfinția ta, care ai Sfânta Evanghelie și izvoarele cele curate ale Sfinților Părinți, nu căuta să te adăpi dintr-un pârau sec și glodos. Ai atâtea izvoare dumnezeiești, care pot să-ți răcorească setea cea duhovnicească și să-ți învioreze sufletul spre a-l face să zboare la cer.

De aceea zic: Fericiți sunt cei ce tac și lasă să vorbească mai întâi faptele lor, apoi vorbesc și ei din trăire proprie și din prisosința inimii lor.

Să ne ajute mila Domnului nostru Iisus Hristos tuturor și mie păcătosului, ca să nu fim muștrați în ziua cea mare a Judecății pentru cele ce am învățat pe alții, dar nu le-am făcut”.

96. Părintele Cleopa, având o viață sfântă, s-a învrednicit atât de darul sfințeniei, cât și de darul înainte vederii, căci aproape tot ce spunea cu cuvântul se împlinea cu fapta, fără ca el să știe aceasta. De aceea, călugării și credincioșii erau atenți la tot ce spunea cuvioșia sa și ascultau sfaturile lui ca din gura Domnului și astfel se întorceau mulțumiți sufletește la casele lor.

97. Duminică, 29 noiembrie, Părintele Cleopa nu a mai răspuns întrebărilor ucenicilor săi și a rămas pe scaunul său de spovedanie nemișcat, ca într-o răpire, cu ochii întredeschiși, timp de mai bine de unsprezece ore.

În seara zilei de 1 decembrie, 1998, fiind foarte slăbit și obosit, Părintele Cleopa a spus către un preot care îi era foarte apropiat: „Părinte Mihail, iată ultimul meu cuvânt: *Privegheați și vă rugați, că nu știți ziua nici ceasul când va veni Fiul Omului!*” Apoi a mai zis: „Rugați-vă și pentru mine! Rugați-vă!...”

Miercuri, 2 decembrie, la orele 2.20 dimineața, Părintele Cleopa și-a dat duhul în mâinile Domnului, împăcat cu Hristos, cu lumea și cu sine, fiind plâns de sute de călugări și mii de credincioși.

98. Slujba înmormântării a avut loc într-o frumoasă zi de iarnă, cu soare, deși în zilele de dinainte fusese frig și înnorat, vremea încălzindu-se în chip minunat. Au slujit opt arhierii și numeroși preoți, participând peste zece mii de credincioși. Un ierarh care a participat la înmormântarea părintelui zicea că a venit atât de multă lume, pentru că și Părintele Cleopa i-a iubit pe oameni, iar ei au simțit dragostea lui. De aceea au venit, ca să-l ajute și ei acum pe sfinția sa cu rugăciunea.

99. O credincioasă apropiată Părintelui Cleopa a venit de Sfintele Paști la Sihăstria, dar n-a mai trecut pe la chilia părintelui, gândindu-se că nu mai are rost să treacă pe acolo, de vreme ce a murit. Dar pe când se odihnea la arhondaric, înainte de slujba Învierii, a avut un vis. Se afla în fața chiliei Părintelui Cleopa, gândindu-se că el a murit și deodată părintele a apărut în pragul ușii și i-a zis:

- Hai înăuntru. De ce nu intri?
- Dar nu sunteți mort, părinte? a întrebat ea.
- Tu nu vezi că sunt viu? a spus părintele.

A doua zi, de Înviere, femeia a mers la chilia Părintelui Cleopa și s-a închinat la sfintele icoane, crezând cu tărie că el este viu și se roagă pentru toți care îi cer ajutorul.

Totodată și la mormântul părintelui din cimitirul mănăstirii vin zilnic zeci și sute de pelerini din toată țara și de peste hotare, și se închină cu evlavie, dobândindu-și fiecare cele de folos după credința și dragostea fiecăruia, uneori săvârșindu-se adevărate minuni.

100. În timpul vieții Părintelui Cleopa, mulți credincioși români, și chiar din alte țări, poposeau la chilia sfinției sale, căutându-l ca pe un izvor de apă vie. Iar după moartea părintelui, în scurt timp viața și învățăturile lui s-au tipărit nu numai în România, ci și în alte țări, precum Grecia, Iugoslavia,

Statele Unite etc. În acest fel părintele își continuă activitatea misionară și după plecarea sa la cele cerești, dovedindu-se a fi un adevărat părinte duhovnicesc și stâlp al Ortodoxiei.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, numără în ceata Sfinților pe adormitul robul Tău, Cleopa arhimandritul, care ne-a povățuit pe toți pe calea mântuirii!

MONAHUL MARCU DUMITRESCU

Mănăstirea Sihăstria

(1910-1999)

a. Viața

Acest mare nevoitor era de loc din comuna Hătcărău, județul Prahova, și s-a născut dintr-o familie binecuvântată cu 11 copii, din botez fiind numit Constantin. Murindu-i tatăl în primul război mondial, mama și-a crescut singură toți copiii. Mai târziu, Constantin, renunțând la căsătorie, și-a terminat școala și și-a închinat viața lui Hristos, slăvindu-L ziua și noaptea.

Fiind foarte râvnitor pentru dreapta credință și călăuzind mulți tineri pe calea mântuirii, îndreptându-i spre Hristos, a avut mult de suferit, fiind acuzat și aruncat în închisori, unde a pățit mult. Prin răbdarea sa și mila Domnului a fost călăuzit la viața monahală și a intrat în obștea Mănăstirii Slatina – Suceava, în anul 1951 fiind îmbrăcat rasofor în această mănăstire.

În anul 1968 se închinoviază la Mănăstirea Sihăstria și este tuns în monahism în anul 1975, primind numele de „Monahul Marcu”, găsindu-și aici liniștea, în ascultare și în neîncetată rugăciune.

În anul 1999, după 30 de ani de nevoință și ascultare deplină, fericitul monah Marcu, cunoscându-și dinainte sfârșitul, și-a dat sufletul cu pace în brațele Domnului, pe care L-a iubit și L-a purtat toată viața în inima sa.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Despre mama sa, pe nume Ana, Părintele Marcu spunea: „A avut o viață de călugăriță. Dormea două ore pe noapte. După ce își adormea toți copiii, mergea și se ruga într-o cămăruță alăturată, în liniște. A doua zi se scula prima și pregătea totul pentru fiecare, pentru că începea o nouă zi”.

2. Părintele Marcu a fost un om de mare noblețe sufletească. Pe când era în închisoare, gardienii îl numeau „fachirul”, pentru că niciodată nu plângea, oricât de mari ar fi fost chinurile la care era supus. Harul lui Dumnezeu îl

acoperea, dar temnicerii nu știau de astfel de lucruri. Odată însă a izbucnit în plâns. „Gata! L-am biruit pe fachirul!” au strigat bucuroși anchetatorii. Însă nu era nici pe departe așa. Părintele Marcu plângea de mila celui ce era bătut lângă dânsul.

3. Ne spunea Părintele Marcu: „Fiind în închisoare, eu mă retrăgeam într-un colț al celulei și le ziceam celorlalți: «Iertați-mă, eu am obligațiile mele de călugăr» și îmi făceam acolo ale mele”.

4. Odată l-au întrebat ucenicii: „Dar noi ce-o să facem, Părinte Marcu, dacă va veni vreo prigoană?” Părintele a răspuns: „Acolo, pentru fiecare, puterea harului și credința lui învinge. Spun Sfinții Părinți că numai harul lui Dumnezeu este cel care te poate întări. Nici eu nu puteam să rezist prin toate încercările prin care am trecut în atâția ani, dacă nu mă ajuta Dumnezeu. Îmi spuneam eu mie: «Și tu poți cădea dacă nu te ajută harul»”.

5. Spunea odată Părintele Marcu: „Numai harul ne poate salva și ajuta. Eu am greșit, ca toată lumea; mai mult sau mai puțin. Dar mă mostra conștiința foarte tare la un moment dat. Ce-i cu mine, îmi ziceam? Am căzut plângând la Dumnezeu și la Maica Domnului: «Doamne, ajută-mă ca să mă îndreptez!» Și-atunci vine harul. Cum spun Sfinții Părinți: «Să facem un pas către Dumnezeu, și El face doi către noi». Abia așteaptă să ne întoarcem. Și vine și ne ajută: Vine harul, să ne trezească conștiința, să ne ajute să ne îndreptăm și așa mai departe”.

6. Iar zicea părintele: „Să fim atenți la harul lui Dumnezeu, că numai el ne poate îndrepta, ne poate deschide ochii minții, ca să-nțelegem lucrurile. Și aici atingem problema ochiului sufletului, sau al minții. Cu mintea poți să înțelegi multe lucruri adânc, dar dacă nu se atinge de inimă... Deci când se împreună simțirea inimii cu luminarea minții, atunci simți că lucrează harul lui Dumnezeu prin toată ființa ta. Deci, să ne rugăm mereu la Mântuitorul să nu ne lase”.

7. Tot despre luminarea venită de la Dumnezeu, ne-a spus: „Am început acum să mă lămuresc eu pe mine despre toate rugăciunile pe care le fac. Atât cât pot, căci cuvintele lui Dumnezeu sunt ca diamantul, care, dacă-i arăți o fețișoară către soare, toate celelalte fețe ale lui se luminează. Deci fiecare cuvânt al lui Dumnezeu are multe înțelesuri. Și atunci îmi pun întrebarea, de ce zic eu: „Împărate ceresc”, „Preasfântă Treime”, „Tatăl nostru”... să mă lămuresc cât de cât. Și-am ajuns tot la concluzia că dacă nu te luminează Duhul Sfânt, nu poți să înțelegi”.

8. Zicea odată Părintele Marcu: „Avva Siluan Atonitul a fost un ales al lui Dumnezeu și trebuia să spună anumite lucruri. Între altele și faptul acesta:

«Fii cu mintea în iad și nu deznădăjdui». Și asta este în esență și pentru noi, să știți. Într-un fel sau altul am trăit și eu starea asta. Că este mare lucru să o și trăiești”. Iar fratele cu care vorbea, l-a întrebat: „Dar noi suntem într-o altă situație, în alte împrejurări. Să creăm noi atmosfera aceasta de iad?” „Nu, a spus părintele. Rugându-te, Dumnezeu te înțelege și știe și ce vei face. Dumnezeu știe despre fiecare din noi mai mult decât știm noi despre noi. Dumnezeu știe din veșnicie ce va fi cu noi, și de când ne-am născut știe ce vom face cu voia noastră liberă. Dumnezeu știe de acum încolo ce fac cu voia mea liberă. Și în raport cu ce știe că fac eu cu voia mea liberă, îmi dă și un fel de „viață” sau „program de viață”.

Deci, eu nu știu ce va fi cu mine în viitor. Pot să greșesc. Dar dacă Dumnezeu știe că eu voi lupta pe cât depinde de mine ca om împotriva celor ce știu că nu-s bune, vine harul Lui neapărat și mă ajută să le trec. Chiar dacă uneori te lasă... Căci m-a lăsat Dumnezeu în multe împrejurări în viață până în ultima instanță, când trebuia să mor. Dar în momentul acela, m-a salvat. O dată era să mor din cauza gerului, altă dată din cauza foamei...”.

9. Povestea Părintele Marcu că, pe când era la închisoare pentru exterminare, era odată într-o iarnă un ger foarte puternic. Și erau acolo niște celule speciale, pentru pedeapsă. Era un turn de zid masiv, cu celulele acestea, înalte de 7-8 metri, jur-împrejurul turnului. Celulele aveau sus niște ferestre mici, cu zăbrele, fără geamuri, ca să fie și curent, nu numai ger. Și l-au dus acolo pe părintele. Când gardianul a deschis ușile masive de fier, care făceau un zgomot asurzitor, și a văzut bezna completă dinăuntru și a simțit frigul acela care te îngheța, a tresărit și a zis: «Dar aici e ca-n iad!» Altui deținut, cât fusese în acel loc, îi degeraseră și nasul, și obrații și urechile, din cauza gerului. Acolo l-au încuiat și pe Părintele Marcu. Iar el – fiind și călugăr – a început să facă închinăciuni și metanii, apoi se mai mișca încoace și încolo, iar făcea închinăciuni și metanii... Și a rezistat așa trei zile și trei nopți.

A treia zi a căzut jos, nemaiputând să facă nici închinăciuni, nici rugăciuni, nimic; aproape nău mai știa de el. Părintele n-a știut cât a stat în această stare; dar când s-a trezit, se simțea odihnit, refăcut fizic, iar în jurul lui era o căldură ca de sobă.

10. Tot din închisoare, ne-a povestit și următoarea întâmplare: „Era prin anii 1948-1950. Toți eram foarte slăbiți din cauza nemâncării și a hranei foarte proaste. Pe atunci ne mai scotea la lucru la ferme. Luau ei banii, iar tu trebuia să muncești. Și pentru că nu aveau nici ei hrană, ne dădeau de mâncare prima zeamă de la fasole – aceea care se aruncă și este plină de

toxine –, iar de pe la unitățile militare luau murături stricate, pe care nu le puteau mânca nici soldații, și mălai stricat. Aceea era mâncarea noastră. Și odată, chiar în ajunul Sfintei Mării, după multă vreme petrecută cu astfel de regim, eram atât de slăbit, că nu mă mai puteam ridica nici în picioare, ci numai cu greu mă puteam întoarce pe pat. Nu eram bolnav, n-aveam nimic, numai că eram cu totul slăbit, fiind în pragul morții. Și fiind așa întins pe pat, am zis: «Măi, fraților, eu sunt gata să mor». Și m-am întors cu fața la perete, plângând. Iar un bun prieten, care era lângă patul meu, a zis: «Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile lui nea Costică».

Aceea a fost o proorocie, că așa s-a întâmplat. A doua zi dimineață, fiind ziua de Sfântă Maria, s-a petrecut o minune: Am primit cu toții la masă fasole, mâncare consistentă; seara la fel. Și încă câteva zile la rând. Ce se întâmplase? Se primise la închisoare de la direcția penitenciarelor un vagon plin cu fasole, pentru hrana deținuților, cu specificația de a se consuma imediat. Așa că a început să ne dea fasole, de două ori pe zi, până s-a terminat vagonul. Aceasta a fost o minune a Maicii Domnului. Căci a găsit ea un creștin milostiv, care a cumpărat un vagon cu fasole, a vorbit în taină cu cineva de la închisoarea noastră, și l-au dat la deținuți – ca din partea direcției închisorilor –, salvându-le viața”.

Un ucenic de chilie de-al părintelui spunea că, ori de câte ori îi aducea fasole să mănânce, sfinția sa se bucura, zicând: „Ce-i la masă? Fasole? O, ce bine!”, amintindu-și de minunea care îl salvase de la moarte.

11. Alt ucenic l-a întrebat odată pe părintele cum fusese viața în închisoare. Părintele Marcu i-a arătat mai întâi capul său, pe care se vedeau multe semne și urme de lovituri. Apoi i-a spus: „Uite, vezi ce făceau ăștia? Mă luau de păr și mă izbeau cu capul de pereți. O dată, pe când cel ce mă ancheta mă izbea cât putea cu capul de perete, a strigat alt anchetator din camera vecină, neștiind ce face acesta cu mine: «Ce faci acolo, măi? Cu ce dai în perete? Vrei să-l spargi?»”. Și după toate acestea părintele a rezistat (încât se și mirau aceia cum de mai e sănătos), și a ieșit de acolo cu mintea limpede.

12. În închisoare, Părintelui Marcu i-au căzut unghiile și dinții. După un timp, unghiile i-au crescut la loc. Un doctor de acolo care l-a consultat, i-a zis: „Dumneata n-ai avut trup de carne, ci de fier”.

13. Părintele Marcu a lucrat ca deținut și la Bicaz, unde erau puși în cele mai periculoase locuri. Multora le era frică și să iasă din lagăr la muncă. Protestau, uneori chiar plângeau de frică. Dar părintelui nu-i era teamă, ci chiar avea curaj; aceasta de când avusese un vis, în care se făcea că stătea pe trompa unui elefant, care îl legăna ușor. Iar unii dintre deținuți cereau să

lucreze în echipă cu dânsul, zicând: „Merg cu nea Costică, pentru că unde este el, acolo este și Dumnezeu!”

14. Mulți dintre cei închiși în lagăr ziceau că trebuie să-i saboteze pe cei aflați la putere, să lucreze cât mai puțin etc. Părintele Marcu nu era de acord cu ei și le spunea: „Iertați-mă, vă rog; voi faceți ce vreți, eu însă consider aceasta ca pe un canon pentru păcatele mele”.

15. L-a întrebat odată un frate pe Părintele Marcu despre perioada din închisoare. „Voi nu știți ce-a fost acolo, a răspuns părintele. Cărțile care au apărut până acum îți pot da doar o vagă idee despre ce-a fost. Cred că s-a întâmplat ce au spus Părinții, și chiar Mântuitorul. Știi că în Patericul Egiptean, printre altele, un frate a întrebat pe părintele său: «Părinte, noi trăim așa cum trăim (era cam pe timpul Sfântului Antonie cel Mare). Dar cei de după noi cum vor fi?» «Vor face și ei cam jumătate cât noi», a zis bătrânul. «Dar cei de după ei?», a întrebat fratele. «Cei de după ei nu vor face nimic din ce facem noi, dar vor avea încercări așa de mari și de grozave, încât dacă vor rezista lor, vor fi mai mari decât noi în Împărăția lui Dumnezeu». Ei, așa s-a întâmplat acolo. Au fost niște încercări nemaipomenite. Și nu numai chinurile și încercările, ci și ispitele; căci ispitele care vin de la vrăjmașul și în mintea ta, și în faptele tale, în vorbele tale, nu sunt o grozăvie?”

16. A zis Părintele Marcu unui ucenic: „Ia spune, știi care-i diferența între smerenie și umilință?” „Nu”, a zis ucenicul. „Eu am aflat de la cineva din închisoare, că smerenia este conștiința nimicniciei, iar umilința este conștiința păcătoșeniei”.

17. Într-un moment de taină, Părintele Marcu a spus unui ucenic că odată, fiind în timpul persecuției, pe când se afla în Munții Caraiman, a văzut în vedenie pe Preasfânta Treime, iar Duhul Sfânt, în chip de porumbel, a intrat în inima sa.

18. După eliberarea din închisoare, părintele a mers la Mănăstirea Cernica. Odată, fiind cu albinele mănăstirii în Bărăgan, ele mureau din cauza secetei. Și-atunci a plâns, și s-a rugat la Dumnezeu: „Doamne, miluiește-ne cu puțină ploaie, că mor albinele de foame!” Și în aceeași zi a dat Dumnezeu ploaie, și toți cei din jur au mulțumit Domnului. În anul acela s-a strâns atâta miere, că s-au mirat toți cei din mănăstire de mulțimea ei. Se minunau și stuparii din împrejurimi, că ziceau: „Uite, măi, cum a venit călugărul ăsta în Bărăgan, a început să plouă!”

19. De la Mănăstirea Cernica, Părintele Marcu a fost transferat la Mănăstirea Sihăstria, dându-i-se ascultarea tot la stupină. Odată a venit un frate și l-a întrebat cum să se roage, fiindu-i ocupată mintea de ascultare.

Părintele Marcu i-a zis: „Frate, aici eu am stupii în grija mea, și uneori trebuie să-i inspectez. Să văd cum este matca, cum este puietul, cum stau cu mierea... Nu mă mai pot ruga cu cuvinte. Trebuie să fiu atent la aceste lucruri. Dar să nu uităm că suntem în mănăstire și totul facem din ascultare. Așa că, în primul rând, să facem totul ca de la Dumnezeu. Apoi trebuie să știm că ne aflăm în fața lui Dumnezeu și că totul facem pentru Dumnezeu. Deci: de la Dumnezeu, în fața lui Dumnezeu și pentru Dumnezeu. Așa trebuie să facem”.

20. În jurul anului 1980, fiind cu ascultarea la stupină, s-a urcat odată într-un copac după un roi de albine. Când s-a întins după roi, deodată a venit spre sfîntia sa un vârtej stîrnit de diavolul. Părintele s-a retras, apoi a încercat din nou, dar iarăși a venit vârtejul. Aceasta s-a întîmplat de trei ori. Ultima dată acel vârtej puternic l-a aruncat din copac cu capul în jos. Părintele a căzut chiar în cap, și din această cauză a rămas gârbov toată viața.

Dar deși în urma acestei ispite diavolești se mișca greu, părintele era punctual la biserică, unde mergea zilnic, iarnă și vară.

21. În timpul vieții, Părintele Marcu, oricât de târziu ar fi terminat ascultarea, își făcea apoi toată pravila rînduită. Mîncă foarte puțin, iar vinul îl amesteca cu ceai.

22. Un frate i-a spus: „Părinte, nu mă pot smeri și nu-mi pot tăia voia. Ce să fac?”. Părintele Marcu i-a zis: „Ei, vrînd, nevrînd, tot trebuie să te smerești până la urmă!”

23. A zis odată Părintele Marcu către un frate care venise cu păcate grele din lume: „Cînd Dumnezeu te părăsește și tu simți această părăsire din partea Lui, trăiești o stare atît de cumplită, încît nu poți s-o exprimi în cuvinte, dar atunci ți se iartă cel mai mult păcatele”.

24. Un frate i-a spus părintelui că uneori se simte tulburat în biserică. Părintele l-a întrebat: „De ce judeci pe frați?” Aceasta l-a pus pe gânduri pe acel frate, pentru că el nici nu-și închipuia care era de fapt rădăcina acelor ispite.

25. Mulți frați și părinți veneau la Părintele Marcu cu necazurile lor, deși părintele era un simplu călugăr. El le dădea sfaturi și îi ajuta cu rugăciunea. Cîteodată cînd era vreo problemă mai deosebită, părintele le dădea sfat, dar punea pe respectivul frate să-și întrebe și duhovnicul (sau dacă nu se putea, atunci să întrebe alt duhovnic iscusit) dacă e de acord cu sfatul său sau nu. Iar dacă duhovnicul nu aproba ceea ce spusese Părintele Marcu, părintele imediat se smerea și căuta să-l ajute altfel pe frate, fie și numai cu rugăciunea.

26. Odată l-a întrebat un ucenic: „Părinte Marcu, de ce nu v-ați făcut preot?” Părintele a răspuns: „Așa a fost voia lui Dumnezeu”.

27. Părintele Marcu a avut o minte foarte ordonată și limpede. La vârsta de 88 de ani, observa și corecta greșeli din cărțile pe care le citea (care erau greșeli de tipar, dar schimbau și sensul frazei).

Apoi părintele avea și o ordine desăvârșită în chilie. Fiecare lucru avea locul lui. Chiar și creionul; dacă ucenicul îl folosea și îl pune pe masă înapoi, dar nu la locul lui, părintele îl chema și îi spunea să pună creionul la locul său.

28. Întotdeauna părintele era foarte atent la fiecare cuvânt al rugăciunii și la înțelesul lui. Odată l-a îndemnat pe un frate începător să spună zilnic „Rugăciunea pentru mântuire”. Apoi a tălmăcit înțelesul fiecărui cuvânt în parte.

29. Ne spunea un ucenic că, puțin înainte de moartea părintelui, l-a găsit în chilăa lui, cugetând la cuvintele: „Toată dreptatea noastră este în fața lui Dumnezeu ca o cârpă lepădată a unei femei desfrânate”. Și zicea bătrânul: „Îți dai seama, frate? Ca o cârpă lepădată. Și nu numai atât. Ci a unei femei desfrânate!”

30. Cu puțin timp înaintea morții, părintele a visat că urca pe o scară și mai avea foarte puține trepte de urcat.

Tot în acel timp, Părintele Marcu a spus unui ucenic că a avut un vis în care se făcea că era pe o câmpie foarte frumoasă, și a venit un înger din urmă și l-a luat de mână, mergând mult împreună. Părintele ar fi dorit să rămână acolo pentru totdeauna, dar îngerul i-a spus că trebuie să mai aștepte puțin. Și atunci Părintele Marcu s-a trezit. Aceste două vise însemnau apropiatul său sfârșit, la odihna lui Hristos, după o viață întreagă de suferință.

31. Cu câteva luni înainte de a pleca la cele veșnice, Părintele Marcu, simțindu-și sfârșitul aproape, i-a chemat pe cei din obște pentru a-și cere iertare și a se împăca cu toți.

32. Un frate, cu puțin timp înainte de obștescul sfârșit al părintelui, l-a rugat pe bătrân să se roage pentru el, și aici și dincolo, dacă dobândește îndrăzneală la Dumnezeu. Părintele i-a răspuns: „Frate, eu am acum nevoie de rugăciunile voastre, ale tuturor, pentru că mă pregătesc de plecare. Roagă pe cei pe care îi știi să se roage și pentru mine”.

33. Vineri, în prima săptămână din Postul Mare a anului 1999, simțindu-și sfârșitul aproape, Părintele Marcu s-a împărtășit dimineața cu Trupul și Sângele Domnului, iar la orele 12 și-a dat duhul în mâinile lui Hristos.

Doamne, odihnește cu sfinții pe adormitul robul Tău, monahul Marcu!

IEROSCHIMONAHUL ONUFRIE FRUNZĂ
Mănăstirea Sihăstria
(1911-2001)

a. Viața

Fericitul întru nevoie, Ieroschimonahul Onufrie, era de loc din comuna Călărași – Botoșani. S-a născut la 17 februarie, 1911, din părinți evlavioși, Teodor și Profira, și a primit numele de Constantin. Dorind să slujească lui Hristos, s-a închinoviat în Mănăstirea Sihăstria în anul 1936. După doi ani primește tunderea în monahism cu numele de Casian, și se nevoiește în mai multe ascultări.

În anul 1946 se învrednicește de harul preoției, iar în anul 1949 se închinoviază în Mănăstirea Slatina, pe care o povățuia Arhimandritul Cleopa Ilie. Apoi, după ce stă câțiva ani egumen la Schitul Grași – Târgu Neamț, în anul 1956 a fost numit egumen la Schitul Tarcău – Neamț, iar mai târziu a fost numit egumen la Schitul Rarău – Suceava.

Fiind un suflet foarte blând și nevoitor, la bătrânețe se reîntoarce la mănăstirea de metanie, și se retrage la liniște cu binecuvântare, nevoindu-se în pustnicie la Sihla și la locul numit „Piciorul Crucii”, din apropierea mănăstirii. În anul 1996 primește marele și îngerescul chip cu numele de Onufrie, continuându-și viața de sihăstrie.

Sâmbătă, la 6 ianuarie 2001, când se prăznuiește Botezul Domnului, și-a dat sufletul în brațele lui Hristos.

b. Fapte și cuvinte de învățătură

1. Spunea Părintele Onufrie despre plecarea sa la mănăstire: „Când m-am hotărât să plec la călugărie, i-am spus mamei acest lucru și s-a bucurat. Când a auzit tata, a vrut să-mi spargă capul cu un ulcior, dar eu, voinic fiind, l-am dovedit și-am scăpat. Dar aceea a fost o ispită, pentru că după câțiva ani am mers odată pe acasă, iar tata mi-a zis: «Bine că te-ai dus la mănăstire, de-acum tu ai făcut un lucru mare, dar eu nu am făcut nimic în viață!»”

2. Fiind frate începător, a avut și ascultare la vitele mănăstirii. Într-o zi, pe când era cu vacile la păscut, una din ele a răsturnat cu cornul o căpiță de fân. Economul a venit mânios la el, muștrându-l și zicându-i: „De ce-ai lăsat să strice căpița și n-ai grijă de vaci?” Fratele Constantin s-a smerit și n-a zis nimic. Atunci economul s-a dus la Părintele stareț, i-a povestit întâmplarea, apoi i-a spus: „Părinte stareț, pe fratele Constantin să-l îmbrăcați, că merită să fie călugăr”.

3. Ne spunea un ucenic: „Părintele era foarte blând. Dacă cineva îl ocăra, îndată își cerea iertare: «Iartă-mă, părinte, că am greșit». De multe ori, când greșea ucenicul, se dădea pe sine vinovat, zicând: «Din cauza mea ai stricat cutare lucru»”.

4. Același ucenic ne-a spus: „Părintele era simplu în cuvânt și se păzea să vorbească de lucruri mai presus de starea sa duhovnicească. Căuta ca lucrurile pe care le vorbea să fie mai mici ca starea lui interioară. De aceea a fost trecut cu vederea. Însă blândețea, tăcerea și smerenia lui, puțini o pot dobândi. El căuta mult simplitatea, fugea de vorbă multă și fără rost și se îndeletnicea cu rugăciunea minții”.

5. Altădată ne-a povestit același ucenic: „Părintele Onufrie dădea mare importanță păzirii minții. Dar mai înainte de paza minții era foarte atent la păzirea de pricinile păcatului”. Deci nu lupta cu păcatul, ci cu pricinile lui, zicând: «Fugi de pricina ispitei».

6. Un ucenic de chilie al Părintelui Onufrie ne-a spus: „Odată, pe când părintele era retras la liniște, eram împreună în pădure. Și am avut o discuție cu sfinția sa, privitoare la cuvintele Mântuitorului către farisei, care se lăudau că au și ei ucenici. Iar Mântuitorul le spusese că într-adevăr au și ei ucenici, dar îi fac îndoit gheenei. Și-apoi i-am spus: «Părinte Onufrie, părintele stareț a spus să facem cutare lucru. Dacă a spus să facem asta, trebuie să facem ascultare». Atunci părintele a zis: «Da. Dar ce faci cu pravila? Unde ți-e pravila? Dacă nu-ți faci pravila, ce răspuns dai tu? Ce, Părintele stareț răspunde de tine? El te-a pus să faci, dar dacă tu nu ți-ai făcut pravila, crezi că răspunde el pentru tine? El zice: „Eu i-am dat de lucru. Treaba lui ce face mai departe”. Pe el nu-l mai doare capul. Pe tine te privește. Tu vrei să fii lăudat, că ai făcut mare ispravă? Tu cauți lauda oamenilor, nu cauți mântuirea!»”.

7. Același ucenic ne spunea: „Fiind în singurătate, de multe ori îi ziceam să mai lucrăm ceva, dar el răspundea: «Uite. Este ora patru. Gata! De la ora patru avem pravilă: Ceasul nouă, Vecernia, Pavecernița. Obligatoriu. După aceea, dacă mai este vreme, mai fac». Nu stătea el să lucreze noaptea... Zicea că dacă ar veni cineva să-i ceară socoteală pentru cât a lucrat, ar fi răspuns:

– Atât.

– Cum? Numai atât?

– Atât am putut.

El era hotărât. Zicea: «Întâi să fac pravila, pe urmă dacă mai pot face ceva». Nu lăsa nici o zi fără să-și facă rânduiala de rugăciune”.

8. Mai zicea Părintele Onufrie : „Rugăciunea minții începe să dea roade abia după 20-30 de ani de mănăstire, dacă monahul a fost lucrător. Dar mintea nu ajută pe fiecare, că nu au toți aceeași putere. După 20 de ani încep să apară roadele, și atunci poți spune cuvinte de folos. Să nu te apuci să spui cuvinte de folos, dacă n-ai pus în practică, căci rămâi batjocorit de diavoli”. Apoi sfătuia pe ucenici cum trebuie să se facă rugăciunea minții, pentru că unii, fie din cauză că s-au forțat prea tare la rugăciune, fie că au avut gânduri înalte despre ei înșiși, și-au ieșit din minți. De aceea fiecare trebuie să aibă un povătuitor duhovnicesc.

9. Părintele Onufrie ne sfătuia să răbdăm necazurile. Și zicea: „Sunt necazuri exterioare și necazuri interioare. Necazurile din afară sunt: fie că te-a ocărât un frate, te-a nedreptățit, te-a defăimat sau te-a lovit și așa mai departe. Iar necazurile cele dinăuntru sunt: Întâi apare cărtirea; apoi nerăbdarea lăuntrică, ura, dușmănia, invidia, zavistia... Cele interioare sunt mai periculoase ca cele exterioare. Iar dacă pe cele exterioare nu le putem răbda, cum le vom răbda pe cele interioare? Căci dacă nu le răbdăm pe cele exterioare, nu le putem răbda nici pe cele interioare”.

10. Părintele nu dădea sfat nimănui să lase rugăciunile dimineții și ale serii, și să se ocupe numai de Psaltire. În plus, spunea să se citească Psaltirea cu molitfe³, nu numai psalmii; pentru că trebuie să aibă mare lucrare duhovnicească cineva ca să citească numai psalmii, și totodată are mare luptă. Acele molitfe spunea că sunt ca untdelemnul în mâncare.

11. Un ucenic zicea: „Părintele era omul rugăciunii, al smereniei, al blândeții, al păcii și al tăcerii, și pe toate le învingea prin smerenie și răbdare”.

12. Alt ucenic ne spunea că Părintele Onufrie nu vorbea mult cu oamenii, aceasta fiind o povară pentru el, pentru că îi întrerupea rugăciunea. Numai când avea un îndemn interior vorbea. Scopul lui era să nu fie cunoscut.

13. Alt părinte povestea că Părintele Onufrie îi știa gândurile, pentru că atunci când venea la sfinția sa, primea răspunsuri la gândurile lui înainte de a le spune părintelui.

14. Zicea un ucenic: „Părintele tot timpul m-a ajutat cu rugăciunea și nu se mânia, ci pe toate le primea cu răbdare. Apoi totdeauna mă încuraja, mă îmbărbăta și niciodată nu m-a respins”. Asemenea făcea și cu alți frați care erau în ispită.

15. Spunea Părintele Onufrie unui frate: „Dacă ai venit să te mântuiești, atunci trebuie să te smerești”.

³ Rugăciunile dintre catisme

16. Zicea odată Părintele Onufrie: „Eram într-un an la Iași de hramul Cuvioasei Paraschiva și mi s-a întâmplat să văd o minune. Când duceau în biserică racla cu sfintele moaște, o purtau patru preoți. Și fiind și eu pe lângă raclă, unul dintre acei preoți mi-a zis: «Ține, părinte, că o scap! Ține, părinte!» Însă când am pus eu mâna, mi s-a părut așa de ușoară, ca o pană! Cine știe ce păcat făcuse acel preot, de apăsa așa de greu racla cu sfintele moaște asupra lui”.

17. Odată, Părintele Onufrie l-a visat pe Părintele Ioanichie Moroi, și l-a întrebat:

– Te-ai mântuit, Părinte Ioanichie?

– Cu mila lui Dumnezeu m-am mântuit, Părinte Onufrie, dar greu!

– Cum, părinte? Sfinția ta, care ai postit atât de mult și te-ai nevoit atât, abia te-ai mântuit?

– Da, pentru că eu am fost preot și duhovnic...

De asemenea, Părintele Onufrie spunea la bătrânețe că îi pare rău că s-a făcut preot, sfinția sa primind preoția la insistențele Părintelui Cleopa. Apoi zicea bătrânul: „Pe de-o parte, la spovedanie nu știi pe cine dezlegi și pe cine legi; unii nu se spovedesc curat și pe urmă le dai voie să se împărtășească. Iar pe de altă parte, ca preot, poți să greșești cu păcate de moarte la Sfânta Liturghie, chiar fără să-ți dai seama. Mult mai liniștit eram acum, dacă aș fi fost doar călugăr!”

18. Altădată ne-a povestit părintele: „Când m-am dus stareț la Tarcău, am găsit acolo doi frați, care căzuseră în unele păcate. Unul dintre ei a venit la mine și s-a spovedit, dar celălalt nu. Noaptea am avut un vis: Se făcea că eram lângă o fântână plină cu apă curată și doi băieți murdari pe obraji și pe haine se jucau împrejurul acelei fântâni. Privind la ei, văd că unul dintre dâșii a căzut în fântână. Eu l-am apucat repede și l-am scos. După ce l-am scos din apă, am văzut că acesta era foarte curat, iar celălalt se învârtea murdar împrejurul fântânii”.

19. La Schitul Rarău este o icoană a Maicii Domnului, făcătoare de minuni, pe care a readus-o Părintele Onufrie în schit, pe când era egumen.

Odată, fiind hram la Schitul Rarău, niște hoți au vrut să prade noaptea mănăstirea. Pe când se sfătuiau ei cum să facă, fiind pe o punte deasupra unei ape, s-a rupt balustrada punții și au căzut toți în apă, lovindu-se și rănindu-se. Apoi au mers toți la mănăstire, spunând egumenului, Onufrie, ce voiau să facă și ce au pățit.

20. Cât a stat egumen la schitul Rarău, Părintele Onufrie n-a vrut să tragă curent electric și nici mașină n-a vrut să cumpere pentru schit. Aveau o căruță

și cu aceea se duceau în sat și își aduceau cele de nevoie pentru schit. Tot în acea perioadă, părintele își făcuse un bordei nu departe de schit, iar după Utrenie mergea acolo și se ruga până dimineța.

21. Zicea Părintele Onufrie că, pe când era stareț la Rarău, era o troiță pe drumul spre mănăstire. Primarul a spus să scoată crucea de acolo, dar nimeni n-a vrut să facă așa ceva, decât numai un șofer de pe o mașină. Și într-o dimineță a legat crucea de mașină și a scos-o din pământ. Seara acel șofer trebuia să vină cu muncitorii. Și nu departe de locul de unde scosese troița, s-a răsturnat mașina. Toți au scăpat nevătămați, numai șoferul a fost prins sub cabină și a ars de viu acolo. Nimeni nu l-a putut scoate.

22. Fiind egumen, citea Molitfele Sfântului Vasile la bolnavi. Înainte spovedea bolnavul și ținea post și sfinția sa și cel suferind. Odată a vindecat un copil de 12 ani, paralizat. În timp ce îi citea molitfele, pe la jumătate, copilul s-a ridicat în picioare și a început să strige „tată” și „mamă”. Atunci toți s-au minunat și au început a plânge.

23. După ce a fost dat afară din mănăstire, odată cu decretul, a stat patru ani pe pământul unui credincios, într-un bordei. Avea opt stupi acolo pe care-i îngrijea; cu jumătate din ce lua de la stupi trăia sfinția sa, iar cealaltă jumătate o dădea omului pe al cărui pământ stătea.

Preotul din acel sat i-a luat și Molitfelnicul, epitrahilul și crucea, ca să nu poată citi la vreun credincios. Dar văzând că Părintele Onufrie se smerește, vine ca un simplu credincios la biserică, cântă Duminica la strănă, nu caută bani și altele asemenea, pe urmă i-a dat înapoi și Molitfelnicul, și epitrahilul și crucea, și îl lua peste tot cu el, la înmormântări, la botezuri și la toate slujbele, dându-i și cele de nevoie.

24. Deși a fost mulți ani preot și egumen, Părintele Onufrie nu a predicat niciodată, decât numai cu fapta. O singură dată a ieșit să predice, dar, începând să vorbească, îi curgeau lacrimile, neputându-le opri. Plângeau și oamenii din biserică împreună cu sfinția sa. Și din această pricină, de atunci n-a mai ieșit la predică.

25. Odată, pe când era retras la chilia de la „Picioarul Crucii”, Părintele Onufrie a venit la Schitul Sihla fără să fie anunțat de cineva, inspirat de Duhul Sfânt, întrebând de unul din fiii săi duhovnicești, întrucât, de câteva zile acel ucenic se lovise la un ochi, care începuse acum să i se albească și să nu mai vadă cu el. Părintele Onufrie i-a spus ce să facă și de a doua zi ochiul a început să se vindece. Apoi părintele a plecat înapoi la chilia sa.

26. Într-o zi, venind ucenicul cu mâncare la chilia bătrânului, l-a văzut pe Părintele Onufrie stând în fața bordeiului, rugându-se și făcând închinăciuni.

Bordeiul era înconjurat de copaci, așa că nu-l vedea nimeni de la distanță, decât dacă ar fi fost cineva chiar lângă bordei. Părintele nu l-a observat pe ucenic, așa că acesta a stat mult timp acolo, folosindu-se nu puțin de această minunată priveliște, cum cuviosul său bătrân, fiind la vârsta de 83 de ani, se ruga și făcea sute de închinăciuni.

27. Părintele Onufrie păstra dreapta credință cu mare sfințenie și nu vorbea niciodată cu cei de altă credință. Căci spunea: „Dacă vine la dreapta credință și se face ortodox, vorbesc și îi spun. Dacă nu vrea, nu discut cu el”.

28. Părintele Onufrie vorbea mult în pilde. Odată l-a întrebat un frate ce să facă, pentru că nu are smerenie și are o mulțime de gânduri care îl apasă. Părintele i-a zis: „Am văzut un șarpe azi dimineață; era lung de o jumătate de metru. Era tânăr, în creștere, dar mîța îi sare pe cap, dă cu ghearele și-l omoară. Sunt și șerpi care au pui. Dacă îi omori cu puii în burtă, nu mai nasc; dacă nu, ei nasc. Tot așa se întâmplă și cu gândurile”.

29. Același ucenic l-a întrebat ce să facă, pentru că vin în mănăstiri femei în ținută indecentă și el se smintește. Părintele a zis ca și cum s-ar fi referit la sine însuși: „Nu mai văd, nu mai aud...”.

30. L-a întrebat un frate:

- Părinte, ce să fac dacă vine vreo prigoană? Părintele Cleopa a zis să mă las în voia Domnului.

- Ei, te ascunzi până trece. Când mai slăbește, vii înapoi. Părintele Cleopa a făcut la fel. Atunci fiecare pe contul lui. Fiecare pentru el: mai vii, mai pleci.

31. Unui frate începător i-a zis: „Un ucenic a întâlnit un bătrân la cimitir și l-a întrebat ce să facă. Bătrânul i-a răspuns: «Dacă îți vei păzi limba și pîntecele, vei ajunge sfânt»”.

32. Altădată a spus unui frate: „Am avut un bun prieten care unsprezece ani nu a vorbit cu nimeni, pentru ca să vorbească cu Dumnezeu. Un singur lucru spunea: «Mai zi „Doamne Iisuse”. Mai roagă-te. Mai taci». Când am fost la chilia lui să-l văd, înnebunise. M-am luptat cu el și deși era slab, abia l-am putut birui. L-am dus la spital”.

Fratele a întrebat: „Până la urmă s-a făcut bine?” După o scurtă ezitare, părintele i-a răspuns: „Da, s-a făcut bine”.

33. Părintele i-a spus unui frate începător: „Frate, tot e mai bine în mănăstire, decât în lume, căci aici măcar ai biserica, chiar dacă mai rar”.

34. Un frate i-a spus: „Părinte Onufrie, n-am răvnă, nici răbdare, nici smerenie, nici altă faptă bună”. Părintele s-a întors atunci către ucenicul său de chilie și i-a zis, ca și când n-ar fi auzit acea întrebare: „Părinte, am auzit

că anul acesta au ieșit cartofii tare mici. Și știi de ce? Pentru că nu i-a udat. Trebuie udați ca să crească!”.

35. Un frate i-a cerut sfat cum să se păzească de gândurile spurcate. Părintele i-a zis să se roage din inimă și să se pregătească de moarte. Alt ucenic a spus că aproape de fiecare dată când pleca de la Părintele Onufrie, bătrânul îi zicea: „De-acum să ne pregătim de moarte!”. Căci părintele avea tot timpul cugetarea la moarte.

36. Dintre sfaturile pe care le dădea călugărilor, părintele punea mare accent pe împlinirea pravilei și mai ales a canonului călugăresc. Iar dacă vedea că unii se întristau, neîmplinindu-și canonul, din diferite motive, părintele spunea: „De, măi băiete, măcar să ne păzim de păcatele cele mari și să avem nădejde la mila lui Dumnezeu”.

37. Odată a zis unui frate: „La călugărie să nu chemi pe nimeni din familia ta. Lasă să fii tu singur cu Dumnezeu, ca să te iubească numai El. Să fii numai tu și Hristos, ca să te iubească numai El”. Prin aceasta ne-a arătat lepădarea de sine pe care trebuie să o aibă călugărul.

38. Altădată a spus Părintele Onufrie unor frați că în toată viața lui de călugăr, cele 7 Laude nu i-au lipsit niciodată. Iar un ucenic de chilie pe care l-a avut când era la pustie, mărturisea că părintele, pe lângă cele 7 Laude, citea zilnic dimineața două acatiste, seara Canonul de pocăință către Mântuitorul și Paraclisul Maicii Domnului și alte rugăciuni. De asemenea citea mult din Psaltire, până la o Psaltire pe zi, iar restul timpului practica rugăciunea inimii. Mânca foarte puțin, de obicei o dată pe zi.

39. În Postul Mare, Părintele Onufrie citea Sfânta Evanghelie și cugeta la patimile Mântuitorului. Odată au venit în Postul Mare niște credincioși la sfinția sa. Părintele le-a vorbit câteva cuvinte duhovnicești. Apoi, începând să le vorbească despre patimile Mântuitorului, au pornit a curge din ochii săi lacrimi ca două mici pârlăieșe, neputându-le opri. Toți cei aflați în chilie erau atunci cu lacrimi în ochi.

De asemenea și alți ucenici ne-au mărturisit că pe când povestea părintele ceva despre Dumnezeu, sau despre sfinți, uneori nu se mai putea stăpâni și plângea cu suspine și lacrimi. Odată le-a spus fraților, pe când era la Sihla: „Măi băieți, dacă ați ști voi câți sfinți au umblat pe locurile astea!”, și îndată a început a plânge cu lacrimi.

40. L-a întrebat odată un ucenic pe părintele dacă are rugăciunea inimii. El i-a răspuns că n-o are, și chiar se roagă la Dumnezeu să nu-i dea această rugăciune, că pe urmă trebuie să aibă multă grijă să nu-l cuprindă demonul mândriei. Însă la insistențele ucenicului, Părintele Onufrie i-a spus: „O

singură dată am avut această rugăciune, dar nu prin rugăciunea lui Iisus, ci rugându-mă cu rugăciunea Maicii Domnului: «Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!» Mă necăjeam eu să zic rugăciunea și deodată s-a aprins ca un foc în inimă, ca un jar, și ardea, și am început să transpir, și plângeam continuu și parcă curgea apă de pe mine. Am dat hainele jos, că nu mai puteam suporta. Aceasta a durat cam jumătate de oră. Apoi niciodată n-am mai avut această rugăciune”.

41. Odată ne-a povestit Părintele Onufrie că, pe când era în Sihăstria, avea un bordei în pădure și se ducea noaptea să se roage acolo, iar dimineța venea înapoi la mănăstire. De când era tânăr, era foarte curajos și nu se temea de nimic. Și într-o dimineță, pe când se întorcea la mănăstire, pe cărare, l-a ajuns o trăsură. Vizitiul i-a zis: „Părinte, urcă să te duc la mănăstire”. Părintele s-a urcat și a mers o bucată de drum. Mergând așa, și-a adus aminte că nu și-a făcut semnul Sfintei Cruci când s-a urcat. Iar când și-a făcut cruce, s-a trezit într-o răpă, dispărând și trăsura și vizitiul. Atunci și-a dat seama că acel vizitiu era diavolul, care voia să-l piardă. Și a umblat vreo trei zile, rătăcind prin păduri, până a dat de mănăstire.

42. Altădată l-a trimis starețul Ioanichie Moroi la o mănăstire, în ascultare. Zăpada era până la genunchi. Când a ajuns, era deja noapte. Maica stareță i-a zis: „Stai aici, la arhondaric, până dimineța, căci este periculos noaptea prin pădure”. Părintele i-a răspuns: „Cu ajutorul lui Dumnezeu mă întorc, nu rămân eu la mănăstire de maici noaptea”. La întoarcere ninge, era lună; și deodată i-au apărut în față trei lupi. Părintele a rămas nemișcat; apoi și-a făcut Semnul sfintei Cruci, și l-a luminat Dumnezeu de și-a luat traista, a început să o învârtă deasupra capului și a năvălit el peste ei. Iar lupii s-au speriat și au fugit. Așa, cu ajutorul Domnului, părintele a scăpat și s-a întors nevătămat la Sihăstria.

43. Un ucenic spunea că într-un miez de noapte, pe când Părintele Onufrie își făcea obișnuita pravilă, i s-a arătat deodată în chilie o flacăară, de culoare roșu aprins, dându-se drept lumină dumnezeiască. Părintele și-a dat seama că este înșelăciune, și însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci și rugându-se, acea lumină a dispărut.

44. Ne spunea același părinte că într-o noapte, a venit diavolul în chip de măgar la gemulețul chiliei lui și a început să zbiere și să lovească în ușă. Părintele nu i-a dat nici o importanță, citind în continuare la Psaltire și spunând „Doamne Iisuse”. Neputând intra în chilie datorită rugăciunilor părintelui, diavolul a stat afară până aproape de ivirea zorilor, plecând apoi rușinat.

45. Într-o noapte a venit la chilia părintelui ucenicul său, spunându-i că aude în chilie, pe când se roagă, niște avioane. Părintele Onufrie a venit în chilia ucenicului, s-a rugat puțin, apoi s-a auzit un zgomot ca de avioane care se prăbușesc. Atunci Părintele Onufrie l-a întrebat pe ucenic: „Ai auzit ceva? Ce ai auzit?” Acesta a zis: „Un zgomot ca de avioane care se prăbușesc”. Atunci părintele a spus: „Asta am auzit și eu”.

46. Spunea Părintele Onufrie: „În ultimii ani auzeam niște cântări bisericești – prohodul, axioane, heruviche... –, care mă însoțeau când mergeam și veneam de la biserică, iar uneori le auzeam și în chilie. Toate erau de la diavoli. Abia am scăpat de ele, după câțva timp. Dar ce era mai rău era că începuseră să-mi și placă, pentru că erau tare frumoase. De heruvic am scăpat cel mai greu”.

Ucenicul său ne-a spus că părintele, pentru a scăpa de aceste ispite, a cerut sfatul bătrânilor, apoi a fost să se închine pe la sfinte icoane făcătoare de minuni, pe la sfinte moaște și a ținut mult timp post fără ulei, mâncând o singură dată în zi puțină pâine muiată în ceai. Iar după câțva timp, cântările de până atunci nu se mai auzeau, în schimb părintele auzea cocoși cântând și alte strigăte, care veneau tot de la diavol; însă cu darul lui Hristos, până la urmă toate au dispărut.

47. Odată, părintele mergea prin pădure cu toiagul în mână. Iar doi părinți de la Mănăstirea Secu, aflați prin pădure, i-au cerut binecuvântare. Părintele, necunoscându-i mai dinainte, i-a binecuvântat, zicând unuia dintre dâșii: „Părinte, să ai răbdare la Mănăstirea Secu!”

48. Pe când părintele era retras la „Piciorul Crucii”, s-a dus într-o noapte un ucenic la el. După ce a bătut în geam a doua oară, Părintele Onufrie a răspuns, întrebând cine bate. Apoi a deschis ușa, într-o mână ținând o lanternă, iar în cealaltă având metaniile și crucea. Mai întâi i-a dat ucenicului să sărute sfânta cruce, l-a binecuvântat pe cap, pe urmă au intrat. Și a zis părintele: „Ți-am deschis, pentru că tu ai bătut altfel. Că este o bucată de vreme de când vine un diavol în fiecare noapte, exact la aceeași oră, și mă trezește la rugăciune”.

49. Părintele Onufrie spunea ucenicului său despre luptele sfinției sale cu diavolii, că odată, la bătrânețe, a vrut vrăjmașul să-l amăgească prin somn cu ispite trupești.

- Te-am dat în ispită! zicea diavolul.
- Nu m-ai dat! spunea părintele.
- Te-am dat în ispită! zicea iar vrăjmașul.
- Nu, diavole, nu m-ai dat! spunea iar Părintele Onufrie.

50. Odată a stat la spital vreo câteva zile. Și-a luat acolo o icoană cu Maica Domnului, o candelă, ulei, și făcea pravilă ca în mănăstire, cele șapte laude, citea la Psaltire și alte rugăciuni. Iar într-o noapte a venit vrăjmașul la el, ca un arap, și a început să-l strângă de gât, zicând: „Nici aici nu-mi dai pace? Și aici ai venit să mă necăjești?”

51. La bătrânețe, părintele ajunsese la o deosebită curăție a inimii, căci îi vedea pe toți oamenii sfinți. De mireni se folosea pentru răbdarea lor în necazuri, de monahii din obște se minuna pentru râvna lor la cele duhovnicești, iar pe cei retrași în păduri, care locuiau în bordeie, nevăzuți de oameni, îi vedea desăvârșiți.

52. Părintele Onufrie avea un pătuț mic în bordei, încât nici nu se putea întinde pe el. Și zicea: „N-am venit aici la odihnă. N-ai nici o plată, dacă nu te ostenești. Pustnicul trebuie să mănânce bureți, fructe de pădure și altele asemenea, altfel n-are nici o plată”. Și primea mai bucuros cele ale pustiei decât alte daruri, considerându-le ca o binecuvântare a lui Dumnezeu.

53. Părintele dormea foarte puțin. Somnul lui erau 2-3 ore seara. Noaptea o petrecea în rugăciune și lacrimi. Ziua, după ce termina pravila, sculpta cruciulițe pentru blagoslovenie, iar uneori mergea la pădure după bureți, urzici și flori de ceai.

54. Pe când era tânăr, dormea într-un sicriu pe care îl ținea sub pat, pentru ca să nu-l vadă cineva nevoița. Un ucenic de chilie ne-a spus că la vârsta de 82 de ani, dormea cu capul pe o bucată de lemn. Iar în ultimii ani ai vieții, părintele nu se mai întindea nici pe micul pat pe care îl avea în chilie. Locul lui de odihnă era pe același scaun de lemn în care stăcea în timpul rugăciunii.

55. În ajunul Botezului Domnului din anul 2001, Părintele Onufrie s-a împărtășit cu Trupul și Sângele Domnului pentru ultima dată, pregătindu-se pentru călătoria cea de veci. Iar în ziua marelui praznic al Sfântului Botez, s-a mutat la cele cerești, întru slava și lumina Preasfintei Treimi.

56. Zicea un ucenic al Părintelui Onufrie: „Părintele Cleopa a propovăduit pentru Dumnezeu, iar Părintele Onufrie a tăcut pentru Dumnezeu”. Iată două căi care duc la mântuire!

57. Mitropolitul Moldovei Daniel, în cuvântul rostit la înmormântarea Părintelui Onufrie, spunea: „La Praznicul Botezului Domnului, când cerurile erau deschise și Sfânta Treime S-a pogorât pe pământ, suferul părintelui s-a înălțat la ceruri. Așa l-a iubit Dumnezeu pe Părintele Onufrie...”.

58. Când s-a săvârșit din viață acest mare sihastru al zilelor noastre, un părinte, inspirat de Duhul Sfânt, a spus: „S-a dus un stâlp al monahismului din România”. Așa este, căci era un om de rugăciune, de tăcere și de smerenie. Un părinte cu viață sfântă, care ne-a zidit duhovnicește pe toți.

Preamilostivul Dumnezeu să-l odihnească în ceata Sfinților, și să se roage pentru sufletele noastre!

Sfârșit și lui Dumnezeu laudă!

BIBLIOGRAFIE

- Actele martirice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1997
- Antologie aghiografică românească*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1994
- Apetri, ierod. Partenie, *Starețul Neonil*, mss., biblioteca Mănăstirii Neamț
- Arhivele Statului, Filiala Neamț și Iași* (Fond. Mănăstirea Neamț)
- Arhivele eparhiale București, Iași, Râmnicu-Vâlcea etc.*
- Arhivele mănăstirești din Moldova și Țara Românească*
- Arta creștină în România*, vol. I-II, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1979-1981
- Baldovin, arhim. Anastasie, *Viața și nevoințele D.D. Calinic*, București, 1893, în rev. „B.O.R.”, 1898, p. 1015-1034
- Banul, arhim. Nectarie, *Viața unui îmbunătățit călugăr român - Irinarh Roseti*, în rev. „B.O.R.”, nr. 7, 1898
- Idem, *Istoricul Mănăstirii Horaița*, București, 1898
- Bălan, ierod. Ioanichie, *Chipuri de călugări îmbunătățiți din mănăstirile nemțene*, 1965, mss.
- Idem, *Protosinghelul Vichentie Mălău, mare părinte duhovnicesc*, în almanahul „Altarul”, Londra, 1971
- Idem, *Convorbiri duhovnicești*, vol. I, ed. a II-a, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1993; vol. II, Editura Romanului și Hușilor, 1988
- Bălan, arhim. Ioanichie, *Părintele Paisie duhovnicul*, Editura Trinitas, Iași, 1993
- Idem, *Trei mari duhovnici din mănăstirile nemțene*, I, editată de Sfânta Mănăstire Sihăstria, 1994
- Idem, *Mari duhovnici din Mănăstirea Sihăstria*, II, editată de Sfânta Mănăstire Sihăstria, 1994
- Bănescu, pr. Marcu, *Începuturile Mănăstirii din Valea Godinovei și viața ctitorului ei, protos. Macarie Gușcă*, Caransebeș, 1947
- Idem, *Starețul Neonil - corespondența sa cu C. Hurmuzachi și Andrei Șaguna*, Vălenii de Munte
- Bogdan, P. Damian, *Pomelnicul Mănăstirii Bistrița*, București, 1941
- Cernicanul, monah Casian, *Istoriile sfintelor monastiri Cernica și Căldărușani*, Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1988
- Cetțericov, S., *Paisie, Starețul Mănăstirii Neamț*, Mănăstirea Neamț, 1940
- Cioruță, Ierom. Ilie, *Un om al altarului*, Dervent, 1999
- Ciucanu, monahia Eustochia, *Mănăstirea Agapia*, f.a.
- Ciurea, diac. dr. Alexandru, *Iacob al II-lea Stamati*, Iași, 1946

- Cocora, pr. Gabriel, *Episcopia Buzăului*, Editura Episcopiei Buzăului, 1986
- Coman, pr. prof. I. G., *Scriitori bisericești din epoca străromână*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1979
- Coman, pr. prof. I. G., *Izvoarele Ortodoxiei românești*, în rev. „Ortodoxia“, nr. 3/1981
- Coman, pr. prof. I. G., *Literatura patristică de la Dunărea de Jos*, sec. IV-V, în rev. „B.O.R.“, nr. 7-8/1981
- Costăchescu, M., *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I, Iași, 1931
- Crețulescu, arhier. Narcis, *Cuvânt improvizat la înmormântarea starețului Timotei Ionescu din Mănăstirea Neamț*, Mănăstirea Neamț, 1887
- Idem, *Istoria Sfintei Mănăstiri Râșca*, Fălticeni, 1901
- Idem, *Inscripțiile Mănăstirii Neamț*, mss. 171, biblioteca Mănăstirii Neamț
- Idem, *Istoria mănăstirilor Neamț și Secu cu a schiturilor...* mss., Mănăstirea Neamț, 1908
- Idem, *Istoricul mănăstirilor Agapia din Vale, Agapia din Deal și Văratecului*, mss., biblioteca mănăstirilor Neamț și Agapia, 1910
- Cristea, episcop Gherasim, *Un sfânt printre oameni (Sfântul Calinic de la Cernica)*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, 1996
- Dan, pr. Dimitrie, *Mănăstirea Sucevița*, București, 1923
- David, diacon, Petre, *Din istoria sfinților poporului român*, Editura Rompit, București, 1992
- Dărăngă, pr. N., *Istoricul Mănăstirii Agapia*, Tg. Frumos, 1908
- De la Dunăre la Mare. Mărturii istorice și monumente de artă creștină*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, ed. a II-a, Galați, 1979
- Donat, I., *Fundațiunile religioase ale Olteniei*, Craiova, 1937
- Dosoței, mitropolitul, *Psaltirea în versuri*, în „Opere“, I, ed. critică de N.A. Ursu, Editura Minerva, București, 1978
- Drăgoi, pr. Eugen, *Despre bazilica și sfinții martiri de la Niculițel, Date bibliografice*, în „Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic“, 3, Galați, 1987
- Idem, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1989
- Erbiceanu, C., *Viața părintelui schimonah Nectarie Protopsaltul, Sf. Munte Athos*, rev. „B.O.R.“, 1898, p. 1015-1034
- Idem, *Cuvânt la înmormântarea mitropolitului Iosif Naniescu*, în rev. „B.O.R.“, 1902
- Idem, *Istoria Mănăstirii Cernica*, în rev. „B.O.R.“, 1898, p. 1008-1015
- Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, în P.S.B., vol. 13, partea 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1987
- Fontes historiae Dacoromana*, tom. II, București, 1975
- Furtună, Dumitru, *Chesarie, episcopul Buzăului*, București, 1913
- Gheorghiță, pr. prof. Ilie, *Un veac de la moartea mitropolitului Veniamin Costachi*, Mănăstirea Neamț, 1946
- Grigoraș, N. Caproșu I., *Biserici și mănăstiri vechi din Moldova până la mijlocul secolului al XV-lea*, București, 1967
- Lupaș, V. I., *Mitropolitul Andrei Șaguna*, ed. a II-a, Sibiu, 1911
- Manolache, pr. M., *Mănăstirea Râmeț*, București, 1975
- Matasă, pr. C., *Călăuza județului Neamț*, București, 1929
- Idem, *Palatul Cnejilor*, București, 1935

- Mănăstirea Văratec*, Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, 1986
- Micle, arhim. Veniamin, *Sfântul Grigorie Decapolitul*, editată de Sfânta Mănăstire Bistrița, 1992
- Idem, *Sfântul Antonie de la Iezerul*, editată de Sfânta Mănăstire Bistrița, 1994
- Mitropolitul Dosoftei, 350 de ani de la naștere*, Editura Mitropolia Olteniei, 1974
- Monumente istorice bisericești din Mitropolia Moldovei*, București, 1975
- Monumente istorice și izvoare creștine*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați, 1987
- Nicolau, pr. V., *O călătorie la Constantinopol și la Sf. Munte*, Ploiești, 1907
- Nicolau, ep. Gherontie, *Melchisedec, episcop de Roman*, Mănăstirea Cernica, 1939
- Nicolescu, C., *Părintele Iachint al Putnei*, București, 2000
- Norocel, episcop Epifanie, *Pagini din istoria veche a creștinismului la români*, Editura Episcopiei Buzăului, 1986
- Idem, *Slujitori ai legii strămoșești*, Editura Episcopiei Buzăului, 1991
- Păcurariu, pr. prof. Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I-III, București, 1992-1994
- Idem, *Sfinți daco-romani și români*, Editura Trinitas, Iași, 1994
- Idem, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, ediția a IV-a, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996
- Idem, *Dicționarul teologilor români*, Editura Univers enciclopedic, București, 1996
- Pocitan, arhier. Veniamin, *Sfântul Munte al Athosului. Cu prilejul unei călătorii în Răsărit*, București, 1939
- Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Neamț*, mss.
- Popescu, pr. M., *Viața și faptele părintelui Grigorie Dascălul, mitropolitul Țării Românești*, București, 1943
- Popescu, pr. N., *Viața și activitatea dascălului de cântări, Macarie Ieromonahul*, București, 1908
- Porcescu, pr. Scarlat, *Episcopia Romanului*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1984
- Porcescu, pr. Scarlat, și Ivan, diacon, Ioan, *Mănăstirea Neamț*, Iași, 1981
- Prefetele cărților bisericești tipărite în sec. XIX la Mănăstirea Neamț, Mitropolia Moldovei, Mitropolia Bucureștilor, Episcopia Râmnicu-Vâlcea*
- Rămureanu, pr. prof. Ioan, *Sfinți și martiri la Tomis – Constanța*, în rev. „B.O.R.”, nr. 7-8, 1974
- Idem, *Sfântul Vasile cel Mare și creștinii din Sciția Minor și Dacia nord-dunăreană*, în „Sf. Vasile cel Mare”, București, 1979
- Scrisori personale, însemnări de pe cărți de cult, mărturii și comunicări ale celor mai aleși stareți, duhovnici și călugări din mănăstirile românești*
- Sfinți Români și apărători ai legii strămoșești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1987
- Sfântul Cuvios Gherman din Dobrogea*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 1993
- Simionescu, pr. Al., *Istoricul Mănăstirii Agafton*, Botoșani, 1929
- Stan, pr. prof. Liviu, *Sfinți Români*, Sibiu, 1945
- Stăniloae, pr. prof. Dumitru, *Despre Duhul Sfânt*, în rev. „Contacts”, Paris, 1974
- Idem, *Besii în mănăstirile din Orient*, în rev. „B.O.R.”, nr. 3-4/1976

- Stoicescu, N., *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România – Țara Românească*, București, 1970
- Idem, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974
- Ștrempel, Gabriel, *Antim Ivireanul*, București, 1972
- Idem, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. I-IV, București, 1978-1992
- Ștefan, Ierom., *Viața Sfântului Nicodim de la Tismana*, București, 1883
- Tomescu, prof. Constantin, *Scurtă povestire istorică despre Sfânta Mănăstire Neamțu*, Mănăstirea Neamț, 1942
- Timuș, episcop Gherasim, *Dicționar aghiografic*, București, 1898
- Ungureanu, arhim. Evghenie și Racleş, Zenaida, *Istoria Mănăstirii Văratec*, Mănăstirea Neamț, 1942
- Vasilache, arhim. Vasile, *Iosif Naniescu, strălucit mitropolit al Moldovei*, Mănăstirea Neamț, 1940
- Velickovski, cuviosul Paisie de la Neamț, *Autobiografia unui stareț*, Editura Deisis, Sibiu, 1996
- Viața și faptele Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, Editura Sfântului Sinod, București, 1955
- Viața și slujba sfinților ierarhi și mărturisitori Iorest și Sava și a cuvioșilor Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara cu Sfântul Mucenic Oprea Miclăuș*, Editura Sfântului Sinod, București, 1957

INDICE ALFABETIC

pag.		pag.
	ACACHIA Maior, schimonahie, Mă-	
675	năstirea Eleon, Ierusalim, († 1980).	
	AGAFIA Ilie, monahie, Mănăstirea	
635	Agapia Veche († 1968)	
	AGAFTON, sihastu, curvios, Mănăsti-	
264	rea Agafon - Botoșani (sec. XVIII)	
	AGAPIE, sihastu, Mănăstirea Agapia	
103	Veche (sec. XV)	
	AGATON, sihastu, Munții Buzăului	
85	(sec. XIV)	
	AGATON, sihastu, Mănăstirea Tazlău	
218	(sec. XVII)	
	AGATONICA Bordacel, monahie, Mă-	
604	năstirea Dintr-un Lemn († 1956) . .	
	ALEXANDRU, episcop de Tomis	
39	(sec. V)	
	AMBROZIE Dogaru, duhovnic, Mă-	
729	năstirea Sihăstria († 1996)	
	AMFILOHIE, egumen, Mănăstirea	
162	Pângărați († 1570)	
	ANASTASIE Crinca - mitropolit al	
191	Moldovei († 1631)	
	ANASTASIE Dascălu, egumen, Mă-	
126	năstirea Moldovița († 1490)	
	ANDREI Șaguna - mitropolit al Ar-	
439	dealului († 1873)	
	ANDRONIC Popovici, duhovnic,	
460	Mănăstirea Noul Neamț († 1893)	
	ANTIM Găină, protosinghel, Mănăs-	
647	tirea Secu († 1974)	
	ANTIM Ivireanu, sfânt, mitropolit al	
242	Țării Românești († 1716)	
	ANTIPA Atoniul, sfânt, Mănăstirea	
447	Valaam († 1882)	
	ANTIPA Dinescu, arhimandrit, Schitul	
542	Prodromul - Athos († 1942)	
	ANTONIE, protopsalt, Mănăstirea	
167	Puna (sec. XVI)	
	ANTONIE, sihastu, sfânt, Schitul	
259	Iezerul - Vâlcea (sec. XVII-XVIII).	
	ASTION, monahul, mucenic în Dobro-	
16	gea († 290)	
	ATAL, mucenic de la Niculițel (sec. IV)	
19	ATANASIE, sihastu, Valea Secului	
173	(sec. XVI)	
	ATANASIE, sihastu, Mănăstirea Si-	
211	hăstria (sec. XVII)	
	ATANASIE Popescu, schimonah, Mă-	
492	năstirea Stănișoara - Argeș († 1907)	
	ATANASIE Păvălucă, monah, Mănăs-	
597	tirea Neamț († 1955)	
	AVERCHIE, sihastu, Mănăstirea Bi-	
108	sericani (sec. XV)	
	AVXENTIE, sihastu, Sfântul Munte	
459	Athos († c 1890)	
	BENEDICT Ghiuș, arhimandrit, Mă-	
716	năstirea Cernica († 1990)	
	CALINIC Caravan, duhovnic, Mănăs-	
719	tirea Lainici († 1991)	
	CALINIC Prisecaru, duhovnic, Mă-	
722	năstirea Văratec († 1992)	

CALINIC, pustnic, Mănăstirea Horaița (sec. XIX)	385	CUVIOȘII PĂRINȚI uciși de turci în Mănăstirea Secu († 1821)	338
CALINIC, sfânt ierarh, Mănăstirea Cernica († 1868)	411	DAMASCHIN Schipor, ieromonah, Mănăstirea Putna († 1988)	697
CALIST Gheorghiu, duhovnic, Mănăstirea Neamț († 1923)	508	DAMIAN Guțea, monah, Mănăstirea Cernica, († 1993)	726
CALISTRAT Bobu, duhovnic, Mănăstirea Vasiova († 1975)	650	DAMIAN Stog, egumen, Schitul Românesc din Valea Iordanului († 1970)	636
CALISTRAT, sihastru, Mănăstirea Sucevița (sec. XV-XVI)	136	DAMIAN Țăru, monah, Mănăstirea Secu († 1964)	618
CAMASIE, mucenic de la Niculițel (sec. IV)	19	DAMIAN, cuvios, ieromonah, Basarabi - Constanța (sec. IX-X)	55
CASIAN, caligraf, Mănăstirea Putna (sec. XV)	120	DANIIL Pricop, duhovnic, Mănăstirea Slatina - Suceava († 1968)	632
CASIANA, schimonahie, schitul Casiana - Ceahlău (sec. XVII)	226	DANIIL Sihastrul, sfânt, Mănăstirea Voroneț (sec. XV)	110
CHESARIE Păunescu, episcop al Dunării de Jos († 1975)	664	DANIIL Tudor, ieroschimonah, Schitul Rarău († 1962)	617
CHESARIE, episcop al Buzăului († 1846)	383	DANIIL, sihastru, duhovnic, Mănăstirea Turnu (sec. XVII)	198
CHIRIAC Nicolau arhimandrit, Mănăstirea Neamț († 1907)	493	DIMITRIE cel Nou, sfânt, București (sec. XII-XIII)	65
CHIRIAC, caligraf, Mănăstirea Putna (sec. XV)	123	DIONISIE cel Mic, cuvios († 545)	40
CHIRIAC, sfânt sihastru, Mănăstirea Bisericanii († c 1660)	215	DIONISIE, sihastru, Munții Buzăului (sec. XIV)	86
CHIRIAC, sfânt sihastru, Mănăstirea Tazlău († c 1660)	216	DOMETIAN, arhimandrit egumen, Mănăstirea Neamț și Bistrița († c 1415)	95
CHIRIAC, sihastru, Mănăstirea Neamț (sec. XV-XVI)	141	DOMETIAN, arhimandrit, egumen, Mănăstirea Neamț († 1834)	349
CHIRIAC, sihastru, Valea Secului (sec. XVI)	173	DOMETIE Manolache, duhovnic, Mănăstirea Râmeț - Alba († 1975)	661
CIPRIAN, egumen, Mănăstirea Neamț († 1373)	84	DOMETIE Trihenea, duhovnic, Chilia Sf. Ipatie - Muntele Athos († 1986)	693
CLEOPA Ilie, arhimandrit, mare duhovnic, Mănăstirea Sihăstria († 1998)	740	DOMETIE, monah, Mănăstirea Neamț († 1905)	491
COSMA Popa, ieromonah, Mănăstirea Cocoș († 1954)	594	DOMNICA Dumitrescu, monahie, stareț, Mănăstirea Nămăești - Muscel († 1938)	533
CRISTOFOR, sihastru, ierodiacon, Schitul Sihla († c 1930)	519	DOSOFTEI Dascălul, ieroschimonahul, Schitul lui Zosima († 1606)	187

DOSOFTEI Herescu, episcop al Rădăușilor († 1789)	288	EUSTOHIA Ciucanu, stareță, Mănăstirea Agapia († 1991)	721
DOSOFTEI Morariu, arhimandrit, Mănăstirea Slatina, († 1990)	718	EUTHIE Preotul, cuvios (sec. IV)	26
DOSOFTEI, mitropolit al Moldovei († 1693)	220	EVANGHELICUS, episcop de Tomis (sec. IV)	15
EFREM, episcopul Rădăușilor († 1626)	190	EVGHENIE Dumitrescu, monah, Schitul Brazi († 1954)	595
EFREM, ieroschimonah, egumen, Mănăstirea Voroneț (sec. XV-XVI)	133	EVLOGHIE, sihastru, Mănăstirea Agapia Veche (sec. XVI-XVII)	186
EFREM, mucenic, episcop de Tomis (sec. IV)	17	FEVRONIA Iurașcu, schimonahie, Mănăstirea Agafton († 1895)	465
EFTIMIE Tănase, duhovnic, Mănăstirea Agapia Veche († 1970)	637	FILIP, mucenic de la Niculițel (sec. IV)	19
ELEFTERIE Mihale, duhovnic, Mănăstirea Derwent († 1990)	715	FILOTEI, inmograf, monah, Mănăstirea Cozia (sec. XIV-XV)	104
ELEFTERIE Sihastrul, cuvios, Schitul Sihla (sec. XVII-XVIII)	237	FILOTEI, dascăl, arhimandrit, Mănăstirea Putna (sec. XVI-XVII)	184
ELISABETA Vlahuță, monahie, Mănăstirea Agapia († 1925)	510	FILOTEIA, schimonahie, Mănăstirea Pasărea (sec. XVIII-XIX)	355
EMILIAN Olaru, duhovnic, Mănăstirea Slatina († 1987)	697	FILOTEIA, sfântă muceniță, Curtea de Argeș (sec. XII-XIII)	68
EPICET Preotul, sfințit mucenic († 290)	16	GALACTION Ilie, monah, Mănăstirea Sihăstria († 1946)	582
EPIFANIE, sfânt, Mănăstirea Voroneț (sec. XVII)	201	GAMALIIL Păvăloiu, monah, Mănăstirea Neamț († 1998)	733
EPIHARIA Moisesescu, monahie, Mănăstirea Bistrița – Vâlcea († 1943).	547	GAVRIIL Uric, scriitor, Mănăstirea Neamț, (sec. XV)	104
EPRAXIA Demi, monahie, Mănăstirea Agapia († 1926)	513	GAVRIIL, ieromonah, egumen, Mănăstirea Cozia (sec. XIV-XV).	97
EPRAXIA Mălău, monahie, Mănăstirea Văratec († 1967)	631	GHEDEON Georgescu, duhovnic, egumen, Schitul Prodromul – Athos († 1925)	511
ERMUGHEN Buhuș, stareț, Mănăstirea Horaița († 1872?)	436	GHEDEON Verenciuc, egumen, Schitul Sihăstria Voronei († 1945)	580
EUFROSIN, sihastru, Sihăstria Agapia Veche (sec. XV-XVI)	141	GHEDEON, sihastru, Muntele Ceahlău (sec. XVI-XVII)	188
EUFROSINA Lazu, monahie, Mănăstirea Văratec († 1888)	459	GHELASIE Maloviceanu, ieroschimonah duhovnic, Mănăstirea Cernica († 1936).	530
EUSTATIE Protopsaltul, monah, Mănăstirea Putna (sec. XV-XVI)	139	GHELASIE, sfânt, ierarh, Mănăstirea Râmeț (sec. XV-XVI)	158
EUSTATIE, sfânt, Mănăstirea Probota (sec. XVI)	167		

GHEORGHE I, mitropolit al Moldovei († 1511)	152	GHERVASIE Hulubariu, duhovnic, Mănăstirea Agapia Veche († 1973)	640
GHEORGHE Lazăr, pustnic, Mănăstirea Văratec († 1916)	495	GORDIAN, sfânt, mucenic, episcop Tomisului (sec. IV)	18
GHEORGHE, cuvios, mare stareț, Mănăstirea Cernica († 1806)	320	GORDIE Pustnicul, schimonah, Mănăstirea Neamț († 1870)	438
GHERASIM Cârjă, schimonah, Mănăstirea Neamț († 1957)	607	GRECU (?), sihastru, Sihăstria Biserici- cani (sec. XV)	108
GHERASIM, „nebun pentru Hristos”, Mănăstirea Neamț (sec. XIX)	408	GRIGORIE Bica, schimonah, Mănăsti- rea Ciolanu († 1945)	556
GHERASIM Greeruș, pustnic, Munții Cașin († 1925)	509	GRIGORIE Dascăluș, mitropolit al Țării Românești († 1834)	350
GHERASIM Ilie, monah, Mănăstirea Sihăstria († 1933)	524	GRIGORIE Decapolitul, sfânt, Mănăs- tirea Bistrița – Vâlcea (sec. VIII-IX)	49
GHERASIM, sihastru, Mănăstirea Si- hăstria († 1940)	536	GRIGORIE Georgescu, duhovnic, Mă- năstirea Cheia († 1940)	537
GHERMAN Ionescu, stareț, Mănăsti- rea Tazlău († 1885)	453	GRIGORIE Roșca, mitropolit al Mol- dovei († 1570)	164
GHERMAN, primul egumen al Mă- năstirii Neamț († 1362)	83	GRIGORIE, arhimandrit, egumen, Mă- năstirea Bistrița - Neamț († c 1500)	132
GHERMAN, schimonah, Munții Sihlei (sec. XVIII-XIX)	346	GUDIIL Avăcăriței, monah, Mănăsti- rea Neamț († 1971)	639
GHERMAN, sfânt, daco-roman, Do- brogea (sec. IV-V)	37	GURIE Grosu, mitropolit al Basarabiei († 1943)	545
GHERMAN, sihastru, Muntele Ceah- lău (sec. XVI-XVII)	188	HRISOSTOM Postolache, stareț, Schi- tul Bucium – Iași († 1979)	673
GHERMAN, sihastru, Schitul Biseri- canii (sec. XV)	108	IACHINT de Vicina, primul mitropolit al Țării Românești († 1372)	82
GHERONTIE (Terentie), episcop de Tomis (sec. IV)	29	IACHINT Unciuleac, duhovnic, Mă- năstirea Putna († 1998)	733
GHERONTIE Ghenoiu, arhimandrit, duhovnic, Catedrala Patriarhală, († 1984)	678	IACOB cel Vrednic, primul egumen al Mănăstirii Slatina (sec. XVI)	171
GHERONTIE, dascăl, monah, Mănăs- tirea Neamț († 1812)	334	IACOB Putneanul, mitropolit al Mol- dovei († 1778)	278
GHERONTIE, ieroschimonah, egu- men, Mănăstirea Humor (sec. XV)	125	IACOB Stamati, mitropolit al Moldo- vei († 1803)	319
GHERONTIE, sihastru, Munții Sihlei (sec. XVIII-XIX)	346	IACOB, caligraf, ieromonah, Mănăsti- rea Putna (sec. XV)	125
GHERVASIE Gașpar, monah, Mănăs- tirea Sihăstria († 1948)	586	IGNATIE Rădulescu, ieromonah, Mănăstirea Sfântul Sava – Betleem († 1940)	539

ILARIE, arhimandrit, stareț, Mănăstirea Neamț († 1823)	339	IOAN, sihastru, Valea Sihăstriei (sec. XVI)	170
ILARION Ionică, monah, Mănăstirea Sihăstria († 1934)	527	IOANICHIE Moroi, duhovnic, Mănăstirea Sihăstria († 1944)	548
ILARION Radu, monah, Catedrala mitropolitană - Iași († 1938)	534	IOANICHIE Sturzu, monah, Mănăstirea Secu († 1943)	546
ILIE Cioruță, duhovnic, Mănăstirea Cernica († 1997)	731	IOANICHIE, episcop de Roman (sec. XVIII)	267
ILIE Vulpe, duhovnic, Capsala - Muntele Athos († 1928)	517	IOANICHIE, sihastru, schimonah, Valea Chiliilor († 1638)	196
INOCHENTIE Hășiș, protosinghel, Mănăstirea Robaia - Argeș († 1997)	732	IOASAF Apostoliu, duhovnic, Mănăstirea Neamț († 1883)	450
INOCHENTIE, sfânt, Mănăstirea Probota (sec. XV-XVI)	155	IOASAF, arhimandrit, primul egumen al Mănăstirii Putna († 1484)	119
IOACHIM Spătaru, duhovnic, Mănăstirea Neamț († 1976)	672	IOIL Gheorghiu, stareț, protosinghel, Mănăstirea Sihăstria, († 1986).	683
IOAN CASIAN, sfânt daco-roman, Dobrogea, († c 435)	33	IOIL, monah, Schitul Peștera Ialomicioarei († 1940)	538
IOAN cel Nou de la Suceava, sfânt, mucenic († 1330)	75	IONA Bălășescu, sihastru, Căvsocalivia - Muntele Athos († 1955).	601
IOAN Iacob Hozevitul, sfânt, Mănăstirea Neamț († 1960)	609	IONA, ieroschimonahul, egumen, Schitul Sihla (sec. XIX)	433
IOAN Maxențiu, cuvios, daco-roman (sec. V-VI)	43	IOREST, sfânt, mărturisitor, ierarh, Mitropolia Ardealului († 1657).	200
IOAN Pustnicul, Schitul Trestieni, († c 1760)	265	IOSIF cel Nou, sfânt, ierarh de la Partoș, mitropolit al Timișoarei († 1656)	201
IOAN Valahul (Românul), mucenic († 1662)	203	IOSIF Crăciun, duhovnic, Mănăstirea Neamț († 1944)	555
IOAN, arhimandrit, egumen Mănăstirea Horezu († 1726)	261	IOSIF Mușat, primul mitropolit al Moldovei († c 1415)	93
IOAN, episcop de Tomis (sec. V)	38	IOSIF Naniescu, mitropolit al Moldovei († 1902)	474
IOAN, episcop sfânt Munții Sihlei († 1951)	589	IOSIF Rusu, duhovnic, Mănăstirea Dintr-un Lemn († 1966)	626
IOAN, monah, Mănăstirea Voroneț (sec. XV-XVI)	135	IOSIF, cuvios, ieromonah, Basarabi - Constanța (sec. IX-X)	55
IOAN, sfânt arhiepiscop, Mănăstirea Râșca (sec. XVI - XVII)	181	IOSIF, episcop de Argeș († 1820).	337
IOAN, sfânt, sihastru, Mănăstirea Prislop (sec. XV-XVI)	151	IOSIF, protopsalt, ieroschimonah, Mănăstirea Neamț († 1840?)	360
IOAN, sihastru, Mănăstirea Râșca (sec. XVI-XVII)	183	IOSIF, sfânt de la Bisericanii (sec. XV).	107

IOSIF, sihastru, cuvios, Munții Buzăului (sec. XIV)	87	LEONTIE, sfânt de la Rădăuți, Mănăstirea Bogdana (sec. XIV-XV). . .	98
IOSIF, sihastru, Mănăstirea Sihăstria (1655)	212	MACARIE Protopsaltul, Mitropolia Țării Românești († 1836)	356
IOSIF, sihastru, Mănăstirea Văratec († 1828)	340	MACARIE de la Vicina, mitropolit († c 1347)	81
IOV Burlacu, monah, Mănăstirea Neamț († 1941)	540	MACARIE, duhovnic, Mănăstirea Boiște - Neamț (sec. XIV-XV). . . .	99
IOV, sihastru, cuvios, Mănăstirea Râșca (sec. XVI)	174	MACARIE, episcop al Romanului († 1558)	160
IOV, sihastru, Mănăstirea Bogdănești (sec. XIV-XV)	100	MAGDALENA Tofan, monahie, Mănăstirea Agapia († 1947)	584
IOV, sihastru, Mănăstirea Tazlău (sec. XVII)	218	MARCU Dăncilă, schimonah, Mănăstirea Putna († 1986)	682
IRINARH Roseti, egumen Mănăstirea Horaița și Mănăstirea de pe Tabor († 1859)	397	MARCU Dumitrescu, monah, Mănăstirea Sihăstria († 1999)	763
IRINARH Șişman, schimonah, Schitul Prodromul - Athos († 1920). . . .	505	MARIA Sturza, monahie, Mănăstirea Agapia († 1920)	506
IRODION Ionescu, egumen, Schitul Lainici - Gorj († 1900)	471	MATRONA Domnaru, monahie, Mănăstirea Horezu († 1935)	529
ISAAC Dascălușul, schimonah, Mănăstirea Neamț († 1817).	359	MAVRA, sihastră, Muntele Ceahlău (sec. XVII-XVIII)	257
ISACHIE, sihastru, cuvios, Mănăstirea Sucevița (sec. XVIII)	265	MELANIA Mincu, schimonahie, Schitul Românesc din Valea Iordanului († 1969)	635
ISAIA Pustnicul, cuvios, Mănăstirea Moldovița (sec. XVI-XVII)	183	MELANIA, egumenă, schimonahie, Sihăstria Durău - Ceahlău (sec. XVII)	228
ISAILA, episcop de Rădăuți († 1592). .	176	MELCHISEDEC Ștefănescu, - episcop al Romanului († 1892)	462
ISIDORA, schimonahie, Schitul Sihla († 1937)	532	MELETIE, sihastru, Sihăstria Stănișoara - Argeș (sec. XVII)	199
IUSTIN, ieroschimonah, primul egumen al Schitului Prodromul - Athos († 1845)	363	MELITINA Beu, monahie, Mănăstirea Văratec († 1938)	535
IUVENALIE Bârsan, schimonah, Mănăstirea Slatina († 1968)	633	METODIE, sihastru, Sihăstria Biserici (sec. XV)	108
IUVENALIE Străinul, sihastru, la Sfintele Locuri († 1992)	725	MIHAIL Bădilă, egumen, Schitul Peștera Ialomicioarei († 1957) . . .	605
LAZĂR Ursu, egumen, Mănăstirea Neamț (sec. XVIII)	316	MINA Diaconescu, monah, Mănăstirea Turnu († 1936)	531
LAZĂR, sihastru, Schitul Sihăstria Putnei (sec. XVII)	226	MISAIL, ieroschimonah, egumen, Mănăstirea Voroneț (sec. XV)	118

MISAIL, sihastru, Mănăstirea Agapia Veche (sec. XVI-XVII)	186	NICODIM Sachelarie, duhovnic, Mănăstirea Frăsinei († 1973)	643
MISAIL, sihastru, Mănăstirea Turnu (sec. XVII)	198	NICODIM, caligraf, ieromonah, Mănăstirea Putna (sec. XV)	122
MITROFAN, episcop al Buzăului († 1702)	238	NIFON Ionescu, egumen, ieroschimonah, ctitorul Schitului Prodromul – Athos († 1901)	472
MOISE, sihastru, Valea Secului (sec. XVI)	173	NIFON, sfânt, mitropolit al Țării Românești († 1508)	142
NATAN, ieroschimonah, stareț, Schitul Sihăstria Putnei († 1783)	286	OLIMPIADA Iurașcu, stareță, Mănăstirea Agafton († 1902)	465
NAZARIA, schimonahie, Mănăstirea Văratec († 1814)	335	OLIMPIADA, schimonahie, stareța Mănăstirii Văratec († 1842)	361
NECTARIE Banul, duhovnic Mănăstirea Horaița și Muntele Tabor († 1900)	469	ONUFRIE, sihastru, Mănăstirea Tazlău (sec. XVII)	217
NECTARIE, ieroschimonah al doilea ctitor al Schitului Prodromul – Athos († c 1900)	469	ONUFRIE, sihastru, Schitul Sihăstria Voronei († 1789)	286
NECTARIE, ieroschimonah, duhovnic, Mănăstirea Almaș – Neamț († 1912)	493	ONUFRIE Frunză, ieroschimonah, Mănăstirea Sihăstria († 2001).	770
NECTARIE, protopsalt, Schitul Prodromul – Athos († 1903)	482	OREST Baldovin, ieroschimonah, Chilia Sfântul Ipatie – Athos († 1878)	445
NEOFIT Eliade, ieroschimonah, Mănăstirea Neamț († 1886)	454	PAHOMIE, episcop al Romanului († 1724).	254
NEOFIT, sihastru, Sihăstria Stânișoara – Argeș (sec. XVII)	198	PAHOMIE, exarh patriarhal și egumen al Mănăstirii Peri (sec. XIV-XV).	92
NEONIL Buzilă, stareț, Mănăstirea Neamț († 1853)	389	PAHOMIE, schimonah, ctitor al Mănăstirii Bistrița – Vâlcea († c 1520)	156
NICANDRU, sihastru, Muntele Ceahlău (sec. XVII-XVIII)	240	PAHOMIE, sihastru, cuvios, Schitul Peștera Ialomicioarei (sec. XIX).	396
NICANOR, schimonah, Mănăstirea Sihăstria († 1844)	362	PAHOMIE, sihastru, Mănăstirea Slatina (sec. XVI)	169
NICHITA Romanul, sfânt, mare mucenic († c 372).	25	PAHOMIE, sihastru, Schitul Pocrov – Neamț (sec. XIX)	409
NICODIM Costachi, monah, Mănăstirea Sihăstria († 1998)	739	PAISIE de la Neamț, sfânt, mare sareț, († 1794)	290
NICODIM de la Tismana, sfânt († 1406)	90	PAISIE Nichitencu, monah, Mănăstirea Sihăstria († 1970)	638
NICODIM Mândiță, duhovnic, Mănăstirea Agapia († 1975)	651	PAISIE Olaru, duhovnic, Mănăstirea Sihăstria, († 1990)	700
		PAISIE, arhimandrit, egumen, Mănăstirea Putna († 1502)	137

PAISIE, egumen, Mănăstirea Humor (sec. XVI)	168	(sec. XIV-XV)	89
PAISIE, ieroschimonah, stareț, Schitul Sihăstria Putnei († 1790)	289	PIMEN, sihastru, Sihăstria Agapia Veche (sec. XVI-XVII)	186
PAISIE, sihastru, Mănăstirea Agapia Veche (sec. XVI-XVII)	186	PIR, sihastru, Sihăstria Bisericiani (sec. XV)	108
PALADIE, sihastru, Schitul Sihăstria Putnei (sec. XV-XVI)	140	PORFIRIE Bucurescu, stareț, Mănăstirea Frăsinei († 1927)	514
PALADIE, tahigraf, cuvios, Mănăstirea Putna (sec. XV-XVI)	134	PROCOPIE (Picu) Pătruț, monah, Săliștea Sibiului († 1872)	434
PANGRATIE, arhimandrit, egumen, Mănăstirea Sucevița (sec. XVI-XVII)	189	PROHOR, sihastru, Valea Secului (sec. XVI)	173
PARASCHEVA, sfântă, cuvioasă de la Iași (sec. XI)	56	PROTERIE, sihastru, Schitul Trestieni, († c 1750)	263
PARTENIE, sfânt, Mănăstirea Agapia Veche († 1660)	214	PUSTNICII din Poiana Trapezei, Valea Sihăstriei (sec. XVII-XVIII)	260
PARTENIE, sihastru, duhovnic, Mănăstirea Sihăstria († 1655)	212	PUSTNICUL sfânt de la Peștera Mică a Ialomicioarei (secolul XIX)	382
PARTENIE, sihastru, Mănăstirea Sihăstria († 1940)	536	RAFAIL, caligraf, Mănăstirea Horezu (sec. XVIII)	276
PATAPIE, sihastru, Muntele Ceahlău (sec. XVII-XVIII)	240	RAFAIL, sfânt, Mănăstirea Agapia (sec. XVI-XVII)	213
PATERNUS, mitropolit de Tomis (sec. VI)	44	SAFTA Brâncoveanu, schimonahie, Mănăstirea Văratec († 1857)	396
PAVEL, sihastru, duhovnic, Mănăstirea Sihăstria († 1655)	212	SANSALA, preot (sec. IV)	25
PAVEL, sihastru, duhovnic, Muntele Sihla (sec. XVII)	231	SAVA (Gotul), sfânt mare mucenic († 372)	23
PELAGHIA Amilcar, schimonahie, Mănăstirea Văratec, († 1981)	677	SAVA Cimpoca, egumen, Schitul „Sfântul Ioan Botezătorul” – Alba Iulia († 1955)	602
PEON, sihastru, Muntele Ceahlău (sec. XV-XVI)	157	SAVA Popescu, ieroschimonah, Mănăstirea Stânișoara († 1904)	489
PETRU Movilă, sfânt, mitropolit al Kievului, Galiției și a toată Rusia († 1646)	193	SAVA, sfânt, mărturisitor, mitropolit al Ardealului († 1683)	219
PETRU, sihastru, Sihăstria Bisericiani (sec. XV)	108	SEBASTIAN, sihastru, Schitul Sihastru – Tecuci (sec. XVIII)	266
PIMEN, duhovnic, Mănăstirea Cernica († 1831)	342	SERAFIM Popescu, arhimandrit, Mănăstirea Brâncoveanu, († 1990)	713
PIMEN, egumen, Mănăstirea Neamț		SIHAȘTRII de pe Valea Suceviței (sec. XV)	127

SIHAȘTRII din Muntele Scaunelor Sihăstria Agapia Veche (sec. XV- XVI)	166	SUZANA Ștefănescu, egumenă, Mă- năstirea Războieni († 1925)	511
SILA, egumen, Schitul Sihăstria Putnei († 1781)	284	ȘTEFAN, sihastru, Mănăstirea „Sfân- tul Sava” – Betleem († 1939)	536
SILUAN, egumen ieroschimonah, Mă- năstirea Neamț († 1448)	106	ȘTEFAN, sihastru, Valea Secului (sec. XVI)	173
SILUAN, egumen, Mănăstirea Neamț (sec. XIV-XV)	89	TAVEFTA Ursache, stareță, Mănăsti- rea Agapia († 1883)	452
SILVAN, egumen, Mănăstirea Râșca († 1579)	175	TEOCTIST I, mitropolit al Moldovei († 1477)	109
SILVESTRU Ailincăi, monah, Mănăs- tirea Durău († 1919)	503	TEOCTIST II, mitropolit al Moldovei († 1528)	154
SILVESTRU, cuvios, Mănăstirea Taz- lău (sec. XVII)	218	TEODOR, de Vicina, mitropolit (sec. XIII)	71
SILVESTRU, sihastru, Schitul Silvestru, Muntele Ceahlău (sec. XV)	101	TEODORA, sfântă, Sihla (sec. XVII- XVIII)	233
SIMEON, sihastru, egumen, Mănăsti- rea Pângărați (sec. XV)	131	TEODOSIE, sfânt mucenic, fost mitropolit al Moldovei († c 1694). .	223
SIMEON, sihastru, Schitul Sihăstria Ceahlăului († 1704)	239	TEODOSIE, mitropolit al Țării Româ- nești († c 1708)	241
SIMON, sihastru, Sihăstria Bisericiani (sec. XV)	108	TEODUL Varzare, Mănăstirea Agapia († 1981)	676
SISOE ieromonah, egumen, Schitul Rarău (sec. XVIII-XIX)	334	TEOFAN Cristea, duhovnic, ctitor al Mănăstirii Noul Neamț († 1883). .	449
SOFIA Iurașcu, schimonahie, Mănăs- tirea Agafton († 1897)	465	TEOFAN I, mitropolit al Moldovei († 1546)	159
SOFIA, schimonahie egumenă, Schitul Sofia – Ceahlău (sec. XVII)	227	TEOFAN II, mitropolit al Moldovei († 1598)	177
SOFRONIE, egumen, Mănăstirea Neamț (sec. XIV-XV)	89	TEOTIM I (Scitul), sfânt, episcop de Tomis (sec. IV-V)	29
SOFRONIE, sfânt, mărturisitor, Mănăs- tirea Cioara – Sebeș (sec. XVIII). .	277	TEOTIM II, episcop de Tomis (sec. V)	42
SPIRIDON, caligraf, monah, Mănăs- tirea Putna (sec. XV-XVI)	134	TIMOTEI Ionescu, duhovnic, Mănăs- tirea Neamț († 1887)	456
SPIRIDON, sihastru, Valea Secului (sec. XVI)	173	TIMOTEI, arhimandritul, stareț, Mă- năstirea Cernica († 1816)	336
STAHIE, arhimandrit, egumen, Mă- năstirea Probota (sec. XV)	124	TIMOTEI, episcop de Tomis (sec. V)	38
		TIT, sfânt sfințit mucenic, episcop de Tomis (sec. IV)	18
		UN episcop necunoscut al Tomisului (sec. IV)	22

UN sfânt român anonim din Mănăstirea Neamț (sec. XIV)	88	VASILE, sihastru, Sihăstria Agapia Veche (sec. XVI-XVII)	186
VALENTINA Neacșu, schimonahie, Munții Sihlei († 1964)	625	VENIAMIN Costachi, mitropolit al Moldovei și Sucevei († 1846)	364
VALENTINIAN, mitropolit de Tomis (sec. VI)	46	VENIAMIN Iorga, monah, Mănăstirea Sihăstria († 1976)	668
VALERIAN Ștefănescu, arhiereu, Episcopia Romanului († 1928)	515	VENIAMIN, sihastru, Valea Secului (sec. XVI)	173
VALERIAN, ieroschimonah egumen, Mănăstirea Sihăstria († c 1860)	406	VERA Preotu, schimonahie, Mănăstirea Eleon – Ierusalim, († 1988)	698
VARLAAM Arghirescu, arhidiacon, Mitropolia Moldovei și Sucevei († 1942)	543	VETRANION, (Bretanion), sfânt ierarh, episcop de Tomis (sec. IV)	27
VARLAAM Vântu, ieroschimonah, Muntele Athos († 1934)	528	VICHENTIE Mălău, duhovnic, Mănăstirea Secu și Agapia († 1945)	557
VARLAAM, mitropolit al Moldovei († 1653)	204	VISARION Făgărășanul, arhimandrit, stareț, Mănăstirea Cocos († 1862)	407
VARNAVA Lasconi, duhovnic, Mănăstirea Bistrița – Vâlcea († 1953)	593	VISARION Ionescu, stareț, Mănăstirea Cernica († 1921)	507
VARNAVA, arhimandrit, stareț, Mănăstirea Pângărați – Neamț († 1872)	437	VISARION, sfânt, mărturisitor, († c 1745)	262
VARNAVA, sihasru, Sihăstria Biserici-cani (sec. XV)	108	VISARION, sihastru, Valea Secului (sec. XVI)	173
VARSANUFIE, egumen Mănăstirea Sihăstria (sec. XVII-XVIII)	232	VITALIE, sihastru, Caracalu – Athos († 1945)	581
VARTOLOMEU Măzăreanu, duhovnic, Mănăstirea Putna († 1780)	282	VITIMION Nițoiu, protosinghel, Mănăstirea Slănic – Argeș († 1990)	717
VASIAN Panaite, egumen, Schitul Pocrov († 1903)	488	VUCOL, sihastru, Muntele Ceahlău (sec. XVI-XVII)	188
VASIAN Scripcă, duhovnic, stareț, Mănăstirea Secu († 1956)	603	XENIA Velisarie, monahie, Mănăstirea Agafton († 1926)	512
VASILE Ilie, rasofo, Mănăstirea Sihăstria († 1931)	521	XENIA, schimonahie, Mănăstirea Agapia (sec. XVIII-XIX)	358
VASILE, caligraf, monah, Mănăstirea Putna (sec. XV)	121	ZOSIMA, sihastru, ieroschimonah, Valea Secului (sec. XVI)	172
VASILE, sfânt, Schitul Poiana Mă-rului († 1767)	268	ZOSIMA, sihastru, Schitul Pocrov – Neamț (sec. XVIII-XIX)	347
VASILE, sfânt, Mănăstirea Moldovița (sec. XV)	102	ZOTIC, sfânt, mucenic de la Niculițel (sec. IV)	19

CUPRINS

Cuvânt înainte de Prea Sfințitul dr. Casian Crăciun ,	
Episcopul Dunării de Jos	5
Prefață de Preot doctor academician Dumitru Stăniloae	7
Introducere de Arhimandrit Ioanichie Bălan	9

SFINȚI ȘI CUVIOȘI DIN SECOLELE III-VI

Episcopul Evanghelicus al Tomisului (290-300).....	15
Sfinții Mucenici Epictet Preotul și Astion Monahul († 290).....	16
Sfântul sfințitul Mucenic Efrem al Tomisului (sec. IV)	17
Sfinții sfințiți Mucenici Tit și Gordian , episcopi de Tomis	18
Sfinții Mucenici Zotic , Atal , Camasie și Filip și alți 31 de la Niculițel (sec. IV) ...	19
Un episcop necunoscut al Tomisului (sec. IV).....	22
Sfântul Mare Mucenic Sava († 372).....	23
Sfântul Mucenic Nichita (Romanul) († c.372)	25
Preotul Sansala (sec. IV).....	25
Cuviosul Eutihie Preotul , (sec. IV).....	26
Sfântul Ierarh Vetranion (Bretanion), episcop al Tomisului (sec. IV)	27
Sfântul Ierarh Gherontie (Terentie) al Tomisului (sec. IV)	29
Sfântul Ierarh Teotim I (Scitul), episcop al Tomisului (sec. IV-V)	29
Sfântul Ioan Casian (c. 360-435)	33
Sfântul Gherman Daco-Romanul (sec. IV-V).....	37
Sfântul Ierarh Timotei al Tomisului (prima jumătate a secolului al V-lea)	38
Episcopul Ioan al Tomisului (sec. V)	38
Sfântul Ierarh Alexandru al Tomisului (sec. V).....	39
Cuviosul Dionisie cel Mic (Scitul) (c. 470-545)	40
Episcopul Teotim al II-lea al Tomisului (a doua jumătate a secolului al V-lea)	42
Cuviosul Ioan Maxențiu (sec. V-VI).....	43

Mitropolitul Paternus al Tomisului (prima jumătate a secolului al VI-lea)	44
Mitropolitul Valentinian al Tomisului (sec. VI)	46

SFINȚI ȘI CUVIOȘI DIN SECOLELE VII–XIII

Sfântul Grigorie Decapolitul de la Bistrița – Vâlcea (sec. VIII–IX)	49
a. Viața	49
b. Fapte și cuvinte de învățătură	50
Cuvioșii Damian și Iosif , Basarabi – Constanța (sec. IX–X)	55
Sfânta Parascheva de la Iași (sec. XI)	56
a. Viața	56
b. Fapte și cuvinte de învățătură	58
Sfântul Dimitrie cel Nou de la București (sec. XII–XIII)	65
a. Viața	65
b. Fapte și cuvinte de învățătură	65
Sfânta Muceniță Filoteia de la Curtea de Argeș (sec. XII–XIII)	68
Mitropolitul Teodor de la Vicina (din a doua jumătate a sec. XIII)	71

SFINȚI ȘI CUVIOȘI DIN SECOLELE XIV–XV

Sfântul Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava († 1330)	75
a. Viața	75
b. Fapte și cuvinte de învățătură	76
Mitropolitul Macarie de Vicina (1337–1347)	81
Mitropolitul Iachint de Vicina, primul Mitropolit al Țării Românești (1359–1372)	82
Cuviosul Gherman Ieroschimonahul , primul egumen al Mănăstirii Neamț (1320–1362)	83
Cuviosul Ciprian Ieroschimonahul , al doilea egumen al Mănăstirii Neamț († 1373)	84
Cuviosul Agaton Sihastrul , Munții Buzăului (sec. XIV)	85
Cuviosul Dionisie Sihastrul , Munții Buzăului (sec. XIV)	86

Cuviosul Iosif Sihastrul , Munții Buzăului (sec. XIV).....	87
Un sfânt român anonim din Mănăstirea Neamț (sec. XIV)	88
Cuvioșii Sofronie, Pimen și Siluan , Mănăstirea Neamț (sec. XIV-XV).....	89
Sfântul Nicodim de la Tismana († 1406)	90
a. Viața	90
b. Fapte și cuvinte de învățătură	91
Cuviosul Pahomie Ieromonahul , exarh patriarhal și egumen al Mănăstirii Peri din Maramureș (sec. XIV-XV)	92
Mitropolitul Iosif Mușat , primul ierarh al Moldovei (1402-1415?).....	93
Cuviosul Dometian Arhimandritul , mare egumen al Mănăstirilor Neamț și Bistrița (1407-1415)	95
Cuviosul Gavriil Ieromonahul , primul egumen al Mănăstirii Cozia (sec. XIV-XV)	97
Sfântul Leontie de la Rădăuți , Mănăstirea Bogdana (sec. XIV-XV).....	98
Cuviosul Macarie Ieromonahul , ctitorul Mănăstirii Boiștea – Neamț (sec. XIV-XV).....	99
Cuviosul Iov Sihastrul , Mănăstirea Bogdănești (sec. XIV-XV).....	100
Cuviosul Silvestru Sihastrul , Schitul Silvestru – Ceahlău (sec. XV)	101
Sfântul Vasile de la Moldovița (sec. XV).....	102
Cuviosul Agapie Sihastrul , ctitorul Mănăstirii Agapia Veche (sec. XV)	103
Monahul Filotei Innograful , Mănăstirea Cozia (sec. XIV-XV)	104
Cuviosul Gavriil Uric Scriitorul , Mănăstirea Neamț (sec. XIV-XV).....	104
Cuviosul Siluan Ieroschimonahul , mare egumen al Mănăstirii Neamț (1422-1448)	106
Cuviosul Iosif de la Bisericiani – Neamț (sec. XV).....	107
Cuvioșii Simon, Metodie, Varnava, Petru, Averchie, Gherman , Pir și Grecu (?) , ucenicii cuviosului Iosif de la Bisericiani (sec. XV)	108
Mitropolitul Teoctist I al Moldovei și Sucevei (1452-1477)	109
Sfântul Daniil Sihastrul , Mănăstirea Voroneț (sec. XV)	110
a. Viața	110
b. Fapte și cuvinte de învățătură	111
Cuviosul Misail Ieroschimonahul , egumen al Mănăstirii Voroneț (sec. XV)	118
Cuviosul Ioasaf Arhimandritul , primul egumen al Mănăstirii Putna (1470-1484).....	119
Cuviosul Casian Monahul , Mănăstirea Putna (sec. XV)	120
Cuviosul Vasile Monahul , Mănăstirea Putna (sec. XV)	121

Cuviosul Nicodim Ieromonahul , Mănăstirea Putna (sec. XV)	122
Cuviosul Chiriac Schimonahul , Mănăstirea Putna (sec. XV)	123
Cuviosul Stahie Arhimandritul , egumen al Mănăstirii Probota (sec. XV)	124
Cuviosul Iacob Ieromonahul , Mănăstirea Putna (sec. XV)	125
Cuviosul Gherontie Ieroschimonahul , egumen al Mănăstirii Humor (sec. XV) ..	125
Cuviosul Anastasia Dascălul , Mănăstirea Moldovița († 1490)	126
Sihăstria de pe valea Suceviței , Mănăstirea Sucevița (sec. XV)	127

SFINȚI ȘI CUVIOȘI DIN SECOLELE XV-XVI

Cuviosul Simeon Sihastrul , întemeietorul Mănăstirii Pângărați (sec. XV)	131
Arhimandritul Grigorie , Mănăstirea Bistrița – Neamț (1490–1500).....	132
Cuviosul Efrem Ieroschimonahul , egumen al Mănăstirii Voroneț (sec. XV–XVI)	133
Cuviosul Paladie Tahigraful , Mănăstirea Putna (sec. XV–XVI).....	134
Cuviosul Spiridon Monahul , Mănăstirea Putna (sec. XV–XVI)	134
Cuviosul Ioan Monahul , Mănăstirea Voroneț (sec. XV–XVI)	135
Cuviosul Calistrat Sihastrul , Mănăstirea Sucevița (sec. XV–XVI).....	136
Cuviosul Paisie Arhimandritul , al doilea egumen al Mănăstirii Putna († 1502)...	137
Cuviosul Eustatie Protopsaltul , Mănăstirea Putna (sec. XV–XVI).....	139
Cuviosul Paladie Sihastrul , Mănăstirea Putna (sec. XV–XVI).....	140
Cuviosul Chiriac Sihastrul , Mănăstirea Neamț (sec. XV–XVI)	141
Cuviosul Eufrosin Sihastrul , Sihăstria Agapia Veche (sec. XV–XVI)	141
Sfântul Ierarh Nifon , mitropolitul Țării Românești († 1508)	142
a. Viața	142
b. Fapte și cuvinte de învățătură	143
Cuviosul Ioan de la Prislop (sec. XV–XVI).....	151
Mitropolitul Gheorghe I al Moldovei și Sucevei (1477–1508).....	152
Mitropolitul Teoctist II al Moldovei și Sucevei (1508–1528)	154
Sfântul Inochentie de la Probota (sec. XV–XVI)	155
Cuviosul Pahomie Schimonahul , ctitorul Mănăstirii Bistrița – Vâlcea († 1520)...	156
Cuviosul Peon Sihastrul , Muntele Ceahlău (sec. XV–XVI)	157
Sfântul Ierarh Ghelasie , mare egumen al Mănăstirii Râmeț – Alba (sec. XV–XVI)	158

Mitropolitul Teofan I al Moldovei și Sucevei (1534–1546)	159
Episcopul Macarie al Romanului († 1558)	160
Ieromonahul Amfilohie , primul egumen al Mănăstirii Pângărați († 1570)	162
Mitropolitul Grigorie Roșca , al Moldovei și Sucevei († 1570)	164
Sihăștri din Muntele Scaunelor , Sihăstria Agapia Veche (sec. XV–XVI)	166
Sfântul Eustatie de la Probota (sec. XVI)	167
Cuviosul Antonie Protopsaltul , Mănăstirea Putna (sec. XVI)	167
Cuviosul Paisie Ieromonahul , egumen al Mănăstirii Humor (sec. XVI)	168
Cuviosul Pahomie Sihastrul , întemeietorul Mănăstirii Slatina (sec. XVI)	169
Cuviosul Ioan Sihastrul , Valea Sihăstriei (sec. XVI)	170
Cuviosul Iacob cel Vrednic , primul egumen al Mănăstirii Slatina (sec. XVI)	171
Cuviosul Zosima Ieroschimonahul , întemeietorul Mănăstirii Secu (sec. XVI)	172
Cuvioșii Sihăștrii Moise, Prohor, Veniamin, Spiridon, Chiriace, Visarion, Ștefan și Atanasie , de pe Valea Secului (sec. XVI)	173
Cuviosul Iov Sihastrul , Mănăstirea Râșca (sec. XVI)	174
Cuviosul Silvan Ieromonahul , primul egumen al Mănăstirii Râșca († 1579)	175
Episcopul Isaia de Rădăuți († 1592)	176
Mitropolitul Teofan II al Moldovei și Sucevei († 1598)	177

SFINȚI ȘI CUVIOȘI DIN SECOLELE XVI–XVII

Sfântul Ioan Arhiepiscopul , Mănăstirea Râșca (sec. XVI–XVII)	181
a. Viața	181
b. Fapte și cuvinte de învățătură	181
Cuviosul Ioan Sihastrul , Mănăstirea Râșca (sec. XVI–XVII)	183
Cuviosul Isaia Pustnicul , Mănăstirea Moldovița (sec. XVI–XVII)	183
Cuviosul Filotei Dascălul , Mănăstirea Putna (sec. XVI–XVII)	184
Cuvioșii Părinți Evloghie, Pimen, Misail, Vasile și Paisie , Sihăstria Agapia Veche (sec. XVI–XVII)	186
Cuviosul Dosoftei Dascălul , egumen în Schitul lui Zosima – Secu (1582–1606)	187
Cuvioșii Vucol, Ghedeon și Gherman , sihăștri de pe Muntele Ceahlău (sec. XVI–XVII)	188
Cuviosul Pangratie Arhimandritul , Mănăstirea Sucevița (sec. XVI–XVII)	189
Episcopul Efrem al Rădăuților, Mănăstirea Moldovița († 1626)	190

Mitropolitul Anastasia Crimca al Moldovei și Sucevei († 1631).....	191
a. Viața	191
b. Fapte și cuvinte de învățătură	192
Cuviosul Ioanichie Schimonahul ,	
Sihăstria Valea Chiliilor – Muscel († 1638)	196
Sfântul Ierarh Petru Movilă ,	
Mitropolitul Kievului, Galiției și a toată Rusia († 1646).....	197
Cuvioșii Sihăștri Daniil și Misail ,	
întemeietorii Mănăstirii Turnu (sec. XVII)	198
Cuviosul Neofit Sihastrul , Sihăstria Stânișoara – Argeș (sec. XVII).....	198
Cuviosul Meletie Sihastrul , Sihăstria Stânișoara – Argeș (sec. XVII)	199
Sfântul Ierarh Iorest Mărturisitorul , Mitropolitul Ardealului († 1657).....	200
Sfântul Epifanie de la Voroneț (sec. XVII)	201
Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș , Mitropolitul Timișoarei († 1656)	201
Sfântul Mucenic Ioan Valahul (Românul) († 1662)	203
Mitropolitul Varlaam al Moldovei și Sucevei (1632–1653)	204
a. Viața	204
b. Fapte și cuvinte de învățătură	205
Cuviosul Atanasie Ieroschimonahul , Mănăstirea Sihăstria (sec. XVII)	211
Sihăștrii Iosif , Partenie și Pavel cu ucenicii lor,	
întemeietorii Mănăstirii Sihăstria (1655)	212
Sfântul Rafail de la Agapia (sec. XVI–XVII).....	213
Sfântul Partenie de la Agapia († 1660)	214
Sfântul Chiriac de la Bisericiani († 1660)	215
Sfântul Chiriac de la Tazlău († 1660).....	216
Cuviosul Onufrie Pustnicul , Sihăstria Mănăstirii Tazlău (sec. XVII).....	217
Cuvioșii Silvestru , Iov și Agaton ,	
Sihăstria Mănăstirii Tazlău (sec. XVII)	218
Sfântul Ierarh Sava Mărturisitorul , Mitropolit al Ardealului († 1683)	219
Mitropolitul Dosoftei al Moldovei și Sucevei (1624–1693).....	220
a. Viața	220
b. Fapte și cuvinte de învățătură	220
Sfântul Ierarh Mucenic Teodosie de la Mănăstirea Brazi († 1694)	223
Cuviosul Lazăr Sihastrul , Schitul Sihăstria Putnei (sec. XVII)	226
Cuvioasa Casiana Schimonahia , Schitul Casiana – Ceahlău (sec. XVII)	226
Cuvioasa Sofia Schimonahia , Schitul Sofia – Ceahlău (sec. XVII)	227
Cuvioasa Melania Schimonahia , Sihăstria Durău – Ceahlău (sec. XVII)	228

SFINȚI ȘI CUVIOȘI DIN SECOLELE XVII-XVIII

Cuviosul Pavel Sihastrul , duhovnicul Sfintei Teodora de la Sihla (a doua jumătate a sec. XVII)	231
Cuviosul Varsanufie Sihastrul , egumen al Schitului Sihăstria (sec. XVII-XVIII)	232
Sfânta Teodora de la Sihla (sec. XVII-XVIII)	233
a. Viața	233
b. Fapte și cuvinte de învățătură	233
Cuviosul Elefterie Sihastrul , Schitul Sihla (sec. XVII-XVIII)	237
Episcopul Mitrofan de Buzău († 1702)	238
Cuviosul Simeon Sihastrul și ucenicii săi, Schitul Sihăstria Ceahlăului († 1704) ..	239
Cuvioșii Patapie și Nicandru , Sihăstria din Muntele Ceahlău (sec. XVII-XVIII)	240
Mitropolitul Teodosie , al Țării Românești (c. 1620 – 1708)	241
Sfântul Ierarh Antim Ivireanul (c. 1650–1716)	242
a. Viața	242
b. Fapte și cuvinte de învățătură	242
Episcopul Pahomie al Romanului (1671–1724)	254
a. Viața	254
b. Fapte și cuvinte de învățătură	254
Cuvioasa Mavra de la Ceahlău (sec. XVII-XVIII)	257
Sfântul Antonie Sihastrul , Schitul Iezerul – Vâlcea (sec. XVII-XVIII)	259
Pustnicii din Poiana Trapezei , Valea Sihăstriei (sec. XVII-XVIII)	260
Cuviosul Ioan Arhimandritul , primul egumen al Mănăstirii Horezu († 1726)	261
Sfântul Visarion Mărturisitorul (1714 – c. 1745)	262
Cuviosul schimonah Proterie , Schitul Trestieni – Buzău (c. 1750)	263
Cuviosul Agafon Sihastrul , Mănăstirea Agafon – Botoșani (sec. XVIII)	264
Cuviosul Ioan Pustnicul , Schitul Trestieni – Buzău (c. 1760)	265
Cuviosul Isachie Sihastrul , Mănăstirea Sucevița (sec. XVIII)	265
Cuviosul Sebastian Sihastrul , întemeietorul Schitului Sihastru – Tecuci (sec. XVIII)	266
Episcopul Ioanichie al Romanului, ctitorul Schitului Vovidenia – Neamț (sec. XVIII)	267

Sfântul Cuvios Vasile Ieroschimonahul,	
starețul Schitului Poiana Mărului – Buzău († 1767)	268
a. Viața	268
b. Fapte și cuvinte de învățătură	269
Cuviosul Rafail Caligraful, Mănăstirea Horezu (sec. XVIII)	276
Sfântul Sofronie Mărturisitorul, Mănăstirea Cioara – Sebeș (sec. XVIII).....	277
Mitropolitul Iacob Putneanul al Moldovei și Sucevei (1719–1778)	278
a. Viața	278
b. Fapte și cuvinte de învățătură	278
Arhimandritul Vartolomeu Măzăreanu, Mănăstirea Putna (1710–1780).....	282
Cuviosul Sila Ieroschimonahul,	
egumen al Schitului Sihăstria Putnei (1781)	284
Ieroschimonahul Natan, Schitul Sihăstria Putnei († 1783).....	286
Cuviosul Onufrie Pustnicul, Schitul Sihăstria Voronei († 1789).....	286
a. Viața	286
b. Fapte și cuvinte de învățătură	287
Episcopul Dosoftei Herescu, Episcopia Rădăuților (1710–1789)	288
Ieroschimonahul Paisie, Schitul Sihăstria Putnei († 1790)	289
Sfântul Paisie de la Neamț, mare stareț al Mănăstirii Neamț (1722–1794).....	290
a. Viața	290
b. Fapte și cuvinte de învățătură	292
Arhimandritul Lazăr Ursu, Mănăstirea Neamț (sec. XVIII).....	316

SFINȚI ȘI CUVIOȘI DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XIX

Mitropolitul Iacob Stamati al Moldovei și Sucevei (1749–1803)	319
Cuviosul Arhimandrit Gheorghe, mare stareț al Mănăstirii Cernica (1730–1806)	320
a. Viața	320
b. Fapte și cuvinte de învățătură	321
Monahul Gherontie Dascălu, Mănăstirea Neamț († 1812)	334
Cuviosul Sisoe Sihastrul, ctitor și egumen	
al Schitului Rarău – Suceava (sec. XVIII–XIX).....	334
Schimonahia Nazaria, Mănăstirea Văratec († 1814).....	335
Arhimandritul Timotei, stareț al Mănăstirii Cernica († 1816)	336

Episcopul Iosif de Argeș († 1820).....	337
Cuvioșii Părinți din Mănăstirea Secu	
(uciși de turci în septembrie 1821).....	338
Arhimandritul Ilarie , stareț al Mănăstirii Neamț (1818–1823).....	339
Cuviosul Iosif Pustnicul , mare duhovnic al Mănăstirii Văratec († 1828)	340
a. Viața	340
b. Fapte și cuvinte de învățătură	341
Cuviosul Pimen Ieroschimonahul , duhovnicul	
Sfântului Calinic de la Cernica (1762–1831)	342
a. Viața	342
b. Fapte și cuvinte de învățătură	343
Schimonahii Gherontie și Gherman ,	
pustnici în Munții Sihlei (sec. XVIII–XIX)	346
Cuviosul Zosima Pustnicul ,	
Schitul Pocrov – Neamț (sec. XVIII–XIX)	347
Arhimandritul Dometian , stareț al Mănăstirii Neamț (1823–1834).....	349
Mitropolitul Grigorie Dascălul al Țării Românești (1765–1834).....	350
a. Viața	350
b. Fapte și cuvinte de învățătură	351
Schimonahia Filoteia , mama Sfântului Ierarh Calinic,	
Mănăstirea Pasărea – Ilfov (sec. XVIII–XIX)	355
Ieromonahul Macarie Protopsaltul ,	
înnoitorul muzicii psaltice românești (1770–1836).....	356
Cuvioasa Xenia Schimonahia , Mănăstirea Agapia (sec. XVIII–XIX).....	358
Schimonahul Isaac Dascălul , Mănăstirea Neamț († 1817).....	359
Ieroschimonahul Iosif Protopsaltul , Mănăstirea Neamț († 1840 ?)	360
Schimonahia Olimpiada , fondatoarea Mănăstirii Văratec (1757–1842)	361
Schimonahul Nicanor , Mănăstirea Sihăstria – Neamț († 1844)	362
Cuviosul Iustin Ieroschimonahul ,	
primul ctitor al Schitului Prodromul – Athos (1770–1845).....	363
Mitropolitul Veniamin Costachi , al Moldovei și Sucevei (1768–1846)	364
a. Viața	364
b. Fapte și cuvinte de învățătură	366
Pustnicul Sfânt de la Peștera mică a Ialomicioarei (sec. XIX)	382
Episcopul Chesarie al Buzăului (1784–1846).....	383
Cuviosul Calinic Pustnicul , Mănăstirea Horaița – Neamț (sec. XIX)	385

SFINȚI ȘI CUVIOȘI
DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XIX

Arhimandritul Neonil Buzilă , mare stareț al Mănăstirii Neamț (1789–1853)	389
a. Viața	389
b. Fapte și cuvinte de învățătură	390
Cuviosul Pahomie Pustnicul , Schitul Peștera Ialomicioarei (sec. XIX)	396
Schimonahia Safta Brâncoveanu , Mănăstirea Văratec (1776–1857)	396
Arhimandritul Irinarh Roseti , Mănăstirea Horaia, Muntele Tabor (1771–1859) ..	397
a. Viața	397
b. Fapte și cuvinte de învățătură	398
Ieroschimonahul Valerian , Mănăstirea Sihăstria – Neamț (1790–c. 1860).....	406
Arhimandritul Visarion Făgărășanul , ctitorul Mănăstirii Cocoș (1779–1862)	407
Pustnicul Gherasim cel nebun pentru Hristos , Mănăstirea Neamț (sec. XIX)	408
Cuviosul Pahomie Pustnicul , Schitul Pocrov – Neamț (sec. XIX).....	409
Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica (1787–1868).....	411
a. Viața	411
b. Fapte și cuvinte de învățătură	412
Ieroschimonahul Iona , egumen al Schitului Sihla – Neamț (sec. XIX)	433
Cuviosul Procopie (Picu) Pătruț , Săliște – Sibiu (1818–1872).....	434
Arhimandritul Ermoghen Buhuș ,	
al doilea ctitor al Mănăstirii Horaia – Neamț († 1872 ?).....	436
Arhimandritul Varnava , stareț al Mănăstirii Pângărați – Neamț († 1872)	437
Schimonahul Gordie Pustnicul , Mănăstirea Neamț († 1870)	438
Mitropolitul Ardealului Andrei Șaguna (1808–1873)	439
a. Viața	439
b. Fapte și cuvinte de învățătură	440
Ieroschimonahul Orest Baldovin ,	
Chilia Sfântul Ipatie-Vatopedu – Muntele Athos († 1878)	445
Sfântul Antipa Atonitul , Mănăstirea Valaam (1816–1882).....	447
Arhimandritul Teofan Cristea , Mănăstirea Noul Neamț (1810–1883)	449
Duhovnicul Ioasaf Apostoliu , Mănăstirea Neamț (1764–1883).....	450
Schimonahia Tavefta Ursache , Mănăstirea Agapia († 1883)	452
Arhimandritul Gherman Ionescu , Mănăstirea Tazlău – Neamț († 1885)	453
Ieroschimonahul Neofit Eliade , Mănăstirea Neamț († 1886).....	454

Arhimandritul Timotei Ionescu , stareț al Mănăstirii Neamț (1806–1887)	456
Monahia Eufrosina Lazu , Mănăstirea Văratec (1797–1888).....	459
Cuviosul Avxentie Sihastrul , mare nevoitor în Muntele Athos († 1890).....	459
Arhimandritul Andronic Popovici , Mănăstirea Noul Neamț (1820–1893).....	460
Episcopul Melchisedec Ștefănescu , Episcopia Dunării de Jos și Episcopia Romanului (1823–1892)	462
Schimonahiile Fevronia , Sofia și Olimpiada Iurașcu , Mănăstirea Agafton – Botoșani	465

SFINȚI ȘI CUVIOȘI DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

Ieroschimonahul Nectarie , al doilea ctitor al Schitului Românesc Prodromul – Muntele Athos (1800 - c. 1900).....	469
Arhimandritul Nectarie Banul , Mănăstirea Horaiața, Muntele Tabor (1818–c.1900)	469
Cuviosul Arhimandrit Irodion Ionescu , duhovnicul Sfântului Calinic, Schitul Lainici – Gorj († 1900)	471
Ieroschimonahul Nifon Ionescu , adevăratul ctitor al Schitului Românesc Prodromul – Muntele Athos (1807–1901)	472
Mitropolitul Iosif Naniescu , al Moldovei și Sucevei (1818–1902)	474
a. Viața	474
b. Fapte și cuvinte de învățătură	475
Cuviosul Nectarie Protopsaltul , Schitul Românesc Prodromul – Muntele Athos (1808–1903)	482
a. Viața	482
b. Fapte și cuvinte de învățătură	483
Ieroschimonahul Vasian Panaite , egumen al Schitului Pocrov – Neamț (1821–1903)	488
Ieroschimonahul Sava Popescu , Mănăstirea Stânișoara – Argeș (1830–1904).....	489
Cuviosul Dometie Monahul , Mănăstirea Neamț († 1905).....	491
Schimonahul Atanasie Popescu , Mănăstirea Stânișoara – Argeș († 1907)	492
Arhimandritul Chiriac Nicolau , Mănăstirea Neamț (1839–1907)	493
Ieroschimonahul Nectarie , Mănăstirea Almaș – Neamț (1835–1912).....	493

Moșul Gheorghe Lazăr , Mănăstirea Văratec (1846–1916)	495
a. Viața	495
b. Fapte și cuvinte de învățătură	495
Monahul Silvestru Ailincăi , Mănăstirea Durău – Neamț († 1919)	503
Schimonahul Irinarh Șișman ,	
Schitul Prodromul – Muntele Athos (1845–1920)	505
Monahia Maria Sturza , Mănăstirea Agapia († 1920)	506
Arhimandritul Visarion Ionescu , stareț al Mănăstirii Cernica (1847–1921)	507
Arhimandritul Calist Gheorghiu , Mănăstirea Neamț (1853–1923)	508
Pustnicul Gherasim Greeruș , Munții Cașin – Bacău († 1925).....	509
Monahia Elisabeta Vlahuță , Mănăstirea Agapia (1850–1925)	510
Schimonahia Suzana Ștefănescu ,	
Mănăstirea Războieni – Neamț (1830–1925)	511
Protosinghelul Ghedeon Georgescu ,	
egumen al Schitului Românesc Prodromul – Athos (1840–1925).....	511
Monahia Xenia Velisarie , Mănăstirea Agafton (1852–1926).....	512
Monahia Epraxia Demi , Mănăstirea Agapia (1832–1926)	513
Protosinghelul Porfirie Bucurescu ,	
Mănăstirea Frăsinei – Vâlcea (1862–1927)	514
Arhiereul Valerian Ștefănescu , Episcopia Romanului (1825–1928)	515
Ieroschimonahul Ilie Vulpe , mare duhovnic al părinților atoniți (1851–1928).....	517
Ierodiaconul Cristofor Sihastrul , Schitul Sihla (1930)	519
Rasoforul Vasile Ilie , Mănăstirea Sihăstria (1902–1931)	521
a. Viața	521
b. Fapte și cuvinte de învățătură	521
Monahul Gherasim Ilie , Mănăstirea Sihăstria (1904–1933).....	524
a. Viața	524
b. Fapte și cuvinte de învățătură	524
Monahul Ilarion Ionică , Mănăstirea Sihăstria († 1934).....	527
a. Viața	527
b. Fapte și cuvinte de învățătură	527
Ieroschimonahul Varlaam Vântu , Muntele Athos (1833–1934).....	528
Monahia Matrona Domnaru , Mănăstirea Horezu (1852–1935).....	529
Cuviosul Ghelasie Maloviceanu , Mănăstirea Cernica (1858–1936)	530
Monahul Mina Diaconescu , Mănăstirea Turnu (1856–1936)	531
Schimonahia Isidora Pustnica , Schitul Sihla – Neamț († 1937)	532

Monahia Domnica Dumitrescu , Mănăstirea Nămăești – Muscel (1858–1938).....	533
Monahul Ilarion Radu , Catedrala Mitropolitană – Iași (1871–1938)	534
Monahia Melitina Beu , Mănăstirea Văratec (1860–1938)	535
Monahul Ștefan Sihastrul , Mănăstirea Sfântul Sava – Betleem († 1939)	536
Pustnicii Partenie și Gherasim , Mănăstirea Sihăstria († 1940).....	536
Arhimandritul Grigorie Georgescu ,	
Mănăstirea Cheia – Prahova (1861–1940)	537
Cuviosul Ioil Monahul , Schitul Peștera Ialomicioarei († 1940).....	538
Ieromonahul Ignatie Rădulescu , Mănăstirea Sfântul Sava – Betleem († 1940)	539
Monahul Iov Burlacu , Mănăstirea Neamț (1874–1941)	540
a. Viața	540
b. Fapte și cuvinte de învățătură	540
Arhimandritul Antipa Dinescu , Schitul Prodromul – Athos (1859–1942)	542
Arhidiaconul Varlaam Arghirescu ,	
Mitropolia Moldovei și Sucevei (1863–1942)	543
a. Viața	543
b. Fapte și cuvinte de învățătură	543
Mitropolitul Gurie Grosu , Mitropolia Basarabiei – Chișinău (1877–1943).....	545
Monahul Ioanichie Sturzu , Mănăstirea Secu (1880–1943).....	546
Monahia Epiharia Moisescu , Mănăstirea Bistrița – Vâlcea (1870–1943)	547
Protosinghelul Ioanichie Moroi , Mănăstirea Sihăstria (1859–1944)	548
a. Viața	548
b. Fapte și cuvinte de învățătură	548
Protosinghelul Iosif Crăciun , Mănăstirea Neamț (1864–1944)	555
Schimonahul Grigorie Bica , Mănăstirea Ciolanu – Buzău († 1945)	556
Protosinghelul Vichentie Mălău , Mănăstirea Secu (1887–1945)	557
a. Viața	557
b. Fapte și cuvinte de învățătură	558
Protosinghelul Ghedeon Verenciuc ,	
Schitul Sihăstria Voronei – Botoșani (1891–1945).....	580
Cuviosul Vitalie Monahul , Sfântul Munte Athos (1891–1945)	581
Monahul Galaction Ilie , Mănăstirea Sihăstria (1882–1946)	582
a. Viața	582
b. Fapte și cuvinte de învățătură	582
Monahia Magdalena Tofan , Mănăstirea Agapia († 1947).....	584
Monahul Ghervasie Gașpar , Mănăstirea Sihăstria (1925–1948)	586

SFINȚI ȘI CUVIOȘI
DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

Sfântul Ioan Episcopul cel minunat , Schitul Sihla (1918-1951)	589
Ieromonahul Varnava Lasconi ,	
Mănăstirea Bistrița – Vâlcea (1884 – 1953).....	593
Ieromonahul Cosma Popa , Mănăstirea Cocoș – Tulcea (1868-1954)	594
Monahul Evghenie Dumitrescu , Schitul Brazi – Vrancea (1880-1954).....	595
a. Viața	595
b. Fapte și cuvinte de învățătură	595
Monahul Atanasie Păvălucă , Mănăstirea Neamț (1877-1955)	597
a. Viața	597
b. Fapte și cuvinte de învățătură	598
Schimonahul Iona Bălășescu ,	
Sihăstria Capsocalivia – Muntele Athos (1885-1955).....	601
Arhimandritul Sava Cimpoca ,	
Schitul Sfântul Ioan Botezătorul – Alba Iulia (1888-1955)	602
a. Viața	602
b. Fapte și cuvinte de învățătură	602
Protosinghelul Vasian Scripcă , Mănăstirea Secu, (1887-1956).....	603
Monahia Agatonica Bordacel , Mănăstirea Dintr-un Lemn (1886-1956).....	604
Protosinghelul Mihail Bădilă , Schitul Peștera Ialomicioarei (1880-1957)	605
a. Viața	605
b. Fapte și cuvinte de învățătură	605
Schimonahul Gherasim Cârjă , Mănăstirea Neamț (1877-1957)	607
a. Viața	607
b. Fapte și cuvinte de învățătură	607
Sfântul Ioan Iacob Hozevitul de la Neamț (1913-1960)	609
a. Viața	609
b. Fapte și cuvinte de învățătură	610
Ieroschimonahul Daniil Tudor , Schitul Rarău - Suceava (1896-1962)	617
Monahul Damian Țăru , Mănăstirea Secu – Neamț (1892-1964)	618
a. Viața	618
b. Fapte și cuvinte de învățătură	619
Schimonahia Valentina Neacșu , pustnică din Munții Sihlei (1886-1964).....	625

Protosinghelul Iosif Rușu , Mănăstirea Dintr-un Lemn (1883–1966)	626
a. Viața	626
b. Fapte și cuvinte de învățătură	626
Monahia Epraxia Mălău , Mănăstirea Văratec (1890–1967)	631
Protosinghelul Daniil Pricop , Mănăstirea Slatina – Suceava (1878–1968)	632
Schimonahul Iuvenalie Bârsan , Mănăstirea Slatina – Suceava (1890–1968)	633
a. Viața	633
b. Fapte și cuvinte de învățătură	633
Monahia Agafia Ilie , Mănăstirea Agapia Veche (1876–1968)	635
Schimonahia Melania Mincu , Schitul Românesc	
Sfântul Ioan Botezătorul de la Iordan (1893–1969)	635
Ieromonahul Damian Stog , Schitul Românesc	
Sfântul Ioan Botezătorul – Iordan (1914–1970)	636
Protosinghelul Eftimie Tănase , Mănăstirea Agapia Veche (1884–1970)	637
Monahul Paisie Nichitencu , Mănăstirea Sihăstria (1892–1970)	638
Monahul Gudiil Avăcăriței , Mănăstirea Neamț (1892–1971)	639
Protosinghelul Ghervasie Hulubariu ,	
Mănăstirea Agapia Veche (1888–1973)	640
a. Viața	640
b. Fapte și cuvinte de învățătură	640
Arhimandritul Nicodim Sachelarie , Mănăstirea Frăsinei (1902–1973)	643
a. Viața	643
b. Fapte și cuvinte de învățătură	643
Protosinghelul Antim Găină , Mănăstirea Secu (1894–1974)	647
a. Viața	647
b. Fapte și cuvinte de învățătură	647
Protosinghelul Calistrat Bobu , Mănăstirea Vasiova – Banat (1900–1975)	650
Protosinghelul Nicodim Măndiță , Mănăstirea Agapia (1889–1975)	651
a. Viața	651
b. Fapte și cuvinte de învățătură	651
Arhimandritul Dometie Manolache , Mănăstirea Râmeț – Alba (1924–1975)	661
a. Viața	661
b. Fapte și cuvinte de învățătură	661
Episcopul Chesarie Păunescu , al Dunării de Jos (1888–1975)	664
a. Viața	664
b. Fapte și cuvinte de învățătură	665

Monahul Veniamin Iorga , Mănăstirea Sihăstria (1891–1976)	668
a. Viața	668
b. Fapte și cuvinte de învățătură	668
Protosinghelul Ioachim Spătaru , Mănăstirea Neamț (1896–1976)	672
Arhimandritul Hrisostom Postolache , Schitul Bucium – Iași (1884–1979)	673
Schimonahia Acachia Maior , Mănăstirea Eleon – Ierusalim (1890–1980)	675
a. Viața	675
b. Fapte și cuvinte de învățătură	675
Protosinghelul Teodul Varzare , Mănăstirea Agapia (1899–1981)	676
Schimonahia Pelaghia Amilcar , Mănăstirea Văratec (1885–1981)	677
Arhimandritul Gherontie Ghenoiu , Catedrala Patriarhală (1910–1984)	678
a. Viața	678
b. Fapte și cuvinte de învățătură	679
Schimonahul Marcu Dăncilă , Mănăstirea Putna (1900–1986)	682
Protosinghelul Ioil Gheorghiu , Mănăstirea Sihăstria (1908–1986)	683
a. Viața	683
b. Fapte și cuvinte de învățătură	684
Arhimandritul Dometie Trihenea , Chilia Sfântul Ipatie – Muntele Athos (1909–1986)	693
a. Viața	693
b. Fapte și cuvinte de învățătură	694
Protosinghelul Emilian Olaru , Mănăstirea Slatina (1912–1987)	697
Ieromonahul Damaschin Schipor , Mănăstirea Putna (1908–1988)	697
Schimonahia Vera Preotu , Mănăstirea Eleon – Ierusalim (1876–1988)	698
a. Viața	698
b. Fapte și cuvinte de învățătură	699
Ieroschimonahul Paisie Olaru , Mănăstirea Sihăstria (1897–1990)	700
a. Viața	700
b. Fapte și cuvinte de învățătură	701
Arhimandritul Serafim Popescu , Mănăstirea Brâncoveanu (1912–1990)	713
a. Viața	713
b. Fapte și cuvinte de învățătură	713
Arhimandritul Elefterie Mihale , Mănăstirea Dervent (1900–1990)	715
Arhimandritul Benedict Ghiuș , Mănăstirea Cernica (1904–1990)	716
Protosinghelul Vitimion Nițoiu , Mănăstirea Slănic – Argeș (1906–1990)	717
Arhimandritul Dosoftei Morariu , Mănăstirea Slatina – Suceava (1913–1990)	718

Protosinghelul Calinic Caravan , Mănăstirea Lainici (1906-1991)	719
a. Viața	719
b. Fapte și cuvinte de învățătură	720
Monahia Eustohia Ciucanu , Mănăstirea Agapia (1929-1991)	721
Protosinghelul Calinic Prisecaru , Mănăstirea Văratec (1906-1992)	722
a. Viața	722
b. Fapte și cuvinte de învățătură	723
Cuviosul Iuvenalie Străinul ,	
Mănăstirea Sfânta Ecaterina – Sinai (1902-1992)	725
Monahul Damian Guțea , Mănăstirea Cernica (1905-1993)	726
a. Viața	726
b. Fapte și cuvinte de învățătură	726
Protosinghelul Ambrozie Dogaru , Mănăstirea Sihăstria (1923-1996)	729
a. Viața	729
b. Fapte și cuvinte de învățătură	730
Ieromonahul Ilie Cioruță , Mănăstirea Cernica (1909-1997)	731
a. Viața	731
b. Fapte și cuvinte de învățătură	732
Protosinghelul Inochentie Hățiș , Mănăstirea Robaia – Argeș (1901-1997)	732
Monahul Gamaliil Păvăloiu , Mănăstirea Neamț (1899-1998)	733
Cuviosul arhimandrit Iachint Unciuleac , Mănăstirea Putna (1924-1998)	733
a. Viața	733
b. Fapte și cuvinte de învățătură	734
Monahul Nicodim Costachi , Mănăstirea Sihăstria (1912-1998)	739
Cuviosul arhimandrit Cleopa Ilie , Mănăstirea Sihăstria (1912-1998)	740
a. Viața	740
b. Fapte și cuvinte de învățătură	741
Monahul Marcu Dumitrescu , Mănăstirea Sihăstria (1910-1999)	763
a. Viața	763
b. Fapte și cuvinte de învățătură	763
Ieroschimonahul Onufrie Frunză , Mănăstirea Sihăstria (1911-2001)	770
a. Viața	770
b. Fapte și cuvinte de învățătură	770
Bibliografie	781
Indice alfabetic	785